

Philologie

R
1060

II e. 811 ^{A.}

at. 11 12

MEDICI ANTIQVI

OMNES, QVI LATINIS LI

TERIS DIVERSORVM MORBORVM

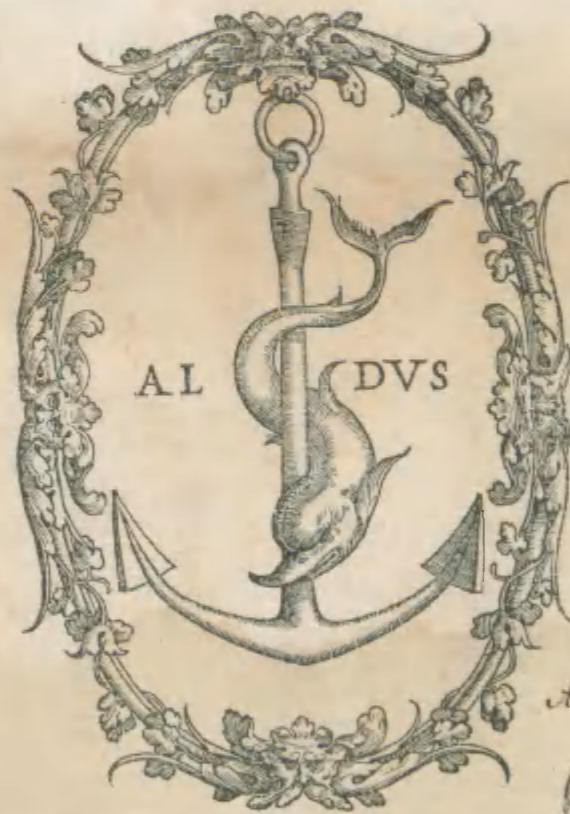
genera & remedia persecuti sunt, undique con-

quisiti, & uno uolumine comprehensi,

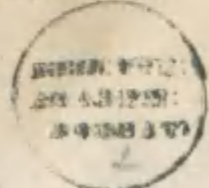
ut eorum, qui se medicinæ studio de-

diderunt, commodo consulatur.

Index in omnes plenissimus.

Acc. 36. 667.

VENETIIS, M. D. XLVII.

MEDICI ANTIQVI

OMNES QVI ANTIQVI

IN HIS DIVISIONIBVS

...
...
...
...
...

4-11 B
808
i 52956921

MEDICINAE STUDIO SIS.

SI EST, ut medicina corporibus proſit : non dubito , quin à uobis magnam inie-
rim gratiam , cum omnes , qui olim de re medica latine ſcripſerunt , ſtudioſe conquiſitos ,
quosdam etiam tanquam ex tenebris educ̄tos , uno uolumine edendos curauim . omnium mor-
borum mentionem , & uniuſcuiuſque remedia reperietis . nam ut eorum aliquis aliquid omi-
ſerit , omnes tamen ſimul omnia præſtabunt . ita ex multis ſcriptoribus quaſi membris in
unum corpus conformata medicina , male affectos curabit , bene ualentes tuebitur . recen-
tiorum ſcripta non attigimus , quia fuiſſet & infinitum , & ſuperuacaneum , quippe cum
à ueteribus , quos impreſſimus , nihil uideatur eſſe prætermiſſum . *Valete.*

Medicorum latinorum nomina , qui in hoc uolumine continentur .

Aurelius Cornelius Celsus,
Q. Serenus,
Trotula,
Marcellus,
Scribonius Largus,
Soranus Ephesus,
C. Plinius Secundus,

L. Apuleius Madaurensis,
Antonius Musa,
Aemilius Macer,
Strabus Gallus,
Cælius Aurelianus,
Theodorus Priscianus.

HERBARVM ET REMEDIORVM, DE QVI-

BVS IN HISCE LIBRIS MEDICIS TRA-

CTATUR, PLENISSIMVS INDEX.

In quo animaduertendum est, a primam, b alteram folij faciem denotare.

Abdominis interiore parte rupta, quo modo per manum curanda 53.b
aborfui contraria 77.a
abortiuorum consideratio 309.b
abortiuo pellendo 223.b 231.a 234.a

anodynon medicamentum 121.b
anthemium 231.a
anthera medicamentum 145.b
anthera confectio 10.b 172.a

Table with multiple columns listing medical terms and their corresponding page numbers. Includes entries like 'in Auribus cura quo modo facienda', 'aures purulentas sanantia', 'auriginis consideratio', etc.

Table with multiple columns listing medical terms and their corresponding page numbers. Includes entries like 'caput quibus vitis obnoxium', 'caput si a sole doleat', 'capitis dolore laborantium animaduersio', etc.

chryseos basiliscus 222.b
chryssippi malagma 28.b
chryssiceptron 221.a
chryssitis 218.a & b
chryssocalis 214.a
chryssocanthos 221.b
chrysocephalus basiliscus 222.b
chrysothales 233.a
cibi conditi cur obsint 3.a
cibi reiectioni abstinentia 67.a
ciborum materia 9.b
cicatrix quo pacto vulnere inducenda, purgandaq; 31. b 35. a 154. b 156. a 213. a & b 233. b
cicatrice ne appareant 112.a
cicatricibus qui color reddendus 200.a 251. b
cicer rusticum 214.a 220.a
cicer columbinum 220.b
ciconie pullus elixatus 94.a
cicoriatium 221.a
cicuta ne obsit hausta 152. b 225. a
ciminalis 213. b 216. b
cinnami species & uirtutes 245. b
citrinus 198. b
cissarion 220.a
cission 220.a
cissonecion 220.a
cissos 221. b
cissos melas 220.a
clauus Venenis 218.a
clauoru medela 38. b 135. b 199. b 235. a
clibadion 218.a
clepsyptis malagma 28. b
clorozphin 212. b
clyster 229. a
cneoron 214.a
cnopodion 213. b
cobios 220. b
coccus gnidios 221. a
cochlearium 83. b 163. b 164. a
coeliacorum consideratio 277.a
coeliacorum remedia 23. b 125. a & b 126. b 129. a 147. b 149. a 154. b 182. a 205. b 206. a 207. a
colica passionis consideratio 220.a
in Coli passione qua uictus ratio tenenda 210. a & b
colicorum querelis qua ratione succurrendu 4. b 67. b 116. a 129. a 184. a 204. b 207. a 216. b 222. b 225. b 234. b 245. b 300. b
coli inflationibus 129. a 133. a 148. b 149. a 157. a 201. b
κολικον medicamentum 24. a
κολικος morbus 23. b
colis morbi quo modo curandi 46. a
colis glandi tegenda, si nuda est 55. a
collecciones ne suppurent 207. b
collectionu remedia 197. a 200. a 202. a 215. b 249. a
colletis 212. a
collice Cassij medici 32. b
collyria diuersa ad ocloru dolores 92. b
collyria coposita leuia 143. b acria 144. a
collyrioru confectiones 40. a 97. b 164. a
collyris 215. b
colocynthidos usus 131. a
colorem uultui gratum praestantia 116. b 204. a 236. b 240. b 245. b
colubri morsui 219. a
colubrine nomina & uires 242. b
columbina 212. a 217. b
columbrium 213. a
combustis sanandis. uide Ambust. remed. comites 220. b
comitalis herba 213. b
comitali morbo correptorum remedia 18. a 110. a 112. b 115. b 116. b 143. a 148. a 190. a 207. a 217. a 224. a 227. a 239. a & b 241. b 242. b 245. a
complexius introducendi modus 158. b
conceptionis consideratio 162. a 309. a
conceptionis impedimenta & remedia 73. a 68. a
conceptioni contraria 205. b 241. a
concoctionem iuuantia. uide digestionem
concupitus habenda ratio 3. a
concupitum naturalibus foeminarum no admittentibus, qui subueniendum 57. a
conditi cibi cur inutiles 3. a
condituras suas reddentia 202. b
condylomatium remedia 47. a 58. a 155. b 185. b 205. b 216. a 218. b 229. b
congius 158. a 163. b
conila 222. a 217. a
conuulsionum membrorum remedia 121. b 130. b 154. b 157. b 205. a
conuulforum medela 109. b 111. a 113. b 114. a 217. a 229. a
conserua 222. a
consolide maioris nomina & medicina 217. a
corco saluberrimum remedium 117. b
corcodrillon 213. a 214. a
cordis descriptio 19. b
cordis male affecti remedia 116. a 117. b 178. a 219. b 222. b 242. a
cordis percussi signa 33. a
cordis pulsus 117. b 178. a
coriandrum si datum 153. a
coriandri nomina 220. b
coriandri medicina 202. a 220. b 235. b
corion 220. b
corneliana catapotia 204. b
cornelij Celsi laus 81. b
cornicis cerebri uis 89. a
corpus ex quatuor constat humoribus 159. b
corpus habillissimum 5. b
corporis humani quadriparsita diuisio 84. a
corporis humani positus & figura 19. b 53. b
corporis integritas ex urina deprehendenda 3. a
corpus erodantia que 11. a
corporis nozarum quinque genera 32. b
corpus exedentia 26. b
corpus extenuantia 3. b
corpus humectantia 4. a
corpus que adurant 26. b
corpus que replent 3. b
corporis salubritatem praestantia 190. a
corporis ratio 161. a
corpus siccantia 4. a
corporum diuersitas obseruanda 3. b
corui simus 103. b
corruda 218. b
corui marini fel 97. a
coryza 165. b
κορυζα 20. b
cosmiana antidotus 129. a
costarum descriptio 59. a
costarum male affectaru remedia 239. a
costarum fracturis sanandis 186. b 61. b
costi species & uirtutes 246. a
cotonea mala 224. b
cotyla 83. b 163. b
cotyledi nomina & uires 215. b
κοτυλη 84. a
corylus 83. b
coxarum scabies quo pacto curanda 77. b
coxendicum morbi remedia 25. b 116. a 121. b 122. a 188. b 189. a 204. a 213. a 219. b 224. b 227. b 231. a 235. b 237. a 238. a & b 240. a & b 242. a 246. a 307. b
crambe 222. a
crapulam inhibentia, tollentiaq; 239. a
creobula 219. a
creta cimolia 101. b
cretice 215. b 217. b
crinon 220. b
crinopodionton 213. b
crisii uirtus 218. a
crista gallinacea 212. a 217. b
crithe palpebrarum tuberculum 49. b
crocodilus terrenus 122. a
cruditatis causa 7. a
cruditati discutienda 114. a 115. b 116. b 117. a 205. a 214. a
cruris descriptio 59. b
crurum ulceribus accomoda 135. a
cruribus fractis sanandis utilia 62. b 63. a
crustis 105. a
cryas uirtutes 216. b
crysanthemion 231. a
crysometas 220. a
κρυσαλλοειδες 50. b
cubiti descriptio 59. a
cubiti luxati curatio 64. a
cubiti uitijs & doloribus utilia 173. b
cucumis anguinus, syluaticus 221. a
cucumeris anguini radix 131. a
cucumeris nomina 221. a
cucumeris uirtutes 94. b 203. a 221. a
cucurbite usus 202. a 247. b
cucurbite syluaticae in medicinis usus 131. a
culices qui fugentur 225. a
culturae

culturae initium 246. b
cunila 234. a
curationis tempus quod opportunissimum 33. a
cunila Gallica 222. a
cupressi radix 89. b
curitis 212. a
cussimezara 221. a
curriculo excussis, & tractis, praesentanea remedia 113. a 148. a
cutis uitijs propellendis que conferat 66. a
cutem purgantia, nitidamq; praestantia 27. a 202. b 230. a
cutem urentia 237. a
κυανδινικη 132. a
cyathus 83. b 84. a 158. a 163. b 164. a 171. a
κυανδινιον 131. b
cyclami ni nomina & uires 213. b
cyclaminij herbae efficacia 196. a
cydon 224. b
cydonia mala 224. b
cydonioru consideratio 206. a uires ibid.
cydonitis confectione 127. b
cyline 213. b
cymbalitis herba 105. b
cymini uires 245. b
cynanchon 222. a
cynici spasmi curatio 20. a 113. a 148. a 156. b 261. b
cynocardamon 214. a
cynocephali nomina & uires 218. b
cynogale 213. b
cynoglossa 216. b
cynoglossae nomina & uires 219. b
cynoglosson 211. b
cynomazon, cynozolon 218. b
cynosbato 213. b
cynosorchis 220. b
cyparissias 212. a
cyparissos 214. b
cypressus nigra 197. b
cysophyllon 213. b
cytrei uires 206. a
cytisi descriptio, eiusdemq; uires 121. b
Dæmonia quo fugentur 213. b 239. b
damasinos 214. b
danae 217. a
daphne 214. b
daphne Alexandrina 217. a
daphne minthrios 217. a
daphne Samothracia 217. a
daphnites 214. b 217. a
daphnoides 217. a
dardana 215. a
dardanon 213. b
decembris dieta 163. a
deiectionis subita nota 7. b
deiectioni utilia 147. b
definitiuus introducendi modus 158. b
denarius 27. a 83. b
dendroides 220. b
dendrys 221. a
dentaria 212. a 218. a
denterobon 220. b
dentificij compositiones 145. b
dentificia diuersa 103. b 171. a 239. b
dens si cauus sit 103. a 171. a & b
dentes extrahentia 204. b
dentium consideratio 162. a
dentium descriptio 58. b
dentium cruciatu remedia 44. b 66. a 78. a 102. a 117. a 143. a 145. b 147. b 70. b 175. b 202. a et b 204. a et b 206. b 212. b 214. b 218. b 219. a & b 222. b 227. a 233. b 235. b 236. b 237. b 238. a et b 241. b 242. a 243. a 244. a 262. a
dentiu candor quo modo fiat 79. a 103. b 171. a & b
dentium confirmatio 78. a 102. b 145. b 171. a
dentium humor 171. a
dentium molarium dolor 171. b
dentium rheuma 171. a
dentium stupor 233. a
dentium tumor 103. a
dentium usus 162. a
dentium uitijs manu aut ferro succurrendis 52. a
dentibus laxatis accomoda 170. b 171. a 214. b
dentibus, uel strigis inquietatis infantibus 69. b
dentitioni infantiu que conferant 171. b
dentriticis tithymalis 220. b
destillationis remedia 4. b 20. b 113. b 203. a 207. a
deunx 158. a
deuotij resolutio 212. b 218. b
dexij malagma 29. a
dextans 158. a
δισκωνος 21. b
diacadmias emplastrum 156. a
diacalaminthes antidotus 203. b
diacissu acopi descriptio 140. b
diadaphnidon emplastrum 29. b
diata uniuersalis 211. a
diaglaucium collyrium 93. a 143. b
δισκωνος 1. a
dialibanos collyrium 97. b
dialepidos collyrium 97. b
dialibanum collyrium 98. a
dialion 216. a
dialoes collyrium 98. a
dialon emplastrum 155. a
diamygdalon medicamentum 207. a
diameron confectione 172. b
diamisyos collyrium 97. b
diapaganon 201. b
diaphoreticorum cura 301. a
δισκωνος 224. b
diapisselan compositio 138. b
diaporicum collyrium 98. a
diastmynes collyrium 98. a 144. a
diasteton medicamentum 111. a
diasteston xeron 196. b
diatula 219. b
dicea 214. a
dicomeneon 217. b
dielamni emplastrum confectione 92. a eiusdemq; usus 92. b
dielamni nomina & uires 217. b
didaxagria 214. b
dielectru trosciscus 109. b
dielia 212. a
dierum consideratio 12. b
digerendis ijs que coeunt, malagma 27. b
digestioni utile catapotium 32. a
digestionem iuuantia 115. a & b 130. a 177. b 202. b 203. b 204. a & b 206. a 223. a 227. b 229. b 230. a 234. b 236. a 237. b 244. b 245. b
digitus Veneris 218. a
digito fractio sanado quid conferat 63. a
digitorum coherentium diductio 58. a
digitorum rhagadia 297. b
digitorum luxatorum curatio 64. b
digitorum suppurationi sedanda 111. b
digitorum ulceribus curandis 47. a
diglosson 217. a
dimoron 219. a
dimipula 218. a
diocydion medicamentum 203. a
diodela 218. b
dionysi emplastrum 155. a
dionysianum collyrium 96. a
diofatis 212. a
diofayamos 212. a
dioxus collyrium 98. a
diphyes 216. a
diplos 217. b
dipsa iclus quo modo curetur 36. a
dipsasa 214. a
diuersitas corporu probe consideranda 3. b
discipline omnes a Graecis aut inuete, aut excultae 81. a
discutiendis ijs que in aliqua corporis parte coeuerunt 26. b
diuisibilis introducendi ratio 158. b
dochela 214. b
dochlea 218. a
dodecateon medicamentum 125. b
dodrans 158. a
dolori subitaneo curando 69. a
doloribus leuandis utile catapotium 32. a
dorcadion 213. a
dorcidion 217. b
dorigenion 214. a
dorycenio lefi 153. b
drachma 83. b 163. b 164. a
dracontea nomina & uires 213. a
δρακωντιον 242. b
dracontium 161. a
drocida 213. a
drycolaphon 214. a
drys 214. a
drysites 214. a
ducone 119. a
duella 158. a
durities si qua in corpore fuerit 202. a 203. b 211. b 215. a 216. a 226. a 230. b 235. a 236. b 243. a

I N D E X.

Index of the left page containing Latin and Greek terms such as dysenteria, emulsa rustica, and various medical conditions with their corresponding page numbers.

I N D E X.

Index of the right page containing Latin and Greek terms such as felicina, gangrana, and various medical conditions with their corresponding page numbers.

Handwritten note: "Frigus i febrili cur fiat..."

I N D E X.

herpeta 227.b 229.b 232.b
herpyllos 220.a
herpyllon mega 220.b
herpyzos 212.b
heterocranij subitis & diutinis doloribus sanandis 89.b
hiberis 214.a
hiemis diata 4.d 159.b
hiemis morbi 5.b
hiera antidotus 121.a 147.b 151.a
hierae maioris uirtutes 89.b
hieranthemis 214.a
hierobotane 101.d 122.b
hierobotanes nomina et facultates 212.a
hieracios 214.b
hierathiorine 222.b
hieribulbi uires 214.a
hilaritatem afferentia 243.b
hippocrates medicinam absoluit 158.b
hippocrates Coi laus 1.a 81.a 158.b
hippocratis epistola ad Antiochum regem 84.a ad Mecoenatem 85.a
hippocratis iuramenti medicus sit memor 159.a
hippomanes 216.a
hippomarathrum 232.b
hipposelinon 220.b
hirci factori tollendo 111.a
hircinus sanguis 117.b
hircinus splen 120.a
hirundinum pulli 95.a
hirundinis sanguinis uirtus 97.a
hirundinum stercoris usus 130.a
hoedius lien 120.a
holochrysus basiliscus 222.a
holocyron 214.b
holofatri uires 203.b
homo trina ratione continetur 161.b
hominis uenefici morsus curatio 69.a 92.b 154.a 201.a 214.a 218.b
hopteris 216.b
horrori in febris succurrendo 14.b
hugadesi 213.a
humerorum descriptio 59.a
humero fracto sanando utilia 62.b 63.a
humeri luxati curatio 64.a
humidum corpus que reddant 4.a
humerorum doloribus que accommoda 8.b 111.a 173.b
humori capitis auerendo 204.a
humorum corporis humani consideratio 85.a 159.b
humorum atates 160.a
humorum emunctoria 160.a
humorum noxiorum medicinae 116.a 204.b 205.b 225.b 230.a & b 237.a 241.a
humoru in uisceribus contractorum cura 131.a
hydros 215.a
hydragodos 218.a hydragogos 214.b
hydrastina 221.b
hydri morsu 212.a
hydropis consideratio 274.d
hydropicorum diata 210.a
hydropis nota 7.b
hydropis species 17.a 192.b
hydropicorum remedia 17.a 52.a 67.a 113.a & b 116.a & b 118.a 122.b 125.b 129.b 148.b 149.b 150.a 151.a 180.b 192.b 203.a & b 204.a 206.b 210.a 214.a 215.b 219.a 221.b 223.a 226.a 227.a 228.b 229.b 230.a 238.b 240.b 241.a 243.a & b 245.b 274.a 300.a 307.a 309.a
hygrae medicaminis confectio 98.a 139.b 144.b
hyophthalmos 217.a
hyoscyamum sumptum ne obsit 36.a
hyoscyami facultates 90.a 212.a 244.a
hyoscyami nomina 212.a
hypnoticos 212.a
hypochondria 231.a
hypogefos 233.a
hypoglossion 217.a hypolysson 213.a
hypofarca 192.b
hyssopi uires 240.b
hystera quid 224.a
hysterica duritie 224.a
hysterica pnigi sananda 125.b
Ianuarij diata 163.a
ibeos onyx 212.a
ibica 214.b
ibisci nomina & uires 215.b
icterus 33.b
ictericorum remedia 113.b 118.a 125.b 148.b 202.a 212.a 215.a 224.a 225.a a & b 226.a 230.a 231.a 235.a 238.b 240.a & b 241.a 242.a 243.a 244.b 246.b 272.b 305.a
icterus auis 225.b
iecoris male affecti consideratio 271.b
iecoris morbi remedia 23.a 67.a 113.a 115.b 116.a 117.b 118.a 125.b 131.a 147.a 148.b 154.b 157.a 177.a 178.b 179.a 180.b 201.b 202.b 203.a & b 204.b 205.b 206.a 207.a 212.a & b 215.a 221.b 222.b 225.a 230.a 231.a & b 232.a 235.a 238.a 239.b 241.a 242.a 243.b 246.b 304.b
iecinoris descriptio 19.b
iecoris duritia 121.a 125.b 148.b 149.b 178.b 179.a
iecoris situs 161.a
iecoris structura 118.b
iecoris tumor 122.b 149.b 237.a
iecoris uulnerati signa 33.a
iecoris signa letalia 162.b
iecori accommoda 202.b 203.b 214.a
iecori corroborantia 245.b
iecori dolenti presentaneum malagma 27.b cataportium 32.a
iecore laborantium diata 209.a
ignis sacri morbi remedia 31.b 37.a 68.b 90.b 102.a 113.a 148.b 156.b 198.b 201.b 202.a & b 221.b 227.a & b 232.b 233.b 235.a 236.a 242.b 244.a 246.a
illecebra 220.b
ileos uitium 127.a 129.a 149.a 186.a
iliacorum molestijs quo pacto succurrendum 77.a 139.b 300.b
imbrium incommoda 5.b
imeleta 214.a
impetiginis species & curationes 39.a
impetiginis morbi remedia 111.b 156.b 199.b 206.a 216.a 244.b 245.b
impregnationis signa 74.a
incubonis consideratio 252.a
ab incubone illius presentaneae medela 112.b 241.b 252.a
indiciorum in singulis morbis consideratio 7.a
inediam facile mediae etates sustinent 4.a
infans antequam edat detes uagit 162.a
infans cur uagiat recenter editus 162.a
infans figuram hominis induit quadragesimo die 162.a
infanti mortuo expellendo quid conferat 32.b 213.b
infantis primum in lucem editi que ratio habenda 74.b
infibulandi ratio 55.b
inflammationis corporum remedia 239.a
inflatione induentia et leuitia que 10.b
inflationem noxiam discutientia 219.a 241.b
inguinalis 217.a
inguini morbi remedia 54.a 188.a 212.b 220.a 225.a
inguinum tumor 133.a
inguinibus a paniculis tentatis conducens emplastrum 92.b
insana herba 212.a
insania consideratio 255.a
insania genera 15.b
insania quo modo tollitur 164.b 192.a 242.b 243.a
insomnijs compefcendis 204.b
intellectualis introducendi ratio 158.b
interaneorum cura 125.b 128.a 129.a 181.a 201.b 202.a 214.b 234.b 211.b 221.a
interaneoru animalium remedia 202.a
interdigitijs medendis 135.a
interiores jebes humani corporis 19.b
interiorum tumor 240.b
interrigo, id est membrorum inter se frictio, quo modo tollitur 132.a 133.a 155.b 188.a 220.a 241.a
intestinum caecum 19.b
intestinum rectum ibid.
intestinum quibus prominet 132.b 133.a
intestini descendens curatio 54.b
intestini extremi prolapsio 156.a
intestini plenioris morbus 24.a
intestini uulnera 185.b
intestinarum remedia 53.a 115.b 149.b 185.a 203.b 204.a 213.a 215.a & b 229.b
intestinarum inflatio 125.b 128.b 185.a 219.b
intestinarum

I N D E X.

intestinarum infantium dolor 219.b
intestinarum leuitas 24.a
intestinarum uentris contractio 129.a
intestini tenuioris morbus 23.b
intestinarum tumor 227.b
intestinarum parti alicui rupte aut couulsa quid conferat 113.b 127.b 129.a 186.a
intestinis prolapsis 154.b 157.a
intestinis solutis 157.a
introducendi modi quatuor 158.b
intybus sylvaticus 216.a
intubi uires 202.b
inula 118.a 212.b 240.b
inulae facultates 212.a 240.b
inulae Campanae nomina & uires 219.b
inula rustica 110.b 147.a 222.a
ionobosus 214.b
ion agirion 218.a
ionitius 213.b
ippiri nomina & uires 215.b
ionis barba 232.b
irios uirtutes 131.a 240.a
iris syluestris efficacia 121.a
irudo si sumpta 154.a
isatis nomina & uirtutes 218.a
ischias herba 242.b
ischidiaci qui 224.b
ischidicorum curatio 25.b 116.a 121.b 122.a 188.b 189.a 204.a 213.a 219.b 224.b 227.b 231.a 235.b 237.a 238.a & b 240.a & b 242.a 246.a
isoetes 233.a
itineri faciendi quid conferat 213.a
iudaei emplastrum 29.b
iuguli descriptio 59.a
iuguli fracti curatio 61.b
iulij diata 162.b
ixia 221.a
ixia si pota 153.b
labiorum fissura 79.b 101.b
labiorum uitijs 170.a
labrafion medicamentum 206.a
labrum Veneris 214.a 217.b
laborum apostemata qui curetur 246.b
laborum uitijs 218.b
laborum per manus curatio 52.b
labris curta quo modo facienda 51.b
lac si potum 153.b
lactis ubertatem puerperis praestantia 23.a 201.b 204.b 229.b 232.b 233.a 237.b
lactis bubuli uirtus 105.a 116.a
lacerata uiridis 94.a 120.a
lacetion 212.b
lachanon basilicon 213.a
lacthron 212.b
lactilago 214.b
lactuca marina 220.b
lactuca uires 233.a
lactuca leporina uirtutes 221.a
lactuca syluestris nomina & uires 214.b
laganon quid 231.a
lagophthalmi remedium 50.b
lagopu nomina & uirtutes 217.a
lampago 220.a
lanciolata 227.a
languoris remedia 216.a
lapathum acutum 215.a
lapathi nomina 213.a
lapathi uires 202.a 213.a
lasferis granum 89.b
lassitudinem ne quis sentiat 137.b 157.b 216.a 223.a
laterculus 212.a
laterum contusio 121.a 157.a
laterum dolorem patientiu remedia 22.b 27.b 32.a 67.a 92.b 108.a 110.a 113.a 114.a 115.b 116.a 117.a 118.a 121.a 131.b 139.a 147.b 154.b 158.a 186.a 201.b 203.b 204.b 205.a 206.b 213.b 215.b 222.a 225.b 227.b 231.b 232.b 234.b 235.a 237.b 239.b 240.a 243.a 246.a
lathyridis nomina & uirtutes 221.a
lauatio calida quibus conueniat 4.a
lauris alexandrina 217.a
lax 220.b
lendibus capitis tollendis 90.a
lenia emplastra 30.b
lentiginibus e facie abolendis 40.a 112.a & b 202.b 214.a 228.b 236.a 245.b 246.a
leonchofremon 212.b
leontocharon 217.a
leontopetalon 212.b
leontopodij nomina & uires 212.b
leporinus testiculus 122.a
leporini stercoris usus 129.a
leporini tali usus 127.b 128.b 130.b
lepra morbi cura 121.b 112.a 204.b 221.a 235.a 237.b 238.a 243.a 244.b
leptophyllon 213.a
lepus marinus, qui eius ueneno succuratur 153.a 201.a
leporis talus 181.a
lethargicorum remedia 69.b 191.b 203.a 204.a 207.a 208.a 219.a 234.a 237.b 299.b
lethargia curanda que necessaria 16.b
lethe 216.b
lethusa 216.b
lethusa emplastra 30.a
leucacanthia 242.b
leucanthemion 131.a
leuce uiriliginis species 39.b
leuceoros 212.b
leucophlegmatia 192.b
leucoqueumatia hydropis species 17.a
leucophylla 213.a
leucron 219.b
leuia que 10.b
lexipyretos compositio 108.a
lia 213.a
libanotis 113.b
libra 163.b
lichenis morbi, id est mentagra, curatio 111.b 190.a 202.b 233.b 235.b
licinia 212.a
licopnus 212.b
licys agrion 219.b 221.a
ligea 212.a
ligula 158.a 178.b
ligustici uires 234.b
liliorum in medicinae usus 220.b 233.b 248.a
liliorum nomina 220.b
lingua bouis herba 237.a
lingua bubula herba 215.b
lingua bubule herbae uires 106.a
lingua canina 219.b
lingua Macedonica 219.b
lingua descriptio 19.b
lingua apostemata 235.b
lingua asperitatis quo emendetur 241.a
lingua scabrities & ariditas quo modo in febris curanda 14.b
lingua cura 212.a
lingua per manum curatio 52.b
lingua resoluta curatio 20.a
lingua tumoribus 225.a
lingua uitijs per manum medendis 52.b
lingua ulcera 101.b 170.a
sub Lingua abscessus quo modo curetur per manum 52.b
linzostis arren 218.a
lippitudinis nota 7.b
lippitudinis remedia 4.b 93.b 168.a 203.a 213.b
lippitudini oculoru tollenda collyria 92.b
lirion 220.b
litica 84.a
liuori faciei abolenda que conferat 112.a 156.b 200.a 225.a
liuori faciei contusa, tollenda presentaneum malagma 28.b
lonchitis 216.b
lothonietra 218.a
lotij humani uirtus 98.b 104.b
lotios 211.b
lumbago 224.b
lumborum morbi remedia 67.a 121.a 123.b 131.b 133.a 139.a 151.a 154.b 157.a 186.b 203.b 204.a & b 222.b 224.a & b 230.b 237.b 238.a 244.b 67.b 128.a 150.b 181.a 201.b 204.b 205.a 211.b 215.a 216.a 217.b 219.b 220.a & b 221.a 224.a & b 227.a 231.b 232.b 234.a 235.b 238.b 239.a 240.b 241.a 245.b 246.a 306.a
luxatis, id est membra a suo loco amota habentibus, uilia 47.b 69.b 157.b
luna obseruatio 85.b
lunaticis quid conferat 213.a 217.a & b
lupi stercus 129.a
lupinae pellis efficacia 121.b
lupini nomina & facultates 221.a
luridus quibus est color 118.b

u. m. v. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. i. o. n. e. s. u. n. d. e. r. e. t. u. r. a. b. u. n. d. a. n. t. i. s. f. i. s. t. a. b. u. n. d. a. n. t. i. s. f. i. s. t. a. b. u. n. d. a. n. t. i. s.

Iustimachion 218.a
Iustrago 212.a
Iuteum emplastrum 155.a
lybistici uires 248.a
lychnites lapis 97.b
lycium Indicum collyrium 143.b
lymnestis ibid.
lymnites 215.a
lymphaticorum remed. 243.a
Macule corporis quo modo tollantur 112.a 155.b 199.b 202.b 229.a 236.a
a b 208.b 242.a b 243.a
maculas e facie tollentia 112.a 233.b
manomenorum cura 302.b
magnetis lapidis uirtus 89.a
may dieta 162.b
malache 215.b
malache agria ibid.
malagmata 27.a 156.b
malandriae quid conducat 136.a
malum terra 213.b
mali punici consideratio 205.b
malogranati uires 205.b
malorum natura & uires 205.b
malarum descriptio 53.b
malua facultates 202.a 229.a 244.a
malua nomina 229.a
malua rustica 215.b
malua erraticae nomina & uires 215.b
mammalle 214.b
mammarum ne crescant 176.b
mammarum dolor seu cancer 165.b
176.b
mammarum tumor 118.a 176.b 228.b
246.a
mammaru muliebrium duritie que con-
ferant 113.a 139.a 146.b 148.a 155.
a 176.b
mammarum mulierum remedia 66.b
202.a 221.b 244.a
mammarum muliebrium suppuratib.
qua ratione occurrendum 154.b
mamillarum ex abundantia lactis post
partum dolor 176.b 307.b 213.b
mamillarum nucleoli 176.b
mania 256.a
mania herba 212.a
manifolium 215.a
mantia 218.b
manus descriptio 59.a
manus quacunque etiam causa laesa cu-
ratio 195.b
manus qua ratione dealbande 79.a
manui luxata curande 64.b
manuum morbi remedia 139.a 173.b
manui uermis quo pacto arcendus 78.a
mararia 214.a
marathron 222.a
marcellus sub Gratiano & Theodosio im-
peratoribus uixit 81.b
marcellus unde sua desumpserit 83.b
maronion 215.a
marrhubij nomina 216.a 240.a
uires ibidem

martij dieta 161.b
martis manus 212.a
masculi qua ratione concipi possunt 203.a
239.b
matricalis 217.b
mater Herculanica 218.a
matiani mali uires 205.b
matricis apothegmata 72.b
matricis carni exorta quo modo subue-
niendum 76.a
matricis complexio mala 75.b
matricis descensus 72.b
matricis dolorum remedia 75.b 166.a
201.b 206.b 216.a 223.b 229.b 233.
b 237.b 239.b 241.b 246.a
matricis duritiam emollientia 240.a
matricis exitus 76.b
matricis calori renuocando 225.b
matricis ex suo loco motus 72.b
matricis fluxus 76.a 233.b 244.a
matricis hamorrhoida 310.a
matricis inflatio uel tensio 309.a
matricis rigori 185.b
matricis suffocatio 72.a 308.b
matricis tumor 206.a 227.b 229.a
239.a
matricis ulcera 73.a
matricis uulnera 310.a
matrici accommoda 203.a
matricem coartandi modus 76.b
maurella uires 243.b
maxilla descriptio 58.b
maxilla fracte curatio 61.a
maxilla luxata curande 63.b
measpheo 213.b
mecon, meconion 220.b
mecon agria 216.b
mecon Ceratidis 216.b
meconicon medicamentum 203.a
meconis 233.b
meconitis 220.b
medi malagma 27.a
media ne dolent 109.b
medice artis tyro 159.a
medicamenti mali suspicioni quo modo
succurrendum 154.a
medicamenta arida 31.a
medicamenta, deorum manus 85.b
medicamenta munus diuinum 142.a
medicamentorum usus necessarius 86.a
medicina ars coniecturalis 7.a
medicina a quibus primis exculta 1.a 7.a
medicina inutilis fortuna repugnate 11.b
medicina partes 1.a
medicinae partes que uetustissime 14.a
medicinae primi auctores 158.b
medicinae scientia qualis 86.a
medicina scientia, sapientia pars habita
1.a 22.a
medicina rationalis professoribus, que sci-
tu necessaria 1.a
medicus alienos casus suos esse ducit 159.a
medicus disciplinarum & uirtutum mi-
nime expertus 159.a

medicus memor sit iuramenti Hippocra-
tis 159.a
medicus, que in domibus aguntur, celet
159.a
medicus unus non multos curabit 12.b
medici officium 12.a 142.a 158.a
medico que in primis cognoscenda 1.a
159.a
medico que disciplinae necessariae 159.a
medico nulla par gratia repeditur 159.a
in Medico humanitas requiritur 86.a
medici fama multi, sed opere pauci 159.a
medicos praeterita cognoscere, praesentia sci-
re, & futura praedicere oportet 159.a
μεδικοι 84.a
medulla, que in spina est, percussa signa
33.a
megetis chirurgi emplastrum 154.a
mel quod optimum 164.a
melancholia 161.b
melancholicus humor si uomicae exegerit,
que uictus ratio tenenda 209.a
melancholici tristes 258.a
melancholicorum dieta 208.a
melancholicorum cura 113.a 148.a 302.b
melancholicus accommoda 243.a
melanthium 118.a
melanthium xeron 196.b
melas uiliginis species 39.b
melecapron 213.b
melicera 38.b
melicerides tubercula 49.a
μελικερες 33.b
melinum oleum 206.a
melissophyllon 221.b 241.b
mellitina 216.a
melocarpon 213.b
melophyllon 218.b
melosmon 217.a
melothron 217.b
membri uirilis ulcera qui sanentur 229.b
membrorum confusionebus utile 121.b
membrorum omnibus in genere doloribus
succurrendis 121.b
memoriam confirmantia 237.a 245.b
menem 213.b
meneon 217.b
mensium singulorum dieta 162.b 163.a
mensura inhihentia 68.a 71.b 72.a
115.b 201.b 202.a b 204.a 225.a
232.b 235.b 236.a
mensura prouocantia purgantiaq; 71.b
148.b 203.b 204.a 205.a 217.a 218.
a et b 219.a 220.b 222.a 223.b 224.
a 225.a b 227.a b 230.a 231.a
232.b 233.b 234.a b 235.a 237.a
b 238.a b 239.a 240.a b
241.b 242.a 243.a b 245.b 246.a
mensura mulierum mouens antidotus
113.a
mensuorum muliebrium usus 133.b
mensuorum in foemina defectus ani-
maduersio 7.b
mensuraru consideratio 158.a 163.b 164.a
mensura=

mensuraru ac ponderu nota 83.a 84.a
menta agria 219.b
menta Veneria 220.b
mente nomina 221.a
mentae uires 203.b 221.a 248.a
mentagra arcende 111.b
mentastrum 111.b 112.a
mentastri nomina & facultates 219.a
mentis abalienate remedium 90.a 117.
a 178.a
menthamorinon 219.b
menti descriptio 58.b
mercurialis herba 131.b
mercurialis nomina & uirtutes 218.b
meron rhoas 216.b
meronopus 220.a
mespili uires 206.a
messicia 216.b
menete 163.b
μετερον 163.b
militaria 212.a
militaris 218.b
millefolium a quo inuentum 218.b
millefolij nomina & uires
ibid.
mina 83.b 164.a
miser diuinum 213.b
mistron 163.b
mna 83.b 84.a
modioli descriptio 59.b
modius 158.a 126.b
moxosa Phrodites 219.a
moier 219.a
mollicines 219.a
mollicentia que 202.a 204.a
molliendis duris malagma 27.b
moloche agria 215.b
moly uirtus 216.a
monemerum collyrium 93.b 97.b
mora syluatica 218.b
morbi regij consideratio 272.b
morborum genera 11.b
morborum latentium indagatio 127.b
morborum notitia 11.b
morborum omnium praesentissima reme-
dia duo 85.b
morbus acutus adolescentia obnoxia 5.b
in Morbis acutis signa fallacia 7.a
mori radix 103.b
mortis indicia que 6.b
mortuo infanti e uulua eiciendo condu-
cens pessus 31.a
morum culpa artem corrumpit 159.a
morsibus ferarum medendis utile empla-
strum 92.b
moschi malagma 27.b
mothmutis 220.b
mulcetra 216.a
mulier certo tempore concipit 162.a
mulier concipit uiri semine, & suo san-
guine 162.a
mulier ne cum alio coeat 134.b
mulieri uitio locorum concidenti, qua cu-
ratione succurrendum 31.a
muliere mortuum pecus in utero habente

217.b
mulierum coloratio qui fiat 79.a
mulierum in lecto mingentiu cura 76.b
mulierum locis dolentibus 221.b
mulierum morbis 227.b
multiradix 215.a
muralis 218.a
muris aranei morsibus curandis 201.a
muris caeci ictibus curandis 69.a
mures necantia 242.b
muscas necantia 242.b
musculi lesio curatio 33.b
mustellago 214.b
mustellago terrestris 217.a
mutationes repentine periculose 3.b
mutilago capraria 220.b
myacantha 218.b
myriophyllon 218.b
myrmecides quo modo abstergende 137.a
myrmecij medela 38.b
myrsinites 38.b
myrti bacca 95.a
myrtites 220.b
myrtopetalon 213.b
myxorum uires 207.b
Napi uirtutes 204.b
narce 213.b
narcissi nomina & uires 216.b
nardostachys 246.a
nardus Celtica 246.a
narium affectarum medela 44.b 100.b
102.a 205.b
narium aut faucium ulceris indicium 7.b
narium ex humore stillatio 170.a
narium fractarum curatio 61.a
narium graueolentia 100.b 145.a 169.
b 220.a
narium inflammationi succurrere utilis
pastillus 30.b
narium sanguinis erumpentis restrictio
100.b 101.a 169.b
nariu ulcera 100.b 145.a 169.b 227.b
in Naribus curta quo modo sarcienda
51.b
nasi cancer quo pacto curandus 77.b
nasturtij nomina 241.a uires 202.b
214.a 235.b
in Naui ne nauiseas 219.b
nauiseam reprimentia 117.a 203.b 229.
b 232.b 234 a 236.b
nausea marina ne offendaris 226.a
nethon 212.b
neiasar 213.a
nemaietinos 221.a
nemostasis 222.a
nemeneisa 214.b
nemerion 212.b
nepeta 219.a
nepeta nomina 219.b 231.a uires 203.
b 219.b 231.a 248.b
nephelion 215.a
nephreticis que praescribenda uictus ratio
210.a
nepunia 217.a

nerion 218.b
neruus instrumentum 224.b
neruorum condylomata 135.b
neruorum confirmatio 138.a
neruoru distinctionis animaduersio 7.b
neruorum doloribus quo pacto subuenien-
dum 5.a 69.b 111.a 112.a 121.b
137.a 139.a 188.b 195.a 211.b 213.a
215.b 221.a 222.a 224.a 242.a
neruorum incisionibus utile emplastrum
92.b
neruorum musculorum punctus quo mo-
do sanandi 154.b
neruorum origo 224.b
neruorum resolutio 19.a
neruorum tensionibus & contractionib.
utilia 69.b 113.a 137.b 138.a 148.a
157.b 204.a 229.b 233.b 239.b
neruorum tumor 137.b 213.a
neruis malagma praesentaneum 28.b
neruis utile acopum 31.b
neruis que conducunt 173.b 204.b 237.b
neruos praesicos conglutinantia 194.b
233.b
nession 215.a
niconis malagma 28.b
nigredini 112.a
nigrum collyrium 93.a
nileos 212.b
nifine 216.a
nidorum doloribus succurrendis 195.b
nomarum morbi, id est ulcerum corpora
depaescentium remedia 19.a b 214.
b 217.b
nosprason 216.a
nota que in quoquo morbi genere uel spe-
uel pericula ostendunt 8.a
notaru in singulis morbis consideratio 7.a
notion 221.a
nouembris dieta 162.b
noxaru corporis quinque genera 32.b
nucum uires 207.a
numenij malagma 29.a
numenij pessus 31.a
numerus septies multiplicatur in confir-
matione partus 162.a
nutrientia que 204.a
nutricis descriptio 75.a
nucrimeti cessationis consideratio 273.b
nux 163.b
nyctalopis abolendis 97.b
nymphae nomina & uirtutes 218.a
nymphion 214.a
Obolus 83.b 84.a 163.b 164.a
obscenaru partiu uitia et curationes 45.a
obscenae partib. conducens pastillus 30.b
ocimoides 221.a
ocheon 220.b
oclobris dieta 162.b
oculi sanguine suffusi 97.a 168.a
oculorum diuersis doloribus sanandis col-
lyria 40.a 92.b
oculorum diuersa medicamina 94.a
oculorum natura & suffusio 50.b

I N D E X.

Table of Latin medical terms and their corresponding page numbers. Includes entries like 'oculorum quocunque ictu laesorum remedia', 'ostriaginis uirtutes', 'paralyticorum remedia', etc.

I N D E X.

Table of Latin medical terms and their corresponding page numbers. Includes entries like 'pema antidotum', 'pempsempse', 'peripneumoniaci signa letalia', etc.

Index listing various medical terms and their corresponding page numbers, including entries like 'pili detracti ne renascantur', 'pilonum in ambustis et cicatricibus instauratio', 'pinastellum', etc.

Index listing various medical terms and their corresponding page numbers, including entries like 'rape uirtutes', 'raphani facultates', 'rapum porcinum', etc.

I N D E X.

selenogon	217.b	siderites	216.a	a & b 209.b 213.b 215.a & b 217.a
selinon	221.b	signa ualerudinis aduersae futurae	6.a	218.a 219.a & b 231.a 232.a 235.a
selinon agrion	220.b	signa male affectorum letalia	162.a	238.a 240.a 241.a 271.b 305.a
selinophyllon	216.a	signa agrotantium quae bona & mala	6.b	
semen cur candidum	162.a	signorum in singulis morbis consideratio	7.a	
seminis abundantia qua ratione praeparanda	134.a	siliqua	163.b	
seminis coagulatio	162.a	siliquarum uires	206.b	
seminis concepti formatio	73.b	a Simia morsus quo modo curandus	69.a	
seminis nimiae profusioni quid conferat	25.a 310.a	simpeax	211.b	
semeth	214.a	sinapis uires	204.a	237.a
semis	158.a	singentiana	212.b	
semmeor	214.a	singulū emēdantia	110.b 176.a 178.a	
semperfloridum	222.a	204.a 229.b 231.b		
semperuiua	232.b	smilion emplastrum	138.b	
semperuiua nomina & facultates	222.a	sirium	213.a	
semuncia	158.a	sironum remed.	77.b	
senacum febris diata	210.b	sisymbrij nomina & uirtutes	220.b	
senecio herba	122.a	sitim sedantia, extinguentiaq;	110.b 178.a	
senecionis in medicinis usus	98.b 241.b	a 203.b 207.a & b		
senecta quo exiuitur	232.b	smaragdinum emplastrum	29.a	
senectus morbis longis obnoxia	5.b	smyrnion	220.b 222.a	
sensuum quinque claritas	161.b	solaginis maioris nomina & uirtutes	217.b	
sensus acuentia	11.a 204.a 237.a	217.b		
sentice	218.b	solaginis minoris nomina & uirtutes	217.b	
septefolium	221.b	sol ne noccat	219.b 220.a 233.a	
septembris diata	162.b	in Sole exustus balnea petet	3.b	
septeneruia	211.b	solidantia corpus quae	11.a	
sepi transversis percussi signa	33.a	solidus	163.b	
septunx	158.a	soluentia quae	202.a	
serapion	213.b	somi	220.a	
seriphium	220.a	somnia quae tollant	233.a	
seropodion	222.b	somnum conciliantia	11.a 32.a 69.b	
serpillum	101.b	113.b 114.a 116.a 192.a 203.a 204.a		
serpentis ieiuni ictus ieiunio perniciosus	36.a	a 207.a 216.b 225.a 233.a 236.a		
205.a 219.b 231.b 235.b 238.a & b		240.a		
242.b		sophosph	213.b	
serpentum morsus remedia	35.b 69.a	sordes purgantia	233.b	
115.b 125.b 151.a 201.a 203.a 203.b		sorpinaca	213.b	
204.a 211.b 212.a 213.a 214.a & b		sozusa	213.a	
215.a 217.b 218.a 219.b 220.b 222.a		sparagus rusticus	218.b	
223.a & b 226.a & b 230.b 231.a		spasmus	229.b	
& b 233.b 237.a 242.b		spasmi morbi remedia	116.a 219.b 222.b	
serpilli nomina	220.a	229.b 300.b		
220.a 238.b		spermatiss effusio	310.a	
serpillum maius	213.a	σφαγίτης uena	19.b	
ferrata	222.b	sthalangionum morsus	220.a	
ferratula	230.a	sthragis collyrium	96.a	
sesamon agrion	216.a	spicae uires	246.a	
sefencia	158.a	spicula	214.b	
sefquicyathus	158.a	spina ex quacunque etiam corporis parte quo modo extrahenda	137.a	
sestertius	158.a	spine descriptio	58.b	
sextans	158.a	spine fractae curatio	62.a 64.a	
sextarius	163.b 164.a	spleneticorum consideratio	271.b 305.b	
sextula	158.a	spleneticorum signa letalia	162.b	
siccantia corpus quae	4.a	spleneticorum remedia	23.a 27.b 67.a	
siccitatum incommoda	5.b	92.b 113.a 116.a & b 118.a 119.a		
sicilicus	158.a	125.b 129.a 131.a 147.a 148.b 149.b		
sideritis herba	212.a 214.b 218.a	151.a 154.b 157.a 177.a 179.a		
sideratione tentatis quid conferat	113.a	180.a 184.a 202.b 204.b 205.a 206.b		
148.a				

I N D E X.

b 225.a 229.b 232.b 241.b 245.b		testium pruritus	234.b
stomachi exulceratio	114.b	testium tumores sedantia	133.b 156.a
stomachi humores noxii quo pellantur	245.b	204.b 227.b 245.b 235.b 237.b 238.a 242.a	
stomachi inflationes, dissolutio	108.a	testium ulcera	246.b
114.a 115.a 133.a 147.b 148.b		testudinis fel	94.b
149.a 157.a 177.a 203.b 207.a		tetanus	20.b
231.a		tetanicorum diata	209.a
stomachi morsus lenientia	113.b 205.a	tetanicorum remedia	111.a 113.a
232.a 238.b		148.a 243.a 245.a	
stomachi nauicas submouentia	107.b	τετραφάρμακον emplastrum	29.b 155.a
147.b 219.b 232.a 232.b		tetrobolon	83.b
stomachi percussi signa	33.a	tetrastarius	83.b
stomachi rigor	115.a	teucrion	214.a
stomachi ructus quo modo curentur	115.a	thaboris	214.a
115.a		thapsiae radicum usus	131.a
stomachi scyrosus curatio	197.a	thalassomelis confectio	164.a
stomachi tensura siue defectus	114.a	thasarica	213.b
177.b 179.a		themonestron	212.a
stomacho accommoda	66.b 113.b 202.b	theoni malagma	29.a
203.a & b 204.a 205.b 227.b 230.a		theonifis	213.a
a 237.a 246.b		thephis	212.b
stomacho contraria	236.b	thereon	213.a
stomacho post uomitum infirmo quomodo succurrendum	4.a	Thymia	37.a
stomachum calefacientia	177.a	theriomatis curatio	37.a
stomachum laxantia	202.a	theriophonon	213.a
stomachum solutum astringentia	113.b	thermos orinos	221.a
115.a 131.b 147.b 157.a 203.b 206.b		thesmu osthanes	219.a
stomacho existente frigido quae seruantur da uictus ratio	208.a	thiophenges	217.b
stomacicon medicamentum	205.b	thodona	218.a
stomacica malagmata	28.b	thoracis morbi remedia, quae pecloris remedia	212.b
stomacicorum curatio	206.a	thorybetron	212.b
stratiotice	218.b	θερπύων	161.b
strazioticum collyrium	144.b	thuris uires	246.a
stricionon manicon	214.a	thyariza	222.b
stropho	115.b	thymbra	234.b
strophos	7.b	thymi uirtutes	205.a
struma quid	224.a	thymij remedium	38.b
strumarum discussio & curatio	28.a	thymiamatis descriptio	167.a
37.b 68.b 92.b 106.a 133.a 139.a		thymiamatiis	212.a
146.b 157.a 167.b 197.b 200.a 202.a		thyphonon	213.a
212.a & b 214.a 216.a 241.b		teuxinon	213.b
242.a		teuxitemon	213.b
struthij uires	235.a	tibia descriptio	59.b
subfragum medicamen	116.a	tibiarum uulneribus quae adhibenda	206.b
sublabium	219.b	tibiarum male affectarum curatio	189.a
succi boni quae & contra	10.a & b	215.a	
sudorem elicientia	9.b 225.b 238.b	tinearum ab arca repulsio	225.a
sugillationibus quae profunt	156.b 215.a 225.a	tineas perimentia, expellentiaq;	76.b 91.b
suillum lotium	133.b	128.a 150.b 166.a 181.a 203.a 205.a	
suillum stercus	133.a	a 215.a 221.a 226.a 235.a & b	
superba	214.a	tithymali nomina & uirtutes	220.b
supercilium terre	216.b	titothos	213.b
supercilium Veneris	216.b	titumen	213.a
supprimendo eo quod abscedit malagma	28.a	tonfillarum carbunculis quid conferat	101.b
147.b 157.a 216.a		tonfillarum uitium quale	172.a
suppuracione corporis dissipatio	133.a	tonfillarum medela	4.b 45.a 106.a 205.b
110.b 113.a 114.a & b 115.b 116.a		b 214.a	
121.b 125.b 148.a & b 154.b 157.a		topos platyphyllos	212.b
173.b 176.b 203.b 204.a & b 213.a		torminalis	213.b
216.a 217.a 219.a 220.b 221.a 222.a		toniscocilia	214.a
b 225.			

I N D E X.

toxicis 213. a
 toxicum si potum ab aliquo 152. b 153. b
 toxicifera 213. a
 toxobolon 213. a
 trachomaticum collyrium 98. a
 trasee chirurgi emplastrum 154. a
 tremulorum diata & cura 136. b 148. a
 trepondo 158. a
 tripolion 163. b
 trichomanes 216. a & b
 tri chophyes 216. a
 triens 158. a
 trifolij uirtus 90. a
 trigonos 217. b 212. a
 trigoricum 205. a
 triphera medicamentum 155. b
 trissago 214. a 122. a
 τριβλιον 84. a
 triphonis emplastrum 154. a
 tuberbis quæ difficulter concoquuntur
 conducens malagma 28. a
 tulsis 163. b
 tumescencia ex se, quo modo excidenda et
 curanda 47. b
 tumorum cuiuscunque partis corporis cu-
 ra 212. b
 tumores corporis maturata dissolutiaq;
 112. b 197. a 200. a 202. a 203. a & b
 206. b 211. b 219. a 222. a 223. b 226. b
 229. b 232. a & b 235. a & b 237. b
 tussilago 220. a
 tussis consideratio 264. a
 tussis puerorum quomodo depellenda 76.
 a 239. a
 tussim emendantia 21. b 66. b 104. a
 105. b 107. b 113. b 114. a 118. a 131. a
 147. a 173. b 201. b 202. b 203. a 206. b
 207. a 216. a & b 217. a 222. a & b
 224. a 225. b 226. a 227. b 229. b 230.
 a & b 232. a 234. b 235. b 236. a 238.
 b 240. a & b 242. b 243. a & b 245. b
 τυμπανίτης hydrophis species 17. a
 tympanites 192. b
 typicus qua ratione prius frigus patitur
 quam febrem 161. a
 typhosus 215. b
 typhonton 212. a
 Valentia 213. a
 ualetudinis aduersa futurae signa 6. a
 ualetudinis longae signa 6. b
 uaricum curatio 40. a 58. a 135. a 136.
 a 199. b
 udonaulion 218. a
 uenarum incidendarum consideratio 163. a
 uenarum ora sanguinem fundentia 30. b
 uenarum purgatio 116. b
 uenas induratas habentibus quæ accom-
 da 212. a
 ueneni sumpti remedia 31. b 70. a 117. a
 100. b 206. b 207. a 214. a 216. a & b
 217. b 220. b 222. b 223. a 227. b 230.
 a 232. a & b 240. a 244. a 245. b
 uenenis contraria 69. a 70. a 116. a
 152. a 200. b 201. b 204. b 205. a 213.
 b 227. b 229. a 230. a 242. b
 uenenis omnibus uel in cibo, uel in potio-
 ne generale remedium 36. a
 ueneno telo si quis percussus 152. b
 uenenis serpentum occurrentis 202. b
 uenenatis moribus accommoda 203. a
 225. a 226. a 228. b 229. a 230. b 232.
 a 234. b 236. a 238. b 239. b 243. a
 245. a & b
 ueneria 212. b
 uenter ut facilis sit 131. a
 uentris animalia excludentia 201. b 202.
 b 203. b 206. a 235. b 238. a
 uentris infirmi nota 85. b 160. a
 uentris dolores mitigantia 67. a 85. a
 114. a 125. b 126. b 128. b 139. b 154. b
 160. a 181. a 204. a 211. b 212. a 214. b
 219. b 221. a 227. a 229. b 230. a 239.
 b 280. a
 uentris dolorum signa letalia 192. b
 uentris duritie 157. a 218. a 221. a 230.
 b 280. a
 uentris epiphora 127. a
 uentris grauedo 107. b
 uentris inflatio 280. a
 uentris prurigo 219. b
 uentris salus 280. a
 uentris scyrosis curatio 197. a
 uentris tormina quibus emendentur 24. a
 107. 113. b 117. a 125. a & b 126. a
 127. b 128. b 129. a 147. b 149. a 154.
 b 181. a & b 203. b 205. a 207. a 311.
 b 227. b 231. a 234. a 239. a 240. a
 242. a 245. a
 uentris tumor 225. b 280. a
 uentrorum consideratio 5. b
 uentriculus escarum receptor 161. a
 uentriculi situs 19. b 161. a
 uentriculorum consideratio 277. a
 uenus quando proficit 4. b
 uenerem inhibentia 133. b 202. a & b
 244. b 245. b
 uenerem stimulantia 134. a & b 201. b
 202. a & b 203. a & b 204. b 205. a
 207. a & b 213. b 224. a 225. b 230. b
 232. a & b 234. a 235. a 236. a 238. a
 242. b 244. a 245. b 246. a
 uerbena nomina 243. a
 uerbena in medicinis usus 100. b 101. a
 106. b 114. b 243. a
 uerbenaca 122. b 212. a
 uerbera ne sentiantur 202. b 236. a
 uerendorum uitia 188. a
 ueretri curatio 134. a
 ueretri prurigo 220. a
 ueretri tumor 133. b 156. a
 ueretri ulcera abalienata 102. a
 ueretra quæ nigredinem duxerint 105. a
 ueris dicta 4. a 159. b
 ueris morbi 5. b
 uermis manuum qua ratione curandus
 78. a 196. a
 uerna 163. b
 uernetus herba 100. b
 uernilago 221. a
 uernum tempus saluberrimum 5. b
 uerrucaria herba 112. b
 uerruce corporum quo tollantur 70. a
 112. b 135. b 155. b 199. b 203. b
 uertigine capitis laborantium remedia
 87. b 117. a 164. b 178. a 230. a 235. a
 242. b
 uertipedium 212. a
 uesica uulnerata signa 33. a
 uesica dolorum signa letalia 162. b
 uesica contraria 240. a
 uesica difficultatem quid emendet 211. b
 uesica infirma indicia 84. b 85. a 160. b
 uesica exulceratio 122. b 150. b
 uesica morbi remedia 28. b 107. a 115. b
 121. b 122. b 124. b 147. b 150. b 154. b
 160. b 187. a & b 202. b 203. a 205. a
 213. a 215. b 218. b 219. b 220. b 222. a
 223. a 226. a 227. a 229. a 232. b 233.
 a 241. b 242. a 244. a 307. b
 uesica scabies 125. b
 uesica purgatio 67. b
 uesica tumores 122. b 150. b 230. a
 uespa icini 241. b
 uesperilionis sanguinis usus 129. a
 ueterno laborantibus quid utile 203. b
 uetronica efficacia 95. a 109. b 116. b
 119. a 138. a
 uictorie nomina & uires 217. a
 uictoriatu 158. a
 uictoriatu denarius 83. b
 uictus ratio uniuersalis 211. a
 uigentia 218. b
 uigilantiu morbo laborantes 203. a 204. b
 uincopruinca herbe officia 107. a
 uinum quod cui etati conueniat 4. a
 uiolarum uirtutes 239. a
 uiperalis 219. a
 uiperarum morsus remedia 212. b 215. a
 uiperina nomina & uires 212. b
 uirga uirilis inflatio 77. b
 uiride emplastrum 29. b
 uiscerum dolore constistantium nota 7. b
 uiscerum ratio 161. a
 uiscerum curatio 115. b 118. a
 uisumari herbe uirtus 90. a
 uisus 161. b
 uita ociosa cur inutilis 3. b
 uitalis 222. a
 uitiligo 39. b
 uitis alba 218. a
 uitis cana 220. a
 uiueria 118. a
 ulceratorum quæ bona malaue signa 48. a
 uleus cyromum 195. b
 ulcera quæ periculossissima 45. a
 ulcera cancerata 207. a
 ulcera Chironia 212. b
 ulcera crescentia qui cohibenda 156. a
 ulcera sordida qui purganda 196. a et b
 133. b 156. a 203. a 228. a 231. a 241.
 a & b
 ulcerum capitis remedia 90. a & b 239. a
 ulcerum

I N D E X.

ulcerum corporis remedia 28. a 196. a
 212. a 213. b 214. b 215. a 217. b 221.
 b 225. b 230. b
 ulcerum exasperatorum leuatio 27. a
 ulcerum manuum & pedum ex frigore
 ortorum medicina 37. a 155. a
 ulcerum serpentium curatio 90. b 196. b
 227. b 229. b 232. b 241. a
 ulcerum tabi siccanda 202. a
 ulcerum cicatrice inducentia 154. b 156. a
 ulceribus crustas inducentia & resolu-
 tia 26. b
 ulceribus implendis & molliendis quæ cõ-
 ferant 13. a 156. a
 ulceribus in ruffientium faucibus sanandis
 uel catapotium 32. a
 ulceribus sordidis, etiam cancro laboran-
 tibus, pastilli accommodi 30. b
 in ulceribus carnem nutrientia 27. a
 ulciolaria 218. a
 ulophanos 221. a
 umbilicus Veneris 215. b
 umbilici prominentis remedium 46. a
 umbilici uitiis per manum curandis 52. b
 uncia 83. b 158. a 163. b
 unguentaria 212. b
 unguis excussus ut cito resurgant 111. b
 unguium suppuratio 111. b
 unguis scabrone detractio 202. a 235. a
 unguis equi herba 109. b
 unguis dolorum curando 189. b
 uocis defectus consideratio 263. a
 uocis amisse reparatio 104. a 112. b 146.
 b 148. a 239. a
 uocis claritati accommoda 23. b 106. a
 203. b 238. a
 uocis purgatio 203. a
 uocem firmantia 237. b
 uomice interanea 147. b
 uomicarum curatio 68. b 110. b 121. a
 133. a 148. a 157. a 195. b
 uomitus ieiunus probatur 84. a
 uomitus cur ab Asclepiade reprobatus
 4. a
 uomitus consideratio 4. a
 uomitum prouocantia 4. a 66. b 84. b
 110. b 235. a sistentia 177. b 178. a
 & b 241. a
 uomitum quæ sequantur comoda 161. a
 upupa usus 130. a
 ura 213. b
 ura scorpiu 216. a
 urine animaduersiono 7. b
 urine prognostica 85. a
 urine difficultate laborantium signa le-
 talia 162. b
 urine difficultati quibus succurrendum
 11. a 23. b 55. b 67. b 77. a 109. b 114.
 a 118. a 122. b 123. a & b 124. a 125.
 b 160. b 201. b 202. b 203. b 204. a &
 205. a & b 206. b 207. a & b 213.
 a 216. b 219. a 220. b 221. a 222. a
 223. b 224. a 225. b 228. b 229. b 231.
 a 232. a 234. b 235. a 237. a 238. b
 239. a 240. b 241. a 242. b 245. b
 246. a
 urina sanguinolentæ remedium 122. b
 123. a
 urinam non continentium medela 124. b
 128. a
 urfinus adeps 122. a
 urtica unde dicta 225. b
 urtica nomina ibid.
 urtica uires 101. a 114. a 117. a 225. b
 ustilago 221. a
 ustilago rustica 217. b
 usube 214. b
 uteri tumori 238. a
 uua Tamina 217. b
 uua qua ratione manu curetur 52. a
 uue faucium medela 66. b 204. a & b
 238. a
 uua inflammate conductis pastillus 30. b
 uue penitus minuenda quid conferat
 105. a
 uue stillantis remedia 105. a 117. a 171. b
 uue tumens curatio 104. a 146. a 202.
 a 225. b 238. b
 uua laborantibus quæ signa letalia 162. b
 uua casus 78. a
 uulgago 240. b
 uulneratorum diata 34. a
 uulneris ligatio 34. a
 uulneri quomodo cicatrix inducenda 35.
 a 206. b
 uulnera Chironia 214. a
 uulnera ex se nascentia 216. b
 uulnera oris 238. b
 uulnera quæ conglutinant 26. a 30. b
 33. b 129. a 195. b 203. b 206. a 212. a
 214. b 242. b
 uulnera humida quæ desiccant 227. a
 240. a
 uulnera insanabilia quæ 12. b
 uulnera interanea innata 206. b
 uulnera quæ tute curationis, & contra
 32. b
 uulnerum animaduersiones & nota 32.
 b 34. a
 uulnerum corporis curatio 29. a & b
 34. a 68. b 70. a 154. a 162. b 169. b
 195. b 202. a 204. b 211. b 214. b 215.
 a & b 217. b 218. b 225. a 227. a
 229. b 230. a & b 234. b 237. b 242. a
 243. b 244. a 246. a & b
 uulnerum inflammationi quo modo suce-
 currendum 33. b
 uulnerum sordidorum purgatio 26. b
 34. b 202. a 203. a 204. b 212. a 225. b
 227. a 228. b 229. a & b 230. a 240. a
 241. a 242. b 246. a
 uulnerum, quæ morsu sunt, curationes
 35. b
 uulneribus aperientis quæ conferant 26. a
 uulneribus carni excrecentia arcæda quæ
 usurpanda 205. b 229. b
 uulneribus cauatis carne reddentia 34. b
 155. a 196. a 202. a 206. a 229. a
 233. b
 uulneribus in mento nascentibus curan-
 dis 202. a
 uulneribus canceratis quæ adhibenda
 204. b
 uulneribus capitis ad cicatricem perducen-
 dis 165. b
 uulneribus in capite natis liniendis 206. a
 uulneribus non grauibus, & maxime se-
 nilibus accommoda emplastra 30. a
 uulneribus tibiari quæ conferant 206. b
 uulpecula iecur 120. b
 uulua descriptio 19. b
 uulua male affecta utile emplastrum 92. b
 uulua morbus eiusdemq; medela 25. a
 125. b 149. b 204. b 224. a 233. b 240. b
 uulua mulierum contracta resolutio 102.
 a 203. a
 uulua inflatio 76. b
 uulua inflammationi tollenda utilis pef-
 sus 31. a
 uulua mollienda accommodus pessus 31. a
 uulua percussæ signa 33. a
 uulua pruritus 73. a 234. b
 Xelechion 212. a
 ξένον 40. a
 xerocollyrium 93. b 94. b
 xerocollyrii confectio 98. a
 xeron polyicon 196. a
 xerophthalmia curatio 42. b 94. b
 ξέρως 84. a
 xilotos 212. a
 xiphij nomina & uires 216. a
 xylophyron 217. a 222. a
 ξυλόφυρον 206. a
 ξυλόφυρον 20. a
 ξυλοειδής 50. b
 Zaclia 213. b
 zenis 219. b
 zedoar 245. b
 zimicum 217. b
 zinziberis uires 245. a
 ziziphorum uires 206. a
 zone curatio 113. a 198. b 148. b 156. b
 zoophthalmos 222. a 233. a
 zopyre antidorus 118. a 152. a
 zoster 198. b
 ζοστρον 161. b
 zygis 220. a
 zyred 213. a

FINIS.

AURELII CORNELII CELSI
ARTIVM LIBER SEXTVS, IDEM MEDI-
CINAE LIBER PRIMVS.

V TALIMENTA fanis corporibus agricultura, sic sanitatem agris medicina promittit. hæc quidem nusquam non est. siquidem etiam imperitissimæ gentes herbas, aliaque prompta in auxilium uulnerum, morborumque nouerunt. Verūtamen apud Græcos aliquanto magis, quàm in cæteris nationibus exulta est. ac ne apud hos quidem a prima origine, sed paucis ante nos sæculis: utpote cum uetustissimus auctor Aesculapius celebretur. qui quoniam adhuc rudem, & uulgarem hanc scientiam paulo subtilius excoluit, in deorum numerum receptus est. huius deinde duo filij Podalirius, & Machaon bello troiano ducem Agamemnonem secuti, non mediocrem opem cõ militonibus suis attulerunt. quos tamen Homerus non in pestilentia, neque in uarijs generibus morborum aliquid attulisse auxiliij, sed uulneribus tantummodo ferro, & medicamentis mederi solitos esse proposuit. ex quo apparet has partes medicinæ solas ab his esse tentatas, easque esse uetustissimas. Eodemque auctore disci potest, morbos tum ad iram deorum immortalium relatos esse, & ab iisdem opem pofci solitam. uerique simile est inter non nulla auxilia aduersæ ualitudinis, plerumque tamen eam bonam contigisse ob bonos mores, quos neque desidia, neque luxuria tentarant. siquidem hæc duo, corpora prius in Græcia, deinde apud nos affluerunt. ideoque multiplex ista medicina, neque olim apud Græcos, neque apud alias gentes necessaria, uix aliquos ex bonis ad senectutis principia perducit. Ergo etiam post eos, de quibus retuli, non nulli clari uiri medicinam exercuerunt, donec maiore studio literarum disciplina agitari cõp̄it. quæ ut animo præcipue omnium necessaria, sic corpori inimica est. Primoque medendi scientia sapientiæ pars habebatur. ut & morborum curatio, & rerum nature contemplatio sub iisdem auctoribus nata sit, scilicet ijs hanc maxime requirentibus, qui corporum suorum robora quæta cogitatione, nocturnaue uigilia minuerant. Ideoque multos ex sapientiæ professoribus peritos eius fuisse accepimus, clarissimos uero ex his Pythagorã, & Empedoclem, & Democritum. huius autem, ut quidam crediderunt, discipulus Hippocrates Cous, primus quidem ex omnibus memoria dignus, ab studio sapientiæ disciplinam hanc separauit: uir & arte, & facundia insignis. Post quem Diodes Carystius, deinde Praxagoras, & Chrysippus, tum Herophilus, & Erasistratus sic artem hanc exercuerunt, ut etiam in diuersas curandi uias processerint. Iisdemque temporibus in tres partes medicina diducta est, ut una esset quæ uictu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu mederetur. Primam *διατητικὴν*, secundam *κατασκευαστικὴν*, tertiam *χειρουργικὴν* Græci nominauerunt. Eius autem, quæ uictu morbos curat, longe clarissimi auctores etiam altius quædam agitare conati, rerum quoque naturæ sibi cognitionem uendicauerunt, tanquam sine ea trunca, & debilis medicina esset. Post quos Serapion primus omnium nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam professus, in usu tantum, & experimentis eam posuit. quem Apollonius, & Glaucias, & aliquanto post Heraclides Tarentinus, & aliqui non medio cres uiri secuti, ex ipsa professione se *ἐμπειρικὸς* appellauerunt. Sic in duas partes ea quoque, quæ uictu curat, medicina diuisa est, alijs rationalem artem, alijs usum tantum sibi uendicantibus, nullo uero quidquam post eos, qui supra comprehensi sunt, agitante, nisi quod acceperat: donec Aesclepiades medendi rationem ex magna parte mutauit. Ex cuius successoribus Themison nuper ipse quoque quædam in senectute deflexit. Et per hos quidem maxime uiros salutaris ista nobis professio increuit. Quoniam autem ex tribus medicinæ partibus ut difficillima, sic etiam clarissima est ea, quæ morbis medetur: ante omnia de hac dicendum est. Et quia prima in ea dissensio est, quod alij sibi experimentorum tantummodo notitiam necessariam esse contendunt: alij nisi corporum, rerumque ratione comperta, non satis potentem usum esse proponunt: indicandum est quæ maxime ex utraque parte dicantur, quo facilius nostra quoque opinio inter poni possit. Igitur ij, qui rationalem medicinam profitentur, hæc necessaria esse proponunt, abditarum, & morbos continentium causarum notitiam, deinde euidentiã, post hæc etiam naturalium actionum, nouissime partium interiorum. Abditas causas uocant in quibus requiritur ex quibus principijs nostra corpora sint; quid secundam, quid aduersam ualitudinem faciat. Neque enim credunt posse eum scire quomodo morbos curare conueniat, qui, unde hi sint, ignoret: neque esse dubium, quin alia curatione opus sit, si ex quatuor principijs uel superans aliquid, uel deficiens aduersam ualitudinem creat: ut quidam ex sapientiæ professoribus dixerunt. Alia si in humidis omne uitium est, ut Herophilo uisum est. alia si in spiritu, ut Hippocrati. alia si sanguis in eas uenas, quæ spiritui accommodatæ sunt, trãsfunditur, & inflammationem, quam Græci *φλεγμονὴν* nominant, excitat: eaque inflammatio talem motum efficit, qualis in febre est: ut Erasistrato placuit. alia si manantia corpuscula per inuisibilia foramina subsistendo iter claudunt: ut Aesclepiades contendit: eum uero recte curaturum, quem prima origo causæ non fecerit. Neque uero inficiantur experimenta quoque esse necessaria. sed ne ad hæc quidem aditum fieri potuisse, nisi ab aliqua ratione contendunt. Non enim quilibet antiquiores uiros agris inculcasse: sed cogitasse quid maxime conueniret: & id usu explorasse, quod ante coniectura aliqua duxisset. neque interesse an initia pleraque explorata sint, si a consilio tamen cõperunt. & id quidem in multis ita se Aurelij Corn. Celsi.

habere. Sæpe uero etiam noua incidere genera morborum, in quibus nihil adhuc usus ostenderit. & ideo necessarium sit animaduertere unde ea cœperint, sine quo nemo mortaliū reperire possit, cur hoc, quam illo potius utatur. & ob hæc quidem in obscuro positas causas persequuntur. Euidentes uero has appellat, in quibus querunt incitium morbi calor attulerit, an frigus, faues, an fatietas, & quæ similia sunt. Occursum enim uitio dicunt eū, qui originem non ignorarit. Naturales uero corporis actiones appellant, per quas spiritum trahimus, & emittimus cibū, potionemque, & assumimus, & cōcoquimus. Itemque per quas eadem hæc in omnes membrorum partes digeruntur, tum requirunt etiam quare uenæ nostræ modo submittant sese, modo attollant. quæ ratio somni, quæ uigiliæ sit. sine quorum notitia neminem putant uel occurrere, uel mederi morbis, inter hæc nascētibz, posse. Ex quibus quia quam maxime pertinere ad rem concoctio uideatur, huic potissimum insunt, & duce alij Erasistrato atteri cibum in uentre contendunt. alij Plistonico Praxagoræ discipulo putrescere. Alij credunt Hippocrati per calorem cibos concoqui. Acceduntque Asclepiadis æmuli, qui omnia ista uana, & superuacua esse proponunt. Nihil enim concoqui, sed crudam materiam sicut assumpta est, in corpus omne diduci. Et hæc quidem inter eos parū constant. Illud uero conuenit, alium dandum cibum laborantibus, si hoc, alium si illud uerum est. Nam si teritur intus, eum quærendum esse, qui facillime teri possit. Si putrescit, eum in quo hoc expeditissimum est. Si calor concoquit, eum qui maxime calorem moueat. At nihil ex his esse quærendum, si nihil concoquitur. Ea uero sumenda, quæ maxime manent, qualia assumpta sunt. Eademque ratione cū spiritus grauis est, cum somnus aut uigilia urget, eum mederi posse arbitrantur, qui prius illa ipsa, qualiter eueniant, perceperit. Præter hæc cum in interioribus partibus & dolores, & morborum uaria genera nascantur, ne minem putant his adhibere posse remedia, quæ ipse ignoret. Necessarium ergo esse incidere corpora mortuorum, eorumque uiscera, atque intestina scrutari. Lōgeque optime fecisse Herophilum, & Erasistratū, qui nocentes homines a regibus ex carcere acceptos, uiuos inciderint, considerantque etiam spiritu manente, ea quæ natura ante clausisset, eorumque posituram, colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duritiem, mollitiem, leuorem, contactum, processum deinde singulorum, & recessus, & siue quid inscribitur alteri, siue quid partem alterius in se recipit. Neque enim cum dolor intus incidit, scire quid doleat eum, qui qua parte quodque uiscus intestinum ue sit, non cognouerit. Neque curari id quod ægrū est, posse ab eo, qui, quid sit, ignoret. Et cum per uulnus alicuius uiscera patefacta sunt, eum, qui sanæ cuiusque colorem partis ignoret, nescire quid integrum, quid corruptum sit. Ita ne succurrere quidem posse corruptis. aptiusque extrinsecus imponi remedia, compertis interiorum & sedibus, & figuris, cognitaque eorū magnitudine, similesque omnia, quæ posita sunt, rationes habere. Neque esse crudele, sicut plerique proponunt, hominum nocentium, & horum quoque paucorum supplicij remedia populis innocentibus sæculorum omnium quæri. Contra hi, qui se *ἐμπειρικοὺς* ab experientia nominant, euidentes quidem causas ut necessarias amplectuntur, obscurarum uero causarum, & naturalium actionum quæstionem ideo superuacua esse contendunt, quoniam incomprehensibilis natura sit. non posse uero comprehendere, patere ex eorum, qui de his disputarunt, discordia, cum de ista re, neque inter sapientiarum professores, neque inter ipsos medicos conueniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat, quam Herophilo? Cur huic potius, quam Asclepiadi? Si rationes sequi uelit, omnium posse uideri non improbabilis. Si curationes, ab omnibus his egros perductos esse ad sanitatē. Ita neque disputationi, neque auctoritati cuiusquam fidem derogari oportuisse. Etiam sapientiarum studiosos maximos medicos esse, si ratiocinatio hoc faceret. nunc illis uerba superesse, deesse medendi scientiam. Differre quoque pro natura locorū genera medicinarum, & aliud opus esse Romæ, aliud in Aegypto, aliud in Gallia. Quod si morbos eadem causæ facerēt ubique, remedia quoque ubique eadem esse debuissent. sæpe etiam causas apparere, ut puta lippitudinis, uulneris, neque ex his patere medicinam. Quod si scientiam hanc non subijciat euidens causa, multo minus eam posse subijcere, que in dubio est. Cum igitur illa incerta incomprehensibilisque sit, a certis potius, & exploratis petendum esse præsidium, id est his, quæ experientia in ipsis curationibus docuerit, sicut in cæteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem, aut gubernatorem disputatione, sed usu fieri. ac nihil istas cogitationes ad medicinam pertinere. Eo quoque disci, quod qui diuersa de his scripserint, ad eandem tamen sanitatem homines perduxerint. id enim fecisse, quia non ab obscuris causis, neque a naturalibus actionibus, quæ apud eos diuersæ erant, sed ab experimentis pro ut cuique responderant, medendi uias traxerint, ne inter initia quidem ab istis quæstionibus deductam esse medicinā, sed ab experimentis. Aegrorū enim, qui sine medicis erant, alios propter auiditatem primis diebus protinus cibum assumpsisse, alios propter fastidium abstinuisse, leuatūque magis eorum morbum esse, qui abstinerant. Itemque alios in ipsa febre aliquid edisse, alios paulo ante eam, alios post remissionem eius. optime deinde ijs cessisse, qui post finem febris id fecerint. Eademque ratione alios inter principia protinus usos esse cibo pleniore, alios exiguo, grauioribusque eos factos, qui se impleverunt. Hæc similiaque cum cotidie incidere, diligentes homines notasse, quæ plerumque melius responderent, deinde ægotantibus ea præcipere cœpisse. sic medicinam ortam, subinde aliorum salute, aliorum interitu, perniciose discernentem a salutaribus. Repertis deinde medicinæ remedijs, homines de rationibus eorum differere cœpisse, nec post rationem medicinam esse inuentam, sed post inuentam medicinam rationem esse quæsitā. Requiere etiam si ratio idem doceat quod experientia, an aliud. Si idem, superuacua esse. si aliud, etiam contrariam. Primo tamen remedia exploranda summa cura fuisse. nunc uero iam explorata esse, neque ulla, aut noua genera morborum reperiri, aut nouam desiderari medicinā. Quod si iam incidat mali genus aliquod ignotū, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandū obscuris, sed

ris, sed eum protinus uisurum, cui morbo id proximum sit, tentaturumque remedia similia illis, quæ uicino malo sæpe succurrerint, & per eius similitudinem opem reperturū. Neque enim se dicere consilio medicum non egere, & irrationale animal hanc artem posse præstare. sed has latentium rerum cōiecturas ad rem non pertinere, quia nō intersit, quid morbu faciat, sed quid tollat: neque ad rē pertineat quomodo, sed quid optime digeratur, siue hac de causa concoctio incidat, siue de illa, & siue concoctio sit illa, siue tantum digestio. Neque quærendum esse quomodo spiremus, sed quid grauem, sed quid spiritū expediat. neque quid uenas moueat, sed quid quæque motus genera significant. Hæc autem cognosci experimentis, & in omnibus eiusmodi cogitationibus in utraque partem differi posse. Itaque ingenium & faciendā uincere, morbos autem non eloquentia, sed remedijs curari. Quæ si quis elinguis usu discreta bene norit, hanc aliquanto maiorem medicum futurum, quam si sine usu linguam suam excoluerit. Atque ea quidem, de quibus est dictum, superuacua esse tantummodo. Id uero quod restat etiam crudele, uiuorum hominū aluum, atque præcordia incidi, & salutis humanæ præsidem artem non solum pestem alicui, sed hanc etiā atrocissimam inferre, cum præferat ex ijs, quæ tanta uiolentia quærantur, alia non possint omnino cognosci, alia possint etiam sine scelere. nā colorem, lauorem, mollitiem, duritiem, similiaque omnia nō esse talia inciso corpore, qualia integro fuerint. quia cum corporibus inuiolatis, hæc tamē metu, dolore, inedia, cruditate, lassitudine, mille alijs mediocribus affectibus sæpe mutantur, multo magis uerisimile est interiora, quibus maior mollities lux ipsa noua sit, sub grauissimis uulneribus & ipsa trucidatiōe mutari, neque quidquam esse stultius, quā quale quidque uiuo homine est, tale existimare esse moriente, immo iam mortuo. Nam uterum quidem, qui minus ad rē pertineat, spirante homine posse diduci: simulatque uero ferum ad præcordia accessit, & discissum transversum septum est, quod membrana quadā superiores partes ab inferioribus diducit. (*ἰσχυρῶς γὰρ ἑλεγε* uocant) hominem protinus animam amittere. Ita demum mortui præcordia, & uiscus omne in cōspectum latrocinantis medici dari, quod necesse sit tale esse, quale mortui sit, non quale uiui fuit. Itaque consequi medicum ut hominem crudeliter iugulet, non ut sciat qualia uiui uiscera habeamus. Si quid tamen sit, quod adhuc spirante homine cōspectui subijciatur, id sæpe casum offerre curantibus. Interdum enim gladiatorem in harena, uel militem in acie, uel uiatorem a latronibus exceptum, sic uulnerari, ut eius interior aliqua pars aperiatur, & in alio alia sita, sedem, positum, ordinem, figurā, similiaque alia cognoscere prudentem medicum non cædem, sed sanitatem molientem, idque per misericordiam discere, quod alij dira crudelitate cognouerint. Ob hæc ne mortuorū quidem lacerationē necessariam esse, quæ etsi nō crudelis, tamen fœda sit, cum aliter pleraque in mortuis se habeant. Quantū uero in uiuis cognosci potest, ipsa curatio ostendat. Cum hæc per multa uolumina, per que magna cōtentionis disputationes a medicis sæpe tractata sint, atque tractentur, subijciendum est, que proxima uero uideri possint, ea neque addicta alterutri opinioni sunt, neque ab utraque nimium abhorrentia, media quodāmodo inter diuersas sententias. Quod in plurimis cōtentionibus deprehendere licet sine ambitione uerū scrutantibus, ut in hac ipsa re. Nā que demū causæ uel secundā ualitudinē præsent, uel morbos excitent, quomodo spiritus, aut cibus uel detrahatur, uel digeratur, ne sapientiarum quidem professores scientia cōprehendunt, sed coniectura persequuntur. cuius autē rei nō est certa notitia, eius opinio certū reperire remediū non potest. Verumque est ad ipsam curandi rationē nihil plus conferre, quā experientia. Quāquā igitur multa sint ad ipsas artes proprie nō pertinentia, tamen eas adiuuat excitando artificis ingenium. Itaque ista quoque naturæ rerū contemplatio quāuis nō faciat medicū aptiorē, tamen medicinæ reddit perfectū. Verique simile est & Hippocrati, & Erasistratū, & quicūque alij non cōtenti febres & ulcera agitare, rerum quoque naturā ex aliqua parte scrutati sint, nō ideo quidem medicos fuisse, uerū ideo quoque maiores medicos extitisse. Ratione uero opus est ipsi medicinæ, etsi non inter obscuras causas, neque inter naturales actiones, tamen sæpe. Est enim hæc ars coniecturalis, neque respondet ei plerumque non solum coniectura, sed etiam experientia. & interdum non febris, non cibus, non somnus subsequitur sicut assueuit. Rarius, sed aliquando tamen morbus quoque ipse nouus est, quem non incidere, manifeste falsum est, cum ætate nostra quædam ex naturalibus partibus carne prolapsa, & arente, intra paucas horas expirauerit, sic ut nobilissimi medici neque genus mali, neque remedium inuenerint, quos ego nihil ideo tentasse iudico, quia nemo in splendida persona periclitari coniectura sua uoluerit, ne occidisse, nisi seruasset, uideretur. Veri tamen simile est, potuisse aliquid cogitare detracta tali uerecūdia, & fortasse responsurum fuisse id quod aliquis esset expertus. Ad quod medicinæ genus neque semper similitudo aliquid confert, & si quando confert, tamen id ipsum rationale est inter multa similia genera & morborum, & remedium cogitare, quo potissimum medicamento sit utendum. Cū igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inueniat, quod non utique fortasse, sed sæpius tamen etiam respondeat. Petet autē nouum quoque consilium non ab rebus latentibus (istæ enim dubiæ, & incertæ sunt) sed ab ijs que explorari possunt, id est euidētibus causis. Interest enim, fatigatio morbum, an sitis, an frigus, an calor, an uigilia, an fames fecerit, an cibi, uini que abundantia, an intemperantia libidinis, neque ignorare hunc oportet, quæ sit ægri natura, humidum magis, an magis sicum corpus eius sit, ualidi uerui, an infirmi, frequens aduersa ualetudo, an rara, ea, quæ cum est, uehemens esse soleat, an leuis, breuis, an longa: quod is uitæ genus sit secutus, laboriosum, an quietum, cum luxu, an cum frugalitate: ex his enim, similibusque sæpe curandi noua ratio ducenda est. Quamuis ne hæc quidem sic præteriri debent, quasi nullam controuersiam recipiant. Nam & Erasistratus non ex ijs fieri morbos dixit, quoniam & alij, & ijdem aliās post ista non fabricarent, & quidam medici sæculi nostri sub auctore (ut ipsi uideri uolunt) Themisone, contendunt

nullius causæ notitiam quidquā ad curationes pertinere, satisque esse quædam communia morborum intueri. si quidem horum tria genera esse, unum adstrictum, alterum fluens, tertium mixtum. Nam modo parum excernere ægros, modo nimium, modo alia parte parum, alia nimium. Hæc autem genera morborum modo acuta esse, modo longa, & modo increfcere, modo consistere, modo minui conlueuerunt. Cognito igitur eo quod ex his est, si corpus adstrictum est, digerendum esse, si profluuii laborat, continendū. si mixtum uitium habet, occurrendum subinde uehementiori malo. & aliter acutis morbis medendū, aliter uetustis, aliter increfcenlibus, aliter subsistentibus, aliter iam ad sanitatem inclinantibus. Horum obseruationē medicinam esse, quam ita finiunt, ut quasi uiam quandā quam *metodou* græci nominant, eorumque quæ morbis communia sunt, contemplatricem esse contendunt, ac neque rationalibus se, neque experimenta tantum spectantibus annumerari uolunt, cum ab illis eo nomine dissentiant, quod in coniectura rerum latentium nolunt esse medicinam, ab ijs eo quod parum artis esse in obseruatione experimentorū credunt. Quod ad Erasistratum pertinet, primū ipsa euidētia eius opinionem repugnat, quia raro nisi post horum aliquid morbus uenit. Deinde non sequitur, ut quod alium non afficit, aut eundem aliās, id ne alteri quidem, aut eidem tempore alio noceat. Possunt enim quædam subesse corpori, uel ex infirmitate eius, uel ex aliquo affectu, quæ uel in alio non sunt, uel in hoc aliās non fuerunt. eaque per se non tanta ui concitant morbum, tamen obnoxium magis alijs iniurijs corpus efficiunt. Quod si contemplationem rerum naturæ, quam temere medici sibi uendicant, satis comprehendisset, etiam illud scisset, nihil omnino ob unam causam fieri, sed id pro causa apprehēdi, quod contulisse plurimum uidentur. Potest autem id dū solum est, non mouere, quod iunctum alijs maxime mouet. Accedit ad hæc, quod ne ipse quidē Erasistratus, qui trāsuso in arterias sanguine febrem fieri dicit, idque nimis repleto corpore incidere reperit, cur ex duobus æque repletis, alter in morbum incidit, alter omni periculo uacat, quod cotidie fieri apparet, non discreuerit. Ex quo disci potest, ut uera sit illa transfusio, tamē illam non per se, cum plenum corpus est, fieri, sed cum horum aliquid accesserit. Themisonis uero æmuli, si perpetua quæ promittunt, habent, magis etiam quā ulli rationales sunt. Neque enim si quis non omnia tenet, quæ rationalis alius probat, protinus alio nouo nomine artis indiget: si modo, quod primum est, non memoriæ soli, sed rationi quoque insitit. Si quod uero propius est, uix ulla perpetua præcepta medicinalis ars recipit, ijdem sunt, quod ij, quos experimenta sola sustinent, eo magis, quoniam si compresserit aliquem morbus, an fuderit, quilibet etiam imperitissimus uidet. Quid autem compressum corpus resoluat, quid solutum teneat, si a ratione tractum est, rationalis est medicus. Si ut ei, qui se rationalem negat, confiteri necesse est, ab experientia empiricus est. Ita apud eum morbi cognitio extra artem, medicina intra usum est. Neque adiectū quidquā empiricorum professioni, sed demptum est, quoniam illi multa circūspiciunt, ij tantum facillima & non plus quā uulgaria. Nam & ij qui pecoribus ac iumentis medentur, cum propria cuiusque ex multis animalibus nosse non possint, communibus tantummodo insistant. Et exteræ gentes, cum subtilem medicinæ rationem non nouerint, communia tantum uident. Et qui ample ualitudinarios nutriunt, quia singulis summa cura consulere non sustinent, ad communia ista confugiunt. Neque Hercules istud, & antiqui medici nescierunt, sed ijs contenti non fuerunt. Ergo etiam uetustissimus auctor Hippocrates dixit mederi oportere & communia, & propria intuentem. Ac ne isti quidem ipsi intra suam professionem consistere ullo modo possunt. si quidem & compressorum, & fluentium morborum genera diuersa sunt, faciliusque id in ijs, quæ fluunt, inspicere potest. Aliud est enim sanguinem, aliud bilem, aliud cibum uomere, aliud deiectionibus, aliud torminibus laborare, aliud sudore digerere, aliud tabe consumi. Atque in partes quoque humor erumpit, ut in oculos, auresque. quo periculo nullum humanum membrū uacat: nihil autem horum sic, ut aliud curatur. Ita protinus in ijs a cōmuni fluētis morbi cōtemplatione ad propriam medicinam descendit. Atque in hac quoque rursus alia proprietatis notitia sæpe necessaria est, quia non eadem omnibus etiam in similibus casibus opitulatur. si quidem certæ quædam res sunt, quæ in pluribus uentrem aut alstringunt, aut resoluunt, inueniuntur tamen in quibus aliter, atque in cæteris idē eueniat. In his ergo communium inspectio contraria est, propriorum tantum salutaris, & causæ quoque estimatio sæpe morbum soluit. Ergo etiā ingeniosissimus sæculi nostri medicus, quæ nuper uidimus, Cassius febricitanti cuidā, & magna siti affecto, cū post ebrietatē eū premi cœpisse cognosceret, aquā frigidā ingeffit, qua ille epota, cum uini uim miscendo fregisset, protinus febrē somno & sudore discussit. Quod auxiliū medicus opportune prouidit, non ex eo, quod aut strictum corpus erat, aut fluebat, sed ex causa, quæ ante præcellerat. Estque etiam proprium aliquid & loci, & temporis istis quoque auctoribus, qui cum disputant quemadmodum sanis hominibus agendum sit, præcipiunt ut grauibus aut locis, aut temporibus magis uitetur frigus, æstus, facietas, labor, libido, magisque ut conuiescat iisdem aut locis aut temporibus, si quis grauitatem corporis sentit, ac neque uomitu stomachum, neque purgatione aluum sollicitet. Quæ uera quidem sunt, a communibus tamen ad quædam propria descendunt. nisi persuadere nobis uolunt, sanis quidē considerandum esse, quod cælum, quod tempus anni sit, ægris uero nō esse, quibus tanto magis omnis obseruatio necessaria est, quanto magis obnoxia offensis infirmitas est. Quin etiam morborum in iisdem hominibus alię, atque alię proprietates sunt, & qui secundis aliquando frustra curatus est, contrarijs sæpe restituitur. Plurimaque in dando cibo discrimina reperiuntur, ex quibus contentus uno ero. nam famem facilius fert adolescens, quā puer, facilius in denso cælo, quā in tenui, facilius in hyeme, quā æstate, facilius uno cibo, quā prandio quoque assuetus, facilius in exercitatus, quā exercitatus homo sustinet. Sæpe autem in eo magis necessaria cibi festinatio est, qui minus in ediam tolerat. Ob quæ com-

petit eum qui propria nō nouit, communia tantum intueri debere, eumque qui nosse propria potest, illa quidem non oportere negligere, sed ijs quoque insistere. Ideoque cum par scientia sit, utiliore tamen medicum esse amicū, quā extraneum. Igitur ut ad propositum meum redeam, rationalem quidē puto medicinam esse debere, instrui uero ab euidētibz causis, obscuris omnibus non a cogitatione artificis, sed ab ipsa arte reiectis. Incidere autem uiuorum corpora, & crudele, & superuacuum est, mortuorum corpora discentibus necessarium. Nam positum, & ordinem nosse debent, quæ cadauera melius, quā uiuus & uulneratus homo representant, sed & cætera, quæ modo in uiuis cognosci possunt, in ipsis curationibus uulneratorum paulo tardius, sed aliquando mitius usus ipse monstrauit. His propositis, primum dicam quemadmodum sanos agere conueniat, tum ad ea transibo, quæ ad morbos, curationesque eorum pertinebunt.

Quemadmodum sanos agere conueniat. Cap. I.

Sanus homo qui & bene ualet, & suæ spontis est, nullis obligare se legibus debet, ac neque medico, neque iatrolipta egere. Hunc oportet uarium habere uitæ genus, modo ruri esse, modo in urbe, sæpiusque in agro. nauigare, uenari, quiescere interdum, sed frequentius se exercere. Siquidem ignauia corpus hebetat, labor firmat. illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam reddit. Prodest etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti. modo ungi, modo id ipsum negligere. nullum cibi genus figere, quo populus utatur. interdum in conuiuio esse, interdum ab eo se retrahere. modo plus iusto, modo non amplius assumere. bis die potius, quā semel cibum capere, & semper quā plurimum, dummodo hūc concoquat. Sed ut huius generis exercitationes, cibi que necessarii sunt, sic athletici superuacui, nā & intermissus propter ciuiles aliquas necessitates ordo exercitationis corpus affligit, & ea corpora, quæ more eorū repleta sunt, celerime, & senescunt, & ægrotant. Concubitus uero neque nimis concupiscendus, neque nimis pertimescendus est. Rarus, corpus excitat, frequens soluit. Cum autem frequens non numero sit, sed natura, ratione ætatis & corporis, scire licet eum non inutilem esse, quem corporis neque languor, neque dolor sequitur. Idē interdum peior est, noctu tutior. ita tamen si neque illum cibus, neque hunc cum uigilia labor statim sequitur. Hæc firmis seruanda sunt, cauendumque ne in secunda ualeitudine, aduersæ præsidia consumantur.

Quæ stomacho imbecilli seruanda sint. Cap. II.

At imbecillis stomacho, quo in numero magna pars urbanorum, omnesque pene cupidi literarū sunt, obseruatio maior necessaria est. ut quod uel corporis, uel loci, uel studij ratio detrahit, cura restituat. Ex ijs igitur qui bene concoxit, mane tuto surget. qui parum, quiescere debet. & si mane surgendi necessitas fuerit, redormire. Qui non concoxit, ex toto conuiescere, ac neque labori se, neque exercitationi, neque negotio credere. Qui crudum sine præcordiorum dolore ruciat, is ex interuallo aquam frigidam bibere, & se nihilominus continere. Habitare uero ædificio lucido perflatum æstiuum, hibernum solem habente, cauere meridianum solem, matutinum, & uespertinum frigus, itemque auras fluminum, atque stagnorum minimeque nubilo cælo soli aperiēti se committere, ne modo frigus, modo calor moueat. quæ res maxime grauedines, distillationesque concitat. Magis uero grauibz locis ista seruanda sunt, in quibus etiam pestilentiam faciunt. Scire autem licet integrum corpus esse, cū quotidie mane urina alba, dein ruffa est. Illud concoquere, hoc concoxisse significat. Vbi experrectus est aliquis, paulum intermittere, deinde nisi hyems est, fouere os multa aqua frigida debet. longis diebus meridiani potius ante cibum, sin minus, post eum. per hyemem potissimum totis noctibus conuiescere. Sin lucubrandum est, non post cibum id face re, sed post concoctionem. Quem interdum uel domestica, uel ciuilia officia tenuerūt, huic tempus aliquod seruandum curationi corporis sui est. Prima autem eius curatio, exercitatio est, quæ semper antecedere cibum debet, in eo qui minus laborauit, & bene concoxit, amplior. in eo qui fatigatus est, & minus concoxit, remissior. Commode uero exercent clara lectio, arma, pila, cursus, ambulatio, atque hæc non utique plana commodior est. siquidem melius ascensus quoque & descensus cum quadam uarietate corpus moueat, nisi tamen id perquam imbecillum est. melior autem est sub diuo, quā in porticu. melior si caput patitur, in sole, quā in umbra. melior in umbra, quā parietes, aut uiridaria efficiunt, quā quæ tecto subest. melior recta, quā flexuosa. exercitationis autem plerunque finis esse debet sudor, aut certe lassitudo, quæ citra fatigationem sit, idque ipsum modo mitius, modo magis faciendum est. Ac ne ijs quidem athletarū exemplo, uel certa esse lex, uel immodicus esse labor debet. Exercitationē recte sequitur modo unctio uel in sole, uel ad ignem, modo balneum, sed conclauū quam maxime, & alto, & spatio. Ex his uero neutrum sæpe fieri oportet, sed sæpius alterutrum pro corporis natura. Post hæc paulum conuiescere opus est. ubi ad cibum uentum est, nunquam utilis est nimia facietas. Sæpe etiam inutilis nimia abstinentia. sæpe si qua intemperantia subest, tutior est in potione quā in esca. Cibus a' salsamentis, oleibus, similibusque rebus melius incipit. Tum caro assumenda est, quæ asla optima, aut elixa est. Conditā omnia diuabus de causis inutilia sunt. quoniam & plus propter dulcedinem assumitur, & quod modo par est, tamen ægrius concoquitur. Secunda mensa bono stomacho nihil nocet, in imbecillo coacescit. si quis itaque hoc parum ualet, palmulas, pomaque, & similia melius primo cibo assumit. Post multas potiones,

quæ aliquantum sitim excefferunt, nihil edendum est. post facietatem, nihil agendum. Vbi expletus est aliquis, facilius concoquit, si quidquid assumpsit, potionem aquæ frigidæ includit, tum paulisper inuigilat, deinde bene dormit. Si quis interdum se implebit, post cibum neque frigori, neque æstui, neque labori se debet committere. neque enim tam facile hæc inani corpore, quam repleto nocent. Si quibus de causis futura inedia est, labor omnis uitandus est.

Observationes quædam prout res nouæ accidunt, & prout corporum genera, & sexus, & ætates, & tempora anni sunt. Cap. III.

Atque hæc quidem pene perpetua sunt. Quasdam autem observationes desiderant & nouæ res, & corporum genera, & sexus, & ætates, & tempora anni. Nam neque ex salubri loco in grauem, neque ex graui in salubrem transitus facis tutus est. Ex salubri in grauem prima hyeme, ex graui in eum, qui salubris est, prima æstate transire melius est. Neque uero ex multa fame nimia facietas, neque ex nimia facietate fames idonea est. Periculaturque & qui semel, & qui bis die cibum incontinenter contra consuetudinem assumit. Item neque ex nimio labore subitum otium, neque ex nimio otio subitus labor sine graui noxa est. Ergo cum quis mutare aliquid uolet, paulatim debet assuescere. Omnem etiam laborem facilius uel puer, uel senex, quam infuetus homo sustinet. Atque ideo quoque nimis otiosa uita utilis non est, quia potest incidere laboris necessitas. Si quando tamen infuetus aliquis laborauit, aut multo plus quam solet, etiam si qui assueuit, huic ieiunium dormiendum est, multo magis si etiam os amarum est, uel oculi caligant, aut uenter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo ieiunio est, sed etiam in posterum diem permanendum, nisi cito id quies sultulit. Quod si factum est, surgere oportet, & lente paululum ambulare. At si somni necessitas non fuit, quia modice magis aliquis laborauit, tamen ingredi aliquid eodem modo debet. Communia deinde omnibus sunt post fatigationem cibum sumpturis, ubi paululum ambulauerunt, si balneum non est, calido loco uel in sole, uel ad ignem ungi, atque sudare. si est, ante omnia in tepidario residere. Deinde ubi paululum conuiuierunt, intrare, & descendere in solium. tum multo oleo ungi, leniterque perfricari, iterum in solium descendere. Post hæc, os aqua calida fouere, deinde frigida. Balneum ijs feruens idoneum non est. Ergo si nimium alicui fatigato pene febris est, huic abunde est loco tepido demittere se in uinibus tenus in aquam calidam, cui paululum olei adiectum, deinde totum quidem corpus, maxime tamen eas partes, quæ in aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui uinum, & paululum contriti salis sit adiectum. Post hæc, omnibus fatigatis, aptum est cibum sumere, eoque humido uti. aqua, uel certe diluta portione esse contentos, maximeque ea, quæ moueat urinam. Illud quoque nosse oportet, quod ex labore sudanti frigida portio perniciosa est. atque etiam cum sudor se remittit, itinere fatigatis inutilis. **A** balneo quoque uementibus Asclepiades inutilem eam iudicauit. quod in ijs uerum est, quibus alius facile nec tuto resoluitur, quique facile inhorrescunt. perpetuum in omnibus non est, cum potius naturale sit portione æstantem stomachum refrigerari, frigidem caleferi. quod ita præcipio, ut tamen fatear ne ex hac quidem causa sudanti adhuc frigidum bibendum esse. Solet etiam prodesse post uarium cibum, frequentes dilutas portiones, uomitus, & postero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si assidua fatigatio urget, inuicem modo aqua, modo uinum bibendum est, raroque balneo utendum. Leuatque lassitudinem etiam laboris mutatio, eumque, quem nouum genus eiusdem laboris pressit, id quod in consuetudine est, reficit. Fatigato quotidianum cubile tutissimum est, insolitum contra lassat. quod enim contra consuetudinem est, nocet, seu molle, seu durum est. proprie quædam ad eum pertinent, qui ambulando fatigatur. Hunc reficit in ipso quoque itinere frequens frictio, post iter, primum sedile, deinde unctio, tum calida aqua in balneo magis superiores partes, quam inferiores foueat. Si quis uero exuistus in sole est, huic in balneo protinus eundem est, perfundendumque oleo corpus, & caput. deinde in solium bene calidum descendendum est. tum multa aqua per caput infundenda prius calida, deinde frigida. At ei qui perfrixit, opus est in balneo primo inuoluto sedere, donec insudet, tum ungi, deinde lauari. cibum modicum, deinde portiones meracas assumere. Is uero qui nauigauit, & nausea pressus est, si multam bilem euomit, uel abstinere cibo debet, uel paululum aliquid assumere. Si pituitam acidam effudit, utique sumere cibum, sed assuetu leuiorem. Si sine uomitu nausea fuit, uel abstinere, uel post cibum uomere. Qui uero toto die, uel in uehiculo, uel in spectaculis sedet, huic nihil currendum, sed lente ambulandum est. Lenta quoque in balneo mora, dein coena exigua prodesse consueuerunt. Si quis in balneo æstuat, reficit hunc ore exceptum, & in eo retentum acetum. si id non est, eodem modo frigida aqua assumpta. Ante omnia autem norit quisque naturam sui corporis, quoniam alij graciles, alij obesi sunt, alij calidi, alij frigidiores, alij humidi, alij sicci. alios astricta, alios resoluta alius exercet, raro quisquam non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis uero homo implere se debet, plenus extenuare, calidus refrigerare, frigidus calefacere, madens siccare, siccus madefacere. itemque aluum firmare is, cui fusa: soluere is, cui astricta est. Succurrendumque semper parti maxime laboranti est. **I**mplet autem corpus modica exercitatio, frequentior quies, unctio. & si post prandium est balneum, contracta aluus, modicum frigus hyeme, somnus & plenus, & non nimis longus, molle cubile, animi securitas, assumpta per cibos, & portiones maxime dulcia & pinguia, cibis & frequentior, & quantus plenissimus potest concoqui. Extenuat corpus aqua calida, si quis in eam descendit, magisque si salsa est. in ieiunio balneum, inurens sol, & omnis calor, cura, uigilia, somnus nimium uel breuis, uel longus, lectus per æstatem terra, hyeme durum cubile, cursus, multa ambulatio, omnisque uehemens exercitatio,

exercitatio, uomitus, deiectio, acida res & austera, & semel die assumptæ epulæ, & uini non perfrigidie iuno potio in consuetudinem adducta. Cum uero inter extenuantia posuerim uomitum, & deiectionem, de his quoque proprie quedam dicenda sunt. Eiectionem esse ab Asclepiade uomitum in eo uolumine, quod de tuenda sanitate composuit, uideo. neque reprehendo, si offensus eorum est consuetudine, qui quotidie eijciendo uorandi facultatem moliantur. paulo etiam longius processit, idem purgationes quoque eodem uolumine expulit. & sunt hæc perniciosæ, si nimis ualentibus medicamentis sunt. Sed hæc tamen submouenda esse, non est perpetuum. quia corporum, temporumque ratio potest ea facere necessaria, dum & modo, & non nisi cum opus est, adhibeantur. Ergo ille quoque ipse, si quid iam corruptum esset, expelli debere confessus est. Ita non ex toto res condemnanda est. sed esse eius etiam plures causas possunt. estque in ea quædam paulo subtilior obseruatio adhibenda. **V**omitum utilior est hyeme, quam æstate. Nam tum, & pituita plus, & capitis grauitas maior subest. inutilis est gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus. utilis est plenis, & biliosis omnibus, si uel nimium se replerunt, uel parum concoxerunt. nam siue plus est, quam quod concoqui possit, periclitari ne corrumpatur, non oportet. Si uero corruptum est, nihil commodius est, quam id, qua uia primum expelli potest, eijcere. Itaque ubi amari rictus cum dolore, & grauitate præcordiorum sunt, ad hunc protinus corrigendum est. Item prodest ei, cui pectus æstuat, & frequens saliuu, uel nausea est, aut cui sonant aures, aut madent oculi, aut os amarum est. Similiterque ei, qui uel cælum, uel locum mutat, hisque quibus, si per plures dies non uomerunt, dolor præcordia infestat. Neque ignoro inter hæc præcipi quietem. que non semper contingere potest agendi necessitatem habentibus, nec in omnibus idem facit. Itaque istud luxurie causa fieri non oportere confiteor. interdum ualitudinis causa recte fieri experimentis credo. **C**omoneo tamen ne quis, qui ualere, & senescere uolet, hoc quotidianum habeat. Qui uomere post cibum uolet, si ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere, si difficilius, aquæ, uel salis, uel melis paulum adijcere. At qui mane uomiturus est, ante bibere mulsum, uel hysopum, aut esse radiculam debet. deinde aquam tepidam, ut supra scriptum est, bibere. Cætera que antiqui medici præceperunt, stomachum omnia infestant. Post uomitum, si stomachus infirmus est, paulum cibi sed huius idonei, gustandum, & aquæ frigide cyathi tres bibendi sunt. Si autem uomitus fauces exasperauit, qui uomit, si mane id fecit, ambulare debet, tum ungi, deinde cœnare. si post cœnam, postero die lauari, & in balneo sudare, hinc proximus cibus, mediocris utilior est, isque esse debet cum pane hesterno, uino austero meraco, & carne assa, cibisque omnibus quam siccissimis. Qui uomere bis in mense uult, melius conuictori faciet. deiectio autem medicamento quoque petenda est, ubi uomenter suppressum parum reddit. ex eoque inflammationes, caliginis, capitis dolores, aliaque superioris partis mala incrementum. Quid enim inter hæc adiuuare possunt quies, & inedia quæ per illas maxime euemunt? Qui eijcere uolet, primum cibis, uinisque utetur his, quæ hoc præstant. dehinc si parum illa proficiunt, aloem sumat. Sed purgationes quoque ut interdum necessariae sunt, sic ubi frequentes sunt, periculum afferunt. Assuescit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit, cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit. Calefacit autem unctio, aqua salsa, magisque si calida est. omnia salsa, amara, carnosa. si post cibum est balneum, uinum austere. **R**eferat in ieiunio, & balneum, & somnus nisi nimis longus est, & omnia acida, aqua quam frigidissima, oleum si aquæ miscetur. Humidum autem corpus efficit labor maior quam ex consuetudine, frequens balneum, cibus plenior, multa portio, post hac ambulatio, & uigilia. Per se quoque ambulatio multa, & uehemens, & matutina exercitatio, & non protinus cibus adiectus, ea genera escæ quæ ueniunt ex locis frigidis, & pluuijs, & irriguis. **C**ontra siccat modica exercitatio, fames, unctio sine aqua, calor, sol modicus, frigida aqua, cibus exercitationi statim subiectus, & is ipse ex siccis, & æstuosis locis ueniens. **A**luum astringit labor, sedile, creta singulari corpori illita, cibus immixtus, & is ipse semel die assumptus ab eo, qui bis solet. exigua portio, neque adhibita nisi cum cibi quis quantum assumpturus est, cepit. post cibum quies. **C**ontra soluit aucta ambulatio, atque escæ post motus, qui post cibum est. subinde portiones cibo immixtae. Illud quoque scire oportet, quod uentre uomitus solutum comprimit, compressum soluit. Itemque comprimit is uomitus, qui statim post cibum est, soluit is qui tarde superuenit. **Q**uod ad ætates uero pertinet, in ediam facillime sustinent mediæ ætates, minus iuuenes, minime pueri, & senectute confecti. quo minus fert facile quisque, eo sapius debet cibum assumere, maximeque eo eget, qui incrementum. Calida lauatio, & pueris, & senibus apta est. **V**inum dilutius pueris, senibus meracius. neutri ætati quæ inflationes mouent. Iuuenum minus quæ assulant, & quomodo curentur, interest. quibus iuuenibus fluxit aluus. plerunque in senectute contrahitur. Quibus in adolescentia fuit astricta, sæpe in senectute soluitur. **M**elior est autem in iuuenes fusior, in senes astrictior. **T**empus quoque anni considerare oportet. hyeme plus esse conuenit. minus, sed meracius bibere, multo pane uti. carne potius elixa. modice oleribus. semel die cibum capere, nisi si nimis uenter astrictus est. Si prandet aliquis, utilius est exiguum aliquid, & ipsum siccum sine carne, sine portione sumere. **E**o tempore anni calidis omnibus potius utendum est, uel calorem mouentibus. **V**enus tum non æque perniciofa est. At uere paulum cibo demendum, adijciendumque potioni, sed dilutius tamen bibendum est. magis carne utendum. magis oleribus. transeundum paulatim ad assa ab elixis. **V**enus eo tempore anni tutissima est. **A**estate uero, & portione, & cibo corpus sapius eget. ideo prandere quoque commodum est. **E**o tempore aptissima sunt, & caro, & olus. portio quam dilu-

tissima, ut & sitim tollat, nec corpus incendat. Frigida lavatio, caro assa, frigidi cibi, uel qui refrigerent. Vt sapius cibo utendum, sic exiguo est. Per autumnum propter coeli uarietatem periculum maximum est. Itaque neque sine ueste, neque sine calciamentis prodire oportet, praecipueque diebus frigidioribus. neque sub diuo nocte dormire, aut certe bene operiri. Cibo uero iam paulo pleniore uti licet. minus, sed meracius bibere. Poma nocere quidam putant, quae immodice toto die plerumque sic assumuntur, ne quid ex densiore cibo remittatur. Ita non haec, sed consumatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamen minusquam in his noxae est. Sed his uti non sapius quam alio cibo conuenit. Denique aliquid densiori cibo, cum id accedit, necessarium est demi. Neque aestate uero, neque autumno utilis uenus est, tolerabilior tamen per autumnum, estate uero, & toto (si fieri potest) abstinendum.

De his, qui aliqua parte corporis laborant, & primum de his, quibus caput infirmum est. Cap. 1111.

Proximum est ut de his dicam, qui parteis aliquas corporis imbecillas habent, cui caput infirmum est, is si bene concoxerit, leniter perfricare id mane manibus suis debet. nunquam id, si fieri potest, ueste uelare, aut ad cutem tonderi. Vtileque lunam uitare, maximeque ante ipsum lunam, solisque concursum. sed nusquam post cibum progredi. Si cui capilli sunt, eos quotidie pectere, multum ambulare sed si licet, neque sub tecto, neque in sole. Vbiq; autem uitare solis ardorem, maximamque post cibum, & uinum. potius ungi, quam lauari. nunquam ad flammam ungi, interdum ad prunam. Si in balneum uenit, sub ueste primum paulum in tepidario insudare, ibi ungi, tum transire in calidarium, ubi sudabit, in solum non descendere, sed multa calida aqua per caput se totum perfundere, tum tepida uti, dein frigida, diutiusque ea caput, quam caeteras partes perfundere, deinde id aliquandiu perfricare, nouissimi me detergere, & ungere. Capiti nihil aequo prodest atque aqua frigida. Itaque is, cui hoc infirmum est, per aetatem id bene largo canali quotidie debet aliquandiu subijcere. Semper autem etiam si sine balneo unctus est, neque totum corpus refrigerare sustinet, caput tamen aqua frigida perfundere. sed cum caeteras partes attingi nolit, demittere id ne ad ceruicis aqua descendat, eamque ne quid oculis, alijsue partibus noceat, defluentem subinde manibus ad os regeat. huic modicus cibus necessarius est, quem facile concoquat. isque si ieiunio caput laeditur, assumendus etiam medio die est. si non laeditur, semel potius. Bibere huic assidue uinum dilutum, leue, quam aquam magis expedit, ut cum caput grauius esse coeperit, sit quo confugiat, eique ex toto neque uinum, neque aqua semper utilia sunt. medicamentum utrumque est, cum inuicem assumitur. Scribere, legere, uoce contendere, huic opus non est utique post coenam, post quam ne cogitatio quidem ei satis tuta est, maxime tamen uomitus alienus est.

De his qui lippitudine, grauedine, destillatione, tonsillisque laborant. Cap. V.

Neque uero his solis, quos capitis imbecillitas torquet, usus aquae frigidae prodest, sed his etiam, quos assidue lippitudines, grauedines, destillationes, tonsillaeque male habent. his autem non caput tantum quotidie perfundendum est, sed os quoque multa frigida aqua fouendum est. praecipueque omnibus, quibus hoc utile auxilium est, eo utendum est, ubi grauius coelum Austri reddiderunt. cumque omnibus inutilis sit post cibum, aut contentio, aut cogitatio animi, tum his praecipue, qui uel capitis, uel arteriae dolores habere consueverunt, uel quoslibet alios oris affectus. Vitari etiam grauedines, destillationesque possunt, si quam minime eum, qui his opportunus est, aerem, uel loca, aquasque mutet. si caput in sole protegit, ne incendatur, neue subitum ex repentino nubilo frigus id moueat. Si post concoctionem ieiunus caput radit. Si post cibum neque legit, neque scribes.

Ad solutam alium remedia. Cap. VI.

Quem uero frequenter citata alius exercet, huic opus est pila, similibusque superiores partes exercere, dum ieiunus est, ambulare, uitare solis nimium ardorem, continua balnea, ungi citra sudorem, non uti cibis uarijs, minimeque iurulentis, aut leguminibus, oleribusue his, quae celeriter descendunt, omnia denique fugere, quae tarde concoquuntur. Venatio, durique pisces, & ex domesticis animalibus assa caro maxime iuuant. Nunquam uinum salsum bibere expedit, ne tenue quidem, aut dulce, sed austerrum, & plenius, neque id ipsum peructus. Si mulso uti uolet, id ex decocto melle faciendum est. Si frigida potiones uentrem eius non turbant, his utendum potissimum est. Si quid offensae in coena sensit, uomere debet, idque postero quoque die facere. tertio modici ponderis panem ex uino esse, adiecta uua, uel olea, uel ex defruto, similibusque alijs, deinde ad consuetudinem redire. Semper autem post cibum conuiescere, ac neque intendere animum, neque ambulatione quamuis leui dimoueri.

Remedia ad coli dolorem. Cap. VII.

At si laxius intestinum dolere consueuit, quod κολον nominant, cum id nihil nisi genus inflationis sit, id agendum est, ut concoquat aliquis, ut lectione, & alijs generibus exerceatur, utatur balneo calido, cibus

do, cibus quoque, & potionibus calidis, denique omnimodo frigus euitet. item dulcia omnia, leguminaque, & quidquid inflare consueuit.

Quae agenda sint stomacho laborantibus.

Cap. VIII.

Si quis uero stomacho laborat, legere clare debet, post lectionem ambulare, tum pila, uel armis, alio uero quo genere, quo superior pars mouetur, exerceri. Non aquam, sed uinum calidum bibere ieiunus. Tum cibum bis die assumere, sic tamen ut facile concoquat. Vti uino tenui, & austero, & post cibum frigidis potionibus potius. Stomachum autem infirmum indicant pallor, macies, praecordiorum dolor, nausea, & nolentium uomitus. in ieiuno dolor capitis, quae in quo non sunt, is firmi stomachi est. Neque credendum utique nostris est, qui cum in aduersa ualitudine uinum, aut frigidam aquam concupierunt, deliciarum patrocinium in accusationem non merentis stomachi habent. At qui tarde concoquunt, & quorum ideo praecordia instantur, qui uero propter ardorem aliquem noctu sitire consueverunt, antequam conuiescant, duos tresue cyathos per tenuem fistulam bibant. Prodest etiam aduersus tardam concoctionem clare legere, deinde ambulare, tum uel ungi, uel lauari assidue, uinum frigidum bibere, & post cibum magnam potionem, sed, ut supra dixi, per syphonem. deinde omnes potiones aqua frigida includere. Cui uero cibus acescit, is ante eum bibere aquam egelidam debet, & uomere. At is, cui ex hoc frequens deiectio incidit, quoties alius ei constiterit, frigida potione potissimum utatur.

Quid obseruandum sit dolore neruorum laborantibus.

Cap. IX.

Si cui uero dolere nerui solent, quod in podagra, chiragraue esse consuevit, huic quantum fieri potest, exercendum id est quod affectum est, obijciendumque labori, & frigori, nisi cum dolor increuit. Sub diuo quies optima est. Venus semper inimica est. Concoctio, sicuti in omnibus corporis affectibus, necessaria est. Cruditas enim id maxime laedit, & quoties offensum corpus est, uitiosa pars maxime sentit. Vt concoctio autem omnibus uitijs occurrit, sic rursus alijs frigus, alijs calor. Quae sequi quisque pro habitu corporis sui debet. Frigus inimicum est seni, tenui, uulneri, praecordijs, intestinis, uescicae, auribus, coxis, scapulis, naturalibus, ossibus, dentibus, neruis, uuluae, cerebro. Idem summam cutem facit pallidam, aridam, duram, nigram. ex hoc horrores, tremoresque nascuntur. At prodest iuuenibus, & omnibus plenis. erectiorque mens est, & melius concoquitur, ubi frigus quidem est, sed cauetur. Aqua uero frigida infusa praeter quam capiti, etiam stomacho prodest. Ita articulis, doloribusque qui sunt sine ulceribus. item rubicundis nimis hominibus, si dolore uacant. Calor autem adiuuat omnia, quae frigus infestat. item lippientes, si nec dolor, nec lachrimae sunt. Neruos quoque, qui contrahuntur, praecipueque ea ulcera, quae ex frigore sunt. Idem corporis colorem bonum facit, urinam mouet. si nimius est, corpus effoeminat, neruos emollit, stomachum soluit. Minime uero, aut frigus, aut calor tuta sunt, ubi subita infuetis sunt. Nam frigus lateris dolores, aliaque uitia, frigida aqua strumas excitat. Calor concoctionem prohibet, somnum aufert, sudorem digerit, obnoxium morbis pestilentibus corpus efficit.

Observatio in pestilentia.

Cap. X.

Est etiam obseruatio necessaria, qua quis in pestilentia utatur adhuc integer, cum tamen securus esse non possit. Tum igitur oportet peregrinari, nauigare. Vbi id non licet, gestari, ambulare sub diuo ante aetum leniter, eodemque modo ungi, & ut supra comprehensum est, uitare fatigationem, cruditatem, frigus, calorem, libidinem, multoque magis se continere, si qua granitas in corpore est. Tu neque mane surgendum, neque pedibus nudis ambulandum est. minimeque post cibum aut balneum. neque ieiuno, neque coenato uomendum est. neque mouenda alius, atque etiam si per se mota est, comprimenda est. Abstinendum potius si plenius corpus est. Itemque uitandum balneum, sudor, meridianus somnus utique, si cibus quoque anteceffit, qui tamen semel die tunc commodius assumitur, insuper etiam modicus, ne cruditate moueat. Alternis diebus inuicem modo aqua, modo uinum bibendum est. quibus seruatis, ex reliqua uictus consuetudine quam minimum mutari debet. Cum uero haec in omni pestilentia facienda sint, tum in ea maxime, quam Austri excitarint. Atque etiam peregrinantibus eadem necessaria sunt, ubi graui tempore anni discesserunt ex suis sedibus, uel ubi in graues regiones uenerunt. Ac si caetera res aliqua prohibebit, utique abstinere debebit. Atque ita a uino ad aquam, ab hac ad uinum eo, qui supra positus est modo, transitus ei esse.

INSTANTIS autem aduersæ ualitudinis signa complura sunt, in quibus explicandis non dubitabo auctoritate antiquorum uirorum uti, maximeque Hippocratis, cum recentiores quoque medici, quamuis quædam in curationibus mutarint, tamen hæc illum optime præfagisse fateantur. Sed antequam dico quibus præcedentibus morborum timor subsit, non alienum uidetur exponere, quæ tempora anni, quæ tempestatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora maxime tuta, uel periculis opportuna sint, quod genus aduersæ ualitudinis in quoque timeri maxime possit. Non quo non omni tempore, in omni tempestatum genere, omnis ætatis, omnis habitus hominum per omnia genera morborum, & ægrotent, & moriantur, sed quod frequentius, tamen quædam eueniant. Ideoque utile est scire unumquenque quid, & quando maxime caueat.

Quæ anni tempora, quæ tempestatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora, uel tuta, uel morbis opportuna sunt, & quod ualitudinis genus in quoque timeri possit. Cap. I.

Igitur saluberrimum uer est, proxima deinde ab hoc hyems, periculosior æstas, autumnus longe periculosissimus. Ex tempestatibus uero optime æquales sunt, siue frigidæ, siue calidæ, pessimæ, quæ uariant maxime, quo fit ut autumnus plurimos opprimat. Nā fere' meridianis temporibus calor, nocturnis atque matutinis, simulque etiam uespertinis frigus est. Corpus ergo, & æstate, & subinde meridianis caloribus relaxatum, subito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maxime fit, sic quandoque euenit, noxium est. Vbi æqualitas autem est, tamen saluberrimi sunt sereni dies, meliores pluuij, quam tantum nebulosi, aut nubili, optimique hyeme, qui omni uento uacant, æstate, quibus Fauonij persflant. Si genus aliud uentorū est, salubriores septentrionales, quam subsolanæ, uel austri sunt. sic tamen ut hæc interdum regionum sorte mutantur. Nam fere' uentus ubique a' mediterraneis regionibus ueniens salubris, a' mari grauis est. Neque solum in bono tempestatum habitu certior ualitudo est, sed priores morbi quoque, si qui incidunt, leuiore sunt, & promptius finiuntur. Pessimum ergo cœlum est, quod ægrū fecit, adeo ut in id quoque genus, quod natura peius est in hoc statu, salubris mutatio sit. At ætas media tutissima est, quæ neque iuuentæ calore, neque senectutis frigore infestatur. Longis morbis senectus, acutis adolescentia magis patet. Corpus autem habilissimum quadratum est, neque gracile, neque obesum. Nam longa statura ut in iuuenta decora est, sic matura senectute conficitur. gracile corpus, infirmum, obesum, hebes est. Vere tamē maxime quæcunque humoris motu nouantur, in metu esse consueverunt. ergo tum lippitudines, pustulæ, profusio sanguinis, abscessus corporis, quæ ἀποστήματα græci nominant, bilis atra, quam μελανχολίαν appellant, infania, morbus comitialis, angina, grauedines, destillationes oriri solent. hi quoque morbi, qui in articulis, neruisque modo urgent, modo quiescunt, tum maxime & inchoantur, & repetunt. At æstas non quidem uacat plerisque ab his morbis, sed adijcit febres, uel continuas, uel ardentes, uel tertianas, uomitus, alui deiectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cancris, & in cæteris quidem partibus, sed maxime obscenis, & quidquid sudore hominem resoluit. uix quidquam ex his in autumnum nō incidit, sed oriuntur eo quoque tempore febres incertæ, lienis dolor, aqua intercutem, tabes, quam græci φθίσιν nominant, urinæ difficultas, quam σπινθηρίαν appellant, tenuioris intestini morbus, quem ἕλεον nominant. Fit item lenitas intestinorum, quæ λευκέρια uocatur, coxæ dolores, morbi comitiales. Idemque tempus, & diutinis malis fatigatos & ab æstate tantum proxima pressos interimit, & alijs nouis morbis conficit, & quosdam longissimi implicat, maximeque quartanis, quæ per hyemem quoque exercent. Neque aliud magis tempus pestilentia patet, cuiuscunque ea generis est, quamuis uarijs rationibus nocet. Hyems autem capitis dolores, tussim, & quidquid in faucibus, in lateribus, in uisceribus mali cōtrahitur, irritat. Ex tempestatibus Aquilo tussim mouet, fauces exasperat, uentrem astringit, urinam suppressit, horrores excitat, item dolores lateris, & pectoris. Sanum tamen corpus spissat, & mobilius, atque expeditius reddit. Auster aures hebetat, sensus tardat, capitis dolores mouet, aluum soluit, totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Cæteri uenti quo uel huic, uel illi propiores sunt, eo magis uicinos his, illisue affectus faciunt. Denique omnis calor, & iccur, & lienem inflammat, mentem hebetat, ut anima deficiat, ut sanguis prorumpat, efficit. Frigus, modo neruorum distentionem, modo rigorem infert. Illud σπασμὸς, hoc τένανος græce nominatur, nigritiem in uisceribus, horrorem in febribus excitat. In siccitatibus acutæ febres, lippitudines, tormina, urinæ difficultas, articularum dolores oriuntur. Per imbres longæ febres, alui deiectiones, angina, cancri, morbi comitiales, resolutio neruorum, quam παράλυσιν græci nominant. Neque solum interest quales dies sint, sed etiam quales ante præcesserint. Si hyems sicca septentrionales uentos habuit, uer autem austros, & pluuias exhibet, fere' subeunt lippitudines, tormina, febres, maximeque in mollioribus corporibus, ideoque præcipue in mulieribus. Si uero Austri, pluuiæque hyemē occuparunt, uer autē frigidū, & siccum est, grauidæ quidem foemine, quibus tū adest partus, abortu periclitantur, hęc uero quæ gignūt, imbecillos, uixque uitales edunt. ceteros lippitudo arida, & si seniores sunt, grauedines, atque destillationes male habet. At si a' prima hyeme Austri ad ultimū uer continuarunt, laterū dolores, & infania febricitantiū, quæ φρενίτην appellant, quam cellerrime

lerrime rapiunt. Vbi primo calor a' primo uere orsus, æstatem quoque similem exhibet, necesse est multū sudorem in febribus subsequi. At si sicca æstas Aquilonibus habuit, autumnus uero imbres. Austrique sunt, tota hyeme, quæ proxima est, tussis, destillatio, raucitas, in quibusdam etiam tabes oriuntur. Sin autem autumnus quoque æque siccus iisdem Aquilonibus perflatur, omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria esse proposui, secunda ualitudo contingit. durioribus uero instare possunt & aridæ lippitudines, & febres partim acutæ, partim longæ, & ij morbi, qui ex atra bile nascuntur. Quod ad ætates uero pertinet, pueri, proximique ijs, uere, optime ualent, & æstate prima tutissimi sunt. Senes æstate, & autumnus prima parte, iuuenes hyeme, quique inter iuuentam, senectutemque sunt. inimicior senibus hyems, æstas adolescentibus est. Tum si qua imbecillitas oritur, proximum est, ut infantes, tenerosque adhuc pueros serpentina ulcera oris, quæ ἀφθῆς Græci nominant, uomitus, nocturnæ uigiliæ, aurium humor, circa umbilicum inflammationes exercent. Propria etiam dentientium, gingiuarumque exulcerationes, distentiones neruorum, febricilæ interdum, alui deiectiones, maxillaque caninis dentibus orientibus male habent. quæ pericula plenissimi cuiusque sunt, & cui maxime uenter alitissus est. At ubi ætas paulum processit, glandulæ, & uerterarum, quæ in spina sunt, aliquæ inclinationes, strumæ, uerucarum quædam genera dolentia, (ἀκρολογέδονες græci appellant) & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente uero iam pubere iisdem multæ, & longæ febres, sanguinis ex naribus cursus. maximeque omnis pueritia primum circa quadagesimum diem, deinde septimo mense, tum septimo anno, postea circa pubertatem periclitatur. Si qua etiam genera morborum in infantem inciderūt, ac neque pubertate, neque primis coitibus, neque in foemina primis mensibus finita sunt, fere' longa sunt. Sæpius tamen morbi pueriles, qui diutius manserunt, terminantur. Adolescentia morbis acutis, item comitialibus, tabique maxime obiecta est, fereque iuuenes sunt, qui sanguinem expuunt. Post hanc ætatem laterum, & pulmonis dolores, lethargus, cholera, infania, sanguinis per quædam etiam uelut ora uenarum (αἰμορροΐδῆς Græci appellant) profusio. In senectute spiritus, & urinæ difficultas, grauedo articularum, & renum dolores, neruorum resolutiones, malus corporis habitus (καχεξία Græci appellant), nocturnæ uigiliæ, uitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, præcipueque soluta aluus, & quæ sequuntur hanc tormina, uel leuitas intestinorum, cæteraque fusi uentris mala. Præter hæc graciles, tabes, deiectiones, destillationes, item uiscerum, & laterum dolores fatigant. Obesi plerumque acutis morbis, & difficultate spirandi strangulantur, subitoque sæpe moriuntur, quod in corpore tenuiore uix euenit.

De notis aduersæ ualitudinis futuræ. Cap. II.

Ante aduersam autem ualitudinem, ut supra dixi, quædam notæ oriuntur, quarum omnium commune est, aliter se corpus habere, atque cōsueuit, neque in peius tantum, sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus est, suspecta habere bona sua debet. quæ quia neque in eodem habitu subsistere, neque ultra progredi possunt, fere' retro quasi ruina quadam reuoluuntur. Peius tamen signum est ubi aliquis contra cōsuetudinem emacruit, & colorem, decoremque amisit. quoniā in ijs quæ superant, est quod morbus demat, in ijs quæ deficiunt, non est quod ipsum morbum ferat. Præter hæc proctius timeri debet, si grauiora membra sunt, si crebra ulcera oriuntur, si corpus supra consuetudinem insudat, deinde iterum soporatur. si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinem insudat, maximeque circa pectus, aut ceruices, aut crura, uel genua, uel coxas. Item si marcet animus, si loqui, & moueri piget, si corpus torpet, si dolor præcordiorum est, aut totius pectoris, aut qui in plurimis euenit capitibus, si saluæ plenum est os, si oculi cum dolore uertuntur, si tempora astricta sunt, si membra inhorrescunt, si spiritus grauior est, si circa frontem intentæ uenæ mouentur, si frequentes oscitationes, si genua quasi fatigata sunt, totumue corpus lassitudinem sentit. Ex quibus sæpe plura, nunquam non aliqua febrem antecedunt. In primis tamen illud considerandum est, nunquid sæpius horum aliquid eueniat, ac ideo neque corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum, sine quarum notitia non facile quidquam in futurum præfagiri potest. Facile itaque securus est in ijs aliquis, quæ sæpe sine periculo euasit. Ille sollicitari debet, cui hæc noua sunt, aut qui ista nunquam sine custodia sui, tuta habuit.

Quæ bona in ægrotantibus signa sint. Cap. III.

Vbi uero febris aliquem occupat, scire licet non periclitari, si in latus, aut dextrum, aut sinistrum, ut ipsi uisum est, cubat, cruribus paulum reductis, qui fere' sani quoque iacentis habitus est, si facile conuertitur, si noctu dormit, si interdum uigilat, si ex facili spirat, si non conflictatur, si circa umbilicum, & pubem cutis plana est, si præcordia eius sine ullo sensu doloris æqualiter mollia in utraque parte sunt. quod si paulo tumidiora sunt, sed tamen digitis cedunt, & non dolent, hæc ualitudo, ut spatium aliquod habeat, sic tuta erit. Corpus quoque quod æqualiter molle, & calidum est, quodque æqualiter totum insudat, & cuius febricula eo sudore finitur, securitatem pollicetur, quando iā ad sanitatem uenit corpus. Sternutamentum etiā inter bona indicia est. Et cupiditas cibi uel a' primo seruat, uel etiam post fastidium orta, neque terrere debet ea febris, quæ eodē die finita est, ac ne ea quidem,

quæ quamuis longiore tempore euauit, tamen ante alteram accessionem ex toto quieuit sic, ut & corpus integrum, quod *ελαφρως* Græci uocant, fieret. Si quis autem incidit uomitus, mixtus esse & bile, & pituita debet, & in urina subfidere album, leue, æquale sic, ut etiã si quæ quasi nubeculæ innatarint, in imum deferantur. At uenter ei, qui a periculo tutus est, reddit modo mollia figurata eodem fere tempore, quo secunda ualetudine affueuit, modo conuenientia ijs quæ assumuntur, peior cita aliis est. Sed ne hæc quidem terrere protinus debet, si matutinis temporibus coacta magis est, aut si procedente tempore paulatim contrahitur, & ruffa est, neque fœditate odoris similem aluū sani hominis excedit. Ac lumbricos quoque aliquos sub fine morbi descendisse nihil nocet. Si inflammatio in superioribus partibus dolorem, tumoremque fecit, bonum signum est. sonus uentris inde ad inferiores partes euolutus, magisque etiam si sine difficultate cum stercore excessit.

Mala signa ægrotantium. Cap. III.

Contra, grauis morbi periculum est, ubi supinus æger iacet porrectis manibus, & cruribus. ubi residere uult in ipso acuti morbi impetu, præcipueque pulmonibus laborantibus. ubi nocturna uigilia premitur, etiam si interdum somnus accedit. Ex quo tamen peior est, qui inter quartam horam, & noctem, quam qui matutino tempore ad quartam. Pessimum tamen est, si somnus neque nocte, neque interdum accedit. id enim fere sine continuo dolore esse non potest. Acque uero signum malum est etiam, somno ultra debitum urgeri, peiusque, quo magis se sopor interdum, noctuque continuat. Mali etiam morbi testimonium est, uehementer, & crebro spirare, a sexto die coepisse inhorrescere, plus expuere, uix excreare, dolorem habere continuuum, difficulter ferre morbum, iactare brachia, & crura, sine uoluntate lachrymare, habere humorem glutinosum dentibus inhaerentem, cutem circa umbilicum, & pubem macram, præcordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta, magisque si hæc dextra parte, quã sinistra sunt, periculosissimum tamen est, si uenæ quoque ibi uehementer agitantur. Mali etiam morbi signum est, nimis celeriter emacrescere: caput, & pedes, manusque calidas habere, uentre, & lateribus frigentibus, aut frigidis extremas partes acuto morbo urgente, aut post sudorem inhorrescere, aut post uomitum singultu esse, uel rubere oculos, aut post cupiditatem cibi, post uel longas febres hunc fastidire, aut multum sudare, maximeque frigidum sudorem, aut habere sudores non per totum corpus æquales, qui que febrem non finiant, & eas febres, quæ quotidie tempore eodẽ reuertantur, quæ uel semper pares accessiones habeant, neque tertio quoque die leuentur, quæ uel continent, ut per accessiones increſcant, per discessiones tantum molliantur, nec inquam integrum corpus dimittant. Pessimum est si ne leuatur quidem febris, sed æque concitata continuat. Periculosum est etiam, post arquatam morbum febrem oriri, utique si præcordia dextra parte dura manserunt, ac dolentibus ijs leua. Nulla acuta febris leniter terrere nos debet. neque unquam in acuta febre, aut a somno non est terribilis neruorum distentio. timere etiam ex somno, mali morbi est. Itemque in prima febre protinus mentem esse turbatam, membrum uel aliquod esse resolutum. ex quo casu quamuis uita redditur, tamen id fere membrum debilitatur. Vomitus etiam periculosus est sinceræ pituitæ uel bilis, peiorque si uiridis, aut niger est. At mala urina est, in qua subſidunt uel rubra, aut liuida: deterior, in qua quasi fila quædam tenuia, atque alba. pessima ex ijs, si tanquam ex furfuribus factas nubeculas representat. diluta quoque, atque alba uitiosa est, sed in phreneticis maxime. Alius autem mala est ex toto suppressa. Periculosa etiam quæ inter febres fluens, conquiescere hominem in cubili non patitur, utique si quod descendit est perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut spumans. Præter hæc periculum ostendit id quod excernitur, si est exiguum, glutinosum, leue, album, idemque subpallidum, uel si est aut liuidum, aut biliosum, aut cruentum, aut peioris odoris, quam ex consuetudine. Malum est etiam, quod post longas febres sincerum est.

De signis longæ ualetudinis. Cap. V.

Post hæc indicia notum est longum morbum fieri. sic enim necesse est, nisi occidit. Neque ulla alia spes in malis magnis est, quã ut impetum morbi trahendo, aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum præstet. protinus tamen signa quædam sunt, ex quibus colligere possumus morbum & si non interemerit, longius tamen tempus habiturum. Vbi frigidus sudor inter febres non acuitas circa caput tantum, & ceruices oritur, aut ubi febre non quiescente corpus insudat, aut ubi corpus modo frigidum, modo calidum est, & color alius ex alio fit, aut ubi quod inter febres aliqua parte abscessit, ad sanitatem non peruenit, aut ubi æger pro spatio parum emacrescit. Itẽ si urina modo liquida, & pura est, modo habet quædam subſidentia, si leuia, atque alba, rubra uel sunt, quæ in ea subſidunt, aut si quasdam quasi maculas representat, aut si bullulas excitat.

De indicijis mortis. Cap. VI.

Sed inter hæc quidem proposito metu, spes tamẽ superest. Ad ultima uero iam uentum esse, testantur nares acutæ, collapsa tempora, oculi concaui, frigidæ, languidæque aures, & imis partibus leniter ueræ, cutis circa frontem dura, & intenta, color aut niger, aut perpallidus, multoque magis, si ita hæc sunt,

hæc sunt, ut neque uigilia præcesserit, neque uentris resolutio, neque inedia. Ex quibus causis interdum hæc species oritur, sed uno die finitur. Itaque diutius durans, mortis index est. Si uero in morbo uetere iam tri duo talis est, in propinquo mors est, magisque si præter hæc oculi quoque lumẽ refugiant & illachrymant, quæque in ijs alba esse debent, rubescunt, atque in ijsdẽ uenulæ pallent, pituitaque in ijs innatas nouissime angulis inhaerescit, alterque ex his minor est, ijque aut uehementer subfederunt, aut facti tumidiores sunt, perque somnum palpebræ non committuntur, sed inter has ex albo oculorũ aliquid apparet, neque id fluens aluus expressit, eademque palpebræ pallent, & idem pallor labra, & nares decolorat. eademque labra, & nares, oculique, & palpebræ, & supercilia, aliqua uel ex his peruertuntur, isque propter imbecillitatem iam non audit, aut non uidet eadem, mors denuntiatur. Vbi ægri supini cubant, ijsque genua contracta sunt, ubi deorsum ad pedes subinde delabitur, ubi brachia, & crura nudat, & inæquabiliter dispergit, neque jis calor subest, ubi hiat, ubi assidue dormit, ubi ijs qui mentis suæ non est, neque id facere sanus solet, dentibus stridet, ubi ulcus, quod aut ante, aut in ipso morbo natum est, aridum, & aut pallidum, aut liuidum factum est. Illa quoque mortis indicia sunt, ungues, digitique pallidi, frigidus spiritus, aut si manibus quis in febre, & acuto morbo uel insaniam, pulmonis uel dolore, uel capitis, in ueste floccos legit, fimbrias uel deducit, uel in adiuncto pariete si qua minuta eminent, carpit. Dolores etiam circa coxas, & inferiores partes orti, si ad uiscera transferunt, subitoque desierunt, mortem subesse testantur, magisque si alia quoque signa accesserunt. Neque is seruari potest, qui sine ullo tumore febricitans, subito strangulatur, aut deuorare saluam suam non potest. Cui uel in eodem febris, corporisque habitu ceruix conuertitur, sic ut deuorare æque nihil possit, aut cui simul & continua febris, & ultima corporis infirmitas est, aut cui febre non quiescente exterior pars friget, interior sic calet, ut etiam sitim faciat, aut qui febre equè non quiescente, simul & delirio, & spirandi difficultate uexatur, aut qui epoto ueratro exceptus distentione neruorum est, aut qui ebrius obmutuit, is enim febre, adiecta neruorum distentione consumitur, nisi aut febris accessit, aut eo tempore, quo ebrietas solui debet, loqui cepit. Mulier quoque grauida acuto morbo facile consumitur, & is, cui somnus dolorem auget, & cui protinus in recenti morbo bilis atra, uel infra, uel supra se ostendit, cui uel alterutrum modo se prompsit, cum iam longo morbo corpus eius esset extenuatum, & affectum. sputum etiam biliosum, & purulentum, siue separatim ista, siue mixta proueniunt, interitus periculum ostendunt. Ac si circa septimum diem tale esse coepit, proximum est ut is circa quartumdecimum diem decedat, nisi alia signa meliora, peiora uel accesserint. quæ quo leuiora, grauiora uel subsequuta sunt, eo uel seriore mortem, uel maturiorem denunciant. Sudor quoque frigidus in acuta febre pestiferus est. atque in omni morbo uomitus, qui uariis, & multorum colorum est, præcipueque si malus in hoc odor est. Ac sanguinem quoque in febre uomuisse pestiferum est. Urina uero rubra, & tenuis in magna cruditate esse consuevit, & sæpe, antequam spacio matureſcat, hominem rapit. Itaque si talis diutius permanet, periculum mortis ostendit. Pessima tamen est, præcipueque mortifera, nigra, crassa, mali odoris, atque in uiris quidẽ, & mulieribus talis deterrima est. In pueris uero, quæ tenuis, & diluta est. Alius quoque uaria pestifera est, quæ strigmentum, sanguinem, bilem uiridem, aliquid modo diuersis temporibus, modo simul, & in mixtura quadam discreta tamen representat. Sed hæc quidem potest paulo diutius trahere. In præcipiti uero iam esse denunciat quæ liquida, eademque uel nigra, uel pallida, uel pinguis est, utique si magna fœditas odoris accessit. Illud interrogari me posse ab aliquo scio, si certa futuræ mortis indicia sunt, quomodo interdum deserti a medicis conualescant, quosdamque fama prodiderit in ipsis su neribus renuisse. Quinetiam uir iure magni nominis Democritus, ne finite quidem uitæ satis certas notas esse proposuit, quibus medici credidissent, adeo illud non reliquit, ut certa aliqua signa futuræ mortis essent, aduersus quos ne dicam illud quidem, quod in uicino sæpe quædam notæ positæ non bonos, sed imperitos medicos decipiunt, quod Asclepiades funeri obuius intellexit eum uiuere, qui efferebatur, ne protinus crimen artis esset, si quod professoris sit: illa tamen moderatius subiiciam: Coniecturalem autem esse medicinam, rationemque coniecturæ talem esse, ut cum sæpius aliquando responderit, interdum tamen fallat nos. Si quid itaque uix in millesimo corpore aliquando decipit, id notam non habet, cum per innumerales homines respondeat. Idque non in ijs tantum, quæ pestifera sunt, dico, sed in ijs quoque, quæ salutaria. Si quidem etiã spes interdum frustratur, & moritur aliquis, de quo medicus securus primo fuit. Quæque medendi causa reperta sunt, nonnunquam in peius aliquid conuertunt. Neque id euitare humana imbecillitas in tanta uarietate corporum potest. Sed est tamen medicinæ fides, quæ multo sæpius, perque multo plures ægros prodest. Neque tamen ignorare oportet in acutis morbis fallaces magis notas esse & salutis, & mortis.

De notis, quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit. Cap. VI.

Sed cum proposuerim signa quæ in omni aduersa ualetudine communia esse consueverunt, ea quoque transibo, ut, quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit notas, indicem. Quædam autem sunt, quæ ante febres, quædam, quæ inter eas, quid aut intus sit, aut uenturum sit, ostendunt. Ante febres, si caput graue est, aut ex somno oculi caligant, aut frequentia sternutamenta sunt, circa caput aliquis pituitæ impetus timeri potest. Si sanguis, aut calor abundat, proximum est, ut aliqua parte profluuium sanguinis fiat. Si sine causa quis emacrescit, ne in malum habitum corpus eius recidat, metus est. Si præcordia dolent, aut inflammatio grauis est, aut non toto die concocta fertur urina, cruditate esse

manifestum est. Quibus diu color sine morbo regio malus est, hi uel capitis doloribus consistantur, uel terram edunt. Qui diu habent faciem pallidam, & tumidam, aut capite, aut uisceribus, aut aluo laborant. Si in continua febre puero uenter nihil reddit, mutaturque ei color, nec somnus accedit, ploratque is afflicte, metuenda neruorum distentio est. Frequens autem destillatio in corpore tenui, longoque, tabem timendam esse testatur. Vbi pluribus diebus non descendit aluus, docet aut subitam deiectionem, aut febri culam instare. Vbi pedes turgent, longæ deiectiones sunt. Vbi dolor in imo uentre & in coxis est, aqua intercutis instat. sed hoc morbi genus ab ilibas oriri solet. Idem propositum periculum est ijs, quibus uoluntas desidendi est, uenter nihil reddit, nisi & ægre, & durum, tumor in pedibus est, idemque modo dextra, modo sinistra parte uentris inuicem oritur, atque finitur. sed a iecinore id malum proficisci uidetur. eiusdem morbi nota est. Vbi circa umbilicum intestina torquentur (*εγροποι* Græci nominant) coxæque dolores manent, eaque neque tempore, neque remedijs soluantur. Dolor autem articularum, pro ut in pedibus, manibusue, aut alia qualibet parte sic est, ut eo loco nerui cōtrahantur, aut si id membrum ex leui causa fatigatum, æque frigido, calidoque offenditur, podagrâ, chiragramue, uel eius articuli, in quo id sentitur, morbum futurum esse denuntiat. Quibus in pueritia sanguis ex naribus fluxit, dein fluere desijt, hi uel capitis doloribus consistantur necesse est, uel in articulis aliquas exulcerationes graues habeant, uel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus foeminis menstrua non proueniunt, necesse est capitis acerbissimi dolores sint, uel quælibet alia pars morbo infestetur. Eademque ijs pericula sunt, quibus articularum uitia dolores, tumoresque sine podagra, similibusque morbis oriuntur, & desinunt. Vtique si sæpe tempora iisdem dolent, noctuque corpora insudant, si frons prurit, lippitudinis metus est. Si mulier a partu uehementes dolores habet, neque alia præterea signa mala sunt, circa uigesimalium diem aut sanguis per nares erumpit, aut in inferioribus partibus aliquid abscedit. Quicunque etiam dolorem ingentem circa tempora, & frontem habebit, is alterutra ratione eum finiet, magisque si iuuenis erit, per sanguinis profusionem, si senior, per suppurationem. Febris autem quæ subito sine ratione sine bonis signis finita est, fere reuertitur. Cui fauces sanguine, & interdium, & noctu replentur sic, ut neque capitis dolores, neque præcordiorum, neque tussis, neque uomitus, neque febricula præcesserit, huius aut in naribus, aut in faucibus ulcus reperitur. Si mulieri ex inguine febricula orta est, neque causa apparet, ulcus in uulua est. Urina autem crassa, ex qua quod desidat, album est, significat circa articulos, aut circa uiscera dolorem, metumque morbi esse. Eadem uiridis aut uiscerum dolorem, tumoremque cum aliquo periculo subesse, aut certe corpus integrum non esse testatur. At si sanguis, aut pus in urina est, uel uesica, uel renes exulcerati sunt. Si hæc crassa carunculas quasdam exiguas quasi capillos habet, aut si bullat, aut si male olet, & interdum quasi harenam, interdum quasi sanguinem trahit, dolent autem coxæ, quæque inter has, superque pubem sunt, & accedunt frequentes ructus, interdum uomitus biliosus, extremæque partes frugesunt, urinæ crebra cupiditas, sed magna difficultas est, & quod inde excretum est, aquæ simile uel rufum, uel pallidum est, paulum tamen in eo leuamenti est, aluus uero cum multo spiritu redditur, utique in renibus uitium est. Aut si paulatim destillat, uel si sanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta sunt, idque ipsum cum difficultate redditur, & circa pubem inferiores partes dolent, in eadem uesica uitium est. Calculosi uero his indicijs cognoscuntur. Difficiliter urina redditur, paulatimque interdum etiam sine uoluntate destillat. Eadem harenosa est, nonnunquam aut sanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eamque quidam promptius recti, quidam resupinati, maximeque ij qui grandes calculos habent, quidam etiam inclinati reddunt, eorumque extendendo, dolorem leuant. Grauitatis quoque cuiusdam in ea parte sensus est, atque ea cursu, omni que motu augentur. Quidam etiam cum torquentur, pedes inter se subinde mutatis uicibus implicant. Foeminæ uero oras naturalium suorum manibus admotis scalpere crebro coguntur. Nonnunquam si digitum admouerunt, ubi uesicæ ceruicem is urget, calculum sentiunt. At qui spumantem sanguinem excreant, his in pulmone uicium est. Mulieri grauidæ sine modo susa aluus elidere partum potest. Eidem si lac ex mammis profluit, imbecillum est, quod intus gerit. duræ mammæ sanum illud esse testantur. Frequens singultus, & præter consuetudinem continuus iecur inflammatum esse significat. Si tumores super ulcera subito esse desierunt, idque a tergo incidit, uel distentio neruorum, uel rigor timeri potest. At si a priore parte id euenit, uel lateris acutus dolor, uel insania expectanda est. Interdum etiam huiusmodi casum, quæ tutissima inter hæc est, profusio alui sequitur. Si ora uenarum sanguinem solita fundere, subito suppressa sunt, aut aqua intercutis aut tabes sequitur, eadem tabes subdit, si in lateris dolore orta suppuratio, intra quadraginta dies purgari non potuit. At si longa tristitia cum longo timore, & uigilia est, atque bilis morbus subest. Quibus sæpe ex naribus fluit sanguis, his aut lienis tumet, aut capitis dolores sunt, quos sequitur, ut quædam ante oculos tanquam imagines obuersentur. At quibus magni lienes sunt, his gingiuarum malæ sunt, & os olet, aut sanguis aliqua parte prorumpit. quorum si nihil euenit, necesse est in cruribus mala ulcera, & ex his nigra cicatrices fiant. Quibus causa doloris neque sensus eius est, his mens labat. Si in uentrem sanguis confluxit, ibi in pus uertitur. Si a coxis, & ab inferioribus partibus dolor in pectus transit, neque ullum signum malum accessit, suppurationis eo loco periculum est. Quibus sine febre aliqua ex parte dolor, aut prurigo cum rubore, aut calore est, ibi aliquid suppurat. Urina quoque quæ in homine sano parum liquida est, circa aures futuram aliquam suppurationem esse denuntiat. Hæc uero cum sine febre quoque uel latentium, uel futurarum rerum notas habeant, multo certiora sunt, ubi febris accessit, atque etiam aliorum morborum tunc signa nascuntur. Ergo protinus insania timenda est, ubi expeditior alicuius, quæ sani fuit sermo

sermo est: subitaque loquacitas orta est: & hæc ipsa solito audacior. aut ubi raro quis, & uehementer spirat: uenasque concitatas habet, præcordijs duris, & tumētibus. Oculorum quoque frequens motus, & in capitis dolore offusæ oculis tenebræ: uel nullo dolore sublante somnus ereptus, continuataque nocte, & die uigilia: uel prostratum contra consuetudinem corpus in uentrem sic, ut ipsius alui dolor id non coegerit. Itæ robusto adhuc corpore insolitus dentiū stridor, insaniæ signa sunt. Siquid etiā abscessit: & anteq̃ suppuraret, manēte adhuc corpore insolita febre subsedit, periculū affert primū furoris, deinde interitus: auris quoque dolor acutus cum febre cōtinua, uehementique sæpe mentē turbat: & ex eo casu in niores interdū intra septimū diē moriūtur, seniores tardius: quoniā neque æque magnas febres experiūtur: neque æque insaniunt. ita sustinent, dum his affectus intus uersatur. Suffusæ quoque sanguine mulieris mammæ, furorem uenturum esse testantur. Quibus autem longæ febres sunt: his aut abscessus alii qui, aut articularum dolores erunt. Quorum faucibus in febre eliditur spiritus, instat his neruorum distentio. Si angina subito finita est, in pulmonem id malum transit: idque sæpe intra septimum diē occidit: quod nisi incidat, sequitur, ut aliqua parte suppuret. Deinde post alui longam resolutionem, tormenta. Post hæc, insania. Post magnos feruores corporis, neruorum rigor, aut distentio. Vbi caput uulneratum est, delirium. ubi uigilia torfit, neruorum distentio. ubi uehementer uenæ super ulcera mouentur: sanguinis profusio erit. Suppuratio uero pluribus morbis excitatur. Nā si longæ febres sine dolore, sine manifesta causa remanent: in aliquam partem id malum incumbit, in iunioribus tamen: nam in senioribus ex eiusmodi morbo quartana fere nascitur. Eadem suppuratio fit, si præcordia dura dolentibus partibus aliquid abscessit. aut si præcordia tumorem mollem habent: neque habere intra sexaginta dies desinunt: hæretque per omne id tempus febris. Sed tum in superioribus partibus fit abscessus: ac si inter ipsa ulcera non sunt, circa aures erumpit. Cumque omnis longus tumor ad suppurationem fere speæt: magis se tendit is, qui in præcordijs, quam is qui est in uentre: & is qui supra umbilicū, quam is qui infra est. Si lassitudinis etiam sensus in febre est: uel in maxillis, uel in articulis aliquid abscedit. Interdum quoque urina tenuis, & cruda sic diu fertur: ut alia salutaria signa sint. Ex quo eo casu pleiūque infra trās uersum septem, quod *διασπαγμα* Græci uocant, fit abscessus. Dolor autem pulmonis si neque per sputa, neque per cucurbitulas, neque per sanguinis detractionem, neque per uictus rationem finitus est, uomicas aliquas intus excitat aut circa uigesimalium diem, aut circa xxx, nonnunquam etiam circa sexagesimū. numerabimus autem ab eo die, quo primum febricitauit aliquis, aut inhorruit, aut grauitatē eius partis sensit. sed hæc uomica modo a pulmone, modo a contraria parte nascuntur. Quod suppurat ab ea parte, quæ afficit: dolorem, inflammationemque cōcitatur: ipsum calidius est: & si in partem sanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere aliquo uidetur. Omnis etiam suppuratio, quæ nondum oculis patet, sic deprestat tussendi est: & pene nihil in tussi excreatur: oculi cavi sunt: mala rubet: uenæ sub lingua inalbescunt, in manibus sunt adunci unguis, digiti, maximeque summi pallent: in pedibus tumores sunt: spiritus difficius trahitur: cibi fastidium est: pustulæ toto corpore oriuntur. Quod si protinus initio dolor & tussis fuit, & spiritus difficilis: uomica uel ante, uel circa uigesimalium diem erumpet. si serius ista coeperint: necesse est quidem incrementum: sed quo minus cito affecerint, eo tardius soluentur. Solent etiā in graui morbo pedes cum digitis, unguibusque nigrescere. quod si non est mors consecuta, & reliquū corpus inualuit: pedes tamen decidunt.

Quæ notæ in quoque morbi genere uel spem, uel pericula ostendant. Cap. VII.

Sequitur ut in quoque morbi genere proprias notas explicem, quæ uel spem, uel periculum ostendat. Ex uesica dolente si purulenta urina processit: inque ea leue, & album subsedit: metum detrahit. In pulmonis morbo si sputo ipse leuatur dolor: quamuis id purulentum est: tamen æger facile spirat: faciale excreat: morbum ipsum non difficiliter fert: potest ei secunda ualetudo contingere. Neque inter initia terreri conuenit: si protinus sputum mixtum est ruffo quodam, & sanguine, dummodo statim edatur. Laterum dolores suppuratione facta, deinde intra quadragesimalium diem purgata finiuntur. Si in iecinore uomica est, & ex ea fertur pus purum, & album, salus ei facilis. id enim malum in tunica est. Ex suppurationibus uero eæ tolerabiles sunt, quæ in exteriorem partem feruntur, & acuntur. Et ex his quæ intus procedunt, hæc leuiiores: quæ contra se cutem non afficiunt: eamque & sine dolore esse, & eiusdem coloris, cuius reliquæ partes sunt, sinunt esse. Pus quoque quacūque parte erumpit: si est leue, album, & unius coloris, sine ullo metu est: & quo effuso febris protinus conquieuit: desieritque tumque eiusdem factum pro ruffo purulentum est: periculi minus est. At in tabe eius, qui saluus futurus est, sputum esse debet album, æquale totum, eiusdemque coloris sine pituita, eique etiā simile esse oportet si quid in nares a capite destillat. Longe optimum est febrem omnino non esse. secundū est tantidie coacta, eaque conuenientia ijs, quæ assumuntur, reddit. Corpus, id quod minime tenuis, maximeque

lati pectoris, atque setosi est: cuiusque cartilago exigua, & carnosa est. Super tabe si mulieri quoque suppressa menstrua fuerint: & circa pectus, atque scapulas dolor mansit: subito que sanguis erupit: leuari morbus solet. Nam & tussis minuitur: & fitis atque febriculae desinunt. Sed ipsidem fere nisi redit sanguis, uomica erumpit: quae quo cruentior, eo melior est. Aqua autem inter cutem minime terribilis est: quae nullo antecede morbo coepit. deinde quae longo morbo superuenit. Vtique si firma uiscera sunt: si spiritus facilis: si nullus dolor: si sine calore corpus est: aequaliterque in extremis partibus macrum est: si uenter mollis: si nulla tussis: nulla fitis: si lingua ne per somnum quidem inarescit: si cibi cupiditas est: si uenter medicamentis mouetur: si per se excernit mollia, & figurata: si extenuatur: si urina & uini mutatione, & epotis aliquibus medicamentis mutatur: si corpus sine lassitudine est, & morbum facile sustinet. siquidem in quo omnia haec sunt: is ex toto tutus est: in quo plura ex his sunt, is in bona spe est. Articulorum uero uitia ut podagrae, chiragraeque si iuuenes tentarunt: neque callum induxerunt: solui possunt: maximeque torminibus leniuntur: & ex quocunque modo uenter fluit. Item morbus comitialis ante pubertatem ortus non aegre finitur: & in quo ab una parte corporis ueniens accessio sensus incipit. optimum est a manibus, pedibusue initium fieri: deinde a lateribus: pessimum inter haec a capite. Atque in his quoque ea maxime profunt: quae per deiectiones excernuntur. Ipsa autem deiectio sine ulla noxa est: quae sine febre est: si celeriter desinit: si contracto uentre nullus motus eius sentitur: si extremam aluum spiritus sequitur. Acria tormina quidem periculosa non sunt: si sanguis, & strigmenta descendunt: dum febris, caeteraque accessiones huius morbi absint: adeo ut etiam grauida mulier non soluui reseruari possit, sed etiam partum reseruare. Prodestque in hoc morbo si iam aetate aliquis processit. Contra intestinorum leuitas facilis a teneris aetatibus depellitur: utique si fieri urina, et ali cibo corpus incipit. Eadem aetas prodest, & in coxae dolore, & humerorum, & in omni resolutione neruorum. ex quibus coxa si sine torpore est: si leuiter friget: quamuis magnos dolores habet: tamen & facile, & mature sanatur: resolutumque membrum si nihilominus aliter fieri sanum potest: oris resolutio, etiam aluo cita finitur: omnisque deiectio lippienti prodest. At uarix ortus, uel per ora uenarum subita profusio sanguinis, uel tormina insaniam tollunt. Humerorum dolores, qui ad scapulas uel manus tendunt: uomitu atrae bilis soluuntur. & quisquis dolor deorsum tendit, sanabilior est. Singultus sternutamento finitur. Longas deiectiones supprimit uomitus. Mulier sanguinem uomens, profusus menstruis liberatur. Que menstruis non purgatur, si sanguinem ex naribus sudat, omni periculo uacat. Quae locis laborat: aut difficulter partum edit: sternutamento leuatur. Aestiuua quartana fere breuis est. cui calor, & tremor est: saluti delirium est. Lienosis bono tormina sunt. denique ipsa febris, quod maxime mirum uideri potest, saepe praesidio est. nam & praecordiorum dolores si sine inflammatione sunt, finit: & in iecinoris dolore succurrit: & neruorum distentionem, rigoremque, si postea coepit, ex toto tollit: & ex difficultate urinae morbum tenuioris intestini ortum, si urinam per calorem mouet, leuat. At dolores capitis, quibus oculorum caligo, & rubor cum quadam frontis prurigine accedunt: sanguinis profusione, uel fortuita, uel etiam petita summouentur. Si capitis, ac frontis dolores ex uento, uel frigore, aut aestu sunt: grauedine, & sternutamentis finiuntur. Febrem autem ardentem, quam Graeci *καυστική* uocant: subitus horror exoluit. Si in febre aures obtusae sunt: si sanguis e naribus fluxit: aut uenter resolutus est: illud malum desinit ex toto. Nihil plus aduersus sordiditatem, quam biliosa aluus potest. Quibus in fistula urinae uti minuti apices, quos *ρίματα* Graeci uocant: esse coeperunt: ijs, ubi pus ea parte profluxit, sanitas redditur. ex quibus cum pleraque per se proueniant: scire licet interea quoque quae ars adhibet, naturam plurimum posse. Contra si caput febre continenti dolet: neque quidquam reddit: malum atque mortiferum est: maximeque id periculum est pueris a septimo anno ad quartum decimum. In pulmonis morbo si sputum primis diebus non fuit: deinde a septimo die coepit, & ultra septimum mansit: periculosum est. Quantoque magis mixtos, neque inter se diductos colores habet: tanto deterior. & tamen nihil peius est, quam sincerum id edi: siue rufum est, siue cruentum: siue album, siue glutinosum: siue pallidum, siue spumans, nigrum tamen pessimum est. In eodem morbo periculosa sunt tussis, destillatio, etiam, quod alias salutare habetur, sternutamentum. Periculosissimumque est si haec secuta subita deiectio est. Fere uero quae in pulmonis, eadem in lateris doloribus, & mitiora signa, & asperiora esse consueverunt. Ex iecinore si pus cruentum exit: mortiferum est. At ex suppurationibus pessime sunt, quae intus tendunt sic, ut exteriorem quoque cutem decolorent. Ex his deinde, quae in exteriorem partem prorumpunt, quae maxime, quaeque planissime sunt. Quod si ne rupta quidem uomica uel pure extrinsecus emissio febris quieuit: aut quamuis quieuit, tamen repetit: item si fitis est: si cibi fastidium, si uenter liquidus, si pus est liuidum, & pallidum, si nihil aeger excreat, nisi pituitam spumantem: periculum certum est. Atque ex his quidem suppurationibus, quas pulmonum morbi concitantur: fere senes moriuntur: ex caeteris iuniores. At in tabe sputum mixtum, purulentum, febris assidua, quae & cibi tempora eripit: & siti affligit in corpore tenui: periculum subesse testatur. Si quis etiam in eo morbo diutius traxit: ubi capilli fluunt: ubi urina quaedam araneis similia subsidentia ostendit: atque in his odor foedus est: maximeque ubi post haec orta deiectio est: protinus moritur. Vtique si tempus autumnii est: quo fere qui caetera parte anni traxerunt: resolutur. Item pus expuisse in hoc morbo, deinde ex toto spucere desisse, mortiferum est. Solent etiam in adolescentibus ex eo morbo uomicae, fistulaeque oriri: quae non facile sanescunt, nisi si multa signa bonae ualitudinis subsecuta sunt. Ex reliquis uero minime facile sanantur uirgines, aut eae mulieres, quibus super tabem menstrua suppressa sunt.

Cui uero

Cui uero sano subitus dolor capitis ortus est, dein somnus oppressit, sic ut stertat, neque expergiscatur, intra septimum diem pereundum est, magis si eum aluus cita non antecesserit. Si palpebrae dormientis non coeunt, si album oculorum apparet. quos tamen ita mors sequitur, si id malum non est febre discussum. At aqua inter cutem, si ex acuto morbo coepit, ad sanitatem raro perducitur. utique si contraria his, quae supra posita sunt, subsequuntur. aequae in ea quoque tussis spem tollit. Item si sanguis sursum, deorsumque erupit, & aqua medium corpus impleuit. Quibusdam etiam in hoc morbo tumores prehensi sunt, si attenduntur. sed fere fiducia secundae ualitudinis opprimuntur. Illud iure aliquis mirabitur, quomodo quaedam simul, & affligunt nostra corpora, & parte aliqua tueantur. Nam siue aqua inter cutem quem impleuit, siue in magno abscessu multum puris coijt, simul id omne effudisse aequae mortiferum est, ac si quis sani corporis uulnere factus exanguis est. Articuli uero, qui sic dolent, ut super eos ex callo quaedam tubercula innata sint, nunquam liberantur. quaeque eorum uitia, uel in senectute coeperunt, uel in senectute ab adolescentia peruenerunt, ut aliquando leniri possunt, sic nunquam ex toto finiuntur. Morbus quoque comitialis post annum quintum, & uigesimalium ortus aegre curatur, multoque aegrius is, qui post quadragesimum annum coepit, adeo ut in ea aetate aliquid in natura spei, uix quidquam in medicina sit. In eodem morbo si simul totum corpus afficitur, neque ante in partibus aliquis ueniens mali sensus est, sed homo ex improviso concidit, cuiuscumque is aetatis est, uix sanescit. Si uero, aut mens laesa est, aut neruorum facta resolutio, medicinae locus non est. Deiectionibus quoque si febris accessit, si inflammatio iocinoris, aut praecordiorum, aut uentris, si immo, si inter haec tormina uetera esse coeperunt. Isque morbus maxime pueros absumit usque ad annum decimum. caeterae aetates facilius sustinent. Mulier quoque grauida eiusmodi casu rapi potest, atque etiam si ipsa conualuit, partum tamen perdit. Quin etiam tormina ab atra bile orta, mortifera sunt. aut si sub his extenuato iam corpore subito nigra aluus profluxit, aut intestinorum leuitas. Periculosior est si freuens deiectio est, si uenter omnibus horis, & cum somno, & sine hoc profluit, si similiter noctu, & interdiu, si quod excernitur, aut crudum est, aut nigrum, & praeter id etiam leue, & mali odoris sit, si fitis urget, si post potionem urina non redditur, quod euenit quia tunc liquor omnis non in uesicam, sed in intestina descendit, si os exulceratur, si rubet facies, & quasi maculis quibusdam colorum omnium distinguuntur, si uenter est quasi fermentatus, pinguis, atque rugosus, si & cibi cupiditas non est. Inter quae cum euidentis mors sit, multo euidentior est, si iam longum quoque id uitium est, maximeque si etiam in corpore senili est. Si uero in tenuiore intestino morbus est, uomitus, singultus, neruorum distentio, delirium, mala sunt. At in morbo arquato durum fieri iecur pernitiosissimum est. Quos lienis male habet, si tormina prehenderunt, deinde uersa sunt, uel in aquam inter cutem, uel intestinorum leuitatem uix ulla medicina periculo subtrahit. Morbus intestini tenuioris, nisi resolutus est intra septimum diem, occidit. Mulier ex partu si cum febre uehementibus etiam, & assiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis est. si dolor, atque inflammatio est in his partibus, quibus uiscera continentur, frequenter spirare signum malum est. Si sine causa longus dolor capitis est, & in cernices, ac scapulas transit, rursusque in caput reuertitur, aut a capite ad cernices, scapulasque peruenit, pernitiosus est, nisi uomicae aliquam excitaui sic, ut pus extulfiretur. aut nisi sanguis ex aliqua parte prorupit, aut nisi in capite multa prurigo, toto uel corpore pustulae ortae sunt. Aequae magnum malum est, ubi torpor, atque prurigo peruagantur modo per totum caput, modo in parte, aut sensus alicuius ibi quasi frigoris est, eaque ad summam quoque linguam perueniunt. Et cum in iisdem abscessibus auxilium sit, eo diffiditior sanitas est, quo minus saepe sub his malis illi subsequuntur. In coxae uero doloribus si uehementis torpor est, frigescitque crus, & coxa, aluusque nisi coacta non reddit, idque quod excernitur, mucosum est, iamque aetas eius hominis quadragesimum annum excessit, is morbus erit longissimus, minimeque annuus, neque finiri poterit nisi aut uere, aut autumnio. Difficilis aequae curatio est in eadem aetate, ubi humerorum dolor, uel ad manus peruenit, uel ad scapulas tendit, torporemque, & dolorem creat, neque bilis uomitu leuatur. Quaecumque uero parte corporis membrum aliquod resolutum est, si neque mouetur, & emacrescit, in pristinum habitum non reuertitur, eoque minus quo uetustius id uitium est, & quo magis in corpore senili est. Omnisque resolutioni neruorum ad medicinam non idonea tempora sunt hyems, & autumnus. aliquid sperari potest uere, & aetate. Isque morbus mediocrius uix sanatur, uehementis sanari non potest. Omnis etiam dolor minus medicinae patet, qui sursum procedit. Mulieri grauidae, si subito mammae emacuerunt, abortus periculum est. Quae neque peperit, neque grauida est, si lac habet, a menstruis defecta est. Quartana aestiuua breuis, autumnalis fere longa est, ma ximeque quae coepit hyeme appropinquante. si sanguis profluxit, deinde secuta est dementia cum diuoriam distentio oppressit, aut si in magno dolore extremae partes frigent, neque is ad uitam redit, qui ex suspendio spumante ore detractus est. Aluus nigra sanguini atro similis repentina, siue cum febre, siue etiam sine hac, perniciosa est.

*

Cognitis indijs, quæ nos, uel spe consoletur, uel metu terreant, ad curationes morborum transeundum est. Ex his quædam communes sunt, quædam propriæ. communes, quæ pluribus morbis opitulatur. propriæ, quæ singulis. ante de communibus dicam. Ex quibus tamen quædam non ægros solum, sed sanos quoque sustinent, quædam in aduersa tantum ualitudine adhibentur. Omne uero auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adiicit, aut euocat, aut reprimat, aut refrigerat, aut calefacit, simulque, aut durat, aut mollit. Quædam uno modo tantum, sed etiam duobus inter se non contrarijs adiuuant. Demitur materia sanguinis detractione, cucurbitula, deiectione, uomitu, frictione, gestatione, omni que exercitatione corporis, abstinentia, sudore, de quibus protinus dicam.

Sanguinem incisa uena mitti nouum non est, sed nullum pene morbum esse, in quo non mittatur, nouum est. Item mitti iunioribus, & foeminis uterum non gerentibus, uetus est. In pueris uero idem experiri, & in senioribus, & in grauidis quoque mulieribus uetus non est. si quidem antiqui primam, ultimamque ætatem sustinere non posse hoc auxiliij genus iudicabant, persuaserantque sibi mulierem grauidam, quæ ita curata esset, abortum esse facturam. Postea uero usus ostendit nihil ex his esse perpetuum, aliasque potiores obseruationes adhibendas esse, ad quas dirigi curantis consilium debeat. interest enim non quæ ætas sit, neque quid in corpore intus geratur, sed quæ uires sint. Ergo si iuuenis imbecillus est, aut si mulier, quæ grauida non est, parum ualet, male sanguis emittitur. Emoritur enim uis, si quæ his supererat, & hoc modo erepta est. At firmus puer, & robustus senex, & grauida mulier ualens, tuto curantur. Maxime tamen in his medicus imperitus falli potest, quia fere minus roboris illis ætatibus subest. Mulierique prægnanti post curationem quoque uiribus opus est non tantum ad se, sed etiam ad partum sustinendum. Non quidquid autem intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus faciendum est, cum præcipua in hoc ars sit, quæ non annos numeret, neque conceptionem solum uideat, sed uires æstimet, & ex eo colligat, possit necne superesse, quod uel puerum, uel senem uel in una muliere, quod duo corpora simul sustineat. Interest enim inter ualens corpus, & obesum, inter tenue, & infirmum. Tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem eiusmodi sustinent, celeriusque ea, si nimium est pinguis, quis affligitur. Ideoque uis corporis melius ex uenis, quam ex ipsa specie æstimatur. neque enim solum hæc consideranda sunt, sed etiam morbi genus quod sit. utrum superans, an deficiens materia læserit. Corruptum corpus sit, an integrum. Nam si materia, uel deest, uel integra est, istud alienum est. At si uel copia sui male habet, uel corrupta est, nullo modo melius succurritur. Ergo uehemens febris ubi rubet corpus, pleneque uenæ tument, sanguinis detractionem requirit. Item uiscerum morbi, neruorumque resolutio, & rigor, & distentio, quidquid denique fauces difficultate spiritus strangulat, quidquid subito suppressit uocem, quisquis intolerabilis dolor est, & quacunque de causa ruptum aliquid intus, atque collisum est. Item malus corporis habitus, omnesque acuti morbi, qui modo, ut supra dixi, non infirmitate, sed onere nocent. fieri tamen potest, ut morbus quidem id desideret, corpus autem uix pati posse uideatur. Sed si nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque sit qui laborat, nisi temeraria quoque uia fuerit adiutus, in hoc statu boni medici est ostendere, quam nulla spes sine sanguinis detractione sit, faterique quantus in hac ipsa re sit metus. & tum demum si exigetur, sanguinem mittere. de quo dubitari in eiusmodi re non oportet. fatius est enim anceps auxilium experiri, quam nullum. idque maxime fieri debet, ubi nerui resoluti sunt, ubi subito aliquis obmutuit, ubi angina strangulatur, ubi prioris febris accessio pene confecit, pareinque subsequi uerisimile est, neque eandem uidentur sustinere ægri uires posse. Cum sit autem minime crudo sanguis mittendus, tamen ne id quidem perpetuum est. neque enim semper concoctionem res expectat. Ergo si ex superiore parte aliquis decidit, si contusus est, si ex aliquo subito casu sanguinem uomit, quamuis paulo ante sumpsit cibum, tamen protinus ei demenda materia est, ne si subsederit, corpus affligat. Idemque etiam in alijs casibus repentinis qui strangulabunt, dictum erit. At si morbi ratio patietur, tum demum nulla cruditatis suspitione remanente id fiet. Ideoque ei rei uidetur aptissimus aduersæ ualitudinis dies secundus, aut tertius. sed ut aliquando etiam primo die sanguinem mittere necesse est, sic nunquam utile post diem quartum est, cum iam spatium ipso materia, & exhausta est, & corpus corrumpit, ut detrahitio imbecillum id facere possit, non possit integrum. Quod si uehemens febris urget, in ipso impetu eius sanguinem mittere, hominem iugulare est. Expectanda ergo remissio est, si non decreuit, sed crescere desijt, neque speratur remissio, tunc quoque, quamuis peior, sola tamen occasio non omittenda est. Fere etiam ista medicina, ubi necessaria est, in biduum diuidenda est. fatius est enim in primum leuare ægrum, deinde perpurgare, quam simul omni ui effusa fortasse præcipitare.

tare. Quod si in cura quoque aquæ, quæ inter cutem est, ista responderet, quanto magis necesse est: in sanguine respondeat. mitti uero is debet, si totius corporis causa sit, ex brachio. si partis alicuius, ex ea ipsa parte, aut certe quam proxima. quia non ubique mitti potest, sed in temporibus, in brachijs, iuxta talos. Neque ignoro quosdam dicere quam longissime sanguinem inde, ubi lædit, esse mittendum. sic enim auerti materiam cursum, at illo modo in id ipsum, quod grauat, euocari. sed id ipsum falsum est. Proximum enim locum primo exaruit. Ex ulterioribus autem eatenus sanguis sequitur, quatenus emittitur. ubi is suppressus est, quia non trahitur, ne uenit quidem. Videtur tamen usus ipse docuisse, si caput fractum est, ex brachio potius sanguinem mittendum esse. Si quod in humero uitium est, ex altero brachio, credo quia si quid parum cesserit, opportuniore hæc partes iniuriæ sunt, quam quæ iam male habent. auertitur quoque interdum sanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur. Desinit enim fluere qua uolumus, inde obiectis quæ prohibeant, alio dato itinere. Mittere autem sanguinem cum sit expeditissimum, usum habenti, tum ignaro difficillimum est. iuncta enim est uena arterijs, his nerui. ita si neruū scalpello atigit, sequitur neruum etiam, ut sanguis uehementer erumpat, efficit. Ipsius quoque uenæ, si forte præcisa est, capita comprimuntur, neque sanguinem emittunt. At si timide scalpello demittitur, summam cutem lacerat, neque uenam incidit. Non nunquam etiam ea latet, neque facile reperitur. ita multæ res id difficile inciscio faciunt, quod perito facillimum est. Incidenda ad medium uena est, ex qua cum sanguis erumpit, colorem eius, habitumque oportet attendere. Nam si is crassus, & niger est, uitiosus est, ideoque utiliter effunditur. Si rubet, & pellucet, integer est. eaque missio sanguinis adeo non prodest, ut etiam noceat protinusque is suppressus est. Sed id euenire non potest sub eo medico, qui scit ex quali corpore sanguis mittendus sit. Illud magis fieri solet, ut æque niger assidue, ac primo die profluat. quod quamuis ita est, tamen si iam factis fluxit, suppressus est, semperque ante finis faciendus est, quam anima deficiat. deligandumque brachium super imposito expresso ex aqua frigida penicillo, & postero die auerso medio digito, non autem scalpello, uena ferienda, ut recens coitus eius resoluatur, iterumque sanguinem fundat. Siue autem primo, siue secundo die sanguis, qui crassus, & niger initio fluxerat, & rubere, & pellucere cœpit, satis materiam detractum est, atque quod superest, sincerum est. Ideoque protinus brachium deligandum, habendumque ita est, donec ualens cicatrix sit, quæ celerrime in uena confirmatur.

Cucurbitularum uero duo genera sunt, æneum, & corneum. Aenea altera patet, altera clausa est. Cornea altera parte æque patens, altera foramen habet exiguum. In æneam linamentum ardens conijcitur, ac sic os eius corpori aptatur, imprimiturque, donec inhæreat. Cornea per se corpori imponitur, deinde ubi ea parte qua exiguum foramen est, ore spiritus adductus est, superque cera cauum id clausum est, æque inhærescit. Vtraque non ex his tantum materiarum generibus, sed etiam ex quolibet alio recte fit. At si cætera defecerint, calculus quoque, aut pultarius oris compressioris ei rei comode aptatur, ubi inhæsit, si condita ante scalpello citis est, sanguinem extrahit. si integra est, spiritum. Ergo ubi materia, quæ intus est, lædit, illo modo, ubi inflatio, hoc imponi solet. Vfus autem cucurbitulæ præcipuus est, ubi non in toto corpore, sed in parte aliqua uitium est, quam exhauriri ad confirmandam ualitudinem satis est. Idque ipsum testimonium est, etiam scalpello sanguinem, ubi membro succurritur, ab ea potissimum parte, quæ iam læsa est, esse mittendum. quod nemo cucurbitulam diuersæ parti imponit, nisi cum profusionem sanguinis eo auertit, sed ei ipsi quæ dolet, quæque liberanda est. Opus etiam esse cucurbitula potest in morbis longis, quamuis etiam spatium aliquod accessit, siue corrupta materia, siue spiritu male habente. In acutis quoque quibusdam si & leuari corpus debet, & ex uena sanguinem mitti, uires non patiuntur. Idque auxilium ut minus uehemens, ita magis tutum. Neque unquam periculosum est, etiam si in medio febris impetu. etiã si in cruditate adhibetur. Ideoque ubi sanguinem mitti opus est, si incisa uena præceps periculum est, aut si in parte corporis etiã uitium est, huc potius confugiendum est. cū eo tamen ut sciamus, hic ut nullum periculum, ita leuius præsidium esse, nec posse uehementi malo, nisi æque uehemens auxilium succurrere.

Deiectionem autem antiqui uarijs medicamentis, crebraque alui ductione in omnibus fere morbis moliebantur, dabantque, aut nigrum ueratrum, aut filiculam, aut squamam æris, quam *αετλοχαλιον* græci uocant, aut lactucæ marinæ lac, cuius gutta pani adiecta, abunde purgat, aut lac, uel asininum, uel bubulum, uel caprinum, eique salis paulum adijciebant, decoquebantque id, & sublatis his, quæ coierant, quod quasi ferum supererat, bibere cogebant. Sed medicamenta stomachum fere lædunt. ideoque omnibus catharticis aloë miscenda est. Aluus si uehementius fluit, aut sæpius ducitur, hominem infirmit. Ergo nunquam

in aduersa ualeitudine medicamentum eius rei causa recte datur, nisi ubi is morbus sine febre est. Ut cum ueratrum nigrum, aut atra bile uexatis, aut cum tristitia infanientibus, aut ijs quorum nervi parte aliqua resoluti sunt, datur. At ubi febres sunt, satius est eius rei causa cibos, potionesque assumere, qui simul, & alant, & uentrem molliant. Suntque ualeitudinis genera, quibus ex lacte purgatio conuenit. Plerumque uero alius potius ducenda est, quod ab Asclepiade quoque sic uituperatum, ut tamen seruatum sit, uideo plerumque sæculo nostro præteriri. Est autem ea moderatio, quam is secutus uidetur, aptissima, ut neque sæpe ea medicina tentetur, & tamen semel sumptum, uel bis, non omitteretur. Si caput graue est, si oculi caligant, si morbus maioris intestini est, quod græci κίλον nominant, si in imo uentre, aut in coxa dolores sunt, si in stomachum quædam biliosa concurrunt, uel etiam pituita eo se, humor uel aliquis aquæ similis confert, si spiritus difficiliter redditur, si nihil per se uenter excernit. utique si iuxta quoque steræus est, & intus remanet, aut si steræoris odorem nihil deijciens, æger ex spiritu suo sentit, aut si corruptum est quod excernitur, aut si prima inedia febrem non sustulit, aut si sanguinem mitti, cum opus sit, uires non patiuntur, tempus uel eius rei præterijt. aut si multum ante morbum aliquis portauit, aut si is, qui sæpe, uel sponte, uel casu purgatus est, subito habet aluum supressam. Seruanda uero illa sunt, ne ante diem tertium ducatur, ne ulla cruditate substante, ne in corpore infirmo, diuque aduersa ualeitudine exhausto, ne uel in eo, cui satis alius reddit quotidie, qui uel eam liquidam habebit, ne in ipso accessionis impetu, quia quod tum infusum est, aluo continetur, regestumque in caput multo grauius periculum efficit. pridie uero abstinere debet æger, ut aptus tali curationi sit. Eodem die ante aliquot horas aquam calidam bibere, ut superiores eius partes madescant, tum immittenda in aluum est, si leui medicina contenti sumus, pura aqua, si paulo ualentiori, multa, si leni, ex aqua in qua foenum græcum, uel ptisana, uel malua decocta sit. Si reprimendi causa, ex uerbis. acris autem est marina aqua, uel alia, sale adiecto, atque utraque decocta commodior est. Acrior sit adiecto, uel oleo elunitro, uel melle quoque. Si acrior est, eo plus extrahit, sed minus facile sustinetur. Id quod infunditur, neque frigidum esse oportet, neque calidum, ne alterutro modo lædat. Cum infusum est, quantum fieri potest continere se in lectulo debet æger, nec primæ cupiditati deiectionis protinus cedere, ubi necesse est, tum demum residere. fereque eo modo dempta materia, superioribus partibus leuatis, morbum ipsum molliat. Cum uero, quoties res coegit, desiderando aliquis se exhaustit, paulisper debet conquiescere, & ne uires deficiant, utique eo die cibum assumere. qui plenior an exiguus sit dandus, ex ratione eius accessionis, quæ expectabitur, aut in metu non erit, æstimari oportebit.

De uomitu.

Cap. XII.

At uomitus ut in secunda quoque ualeitudine sæpe necessarius biliosus est, sic etiam in his morbis, quos bilis concitauit. Ergo omnibus, qui ante febres horrore, & tremore uexantur, omnibus, qui cholera laborant, omnibus etiam cum quadam hilaritate infanientibus, & comitiali quoque morbo oppressis, necessarius est. Sed si acutus morbus est, sicut in cholera, si febris est, ut inter horrores, asperioribus medicamentis opus non est, sicut in deiectionibus quoque supra dictum est. fatisque est ea uomitus causa sumi, quæ sanis quoque sumenda esse proposui. At ubi longi ualentesque morbi sine febre sunt, ut comitialis, aut insania, ueratro quoque albo utendum est, id neque hyeme. neque ætate recte datur, optime uere, tolerabiliter autumno. quisquis daturus erit, id agere ante debet, ut accepturi corpus humidius sit. Illud scire oportet, omne eiusmodi medicamentum, quod potui datur, non semper ægris prodesse, semper sanis nocere.

De fricitione.

Cap. XIII.

De fricitione uero, & gestatione adeo multa Asclepiades tanquam inuentor eius posuit, quod in eo uolumine, quod communium auxiliorum scripsit, cum trium tantum facere mentionem, uinis. S. & aquæ, & gestationis, tamen maximam partem in hoc consumpsit. Oportet autem neque recentiores uiros in his fraudare, quæ uel reppererunt, uel recte secuti sunt. & tamen ea, quæ apud antiquiores aliquos posita sunt, auctoribus suis reddere. Neque dubitari potest, quin latius quidem & dilucidius ubi, & quomodo fricitione utendum esset, Asclepiades præceperit, nihil tamen reppererit, quod non a uetustissimo auctore Hippocrate paucis uerbis cõprehensum sit, qui dixit. fricitione, si uehemens sit, durari corpus, si lenis, molliari, si multa, minui, si modica, impleri. Sequitur ergo, ut tũ utendũ sit, cũ aut astringendũ corpus sit, quod fluens est, aut molliendũ, quod induruit, aut digerendũ in eo, quod copia nocet, aut alendum id quod tenue, & infirmum est. Quas tamen species si quis curiosius æstimet, quod

quod iam ad medicum non pertinet, facile intelliget omnes ex una causa pendere, quæ demit. Nã & astringitur aliquid eo dempto, quod interpositum, ut id laxaretur, effecerat. & mollietur eo detracto, quod duriciem creabat, & impletur non ipsa fricitione, sed eo cibo, qui postea usque ad cutem digestionem quadam relaxatam penetrat. Diuersarum uero rerum in modo causa est. Inter unctionem autem, & fricitionem multum interest. Vngi enim leuiterque pertractari corpus etiam in acutis, & recentibus morbis oportet, in remissione tamen, & ante cibum. Longa uero fricitione uti neque in acutis morbis, neque in crescentibus conuenit, præterquam cum phreniticis somnus ea requiritur. Amat autem hoc auxilium ualeitudo longa, & etiam a primo impetu inclinata. Neque ignoro quosdam dicere omne auxilium necessarium esse in crescentibus morbis, non enim iam per se finiatur, quod non ita se habet. Potest enim morbus etiam qui per se finem habiturus est, citius tamen adhibito auxilio tolli. quod duabus de causis necessarium est, ut & quàm primũ bona ualeitudo contingat, & ne morbus qui remanet, iterum quamuis leui de causa exasperetur. Potest enim morbus minus grauis esse quàm fuerit, neque ideo tamẽ solui, sed reliquijs quibusdam inhærere, quas ad motum aliquod auxilium discutit. Sed ut leuata quoque aduersa ualeitudine, recte fricitione adhibetur, sic nunquam adhibenda est febre crescente. Verum si fieri poterit, cum ex toto corpus ea uacabit, minus certe cum ea remiserit. Eodem autem modo in tutis corporibus esse debet, ut cum infirmus aliquis implendus modo est in partibus, aut quia ipsius membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius. Nam & capitis longos dolores ipsius fricitione leuat, non in impetu tamen doloris, & membrum aliquod resolutum ipsius fricitione consumatur. Longe tamen sæpius aliud perfricandum est, cum aliud dolet, maximeque cum a summis, aut a medijs partibus corporis euocare materiam uolumus, ideoque extremas partes perfricamus. Neque audiendi sunt, qui numero finiunt quoties aliquis perfricandus sit. Id enim ex uiribus hominis colligendum est. Et si is qui per infirmus est, potest satis esse, quinquagies. si robustior, potest ducenties esse faciendum. Inter utrumque deinde prout uires sunt. Quo sit, ut etiam minus sæpe in muliere, quàm in uiro, minus sæpe in puero, uel sene, quàm in iuene manus dimouendæ sint. Denique si certa membra perfricantur, multa, ualentique fricitione opus est. Nam neque totum corpus infirmari cito per partem potest, & opus est quàm plurimum materiæ digerere, siue id ipsum membrum, siue per id, aliud leuamus. At ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totũ id exigat, breuior esse debet, & lenior, ut tantummodo summam cutem emolliat, quo facilius capax ex recenti cibo noua materiæ fiat. In malis iam ægrum esse testatur, ubi exterior pars corporis friget, interior cum siti calet, ut supra posui. Sed tunc quoque unicum in fricitione præsidium est, quæ si calore in cutem euocauit, potest alicui medicinæ locum facere.

De gestatione.

Cap. XIII.

Gestatio quoque longis etiam, & inclinatis morbis aptissima est, utilisque est, & his corporibus, quæ iam ex toto febre carent, sed adhuc exerceri per se non possunt, & his, quibus lentæ morborum reliquæ remanent, neque aliter eliduntur. Asclepiades etiam in recenti, uehementique febre, præcipueque ardente, ad discutiendam eam, gestatione dixit utendum esse. sed id periculose sit, meliusque quiete eiusmodi impetus sustinetur. si quis tamen experiri uolet, sic experietur. si lingua non erit aspera, si nullus tumor, nulla duricies, nullus dolor uisceribus, aut capiti, aut præcordijs suberit. & ex toto nunquam gestari corpus dolens debet, siue id in toto, siue in parte est, nisi tamen solis neruis dolentibus, neque unquam in recenti febre, sed in remissione eius. Genera autem gestationis plura sunt adhibenda, quæ sunt, & pro uiribus cuiusque, & pro opibus, ne aut imbecillum hominem nimis digerant, aut humili obsint. Gestationum lenissima est nauis, uel in portu, uel in flumine. uehementior in alto mari nauis, uel lætica, aut scanno, acrior uehiculo. Atque hæc ipsa, & intendi, & leniri possunt. si nihil horum est, suspendi lectus debet, & moueri. si ne id quidem est, at certe uni pedi lecti subijciendus funiculus est, atque ita lectus huc, & illuc manu impellendus. Et leuia quidem genera exercitationis infirmis conueniunt. Valentiora uero his qui iam pluribus diebus febre liberati sunt, aut his qui grauium morborum initia sic sentiunt, ut adhuc febre uacent. Quod & in tabe, & in stomachi uitijs, & cum aqua cutem subijt, & interdum in morbo regio fit, aut ubi quidam morbi, qualis comitialis, qualis insania est sine febre, quamuis diu manet. In quibus affectibus, ea quoque genera exercitationum necessaria sunt, quæ comprehendimus eo loco, quo quemadmodum sani, neque firmi homines se gererent, præcepimus.

De abstinentia.

Cap. XV.

Abstinentiæ uero duo genera sunt, alterum ubi nihil assumit æger, alterum ubi non nisi quod oportet. Initia morborum primũ famem, sitimque desiderant, ipsi deinde morbi, moderationem, ut neque aliud quàm expedit, neque eius ipsius nimium sumatur. Neque enim conuenit iuxta inedia protinus faciatat esse. Quod si sanis quoque corporibus inutile est, ubi aliqua necessitas famem fecit, quato inutilius est in cor-

pore etiam ægro? Neque ulla res magis adiuuat laborantem, quàm tempestiua abstinentia. Intemperates homines apud nos, ipsi cibi tempora curantibus dant. Rursus alij tempora medicis pro dono remittunt, sibi ipsis modum uendicant. Liberaliter agere se credunt, qui cætera illorum arbitrio relinquunt, in genere cibi liberi sunt, quasi quærat quid medico liceat, non quid ægro salutare sit, cui uehementer nocet, quoties in eius quod assumitur, uel tempore, uel modo, uel genere peccatur.

De sudore.

Cap. XVI.

Sudor etiam duobus modis elicitur, aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est, & harenæ calidæ, & laconici, & clibani, & quarundam naturalium sudationes. ubi e' terra profusus calidus uapor edificio includitur, sicut super baias in myrtetis habemus. Præter hæc, sole quoque, & exercitatione is mouetur. Vtiliaque hæc genera sunt quoties humor intus nocet, isque digerendus est. Ac neruorum quoque quædam uitia sic optime curantur, sed cætera infirmis possunt conuenire. solet exercitatio tantum robustioribus, qui tamen sine febre, uel initio morbi, uel etiam grauibus morbis tenentur. Cauendum autem est, nequid horum, uel in febre, uel in cruditate tentetur. At balnei duplex usus est, nam modo discussis febribus initium cibi plenioris, uinique firmioris ualitudini facit, modo febrē ipsam tollit, serēque adhibetur, ubi summam cutem relaxari, euocarique corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit. antiqui timidius eo utebantur. Asclepiades audacius. Neque terrere autem ea res, si tempestiua est, debet. & ante tempus nocet. Quisquis febre liberatus est, simulatque ea uno die non accessit, eo, qui proximus est, post tempus accessiois, tuto lauari potest. At si circuitum habere ea febris solita est, sic, ut tertio, quarto, uel die reuertatur, quandoque non accessit, balneum tutum est. Manentibus uero adhuc febribus, si hæc sunt lentæ, lienesque iam diu male habent, recte medicina ista tentatur, cum eo tamen ne præcordia dura sint, ne ue ea tumeant, ne ue lingua aspera sit, ne ue aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus sit, ne ue tū febris increseat. At in his quidem febribus, quæ certum circuitum habent, duo balnei tempora sunt, alterū ante horrorem, alterum febre finita. In his uero, qui lentis febriculis diu detinentur, cum aut ex toto recessit accessio, aut si id non solet, certe lenita est, iamque corpus tam integrum est, quàm maxime esse in eo genere ualitudinis solet, imbecillus homo iturus in balneum uitare debet, ne ante frigus aliquod experiat. Vbi in balneum uenit, paulisper resistere, experiri que num tempora astringantur, & an sudor aliquis oriatur. Illud si incidit, hoc non secutum est, inutile eo die balneum est, perungendus est is leniter, & auferendus est, uita dumque omni modo frigus, & abstinentia utendum. At si temporibus integris primum ibi, deinde alibi sudor incipit, fouendum os aqua calida, tum in folio desidendum est, atque ibi quoque uidentur, num sub primo contactu aquæ calidæ summa cutis inhorrescat, quod nix tamen fieri potest, si priora recte cesserunt. certum id autem signum inutile balnei est. Ante uero, an posteaquam in aquam calidam se demittat, aliquis perungi debeat, ex ratione ualitudinis suæ cognoscat. Fere tamen, nisi ubi nominatim, ut postea fiat, id præcipietur, moto sudore leuiter corpus perungendum, deinde in aquam calidam demittendum est, atque hic quoque habenda uirium ratio est. Neque committendum, ut per æstum anima deficiat, sed maturius is auferendus, curioseque in uestimentis inuoluendus est. ut neque ad eum frigus aspiret, & ibi quoque antequam aliquid assumat, insudet. Fomenta quoque calida sunt milium, sal, harena, quodlibet eorum calefactum, & in linteum coniectum. Si minore uel opus est, etiam solum linteum. At si maiore, extincti titiones, inuolutique panniculi, & sic circumdati. Quin etiam calido oleo replentur utriculi, & in uasa fictilia, ad similitudinem, quas lenticulas uocant, aqua conijcitur, & sal sicco linteo excipitur. demittiturque in aquam bene calidam. tum super id membrum, quod fouendum est, collocatur, iuxtaque igne ferramenta duo sunt capitulis paulo latioribus, alterumque ex his demittitur in eum salem, & aqua super leuiter aspergitur. ubi frigere coepit, ad ignem refertur, & idem in altero sit, deinde in uetroque. inter quæ descendit salsus, & calidus succus, qui contractis aliquo morbo neruis opitulatur. His omnibus commune est digerere id quod, uel præcordia onerat, uel fauces strangulat, uel in aliquo membro nocet. Quando autem quoque utendum sit, in ipsis morborum generibus dicitur.

Qui cibi, portiones ue, aut ualentis, aut mediæ, aut imbecille materiæ sint. Cap. XVII.

Cum de his dictum sit, quæ detrahendo iuuant, ad ea ueniendum est, quæ nos alunt, id est cibum, & potionem, hæc autem non omnium tantum morborum, sed etiam secundæ ualitudinis communia præstidia sunt. Pertinetque ad rem omnium proprietates nosse. primum ut sani sciant quomodo his utantur. deinde ut exsequentibus nobis morborum curationem, liceat species rerum, quæ assidue necessariæ erunt, subijcere. neque necesse est subinde singulas eas nominare. Scire igitur oportet, omnia legumina, quæ ex frumentis panificia sunt, generis ualentissimi esse. Id ualentissimum uoco, in quo plurimum alimenti est, itē omne animal quadrupes domesticum, omnē grandē ferā, quales sunt capræ, ceruus, aper, onager, omnē grandem auem, quales sunt anser, & pauo, & grus, omnes belluas marinas, ex quibus cetos est, quæque his pares sunt. Item mel, & caseum, quo minus mirum est, opus pistorium ualentissimum esse, quod ex frumento, adipe, melle, caseo constat. In media uero materia numerari ex oleribus debere ea, quorum radices, uel bulbos assumimus. Ex quadrupedibus leporē, aues omnes a minimis ad phœnicopterū. itē pisces omnes, qui salem non patiuntur, solidiue saliantur. Imbecillissimam uero materiam esse omne olus, & quidquid in cauliculo

in cauliculo nascitur, qualis est cucurbita, & cucumis, & capparibus, omnia poma, oleas, cocleas, itemque conchilia. Sed quamuis hæc ita discreta sunt, tamen etiam quæ sub eadem specie sunt, magna discrimina recipiunt, aliaque res alia, uel ualentior est, uel infirmior. Si quidē plus alimenti est in carne, quàm in ullo alio. Firmius est triticum quàm milium, id ipsum, quàm hordeum, & ex tritico firmissima siligo, deinde simila, deinde cui nihil ademptum est, quod *αὐτόπυρον*, græci uocant, infirmior est. ex polline infirmissimus cibaribus panis. Ex leguminibus uero ualentior faba, uel lenticula, quàm pisum. Ex oleribus ualentior rapa, nappique, & omnes bulbi, in quibus cepam quoque, & allium numero, quàm passinaca, uel quæ specialiter radicula appellatur. Item firmior brassica, & beta, & porrum, quàm lactuca, uel cucurbita, uel asparagus. At ex fructibus furculorum ualentiores uuæ, ficus, nuges, palmulæ, quàm quæ poma proprie nominantur. Atque ex his ipsis firmiora, quæ succosa, quàm quæ fragilia sunt. Itemque ex his auibus, quæ in media specie sunt, ualentior ea quæ pedibus, quàm quæ uolatu magis nititur, & ex his quæ uolatu fidunt, firmiores sunt quæ grandiores aues, quàm quæ minutæ sunt, ut ficedula, & turdus, Atque eæ quoque, quæ in aqua degunt, leuiorem cibum præstant, quàm quæ natandi scientiam nō habent. Inter domesticas uero quadrupes leuissima suilla est, grauiissima bubula. Itemque ex feris quo maius quodque animal, eo robustior ex eo cibis est. Pisciumque eorum, qui ex media materia sunt, quibus maxime utimur, tantē grauiissimi sunt, ex quibus salsamenta quoque fieri possunt, qualis lacertus est. deinde qui quamuis teneriores, tamen duri sunt, ut aurata, coruus, scarus, oculata, tum plani, post quos etiam leuiore lupi, mulique, & post hos omnes saxatiles. Neque uero in generibus rerum tantummodo discrimen est, sed etiam in ipsis, quod & ætate sit, & membro, & solo, & celo, & habitu. nam quadrupes animal omne si lactans est, minus alimenti præstat. Item quo tenerior pullus, cohortalis est. In piscibus quoque media ætas, quæ nondum summam magnitudinem impleuit. Deinde ex eodem sue unguis, rostrum, aures, cerebellum. Ex agno, hedone cum pectio lis totum caput aliquanto quàm cætera membra leuiora sunt, adeo ut in media materia poni possint. Ex auibus pectora, colla, alæ ue recte infirmis annumerantur. Quod ad solum uero pertinet, frumentum quoque ualentius est collinum, quàm campestre. leuior piscis inter saxa editus, quàm in harena, leuior in harena, quàm in limo. Quo fit, ut ex stagno, uel lacu, uel flumine eadem genera grauiora sint. Leuior que qui in alto, quàm qui in uado uiuit. Omne etiam ferū animal domestico leuius, & quodcumque humido celo, quàm quod sicco natum est. Deinde eadem omnia pinguia, quàm macra, recentia, quàm salsa, noua, quàm uetusta plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit iurulenta, quàm assa, magis assa, quàm elixa. Ouum durum ualentissimæ materiæ est, molle, uel sorbibile, imbecillissimæ. Cum quæ panificia omnia firmissima sunt, elota tamen quædam genera frumenti, ut alica, oriza, ptisana, uel ex ipsidem facta sorbitio, uel puliticula. Et aqua quoque madens panis imbecillissimis annumerari potest. Ex portionibus uero quæcumque ex frumento facta est, itē que lac nullum, defrutum, passum, uinum, aut dulce, aut uehemens, aut mustum, aut magna uetustatis, ualentissimi generis est. At acetum, & id uinum, quod paucorum annorum, uel austerum, uel lene est, in media materia est. Ideoque infirmis nunquam generis alterius dari debet. Aqua omnium imbecillissima est. firmior que ex frumento potio est, quo firmius fuit ipsum frumentum. firmior ex eo uino, quod bono solo, quàm quod tenui, quodque temperato celo, quàm quod aut nimis humido, aut nimis sicco, nimiumque, aut frigido, aut calido natum est. Mustum quo plus mellis habet, defrutum quo magis incoctū est, passum quo ex sicciore uua est, eo ualentius est. Aqua lenissima pluuialis est, deinde fontana, tum ex flumine, tum ex puteo, post hæc ex niue, aut glacie. grauior his ex lacu, grauiissima ex palude. Facilis etiam, & necessaria cognitio est naturam eius requirentibus. nam lenis pondere apparet, & ex his quæ pondere pares sunt, eo melior quæque est, quo celerius, & calescit, & frigescit, quoque celerius ex ea legumina percoquantur. fere uero sequitur, ut quo ualentior quæque materia est, eo minus facile concoquatur, sed si concocta est, plus alit. Itaque utendum est materiæ genere pro uiribus, modisque omnibus pro genere sumendus. Ergo imbecillis hominibus rebus infirmissimis opus est. mediocriter firmos media materia optime sustinet. & robustis apta, ualidissima est. Plus deinde aliquis assumere ex lenioribus potest, magis in his quæ ualentissima sunt, temperare sibi debet.

Qua natura, ac proprietates cuiusque rei sit, qua uescimur.

Cap. XVIII.

Neque hæc solo discrimina sunt, sed etiam aliæ res boni succi, aliæ mali sunt, quas *δύλας*, uel *κακοχύλας* græci uocant. Aliæ lenes, aliæ acres, aliæ crassiores pituitam in nobis faciunt, aliæ tenuiores, aliæ idoneæ sunt stomacho, aliæ alienæ sunt. Itemque aliæ inflant, aliæ ab hoc absunt, aliæ calefaciunt, aliæ refrigerant, aliæ facile in stomacho acescunt, aliæ non facile intus corrumpuntur, aliæ mouent aliu, aliæ supprimunt. aliæ citant urinam, aliæ tardant. Quædam somnum mouent, quædam sensus excitant. Quæ omnia ideo noscenda sunt, quoniam aliud aliter, uel corpori, uel ualitudini conuenit.

Quæ res boni succi sint.

Cap. XIX.

Boni succi sunt triticum, siligo, alica, oriza, amilum. Item & lenes sunt, & stomacho apte, & calefaciunt. tragū, ptisana, lac, caseus mollis, omnis uenatio, omnes aues, quæ ex media materia sunt. Ex maioribus quoque hæc, quas supra nominauimus. Medij inter teneros, durosque pisces, ut mulus, & lupus, uerna, lactuca, urtica, malua, cucumis, cucurbita, ouum sorbibile, portulaca, cochilæ, palmulæ. ex pomis quodcumque neque

b ij

LIBER SECVNDVS

acerbum, neque acidum est. Vinum dulce, uel lene, passum, defrutum, oleæ quæ ex his duobus in alterutro seruatæ sunt, uulua, rostra, trunculi que. In summa, omnis pinguis caro, omnis glutinosa, omne iecur.

Que res mali succi sint. Cap. XX.

Mali uero succi sunt milium, panicum, hordeum, legumina, caro domestica permacra, omnisque caro falsa, omne falsamentum, garum, uetus caseus, cicor, radícula, rapa, napi, bulbi, brassica, magisque etiam cyma eius, asparagus, beta, cucumis, porrum, eruca, nasturcium, thymum, nepeta, saureia, hyssopum, ruta, anethum, foeniculum, cuminum, anesum, lapatium, sinapi, & allium, cepa, lienes, renes, intestina, pomum quod cunque acidum, uel acerbum est, acetum, omnia acria, acida, acerba, oleum, pisces quoque saxatiles, omnes que qui ex tenerrimo genere sunt, aut hi qui rursus nimium duri, uirosique sunt, ut fere quos stagna, lacus, limosi ue riui ferunt, qui ue in nimiam magnitudinem excefferunt.

Que res lenes, que ue acres sint. Cap. XXI.

Lenes autem sunt forbitiones, pulcicula, laganum, amilum, ptifana, pinguis caro, & quæcunque glutinosa est. Quod fere quidem in omni quæ domestica sit, præcipue tamen in unguulis, trunculisque suum, in pectiolis, capitulisque hedorum, & uitulorum, & agnorum, omnibusque cerebellis. Item si qui proprie bulbi nominantur, lac, defrutum, passum, nuclei pinci. Acria sunt omnia nimis austera, omnia acida, omnia falsa, & mel quidem quo melius est, eo magis. Item allium, cepa, eruca, ruta, nasturcium, cucumis, beta, brassica, asparagus, sinapi, radícula, intubus, ocymum, lactuca, maximaque olerum pars.

Que res crassiores, que ue tenuiorem pituitam faciunt. Cap. XXII.

Crassiores autem pituitam faciunt oua forbilia, alica, oriza, amilum, ptifana, lac, bulbi, omniaque fere glutinosa. Extenuant eandem omnia falsa, atque acria, & acida.

Que res stomacho idoneæ sunt. Cap. XXIII.

Stomacho autem aptissima sunt quæcunque austera sunt, etiam quæ acida sunt, quæque contacta sale modico sunt. Item panis sine fermento, & elota alica, uel oriza, uel ptifana, omnis uis, omnis uenatio, atque utraque, uel assa, uel elixa. Ex domesticis animalibus bubula. Si quid ex cæteris sumitur, macrum potius, quam pingue. Ex sue unguila, rostra, aures, uulua, sterilesque. Ex oleribus intubus, lactuca, pastinaca, cucurbita elixa, sifer. Ex pomis cerasium, morum, sorbum, pirum fragile, quale crustum, uel neuiatum est. Item pira, quæ reponuntur tarentina, atque signina. Malum orbiculatum, aut scandianum, uel amerinuum, uel cotoneum, uel punicum absinthium. Uuæ ex olla, molle ouum, palmulæ, nuclei pinci, oleæ albæ ex dura muria, eadē aceto intinctæ, uel nigre, quæ in arbore bene permaturerunt, uel quæ in passo, defruto ue seruatæ sunt. Vinum austerum, licet iam asperum sit, item resinatum. Duri ex media materia pisces, ostrea, pectines, murices, purpuræ, cochleæ, cibi, potionesque, uel frigide, uel feruentes, absinthium.

Que res aliene stomacho sunt. Cap. XXIII.

Aliena uero stomacho sunt omnia tepida, omnia falsa, omnia iurulenta, prædulcia, omnia pingua, forbitio, panis, itemque, uel ex milio, uel ex herdeo, oleum, radices olerum, & quodcunque olus ex oleo, garo ue estur, mel, mullum, defrutum, passum, lac, omnis caseus, uua recens, ficus, & uiridis, & arida, legumina omnia, quæque inflare consueuerunt. Item thymum, nepeta, saureia, hyssopum, nasturtium, lapatium, lapsanum, uiglandes. Ex his autem intelligi potest non quidquid boni succi est, protinus stomacho conuenire, neque quidquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse.

Que inflant, aut inflationem leuant. Cap. XXV.

Inflant autem omnia fere legumina, omnia pingua, omnia dulcia, omnia iurulenta, mullum, atque etiã id uinum, cui nihil adhuc etatis accessit. Ex oleribus aliu, cepa, brassica, omnesque radices excepto sifere, & pastinaca, bulbi, ficus etiã aride, sed magis uirides, uue recetes, nuges omnes exceptis nucleis pineis, lac, omnisque caseus, quidquid deinde subcrudum aliquis assumpsit. Minima inflatio fit ex uenatione, aucupio, piscibus, pomis, oleis, conchilijs, ouis, uel mollibus, uel forbilibus, uino uetere. Foeniculum uero, & anetum inflationes etiam leuant.

Que res, aut calefaciunt, aut refrigerant. Cap. XXVI.

At calefaciunt piper, sal, caro omnis iurulenta, allium, cepa, ficus arida, falsamentum, uinum, & quo meracius est, eo magis. refrigerant olera, quorum crudi caules assumuntur, ut intubus, & lactuca.

AVR. COR. CELSI.

& lactuca. Item coriandrum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cerasia, mala austera, pira fragilia, caro elixa, præcipueque acetum, siue cibus ex eo, siue potio assumitur.

Que res intus facile uitiuntur, uel minime corrumpuntur. Cap. XXVII.

Facile autem intus corrumpuntur panis fermentatus, & quisquis alius, quam ex tritico est, lac, mel, ideoque lactantia, atque omne pistorium opus, teneri pisces, ostrea, olera, caseus, & recens, & uetus, crassa, uel tenera caro, uinum dulce, mullum, defrutum, passum, quidquid deinde, uel iurulentum est, uel nimis dulce, uel nimis tenue. At minime intus uitiuntur, panis sine fermento, aues, & ex potius duriores, aurati pisces, neque solum aurata pura, aut scarus, sed etiam loligo, locusta, polypus. Item bubula, omnisque dura caro, eademque aptior est si macra, si falsa est. omniaque falsamenta, cochleæ, murices, purpuræ, uinum austerum, uel resinatum.

Que res aluum mouent. Cap. XXVIII.

At aluum mouent panis fermentatus, magisque si cibariorum, uel hordeaceus est. brassica, si sub cruda est lactuca, anethum, nasturcium, ocymum, urtica, portulaca, radícula, capparis, allium, cepa, malua, lapatium, beta, asparagus, cucurbita, cerasia, mora, uua, omnia mitia, ficus etiam arida, sed magis uiridis, uua recetes pingues, minutæ aues, cochleæ, garum, falsamenta, ostrea, pelorides, echini, muscoli, & omnes fere conchulæ, maximeque ius earum, saxatiles, & omnes teneri pisces, sepium atramentum, si qua caro assumitur pinguis, eadem uel iurulenta, uel elixa, aues quæ natant, mel crudum, lac, lactantia omnia, mullum, uinum dulce, uel falsum, aqua, tenera omnia tepida, dulcia, pingua, elixa iurulenta, falsa, diluta.

Que res aluum astringunt. Cap. XXIX.

Contra astringunt panis ex filigine, uel ex simila, magis si sine fermento est, magis etiam siustus est, interdediturque uis eius etiam si bis coquitur. pulcicula uel ex halica, uel ex panico, uel ex milio. itemque ex iisdem forbitio, & magis si hæc ante fricta sunt. lenticula, cui uel beta, uel intubus, uel ambubeia, uel planta go adiecta est, magisque etiam si illa ante fricta est, per se etiam intubus, uel ex plantagine, uel ambubeia fricta, minuta olera, brassica bis decocta, dura oua, magisque si assa sunt, minutæ aues, merula, palumbus, magisque si in posca decoctus est, graues quoque aues, quæ magis currunt, quæ uolant, lepus, caprea, iecur ex his, quæ seui habent, maximeque bubulum, ac seui ipsum, caseus, qui uehementior uetustate fit, uel ea mutatione quæ in caseo transmarino uidemus, aut si recens est ex melle, mulso ue decoctus. Itē mel coctum, pira immatura, sorba, magisque ea, quæ torminalia uocantur, mala cydonia, & punica, oleæ, uel albæ, uel permaturæ, myrta, palmulæ purpureæ, murices, uinum resinatum, uel asperum, itē meracum, acetum mullum quod inferbuit, item defrutum, passum, aqua, uel tepida, uel præfrigida dura, idest ea quæ tarde putrefcit, ideoque pluuia potissimum, omnia dura, macra, austera, aspera, tolta, & in eadem carne, assa potius, quam elixa.

Que res urinam mouent. Cap. XXX.

Vrinam autem mouent quæcunque in horto nascentia boni odoris sunt, ut apium, ruta, anethum, ocymum, menta, hyssopum, anesum, coriandrum, nasturcium, eruca, foeniculum. Præter hæc asparagus, caparis, nepeta, thymum, saureia, lapsanum, pastinaca, magisque agrellis, radícula, sifer, cepa. Ex uenatione maxime lepus, uinum tenue, piper, & rotundum, & longum, sinapi, absinthium, nuclei pinci.

Que res somnum mouent, aut sensus excitant. Cap. XXXI.

Somno uero aptum est papauer, lactuca, maximeque estiuua, cuius cauliculus iam lacte repletus est, morum, porrum. Sensus excitant nepeta, thymum, saureia, hyssopum, præcipueque pileum, ruta, & cepa.

Que res corpus, aut erodant, aut reprimant, aut refrigerent, aut calefaciant, aut durent, aut emolliant. Cap. XXXII.

Euocare uero materiam multa admodum possunt. sed ea quæ ex peregrinis medicamentis maxime constant, alijsque magis, quæ quibus ratione uictus succurritur, opitulatur, in presentia differant. Ponant ea uero quæ prompta, & his morbis de quibus protinus dicturus sum, apta, corpus erodunt, & sic eo quod mali est extrahunt. Habent autem hanc facultatem semina eruce, nasturtij, radiculæ præcipue tamen omnium sinapi, Salis quoque, & sici eadem uis est leniter uero simul, & reprimunt, & molliunt lana succida, uel aceto, uel uino, quo oleum adiectum est. contrita palmulæ, furfures in falsa aqua, uel aceto decoctæ. At simul reprimunt, & refrigerant herba muralis, parthenium, uel perdicium appellant, serpillum, pileum, ocymum, herba sanguinalis, quam græci πολυγόνον uocant, portulaca, papaueris folia, capreolique uinum, coriandri folia, hyoscyamum, muscus, sifer, apium, solanum, quam σελύγιον græci uocant, brassicæ folia, intubus

bus, plantago, foeniculi semen, contrita pira, uel mala, præcipueque cydonia, lenticula, aqua frigida maxime que pluuiialis, uinum, acetum, & ex horum aliquo magis, madens, uel panis, uel farina, uel spongia, uel cinis, uel lana succida, uel etiam linteolum, creta cimolia, gypsum, melinum, myrteum, rosa, acerbum oleum, uerbenarum contusa cum teneris caulibus folia, cuius generis sunt olea, cupressus, myrtus, lentiscus, tamaris, ligustrum, rosa, rubus, laurus, hederæ, punicum malum. Sine frigore autem reprimunt cocta mala cydonia, malicorium, aqua calida, in qua uerbenæ coctæ sunt, quas supra proposui, puluis, uel ex fece uini, uel ex myrti folijs, amaræ nuce. Calefacit uero ex qualibet farina cataplasma, siue ex tritici, siue ex farris, siue hordei, siue erui, uel lolij, uel milij, uel panici, uel lenticulæ, uel fabæ, uel lupini, uel lini, uel foeni græci, ubi ea de ferbuit, calidaque imposta est. Valentior tamen ad id omnis farina est ex mulso, quam ex aqua cocta. Præterea cyprinum, jirinum, medulla, adeps ex felle iuncta oleo, magisque si uetus est, sal nigrum, gut, piper, quinquefolium, fereque, quæ uehementer, & reprimunt, & refrigerant. Durant quæ calefaciunt, & digerunt, & emolliunt. Præcipueque ad emolliendum potest cataplasma ex lini, uel foeni græci semine. His autem omnibus, & simplicibus, & permixtis uarie medici utuntur, ut magis quid quisque persuaserit sibi appareat, quam quid euidenter compererit.

LIBER TERTIVS.

De morborum generibus.

Cap. I.

PROVISIS omnibus, quæ pertinent ad uniuersa genera morborum, ad singulorum curationes ueniam. Hos autem in duas species græci diuiserunt, aliosque ex his acutos, alios longos esse dixerunt. Idque, quoniam non semper eodem modo respondebant, eosdem alij inter acutos, alij inter longos retulerunt. Ex quo plura eorum genera esse manifestum est. Quidam enim breues utique sunt, qui cito, uel tollunt hominem, uel ipsi cito finiuntur. Quidam longi, sub quibus neque sanitas in propinquo, neque exitus est. Tertiumque genus eorum est, qui modo acuti, modo longi sunt. Idque non in febribus tantummodo, in quibus frequentissimum est, sed in alijs quoque fit. Atque etiam præter hos quartum est, quod neque acutum dici potest, quia non perimit, neque utique longum, quia si occurrit, facile sanatur. Ego cum de singulis dicam, qui cuiusque generis sit indicabo. diuidam autem omnes in eos, qui in totis corporibus consistere uidentur, & eos qui oriuntur in partibus. incipiam a prioribus pauca præfatus de omnibus. In nullo quidem morbo minus fortuna sibi uendicare, quam ars potest, utpote cum repugnante fortuna nihil medicina proficiat. magis tamen ignoscendum medico est parum proficere in acutis morbis, quam in longis. Hic enim breue spatium est, intra quod, si quod auxilium non profuit, æger extinguitur. ibi & deliberationi, & mutationi remediorum tempus patet, adeo ut raro, si inter initia medicus accessit, obsequens æger sine illius uitio pereat. Longus tamen morbus cum penitus insedit, quod ad difficultatem pertinet, acuto par est. & acutus quidem quo uetustior est, longus autem quo recentior, eo facilius curatur. Alterum illud ignorari non oportet, quod non omnibus ægris eadem auxilia conueniunt. ex quo incidit, ut alia, atque alia summi auctores quasi sola uendicarint, prout cui que cesserant. Oportet itaque ubi aliquid non respondit, non tanti putare auctorem, quanti ægrum; & experiri aliud, atque aliud, sic tamen, ut in acutis morbis cito mutetur, quod nihil prodest, in longis, quos tempus ut facit, sic etiam soluit, non statim condemnetur, si quid non statim profuit. minus uero remoueat, si quid paulum saltem inuat, quia profectus tempore expletur.

Quomodo morbi cognoscantur, & an increuant, an consistant, an minuuntur, & qua ratione ab initio qui languere incipit, curari debeat.

Cap. II.

Protinus autem inter initia scire facile est, quis acutus morbus, quis longus sit, non in his solis, in quibus semper ita se habet, sed in his quoque, in quibus uariat. Nam ubi sine intermissionibus accessiones, & dolores graues urgent, acutus morbus est. Vbi lenti dolores, lentæ uel febres sunt, & spatia inter accessiones porrigitur, acceduntque ea signa, quæ in priore uolumine exposta sunt, longum hunc futurum esse manifestum est. Videndum etiam est morbus, an increuat, an consistat, an minuatur, quia quedam remedia incrementibus morbis, plura inclinantibus conueniunt. eaque que decrescentibus apta sunt, ubi acutus incrementis urget, in remissionibus potius experienda sunt. Incrementum autem morbus dum grauioribus dolores, accessionesque ueniunt, hæcque & antequam proxime reuertitur, & postea desinunt. Atque in longis quoque morbis etiam tales notas non habentibus, scire licet incrementum, si somnus incertus est, si deterior coactio, si foediore deiectiones, si tardior sensus, si pigrior mens, si percurrit corpus frigus, aut calor, si idem magis pallet. ea uero quæ contraria his sunt, decedentis eius notæ sunt. Præter hæc in acutis morbis serius æger alendus est, nec nisi iam inclinantis, ut primo dempta materia, impetum frangat. in longis maturus, ut sustinere spatium aduenturi mali possit. Ac si quando is non in toto corpore, sed in parte est, magis tamen ad rem pertinet uim totius corporis molliri, quam proprie partes ægre sanentur. Multum etiam interest ab initio, quis recte curatus sit, an perperam. quia curatio minus his prodest, in quibus assidue frustra fuit. si quis temere habitus adhuc integris uiribus uiuit, admota curatione momento restituitur. Sed cum ab his coeperim, quæ notas quasdam futuræ aduersæ ualetudinis exhibent, curationum quoque prin-

cipium

cipium ab animaduersione eiusdem temporis faciam. Igitur si quid ex his, quæ propostæ sunt, incidit, omnium optima sunt quies, & abstinentia. Si quid bibendum, aqua. idque interdum uno die fieri satis est. Interdum si terentia manent, biduo, proximeque abstinentiam sumendus est cibus exiguus, bibenda aqua, postera die etiam uinum. deinde inuicem alternis diebus, modo aqua, modo uinum, donec omnis causæ metus finiatur. Per hæc enim sæpe instans grauis morbus discutitur, plurimique falluntur, dum se primo die protinus sublaturus languorem, aut exercitatione, aut balneo, aut coacta deiectione, aut uomitu, aut sudationibus, aut uino sperant. non quo non interdum id incidat, aut non decipiat, sed quo sæpius fallat, solaque abstinentia sine ullo periculo medeatur. cum præsertim etiam pro modo terroris moderari liceat, & si leuiores indicia fuerint, satis sit a uino tantum abstinere, quod subtractum plusquam, si cibo quid dematur, adiuuat. si paulo grauiora, satis sit non aquam tantum bibere, sed etiam cibo carnem subtrahere. interdum panis quoque minus, quam pro consuetudine assumere, humidoque cibo esse contentum, & olei potissimum, satisque sit, tum ex toto a cibo, a uino, ab omni motu corporis abstinere, cum uehementer notæ terruerunt. Neque dubium est, quin uix quisquam, qui non dissimulauit, sed per hæc mature morbo occurrit, ægrotet.

De febrium generibus.

Cap. III.

Atque hæc quidem sanis facienda sunt tantum causam metuentibus. sequitur uero curatio febrium, quod & in toto corpore, & uulgare maxime morbi genus est. Ex his una quotidiana, altera tertiana, altera quartana est. Interdum etiam longiore circuitu quædam redeunt. sed id raro euenit. In prioribus & morbi sunt, & medicinæ. At quartanæ quidem simpliciores sunt, incipiunt fere ab horrore, deinde calor erumpit, finitaque febre biduum integrum est. ita quarto die reuertitur. Tertianarum uero duo genera sunt, alterum eodem modo, quo quartana, & incipiens, & desinens, illo tantum interposito discrimine, quod unum diem præstat integrum, tertio redit. Alterum longe perniciosius, quod tertio quidem die reuertitur, ex octo autem, & quadraginta horis fere sex, & triginta per accessionem occupat, interdum etiã, uel minus, uel plus. neque ex toto in remissione desistit, sed tantum leuius est. id genus plerique medici *ἡμικριτικός* appellant. quotidianæ uero uariæ sunt, & multiplices. Aliæ enim protinus a calore incipiunt, aliæ a frigore, aliæ ab horrore. Frigus uero ubi extremæ partes membrorum inalgescunt, horrorem ubi totum corpus intremittit. Rursus aliæ sic desinunt, ut ex toto sequatur integritas. aliæ sic, ut aliquantum quidem minuatur ex febre, nihilominus tamen quædam reliquæ remaneant, donec altera accessio accedat, ac sæpe aliæ uix quidquam, aut nihil remittant, sed ita ut continuent. Deinde aliæ feruorem ingentem habent, aliæ tolerabile, aliæ quotidie pares sunt, aliæ impares. atque inuicem altero die leniores, altero uehementiores, aliæ tempore eodem posttridie reuertuntur. aliæ uel ferius, uel celerius, aliæ diem, noctemque accessionem, & decessionem implent, aliæ minus, aliæ plus, aliæ cum decedunt sudorem mouent, aliæ non mouent. atque aliæ per sudorem ad integritatem ueniunt, aliæ corpus tantum imbecillius redditur. Accessiones etiam modo singulæ singulis diebus fiunt, modo binæ, pluresue concurrunt. ex quo sepe euenit ut quotidie plures accessiones, remissionesque sint, sic tamen ut una quæque alicui priori respondeat. Interdum uero accessiones quoque confunduntur sic, ut neque notari tempora earum, neque spatia possint. Neque uerum est quod dicitur a quibusdam, nullam febrem inordinatam esse, nisi aut ex uomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere. facilius enim semper curatio foret, si hoc uerum esset. Sed quod euidentes causæ faciunt, facere etiam abditæ possunt. neque de re, sed de uerbo controuersiam mouent. qui cum aliter, aliterque in eodem morbo febres accedant, non easdem inordinate redire, sed alias, aliasque subinde oriri dicunt. quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiam si uere diceretur. Tempora quoque remissionum modo libera, modo uix ulla sunt.

De curationum diuersis generibus.

Cap. IIII.

Et febrium quidem ratio maxime talis est. Curationum uero diuersa genera sunt, prout auctores alij qui habent. Asclepiades officium esse medici dicit, ut tuto, ut celeriter, ut iocunde curet. id notum est. sed fere periculosa esse nimium, & festinatio, & uoluptas solet. qua uero moderatione utendum sit, ut quantum fieri potest, omnia ista contingant, prima semper habita salute in ipsis partibus curationum considerandum erit. & ante omnia queritur, primis diebus æger qua ratione continendus sit. Antiqui medicamentis quibusdam datis, concoctionem moliebantur, eo quod cruditatem maxime horrebant, deinde eam materiam, quæ ledere uidebatur, ducendo sæpius aluum subtrahabant. Asclepiades medicamenta sustulit, alium non toties, sed fere tam in omni morbo subduxit. febre uero ipsa præcipue se ad eius remedium uti professus est. Conuellendas enim uires egri putauit, luce, uigilia, siti ingenti, sic, ut ne os quidem primis diebus elui fineret. Quo magis falluntur qui per omnia iocundam eius disciplinam esse contendunt, & is enim ulterioribus quidem diebus cubantis etiã luxuriæ subscripsit, primis uero tortoris uicem exhibuit. Ego autem medicamentorum dari potiones, & alium duci non nisi raro debere concedo. & id non ideo tam agendum, ut egri uires conuellantur existimo, quoniam ex imbecillitate summum periculum est. minui ergo tantum materiam superantem oportet, que naturaliter digeritur, ubi nihil noui accedit. Itaque abstinendus a cibo primis diebus est, in luce habendus æger, nisi infirmus interdiu est. quoniam corpus ista quoque digerit, isque cubare quam maximo con-

cipium

debet. Quod ad sitim uero somnumque pertinet, moderandum est, ut interdum uigilet, noctu, si potest, cōt̄ quiescat, ac neque potet, neque nimium siti crucietur. Os etiam eius clui potest, ubi & siccu est, & ipsi foet. quamuis id tempus aptum potioni non est. Commodique Erasistratus dixit saepe inferiore parte humorem non requirente, os, & fauces requirere, neque ad rem male haberi ægrum pertinere. Ac primo quidem sic tenendus est. Optimum uero medicamentum est, opportune cibus datus, qui quando primū dari debeat, quæritur. Plerique ex antiquis tarde dabant, saepe quinto die, saepe sexto. & id fortasse, uel in Asia, uel in Aegypto coeli ratio patitur. Asclepiades ubi ægrum triduo per omnia fatigarat, quarto die cibo de sinabat. At Themison nuper non quando coepisset febris, sed quando desisset, aut certe leuata esset, considerabat, & ab illo tempore expectato die tertio, si non accesserat febris, statim, si accesserat, ubi ea, uel desierat, uel si assidue inhærebat, si certe se inclinauerat, cibum dabat. Nihil autem horum utique perpetuum est. Nam potest primo die primus cibus dandus esse, potest secundo, potest tertio, potest non nisi quarto, aut quinto, potest post unam accessionem, potest post duas, potest post plures. Refert enim qualis morbus sit, quale corpus, quale coelum, quæ ætas, quod tempus anni, minimeque in rebus multum inter se differentibus quod intermittendum nō est, perpetuum esse præceptum temporis potest. In morbo, qui plus uirium aufert, celerius cibus dandus est, itemque eo coelo, quo magis digerit. Ob quam causam in Africa nullo die æger abstinere recte uidetur. Maturius etiam puero, quam iuueni, ætate, quā hyeme dari debet. Vnum illud est, quod semper ubique seruandum est, ut ægri uires subinde assidens medicus inspiciat, & quandiu supererunt, abstinentia pugnet, si imbecillitatem uereri coeperit, cibo subueniat. Id enim eius officium est, ut ægrum neque superuacua materia oneret, neque imbecillitatem fami prodat. Idque apud Erasistratum quoque inuenio, qui quamuis parum docuit quando uenter, quando corpus ipsum exinaniretur, dicendo tamen hæc esse uisenda, & tum cibum dandum, cum corpori deberetur, satis ostendit dum uires superessent, dari non oportere, ne deficerent, consulendum esse. Ex his autem intelligi potest ab uno medico multos non posse curari, eumque, si artifex est, idoneum esse, qui non multum ab ægro recedit, sed qui quæstui seruiunt, quoniam is maior ex populo est, libenter amplectuntur ea præcepta, quæ sedulitate non exigunt, ut in hac ipsa re. Facile est enim dies uel accessiones numerare his quoque, qui ægrum raro uident, ille assidue necesse est, qui, quod solum opus est, uisurus est, quando nimis imbecillus futurus sit, nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptissimus esse consueuit. Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio, quoniam antiqui potissimum impares sequebantur, eosque, tanquam tunc de ægris iudicaretur, ægri uero nominabant. Hi erant dies tertius, quintus, septimus, quartusdecimus, uigesimo primus, ita ut summa potentia septimo, deinde quartodecimo, deinde uni & uigesimo daretur. Igitur sic ægros nutriebant, ut dierum imparium accessiones expectarent. deinde postea cibum quasi leuoribus accessionibus instantibus darent, adeo ut Hippocrates si alio die febris desisset, reciduum timere sit solitus. Id Asclepiades iure ut uanū repudiavit, neque in ullo die quia par, imparue esset, his uel maius, uel minus periculum esse dixit. Interdum enim peiores dies pares sunt, & opportunius post eorū accessiones cibus datur. Nonnunquam etiam in ipso morbo dierum ratio mutatur, sitque grauior, qui remissior esse consueuerat, atque ipse quartusdecimus par est, in quo esse magnam uim antiqui fatebantur. Qui cum octauum primi naturam habere contenderent, ut ab eo secundus septenarius numerus inciperet, ipsi sibi repugnabant non octauum, neque decimum, neque duodecimum diem sumendum, quasi potentiores. Plus enim tribuebant nono, & undecimo. Quod cum fecissent sine ulla probabili ratione, ab undecimo non ad tertiumdecimum, sed ad quartumdecimum transibant. Est etiam apud Hippocratem ei, quæ septimus dies liberaturus sit, quartum esse grauissimū. Ita illo quoque auctore in die pari, & grauior febris esse potest, & certa futuri nota. Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrumque efficacissimum apprehendit, id est quartum, septimum, undecimum, quartumdecimum, decimumseptimum, in quo & ab impari ad paris rationem transit. & ne hoc quidem propositum coferuauit, cum a septimo die undecimus non quartus, sed quintus sit, adeo apparet quacūque ratione ad numerum respeximus, nihil rationis sub illo quidem auctore reperiri. Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum pythagorici numeri fefellerunt, cum hic quoque medicus non numerare dies debeat, sed ipsas accessiones intueri, & ex his coniectare quando dandus cibus sit. Illud autem magis ad rem pertinet scire, num oporteat dari cum iam bene uenæ conuenerunt, aut etiam num manentibus reliquis febris. Antiqui enim quam integerrimis corporibus alimentum offerebant. Asclepiades inclinata quidem febre, sed adhuc tamē inhærente in quo unam rationem secutus est, non quo non sit interdum maturius cibus dandus, si mature timeatur altera accessio, sed quo scilicet quam fanissimo dari debeat. Minus enim corrumpitur quod integro corpori inferitur. Neque tamen uanum est quod Themisoni uidebatur, si duabus horis integer futurus esset æger, satius esse tunc dare, ut ab integro corpore potissimum diduceretur. Nam si diduci tam celeriter posset, id esset optimum. Sed cum hoc breue tempus non præstet, satius esse principia cibi a decedente febre, quam reliquias ab incipiente excipi, ita si longius tempus secundum est, quam integerrimo dandus est, si breue, etiam antequam ex toto integer fiat. Quo loco uero integritas est, eodem est remissio, si qua maxime in febre continua potest esse. Atque hic quoque quæritur utrum tot horæ expectandæ sint, quot febre habuerunt, an satis sit primam partem earum præteriri, ut ægris iocundius insidat, quibus interdum non uacat. Tutissimum est autem ante totius accessionis tempus præterire, quamuis ubi longa febris fuit, potest indulgeri ægro maturius, dum tamen ante minime pars dimidia prætereatur. Idque non in ea sola febre, de qua proxime dictum est, sed in omnibus ita seruandum est.

De febrium

De febrium speciebus, & singularum curationibus, & primo quando cibus febricitantibus dandus sit. Cap. V.

Hæc magis per omnia genera febrium perpetua sunt: nunc ad singulas earum species descendam. Igitur si semel tantum accessit, deinde desijt: eaque uel ex inguine, uel ex lassitudine, uel ex æstu, alia uel simili re fuit sic, ut interior nulla causa metum fecerit: postero die cum tempus accessionis ita transijt, ut nihil mouerit: cibus dari potest. At si ex alto calor uenit: & grauitas uel capitis, uel præcordiorum secuta est: neque apparet quid corpus confuderit, quauis unam accessionem secuta integritas est: tamen quia tertiana timeri potest, expectandus est dies tertius: & ubi accessionis tempus præterijt, cibus dandus est, sed exiguus, quia quartana, quoque timeri potest. Et die quarto demum: si corpus integrum est: eo cum fiducia utendum. Si uero postero, tertio uel, aut quarto die secuta febris est: scire licet morbum esse. Sed tertianarū, quartanarūque, quarum & certus circuitus est: & finis integer: & quia liberaliter quæta tempora sunt expeditior ratio est. De quibus suo loco dicam. Nunc uero eas explicabo, quæ quotidie urgent. Igitur tertio quoque die cibus ægro commodissime datur: ut alter febreminuat: alter uiribus subueniat. Sed his dari debet si quotidiana febris est, quæ ex toto desinat: simul atque corpus integrum factum est: si, quauis non accessiones, febres tamen iunguntur: & quotidie quidem crescunt: sed sine integritate tamen remittunt: cum corpus ita se habet, ut maior remissio non expectetur. Si altero die grauior: altero leuior accessio est post grauiorem, fere uero grauiorem accessionem leuior nox sequitur: quo fit ut grauiorem accessionem nox quoque tristior antecedit. At si continuatur febris: neque leuior unquam fit: & dari cibum necesse est: quando dari debeat, magna quidem dissensio est. Quidam, quia fere remissius matutinum tempus ægris est: tunc putant dandum, quod si respondet, non quia mane est: sed quia remissior est æger: dari debet. Si uero ne tunc quidem uilla requies ægris est: hoc ipso peius id tempus est: quod cum sua natura melius esse debeat: morbi uirtus non est: simulque insequitur tempus meridianum: a quo cum omnis æger fere peior fiat: timeri potest ne ille magis etiam quam ex consuetudine urgeatur. Igitur alij uespere tali ægro cibum dant. Sed cum eo tempore fere pessimi sint, qui ægrotant: uerendum est: ne si quid tunc mouerimus: fiat aliquid asperius. Ob hæc ad mediam noctem decurro: id est finito iam grauissimo tempore, eodemque longissime distante: secuturis uero ante lucanis horis, quibus omnes fere maxime dormiunt: deinde matutino tempore, quod natura sua leuissimum est. Si uero febres uagæ sunt: quia uerendum est, ne cibum statim subsequantur: quandoque quis ex accessione leuatus est: hunc debet assumere. At si plures accessiones eodem die ueniunt: considerare oportet, pares ne per omnia sint: quod uix fieri potest: an impares. Si per omnia pares sunt: post eam potius accessionem cibus dari debet: quæ non inter meridiem, & uesperum desinit. Si impares sunt: considerandum est quo distent. Nam si altera grauior, altera leuior est: post grauiorem dari debet. Si altera longior, altera breuior: post longiorem. Si altera grauior, altera longior est: considerandum est utra magis affligat: illa uel, aut hæc tempore: & post eam dandus est. Sed plane plurimum interest: quantæ: qualesque inter eas remissiones sint. Nam si post alteram febre motio manet: post alteram integrum corpus est: integro corpore cibo tempus aptius est. Si semper febricula manet: sed alterum tamen longius tempus remissionis est: id potius eligendum est: adeo ut ubi accessiones continuatur, protinus inclinata priore dandus cibus sit. Et enim perpetuum est, ad quod omne consilium dirigi potest: cibum quam maxime semper ab accessione futura reducere: & hoc saluo dare quam integerrimo corpori, quod non inter duas tantum, sed etiam inter plures accessiones seruabitur. Sed cum sit aptissimum tertio quoque die cibum dare: tamen si corpus infirmum est, quotidie dandus est: multoque magis si continentes febres sine remissione sunt: quanto magis corpus affligunt, aut si duæ, plures uel accessiones eodem die ueniunt. Quæ res efficit, ut & a primo die protinus cibus dari quotidie debeat. Si protinus uenæ conciderunt: & saepius eodem die, si inter plures accessiones subinde uis corpori deest. Illud tamen in his seruandum est: ut post eas febres minus cibi detur, post quas, si per corpus liceret, omnino non daretur. Cum uero febris instet, incipiat, augetur, consistat, decedat, deinde in decessione consistat, aut finiatur: scire licet optimum cibo tempus esse febre finita. deinde cum decessio eius consistit, tertium si necesse est, quæ docunque decedit, cætera omnia periculosa esse. Si tamen propter infirmitatem necessitas urget, satius esse, consistente iam incremento febris, aliquid offerre: quam crescente. Satius esse instante, quam incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore is qui deficit, non sit sustinendus. Neque hercule satis est ipsas tantum febres medicum intueri: sed etiam totius corporis habitum: & ad eum dirigere curationem, seu superfluis uires, seu desunt: seu quidam mali affectus interueniunt. Cum uero semper ægros securos age re conueniat, ut corpore tantum, non etiam animo laborent: tum præcipue ubi cibum sumperunt. Itaque si qua sunt quæ exasperatura eorum animos sunt: optimum est eadem ægrotantium notitiæ subtrahere: si id fieri non potest: sustinere tamen post cibum usque somni tempus, & cum experrecti sunt, tunc exponere.

Quando potiones febricitantibus dari expedit.

Cap. VI.

Sed de cibo facilius quidem cum ægris ratio est: quorum saepe stomachus hunc respuit: etiam si mens concupiscit. De potione uero ingens pugna est: eoque magis, quo maior febris est. Hæc enim si-

tim accendit, & tum maxime aquam exigit, cum illa periculofissima est. Sed docendus æger est ubi febris conquieuerit, protinus sitim quoque quieturam, longioremque accessionem fore si quod ei datum fuerit alimentum. ita celerius eum desinare sitire qui non bibit. Necesse est tamen quanto facilius etiam sani famem, quam sitim sustinent, tanto magis ægris in potione, quam in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet, nisi subito sic uenæ conciderunt, ut cibus quoque dari debeat. Secundo uero, cæterisque etiã, quibus cibus non dabitur, tamen si magna sitis urgebit, potio dari potest. Ac ne illud quidem ab Heraclide Tarentino dictum ratione caret, ubi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas portiones misceri nouam materiam corruptã. Illud uidentum est, ut qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoque, ubi sine illo datur, deligantur, aut cum ægrum dormire cupiemus, quod fere sitis prohibet. Satis autem conuenit, cum omnibus febricitantibus nimius humor alienus sit, tũ præcipue esse foeminis, quæ ex partu in febres inciderunt. Sed cum tempora cibo, potioni que, febris & remissionis ratio det, non est expeditissimum scire, quando æger febricitet, quando melior sit, quando desiciat, sine quibus dispensari illa non possunt. Venis enim maxime credimus fallacissimæ rei, quia sæpe istæ leniores, celeriores ue sunt, & ætate, & sexu, & corporum natura. Et plerumque satis sano corpore si stomachus infirmus est, nonnunquã etiã incipiente febre subeunt, & quiescunt, ut imbecillus is uideri possit, cui facile laturo grauis instat accessio. Contra sæpe eas concitat, & resoluit sol, balneum, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus, adeo ut cum primum medicus uenit, sollicitudo ægri dubitantis quomodo ille se habere uideatur, eas moueat. ob quam causam periti medici est, non protinus ut uenit apprehendere manu brachium, sed primum residere hilari uultu, percontari que quemadmodũ se habeat, & si quis eius metus est, cum probabilis sermone lenire. tum deinde eius corpori manum admouere. quas uenas autem conspectus medici mouet, quã facile mille res turbant. Altera res est, cui credimus, calor æque fallax. nã hic quoque excitatur estu, labore, somno, metu, sollicitudine. Igitur intueri quidem omnia etiã ista oportet, sed his non omnia credere, ac protinus quidem scire non febricitare eum, cuius uenæ natura liter ordinatæ sunt, tepor que talis est, qualis esse sanis solet. Non protinus autem sub calore, motu que febre se se concipere, sed ita si summa quoque arida inæqualiter cutis est, si calor, & in fronte est, & ex imis præcordijs oritur. si spiritus ex naribus cum seruore prorumpit. si color, aut rubore, aut pallore non mutatus est, si oculus est, nonnunquã etiã incipiente febre sunt, si sudor cum sit, inæqualis est, si uenæ nõ equis interuallis mouentur. Ob quam causam medicus, neque in tenebris, neque a capite ægri debet residere, sed illustri loco aduersus eum, ut omnes notas ex uultu quoque cubantis perspiciat. Vbi uero febris fuit atque decreuit, expectari oportet num tempora, partes ue corporis alia paulum madescant, quæ sudorem uenturum esse testentur. ac si qua nota est, tunc demum dare potui calidam aquam, cuius salubris effectus est, si sudorem per omnia membra diffundit. Huius autem rei causa continere æger sub ueste satis multa manus debet, eadem que crura, pedes que contegere, qua male plerique ægros in ipso impetu febris, pessimeque ubi ardens ea est, male habent. Si sudare corpus cœpit, linteum tepescere oportet, paulatim que singula membra detergere. At ubi sudor omnis finitus est, aut si is non uenit, ubi quam maxime potuit, idoneus esse cibo æger uidetur, sub ueste leniter unguendus est, tum detergendus, deinde ei cibus dandus. Cibus autem febricitantibus humidus est aptissimus, aut humori certe quam proximus, utique ex materia, quam leuissima, maximeque sorbitio. eaque, si magnæ febres fuerunt, quã tenuissima esse debet. Mel quoque despumatum huic recte adijcitur, quo corpus magis nutriatur, sed id, si stomachum offendit, superuacuum est, sicut ipsa quoque sorbitio. Dari uero in uicem eius potest, uel intrita ex aqua calida, uel alica elota. Si firmus est stomachus, & compressa aliuis, ex aqua mulla. si uel ille languet, uel hæc profluit, ex posca. Et primo quidem cibo id satis est. secundo uero aliquid adijci potest, ex eodem tamen genere materie, uel olus, uel conchilium, uel pomum. Et dum febres quidem crescunt, hic solus idoneus cibus est. Vbi uero aut desinunt, aut leuantur, semper quidem incipiendum est ab aliquo ex materia leuissima, adijciendum uero aliquid ex media, ratione habita subinde, & uirium hominis, & morbi. Ponendi uero ægro uarij cibi sicut Asclepiades præcepit, tum demum sunt, ubi fastidio urgetur, neque satis uires sufficiunt, ut paulum ex lingulis degustando famẽ uitet. At si neque uis, neque cupiditas deest, nulla uarietate sollicitandus æger est, ne plus assumat, quam concoquat. Neque uerum est, quod ab eo dicitur, facilius cœcoqui cibos uarios: eduntur enim facilius. ad concoctionem autem materie genus, & modus pertinent. Neque inter magnos dolores, ut neque crescente morbo tutum est, ægrum cibo impleri, sed ubi inclinata iam in melius ualētudo est. Sunt alia quoque obseruationes in febribus necessariæ, atque id quoque uidentum est, quod qui dam solum præcipiunt, an astrictum corpus sit, an profluat. quorum alterum strangulat quod continet, alterum digerit, nam si astrictum est, ducenda aliuis est, mouenda urina, eliciendus omni modo sudor. In hoc genere morborum sanguinem etiam misisse, concussisse uehementibus gestationibus, corpus in lumine habuisse, imperasse famem, sitim, uigiliam prodest. Utile est etiam ducere in balneum, prius demittere in solium, tum ungeri, iterum ad solium redire, multa que aqua fouere inguina, interdum etiam oleum in solio cum aqua calida miscere, uti cibo rarius, & serius tenui, simplici, molli, calido, exiguo, maximeque oleibus, qualia sunt, lapatium, urtica, malua, uel iure etiam cœcharum, musculorum ue, aut locustarum, neque danda caro nisi elixa est. At potio esse debet magis liberalis, & ante cibum, & post hunc, & cum hoc ultra quam sitis coget. Poterit que a balneo etiam pinguius, aut dulcius dari uinum. poterit semel, aut bis interponi græcum salsum. Contra uero si corpus profluet, sudor coerendus, quies adhibenda erit tenebris, somno que, quando cunque uolet, utendum. nõ nisi leui gestatione corpus agitandum, & pro genere mali subueniendum.

subueniendum. Nam si uenter fluit, aut si stomachus non continet, ubi febris decreuit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & uomere cogere, nisi aut fauces, aut præcordia, aut latus dolet, aut uetus morbus est. Si uero sudor exercet, duranda cutis est, uel nitro, uel sale, quæ cum oleo miscentur. At si leuius id uitium est, oleo corpus unguendum est. si uehementius, rosa, uel melino, uel myrteo, cui uinum austerrum sit adiectum. Quisquis autem fluore æger est, cum uenit in balneum, prius unguendus, deinde in solium demittendus est. Si in cute uitium est, frigida quoque, quam calida aqua melius utetur. Vbi ad cibum uentum est, dari debet is ualens, frigidus, siccus simplex, qui quam minime corrumpi possit, panis tostus, caro assa, uinum asperum, uel certe subausterrum, si uenter profluit, calidum, si sudores nocent, uomitusque sunt, frigidum.

Quomodo pestilentes febres curari debeant.

Cap. VII.

Desiderat etiam propriam animaduersionem in febribus pestilentia casus. In hac minime utile est, aut, fame, aut medicamentis uti, aut ducere aluum. Si uires sinunt, sanguinem mittere optimum est, præcipueque si cum dolore febris est. Si id parum tutum est, ubi febris, aut tenuata est, aut leuata est, uomitu peccius purgare. Sed in hoc maturius, quam in alijs morbis ducere in balneum opus est, uinum calidum, & meracius dare, & omnia glutinosa, inter quæ quoque carnem generis eiusdem. Nam quo celerius eiusmodi tempestates corripiunt, eo maturius auxilia, etiam cum quadam temeritate rapienda sunt. Quod si puer est, qui laborat, neque tantum robur eius est, ut sanguis mitti possit, siti ei utendum est, ducenda aliuis, uel aqua, uel ptisanæ cremore, tum demum is leuibus cibis nutriendus. Et ex toto non sic pueri ut uiri curari debent. Ergo, ut in alio quoque genere morborum parcius in his agendum est. Non facile sanguinem mittere, non facile ducere aluum, non cruciare uigilia, fame ue, aut nimia siti, conuenit. Vomitus post febre eliciendus est, deinde dandus cibus ex leuissimis, tum is dormiat, postero quoque die si febris manet, abstinence. Tertio ad similem cibum redeat. Danda que opera est quantum fieri potest, ut inter opportuna abstinentiam cibosque opportunos, ommissis cæteris, nutriatur. Si uero ardens febris extorret, nulla medicamenti danda potio est, sed in ipsis accessionibus oleo, & aqua refrigerandus est, quæ miscenda manu sunt, donec albescant, & conclaui tenendus, quo multum, & purum aerem trahere possit, neque multis uestimentis strangolandus, sed admodum leuibus tantum uelandus est. Possunt etiam super stomachum imponi folia uitis in aqua frigida tineta. Ac ne siti quidem nimia uexandus est. alendus maturius est, id est a die tertio, & ante cibum, isdem perungendus. Si pituita in stomacho coijt, inclinata iam accessione uomere cogendus est, & tunc dandum frigidum olus, aut pomum ex his, quæ stomacho conueniunt. Si siccus manet stomachus, protinus, uel ptisanæ, uel alicæ, uel orizæ cremor dandus est, cum quo recens adeps costa sit. Cum uero in summo incremento morbus est, utique non ante diem quartum magna siti autecedente, frigida aqua copiose præstanda est, ut bibat etiam ultra facietatem, & cum iam uenter, & præcordia ultra modum repleta, satisque refrigerata sunt, uomere debet. Quidam ne uomitum quidem exigunt, sed ipsa aqua frigida, tantum ad satietatem data, pro medicamento utuntur. Vbi utrumlibet factum est, multa ueste operiendus est, & collocandus ut dormiat. Fereque post longam sitim, & uigiliam, post multam fatietatem, post infractum calorem, plenus somnus uenit, per quem ingens sudor effunditur, idque præsentissimum auxilium est. Sed in his tamen, in quibus præter ardorem nulli dolores, nullus præcordiorum tumor, nihil prohibens, uel in thorace, uel in pulmone, uel in faucibus, non ulcus, nõ deiectionis, non profluuii alui fuit. Siquis autem in eiusmodi febre leuiter tussit, is neque uehementi siti conflictatur, neque bibere aquam frigidam debet, sed eo modo curandus est quo in cæteris febribus præcipitur.

Curatio semitertianæ febris, quæ hemitritæos dicitur.

Cap. VIII.

At ubi id genus tertianæ est, quod *ἡμιτρίτων* medici appellant, magna cura opus est, ne id fallat. Habet enim plerumque frequentiores accessiones, decessionesque, ut aliud morbi genus uideri possit, porrigitque febris inter horas uiginti quatuor, & triginta sex, ut quod idem est, non idem esse uideatur. Et magnopere necessarium est, neque dari cibum, nisi in ea remissione, quæ uera est, & ubi ea uenit, protinus dari, plurimique sub alterutro curantis errore subito moriuntur. ac nisi magnopere aliqua res prohibet, inter initia sanguis mitti debet, tum dari cibus, qui neque incitet febre, & tamen longu eius spatium sustineat.

Curatio lentarum febrium.

Cap. IX.

Nonnunquam etiam lentæ febres sine ulla remissione corpus tenent, ac neque cibo, neque ulli remedio locus est. In hoc casu medici cura esse debet, ut morbum mutet. Fortasse enim curationi oportu nior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum sit adiectum, corpus eius pertractandum est. quoniam interdum sic euenit, ut horror oriatur, & fiat initium quoddam noui motus, exque eo cum magis corpus incaluit, sequatur etiam remissio. In his frictio quoque ex oleo, & sale salubris uidetur. at si diu frigus est, & torpor, & inactio corporis, non alienum est in ipsa febre dare nulli tres, aut quatuor cyathos, uel cum cibo uinum bene dilutum. Intenditur enim sæpe ex eo febris, & maior ortus calor, simul & priora mala tollit, & spem remissionis in ea curatione ostendit. Neque hercule ista curatio noua est, qua nunc quidam

traditos sibi ægros, qui sub cautioribus medicis trahebantur, interdum contrarijs remedijs sanant. si quidē apud antiquos quoque ante Erophilum, & Erasistratum, maximeque post Hippocratem, fuit Petro quidam, qui febricitantem hominem ubi acceperat, multis uestimentis operiebat, ut simul calorem ingentem, sitimque excitaret. Deinde ubi paulum remitti cœperat febris, aquam frigidam potui dabat, ac si mouerat sudorem, explicuisse se ægrum iudicabat. si non mouerat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, & tum uomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat, protinus suillam assam, & uinum homini dabat. Si uero liberauerat, decoquebat aquam salo adiecto, eamque bibere cogebat, ut mouendo uentrem purgaret. & intra hæc omnis eius medicina erat. eaque non minus grata fuit his, quos Hippocratis successores non refecerant, quam nunc est his, quos Erophili, uel Erasistrati æmuli diu tractos non expedierunt. Neque ideo tamen non est temeraria ista medicina, quia plures, si protinus à principijs excepit, interemit. Sed cum eadem omnibus conuenire non possint, fere quos ratio non restituit, temeritas adiuuat. Ideoque eiusmodi medici melius alienos ægros, quam suos nutriunt. Sed est circumspecti quoque hominis, & nouare interdum, & augere morbum, & febres accendere, quia curationem, ubi id quod est, non recipit, potest recipere id, quod futurum est.

Remedia in febribus ad capitis dolorem, & præcordiorum inflammationem, & ariditatem, & scabritiem linguæ. Cap. X.

Considerandum etiam est febres ne solæ sint, an alia his quoque mala accedant. id est num caput doleat, num lingua aspera, num præcordia intenta sint. Si capitis dolores sunt, rosam cum aceto miscere oportet, & in id ingerere, deinde habere duo pittacia, quæ latitudinem frontis, longitudinemque æquent. Ex his inuicem alterum in aceto, & rosa habere, alterum in fronte, aut intinctam ipsam lanam succidam imponere. Si acetum offendit, pura rosa utendum est. Si rosa ipsa lædit, oleo acerbo. si ista parum iuuant, teri potest, uel iris arida, uel nucis amaræ, uel quælibet herba ex refrigerantibus. Quorum quidlibet ex aceto impositum dolorem minuit, sed magis aliud in alio. Iuuat etiam panis cum papauere iniectus, uel cum rosa, cerussa, spuma uel argenti. Olfacere quoque, uel serpillum, uel anethum non alienum est. At si in præcordijs inflammatio, & dolor est, primo super imponenda sunt cataplasmata reprimentia, ne si calidiora fuerint, plus eo materiæ concurret. Deinde ubi prima inflammatio se remisit, tunc demum ad calida, & humida ueniendum est, ut ea quæ remanserint, discutiant. Nota uero inflammationis sunt quatuor, rubor, & tumor cum calore, & dolore. Quo magis errauit Erasistratus, qui febrem nullâ sine hac esse dixit. Ergo si sine inflammatione dolor est, nihil imponendum est. Hunc enim statim ipsa febris soluit. At si neque inflammatio, neque febris, sed tantum præcordiorum dolor est, protinus calidis, & siccis fomentis uti licet. Si uero lingua sicca est, & scabra, detergenda primû penicillo est ex aqua calida. deinde unguenta mixtis inter se rosa, & melle. Mel purgat, rosa reprimat, simulque siccescere non finit. At si scabra non est, sed arida, ubi penicillo deterfa est, unguenta rosa debet, cui ceræ sit paulum adiectum.

Remedia contra frigus, quod febrem præcedit. Cap. XI.

Solet etiam ante febres esse frigus, idque uel molestissimû morbi genus est. Vbi id expectatur, omni potione prohibendus æger est. hæc enim paulo ante data multum mali adijcit. Item maturius ueste multa tegendus est. admouenda partibus his, pro quibus metuemus, sicca & calida fomenta, sic, ne statim uehementissimi calores incipiant, sed paulatim accrescant. Perfricandę quoque eæ partes manibus unctis ex uere oleo sunt, eique adijciendum aliquid ex calefacientibus. Contentique medici quidam una frictione etiam ex quolibet oleo sunt. In harum febrium remissionibus nonnulli tres, aut quatuor sorbitionis cyathos etiamnum ultra manente febre dant. deinde ea benefinita reficiunt stomachum cibo frigido, & leni. Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibi semel, & post febrem datus prodest. sed curio se perspicendum est, ne tempus remissionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoque genere ualetudinis iam minui febris uidetur, & rursus intenditur. itaque ei remissioni credendum est, quæ etiam immoratur, & iactatione, foetoremque quendam oris, quem *ὄρε* græci uocant, minuit. Illud satis conuenit, si quotidie pares accessiones sunt, quotidie paruum cibum dandum. si impares, post grauiorem cibum, post leuiorem, aqua mulsam.

Curatio horroris in febribus. Cap. XII.

Horror autem eas fere febres antecedit, quæ certum habent circuitum, & ex toto remittuntur. Ideoque tutissimæ sunt, maximeque curationes admittunt. Nam ubi incerta tempora sunt, neque alui ductio, neque balneum, neque uinum, neque medicamentum aliud recte datur. incertum est enim quando febris uentura sit, ita fieri potest, ut si subito uenerit, summa in eo pernicietas sit, quod auxilij causa sit inuentum. Nihilque aliud fieri potest, quam uti primis diebus bene abstineatur æger. deinde sub decessu febris eius, quæ grauissima est, cibumumat. at ubi certus circuitus est, facilius omnia illa tentantur, quia facilius proponere nobis, & accessionum, & decessionum uices possumus. In his autem cum ueterauerunt, utilis famis non est. Primis tantummodo diebus ea pugnandum est, deinde diuidenda curatio est, & ante horror, tum febris discutienda. Igitur cum primum aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidam

dam aquam subsalsam, & uomere eum cogere. nam fere talis horror ab his oritur, quæ biliosa in stomacho resederunt. idem faciendum est, si proximo quoque circuitu æque cessit, sæpe enim sic discutitur. iam que quod genus febris sit, scire licet. itaque sub expectatione proximæ accessionis, quæ instare tertia potest, deducendus in balneum est, dandaque opera est, ut per tempus horroris in solio sit. si ibi quoque senserit, nihilominus idem sub expectatione accessionis quartæ faciat. si quidem eo quoque modo sæpe id discutitur. si nec balneum quidem profuit, ante accessionem alium edat, aut bibat calidam aquam cum pipere, si quidem ea quoque assumpta calorem mouent, qui horrorem non admittit. Deinde eo modo quo in frigore præceptum est, antequam inhorrescere possit, operiatur. Fomentisque protinus ualidioribus totum corpus circundare conuenit, maximæque inuolutis extinctis testis, & titionibus. Si nihilominus horror peruerit, multo oleo calefacto inter ipsa uestimenta, perfundatur, cui æque ex calefacientibus ali quid sit adiectum. adhibeaturque frictio quantam is sustinere poterit, maximeque in manibus. & pedibus, & spiritum ipse contineat. neque desistendum est etiam si horror est. Sæpe enim pertinacia iuuant malum corporis uincit. Si quid euomuit, danda aqua tepida, iterumque uomere cogendus est, utendumque eidem est, donec horror finiatur. Sed præter hæc, ducenda aluus est, si tardius horror quiescit, si quidem id quoque exonerato corpori prodest. Ultima quoque post hæc auxilia sunt gestatio, & frictio. Cibus autem in eiusmodi morbis maxime dandus est, qui mollem aluum præstet. Caro glutinosa, uinum cum dabitur, austerum.

Curatio quotidiana febris. Cap. XIII.

Hæc ad omnes circuitus febrium pertinent. discernendæ tamen singule sunt, sicut rationem habent dissimilem. si quotidiana est, triduo primo magnopere abstinere oportet, tum cibis altero quoque die uti. Si res inueterauerit, post febrem experiri balneum, & uinum, magisque si horrore sublato hæc superest.

Curatio tertiana febris. Cap. XIII.

Si tertiana uero, quæ ex toto intermittit, aut quartana est, medijs diebus, & ambulationibus uti oportet, alijsque exercitationibus, & unctioibus. quidam ex antiquioribus medicis Cleopantus in hoc genere morborum multo ante accessionem caput ægri multa calida aqua perfundebat, deinde uinum dabat. quod quamuis pleraque eius uiri præcepta secutus est Asclepiades, recte tamen præterijt. Est enim anceps ipse, si tertiana febris est, tertio die post accessionem dicit aluum duci oportere. quinto post horrorem non mitum elicere. deinde post febrem, sicuti illi mos erat, adhuc calidis dare cibum, & uinum. sexto die in lectulo detineri. sic enim fore ne septimo die febris accedat. Id sæpe fieri posse uerisimile est. Tutius tamen est, ut hoc ipso ordine utamur tria remedia, uomitus, alui ductio, uini potus per triduum, id est die tertio & quinto, & septimo tentare. nec uinum nisi post accessionem die septimo bibat. Si uero primis diebus discussus morbus non est, inciditque in uetustatem, quo die febris expectabitur, in lectulo se contineat, post febrem perfricetur, tum cibo assumpto bibat aquam. postero die, quo cibo uacat, & ab exercitatione, unctio neque aqua tantum contentus conquiescat. Et id quidem optimum est. Si uero imbecillitas urgebit, & post febrem uinum, & medio die paulum cibi debebit assumere.

Curatio quartana febris. Cap. XV.

Eadem in quartana faciendæ sunt. Sed cum hæc tarde admodum finiatur, nisi primis diebus discussa est, diligentius ab initio præcipiendum est, quid in ea debeat fieri. Igitur si cui cum horrore febris accessit, eaque desijt, eodem die, & postero, tertioque continere se debet, & aquam tantummodo calidam primo die post febrem sumere, biduo proximo quantum fieri potest ne hanc quidem. si quarto die cum horrore febris reuertitur, uomere sicut ante præceptum est, deinde post febrem modicum cibum sumere, uini quadrantem. Postero, tertioque die abstinere, aqua tantummodo calida, si sitiet, assumpta, septimo die balneo frigoris præuenire, abstinere, continere se debet, & aqua tantummodo calida si sitiet, ac tum ita nono die balneo frigoris præuenire, si febris redierit, ducere aluum. ubi ex eo corpus conquieuerit, in unctioe uehementer perfricari, eodem modo sumere cibum, & uinum, biduo proximo se abstinere frictione seruata. de cimo die rursus balneum experiri, & si postea febris accessit, æque perfricari. uinum copiosius bibere. ac si proximum est quies tot dierum, ut abstinentia cum cæteris quæ præcipiuntur, febrem tollant. Si uero nihilominus remanet, aliud ex toto sequendum est curationis genus, idque agendum, ut quod diu sustinendum est, corpus facile sustineat. Quo minus etiam curatio probari Heraclidis Tarentini debet, qui primis diebus ducendam aluum, deinde abstinendum usque in septimum diem dixit. Quod ut sustinere aliquis possit, tamen etiam febre liberatus, uix refectioni ualebit. adeo si febris sæpius accesserit, concidet. Igitur si tertio decimo die morbus remanebit, balneum neque ante febrem, neque post eam tentandum erit, nisi interdum iam horrore discusso. Horror ipse per eadem, quæ supra præscripta sunt, expugnandus. Deinde post febrem oportebit ungi, & uehementer perfricari, cibum, & ualidum, & fortiter assumere. uino uti quantum libebit. postero die cum satis quieuerit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter, cibum accipere sine uino, tertio die abstinere. quo die uero febre expectabit, ante surgere, & exerceri, dareque operam

non oportet, ut in ipsam exercitationem tempus febris incurrat. sic enim sæpe illa discutitur. At si in opere occupauit, tum demum se recipere. In eiusmodi ualitudine medicamenta sunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, uinum. Si uenter astrictus est, soluendus est. Sed hæc facile ualidiores faciunt. si imbecillitas occupauit, pro exercitatione gestatio est. Si ne hanc quidem sustinet, adhibenda tamen frictio est. si hæc quoque uehemens onerat, intra quietem, & unctioem, & cibum sistendum est, dandaque opera est, ne qua cruditas in quotidianam id malum uertat. Nam quartana neminem iugulat. sed si ex ea facta quotidiana est, in malis æger est. Quod tamen nisi culpa, uel ægri, uel curantis nunquam fit.

Curatio duarum quartanarum.

Cap. XVI.

At si duæ quartanæ sunt, neque hæc, quas proposui, exercitationes adhiberi possunt, aut ex toto quiescere opus est, aut si id difficile est, leuiter ambulare, considerare diligenter inuolutis pedibus, & capite. Quoties febris accessit, & desijt, cibum modicum sumere, & uinum. reliquo tempore nisi imbecillitas urget, abstinerere. Aut si duæ febres pene iunguntur, post utranque cibum sumere, deinde uacuo tempore, & moueri aliquid, & post unctioem cibo uti. Cum uero uetus quartana raro, nisi uere soluat, utique eo tempore attendendum est ne quid fiat, quod ualitudinem impediatur. Prodestque in uetere quartana mutare subinde uictus genus, a uino ad aquam, ab aqua ad uinum, a lenibus cibis ad acres, ab acris ad lenes transire, esse radicem, deinde uomere, iure uel pulli gallinæ uentrem resolvere, oleum ad frictiones adijcere, calefacta ante accessionem sorbere, uel aceti cyathos duos, uel unum sinapis cum tribus græci uini falsi, uel mixta paribus portionibus, & in aqua diluta, piper, castoreum, laser, myrram. per hæc enim similiaque corpus agitandum est, ut moueatur ex eo statu quo detinetur. Si febris quiescit, diu meminisse eius diei conuenit, eoque uitare frigus, calorem, cruditatem, lassitudinem. Facile enim reuertitur, nisi a sano quoque aliquandiu timetur.

Curatio quotidiana febris, quæ ex quartana facta sit.

Cap. XVII.

At si ex quartana quotidiana facta est, cum id uitio inciderit, per biduum abstinerere oportet. frictione uti, aquam tantummodo uesperis potui dare. tertio die sæpe fit ne febris accedat. sed siue fuit, siue non fuit, cibus post accessionis tempus est dandus. at si manet, per biduum abstinentia, quanta maxime imperari corpori potest, fricatione quotidie utendum est.

De tribus insanie generibus, primo de eius curatione, quæ à græcis phrenitis dicitur.

Cap. XVIII.

Et febrium quidem ratio exposita est. super sunt uero alij corporis affectus, qui huic superueniunt. ex quibus eos, qui certis partibus assignari non possunt, protinus iungam. Incipiam ab insaniam, primamque huius ipsius partem agrediar, quæ & acuta, & in febre est, græci *φρενιτις* appellant. Illud ante omnia scire oportet, interdum in accessione ægros desipere, & loqui aliena. Quod non quidem leue est, neque incidere potest, nisi in febre uehementi, non tamen æque pestiferum est. Nam plerumque breue esse consistit, leuatoque accessionis impetu protinus mens redit. Neque id genus morbi remedium aliud desiderat, quæ quod in curanda febre preceptum est. Phrenitis uero tum demum est, cum cõtinaua dementia esse incipit, aut cum æger quamuis adhuc sapiat, tamen quasdam uanas imagines accipit. perfecta est ubi mens illis imaginibus addicta est. Eius autem plura genera sunt, si quidem ex phreniticis alij hilares, alij tristes sunt, alij facilius continentur, & intra uerba desipiunt, alij consurgunt, & uiolenter quædam manu faciunt, atque ex his ipsis alij nihil nisi impetu peccant, alij etiam artes adhibent, summamque spem sanitatis in captandis maiorum operum occasionibus præbent, sed exitu deprehenduntur. Ex his autem eos qui intra uerba desipiunt, aut leuiter etiam manu peccant, onerare asperioribus coercionibus superuacuum est. Eos uero qui uiolentius se gerunt, uincire conuenit, ne uel alteri, uel sibi noceant. Neque credendum est si uinctus aliquis dum leuari uinculis cupit, sanum iam se fingat, quamuis prudenter, & miserabiliter loquatur, quoniam is dolus insanientis est. Fere uero antiqui tales ægros in tenebris habebant, eo quod eis contrarium esse exterreri, & ad quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid iudicabant. At Asclepiades tanquam tenebris ipsis terrentibus in lumine habendos esse dixit, neutrum tamen perpetuum est: alium enim lux, alium tenebræ magis turbant. reperiunturque in quibus nullum discrimen deprehendi, uel hoc, uel illo modo possit. Optimum itaque est utrumque experiri, & habere eum, qui tenebras horret, in luce cum qui lucem, in tenebris. At ubi nullum tale discrimen est, æger si uires habet, loco lucido, si non habet, obscuro continendus est. Remedia uero adhibere ubi maxime furor urget, superuacuum est. simul enim febris quoque increfcit, itaque tum nihil nisi continendus æger est. Vbi uero res patitur, festinanter subueniendum est. Asclepiades perinde esse dixit his sanguinem mitti, ac si trucidentur, rationem hanc secutus, quod neque insaniam esset, nisi febre intenta, neque sanguis nisi in remissione eius recte mitteretur. Sed ipse in his somnum multa frictione quesuit, cum & intentio febris somnum impediatur, & frictio non nisi in remissione eius utilis sit. Itaque hoc quoque auxilium debuit præterire. Quid igitur est? Multa in præcipiti periculo recte sunt aliàs omittenda, & continuata quoque febris habet tempora quibus & si non remittit, non tamen crescit. Estque hoc ut non optimum, sic tamen secundum remedij tempus. Quod si uires ægri patiuntur,

tiuntur, sanguis quoque mitti debet. Nec minus deliberari potest an alius ducenda sit. tum interposito die conuenit caput ad cutem tondere, deinde aqua fouere. in aqua uerbena aliqua decoctæ sunt, uel ex reprimentibus, aut prius fouere, deinde tondere, & iterum fouere, ac nouissime rosa caput, naresque implere, offerre etiam naribus rutam ex aceto contritam, mouere sternutamenta medicamentis in id efficacibus. Quæ tamen faciendæ sunt in his, quibus uires non desunt. Si uero imbecillitas est, rosâ tantum caput adiecit serpillo, similibus aliquo madefaciendum est. Vtiles etiam in quibuscunque uiribus herbæ duæ sunt, solanum, & muralis, simul ex utraque succo expresso caput impleatur. cum se febris remiserit, frictione utendum est. parcius tamen in his, qui nimis hilares, quàm in his qui nimis tristes sunt. Aduersus omnium autem sic insanientium animos, gerere se pro cuiusque natura necessarium est. Quorundam enim uani metus leuandi sunt, sicut in homine prædiuite famem timente incidit, cui subinde falsæ hæreditates nunciabantur. Quorundam audacia coercenda est, sicut in his fit, in quibus continendis plagæ quoque adhibentur. Quorundam etiam intempestiuus risus, & obiurgatione, & minis prohibendus est. Quorundam discutiendum, quàm repugnandum est. paulatimque, & non euidenter ab his, quæ stulte dicuntur, ad meliorem mens eius abducenda est. Interdum etiam elicienda ipsius intentio. ut fit in hominibus studiosis literarum quibus liber legitur, aut recte si delectantur, aut perperam, si id ipsum eos offendit. emendando enim conuertere animum incipiunt. Quin etiâ recitare, si qua meminerunt, cogendi sunt. Ad cibum quoque quosdam non desiderantes reduxerunt hi, qui inter epulantes eos collocauerunt. Omnibus uero sic affectis somnus & difficilis, & præcipue necessarius est. sub hoc enim plerique sanescunt. Prodest ad id, atque etiâ ad mentem ipsam componendam crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilominus uigilant hi, quidam somnum moluntur potui dando aquam, in qua papauer, aut *σοσκίαμος* decocta sit, alij mandragoræ mala puluino subijciunt, alij uel amomum, uel sicamini lachrymam fronti inducunt. hoc nomen apud medicos reperio. Sed cum græci morum *σινάμιον* appellat, mori nulla lachryma est. sic uero significatur lachryma arboris in Aegypto nascentis, quam ibi *μοσχοσινάμιον* appellant. Plurimi, decoctis papaueris corticibus, ex ea aqua subinde spongia os, & caput fouet. Asclepiades ea superuacua esse dixit, quoniam in Lethargum sæpe compellerent. Præcipit autem ut primo die a cibo, potione, somno abstineretur, uespere ei daretur potui aqua, tunc frictio admoueretur lenis, ita ut ne manum, quidem qui fricaret, uehementer imprimeret postero deinde die ipsdem omnibus factis, uespere ei daretur forbitio, & aqua, rursusque frictio adhiberetur. Per hanc enim nos consecuturos, ut somnus accedat. Id interdum fit, & quidem adeo, ut illo consistente nimia frictio etiam lethargi periculum afferat. Sed si sic somnus non accessit, tum demum illis medicamentis accersendus est, habita scilicet eadem moderatione, quæ hic quoque necessaria est, ne quem obdormire uolumus, excitare postea non possimus. Confert etiam aliquid ad somnum silanus iuxta cadens, uel gestatio post cibum, & noctu, maximeque suspensi lecti motus. Neque alienum est, si neque sanguis ante missus est, neque mens constat, neque somnus accedit, occipitio inciso cucurbitulam admouere. quæ quia leuat morbum, potest etiam somnum facere. Moderatio autem in cibo quoque adhibenda est. Nam neque implendus æger est, ne insaniat. neque ieiunio utique uexandus est, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus est autem cibo infirmo, maximeque sorbitione, portione aquæ mulse, cuius ternos cyathos bis hyeme, quater æstate dedisse satis est. Alterum genus insanie est, quod spatium longius recipit, quia fere sine febre incipit, leues deinde febriculas excitat, & consistit in tristitia, quam uidetur bilis atra contrahere. in hac utilis detractio sanguinis est. Si quid hanc prohibet, prima est abstinentia, secunda per album ueratrû, uomitumque purgatio. post utrumlibet adhibenda bis die frictio est. si magis ualet, frequens etiam exercitatio. In ieiunio uomitus, cibus sine uino dandus ex media materia est. Quam quoties posuero, scire licet etiam ex infirmissima dari posse, dum ne ea sola quis utatur, ualentissima tantummodo esse remouenda. præter hæc seruanda alius est quàm tenerrima. remouendi terrores, & potius bona spes afferenda. quærenda delectatio ex fabulis, ludisque, quibus maxime capi sanus assueuerat. Laudanda, si qua sunt, ipsius opera, & ante oculos eius ponenda. Leuiter obiurganda uana tristitia. Subinde admonendus in his ipsis rebus, quæ sollicitant, cur non potius lætitiæ, quàm sollicitudinis causa sit. Si febris quoque accessit, sicut aliæ febres curanda est. Tertium insanie genus est ex his longissimum, adeo ut uitam ipsam non impediatur, quod robusti corporis esse consueuit. huius autem ipsius species duæ sunt. Nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem insanientem Aiace, uel Orestem poetarum fabulæ ferunt. quidam animo desipiunt. Si imagines fallunt, ante omnia uidendum est, tristes, an hilares sint. In tristitia nigrum ueratrum deiectionis causa, in hilaritate album ad uomitum excitandum dari debet. idque si in portione non accepit, pani adijciendum est, quo facilius fallat. nam si bene se purgauerit, ex magna parte morbum leuabit. Ergo etiam si semel datum ueratrum parum profecerit, interposito tempore iterum dari debet. Neque ignorare oportet, leuiorem esse morbum cum risu, quàm serio insanientium. Illud quoque perpetuum est in omnibus morbis, ubi ab inferiore parte purgandus aliquis est, uentrem eius ante soluendum esse, ubi a superiore, comprimendum. Si uero consilium insanientem fallit, tormentis quibusdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, uinculis, plagis coercendus est. Cogendus est, & attendere, & ediscere aliquid, & meminisse. sic enim fiet ut paulatim metu cogatur considerare quid faciat. Subito etiâ terreri, & expauescere in hoc morbo prodest. Et fere quidquid animi uehementer perturbat. Potest enim quædam fieri mutatio, cû ab eo statu mens in quo fuerat, abducta est. Interest etiâ si ipse sine causa subinde rideat, an melius, demissusque sit. nam demens hilaritas terroribus his, de quibus supra dixi, melius curatur. si nimia

tristitia est, prodest lenis, sed multa bis die frictio. Item per caput aqua frigida infusa, demissumque corpus in aquam, & oleum. Illa cōmunia sunt, insanientes uehementer exerceri debere, multa frictione uti, neque pinguem carnem, neque uinum assumere, cibis uti post purgationem ex leui materia quā leuissimis. nō oportere esse, uel solos, uel inter ignotos, uel inter eos quos, aut contemnant, aut negligant. mutare debere regiones, & si mens redit, annua peregrinatione esse iactandos. Raro, sed aliquando tamen ex metu delirium nascitur. Quod genus insanientium specie, similiue uictus genere curandum est, præterquam quod in hoc infanæ genere solo recte uinum datur.

Cardiaci morbi curatio.

Cap. XIX.

Huic morbo præcipue contrarium est id genus, quod καρδιακόν a græcis nominatur, quamuis sæpe ad eum phrenitici transeunt. Si quidem mens in illis labat, in hoc constat. Id autem nihil aliud est, quam nimia imbecillitas corporis, quod stomacho languente immodico sudore digeritur. Licetque protinus scire id esse, ubi uenarum exigui, imbecilli que pulsus sunt. Sudor autem supra consuetudinem, & modo, & tempore ex toto thorace, & ceruicibus, atque etiam capite prorumpit, pedibus tantummodo, & cruribus sicioribus, atque frigentibus. At ubi id morbi genus est, curatio prima est, supra præcordia imponere, que reprimat cataplasmata, secunda, sudorem prohibere. id præstat acerbum oleum, uel rosa, uel melinum, aut myrteum. quorum aliquo corpus leuiter perungendum, caratumque ex aliquo horum tum imponendum est. Si sudor uincit, delinendus homo est, uel gypso, uel argenti spuma, uel cimolia creta, uel etiam subinde horum puluere respergendus. Idem præstat puluis ex contritis aridi myrti, uel rubi folijs, aut ex austeri, & boni uini arida fece. Pluraque similia sunt, quæ si desunt, satis utilis est quilibet ex uia puluis iniectus. Super hæc uero, quo minus corpus infudet, leui ueste debet esse contextus, loco non calido, fenestris patentibus sic, ut perfatus quoque aliquis accedat. Tertium auxilium est imbecillitati iacentis uino, ciboque succurrere. Cibus non multus quidem, sed sæpe tamē nocte, ac die dandus est, ut nutriat, neque oneret. is esse debet ex infirmissima materia, & stomacho aptus. nisi autem necesse est, ad uinum festinare non oportet. si uerendum est ne deficiat, tum & in trita ex hoc, & hoc ipsum austerum quidem, sed tamen tenue meracum. Egelidum subinde, & liberaliter dandum est adiecta polenta, si modo is æger parum cibi assumit. idque uinum esse debet, neque nullarum uirium, neque ingentium, recteque tota die, ac nocte, uel treis he minas æger bibet. si ualidius corpus est, plus etiam. Si cibum non accipit, perunctum ante perfundere aqua frigida conuenit, & tum dare. Quod si stomachus resolutus parum continet, & ante cibum, & post eum, sponte uomere oportet, rursusque post uomitum cibum sumere. si ne id quidem manserit, forbere uini cyathum, interpositaque hora sumere alterum. si id quoque stomachus reddiderit, totum corpus bulbis contritis super illinendum est, qui ubi inauerunt, efficiunt, ut uinum in stomacho contineatur, exque eo toti corpori calor, uenisque uis redeat. Vltimum auxilium est, in aluum ptisanæ, uel alicæ cremorem ex inferioribus partibus iniicere, si quidem id quoque uires tuetur. Neque alienum est naribus quoque essuantis admouere quod reficiat, id est rosam, & uinum. Et si qua in extremis partibus frigent, unctis, & calidis manibus fouere, per quæ si consequi potuimus, ut & sudoris impetus minuatur, & uita prorogetur, incipit iam tempus ipsum esse præsidio. Vbi in tuto esse uidetur, uerendum est tamen, ne ad eandem imbecillitatem cito recidat. Itaque uino tantum remoto, quotidie ualidiorum cibum debet assumere, donec satis uirium corpori redeat.

De lethargo, & eius curatione.

Cap. XX.

Alter quoque morbus est aliter phrenitico contrarius. In illo difficilis somnus, prompta ad omnem audaciam mens est. At in hoc marcor, & inexpugnabilis pene dormiendi necessitas, λιδοργον græci nominant. atque id quoque genus acutum est, & nisi succurratur, celeriter iugulat. Hos ægros quidam subinde excitare nituntur admotis his, quæ per sternutamenta euocantur, & his, quæ odore foedo mouent, qualis est pix cruda, lana succida, piper, ueratru, castoreum acetum, allium, cepa, iuxta etiam galbanum incendunt, aut pilos, aut cornu ceruinum. si id non est, quodlibet aliud. Hæc enim cum comburuntur, odorem foedum mouent. Tharras uero quidam accessionis esse id malum dixit, leuarique cum ea decessit. Itaque eos qui subinde excitant, sine usu male habere. Interest autem in decessione expurgatur æger, an cum febris non leuetur, aut leuata quoque ea, somnus urgeat. Nam si expurgatur, adhuc eum, ut sopito superuacuum est. neque enim uigilando melior fit, sed per se, si melior est, uigilat. Si uero continens ei somnus est, utique excitandus est. sed his temporibus, quibus febris leuissima est, ut & excernat aliquid, & sumat. Excitat autem ualidissime repente aqua frigida infusa post remissionem. Itaque perunctum oleo multo corpus tribus, aut quatuor amphoris totum per caput perfundendum est. Sed hoc utemur, si æqualis ægro spiritus erit, si mollia præcordia. Sin aliter hæc erunt, ea potiora, quæ supra comprehensa sunt. Et quod ad somnum quidem pertinet, commodissima hæc ratio est. Medendi autem causa caput radendum, deinde postea fouendum est aqua, in qua laurus, aut ruta decocta sit. Altero die imponendum castoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri bacca, aut hedera cum rosa, & aceto. Præcipueque proficit, & ad excitandum hominem naribus admotum, & ad morbum ipsum depellendum capiti, frontiue impositum sinapi. Gestatio etiam in hoc morbo prodest, maximeque opportune cibus datus, id est in remissione quanta maxima inueni-

iuri

niri poterit, aptissima autem forbitio est, donec morbus, decrefcere incipiat sic ut si quotidie grauis accessio est, hæc quotidie detur. Si alternis, post grauiorem, forbitio, post leuiorem, multa aqua. Vinum quoque cum tempelino cibo datum, non medio critter adiuuat. quod si post longas febres eiusmodi torpor corpori accessit, cætera eadem seruanda sunt. Ante accessionem autem tribus, quattuorue horis castoreum, si uenter astrictus est, mixtum cum scamonea, si non est, per se ipsum cum aqua dandum est. Si præcordia mollia sunt, cibus utendum est plenioribus. Si dura, in hisdem forbitioibus subsistendum, imponendumque est præcordijs, quod simul, & reprimat, & emolliat.

De aqua inter cutem, hoc est hydropico morbo.

Cap. XXI.

Sed hic quidem acutus est morbus. Longus uero fieri potest eorum, quos aqua inter cutem male habet, nisi primis diebus discussus est, ὑδροπικὰ græci uocant. Atque eius tres species sunt. Nam modo uentre uehementer intento creber intus ex motu spiritus sonus est. modo corpus inæquale est, tumoribus aliter, aliterque per totum id orientibus. modo intus in unum aqua contrahitur, & moto corpore ita mouetur, ut impetus eius conspici possit. Primum τριπανίτην, secundum λευκοφλεγματίαν, uel ὑπόσασμα, tertium ἀσκήτην græci nominant. Communis tamen omnium est humoris nimia abundantia, ob quam ne ulcera quidem in his ægris facile sanescunt. Sæpe uero hoc malum per se incipit. Sæpe alteri uetusto morbo, maximeque quartanæ superuenit. Facilius in feruis, quam in liberis tollitur. quia cum desideret famem, sitim, mille alia tædia, longamque patientiam, promptius his succurratur, qui facile coguntur, quam quibus inutilis libertas est. Sed ne hi quidem, qui sub alio sunt, si ex toto sibi temperare non possunt, ad salutem perducuntur. Ideoque non ignobilis medicus Chryssippi discipulus apud Antigonum regem amicū quendam eius notæ intemperantiæ mediocriter eo morbo implicatum, negauit posse sanari. Cumque alter medicus epirotes Philippus se sanaturum polliceretur, respondit illum ad morbum ægri do, sed etiam regis custodiretur, tamen malagmata sua deuorando, bibendoque suam urinam, in exitum se præcipitauit. Inter initia tamen non difficillima curatio est, si imperata sunt corpori quies, sitis, inedia. At si in alium inueterauerit, non sine magna molestia discutitur. Metrodorū tamen Epicuri discipulum referunt, cum hoc morbo tentaretur, neque æquo animo ferret necessariam sitim, ubi diu abstinerat, bibere solitum, deinde euomere. Quod si redditur quidquid receptum est, multum tædio demit. si a stomacho retentum est, morbum auget. Ideoque in quolibet tentandum non est. Sed si febris quoque est, hæc in primis submouenda est per eas rationes, per quas huic succurri posse proposuitum est. Si sine febre æger est, tum demum ad ea ueniendum est, quæ ipsi morbo mederi solent, atque hic quoque quæcunque species est, si nondum nimis occupauit, hisdem auxilijs opus est. multum ambulandum. currendum aliquid est. superiores maxime partes sic perfricandæ, ut spiritum ipse contineat. euocandum est sudor non exercitatione tantummodo, sed etiam in arena calida, uel laconico, uel clibano, similibusque alijs, maximeque utiles naturales, & siccæ sudationes sunt, quales super baias habemus in myrtetis. balneum, atque omnis humor alienus est. Ieiuno recte catapotia dantur facta ex absinthij duabus, myrræ tertia parte. Cibus esse debet ex media quidem materia, sed tamen generis durioris. Potio non ultra danda est, quam ut uitam sustineat. optimaque est, quæ urinam mouet. Sed id ipsum tamen moliri cibo, quam medicamento melius est. Si tamen res coget, ut ex his aliquid detur, præstanter id decoquendum, eaque aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere, iris, nardū, crocum, cinnamum, amomum, cassia, myrra, balsamum, galbanum, ladanum, oenante, panace, cardamomum, hebenus, cupressi semen, uua timinia, quam τριφύλλα ἀγρίαν græci nominant, abrotanum, rosæ folia, acorum, amaræ nuces, tragoriganum, storax, costum, iunci quadrati, & rotundi semen, illud κίπυρον, σχοίνον hoc græci uocant. Quæ quotiens posuero, non quæ hic nascuntur, sed quæ inter aromata afferuntur, significabo. Primo tamen, quæ leuissima ex his sunt, id est rosæ folia, uel nardi spica tentanda sunt. Vinum quoque utile est, & austerum, sed quæ tenuissimum. Commodum est etiam lino quotidie uentre metiri, & qua comprehendit alium, notam imponere. postero die uidere si plenius corpus sit, an extenuetur. Id enim quod tenuatur, medicinam sentit. Neque alienum est metiri, & potionem eius, & urinam. Nā si plus humanana in hydropa deciderat, se abstinentia bidui, & frictione usum. tertio die iam & febre, & aqua liberato cibum, & uinum dedisse, memoriæ prodit. Hactenus communiter de omni specie dici potest. Si uehementius malum est, diducenda ratio curandi est. Ergo si inflamatio, & ex ea dolor creber est, utilis quotidianus non finitur, necessariæ sunt sine ferro cucurbitulæ. Si ne per has quidem tormentum tollitur, incidenda re copiose aquam calidam, eamque recipere. Quin etiam quotidie ter, quaterue opus est uti frictione uehementi cum oleo, & quibusdam calefacientibus. Sed in hac frictione a uentre abstinentum est. Imponendum uero in eum crebrius sinapi, donec cutem erodat, ferramentisque candentibus pluribus locis uenter exulcerandus est, & seruanda ulcera diutius. Utiliter etiam scylla cocta delinitur cutis, sed diu post has inflammationes abstinentum est ab omnibus inflantibus. At si id uitium est, cui λευκοφλεγματία nomen est, eas partes quæ tument, subjicere soli oportet, sed non nimium, ne febricula incidat. si is uehementior est, caput

uelandum est, utendumque frictione madefactis tantum manibus aqua, cui sal, & nitrum, & olei paulū sit adiectum sic, ut aut pueriles, aut muliebres manus adhibeantur, quo mollior earum tactus sit. Idque si vires patiuntur, ante meridiem tota hora post meridiem semi hora fieri oportet. Vtilia etiam sunt cataplasmata quæ reprimunt, maximeque si corpora teneriora sunt. Incidendum quoque est super talū quattuor fere digitis ex parte interiore, qua per aliquot dies frequens humor feratur, atque ipsos tumores incidere altis plagis oportet. Cōcutiendumque multa gestatione corpus est, atque ubi inducē uulneribus cicatrices sunt, adijciendū & exercitationibus est, & cibus, donec corpus ad pristinū habitū reuertatur. Cibus ualens esse debet, & glutinosus, maximeque caro. Vinum, si per stomachum licet, dulcius, sed ita ut inuicē biduo, triduo uel, modo aqua, modo id bibatur. Prodest etiam lactucæ marinæ quæ grauidis iuxta mare nascitur, semen cum aqua potui datum. Si ualens est qui id accipit, ei scylla cocta sicut supra dixi, delinitur. Auctoresque multi sunt, in flatibus uel scissis pulsandos tumores esse. Si uero id morbi genus est, quo in uterū multa aqua contrahitur, ambulare, sed magis modice oportet. malagma quod digerat impositū habere, idque ipsum super imposito triplici panno fascia, non nimium tamen uehementer astringere. quod a Tharrina profectum, seruatum esse a pluribus uideo. Si iecur aut lienem affectum esse manifestum est, sicut pinguem contusam adiecto melle superponere. Si per talia auxilia uenter non siccatur, sed humor nihilominus abundat, celeriore uia succurrere, ut is per uentrem ipsum emittatur. Neque ignoro Erasistrato displicuisse hanc curandi uiam. Morbum enim hunc iocineris putauit. Ideoque ita illum esse sanandum, frustra que aquam emitti, quæ uitiato illo subinde nascatur. Sed primum non huius uisceris unius hoc uitium est. Nam splene affecto, & in totius corporis malo habitu sit, deinde ut inde coeperit, tamen aqua nisi emittitur, quæ contra naturam ibi subsistit, & iocineri, & cæteris interioribus partibus nocet. conuenitque corpus nihilominus esse curandum, neque enim sanat emissus humor, sed medicinæ locum facit, quam intus inclusus impedit. Ac ne illud quidem in controuersiam uenit, quin non omnes in hoc morbo sic curari possint, sed iuuenes robusti, qui uel ex toto carēt febre, uel certe satis liberales intermissiones habent. Nam quorum stomachus corruptus est, qui uel ex atra bile huc deciderunt, qui que malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non sunt. Cibus autem quo die primum humor emissus est, si peruacuos est, nisi si vires defunt. Insequentibus diebus & his uinum meracius quidem, sed non ita multum dari debet, paulatimque euocandus æger est ad exercitationes, frictiones, solem, sudationes, nauigationes, & idoneos cibos, donec ex toto conualescat. Balneum rarum res amat, frequentiore in ieiunio uotum. Si æstas est, in mare natate commodum est, ubi conualuit aliquis, diu tamē alienus ei ueneris usus est.

De tabe, & eius speciebus, & curationibus.

Cap. XXXII.

Diutius sæpe & periculosius tabes eos male habet, quos inuasit. Atque huius quoque plures species sunt. Vna est qua corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decentibus, nullis uero in eorū locum subeuntibus, summa macies oritur, & nisi occurritur, tollit. *ατροφία* hanc græci uocant. Ea duabus fere de causis incidere consueuit. aut enim nimio timore aliquis minus, aut auiditate nimia plusquam debet, assumit, ita uel quod deest, infirmat, uel quod superat, corrumpitur. Altera species est, quam græci *καχεξία* appellant, ubi malus corporis habitus est. ideoque omnia alimenta corrumpuntur, quod fere fit, cū longo morbo uitiata corpora, etiam si illo uacant, refectioem tamen non accipiunt, aut cum malis medicamentis corpus affectum est, aut cum diu necessaria defuerunt, aut cū inuistatos & inutiles cibos aliquis assumpsit, aliquid uel simile incidit. Huic præter tabem illud quoque nonnunquam accidere solet, ut per assiduas pustulas, aut ulcera, summa cutis exasperetur, uel aliqua corporis partes intumescant. Tertia est, iōgeque periculosissima species, quam græci *πνεύμα* nominauerunt. Oritur fere a capite, inde in pulmonē destillat, huic exulceratio accedit, ex hac febricula leuis fit, quæ etiam cum quiescit, tamen & repetit. Frequens tussis est. pus excreatur, interdum eruentum aliquid. Quidquid excreatum est, si in ignem impositum est, mali odoris est. Itaque qui de morbo dubitant, hac nota utuntur. Cum hæc genera tabis sint, ani maduere primum oportet, quid sit in quo laboratur. deinde si tantummodo non ali corpus appareat, causam eius attendere, & si cibi minus aliquis quam debet, assumit, adijcere, sed paulatim, ne si corpus infuetum subita multitudine onerauerit, concoctionem impediatur. Si uero plus iusto quis assumere solitus est, abstinere uno die, deinde ab exiguo cibo incipere, quotidie adijcere donec ad iustum modum perueniat. Præter hæc conuenit ambulare locis quam minime frigidis sole uitato, per manus quoque exerceri. Si infirmior est, gestari, ungi, perficari si potest maxime per se ipsum sæpius eodem die, & ante cibum, & post eum sic, ut interdum oleo quædam adijciantur calefacientia, donec insudet. Prodestque ieiuno prehendere per multas partes cutem, & attrahere ut relaxetur, aut imposita resina, & abducta subinde idem facere. Vtile est etiam interdum balneum, sed post cibum exiguum. Atque in ipso folio recte cibi aliquid assumitur, aut si sine hoc frictio fuit, post eam protinus. Cibi uero esse debent ex his, qui facile concoquantur, qui maxime alunt. Ergo uini quoque, sed austeri necessarius usus est. mouenda uirina. at si malus corporis habitus est, primum abstinendum est, deinde aluus ducenda. tum paulatim cibi dandi adiectis exercitationibus, unctionibus, frictionibus. Vtilius his frequens balneum est, sed ieiunis etiam usque sudorem. Cibus uero opus est copiosis, uarijs, boni succi, qui que etiam minus facile corrumpantur, uino austero. Si nihil reliqua proficiunt, sanguis mittendus est, sed paulatim quotidieque pluribus diebus cum eo, ut cætera quoque

eodem

eodem modo seruentur. Quod si mali plus est, & uera *πνεύμα* est, inter initia protinus occurrere necessariū est. neque enim facile is morbus cum inueterauerit, euincitur. Opus est si vires patiuntur longa nauigatione, cœli mutatione sic, ut densus quā id est, ex quo discedit æger, petatur. Ideoque aptissime Alexandriam ex Italia itur. Fereque id posse inter principia corpus pati debet, cum hic morbus ætate firmissima maxime oriatur, id est ab anno duodecimo, ad annū quintum, & trigefimum. Si id imbecillitas non finit, naue tamen non longe gestari commodissimum est. Si nauigationem aliqua res prohibet lectica uel alio modo corpus dimouendum est. Tum a negotijs abstinendum est, omnibusque rebus, quæ sollicitare animum possunt, somno indulgendum, cauendæ destillationes, ne si quid cura leuarit, exasperetur, & ob id uirtanda cruditas, simulque sol, & frigus. Os obtegendum, fauces uelandæ, tussicula suis remedijs finienda. & quandiu quidem febricula incurrat, huic interdum abstinencia, interdum etiam tempestiuus cibus medendum. Eoque tempore bibenda aqua. Lac quoque, quod in capitis doloribus, & in acutis febribus, & per eas facta nimia sitis, siue præcordia tument, siue biliola uirina est, siue sanguis fluxit, pro ueneno est. in phthisi tamen sicut in omnibus longis, difficilibusque febriculis recte dari potest. Quod si febris aut nondum incurrat, aut iam remisit, decurrendū est ad modicas exercitationes, maximeque ambulationes, item lenes frictiones. Balneum alienum est. Cibus esse debet primo acer, ut allium, porrum, idque ipsum ex aceto. uel ex eodem intubus, ocymū, lactuca. Dein lenis ut sorbitio ex pitana, uel ex alica, uel ex amylo lacte adiecto. Idem oriza quoque, & si nihil aliud est, far præstat. Tum inuicem modo his cibus, modo illis utendum est. adijciendaque quædam ex media materia, præcipueque uel ex apruna, cerebellum, uel pisciculus, & his similia. Farina etiā cum seuo ouillo, caprino uel mixta, deinde incocta pro medicamento est. uinum assumi debet lenes, austerum. Hæcenus non magna mole pugnatur. Si uehementior noxa est, ac neque febricula, neque tussis quiescit, tenuarique corpus apparet, ualidioribus auxilijs opus est. Exulcerandus est ferro candenti uno loco sub mento, altero in gutture, duobus ad mammam utranque. item sub imis ossibus scapularum, quas *ἀμολληται* græci uocant, sic ne sanescere ultra sinamus, nisi tussis finita, cui per se quoque medendum esse manifestum est. Tunc ter, quaterque die uehementer extremæ partes perfricandæ. thorax leni manu pertractandus. post cibū intermittendā hora, & perfricandæ crura, brachiaque. Interpositis denis diebus demittendus est æger in soliu, in quo sit aqua calida, & oleum. cæteris diebus bibenda aqua, tum & uinum, si tussis non est, potui frigidum dandum, si æstas est egeidum. Vtile est etiā cibus in remissionibus quotidie dari, frictiones, gestationesque similiter adhiberi. eadem acria quarto, aut quinto die sumere. interdum herbam sanguinalem ex aceto, uel plantaginem esse. Medicamentum etiam est uel plantaginis succus per se, uel marrubium ex melle concoctum, ita ut illius cyathus forbillo fumatur, huius cochleare plenum paulatim delingatur, uel inter se mixta, & incocta resina terebinthina pars dimidia, butyri, & mellis pars altera. Præcipua tamen ex his omnibus sunt uictus, uehiculum, & nauis, & sorbitio. Aluus cita utique uitanda est. Vomitus in hoc morbo si frequens est, perniciosus est, maximeque sanguinis. Qui meliusculus esse coepit, addicere debet exercitationes, frictiones, cibos, deinde ipse se suppresso spiritu perficere, diu abstinere a uino, balneo, uenere.

De comitialis morbi curationibus.

Cap. XXXIII.

Inter notissimos morbos est etiā is, qui comitialis, uel maior nominatur. Homo subito concidit, ex ore spumæ mouentur, deinde interposito tempore ad se redit, & per se ipsum consergit. Id genus sæpius uiros quam foeminas occupat. ac solet quidem etiam longum esse, usque ad mortis diem, & uitæ nõ periculosum. Interdum tamen cum recens est hominem consumit, & sæpe eum si remedia non sustulerunt in pueris ueneris, in puellis menstruoium initium tollit. modo cum distentione membrorum, aut neruorum prolabitur aliquis, modo sine illa quidem. Hos quoque iisdem quibus lethargicos excitare conantur, quod admodum superuacuum est, & quia ne lethargicos quidem ijs sanatur, & quia cum possit ille nunquam expergisci, atque ita fame interire, hic ad se utique reuertitur. Vbi concidit aliquis, si nulla neruorum distentio accessit, utique sanguis mitti debet, si accessit, non utique mittendus est, nisi alia quoque hortantur. necessarium autem est ducere alium, uel nigro ueratro purgare, uel utrunque facere si vires patiuntur. necessarium quoque est ducere alium, uel nigro ueratro purgare, uel utrunque facere si vires patiuntur. tunc caput tondere, oleo que, & aceto perungere, cibum post diem tertiu simul cū transit hora, qua concidit, dare. Neque sorbitiones autem his, alijque molles, & faciles cibi, neque caro, minimeque suilla conuenit, sed mediæ materiæ. Nam & uiribus opus est, & cruditates cauendæ sunt, cū quibus fugere oportet solem, balneum, ignem, omniaque calefacientia. item frigus, uinum, uenerem, loci præcipitis conspectum, omniumque terrentiu, uomitum, lassitudinem, sollicitudines, negotia omnia. Vbi tertio die cibus datus est, intermittere quartū, et inuicem alterum quēque, eadem hora cibi seruata, donec quatuordecim dies transeat. quos ubi morbus excessit, acuti uim deposuit. at si manet, curandus iam ut longus est. Quod si non quo die primum id incidit, medicus accessit, sed is qui cadere consueuit, ei traditus est, protinus eo genere uictus dabitur, qui supra comprehensus est, expectandus est dies, quo prolabitur, utendumque tum uel sanguinis missione, uel ductioe alui, uel nigro ueratro, sicut præceptum est. Insequentibus deinde diebus per eos cibos quos proposui, uitatis omnibus, quæ cauenda dixi, nutriendus. Si per hæc morbus finitus non fuerit, confugiendum erit ad album ueratrum, ac ter quoque, aut quater eo utendum, non ita multis interpositis diebus, sic tamen ne iterū unquā sumat, nisi conciderit. Medijs autem diebus vires eius erunt nutriendæ, quibusdam præter ea quæ scripta sunt, adiectis. Vbi ma-

c ij

ne experrectus est, corpus eius leuiter ex oleo uetere, cum capite, excepto uentre, permulceatur. tum ambulatione quam maxime longa, & recta utatur. post ambulationem, loco tepido uehementer, & diu, ac non minus ducenties, nisi infirmus erit, perfricetur, deinde per caput multa aqua frigida perfundatur. paulum cibi assumat, conquefcat, rursus ante noctem ambulatione utatur, iterum uehementer perfricetur sic, ut neque uenter, neque caput contingatur, post hæc cœnet, interpositisque tribus, aut quattuor diebus, uno aut altero acria assumat. Si ne per hæc quidem fuerit liberatus, caput radat, ungetur oleo uetere, adiecto aceto, & nitro, perfundatur aqua salsa. bibat ieiunus ex aqua castoreum. nulla aqua nisi decocta potioniis causa utatur. Quidam iugulati gladiatoris calido sanguine epota, tali morbo se se liberarunt, apud quos miserum auxilium, tolerabile miserius malum fecit. Quod ad medicum uero pertinet, ultimum est iuxta talum ex utroque crure paulum sanguinis mittere, occipitium incidere, & cucurbitulas admouere ferro candente, in occipitio quoque, & infra, qua summa uertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea perniciosus humor euadat, quibus si finitum malum non fuerit, prope est, ut perpetuum sit. Ad leuandum id tantummodo utendum erit exercitatione, multa frictione, cibisque his, qui supra comprehensi sunt, præcipueque uitanda omnia, quæ ne fierent, excepimus.

De regij morbi curatione.

Cap. XXXIII.

Aeque notus est morbus, quem interdum arquatium, interdum regium nominant, quem Hippocrates ait, si post septimum diem febricitante ægro superuenit, tutum esse mollibus tantummodo præcordijs substantibus. Diocles ex toto, si post febrem oritur, etiã prodesse, si post hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit maxime oculorum, in quibus quod album esse debet, fit luteum. Soletque accedere & fitis, & dolor capitis, & frequens singultus, & præcordiorum dextra parte durities, & ubi corporis uehemens motus est, spiritus difficultas, membrorumque resolutio. atque ubi diutius manet morbus, totum corpus cum pallore quodam inalbescit. Primo die abstinere ægrum oportet, secundo ducere aluum, tum si febris est, eam uictus genere discutere. si non est, scamoneam potui dare, uel cum aqua betam albam contritam, uel cum aqua multa nuces amaras, absinthium, anesum sic, ut pars huius minima sit. Asclepiades aquam quoque salsam, & quidem per biduum purgationis causa bibere cogebat ijs, quæ urinam mouent, reiectis. Quidam superioribus omissis, per hæc, & per eos cibos, qui extenuant, idem se consequi dicunt. Ego ubique si satis uirium est, ualidiora, si parum, imbecillia auxilia præfero. Si purgatio fuit, post eam tri duo, primo modice cibum oportet assumere ex media materia, & uinum bibere græcum salsum, ut resolutio uentris maneat. tum altero triduo ualidiores cibos, & carnis quoque aliquid esse. intra aquam manere. deinde ad superius genus uictus reuerti cum eo, ut magis fatietur, omissio græco uino, bibere integrum austerum, atque ita per hæc uariare, ut interdum acres quoque cibos interponat, interdum ad salsum uinum redeat. Per omne uero tempus utendum est exercitatione, frictione, si hyems est, balneo, si æstas, frigidis natationibus, lecto etiam, & conclauis cultiore. clauso loco uti ludis, lasciuia, per quæ mens exhilaretur. ob quæ regius morbus dicitur uidetur. Malagma quoque quod digerat, super præcordia datum, prodest, uel arida ibi ficus imposita, si iccur, aut lienis affectus est.

De elephantia curatione.

Cap. XXXV.

Ignotus autem pene in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est, quæ ελεφαντία græci uocant. isque longis annumeretur. Totum corpus afficitur, ita ut ossa quoque uitari dicatur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosque tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæquabiliter crassa, tenuis, dura, mollisque quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit, os, suræ, pedes intumescunt. Vbi uetus morbus est, digiti in manibus, pedibusque sub tumore conduntur, febricula oritur, quæ facile tot malis obrutum hominem consumit, protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet, aut nigro ueratro uenter solui, adhibenda tum quanta sustineri potest, inedia est. paulum deinde uires reficiendæ, & ducenda aluus. post hæc, ubi corpus leuatum est, utendum est exercitatione, præcipueque cursu. sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam ficcis sudationibus euocandus. frictio adhibenda, moderandumque inter hæc, ut uires conferuentur, balneum rarum esse debet. Cibis sine pinguibus, sine glutinosis, sine inflantibus. Vinum, præterquam primis diebus, recte datur. Corpus contrita plantago, & illita tueri optime uidetur.

De attonitis, & eorum curatione.

Cap. XXXVI.

Attonitos quoque raro uidemus, quorum, & corpus, & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo. επληξία hunc græci appellant. His sanguis mittendus est. ueratro quoque albo, uel alii ductione utendum. Tum adhibendæ frictiones, & ex media materia minime pingues cibi. quidam etiam acres, & a uino abstinendum.

De resolutione

De resolutione neruorum: quæ apoplefia, uel paralysis dicitur.

Cap. XXXVII.

At resolutio neruorum frequens ubique morbus est. Sed interdum tota corpora, interdum partes infestat. Veteres auctores illud ἀποπληξία, hoc παράλυσις nominauerunt. Nunc utrinque paralysis appellari uideo. Solent autem qui per omnia membra uehementer resoluti sunt, celeriter rapi. ac si correcti non sunt, diutius quidem uiuunt, sed raro tamen ad sanitatem perueniunt, & plerumque miserum spiritum trahunt, memoria quoque amissa. In partibus uero nunquam acutus, sæpe longus, fere sanabilis morbus est. Si omnia membra uehementer resoluta sunt, sanguinis detractio, uel occidit, uel liberat. Aliud curationis genus uix unquam sanitatem restituit, sæpe mortem. tantum differt uitam. interim infestat. Post sanguinis missionem si non redit, & motus, & mens, nihil spei superest. Si redijt, sanitas quoque prospicitur. At ubi pars resoluta est, prouidet malo corporis, uel sanguis missus, uel aluus ducta. Cætera eadem in utroque casu faciendæ sunt. Si quidem uitare præcipue conuenit frigus, paulatimque ad exercitationes reuertendum est sic, ut ingrediatur ipse protinus, si potest. Si id curum imbecillitas prohibet, uel gestetur, uel motu lecti concutiatur, tum id membrum, quod deficiet si potest, per se, si minus, per alium moueatur, & ut quadam ad consuetudinem suam redeat. Prodest etiam torpentibus membris summam cutem exasperasse, uel urticis cæsam, uel imposito sinapi sic, ut ubi rubere cœperit corpus, hæc remoueantur. Scylla quoque contrita, bulbi que contriti cum thure recte imponuntur. Neque alienum est resina cutem tertio quoque die diutius uellere, pluribus etiam locis aliquando sine ferro cucurbitulas admouere. Vnctioni uero aptissimum est uetus oleum, uel nitrum aceto, & oleo mixtum. Quin etiam fouere aqua calida marina, uel si ea non est, tamen salsa, magnopere necessarium est. At si quo loco, uel naturales, uel etiam manu factæ tales natationes sunt, ijs potissimum utendum est, præcipueque in his agitata membra, quæ maxime deficiunt. Si id non est, balneum tamen prodest. Cibis esse debet ex media materia, maximeque ex uenatione. potio sine uino aqua calida. Si tamen uetus morbus est, interponi quarto, uel quinto die, purgationis causa, uinum græcum salsum prodest. Post cœnam utilis uomitus est. Interdum uero etiam neruorum dolor oriri solet. In hoc casu non oportet uomere, non medicamentis urinam mouere, non sine exercitatione sudores, ut quidam præcipiunt, expedit. Bibenda aqua est bis die. in lectulo leniter satis diu corpus perfricandum est. deinde retento spiritu ab ipsa exercitatione potius superiores partes mouendæ. balneo raro utendum, mutandum subinde peregrinationibus cœlum. Si dolor est, ea ipsa pars sine oleo nitro ex aqua perungenda est, deinde inuoluenda, & subijcienda pruna lenis, & sulphur. atque ita id suffumigandum, idque aliquandiu faciendum. Sed ieiuno cum bene iam concoxerit, cucurbitulæ quoque sæpe dolenti parti admouendæ sunt, pulсандisque leuiter inflatis uescis bubulis is locus est. Vtile est etiam seuum miscere cum ὑοσμύκου, & urticæ contritis siminibus sic, ut omnium par modus sit, idque imponere, fouere aqua, in qua sulphur decoctum sit. Vtricoli quoque recte imponuntur aqua calida repleti, aut bitumen cum ordeacea farina mixtum, atque in ipso potissimum dolore utendum gestatione uehementi est. quod in alijs doloribus pessimum est. Tremor autem neruorum æque uomitu, medicamentisque urinam mouentibus impeditur. Inimica etiam habet balnea, assasque sudationes. bibenda aqua est. acri ambulatione utendum. item unctionibus, frictionibusque maxime per seipsum. pila, similibusque superiores partes dimouendæ. cibo quolibet utendum, dummodo concoctioni utique studeatur. Secundum cibum curis abstinendum. rarissima uenere utendum est. si quando quis in eam prolapsus est, tum oleo leuiter, diuque in lectulo perfricari manibus puerilibus, potius quam uirilibus debet. Suppurationes autem quæ in aliqua interiori parte oriuntur, ubi notæ fuerint. primum id agere oportet per ea cataplasmata, quæ reprimunt, ne coitus inutilis materix fiat. deinde si hæc uicta sunt. per ea malagmata quæ digerunt, dissipentur. Quod si consecuti non sumus, sequitur, ut euocetur, deinde ut maturefcat, omnis tunc uomicæ finis est, ut rumpatur. Indiciumque est, pus uel aluo, uel ore redditum. sed nihil facere oportet quo minus quidquid est puris, excedat. Utendum maxime sorbitionibus est, & aqua calida, Vbi pus ferri desijt, transeundum ad faciles quidem, sed tamen ualidiores, & frigidos cibos, frigidamque aquam sic, ut ab egelidis tamen initium fiat. primoque cum melle quædam edenda, ut nuclei pinei, uel græcæ nuces, uel auellana. Postea submouendum id ipsum, quo maturius induci cicatrix possit. Medicamentum eo tempore ulceri est, succus assumptus, uel porri, uel marrubij, & omni cibo porrum ipsum adiectum. Oportebit autem uti in his partibus, quæ non afficientur, frictionibus, item ambulationibus lenibus. Vitandumque erit, ne uel luctando, uel currendo, uel alia ratione fanescant ulcera exasperentur. In hoc enim morbo perniciosus, ideoque omnimodo cauendus sanguinis uomitus est.

c iij

HACTENVS reperiuntur ea genera morborum, quæ in totis corporibus ita sunt, ut iis certæ sedes assignari non possint. Nunc de his dicam, quæ sunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi, curationesque in notitiam uenient, si prius eorum sedes breuiter ostendero. Caput igitur, eaque, quæ in ore sunt, non lingua tantummodo, palatoque terminantur, sed etiam quatenus oculis nostris exposita sunt. In dextra, sinistraque circa guttur uenæ grandes, quæ σφαιριδές nominantur, itemque arteriæ, quas παρὰ τριδές uocant, sursum procedentes ultra aures feruntur. atque in ipsis ceruicibus glandulæ positæ sunt, quæ interdum cum dolore intumescunt. Deinde duo itinera incipiunt. alterum a speram arteriam nominant, alterum stomachum. arteria exterior ad pulmonem, stomachus interior ad uentriculum fertur. illa spiritum, hic cibum recipit, quibus cum diuersæ uis sunt, qua coeunt exigua in arteria sub ipsis faucibus lingua est. quæ, cum spiramus, attollitur, cum cibum, potionemque assumimus, arteriam claudit. Ipsa autem arteria dura, & cartilaginosa in gutture assurgit, cæteris partibus residet. Constat ex circulis quibusdam compositis ad imaginem earum uertebraarum, quæ in spina sunt, ita tamen, ut ex parte exteriori aspera, ex interiori stomachi modo leuis sit. eaque descendens ad præcordia, cum pulmone committitur. Is spongiosus, ideoque spiritus capax, & a tergo spinæ ipsi iunctus in duas fibras unguilæ bubulæ modo diuiditur. huic cor annexum est natura musculolum, in pectore sub sinistro manna si tum, duosque quasi uentriculos habet. at sub corde, atque pulmone transversum, ex ualida membrana septum est, quod a præcordijs uterum diducit æque neruolum. Multis etiam uenis per id discurrentibus a superiore parte non solum intestina, sed iecur quoque, lienemque discernit. Hæc uiscera proxima, sed infra tamen posita dextra, sinistraque sunt. Iecur a dextra parte sub præcordijs ab ipso septo ortum intrinsecus cauum, extrinsecus gibbum, quod prominens leuiter uentriculo insidet, & in quattuor fibras diuiditur. Ex inferiore uero parte ei fel inhæret, at lienis sinistra non eidem septo, sed intestino innexus est, natura mollis, & rarus longitudinis, crassitudinisque modicæ, isque paulum a costarum regione in uterum excedens, ex maxima parte sub his conditur. atque hæc quidem iuncta sunt. Renes uero diuersi, qui lumbis sub imis costis inhærent a parte earum refimi, ab altera rotundi, qui & uenosi sunt, & uentriculos habent, & tunicis super conteguntur, ac uiscerum quidem hæc sedes sunt. Stomachus uero qui intestinorum principium est, neruosus a septimæ spinæ uertebra incipit, ac circa præcordia cum uentriculo committitur. Venter autem qui receptaculum cibi est, constat ex duobus tergoribus. isque inter lienem, & iecur positus est, utroque ex his paulum super eum ingrediente. Suntque etiam membranulæ tenues, per quas inter se omnia ista connectuntur, iungunturque ei septo, quod transversum esse supra posui. Inde ima uentriculi pars paulum in dexteriore partem conuersa, in summum intestinum coartatur. Hanc iuncturam πύλωρον græci uocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea quæ excreturi sumus, emittit. ab ea ieiunum intestinum incipit non ita implicitum, cui tale uocabulum est, quia nunquam quod accipit, continet, sed protinus in inferiores partes transmittit. Inde tenue intestinum est in sinu uehementer implicitum. Orbes uero eius per membranas singuli cum inferioribus connectuntur, qui in dexteriore partem conuersi, & e regione dexterioris coxæ finiti, superiores tamen partes magis complent. Deinde id intestinum cum crassiore altero transversum committitur, quod a dextra parte incipiens, in sinistro peruium, & longum est, in dexteriore non est. Ideoque cæcum nominatur. At id quod peruium est, late fufum, atque sinuatum, minusque quam superiora intestina neruosum, ab utraque parte huc, atque illuc uolutum, magis tamen sinisteriores, inferioresque partes tenens, contingit iecur, atque uentriculum. Deinde cum quibusdam membranulis a sinistro rene uenientibus iungitur, atque hinc dextra recuruatum in imo dirigitur, qua excernit. ideoque id ibi rectum intestinum nominatur. Contegit uero uniuersa hæc omentum ex interiore parte læue, & strictum, ex superiore mollius. Cui adeps quoque innascitur, quæ sensu sicut cerebrum quoque, & medulla caret. At a renibus singulæ uenæ calore albæ ad uescam feruntur, οὐρητιφές græci uocant, quod per eas inde descendente urinam in uescam destillare concipiunt. Vesica autem in ipso sinu neruosa, & duplex ceruice plena, atque carnosa iungitur per uenas cum intestino, eoque osse, quod pubi subest. Ipsa soluta, atque liberior est, aliter in uiris, atque in foeminis posita. Nam in uiris iuxta rectum intestinum est, potius in sinistra partem inclinata. In foeminis super genitale earum posita est, superque elapsa ab ipsa uulua sustinetur. Tum in masculis iter urinæ spaciosius, & compressius a ceruice huius descendit ad colen. In foeminis breuius, & plenius super uulua ceruicem se ostendit. Vulua autem in uirginibus quidem admodum exigua est. In mulieribus uero nisi ubi grauidæ sunt, non multo maior, quam ut manu comprehendatur. Ea recta continuataque ceruice, quem canalem uocant, contra mediam aluum orsa, inde paulum ad dexteriore coxam conuertitur, deinde super rectum intestinum progressa, illis foeminæ latera sua innedit. Ipsa autem ilia inter coxas, & pubem imo uentre posita sunt, a quibus ac pube abdomen sursum uersus ad præcordia peruenit, ab exteriori parte euidenti cute, ab interiori læui membrana inclusum, quæ omento iungitur, περιτόνεος autem a græcis nominatur.

De curationibus

De curationibus morborum, qui nascuntur a capite, & primo de eius dolore, deinde de morbo, qui circa faciem nascitur, tum de lingue resolutione, postremo de destillatione, ac grauedine. Cap. 11.

His ueluti in conspectum quendam quatenus scire curanti necessarium est adductis, remedia singulorum laborantium partium exequar, orsus a capite. sub quo nomine nunc significo eam partem, quæ capillo tegitur. Nam oculorum, aurium, dentium dolor, & si quis similis est, aliàs erit explicandus. In capite autem interdum acutus, & pestifer morbus est, quem κεφαλαίαν græci uocant. Cuius notæ sunt horror calidus, neruorum resolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, uomitus, sic ut uox supprimatur, uel sanguinis ex naribus cursus, sic ut corpus frigescat, anima deficiat. Præter hæc dolor intolerabilis maxime circa tempora, uel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas, sed neque grauis, neque periculosa per hominis ætatem est. Interdum grauior dolor, sed breuis, neque tamen mortiferus, qui uel uino, uel cruditate, uel frigore, uel igne, aut sole contrahitur. Hi que omnes dolores modo in febre, modo sine hæc sunt, modo in toto capite, modo in parte interdum, sic ut oris quoque proximam partem excrucient. Præter hæc etiam unum inuenitur genus, quod potest longum esse. ubi humor cutem inflat, eaque intumescit, & prementi digito cedit, ἰσχυρὸν κεφαλον græci appellant. Ex his, id quod secundo loco positum est, dum leue est, qua sit ratione curandum, dixi, cum persequer ea, quæ saui homines in imbecillitate partis alicuius face-re deberent. Quæ uero auxilia sunt capitis, ubi cum febre dolor est, eo loco explicitum est, quo febrium curatio exposita est. Nunc de cæteris dicendum, ex quibus id quod acutum est, & id quod supra consuetudinem intenditur, idque quod ex subita causa, & si non pestiferum, tamen uehemens est, primam curationem habet, qua sanguis mittatur. Sed id, nisi intolerabilis est dolor, super uacuum est. Satiusque est abstinere a cibo, si fieri potest, etiam a potione, si non potest, aquam bibere. si postero die dolor remanet, aluum ducere, sternutamenta euocare, nihil assumere, nisi aquam. saepe enim dies unus, aut alter totum dolorem hæc ratione discutit. utique si ex uino, uel cruditate origo est. si uero in his auxiliij parum est, tonderi oportet ad cutem, deinde considerandum est, quæ causa dolorem excitarit. si calor, aqua frigida multa perfunde re caput expedit, spongiam concuam imponere, subinde in aqua frigida expressam, ungerere rosa, & aceto, uel potius his tinctam lanam succidam imponere, aliaque refrigerantia cataplasmata. At si frigus nocuit, caput oportet perfundere aqua calida marina, uel certe salsa, aut in qua laurus decocta sit, tum caput uehementer perfricare, deinde calido oleo implere, uel te uelare. quidam etiam id deuinciunt. Alij ceruicalibus, uestimentisque onerant, & sic leuantur. alios calida cataplasmata adiuuant. Ergo etiam ubi causa incognita est, uidere oportet refrigerantia magis, an calefacientia leniant, & his uti, quæ experimentum approbarit. At si parum causa discernitur, perfundere caput primum aqua calida, sicut supra præceptum est, uel salsa, uel ex lauro decocta. tum frigida posca. Illa in omni uetusto capitis dolore communia sunt, sternutamenta excitare, inferiores partes uehementer perfricare, gargarizare his, quæ saluam mouent, cucurbitulas temporibus, & occipitio admouere, sanguinem ex naribus detrahere, resina subinde tempora arrodari, candentibus ferramentis ubi dolor est, ulcera excitare, cibum per modicum cum aqua sumere. ubi leuatus est dolor, in balneum ire, ibi multa aqua prius calida, deinde frigida per caput perfundi. Si discussus ex toto dolor est, etiam ad uinum reuerti, sed postea semper antequam quidquam aliud, aquam bibere. dissimile est id genus, quod humorem in caput contrahit. In hoc tondere ad cutem necessarium est. deinde imponere sinapi, sic ut exulceret. si id parum profuit, scalpello utendum est. Illa cum hydropticis communia sunt, ut exerceatur, insudet, uehementer perfricetur, cibus, potionibusque utatur, urinam præcipue mouentibus.

De morbo, qui circa faciem nascitur, quem græci cynicum spasmodum uocant.

Circa faciem uero morbus innascitur, quem græci κυνικὸν σπασμὸν nominant. Is cum acuta fere febre oritur. Os cum motu quodam peruertitur. ideoque nihil aliud est, quam distentio oris. Accedit crebra coloris in facie, totoque corpore mutatio. somnus in promptu est. in hoc sanguinem mittere optimum est. Si finitum eo malum non est, ducere aluum. si ne sic quidem discussum est, albo ueratro uomitum mouere. præter hæc necessarium est uitare solem, lassitudinem, uinum. sed si discussum his non est, utendum est cursu, frictione in eo quod læsum est leni, & multa in reliquis partibus breuiore, sed uehementi. prodest etiam mouere sternutamenta, caput radere, idque perfundere aqua calida, uel marina, uel certe salsa sic, ut ei quoque sulphur adijciatur. post perfusionem iterum perfricari, sinapi manducare, eodemque tempore affectis oris partibus ceratum, integris idem sinapi, donec arrodari, imponere. Cibus aptissimus ex media materia est.

De resolutione lingue.

At si lingua resoluta est, quod interdum per se, interdum ex morbo aliquo fit sic, ut sermo hominis non explicetur, oportet gargarizare ex aqua, in qua uel thymum, uel hyssopum, uel nepeta decocta sit, aquam bibere, caput, & os, & ea quæ sub mento sunt, & ceruicem uehementer perfricare, laesæ linguam ipsam, linere, manducare quæ sunt acerrima, idest sinapi, allium, cepam, magna uilustari,

c iiii

ut uerba exprimentur, exerceri retento spiritu, caput sæpe aqua frigida perfundere, nonnunquam multam esse radiculam, deinde uomere.

De destillatione, ac grauedine.

Destillat autem humor ex capite interdum in nares, quod leue est. interdum in fauces, quod peius est. interdum etiam in pulmonem, quod pessimum est. Si in nares destillat, tenuis per has pituita profluit, caput leuiter dolet, grauitas eius sentitur, frequentia sternutamenta sunt. Si in fauces, has exasperat, tussiculam mouet. si in pulmonem, præter sternutamenta, & tussim, est etiam capitis grauitas, lassitudo, sitis, æstus, biliosa urina. Aliud autem quamuis non multum distans malum grauedo est. Hæc nares claudit, uocem obtundit, tussim siccam mouet, sub eadem falsa est salina, sonant aures, uenæ mouentur in capite, turbida urina est. Hæc omnia *κορυζας* Hippocrates nominat. Nunc uideo apud græcos in grauedine hoc nomen seruari, destillationem *κατασχυμους* appellari. Hæc autem, & breuia, & si neglecta sunt, longa esse conuerunt. Nihil pestiferum est, nisi quod pulmonem exulcerauit. Vbi aliquid eiusmodi sensimus, protinus abstinere a sole, balneo, uino, uenere debemus. Inter quæ unctio, & assueto cibo nihilominus uti licet. ambulatione tantum acri, sed recta utendum est, & post eam caput, atque os supra quinquages perfricandum. Raroque fit, ut si biduo, uel certe triduo nobis temperauimus, id uitium non leuetur. Quo leuato, si in destillatione crassa facta pituita est, uel in grauedine nares magis patent, balneo utendum est, multa que aqua prius calida, post egesta fouendum os, caput que. deinde cum cibo pleniore uinum bibendum. At si æque tenuis die quarto pituita est, uel nares æque clausæ uidentur, assumendum est uinum amineum austerum, deinde rursus biduo aqua, post quæ ad balneum, & ad consuetudinem reuertendum est. Neque tamen illis ipsis diebus, quibus aliqua omittenda sunt, expedit tanquã ægros agere, sed cetera omnia quasi sanis faciendâ sunt, præterquam si diutius aliquem, & uehementius ista sollicitare consuerunt. Huic enim quedam curiosior obseruatio necessaria est. Igitur huic si in nares, uel in fauces destillauit, præterea quæ supra retuli, protinus primis diebus multum ambulandum est, perfricandæ uehementer inferiores partes, leuior frictio adhibenda thoraci erit, leuior capiti. demenda assueto cibo pars dimidia, sumenda oua, amyllum, similiaque, quæ pituitam faciunt crassiores. Siti quanta maxime sustineri potest, pugnandum est. Vbi per hæc idoneus aliquis balneo factus, eo que usus est, adijciendus est cibo pisciculus, aut caro, sic tamē ne protinus iustus modus cibi sumatur. uino meraco copiosius utendum est. At si in pulmonem quoque destillat, multo que magis, & ambulatione, & frictioe opus est. eadem que adhibita ratione in cibus, si non satis illi proficiunt, acrioribus utendum est, magis somno indulgendum, abstinendum que a negotijs omnibus, aliquando sed serius, & balneum tentandum. In grauedine autem primo die quiescere, neque esse, neque bibere, caput uelare, fauces lana circumdare. postero die surgere, diu abstinere a potione, aut si res coegerit, non ultra heminam aque assumere. Tertio die panis non tam multum ex parte interiore cum pisciculo, uel leni carne sumere, aqua bibere. Si quis sibi temperare non potuerit, quo minus pleniore uictu utatur, uomere. Vbi in balneum uentum est multa aqua calida caput, & os fouere usque ad sudorem. tum ad uinum redire, post que uix fieri potest, ut idem incommodum maneat. Sed si manserit, utendum erit cibus frigidis, aridis, leuibus, humore quam minimo, seruatîs frictioibus, exercitationibusque, quæ in omni tali genere ualetudinis necessariae sunt.

De ceruicis morbis, curationibusque.

Cap. III.

A capite transitus ad ceruicem est, quæ grauibus admodum morbis obnoxia est. neque tamen alius importunior, acutiorque morbus est, quam is qui quodam rigore neruorum modo caput scapulis, modo mentum pectori annectit, modo rectam, & immobilem ceruicem intendit. Priorem græci *σπαστικόν*, insequentem *εμπροσθεν*, ultimum *τετραγον* appellant. quamuis minus subtiliter quidam indiscretis his nominibus utuntur. Ea sæpe intra quartum diem tollunt. Si hunc euaserunt, sine periculo sunt. Omnia eadem ratione curantur, idque conuenit. Sed Asclepiades utique mittendum sanguinem credidit. Quod quidam uitandum esse dixerunt, eo quod maxime tum corpus calore egeret, isque esset in sanguine. Verum hoc quidem falsum est. Neque enim natura sanguinis est, ut utique caleat, sed ex his, quæ in homine sunt, hic celerrime, uel calefit, uel refrigescit. Mitti uero nec ne debeat, ex his intelligi potest, quæ de sanguinis missione præcepta sunt. Vtique autem recte datur castoreum, & cum hoc piper, uel laser. Deinde opus est fomento humido, & calido. Itaque plerique aqua calida multa ceruices subinde perfundunt. id in præsentia leuat, sed opportuniore neruos frigori reddit. quod utique uitandum est. Vtilius igitur est cerato liquido primum ceruicem perungere, deinde admouere uestigas, bubulas, uel utriculos oleo calido repletos, uel ex farina calidum cataplasma, uel piper rotundum cum fico contusum. Vtilissimum tamen est humido sale fouere, quod quomodo fieret, iam ostendi. Vbi eorum aliquid factum est, admouere ad ignem, uel si æstas est, in sole ægrum oportet, maximeque oleo uetere, si id non est, fyrriaco, si ne id quidem est, adipe quam uetustissima ceruicem, & scapulas, & spinam perfricare. Frictio cum omnibus in homine uertebis utilis sit, cum ijs præcipue que in collo sunt. Ergo die, nocteque interpositis tamen quibusdam temporibus, hoc remedio utendum est. Dum id intermittitur, imponendū malagma aliquod ex calefacientibus. cauendum uero præcipue frigus. Ideoque in eo conclauis, quo cubabit æger, ignis continuus esse debet, maximeque tempore

tempore antelucano, quo præcipue frigus intenditur. Neque inutile erit caput attonsum habere, idque irino, uel cyprino calido madefacere, & super imposito pilleo uelare. nonnunquam etiam in calidum oleum totum descendere, uel in aquam calidam, in qua fornum græcum decoctum sit, & adiecta olei pars tercia. Alius quoque ducta sæpe superiores partes resoluit. Si uero etiam uehementius dolor creuit, admouenda ceruicibus cucurbitulæ sunt sic, ut cutis incidatur, eadem aut ferramentis, aut sinapi adrendæ. Vbi leuatus est dolor, mouerique ceruix cœpit, scire licet, cedere remedijs morbum. Sed diu uitandus cibus, quisquis madendus est. Sorbitionibus utendum, itemque ouis forbilibus, aut a pullis mollibus ius aliquod assumendum, id si bene processerit, iamque ex toto recte se habere ceruices uidebuntur, incipiendum erit a pulicula, uel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mandendus, quam uinum gustandum. si quidem huius usus præcipue periculosus, ideoque in longum tempus differendus est.

De faucium morbis, ac curationibus, & primum de angina, deinde de difficultate spirandi, ultimo de tussi. Cap. IIII.

Vt hoc autem morbi genus circa totam ceruicem, sic alterum æque pestiferum, acutumque in faucibus esse consueuit, nostri anginam uocant. apud græcos nomen prout species est. Interdum enim neque rubor, neque tumor ullus apparet, sed corpus aridum est, uix spiritus trahitur, membra soluuntur. id *σπαστικόν* uocant. Interdum lingua, faucesque cum rubore intumescunt, uox nihil significat. oculi uertuntur. facies pallet, singultusque est, id *σπαστικόν* uocatur. Illa communia sunt, æger non cibum deuorare, non potionem potest, spiritus eius includitur. Leuius est ubi tumor tantummodo, & rubor est, cetera non sequuntur, id *παρσπαστικόν* appellant. Quidquid est, si uires patiuntur, sanguis mittendus est. si non abundat, secundum est ducere aluum. Cucurbitula quoque recte sub mento, & circa fauces admouetur, ut id quod strangulat, euocet. Opus est deinde fomentis humidis. nam sicca spiritum elidunt. Ergo admouere spongias oportet, quæ melius in calidum oleum, quam in calidam aquam subinde demittuntur. Efficacissimusque est hic quoque salis calidi succus. Tum commodum est hyssopum, uel nepeta, uel thymum, uel absinthium, uel etiam surfures, aut ficus aridas, aut mulsam aquam decoquere, eaque gargarizare. post hæc palatum ungere, uel felle taurino, uel eo medicamento, quod ex moris est. polline etiam piperis id recte respargitur. Si per hæc parum proficitur, ultimum est incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis supra collum, & in palato citra uuam, uel eas uenas, quæ sub lingua sunt, ut per ea uulnera morbus erumpat. quibus si non fuerit æger adiutus, scire licet malo uictum esse. Si uero his morbus leuatus est, iamque fauces, & cibum, & spiritum capiunt, facilis ad bonam ualetudinem recursus est. Atque interdum natura quoque adiuuat, si ex angustiore sede uitium transit in latiorē. Itaque rubore, & tumore in præcordijs orto, scire licet fauces liberari. Quidquid autem eas leuabit, incipiendum est ab humidis, maximeque aqua mulsâ decocta, deinde assumendi molles, & non acres cibi sunt, donec fauces ad pristinum habitum reuertantur. Vulgo audio si quis pulum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari. seruatumque eum ex sale cum is morbus urget, comburi, carbonemque eius contritum in aquam mulsam, quæ potui datur, infricari, & prodesse. Id cum idoneos auctores ex populo habeat, neque habere quidquam periculi possit, quamuis in monumentis me dicorum non legerim, tamen inferendum huic operi meo credidi.

De difficultate spirandi.

Est etiam circa fauces malum, quod apud græcos aliud, atque aliud nomen habet, prout se intendit. Omne in difficultate spirandi consistit. Sed hæc dum modica est, neque ex toto strangulat, *σπαστικόν* appellatur. Cum uehementior est, ut spirare æger sine sono, & anelatione non possit, *σπαστικόν*. Cū accessit id quoque ne nisi recta ceruice spiritus trahatur, *σπαστικόν*. Ex quibus id, quod primum est, potest diutius trahi. Duo insequentia acuta esse consuerunt. His communia sunt, quod propter angustias, per quas spiritus euadit, sibilum elidit, dolor in pectore, præcordijsque est, interdum etiam scapulis, isque modo decidit, modo reuertitur. ad hæc tussicula accedit. Auxilium est, nisi aliquid prohibet, in sanguinis detractione. Neque id satis est, sed lacte quoque uenter soluendus est. Liquanda aluus, interdum etiam ducenda. quibus extenuatum corpus incipit spiritum trahere commodius. Caput autem etiam in lecto sublime habendum est. thorax fomentis, cataplasmatibusque calidis, aut siccis, aut etiam humidis adiuuandus est, & postea, uel malagma super imponendum, uel certe ceratum ex cyprino, uel irino unguento. Sumenda deinde ieiuno potui mulsâ aqua, cum qua, uel hyssopus cocta, uel contrita capparidis radix sit. Datur etiam utiliter, aut nitrum, aut nasturcium, frictum allium, deinde contritum, & cum melle mixtum, simulque coquatur mel, galbanum, resina terebinthina, & ubi coierunt ex his quod fabæ magnitudinem habet, quotidie sub lingua liquatur aut sulphuris ignem non experti, pondo & quadrans abrotani pondo in uini cyatho teruntur, idque tepe factum sorbetur. Est etiam non uana opinio uulpinum iecur, ubi siccum, & aridum factum est, contundi oportere, polentamque ex eo potioni aspergi, uel eiusdem pulmonem quam recentissimum assum, sed sine ferro coctum, edendum esse. Præter hæc sorbitionibus, & lenibus cibus utendum est. interdum uino tenui austero, nonnunquam uomitu. Profunt etiam quæcumque urinam augent. sed nihil magis quam ambulatione lenta pene usque ad lassitudinem, frictio multa præcipue inferiorum partium, uel in sole, uel ad ignem, & per se ipsum, & per alios usque ad sudorem. In interiore uero faucium parte interdum exulceratio esse

consuevit. In hac plerique extrinsecus cataplasmatibus calidis, fomentisque humidis utuntur. Volunt etiam uaporem calidum ore recipi, per quæ molliores alij partes eas fieri dicunt, opportunioreque uitio iam hærenti. Sed si bene sic uitari morbus potest, tuta illa præsidia, si metus eius est, superuacua sunt. Vtique autem perfricare fauces periculosum est, exulcerat enim. neque utilia sunt quæ urinæ mouendæ sunt apta, quia possunt, dum transeunt, ibi quoque pituitam extenuare, quam supprimi melius est. Asclepiades multarum rerum, quas ipsi quoque secuti sumus, auctor bonus, acetum aut quàm acerrimum esse forbendum. Hoc enim sine ulla noxa comprimit ulcera. sed id supprimere sanguinem potest, ulcera ipsa sanare non potest. Melius huic rei licium est, quod idem quoque æque probat, uel porri, uel marrubij succus, uel nuges græcæ cum trachanto contritæ, & cum passo mixtæ, uel lini semen contritum, & cum dulci uino mixtū exercitatio quoque ambulandi, currendique necessaria est. Frictio a pectore uehementis toti inferiori parti adhibenda. Cibi uero esse debent neque nimium acres, neque asperi, mel, lenticula, tragum, lac, ptisana, pinguis quoque caro, præcipueque porrum, & quidquid cum hoc mixtum est. Potionis quàm minimam esse conuenit. Aqua dari potest, uel pura, uel in qua malum cydoneum, palmulæ uel decoctæ sunt. Gargarizationes quoque lenes. In hac parum proficiunt, reprimentes utiles sunt. Hoc genus neque acutum est, & potest esse non longum. curationem tamen maturam, ne uehementer, & diu lædat, desiderat.

De tussi.

Tussis uero fere propter faucium exulcerationem molesta est, quæ multis modis contrahitur. Itaque illis restitutis ipsa finitur. Solet tamen interdum per se quoque male habere, & uix cum uetus facta est, eliditur. ac modo arida est, modo pituitam citat. Oportet hyssopum altero quoque die bibere. spiritu retento currere, sed minime in puluere: ac lectione uti uehementi, quæ primo impeditur a tussi, post eam uincit. tum ambulare, deinde per manus quoque exerceri, & pectus diu perfricare. Post hæc quàm pinguissemæ ficus uncias tres supra prunas incoctas esse. Præter hæc si humida est, profunt frictiones ualidæ cum quibusdam calefacientibus sic, ut caput quoque sicum uehementer perfricetur. Item cucurbitulæ pectori admotæ. sinapi ex parte exteriori faucibus impostum, donec leuiter exulceret. potio ex menta, nucibusque græcis, & amylo, primoque assumptus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis. At si sicca tussis est, cum ea uehementissime urget, adiuuat uini austeri cyathus assumptus, dum ne amplius id interposito tempore aliquo, quàm ter, aut quater fiat. Item laseris quàm optimi paulum deorare opus est, porri, uel marrubij succum assumere, scyllam delingere, acetum ex ea, uel certe acre forbere, aut cum spica alij contriti duos uini cyathos. Vtilis etiam in omni tussi est peregrinatio, nauigatio longa, loca maritima, natationes. Cibus interdum mollis, ut malua, ut urtica, interdum acer, ut lac cum allio coctum. forbitiones quibus laser sit adiectum, aut in quibus porrum incoctum tabuerit, ouum forbile sulphure adiecto, potui primum aqua calida, deinde inuicem alijs diebus hæc, alijs uinum. Magis terri potest aliquis cum sanguinem expuit, sed id modo minus, modo plus periculi habet. Exit enim modo ex gingiuis, modo ex ore, & quidem ex hoc interdum etiam copiose, sed sine tussi, sine ulcere, sine gingiuarum ullo uitio, ita ut nihil excreetur. Verum ut ex naribus, sic ex ore aliquando prorumpit. Atque interdum sanguis profluit, interdum simile aquæ quiddam, in qua caro recens lota est. Nonnunquam autem is a summis faucibus fertur, modo exulcerata ea parte, modo non exulcerata, sed aut ore uenæ alicuius adaperto, aut tuberculis quibusdam natis ex his sanguine erumpente. quod ubi incidit, neque lædit potio, aut cibus, neque quidquam, aut ex ulcere excreatur. aliquando gutture, & arterijs exulceratis, frequens tussis sanguinem quoque extundit. Interdum etiam fieri solet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut ex iocinere feratur. Sæpe foemina quibus sanguis per menstrua non respondet, hunc expuunt, auctoresque medici fuerunt, uel ex ea parte aliqua sanguinem exire, uel rupta, uel ore alicuius uenæ patefacto. Primam *διὰ τὸ βραχίον*, secundam *ἐπιμύχασμον*, tertiam *ἀκρόμυον* appellant, ultima minime nocet, prima grauissime. Ac sæpe quidē euenit, uti sanguinem pus sequatur. interdum autem qui sanguinem ipsum suppressit, satis ad ualitudinem profuit. Sed si secuta ulcera sunt, si pus, si tussis est, pro ut sedes ipsa est, ita uaria, & periculosa genera morborum sunt. Si uero sanguis tantum fluit, expeditius, & remedium, & finis est. Neque ignorari oportet eis, quibus fluere sanguis solet, aut quibus spina dolet, coxæ uel, aut post cursum uehementem, uel ambulationem, dum febris absit, non esse inutile sanguinis mediocre profuuium. idque per urinam redditum ipsam quoque lassitudinem soluere. Ac ne in eo quidem terribile esse, qui ex superiore loco decidit. si tamen in eius urina nihil nouabit. Neque uomitum huius afferre periculum etiam cum repetit, si ante confirmare, & implere corpus licuit, & ex toto nullū nocere, qui in corpore robusto, neque nimius est, neque tussim, aut calorem mouet. Hæc pertinent ad uniuersum. Nunc ad ea loca, quæ proposui, ueniam. Si ex gingiuis exit, portulacam manducasse satis est. si ex ore, continuisse eo merum uinum. si parum id proficit, acetum. si inter hæc quoque grauiter erumpit, quia consumere hominem potest, commodissimum est, impetum eius admota occipitio cucurbitula sic, ut cutis quoque incidatur, auertere. Si id mulieri cui menstrua non feruntur, euenit, eandem cucurbitulam incisis inguinibus eius aduocare. At si ex faucibus, interioribusue partibus processit, iterum, tertioque, & quotidie paulum aliquid, protinus autem debet forbere, uel acetum, uel etiam cum thure plantaginis, aut porri succum. imponendaque extrinsecus supra id quod dolet, lana succida ex aceto est, & id spongia subinde refrigerandum. Erasiltratus horum crura quoque, & femora, brachiaque

brachiaque pluribus locis deligabat. Id Asclepiades adeo non prodesse, ut etiam inimicum esset, proposuit. Sed id sæpe commode respondere experimenta testantur. Neque tamen pluribus locis deligari necesse est. sed sat est infra inguina, & super talos, summosque humeros, etiam brachia. Tum si febris urget, danda est sorbitio, & potui aqua, in qua aliquid ex his, quæ aluum astringunt, decoctum sit. at si abest febris, uel elota alica, uel panis ex aqua frigida, & mole quoque ouum dari potest potui, uel idem quod supra scriptum est, uel uinum dulce, uel aqua frigida, sed sic bibendum erit, ut sciamus huic morbo sitim prodesse. præter hæc necessaria sunt quies, securitas, silentium. Caput huius quoque cubantis sublimem esse debet, recteque tondetur. Facies sæpe aqua frigida fouenda est. At inimica sunt uinum, balneum, uenus. in cibo oleum, acria omnia. item calida fomenta. conclaue calidum, & inclusum. multa uestimenta corpori iniecta. etiam fricationes, ubi bene etiam sanguis conqueuit. Tum uero incipiendum est a brachijs, cruribusque. a thorace abstinentum. In hoc casu per hyemem locis maritimis, per æstatem mediterraneis opus est.

De stomachi morbis, & curationibus.

Cap. V.

Faucibus subest stomachus, in quo plura longa uitia incidere consueverunt. Nam modo ingens calor, modo inflatio hunc, modo inflammatio, modo exulceratio afficit. Interdum pituita, interdum bilis oritur. frequentissimumque est eius malum, quo resoluitur, neque ulla re magis, aut afficitur, aut corpus afficit. Ut diuersa autem uitia eius, sic etiam remedia sunt. Vbi exæstuat, aceto cum rosa extrinsecus subinde fouendus est. imponendusque puluis cum oleo, & ea cataplasmata, quæ simul, & reprimunt, & molliunt, Potui, nisi quid oblat, gelida aqua præstanda. Si inflatio est, profunt admotæ cucurbitulæ, neque incidere cutem necesse est. profunt sicca, & calida fomenta, sed non uehementissima. Interponenda abstinentia est. Vtilis in ieiunio potio est absinthij, aut hyssopi, aut rutæ. Exercitatio primo lenis, deinde maior adhibenda est, maximeque que superiores partes moueat. quod genus in omnibus stomachi uitijs aptissimum est. Post exercitationem opus est unctione, frictione, balneo quoque nonnunquam, sed rarius, interdum alui ductione. Cibus deinde calidis, neque instantibus. eodemque modo calidis potionibus, primo aquæ, post ubi resedit inflatio, uini austeri. Illud quoque in omnibus stomachi uitijs præcipiendum est, ut quo modo se quisque æger refecerit, eo ut sanus utatur. Nam redit huic inbecillitas sua, nisi iisdem defendatur bona ualitudo, quibus reddita est. At si inflammatio aliqua est, quam fere tumor, & dolor sequitur, prima sunt quies, & abstinentia. lana sulphurata circumdata, in ieiunio absinthium. Si ardor stomachum urget, aceto cum rosa subinde fouendus est, deinde cibus quidem utendum est modicis. Imponenda uero extrinsecus quæ simul, & reprimunt, & molliunt. deinde his detractis, utendū calidis ex farina cataplasma tis, quæ reliquas digerant. Interdum aluus ducenda. Adhibenda exercitatio, & cibus plenior. At si exulceratio stomachum infestat, eadem fere facienda sunt, quæ in faucibus exulceratis præcepta sunt. Exercitatio, frictio inferiorum partium adhibenda. Adhibendi leues, & glutinosi cibi, sed citra facietatē. Omnia acria, atque acida remouenda. Vino, si febris non est, dulci, aut si id inflat, certe leni utendum, sed neque præfrigidum, neque nimis calidum. Si uero pituita stomachus impletur, necessarius modo in ieiunio, modo post cibum uomitus est. Vtilis exercitatio, gestatio, nauigatio, frictio. Nihil edendū, bibendumque nisi calidum, uitatis tantum his, quæ pituitam contrahere conseruunt. Molestius est, si stomachus bile uitiosus est. Solent autem hi qui sic tentantur, interpositis quibusdam diebus, hanc, & quidem quod pessimum est, atram mouere. His recte aluus ducitur. potiones absinthio dantur, necessaria gestatio, nauigatio est, si fieri potest ex nausea uomitus. uitanda cruditas. sumendi cibi faciles, & stomacho non alieni. uinum austerum. Vulgatissimum uero, pessimumque stomachi uitium est resolutio, id est cum cibi non tenax est, soletque definere ali corpus, ac sic tabe consumi. Huic generi inutilissimum balneum est. Lectiones exercitationesque superioris partis necessariae. Item unctiones, frictionesque. his perfundi frigida, atque in eadem natate, canalibus eiusdem subijcere etiam stomachum ipsum, & magis etiam a scapulis, id quod contra stomachum est. Consistere in frigidis, medijs capitisque fontibus, quales cutiliarum, symbriinarumque sunt, salutare est. Cibi quoque assumendi sunt frigidi, qui potius difficulter coquantur, quàm facile uiuantur. Ergo plerique, qui nihil aliud concoquere possunt, bubulam coquant. Ex quo colligi potest, neque auem, neque uenationem, neque piscem dari debere, nisi generis durioris. Potui quidem aptissimum est uinum frigidum, uel certe bene calidum meracum, potissimum rheticum, uel allobrogicum, aliud uel, quod & austerum, & resina conditum est. si id non est, quàm asperrimum, maximeque signinum. Si cibus non continetur, danda aqua, & eliciendus plenior uomitus est, iterumque dandus cibus, & tum admouenda duobus intra stomachum digitis cucurbitulæ, ibique duabus, aut tribus horis continendæ sunt. Si simul, & uomitus, & dolor est, imponenda supra stomachum est lana succida, uel spongia ex aceto, uel cataplasma, quod refrigeret. Perfricanda uero non diu, sed uehementer brachia, & crura, & calefacienda. Si plus doloris est, infra præcordia quatuor digitis cucurbitula utendum est, protinus dandus panis ex posca frigida. Si non continuit, post uomitum lene aliquid ex his, quæ non aliena stomacho sint. Si ne id quidem tenuit, singuli cyathi uini, singulis interpositis horis, donec stomachus consistat. Valens etiam medicamentum est radiculæ succus, ualentius acidi punici mali cum pari modo succi, qui ex dulci punico malo est, adiecto etiam intubi sicco, & menta, sed huius minima parte, quibus tantundem quantum in his omnibus est aquæ frigidæ, quàm optime miscetur. Id enim plus quàm uinum ad comprimendum stomachum

potest. supprimendus autem uomitus est, qui per se uenit sic, si nausea est. Sed si coacuit intus cibus, aut computruit, quorum utrumlibet ructus ostendit, eiiciendus est, protinusque cibus assumptis iisdem, quos proxime posui, stomachus restituendus. Vbi sublatus est praesens metus, ad ea redeundum est, quae supra praecipita sunt.

De laterum doloribus. Cap. VI.

Stomachus lateribus cingitur, atque in his quoque uehementes dolores esse consuevit. & initium uel ex frigore, uel ex ictu, uel ex nimio cursu, uel ex morbo est. Sed interdum ne malum intra dolore est. isque modo tarde, modo celeriter soluitur. interdum ad perniciem quoque procedit. oriturque acutus morbus, qui *πλευριτικός* à graecis nominatur. Hinc doloris lateris febris, & tussis accedit, & per hanc excreatur. si tolerabilis morbus est, pituita si grauis sanguis. Interdum etiam sicca tussis est, quae nihil emollitur. idque primo uitio grauius, secundo tolerabilis est. Remedium uero est magni, & recentis doloris sanguis missus. At siue lenior, siue uetustior casus est, uel superuacuum, uel serum id auxilium est, confugiendumque ad cucurbitulas est, ante summa cute incisa. Recte etiam sinapi ex aceto super pectus imponitur, donec ulcera, pustulasque excitet, & tum medicamentum, quod humorem illuc eiet. Praeter hanc circumdare primum oportet latus absolanæ sulphuratæ. deinde cum paulum iustamatio se remisit, siccis, & calidis fomentis uti. Ab his transitus ad malagmata est. Si uetustior dolor remanet, nouissime resina imposta discutitur. Utendum cibus, potionibusque calidis. uitandum frigus. Inter hanc tamen non alienum & extremas partes oleo, & sulphure perficere. Si leuata tussis est, leni lectione uti, iamque & acres cibos, & uinum meracius assumere. quae à medicis praecipuntur, ut tamen sine his ruflicos nostros epota ex aqua herba trixago satis adiuuet. Hæc in omni lateris dolore communia sunt plus negotij est, si acutus quoque morbus is factus est. In hoc praeter ea, quae supra posita sunt, hæc animaduertenda sunt, ut cibus sit quam maxime tenuis, & lenis, praecipueque sorbitio, eaque ex ptisanâ potissimum, aut ius in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus sit. Idque non nisi tertio quoque die detur, si tamen per uires licebit. potui uero aqua mulsa, in qua hyssopum, aut ruta decocta sit. quae quibus temporibus danda sint, ex ratione uel adiectæ, uel leuata febris apparebit sic, ut in remissione quam maxima dent, cum eo tamen, ut sciamus non esse eius generis tussis aridas fauces committendas. sæpe enim ubi nihil est quod excreatur, continuatur, & strangulat. Ob quam causam dixi etiam peius id genus esse tussis, quod nihil, quam quod pituitam moueret. Sed hic uinum forbere, ut supra praecipimus, morbus ipse non patitur. inuicem eius cremor ptisanæ fumendus est. Ut his autem in ipso morbi fernore sustinendus æger est, sic ubi paulum is se remisit, alimenta pleniora, & uini quoque aliquid dari potest. dū nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces asperet. Si in refectioe quoque mæserit tussis, intermittere oportebit uno die, posteroque cum cibo uini paulo plus assumere. atque incipiente quoque tussi, tum non erit alienum, ut supra quoque positum est, uini cyathos forbere. Sed in hoc genere ualitudinis dulce, uel certe lene comodius est. Si malum inueterauit, athletico uictu corpus firmandum est.

De uiscerum morbis, & primo de pulmone, deinde de iocinere, tum de liene, postremo de renibus. Cap. VII.

À compagine uero corporis ad uiscera transeundum est, & in primis ad pulmonem ueniendum, ex quo uehementis & acutus morbus oritur, quem *πνευμονικός* graeci uocant. eius hæc conditio est. Pulmo totus afficitur. hunc eius casum subsequitur tussis, bilem, uel pus trahens, praecordiorum, totiusque pectoris grauitas, spiritus difficultas, magna febris, continua uigilia, cibi fastidium, tabes. Id genus morbi plus periculi, quam doloris habet. Oportet si satis ualida uires sunt, sanguinem mittere, si minores, cucurbitulas sine ferro praecordijs admouere. Tum si satis ualet, gestando ægrum digerere, si parum, intra domum tamen dimouere. Potionem autem hyssopi dare, cui sicus arida sit incocta, aut aquam mulsam, in qua uel hyssopum, uel ruta decocta sit. Frictione uti diutissime in scapulis, proxime ab his in brachijs, & pedibus, & curibus, leuiter contra pulmonem. idque bis quotidie facere. Quod ad cibum uero pertinet, huic nec falsis opus est, neque acris, neque amaris, neque alium astringentibus, sed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda est sorbitio ptisanæ, uel alicæ, uel orizæ, cum qua recens adeps cocta sit. Cum hac torbile ouum, nuclei pinei ex melle. panis, uel elota alica ex aqua mulsa potui, deinde non solum pura aqua, sed etiam mulsa egelida, aut si æstas est, etiam frigida, nisi quid obstat. hæc autem altero quoque die incremente morbo dare satis est. Vbi incremento constitit quantum res patitur, ab omnibus abstinendum est, præterquam aqua egelida. Si uires defunt, adiuuandæ sunt aqua mulsa. profuntque aduersus dolores imposta calida fometa, uel ea quae simul & reprimunt, & emolliunt. Prodest impostus super pectus sal bene contritus, cum cerato mixtus, quia leuiter cutem erodit, eoque impetum materiam, quo pulmo uexatur, euocat. Vtile etiam aliquod malagma est ex his, quae materiam trahunt. Neque alienum est dum premit morbus, clausis fenestris ægrum continere. Vbi paulum leuatus est, ter, aut quater die fenestris aliquanto apertis paruum aerem recipere. Deinde in refectioe pluribus diebus a uino abstinere, gestatione, frictione uti, sorbitionibus, & prioribus cibus adijcere ex oleribus porrum, ex carne unguilas, & summa trunculorum, atque pisciculos sic, ut diu nihil molle, & lene sumatur.

De iocineris morbo, & curatione.

Cap. VIII.

Alterius quoque uisceris morbus, idest iocineris, æque modo longus, modo acutus esse consuevit, *ἰπτερικόν* graeci uocant. Dextra parte sub praecordijs uehementis dolor est. idemque ad latus dextrum, & ad iugulum, humerumque partis eiusdem peruenit. nonnunquam manus quoque dextra torquetur. horror calidus est. Vbi male est, bilis euomitur. interdum singultus prope strangulat. & hæc quidem acuti morbi sunt. Longioris uero ubi suppuratio in iocinere est, dolorque modo finitur, modo intenditur, dextra parte praecordia dura sunt, & tument. post cibum maior difficultas est. accedit maxillarum quaedam resolutio. ubi inueterauit malum, uenter, & crura, pedesque intumescunt, pectus, atque humeri, circaque iugulum utrunque extenuatur. Initio sanguinem mittere optimum est. tum uenter soluendus est, si non potest aliter, per nigrum ueratrum imponenda extrinsecus cataplasmata, primum quae reprimant, deinde calida, quae deducant. quibus recte iris, uel absinthium adijcitur, post hæc malagma. Dandæ uero sorbitiones sunt, omnesque cibi, & calidi, & qui non multum alant, & fere qui pulmonis quoque dolori conueniunt, praeterque eos, qui urinam mouent, potionisque ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo sunt thymum, satureia, hyssopum, nepeta, anulum, sisamum, lauri baccæ, pini flos, herba sanguinalis, menta, ex malo cotoneo medium, columbæ iecur recens, & crudum. Ex quibus quaedam per se esse, quaedam adijcere, uel sorbitioni, uel potioni licet, sic tamen ut parce assumantur. Neque alienum est absinthium contritum ex melle, & pipere, eiusque catapotium quotidie deuorare. abstinendum utique est ab omnibus frigidis, neque enim res ulla magis iecur lædit. Frictionibus utendum in extremis partibus. uitandus omnis labor, omnis uehementior motus. ne spiritus quidem diutius continendus est. Ira, trepidatio, pondus, ictus, cursus inimica sunt. Perfusio corporis multa prodest ex aqua, si hyems est, calida, si æstas, tepida. Item liberalis unctio, & in balneo sudor. Si uero iecur uomica laborat, eadem faciendæ sunt, quae in cæteris interioribus suppuratationibus. Quidam etiam contra id scalpello aperiunt, ipsam uomicam adurunt.

De lienis morbo, & curatione.

Cap. IX.

At lienis ubi affectus est, intumescit, simulque cum eo pars sinistra, eaque dura est, & prementi renititur, uenter intentus est, aliquis etiam curibus tumor est. Ulcera aut omnino non sanescunt, aut certe cicatricem uix recipiunt. In intenta ambulatione, cursuque dolor, & quaedam difficultas est. hoc uitium quies auget. Itaque exercitatione, & labore opus est, habita tamen ratione ne febre mixta si nimium proceperit, excitetur. Vnditiones, frictionesque, & sudores necessarij sunt. Dulcia omnia inimica sunt. item lac & caseus. Acida autem maxime conueniunt. Ergo acetum acre per se forbere, & magis etiam quod scylla conditum est, expedit. Edenda sunt salsamenta, uel olea ex muria dura, tinctæ in aceto lactuca, intubique, & betæ ex eodem. ex sinapi asparagus, armoracia, pastinaca, unguis, rostra, aues macra, eiusdem generis uenatio. Potui uero ieiuno dari debet absinthium incoctum. at post cibum aqua a ferratio fabro, in qua candens ferrum subinde tinctum sit. Hæc enim, uel praecipue lienem coercet, quod animaduersum est in his animalibus, quæ apud hos fabros educata, exiguos lienes habent. potest etiam dari uinum tenue, austerum, omniaque in cibus, & potionibus, quae urinam mouendæ sunt, praecipueque ad id ualet, uel trifolij semen, uel cuminum, uel apium, uel serpillum, uel cithisus, uel portulaca, uel nepeta, uel thymum, uel hyssopum, uel satureia. hæc enim inde commodissime uidentur humorem deducere. Lienis quoque bubulus utiliter esui datur, praecipueque eruca, & nasturcij lienem extenuant. Imponenda quoque extrinsecus sunt quae leuent. Fit ex unguento, & palmulis, quod *μυροβαλλανον* graeci uocant. Fit ex lini, & nasturcij semine, quo uinum, & oleum adijcitur. fit ex cupresso uiride, & arida ficu. fit ex sinapi, cui seui hircini a renibus quarta pars ponderis adijcitur, teriturque in sale, & protinus imponitur. Multisque modis huic rei capparum aptum est. Nam & ipsum cum cibo assumere, & muriam eius cum aceto forbere, comodum est. Quin etiam extrinsecus radicem contritam, uel corticem eius cum fuffuribus, aut ipsum capparum cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoque huic rei aptantur.

De renum morbis, & curationibus.

Cap. X.

At renes ubi affecti sunt, diu male habent. Peius est si frequens biliosus uomitus accedit. Oportet conuiescere, cubare molliter, soluere alium. si aliter non respondet, etiam ducere. Sæpe desiderare in aqua calida, neque cibum, neque potionem frigidam assumere. abstinere ab omnibus falsis, acris, acidis pomis, bibere liberaliter, adijcere modo cibo, modo potioni piper, porrum, ferulam, album papauer, quae maxime inde urinam mouere consuevit. Auxilio quoque his exulceratis sunt, si adhuc ulcera purganda sunt, cucumeris semina detractis corticibus sexaginta, nuclei ex pinu siluestri duodecim, anesi quod tribus digitis summi possit, croci paululum, contrita, & in duas mulsi potiones diuisa. Si uero dolor tantum leuandus est, eiusdem cucumeris semina triginta, iisdem nuclei uiginti, nuges graecae quinque, croci paululum, contrita, & cum lacte potui data. At super quoque recte quaedam malagmata iniiciuntur, maximeque ea, quae humori extrahendo sunt.

A uisceribus ad intestina ueniendum est, quæ sunt et acutis, & longis morbis obnoxia. Primo æque faciendæ mentio est cholera, quia commune id stomachi, atque intestinorum uitium uideri potest. Nam simul & deiectio, & uomitus est, præterque hæc inflatio est, intestina torquentur, bilis supra, infraque erumpit, primum aquæ similis, deinde ut in ea recens caro lota esse uideatur, interdum alba, nonnunquam nigra, uel uaria. Ergo eo nomine morbi hunc *χολερα* greci nominarunt. præter ea uero, quæ supra comprehensa sunt, sæpe etiam crura, manusque contrahuntur, urget sitis, anima deficit. quibus concurrentibus non mirum est, si subito quis moritur. neque tamen ulli morbo minori momento succurritur. Protinus ergo ubi illa cœperunt, aquæ tepidæ quæ plurimum bibere oportet, & uomere. Vix unquam sine uomitu sequitur. sed etiam si non incidit, miscuisse tamen nouam materiam corruptæ prodest, parsque sanitatis est, uomitum esse suppressum. si id incidit, protinus ab omni potione abstinendum est. Si uero tormina sunt, oportet frigidis, & humidis fomentis stomachum fouere, uel si uenter dolet, iisdem egelidis sic, ut uenter ipse mediocriter calentibus iuuetur. Quod si uehementer & uomitus, & deiectio, et sitis uexant, et adhuc subcruda sunt, quæ uomuntur, nondum uino maturum tempus est. Aqua, neque ea ipsa frigida, sed potius egelida danda est. admoendumque naribus est puluim ex aceto, uel polenta uino aspersa, uel menta secundum naturam est. At cum discussa cruditas est, tum magis uerendum est, ne anima deficiat. Ergo tum confugiendum est ad uinum. id esse oportet tenue, odoratum, cum aqua frigida mixtum, uel polenta adiecta, uel melle quoque assumere expedit, quotiensque aliquid aut stomachus, aut uenter effudit, totiens per hæc uires restituere. Erasistratus primo tribus uini guttis, aut quinque aspergendam portionem esse dixit, deinde paulatim merum adiiciendum. Is si & ab initio uinum dedit, & metu cruditatis secutus est, non sine causa fecit. Si uehementem infirmitatem adiuuari posse tribus guttis putauit, errauit. At si inanis est homo, & crura eius contrahuntur, interponenda potio absintij est. Si extremæ partes corporis frigent, unguendæ sunt calido oleo, cui ceræ paulum sit adiectum, calidisque fomentis nutriendæ. Si ne sub his quidem quies facta est, extrinsecus contra uentriculum ipsum cucurbitula admouenda est, aut sinapi super imponendum. Vbi is constitit, dormire oportet. postero die utique à potione abstinere. die tertio in balneum ire. paulatim se cibo reficere, somno, quisquis facile acquiescit. itemque lassitudine, & frigore. Si post suppressam cholera febricula manet, aluum duci necessariū est. tum cibis, uinoque utendum est. Sed hic quidem morbus & acutus est, & inter intestina, stomachumque uersatur sic, ut cuius potissimum partis sit, non facile dici possit.

In ipsius uero uentriculi porta consistit is, qui & longus esse consueuit, *καλικός* a grecis nominatur. Sub hoc uenter indurescit, dolorque eius est. Alius nihil reddit, ac ne spiritum quidem transmittit. extremæ partes frigeant. difficile spiritus redditur. Commodissimum est inter initia calida cataplasmata toto uentri imponere, ut dolorem leniant. post cibum uomere, atque ita uentrem exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas sine ferro uentri, & coxis admouere. Ventrem ipsum liquare dato lacte, & uino falso, frigido. Si tempus anni patitur, etiam uiridibus ficis, sic tamen ne quis aut cibus, aut humor uniuersus detur, sed paulatim. Ergo per interualla temporis sat est cyathos binos, ternosue sumere, & cibum pro portione huius. comodeque facit cyathos lactis, cyathos aquæ mixtus, & sic datus. Cibique inflantes, & acres utiliores sunt, adeo ut lacu quoque recte contritum aliu adiiciatur. Procedente uero tempore opus est gestari, maximeque navigare, perficari ter, aut quater die sic, ut nitram oleo misceatur, per fundi aqua calida post cibum, deinde sinapi imponere per omnia membra excepto capite, donec arrodatur, & rubeat, maximeque si corpus durum, & uirile est. paulatim deinde faciendus est transitus ad ea, quæ uentrem comprimunt. Assa caro danda, ualens, & quæ non facile corrumpatur. potui uero pluuialis aqua decocta, sed quæ per binos, ternosue cyathos bibatur. Si uetus uitium est, oportet laser quam optimum ad piperis magnitudinem deuorare. altero quoque die uinum, uel aquam bibere, interdum interposito cibo singulos uini cyathos sorbere, ex inferiori parte infundere pluuiale egelidam aquam, maximeque si dolor in imis partibus remanet.

Inter ipsa uero intestina consistunt duo morbi, quorum alter in tenuiore, alter in pleniore intestino est. Prior acutus est. insequens esse longus potest. Diocles Carystius tenuioris intestini morbum *χολοκίον*, plenioris *ελεον* nominauit. A plerisque uideo nuncillum priorem *ελεον*, hunc *καλικόν* nominari. Sed prior modo supra umbilicum, modo sub umbilico dolorem mouet. Fit ex alterutro loco inflammatio, nec aluus, nec spiritus infra transmittitur. si superior pars affecta est, cibus, si inferior stercus per os redditur. si utrumlibet uetus est, adiicitur periculo uomitus biliosus mali odoris, aut uarius, aut niger. Remedium est sanguinem mittere, uel cucurbitulas pluribus locis admouere, non ubique cute incisa. Id enim duobus, aut tribus locis satis est. Ex cæteris spiritum enocare abunde est. Tum animaduertere oportet, quo loco malum sit. solet enim contra id timere. Et si supra umbilicum est, alui ductio utilis non est. Si infra est, aluum

aluum ducere, ut Erasistrato placuit, optimum est. & sæpe id auxiliij satis est. Ducitur autem percolato ptisanæ cremore cum oleo, & melle sic, ut præter ea nihil adiiciatur. Si nihil timet, duas manus imponere oportet supra summum uentrem, paulatimque deducere. Inuenietur enim mali locus, qui necesse est, renitatur, & ex eodem deliberari poterit, ducenda nec ne aluus sit. Illa communia sunt, calida cataplasmata admouere, eaque imponere a mammis usque ad inguina, & spinam, ac sæpe mutare, brachia, cruraque perfricare, demittere totum hominem in calido oleo. Si dolor non quiescit, etiam in aluum ex parte inferiore tres, aut quattuor cyathos calidi olei dare. Vbi per hæc consecuti sumus, ut iam ex inferiore parte spiritus transmittatur, offerre potui multum tepidum non multum. nam ante magna cura uitandum est, ne quid bibat. si id commode cessit, adiicere sorbitionem. Vbi dolor, & febricula quierunt, tum demum uti cibo pleniore, sed neque inflante, neque duro, neque ualido, ne intestina adhuc imbecilla lædantur. potui uero nihil præterquam puram aquam. nam siue quid uinolentum, siue acidum est, id huic morbo alienum est. Ac postea quoque uitare oportet balneum, ambulationem, gestationem, cæterosque corporis motus. Nam facile id malum redire consuevit, & siue cum frigus subit, siue aliqua iactatio, nisi bene iam confirmatis intestinis, reuertitur.

Is autem morbus, qui in intestino pleniore est, in ea maxime parte est, quam certam esse proposui. Vehemens inflatio, uehementes dolores dextra magis parte, intestinum, quod uerti uidetur, prope spiritum elidit. In plerisque post frigora, cruditatesque oritur, deinde quiescit, & per ætatem sæpe repetens sic cruciat, ut uitæ spatio nihil demat. Vbi is dolor cœpit, admouere sicca, & calida fomenta oportet, sed primo lenta, deinde ualidiora, simulque frictions ad extremas partes id est crura, brachiaque materiam reuocare. Si discussum non est, qua dolet cucurbitulas sine ferro defigere. Est etiam medicamentum eius rei causa comparatum, quod *καλικόν* nominatur. id se reperisse Callius gloriabatur. Magis prodest potui datum. sed impositum quoque extrinsecus digerendo spiritum, dolorem leuat. nisi finito uero tormento, recte neque cibus, neque potio assumitur. Quo uictu sit utendum qui hoc genere tentantur, iam mihi dictum est. Confectio medicamenti, quod *καλικόν* nominatur, ex his constat. Colli, anesi, castorei singulorum Pondo denariorum trium, petroselinii. P. denariorum. III. piperis longi, & rotundi singulorum. P. VI. papaueris lachrymæ, iunci rotundi, myrræ, nardi singularum. P. VI. quæ melle excipiuntur. id autem & deuorari potest, & ex aqua calida sumi.

Proxima his inter intestinorum mala, tormina esse consueuerunt, *δυσεντερία* græce uocatur. intus intestina exulcerantur. ex his cruor manat. Isque modo cum stercore aliquo semper liquido, modo cum quibusdam quasi mucosis excernitur interdum simul quædam carnosa descendunt. Frequens deiciendi cupiditas, dolorque in ano est. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur. atque eo quoque tormentum intenditur. idque post tempus aliquod leuatur. exiguaque requies est. somnus interpellatur. febricula oritur. longoque tempore id malum cum inueterauerit, aut tollit hominem, aut etiam si finitur, excruciat. Oportet in primis conuiescere. si quidem omnis agitatio exulcerat. deinde ieiunium sorbere uini cyathum, cui contrita radix quinque folij sit adiecta. imponere cataplasmata super uentrem, quæ reprimunt. quod in superioribus uentris morbis non expedit. quotiensque desidit, subluere aqua calida, in qua decoctæ uerbenæ sint. portulacæ, uel coctam, uel ex dura muria edisse. cibos, potionesque eas, quæ astringunt aluum. Si uetustior morbus est, ex inferioribus partibus tepidum infundere, uel ptisanæ cremorem, uel lac, uel adipem liquatam, uel medullam ceruinam, uel oleum, uel cum rosa butyrum, uel cum eadem album crudum ex ouis, uel aquam, in qua lini semen decoctum sit, uel si somnus non accedit, uillos cum aqua, in qua rosæ floris folia cocta sint. Leuant enim dolorem hæc, & mitiora ulcera efficiunt, maximeque utilia sunt, si cibi quoque secutum fastidium est. Themison muria dura quam asperrima sic utendum memorie prodidit. Cibi uero esse debent, qui leniter uentrem desstringant, & ea quæ urinam mouent. Si ea consecuta sunt, in aliam partem humorem auertendo profunt. si non sunt consecuta, noxam augent. Itaque nisi in quibus prompte id facere consueuerunt, non sunt adhibenda. Potui, si febricula est, aqua pura calida, uel ea, quæ ipsa quoque astringat, dari debet. si non est, uinum lene austerum. Si pluribus diebus nihil remedia alia iuuerunt, uetusque iam uitium est, aquæ bene frigidæ potio assumpta ulcera astringit, & initium secundæ ualetudinis facit. Sed ubi uenter suppressus est, protinus ad calidam portionem reuertendum est. Solet autem interdum etiam putris fanies, pessimi que odoris descendere. solet purus sanguis profluere. si superius uitium est, aluus aqua mulla duci debet, tunc deinde eadē infundi, quæ supra comprehensa sunt. Valensque est etiam aduersus ulcera intestinorum minij gleba, cum salis hemina contrita. si minus, mixta his aqua in aluum datur. Ac si sanguis profluit, cibi, potionesque esse debent, quæ astringant.

Ex torminibus interdum intestinorum leuitas oritur, quæ continere nihil possunt, & quidquid

assumptum est, imperfectum protinus reddunt, id interdum ægros trahit, in eorum præcipit. In hoc uti que adhibere oportet comprimentia, quo facilius tenendi aliquid intestinis vis sit. Ergo & super pectus ponetur sinapi, exulcerataque cute malagma, quod humore emacet, & ex nerbeis decoctis aqua desidat, & cibos, potionesque assumat, quæ aluum astringunt, & frigidis utetur perfusionibus. Oportet tamē prospicere, ne simul his omnibus admotis, vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari intestina debebunt, aliquibus quotidie adiectis. Et cum in omni fluore ventris, tum in hoc præcipue necessarium est, non quotiens libet desiderare, sed quotiens necesse est, ut hæc ipsa mora in consuetudinem ferendi oneris intestina deducat. Alterum quoque, quod æque ad omnes similes affectus pertinet, in hoc maxime seruandum est, ut cum pleraque utilia insuauia sint, qualis est plantago, & rubi, & quidquid mali corio mixtum est, ea potissimum ex his dentur, quæ maxime æger uolet. Deinde si omnia ista fastidiet ad excitandam cibi cupiditatem, interponatur aliquid minus utile, sed magis gratum. Exercitationes, frictions huic quoque morbo necessariae sunt, & cum his sol, ignis, balneū, uomitus, ut Hippocrati uisum est, etiam albo ueratro, si cætera parum proficiunt, euocatus.

De lumbricis aluum occupantibus.

Cap. XVII.

Nonnunquam autem lumbrici quoque occupant aluū, hique modo ex inferioribus partibus, modo foedius ore redduntur. Atque interdum latos eos, qui peiores sunt, interdum teretes uidemus. si lati sunt, aqua potui dari debet, in qua lupinum, aut cortex mori decoctus sit, aut cui adiectum sit contritum, uel hyslopum, uel piperis acetabulum, uel scamoneæ paulum. uel etiam pridie cum multum allium ediderit, uomat. Posteroque die mali punici tenues radicias colligat, quantum manu comprehendet, easque conuasas, in aquæ tribus sextarijs decoquat, donec tertia pars supersit. Huc adiciat nitri paulum, & ieiunus bibat. Interpositis deinde tribus horis, duas potiones sumat, aut aquæ, uel muræ duræ sic adiectæ. tum desidat subiecta calida aqua in pelue. si uero teretes sunt, qui pueros maxime exercent, & eadem dari possunt, & quædam leuiora, ut contritum semen urticæ, aut brassicæ, aut cumini cum aqua, uel menta cum eadem, uel absinthium decoctum, uel hyslopum ex aqua mulsæ, uel nasturcij semen cum aceto contritum. Edisse etiam, & lupinum, & allium prodest, uel in aluum oleum subter dedisse.

De tenasmo intestinorum morbo.

Cap. XVIII.

Est autem aliud leuius omnibus proximis, de quibus supradictum est, quod τένεσμον græci uocant. id neque acutis, neque longis morbis annumerari debet, cum & facile tollatur, neque unquam per se iugulet. in hoc æque, atque in torminibus frequens, desiderandi cupiditas est, æque dolor ubi aliquid excernitur. descendunt autem pituitæ, mucicis que similia, interdum etiam leniter subruenta. sed his interponuntur nonnunquam ex cibo quoque recte coacta. desiderare oportet in aqua calida. sæpiusque ipsum manu nutrire, cui plura medicamenta idonea sunt, butyrum cum rosa, agacia ex aceto liquata, emplastrum id, quod τένεσμον græci uocant, rosa liquatum, alumen lana circumdatum, & ita appositum, eademque ex inferiore parte indita, quæ torminum auxilia sunt, eadem uerbenæ decoctæ, ut inferiore partes foueantur, alternis uero diebus aqua, alternis leue, & austerum uinum bibendum est. Potio esse debet egelida, & frigida. proprior ratio uictus talis, qualem in tormina supra præcepimus.

De uentris fluxu, & curatione.

Cap. XIX.

Leuior etiam dum recens deiectio est, ubi & liquida aluus, & sæpius, quam ex consuetudine fertur. atque interdum tolerabilis dolor est, interdum grauissimus, idque peius est. sed uno die fluere aluum sæpe pro ualitudine est, atque etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum diem id conquiescat. purgatur enim corpus, & quod intus læsurum erat, utiliter effunditur. uerum spatium periculosum est. Interdum enim tormina, ac febriculas excitat, uiresque consumit. primo die quiescere satis est, neque impetum uentris prohibere, si per se desistat, balneo uti, paulum cibi capere. si mansit, abstinere non solum a cibo, sed etiā a potione. Postero die, si nihilominus liquida aluus est, æque conquiescere, paulum astringentis cibi fume re, tertio die in balneum ire, uehementer omnia præter uentrem perfricare, ad ignem lumbos, scapulasque admouere, cibis uti, sed uentrem contrahentibus, uino non multum meraco. Si postero quoque die fluet, plus edisse, sed uomere etiam ex toto, donec conquiescat. Contra sitim, fame, uomitu niti. uix enim fieri potest, ut post hanc animaduersionem aluus non contrahatur. Alia uia est, ubi uelis suppressere, cœnare, deinde uomere, postero die in lecto conquiescere. uespere ungi sed leniter. deinde panis circa selibrum ex uino amineo mero sumere. tum assum aliquid, maximeque auem, & postea uinum idem bibere aqua pluuiali mixtum, idque usque quintum diem facere, iterumque uomere. Frigidam autem assidue potionem esse debere contra priores auctores Asclepiades affirmavit, & quidem quam frigidissimā. Ego experimentis quenque in se credere debere exillimo calida potius, an frigida utatur. Interdum autem euenit, ut id pluribus diebus neglectū, curari difficiliter possit. a uomitu oportet incipere, deinde postero die uespere, tepido oleo ungi. cibum modicum assumere, uinum meracum quam asperissimum, impositam super uentrem habere cum cærato rutam. In hoc autem affectu corporis neque ambulatione, neque frictione opus est. uehiculo

est. uehiculo sedisse, uel magis etiam equo prodest. neque enim ulla res magis intestina confirmat. Si uero etiam medicamentis utendum est: aptissimum est id, quod ex pomis fit. Vindemiæ tempore in græde uas conijcienda sunt pira, atque mala siluestria. si ea non sunt, pira tarentina uiridia, uel signina, mala scandiana uel amerina, myrapia: hisque adijcienda sunt cotonea, & cum ipsis corticibus suis punica, sorba: & quibus magis utimur etiam torminalia sic, ut hæc tertiam ollæ partem teneat. tum deinde ea multo implenda est: coquendumque id, donec omnia quæ indita sunt, liquata in unitatem quædam coeat. Id gustui non insuauis est: & quodocunque opus est, assumptum leuiter sine ulla stomachi noxa uentrem tenet. duo, aut tria cochlearia uno die sumpsisse satis est. Alterum ualētius genus est, myrti baccas legere, ex his uinum exprimere, id decoquere ut decima pars remaneat, eiusque cyathum sorbere. tertium, quod quandoque fieri potest, malum punicum excuare: exemptisque omnibus seminibus, membranas, quæ inter ea fuerunt, iterum conijcere, tum infundere cruda oua, rudiculaque miscere: deinde malum ipsum super prunam imponere. quod dum humor intus est, non aduritur. Vbi ficcū esse coepit, remouere oportet, extractumque cochleari, quod intus est, edisse. aliquibus adiectis, maius momentum habet. Itaque etiam in piperatum conijcitur: misceturque cum sale, & pipere. est quid ex his edendū. est pulicula etiam, cum qua paulum ex fauo uetere coctum sit, & lenticula cum malicorio cocta, rubique cacumina in aqua decocta, & ex oleo, atque aceto assumpta, efficacia sunt. atque ea aqua, in qua uel palmulæ, uel malum cotoneum, uel arida sorba, uel rubi decocti sunt, potata. quod genus significo, quotiens potionem dandam esse dico: quæ astringat. Tritici quoque hemina in uino amineo austero decoquitur: idque triticum ieiuno, ac sitienti datur. si perque id, uinum id sorbetur. quod iure ualentissimis medicamentis annumerari potest. atque etiam potui datur uinum signinum, uel resinatum austerū, uel quodlibet austerū. Cōtunditurque cū corticibus, seminibusque suis punicū malū, uinoque tali miscetur. idque uel merū sorbet aliquis, uel bibit mixtū. sed medicamentis uti nisi in uehementibus malis superuacuū est.

De uulue morbo, & curationibus.

Caput XX.

Ex uulua quoque foeminis uehemens malum nascitur: proximeque ab stomacho uel afficitur hæc: uel corpus afficit. Interdum etiam sic exanimat, ut tanquam comitiali morbo prosterнат. Distat tamen hic casus, eo quod neque oculi uertuntur, nec spumæ profluunt, nec nerui distenduntur: spor tantū est. idque quibusdam foeminis crebro reuertens perpetuum est. ubi incidit, si satis uirū est, sanguis misfus adiuuat. si parum est, cucurbitulæ tamen defigendæ sunt in inguinibus. Si diutius aut iacet, aut alioqui iacere consueuit: admouere oportet naribus extinctum ex lucerna linamētum, uel aliud ex his, quæ foedioris esse odoris retuli, quod mulierem excitet. Idemque aquæ frigidæ perfusio efficit. adiuuatque ruta contrita cum melle, uel ex cyprino ceratum, uel quodlibet callidum, & humidum cataplasma natura libus pubetenus impositum. inter hæc etiam perfricare coxas, & poplites oportet. deinde ubi ad se redit, circuncidendum uinum est in totum annum, etiam si casus idem non reuertitur. Frictione quotidie utendum totius quidem corporis: præcipue uero uentris, & poplitem. cibus ex media materia dandus. sinapi super inuim uentrem tertio quoque, aut quarto die imponendum, donec corpus rubeat. Si durities manet, mollire commode uidetur solanum in lac demissum: deinde contritum, & cera alba, atque medulla ceruina cum irino, aut seuum taurinum, uel caprinum cum rosa mixtum. dandum potui etiam uel castoreum est, uel git, uel anetum. Si parum pura est, purgatur iunco quadrato. si uero uulua exulcerata est, ceratum ex rosa fiet: & recens suilla adeps, & ex ouis album misceatur, idque apponatur: uel albū ex ouo cum rosa mixtum, adiecto, quo facilius consistat, cōtritæ rosæ puluere. dolens uero ea sulphure suffumigari debet. At si purgatio nimia mulieri nocet, remedio sunt cucurbitulæ cute incisa inguinibus uel etiam sub mammis admotæ. si maligna purgatio est, subijcienda sunt,

*
coquantia. Id faciunt etiam albæ oliuæ, & nigrum papauer cum melle assumptum, & gummi cum trito semine apij liquatum, & cum cyatho passii datum. Præter hæc in omnibus uellicæ doloribus idoneæ potiones sunt, quæ ex odoribus sunt: id est spica uardi, croco, cinnamomo, casia, similibusque. Idemque etiam decocta lentiscus præstat. si tamen intolerabilis dolor est, & sanguis profluit, etiam sanguinis detractio apta est: aut certe coxas admotæ cucurbitulæ cute incisa. At cum urina super potionum modū etiam sine dolore profluens, maciem, & periculum facit, si tenuis est, opus est exercitatione, & frictione, maximeque in sole, uel ad ignem. Balneum rarum esse debet: neque longa in eo mora cibus comprimens. Vinum austerum meracum, per æstatem frigidum, per hyemem egelidum, sed tantum quantum minimum sit. Infusa aluus quoque uel ducenda, uel lacte purganda est. Si crassa urina est, uehementior esse debet & exercitatio, & frictio, longior in balneo mora, cibus opus est teneris, uinum idem. In utroque morbo uitanda omnia sunt, quæ urinam mouere consueuerunt.

De nimia profusione seminis ex naturalibus.

Caput XXI.

EST etiam circa naturalia uitium, nimia profusio seminis. quod sine uenere, sine nocturnis imaginibus sic fertur, ut interposito spatio tabe hominem consumat. In hoc affectu salutare sunt uehementer frictions, perfusiones, natationesque quam frigidissime. neque cibi, nec potio nisi frigida

assumpta. Vitare autem oportet cruditates: omnia inflantia: nihil ex his assumere, quæ contrahere se men uidentur: qualia sunt, filigo, similia, oua, alica, amyllum, omnis caro glutinosa, piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neque alienum est fouere inferiores partes, aqua decocta ex uerbis comprimantibus. ex hisdem aliqua cataplasmata imo uentri, inguinibusque circumdare: præcipueque ex aceto rutam uitare: & ne supinus obdormiat.

De coxarum morbis, & curationibus.

Caput XXII.

Superest ut ad extremas partes corporis ueniam: quæ articulis inter se conseruntur: initium à coxis faciam. Harum ingens dolor esse consuevit: isque hominem sepe debilitat: & quosdam non dimittit. Eoque id genus difficillime curatur: quod fere post longos morbos uis pestifera huc se inclinat. quæ ut illas partes liberat: sic hanc ipsam quoque affectamprehendit. Fouendum primum aqua calida est: deinde utendum calidis cataplasmatibus. Maxime prodesse uidetur aut cum hordeacea farina, aut cum sicu ex aqua decocta mixtus capparidis cortex concisus, uel lolij farina ex uino diluto cocta, & mixta cum acida fece: quæque refrigescunt, imponere noctu in alagmata commodius est. Inule quoque radix contusa, & ex uino austero postea cocta, & late super coxam imposita, inter ualentissima auxilia est: si ista non soluerunt, sale calido, & humido utendum est. Si ne sic quidem finitus dolor est, aut tumor ei accedit, incisa cute admouendæ sunt cucurbitulæ: mouenda urina. Alius si compressa est, ducenda. Vltimum est, & in ueteribus quoque morbis efficacissimum, tribus, aut quatuor locis super coxam cutem candentibus ferramentis exulcerare. Sed frictione quoque utendum est, maxime in sole, & eodem die sæpius: quo facilius ea quæ coeundo nocuerunt, dirigantur. Eaque, si nulla exulceratio est, etiam ipsis coxis, sicut & cæteris partibus adhibenda est. Cum uero sæpe aliquid exulcerandum candenti ferramento sit, ut materia inutilis euocetur: illud perpetuum est, non ut primum fieri potest, huius generis ulcera sanare: sed ea trahere, donec id uitium, cui per hæc opitulatur, conuiescat.

De genuum doloribus, & cura.

Caput XXIII.

Coxis proxima genua sunt: in quibus ipsi nonnunquam dolor esse consuevit. In hisdem autem cataplasmatibus, cucurbitulisque præsidium est: sicut etiam cum in humeris, alijsue commissuris dolor aliquis exortus est. Equitare ei, cui genua dolent: inimicissimum omnium est. Omnes autem eiusmodi dolores ubi inueterauerunt: uix citra uisionem finiuntur.

De articularum doloribus in manibus, pedibusque.

Cap. XXIII.

IN manibus, pedibusque articularum uitia frequentiora, longioraque sunt. quæ in podagris, chiragrisue esse consuevit. Ea raro uel castratos, uel pueros ante foeminae coitum, uel mulieres, nisi quibus menstrua suppressa sunt: tentant. ubi sentiri cœperunt, sanguis mittendus est. Id enim inter initia statim factum sæpe annuam: nonnunquam perpetuam ualetudinem totam præstat. Quidam etiam, cum astinio lotio epoto se eluissent: in perpetuum hoc malum euaserunt. Quidam, cum toto anno à uino, mulso, uenere, sibi temperassent: securitatem totius uitæ consecuti sunt. idque utique post primum dolorem seruandum est: etiam si quiescit. Quod si iam consuetudo eius facta est: potest quidem aliquis esse securior his temporibus: quibus dolor se remittit. Maiorem uero curam adhibere debent hi, quibus id reuertitur. quod fere uere, autumnoue fieri solet. Cum uero dolor urget, manu gestari debet: deinde ferri. in ambulatione leui se dimouere. & si podagra est, interpositis temporibus exiguis, inuicem modo se dere: modo ingredi. tum antequam cibum capiat, sine balneo, loco calido leuiter perfricari: sudare: per fundi aqua egeida: deinde cibum sumere ex media materia, interpositis rebus urinam mouentibus: quos resque plenior est, euomere. Vbi dolor uehemens urget: interest sine tumore is sit: an tumor cum calore, an tumor iam etiam obcaluerit. Nam si tumor nullus est: calidis fomentis opus est. Aquam mari nam, uel muriam duram feruere facere oportet: deinde in peluē conijcere: & cum iam homo pati potest, pedes demittere: superque palam dare, & uestimento tegere, paulatim deinde iuxta labrum ipsum ex eadem aqua leuiter infundere, ne calor intus destituat: ac deinde noctu cataplasmata calidissima imponere, maximeque ibisci radicem ex uino coctam. Sin uero tumor, calorque est, utiliora sunt refrigerantia: recteque in aqua quam frigidissima articuli continentur. sed neque quotidie, neque diu sit: ne nerui lædantur. imponendum, uero est cataplasma, quod refrigeret. Neque tamen in hoc quotidie permanendum: sed ad ea transeundum, quæ sic reprimunt, ut emolliant. Si maior est dolor, papaueris cortices in uino coquendi: miscendique cum cerato sunt, quod ex rosa factum sit. Vel ceræ, & adipis suillæ tantundem unam liquandam, deinde his uinum miscendum: atque ubi quod ex eo impositum est, incaluit, detrahendum, & subinde imponendum aliud est. Si uero tumores et obcaluerunt, & dolent, leuat spogia, quæ imposita sunt et plura idonea manibus, pedibusque malagmata. Quod si nihil superimponi patitur, id quod sine tumore est, fouere oportet spogia, quæ in aquam calidam demittatur: in qua, uel papaueris cortices, uel cucumeris siluestris radix decocta sit. tum inducere articulis crocum cum succo papaueris, & ouillo lacte. at si tumor

si tumor est, foueri quidem debet aqua egeida: in qua lentiscus, alia uerberna ex reprimantibus decocta sit. induci uero medicamentum ex nucibus amaris, cum aceto tritis: aut ex cerussa, cui contrita herba muralis succus sit adiectus. Lapis etiam, qui carnem exedit. quem *σκαριόραγον* græci uocant: excisus sic ut pedes capiat: demissos eos, cum dolent, retentosque ibi leuare consuevit. ex quo in Asia lapidi alio gratia est. Vbi dolor, & inflammatio se remiserunt, quod intra dies quadraginta sit: nisi uitium hominis accessit: modicis exercitationibus, abstinentia, unctio nibus lenibus utendum est sic, ut etiam acopo, uel liquido cerato cyprino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoque alienum est. Quibus uero articularum dolor certis temporibus reuertitur: hos ante, & curioso uictu cauere oportet, ne inutilis materia corpori supersit: & crebriore uomitu, & si quis ex corpore metus est, uelalui ductione uti: uel lacte purgari. quod Erasistratus in podagricis expulit: ne in inferiores partes factus cursus, pedes repleat: cum euident sit omni purgatione, non superiora tantummodo, sed etiam inferiora eximari. Ex quocumque autem morbo quis inualescit, si tarde confirmatur: uigilare prima luce debet. nihilominus in lecto conuiescere. circa tertiam horam leuiter unctis manibus corpus permulcere. deinde delectationis causa quantum uiuat, ambulare circumsisa omni negotiosa cogitatione, uel actione. tum gestari diu. multa frictione uti. loca, coelum, cibos sæpe mutare. Vbi triduo, quatruiduo uel uinum bibat: uno, aut etiam altero die interponere aquam per hæc enim fiet, ne in uitia tabem inferentia incidat: & ut mature uires suas recipiat. Cum ex toto uero conualuerit, periculose uitæ genus subito mutabit: & inordinatè ager. Paulatim ergo debebit, omisissis his legibus, eo transire. ut arbitrio suo uiuat.

LIBER QVINTVS.

IXI de his malis corporis, quibus uictus ratio maxime subuenit. Nunc transeundum est ad eam medicinæ partem: quæ magis medicamentis pugnat. His multum antiqui auctores tribuerunt: & Erasistratus, & hi, qui se *εμπειροδός* nominauerunt: præcipue tamē Erophilus, deductique ab illo uiri adeo, ut nullum morbi genus sine his curarent. Multaque etiam de facultatibus medicamentorum memoriæ prodiderunt. qualia sunt, uel Zenoniis, uel Andriæ, uel Apollonij. qui Mys cognominatus est. Horum autem usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustulit: & cum omni fere medicamenta stomachum lædant, malique succi sint: ad ipsius uictus rationem potius omnem curam suam transtulit. Verū ut illud in plerisque morbis utilius est, sic multa admodum corporibus nostris incidere consuevit: quæ sine medicamentis ad sanitatem peruenire non possunt. Illud ante omnia scire conuenit, quod omnes medicinæ partes ita innexæ sunt, ut ex toto separari non possint: sed ab eo nomen trahant, à quo plurimum petunt. Ergo ut illa, quæ uictu curat, aliquando medicamentum adhibet: & illa, quæ præcipue medicamentis pugnat, adhibere etiã rationem uictus debet: quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed cum omnia medicamenta proprias facultates habeant: ac sæpe simplicia opitulentur, sæpe mixta: non alienum uidetur ante proponere & nomina, & uires, & mixturas eorum: quo minor ipsius curationis ex sequentibus mora sit.

De simplicibus facultatibus quarumcunque rerum, ex quibus medicamenta sunt: & primo de his, quæ sanguinem supprimunt. Caput I.

Sanguinem supprimunt atramentum futorium, quod græci *χαλκοδύλον* appellant: chalcitis, acacia, & ex aqua litium, thus, aloë, gummi, plumbum combustum, porrum, herba sanguinalis, creta uel cimolia, uel singularis, misy, frigida aqua, uinum, acetum, alumen, melinum, squama & terri, & æris. atque huius quoque duæ species sunt, alia tantum æris, alia rubri æris.

Que uulnus glutinant.

Caput II.

Glutinant uulnus, myrrha, thus, gummi, præcipueque acanthinum, psylleum, tragacantha, cardamomum, bulbi, lini semen, nasturcium, ouii album, glutin, icthyocolia, uitis alba, contusa testis suis cochleæ, mel coctum, spongia, uel ex aqua frigida, uel ex uino, uel ex aceto expressa. ex hisdem lana succida, si leuis plaga est: etiam araneum reprimunt, alumen & scissile, quod *σχιζόν* uocatur: & liquidum, melinum, auripigmentum, erugo, chalcitis, atramentum futorium.

Que concoquunt, & mouent pus.

Caput III.

Concoquunt, & mouent pus, nardum, myrrha, costus, balsamum, galbanum, propolis, styrax, thuris, & fuligo, & cortex, bitumen, pix, sulphur, resina, seuum, adeps, oleum.

Que aperiunt uulnera.

Caput IIII.

Vulnera aperiunt tanquam ora in corporibus, quod *ρόμα* græce dicitur: cynamomum, balsamum, panacis, iuncus quadratus, pulicium, flos albæ uiolæ, bdella, galbanum, resina terebinthina, & pinea pro-

polis, oleum uetus, piper, pyretrum, chamepytis, uua aminia, sulphur, alumen, rutæ semen.

Quæ purgant.

Caput V.

Purgant, erugo, auripigmentum, quod ἀφροεικόν à Græcis nominatur. Huic autem & sandaracæ in omnia eadem uis: sed ualidior est squama æris, pumex, iris, balsamum, styrax, thus, thuris cortex, resina, & pinea, & terebinthina liquida, œnanthe, lacerti sterces, sanguis columbæ, & palumbi, & hirundinis, ammoniacum, bdellium, quod in omnia idem quod ammoniacum potest: sed ualentius est abrotanum, ficus arida, coccum gnidium, scobis eboris, omphacium, radícula, coagulum, sed maxime leporinum: cui eadem quæ cæteris coagulis facultas, sed ubique ualidior est: fel, uitellus crudus, cornu ceruinum, gluten taurinum, mel crudum, misyos, chalcitis, crocum, uua aminia, abrotanū, spuma argenti, galla, squama æris, lapis hæmatites, minium, costum, sulphur, pix cruda, seuum, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula, eruum.

Quæ rodunt.

Caput VI.

Rodunt, alumen liquidum, sed magis rotundum: ærugo, chalcitis, mysi, squama æris, sed magis rubri, æs combustum, sandaraca, minium synopicum, galla, balsamum, myrra, thuris cortex, galbanum, resina terebinthina humida, piper utrunque, sed rotundum magis, cardamomum, auripigmentum, calx, nitrum, & spuma eius, apij semē, narcissi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaris nucibus, allium, mel crudum, uinum, lentiscus, squama ferri, fel taurinum, scamonea, uua aminia, cinnamomum, styrax, cicutæ semen, resina, narcissi semen, fel, nuxes amaræ, oleumque earum, atramentum sutorium, chryfocolla, uertrum, cinis.

Quæ exedunt corpus.

Caput VII.

Exedunt corpus, acaciæ succus, hebenus, erugo, squama æris, chryfocolla, cinis cyprius, nitrum, cadmia, spuma argenti, hypocistis, diphyges, sal, auripigmentum, sulphur, cicuta, sandaraca, salamandra, alcyonium, æris flos, chalcitis, atramentum sutorium, ochra, calx, acetum, galla, alumen, lac caprici, uel lactuce marine, quæ τριόμαλλος à græcis nominatur: alcyonium, fel, turturis fuligo, spodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, lapis hæmatites & phrygius, & afius, & scisfilis, mysi, uinum, acetum.

Quæ adurunt.

Caput VIII.

Adurunt, auripigmentum, atramentum sutorium, chalcitis, mysi, ærugo, calx, carta cōbusta, sal, squama æris, fex combusta, myrra, sterces & lacerti, & columbæ, & palumbi, & hirundinis, piper, coccum gnidium, allium, diphyges, lac utrunque, quod proximo capite supra comprehensum est: uertrum & albū, & nigrum, cantharides, corallium, pyretrum, thus, salamandra, eruca, sandaraca, uua aminia, chryfocolla, ochra, alumen scissile, ouillum sterces, œnanthe.

Quæ crustas ulceribus inducunt.

Caput IX.

Eadem fere crustas ulceribus tanquam igne adustis inducunt: sed præcipue chalcitis utique si cocta est: flos æris, ærugo, auripigmentum, mysi, & id quo magis coctum.

Quæ crustas ulceribus resolunt.

Caput X.

Crustas uero has resoluit, farina triticea, cum ruta, uel porro, aut lenticula, cui mellis aliquid adiectum est.

Quæ discutiant ea, quæ in aliqua parte corporis coierunt.

Caput XI.

Ad discutienda uero ea, quæ in corporis parte aliqua coierunt: maxime possunt abrotanum, hebenus, amaracus, alba uiola, mel, liliū, sampucus, cyprius, lac, sertula campana, serpillū, cupressus, cedrus, iris, uiola purpurea, narcissus, rosa, crocum, passum, iuncus quadratus, nardum, cinamomum, casia, ammoniacum, cera, resina, uua aminia, spuma argenti, styrax, ficus arida, tragoriganus, lini, & narcissi semen, bitumen, sordes ex gymnasio, pyrites lapis aut molaris: crudus uitellus, amaræ nuxes, sulphur.

Quæ euocant, & educunt.

Caput XII.

Euocat & educit, ladanum, alumen rotundum, hebenus, lini semen, omphacium, fel, chalcitis, bdellium, resina terebinthina, & pinea, propolis, ficus arida decocta, sterces columbæ, pumex, farina lolij, grossi in aqua

in aqua cocti, elaterium, lauri bacca, nitrum, sal.

Quæ exasperata leuent.

Cap. XIII.

Leuat id quod exasperatum est, spodium, hebenus, gummi, oui album, lac, tragacanthum.

Quæ carnem nutriunt, & ulcus implent.

Cap. XIII.

Carnem alit, & ulcus implet resina pinea, ochra aëtica, uel aëtica, cera, butyrum.

Quæ molliunt.

Cap. XV.

Molliunt æs combustum, terra erethria, nitrum, papaueris lacryma, ammoniacum, bdellium, cera, seuum, adeps, oleum, ficus arida, sesamum, sertula campana, narcissi & radix, & semen, rosæ folia, coagulum, uitellus crudus, amaræ nuxes, medulla omnis, sibi, pix, choelea cocta, cicutæ semen, plumbi recrementum, σκαριάν μολύβδου Græci uocant, panacis, cardamomum, galbanum, resina, uua aminia, styrax, iis, balsamum, sordes ex gimasio, sulphur, butyrum, ruta.

Quæ cutem purgant.

Cap. XVI.

Item cutem purgat mel, sed magis si est cum galla, uel eruo, uel lenticula, uel marrubio, uel iride, uel ruta, uel nitro, uel ærugie.

De mixturis simplicium rerum, & de ratione ponderum, & quid malagma, & emplastrum, & pastillus inter se differant.

Cap. XVII.

Expositis simplicibus facultatibus, dicendum est, quemadmodum misceantur, quæ ex his fiant. Miscentur autem uarie, neque huius ullus modus est, cum ex simplicibus alia demantur, alia adijciuntur, isdemque seruat, ponderum ratio mutetur. Ita cum facultatum materia non ita multiplex sit, innumera genera sunt, quæ comprehendi si possent, tamen esset supernacuum. Nam & ijdem affectus intra paucas compositiones sunt, & mutare eas cuilibet cognitis facultatibus facile est: itaque contentus his ero, quas accepi uelut nobilissimas. In hoc autem uolumine eas explicabo, quæ uel desiderari in prioribus potuerunt, uel ad eas curationes pertinent, quas protinus hic comprehendam sic, ut tamen quæ magis communi sunt, simul iungam. Si qua singulis, uel etiam paruis accommodata sunt, in ipso loco differam. Sed & antea sciri uolo, in uncia pondus denariorum septem esse. Vnus deinde denarij pondus diuidi a me in sex partes, id est sex uncias, ut idem in uncia denarij habeam, quod græci habent in eo, quem ὀβολόν appellant. id ad nostra pondera relatum, paulo plus dimidio scrupulo facit. Malagmata uero, atque emplastra, pastillique, quos περικόλλους Græci uocant, cum plurima eadem habeant, differunt eo, quod malagmata maxime ex floribus, eorumque etiam surculis, Emplastra, pastillique magis ex quibusdam metallicis fiunt. deinde malagmata cōtusa abunde mollescunt, nam super integram cutem iniiciuntur. Laboriose uero conteruntur ea, ex quibus emplastra pastillique fiunt, ne lædant uulnera cum imposta sunt. Inter emplastrum autem & pastillum hoc interest, quod emplastrum utique liquati aliquid accipit. in pastillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum emplastrum hoc modo sit. arida medicamenta per se teruntur. deinde mixtis his infillatur aut acetum, aut si quis alius non pinguis humor accessurus est, & ea rursus ex eo teruntur. Ea uero, quæ liquari possunt ad ignem simul liquantur, & si quid olei misceri debet, tum infunditur. Interdum etiam aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta sunt quæ sepe fieri debuerunt, in unum omnia miscentur. At pastilli hæc ratio est. Arida medicamenta contrita humore non pingui, aut uino, uel aceto coquantur, & rursus cocta inarescunt. Atque ubi utendum est eiusdem generis humore, diluuntur. tum emplastrum imponitur. pastillis illinitur, aut alicui molliori, aut ceratō miscetur.

De malagmatis.

Cap. XVIII.

Malagma aduersum calidas podagras.

His cognitis, primum malagmata subijciam, quæ fere non sunt refrigerandi, sed calefaciendi causa reperta. Est tamen quod refrigerare possit ad calidas podagras aptum. Haber gallæ & immaturæ, & alterius coriandri seminis, cicutæ, lacrymæ aridæ, gummi, singulorum plenum acetabulum, cerati eloti, quod περιουμειον Græci uocant, selibram. Reliqua fere calefaciunt. Sed quædam digerunt materiam, quædam extrahunt, quæ ἐπασσινά uocantur. pleraque certis magis partibus membrorum accommodata sunt.

Si materia extrahenda est, ut in hydropico, in lateris dolore, in incipiente abscessu, in suppuratione quoque mediocri, aptum est id quod habet resinæ aridæ, nitri, ammoniaci, galbani singulorum pondus, ceræ pondus. Aut in quo hæc sunt, æruginis rasæ, thuris, singulorum. P. ✱ ammoniaci salis. P. VI. squamæ æris, ceræ, singulorum. P. VIII. resinæ aridæ. P. VII. aceti cyathus. Idem præstat cumini farina cum struthio, & melle. P. II.

Malagma ad iecur dolens.

Si iecur dolet, id in quo est balsami lachrymæ. P. XII. costi, cinnamomi, casia, corticis myrræ, croci, iunci rotundi, balsami, feminis iridis illiricæ, cardamomi, amomi, nardi, singulorum. P. XVI. quibus adijcitur nardinum unguentum, donec cæratum crassitudo sit. & huius quidem recentis usus est. Si uero seruandum est, resinæ terebinthinæ. P. XVI. ceræ. P. X. ex uino leni contunduntur, tum eo miscentur.

Malagma ad lienem.

At si lienis torquet, glandis, quam βλάων græci uocant, cortex, & nitrum paribus portionibus contunduntur, respergunturque aceto quam acerrimo. Vbi cæratum crassitudinem habet, linteum antea in aqua frigida madefacto illinitur, & sic imponitur, supraque farina hordacea inijcitur, sed manere ibi non amplius sex horis debet, ne lienem consumat. satiusque est id bis, aut ter fieri. Communem autem, & iocineri, & lieni, & abscessibus, & strumæ, parotidibus, articulis, calcibus quoque suppurantibus, aut aliter dolentibus, etiam concoctioni uentris Lyfias composuit ex hyssopti, panacis, styracis, galbani, resinæ, singulorum. P. II. ammoniaci, bdellij, ceræ, seui taurini, iridis aridæ. P. III. caclirios acetabulo, piperis granis quadraginta, quæ contrita irino unguento temperantur.

Malagma ad laterum dolores.

Ad laterum autem dolores compositio est Apollonaphis, in qua sunt resinæ terebinthinæ, turis, fuliginis, singulorum. P. III. bdellij ammoniaci, iridis, seui uitulini, aut caprini a renibus sicci singulorum. P. III. Hæc aut eadem omnem dolorem leuant, dura emolliunt, mediocriter calefaciunt. Ad idem latus Andree quoque malagma est, quod etiam resoluunt, educit humorem, pus maturat, ubi id maturum est, cutem rumpit, ad cicatricem perducit. prodest impositum minutis, maioribusque abscessibus, item articulis, ideoque & coxis, & pedibus dolentibus. ite si quid in corpore collisum est, reficit, præcordia quoque dura & inflata emollit, ossa extrahit. ad omnia denique ualet, quæ adiuuare calor potest. id habet ceræ. P. I. uisci, sciamini, quam alias scycomorum uocant, lachrymæ singulorum. P. XI. piperis, & rotundi, & longi, ammoniaci, thymiamatis, bdellij, iridis illiricæ, cardamomi, amomi, xylobalsami, thuris masculi, myrræ, resinæ aridæ, singulorum. P. X. pyretri, cocci gnidij, spumæ nitri, salis ammoniaci, aristolochiæ creticæ, radicis ex cucumere agresti, resinæ terebinthinæ liquidæ singulorum. P. XX. quibus adijcitur unguenti irini quantum satis est ad ea mollienda, atque cogenda.

Malagmata ad resoluenda quæ astricta sunt, & mollienda quæ dura sunt, & digerenda quæ coeunt.

Præcipuum uero est ad resoluenda quæ astricta sunt, mollienda quæ dura sunt, digerenda quæ coeunt, id quod ad Polyarchum auctorem refertur. habet iunci quadrati, cardamomi, thuris fuliginis, amomi, ceræ, resinæ liquidæ pares portiones.

Aliud malagma ad eadem.

Aliud ad eadem Nilei crocomagmatis, quod quasi recrementum eius est. P. ✱ III. ammoniaci, thymiamatis, ceræ, singulorum. P. ✱ XX. ex quibus duo priora ex aceto teruntur, cera cum rosa liquatur, & tum omnia iunguntur.

Malagma moschi ad molliendum.

Proprie etiam dura mollit id, quod Moschi esse dicitur. habet galbani unciam, thuris fuliginis. P. Z. ceræ, ammoniaci, thymiamatis trientes, picis aridæ. P. ✱ II. aceti heminas tres.

Malagma Medici ad digerenda quæ coeunt.

Fertur etiam ad digerenda quæ coeunt sub auctore Medo, quod habet ceræ. P. Z. panacis. P. semis, squamæ æris, aluminis rotundi, item scisilis, singulorum. P. Z. plumbi combusti P. I. & semis.

Malagma Panthemii ad eadem.

Ad eadem Panthemus utebatur calcis. P. semis, sinapis contriti, item fœni græci, aluminis, singulorum. P. I. seui bubuli. P. II. & semis.

Malagma ad strumas.

Ad strumam multa malagmata inuenio. Credo autem quo peius id malum est, minusque facile discutitur, eo plura esse tentata, quæ in personis uarie responderunt. Andreas auctor est, ut hæc misceantur urticæ feminis. P. ✱ I. piperis rotundi, bdellij, galbani, ammoniaci, thymiamatis, resinæ aridæ, singulorum. P. ✱ III. resinæ liquidæ, ceræ, pyretri, piperis longi, lactucæ marinæ feminis, sulphuris ignem non experti, quod πύρον uocatur, fecis aridæ, aceti, spumæ nitri, salis ammoniaci, sinapis, cardamomi, radicis ex cucumeri siluestri, resinæ, singulorum. P. ✱ V. Quæ ex leni uino contunduntur.

Aliud malagma ad id ualens.

Expeditius ad id fit, quod habet uisci, semeni, stercoris, resinæ, sulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo sulphuris. P. ✱ I. lapidis quem πυρίτην uocant. P. ✱ III. cumini acetabulum. Item in quo est lapidis eiusdem pars una, sulphuris duæ partes, resinæ terebinthinæ partes tres.

Malagma ad strumam, & phymata.

Arabis autem cuiusdam est ad strumam, & orientia tubercula, quæ φύματα uocantur, quod hæc digerit. Habet myrrhæ, salis ammoniaci, thuris, resinæ, & liquidæ, & aridæ, crocomagmatis, ceræ, singulorum. P. ✱ I. lapidis eius, quem πυρίτην uocant. P. ✱ III. quibus quidem adijciunt sulphuris. P. II.

Malagma ad strumam, & tubera, & carcinodas.

Est etiã proficiens in struma, & in his tuberculis, quæ difficiliter concoquuntur, & in his, quæ καρκινώδεις uocantur, quod ex his constat. sulphuris. P. ✱ II. nitri. P. ✱ III. myrræ. P. ✱ VI. fuliginis thuris. P. semis, salis ammoniaci. P. Z. ceræ. P. I.

Malagma protarchi ad parotidas, & fauam, & mala ulcera.

Protarchus autem ad parotidas eaque tubercula, quæ μελοειρά id est faui, uel φύματα nominantur, item mala ulcera, pumicis, resinæ pineæ liquidæ, thuris fuliginis, spumæ nitri, iridis, singulorum. P. ✱ VIII. cum ceræ. P. ✱ VIII. miscebat, hisque olei cyathum, & dimidium adijciebat.

Malagma aduersus panum, & phymata.

At aduersus panum tum primum orientem, quod φύελλον græci uocant, & omne tuberculum, quod φύμα nominatur, miscetur ochra, quæ attice nominatur cum duabus partibus simile, hisque contunditur, subinde mel infillatur, donec malagmatis crassitudo sit.

Malagma aduersus phymata.

Discutit etiam omne tuberculum, quod φύμα uocatur, id quod habet calcis, nitri spumæ, piperis rotundi, singulorum. P. ✱ I. galbani. P. ✱ II. salis. P. ✱ III. quæ excipiuntur cerato ex rosa facto.

Malagma ad supprimendum omne quod abscedit.

Supprimatque omne quod abscedit id, in quo est galbani, fabæ fresæ, singulorum. P. ✱ I. myrræ, thuris, ex radice capparis corticis, singulorum. P. ✱ III. Satisque omnia abscedentia digerit murex combustus, & bene contritus, aceto subinde adiecto.

Malagma ad sanguinem supprimendum, & phymata.

At si satis sanguis subit, recte imponitur, quod aduersus φύματα quoque potest. Constat ex his bdellij, styracis, ammoniaci, galbani, resinæ, & aridæ, & liquidæ pineæ. Item ex lentisci, thuris, iridis singulorum. P. ✱ II.

LIBER QUINTVS

Malagma ad carcinodas, & phymata lenienda.

καρκινώδαι uero, & φύματα commode his leniuntur, galbani, uisci, ammoniaci, resinę terebinthinę in singulis. P. * I. seui taurini. P. semis, fecis cōbustę quām maxima portione, dum id ficius non faciat, quām esse malagma oportet.

Malagma ad liuorem faciei, contusę.

Quod si facie contusa liuor subruentus est, hęc compositio nocte, & die imposita tollit. Aristolochię, thapsię, singulorū. P. * II. bdellij, styracis, ammoniaci, thymiamatis, galbani, resinę aridę, & ex lentisco liquidę, thuris masculi, iridis illyricę, cerę singulorū. P. * III. Idē taba quoque imposita proficit.

Malagmata stomachica ad aperiendum.

Sunt etiam quędam malagmata, quę σωματικά gręci uocant, quoniam aperiendi uim habent. Quale est quod ex his cōtat. piperis longi, spumę nitri, singulorum. P. * II. erisimi. P. * III. Quę cū melle miscentur. Idoneęque etiam strumę aperiendę sunt eius generis. Vehementiusque ex his est id quod habet calcis. P. * III. piperis grana sex, nitri, cerę, singulorum. P. * X. mellis. P. Z. olei heminam.

Niconis malagma ad resoluendum, aperiendumque, ac purgandum.

Niconis quoque est quod resouit, aperit, purgat. Habet alcyonium, sulphur, nitrum, pumicem paribus portionibus, quibus tantum picis, & cerę adijcitur, ut fiat cerati crassitudo.

Malagma ad ossa, & neruos.

Ad ossa autem Aristogenis fit ex his. Sulphuris. P. * I. resinę terebinthinę, nitri spumę, & ex scylla partis interioris, plumbi cloti singulorum. P. * II. thuris fuliginis. P. * VIII. ficus aridę quām pinguisimę, seui taurini, singulorum. P. * VIII. cerę. P. * XI. iridis macedonicę. P. * VI. sesami fricti acetabulum. maximeque neruis, & articulis malagma conuenit.

Malagma Euthylei ad articulos, & ad omnem dolorem.

Igitur Euthylei est, & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad uescię, & ad recenti cicatrice contractos articulos, quas εϋυώλες gręci nominant. quod habet fuliginis thuris acetabulum, resinę tantundē, galbani sine surculis fescunciam, ammoniaci, bdellij, singulorū. P. * III. cerę. P. semis. Aliud itē fit, quod habet iridis, ammoniaci, galbani, nitri singulorū. P. * XIII. resinę liquidę. P. * VI. cerę. P. * XVI.

Malagma Sasogorę ad dolores articularum.

Ad dolores articularum Sasogorę, plumbi combusti, papaueris lachrymę, corticis hyoscyami, styracis, peucedani, seui, resinę, cerę pares portiones.

Chryssippi malagma, ad idem ualens.

Chryssippi, resinę liquidę, sandaracę, piperis singulorum. P. * XII. quibus cerę paulum adijcitur.

Clesipontis malagma, ad idem ualens, & ad parotidas, & phymata, & strumam.

Clesipontis cerę creticę, resinę terebinthinę, nitri quām ruberrimi, singulorum. P. semis, olei cyathi tres. sed id nitrum ante per triduum instillata aqua teritur, & cū sextario eius incoquitur, donec omnis humor consumatur. Potest uero ea compositio etiam ad parotidas, phymata, strumam, omnemque coitū humoris emolliendum.

Malagma ad articulos.

Ad articulos fici quoque aridi partem nepetę mixtam, uel uam taminiam sine seminibus, cum puleo recte aliquis imponit.

Malagma Aristonis aduersus podagras, & recentia phymata, & omnis dolores.

Eadem podagrę pręsidia sunt. Sed ad eam fit Aristonis quoque, quod habet nardi, cinnamomi, castię, chameleontis,

AVR. COR. CELSI.

29

fię, chameleontis, iunci rotundi, singulorum. P. * VIII. seui caprini ex irino liquati. P. * XX. iridis. P. * I. quę in aceto quām acerrimo iacere per Viginti dies debet. Idem autem etiam recentia phymata, doloresque omnes discutit.

Theoni malagma ad pedum dolores.

At Theonus ad pedum dolores seui a renibus partem tertiā, salis partes duas miscebat, hisque membrulam illitam imponebat, tum super iniiciebat ammoniacum, thymiamam in aceto liquatum.

Numenij malagma ad podagram, ceterosque articulos induratos.

At Numenius podagram, ceterosque articulos induratos hoc mollebat. abrotani, rosę aridę, papaueris lachrymę, singulorum. P. * III. resinę terebinthinę. P. * III. thuris, spumę nitri, singulorum. P. * VIII. iridis, aristolochię, singulorū. P. * XII. cerę. P. * III. quibus adijcitur cedri cyathus unus, olei lauri cyathi tres, olei acerbi sextarius.

Dexij malagma si quando callus in articulis increuit.

Si quando autem in articulis callus increuit, Dexius docuit imponere calcis. P. * III. cerussę. P. * VIII. resinę pineę. P. * XX. piperis grana. XXX. cerę. P. Z. Quibus dum contunduntur, hemina uini lenis instillatur.

De emplastris.

Cap. XIX.

Ex emplastris autem nulla maiorem usum prestant, quām quę cruentis protinus uulneribus iniiciuntur, εϋουμα gręci uocant. Hęc enim reprimunt inflammationem, nisi magna uis eam cogit, atque illius quoque impetum minuunt, tum glutinant uulnera, quę id patiuntur, cicatricem hisdem inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus, ideoque εϋουμα nominantur.

Barbarum emplastrum nigrum, quod cruentis protinus uulneribus iniicitur.

Optimum ex his est quod barbarū uocatur. Habet eruginis rasę. P. * XII. spumę argenti. P. * XX. aluminis, picis aridę, resinę pineę aridę, singulorū. P. * I. quibus adijciuntur olei, & aceti singulę heminę.

Choacon emplastrum nigrum ad idem ualens.

Alterum ad idem, quod χόακον uocant, habet spumę argenti. P. * C. resinę aridę tantundē. Sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est, qui fere talis fit. ex pice, atque resina. At ex bitumine nigerrimus. ex erugine, aut eris squama uiridis. ex minio rubet. ex cerussa albus.

Basilicon emplastrum nigrum ad idem.

Paucę admodum compositiones sunt, in quibus aliquid mixturę uarietas nouat. Ergo id quoque nigrum est, quod βασιλικόν nominatur. Habet panacis. P. * I. galbani. P. * II. picis, & resinę, singulorum. P. * X. olei dimidium cyathum.

Smaragdinum emplastrum ad idem.

At quod peruiride est, smaragdinum appellatur. in quo sunt resinę pineę. P. * III. cerę. P. * I. eruginis. P. semis. turis fuliginis. P. Z. olei tantundem, aceti, quo fuligo, & erugo in unum cogantur.

Emplastrum ruffum ad idem.

Est etiam coloris fere ruffi, quod celeriter ad cicatricem uulnera perducere uidetur. Habet thuris. P. * I. resinę. P. * II. squamę eris. P. * III. spumę argenti. P. * XX. cerę. P. * C. olei heminam.

Paracolicum emplastrum ad idem.

Pręterea est, quām παρακολυπητινόν a glutinando uocant. Constat ex his. bituminis, aluminis scissilis. P. * III. spumę argenti. P. * XL. & olei ueteris hemina.

Cephalicum emplastrum Philotæ capiti conueniens,

Præterea sunt quædam generis eiusdem, quæ, quia capitibus fractis maxime conueniunt, *κεφαλικὰ* à græcis nominantur. philotæ compositio habet terre erythræ, chalcitidis, singulorum. P. ✕ IIII. myrrhæ, æris combusti. P. ✕ X. icthyocolle, singulorum. P. ✕ VI. æruginis rasæ, aluminis rotundi, mysi crudi, aristolochiæ, singulorum. P. ✕ VIII. squamæ æris. P. ✕ X. thuris masculi. P. ✕ II. ceræ. P. I. rosæ, & olei acerbi ternos cyathos, aceti quantum satis est, dum arida ex eo conteruntur.

Emplastrum uiride ad idem ualens.

Aliud ad idem uiride, æris combusti, squamæ æris, myrrhæ icthyocolle, singulorum. P. ✕ VI. mysi crudi, æruginis rasæ, aristolochiæ, aluminis rotundi, singulorum. P. ✕ VIII. ceræ. P. ✕ I. olei hemina, aceti quod satis sit.

τετραφάρμακον emplastrum ad pus mouendum.

Puri autem mouendo non aliud melius, quam quod expeditissimum est. *τετραφάρμακον* à græcis nominatur, habet pares portiones ceræ, picis, resinæ, seui taurini, si id non est, uitulini.

Ennepharmacum emplastrum ad pus mouendum, & ad purgandum ualens.

Alterum ad idem *εννεφάρμακον* nominatur, quod magis purgat. constat ex nouem rebus, cera, melle, seuo, resina, myrrha, rosa, medulla, uel ceruina, uel uitulina, uel bubula, hyfopo, butyro. Quorum ipsorum quoque pondera paria miscentur. Sunt autem quædam emplastra, quibus utriusque rei facultas est, quæ si singula habenda sunt, meliora sunt. Sed in copia rei scienda sunt, his potius adhibitis, quæ proprie id, quod eo tempore opus est, consequuntur. Exempli causa duo proponam.

Attalum emplastrum ad uulnera.

Est igitur ad uulnera attalum, quod habet squamæ æris. P. ✕ VI. fuliginis. P. ✕ XV. ammoniaci tantundem. resinæ terebinthinæ liquidæ. P. ✕ XXV. seui taurini tantundem, aceti heminas tres, olei sextarium.

Iudæi emplastrum fracto capiti accomodatum.

At inter ea quæ fracto capiti accomodantur, habet quidam id quod ad auctorem iudæum refertur. Constat ex his. falis. P. ✕ IIII. squamæ æris rubri, æris combusti, singulorum. P. ✕ XII. ammoniaci, thymiamatis, thuris fuliginis, resinæ aride, singulorum. P. ✕ VI. resinæ colophoniacæ, ceræ, seui uitulini curati, singulorum. P. ✕ XX. aceti, sesquicyathum, olei minus cyathum. *τεδερματινὴ* græci appellant, quæ curata uocant, cum ex seuo puta omnes membranulæ diligenter exemptæ sunt, aut ex alio medicamento.

Diadaphnidon emplastrum ad extrahendum.

Sunt etiã quædam emplastra nobilia ad extrahendum. Quæ ipsa quoque *διαδαφνιδόν* nominantur. Quale est, quod, quia lauri baccas habet *διαδαφνιδόν* appellatur, in eo est, resinæ terebinthinæ. P. ✕ X. nitri, ceræ, picis aride, baccarum lauri, singulorum. P. ✕ XX. olei paulum. Quotiens aut baccam, aut nucem, aut simile aliquid posuerit, scire oportebit, antequam expendatur, ei summam pelliculam esse demendam.

Aliud *διαδαφνιδόν* ad extrahendum, & pus mouendum.

Aliud eo nomine, quod puri quoque mouendo est, seui uitulini, ammoniaci, thymiamatis, picis, ceræ, nitri, baccarum lauri, resinæ aride, aristolochiæ, pyretri pares portiones.

Philocratis emplastrum ad extrahendum, & pus mouendum.

Præter has, est philocratis, quod habet falis ammoniaci. P. ✕ VII. aristolochiæ. P. ✕ VIII. ceræ, resinæ terebinthinæ, fuliginis thuris, singulorum. P. ✕ XV. spumæ argenti. P. ✕ XXXII. Quibus ut pus quoque moueant, iridis. P. ✕ IIII. & galbani. P. ✕ VI. adijciuntur.

επιπιδες emplastrum ad extrahendum.

Optimum tamen ad extrahendum est id, quod à similitudine sordium *επιπιδες* græci appellant. Habet

Habet myrrhæ, croci, iridis, propolis, bdellij, capitulorum punici mali, aluminis & sciffilis, & rotundi, mysi, chalcitis, atramenti sutorij cocti, panacis, falis ammoniaci, uisci, singulorum. P. ✕ IIII. aristolochiæ. P. ✕ VIII. squamæ æris. P. ✕ XVI. resinæ terebinthinæ. P. ✕ LXXV. ceræ, & seui, uel taurini, uel hircini. P. ✕ C.

Emplastrum Hecatei ad extrahendum.

Hecateo quoque auctore emplastrum generis eiusdem fit ex his. galbani. P. ✕ II. fuliginis thuris. P. ✕ IIII. picis. P. ✕ XVI. ceræ, & resinæ terebinthinæ, singulorum. ✕ VIII. quibus pauum irini unguenti miscetur.

Alexandrinum emplastrum uiride ad extrahendum.

Valensque ad idem emplastrum uiride alexandrinum est. Habet aluminis sciffilis. P. ✕ VIII. falis ammoniaci. P. ✕ VIII. Z. squamæ æris. P. ✕ XVI. myrrhæ, thuris singulorum. P. ✕ XVIII. ceræ. P. ✕ CL. resinæ colophoniacæ, aut pineæ. P. ✕ CC. olei heminam, aceti sextarium.

De emplastris exedentibus.

Quædam autem sunt emplastra exedentia, quæ *επτα* græci uocant, quale est id quod habet resinæ terebinthinæ, fuliginis, thuris, singulorum. P. ✕ Z. squamæ æris. P. ✕ I. ladani. P. ✕ II. aluminis tantundem spumæ argenti. P. ✕ IIII.

Emplastrum quod exest corpus, & ossa resoluit, & supercrecentem carnem coerces.

Exest etiam uehementer corpus, atque ossa quoque resoluit, & supercrecentem carnem coerces id quod habet spumæ argenti, squamæ æris, uncias singulas, nitri ignem non experti, lapidis alij, aristolochiæ. P. sextantes, ceræ resinæ terebinthinæ, thuris olei ueteris, atramenti sutorij, falis ammoniaci. P. semis, æruginis, rasæ. P. bessem, aceti scyllitici heminam, uini aminei tantundem.

Emplastra aduersus morsus, & alia recentiora uulnera.

Sunt etiã aduersus morsus quædam accomodata, quale est Diogeni s, nigrum, quod habet bituminis, ceræ, resinæ pineæ aridæ, singulorum. P. ✕ XX. spumæ argenti. P. ✕ C. olei sextarium. Aut in quo sunt squamæ æris. P. ✕ XIIII. cerussæ, & æruginis passæ singulorum. P. ✕ VIII. ammoniaci. P. ✕ XII. ceræ, resinæ pineæ, singulorum. P. ✕ XXV. spumæ argenti. P. ✕ XC. olei sextarium. Aut in quo sunt squamæ æris. P. ✕ XIIII. galbani, P. ✕ VI. cerussæ, & æruginis rasæ, singulorum. P. ✕ XLV. spuma argenti concoquitur.

εμφιον emplastrum rubrum ad idem ualens.

Rubrum quoque emplastrum, quod *εμφιον* uocatur, huc aptum est. Habet resinæ terebinthinæ. P. ✕ II. galbani. P. ✕ III. munij sinopici. P. ✕ VI. thuris fuliginis. P. ✕ XI. cera. P. ✕ VIII. spumæ argenti. P. ✕ LVI. olei ueteris heminam.

Aliud emplastrum ad idem ualens.

Item id quod ex his constat. squamæ æris, thuris fuliginis, singulorum. P. ✕ IIII. galbani. P. ✕ VI. falis ammoniaci. P. ✕ XII. Z. ceræ, P. ✕ XXV. olei tribus heminis. Hæc autem alijs quoque recentioribus uulneribus recte imponuntur.

λεβκά emplastra non grauibus uulneribus accomodata, & maxime senilibus.

Sunt enim alba lenia, *λεβκά* græci uocant, ferè non grauibus uulneribus accomodata, præcipueque senilibus. Quale est quod habet cerussæ. P. ✕ XXXII. seui uitulini curati, & ceræ, singulorum. P. ✕ LVIII. olei heminas tres, ex quibus ea cerussa coquitur.

Elephantinum emplastrum.

Aliud quod habent cerussæ. P. ✕ XX. ceræ. P. ✕ XXXV. olei heminam, aquæ sextarium. Quæ quotiens adijciuntur cerussæ uel spumæ argenti, scire licet, illa ex his coquenda esse. Est autem ea percandida compositio, quæ supra posita est, ideoque elephantina nominatur.

Lenia quoque quedam emplastra sunt, quas *λενια* fere Græci nominant, ut id quod habet minij . P. * IIII. spumę argenti . P. * XXV. cereę & adipis suille . singulorum . P. * XXVII. uitellos quatuor .

Emplastrum lene .

Alia compositio generis eiusdem, cereę, resinę terebinthinę, singulorum . P. * VI. ceruffę . P. * VIII. spumę argenti, plumbi recrementi, *σκαριαν μορβιδου* Græci uocant, singulorum . P. * XX. cicini olei & myrti, singulorum heminę .

Archagathi emplastrum lene .

Tertia quę ad auctorem Archagathum refertur, mysi costū, eris combusti, singulorum . P. * IIII. ceruffę costę . P. * VIII. resinę terebinthinę . P. * X. spumę argenti . P. * VI.

Emplastra eiusdem generis ad leniendum apta .

Etiam num spumę argenti, cereę, adipis suille singulorum . P. * XXVII. uitelli costū quatuor, rose hemina, Aut cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis suille pars quarta, paulum ex plumbi recremento . Aut spumę argenti scibra ex olei hemina, & aque marine altera cocta, donec bullire desierit, cui paulum cereę sit adiectum, aut pares portiones cereę, seui, sibi spumę argenti, ceruffę .

De pastillis, & primo de his, qui ad recentia uulnera glutinanda, sanandaq;
apti sunt . Cap . XX .

Pastilli quoque facultates diuersas habent. Sunt enim ad recentia uulnera glutinanda, sanandaque apti. Qualis est qui habet chalcitis, mysi, spumę nitri, floris eris, galle, aluminis scissilis modice costū, singulorum . P. * I. eris combusti, capitulorum mali punici, singulorum . P. * III. Hunc oportet diluere aceto sic, ubi uulnus glutinandum est, illinere . At si neruosus aut musculosus is locus est, commodius est, cera to miscere sic, ut illius octo partes, nona huius sit.

Alius pastillus ad glutinanda uulnera .

Alius ad idem constat ex his, bituminis, aluminis scissilis, singulorum . P. * I. eris combusti . P. * IIII. spumę argenti . P. * XI. olei sextarium .

De stragide pastillo: quem Polybus confecit, ad glutinandum uulnus .

Sed longe polybi celeberrimus est. *σφραγιδ* autem nominatur. qui habet aluminis scissilis . P. * I. Z. atramenti futurij . P. * II. myrrhę . P. * V. aloes tantundem, capitulorum punici mali, fellis taurini, singulorum . P. * VI. Quę contrita uino austero excipiuntur .

Pastillus ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, obsecnis partibus,
inflammationesq; eorum .

Ad ulcera sordida & nigritiem in auribus, naribus, obsecnis partibus, inflammationesque eorum, chrysocolle . P. * I. atramenti futurij, aluminis scissilis, singulorum . P. * II. halicaccabi corticis . P. * III. minij . P. * VI. spumę argenti . P. * XII. ceruffę . P. * XVI. Quę ex aceto & coguntur, & ubi utendum est, diluuntur .

Pastillus Andronis ad uuam inflammatam, ad naturalia sordida etiam cancro laborantia .

Andronis uero est ad uuam inflammatam, ad naturalia sordida etiam cancro laborantia, galle, atramenti futurij, myrrhę singulorum . P. * II. aristolochię aluminis scissilis, singulorum . P. * II. capitula punici mali . P. * XXV. ex passo coacta, & cum usus exigit aceto, uel uino diluta, prout ualentius, aut lenius uitium est, cui medendum est.

Pastillus ad fissā ani, uel ora uenarum fundentia sanguinem, uel cancrum .

Proprie autem ad ani fissā, uel ora uenarum fundentia sanguinem, uel cancrum, eruginis . P. * II. myrrhę .

myrrhę . P. * XII. stibis lachrymę papaueris, acacię, singulorum . P. * XVI. Quę ex uino, & teruntur, & in ipso usu deliquantur .

Pastillus ad expellendum calculum cum urina .

Expellere autem ex uesica cū urina calculū uidetur hæc compositio casia, croci, myrrhę, costi, nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balsami, hyperici, pares portiones conteruntur . deinde uinum lene instillatur, & pastilli fiunt, qui singuli habeant . P. * Z. hięque singuli quottidie mane ieiuno dantur.

De pessis .

Caput XXI .

Hęc tria compositionum genera, id est quę in malagmatis, pastillis, emplastrisque sunt . maximū, præcipueque uarium usum præstant. Sed alia quoque utilia sunt. ut ea quę foeminis subijciuntur (*πεσσοσός* græci uocant) eorum hæc proprietas est, Medicamenta composita molli lana excipiuntur, ea que lana naturalibus conditur.

Ad sanguinem euocandum .

Ad sanguinem autem euocandum canneis duabus adijcitur nitri . P. * II. aut alij semen conteritur. adijcitur myrrhę paululum, & unguento fusino miscetur, aut cucumeris siluestris pars interior ex laete muliebri diluitur .

Ad uuluam molliendam .

Ad uuluam molliendam oui uitellus, & foenum græcum, & rosa, & crocum temperantur. Aut elate rij . P. * Z. falis tantundem, uuę taminia . P. * VI. melle excipiuntur.

Alia pessi compositio ad idem ualens .

Aut Boetho auctore, croci resinę terebinthinę, singulorum . P. * IIII. myrrhę . P. * XXX. rosę . P. * I. seui uitulini . P. * Z. cerę . P. * II. miscentur .

Ad inflammationes uulue Numenij Pessus .

Optima autem aduersus inflammationes uulue Numenij compositio est: quę habet croci . P. * Z. cerę . P. * I. butyri . P. * VIII. adipis anserinę . P. * XII. uitellos costos duos, rosę minus cyatho .

Ad eijciendum è uulua infantem mortuum .

Si uero infans intus decessit: quo facilius eijciatur, malicoriū, ex aqua terendum: coque utendū est. Si mulier uitio locorum concidit, qua curatione utendum sit .
Si concidere uitio locorum mulier solet, cochleę cum testis suis comburendę, conterendęque: de inde his mel adijciendum est. Si non comprehendit, adeps leonina ex rosa mollienda est.

De medicamentis quibus aridis utimur, ad carnem supercrecentem
exedendam . Caput XXII .

Quædam autem mixturę medicamentorū sunt: quibus aridis neque coactis utimur sic, ut inspergamus: aut cum aliquo liquido mixta illinamus: quale est ad carnem supercrecentem exedendā. quod habet squamę, fuliginis thuris singulorum . P. * I. eruginis . P. * II. Hęc autem eadem cum melle purgant ulcera: cum cera implent. Mysi quoque, & galla si paribus portionibus misceantur, corpus consumunt: ea que uel arida inspergere licet: uel excepta cadmia illinere .

Ad putrem carnem continendam ne ultra serpat, eamq; leniter
exedendam plures compositiones .

Putrem uero carnem continet, neque ultra serpere patitur, & leniter exest, mel, uel cum lenticula, uel cum marrubio, uel cum oleę folijs ante ex uino decoctis. Item fertula campana in mulso cocta, dein de contrita, aut calx cum cerato, aut amara nuce cū alio sic, ut huius pars tertia sit: paulumque his croci adijciatur . aut quod habet spumę argenti . P. * VI. cornu bubuli combusti . P. * XII. aluminis scissilis, thuris, singulorum . P. * IIII. gallę . P. * VIII. aristolochię . P. * X. uehementius idem facit etiam adurendo, auripigmentū cū chalcitide, aut nitro, aut calce, aut charta cōbusta. Itē sal cū aceto. Vel ea compositio quę habet chalcitidis, capitulorum punici mali, aloes, singulorum . P. * II. aluminis scissilis, thuris, singulorum . P. * IIII. gallę . P. * VIII. aristolochię . P. * X. mellis quantum satis sit ad ea cogen da. Vel cantharides . P. * I. sulphuris . P. * I. lolij . P. * III. Quibus adijciatur picis liquidę quantum satis est. adiungendum uel chalcitis quoque cum resina, & ruta mixta. aut cum eadem resina: diphryges, aut uua aminia cum pice liquida. Idem uero possunt feces uini combustę, & calcis, & nitri pares portiones, uel aluminis scissilis . P. * ZZ. thuris sandaracę, nitri singulorum . P. * I. gallę . P. * VIII. aristolochię . P. * X. mellis quantum satis est.

Hęc compositio .

Est etiam hierę compositio. quę habet myrrhę, chalcitidis, singulorum . P. * II. aloes, thuris, aluminis scissilis, singulorum . P. * IIII. Aristolochię, gallę immaturę, singulorum . P. * VIII. malicorij. contriti . P. * X .

Iudei compositio .

Est iudei: in qua sunt calcis partes duę, nitri quam ruberrimi pars tertia. quę urina impuberis pueri coguntur, donec strigmenti crassitudo sit. Sed subinde is locus: cui id illinitur: madefaciendus est.

At iolas, chartę combustę, sandaracę, singulorum. P. ✕ I. calcis. P. ✕ II. auripigmenti tantundem miscbat .

Ad sanguinis profuuiam, uel ex membrana cerebri, uel alijs locis & ad cancrum, & ad inducendam cicatricem, & ad coerendam carnem crescentem .

Si uero ex mēbrana: quę super cerebrum est, profluit sanguis, uitelus combustus & cōtritus inspergi debet. Si alio loco sanguinis profuuium est, auripigmenti, squamę eris, singulorum. P. ✕ I. sandaracę. P. II. marmoris cocti. P. ✕ III. inspergi debet. Eadem cancro quoque obfistunt. Ad inducendam cicatricem, squamę eris, thuris fuliginis, singulorum. P. ✕ II. calcis. P. p. III. Eadem incrementem quoque carnem coercent .

Timei compositio ad ignem sacrum, uel cancrum .

Timeus autem ad ignem sacrum, uel ad cancrum, his utebatur. Myrrę. P. ✕ II. thuris, atramenti futuri singulorum. P. ✕ III. sandaracę, auripigmenti, squamę eris, singulorum. P. ✕ III. gallę. P. ✕ VI. carullę combustę. P. ✕ VIII. Eadem uel arida insperfa, uel melle excepta idem præstant .

Ad sternutamenta excitanda .

Sternutamenta uero, uel albo ueratro, uel struthio coniecto in nares excitantur, uel his mixtis: piperis, ueratri albi, singulorum. P. ✕ Z. castorei. P. ✕ spumę nitri. P. ✕ I. struthi. P. ✕ III.

Gargarizationes quibus fieri debeant .

Gargarizationes autē aut leuandi causa fiunt, aut reprimendi, aut euocandi. Leuant lac, cremor uel ptisanę, uel furfurum. Reprimit aqua, in qua uel lenticula. uel rosa, uel rubus, uel cotoneum malum, uel palmulę decoctę sunt. Euocant, sinapi, piper .

De antidotis, & quibus malis opitulentur .

Caput XXI.

Antidota raro, sed præcipue interdum necessaria sunt, quia grauissimis casibus opitulantur, Ea rekte quidem datur collis corporibus uel per ictus, uel ubi ex alto deciderunt, uel uiscerum, laterum, faucium, interiorumque partium doloribus. Maxime autem desideranda sunt aduersus uenena uel per morsus, uel per cibos, aut potiones nostris corporibus inferta .

Compositio antidoti .

Vnum est: quod habet lacryme papaueris. P. ✕ Z. acori, malobathri. P. ✕ V. iridis illyricę, gūmi, singulorum. P. ✕ II. anesi. P. ✕ III. nardi gallici, foliorum rosę aridorum, cardamomi, singulorum. P. p. III. petroselin. P. p. III. Z. folij. P. p. V. casię nigre, silis, bdellij, balsami, seminis piperis albi, singulorum. P. XX. styracis. P. V. Z. myrrhę, oppoponacis, nardi syrii, thuris masculi, hypocistidis succi, singulorum. P. ✕ VI. castorei. P. XVI. costi. piperis albi, galbani, resinę terebinthinę, croci floris, iunci rotundi, singulorum. P. VIZ. dulcis radice. P. p. VIII. Z. Quę uel melle, uel passo excipiuntur .

Aliud antidotum Ambrosia nominatum, quod zopyrus Ptolemæo regi composuit .

Alterum, quod zopyrus regi Ptolemæo dicitur composuisse, atque Ambrosiam nominasse: ex his constat. Costi, thuris masculi, singulorum. P. p. V. piperis albi. P. p. Z. floris iunci rotundi. P. II. cinnamomi. P. p. II. casię nigre. P. p. III. croci ciliij. P. p. III. Z. myrrhę, quam staeten nominat. P. p. V. nardi indici. P. p. V. Z. quę singula contrita melle cocto excipiuntur. Deinde ubi utendum est id: quod ægyptiæ fabę magnitudinem impleat, in potione uini diluitur .

Antidorum Mithridatis .

Nobilissimum autem est Mithridatis, quod quotidie sumendo Rex ille dicitur aduersus uenenorū pericula tutum corpus suum reddidisse. in quo hæc sunt, costi. P. p. S. Z. acori. P. p. V. hyperici, cumini, sagapeni, agacię succi, iridis illyricę, cardamomi, singulorum. P. p. II. anesi. P. p. III. nardi gallici, gentiam æradicis aridorum rosę foliorum, singulorum. P. p. III. papaueris lacrymę, petroselin, singulorum. P. p. III. Z. casię, silis lolij, piperis longi, singulorum. P. ✕ V. I. styracis. P. V. Z. castorei, thuris hypocistidis succi, myrrhę, oppoponacis, singulorum. P. V. I. Z. malobathri folij. ✕ VI. floris iunci rotundi, resinę terebinthinę, galbani, dauci cretici seminis, singulorum. P. p. V. I. Z. nardi. opobalsami, singulorum. P. p. V. I. Z. thlaspis. P. ✕ V. ZZ. radice ponticę. P. VII. croci, zinziberis, cinnamomi, singulorum. P. ✕ VIII. r. Hęc contrita melle excipiuntur: & aduersus uenenum, quod magnitudinē nucis gręcę impleat, ex uino datur. In cæteris autem affectibus corporis pro modo eorum, uel quod ægyptiæ fabę, uel quod Erui magnitudinem impleat, satis est .

De acopis .

Caput XXI.

Acopa quoque utilia neruis sunt: quale est quod habet floris iunci rotundi. P. II. ZZ. costi. iunci quadrati, lauri baccarum, ammoniaci, cardamomi, singulorum. P. p. III. Z. myrrhę, æris combusti, singulorum. P. p. VII. iridis illiricę, cerę singulorum. P. p. XIII. alexandrini calami, iunci rotundi, aspalathi, xylobalfami, singulorum. P. ✕ VIII. feui. P. I. unguenti irini cyathum .

Acopum ad uenas neruis utile .

Alterum, quod ad uenas uocant, hoc modo fit: cerę. P. Z. olei tantundem, resinę terebinthinę ad nucis

cis iuglandis magnitudinem simul incoquantur: deinde infusa in mortario teruntur, infillaturque subinde quàm optimi mellis acetabulum: tum irini unguenti, & rosę terni cyathi .

Ægyptiæ ad ulcera purganda, & implenda .

Ægyptiæ autem gręci uocant, liquida que illinuntur. Quale est quod fit ad ulcera purganda, & implenda, maxime inter neruos paribus portionibus inter se mixtis, butyri, medullę uitulinę, seu uitulini, adipis anserinę, cerę, mellis resinę terebinthinę, rosę, olei cicini. Quę separatim omnia liquantur: deinde liquida miscentur, & tum simul teruntur. Et hoc quidem magis purgat. Magis uero emollit: si pro rosa cypirus infunditur .

Ad sacrum ignem .

Ad sacrum ignem spumę argenti. P. ✕ VI. corni bubuli combusti. P. ✕ II. conteruntur, adijciunturque inuicem uinum, & id quod specialiter sil uocatur, & mirteum: donec utriusque terni cyathi conijciantur .

De catapotijs .

Caput XXV .

Catapotium ad somnum accersendum, & leuationem doloris, & simul ad concoquendum .

Catapotia quoque multa sunt. uarijsque de causis fiunt. ad uocandum uocant, quę somno dolorem leuant. Quibus uti: nisi nimia necessitas urget, alienum est. Sunt enim ex uehementibus medicamentis, & stomacho alienis. Potest tamen etiam ad concoquendum: quod habet papaueris lacrymę, galbani, singulorum. P. ✕ I. myrrhę, castorei. piperis, singulorum. P. ✕ II. Ex quibus quod erui magnitudinem habet, satis est deuorasse .

Catapotium ualentius ad somnum .

Alterum stomacho peius, ad somnū ualentius ex his fit, mandragorę. P. Z. apij seminis, item hyoscyami seminis singulorum. P. ✕ III. Quę ex uino teruntur. Vinum autem eiusdem magnitudinis: quę supra posita est: abunde est sumpsisse .

Catapotium ad plurimos dolores per somnum leniendos .

Siue autem capitis dolores, siue ulcera, siue lippitudo, siue dentes, siue spiritus difficultas, siue intestinorum tormenta, siue inflammatio uulue est, siue coxa siue iecur, aut lienis, aut latus torquet, siue uitio locorum aliqua prolabitur, & obmutescit, occurrit dolori per quietem eiusmodi catapotium. Silis acori, rutę siluestris seminis, singulorum. P. p. I. castorei, cinnamomi, singulorum. P. ✕ II. papaueris lacrymę, panaces, radice mandragorę, malorum aridorum iunci rotundi floris, singulorum. P. p. II. piperis grana. LVI. Hęc per se cōtrita, rursus instillato subinde passo, simul omnia teruntur, donec crassitudo fordium fiat. Ex eo paulum aut deuoratur, aut aqua diluitur & potui datur .

Catapotium aliud, ad multa ualens .

Quin etiam siluestris papaueris, cum iam ad excipiendam lachrymam maturum est, manipulus qui manu comprehendere potest, in uas demittitur, & superinfunditur aqua: quę id contegat, atque ita coquitur. Vbi iam bene manipulus is coctus est, ibidem expressus projicitur, & cum eo humore passu pari mēfura miscetur, inferuetque, donec crassitudinem fordium habeat. Cum infrixit, catapotia ex eo fiunt ad nostrę fabę magnitudinem, habetque usum multiplicem. Nam & somnum faciunt uel per se assumpta, uel ex aqua data, & aurium dolores leuant, adiectis exiguo modo rutę succi, ac passu. Et tormina supprimunt ex uino liquata, & inflammationem uulue coercent mixta cerato ex rosa facto: cum paulum his croci quoque accessit, & ex aqua frōti inducta, pituitam in oculos decurrentem tenent .

Catapotium ad inducendum somnum: quod uulua dolens prohibuit .

Item si uulua dolens somnum prohibuit, croci. P. ✕ II. anesi, myrrhę, singulorum P. p. I. papaueris lacrymę. P. p. ✕ III. cicutę seminis. P. ✕ VIII. miscentur, excipiunturque uino uetere, & quod lupini magnitudinem habet in tribus cyathis aque diluitur. Id tamen in febre periculose datur .

Ad iecur sanandum .

Ad sanandum iecur nitri. P. ✕ Z. croci, mirrhę, nardi gallici, singulorum. P. ✕ I. melle excipiuntur, daturque quod ægyptiæ fabę magnitudinem habeat .

Ad finiendos dolores lateris .

Ad lateris dolores, finiendos, piperis, aristolochię, nardi, myrrhę pares portiones .

Ad thoracis dolores finiendos .

Ad thoracis, nardi. P. ✕ I. thuris, casię, singulorum. P. ✕ III. myrrhę, cinnamomi, singulorum. P. ✕ VI. croci. P. ✕ VIII. resinę terebinthinę quadrans, mellis heminę tres .

Catapotium Athenionis ad tussim .

Ad tussim Athenionis, myrrhę, piperis, singulorum. P. p. ✕ I. castorei, papaueris lacrymę, singulorum. P. ✕ I. Quę separatim contusa postea iunguntur, & ad magnitudinem fabę nostrę bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur .

Catapotium Heraclidis tarentini ad tussim, & somnum .

Si somnum prohibet, ad utranque Heraclidis tarentini croci. P. ✕ I. cinnamomi castorei, papaueris lacrymę, singulorum. P. ✕ I. myrrhę, piperis longi. costi, galbani, singulorum. P. Z.

Catapotium ad purganda ulcera in faucibus tussientibus .

Quod si purganda sunt ulcera in faucibus tussientibus, panaces, myrrhę, resinę terebinthinę, singulo

rum. P. * galbani. P. Z. hyssopi. P. Z. conterenda sunt. hisque hemina mellis adijcienda, & quod digito excipi potest, deuorandum est.

Collice Casij medici.

Collice uero Casij ex his constat, croci, anesi, castorei, singulorum. P. * III. petroselini. P. * IIII. piperis & longi, & rotundi, singulorum. P. * V. papaueris lacrymæ, iunci rotundi, myrrhæ, nardi, singulorum. P. * VI. Quæ melle excipiuntur. Id autem & deuorari potest, & ex aqua calida sumi.

Ad infantem mortuum, aut secundas expellendas.

Infantem uero mortuum, aut secundas expellit aquæ potio, cui salis ammoniaci. P. * I. aut cui dictami cretici. P. * I. adiectum est.

Laborantibus ex partu quid dari debeat.

Ex partu laborantibus erisimum ex uino tepido ieiunæ dari debet.

Ad adiuuandam uocem.

Vocem adiuuat thuris. P. * I. in duobus cyathis uini datum.

Aduersus difficultatem urinae.

Aduersus urinæ difficultatem, piperis longi, castorei, myrrhæ, galbani, papaueris lacrymæ, croci, costici unciæ singulæ, styracis, resinæ terebinthinæ. P. sextantes, mel, absinthij cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabæ ægyptiæ & mane, & cœnato dari debet.

Arteriæ compositione quomodo fiat.

Arteriæ uero hoc modo fit: casia, iris, cinnamomi, nardi, myrrhæ, thuris, singulorum. P. * I. croci. P. * I. piperis grana. * XX. ex passis tribus sextarij decoquuntur: donec mellis crassitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, thuris, singulorum. P. * I. coniunguntur in passis eundem modum decoquuntur. Aut eiusdem passis hemina tres usque eo coquuntur: donec extracta inde gutta indurescat, & adijcitur tritæ casia. P. * I.

De quinque generibus nozarum corporis, & primo de uulneribus, quæ maxime per tela inferuntur.

Caput XXVI.

Cum facultates medicamentorum proposuerim, genera, in quibus noxa corpori est: proponam. Ea quinque sunt. Cum quid extrinsecus læsit: ut in uulneribus. Cum quid intra se ipsum corruptum est, ut in cancro. Cum quid innatum est, ut in uesica calculus. Cum quid increuit, ut uena quæ intumescens in uaricem conuertitur. Cum quid deest, ut cum curata pars aliqua est. Ex his alia sunt, in quibus plus medicamenta: alia, in quibus plus manus proficit. Ergo dilatis his: quæ præcipue scalpellum, & manum postulant: nunc de his dicam, quæ maxime medicamentis egent. Diuidam autem hanc quoque curandi partem sicut priorem, Et ante dicam, de his, quæ in quantilibet partem corporis incidunt. Tum de his, quæ certas partes infestant. Incipiam à uulneribus. In his autem ante omnia scire medicus debet: quæ insanabilia sunt: quæ difficilem curationem habeant: quæ promptiorem. Est enim prudentis hominis: primum eum, qui seruari non potest, non attingere, nec subire speciem eius ut occisi, quem fors ipsius peremit. Deinde, ubi grauis metus sine certa tamen desperatione est, indicare necessarijs periclitantis in difficili rem esse: ne si uicta ars malo fuerit, uel ignorasse, uel sefellisse uideatur. Sed ut hæc prudenti uiro conueniunt, sic rursus histriouis est, paruam rem attollere, quo plus præstitisse uideatur. Obligarique æquum est confessione promptæ rei: quo curiosius etiam circumspectat, ne, quod per se exiguum est malum, maius curantis negligentia fiat.

Quæ uulnera insanabilia sint.

Seruari non potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui iocineris portæ, cui in spina medulla percussa est, cuique aut pulmo medius, aut ieiunum, aut tenuius intestinum, aut uentriculus, aut renes uulnerati sunt: cuiue circa fauces grandes uenæ, uel arteriæ præcisæ sunt.

Quæ uulnera difficilem curationem habeant.

Vix autem ad sanitatem perueniunt: quibus ulla parte pulmo, aut iocineris crassum, aut membrana, quæ continet cerebrum, aut lienis, aut uulua, aut uesica, aut ullum intestinum, aut septum transversum uulneratum est. Hi quoque in præcipiti sunt: in quibus usque ad grandes intusque conditas uenas in alis, uel poplitibus mucro descendit. Periculosa etiam uulnera sunt, ubicunque uenæ maiores sunt. quoniam exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Idque euenit non in alis tantum, atque poplitibus, sed etiam in his uenis, quæ ad anum, testiculosque perueniunt. Præter hæc malum uulnus est, quodcunque in alis, uel foeminibus, uel inanibus locis, uel in articulis, uel inter digitos est. Item quodcunque, musculum, aut neruum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem læsit.

Quæ uulnera tutiorem curationem habeant.

Tutissimum omnium quod in carne est. & hæc quidem loco uel peiora, uel meliora sunt: modo uero periculum facit quodcunque magnum est.

Observationes quædam & ætatis, & corporis, & uitæ, & temporis in uulneribus.

Aliquid etiam in uulneris genere, figuraque est. Nam peius est quod etiam collisum, quam quod tantum discissum est. adeo ut acuto quoque, quam retuso telo uulnerari commodius sit. Peius etiam uulnus est, ex quo aliquid excisum est: ex quo ue caro alia parte abscissa, alia dependet: pessima quæque plaga in orbem est: tutissima, quæ lineæ modo recta est. Quo deinde propius huic, illiue figuræ uulnus est: eo

est, eo uel deterius, uel tolerabilius est. Quin etiam confert aliquid & ætas, & corpus, & uitæ propositum, & anni tæpus, quia facilius sanescit puer uel adolescens, quam senior, uales quam infirmus, neque nimis tenuis, neque nimis plenus, quam si alterum ex his est. integri habitus, quam corrupti: exercitatus, quam iners: sobrius & temperans, quam uino, uenerique deditus. Opportunissimumque curationi tempus uernum est, aut certe, neque feruens neque frigidum, liquidem uulnera & nimius calor, & nimium frigus infestant, maxime tamē horum uarietas, ideoque perniciosissimus autūnus est. Sed pleraque ex uulneribus oculis subiecta sunt, quorundam ipsæ sedes indices sunt, quas alio loco demonstrauimus, cum positus interiorum partium ostendimus. Veruntamen, quia quædam uicina sunt, interest quoque uulnus in summa parte sit, an penitus penetrauerit, necessarium est notas subijcere, per quas quid intus actum sit, scire possimus, & ex quibus uel spes, uel desperatio oritur.

Signa percussi cordis.

Igitur corde percusso, sanguis multus effertur, uenæ languescunt, color pallidissimus, sudores frigidi, malique odoris tanquam irrorato corpore oriuntur, extremisque partibus frigidis matura mors sequitur.

Signa pulmonis icli.

Pulmone uero iclo, spirandi difficultas est: sanguis ex ore spumans, ex plaga rubens, simulque etiā spiritus cum sono fertur in uulua inclinari iuuat: quidam sine ratione confurgunt. Multi, si in ipsum uulnus inclinati sunt, loquuntur: si in aliam partem, obmutescunt.

Signa iocineris uulnerati.

Iocineris autem uulnerati notæ sunt, multus sub dextra parte præcordiorum profusus sanguis, ad spinam reducta præcordia: in uentrem cubandi dulcedo: punctiones, doloresque usque ad iugulum iunctumque ei latus scapularum: os intentum. Quibus nonnunquam etiam biliosus uomitus accedit.

Signa percussorum renium.

Renibus uero percussis, dolor ad inguina, testiculosque descendit, difficulter urina redditur: eaque aut est cruenta, aut cruor fertur.

Signa uulnerati lienis.

AT liene iclo, sanguis niger à sinistra parte prorumpit: præcordia cum uentriculo ab eadem parte indurescunt: fitis ingens oritur, dolor ad iugulum, sicut iocinere uulnerato uenit.

Signa percussæ uulue.

AT cum uulua percussa est, dolor inguinibus, & coxis, & femoribus est. Sanguinis pars per uulnus, pars per naturale descendit: uomitus bilis insequitur. Quædam obmutescunt: quædam mente labuntur, quædam sui compotes: neruorum, oculorumque dolore urgeri se confitentur, morientesque tandem eadem, quæ corde uulnerato, patiuntur.

Signa percussi cerebri, uel membrane eius.

SIN cerebrum membrana ue eius uulua accepit: sanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit: fereque bilis uomitus insequitur. Quorundam sensus obtunduntur: appellatique ignorant. Quorundam trux uultus est: quorundam oculi quasi resoluti huc, atque illuc mouentur. fereque tertio, uel quinto die delirium accedit. multorum etiam nerui distenduntur. Ante mortem autem plerique fascias, quibus caput deligatum est, lacerant, ac nudum uulnus frigori obijciunt.

Signa percussi stomachi.

Vbi stomachus autem percussus est: singultus, & bilis uomitus insequitur. Si quid cibi, uel potio nis assumptum est, ea redditur cito. Venarum motus elanguescunt: sudores tenues oriuntur: per quos extremæ partes frigescent.

Signa icliuini intestini, & uentriculi uulnerati, & aliorum intestinorum.

Communes uero icliuini intestini, & uentriculi uulnerati notæ sunt. Nam cibus, & potio per uulnus exeunt, præcordia indurescunt. nonnunquam bilis per os redditur. intestino tantum sedes inferior est. Cætera intestina icla uel sterces, uel odorem eius exhibent.

Signa percussæ medulle, quæ in spina est.

Medulla uero quæ in spina est discussa, nerui resoluntur, aut distendantur, sensus intercident, interposito tempore aliquo sine uoluntate inferiores partes uel semen, uel urinam, uel etiam sterces excernunt.

Signa septi transversi percussi.

AT si septum transversum percussum est, præcordia sursum contrahuntur, spina dolet, spiritus rarus est, sanguis spumans fertur.

Signa uesicæ uulneratæ.

Vesica uero uulnerata, dolent inguina. quod super pubem est, intenditur. pro urina sanguis, aut ex ipso uulnere urina descendit, stomachus afficitur. itaque aut bilem uomunt, aut singultiunt, frigus, & ex eo mors sequitur.

De sanguine, & sanie, & pure, & eorum speciebus, quando ue meliora, deteriora ue sint.

HIS cognitio, etiam nunc quædam alia noscenda sunt ad omnia uulnera, ulceraque, de quibus dicturi sumus, pertinentia. Ex his autem exit sanguis, sanies, pus. Sanguis omnibus notus est. Sanies est tenuior hoc uarie crassa, & glutinosa, & colorata. Pus crassissimum, albidissimumque, glutinosius & sanguine, &

Idem radix siluestris cucumeris præstat. Idem compositio, quæ habet elaterij. P. ✗ I. spumæ argenti. P. ✗ II. unguenti pondo. ✗ III. Quæ excipiuntur resina terebinthina: donec emplastrum crassitudo ex omnibus fiat. Ac nigras quoque cicatrices leniter purgant paribus portionibus mixta, ærugo, plûbum elotum, eademque rosa cocta, siue ungitur cicatrix: quod in facie fieri potest, siue id ut emplastrum imponitur, quod in alijs partibus commodius est. At si uel excreuit cicatrix, uel concaua est stultum est decoris causa rursus & dolorem, & medicinam sustinere. Alioqui res utriusque succurri patitur: Si quidæ utraque cicatrix exulcerari scalpello potest. si medicamentum aliquis mauult: idem efficiunt compositiones hæc: quæ corpus exedunt. Cute exulcerata, super eminentem carnem exedentia medicamenta conijcienda sunt. Super concauam, impletia, donec utrunque ulcus sanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur.

De uulneribus, quæ per morsus inferuntur, eorumq; curationibus. Cap. XXVII.

DIXI de his uulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. Sequitur ut de his dicam, quæ morsu fiunt, interdum hominis, interdum simiæ, sepe canis, nonnunquam ferorum animalium, aut serpentium. Omnis autem fere morsus habet quoddam uirus. Itaque si uehemens uulnus est, cucurbitula ad mouenda est. Si leuius, protinus emplastrum iniiciendum, præcipueque Diogenis. si id non est, quodlibet ex his, quæ aduersus morsus proposui. si ea non sunt, uiride alexandrinum. si ne id quidem est, quodlibet non pingue ex his, quæ recentibus uulneribus accommodantur. Sal quoque his, præcipueque ei, quod canis fecit, medicamentum est: si manus uulneri imponitur, superque id duobus digitis uerberatur (Exsaniet enim) ac balsamentum quoque recte super id uulnus deligatur.

Curatio aduersus rabiosi canis morsum.

Vtique autem si rabiosus canis fuit, cucurbitula uirus eius extrahendum est. deinde si locus neque neruolosus, neque musculosus est, uulnus id adurendum est. si uri non potest, sanguinem homini mitti nõ alienum est. tum uiso quidem uulneri super imponenda, quæ ceteris uisitis sunt. ei uero quod expertum ignem non est, ea medicamenta, quæ uehementer exedunt. post quæ nullo nouo magisterio, sed iam supra posito, ulcus erit implendum: & ad sanitatem perducendũ. Quidam post rabiosi canis morsum protinus in balneum mittunt: ibique patiuntur desudare, dum uires corporis sinunt ulcere adaperto: quo magis ex eo quoque uirus destillet. deinde multo meracoque uino excipiunt. quod omnibus uenenis contrarium est. idque cum ita per triduum factum est, tutus esse homo a periculo uideatur. Solet autem ex eo uulnere, ubi parum occursum est, aquæ timor nasci. *Idiopis* Græci appellant. Miserrimum genus morbi. in quo simul æger & siti, & aquæ metu cruciatur. quo oppressis in angusto spes est. Sed unicuique tamen remediũ est, nec opinantem in piscinam non ante ei prouisam proijcere. Et si natandi scientiam non habet modo mersum bibere pati, modo attollere. Si habet, interdum deprimere, ut inuitus quoque aqua fatietur. sic enim simul & sitis, & aquæ metus tollitur. Sed aliud periculum excipit, ne infirmum corpus in aqua frigida uexatum, neruorum distentio absumat. Id ne incidat, a piscina protinus in oleum calidum demittendus est. Antidotum autem præcipue id, quod primo loco posui. ubi id nõ est, aliud si nondum eger aquam horret, potui ex aqua dandum est, & si amaritudine offenditur, mel adiiciendum est. Et si iam is morbus occupauit: per catapotia fumi potest.

Curationes communes aduersus omnes morsus serpentium.

Serpentium quoque morsus non nimium distantem curationem desiderant: quamuis in ea multum antiqui uariarunt, ut in singula genera anguium singula medendi genera præciperent: atque alijs alia. sed in omnibus eadem maxime proficiunt. Igitur in primis super uulnus id membrum deligandũ est: nõ tamen nimium uehementer, ne torpeat. Dein uenenum extrahendum est. id cucurbitula optime facit. Neque alienum est ante scalpello circa uulnus incidere, quo plus uitia iam sanguinis extrahatur. Si cucurbitula non est, quod tamen uix incidere potest, tum quodlibet simile uas quod idem possit. Si ne id quidem est, homo adhibendus est, qui uulnus exsugat. Neque hercules scientiam præcipuam habent hi qui psilli nominantur: sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam uenenum serpentis, ut quædam etiam uenatoria uenena, quibus galli præcipue utuntur: nõ gustu, sed in uulnere nocent. Ideoque colubra ipsa tuto estur: ictus eius occidit, & si stupente ea, quod per quædam medicamenta circulatoria faciunt: in os digitum quis indidit, neque percussus est, nulla in ea salua noxa est. Ergo quisquis exemplum psylli se cutus id uulnus exfluxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem præstabit. Illud ne interea, ante debeat attendere: ne quod in gingiuis, palato ue, aliaue parte oris ulcus habeat. Post hæc is homo loco calido collocandus est sic, ut id, quod percussus erit, in inferiorẽ partem inclinetur. Si neque qui exsugat, neque cucurbitula est: forbere oportet ius anserinum, uel ouillũ, uel uittulinũ, & uomere. Viuum autem galinacẽ pullũ per mediũ diuidere, & protinus calidũ super uulnus imponere sic, ut pars interior corpori iungatur. Facit etiam hædus agnus ue discissus, & calida eius caro statim super uulnus imposita. emplastra quoque quæ supra cõprehensa sunt. Aptissimumque est uel ephesiũ, uel id quod ei subiectũ est. pferens que in aliquo antidoto præsidium est. Sin id non est: necessariũ est exforbere potionem meri uini cum pipere, uel quodlibet aliud, quo calor mouendus est: ne humorem intus coire patiat. Nam maxima, pars uenenuu frigidore interimit. Omnia etiam urinam mouentia, quia materiam extenuant, utilia sunt.

Speciales

Speciales curationes aduersus ictus serpentium, & primo aduersus ictum Aspidis.

HAEC aduersus omnes ictus communia sunt. Vtus tamen ipse docuit, eum, quem aspis percussit: acetum potius bibere debere. Quod demonstrasse dicitur casus cuiusdam pueri, qui cum ab hac ictus esset: & partim ob ipsum uulnus, partim ob immodicos estus siti premeretur: ac locis ficcis alium humorem non reperiret: acetum, quod forte secum habebat, ebibit, & liberatus est. Credo quoniam id, quæ uis refrigerandi uim habet, tamen habet etiam dissipandi. Quo fit, ut terra resperisa eo, spumet. Eadem ergo uis uerisimile est, spissescens quoque intus humorem hominis ab eo discuti, & sic dari sanitatẽ.

Aduersus ictum scorpionis.

IN quibusdam etiam alijs serpentiibus certa quædam auxilia satis nota sunt. Nam scorpio sibi ipse pulcherrimum medicamentum est. Quidam contritum cum uino bibunt, quidam eodem modo contritum super uulnus imponunt: quidam super prunam eo imposito uulnus suffumigant, undique uelste circumdata, ne is fumus dilabatur: tum carbonem eius, super uulnus deligant. Bibere autem oportet herbes solaris, quam *hiorpõmor* græci uocant: semen, uel certe folia ex uino. Super uulnus uero etiam surfures ex aceto, uel ruta siluatica recte imponitur, uel cum melle sal tostus. Cognoui tamen medicos, qui ab scorpione ictis nihil aliud, quam ex brachio sanguinem miserunt.

Aduersus aranei & scorpionis ictum.

ET ad scorpionis autem & ad aranei ictum, allium cum ruta recte miscetur, ex oleoque contritum super imponitur.

Aduersus Cerastris, & Dipsæ, & Hemorrhoidis ictum.

AT si Cerastris, aut Dipsas, aut Hemorrhoidis percussit: catapotium, quod ægyptiæ fibæ magnitudinem æquet, arefactum in duas potiones diuidendum est sic, ut ei rutæ paulum adijciatur. Trifolium quoque & mentastrum, & cum aceto panaces æque proficiunt. Costumque & calia, & cinnamomum recte per potionem assumuntur.

Aduersus Chersydri ictum & Cerastris.

Aduersus Chersydri uero ictum, panacis, aut laser, quod sit scrupulorum. IIS. ✗ I. uel porri succus cum hemina uini sumendus est, & edenda multa satureia. Imponendum autem super uulnus sterco caprinum ex aceto coctum, aut ex eodem hordeacea farina, aut ruta, uel nepeta cum sale contrita mel le adiecto. Quod in eo quoque uulnere, quod cerastris fecit, eque ualet.

Aduersus Phalangij ictum.

VBI uero phalangium nocuit, præter eam curationem, quæ manu redditur, sæpe homo demittendus in solum est, dandusque ei myrrha & uuæ taminie par modus ex passis hemina: uel radicule semen, aut lolij radix ex uino, & super uulnus surfures ex aceto coctæ, imperandumque, ut is conquiescat.

Aduersus ictus italorum anguium, qui minus terribiles peregrinis sunt.

Verum hæc genera serpentium & peregrina, & aliquanto magis pestifera sunt, maximeque estuosis locis gignuntur. Italia, frigidioresque regiones hac quoque parte salubritatem habent, quod minus terribiles angues edunt. Aduersus quos satis proficit herba betonica, uel cantabrica, uel centaurion, uel agrimonia, uel trixago, uel personina, uel marine pallinacæ singule binæ ue tritæ & cum uino potui datæ, & super uulnus impositæ. Illud ignorari non oportet, omnis serpentis ictum & ieiuni, & ieiuno magis nocere. Ideoque perniciosissime sunt, cum incubant. Utilissimumque est, ubi ex anguibz metus est, non ante progredi, quam quid aliquis assumpsit.

Remedium generale aduersus omnia uenena, uel in cibo, uel in potione assumpta.

NON tam facile his opitulari est, qui uenenum, uel in cibo, uel in potione sumpserunt. Primum, quia non protinus sentiunt, ut ab angue icti, ita ne succurrere quidem statim sibi possunt. Deinde, quia noxa non a cute, sed ab interioribus partibus incipit. Commodissimum est tamen, ubi primũ sensit aliquis, protinus oleo multo epoto uomere. Deinde, ubi præcordia exhausta, bibere antidotum. si id non est, uel merum uinum.

Specialia remedia aduersus quædam uenena, & primo aduersus cantharidas.

SVNT tamen quædam remedia propria aduersus quædam uenena, maximeque leuiora. Nam si cantharidas aliquis ebibit, panace cum lacte contusa, uel galbano, uino adiecto dari, uel lac per se debet.

Aduersus cicuram.

SI cicutam, uinum merum calidum cum ruta quamplurimum ingerendum est, deinde is uomere cogendus. posteaque laser ex uino dandum. Isque, si febre uacat: in calidum balneum mittendus. Si non uacat: unguendus ex calefacientibus est. post quæ quies ei necessaria est.

Aduersus hyoscyamum.

SI hyoscyamum, feruens mulsum bibendum est, aut quodlibet lac, maxime tamen asinum.

Aduersus cerussam.

SI cerussam: ius maluæ, uel ius glandis ex uino contritæ maxime profunt.

Aduersus sanguisugam si epota est, & lac quod intus coijt.

SI sanguisuga epota est, acetum cum sale bibendum est. Si lac intus coijt, aut passum, aut coagulatum, aut cum aceto laser.

SI fungos inuitiles quis assumpserit, radica aut epota, aut cum sale & aceto edenda est. Ipsi uero hi & specie quidem discerni possunt ab utilibus, & cocture genere idonei fieri. Nam siue ex oleo inferuerunt, siue piri furculus cum his inferuuit, omni noxa uacant.

De adustis corporis locis, & quomodo curari debeant.

Adustis quoque locis extrinsecus uis infertur. Itaque sequi uideatur, ut de his dicam. Hęc autem optime curantur folijs, aut lilij, aut lingue caninę, aut betę in uetere uino, oleoque decoctis. Quorū quilibet protinus impositum ad sanitatem perducit. Sed diuidi quoque curatio potest in ea, quę mediocriter exedentia reprimendaque: primo & pustulas prohibeat, & summam pelliculam exasperent. Deinde ea quę lenia ad sanitatem perducant. Ex prioribus est lenticulę cum melle farina, uel myrrha, uel uino: creta cimolia cum thuris cortice contrita & aqua coacta, atque ubi usus necessitas incidit: aceto diluta. Ex insequentibus quęlibet *λινναρα*. Sed idonea maxime est, quę uel plumbi recremētum, uel uitellos habet. Est etiam illa adustorum curatio, dum inflammatio est: impositam habere cum melle lenticulam. Vbi ea declinauit, farina cum ruta, uel porro, uel marrubio, donec crustę cadant. Tum eruum cum melle, aut irim, aut resinam terebinthinam, donec ulcus purum sit. Nouissime sicum linamentum.

De interioribus ulceribus, quę aliqua corporum parte corrupta nascuntur. Cap. XXVIII.

De carbunculo, & eius curatione.

Ab his quę extrinsecus incidunt ad ea ueniendum est, quę interioribus corrupta aliqua corporum parte nascuntur. Ex quibus non aliud carbunculo peius. eius hęc notę sunt. Rubor est, superque eum non nimium pustulę eminent, maxime nigrę, interdum subliuidę, aut pallidę. In his fanies esse uidetur, infra color niger est. Ipsum corpus aridum & durius quam naturaliter oportet. Circa quem quasi crusta est, eaque inflammatione cingitur, neque in eo loco leuari cutis potest, sed inferiori carni quasi affixa est. Somnus urget, nonnunquam horror, aut febris oritur, aut utrunque. Idque uitium subter actis quasi quibusdam radicibus serpit, interdum celerius, interdum tardius, supra quoque procedens inalbescit, dein liuidum fit, circumque exiguę pustulę oriuntur. Et si circa stomachu, fauces ue incidit, subito spiritum sepe elidit. Nihil melius est, quam protinus adurere. Neque id graue est (nam non sentit, quoniam ea caro mortua est finisque adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris est. Tum deinde uulnus, sicut cętera adusta, curandum est. Sequitur enim sub medicamentis erodentibus crusta undique a uiua carne diducta, quę trahit fecum quiddam corruptum erat, purusque iam sinus curari potest impletibus. At si in summa cute uitium est, possunt succurrere quędam uel exedentia tantum, uel etiam adurentia. Vis pro magnitudine adhibenda est. Quodcumque uero medicamentum positum est, si satis proficiet, protinus a uiua corruptam partem resoluit. Certa que esse fiducia potest fere, ut undique uitiosa caro excedat, qua huiusce rei medicamē exest. Si id non fit, medicamentum malo uiucitur, utique ad uestionem properandum est, sed in eiusmodi casu abstinendum a cibo, a uino est. Aquam liberaliter bibere expedit, magisque ea seruanda sunt, si febricula quoque accessit.

De carcinomate, & eius curatione.

Non idem periculum carcinoma affert, nisi imprudentia curantis agitatum est. Id uitium fit maxime in superioribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas fornicularum. Et iecore autem, aut splene hoc nascitur. Circa locum aliqua quasi puncta sentiuntur, isque immobilis, inęqualis tumet, interdum etiam torpet. Circa eum inflatę uenę quasi recuruantur, hęc que pallent, aut liuent, nonnunquam etiam in quibusdam delitescunt. Tactusque is locus alijs dolorem affert, in alijs eum non habet. Et nonnunquam sine ulcere durior aut mollior est, quam esse naturaliter debet, nonnunquam hisdem omnibus ulcus accedit. Interdumque nullam habet proprietatem, interdum simile his est, quę uocantur greci *κακοήθης λήματα*, aspre dined quadam & magnitudine sua. Colorque eius ruber est, aut lenticulę similis neque tuto fertur. Nam protinus aut resolutio neruorum, aut distictio insequitur. Sępe homo icētus obmutescit, atque eius anima deficit. Quibusdam etiam si id ipsum presum est, quę circa sunt, intenduntur & irumescunt. Ob quę pessimū id genus est, fereque primum id sit quod *κακόηθης* a Grecis nominatur. Deinde ex eo id carcinoma quod sine ulcere est. Deinde ulcus ex eo thymum. Tolli nihil nisi *κακόηθης* potest, reliqua curationibus irritantur. Et quo maior uis adhibita est, eo magis quidam usi sunt medicamentis adurentibus. Qui dam ferro adusserut, quidam scalpello exciderunt. Neque ulli unquam medicina proficit, sed adusta protinus concitata sunt & increuerunt, donec occiderent. Excisa etiam post inductam cicatricem tamen reuerterut, & causam mortis attulerunt. Cū interim plerique nullam uim adhibendo, qua tollere id malu tentent, sed imponendo tantu lenia medicamenta, quę quasi blandiantur, quo minus ad ultimam senectutem perueniant, non prohibentur. discernere autem *κακόηθης* quod curationem recipit a carcinomate, quod non recipit, nemo scire potest, sed tempore, & experimento. Ergo ubi primū id uitium notatu est, imponi debent medicamēta adurentia. Si leuatur malu, minuitur que eius indicia, procedere curatio potest & ad scalpellu, & ad uestionem. Si protinus irritatum est, scire licet iam carcinoma esse, remouendaque sunt omnia acria, omnia uehementia. Sed si sine ulcere is locus durus est, imponi sicum quam pinguis

simam, aut *κακοήθης* emplastru satis est. Si ulcus æquale est, ceratum ex rosa iniiciendū est, adiciendusque ei pulvis ex cōtrita testā: ex qua faber ferrarius tingere candens ferrum solitus est. si id nimium supercreuit: tentanda squama æris est: quę lenissima ex adurentibus est: eatenus ne quid eminere patiat, sed ita, si nihil exacerbauit. Sin minus, eodem cerato contenti esse debemus.

De Theriomate, & eius curatione.

Est etiam ulcus, quod *θερίωμα* Gręcū uocant. Id & per se nascitur: & interdum ulceri ex alia causa facto superuenit: color est uel liuidus, uel niger: odor fœdus, multus, & mucis similis humor. Ipsum ulcus neque tactum, neque medicamentum sentit: priusquam tantum moxetur. at circa, dolor est, & inflammatio. Interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex ulcere sanguis erumpit. ad id quoque malum serpit. quę omnia sępe intenduntur. Fitque ex his ulcus, quod *επιπτικά έωδια μενον* Gręcū nocant: quia celeriter serpendo, penetrando que usque ossa, corpus uorat. Id ulcus in æquale est, cœno simile: inestque multus humor glutinosus: odor intolerabilis, maiorque quam pro modo ulceris inflammatio. Vtrunque, sicut omnis cancer, fit maxime in senibus: uel his, quorum corpora mali habitus sunt. Curatio utriusque eadem est: sed in maiore malo magis necessaria. Ac primum a uictus ratione ordinandus est: ut quiescat in lectulo: ut primis diebus a cibo abstineat: aquam quam plurimam assumat. aluus, quoque ei ducatur. dein post inflammationem cibum boni succi capiat: uitatis omnibus acibus, potionis quantum uolet sic, ut interdum aqua contentus sit. in cœna etiam uini austeri aliquid bibat. non æque tamen fame in his, quos *επιπτικός* urgebit: atque his, qui *θερίωμα* adhuc habebunt, utendum erit. & uictus quidē talis necessarius est. Super ulcus uero inspergenda arida aloë cœnanthe est: & si parum proficiet, chalcitis. Ac si quis neruus exesa carne nudatus est: contegendus ante linteolo est: ne sub eo medicamento aduratur. Si ualidiorebus etiam num remedijs opus est: ad eas compositiones ueniendum est, quę uehementer uel linamenta, uel oleę folia ex uino decocta, uel marrubiū: eaque linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, dein bene expresso. Circaque qua tumor ex inflammatione est, imponenda quę reprimant cataplasmata. Si sub his nihil proficiet: ferro locus aduri debet: diligenter neruis, si qui apparet: ante contectis. Adustum uel medicamentis, uel ferro corpus primum purgandum, deinde implendum esse: apparere cuiuslibet ex prioribus potest.

De sacro igne, & eius curatione.

Sacer quoque ignis malis ulceribus annumerari debet. eius duę species sunt. Alterum est subrubundum, aut mixtum rubore, atque pallore: exasperatumque per pustulas continuas, quarum nulla, altera maior est, sed plurimę per exiguę. In his semper fere pus, & sępe rubor cum calore est: serpitque id nonnunquam sanescante eo, quod primum uitiatum est: nonnunquam etiam exulcerato, ubi ruptis pustulis ulcus continuatur, humorque exit, qui esse inter faniem, & pus uideri potest. Fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipueque in plantis. Alterum autem est in summae cutis exulceratione, sed sine altitudine, latum, subliuidu, inęqualiter tamen, mediumque fuescit extremis procedentibus, ac sępe id quod iam sanum uidebitur, iterum exulceratur. At circa proxima cutis, quę uictiu receptura est, tumidior, & durior est, coloremque habet ex rubro subnigrum. Atque hoc quoque malo fere corpora seniora tentantur, aut quę mali habitus sunt, sed in cruribus maxime. Omnis autem sacer ignis ut minimum periculum habet ex his quę serpunt, sic prope difficillime tollitur. Medicamentu eius fortuitum est, uno die febris, quę humorem uoxium absumat. Cuius quo crassius, & albidius est, eo periculi minus est. Prodest etiam infra os ulcerum legdi, quo plus puris exeat, & id, quod ibi corruptum corpus est, extrahat. sed tamen si febricula accessit, abstinencia, lectulo, alui ductione opus est. In omni uero sacro igni neque lenibus, & glutinosis cibis, neque salis, & acibus utendum est, sed his, quę inter utruque sunt, qualis est panis sine fermento, piscis, hędus, aues, excepto que apro omnis fere uenatio. Si non est febricula, & gestatio utilis est, & ambulatio, & uinum austerum & balneum. Atque in hoc quoque genere potio magis liberalis esse, quam cibis debet. Ipsa autem ulcera si medioeriter serpunt, aqua calida. Si uehementius, uino calido foranda sunt. Deinde acu pustulę quecumque sunt aperiende. Tum imponenda ea, quę putrem carnem exedunt. Vbi inflammatio sublata, ulcusque purgatum est, imponi lenē medicamentum debet. In altero autem genere possunt proficere mala cotonea in uino cocta atque contrita. Potest nigra hedera ex uino austero cocta. Ac si celeriter malum serpit, non aliud magis proficit. Purgato ulcere, quod in summa cute esse proposui, satis ad sanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

De Chironeo ulcere, & eius curatione.

Chitoneum autem ulcus appellatur, quod & magnu est, & habet oras duas, collosas, tumentes. Exit fanies non multa, sed tenuis. Odor malus neque in ulcere, neque in eius humore est. Nulla inflammatio, dolor modicus est. nihil serpit, ideoque nullum periculum affert, sed non facile sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcusque renouatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Super id imponi debet, quod & lene aliqd, & uehemens, & reprimens habeat. Quale eius rei causa fit ex his Squamę eris, plumbi eloti combusti, singulorum. P. *×* IIII. Cadmię, cerę, singulorum. P. *×* VIII. rosę quantum satis est ad ceram simul cum eis molliendam.

De ulceribus, quę ex frigore in pedibus & manibus oriuntur, & eorum curationibus.

Fiunt etiam ex frigore hiberno ulcera, maxime in pueris, & præcipue pedibus, digitisque eorum, non

nunquam etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri est. Interdum pustule oriuntur, deinde exulceratio. Dolor autem modicus. Prurigo maior est, nonnuquam humor exit, sed non multus, qui referre uel pus, uel saniem uidetur. In primis multa calida aqua fouendum est: in qua rapa decocta, aut si ea non sunt: aliqua uerbenæ ex reprimentibus. Si nondum adaperitum ulcus: æs, quam maxime calidum quis pati potest, admouendum est. Si iam exulceratio est: imponi debet alumen æqua portione cum thure contritum, cum uino adiecto: aut malicorium in aqua coctum, deinde contritum. Si summa detracta pellicula est: hic quoque melius lenia medicamenta proficiunt.

De struma, & eius curatione.

Struma quoque est tumor, in quo subter concreta quædam ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur. Quæ uel præcipua fatigare medicos solent, quoniam & febres mouent, nec nunquam facile maturescunt, & siue ferro, siue medicamentis curantur. Plerumque iterum iuxta cicatrices ipsas resurgunt, multoque post medicamento est opus. Quibus id quoque accedit, quod longo spatio detinent. Nascuntur maxime in ceruice, sed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus. In mammis quoque sceminarum se repperisse chirurgicus Meges auctor est. Propter hæc & album ueratrum recte datur, atque etiã sæpius, donec ea digerantur. Et medicamenta imponuntur, quæ humorem, uel educant, uel dissipent, quorum supra mentio facta est. Adurentibus quoque quidam utuntur, quæ exedunt, crustaque cum locu astringunt, tunc uero ut ulcus curant. Quæcunque autem ratio curandi est, corpus puro ulcere exercendum atque alendum est, donec ad cicatricem perueniat. Quæ cum medici doceant, quorundam rusticorum experimento cognitum, quem struma male habet, eum, si anguem edit, liberari.

De furunculo, & eius curatione.

Furunculus uero est tuberculum acutum cum inflatione & dolore, maximeque ubi iam in pus uertit. Qui ubi adaperit est, & exit, super apparet pars carnis in pus uersa. pars corrupta subalbida, subrubra, quem uentriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum est, etiam si nulla curatio adhibeatur. Maturescit enim per se atque erumpit. Sed dolor efficit, ut potior medicina sit, quæ maturius liberet. Proprium eius medicamentum galbanum est, sed alia quoque supra comprehensa sunt. Si cetera desunt, imponi debent, primum non pingue emplastrum, ut id reprimat, deinde si non repressit, quod libet puri mouendo accommodatum. Si ne id quidem est, uel resina, uel fermentum. Expresio pure nulla ultra curatio necessaria est.

De phymate, & eius curatione.

Phyma uero nominatur tuberculum furunculo simile, sed rotundius & planius, sæpe etiam maius. Nam furunculus oui dimidij magnitudinem raro explet, nunquam excedit. Phyma etiam latius patere consuevit, sed inflammatio, dolorque sub eo minores sunt. Vbi euulsus est pus, eodem modo apparet uentriculus, quod in furunculo non inuenitur. Verum omnis corrupta caro in pus uertitur. Id autem in pueris & sæpius nascitur, & facilius tollitur, in iuuenibus rarius oritur, & difficilior curatur. Vbi ætas indurauit, ne nascitur quidem. Quibus uero medicamentis discuteretur, supra propositum est.

De phygelo, & eius curatione.

Phygelon autem est tumor non altus, latus, in quo quiddam pustulæ simile est. Dolor, distentioque uehemens est, & maior quam pro magnitudine tumoris, interdum etiam febricula, idque tarde maturescit. neque magnopere in pus conuertitur. Fit maxime aut in uertice, aut in alis, aut inguinibus. Panem ad similitudinem figuræ nostri uocant. atque id ipsum quo medicamento tolleretur, supra demonstrauit. Sed cum oēs hi nihil nisi minuti abscessus sint, generale nomen trahit latius uisum ad suppurationem spectans. idque fere fit aut post febres, aut post dolores partis alicuius, maximeque eos, qui uentre infectarunt. sæpiusque oculis expositum est. Si quidem latius aliquid intumescit ad similitudinem eius, quod phyma uocari proposui, rubetque cum calore, & paulo post etiam cum duritia, magisque innocenter indolescit, & sitim, uigiliamque exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi potest: maximeque ubi altius pus mouetur. Sed cum sitim, uigiliaque sentiuntur intus aliqua punctio, & quod defubito durius non est, melius est: & quamuis non rubet, coloris tamen aliter mutati est. quæ signa iam pure oriens nascuntur: Tumor, ruborque multo ante incipiunt. Sed si locus mollis est, auertendus is materiæ aditus est per cataplasmata, quæ simul & reprimunt, & refrigerant: qualia & aliis & paulo ante in erysipela proposui. Si iam durior est, ad ea ueniendum est, quæ digerant, & resoluant: qualis est ficus arida contusa, aut fex mixta cum cerato, quod ex adipis sicilla coactum sit: aut cucumeris radix, cui ex farina duræ partes adiectæ sint ante ex mulso decoctæ. Licet etiã miscere æquis portionibus ammoniacum galbanum, propolis, uiscum: pondusque adijcere myrrhæ dimidio minus, quam in prioribus singulis erit. Atque emplastra quoque & malagmata idem efficiunt, quæ supra explicui. Quod per hæc discussum non est, necesse est maturescat: idque quo celerius fiat, imponenda est farina hordeacea, ex aqua cocta recte miscetur. Eadem autem hæc in minoribus quoque abscessibus

sibus, quorum nomina, proprietatesque supra reddidi, recte sunt. eademque omnium curatio. tantummodo distat. Crudum est autem, in quo magis quasi uenarum motus est, & grauitas, & ardor, & distentio, & dolor, & rubor, & durities. Et si maior abscessus est, horror, aut etiam febricula permanet. Penitusque condita suppuratio. Si pro his, quæ alibi cutis ostendit, punctiones sunt, ubi ista se remiserunt, iamque is locus prurit, & aut subliuidus, aut subalbidus est, matura suppuratio est, eaque ubi uel per ipsa medicamenta, uel etiam ferro aperta est, pus debet emitti. Tum si qua in alis uel inguinibus sunt, sine linamento nutrienda sunt. In cæteris quoque partibus, si una plaga exigua est, si mediocris suppuratio fuit, si non alte penetravit, si febris non est, si ualet corpus, æque linamenta superuacua sunt. In reliquis parce tamē, nec, nisi plaga est, imponi debent. Commodè uero uel super linamenta, uel sine his imponitur lentacula ex melle, aut malicorium ex uino coctum. Quæ & per se, & mixta idonea sunt. Si qua circa duriora sunt, ad ea mollienda, uel malua contrita: uel sceni græci, lini uel semen ex passo coctum super dandum est. Quidquid deinde impostum est, non astringi sed modice deligari debet. Illo neminem decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cætera quæ pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam: conueniunt, quæ in uulneribus exposita sunt.

De fistulis & earum generibus, & curationibus.

Nonnunquam autem ex eiusmodi abscessibus, & ex alijs ulcerum generibus fistulæ oriuntur. Id nomen est ulceri alto, angusto, calloso. Fit in omni fere parte corporis: habetque quædam in singulis locis propria: prius de coibus dicam. Genera igitur fistularum plura sunt. siquidem aliæ breues sunt, aliæ altius penetrant, aliæ rectæ intus feruntur, aliæ multoque plures transuersæ, aliæ simplices sunt, aliæ duplices, triplices uel ab uno ore intus oræ: quæ tres sunt, aut etiam in plures sinus diuiduntur: aliæ rectæ: aliæ flexæ & tortuosæ sunt. Aliæ intra carnem desinunt. Aliæ ad ossa: aut cartilagineam penetrant, aut ubi neutrum horum subest: ad interiora perueniunt. Aliæ deinde facile, aliæ cum difficultate curantur. Atque etiam quædam insanabiles reperiuntur. Expedita curatio est in fistula simplici, recenti, intra carnem, adiuuatque ipsum corpus si iuuenile: si firmum est. Inimica, contraria his sunt. Itemque si fistula os, uel cartilagineam, uel neruum, uel musculos læsit: si articulum occupauit: si uel ad uesicam, uel ad pulmonem, uel ad uuluum, uel ad grandes uenas, arterias uel ad inania, ut guttur, stomachum, thoracem penetravit. Ad intestina quoque eam tendere semper periculosum, sæpe pestiferum est. Quibus multum mali accedit: si corpus uel ægrum, uel senile, uel mali habitus est. Ante omnia autem demitti specillum in fistulam conuenit: ut quo tendat & quam alte perueniat, scire possimus. Simul etiam protinus humida, an sicior sit. quod extracto specillo patet. Si uero os in uicino est, id quod dici potest: si iam nec ne eo fistula penetravit, quatenus nocuerit. Nā si molle est, quod ultimo specillo contingitur: intra carnem adhuc uisum est. Si magis id renititur, ad os uentum est. ibi deinde si labitur specillum, nondum caries est. si non labitur, sed æquali innititur: caries quædam adhuc leuis est. Si inæquale quoque & asperum subest: uehementius os exesum est. At cartilago ubi subest, ipsa sedes docet: puetumque esse ad eam ex renixu patet. Sed ex his quædam colliguntur fistularum sedes, spatia, noxa. Simples uero hæc sunt, an in plures partes diducantur: cognosci potest ex modo puris: cuius si plus fertur, quod simplici spatio conuenit: plures sinus esse manifestum est. Cumque fere in iuxta sint, caro, & neruus, & aliqua neruosa, quales fere tunica, membranaque sunt, genus quoque puris docebit, num plures sinus intus diuersa corporis genera perfererint. si quidem ex carne pus leue, album, copiosius fertur. At ex neruoso loco: coloris quidem eiusdem, sed tenuius, & minus. Ex neruo, pingue & oleo non dissimile. Denique etiam corporis inclinatio docet, nū in plures partes fistulæ penetrarint, quia sæpe cum quis aliter decubuit, aliterque membrum collocauit, pus ferri, quod iam desierat, iterum incipit, testaturque non solum alium sinum esse ex quo descendat, sed etiam in aliam corporis partem eum tendere. Sed si & in carne & recens, & simplex est, ac neque rugosa, neque caua sede, neque in articulo, sed in eo membro, quod per se immobile, non nisi cum toto corpore mouetur, satis proficiet emplastrum, quod recentibus uulneribus imponitur, dum habeat uel saltem, uel alumen, uel squamæ æris, uel æruginem, uel ex metallicis aliquid. exque eo collirium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius. Idque ea parte qua tenuius est, altera antecedente demitti oportet in fistulam, donec sanguis purus se ostendat. quæ in omnibus fistularum collirijs perpetua sunt. Idem deinde emplastrum in linteolo superimponendum, supraque iniicienda spongia est in acetum ante demissa. soluique quinto die satis est. genusque uictus adhibendum est, quo carnem alii docui. Ac si longius a præcordijs fistula est, ex interuallo ieiunium radulas edisse, deinde uomere necessarium est uetustate callosa sit fistula. Callus autem neminem fallit, quia durus est, & ut albus, aut pallidus. sed tum ualidioribus medicamentis opus est. Quale est, quod habet papaueris lacrymæ. P. I. gummi. P. III. cadmiæ. P. IIII. atramenti sutorij. P. VIII. Ex quibus aqua coctis collirium fit. aut in quo sunt gallæ. P. I. æruginis, sandaracæ, aluminis ægyptij, singulorum. P. I. atramenti sutorij combusti. P. II. aut quod constat ex chalcitide, & saxo calcis, quibus auripigmenti dimidio minus, quam in singulis prioribus est, adijcitur. eaque melle cocto excipiuntur. Expeditissimum autem est ex præcepto Megestis, æruginis rasæ. P. II. conterere. deinde ammoniaci, thymiamatis. P. II. aceto liquare, eoque infuso ex æruginem colligere. idque ex primis medicamentis est. Sed ut hæc maximi effectus sunt, sic cui ista non adfunt, facile tamen est callum quibuslibet adurentibus medicamentis prodere, aut quibus hæc ma-

xime in effectu sunt, erodere. Satiusque est uel papyrum intortum, uel aliquid ex penicillo in mouu colliriij astrictum eo illinere. Scylla quoque cocta, & mixta cum calce callum exest. Siquando uero longior & transuersa fistula est, demisso specillo contra principium huius incidi commodissimum est, & collirium utrunque demitti. At si duplicem esse fistulam, aut multiplicem existimamus, sic tamen ut breuis, intraque carnem sit, collurio uti non debemus, quod unam partem curet, reliquas omittat. sed eadem medicamenta arida in calamum scriptorium conijcienda sunt, isque ori fistula aptandus, inspirandumque ut ea medicamenta intus compellantur, aut eadem ex uino liquada. Vel si fordidior fistula est, ex mulso, si callosior, ex aceto sunt, atque intus infundendum quidquid inditum est. superponenda sunt quae refrigerent, & reprimant. nam fere quae circa fistulam sunt, habent aliquid inflammationis. Neque alienum est ubi quis resoluens, antequam rursus alia medicamenta conijciat, per oricularium clysterem fistulam eluere. si plus puris fertur, uino. Si callus durior est, aceto. Si iam purgatur, mulso, uel aqua, in qua ernum coctum sit sit, ut huic quoque mellis paulum adijciatur. Fere uero sit, ut ea tunica, quae inter ferrumentum, & integram carnem est, uicta medicamentis tota exeat, infraque ulcus purum sit. quod ubi contigit, imponenda glutinantia sunt praecipueque spongia melle cocto illita. Neque ignoro multis placuisse linamentum in modum colliriij compositum, tinctum melle demitti. sed celerius id glutinatur, quam impletur. Neque uerendum est, ne purum corpus puro corpori iunctum, non coeat, adiectis quoque medicamentis ad id efficacibus, cum saepe exulceratio digitorum, nisi magna cura prospeximus faneando in unum eos iungat.

De melicera.

Est etiam ulceris genus, quod a faui similitudine *μελικηρον* a Graecis nominatur: idque duas species habet. Alterum subalbidum furunculo simile, sed maius, & cum dolore maiore. quod ubi maturefcit, habet foramina, per quae fertur humor glutinosus, & purulentus. Nec tam ad iustam maturitatem peruenit. Si diuisum est, multo plus intus corrupti, quam in furunculo apparet, altiusque descendit. Raro fit nisi in scapulis. Alterum est minus super corpus emittens, durum, latum subuirdide, subpallidum, magis exulceratum. Siquidem ad singulorum pilorum radices foramina sunt: per quae fertur humor glutinosus subpallidus: crassitudinem mellis aut uisci referens: interdum olei. Si inciditur, uiridis intra caro apparet. Dolor autem & inflammatio ingens est, adeo ut acutam quoque febrem mouere consuevit. Super id quod minus crebris foraminibus exasperatum est: recte imponitur & ficus arida, & lini semen, quod in uino coctum: & emplastra, ac malagmata materiam educientia: aut quae proprie huc pertinentia supra posui. Super alterum, & ea medicamenta & farina ex mulso cocta sic, ut ei dimidium refinae terebinthinae miscetur, & ficus in mulso decocta, cui paulum hyssopi contriti sit adiectum, & uuae taminiae pars quarta fico adiecta. Quod si parum in utrolibet genere medicamenta proficiunt: totum ulcus usque ad sanam carnem excidi oportet, & ulcere ablato super plagam medicamenta danda sunt: primum quae pus citent: deinde quae purgent: tum quae impleant.

De acrochordone & Thymio, & Myrmecio, & Clauo, curationibusque eorum.

S V N T quaedam uero uerrucis similia: quorum diuersa nomina ut uitia sunt: ἀκροχορδωνα Graeci uocant, ubi sub cute coit aliquid durius, & interdum paulo asperius coloris eiusdem: infra tenue: ad cutem latius: idque modicum est: quia raro fabae magnitudinem excedit. Vix unum tantum eodem tempore nascitur: sed fere plura, maximeque in pueris, eaque nonnunquam subito desinunt, nonnunquam mediocre inflammationem excitant. Sunt quae etiam in pus conuertuntur. At thymion nominatur, quod super corpus quasi uerrucula eminet, ad cutem tenue: supra latius, subdurum, & in summo perasperum. Idque summum colorem floris thymii representat. Vnde ei nomen est. Ibi que facile finditur & exuat, nonnunquam aliquantum sanguinis fundit: fereque circa magnitudinem fabae aegyptiae est: raro maius: interdum perexiguum: modo unum, modo autem plura nascuntur, uel in talis, uel palmis, uel inferioribus pedum partibus. Pessima tamen in obscenis sunt: maximeque ibi sanguinem fundunt. Myrmecia autem uocantur, humiliora thymio durioraque, quae radices altius exigunt, maioremque dolorem mouent: infra lata: super autem tenuia: minus sanguinis, mittunt: magnitudine uix unquam lupini modum excedunt. Nascuntur ea quoque, aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum. Clauus autem nonnunquam quidem etiam alibi, sed in pedibus tamen maxime nascitur, praecipue tamen ex contuso: quamuis interdum aliter, doloremque etiam, si non alias, tamen ingredienti mouet. ex his acrochordon, siue thymium saepe etiam per se finiuntur, & quo minora sunt, eo magis Myrmecia & clauus sine curatione uix unquam desinunt. Acrochordon, si excisa est nullam radicula relinquit, ideoque ne renascitur quidem. Thymio, clauoque excisis idem rursus exigit. Myrmecia latissimis radicibus inhaerent, ideoque ne excidi quidem sine exulceratione magna possunt. Clauum subinde deradere commodissimum est. Nam sine ulla ui sic emollescit, ac si sanguinis quoque aliquid emissum est, saepe emoritur. Tollitur etiam, si quis eum circum purgat, deinde imponit resinam, cui miscuit pulueris paulum, quem ex lapide molari contrito fecit. Caetera uero genera medicamentis adurenda sunt. Aliisque id quod ex fece uini, myrmecij id quod ex alumine, & sandaraca fit, aptissimum. Sed ea, quae circa sunt, folijs contegi debent,

debeant, ne ipsa quoque exulcerentur. Deinde postea lenticula imponi solet. Tollit thymium etiam ficus in aqua cocta.

De pustularum generibus, & earum curationibus.

A T pustulae maxime uernis temporibus oriuntur, earum plura genera sunt. Nam modo circa totum corpus, partem uel asperedo quaedam fit similis his pustulis, quae ex urtica, uel ex sudore nascuntur. εἴματα Graeci uocant, eaque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt. Nonnunquam plures similes uariis oriuntur, nonnunquam maiores pustulae liuidae, aut pallidae, aut nigrae, aut aliter naturali colore mutatae, subestque his humor. Vbi haec ruptae sunt, infra quasi exulcerata caro apparet φλυκταιναι Graece nominatur. sunt uel ex frigore, uel ex igni, uel ex medicamentis. Psidation autem paulo durior, pustula est subalbida: acuta ex qua ipsa quod exprimitur, humidum est. Ex pustulis uero nonnunquam etiam ulcuscula sunt, aut aridiora, aut humidiora, & modo tantum cum pruriginem, modo etiam cum inflammationem aut dolore, exitque aut pus, aut sanies. aut utrunque. Maximeque id enenit in aetate puerili, raro in medio corpore: saepe in eminentibus partibus. Pessima pustula est: quae εἰπυκτις uocatur. Ea colore uel subliuida, uel subnigra, uel alba esse consuevit. Circa hanc autem uehemens inflammatio est, & cum ad aperta est: reperitur intus exulceratio mucosa. Color est humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem eius est. Neque enim ea, faba maior est. Atque haec quoque oritur in eminentibus partibus: & fere noctu. Vnde nomen quoque a Graecis ei εἰπυκτις impositum est. In omni uero pustularum curatione primum est, multum ambulare atque exerceri. Si quid ista prohibet, gestari. Secundum est, cibum minuire: abstineri ab omnibus acerbis & extenuantibus: eademque nutrices facere oportet: si lactens puer ita affectus est. Praeter haec: si, qui iam robustus est: si pustulae minutae sunt: defudare in balneo debet, simulque super eas nitrum inspergere: oleoque uinum miscere: & sic ungi. Tum descendere in solium. Si nihil sic proficitur, aut si maius pustularum genus occupauit, imponenda lenticula est, detraetaque summa pellicula, ad medicamenta lenia transeundum εἰπυκτις post lenticulam recte herba quoque sanguinali, uel uiridi coriandros curatur. Vlcerata ex pustulis facta tollit spuma argenti cum semine foeni graeci mixta sic, ut his iniucem rosa atque intubi succos adijciatur, donec mellis crassitudo fiat. Proprie ad eas pustulas, quae infantes male habent, lapidis, quem πύριον uocant P. ✕ VIII. cum quinquaginta amarismicibus miscetur, adijciunturque olei cyathi tres. Sed prius ungi ex cerussa pustulae debent, tum hoc illini.

De scabie, & eius curatione.

Scabies uero est humor cutis rubicundus, ex qua pustulae oriuntur: quaedam humidiores, quaedam siccores. Exit ex quibusdam sanies, fitque ex his continuatis exulceratio pruriens, serpitque in quibusdam cito. Atque in alijs quidem ex toto desinit, in alijs uero certo tempore anni reuertitur. Quo asperior est, quoque prurit magis, eo difficilius tollitur. Itaque eam, quae talis est, ἀγρία, id est feram Graeci appellant. In hac quoque uictus ratio eadem, quae supra necessaria est. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum est: quod fit ex spodij, croci, aëruginis, singulorum. P. ✕ I. piperis albi, omphacij, singulorum. P. ✕ I. cadmia. P. ✕ VIII. Aut ubi iam exulceratio est, id quod fit ex sulphuris. P. ✕ I. cera. P. ✕ III. picis liquidae hemina, olei sextarijs duobus. Quae simul incoquantur, dum crassitudo mellis fiat. Est etiam quod ad Protarchum auctorem refertur. Habet hoc farinae lupinorum sextarium, nitri cyathos quattuor, picis liquidae heminam, resinae humidae selibram, aceti cyathos tres. Crocum quoque licitum, aërho, myrrha, cinis aquis portionibus recte miscentur, & ex passo coquantur. Idque omnem pituitam ubique sustinet. At si nihil aliud est, amurca ad tertiam partem decocta, uel sulphur picis liquida mixtum sicut in pecoribus proposui, hominibus quoque scabie laborantibus opitulantur.

De impetiginis speciebus & curationibus.

Impetiginis uero species sunt quattuor. Minime mala est, quae similitudine scabiem representat. Nam & rubet & durior est, & exulcerata est & roditur. Distat autem ab ea, quia magis exulcerata est, & uariis similes pustulas habet, uidenturque esse in ea quasi bullulae quaedam ex quibus interposito tempore squamulae resoluuntur, certioribusque hoc temporibus reuertitur. Alterum genus peius est simile papule fere, sed asperius, rubicundiusque hoc temporibus reuertitur. Alterum genus peius est simile papule maior est, celerius & latius procedit, certioribusque etiam nonnunquam prior temporibus, et fit, et desinit: rubrica cognominatur. Tertia etiam num deterior est. Nam & crassior est, & durior, & magis tumet, in summa cute finditur, & uehementius rodit. Ipsa quoque squamosa, sed nigra procedit, & late & tarde eminus serpit. In temporibus, aut oritur, aut desinit, neque ex toto tollitur, nigrae cognomen est. Quartum genus est, quod curationem omnino non recipit, distans colore. Nam subalbidum est & recentis cicatrici simile, squamulasque habet pallidas, quaedam subalbidas, quaedam lenticulae similes. quibus demptis nonnunquam profluit sanguis. Alioquin uero humor eius albidus est, cutis dura atque fissa est, proceditque latius. Hae uero omnia maxime genera oriuntur in pedibus & manibus, atque unguibus quoque infestant. Medicamentum non aliud ualentius est, quam quod ad scabiem quoque pertinere sub auctore Protarcho retuli. Serapion autem nitri. P. ✕ II. sulphuris. P. ✕ III. excipiebat resina copiosa, coeque utebatur.

Papularum uero duo genera sunt. Altera est, in qua per minimas pustulas cutis exasperatur & rubet, leuiter que roditur, medium habet pauxillo leuius, tarde serpit, id que uitium maxime rotundum incipit, eadem que ratione in orbem procedit. Altera autem est, quam *αγρίαν*, Græci appellant. In qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur, exulceraturque, ac uehementius & roditur & rubet: interdum etiā pilos remittit. Quæ minus rotunda est: difficilius sanescit: nisi sublata est, in impetiginem uertitur: sed leuis papula, etiam si ieiuna salua quotidie defricatur sanescit. Maior commodissime murali herba tollitur, si sub ea detrita est. Vt uero ad composita medicamenta ueniamus, idem illud Protarchi tanto ualentius in his est, quanto minus in his uitij est: alterum ad idem Myronis: nitri rubri, thuris, singulorum. P. * I. cantharidum purgatarum. P. * II. sulphuris ignem non experti tantundem, resinæ terebinthinæ liquidæ. P. * XX. farinæ lolij sext. iij. gith cyathos tres: picis crudæ sext.

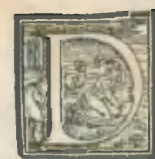
De uutiliginis speciebus, id est de *Alpho* & *Mela*, & *leuce*, & earum curatione.

Vitiligo quoque, quamuis per se nullum periculum affert: tamen foeda est, & ex malo corporis habitu fit. Eius tres species sunt. *αλφός* uocatur, ubi color albus est fere subasper & non continuus, ut quædam quasi guttæ dispersæ esse uideantur. Interdum etiam latius, & cum quibusdam intermissionibus serpit. *μέλας* colore ab hoc differt: quia niger est, & umbræ similis. Cætera eadem sunt. *λευκή* habet quiddam simile *αλφω*, sed magis albida est, & altius descendit, in eaque albi pili sunt, & lanugini similes. Omnia hæc serpunt. Sed in alijs celerius, in alijs tardius. *Alphos* & *Melas* in quibusdam uarijs temporibus & oriuntur, & desinunt. *Leuce* quem occupauit: non facile dimittit. Priora curationem non difficillimam recipiunt: ultimum uix unquam sanescit: ac si quid ei uitio deceptum est: tamen non ex toto sanus color redditur. Vtrum autem aliquod horum sanabile sit, an non sit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet, aut acu pungi. Si sanguis exit: quod fere fit in duobus prioribus, remedio locus est. Si humor albidus, sanari non potest. Itaque ab hoc quidem abstinentum est. Super id uero: quod curationem recipit, imponenda lenticula mixta cum sulphure & thure sic, ut ea contrita ex aceto fit. Aliud ad idem: quod ad *Hireneum* auctorem refertur. *Alcyonium*, nitrum, cuminum, fici folia arida paribus portionibus contunduntur adiecto aceto. His in sole uutiligo perungitur: deinde non ita multo post, ne nimis erodatur: eluitur. Proprie quidem Myrone auctore eos: quos *alphos* uocari dixi, hoc medicamento perungunt. sulphuris. P. p. Z. aluminis scissilis. P. p. Z. nitri. P. * III. myrti radice contrita acetum miscet: deinde in balneo super uutiliginem inspergunt farinam ex faba, tum hæc inducunt. Hi uero, quos *melanas* uocari dixi, curantur, cum simul contrita sunt *alcyonium*, thus, hordeum, faba sine oleo, in balneo ante sudorem insperguntur, tum genus id uutiliginis defricatur.

LIBER SEXTVS.

De uitij singularum corporis partium. Cap. I.

De capillis fluentibus.

DIXI de his uitij, quæ per totum corpus orientia, medicamentorum auxilia desiderant. nunc ad ea ueniam, quæ non nisi in singulis partibus incidere consueverunt orsus a capite. In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem sæpe radendo succurritur. adijcit enim uim quandam ad continendam ladanum, cum oleo mixtum. nunc de his capillis loquor, qui post morbum fere fluunt. nam quo minus caput quibusdam ætate nudetur, succurri nullo modo potest.

De porrigine & eius curatione. Cap. II.

Porrigio autem est ubi inter pilos quædam quasi squamulæ surgunt, eaque à cute resoluuntur, & interdum madent, multo sæpius sicca sunt. Idque euenit modo sine ulcere, modo exulcerato loco, huic quoque modo malo odore, modo nullo accidente, fereque id in capillo fit, rarius in barba, aliquando etiā in supercilio. ac neque sine aliquo corporis uitio nascitur, neque ex toto inutile est. nam bene integro capite non exit. Vbi aliquid in eo uitium est, non incommodum est, summam cutem potius subinde corrumpi, quam id quod nocet in aliam partem magis necessariam uerti. Commodius est ergo subinde pestendo repurgare, quam id ex toto prohibere. Si tamen ea res nimium offendit, quod humore fequente fieri potest, magisque si id etiam mali odoris est, caput sæpe radendum est, dein id super adiuuandum aliquibus ex leuiter reprimentibus: quale est nitrum cum aceto, uel ladanum cum myrteo uino, uel myrobalanum cum uino. Si parum per hæc proficiatur, uehementioribus uti licet, cum eo, ut sciamus utique in recenti uitio id inutile esse.

De sycosi

De sycosi & eius curatione. Cap. III.

EST etiam ulcus, quod à fici similitudine *σύνωρις* à Græcis nominatur. caro excrescit: & id quidem generale est. sub eo uero duæ species sunt. alterum ulcus durum & rotundum est, alterum humidum & inæquale. ex duro exiguum quiddam & glutinosum exit, ex humido plus, & mali odoris. Fit uero utrunque in his partibus, quæ pilis conteguntur: sed id quidem, quod callosum & rotundum est. maxime in barba. Id uero quod humidum, præcipue est in capillo. Super utrunque oportet imponere elaterium, aut lini semen contritum & aqua coactum, aut sicut in aqua decoctam, aut emplastrum tetrastropharmacum ex aceto subactum, terra quoque erithrea ex aceto liquata recte illinitur.

De Areis & earum curationibus. Cap. IIII.

Arearum quoque duo genera sunt. commune utrique est, quod emortua summa pellicula, pili primū extenuantur. deinde excidunt, ac si ictus is locus est, sanguis exit liquidus & mali odoris, increfcitque utrunque in alijs celeriter, in alijs tarde, Peius est quod densam cutem & subpinguem, & ex toto glabræ fecit, sed ea, quæ *ἀλωπεκία* nominatur, sub qualibet figura dilatatur: fit & in capillo & in barba. Id uero quod à serpentis similitudine *ὄφιδος* appellatur, incipit ab occipitio, duorum digitorum latitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus serpit, quibusdam etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partem committant. Illud uitium in qualibet ætate est, hoc fere in infantibus. Illud uix unquam sine adurentia ex oleo, maximeque chartam combustam. quidam resinam terebinthinam cum tapfia inducunt. sed nihil melius est, quam nouacula quotidie radere, qua, cum paulatim summa pellicula excisa est, adaperiuntur pilorum radiculæ. neque ante oportet desistere, quam frequentem pilum nasci apparuerit. Id autem, quod subinde raditur, illini atramento scriptorio satis est.

De Variis, & Lenticulis, & Ephelide, & eorum curationibus. Cap. V.

PENE ineptiæ sunt, curare *Varos*, & *Lenticulas* & *Ephelidas*. sed eripi tamen foeminis cura cultus sui non potest. Ex his autem, quas supra proposui, uari, lenticulæque uulgo notæ sunt, quamuis rarior ea species est, quam *ξείρος* Græci uocant, cum sit ea lenticula rubicundior & inæqualior. *ξείρος* uero à plerisque ignoratur, quæ nihil est, nisi asperitas quædam & durities mali coloris. cætera non nisi in facie, *Lenticulæ* etiam in alia parte nonnunquam nasci solent. de qua per se scribere alio loco uisum operæ pretium non est. sed *Vari* commodissime tolluntur imposita resina, cui non minus quam ipsa est, aluminis, scissilis, & paulum mellis adiectum est. *Lenticulam* tollunt galbanum & nitrum, cum pares portiones habent, contritaque ex aceto sunt, donec ad mellis crassitudinem uenerint. His corpus illinendum, & interpositis pluribus horis mane eluendum est, oleoque leuiter unguendum. *Epheliden* tollit resina, cui tertia pars salis fossilis, & paulum mellis adiectum est. Ad omnia uero ista, atque etiam ad colorandas cicatrices potest ea compositio, quæ ad *Tryphonem* patrem auctorem refertur. In ea pares portiones sunt myrobalani, crocomagmatis, cretæ cimolix subcerulæ, nucum amararum, farinæ hordei atque erui, struthij albi, fertulæ cāpanæ seminis. quæ omnia contrita, melle quam amarissimo coquantur, illitumque à uespere usque mane eluitur.

De oculorum morbis, curationibusque eorum: & primo de his morbis, quibus lenibus medicamentis curantur. Cap. VI.

SED hæc quidem mediocria sunt. Ingentibus uero & uarijs casibus, oculi nostri patent. qui cum magnam partem ad uitam simul & usum & dulcedinem conferant, summa cura tuendi sunt. protinus autem orta lippitudine, quædam notæ sunt, ex quibus quid euenturum sit, colligere possumus. nam simul & lacryma, & tumor, & crassa pituita cœperint, si ea pituita lacrymæ mixta est, & ea lacryma calida est, pituita uero alba & mollis, tumor modicus: Idque in uno oculo est: longum id, sed sine periculo futurum est. Idque lippitudinis genus minime cum dolore est, sed uix ante uigesimum diem tollitur: nonnunquam per duos menses durat: sed quandoque finitur. Si pituita alba & mollis esse incipit, lacrymæque miscetur, aut si simul hæc utrunque oculum inuaserunt: potest esse breuior, sed periculum ulcerum est. Pituita autem sicca & arida dolorem quidem mouet, sed maturius desinit, nisi quid exulcerauit. tumor magnus si sine dolore est & siccus, sine ullo periculo est. si siccus quidem: sed cum dolore est, fere exulcerat, & nonnunquam ex eo casu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Eiusdem exulcerationis timor in palpebris, pupillis uel est: ubi super magnum dolorem lacrymæ falsæ, calidæque eunt, aut etiam si tumore infinito diu lacryma cum pituita profluit. peius etiam num est, ubi pituita calida, aut liuida est, lacryma calida aut multa profluit, caput calet, à temporibus ad oculos dolor peruenit: nocturna uigilia urget. si quidem sub his oculis plerumque rumpitur: uotumque est, ut tantum exulceretur. Intus ruptum oculum febricula uiuat. Si foras iam ruptus procedit: sine auxilio est, si de nigro aliquid albidum factum est, diu

manet . at si asperum, crassum est : etiam post curationem uestigium aliquod relinquit . Curari uero oculos sanguinis detractio, medicamento, balneo, uino uetustissimus auctor Hippocrates memoriae prodidit . sed eorum tempora & causas parum explicuit . In quibus medicinae summa est . neque minus in abstinentia & alui ductioe saepe auxiliij est . Hos igitur interdum inflammatio occupat : ubi cum tumore in his dolor est , sequiturque pituitae cursus nonnunquam copiosior uel acrior : nonnunquam utraque parte moderatior . In eiusmodi casu prima omnium sunt, quies & abstinentia . Ergo primo die loco ob scuro cubare debet , sic ut à sermone quoque abstineat . nullum cibum assumere : si fieri potest, ne aqua quidem : si minus, certe quam minimum eius . Quod si graues dolores sunt : commodius secundo die : si tamen res urget : etiam primo sanguis mittendus est : utique si in fronte uenae tument, si firmo corpori materia superest . si uero minor impetus , minus acrem curationem requirit, aluum, sed non nisi secundo, tertio uel die duci oportet . At modica inflammatio neutrum ex his auxilium desiderat . satisque est uti quiete & abstinentia , Neque tamen in lippientibus longum ieiunium necessarium est : ne pituita tenuior atque acrior fiat . sed secundo die dari debet, id quod leuissimum uideri potest ex his, quae pituitam faciunt crassiores : qualia sunt oua sorbilia . Si minor uis urget : pulcra quoque , aut panis ex lacte . Insequentibusque diebus quantum inflammationi detrahetur : tantum adijci cibis poterit . sed generis eiusdem : utique ut nihil salsum , nihil acre , nihil ex his : quae extenuant , sumatur : nihil potui praeter aquam . Et uictus quidem ratio talis maxime necessaria est . Protinus autem primo die croci . P. * I. & farinae candidae quam tenuissimae . P. * II. excipere oportet oui albo : donec mellis crassitudine habeat : idque in linteolum illinere & fronti agglutinare , ut compressis uenis pituitae impetum cohibeat . si crocum non est , thus idem facit , Linteolo an lana excipiat , nihil interest . Super inungi uero oculi debent : sic ut croci quantum tribus digitis comprehendi potest , sumatur , myrrhae , ad fabam papaueris lacrymae ad lenticulae magnitudinem . eaque cum passo conterantur , & specillo super oculum inducatur . Aliud ad idem , Myrrhae . P. * I. Mandragorae succi . P. * II. papaueris lacrymae . P. * II. foliorum rosae , cicutae feminis , singulorum . P. * III. acaciae . P. * III. gummi . P. * VIII. Et haec quidem interdum . noctu uero , quo commodior quies ueniat , non alienum est superimponere candidi panis interioris partem ex uino subactam . Nam & pituitam reprimit , & siquid lacrymae processit , absorbet , & oculum glutinari non patitur . Si graue id & durum propter magnum oculorum dolorem uidetur , oui & album & uitellus in uas defundendum est , adijciendumque eo' mulsi paulum , idque digito permiscendum . Vbi facta unitas est , demitti debet lana mollis bene carpta . quae id excipiat , superque oculos imponi . Ea res & leuis est , & refrigerando pituitam coerces , & non exarescit , & glutinari oculum non patitur . Farina quoque hordeacea cocta , & cum malo cotoneo cocto mixta commode imponitur . neque ab ratione abhorret etiam penicillo potissimum uti expresso , si leuior impetus est , ex aqua , si maior , ex posca . Priora fasciae deliganda sunt , ne per somnum cadant , & hoc superimponi satis est , quia & reponi ab ipso commode potest , & cum inaruit , iterum madefaciendum est . Si tantum mali est , ut somnum diu prohibeat : eorum aliquid dandum est , quae *ἀνδρῶν* Graeci uocant . satisque est puero , quod erui , uiro , quod fabae magnitudinem impleat . In ipsum uero oculum primo die , nisi modica inflammatio est , nihil recte conijcitur . saepe enim potius concitatur eo' pituita , quam minuitur . A secundo die graui quoque lippitudini per indita medicamenta recte succurritur , ubi uel iam sanguis missus , uel aluus ducta est aut ubi neutrum necessarium esse manifestum est .

De diuersis oculorum collirijs .

M V L T A autem, multorumque auctorum colliria ad id apta sunt, nouisque etiam nunc mixturis temperari possunt, cum lenia medicamenta & modice reprimentia facile & uarie misceantur. Ergo nobilissima exequar .

Philonis collirium .

E S T igitur Philonis, quod habet cerussae elotae, spodij, gummi, singulorum . P. * I. papaueris lacrymae combustae . P. * I. Illud scire oportet , hic quoque omnia medicamenta, singula primum per se terri, deinde mixta iterum adiecta paulatim , uel aqua, uel alio humore , gummi cum quaedam alias facultates habeat, hoc maxime praestare, ut ubi colliria facta inaruerunt, glutinata sint , neque fricentur .

Dionysij collirium .

Dionysij uero collirium est, papaueris lacrymae combustae donec tenescat . P. * I. thuris combustae, gummi, singulorum . P. * II. spodij . P. * III.

Cleonis collirium .

Cleonis nobile admodum , papaueris lacrymae frictae . P. * I. croci . P. * I. gummi . P. * I. quibus cum teruntur, adijcitur rosae succus . aliud eiusdem ualentius, squamam eris quod *σάμωρα* appellant . P. * I. croci . P. * II. spodij . P. * III. plumbi & eloti & combusti . P. * VI. gummi tantundem . eius aliud quoque

quoque id idem est : maxime ubi multa pituita profluit . castorei . P. * Z. aloes . P. * L. croci , P. * X. I. myrrhae, P. * II. lycij, P. * III. cadmie curatae, P. * VIII. stibis tantundem , acaciae succi . P. * X. II. quod cum gummi miscuit id quod habet liquidum in pixidecula seruatur . Theodotus uero huic compositioni adiecit papaueris lacrymae combustae, P. * aëris combusti & eloti, P. * II. nucleos palmarum combustos numero . P. * X. gummi . P. * XII.

Theodoti collirium , Acharistum appellatum .

A T ipsius Theodoti, quod à quibusdam *ἀχάριστον* nominatur , eiusmodi est . castorei , nardi indicij, singulorum, P. * I. lycij, P. * II. papaueris lacrymae tantundem : myrrhae . P. * II. croci, cerussae elotae, aloes, singulorum . P. * III. cadmie, botryodis elotae aëris combusti singulorum, P. * VIII. gummi, P. * VIII. acaciae succi . P. * XX. stibis tantundem : quibus aqua pluuialis adijcitur .

Cythion , uel tephron collirium .

Praeter haec, ex frequentissimis collirijs est, id quod quidam *κρόσιον*, quidam à cinereo colore *τέφρον* appellant , amyli, tragacanthae, acaciae succi, gummi, singulorum, P. * I. papaueris lacrymae, P. * II. cerussae elotae, P. * VIII. spumae elotae, P. * XIII. quae aequae ex aqua pluuiali conteruntur .

Euelpidis collirium, trygodes nominatum .

E u e l p i d e s autem, qui aetate nostra maximus fuit oculus medicus, utebatur eo, quod ipse composuerat , *τρυγώδες* nominabat . castorei , P. * II. lycij, nardi, papaueris lacrymae, singulorum , P. * I. croci, myrrhae, aloes, singulorum . P. * III. aëris combusti, P. * IX. cadmie & stibis, singulorum, P. * XII. acaciae succi, P. * XXVI. gummi tantundem . quo grauior uero quaeque inflammatio est, eo magis leniri medicamentum debet, adiecto uel albo oui, uel muliebri lacte . at si neque medicus, neque medicamentum praesto est, saepius utrumlibet horum in oculis penicillo ad id ipsum factum infusum , id malum lenit . Vbi uero aliquis releuatus est , iamque cursus pituitae constitit, reliquias fortasse leniores futuras discutiant balneum, & uinum . Igitur lauare debet leuiter ante ex oleo perfrictus, diutiusque in cruribus & feminibus, multaue calida aqua fouere oculos, deinde per caput prius calida, tum egelida perfundi, à balneo cauere, ne quo frigore afflatu ue ledatur . post haec cibo paulo pleniore, quam ex eorum dierum consuetudine uti, uitatis tamen omnibus pituitam extenuantibus . uinum bibere lenere : subausterum, modice uetus, neque effuse, neque timide, ut neque cruditas ex eo, & tamen somnus si it, lenianturque intus latentia acra . Sed si quis in balneo lenire maiorem oculorum perturbationem, quam attulerat, quod incidere his solet, qui manente adhuc pituitae cursu, festinarunt, quam primum discedere debet : nihil eo die uini assumere : cibi minus etiam quam pridie . deinde cum primum satis pituita substitit, iterum ad usum balnei redire . Solet tamen euenire nonnunquam siue tempestatum uitio, siue corporis, ut pluribus diebus neque dolor, neque inflammatio, & minime pituitae cursus finiatur . quod ubi incidit, iamque ipsa uelustate res matura est, ab his huiusmodi auxilium petendum est : id est balneo ac uino . haec enim ut in recentibus malis aliena sunt , quia concitare ea possunt & accendere, sic in ueteribus, quae nullis alijs auxilijs cesserunt : admodum efficacia esse consuerunt . uidelicet hic quoque ut alibi, cum secunda uana fuerint contrarijs adiuuantibus . Sed ante tonderi ad cutem conuenit . deinde in balneo aqua calida quamplurimum caput atque oculos fouere : tum utrumque penicillo detergere, & ungere caput irino unguento, continere in lectulo se, donec omnis calor qui conceptus est finiatur, delinatque sudor, qui necessario in capite collectus est . tum ad idem cibi uniusque genus ueniendum sic, uti portiones merace sint, obtegendumque caput & quiescendum . saepe enim post haec grauis somnus, saepe sudor, saepe alui deiectio pituitae cursum finit . Si leuatum malum est, quod aliquanto saepius fit : per plures dies idem fieri oportet, donec ex toto sanitas restitatur . si diebus huiusmodi aluus nihil reddit : ducenda est : quo magis superiores partes leuentur . Nonnunquam autem ingens inflammatio tanto impetu erumpit, ut oculos sua sede propellat : proprie enim *περιστασις* id, quoniam oculi prociunt : Graeci appellant . His utique si uires patiuntur, sanguinem mitti : si id fieri non potest, aluum duci, longioremque mediam indicij necessarium est . Opus autem lenissimis medicamentis est . Ideoque Cleonis collirio quidam, quod ex duobus ante positum est, utuntur . Sed optimum est Nilei . neque de ullo magis inter omnes auctores conuenit .

Nilei collirium omnium optimum .

I D habet nardi indicij, papaueris lacrymae, singulorum . P. * I. gummi . P. * I. croci . P. * II. foliorum rosae recentium . P. * III. quae uel aqua pluuiali, uel uino leni subaustero coguntur . Neque alienum est malcorium , uel fertulam campanam ex uino coquere, deinde conterere : aut myrrham nigram cum rosae folijs miscere , aut hyoscyami folia cum oui cocti uitello, aut farinam cum acaciae succo, uel passo, aut mulso . quibus si folia quoque papaueris adijciuntur , aliquanto ualentiora sunt . Horum aliquo preparato penicillo fouere oculos oportet ex aqua calida expresso , in qua ante mel myrti, uel ro-

se folia decocta sunt. deinde ex illis aliquid imponi. præter hæc ab occipitio incisa cute cucurbitula ad-
mouenda est. Quod si per hæc restitutus oculus in sedem suam non est: eodemque modo prolapsus per
manet, scire oportet lumen esse amissum. deinde futurum ut inarefeat is, aut in pus uertatur. Si suppu-
ratio se ostendit, ab eo angulo, qui propior tempore est: incidi oculus debet. ut effuso pure & inflam-
matio ac dolor finiatur, & intus tunice residant, quo minus foeda postea facies sit. Utendum deinde uel
hisdem collirijs est ex lacte, aut ouo uel croco, cui album oui misceatur. Ac si induruit & sic emortuus
est, ne in pus uerteretur: quatenus foede prominebit, excidendum erit: sic ut hamo summa tunica appre-
hendatur, infra id deinde scalpellus incidat: tum eadem medicamenta erunt coniicienda: donec omnis
dolor finiatur. Hisdem medicamentis in eo quoque oculo utendum est: qui primum procidit, deinde
per plura loca fissus est.

De carbunculis oculorum, & eorum curatione.

Solent etiam carbunculi ex inflammatione nasci: nonnunquam in ipsis oculis, nonnunquam in
palpebris: & in his ipsis oculis modo ab interiore, modo ab exteriori. In hoc casu alius ducenda est, ci-
bus minuendus: lac potui dandum, ut acria, quæ leserunt, leniantur. Quod ad cataplasmata & medica-
menta pertinet: his utendum, quæ aduersus inflammationes proposita sunt. Atque hic quoque Nilei
collirium optimum est. si tamen carbunculus in exteriori palpebre parte est, ad cataplasmata aptissi-
mum est lini semen ex mulso coctum, aut si id non est, tritici farina eodem modo cocta.

De pustulis oculorum, & curatione earum.

Pustulæ quoque ex inflammationibus interdum oriuntur. quod si inter initia protinus incidit:
magis etiam seruanda sunt quæ de sanguine & quiete supra posui, sin serius quam ut sanguis mitti pos-
sit: alius tamen ducenda est. Si id quoque aliqua res inhibet, utique uictus ratio seruanda est. Medica-
mentis autem hic quoque lenibus opus est, quale Cleonis est.

φιλανθῶν collirium ad pustulas oculorum.

ID quoque: quod Philalethos uocatur, huic aptum est. Myrrhæ, papaueris lacrymæ, singulorū.
P. * I. plumbi eloti, terre samie, quæ ἀσπὴ uocatur: tragacanthæ, singulorū. P. * III. stibis cocti, amy-
li, singulorū. P. * VI. spodij eloti, cerussæ elotæ, singulorū. P. * VIII. Quæ aqua pluuiatili exci-
piuntur. Vfus collirij, uel ex ouo, uel ex lacte est.

De ulceribus oculorum, & eorum curatione, & de δὲ βαλάνου collirio.

EX pustulis ulcera interdum fiunt, ea quæ recentia æque lenibus medicamentis nutrienda sunt, &
hisdem fere, quæ supra in pustulis posui. Fit quoque proprie ad hæc quod δὲ βαλάνου uocatur. Habet eris
combusti, & eloti, papaueris lacrymæ frictæ: singulorū. P. * I. spodij eloti, thuris, stibis cocti & eloti,
myrrhæ gummi, singulorū. P. * II.

Curatio oculorum aliquo casu imminutorum.

Euenit etiam ut oculi, uel ambo, uel singuli minores fiant quam esse naturaliter debeant: idque &
acer pituitæ cursus in lippitudine efficit, & continuati fletus, & ictus parum bene curati. In his quoque
hisdem lenibus medicamentis: ex muliebri lacte utendum est. Cibis uero his, qui maxime corpus alere
& implere consueverunt. Vitandaque omni modo causa: quæ lacrymas excitet: curaque domesticorum.
quorum etiam si quid tale incidit, eius notitiæ subtrahendum: atque acria quoque medicameta, & acres
cibi non alio magis nomine his nocent: quam quod lacrymas mouent.

De pediculis palpebrarum.

Genus quoque uitij est: qui inter pilos palpebrarum pediculi nascuntur. Id φησιγῶν Græci nomi-
nant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat raro non ultra procedit. Sed fere tempore interposito
pituitæ cursus acerrimus sequitur: exulceratisque uehementer oculis, aciem quoque ipsam corrumpit.
His alius ducenda, caput ad cutem tondendum, diuque quotidie ieiunis perfricandum. His, ambulatio-
nibus, aliisque exercitationibus diligenter utendum gargarizandumque ex mulso, in quo nepeta, & pin-
guis ficus decocta sit: sepe in balneo multa calida aqua fouendum caput. Vitandi acres cibi, lacte uinoque
pingui utendum, bibendumque liberalius, quam edendum est. Medicameta uero intus quidem lenia da-
da sunt, ne acriorem pituitam concitent. Super ipsos uero pediculos alia, quæ necare eos & prohibere, ne
similes nascantur, possint. Ad id ipsum spumæ nitri, P. * I. sandaracæ. P. * I. uicæ taminij. P. * I. simul
teruntur, adijciturque uetus oleum pari portione atque acetum, donec ei mellis crassitudo sit.

De oculorum grauioribus morbis, qui ex inflammationibus oriuntur, & ualidioribus me-
dicamentis curantur: & de Andrea collirio, & de δὲ νέεατ.

Hactenus oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia sunt: quæ diuer-
sam

sam curationem desiderant, fereque in inflammationibus nata sunt, sed finitis quoque his manentia. At-
que in primis in quibusdam perseverat tenuis pituitæ cursus: quibus alius ab inferiore parte euocan-
da est: demendum aliquid ex cibo, neque alienum est illini frontem compositione Andreae, Quæ habet
gummi. P. * I. cerussæ, stibis, singulorū. P. * II. spumæ argenti & coctæ & elotæ. P. * III. Sed &
ea spuma ex aqua pluuiatili coquitur, & arida hæc medicamenta ex succo myrti conteruntur. His illita
fronte, cataplasma quoque super iniiciendum est ex farina, quæ frigida aqua coacta sit: cuique aut acaciæ
succus, aut cupressus adiecta sit. Cucurbitula quoque inciso uertice recte accommodatur, aut ex tempo-
ribus sanguis emittitur. Inungi uero eo debet, quod habet squamæ æris: papaueris lacrymæ, singulorū.
P. * I. ceruini cornus combusti, & eloti plumbi, eloti gummi, singulorū. P. * III. thuris. P. * XI. I.
Hoc collirium, quia cornum habet, δὲ νέεατ nominatur. Quotiescunque non adijcio quod genus hu-
moris adijciendum sit, aquam intelligi uolo.

Memigmenon Euelpidis collirium.

AD idem Euelpidis, quod μεμυμένον nominabat. In eo papaueris lacrymæ, & albi piperis singula
uncia sunt, gummi libra, æris combusti. P. * I. Inter has autem curationes, post intermissionem aliqua,
profunt balneum & uinum. Cumque omnibus lippientibus uitandi cibi sunt, qui extenuant, tum præ-
cipue quibus tenuis humor diu fertur. Quod si iam fastidium est eorum, quæ pituitam crassiorem red-
dunt: sicut in hoc genere materiæ maxime promptum est, confugiendum est ad ea, quæ quia, uentri, cor-
pus quoque astringunt.

De oculorum ulceribus supercrescentibus, sordidis, cauis, ueteribus, & de curationibus singulorum.

AT ulcera, si cum inflammatione finita non sunt, aut supercrescentia, aut sordida, aut caua, aut cer-
te uetera esse consueverunt. Ex his supercrescentia collirio: quod μεμυμένον uocatur: optime reprimuntur.
Sordida purgantur & eodem, ex eo, quod σφῆριον nominatur.

σφῆριον collirium.

HABET æruginis. P. * III. gummi tantundem, ammoniaci, minij sinopici, singulorū. P.
* XVI. Quæ quidam ex aqua, quidam quo uehementiora sunt, ex aceto terunt.

Phynon collirium Euelpidis.

ID quoque Euelpidis, quod phynon appellabat, huic utile est croci, P. * I. papaueris lacrymæ,
gummi, singulorū. P. * II. æris combusti & eloti, myrrhæ, singulorū. P. * III. piperis albi, P. *
VI. Sed ante linitum hoc, unguendum est.

Sphæriion collirium Euelpidis.

ID quoque eiusdem, quod sphæriion nominabat: eodem ualet. Lapidis hematitæ eloti. P. * II.
piperis grana sex: cadmiæ elotæ, myrrhæ, papaueris lacrymæ, singulorū. P. * III. croci, P. * III.
gummi, P. * VIII. Quæ cum uino amineo conteruntur.

Liquidum Euelpidis collirium.

Liquidum quoque medicamentum ad idem componebat: in quo erant hæc. æruginis. P. * mi-
nij combusti, atramenti sutorij cinnamomi, singulorū. P. * III. croci, nardi, papaueris lacrymæ, singu-
lorum. P. * I. myrrhæ. P. * II. æris combusti, P. * III. cineris ex odoribus. P. * III. piperis grana.
* V. Hæc ex uino austero teruntur. Deinde cum passi tribus heminis decoquantur. donec corpus
unum sit. Idque medicamentum uetustate efficacius fit.

De cauis oculorum ulceribus, & curationibus.

CAVA uero ulcera commodissime implent ex his quæ supra posita sunt, Sphæriion, & id quod φη-
σιγῶν uocatur. Idem Sphæriion uetustis ulceribus, & uix ad cicatricem uenientibus optime succurrit.

Hermonis collirium.

EST etiam collirium, quod cum ad plura ualet: plurimum tamen proficere in his ulceribus uide-
tur. Refertur ad Hermonem auctorem: habet piperis lögi. P. * IZ. albi. P. * V. cinamomi, colli, sin-
gulorū. P. * I. atramenti sutorij: nardi, castæ, castorei: singulorū. P. * II. gallæ. P. * V. myrrhæ,
croci, thuris, lycij, cerussæ: singulorū. P. * VIII. papaueris lacrymæ. P. * XII. aloes, æris combusti,
cadmiæ singulorū. P. * XVI. acaciæ, stibis, gummi: singulorū. P. * XXV.

De cicatricibus oculorum: quæ ex ulceribus factæ sunt: & quomodo curari debeant:
& de Aslepia, & Canopice, & Pyxino collirijs.

Factæ uero ex ulceribus cicatrices duobus uitijis periclitantur: ne aut caua, aut crassa sint. Si caua
f ij

sunt, potest eas implere id, quod sphæriion uocari dixi, uel id, quod asclepias nominatur: habet papaueris lacrymæ. P. * II. sagapeni, opopanax, singulorum. P. * III. eruginis. P. * IIII. cumini. P. * VIII. piperis. P. * XII. cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum. P. * XVI. At si crassæ cicatrices sunt: ex tenuant uel Smilion, uel Canopite collirium: quod habet cinnamomi, acaciæ, singulorum. P. * I. Cadmiæ elotæ, croci, myrrhæ, papaueris lacrymæ, gummi, singulorum. P. * II. piperis albi, thuris, singulorum. P. * III. æris combusti. P. * IX. cum aqua pluuiatili. uel Euelpidis Pyxinum: quod ex his constat. Sa-
lis fossilis. P. * IIII. ammoniaci, thymiamatis. P. * VIII. papaueris lacrymæ. P. * XII. cerussæ. P. * XV. piperis albi, croci ficuli, singulorum. * XXXI. gummi. P. * XIII. cadmiæ elotæ. P. * IX. Maxime tollere cicatricem uidetur id, quod habet gummi. P. * III. eruginis. P. * I. crocomagmatis. P. * IIII.

De alio genere inflammationis oculorum.

EST etiam genus inflammationis, in qua, si cui tument ac distenduntur cum dolore oculi, sanguinem ex fronte emitti necessarium est: multa que aqua calida caput, atque oculos fouere: gargarizari ex lenticula, uel ex fici cremore, inungi acribus medicamentis, que supra comprehensa sunt: maxime que eo quod sphæriion nominatur, quod lapidem hæmatitem habet. Atque alia quoque utilia sunt, quæ ad extenuandam aspritudinem fiunt: de qua protinus dicam. Hanc autem inflammatio oculorum fere se quitur: interdum maior, interdum leuior, nonnunquam etiam ex aspritudine lippitudo fit: deinde aspritudinem ipsam auget, fit que ea in alijs breuis, in alijs longa, & quæ uix unquam finiatur. In hoc genere ualetudinis quidam crassas, durasque palpebras & ficulneo folio, & asperato specillo, & interdum scalpello eradunt: uersasque quotidie medicamentis suffricant. Quæ neque nisi in magna: uetustaque aspritudine, neque sæpe faciendæ sunt. Nam melius eodem, ratione uictus & idoneis medicamentis peruenitur. Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore, multa que oculorum palpebras aqua calida fouebimus. Cibos autem sumemus acres, & extenuantes.

Cæsarianum collirium.

AT medicamentum id quod Cæsarianum uocatur, habet atramenti futurij. P. * I. mysi. P. * pi peris albi. P. * V. papaueris lacrymæ, gummi: singulorum. P. * II. cadmiæ lotæ. P. * III. stibis. P. * VI. Satisque constat hoc collirium aduersus omne genus oculorum ualetudinis idoneum esse, exceptis his, quæ lenibus nutriuntur.

Hieracis collirium.

ID quoque quod Hieracis nominatur ad aspritudinem potest. habet myrrhæ. P. * I. ammoniaci thymiamatis. P. * II. æruginis rasæ. P. * IIII. cum aqua pluuiatili. Ad idem idoneum est etiam id quod Canopite est: & id quod Smilio uocatur, & id quod Pyxinum, & id quod Spherion. Si composita medicamenta non adsunt, felle caprino, uel quam optimo melle satis commode aspritudo curatur.

De Xerophthalmia.

EST etiam genus aridæ lippitudinis, *εξοφθαλμία* Græci appellant, neque tument, neque fluunt oculi, sed rubent tantum, & cum dolore quodam grauescunt, & noctu prægraui pituita inhærescunt, quantumque minor generis huius impetus, tanto finis minus expeditus est. In hoc uitio multum ambulare, multum exerceri, lauari sæpe, ibique desudare, multa que frictione uti necessarium est. cibi qui neque implent, neque nimium acres, apti sunt, sed inter hos medij. mane ubi concoxisse manifestum est, non alienum est ex sinapi gargarizare: tum deinde caput, atque os diutius defricare.

Rhinion collirium.

Collirium uero aptissimum est, quod Rhinion uocatur. habet myrrhæ. P. * I. papaueris lacrymæ, acaciæ succi, piperis, gummi: singulorum. P. * I. lapidis hæmatitis, lapidis phrygij, lycij, lapidis scissilis singulorum. P. * II. æris combusti. P. * IIII. ac pyxinum quoque eodem accommodatum est.

Ad oculos scabros colliria.

SI uero scabri oculi sunt, quod maxime in angulis esse cõsuevit, potest prodesse Rhinion id, quod supra positum est, potest similiter prodesse id, quod habet æruginis rasæ, piperis lōgi, papaueris lacrymæ, singulorum. P. * II. piperis albi, gummi, singulorum. P. * IIII. cadmiæ elotæ, cerussæ, singulorum. P. * VI. nullum tamen melius est quam Euelpidis quod *βασιλικόν* nominabat. habet papaueris lacrymæ, cerussæ, lapidis alij, singulorum. P. * II. gummi. P. * XIII. piperis albi, P. * IIII. croci. P. * VI. pso-
rici. P. * XIII. Nulla autem per se materia est, que pso-ricum nominetur, sed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul conteruntur, idque in uas fictile additum, & contactu siculneis folijs sub terra reponitur, sublaturumque post dies uiginti rursus teritur, & sic appellatur. Verum in basilico quoque collirio conuenit ad omnes affectus oculorum id esse idoneum, qui non leuibus medicamentis curantur. Vbi non sunt autem medicamenta composita, scabros angulos leuant, & mel, & uinum. succurrit que, & his, & aridæ lippitudini, si quis panem ex uino subactum super oculum imponit. nam cum fere sit humor aliquis, qui modo ipsum oculum, modo angulos aut palpebras exasperat, sic & si quid prodit humoris, extrahitur, & si quid iuxta est, repellitur.

Ad caligationem

Ad caligationem oculorum, quæ propter lippitudinem oritur remedia & colliria.

Caligare uero oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnunquam etiam sine hac propter senectutem, imbecillitatem uel aliam confuerunt: si ex reliquijs lippitudinis id uitium est, adiuuat collirium, quod asclepias nominatur, adiuuat id, quod ex crocomagmate fit.

Πακ κρόκου collirium.

Proprie etiam ad id componitur, quod *Πακ κρόκου* uocant. habet piperis. P. * I. croci cilicis, papaueris lacrymæ, cerussæ, singulorum. P. * II. pso-rici, gummi singulorum. P. * IIII.

Ad caligationem oculorum, quæ propter senectutem, aut aliam imbecillitatem fit.

At si ex senectute, alia uel imbecillitate id est, recte inungi potest, & melle quam optimo, & cyprino, & oleo uetere. Commodissimum tamen est balsami partem unam, & olei ueteris, aut cyprini partes duas, mellis quam acerrimi partes tres miscere. Utilia quoque huic medicamenta sunt, que ad caliginem proximè, quæque ad extenuandas cicatrices supra comprehensa sunt. Cuiusque uero oculi caligabit, huic opus erit multa ambulatione atque exercitatione, frequenti balneo, ubi totum quidem corpus perfricandum est: præcipue tamen caput, & quidem irino donec insudet: uelandumque postea: nec detegendum antequam sudor, & calor domi conquierint. tum cibis utendum acribus & extenuantibus, interpositisque aliquibus diebus ex sinapi gargarizandum.

De suffusione oculorum.

Suffusio quoque, quam Græci *πρόχυστρον* nominant: interdum oculi potentia, qua cernit, se opponit. Quod si inueterauerit, manu curandum est. Inter initia nonnunquam etiam certis obseruationibus di-
scutitur. sanguinem ex fronte uel naribus mittere, in temporibus uenas adurere: gargarizando pituitam euocare: suffumigare oculos acribus medicamentis, inungere expedit, uictus optimus est, qui pituitam extenuat.

De resolutione oculorum, quæ paralysis dicitur.

AC ne resolutio quidem oculorum: quam *παραλύσις* Græci nominant, alio uictus modo, uel alijs medicamentis curanda est. Exposuisse tantum genus uitij satis est. Igitur interdum euenit, modo in altero oculo, modo in utroque, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex distentione neruorum, qua uel hementer oculus ipse concussus est, ut his neque quouquam intendi possit, nec omnino consistat, sed huc illuc uel sine ratione moueatur, ideoque ne conspectum quidem rerum præstet.

De mydriasi oculorum.

NON multum ab hoc malo distat id, quod *μυδρίασις* Græci uocant. Pupilla effunditur, & dilatatur, aciesque eius hebescit, ac pene difficillime genus id imbecillitatis eliditur. in utraque uero, id est, & paralyti, & mydriasi pugnandum est per eadem omnia, quæ in caligine oculorum præcepta sunt, paucis tantum mutatis, siquidem ad caput irino interdum acetum, interdum nitrum adijciendum est: melle inungi satis est. quidam in posteriore uitio calidis aquis usi, releuati que. quidam sine ulla manifesta causa subito obæcati sunt. ex quibus nonnulli cum aliquandiu nihil uidissent, repentina profusione alui, lumen receperunt: quo minus alienum uidetur, ex recenti re & interposito tempore medicamentis quoque moliri deiectiones, quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

De imbecillitate oculorum.

Præter hæc, imbecillitas oculorum est: ex qua quidam interdum satis, noctu nihil cernunt, quod in foeminam bene respondentibus mensuris non cadit, sed sic laborantes inungi oportet humore iocineris maxime hircini, si minus caprini, ubi ad assum coquitur, excepto, atque edi quoque ipsum iecur debet. Licet tamen etiam iisdem medicamentis non inutiliter uti, quæ uel cicatrices, uel aspritudinem extenuant, quidam contrito semine portulacæ mel adijciunt eatenus, ne id ex specillo destillet, eo que inungunt. Exer-
citationibus, balneo, frictionibus, gargarizationibus iisdem his quoque utendum est.

Ad oculos qui extrinsecus offenduntur: cum sanguine suffusi sunt.

ETHæc quidem in ipsis corporibus oriuntur. Extrinsecus uero interdum si ictus oculum lædit, ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quam sanguine uel columbæ, uel palumbi, uel hirundinis inungere, neque id sine causa fit: cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeque hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes, aut id herba chelidonio restitui: quod per se sanescit. eorum ergo sanguis nostros quoque oculos ab externo casu commodissimè tuetur, hoc ordine, ut sit hirundinis optimus, deinde palumbi, minime efficacis columbæ & illi ipsi & nobis. Supra percussam uero oculum ad inflammationem leniendam non est alienum imponere etiam cataplasmata: sed ammoniacus, uel quilibet alius quam optimus teri debet sic, ut ei paulatim oleum adijciatur, donec crassitudo strigenti fiat. Id deinde miscendum

NARES uero intus exulceratas fouere oportet uapore aquæ calidæ, id est spōgia expressa atque admota: sit & subiecto uase oris angustī, calida aqua repleto. Post id fomentum illinenda ulcera sunt, aut plumbi recremento, aut cerussa, aut argenti spumam cum quolibet horum aliquis conterit: eique, dū teritur inuicem uinum & oleum myrteum adijcit, donec mellis crassitudinem fecerit. si autem ea ulcera circa nares sunt, pluresque crustas, & odorem foedum habent, quod genus Græci *ὄζονα* appellant: sciri quidem debet, uix ei malo posse succurri. Nihilominus tamen hæc tentari possunt, ut caput ad cutē tondeatur, assidueque uehementer perfricetur, multa calida aqua perfundatur, multa ei deambulatione sit, cinibus modicus, neque acer, neque ualentissimus, tum in nares ipsam mel cum exiguo modo refinę terebinthine conijciatur, quod specillo quoque inuolutum lana fit, attrahaturque spiritu is succus, donec in ore gustus eius sentiat, sub his enim crustę resoluuntur, quę tum per sternutamenta elidi debent, puris ulceribus uapor aquæ calidæ subijciendus est, deinde adhibendum, aut lycium ex uino dilutū, aut amurca, aut omphacium, aut mentę, aut marrubij succus, aut atramentum futorium, quod candens factum, dein de contritum sit, aut interior scyllæ pars contrita sic, ut horum cuiuslibet mel adijciatur, cuius ceteris admōdum exigua pars esse debet: in atramento futorio tanta, ut ea mixtura liquida fiat, cum scylla utique pars maior, inuoluentumque lana specillum est, & in eo medicamento intinguendum, eoque ulcera impleda sunt: rursusque linamētum inuolutum, & oblongum eodem medicamento illinendū, demittendumque in nares est, & ab inferiore parte leniter deligandum: idque per hyemem & uer bis die, per æstatem & autumnum, ter die fieri debet, interdum uero etiam in naribus carūculæ quedam similes muliebribus māmīs nascuntur, hæcque imis partibus, quæ carnosissimæ sunt, in hærent. Has curare oportet medicamentis adurentibus, sub quibus ex toto consumuntur. Polypus uero est carūcula modo alba, modo subrubra, quę narium ossi in hæret, & modo ad labra pendens nares implet, modo retro per id foramen, quo spiritus a naribus ad fauces descendit, adeo increfcit, uti post uiam conspici possit, strangulatque hominē maxime austro aut euro flante, fereque mollis est, raro dura, eaque magis spiritum impedit, & nares dilatat, quę fere *καρυωδης* est: itaque attingi non debet. illud aliud genus fere quidem ferro curatur, interdum tamen inarescit, si addita in nares per linamentum, aut penicillum ea compositio est, quæ habet minij sinopici, chalcitis, calcis, sandaracę, singulorum. P. ✕ I. atramenti futorij. P. ✕ II.

IN dentium autem dolore, qui ipse quoque maximis tormentis annumerari potest, uinum ex toto circuncidendum est. cibo quoque primo abstinendum, deinde eo modico, mollique utendum, ne mādētis dentes irriter, tum extrinsecus admouendus per spongiam uapor aquæ calidæ, imponendumque ceratum ex cyprino, aut irino factum, lanaque id comprehendendū, caputque uelandum est. quod si grauior is dolor est: utiliter & alius ducitur, & calida cataplasmata super maxillas iniiciuntur, & ore humor calidus cum medicamentis aliquibus continetur, sæpiusque mutatur: cuius rei causa & quinque folij radix in uino mixto coquitur, & hyoscyami radix, uel in posca, uel in uino mixto coquitur sic, ut paulum his salis adijciatur, & papaueris non nimium aridi cortices, & mādragoræ radix eodem modo. sed in his tribus utique uitādum est, ne quod haustum erit, deuoretur: ex populo quoque alba cortex radicis in hunc usum in uino mixto recte coquitur, & in aceto cornu ceruinum rasum, & nepeta cum teda pingui: ac ficus item pinguis, uel in mulso, uel in aceto, & melle: ex quibus cum ficus decocta est, is humor percolatur. Specillum quoque lana inuolutum in calidum oleum demittitur, eoque ipso dens fouetur. quintetiam quedam quasi cataplasmata in dentem ipsum illinuntur: in quem usum ex malo punico acido, atque arido malicorij pars interior cum pari portione, & gallæ & pinei corticis conteritur, misceturque his minium, eaque contrita aqua pluuiatili coguntur, aut panacis, papaueris lacrymæ, peucedani, uix taminæ sine feminibus pares portiones conteruntur, aut galbani partes tres, papaueris lacrymę pars quarta. Quidquid dentibus admotum est, nihilominus supra maxillam ceratum, quale supra posui, esse debet: lana obiectum, quidam etiam myrrhę, cardamomi, singulorum. P. ✕ I. croci, pyretri, ficorum partes, singulorum. P. ✕ III. Sinapis. P. ✕ VIII. contrita linteolo illinunt, imponuntque in humero partis eius, qua dens dolet: si is superior est, a scapulis: si inferior, a pectore: idque dolorem leuat: & cum leuauit, protinus submouendum est: si uero exesus est dens, festinare ad eximendum eum, nisi res coegit, non est necesse: sed cum omnibus fomentis, quæ supra posita sunt, adijciendæ quedam ualentiores compositiones sunt, quæ dolorem leuant: quales hæc sunt. habet autem papaueris lacrymæ. P. ✕ I. piperis. P. ✕ II. psoreos. P. ✕ X. quæ contrita galbano excipiuntur, idque circundatur: aut Menemachi maxime ad maxillares dentes: in qua sunt croci. P. ✕ I. cardamomi, thuris, sigilinis: ficorum partes, pyretri, singulorum. P. ✕ IIII. sinapis. P. ✕ VIII. Quidam autem immiscunt pyretri, piperis, elaterij, singulorum. P. ✕ I. aluminis scissilis: papaueris lacrymę, uix taminæ, sulphuris ignem non experti, bituminis, lauri baccarum, sinapis, singulorum. P. ✕ II. Quod si dolor exini eum cogit, & piperis semen cortice liberatum, & eodem modo bacca hederæ coniecta in id foramen, dentem findit, isque forte stans excidet: & plani piscis, quam pastinacam

nam nostrī, *τρυνάνα* Græci uocant, aculeus torretur: deinde conteritur, resinaque excipitur, quæ dentis circundata hunc soluit: & alumen scissile in id foramen coniectum dentem citat: sed id tamen inuolutum in lanula demitti commodius est, quia sic dente seruato dolorem leuat. Hæc a medicis accepta sunt: sed agrestium experimento cognitum est, cum dens dolet, herbam mentastrum cum suis radicibus uelli debere, & in peluem conijci, supraque aquam infundi, collocarique iuxta sedentē hominem undique ueste contectum: tum in peluem candentes filices demitti sic, ut aqua tegantur, hominemque cum hante ore uaporem excipere, ut supra dictum est undique inclusum. nam & sudor plurimus sequitur, & per os continens pituita defluit, idque sæpe longiorem, sæpe annuam ualeitudinem bonam præstat.

SI uero tonsillæ sine exulceratione per inflammationē intumuerūt, caput uelandum est extrinsecus: is locus uapore calido fouendus. multa ambulatione utendum, caput in lecto sublime habendum, gargarizandumque est ex reprimentibus. radix quoque ea, quæ dulcem appellant, contusa, & in pulso, mulso uel decocta idem præstat. leniterque quibusdam medicamentis eas illini non alienum est: quæ hoc modo fiunt. ex malo punico dulci succus exprimitur, & eius sextarius in leni igne coquitur, donec ei mellis crassitudo sit: tum croci, myrrhæ, aluminis scissilis, singulorum. P. ✕ II. per se conteruntur, paulatimque his adijciuntur uini lenis cyathi duo, mellis unus: deinde priori succo ista miscentur, & rursus leniter incoquantur: aut eiusdem succi sextarius eodem modo coquitur, atque eadem ratione trita ei adijciuntur: hæc nardi. P. ✕ V. omphacij. P. ✕ I. cinnamomi, myrrhæ, calicis, singulorum. P. ✕ I. eadem autem hæc & auribus & naribus purulentis accommodata sunt. Cibus quoque in hac ualeitudine lenis esse abstinendum, neque assumendum quidquam præter aquam calidam est: alius quoque ducenda est, gargarizandum ex fico & mulso: illinendum mel cum omphacio, intrinsecus admouendus, sed aliquotio diutius uapor aquæ calidæ, donec ea suppurent, & per se aperiantur, si pure substante non rumpuntur hi tumores, incidendi sunt, deinde ex mulso calido gargarizandum ex fico, at si modicus quidē tumor & exulceratio est, fursurum cremori ad gargarizandum paulū mellis adijciendum est, illinendaque ulcera hoc medicamento. passi quæ dulcissimi tres heminæ ad unam coquantur, tum adijciuntur tauris. P. ✕ I. croci, myrrhæ, singulorum. P. ✕ I. leniterque omnia rursus feruescant. ubi pura ulcera sunt, eodem fursurum cremore, uel lacte gargarizadū est. atque hic quoque cibus lenibus opus est, quibus adijci dulce uinū potest.

ULCERA autem oris, si cum inflammatione sunt, & parum pura ac rubicunda sunt, optime his medicamentis curantur, quæ supra posita ex malis punicis fiunt, continendusque sæpe ore reprimens cremor, cui paulum mellis sit adiectum, utendum ambulationibus, & non acri cibo. simulatque uero pura ulcera esse coeperunt, lenis humor, interdum etiam quæ optima aqua ore continenda est. prodestque assumptum pyrum mitium, pleniorque cibus, dum acribus uacet. inspergiquæ ulcera debent alumine scissili, cui dimidio plus gallæ immaturæ sit adiectum. si iam crustas habent, quales in adultis esse consue runt, adhibendæ sunt hæc compositiones, quas Græci *ἀνθήρα* nominant. Iunci quadrati, myrrhæ sandaracę, singulorum. P. ✕ III. aluminis pares portiones, aut croci, myrrhę, singulorum. P. ✕ II. irisidis, aluminis, scissilis, sandaracę, singulorum. P. ✕ III. iunci quadrati. P. ✕ VII. aut gallę, myrrhę, singulorum. P. ✕ II. aluminis, scissilis. P. ✕ II. rosę foliorum. P. ✕ III. aut gallę, myrrhę, singulorum. P. ✕ III. quidam autem croci. P. ✕ aluminis, scissilis, myrrhę, singulorum. P. ✕ I. sandaracę. P. ✕ II. iunci quadrati. P. ✕ III. miscent. Priora arida insperguntur, hoc cum melle illinitur, neque ulceribus tantum, sed etiam tonsillis. Verum ea longe periculosissima ulcera sunt, quas *ἀνθήρα* Græci appellant, sed in pueris. hos enim sæpe consumunt, in uiris & mulieribus idem periculum non est. Hęc ulcera a gingiuis incipiunt, deinde palatum, totumque os occupant, tum ad uiam, faucesque descendunt. quibus oblectis non facile fit, ut puer conualecat. ac mi ferius etiam est, si lactans adhuc infans est, quo minus imperari remedium aliquod potest, sed in primis nutritrix cogenda est exerceri ambulationibus, his que operibus, quę superiores partes mouent, mittenda in balneum, iubendaque ibi calida aqua mammas perfundere, tum alenda cibus lenibus, & his qui facile non corrumpuntur. Portiones, si febricitat puer, aque, si sine febre est, uini diluti. Ac si alius nutritrix substituit, quem syriacum uocant, aut amare nuce adiectę sunt, uel mixtis inter se rosę folijs aridis, pineis nucleis, mēte colliculo, melle, uel eo medicamento, quod ex moris fit, quorum succus eodem modo quo punici mali ad mellis crassitudinem coquitur, eademque ratione ei crocum, myrrha, alumen, uinum, mel miscetur. Ne que quidquam dandum, ad quod humor euocari possit. Si uero iam firmior puer est, gargarizare debet his fere, quæ supra comprehensa sunt. at si lenia medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda sunt ea, quæ adurendo crustas ulceribus inducant, quale est scissile, alumen, uel chalcitis, uel atramentum futorium: prodest etiam fames & abstinentia, quanta maxime imperari potest. Cibus debet esse lenis. Ad purganda tamen ulcera interdum caseus ex melle recte datur.

Gingiuæ quoque ulcera non alijs medicamentis egent, quàm quæ prima parte superioris capitis exposita sunt: sed quæ in latere eius nascuntur, diutissime durant. Videndumque est, num contra dens aliquis acutior sit, qui sanescere sæpe ulcus eo loco non finit: ideoque limandus est. solent etiam interdum iuxta dentes gingiuæ tubercula quædam oriri dolentia, *παροδοντιδαι* Græci appellant. hæc initio leniter sale contrito perfricare oportet, aut inter se mixtis sale fossili, combusto cupresso, nepeta, deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hæchiare: donec pituita satis profluat. In maiore uero inflammatione istud medicamentis utendum est: quæ ad ulcera oris supra posita sunt, & mollis linamenti paulum inuoluum: quod si durior erit, & id prohibebit, extrinsecus admouendus erit spongiæ uapor calidus, imponendumque ceratum. Si suppuratio se ostendet: diutius eo uapore utendum erit, & continendum ore calidum mulsum, in quo ficus decocta sit. Itemque suberudum incidendum, ne si diutius ibi pus permanferit: os lædat. quod si maior is tumor est, commodius totus exciditur, sic, ut ex utraque parte dens liberetur. Pure exempto, si leuis plaga est, satis est ore calidam aquam continere, & extrinsecus fouere eodem uapore: si maior est, lenticulæ cremore: uti hisdem medicamentis, quibus cætera ulcera oris curantur: alia quoque ulcera in gingiuæ plerumque oriuntur: quibus eadem quæ in reliquo ore succurrunt. maxime tamẽ mandere ligultrum oportet, succumque eum ore continere. Fit etiam interdum, ut ex gingiuæ ulcere, siue *παροδοντις* fuit, siue non fuit, diutius pus feratur: quod aut dente corrupto, aut fracto uel aliter uitiat osse, maximeque id per fistulam uenire consuevit. ubi incidit, locus aperiendus, dens eximendus, testa ossis, si qua excessit recidenda est: si quid uitiosum est, radendum. post quæ quid fieri debeat, supra in aliorum ulcerum curatione comprehensum est: si uero à dentibus gingiuæ recedunt. eadem *αδινγα* succurrunt. Utile est etiam pira, aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continere. Idemque præstare non acre acetum in ore retentum potest.

VVAE uehemens inflammatio terrere quoque debet: itaque in hac & abstinentia necessaria est, & sanguis recte mittitur: & si id aliqua res prohibet, alius utiliter ducitur, caputque super hæc uelandum, & sublimius habendum est: tum aqua gargarizandum, in qua simul rubus, & lenticula decocta sit. Illinenda autem ipsa uua uel omphacio, uel galla, uel alumine scissili sic, ut cuilibet eorum mel adijciatur. Est etiam medicamentum huic aptum, quod Andronium appellatur, constat ex his: alumine scissili: squama æris rubri: atramento sutorio, galla, myrrha, mysi: quæ per se contrita, mixtaque rursus paulatim adiecto uino austerio teruntur, donec is mellis crassitudo sit. ubi horum aliquo illita uua est, chelidoniæ quoque succo per cochlear illita uua maxime prodest. Fere multa pituita decurrit, cumque ea quieuit, ex uino calido gargarizandum, quod si minor in ea inflammatio, lafer terere, eique adijcere frigidam aquam satis est, eamque aquam cochleario exceptam ipsi uuæ subijcere, ac mediocriter eam tumentem aqua quoque frigida eodem modo subiecta reprimat. Ex eadem autem aqua gargarizandum quoque est, quæ uel cum lafere, uel sine eo hac curatione uuæ subiecta est.

SI quando autem ulcera oris cancer inuasit, primum considerandum est, num malus corporis habitus sit, eique occurrendum. deinde ipsa ulcera curanda. quod si in summa parte id uitium est, satis proficit *αδινγα* humido ulcere arida inspersa, sicciore, cum exigua parte mellis illita, si paulo altius, chartæ combustæ partes duæ, auripigmenti pars una, si penitus malum descendit: chartæ combustæ partes tres, auripigmenti, pars quarta, aut pares portiones salis fricti & iridis frictæ: aut item pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmenti. Necessarium autem est linamentum in rosa tingere: & super adurentia medicamenta imponere, ne uicinum, & sanum locum lædant, quidam etiam in acris aceti heminam frictum salem coniiciunt, donec tabescere desinat: deinde id acetum coquunt, donec exsiccet: eumque salem contritum inspergunt. quoties autem medicamentum iniicitur, & ante, & post: os diluendum est uel cremore lenticulæ, uel aqua: in qua aut eruum, aut oleæ, aut uerbenæ decoctæ sint sic, ut cuilibet eorum paulum mellis misceatur. acetum quoque ex scylla retentum ore, satis aduersus hæc ulcera proficit: ex aceto cocto salis, sicut supra demonstratum est, rursus mixtum acetum: sed & diu continere utrunlibet, & id bis, aut ter die facere, prout uehemens malum est, necessarium est. quod si puer est, cui id incidit, specillum lana inuolutum in medicamentum demittendum est, & super ulcus tenendum, ne per imprudentiam adurentia deuret. Et si dolor in gingiuæ est, mouenturque aliqui dentes, resciri eos oportet: nam curationes uehementer impediunt. si nihil medicamenta proficiunt, ulcera erunt adurenda: quod tamen in labris ideo non est necessarium, quoniam excidere commodius est. & id quidem eque adustum, atque excisum sine ea curatione, quæ corpori manu adhibetur, impleri non potest. Gingiuatum uero ossa, quæ hebetia sunt, in perpetuum ustione nudantur. neque enim postea caro increfcit. Imponenda tamen adustis lenticula est,

est, donec sanitatem, qualis esse potest, recipiant.

HÆC in capite fere medicamentis egent. Sub ipsis uero auribus oriri *παροτιδαι* solent, modo in secunda ualitudine ibi inflammatione orta, modo post longas febres, illuc impetu morbi conuerso. Id abscessus genus est: itaque nullam nouam curationem desiderat: animaduersionem tantummodo hanc habet necessariam: quia si sine morbo id intumuit, primum reprimendum experimentum est, si ex aduersa ualitudine, illud inimicum est, maturarique & quàm primum aperiri commodius est.

AD umbilicos uero prominentes, ne manu, ferroque utendum sit: ante tentandum est, ut abstinere: alius his ducatur, imponatur super umbilicum id, quod ex his constat. Cicutæ, & fuliginis, singulorum. P. ✕ I. cerussæ elotæ. P. ✕ III. plumbi eloti. P. ✕ VIII. ouis duobus, quibus etiam solani succus adijciatur. Hoc dilutius impositum esse oportet, & interim conuiescere hominem, cibo modico uti sic, ut uitentur omnia infantia.

Proxima sunt ea, quæ ad partes obscenas pertinent, quarum apud græcos uocabula & tolerabilius se habent, & accepta iam usu sunt cum omni fere medicorum uolumine atque sermone iactentur, apud nos fœdiora uerba ne consuetudine quidem aliqua uerecundius loquentium accommodata sunt. ut difficilis hæc explanatio sit, simul & pudorem & artis præcepta seruantibus. neque tamen ea res à scribendo detertere me debuit. Primum ut omnia, quæ salutaria accepi, comprehenderem, dein quia in uulgus eorum curatio etiam præcipue cognoscenda est, quæ inuitissimus quisque alteri ostendit.

Igitur si ex inflammatione coles intumuit, reduci que summa cutis, aut rursus induci non potest, multa calida aqua fouendus locus est. Vbi uero glans contestata est, oriculario quoque clystere inter eam cutemque aqua calida inserenda est. Si mollita sic & extenuata cutis ducenti paruit, expeditior reliqua curatio est, si tumor uicit, imponenda est uel lenticula, uel marrubium, uel oleæ folia ex uino cocta sic, ut cuilibet eorum, dum teritur, mellis paulum adijciatur, sursumque coles ad uentrem deligendus est. quod in omni curatione eius necessarium est, isque homo continere se debet, & abstinere à cibo, & potione aquæ tantum. siti uindicari. à postero die rursus adhibendum hisdem rationibus aquæ fomentum est, & cum ui quoque experiendum, an cutis sequatur, eaque si non parebit, leniter summa scalpello concidenda erit, nam cum sanies profluxerit, extenuabitur his locus, & facilius cutis ducetur. Siue autem hoc modo uicta erit, siue nunquam repugnauerit, ulcera uel in cutis ulteriore parte, uel in glande, ultra uel eam in cole reperientur, quæ necesse est, aut pura sicca uel sint, aut humida & purulenta. si sicca sunt, primum aqua calida fouenda sunt, deinde imponendum lycium ex uino est, aut amurca cocta cum eodem, aut cum rosa butyrum, si leuis humor est, uino eluenda sunt, tum butyri & rosæ mollis paulum, & resina terebinthinae pars quarta adijcienda est, coque utendum, aut si pus ex his profluit, ante omnia elui mulso calido debet. tum imponi piperis. P. ✕ I. myrrhæ. P. ✕ II. croci, mysi cocti singulorum. P. ✕ II. quæ ex uino austerio coquuntur, donec mellis crassitudinem habeant. Eadem autem compositio tonsillis, uua madentiori, nariumque ulceribus accommodata est. Aliud ad eam, piperis. P. ✕ I. myrrhæ. P. ✕ I. croci. P. ✕ II. mysi cocti. P. ✕ I. æris combusti. P. ✕ II. quæ primū ex uino austerio conteruntur, deinde ubi inaruerunt: iterum teruntur ex passi tribus cyathis, & incoquuntur, donec uisci crassitudinem habeant. Aerugo quoque cum cocto melle, & ea quæ ad oris ulcera supra comprehensa sunt, curant: aut Erasistrati compositio, aut Cratonis recte super purulenta naturalia imponitur. folia quoque oleæ ex nouem cyathis uini coquuntur. his adijciatur aluminis scissilis. P. ✕ III. lycij. P. ✕ VIII. mellis sesquicyathus, ac si plus puris est, id medicamentum ex melle, si minus, ex uino diluitur. Illud perpetuum est, post curationem, dum inflammatio manet, quale supra positum est, cataplasma supra dare, & quotidie ulcera eadem ratione curare, quod si pus & multum & cum malo odore cœpit profluere, elui cremore lenticulæ debet sic, ut ei mellis paulum adijciatur, aut oleæ, aut lenticulæ folia, uel marrubium decoquendum est. coque humore eodem modo cum melle utendum, imponendaque eadem, aut etiam omphacium cum melle, aut id quod ex ærugine & melle ad aures fit, aut compositio Andronis, aut *αδινγα* sic, ut ei paulum mellis adijciatur. quidam ulcera omnia, de quibus adhuc dictum est, lycio ex uino curant. Si uero ulcus latius atque altius serpit, eodem modo elui debet, imponi uero, aut ærugo, aut omphacium cum melle, aut Andronis compositio, aut marrubij, myrrhæ, aut croci aluminis scissilis cocti, rosæ foliorum aridorum, gallæ singulorum. P. ✕ I. minij sinopici. P. ✕ II. quæ per se singula primū teruntur, deinde iuncta iterum melle adiecto, donec liquida cerati crassitudinem habeant: tum in æneo uase leniter coquuntur, ne superfluant, cui iam guttæ

indurescunt, uas ab igne remouetur, idque medicamentum, pro ut opus est, aut ex melle, aut ex uino liquatur. Idem autem per se etiam ad fistulas utile est. Solet etiam interdum ad neruos ulcus descendere: profluitque pituita multa, sanies tenuis malique odoris, non cocta, aut aqua similis, in qua caro recēs lota est. doloresque is locus, & punctiones habet: id genus quamuis inter purulenta est, tamen lenibus medicamentis, curandum est: quale est emplastrum tetrapharmacum ex rosa liquatum sic, ut thuris quoque paulum ei misceatur: aut id quod ex butyro, rosa, resina, melle fit. supra uero à me positum est. præcipueque id ulcus multa calida aqua fouendum est, uelandumque, neque frigori committendum. Interdum autem per ipsa ulcera coles sub cute exesus sic, ut glans excidat. sub quo casu cutis ipsa circumciden da est. perpetuumque est, quoties glans, aut ex cole aliquid, uel excidit, uel abscinditur: hanc non esse seruandam, ne confidat, ulcerique agglutinetur, ac neque reduci possit postea, & fortasse fistulam quoque urinæ cludat. Tubercula etiam, quæ φούκων Græci uocant circa glandem oriuntur, quæ uel medicamentis, uel ferro adurantur, & cū crustæ exciderunt, squama æris inspergitur, ne quid ibi rursus increseat.

De cancri, qui in cole nascitur, curatione.

HAEC citra cancrum sunt, qui cum in reliquis partibus, tum in his quoque uel præcipue ulcera infestat. incipit à nigritie, quæ si cutem occupauit: protinus specillum subijciendum, eaque incidenda est: deinde ora uulsellaprehendendæ: tum quidquid corruptum est: excidendum sic, ut ex integro quoque paulum demat, idque adurendum. quoties quid uisum est, id quoque sequitur, ut imponenda lenticula sit: deinde ubi crustæ exciderunt, ulcera sic, ut alia curentur. at si cancer ipsum colem occupauit: inspargenda aliqua sunt ex adurentibus, maximeque id quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. si medicamenta uincuntur, hic quoque scalpello quidquid corruptum est sic, ut aliquid etiam integri trahat, præcidi debet. illud quoque æque perpetuum est, exciso cancro uulnus esse adurendum, sed siue ex medicamentis, siue ex ferro crustæ occaluerunt, magnum periculum est, ne his decidentibus ex cole profusio sanguinis insequatur: ergo longa quiete & immobili pene corpore opus est, donec ex ipso crustæ pure leniter resoluantur. at si uel uolens aliquis, uel imprudens, dum ingreditur immature, crustas diduxit, & fluit sanguis, frigida aqua adhibenda est. si hæc parum ualet, decurrendum est ad medicamenta, quæ sanguinem supprimunt. si ne hæc quidem succurrunt, aduri diligenter & timide debet, neque ullo postea motu dandus idem periculo locus est.

De phagedæne in cole nascentis curatione.

Nonnunquam etiam id genus ibi cancri, quod φάγεται à Græcis nominantur, oriri solet, in quo nime differendum: sed protinus iisdem medicamentis occurrendum est, & si parum ualet: ferro adurendum. quædam etiam nigrities est, quæ non sentitur & serpit, ac si sustinuius usque ad uescam tendit: neque succurri postea potest. si id in summa glande circa fistulam urinæ est, prius in ea tenue specillum demittendum est, ne claudatur: deinde id ferro adurendum: si uero alte penetrauit, quidquid occupatum est, præcidendum est. cæterum eadem, quæ in alijs cancribus, faciendæ sunt.

De carbunculo, qui in cole nascitur.

Occalescit etiam in cole interdum aliquid: idque omne pene sensu caret: quod ipsum quoque excidi debet. Carbunculus autem ibi natus, ut primum apparet, oriculario clystere eluendus est: deinde ipse quoque medicamentis urendus, maximeque chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle, aut ouillo stercore & contrito cum eodem melle: ubi is excidit, liquidis medicamentis utendum est, quæ ad ora ulceribus componuntur.

De testicularum morbis, & eorum curatione.

IN testiculis uero si qua inflammatio sine ictu orta est: sanguis ex talo mittendus est: à cibo abstinentum: imponendum ex faba farina ex mulso cocta cum cumino contrito ex melle cocto, aut contritum cuminum cum cerato ex rosa facto: aut lini semen frictum, contritum, & in mulso coctum, aut tritici farina ex mulso cocta cum cupresso, aut lilij radix contrita, aut si iisdem induruerunt, imponi debet lini uel foeni græci semen ex mulso coctum, aut ex cyprino ceratum, aut similia ex uino contrita, cui paulum croci sit adiectum. si uetustior iam durities est, maxime proficit cucumeris agrestis radix ex mulso cocta, dein contrita. si ex ictu tument, sanguinem mitti necessarium est, magisque, si etiam liuent. Imponendum uero utrunlibet ex his, quæ cum cumino componuntur, supraque proposita sunt: aut ea compositio, quæ habet nitri cocti. P. * I. resinæ pineæ, gummi, singulorum. P. * II. uuæ taminæ sine feminibus. P. * III. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. quod si ex ictu testiculis aliquid desit, fere pus quoque increseat, neque aliter succurri potest, quam si inciso scroto & pus emissum, & ipse testiculus excisus est.

De rhagadys, & Condylomate, & hemorrhoidibus, alijsq; ani morbis. & curationibus eorum, & primo de rhagadys.

ANVS quoque multa, & dijsque plena mala recipit, nec in se multum abhorrentes curationes habet, at primum in eo sæpe & quidem pluribus locis cutis exciditur. φάγεται Græci uocant, id si recens est, quiescere homo debet & in aqua calida desidere. Columbina quoque oua coquenda sunt, & ubi induruerunt

ruerunt, purganda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus sic, ut inuicem utroque aliquis utatur. Tum tetrapharmacum, aut φούκων rosa diluendum est, aut hyssopum recens miscendum cum cerato liquido ex rosa facto: aut eidem cerato liquido plumbum elotum adijciendum: aut resinæ terebinthinæ myrrha, aut spumæ argenti uetus oleum, & quolibet ex his id perungendum. si quidquid læsum est, extra est, neque intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum super dandum est, & quidquid ante adhibuimus cerato contegendum. In hoc autem casu neque acribus cibis utendum, neque asperis, nec aluum comprimentibus, ne aridum quidem quidquam satis utile est, nisi admodum paulum, liquida, lenia, pingua, glutinosa meliora sunt, uino leui uti nihil prohibet.

De condylomate.

Condyloma autem est tuberculum, quod ex quadam inflammatione nasci solet, id ubi ortum est, quod ad quietem, cibos, potionisque pertinet, eadem seruari debent, quæ proxime scripta sunt iisdem etiã ouis recte tuberculū id fouetur. sed desidere ante homo in aqua debet, in qua uerbenæ decoctæ sunt: ex reprimentibus, tum recte imponitur, & lenticula cum exigua mellis parte, & fertula campana ex uino cocta, & rubi folia contrita cum cerato ex rosa facto, & cum eodem cerato contritum, uel cotoneum malum, uel malicorij ex uino cocti pars interior, & chalcitis cocta, atque contrita, deinde hyssopo, ac rosa excepta: & ex ea compositione, quæ habet, thuris. P. * I. aluminis scissilis. P. * II. cerussæ. P. * III. spumæ argenti. P. * V. quibus dum teruntur: inuicem rosa & uinum instillatur. uinculum autem ei loco lin habet, cumque subiectus est ansis ad uentrem datis à posteriore parte in eas adductæ fasciæ conijciantur, atque ubi artatæ sunt: dexteriori sinistra, sinisteriori dextra procedit, circumdatæque circa aluum inter se nouissime nodo deligantur. sed si uetus condyloma iam induruit, neque sub his curationibus desidit, aduri medicamento potest, quod ex his constat: æruginis. P. * II. myrrhæ. P. * III. gummi. P. * VIII. thuris. P. * XII. stibis: papaueris lacrymæ, acaciæ, singulorum. P. * XVI. quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi: renouant. si hoc parum in condylomate proficit: adhiberi possunt etiã uehementius adurentia. ubi consumptus est tumor: ad medicamenta lenia transeundum est.

De hemorrhoidibus.

Tertium autem uitium est, ora uenarum tanquam ex capitulis quibusdam surgentia: quæ sæpe sanguinem fundunt, αιμορροΐδες Græci uocant. Idque etiam in ore uuluarum incidere consuevit. atque in quibusdam parum tuto supprimitur, qui sanguinis profluuio imbecilliores non sunt. habet enim purgationem hanc non morbum: ideoque curari quidam cum sanguinis exitum non haberent: inclinata in præcordia ac uiscera materia subitis, & grauissimis morbis correpti sunt. si cui uero id nocet, is desidere in aqua ex uerbenis debet: imponere maxime malicorium cum aridis rosæ folijs contritum: aut ex his aliqua, quæ sanguinem supprimunt. Solet autem oriri inflammatio, maxime ubi dura aluus eum locum læsit. tum in aqua dulci desidendum est, & id fouendum ouis: imponendi uitelli cum rosæ folijs ex passo subacto: idque si intus est, digito illinendum, si extra super illitum panniculum imponendum est. ea quoque medicamenta, quæ recentibus scissuris posita sunt, hic idonea sunt. Cibis uero in hoc casu hisdē, quibus in prioribus utendum est: si ista parum iuuant, solent imposita medicamenta adurentia, ea capitula absumere. ac si iam uetustiora sunt, sub auctore Dionysio inspargenda sandaraca est, deinde imponendum, quod ex his constat: squamæ eris, auripigmenti: singulorum. P. * V. faxi calcis. P. * VIII. postero die acu compungendum. adultis capitulis sit cicatrix: quæ sanguinem fundi prohibet. sed quoties is suppressus est, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia est. prætereaque & uiris & foeminis, quibus menstrua non proueniunt, interdum ex brachio sanguis mittendus est.

Si anus, uel os uuluarum procedit, quæ curatione utendum sit.

AT si anus ipse uel os uuluarum procedit, (nam id quoque interdum fit) considerari debet purum ne id sit, quod prouolutum est, an humore mucoso circumdatum. si purum est, in aqua desidere homo debet, aut salia, aut cum uerbenis uel malicorio incocta, si humidum, uino austero subluendum est, illinendumque fece uini combusta. ubi utrolibet modo curatum est, intus reponendum est, imponendaque plātago contrita, uel folia salicis in aceto cocta, tum linteolū & super lana æque deliganda cruribus inter se deuinctis.

De ulcere fungo simili in ano.

FVNGO quoque simile ulcus in eadem sede nasci solet. id si hyems est, egelida, si aliud tempus, frigida aqua fouendum est. deinde squama eris inspergenda, supraque ceratum ex myrteo factum. cui paulum squamæ, fuliginis, calcis, sit adiectum: si hac ratione non tollitur, uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendum est.

De digitorum ulceribus.

Cap. XIX.

Digitorum autem uetera ulcera commodissime curantur, aut lycio, aut myrrha cocta, cum utrilibet uinum adiectum est. in hisdem recedere ab unge caruncula cum magno dolore consuevit. πτερυγιον Græci

ci appellant . oportet alumen melinum rotundum in aqua liquare , donec mellis crassitudinem habeat : tum quantum eius aridi fuit , tantundem mellis infundere , & radiculam miscere , donec similis croco colore fiat , eoque illinere . quidam ad eundem usum decoquere simul maluam solent , cum paria pondera aluminis aridi & mellis miscuerint . si hac ratione ea non exciderunt : excidenda sunt : deinde digiti fouendi aqua ex uerbenis , imponendumque super medicamentum ita factum . chalcitis , malicorum , squama æris excipiuntur fico pigni leniter cocto ex melle . aut chartæ combustæ , auripigmenti , sulphuris igne non experti par modis cerato miscetur ex myrteo facto . aut æruginis rosæ . P. ✕ I . squamæ . P. ✕ II . mellis cyatho coguntur . aut pares portiones miscentur . saxi calcis , chalcitidis , auripigmenti . quidquid horum impositum est , tegendum linteolo aqua madefacto est : tertio die digitus resoluendus est . siquid aridi est , iterum excidendum , similisque adhibenda curatio . etsi non uiucitur , purgandus scalpello , tenuibusque ferramentis adurendus est : & sicut reliqua uita curandus est . at ubi scabri unguis sunt , circum aperiri debent : qua corpus contingunt . tunc super eos ex hac compositione æque imponi sandaracæ , sulphuris , singulorum . P. ✕ II . nitri . auripigmenti , singulorum . P. ✕ IIII . resinæ liquidæ . P. ✕ VIII . tertioque id die resoluendum est . sub quo medicamento uitiosi unguis cadunt , & in eorum locum meliores renascuntur .

LIBER SEPTIMVS .

De chirurgica , & qui in ea claruerint , & qualis esse chirurgicus debeat , & quid in hoc libro describatur .

TERTIAM esse medicinæ partem : quæ manu curet & uulgo notum , & à me propositum est . ea non quidem medicamenta atque uictus rationem omittit , sed manu tamen plurimum præstat . estque eius effectus inter omnes medicinæ partes euidentissimus . siquidem in morbis cum multum fortuna cõferat , eademque sæpe salutaria , sæpe uana sint , potest dubitari secunda ualutudo medicinæ , an corporis beneficio contigerit : in his quoque , in quibus medicamentis maxime utimur , quamuis profectus euidentior est , tamen sanitatem & per hæc frustra queri , & sine his reddi sæpe manifestum est . sicut in oculis quoque deprehendi potest : qui à medicis diu uexati sine his interdum sanescunt . at in ea parte , quæ manu curat , euidentis est omnem profectum , ut aliquid ab alijs adiuuetur , hinc tamen plurimum trahere . Hæc autem pars , cum sit uetustissima , magis tamè ab illo parente omnis medicinæ Hippocrate , quam à prioribus exculta est , deinde posteaquã diducta ab alijs habere professores suos cœpit . in egypto quoque increuit Philoxeno maxime auctore , qui pluribus uoluminibus hanc partem diligentissime comprehendit . Gorgias quoque , & Sosstratus , & Hieron , & Apollonij duo , & Hammonius alexandrinus : multi que alij celebres uiri , singuli quædam reperierunt . ac Romæ quoque non mediocres professores , maximeque nuper Tryphon pater , & Euelpitius , & ut ex scriptis eius intelligi potest , horum eruditissimus Mege quibusdam in melius mutatis aliquid quantum ei disciplinæ adiecerunt . Esse autem chirurgus debet adolescens , aut certe adolescentiæ propior , manu strenua , stabili , nec unquam intremescente , eaque non minus sinistra , quam dextra promptus , acie oculorũ acri , claraque , animo intrepidus , immisericors sic , ut sanari uelit eũ quem accipit , non ut clamore eius motus , uel magis quam res desiderat : properet , uel minus quam necesse est , secet , sed perinde faciat omnia , ac si nullus ex uagitibus alterius affectus oriatur . Potest autem requiri : quid huic parti proprie uendicandũ sit : quia uulnerũ quoque , ulcerumque multorũ curationes , quas alibi executus sum , chirurgi sibi uendicant . ego eũdem quidem hominem posse omnia ista præstare cõcipio . atque ubi se diuise runt , eum laudo , qui quam plurimum percipit . Ipse autem huic parti , ea reliqui : in quibus uulnus facit medicus : non accipit , & in quibus uulneribus , ulceribus uel plus perfici manu , quam medicamento credo . tum quidquid ad ossa pertinet , quæ deinceps exequi aggrediar , dilatisque in aliud uolumen ossibus , in hoc cætera explicabo , præpositisque his , quæ in qualibet parte corporis sũt , ad ea quæ proprias sedes habent , transibo .

De luxatis .

Cap. I .

Luxata igitur in quacunq; parte corporis sunt , quam primum sic curari debent , ut qua dolor est , ea scalpello cutis crebro incidatur , detergaturque eodem aduerso profluens sanguis . quod si paulo tardius subuenitur , iamque etiam rubor est , qua rubet corpus , si tumor quoque accessit , quacunque is est , id optimum auxilium est . tũ super danda reprimentia sunt , maximeque lana succida ex aceto , & oleo . quod si leuior is casus est . possunt etiam sine scalpello imposita eadem mederi . Et si nihil aliud est , cinis quoque maxime ex fermentis . si is non est : qualibet alius ex aceto uel etiam ex aqua coactus .

De his , quæ per se intumescunt , quomodo excidenda , & curanda sunt .

Cap. II .

VERVM hoc quidem promptum est . in his autem negotium maius est , quæ per se uitio intus orto

orto intumescunt , & ad suppurationem spectant . ea omnia genera abscessum esse aliàs proposui , medicamentaque eis idonea executus sum . nunc superest ut dicam in hisdem , quæ manu fieri debeant . ergo priusquam indurecant : cutem incidere , & cucurbitulam accommodare oportet : quæ quidquid illuc malæ , corruptæque materiæ coijt , extrahat , idque iterum , tertioque recte fit , donec omne indicium inflammationis excidat . neque tamen fas non est nihil cucurbitula agere . interdum enim sed raro quidquid abscedit , uelamento suo includitur . id antiqui tunicam nominabant . Mege , quia tunica omnis neruosa est , dicit non nasci sub eo uitio neruum , quo caro consumeretur , sed subiecto iam uetustiore pure callum circundari . quod ad curationis rationem nullo loco pertinet , quia quidquid dixi , si tunica est , idem , si callus est , fieri debet . neque ulla res prohibet , etiam si callus est , tamen quia cingit , tunicam nominari . tum pure quoque maturior hæc interdum esse consueuit . ideoque quod sub ea est , extrahi per cucurbitulam non potest . sed facile id intelligitur , ubi nihil admota illa mutauit . ergo siue id incidit , siue iam durities est , in hac auxiliij . nihil est . & ut aliàs scripsi uel auertenda concurrens eo materia , uel digerenda , uel ad maturitatem perducenda est . si priora contigerunt , nihil præter ea necessarium est si pus maturuit , in alis quidem , & in inguinibus raro secandum est . item ubicunque mediocri abscessus est . item quoties in summa cute , uel etiam carne uitium est , nisi festinare curantis imbecillitas cogit . satisque est cataplasinata efficere , ut per se pus aperiat : nam fere sine cicatrice potest esse is locus , qui expertus ferrum non est , si autem altius malum est , considerari debet , neruosus ne is locus sit , an non sit . nam si sine neruis est , candenti ferramento aperiri debet . cuius hæc gratia est , quod exigua plaga diutius ad pus euocandũ patet , paruaque postea cicatrix fit . at si nerui iuxta sunt , ignis alienum est , ne uel distendantur hi , uel membrum debilitent . necessaria uero opera scalpelli est . sed cætera etiam subcruda aperiri possunt . inter neruos uero ultima expectanda maturitas est , quæ cutem extenuet , eique pus iungat , quo propius reperitur . itemque alia rectam plagam desiderant in carne , quia fere uehementer cutem extenuat . tota ea super pus excidenda est . Semper autem , ubi scalpellus admouetur , id agendũ est , ut quàm minimæ , & quàm paucissimæ plagæ sint . cum eo tamen , ut necessitati succurramus , & in modo & in numero . nam maiores sinus latius , interdum etiam duabus aut pluribus lineis incidendi sunt . dandaque opera , ut imus sinus exitum habeat , ne quis humor intus subsidat , qui proxima & adhuc sana rodendo sinuet . est etiam in rerum natura , ut cutis latius excidenda sit : nam ubi post longos morbos totus corporis habitus uitiatu est , lateque se sinus diffudit , & in eo pars cutis pallet , scire licet eam iam emortuam esse , & inutilem futuram . ideoque excidere commodius est . maxime si circa articulos maiores id euenit , cubantemque ægrũ fluens alius exhaurit , neque per alimenta quidquam corpori accedit . sed excidi ita debet , ut plaga ad similitudinem myrtei folij fiat , quo facilius sanescat . idque perpetuũ est . ubicunque medicus ex quacunq; causa cutem excidit , pure effuso in alis , uel inguinibus , linamento opus non est . spongia ex uino imponenda est . in cæteris partibus si æque ea linamenta superuacua sunt , purgationis causa paulũ mellis infundendũ , dein glutinantia super danda . si illa necessaria sunt , super ea quoque similiter dari spongia eodem modo ex uino expressa debet quando autem linamenti opus sit , quando non sit , aliàs dictũ est . cætera eadẽ incisa suppuratione faciendũ sunt . quæ ubi per medicamenta rupta est , faciendũ esse proposui .

De bonis , malisue signis exulceratorum .

Cap. III .

Protinus autem quantum curatio efficiat , quantumque aut sperari , aut timeri debeat : ex quibusdam signis intelligi potest : fereque hisdem , quæ in uulneribus exposita sunt : nam bona signa sunt , somnum capere : facile spirare : siti non confici : cibum non fastidire , si febricula fuit , ea uacare : itemque habere pus album , leue , non foedi odoris . Mala sunt , uigilia , spiritus grauitas : sitis : cibi fastidium : febris : pus nigrum , aut feculentum & foedi odoris . Item procedente curatione eruptio sanguinis , aut si antequam sinus carne impleatur , oræ carnosæ fiunt . illa quoque ipsa carne hebere nec firma : deficere tamen animam uel ipsa curatione uel postea , pessimum omnium est . quin etiam morbus ipse siue subito solutus est , dein suppuratione exorta est , siue effuso pure permanet , non iniuste terret . Estque inter causas timoris , si sensus in uulnere rodentium non est . sed ut hæc ipsa fortuna huc illuc ue discernit , sic medici partiu est , eniti ad reperiendam sanitatem . ergo quoties ulcus resilerit , eluere id , si reprimendus humor uidebitur , uino ex aqua pluuiali mixto , uel aqua in qua lenticula cocta sit , debebit . si purgandum erit , mullis , rursusque imponere eadem . ubi iam repressus uidebitur humor ulcusque purum erit , produci carnem conueniet , & foueri uulnus pari portione uini ac mellis , superque imponi spongia ex uino & rosa tincta . per quæ cum caro producat , plus tamen , ut aliàs quoque dixi , uictus ratio eo confert . id est solutis iam febris , & cibi cupiditate reddita , balneũ rarũ . quotidiana , sed lenis gestatio , cibi potionesque corpori rescindendo . apteque omnia , quæ per medicamenta suppuratione quoque rupta sequuntur , sed quia magno malo uix sine ferro mederi licet , in hunc locum referuata sunt .

De fistulis .

Cap. IIII .

Aduersus fistulas quoque , si altius penetrant , ut ad ultimas demitti collirium non possit , si tortuosæ sunt , si multiplices , maius in manu , quam in medicamentis præsidium est , minusque operæ est , si sub cute transuersæ feruntur , quàm si rectæ intus tendunt . igitur , si sub cute transuersa fistula est , demitti spe

cillum debet, supraque id ea incidi, si flexus reperiuntur, hi quoque simul specillo & ferro persequendi sunt. idemque faciendum, si plures se quasi ramuli ostendunt. ubi ad fines fistulæ uentum est, excidendus ex toto callus est, superque fibulæ dandæ: & medicamentum, quo glutinetur, at si recta subter tendit, ubi quo maxime ferat, specillo exploratum est, excidi is sinus debet, dein fibula oris cutis iniicienda est, & æque glutinantia medicamenta super danda sunt. aut si corruptius ulcus, quod interdum offe uitiatio fit, ubi id quoque curatum est: pus mouentia. solent autem inter costas fistulæ subter exire. quod ubi incidit, eo loco costa ab utraque parte decidenda, & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. solent, ubi costas transierunt, septum id, quod transversum à superioribus uisceribus intestina discerunt, uiolare. quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris potest, & quia nonnunquam spiritus eo, cum humore quasi bullante prorumpit, maximeque si hunc ore ille continuit, in eo medicamini locus nullus est. in cæteris uero quæ circa costas sanabilia sunt: pinguis medicamenta inimica sunt. cæteris, quæ ad uulnera accommodantur, uti licet. optime tamen sicca linamenta, uel si purgandum aliquid uidetur, in melle tineta imponuntur. uentri nullum os subest, sed ibi perniciosæ admodum fistulæ sũt, adeo ut Socratus insanabiles esse crediderit. id non ex toto ita se habere usus ostendit. & quidem quod maxime mirum uideri potest: tutior fistula est contra iecur, & lienem, & uentriculum, quam contra intestina, non quo perniciosior res ibi sit, sed quo alteri periculo locum faciat. cuius experimento moti quidam auctores parum modum rei cognouerunt. nam uentre sæpe etiam telo perforatur, prolapsaque intestina conduntur, & oras uulneris futuræ comprehendunt. quod quemadmodum fiat mox indicabo. itaque etiam ubi tenuis fistula abdomen perumpit, excidere eam licet, futuraque oras coniungere. si uero ea fistula intus patuit, excisa necesse est latius foramen relinquat, quod nisi magna uirtute ab interiore parte sui non potest, qua quasi membrana quædam finit abdomen: quam *περιτόνιον* Græci uocant. ergo ubi aliquis ingredi ac moueri cœpit: rûpitur illa futura atque intestina soluuntur. quo fit ut pereundum homini sit. sed nõ omni modo res ea desperatione habet, ideoque tenuioribus fistulis adhibenda curatio est.

De ani fistulis.

Propriam etiam num animaduersionem desiderant ea, quæ in ano sunt. in has demisso specillo ad ultimum eius caput incidi cutis debet, dein nouo foramine specillum educi lino sequente, quod in aliam eius partem ob id ipsum perforatum coniectum sit. ibi linum prehendum uinciendumque cū altero capite est, ut laxa cutem, quæ super fistulam est, teneat. Idque limum esse debet crudum & duplex, triplexue, sic tortum ut unitas facta sit. Interim autem licet negotia agere, ambulare, lauare, cibum capere perinde atque sanissimo. tantummodo id limum bis die saluo nodo ducendum est, sic, ut subeat fistulam pars, quæ superior, fuerit. neque committendum est, ut id limum putrescat. sed tertio quoque die nodus resolendus est, & ad caput alterum, recens limum alligandum est, educitoque uetere, id in fistula cum simili nodo relinquendum. sic enim id paulatim cutem, quæ supra fistulam est, incidit, simulque & id sanescit, quod à lino relictum est, & id quod ab eo mordetur, inciditur. hæc ratio curationis longa, sed sine dolore est. qui festinat, astringere cutem lino debet, quo celerius secet, noctuque penicillo tenuia quædam intus demittere, ut cutis hoc ipso extenuetur: quod extenditur: sed hæc dolorem mouent. adijcitur celeritati sicut tormento quoque: si & limum, & id quod ex penicillo est, aliquo medicamento illinitur ex ijs, quibus callum exedi posui. poterit tamen fieri, ut ad scalpelli curationem etiam illo loci ueniendum sit, si intus fistula fert, si multiplex est. igitur in hæc genera demisso specillo duabus lineis incidenda cutis est, ut media inter eas habenua tenuis admodum eijciatur, ne protinus ora cocant: sitque locus aliquis linamentis, quæ quam paucissima super iniicienda sunt, omniaque eodem modo facienda, qui in abscessibus positus est. si uero ab uno ore plures sinuserunt: recta fistula scalpello erit incidenda, ab eo cætera, quæ iam patebunt, lino excipiendæ. si intus aliqua procedet: quo ferrum tuto peruenire non poterit, collirium demittendum erit. cibus autem in omnibus eiusmodi casibus, siue manu, siue medicamentis, agetur: dari debet humidus, potio liberalis, diuque aqua, ubi iam caro increfcit. tum demum & balneis raris utendum erit, & cibus corpus implentibus.

De telis è corpore extrahendis.

Cap. v.

TELA quoque, quæ illata corporibus intus hæserunt: magno negotio sæpe eijciuntur. suntque quædam difficultates ex generibus eorum, quædam ex his sedibus, in quas illa penetrarunt omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte, qua uenit, aut ab ea, in qua tetendit. illic uiam, qua redeat: ipsum sibi fecit. hic à scalpello accipit. nam contra mucronem caro inciditur: sed si non alte telum infedit, & in summa carne est, aut certe magnas uenas, & loca neruosa nõ transijt, nihil melius est: quam qua uenit id euellere. si uero plus est per quod telo reuertendum, quam quod perumpendum est. iamque uenas, neruosque id transit, commodius est aperire quod superest, eaque extrahere. nam & propius petitur, & tutius euellitur, & in maiore membro, si medium mucro transijt, facilius sanescit, quod peruium est. quia utrinque medicamento fouetur: sed si retro telum recipiendum est: amplianda scalpello plaga est: quo facilius id sequatur: quoque minor oriatur inflammatio, quæ maior fit: si ab illo ipso telo dum redit, corpus laniatur. Item, si ex alia parte uulnus aperitur, laxius esse debet, quam ut telo postea transeunt amplietur.

amplietur. Summa autem utraque parte ita habenda cura est, ne neruus, ne uena maior, ne arteria incidatur. quorum ubi aliquid detectum est, excipiendum hamo retuso est, abducendumque scalpello. Vbi autem satis incisum est, telum eximendum est: tum quoque eodem modo, & eadem cura habita, ne sub eo, quod eximetur, aliquid eorum lædatur, quæ tuenda esse proposui. Hæc cõmunia sunt: propria quædam in singulis telorum generibus subiicienda sunt. quæ protinus subiiciam, nihil tam facile in corpore quam sagitta conditur, eademque altissime insedit. hæc autem eueniunt, & quia magna uirtute fertur illa, & quia ipsa in angusto est. sæpius itaque ab altera parte, quæ ex qua uenit, recipienda est: præcipueque, quia fere spiculis cingitur, quæ magis laniant, si retro, quam si contra trahuntur: sed inde aperta uia caro diduci debet ferramento ad similitudinem facto græce litteræ ψ . Deinde ubi apparuit: si mucro, si harundo in hæret propellenda est, donec ab altera parte apprehendi & extrahi possit: si iam illa decidit, solumque intus ferrum est, mucro uel digitis apprehendi, uel forfice, atque ita educi debet: neque alia ratio extrahendi est, ubi ab ea parte qua uenit, euelli magis placuit: nam ampliatio uulnere aut harundo, si inest, euellenda est, aut si ea non est, ferrum ipsum: quod si spicula apparuerunt, ea que breuia & tenuia sunt: forfice ibi comminui debent, uacuumque ab his telum educi, si ea maiora, ualentiora que suat, sifis scriptorijs calamis contegenda: ac ne quid lacerent sic euellenda sunt. & in sagittis quidem hæc obseruatio est. Latum uero telum si conditum est, ab altera parte educi non expedit, ne ingenti uulnere, ipsi quoque ingens uulnus adijciamus. euellendum est ergo genere quodam ferramenti, quod diocleum Græci graphiscum uocant: quoniam auctorem Dioclen habet: quem inter prisicos, maximosque medicos fuisse iam posui. Lamina uel ferrea, uel ænea etiam ab altero capite duos utrinque deorsum conuersos uncas habet: ab altero duplicata lateribus, leuiterque extrema in eam partem inclinata, quæ sinuata est: in super ibi etiam parte inclinata, quæ perforata est: hæc iuxta telum transversa demittitur. deinde ubi ad imum mucronem uentum est: paulum torquetur, ut telum foramine suo excipiat. cum in cauo mucro est, illico duo digiti subiecti partis alterius uncis simul & ferramentum id extrahunt, & telum. Tertiū genus telorum est, quod interdum euelli debet, plumbea glans, aut lapis, aut simile aliquid, quod perrupta cute integrum intus insedit. in omnibus his latius uulnus aperiendum, idque quod inest, ea qua uenit, forfice extrahendum est. Accedit uero aliquid difficultatis sub omni ictu, si telum uel ossi in hæsit, uel in articulo se inter duo ossa demersit: in ossis uelque eo mouendum est, donec is locus laxetur, qui mucronem morordit: & tum uel manu, uel forfice telum extrahendum est: quæ ratio in dentibus quoque eijciendis est. & uix unquam ita telum non sequitur. sed si morabitur, excuti quoque ictum aliquo ferramento poterit. Vltimum est, ubi non euellitur, terebra iuxta forare, ab eo quoque foramine ad speciem litteræ ψ contra telum os excidere sic, ut lineæ quæ diducuntur, ad telum spectent. eo facto id necesse est labet, & facile auferatur. Inter duo uero ossa, si per ipsum articulum perierit, circa uulnus duo membra fascijs habenisue deliganda, & per has in diuersas partes diducenda sunt, ut neruus distendant. quibus extensis laxius inter ossa spatium est, ut sine difficultate telum recipiatur. illud uidentum est, sicut in alijs locis posui, ne quis neruus, aut uena, aut arteria à telo lædatur: dum id extrahitur: eadem scilicet ratione, quæ supra posita est. at si uenenato quoque telo quis ictus est: hisdem omnibus si fieri potest etiam festinantius actis adijcienda curatio est, quæ uel epoto ueneno, uel à serpente ictus adhibetur. Uulneris autem ipsius extracto telo medicina non alia est, quam quæ esset si corpore ictu nihil in hæsisset. de qua satis alio loco dictum est.

De ganglijs, & meliceride, & atheromate, & steatomate capitis tuberculis.

Caput v i.

HÆC uenire in qualibet parte corporis possunt. reliqua certas sedes habent: de quibus dicam orsus à capite. in hoc multa, uariaque tubercula oriuntur ganglia, meliceridas, & atheromata nominant: alijsque etiam num uocabulis quædam alij discernunt, quibus ego steatomata quoque adijciam. quæ quamuis & in ceruice, & in alis, & in lateribus oriri solent: per se tamen non posui, cum omnia ista mediocres differentias habeant: ac nec periculo terreant, neque diuerso genere curentur. Omnia autem ista & ex paruulo incipiunt, & diu, paulatimque increfcunt: & tunica sua includuntur: quædam ex his dura, ac renitentia: quædam mollia, cedentiaque sunt, quædam spatio nudantur: quædam tecta capillo suo permanent: fereque sine dolore sunt. quid intus habeant, ut coniectura præfagiri potest, sic ex toto cognosci, nisi cum eiecta sunt, non potest. maxime tamen in his quæ renitentur, aut lapillis quædam similia, aut concreti, confertique pili reperiuntur. In his uero quæ cedunt, aut melli simile aliquid, aut tenui pulculla, aut quasi rasæ cartilagini, aut carni hebeti, & cruentæ: quibus aliqui colores esse consuerunt fereque ganglia renitentur. atheromati subest quasi tenuis pulculla. meliceridi liquidior humor: ideoque pssum circumfluit. steatomati pingue quiddam, idque latissime patere cõsueuit, resoluitque totam cutem superpositam sic, ut ea labet, cum in cæteris sit adstrictior. omnia derasa ante si capillis cõteguntur, per mediū oportet incidere: sed steatomatis tunica quoque secanda est, ut effundatur quiddam intus coit: quia nõ facile à cute subiecta carne ea separaretur: in cæteris ipsa tunica inuiolata seruanda est. Protinus autem alba, & intenta se ostendit. tum scalpelli manubriolo diducenda à cute, & carne est. eijciendaque cum eo quod intus tenet. si quando tamen ab inferiore parte tunicæ musculus in hæsit, ne is lædatur, superior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda est. ubi tota exempta est, committendæ oræ, fibulaque his iniicienda, & super medicamentum glutinans dandum est. ubi uel tota tunica, uel aliquid

ex ea relicta est: pus mouentia adhibenda sunt.

De oculorum uitijis, quæ scalpello, & manu curantur. Cap. VII.

SED ut hæc neque genere uitij, neque ratione curationis inter se multum distant, sic in oculis quæ manum postulant, & ipsa diuersa sunt, & aliter, aliterque curantur. igitur in superioribus palpebris uesicæ nasci solent pingues, grauesque, quæ uix attollere oculos sinunt: leuesque pituitæ cursus, sed assiduos in oculis mouent. Fere uero in pueris nascuntur. Oportet compressio digitis duobus oculo, atque ita cute intenta, scalpello transuersam lineam incidere, suspensa leuiter manu, ne uesica ipsa uulneretur: & ut locus ei patefactus est, ipsa prorumpat: tum digitis eam apprehendere oportet, & euellere: facile autem sequitur. dein super ungi collirio debet ex his aliquo, quo lippientes oculi super inunguntur. praeuissimisque diebus cicatrix inducitur. molestius est ubi incisa uesica est. Effundit enim humor: neque postea, quia tenuis admodum est, potest colligi: si forte id incidit, eorum aliquid imponendum est, quæ pui mouendo sunt.

De crith tuberculo palpebrarum.

IN eadem palpebra super pilorum locum tuberculum paruulum nascitur, quod à similitudine ordei à Græcis κριθά nominatur tunica quiddam quod difficulter maturescit comprehensum est. id uel calido pane, uel cera subinde calefacta foueri oportet sic ne nimis is calor sit: sed facile ea parte sustineatur. hac enim ratione sæpe discutitur: interdum concoquitur: si pus se ostendit, scalpello diuidi debet, & quidquid intus humoris est, exprimi. Eodem deinde uapore postea quoque foueri, & superinungi, do nec ad sanitatem perueniat.

De chalazia palpebrarum.

ALIA quoque quædam in palpebris huic non dissimilia nascuntur: sed neque utique figuræ eiusdem, & mobilia simul, atque digito huc uel illuc impelluntur: ideoque ea χαλαζία uocant. hæc incidi debent: si sub cute sunt ab exteriori parte: si sub cartilagine, ab interiori. dein scalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus sunt: ac si intus plaga est: inungendum primo lenibus: deinde acrioribus. si extra, super dandum emplastrum, quo id glutinetur.

De ungue oculorum, quod πτερόγιον à Græcis uocatur.

VNGUIS uero, quod πτερόγιον Græci uocant: est membranula neruosa oriens ab angulo, quæ nonnunquam ad pupillam quoque peruenit, eique officit. sæpius à narium, interdum etiam à temporum parte nascitur. hunc recentem non difficile est discutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur: si inueterauit, iamque ei crassitudo quoque accessit: excidi debet. Post abstinentiam uero unius diei, uel aduersus in sedili contra medicum is homo collocandus est, uel sic aduersus, ut in gremium eius caput resupinus effundat. quidam si in sinistro oculo uitium est, aduersum. si in dextro: resupinum collocari uolunt. alteram autem palpebram à ministro diduci oportet, alteram à medico: sed ab hoc: si ille aduersus est. inferiorem, si supinus: superiorem. tum idem medicus hamulum acutum paulum mucrone intus recuruato subijcere extremo ungui debet, eumque infingere, atque eam quoque palpebram tradere alteri, ipse hamulo apprehenso leuare unguem, eumque acu traicere linum trahente: deinde acum ponere: lini duo capita apprehendere, & per ea erecto ungue, si qua parte oculo inhaeret, manubriolo scalpelli diducere, donec ad angulum ueniat: deinde inuicem modo remittere, modo attrahere, ut sic & initium eius, & finis anguli reperiatur. duplex enim periculum est: ne uel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratum uix ullam recipiat curationem, uel ex angulo quoque caruncula abscedatur, quæ si uehementius unguis ducitur, sequitur. Ideoque decernit: ac si abscessa est, patefcit foramen: per quod postea semper humor descendit. Græci uocant. Verus ergo anguli finis utique noscendus est, qui ubi satis constitit, non nimium adducto ungue scalpelli adhibendus est: deinde excidenda ea membranula, ne quid ex angulo lædatur. Eo deinde ex melle linamentum super dandum est: supraque linteolum, & aut spongia, aut lana succida, proximisque diebus diducendus quotidie oculus est, ne cicatrix inter se palpebræ glutinentur. siquidem id quoque tertium periculum accedit: eodemque modo linamentum imponendum, ac nouissime inungendum collirio, quo ulcera ad cicatricem perducuntur. sed ea curatione uerna esse debet, aut certe ante hyemem: de qua re ad plura loca pertinente semel dixisse satis erit. nam duo genera curationum sunt. alia in quibus eligere tempus non licet, sed utendum est eo, quod incidit, sicut in uulneribus, & in fistulis alia, in quibus nullus dies urget, & expectare tutissimum & facile est, sicut euenit in ijs, quæ & tarde crescunt, & dolore non cruciant: in his uer expectandum est. aut si quid magis pressit, melior tamen autumnus uel æstas, quam hyems est. atque is ipse medius, iam fractis ætatibus, nondum ortis frigidibus. quo magis autem necessaria pars erit quæ tractabitur, hoc quoque maiori periculo subiecta est. & sæpe quo maior plaga facienda, eo magis hæc temporis ratio seruabitur.

De enchanti tuberculo.

EX curatione uero unguis ut dixi, uitia nascuntur: quæ ipsa alijs quoque de causis oriri solent. interdum

dum enim fit in angulo, parum ungue exciso, uel aliter tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur, γυρωτή græce nominatur. excidi hamulo, & circuncidi debet, hic quoque diligenter temperata manu, nequid ex ipso abscedat. tum exiguum linamentum respergendum est uel cadmia, uel atramento sutorio: inque eum angulum diductis palpebris inferendum: supraque eodem modo deligandum. proximisque diebus similiter nutriendum tantum, ut primis aqua egelida, uel etiam frigida foueatur.

De ancylob' ephato oculorum uitio.

Interdum inter se palpebræ coalescunt: aperiri que non potest oculus. cui malo solet etiam illud accedere, ut palpebræ cum albo oculi coherescant: scilicet cum in utroque sit ulcus negligenter curatum. sanescendo enim quod diduci potuit, & debuit, glutinabit: γυρωτή sub utroque uitio Græci uocant. Palpebræ tantum inter se coherentes non difficulter diducuntur, sed interdum frustra: nã rursus glutinantur. Experiri tamen oportet: quia bene res sæpius cedit. igitur aduersum specillum inferendum, diducendæque eò palpebræ sunt, deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio eius loci finiatur. at ubi albo ipsius oculi palpebra inhaeret: Heraclides tarentinus auctor est, aduerso scalpello subsecare magna cum moderatione, ut neque ex oculo, neque ex palpebra quidquam abscedatur. ac si necesse est, ex palpebra potius. post hæc inungatur oculus medicamentis, quibus aspritudo curatur: quotidieque palpebra uertatur, non solum ut ulceri medicamentum inducatur, sed etiam ne rursus inhaereat, ipsique etiam præcipiatur, ut sæpe eam duobus digitis attollat. ego sic restitutum esse neminem meminisse. Meges se quoque multa tentasse, neque unquam profuisse, quia semper iterum oculo palpebra inhaereat, memorie prodit.

De agylopa fistula oculorum.

ETIAM num in angulo, qui naribus propior est, ex aliquo uitio quasi parua fistula aperitur, per quam pituita assidue destillat. αγγυλωπά Græci uocant: idque assidue male habet oculum: nonnunquam etiam ex oculo usque ad nares penetrat, idque interdum naturam carcinomatis habet. ubi intentæ uenæ & recuruatae sunt: color pallidus: cutis dura est, & leui tactu irritatur: inflammationemque in eas partes, quæ coniunctæ sunt euocat. ex his eos, qui quasi carcinoma habet, curare periculosum est. nam mortem quoque ea res maturat. eos uero quibus ad nares tendit, superuacuum. neque enim sanescunt. at quibus id in angulo est: potest adhiberi curatio, cum eo ne ignotum sit, esse difficilem: quantoque angulo propius id foramen est, tanto difficilior est. quoniam perangustum est in quo uersari manus possit. recenter tamen re mederi facilius est. sed hamulo summum eius foraminis excipiendum: deinde totum id cauum, sicut in fistulis dixi, usque ad os excidendum, oculoque & cæteris iunctis partibus bene obiectis, os ferramento adurendum est uehementius. quod si iam carie uexatum est, quo crassior his squama accedat, quidam adurentia imponunt, ut atramentum sutorium, uel chalcitidem, uel eruginem rasam: quod & tardius & non idem facit. osse adusto, curatio sequitur eadem, quæ in cæteris ultiis.

De pilis palpebrarum oculum irritantibus.

PILI uero, qui in palpebris sunt duabus de causis oculum irritare consueverunt. nam modo palpebræ superioris summa cutis relaxatur & procidit. quo fit, ut eius pili ad ipsum oculum conuertantur: quia non simul cartilago quoque se remisit modo sub ordine naturali pilorum alius ordo subcrefcit, qui protinus intus ad oculum tendit. curationes, hæc sunt. si pili nati sunt qui non debuerunt: tenuis acus ferrea ad similitudinem haste lata in ignem coniicienda est. deinde candens sublata palpebra sic, ut eius perniciosi pili in conspectum curantis ueniant, sub ipsis pilorum radicibus ab angulo immitenda est, ut ea tertiam partem palpebræ transueat. deinde iterum, tertioque usque ad alterum angulum: quo fit ut omnes pilorum radices adusta emoriantur. tum superimponendum medicamentum est, quod inflammationem prohibeat. atque ubi crustæ exciderunt, ad cicatricem perducendum. facillime autem id genus sanescit: quidam aiunt acu transui iuxta pilos in anteriorem partem palpebræ oportere, eamque transmitti duplicem capillum muliebrem ducentem, atque ubi acus transijt, in ipsius capilli sinum, qua duplicatur, pilum esse coniiciendum, & per eum in superiorem palpebræ partem attrahendum, ibique corpori agglutinandum, & imponendum medicamentum, quo foramen quoque glutinetur. sic enim fore ut his pilis in anteriorem partem postea spectet. id primum fieri non potest nisi in pilo longiore, cum fere breues eo loco nascantur. deinde si plures pili sunt, necesse est longum tormentum: cum toties acus transuet, magnam inflammationem moueat. Nouissime cum humor aliquis ibi subsit, oculo & ante per pilos, & tum per palpebræ foramina affecto, uix fieri potest ut gluten, quo uinctus est pilus, non resoluatur. eoque fit ut is, eò unde abductus est: redeat: ea uero curatio, quæ palpebræ laterioris ab omnibus frequentatur, nihil habet dubij. siquidem oportet contexto oculo mediam palpebræ cutem, siue ea superior, siue inferior est: apprehendere digitis, ac leuare. tum considerare quantum detractum futurum sit, ut naturaliter se habeat. si quidem hic quoque duo pericula circumsunt. si nimium fuerit excisum, ne contegi oculus non possit. si parum, ne nihil actum sit, & frustra factus aliquis sit. qua deinde incidendum uidebitur, per duas lineas atramento notandum est sic, ut de interiori, quæ pilos continet & propiore ei linea aliquid relinquatur, quod apprehendere acus postea possit. his constitutis scalpelli adhibendus est. & si superior palpebra est, ante: si inferior, postea propius

ipsis pilis incidendum . initiumque faciendum in sinistro oculo, ab eo angulo, qui tempore in dextro, ab eo, qui naribus propior est, idque, quod inter duas lineas est excidendum . deinde ore uulneris inter se simpliciter futura committenda, operiendusque oculus est, & si parum palpebra descendit, laxanda utique . si nimium, aut astringenda, aut etiam rursus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda . ubi secta est, alia futura adiungenda, quæ supra tres esse non debent . Præter hæc in superiore palpebra sub pilis ipsis incidenda linea est, ut ab inferiore parte diducti pili sursum spectent . idque si leuis inclinatio est, etiam solum satis tuetur . inferior palpebra eo non eget . his factis, spongia ex aqua frigida expressa super deliganda est . postero die glutinans emplastrum iniiciendum . quarto futura tollenda est : & collirio, quod inflammationes reprimat, superinungendum .

De lagophthalmo oculorum .

Nonnunquam autem nimium sub hac curatione excisa cute euenit ut oculus non contegatur . idque interdum etiam alia de causa fit : *λαγόφθαλμος* Græci appellant . in quo si nimium palpebræ deest, nulla id restituere curatio potest . si exiguum, mederi licet : paulum infra supercilium cutis incidenda est, lunata figura cornibus eius deorsum spectantibus . altitudo esse plagæ usque ad cartilaginem debet, ipsa illa nihil læsa . nam si ea incisa est, palpebra concidit : neque attolli postea potest . cute igitur tantum diducta sit, ut paulum in ima oculi ora descendat : hiante scilicet super plaga, in quam linamentum coniiciendum est : quod & coniungi diductam cutem prohibeat : & in medio carunculam citet : quæ ubi eum locum impleuit, postea recte oculus operitur .

De ectropio .

VT superioris autem palpebræ uitium est, quod parum descendit, ideoque oculus non contigit : sic inferioris, quod parum sursum attollitur, sed pendet, & hiat, neque potest cum superiore committi . atque id quoque euenit interdum ex simili uitio curationis, interdum etiam senectute : *εκτροπιον* Græci uocant . si ex mala curatione est, eadem ratio medicinae est, quæ supra posita est : plagæ tantum cornua ad maxillas non ad oculum conuertenda sunt . si ex senectute est, tenui ferramento id totum extrinsecus adrendum est, deinde melle inungendum . at quarto die uapore aquæ calidæ fouendum, inungendumque medicamentis ad cicatricem perducentibus .

De staphylomate oculi .

HAEC fere circa oculum in angulis, palpebrisque incidere consuerunt . in ipso autem oculo non nunquam summa attollitur tunica siue ruptis intus membranis aliquibus, siue laxatis, & similis figura acino fit . unde id *σταφύλωμα* Græci uocant . curatio duplex est . altera ad ipsas radices per medium transire, acu duo lina ducente . deinde alterius lini duo capita ex superiore parte, alterius ex interiore transigere inter se : quæ paulatim secando id excidunt . altera in summa parte eius ad lentunculæ magnitudinem excidere : deinde spodium, aut cadmiam infricare . utrolibet autem facto album oui lana excipiendum & imponendum, posteaque uapore aquæ calidæ fouendus oculus, & lenibus medicamentis unguendus est .

De clauis oculorum .

CLAUI autem uocantur, callosa in albo oculi tubercula, quibus nomen à figuræ similitudine est . hos ad imam radicem perforare acu commodissimum est, infraque eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere .

De natura oculorum, & eorum suffusione .

Suffusionis iam alias feci mentionem, quia cum recens incidit, medicamentis quoque sæpe discutitur : sed ubi uetustior facta est, manus curationem desiderat, quæ inter subtilissimas haberi potest . de qua antequam dico, paucis ipsius oculi natura indicanda est . cuius cognitio cum ad plura loca pertineat, tum uel præcipue ad hunc pertinet . is igitur summam habet duas tunicas : ex quibus superior à Græcis *κερατοειδής* uocatur . ea, qua parte alba est satis crassa : pupillæ loco extenuatur . huic interior adiuncta est media parte : qua pupilla est : modico foramine concava, circa tenuis ulteriores partibus ipsa quoque plenior . quæ *χοραιοειδής* à Græcis nominatur . hæc duæ tunicæ cum interiora oculi cingant : rursus sub his coeunt : extenuatæque & in unum coactæ per foramen quod inter ossa est : ad membranam cerebri perueniunt, eoque inhaerescunt . sub his autem, qua parte pupilla est, locus uacuum est . deinde infra rursus tenuissima tunica, quam Herophilus *αρεχροειδής* nominauit . Ea media subsidit, eoque cauo continet quiddam, quod à uetri similitudine *υαλοειδής* Græci uocant . id neque liquidum, neque aridum est : sed quasi concretus humor, ex cuius colore pupillæ color uel niger est, uel cæsius, cum summa tunica tota alba sit . Id autem superueniens ab interiore parte membranula includit . sub his gutta humoris est oui albo similis, à qua uidendi facultas proficiscitur, *κρυσταλλοειδής* à Græcis nominatur . igitur uel ex morbo, uel ex ictu concreuit humor sub duabus tunicis, qua locum uacuum esse proposui : isque paulatim indurefcens interiori potentia se opponit . uitijque eius plures species sunt : quædam sanabiles : quædam quæ curationem non admittunt . nam si exigua suffusio est, si immo-

bilis :

bilis : colorem uero habet marinæ aquæ, uel ferri nitentis, & à latere sensum aliquem fulgoris relinquit spes superest . si magna est, si nigra pars oculi amissa naturali figura in aliam uertit, si suffusioni color cereuleus est, aut auro similis, si labat, & hac, atque illac mouetur, uix unquam succurritur . fere uero peior est : quo ex grauiore morbo, maioribus uel capitis doloribus, uel ictu uehementiore orta est . neque idonea curatio, si senilis ætas est, quæ sine nouo uitio tamen aciem hebetem habet . at ne puerilis quidem, sed inter hæc media ætas . oculus quoque curationi neque exiguus, neque concavus, satis opportunus est, atque ipsius suffusionis quædam maturitas est . expectandum igitur est donec iam non fluere, sed durities quædam concreuisse uideatur . ante curationem autem modico cibo uti, bibere aquam triduo debet : pridie ab omnibus abstinere . post hæc in aduerso sedili collocandus est loco lucido, lumine aduerso sic : ut contra medicus paulo altius sedeat . à posteriore autem parte caput eius, qui curabitur, minister contineat, & immobile id præstet . nam leui motu eripi acies in perpetuum potest . quin etiã ipse oculus qui curabitur : immobilior faciendus est, super alterum lana imposita & deligata . curari uero sinister oculus dextra manu, dexter sinistra debet . tum acus admouenda est, aut acuta, aut forte non nimium tenuis, eaque demittenda : sed recta est per summam duas tunicas medio loco inter nigrum oculi, & angulum temporis propiore in regione mediæ suffusionis, sic ne qua uena lædatur . neque tamen timide demittenda est, quia inani loco excipitur, ad quem cum uentum est, ne mediocriter quidem peritus falli potest, quia prementi nihil renititur . ubi eò uentum est, inclinanda acus ad ipsam suffusionem est, leuiterque ibi uerti, & paulatim eam deducere infra regionem pupillæ debet : ubi deinde eam transit, uehementius imprimi, ut inferiori parti insidat . si hæsit, curatio expleta est . si subinde redit, eadem acu magis concidenda, & in plures partes dissipanda est : quæ singulæ & facilius conduntur, & minus late officiant . post hæc educenda acus recta est, imponendumque est lana molli exceptum oui album, & supra : quod inflammationem coerceat : atque ita deueniendum . post hæc opus est quiete, abstinentia, lenium medicamentorum inunctionibus, cibo, qui postero die satis mature datur, primum liquido, ne maxillæ laborent, deinde inflammatione finita tali, qualis in uulneribus propositus est . quibus, ut aqua quoque diutius bibatur, necessario accedit .

De pituita oculorum .

DE pituitæ quoque tenuis cursu, qui oculos infestat, quatenus medicamentis agendum est, iam explicui . nunc ad ea ueniam : quæ curatione ex manu postulant . animaduertimus autem quibusdam nunquam siccescere oculos, sed semper humore tenui madere, quæ res asperitatem continuat, ex leuibus momentis inflammationes & lippitudines excitat, totam denique uitam hominis infestat . idque in quibusdam nulla ope adiuuari potest, in quibusdam sanabile est . quod primum discrimen est nosse oportet, ut alteri succurratur, alteri manus non iniiciatur . ac primum superuacua curatio est in his, qui ab infantibus id uitium habent, quia necessario mansurum est usque ad mortis diem : deinde non necessario etiam in his, quibus non multa, sed acris pituita est . siquidem manu nihil adiuuantur . medicamentis & uictus ratione, quæ crassiorem pituitam reddit, ad sanitatem perueniunt . lata etiam capita uix medicinae patet . tum interest uenæ pituitam emittant : quæ inter caluariam & cutem sunt, an quæ inter membranam cerebri & caluariam, superiores fere per tempora oculos rigant : inferiores per eas membranas, quæ ab oculis ad cerebrum tendunt . potest autem adhiberi remedium his : quæ supra os fluunt, non potest his, quæ sub osse . ac ne his quidem succurritur, quibus pituita utrinque descendit . quia leuata altera parte nihilominus altera infestat . quid sit autem hoc ratione cognoscitur . raso capite ea medicamenta, quibus in lippitudine pituita suspenditur, à supercilijs usque ad uerticem illini debent . si ficci oculi esse coeperunt, apparet per eas uenas, quæ sub cute sunt, irrigari . si nihilominus madent, manifestum est sub osse descendere . si est humor, sed leuior, duplex uitium est . plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur : quos superiores uenæ exerceant, ideoque pluribus etiam opitulari licet . idque non in Græcia tantummodo, sed in alijs quoque gentibus celebre est, adeo ut nulla medicinae pars magis per nationes quoque exposita sit, reperti in Græcia sunt qui nouem lineis cutem capitis inciderent, duabus in occipitio rectis : una super eas transuerfa, dein duabus super aures, una inter eas item transuerfa, tribus inter uerticem & frontem rectis : reperti sunt qui à capite recte eas lineas ad tempora diducerent : cognitisque ex motu maxillarum musculorum inuicem, leuiter super eos cutem inciderent . inductisque per retusos hamos oris insererent linamenta, ut neque inter se cutis antiqui fines committerentur, & in medio caro cresceret, quæ uenas ex quibus humor ad oculos transiret, astringeret . Quidam etiam atramento duas lineas duxerunt à media aure ad mediã alteram aure : deinde à naribus ad uerticem . tum ubi lineæ committebantur, scalpello incidunt, & post sanguine fuso os ibidem adusserunt . nihilominus autem : & in temporibus & inter frontem atque caluariam eminentibus uenis id eadem ferrum admouerunt . freques curatio est uenas in temporibus adurere, quæ fere quidem in eiusmodi malo tument, sed tamen ut inflentur, magisque se ostendant . ceruix ante modice deliganda est, tenuibusque ferramentis & retusis uenæ adurendæ, donec in oculis pituitæ cursus conquiescat . id enim signum est quasi excætorum itinerum per quæ humor ferebatur . ualentior tamen medicina est : ubi tenues conditæque uenæ, ideoque legi non possunt . eodem modo ceruice deligata, retentoque ab ipso spiritu, quo magis uenæ prodeant : atramento notare eas contra tempora & inter uerticem ac frontem : deinde ceruice resoluta qua notæ sunt uenas incidere & sanguinem mittere . ubi satis fluxit, tenui-

g iij

bus ferramenti adurere . contra tempora quidem timide , ne subiecti muscoli , qui maxillas tenēt , sentiāt : inter frontem uero & uerticem , uehementer , ut sic squama ab osse recedat . efficacior tamen etiam num est aforum curatio , qui uerticem usque ad os adurunt sic , ut squamam remittat . sed nihil melius est , quam quod in gallia quoque comata fit . ubi uenas in temporibus & in superiore capitis parte legunt . adusta quomodo curanda sint iam explicui . nunc illud adijcio . neque ut crustæ decidant : neque ut ulcus impleatur adustis uenis esse properandum . ne uel sanguis erumpat , uel cito pus supprimatur , cum per hoc siccescere eas partes opus sit : per illud exhauriri opus non sit . si quando tamen sanguis eruperit , infricanda medicamenta esse , quæ sic sanguinem supprimant , ne adurant . quemadmodum autem uenæ delingendæ sint : quidque lectis his faciendum sit , cum uenero ad crurum uarices , dicam .

De aurium morbis , qui manu & scalpello curantur .

Cap. VIII .

VERVM ut oculi multiplicem curationem etiam manus exigunt : sic in auribus admodū pauca sunt : quæ in hac medicinæ parte tractentur . solet tamen euenire uel à primo natali die protinus , uel postea facta exulceratione , deinde per cicatricem aure repleta , ut foramen in ea nullum sit , ideoque audiendi usus careat . quod ubi incidit : specillo tentandum est , alte ne id repletum , an in summo tantum glutinatum sit . nam si alte est : prementi non cedit . si in summo , specillum protinus recipit . Illud attingi non oportet , ne sine effectus spe distentio oriatur neruorum , & ex ea mortis periculum sit . hoc facile curatur . nam qua cauum esse debet , uel medicamentum aliquod imponendum est ex adurentibus , uel candente ferro aperiendum , uel etiam scalpello incidendum . cumque id patefactum , & iam ulcus purum est : coniicienda eò pinna est illita medicamento cicatricem inducente , circaque idem medicamentum dandum , ut cutis circa pinnam sanescat : quo fit ut ea remota postea facultas audiendi sit : at ubi aures : in uiro puta , perforatæ sunt , & offendunt , traicere id cauum celeriter candente acu satis est , ut leniter eius ora exulcerentur , aut etiam adurente medicamento idem exulcerare : postea deinde imponere id quod purget , tum quod eum locum repleat , & sic cicatricem inducat . quod si magnū id foramen est , sicut solet esse in his , qui maiora pondera auribus gesserūt : incidere quod superest ad extremum oportet , supra deinde oras scalpello exulcerare , & postea suere , ac medicamentum , quo id glutinetur , imponere . tertium est : si quid ibi curti est , sarcire . quæ res cum in labris quoque & naribus fieri possit : eandem autem rationem habeat , simul explicanda est .

Curta in auribus , labriisq; , ac naribus , quomodo sarciri & curari possint .

Cap. IX .

CVRTA igitur in his tribus , ac si qua parua parua sunt : curari possunt : si qua maiora sunt , aut non recipiunt curationem , aut ita per hanc ipsam deformantur , ut minus indecora ante fuerint . atque in aure quidem & naribus deformitas sola timeri potest . in labris uero , si nimium contracta sunt , usus quoque necessarii iactura fit . quia minus facile & cibis assumitur , & sermo explicatur . neque enim creatur ibi corpus : sed ex uicino adducitur : quod in leui mutatione & nihil eripere , & fallere oculū potest : in magna non potest : neque senile autem corpus , neque quod mali habitus est , neque in quo difficulter ulcera sanescunt , huic medicinæ idoneum est : quia nusquam celerius cancer occupat , aut difficiliter tollitur . ratio curationis eiusmodi est . id quod curatum est in quadratum redigere . ab interioribus eius angulis lineas transversas incidere , quæ ceteriorem partem ab ulcere ex toto diducant : deinde ea quæ sic resoluimus , in unum adducere : si non satis iunguntur , ultra lineas , quas ante fecimus , alias duas lunatas , & ad plagam eouersas immittere , quibus summa tantum cutis diducatur . sic enim fit ut facilius quod adducitur , sequi possit : quod non uicogendum est , sed ita adducendum , ut ex facili subsequatur , & demissum non multum recedat . interdum autem ab altera parte cutis haud omnino adducta , deformem quem reliquit locum : reddit . Huiusmodi loci altera pars incidenda , altera intacta habenda est . ergo neque ex imis auribus , neque ex medio naso imis uenarum partibus , neque ex angulis labrorum quidquam attrahere tentabimus . utrinque autem petemus : si quid summis auribus , si quid imis , si quid aut medio naso , aut medijs naribus , aut medijs labris deerit . quæ tamen interdum etiam duobus locis curata esse consueverunt . sed eadem ratio curandi est . si cartilago in eo quod incisum est , eminet : excidenda est . neque enim aut glutinatur , aut acu tuto traicitur . neque longe tamen excidi debet : ne inter duas oras liberæ cutis , utrinque coitus puris fieri possit . tum iunctæ oræ inter se suendæ sunt utrinque cute apprehensa , & qua priores lineæ sunt : ea quoque futuræ iniiciendæ sunt . siccis locis , ut in naribus , illita spuma argenti satis proficit . in anteriores uero lunatasque plagas linamentum dandum est , ut caro increfescens uulnus impleat , summaque cura quod ita futurum est , tuendum esse apparere ex eo potest , quod de cancro supra posui . ergo etiam tertio quoque die fouendum erit uapore aquæ calidæ : rursusque idem medicamentum iniiciendum , fereque septimo die glutinatum est . tum futuræ eximi , & ulcus ad sanitatem perducere debent .

De polypi curatione per ferrum .

Cap. X .

Polypum uero , qui in naribus nascitur , præcipue ferro curari iam aliàs posui . ergo etiam hunc ferramento

hunc ferramento acuto in modum spathe facto resolueri ab osse oportet adhibita diligentia , ne infra cartilago lædatur , in qua difficilis curatio est . ubi abscessus est , unco ferramento extrahendus est . tum implicitum linamentum , uel aliquid ex penicillo respergendum est medicamento , quo sanguis supprimatur : eoque nares leniter implendæ . sanguine suppresso , linamento ulculum purgandum est . ubi purum est , eo pinna eodem modo quo in aure supra positum est , medicamento illita , quo cicatrix inducitur , intus demittenda , donec ex toto id sanescat .

De ozena .

Cap. XI .

ID autem uitium , quod *ὄζα* à Græcis uocatur , si medicamentis non cederet , quemadmodum manu curandum esset , apud magnos chirurgos non reperi . Credo quia res raro ad sanitatem satis proficit : cum aliquod in ipsa curatione tormentum habeat . apud quosdam tamen positum est uel futilem fistulam , uel enodem scriptorium calamum in nares esse coniiciendum , donec sursum ad os perueniat : tum per id tenue ferramentum candens dandum esse ad ipsum os : deinde adustum locum purgandum esse ærugine & melle . ubi purus est : lycio ad sanitatem perducendum . uel nares incidendam esse ab ima parte ad os , ut & conspicui locus possit , & facilius candens ferramentum admoueri . tum sui nares debere , & adustum quidem ulcus eadem ratione curari . futuram uero illini uel spuma argenti uel alio glutinante .

De ore uitij , quæ manu & ferro curantur .

Cap. XII .

De dentibus .

IN ore quoque quædam manu curantur . ubi in primis dentes nonnunquam mouentur , modo propter radicam imbecillitatem , modo propter gingiuarum arefcentium uitium . oportet in utrolibet candens ferramentum gingiuis admouere , ut leuiter attingat , non ut insidat . adustæ gingiue melle illinendæ , & mulso eluendæ sunt . ut pura ulcera esse cœperunt , arida medicamenta infricanda sunt ex his , quæ reprimunt . si uero dens dolores mouet , eximique eum , quia medicamenta nihil adiuuant , placuit , circum radi debet , ut gingiua ab eo resoluatur . tum is concutiendus est . eaque faciendæ , donec bene moueatur . nam dens herens cum summo periculo euellit , ac nonnunquam maxilla loco mouetur . idque etiā maiore periculo in superioribus dentibus fit , quia potest tempora oculosue concutere . tum si fieri potest manu , si minus , forfice dens excipiendus . ac si exesus est , ante id foramen , uel linamento , uel bene accommodato plumbo replendum est , ne sub forfice confringatur : resta uero forfex ducenda est , ne inflexis radicibus : os earum , cui dens inhæret , parte aliqua frangatur . neque ideo nullum eius rei periculum est , utique in dentibus breuibus , qui fere longiores radices , habent . sæpe enim forfex , cum dentem comprehendere non possit , aut frustra comprehendat , os gingiue prehendit & frangit . protinus autem ubi plus sanguinis profluit , scire licet aliquid ex osse fractum esse . ergo specillo conquirenda est testa , quæ recessit & uolsella protrahenda est . si non sequitur , incidi gingiua debet , donec labans ossis testa recipiatur . quod si fractum statim non est , indurescit extrinsecus maxilla , ut is hiare non possit . sed imponendum calidum ex farina & fico cataplasma est , donec ibi pus moueatur . tum incidi gingiua debet . pus quoque multum profluens ossis fracti nota est . itaque etiam tum id extrahi conuenit . nonnunquam etiam eo leso , fistula fit quæ eradi debet . Dens autem scaber , qua parte niger est , radendus est , illinendusque rosæ flore contrito , cui gallæ quarta pars & altera myrrha sit adiecta . continendumque ore crebro uinum mæracū . atque in eo casu uelandum caput , ambulatione multa , frictione capitis : cibo non acri utendum est . at si ex ictu uel alio casu aliqui labant dentes , auro cum his , qui bene hærent , uinciendi sunt . continendaque ore reprimentia , ut uinum , in quo malicorium decoctum , aut in quo galla candens coniecta sit . Siquando etiam in pueris alter dens nascitur , quam prior excidat , is qui cadere debuit circum purgandus , & euellendus est . is qui natus est in locum prioris quotidie digito adurgendus , donec ad iustam magnitudinem perueniat . quotiescunque dente exempto radix relicta est , protinus ea quoque ad id facta forfice , quam Græci uocant : eximenda est . Tonsillas , autem quæ post inflammationes induruerunt : *ἀρτίλα* autem Græcis appellantur : cum sub leui tunica sint , oportet digito circum radere & euellere : si ne sic quidem resoluuntur , hamulo excipere , & scalpello excidere : tum ulcus aceto eluere , & illinere uulnus medicamento , quo sanguis supprimatur .

De uua .

VVA , si cum inflammatione descendit , dolorique est , & subrubicundi coloris : præcidi sine periculo non potest . solet enim multum sanguinem effundere . itaque melius est his uti , quæ aliàs proposita sunt . si uero inflammatio quidem nulla est , nihilominus autem ea ultra iustum modum à pituita deducta est , & est tenuis , acuta , alba , præcidi debet . itemque si ima , liuida & crassa , summa , tenuis est . neque quidquam commodius est quam uolsella prehendere , sub eaque quod uolumus , excidere . neque enim ullum periculum est , ne plus minusue præcidatur : cum liceat tantum infra uolsellam relinquere : quantum inutile esse manifestum est : idque præcidi quo longior uua est , quam esse naturaliter debet . post curationem eadem faciendæ sunt , quæ in tonsillis proxime posui .

De lingua.

LINGVA uero quibusdam cum subiecta parte à primo natali die iuncta est, qui ob id ne loqui quidem possunt, horum extrema lingua uolsellaprehendenda est, sub eaque membrana incidenda magna cura habita, ne uenæ, quæ iuxta sunt, uiolentur, & profusione sanguinis noceant. reliqua curatio uulneris in prioribus posita est: & plerique quidem, ubi confamuerunt, loquuntur. ego autem cognoui qui succisa lingua, cum abunde super dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem consecutus est. adeo in medicina etiam ubi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est id, quod sequi conuenit.

De abscessu sub lingua.

SVB lingua quoque interdum aliquid abscedit, quod fere consistit in tunica: doloresque magnos mouet. quod si exiguum est, incidi semel satis est. si maius, summa cutis usque ad tunicam excidenda est: deinde utrinque oræ hamulis excipiendæ, & tunica undique circumdata liberanda est, magna diligentia per omnem curationem habita, ne qua maior uena incidatur.

De labris.

LABRA autem sæpe funduntur. eaque res habet cum dolore etiam hanc molestiam, quod sermo prohibetur: qui subinde eas rimas cum dolore diducendo sanguinem citat: sed has, si in summo sunt, medicamentis curare commodius est, quæ ad ulcera oris fiunt. si uero altius descenderunt, necessarium est tenui ferramento adurere: quod spathe simile quasi transcurrere, non imprimi debet. postea facienda eadem sunt, quæ in auribus adustis exposita sunt.

De ceruicis uitij, & curatione.

Cap. XIII.

AT in ceruice intercutem, & asperam arteriam tumor increfcit *βρογχολίμη* Græci uocant. quo modo caro hebes, modo humor aliquis melli, aqueue similis includitur: interdum etiam minutis ossibus pili immixti, ex quibus quidquid est, quod tunica continetur, potest adurentibus medicamentis curari, quibus summa cutis cum superiecta tunica exaditur. quo facto, siue humor est, profluit: siue quid densius, deinde digitis educitur: tum ulcus sub linamentis sanescit: sed scalpelli curatio breuior est. Medio tumore una linea inciditur usque ad tunicam: deinde uitiosus sinus ab integro corpore digito separatur: totusque cum uelamento suo eximitur. tum aceto, cui uel salem, uel nitru aliquis adiecit, eluitur. oræque una futura iunguntur: cæteraque eadem quæ in alijs futuris super iniiciuntur. Leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur. si quando autem tunica eximi non potuerit, intus inspergenda adurentia: linamentisque id curandum est cæteris pus mouentibus.

De umbilici uitij.

Cap. XIII.

SVNT etiam circa umbilicum plura uitia, de quibus propter raritatem inter auctores parum constat. Verisimile est autem id à quoque prætermisum, quod ipse non cognouerit: à nullo, id quod non uiderat, fictum. commune omnibus est, umbilicum indecore prominere. causæ requiruntur: Meges tres has posuit. modo intestinum eò irrumpere. modo omentum. modo humorem. Soltratus nihil de omento dixit. duobus hisdem adiecit, carnem ibi interdum increfcere, eamque modo integram esse, modo carcinomati similem. Gorgias ipse quoque omenti mentionem omisit. sed eadem tria causatus spiritum quoque interdum eò dixit irrumpere. Heron omnibus his quatuor positis, & omenti mentionem habuit, & eius quod simul & omentum & intestinum habuerit. quid autem horum sit, his indicij cognoscitur. ubi intestinum prolapsum est, tumor neque durus neque mollis est omni frigore comminuitur, non solum sub omni calore, sed etiam retento spiritu crescit. sonat interdum, atque ubi resupinatus est aliquis delapso intestino ipse desidit. ubi uero omentum est, cætera similia sunt, tumor mollior & ab una parte latus extenuatum in uentrem est: si quis apprehendit, elabitur. ubi utrunque est: indicia quoque mixta sunt, & inter utrunque mollities. at caro durior est, semperque etiã resupinato corpore tumet, prementique non cedit, prioribus facile cedentibus. si uitiosa est eadem notas habet, quas in carcinomate exposui. humor autem si premitur, circumfluit. at spiritus pressus cedit, sed protinus redit resupinato quoque corpore tumorem in eadem figura tenet. ex his id quod ex spiritu uitium est, medicinam non admittit. caro quoque carcinomati similis cum periculo tractatur. itaque omittenda est. sana excidi debet, idque uulnus linamentis curari. humorem quidam uel inciso summo tumore effundunt, & uulnus hisdem linamentis curant. in reliquis uariæ sententiæ sunt. ac resupinandum quidem corpus esse res ipsa testatur, ut in uentrem, siue intestinum, siue omentum est, delabatur. sinus uero umbilici, tum uacuis à quibusdam duabus regulis exceptus est, uehementerque earum capitibus deligatis ibi emoritur. à quibusdam id uitium acu traiecitur duo lina ducente. deinde utriusque lini duobus capitibus diuersæ partes alstringuntur. quod in uua quoque oculi fit. nam sic id quod supra uinculum est, moritur. adiecerunt

adiecerunt quidam, ut antequam uincirent, summum una linea inciderent, exciderentque, quo facilius digito demisso, quod illuc irrupisset, depellerent. tum deinde uinxerunt. sed abunde est, iubere spiritum continere, ut tumor quantus maximus esse potest, se ostendat. tum imam basim eius atramento notare, resupinatoque homine, digitis tumorem cum premere, ut si quid delapsum non est, manu cogatur. post hæc umbilicum attrahere, & qua nota atramenti est lino, uehementer alstringere. deinde partem superiorem aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur. atque ut cætera uita ulcus nutrire, idque non solum ubi intestinum uel omentum, uel utrunque est, sed etiam ubi humor est, optime proficit, sed ante quædam uisenda sunt, ne quod ex uinculo periculum sit. nam curationi neque infans, neque aut robustus annis, aut senex aptus est, sed à septimo fere anno ad quartumdecimū. deinde ei corpus idoneum est id, quod integrum est. at quod mali habitus est, quodque papulas, impetigines, similia que habet idoneum non est. leuibus quoque tumoribus facile subuenitur. at in eorum, qui nimis magni sunt, curatione periculum est. Tempus autem anni & autumnale & hibernū uitandum est. uer idoneum maxime est. ac prima ætas non aliena est. præter hæc abstinerere pridie debet. neque id satis est. sed aluus quoque ei ducenda est, quo facilius omnia quæ excesserunt, intra aluum confidant.

Quomodo aqua hydropicis emittatur.

Caput XV.

AQVAM his qui hydropici sunt emitti oportere alijs dixi. nunc quemadmodum id fiat dicendum est. quidam autem sub umbilico fere quatuor interpositis digitis à sinistra parte. Quidam ipso umbilico perforato facere consuerunt. quidam cute primum adusta, deinde interiore abdomine inciso. quia quod perignem diuisum est, minus celeriter coit. ferramentum autem demittitur. magna cura habita, ne qua uena incidatur. id tale esse debet, ut fere tertium digiti partem latitudo mucronis impleat. demittendumque ita est, ut membranam quoque transeat: qua caro ab interiore parte finitur: eò tum plūbea aut ænea fistula coniicienda est, uel recuruatis in exteriorem partem labris, uel in media circum surgente, quadam mora, ne tota intus delabi possit. huius ea pars, quæ intra paulo longior esse debet, quam que extra, ut ultra ulteriorem membranam procedat, per hanc effundendus humor est. atque ubi maior pars eius euocata est, cludenda demisso linteolo fistula est, & in uulnere, si id uestum non est: relinquenda. deinde per insequentibus dies circa singulas heminas emittendum, donec nullum aquæ uestigium appareat. quidam tamen etiam non uita cute protinus fistulam recipiunt, & super uulnus spongiam expressam deligant. deinde postero die rursus fistulam demittunt: quod recens uulnus paulum diductum patitur, ut siquid humoris superest, emittatur: idque bis ita fecisse contenti sunt.

De intestinorum uulneratorum curationibus.

Cap. XVI.

Nonnunquam autem uenter ictu aliquo perforatur: sequiturque, ut intestina euoluantur. quod ubi incidit, protinus considerandum est, an integra ea sint, deinde an his color suus maneat. si tenuius intestinum perforatum est, nihil profici posse iam retuli. latius intestinum sui potest, non quod certa fiducia sit, sed quod dubia spes, certa desperatione sit potior. interdum enim glutinatur. tum si utrumlibet intestinum liuidum, aut pallidum, aut nigrum est, quibus illud quoque necessario accedit, ut sensu careat: medicina omnis inanis est: si uero adhuc ea sui coloris sunt, cum magna festinatione succurrendum est. Momento enim alienantur externo, & insueto spiritu circumdata. Resupinandus autem homo est coxis erectioribus. & si angustius uulnus est, quam ut intestina commode refundantur, incidendum est, donec satis pateat. Ac si iam ficciora intestina sunt, perluenda aqua sunt: cui paulum admodum olei sit adiectum. tum minister oras uulneris leuiter diducere manibus suis, uel etiam duobus hamis membranæ interiori iniectis debet. medicus priora semper intestina, quæ posteriora prolapsa sunt, condere sic, ut orbium singulorum locum seruet repositis omnibus, leniter homo concutiendus est. quo fit, ut per se singula intestina in suas sedes diducantur: & inibi confidant. his conditis, omentum quoque considerandum est: ex quo si quid iam nigri, & emortui est, forfice excidi debet. si quid integrum est, leuiter super intestina diduci. futura autem neque summæ cutis, neque interioris membranæ per se satis proficit, sed utriusque. & quidem duobus lina uincienda est spissior quam alibi, quia & rumpi facilius motu uentris potest, & non æque magnis inflammationibus pars ea exposita est. igitur in duas acus fila coniicienda, eaque duabus manibus tenenda: & prius anteriori membranæ futura iniicienda est sic, ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinistiore à principio uulneris orsa, ab interiori parte in exteriorem acū immittat. quo fit, ut ab intestinis ea pars semper acuum longe sit, quæ retusa est: semel utraque parte traiecta permutandæ acus inter manus sunt, ut ea sit in dextera, quæ fuit in sinistra: ea ueniat in sinistra, quam dextra continuit. iterumque eodem modo per oras immittendæ sunt. Atque ita tertio, & quarto, deincepsque permutatis inter manus acubus includenda plaga. post hæc eadem fila, eademque acus ad cutem transferendæ. similique ratione ei quoque parti utraque futura iniicienda semper ab interiori parte acubus uenientibus semper inter manus traiectis. dein glutinantia iniicienda, quibus aut spongiam, aut succidam lanam ex aceto impressam accedere debere manifestius est, quam ut semper dicendum sit. impositis his, leuiter deligari uenter debet.

De interiore parte abdominis rupta, & qua ratione curanda sit. Cap. XVII.

Interdum tamen uel ex icū aliquo, uel retento diutius spiritu, uel sub graui fasce interior abdominis membrana superiore cute integra rumpitur. quod foeminis quoque ex utero sæpe euenire consuevit, sitque præcipue circa ilia. sequitur autem, cum superior caro mollis sit, ut non satis intestina contineat, hisque intenta cutis indecore intumescat. atque id quoque aliter ab alijs curatur. quidam enim per acum duobus linis ad imam basim immisissis, sic utrinque deuinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in una positum est, ut quidquid super uinculū est, emoriatur. quidam medium tumorem excidunt ad similitudinem myrtacei folij. quod semper eodem modo seruandum esse iam posui, & tum oras futura iungunt. commodissimum est autem resupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat: quia necesse est ea parte rupta membrana sit, quaque integra est, ea magis obnitatur. tum qua rupta uidebitur, immittendæ scalpello duæ lineæ sunt: ut exciso medio interior membrana utrinque recedentem plagam habeat: quia quod uetus est, futura non coit loco patefacto. si qua parte membrana non nouam plagam, sed ueterem habet: tenuis excidenda habena est, quæ tantum ora eius exulceret. cætera, quæ ad futuræ reliquam curationem pertinent, supra comprehensa sunt.

De uaricibus uentris.

Præter hæc euenit, ut in quorūdam uentribus uarices sint. quarum, quia nulla alia curatio est, quàm quæ in cruribus esse consuevit, tum eam partem explanaturus, hanc quoque eo differo.

De testiculorum natura, & morbis eorum. Cap. XVIII.

VENIO autem ad ea, quæ in naturalibus partibus circa testiculos oriri solent: quæ quo facilius explicem, prius ipsius loci natura paucis proponenda est. igitur testiculi simile quiddam medullis habent. nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent. dolent autem in icibus & inflammationibus tunice, quibus hi continentur. dependent uero ab inguinibus per singulos nervos, quos *νευματα* Græci nominant: cum quorum utroque binæ descendunt & uenæ, & arteriæ. hæc autem tunica conteguntur tenui, neruosa, sine sanguine, alba, quæ *ελαφροειδής* à Græcis nominatur. super eam ualentior tunica est, quæ interiori uehementer ima parte inhaeret, *σχετον* Græci uocant. Multæ deinde membranulæ uenas & arterias, eosque nervos comprehendunt, atque inter duas quoque tunicas superioribus partibus leues, paruulæque sunt. hæcenus propria utriusque testiculo & uelamenta, & auxilia sunt. communis deinde utriusque, omnibusque interioribus sinus est, qui iam conspicitur à nobis, *σχετον* Græci. scrotū nostri uocant, isque ab ima parte medijs tunicis leuiter innexus est, à superiore tantum circumdatus est. Sub hoc igitur plura uitia esse consueverunt. quæ modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere proposui, modo his integris fiunt. siquidem interdum uel ex morbo primum inflammatur, deinde postea pondere ab rumpitur. uel ex icū aliquo protinus rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus int estina debuit. tum pondere eo deuoluitur, aut omētum, aut etiam intestinum. atque ibi reperta uia, paulatim, aut ab inguinibus inferiores quoque partes nisum subinde neruofas tunicas, & ob id eius rei patientes ducit *εντεροκοιλίην*, & *επιπλοκοιλίην* Græci uocant, apud nos indecorum, sed commune his herniæ nomen est. de inde si descendit omentum, nunquam in scroto tumor tollitur, siue inedia fuit, siue corpus huc illuc conuersum, aut aliquo modo collocatum. itemque si retentus est spiritus, non magnopere increfcit. tactu uero inæqualis est, & mollis, & lubricus. at si intestinum quoque descendit, humor his sine inflammatione modo minuitur, modo increfcit. estque fere sine dolore, & cum conuiescit aliquis, aut iacet, interdum ex toto desidit, interdum sic diuiditur, ut in scroto exiguæ reliquæ maneant. at si clamore & satietate, & si sub aliquo pondere is homo nixus est, crescit: frigore omni contrahitur: calore diffunditur. estque tum scrotum, & rotundum, & tactu leue: idque quod subest: lubricum est, si pressum est, ad inguē reuertitur, demissumque iterum cum quodam quasi murmure deuoluitur. & id quidem in leuioribus malis euenit. nonnunquam autem stercore accepto uastius tumet, retroque compelli non potest: affertque tum dolorem, & scroto, & inguinibus, & abdomini: nonnunquam stomachus quoque affectus, primum ruffam bilem per os reddit, deinde uiridem, quibusdam etiam nigram. integris uero membranis interdum eam partem humor distringit. atque eius quoque species duæ sunt: nam uel inter tunicas is increfcit, uel in membranis, quæ ibi circa uenas & arterias sunt, ubi hæc grauatae oculauerunt, ac ne ei quidem humori, qui inter tunicas est una sedes est. nam modo inter summam & medianam, modo inter medianam & imam consistit. Græci communi nomine quidquid est *εσφοκοιλίην* appellant. nostri ut scilicet nullis discriminiibus satis cognitis, hæc quoque sub eodem nomine, quo priora habent. signa autem quædam communia sunt, quædam propria. communia, quibus humor deprehenditur. propria: quibus locis humorem subesse dicimus. si tumor est nunquam ex toto se remittens, sed interdum leuior, aut pp famē, aut pp febriculam, maximeque in pueris, hisque mollis est, si non nimius humor subest. at si his uehemēter increuit, renititur sic, ut uter repletus, & arte astrictus. uenæ quoque in scroto inflantur, & si digito pressimus, cedit humor, circumfluensque id quod non premitur: attollit, & tanquam in vitro cornu ue per scrotum

tum apparet: isque quantum in ipso est, sine dolore est. sedes autem eius sic deprehenditur: si inter summam, medianamque tunicam est, cum digitis duobus pressimus, paulatim humor inter eos reuertēs subit. scrotum ipsius & albidius est. si ducitur, aut nihil, aut paruulum intenditur. testiculus ea parte neque uisu, neque tactu sentitur. at si sub media tunica est, intentū scrotum magis se attollit. adeo ut superior coles sub tumore eo delitescat. præter hæc æque integris tunicis ramex innascitur, *κισσοκοιλίην* Græci appellant. uenæ intumescunt, hæc quoque intortæ, conglomeratæque ad superiorem partem, uel ipsum scrotū implent, uel medianam tunicam, uel imam: interdum etiam sub ima tunica circa ipsum testiculū, neruumque eius increfcunt. ex his ea quæ in ipso scroto sunt, oculis patent, hæc uero quæ mediæ, imæ ue tunicæ insident, ut magis conditæ, non æque quidem cernuntur, sed tamen etiam uisui subiectæ sunt, præterquam quod & tumoris aliquid est pro uenarum magnitudine & modo, & id prementi magis renititur, ac per ipsos uenarum toros inæquale est, & qua parte id est, testiculus magis iusto dependet, cum uero etiam super ipsum testiculū, neruumque eius id malum increuit, aliquanto longius testiculus ipse descendit, minorque altero fit, ut pote alimento amisso. Raro sed aliquando caro quoque inter tunicas increfcit, *σκακοκοιλίην* Græci uocant. interdum etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus, ac febres quoque affert, & nisi celeriter ea inflammatio conquieuit, dolor ad inguina atque ilia peruenit, partesque hæc intumescunt. neruus, ex quo testiculus dependet, plenior fit, simulque indurefcit super hæc, inguē quoque nonnunquam uarices implent: *βουβωνοκοιλίην* appellant.

De testiculorum curationibus communibus, & primo de incisione, & curatione inguinis, uel scroti. Caput XIX.

HIS cognitis, de curatione dicendum est, in qua quædam communia omnium sunt, quædam propria singulorum. prius de communibus dicam. loquar autem nunc de his, quæ scalpellum desiderant, nā quæ uel sanari non possunt, uel aliter nutriri debeant, dicendum erit simul cum ad species singulas uenero. inciditur autem interdum inguen, interdum scrotum. in utraque curatione homo ante triduum bibere aquam pridie: abstinere etiam à cibo debet, ipso autem die collocari supinus, deinde si inguen incidendum est, idque iam pube contegitur, ante radendum est, & tum extento scroto, ut cutis inguinis intēta sit: id incidendum sub imo uentre, qua cum abdomine tunicæ inferiores committuntur. aperiendū autem audacter est donec summa tunica, quæ ipsius scroti est, incidatur: perueniaturque ad eam, qua media est plaga facta. foramen deorsum uersus subest. in id demittendus est sinistra manus digitus index, ut diductis interuenientibus membranulis simul laxet. minister autem sinistra manu comprehenso scroto sursum uersus eum debet extendere: & quàm maxime ab inguinibus abducere, primum cum ipso testiculo, dum medicus omnes membranulas, quæ super medianam tunicam sunt: si digito diducere non potest, scalpello abscidat: deinde sine eo, ut is delapsus ipsi plagæ iungatur, digitoque inde promatur, & super uentrem cū duabus suis tunicis collocetur. inde si qua uitiosa sunt, circuncidenda sunt. in quibus cū multæ uenæ discurrant, tenuiores quidem præcidi protinus possunt: maiores uero ante longiore lino deligandæ sunt, ne periculose sanguinem fundant. si in media tunica uexata erit, aut sub ea malum increuerit, excidenda erit sic, ut alte ad ipsum inguen præcidatur. infra tamen non tota demenda est. nam quod ad basim testiculi uehementer cum ima tunica connexum est, excidi sine summo periculo non potest: itaque ibi reliquendum est. idem in ima quoque tunica, si læsa est, faciendum est. sed non à summa inguinis plaga, uerum infra paulum ea abscidenda, ne læsa abdominis membrana inflammationes moueat. neque tamen nimium ex ea sursum relinquendum est, ne postea sinuetur, & sedem eidem malo præstet. purgatus ita testiculus per ipsam plagam cum uenis, & arterijs, & neruo suo leuiter demittendus est, uidentumque ne sanguis in scrotum descendat, ne ue concretus aliquo loco maneat. quæ ita fient, si uenis uinciendo medicus prospexerit. lina quibus capita earum continebuntur, extra plagam dependere debent. quæ pure orto siue illo dolore excident, ipsi autem plagæ iniiciendæ duæ fibulæ sunt, & insuper medicamentum, quo glutinentur. solet interdum ab altera ora necessarium esse aliquid excidi, ut cicatrix maior & latior fiat. quod ubi incidit, linamenta super non fulcienda, sed leuiter tantum ponenda sunt, supraque ea, quæ inflammationem repellant, id est ex aceto, uel lana succida, uel spongia. cætera eadem: quæ, ubi pus moueri debet, adhibenda sunt. at cum infra incidi oportet, resupinato homine subijcienda sub scroto sinistra manus est, deinde id uehementer apprehendendum & incidendum. si paruulum est quod nocet, modice: ut tertia pars integra ad sustinendum testiculū infra relinquatur. si maius est, etiam amplius, ut paulum tantummodo ad imum, cui testiculus insidere possit: integrum maneat. sed primo rectus scalpellus quàm leuissima manu teneri debet, donec scrotum ipsum diducat. tum inclinandus mucro est, ut transuersa membrana secet, quæ inter summam, medianamque tunicam sunt. at si uitium in proximo est, medianam tunicam attingi non oportet. si sub illa quoque conditur, etiam illa incidenda est sic, ut tertia quoque, si illa uitium tegit. ubicunque repertum malum est, ministrū ab inferiore parte exprimere moderate scrotum oportet, medicum digito, manubriolo, uel scalpello diductam inferiorem partem tunica extra collocare, deinde eam ferramento quo ad similitudinem curuum uocant, incidere sic, ut in eandem intrare duo digiti index & medius possint. his deinde coniectis excipienda reliqua pars tunicæ, & inter digitos scalpellus immittendus est: eximendumque, aut effundendum quidquid est noxiū, quacūque autem tunicam quis uiolauit, illam quoque debet excidere, ac medianam quidem, ut supra di-

xi, quàm altissime ab inguine, imam autem paulo infra. cæterum antequam excidantur, hæ quoque uin-
ciri lino summe debent, & eius lini capita extra plagam relinquenda sunt, sicut in alijs quoque uenis, quæ
id requisierint. eo factò testiculus intus reponendus est, oræque scroti futuris inter se committendæ, ne-
que paucis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio, neque multis, ne inflammationem augeant. at-
que hic quoque uidendum est, ne quid in scroto sanguinis maneat. tum imponenda glutinantia sunt.
si quando autem in scrotum sanguis defluxit, aliquid uel concretum ex eo decidit, incidi subter id debet,
purgatoque eo, spongia acri aceto madens circūdari. deligatur autem uulnus omne, quod ex his causis fa-
ctum est. si dolor nullus est, quinque primis diebus non est resoluendum, sed bis die tantum aceto irro-
randa lana uel spongia. si dolor est: tertia die resoluendum, & ubi fibulæ sunt, hæ incidendæ, ubi linamē-
tum id mutandum est, rosæque & uino madefaciendum id, quod imponitur. si inflammatio increfcit, adij-
ciendum prioribus cataplasma ex lenticula & melle, uel ex malicorio, quod in austero uino coctum sit,
uel ex his mixtis. si sub his inflammatio non conquirit post diem quintum multa calida aqua uulnus fo-
uendum, donec scrotum ipsum & extenuetur & rugosius fiat. tum imponendum cataplasma ex triticea
farina, cui resina pinea adiecta sit. quæ ipsa si robustus curatur, ex aceto: si tener, ex melle coquenda sunt.
neque dubium est quodcunque initium fuit, si magna inflammatio est, quin ea, quæ pus mouent, impo-
nenda sint. quod si pus in ipso scroto ortū est, paulum id incidi debet, ut exitus detur. linamentumque
eatenus imponendum est, ut foramen tegat. inflammatione finita propter neruos priore cataplasmate,
dein cerato utendum est. Hæc proprie ad eiusmodi uulnera pertinent. cætera & in curatione, & in uictu
similia his esse debent, quæ in alio quoque uulnerum genere præcepimus.

De intestini curatione.

Cap. XX.

HIS propositis, ad singulas species ueniendum est: ac si cui paruulo puero intestinum descendit,
ante scalpellum experienda iunctura est. fascia eius rei causa fit: cui imo loco pila affuta est ex panniculis
facta, quæ ad repellendum intestinum ipsi illi subiicitur: deinde reliqua fasciæ pars arte circumdatur. sub
quo sepe & intus compellitur intestinū: & inter se tunice glutinatur. rursus si etas processit, multumque
intestini descendisse ex tumore magno patet, adijciunturque dolor, & uomitus, quæ ex stercore, & ex crudi-
tate eo delapso fere accidunt, scalpellum adhiberi sine pernicie non posse manifestum est. leuandum tã
tummodo malum, & per alias curationes extrahendum est. sanguis mitti ex brachio debet: deinde si ui-
res patiuntur, imperanda tridui abstinentia est: si minus certe pro ui corporis quàm longissime. eodem
uero tempore super habendum cataplasma ex lini semine, quod ante aliquis ex multo decoxerit. Post hæc
& farina hordeacea cum resina iniicienda, & his demittendus in solium aquæ calidæ, cui oleum quoque
adiectum sit: dandumque aliquid cibi lenis calidi. quidam etiam aluum ducunt. id ducere aliquid in scro-
tum potest: educere ex eo non potest. per ea uero quæ supra scripta sunt, leuato malo si quando aliàs
dolor reuerterit, eadem erunt faciendæ. sine dolore quoque si multa intestina prolapsa sunt, secari super-
uacuum est: non quo excludi à scroto non possint, nisi tamen id inflammatio prohibuit: sed quo repul-
sa inguinibus immorentur: ibique tumorem excitent: atque ita fiat mali non finis, sed mutatio. at in
eo, quem scalpello curari oportebit, simul atque ad mediam tunicam uulnus in inguine factum peruenerit,
duobus hamulis ea iuxta ipsas oras apprehendi debet, dum eductis omnibus membranulis medicus
eam liberat. neque enim cum periculo læditur, quæ excidenda est, cum intestinum esse nisi sub ea nõ pos-
sit. ubi deducta autem erit ab inguine, usque ad testiculum incidi debebit sic, ne his ipse lædatur: tum
excidi. fere tamen hanc curationem puerilis ætas & modicum malum recipit. sic uir robustus est, ma-
iusque id uitium est, extrahi testiculum non debet: sed in sua sede permanere. id hoc modo fit. inguē
eadem ratione usque ad mediam tunicam scalpello aperitur: eaque tunica eodem modo duobus hamis
excipitur sic, ut à ministro testiculus eatenus contineatur, ne per uulnus exeat: tum ea tunica deorsum
uersus scalpello inciditur. sub eaque index digitus sinistra manus ad imum testiculū demittitur, eumque
ad plagam compellit: deinde dextre manus duo digiti pollex, atque index uenam, & arteriam, & neruum
tunicamque eorum à superiore tunica diducunt. quod si aliqua membranulæ prohibent, scalpello resol-
uuntur, donec ante oculos tota iã tunica sit. excisis quæ excidenda sunt, repositoque testiculo ab ora quo-
que eius uulneris, quod in inguine est: demenda habenula paulo latior est, quo maior plaga sit, &
plus creare carnis possit.

De omenti curatione.

Cap. XXI.

AT si omentum descendit, eodem quidem modo, quo supra scriptum est, aperiendum inguen,
diducendæque tunicæ sunt. considerandum autem est, maior ne is modus, an exiguus sit. nam quod par-
uulum est, super inguen in aluum uel digito, uel auerso specillo repellendum est. si plus est, sinere opor-
tet dependere quantum ex utero prolapsum est: idque adurentibus medicamentis illinere, donec emo-
riatur, & excidat. quidam hic quoque duo lina acu traiciunt, binisque singulorum capitibus diuersas par-
tes astringunt. sub quo æque, sed tardius emoriatur. adijcitur tamen hic quoque celeritati, si omentū
super uinculū illinitur medicamentis, quæ sic exedunt ne erodant, *σπιντα* Græci uocant. Fuerunt etiã qui
omentum forcice præciderent: quod in paruulo non est necessarium. si maius est, potest profusionem
sanguinis

sanguinis facere: siquidem omentum quoque uenis quibusdam etiam maioribus illigatum est. neque ue-
ro si discusso uentre id prolapsum forcice præciditur, cum & emortuum sit, & aliter tutius auelli non pos-
sit: inde huc exemplum transferendum est. uulnus autem curari, si relictum omentum est, futura debet.
si id amplius fuit, & extra emortuum est, excisis oris, sicut supra propositum est. si uero humor intus est,
incidendum est: in pueris quidem inguen, nisi in his quoque liquoris eius maior modus prohibet: in ui-
ris uero, & ubicunque multus humor subest scrotum. deinde si inguen incisum est, eo protractis tunicis
humor effundi debet. si scrotum, & sub hoc protinus uitium est, nihil aliud quàm humor est effunden-
dus: abscidendæque membranæ sunt, si quæ eum continerunt, deinde eluendum id ex aqua, quæ uel
salem adiectum, uel nitrum habeat. si sub media, ima uel tunica: totæ hæ extra scrotum collocandæ, exci-
dendæque sunt.

De ramice curatione.

Cap. XXII.

RAMEX autem, si super ipsum scrotum est, adurendus est tenuibus & acutis ferramentis: quæ
ipsis uenis infigantur: cum eo, ne amplius quàm has urant, maximeque ubi inter se implicatæ glomeran-
tur, eo ferrum id admouendum est: tum super farina ex aqua frigida subacta iniicienda est: utendumque
eo uinculo, quod idoneum esse ani curationibus posui. tertio die lenticula cum melle imponenda est.
post cicicis crustis ulcera melle purganda: rosa implenda, ad cicatricem aridis linamētis pducenda sunt. qui-
bus uero super mediam tunicam uenæ tument incidendum inguen est, atque tunica promouenda, ab
eaque uenæ digito uel manubriolo scalpelli separandæ. qua parte uero inhærebunt: & ab superiore, &
ab inferiore parte lino uinciendæ: tum sub ipsis uinculis præcidendæ, reponendusque testiculus est. at
ubi supra tertiam tunicam ramex insedit, mediam excidi necesse est: deinde si duæ tres uel uenæ tument,
& ita pars aliqua obsidetur, ut maiore uitio uacet, idem faciendum, quod supra scriptum est, ut ab in-
guine & à testiculo deligatæ uenæ præcidantur: isque condatur. sin totum id ramex obsederit: per pla-
gam demittendus digitus index erit: subiiciendusque uenis sic, ut paulatim protrahat æque adducendo,
donec testiculus par alteri fiat. tum fibulæ oris sic uinciendæ, ut simul eas quoque uenas comprehen-
dant. id hoc modo fit. acus ab exteriori parte oram uulneris perforat. tum non per ipsam uenam, sed
per membranam eius immititur: per eamque in alteram oram compellitur uenæ uulnerari non debent,
ne sanguinem fundant. membrana semper inter has uenas est, ac neque periculum effert, & filo compre-
hensas illas abunde tenet. itaque etiam latis est duas fibulas esse. tum uenæ, quæcunque protractæ sunt
in ipsum inguen aduerso specillo comprehendi debent. soluendi fibulas tempus inflammatione finita,
& purgato uulnere est, & una simul, & oras, & uenas cicatrix deuinciat. ubi uero inter imam tunicam
& ipsum testiculum, neruumque eius ramex ortus est, una curatio est, quæ totum testiculum abscidit. nã
neque ad generationem quidquam is confert & omnibus indecore, quibusdam etiam cum dolore depen-
det. sed totū quoque inguen incidendum media tunica promenda, atque excidenda est, idem in ima facien-
dum, neruusque ex quo testiculus dependet præcidendus. post id uenæ & arteriæ ad inguen lino deligã-
dæ & infra uinculum abscidendæ sunt.

De carne, quæ inter tunicas testiculorum concreuit, & de neruo indurato.

Cap. XXIII.

CARO quoque si quando inter tunicas concreuit: nihil dubij est, quin eximenda sit: sed id ipso
scroto inciso fieri commodius est. at si neruus induruit, curari res neque manu, neque medicamento po-
test. Urgent enim febres ardentes, & aut uirides, aut nigri uomitus, præter hæc ingens sitis & lingue apri-
tudo, fereque à die tertio spumans bilis aluo cum rosione redditur. atque neque assumi facile cibus, ne-
que contineri potest, neque multo post extremæ partes frigescent: tremor oritur: manus sine ratione
extenduntur. deinde in fronte frigidus sudor, eumque mors sequitur.

De ramice inguinis.

Cap. XXIII.

VBI uero in ipso inguine ramex est, si tumor modicus est, semel incidi, si maior, duabus lineis de-
bet, ut medium excidatur: deinde non extracto testiculo: sicut intestinis quoque prolapsis interdum fi-
ri docui: colligendæ uenæ uinciendæque ubi tunicis inhærebunt, & sub his modis præcidendæ sunt. ne-
que quidquam noui curatio uulneris eius requirit.

Ad tegendam glandem colis si nuda est.

Cap. XXV.

AB his ad ea transeundum est, quæ in cole ipso sunt: in quo si glans nuda est, uultque aliquis eam
decoris causa tegere, fieri potest, sed expeditius in puero quàm in uiro: in eo, cui id naturale est, quàm in
eo, cui quarundam gentium more circuncisus est, in eo, cui glans parua iuxtaque eam cutis, spatiosior ue-
ro ipse coles est, quàm in quo contraria his sunt. Curatio autem eorum, quibus id naturale est, eiusmodi
est. cutis circa glandem apprehenditur, & extenditur, donec illam ipsam condat, ibique deligatur. dein-
de iuxta pubem in orbem tergus inciditur: donec coles nudetur, magnaque cura cauetur, ne uel urinæ iter,
uel uenæ, quæ ibi sunt, incidantur. eo factò cutis ad uinculum inclinatur, nudaturque circa pubem uelut

circulus eoque linamenta dantur, ut caro increfcatur & id impleat, fatisque uelamenti supra latitudo plagæ præstat. sed donec cicatrix fit, uinctum esse id debet, in medio tantum relicto exiguo urinæ itinere. at in eo qui circuncifus est sub circulo glandis scalpello diducenda cutis ab interiore cole est. non ita dolet, quia summo soluto, deduci deorsum usque ad pubem manu potest: neque ideo sanguis profluit. Resoluta autem cutis rursus extenditur ultra glandem. tum multa frigida aqua fouetur: emplastrumque circa datur, quod ualentem inflammationem reprimat. proximisque diebus ut prope à fame uictus est, ne forte eam partem satietas excitet. ubi iam sine inflammatione est, deligari debet à pube usque circum. super glandem autem aduerso emplastro imposito induci. sic enim fit, ut inferior pars glutinetur: superior ita sanescat, ne inhæreat.

Quomodo glans penis contacta aperiri possit.

Contra si glans ita contacta est, ut nudari non possit: quod uicium Græci *φίμωσις* appellant, aperienda est. quod hoc modo fit. Subter à summa ora cutis inciditur, recta linea usque ad frenum, atque ita superius tergus relaxatum cedere retro potest. quod si parum sic profectum est, aut propter angustias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda est sic, ut uertex eius ad frenum basis in tergo extremo sit. tum super danda linamenta sunt, aliaque medicamenta, quæ ad sanitatē producant. necessariū autē est, donec cicatrix, sit cōquiescere, nā ambulatio atterendo, ulcus fordidum reddit.

Infibulandi ratio.

Infibulare quoque adolefcentulos, interdum uocis, interdum ualitudinis causa quidam consueuerunt, eiusque hæc ratio est. cutis quæ super glandem est, extenditur, notaturque utrinque lateribus atramento qua perforatur, deinde remittitur. si super glandem notæ reuertuntur, nimis apprehensum est, & ultra notari debet. si glans ab his libera est, is locus idoneus fibulæ est: tum qua notæ sunt, cutis aculū ducente tranfuitur, eiusque filii capita inter se deligantur, quotidieque id mouetur, donec circa foramina cicatricule fiant. ubi hæc confirmatæ sunt, exempto filo fibula additur, quæ quo melior, eo leuior est, sed hoc quidē sæpius inter superuacua, quam inter necessaria est.

De urinæ reddenda difficultate, & de calculo, curationibusque eorum.

Cap. XXVI.

RES uero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur, aut quia senectute iter eius collapsum est: aut quia calculus, uel concretum aliquid ex sanguine intus se opposuit. ac mediocris quoque inflammatio sæpe eam reddi naturaliter prohibet. idque non in uiris tantummodo, sed in feminis quoque interdum necessarium est. ergo ænæ fistulæ fiunt, quæ ut omni corpori ampliori, minorique iufficiant. ad mares tres, ad foeminas duæ medico habendæ sunt. ex uirilibus maxima decem & quinque est digitorum, media duodecim, minima nouem. ex mulieribus, maior nouem, minor sex. incuruas uero esse eas paulum, sed magis uiriles oportet, leuesque admodum ac neque nimis plenas, neque nimis tenues. homo tum resupinus eo modo, quo incuruatione ani figuratur, super subfellum, aut lectum collocandus est. Medicus autem à dextro latere sinistra quidem manu colem masculi continere, dextra uero fistulam demittere in iter urinæ debet. atque ubi ad ceruicem uesicæ uentum est, simul cum cole fistulam inclinatam in ipsam uesicam compellere, eamque urina reddita recipere. Foemina breuius urinæ similiter, & rectius iter habet. quod mammilæ simile inter imas oras super naturale positum non minus sæpe auxilio eget. aliquanto minus difficultatis exigit. nonnunquam etiam prolapsus in ipsam fistulam calculus, qui subinde ea extenuatur, non longe ab exitu inhærescit. eum si fieri potest, oportet uellere, uel oriculario specillo, uel eo ferramento, quo in sectione calculus protrahitur. si id fieri non potuit, cutis extrema quam plurimum attrahenda, & condita glande lino uincienda est, deinde à latere recta plaga coles incidendus, & calculus eximendus est. tum cutis remittenda. sic enim fit, ut incisum colē intergra pars cutis contegat: & urina naturaliter profluat.

Quæ curatio calculosis adhibeatur.

CV M uesicæ uero, calculique facta mentio sit, locus ipse exigere uidetur ut subiiciam, quæ curatio calculosis. cum aliter succurri non potest, adhibeatur. ad quam festinare cum præceptum sit, nullo modo conuenit. ac neque omni tempore, neque in omni ætate, neque in omni uitio id experiendum est, sed solo uere, in eo corpore quod iam nouem annos, nondum quatuordecim excessit, & si tantum mali subest, ut neque medicamentis uinci possit, neque etiam trahi posse uideatur, quo minus interpositio aliquo spatio interimat. non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat: sed quo sæpius utique in hoc fallat, in quo plura & genera, & tempora periculi sunt, quæ simul cum ipsa curatione proponam. Igitur ubi ultima experiri statutum est, ante aliquot diebus uictu corpus præparandum est, ut modicos, ut salubres cibos, ut minime glutinosos assumat, ut aquam bibat. ambulandi uero inter hæc exercitatione utatur, quo magis calculus ad uesicæ ceruicem descendat. quod an inciderit, digitis quoque, si

cut in curatione docebo, demissis cognoscitur. ubi eius rei fides est, pridie is puer in ieiuno continendus est, & tum loco calido curatio adhibenda, quæ hoc modo ordinatur. homo præualens & peritus in sedili alto confidit, supinumque eum & aduersum super genua sua coxis eius collocatis comprehendit, reducisque eius cruribus ipsum quoque iubet manibus ad suas poplites datis, eos quam maxime possit attrahere, simulque ipse sic eos continet. quod si robustius corpus eius est qui curatur, duobus sedilibus iunctis duo ualentes insidunt: quo & sedilia & interiora crura inter se deligantur, ne diduci possint. tum is super duorum genua eodem modo collocatur, atque alter pro ut confedit sinistra crus eius, alter dextrum, simulque ipse poplites suos attrahit. siue autem unus, siue duo continet: super humeros eius suis pectoribus incumbunt. ex quibus euenit, ut inter ilia sinus super pubem sine ullis rugis sit extentus, & in angustū compulsa uesica facilius calculus capi possit. Præter hæc etiam num à lateribus duo ualentes obijciuntur, qui circumstantes leuare uel unum, uel duos, qui puerum continent, non sinunt. Medicus deinde diligenter unguibus circuncifis atque sinistra manu duos eius digitos indicem & mediū, leniter prius unum, deinde alterum in anum eius demittit, dextræque digitos super anum abdomen leniter imponit: ne si utrinque digiti circa calculum uehementer concurserint, uesicam lædant. neque uero festinanter in hac re, ut in plerisque agendū est. sed ita ut quam maxime id tuto fiat. nam læsa uesica neruorum distentiones cum periculo mortis excitat. ac primum circa ceruicem quaeritur calculus. ibi repertus minore negotio expellitur. & ideo dixi ne curandum quidem: nisi cum in hoc indicij suis cognitum est. si uero aut ibi non fuit, aut recessit retro, digiti ad ultimam uesicam dantur, paulatimque dextra quoque manus eius ultra translata subsequitur. atque ubi repertus est calculus, quod necesse est in manus incidat, eo curiosius deducitur. quo minor, leuiorque est, ne effugiat, id est ne sæpius agitanda uesica sit. ergo ultra calculum dextra semper manus eius opponitur, sinistrae digiti deorsum eum compellit, donec ad ceruicem peruenitur. in quam si oblongus est, sic compellendus est, ut pronus exeat. si planus sit, ut transuersus sit. si quadratus, ut duobus angulis fedeat. si altera parte plenior sit, ut prius ea, qua tenuior sit, euadat. in rotundo nihil interesse ex ipsa figura patet, nisi si leuior altera parte est, ut ea antecedat. cum iam eo uenit, ut incidi super uesicæ ceruicem iuxta anum cutis, plaga lunata usque ad ceruicem uesicæ debeat cornibus ad coxas spectantibus paulum: deinde ea parte, qua strictior ima plaga est etiam num sub ente altera transuersa plaga faciendæ est, qua ceruix aperiatur: donec urinæ iter pateat sic, ut plaga paulo maior quam calculus sit. nam qui metu fistulæ, quam illo loco *χρυσάδα* Græci uocant, parum patefaciunt: cum maiore eodem periculo reuoluuntur: quia calculus iter, cum ui promittitur, facit: nisi accipit, idque etiam perniciosius est, si figura quoque calculi, uel asperitudo aliquid eo contulit. ex quo & sanguinis profusio, & distentio neruorum fieri potest. quæ si quis euasit, multo tamen patientiorem fistulam habiturus est rupta ceruice, quam habuisset incisa. cum uero patefacta est, in conspectu calculus uenit, in cuius corpore nullum discrimen est. ipse si exiguus est, digitis ab altera parte propelli, ab altera protrahi potest. si maior: iniiciendus à superiore ei parte uncus est, eius rei causa factus. is est ad extremum tenuis, in semicirculi specie retusæ latitudinis, ab exteriori parte læuis, qua corpori iungitur, ab interiori asper, qua calculum attingit. isque longior potius esse debet. nam breuis extrahendi uim habet. ubi iniectus est, in utrunque latus inclinandus est, ut appareat calculus, & teneatur, quia si apprehensus est, ille simul inclinatur: ideoque eo minimo opus est. ne cum adduci uncus coeperit, calculus intus effugiat, hic in oram uulneris incidat, eamque conuulneret. in qua re quod periculum esset, iam supra proposui. ubi satis teneri calculum patet, eodem pene momento triplex motus adhibendus est in utrunque latus, deinde extra, sic tamen ut leniter id fiat, paulumque primo calculus attrahatur. quo facto attollendus uncus extremus est, uti intus magis maneat. faciliusque illum producat. quod si aliquando à superiore parte calculus parum comode comprehenditur, à latere erit apprehendendus. hæc est simplicissima curatio. sed uarietas rerum quasdam etiam num animaduersiones desiderat. sunt enim quidam non asperi tantummodo, sed spinosi quoque calculi, qui per se quidem delapsi in ceruicem sine ullo periculo eximuntur. in uesica uero non tuto uel hi conquiruntur, uel attrahuntur: quoniam ubi illa conuulnerant, ex distentione neruorum mortem maturant, multoque magis si spina aliqua uesicæ inhæret: eamque, cum duceretur: duplicauit. colligitur autem eo quod difficilius urina redditur, in ceruice calculum esse: eo quod cruenta destillat, illum esse spinosum: maximeque id sub digitis quoque experiendum est, neque adhibenda manus, nisi id constitit. ac tum quoque leniter intus digiti obijciendi, ne uiolenter promouendo conuulnerent. tum incidendū. multi hic quoque scalpello uli sunt. Meges, quoniam is infirmior est: potestque in aliqua prominentia incidere, incisoque super illam corpore: qua cauum subest non secare, sed relinquere, quod iterum incidi necesse sit, ferramentum fecit rectum in summa parte labrosum, in ima semicirculatum, acutumque. id receptum inter duos digitos indicem ac medium super pollice imposito sic deprimebat: ut simul cum carne, siquid ex calculo prominebat, incidere. quo consequebatur, ut semel quantum satis esset, aperiret. quocunque autem modo ceruix ea parte facta est, leniter, extrahi quod asperum est, debet: nulla propter festinationem ui admota.

Signa calculorum, uel harenosorum, uel mollium.

AT calculus harenosus, & ante manifestus est: quoniam & urina quæ redditur, harenosa est, & in ipsa curatione, quoniam inter subiectos digitos neque æque leniter renititur, & insuper dilatatur.

item mollis calculus, & ex pluribus minutisque, sed inter se parum allicitis compositus indicatur, in se attrahens quasdam quasi squamulas, hos omnis leniter permutatis subinde digitorum uicibus sic oportet abducere, ne uescam lædant, ne ue intus aliqua dissipate reliquæ maneat, quæ post modum curationi difficultatem faciant. quidquid autem ex his in conspectum uenit uel digitis, uel unco eximendū est. at si plures calculi sunt, singuli protrahi debent, sic tamen, ut si quis exiguus supererit, potius relinquatur. si quidem in uescica difficulter inuenitur. inuentusque celeriter effugit. ita longa inquisitione uescica læditur: excitatque inflammationes mortiferas, adeo ut quidam secti cum diu frustra per digitos uescica esset agitata, decesserint. quibus accedit etiam, quod exiguus calculus ad plagam urina postea promouente excidit. si quando autem is maior non uidetur nisi rupta ceruice extrahi posse, findendus est. si quando uero Ammonius ob id *ἁσθησ* cognominatus est: id hoc modo fit. uncus iniicitur calculo sic, ut facile eum concussum quoque teneat, ne is retro reuoluatur. tum ferramentum adhibetur crassitudinis modicæ prima parte tenui, sed retusa, quod admodum calculum ex altera parte ictum findit: magna cura habita, ne aut ad ipsam uescicam per ferramentum perueniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

De calculis foeminarum.

HAE uero curationes in foeminis quoque similes sunt, de quibus tamen parum proprie quædam dicenda sunt. si quidem in his, ubi paruulus calculus est, scapellus superuacuuus est, quia is urinam in ceruicem non compellit, quæ & breuior quàm in maribus, & laxior est. ergo & per se sæpe excidit, & si in primo quod est angustiùs inhæret, eodem tamen unco sine ulla noxa educitur. at in maioribus calculis necessaria eadem curatio est. sed uirgini subijci digiti tanquam masculo mulieri per naturalia eius debet. tū uirgini quidem sub ima sinisterrima ora: mulieri uero inter urinæ iter, & os pubis incidendū est sic, ut utroque loco plaga transfusa sit, neque terreri conuenit, si plus ex muliebri corpore sanguinis profluit.

Quæ curatio calculo euulso habenda sit.

Calculo euulso, si ualens corpus est, neque magnopere uexatum, sinere oportet sanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur: atque ingredi quoque eum paulum non alienum est, ut excidat, si quid intus concreti sanguinis mansit. quod si per se non destitit, rursus ne uis omnis intereat, suppressi debet. idque protinus in imbecillioribus ab ipsa curatione faciendum est. si quidem uel distentione neruorum periclitatur aliquis dum uescica eius agitur, sic alter metus excipitur remotis medicaminibus, ne tantum sanguinis profluat, ut occidat. quod ne incidat, desiderare is debet in acre acetum, cui aliquantum salis sit adiectum. sub quo & sanguis fere conquefcit, & alstringitur uescica, ideoque minus inflammatur. quod si parum proficit, agglutinanda cucurbitula est, & inguinibus, & coxis, & super pubem. ubi iam satis uel euocatus est sanguis, uel prohibitus, resupinus collocandus est sic, ut caput humile sit, coxæ paulum excitentur: ac super ulcus imponendum est duplex. aut triplex linteolum aceto madens. deinde interpositis duabus horis in solium is aquæ calidæ resupinus demittendus est sic, ut à genibus ad umbilicum aqua teneat, cætera uestimentis circumdata sint, manibus tantummodo, pedibusque nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. ex quo sudor multus oriri solet, quo spongia subinde facile detergendum est: finisque eius fomenti est donec infirmo offendant: tum multo is oleo perungendus, inducendusque hapsus lanæ mollis tepido oleo repletus: qui pubem & coxas & inguina & plagam ipsam contactam eodem ante se linteolo protegat, isque subinde oleo tepido madefaciendus est, ut neque frigus ad uescicam admittat, & neruos leniter molliat. quidam cataplasmatibus calefacientibus utuntur: ea plus pondere nocent, quæ uescicam urgendo uulnus irritant, quàm calore proficiunt. ergo ne uinculum quidem ullum necessarium est: proximo die, si spiritus difficiliter redditur, si urina non excedit, si locus circa pubem mature intumuit, scire licet, in uescica sanguinem concretum remansisse. igitur demissis eodem modo digitis leuiter pertractanda uescica est, & discutienda, si qua coierunt. quo sit ut per uulnus postea procedant. non alienum etiam est oriculario clystere acetum nitro mixtum per plagam in uescicam compellere. nam sic quoque discutiuntur, si qua cruenta coierunt. eaque facere etiam primo die conuenit. si timemus ne quid intus sit: maximeque ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit, cætera eadem faciendū sunt, ut demittatur in solium: ut eodem modo panniculus eadem lana super iniiciatur: sed neque sæpe, neque tandiu in aqua calida puer habendus, quàm adolescens est, infirmus, quàm uales: leui quàm grauiore inflammatione affectus, is cuius corpus digeritur, quàm is cuius astrictum est. inter hæc uero si somnus est, & æqualis spiritus, & madens lingua, & fitis modica, & uenter imus, sed & medio cras est cum febre modica dolor, scire licet, recte procedere curationem. atque in his inflammatione fere quinto uel septimo die finitur. qua leuata, solium superuacuum est. supini tantummodo uulnus aqua calida fouendum est, ut si quid urinæ rodet, abluatur. imponenda autem medicamenta sunt pus mouentia, & si purgandum ulcus uidebitur, melle linendum. id si rodet, rosa temperabitur. huic curationi aptissimū uidetur *ἐννεαφάρμακον* emplastrum. nam & serum habet ad pus mouendum, & mel ad ulcus repurgandū: medulla etiam maximeque uitulina: quod in id ne fistula relinquatur, præcipue proficit. linamenta uero tum super ulcus non sunt necessaria, super medicamentum ad id continendum recte imponuntur. at ubi ulcus purgatum est: puro linamento ad cicatricem perducendum est. quibus temporibus tamen, si

felix

felix curatio non fuit, uaria circa pericula oriuntur. que prælagire protinus licet: si continua uigilia est, si spiritus difficultas, si lingua arida est, si fitis uehemens, si uenter imus tumet, si uulnus hiat, si trans fluens urina id non rodit, si similiter ante tertium diem quædam liuida excidunt, si is aut nihil, aut tarde respondet, si uehementes dolores sunt, si post diem quintum magnæ febres urgent, & fastidium cibi permanet, si cubare in uentrè iucundius est. nihil tamen peius est distentione neruorum & ante nonum diem uomitus bilis. sed cum inflammationis sit metus, succurri abstinentia modicis & tempestiuis cibis, inter hæc fomentis, de quibus supra scripsimus. oportet.

De cancro qui excisa uescica nascitur, & qua curatione uti deceat. Cap. XXVII.

Proximis cæcri metus est. is cognoscitur, si & per uulnus, & per ipsum colem fluit sanies mali odoris, cumque eo quædam à concreto sanguine non abhorrentia, tenuesque carunculæ lanulis similes: præter hæc si oræ uulneris aridæ sunt: si dolent inguina: si febris non desinit, eaque in noctem augetur: si inordinati horrores accedunt. Considerandum autem est, in quam partem cancer istendat. si ad colem in durefcit is locus & rubet, & tactu dolorem excitat, testiculi que intumescunt. si in ipsam uescicam anilolur sequitur, coxæ durefcunt, non facile crura extendi possunt. at si in alterutrum latus oculis id expostum est, paresque utrinque easdem notas sed minores habet. primum autem ad rem pertinet corpus recte iacere, ut superior pars semper eadem sit in quam uitium fertur. ita si ad colem it, supinus is collocari debet. si ad uescicam, in uentrem, si in latus, in id quod integrius est. Deinde ubi uentum fuerit ad curationem, homo in aquam demittetur: in qua marrubium decoctū sit, aut cupressus, aut myrtus, idemque humor clystere intus adijcietur. tum super ponetur lenticula cum malicorio mixta, quæ utraque ex uino decocta sint, uel rubus, aut oleæ folia eodem modo decocta, aliaque medicamenta, quæ ad cohibendos, purgandosque cancos proposuimus. ex quibus si qua erunt arida, per scriptorium calamum inspirabuntur. ubi stare cœperit cancer, mulso uulnus eluatur. uitabiturque eo tempore ceratum, quod ad recipiendum id malum corpus emollit, potius plumbum elotum cum uino inungetur. super quæ idem linteolo illitum imponetur: sub quibus perueniri ad sanitatem potest. cum eo tamen quod non ignoremus orto cancro sæpe affici stomachum, cui cum uescica quoddam consortium est: exque eo fieri, ut neque retinea tur cibis, neque si quis retentus est, concoquatur: neque corpus alatur: ideoque ne uulnus quidem aut purgari, aut ali possit: quæ necessario mortem maturant. sed ut his succurri nullo modo potest, sic à primo tamen diu tenenda ratio curationis est. in qua quædam obseruatio ad cibum quoque, potionemque pertinens necessaria est: nam cibus inter principia non nisi humidus dari debet. ubi ulcus purgatum est, ex media materia olera, & balsamenta semper aliena sunt. potione opus est non modica: nam si parum bibitur, accenditur uulnus, & uigilia urget, & uis corporis minuitur. si plus æquo assumitur, subinde uescica impletur, eoque irritatur. non nisi aquam autem bibendam esse manifestius est, quàm ut subinde dicendum sit. solet uero sub eiusmodi uictu uenire ut aliud non reddatur. Hæc aqua ducenda est, in qua uel foenum græcum, uel malua decocta sit: idem humor rosa mixtus in ipsum uulnus oriculario clystere agendus est: ubi id rodit urina neque purgari patitur. Fere uero primo per uulnus exit hæc, deinde eo sanefcente diuiditur, & pars per colem descendere incipit, donec ex toto plaga claudatur: quod interdum tertio mense, interdum non ante sextum, nonnunquam exacto quoque anno fit. neque desperari debet solida glutinatio uulneris, nisi ubi aut uehementer rupta ceruix est, aut ex cancro multæ, magneque carunculæ, simulque neruosa aliqua exciderunt. sed ut uel nulla ibi fistula, uel exigua admodum relinquatur, summa cura prouidendum est. Ergo cum iam ad cicatricem uulnus intendit, extentis iacere foeminibus, & cruribus oportet: nisi tamen molles, harenosæue calculi fuerunt. sub his enim tardius uescica purgatur. Ideoque diutius plagam patere necessarium est: & tum demum ubi iam nihil tale extra fertur, ad cicatricem perducere. quod si antequam uescica purgata est: oræ se glutinarunt: dolor que, & inflammatio redierunt, uulnus digitis uel aduerso specillo diducendum est, ut torquentibus exitus detur: hisque effusis tum diutius pura urina descendat. tum demum quæ cicatricem inducant, imponenda sunt: extendi que ut supra docui pedes quàm maxime uincti. quod si fistule metus ex his causis, quas proposui, subelle uidebitur, quo facilius claudatur ea, uel certe coagulatur, in anum quoque danda plumbea fistula est: extensisque cruribus foemina, tali que inter se deligandi sunt, donec qualis futura est, cicatrix sit.

Si naturalia foeminarum concubitus non admittunt, quomodo curari conueniat. Caput XXVIII.

ET hoc quidem commune esse maribus, & foeminis potest. proprie uero quædam ad foeminas pertinent, ut in primis: quod earum naturalia nonnunquam inter se glutinatis oris concubitus non admittunt. idque interdum euenit protinus in utero matris: interdum exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris sanefcendo iunctis. si ex utero est, membrana ori uulnæ opposita est. si ex ulcere, caro id repleuit. oportet autem membranam duabus lineis inter se transfuersis incidere ad similitudinem litteræ X. magna cura habita ne urinæ iter uioletur. deinde undique eam membranam excidere: ac si caro increuit, necessarium est recta linea patefacere. tum ab ora, uel uulsella, uel hamo apprehensam tanquam habenulam excidere: & intus implicitum in longitudinem lina-

h

mentum, *λημισκον* Græci uocant, in aceto tinctum demittere: supraque succidam lanam aceto madentem deligare: tertio die soluere ulcus, & sicut alia ulcera curare. cumque iam ad sanitatem tendet, plumbeam fistulam medicamento cicatricem inducente illinere, eamque intus dare. supraque idem medicamentum iniicere, donec ad cicatricem plaga perueniat.

Qua curatione partus emortuus ex utero excutitur.

Cap. XXXIX.

VBI concipit autem aliqua, si iam prope maturus partus intus emortuus est, neque excidere per se potest, adhibenda curatio est, quæ numerari inter difficillimas potest. nam & summam prudentiam, moderationemque desiderat: & maximum periculum affert. sed ante omnia uulvæ natura mirabilis, cum in multis alijs, tum in hac re quoque facile cognoscitur. oportet autem ante omnia resupinam mulierem transuerso lecto sic collocare, ut foeminibus eius ipsius ilia comprimantur. quo fit ut & imus uenter in conspectu medici sit: & infans ad os uulvæ compellatur: quæ emortuo partu id comprimit: ex interuallo uero paulum dehiscere. hac occasione usus medicus unctæ manus indicem digitum primum debet inferere, atque ibi continere, donec iterum ad os aperiat: rursusque alterum digitum demittere debebit, & per easdem occasiones alios, donec tota esse intus manus possit. ad cuius rei facultatem multum confert & magnitudo uulvæ, & uis neruorum eius, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur: cum præsertim intus nonnunquam etiam duæ manus dari debeant. pertinet etiam ad rem quàm calidissimum esse imum uentrem, & extrema corporis, neque dum inflammationem cœpisse, sed recentem re protinus adhiberi medicinam. nam si corpus iam intumuit, neque demitti manus, neque educi infans nisi ægerrime potest, sequiturque sæpe cum uomitu & cum tremore mortifera neruorum distentio. uerum intus emortuo corpori manus iniecta protinus habitum eius sentit. nam aut in caput, aut in pedes conuersum est, aut in transuersum iacet: fere tamen sic, ut uel manus eius, uel pes in propinquo sit. Medici uero propositum est, ut eum manu dirigat uel in manus, uel etiam in pedes. si forte aliter compositus est, ac si nihil aliud est, manus uel pes apprehensus, corpus rectius reddit: nam manus in caput, pes in pedes eum conuertet. tum si caput proximum est, demitti debet uncus undique leuis acuminis breuis, qui uel oculo, uel auri, uel ori, interdum et fronti recte iniicitur, deinde attractus infantem educit: neque tamen quolibet is tempore extrahi debet. nam si compresso uulvæ ore id tentatum est, non emittente eo infans abruptitur: & unci acumen in ipsum os uulvæ delabitur: sequiturque neruorum distentio, & infans periculum mortis. igitur compressa uulua, conuiescere. hiantem, leniter trahere oportet: & per has occasiones paulatim eum educere. trahere autem dextra manus uncum, sinistra intus posita infantem ipsum: simulque dirigere eum debet. Solet etiam euenire, ut is infans humore distendatur: exque eo profluat foedi odoris fauies. quod si tale est, indice digito corpus illud forandum est, ut effuso humore extenuetur. tum id leniter per ipsas manus recipiendum est. nam uncus iniectus facile hebeti corpore eleuabitur. in quo quid periculi sit, supra positum. sed in pedes quoque conuersus infans non difficulter extrahitur: quibus apprehensis per ipsas manus commode educitur. si uero transuersus est, neque dirigi potuit, uncus alij iniectus, paulatimque attrahendus est. sub quo fere ceruix replicatur, retroque caput, ac reliquum corpus spectat. remedio est ceruix præcisâ, ut separatim utraque pars auferatur, id unco sit, qui priori similis in anteriore tantum partem per totam aciem extrahitur: tum id agendum est, ut ante caput, deinde reliqua pars auferatur: quia fere maiore parte extracta, caput in uacuam uulvâ prolabitur, extrahi que sine summo periculo non potest: si tamen id incidit, super uentrem mulieris duplici panniculo iniecto, ualens homo non imperitus à sinistro latere eius debet assistere, & super imum uentrem eius duas manus imponere, alteraque alteram premere. quo fit ut illud caput ad os uulvæ compellatur. idque eadem ratione quæ supra posita est, unco extrahitur. at si pes alter iuxta repertus est, alter retro cum corpore est, quidquid protractum est, paulatim abscidendum est: & si clunes os uulvæ urgere cœperunt, iterum retro repellendæ sunt. conuictiusque pes eius adducendus. aliæque etiã nunc difficultates faciunt, ut qui solidus non exit, cœcisus eximi debeat. quoties autem infans protractus est, tradendus ministro est. is eum supinis manibus sustinere, medicus deinde sinistra manu leniter trahere umbilicum debet, ita ne abruptat, dextraque eum sequi usque ad eas, quas secundas uocant. quod uelamentum infantis intus fuit. hisque ultimis apprehensis uenulas, membranulasque omnes eadem ratione manu diducere à uulua, totumque illud extrahere. & si quid intus præterea concreti sanguinis remanet, tum compressis in unum foeminibus, illa conclauis collocanda est, modicum calorem sine ullo præ flatu habente. super imum uentrem eius imponenda lana succida in aceto, & rosa tincta. reliqua curatio talis esse debet, qualis in inflammationibus, & in his uulneribus, quæ in neruosis locis sunt, adhibeatur.

De ani uitij, & eorum curatione.

Cap. XXX.

ANI quoque uitia ubi medicamentis non uincuntur, manus auxilium desiderant. ergo si qua scissa in eo uetustate induruerunt, iamque callum habent, comodissimum est ducere aluum: tum spongiam calidam admouere, ut relaxentur illa, & foras prodeant. ubi in conspectu sunt, scalpello singula excidere, & ulcera remouere. deinde imponere linamentum molle, & super linteolum illitum melle locumque

locumque eum molli lana implere & ita uincire altero die, deincepsque cæteris lenibus medicamentis uti: quæ ad recentia eadem uitia necessaria esse ahâs proposui: & utique per primos dies forbitionibus eum sustinere paulatim: deinde cibis adijcere aliquid generis tamen eius, quod eodem loco præceptum est. si quando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primum id apparuit incidendum est, ne anus ipse suppuret. neque tamen ante properandum est. nam si crudum incisum est, inflammationis multum accedit: & puris aliquanto amplius concitatur. his quoque uulneribus lenibus cibis, hisdemque medicamentis opus est.

De condylomatam curatione.

AT tubercula, quæ *κωνδύλωματα* appellantur, ubi induruerunt, hac ratione curantur. alius ante omnia ducitur. tum uolsella tuberculum apprehensum iuxta radices exciditur. quod ubi factum est, eadem sequuntur, quæ supra post curationem adhibenda esse proposui. tantummodo si quid increticit squama æris coerendum est. ora etiam uenarum fundentia sanguinem sic tolluntur. ubi sanguini, qui effluit, sanies adijcitur: alius acrius ducitur. quo magis oræ promoueantur. eo que fit, ut omnes uenæ, quasi capitula conspicua sint. tum si capitulum exiguum est, basimque tenuem habet, astringendum lino paulum supra est, quâ ubi cum ano cômmititur. imponenda spongia aqua calida est, donec id libeat. deinde aut ungue, aut scalpello supra nodum id exulcerandum est. quod nisi factum est, magni dolores sub sequuntur. interdum etiam urinæ difficultas. si id maius est. & basis latior, hamulo uno aut altero excipiendum est: paulumque supra basim incidendum: neque relinquendum quidquam ex eo capitulo: neque quidquam ex ano demendum est. quod consequitur his, qui neque nimium, neque parum hamos ducit. qua incisum est, acus debet immitti: infraque eam lino id capitulum alligari: si duo, triaue sunt, imum quodque primum curandum est. si plura, non omnia simul, ne tempore eodem undique tenere cicatrices sint: si sanguis profluit, excipiendus est spongia: deinde linamentum imponendum. unguenda foemina, & inguina, & quidquid iuxta ulcus est. ceratumque super dandum est. farina ordeacea calida implendusque is locus est. sic deligandus est. postero die is desidere in aqua calida debet: eodemque ca taplasinate foueri. ac bis die, & ante curationem, & post eam ceruices, ac foemina liquido cerato perungenda sunt: tepidoque is loco continendus. interpositis quinque, aut sex diebus, oriculario specillo linamenta educenda. si capitula simul non exciderunt, digito promouenda. tum lenibus medicamentis hisdemque, quæ alibi posui, ulcera ad sanitatem perducenda. finito uitio quemadmodum agendum est, iam aliâs superius exposui.

De uaricum curatione. Cap. XXXI.

AB his ad crura proximis transitus est. in quibus orti uarices non difficili ratione tolluntur. huc autem & earum uenularum, quæ in capite nocent, & eorum uaricum, qui in uentre sunt, curationem distuli: quoniam ubique eadem est. igitur uena omnis, quæ noxia est, aut adusta tabescit, aut manu exciditur. si recta est, si quamuis transuersa, tamen simplex: si modica est, melius aduritur: si curua est & uelut in orbem quosdam implicatur, pluresque inter se inuoluuntur, utilius eximere est: adurendi ratio hæc est. cutis super inciditur. tum patefacta uena tenui, & retuso ferramento candente modice premittitur: uitaturque, ne plagæ ipsius oræ adurantur: quas reducere hamulis facile est. id interpositis fere quaternis digitis per totum uaricem fit: & tum superimponitur medicamentum, quo adusta sanantur: at exciditur hoc modo. cute eadem ratione super uenam incisa hamulo oræ excipiuntur: scalpelloque undique à corpore uena diducitur: caueturque ne inter hæc ipsa lædatur: ei que retusus hamulus subijcitur, interposito que eodem fere spatio. quod supra positum est, in eadem uena idem fit, quæ quo ten dat, facile hamulo extento cognoscitur. ubi iam idem, quacunque uarices sunt, factum est, uno loco ad ducta per hamulum uena præciditur: deinde qua proximus hamus est, attrahitur, & euellit: ibi rursus absciditur. ac si undique uaricibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur: & super emplastrum glutinans iniicitur.

Curatio digitorum coherentium. Cap. XXXII.

AT si digiti uel in utero protinus, uel propter communem exulcerationem postea cohæserunt, scalpello diducuntur. dein separatim uterque non pingui emplastro circumdatur. atque ita per se uterque sanescit. si uero sit ulcus in digito, postea que male inducta cicatrix curuum eum reddit, primum malagma tentandum est. dein si id nihil prodest, quod & in ueteri cicatrice, & ubi nerui læsi sunt, euenire consuevit: uidere oportet, nerui ne id uitium, an cutis sit. si nerui est, attingi non debet, neque enim sanabile est. si cutis, tota cicatrix excidenda est: quæ fere callosa efficit, ut extendi digitum non patiat: tum rectus sic ad nouam cicatricem perducendus est.

De cangrene curatione. Cap. XXXIII.

CANGRENA inter unguis, alasque, aut inguina nasci: & si quando medicamenta uincuntur, membrum præcidi oportere, alio loco mihi dictum est. sed id quoque cum periculo summo fit. nam sæpe in ipso opere, uel profusione sanguinis, uel animæ defectione moriuntur.

uerum hic quoque nihil interest an satis tutum praesidium sit: quod unicum est. igitur inter sanam, uitiatamque partem incidenda scalpello caro usque ad os est sic, ut neque contra ipsum articulum id fiat: & potius ex sana parte aliquid excidatur, quam ex aegra relinquatur. ubi ad os uentum est, reducenda ab eo sana caro, & circa os subsecanda est, ut ea quoque parte aliquid os nudetur: dein id ferrula praecidendum est, quam proxime sanæ carni etiam inhaerenti. ac tum frons ossis, quam ferrula exasperauit, leuanda est, supraque inducenda cutis, quæ sub eiusmodi curatione laxa esse debet, ut quam maxime undique os contegat. quo cutis inducta non fuerit id linamentis erit contegendum, & super id spongia ex acetoliganda. cætera postea sic facienda, ut in uulneribus, in quibus pus moueri debet, praecceptum est.

LIBER OCTAVVS.

De positu, & figura totius humani corporis.

Caput I.

Uperest ea pars, quæ ad ossa pertinet. quæ quo facilius accipi possit, prius positus, figurisque eorum indicabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte concava, extrinsecus gibba, utrinque leuis, & qua cerebri membranam contegit. & qua cute capillum gignente contegitur. eaque simplex ab occipitio & temporibus, duplex usque in uerticem a fronte est. ossaque eius ab exterioribus partibus dura, ab interioribus, quibus inter se connectuntur, molliora sunt. interque ea uene discurrunt, quas his alimentum subministrare credibile est. raro autem caluaria solida sine futuris est. locis tamen æstuosis facilius inuenitur. & id caput firmissimum, atque a dolore tutissimum est: ex cæteris, quo futuræ pauciores sunt, eo capitis ualetudo commodior est. neque enim certus earum numerus est, sicut ne locus quidem: fere tamen duæ super aures, tempora a superiore capitis parte discernunt. tertia ad aures per uerticem tendens, occipitium a summo capite deducit. quarta ab eodem uertice per medium caput ad frontem procedit, eaque modo sub imo capillo de finit: modo frontem ipsam secans inter supercilia finitur. ex his cætere quidem futuræ in unguem committuntur. hæ uero, quæ super aures transversæ sunt, totis oris paulatim extenuantur: atque ita inferiora ossa superioribus leniter insidunt. crassissimum uero in capite os post aurem est, quia capillus ut uerisimile est, ob id ipsum non gignitur. sub his quoque musculis, qui tempora connectunt, os medium in exteriorem partem inclinatam positum est. at facies futuram habet maximam, quæ a tempore incipiens per medios oculos, naresque transversa peruenit ad alterum tempus: a qua breues duæ sub interioribus angulis deorsum spectant. & malæ quoque in summa parte singulas transversas futuras habent. a medijsque naribus, aut superiorum dentium gingiuis per medium palatum unâ procedit: aliaque transversa idem palatum secat. & futuræ quidem in plurimis hæ sunt. foramina autem intra caput maxima oculorum sunt: deinde narium, tum quæ in auribus habemus: ex his quæ oculorum sunt, recta, simpliciaque ad cerebrum tendunt. narium duo foramina osse medio discernuntur. siquidem hæc primum a supercilijs, angulisque oculorum osse inchoantur ad tertiam fere partem: deinde in cartilagine ueræ quo propius ori descendunt, eo magis caruncula quoque molliuntur. sed ea foramina, quæ a summis ad imas nares simplicia sunt, ibi rursus in bina itinera diuiduntur. aliaque ex his ad fauces per uia spiritum & reddunt, & accipiunt: alia ad cerebrum tendunt. In ultima parte in multa, & tenuia foramina dissipantur, per quæ sensus odoris nobis datur: in aure quoque primo rectum, & simplex iter procedendo flexuosum sit. quod ipsum iuxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi est: iuxtaque ea duo paruuli quasi sinus sunt. superque eos finitur os: quod transversum a genis tendens ab inferioribus ossibus sustinetur: iugale appellari potest ab eadem similitudine a qua id Græci ζυγάδες appellant. Maxilla uero est molle os, eaque una est, cuius eadem & media, & etiam ima pars mentum est: a quo utrinque procedit ad tempora: solaque ea mouetur. nam malæ cum toto osse, quod superiores dentes exigunt, immobiles sunt. uerum ipsius maxillæ partes extremæ quasi bicornes sunt. alter processus intra latior uertice ipso tenuatur: longiusque procedens sub osse iugali subit: & super id temporum musculis illigatur. alter breuior, & rotundior, & in eo sinu qui iuxta foramina auri est, cardinis modo sit: ibi que huc, & illuc se inclinans, maxillæ facultatem motus præstat. duriores osse dentes sunt. quorum pars maxillæ, pars superiori ossi malarum hæret. ex his quaterni primi quia secant, τεττακοι a Græcis nominantur. hi deinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. ultra quos utrinque fere maxillares quaterni sunt, præterque in his, in quibus tres ultimi, qui fero gigni solent: non increuerunt. ex his priores singulis radicibus, maxillares utique binis, quidam etiam ternis, quaternis uel nituntur. Fereque longior radix breuiorem dentem edit: recti que dentis recta etiam radix, curui flexa est: ex que eadem radice in pueris nouus dens subit: qui multo sapius priorem expellit: interdum tamen supra, infraue eum se ostendit. caput autem spina excipit. ea constat ex uertebra quatuor & uiginti. septem in ceruice sunt: duodecim ad costas. reliquæ quinque sunt proximæ costis. hæ teretes, breuesque ab utroque latere processus duos exigunt. mediæ perforatæ, qua spinæ medulla cerebro commissa descendit: circa quoque per duos processus tenuibus cauis peruenit, per quæ a membrana cerebri similes membranulæ deducuntur. omnes que uertebra exceptis tribus summis a superiore parte in ipsis processibus

processibus parum defidenti sinus habent: ab inferiore alios deorsum uersus processus tennibus, cuius peruiæ per quæ a membrana cerebri similes membranulæ deducuntur. omnesque uertebra exceptis tribus summis a superiore parte in ipsis processibus parum defidentis sinus habent: ab inferiore alios deorsum uersus processus exigunt. summa igitur protinus caput sustinet, per duos sinus receptis exiguis eius processibus. quo sit, ut caput sursum deorsum uersum tuberibus exasperetur: secunda superiori parti inferiore. quod ad circuitum pertinet, pars summa angustiore orbe finitur. Itaque superior summe circumdata, in latera quoque caput moueri sinit. tertia eodem modo secundam excipit: ex quo facili ceruici mobilitas est. ac ne sustinere quidæ caput posset, nisi utrinque recti, ualentesque nerui collum continerent: quos ζευγας Græci appellant. siquidem horum inter omnes flexus alter semper intentus ultra prolabi superiora non patitur. iamque uertebra tertia tubercula, quæ inferiori inferantur, exigunt. cætere processibus deorsum spectantibus in inferiores insinuatur, ac per sinus, quos utrinque habent, superiores accipiunt: multisque neruis, & multa cartilagine continentur. ac sic uno flexu modico in præptum dato, cæteris negotijs homo, & rectus insistit: & aliquid ad necessaria opera curuatur. infra ceruicem uero summa costa contra humeros sita est: inde undecim inferiores usque ad imum pectus perueniunt: hæque primis partibus rotundæ, & leniter quasi capitulatæ uertebrae transversis processibus ibi quoque paulum insinuat inhaerent. inde patefcunt: & in exteriorem partem recuruatæ, paulatim in cartilagine degenerant. eaque parte rursus in interiora leniter flexæ committuntur cum osse pectoris. quod ualens, & durum a faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, & a præcordijs iam ipsum quoque cartilagine mollitū terminatur. sub costis uero prioribus, quinque quas ὀστέα Græci nominant, breues, tenuioresque, atque ipsæ quoque paulatim in cartilagine ueræ, extremis abdominis partibus inhaerescunt. imaque ex his maiore iâ parte nihil nisi cartilago est. rursus a ceruice duo lata ossa utrinque ad scapulas tendunt. nostri scoptula operta, ὀμοπλάται Græci nominant. ea in summis uerticibus sinuata, ab his triangula, paulatimque latescetia ad spinam tendunt: & quo latiora quaque parte sunt hoc hebetiora, acque ipsa quoque in imo cartilaginosa posteriore parte uelut innatant, quonia nisi in summo nulli ossi inhaerescunt. ibi uero ualidis musculis, neruisque cōstricta sunt. at a summa costa paulo interius quæ ubi ea media est, os exerefcit: ibi quidæ tenue, procedens uero quo propius lato scapularum ossi sit, eo plenius, latiusque & paulatim in exteriora curuatū. quod propius, altera uerticis parte modice intumescens, sustinet iugulum. id autem ipsum recuruum, ac neque inter durissima ossa numerandum: altero capite in eo quod posui, altero in exiguo sinu pectoralis ossis insidit, paulumque motu brachij mouetur: & cū lato osse scapularū infra caput, eius neruis, & cartilagini cōnectitur. hinc humerus incipit extremis utrinque capitibus tumidus, mollis, sine medulla cartilaginofus. medius teres, durus, medullosus, leniter gibbus, & in priorem & posteriorem, interiorem & exteriorem partem. prior autem pars est quæ a pectore est, posterior que ab scapulis, interior que ad latus tendit: exterior quæ ab eo recedit. quod ad oēs articulos pertinere in ulterioribus patebit. superius autem humeri caput rotundius quæ cætera ossa, de quibus adhuc dixi, uerticillatis scapularum ossibus paruo excessu inseritur: ac maiore parte ex transitu neruis deligatur. at inferius duos processus habet: inter quos quod medium est, magis etiam extremis partibus sinuatur. que res sedem brachio præstat: quod constat ex ossibus duobus. radius, quem ὀστέον Græci appellant, superior, breuiorque, & primo tenuior rotundo, & leniter cauo, capite exiguum humeri tuberculum recipit: atque ibi neruis, & cartilagine continetur. cubitus inferior, longiorque, & primo plenior in summo capite, duobus quasi uerticibus extantibus in sinu humeri, que inter duos processus eius esse proposui, se inserit. primo uero duobus radijs brachij ossa iuncta paulatim dirimuntur: rursusque ad manū coeunt modo crassitudinis mutato: si quidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis est. dein radius in caput cartilaginosum confurgens, in uerticem eius sinuatur. cubitus rotundus in extremo, parte altera paulum procedit. ac ne sapius dicendum sit, illud ignorari non oportet. plurima ossa in cartilagine definere: nullum articulum non sic finiri. neque enim aut moueri posset, nisi leui inniteretur: aut cum carne, neruisque coniungi, nisi ea media quædam materia committeret. in manu uero prima palmæ pars ex multis, minutisque ossibus constat, quorum numerus incertus est. sed oblonga omnia, & triangula structura quadam inter se cōnectuntur: cum inuicem superior alterius angulus, alterius planities sit: eoque fit ex his unius ossis paulum in interiora concavi species. uerum ex manu duo exigui processus in sinus radij coniunguntur. tum ex altera parte recta quinque ossa ad digitos tendentia palmam explent, a quibus ipsi digiti oriuntur: qui ex ossibus ternis constant: omniumque eadem ratio est. interius os in uerticem sinuatur: recipitque exterioris exiguum tuberculum, neruique ea continent, a quibus orti ungues indurescunt. ideo que non ossi, sed carni magis radicibus suis inhaerent. ac superiores quidem partes sic ordinatæ sunt. ima uero spina in coxarum osse discedit, quod transversum, longeque ualentissimum uulnam, uescam, rectum intestinum tuetur, idque ab exteriore parte gibbum ad spinam, resupinatam a lateribus, idest in ipsis coxis sinus rotundus habet, a quibus oritur os quod pectine uocatur. idque super intestina sub pube transversum uentre firmat rectius in uiris, recuruatū magis in exteriora in foeminis, ne partum prohibeat. inde foemina oriuntur, quorum capita rotundiora etiam quam humerorum sunt, cū illa ex cæteris rotundissima sint. infra uero duos processus a priore, & a posteriore parte habent. dein dura, & medullosa, & ab exteriore parte gibba habent: rursus ab inferioribus intumescunt: superiora in sinus coxæ sicut humeri in ea ossa, quæ scapularum sunt, coniunguntur. tum infra introrsus leniter intendunt, quo æqualis superiora membra sustineant. atque in eo inferiora quoque capita media sinuantur, quo facilius excipi a cruri-

bus possint: quæ commiffura osse paruo molli cartilagineo tegitur: patellam uocant. hæc super innatans, nec ulli ossi inhærens, sed carne, & nervis deligata, pauloque magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus iuncturam tuetur. ipsum autem crus est ex ossibus duobus. & enim per omnia femur humero, crus uero brachio simile est. adeo ut habitus quoque, & decor alterius ex altero cognoscatur. quod ab ossibus incipiens, etiam in carne respondet. uerum alterum os ab exteriori parte supra positum est, quod ipsum quoque sura recte nominatur. id breuius, supraque tenuius ad ipsos talos intumescit. alterum à priore parte positum, cui tibiæ nomen est, longius, & in superiore parte plenius, solum cum femoris inferiore capite committitur: sicut cum humero cubitus. atque ea quoque ossa infra, supraque coniuncta media ut in brachio dehiscunt. excipitur autem crus infra ossa ex transuerso talorum, idque ipsum super os calcis situm est quod quadam parte sinuatur: quadam excessus habet: & procedentia ex talo recipit: & in sinum eius inseritur. idque line medulla durum, magisque in posteriorem partem proiectum teretem ibi figuram representat. cætera ossa pedis ad eorum quæ in manu sunt similitudinem instructa sunt. plantæ palmæ, digiti digitis, unguis unguibus respondent.

Ossa uitiata, & corrupta, quibus signis cognoscantur: & qua ratione curentur. Cap. III.

O M N E autem os, ubi iniuria accessit, aut uitiatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco mouetur. id quod uitiatum est, primo fere pingue fit: deinde uel nigrum, uel cariosum: quæ super natis grauius ulceribus, aut fistulis: hisque uel longa uetustate, uel etiam cancro occupatis eueniunt. Oportet autem ante omnia os nudare ulcere exciso: & si latius eius uitium est, quam ulcus fuit, carnem subsecare, donec integrum os undique pateat: tum id quod pingue est semel, iterum uel satis est admoto ferramento adurere, ut ex eo statu secedat: aut eradere, donec iam aliquid cruoris ostendatur: quæ integrius nota est. nam necesse est aridum sit id, quod uitiatum est. idem in cartilagine quoque læsa faciendum est. siquidem ea quoque scalpello radenda est, donec integrum id sit, quod relinquatur. deinde siue os, siue cartilago rasa est, nitro bene trito respergendum est. neque alia faciendū sunt ubi caries, nigrities uel in summo osse est. siquidem id uel paulo diutius eodem ferramento adurendum, uel radendum est. qui radit hæc, audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid: & maturius desinat. finis est, cum uel ad album os, uel ad solidum uentum est. albo finiri ex nigritie uitium, soliditate quadam ex carie manifestum est: accedere etiam cruoris aliquid integro supra dictum est. siquando autem altius descenderit. utrumlibet dubium est: in carie quidem expedita cognitio est. specillum tenue in foramen demittitur. quod magis, minus uel intrando, uel in summo cariem esse, uel altius descidisse testatur. nigrities colligi quidem potest etiam ex dolore, & ex febre. quæ ubi mediocria sunt, illa alte descendisse non potest: manifestior tamen ad acta terebra fit. nam finis uitij est, ubi scobis nigra esse desit. igitur si caries alte descendit, per terebram urgenda crebris foraminibus est: quæ altitudine uitium æquent. tum in ea foramina demittenda candentia ferramenta sunt: donec inde siccum os ex toto fiat. simul enim post hæc & resoluetur ab inferiore osse quodcumque uitiatum est: & his sinus carne replebitur: & humor aut nullus postea feretur, aut mediocris. sin autem nigrities est, aut si caries ad alteram quoque partem ossis transit, oportet excidi. atque idem in carie quoque ad alteram partem ossis penetrante fieri potest. sed quod totum uitiatum, totum eximendum est. si inferior pars integra est, eatenus quod corruptum est, excidi debet. item siue capitis, siue pectoris os, siue costa cariota est, inutilis uitio est: & excidendi necessitas est. neque audiendi sunt qui osse nudato diem tertium expectant, ut tunc excidant. ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. itaque quantum fieri potest eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum: & omni uitio liberandum est. longeque perniciosissimum est, quod in osse pectoris est: quia uix etiam si recte cessit, curatio uerâ sanitatem reddit.

Quomodo os excidatur, & de modiolis, & terebrae ferramenti ad id paratis. Cap. III.

Exciditur uero os duobus modis: si paruulum est, quod læsum est, modiolis, quem *χονίλιον* Græci uocant. si spatiosus, terebris. utriusque rationem proponam. Modiolus ferramentum concauum, & res est imis oris ferratum, per quod medium clauus ipse quoque interiore orbe cinctus demittitur. Terebrarum autem duo genera sunt: alterum simile ei quo fabri utuntur. alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde subito latius fit: atque iterum ab alio principio paulo minus quam æqualiter sursum procedit. si uitium in angusto est, quod comprehendere modiolus possit, ille potius aptatur. & si caries subest, medius clauus in foramen demittitur. si nigrities, angulo scalpri sinus exiguus sit, qui clauum recipiat, ut eo insistente circumactus modiolus delabi non possit. deinde si habena quasi terebra conuertitur. estque quidam premendi modus, ut & foretur, & circum agatur. quia si leniter imprimatur, parum proficit. si grauter, non mouetur. neque alienum est instillare paulum rosæ uel laetis, quo magis lubrico circumagatur. quod ipsum tamen si copiosius est, aciem ferramenti hebetat. at ubi iam iter modiolis pressum est, medius clauus educitur: & ille per se agitur. deinde cum sanitas inferioris partis scobe cognita est, modiolus remouetur. at si latius uitium est, quam ut illo comprehendatur, terebra res agenda est. ea foramen fit in ipso sine uitiosi ossis atque integri: deinde alterum non ita lōge. tertiumque, donec totus is locus, qui excidendus est, his cauibus cinctus sit. atque ibi quoque, quatenus terebra

terebra agenda sit, scobis significat. tunc excisoriis scalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus: id quod inter utrumque medium est, excidit: ac sic ambitus similis ei fit, qui in angustiorum orbem modiolis imprimatur. utro modo uero id circumductum est, idem excisoriis scalper in osse corrupto planus summan quaque testam læsit, donec integrum os relinquatur. Vix unquam nigrities integrum, caries per totum os perumpit: maximeque ubi uitiata caluaria est. Id quoque signi specillo significatur, qui depressus in id foramen, quod infra solidam sedem habet: & ob id renitens aliquid inuenit, & madens exit. si peruium inuenit, altius descendens inter os, & membranam nihil oppositum inuenit: educiturque liccus, non quo non subsit aliqua uitiata sanies, sed quoniam ibi, ut in latiore sede diffusa sit. Siue autem nigrities, quam terebra detexit: siue caries, quam specillum ostendit, os transit: modiolis quidem usus fere superuacuus est: quia latius pateat necesse est, quod iam alte processit. terebra uero ea, quam secundo loco posui utendum, eaque ne nimis incalcescat, subinde in aquâ frigidam demittenda est, sed tum maiore cura agendum est: cum iam aut simplex os dimidium perforatum est: aut in duplici, superius. illud, spatium ipsum, hoc sanguis significat. ergo tum lætius ducenda habena: suspendendaque magis sinistra manus est, & sæpius attollenda: & foraminis altitudo consideranda: ut quancumque os perumpitur sentiamus: neque pericitemur, ne mucrone cerebri membrana lædatur: ex quo graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. factis foraminibus eodem modo media sæpe, sed multo circumspectius excidenda sunt: ne forte angulus scalpri eandem membranam uiolet: donec fiat aditus, per quam membrana cultos immittatur: *μηνυροφύλακας* Græci uocant. lamina ænea est firma, paulum resina, ab exteriori parte læuis, quæ demissa est, ut exterior pars eius cerebro propior sit. subinde ei subijcitur quod scalpro discutiendum est. ac si excipit eius angulum, ultra transire non patitur: eoque & audacius, & tutius scalprium malleolo subinde medicis ferit, donec excisum undique os eadem lamina leuetur: tollique sine ulla noxa cerebri potest. Vbi totum os eiectum est, circum radenda, leuandaque sunt ora: & si quid scobis membranæ inleat, colligendum. ubi superiori parte sublata, inferior relicta est, non ora tantum, sed os quoque totum lauandum est: ut sine noxa postea cutis incresecat. quæ aspero osse innascens protinus non sanitatem, sed novos dolores mouet. patefacto cerebro qua ratione agendum sit, dicam, cum ad fracta ossa peruenero. si basis aliqua seruata est, superimponenda sunt medicamenta non pinguis, quæ recentibus uulneribus accommodantur: supraque imponenda lana succida oleo, atque aceto madens. ubi tempus processit, ab ipso ore caro incresecit, eaque factum manu sinum complet. si quod etiam os adultum est, à parte sana recedit: subitque inter integram atque emortuam partem caruncula: quæ quod abscesse sit, expellat. eaque fere quia tæta tenuis, & angusta est: squama, id est *λεπίς* à Græcis nominatur. Potest etiam euenire, ut ex ictu neque findatur os, neque perfringatur: sed summum tamen collidatur, exaspereturque. quod ubi incidit, radi, & lauari satis est. hæc quamuis maxime fiunt in capite, tamen capitis quoque ossibus communia sunt: ut ubicumque idem incidet, eodem remedio sit utendum atque cum ea fracta, fistula, forata, collisa sint: quasdam proprias in singulis generibus, quasdam communes in pluribus rationes requirunt. de quibus protinus dicam, initio ab eadem caluaria accepto.

De caluarie curatione.

Caput IIIII.

Igitur ubi ea pertusa, protinus requirendum est, num bilem is homo uomuerit: num oculi eius obcæcati sint: num obmutuerit: num per nares, aures uel sanguis ei effluerit: num conciderit: num sine sensu quasi dormiens iacuerit. hæc enim non nisi osse fracto eueniunt. atque ubi inciderunt, scire licet necessarium, sed difficilem curationem esse. si uero etiam torpor accessit, si mens non conitat, si neruorum uel resolutio, uel distentio secuta est: uerisimile est etiam cerebri membranam esse uiolatam: eoque in angusto magis spes est. at si nihil horum secutum est, potest etiam dubitari an os fractum sit. & protinus considerandum est, lapide, an ligno, an ferro, an alio telo percussum sit. & hoc ipso leni, an aspero, mediocri, an uastiore: uehementer, an leniter. quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei restituisse credibile est. sed nihil tamen melius est, quam certiore id nota explorare. ergo qua plaga est, demitti specillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum: ne cum in quosdam sinus naturales incidit, opinionem fracti ossis frustra faciat: neque nimis plenum, ne paruulæ rimule fallant. ubi specillum ad os uenit, nihil nisi lene, & lubricum occurrit: integrum id uideri potest. si quid asperi est, utique qua futuræ non sint, fractum os esse testatur. à futuris se deceptum esse Hippocrates memoriæ prodidit more scilicet magnorum uirorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. nā leuia ingenia, quia nihil habent: nihil sibi detrahunt. magno ingenio, multa que nihilominus habituro conuenit etiam simplex ueri erroris cōfessio, præcipue que in eo ministerio, quod utilitatis causa posteris traditur. ne qui deceptus eadē rōne, qua quis ante deceptus est. sed hæc quidē alioquin memoria magni professoris uti interponeremus effecit. potest autem futura eo nomine fallere. quæ æque aspera est, ut aliquis hanc esse, etiā si rima est, existimet eo loco, quo subesse hæc uerisimile est. ergo eo nomine decipi non oportet. sed os aperire tutissimum est. nā neque utique certa sedes ut supra posui, suturarum est, & potest idem, & naturaliter commissum, & ictu fissum esse, iuxta uel aliquid fissum habere. Quin aliquid etiam, ubi ictus fuerit uehementior, quamuis specillo nihil inuenitur, tamen aperire commodius est. at si ne tum quidem rima manifesta est, inducendum super os atramentum scriptorium est, deinde scalpro id detrahendum. nigritiem enim continet si quid fissum est. solet etiam euenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera

fiderit . itaque si grauiter aliquis percussus est, si mala indicia subsecuta sunt, neque ea parte qua cutis dissecta est, rima reperitur: non incommodum est parte altera considerare, nunquam locus mollior sit, & tamen meat: eumque aperire. siquidem ibi fissum os reperietur. nec tamen magno negotio cutis sanescit, etiam si frustra detecta est. os fractum, nisi succursum est, grauibus inflammationibus afficit: difficiliusque postea tractatur. raro, sed aliquando tamen euenit, ut os quidem totum integrum maneat: intus uero ex istu uena aliqua in cerebri membrana rupta, aliquid sanguinis mittat. isque ibi concretus magnos dolores moueat: oculos quibus obsecet. sed fere contra id dolor est, & eo loco cute incisa pallidum os reperitur. ideoque id quoque os excidendum est. quacumque autem de causa curatio hec necessaria est, si nondum satis cutis patefacta est, latius aperienda est, donec quidquid læsum est, in conspectu sit. in quo ipso uidentum est, nequid ex ipsa membrana, quæ sub cute caluariam cingit, super os relinquatur: siquidem hæc scalpro, terebris uel lacerata uehementes febres cum inflammationibus excitat. itaque eam comodius est ex toto ab osse diduci. plagam, si ex uulnere est, talem necesse est habeamus, qualem acceperimus. si manu facienda est, ea fere commodissima est, quæ duabus transversis lineis litteræ X. figuram accipit: ut deinde à singulis procedentibus lingulis cutis subsequatur. inter quæ si sanguis fertur, spogia subinde in aceto tincta cohibendus est: occupandusque obiectis linamentis. & caput altius excitandum. neque id uitium ullum metum, nisi inter musculos, qui tempora continet, affert: sed ibi quoque nihil tutius fit. In omni uero fisso, fracto uel osse protinus antiquiores medici ad ferramenta ueniebant: quibus id excideret. sed multo melius est, ante emplastra experiri, quæ caluariæ causa componuntur: eorumque aliquid oportet ex aceto mollitum per se super fissum, fractum uel os imponere. deinde super id aliquanto latius quam uulnus est, eodem medicamento illitum linteolum, & præterea succidam lanam aceto tinctam. tunc uulnus deligare, & quotidie resolueri, similiterque curare usque ad diem quintum. à sexto die etiam uapore aquæ calidæ per spongiam fouere. cetera ex eadem facere. quod si caruncula increscere cœperit, & febricula, aut soluta erit, aut leuior & cupiditas cibi reuerterit, satisque somni accedet: in eodem medicamento erit perseverandum. Procedente deinde tempore emolliendum id emplastrum adiecto cerato ex rosa factum, quo facilius carnem producat. nam per se reprimendi uim habet. hac ratione sæpe rimæ callo quodam implentur, estque ea, ossis uelut cicatrix. & latius fracta ossa, si qua inter se non cohærebant, eodẽ callo glutinantur: estque aliquanto melius uelamentum cerebro, quam caro, quæ exciso osse increscit. si uero sub prima curatione febris intenditur, breuesque somni, & idem per somnia tumultuosi sunt, ulcus madet: neque aliter: & in ceruicibus glandulæ oriuntur: magni dolores sunt: cibi que super hæc fastidium increscit: tum demum ad manum, scalprumque ueniendum est. duo uero sub istu caluariæ pericula sunt, ne uel findatur, uel medium defidat: si fissum est, possunt oræ esse compressæ: uel quia altera super alteram excessit: uel etiam quia uehementer rursus se commiserunt. ex quo euenit, ut humor ad membranam quidem descendat, exitum uero non habeat: ac sic eam irriter, & graues inflammationes moueat. ubi medium defedit, eandem cerebri membranam os urget. interdum etiam ex fractura quibusdam uelut aculeis pungentibus: his ita succurrendum est, ut tamen quam minimum ex osse dematur. ergo si ora alteri infedit, satis est id, quod eminent plano scalpro excidere. quo sublato iam rima hiat quantum curationi satis est. at si oræ inter se comprimuntur, à latere eius interposito digiti spatium, terebra foramen faciendum est: ab eoque scalper duabus lineis ad rimam agendus ad similitudinem C. litteræ, sicut uertex eius à foramine basis ad rimas it: quod si rima longius patet, ab altero foramine rursus similis finis fieri debet: & ita nihil latens in eo esse concauum est: abundeque exitus datur intus lædentibus, ne si fractum quidem os defedit, totum excidi necesse est. sed siue totum perfractum est, & ab alio ex toto recessit, siue circumpositæ caluariæ inhæret, exigua parte ab eo quod naturaliter se habet, scalpro diuidendum est. deinde in eo quod defedit, iuxta rimam quam fecimus, foramina addenda sunt. si in angusto noxa est, duo. si latius patet, tria, septaque eorum excidenda: & tum scalper utrinque ad rimam agendus sic, ut lunatum finem faciat: itaque pars eius intus ad fracturam, cornua ad os integrum spectent. deinde si qua labent, & ex facili remoueri possunt, forfice ad id facta colligenda sunt, maximeque ea que acuta membranam infestant: si id ex facili fieri non potest: subiicienda lamina est, quam custodem eius membranæ esse proposui: & super eam quidquid spinosum est, & intus eminent, excidendum est, eadem lamina quidquid deorsum infedit, attollendum. hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracto ossa tamen inhærent, solidentur. qua parte abrupta sunt, sine ullo tormento sub medicamento tempore excidat, spatiumque inter hæc satis illi magnum ad extrahendam faniem relinquatur: plusque in osse propugnaculi cerebrum habeat, quam habiturum fuit eo exciso. his factis ea membrana acriter accito respergenda est, ut siue aliquid sanguinis ex ea profluit, cohibeatur: siue intus concretus cruor remanet, discutatur. tum idem medicamentum eodem modo, qui supra positus est, mollitum ipsi membranæ imponendum est. cetera que eodem modo facienda sunt, quæ ad linteolum illitum, & lanam succidam pertinent collocandusque in loco intepido: & curandum quotidie uulnus, bis etiam estate. quod si membrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit rosa tepida si usque eò tumebit, ut super ossa quoque emineat: coercebit eam bene trita lenticula, uel folia uitis contrita, & cum recenti uel butyro, uel adipe anserino mixta, ceruixque molliri debet liquido cerato ex irino factum. at si parum pura membrana uidebitur, par modus eius emplastri, & mellis miscendus erit, idque super infundendum, eiusque continendi causa unum, aut alterum linamentum iniiciendum, & super linteolo, cui emplastrum illitum sit, contegendum. ubi plus pura membrana est, eadem ratione adijciendum emplastro ceratum, ut carnem producat

producat, quod ad abstinentiam uero & primos, ulterioresque cibos, potionisque pertinet: eadem que in uulneribus præcepi, seruanda sunt: eo magis, quo periculosius hæc pars afficitur. quin etiam cum iam non solum subfiteri, sed ali his quoque apparebunt: tamen erunt uitanda quæcunque mandanda sunt. ite fumus, & quidquid excitat stertutamentum: spem uero certam faciunt membrana mobilis ac sui coloris, caro increscens rubicunda, facilis motus maxillæ, atque ceruicis. mala signa sunt membrana immobilis, nigra, uel liuida, uel aliter coloris corrupti, dementia, acris uomitus, neruorum uel resolutio, uel distentio: caro liuida, maxillarum rigor, atque ceruicis, cæteraque, quæ ad somnum, cibi desiderium, febrem, puris colorem attinent: eadem quæ in cæteris uulneribus, uel salutaria, uel mortifera sunt: ubi bene res cedit, incipit ab ipsa membrana, uel si os eo loco duplex est. inde quoque caro increscere: eaque id, quod inter ossa uacuum est, replet. nonnunquam etiam super caluariam excrescit. quod si incidit, inspergenda squama æris est, ut id reprimat, cohibeatque, ea carni superdando, quæ ad cicatricem perducat. omnibusque ea locis commode inducitur, excepta frontis ea parte, quæ paulum super id est, quod inter supercilia est. Ibi enim uix fieri potest, ut non per omnem ætatem sit exulceratio, quæ linteolo medicamentum habente contegendam sit: illa utique capite fracto seruanda sunt: ut donec iam ualida cicatrix erit soluenda, uitentur frequens balneum, maior uini modus.

De narium fracturarum curatione.

Cap. V.

IN naribus uero & os, & cartilago frangi solet, & quidem modo aduersa, modo à latere: si aduersa fracta sunt, alterum uel ex his, nares delidunt, difficulter spiritus trahitur. si à latere os fractum est, is locus cauus est. si cartilago, in alteram partem nares declinantur. quidquid in cartilagine incidit, excitadum leniter est, aut subiecto specillo, aut duobus digitis utrinque compressis. deinde in longitudinem implicata linamenta & molli pellicula cineta, circumlutaque, intus adijcienda sunt. aut eodem modo compositum aliquid ex arido penicillo. aut grandis pinna gummi, uel fabrilis glutine illita, & molli pellicula circumdata, quæ desiderare cartilaginem non sinat. sed si aduersa ea fracta est, æqualiter utraque naris implenda est. si à latere, crassius esse debet ab ea parte, in qua natus iacet, ab altera tenuius in id quod inferitur. extrinsecus autem circumdanda habena est mollis media illita mixtis inter se similia, & turis fuligine. eaque ultra aures ducenda, & fronti duobus capitibus. agglutinanda est: id enim corpori quasi gluten inhærescit: & cum induruit, nares commode continet: fin quod intus inditum est, lædit: sicut maxime fit, ubi interior cartilago perfracta est, excitatæ nares eadem tantummodo habena continendæ sunt. deinde post quatuordecim dies id ipsum demendum est. resoluitur autem aqua calida: eaque tum is locus quotidie fouendus est. si os fractum est, id quoque digitis in suam sedem reponendum est. atque ubi aduersum, ut dictum est, utraque naris implenda est. ubi à latere, ea inquam os impulsum est. imponendumque ceratum, & paulo uehementius deligandum est: quia callus eo loco non ad sanitatem tantummodo, sed etiam ad tumorem increscit. à tertio die fouendum id aqua calida est: tantoque magis, quanto propius esse sanitati debet. quod si plura erunt fragmenta, nihilominus extrinsecus singula in suas sedes digitis erunt compellenda: imponendaque extrinsecus eadem habena, & super eam ceratum, neque ultra fascia adhibenda est. at si quod fragmentum undique resolutum cum cæteris non glutinabitur, intelligitur quid ex humore, qui multus ex uulnere feretur: uolsella uero extrahetur. finitisque inflammationibus imponetur aliquod medicamentum ex ijs, quæ leniter reprimunt. peius est ubi aut ossi, aut cartilagini fractæ cutis quoque uulnus accessit. id admodum raro fit: si incidit, illa quidem nihilominus eadem ratione in suas sedes excitanda sunt. cuti uero super imponendum emplastrum aliquod ex his, quæ recentibus uulneribus accommodata sunt: sed insuper nullo uinculo deligandum est.

De aurium fracturarum curatione.

Cap. VI.

IN aure quoque interdum rumpitur cartilago. quod si incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum est. Sæpe enim suppurationem prohibet, & aurem confirmat. illud & in hac, & in naribus ignorari non oportet: non quidem cartilaginem ipsam glutinari, circa tamen carnem de ea dico, quæ cute ita frangitur. in ea uero si iam pus natum est, aperienda altera parte cutis: & ipsa cartilago contra lunata plaga excidenda est. deinde utendum est medicamento leniter supprimente, quale lycium est aqua dilutum, donec sanguis fluere desinat. tum imponendum linteolum cum emplastro sic, ut pingue omne uitetur: & à parte posteriore lana mollis auri subiicienda est: quæ, quod est inter hanc & caput, compleat. tum ea leniter deliganda est: & à tertio die uapore, ut in naribus posui, fouenda. atque in his quoque generibus abstinentia primi temporis necessaria est, donec inflammatio finiatur.

De maxillæ fractæ curatione, de quibusdam ad omnia ossa pertinentibus.

Cap. VII.

AB his ad maxillam uenturus indicanda quædam puto communiter ad omnia ossa pertinentia, ne sæpius eadem dicenda sint. Omne igitur os modo rectum ut lignum in longitudinem finditur: modo frangitur transversum: interdum obliquum, atque id ipsum nonnunquam retusa habet capita: nonnunquam

quam acuta . quod genus pessimum est : quia neque facile committuntur , quæ nulli refo innituntur , & carnem uulnerant , interdum neruum quoque , aut musculum : quin etiam aliquando plura fragmenta à fragmento fiunt . sed in alijs quidem ossibus ex toto sæpe fragmentum à fragmento recedit . Maxilla uero semper aliqua parte , etiam nexata ossa inter se coherent . igitur in primis digitis duobus utrinque prementibus , & ab ore , & ab cute omnino ossa in suam sedem compellenda sunt , deinde si transuersa maxilla fracta est , sub qua casu fere dens super proximum dentem excedit , ubi ea in suam sedem collocata est : duo proximi dentes , aut si hi labant , posteriores inter se seta deligandi sunt : id in alio genere fracturæ superuacuum est . cætera eadem faciendæ sunt . nam linteolum duplex madens uino , & oleo super iniiciendum cum eadem simila , & eadem turis fuligine est . deinde aut fascia , aut mollis habena media in longitudinem incisa , ut utrinque mentum complectatur , & inde capita eius supra caput adducta ibi deligantur . illud quoque ad omnia ossa pertinens dictum erit , famem primum esse necessariam : deinde à die tertio humidum cibum , sublata inflammatione paulo plenior : eumque qui carnem alat , per omne tempus unum esse alienum . deinde tertio die resoluere debere : foueri que per spongiam uapore aquæ calidæ : eademque quæ primo fuerunt super dari . item die quinto fieri , & donec inflammatio finiat : quæ uel octauo die , uel septimo fere resoluitur . ea sublata , rursus ossa esse tractanda , ut si quod fragmentum loco suo non est , reponatur . neque id esse fouendum , nisi duæ partes eius temporis , intra quod quæque ossa conferuntur , transferint . fere uero intra quartumdecimum & unum & uigesimum diem sanescunt maxilla , malæ , iugulum , pectus , latus , os scapularum , costæ , spina coxarum , os tali , calx , manus , planta . inter uigesimum & trigessimam diem crura , brachiaque : inter septimum & uigesimum & quadragesimum humeri , & foemina . sed in maxilla illud quoque adijciendum est , quod humidus cibus diu assumendus est . atque etiam cum tempus processit , in lagano , similibusque alijs perseverandum , donec ex toto maxillam callus firmarit . item utique primis diebus habendum silentium .

De iuguli fracti curatione .

Cap. VIII.

Iugulum uero si transuersum fractum est , nonnunquam per se rursus recte coit : & nisi mouetur , sanari sine iunctura potest . nonnunquam uero , maximeque ubi motum est , elabitur . fereque id quod à pectore , sub id quod ab humero est , in posteriorem partem inclinatur . cuius ea ratio est , quod per se non mouetur : sed cum humeri motu consentit . itaque eo subsistente sub id humerus agitatur . raro uero admodum in priorem partem iugulum inclinatur . adeo ut magni professores nunquam se uidisse memoriam mandarint . sed locuples tamen eius rei auctor Hippocrates est . uerum ut dissimilis uterque casus est , sic quædam dissimilia requirit . ubi ad scapulas iugulum tendit , simul dextra manu plane propellendus in posteriorem partem humerus est , & illud in priorem attrahendum . ubi ad pectus conuersum est : ipsum quidem retro dandum : humerus autem in priorem partem adducendus est . ac si is inferior est , non id quod à pectore est , deprimendum est , quia immobile est : sed humerus ipse attollendus . si casu superior est , id quod à pectore est : implendum lana : & humerus ad pectus deligandus est . si acuta fragmenta sunt , incidi contra cutis debet : ex ossibus ea , quæ carnem uulnerant , præcidenda sunt . tunc refoisa committenda sunt . si quod ab aliqua parte eminet , opponendum ei triplex linteolum est in uino , & oleo tinctum : si plura fragmenta sunt , excipienda sunt ex ferula facto canaliculo , eodemque intus incratato , ne fascia diducatur . quæ iugulo composito circumdanda est sæpius , potius quam ualentius . quod ipsum quoque in omnibus ossibus fractis perpetuum est . à dextro uero iugulo , si id fractum est , ad alam sinistram , à sinistro ad dextram : rursusque sub ala sua fasciari debet . post hæc , si iugulum ad scapulas inclinatum est , brachium ad latus , si in partem priorem , ad cervicem deligandum est , supinusque homo collocandus : cæteraque eadem faciendæ , quæ supra comprehensa sunt . sunt uero plura ossa fere immobilia uel dura , uel cartilaginosa , quæ uel franguntur : uel forantur : uel colliduntur : uel finduntur . ut malæ , pectus , latus , os scapularum , costæ , spina costarum , os tali , calx , manus , planta . horum omnium eadem curatio est , si supra uulnus est , id suis medicamentis nutriendum est . quo sanescente rimas quoque ossis , aut si quod ferrum est , callus implet . si cutis integra est , & os lesum esse ex dolore colligimus , nihil aliud , quam quiescendum , imponendumque ceratū est , & leniter deligandum , donec sanitate ossis dolor finiat .

De costarum fractarum curatione .

Cap. IX.

Proprie tamen quædam de costa dicenda sunt : quia iuxta uiscera est , grauioribusque periculis locus expositus est . hæc quoque igitur interdum sic finditur , ut ne summum quidem os , sed interior pars eius , quæ rara est , lædatur , interdum fit , ut eam totam is casus perruperit . si tota fracta non est , nec sanguis expulitur , nec febricula sequitur , nec quidquam suppurat , nisi admodum rare , nec dolor magnus est , tactu tamen is locus leniter indolescit , abunde est eadem , quæ supra scripta sunt , facere : & à media fascia incipere deligare , ne in alterutram partem hæc cutem inclinet . ab uno uero & uigesimo die , quo utique os esse debet glutinatum , id agendum cibus uberioribus est utendum , ut corpus quamplurimum fiat , quo melius os uestiat . quod illo loco tenerum , adhuc iniuriæ sub tenui cute expositum est . per omne autem tempus curationis uitandus clamor , sermo quoque , tumultus , ira , motus , uehementior corporis , sumus , puluis , & quidquid uel tussim , uel sternutamentum mouet . ne spiritum quidem magnopere continere

continere expedit . at si tota costa perforata est , casus asperior est . nam & graues inflammationes , & febris , & suppuratio , & sæpe uitæ periculum sequitur , & sanguis spuitur . ergo si uires patiuntur ab eo brachio , quod super eam costam est , sanguis mittendus est . si non patiuntur , alius tamen sine ullo acriducenda est , diutiusque inedia pugnandum . panis uero ante septimum diem non assumendus : sed una forbitione uiuendum : imponendumque ei loco ceratum ex lino factum : cui cocta quoque resina adiecta sit : aut Polyarchi malagma , aut panacis ex uino , & rosa , & oleo : superque imponenda lana succida , mollis , & duæ fasciæ à medijs orisæ , minimeque altricæ . Multo uero magis omnia uitanda , quæ supra posui , adeo ut ne spiritus quidem sæpius mouendus sit . quod si tussis infestabit , ad id potio sumenda erit , uel ex tryxagine , uel ex ruta , uel ex herba stychade , uel ex cumino , & pipere . Grauioribus uero doloribus urgentibus cataplasma imponi quoque conueniet , uel ex lolio , uel ex hordeo , cui pinguis fici tertia pars sit adiecta . & id quidem interdiu superiacebit . noctu uero idem aut ceratum , aut malagma , aut panis , quia potest cataplasma decidere . ergo quotidie quæque resoluatur , donec iam , cerato , aut malagmate possimus esse contenti . & decem quidem diebus extenuabitur fame corpus . ab undecimo uero ali incipit ideoque etiam laxior quam primo fascia circumligabitur : fereque ea curatio ad quadragesimum diem perueniet : quæ si modus erit supurationis , plus malagma quam ceratum ad digerendum proficiet . si suppuratio uicerit neque per quæ superscripta sunt discuti potuerit , omnis mora uitanda erit , ne os infra uietur . sed qua parte maxime tumebit , demittendum erit candens ferramentum , donec ad pus perueniat : idque effundendum . si nusquam caput se ostendit : ubi maxime pus subit , sic intelligimus : creta cimolia totum locum illinimus , & sicari patiemur . quo loco maxime humor in ea perseverauit , ibi pus proximum erit : eaque uti debet . si latus aliquid abscedet , duobus aut tribus locis erit perforandum : demittendum erit linamentum , aut aliquid ex penicillo . quod summum lino sit deuinctum , ut facile educatur . reliqua eadem , quæ in cæteris adultis faciendæ sunt . ubi purum erit ulcus , ali corpus debet , ne tabes perniciosa futura id malum subsequatur . nonnunquam etiam leuius ipso osse affecto & inter initia neglecto , non pus , sed humor quidam mucis similis intus coit : mollescitque contra cutis , in qua simili uestione utendum est .

De spinæ curatione .

IN spina quoque est quod proprie notemus . nam si id quod ex uertebra excedit , aliquo modo fractum est : locus quidem concauus sit : punctiones autem in eo sentiuntur , quia necesse est ea fragmenta spinosa esse . quo fit ut homo in interiorem partem subinde nitatur . hæc noscendæ rei causa sunt . medicamentis uero hisdem opus est : quæ plurima parte huius capitis exposita sunt .

De humerorum , brachiorum , femorum , crurum , digitorum fractorum , uel euulso-
communibus curationibus .

Cap. X.

Similes rursus ex magna parte casus curationes , quæ sunt humeris , & femoribus : communia etiam quædam humeris , brachijs , femoribus , cruribus , digitis . si quidem ea minime periculose media franguntur , quod propior fractura capiti uel superiori uel inferiori est : eo prior est . nam & maiores dolores affert , & difficilius curatur , ea maxime tolerabilis est simplex , transuersa . peior ubi fragmenta , atque ubi obliqua . pessimum ubi eadem acuta . nonnunquam autem fracta in his ossa in suis sedibus remanent : multo sæpius excidunt : aliudque super aliud effertur . idque ante omnia considerari debet . & sunt notæ certæ . si suis sedibus mota , resina , punctioisque sensum representant , tactu inæqualia sunt . si uero non aduersa , sed obliqua iunguntur , quod fit , ubi loco suo non sunt : membrum id altero latere breuius est : & musculi eius tument . ergo si hoc depressum est , protinus id membrum oportet extendere . nam nerui , musculique intenti per ossa contrahuntur : neque in suum locum ueniunt : nisi illos per uim aliquis intendit . rursus si primis diebus id obmissum est , inflammatio oritur , sub qua & difficile , & periculose uis neruis adhibetur . nam distentio neruorum uel cancer sequitur , uel certum , ut mitissime alatur , pus . itaque si ante reposita ossa non sunt , postea reponenda sunt . intendere autem digitum , uel aliud quoque membrum , si adhuc tenerum est , etiam unus homo potest , cum alteram partem dextra , alteram sinistra prehendit . ualentius membrum duobus eget , qui in diuersa contendat . si firmiores nerui sunt , ut in uiris robustis , maximeque eorum feminibus , & cruribus euenit , habentis quoque uel linteis fascijs utrinque capita articulorum deliganda , & per plures in diuersa ducenda sunt . ubi paulo longius quam naturaliter esse debet membrum uis fecit . tum demum ossa manibus in suam sedem compellenda sunt , iudiciumque ossis repositi est dolor sublatus . & membrum alteri parti æquatum inuoluendum duplicibus triplicis panni , & in uino , & oleo tinctis , quos linteos esse commodius est . fere uero his sex opus est . prima breuissima adhibenda , quæ circa fracturam ter uoluta sursum uersum feratur , & quasi in coclea serpat , satisque est eam ter hoc quoque modo circuire . altera dimidio longiore , eaque qua parte os eminet , ab ea si totum æquale est , undelibet super fracturam debet incipere priori aduersa , deorsumque tendere , atque iterum de fractura reuersa in superiore parte ultra priorem fasciam desinere . super has iniiciendum latiore linteo ceratum est , quod eas contineat . ac si qua parte os eminet , triplex ea pannus obijciendus eodem uino & oleo madens . hæc tertia fascia comprehendenda sunt , quartaque sic , ut semper insequens priori aduersa sit , & tertia tantum inferiore parte tres in superiore faciant , quia satius est sæpius circuire , quam

adstringi. siquidem id quod adstrictum est, alienatur, & cancro opportunum est, articulum autem quam minime uincire opus est. sed si iuxta hunc, os fractum est, necesse est. deligatum uero membrum in diem tertium continendum est: eaque iunctura talis esse debet, ut primo die nihil offenderit, non tamen laxa uisa sit, secundo laxior, tertio iam pene resoluta. ergo tum rursus id membrum deligandum, adiiciendaque prioribus quinta fascia est, iterumque quinto resoluendum est, & sexta fasciis inuoluendum sic, ut tertia & quinta infra cetera supra finiantur. quotiescunque autem soluitur membrum, calida aqua fouendum est. sed si iuxta articulum fractura est, diu instillandum uinum est, exigua parte olei adiecta, eademque omnia facienda, donec adeo inflammatio soluatur, uel leuius quoque quam ex consuetudine id membrum fiat. quod si septimus dies non dedit, certe nonus exhibet. tum facillime ossa tractantur. rursus ergo si parum commissa sunt, committi debent. si qua fragmenta eminent, in suas sedes reponenda sunt. deinde eodem modo membrum deligandum, ferulaeque super accommodanda sunt, quae fissae, circumpositaeque ossa in sua sede contineant: & in quam partem fractura inclinatur, ab ea latior, ualentiorque ferula imponenda est. easque omnes citra articulum esse oportet resimas, ne hunc laedant: nec ultra astringi, quam ut ossa contineant, & cum spatio laxentur: tertio quoque die paulum habentis suis coartari, ac si nulla prurigo, nullus dolor est, sic manere, donec duae partes eius temporis quod quoque os coferuet, compleantur: postea leuius aqua calida fouere: quia primo digeri materiam opus est: tum euocari. ergo cerato quoque liquido id pleniter est unguendum: perfricandaque summa cutis est: laxiusque id deligandum est. tertio quoque die soluendum sic, ut remota calida aqua cetera eadem fiant. tantummodo singulae fasciae quoties resolutae fuerint subtrahantur.

De fracti humeri curatione.

HAEC communia sunt: illa propria. siquidem humerus fractus non sic, ut membrum aliud interdicitur. sed homo collocatur alto sedili: medicus autem humiliore aduersus: una fascia brachium amplectitur. ex ceruice ipsius, qui laesus est, id sustineat. altera ab altera parte super caput data, ibi accipit nodum. Tertia iuncto imo humero deorsum demittitur, ibi quoque capitibus eius inter se iunctis: deinde ad accipitio ipsius minister sub ea fascia, quam secundo loco posui: correpto si dexter humerus ducendus est dextro: si sinister, sinistro brachio demissum inter femina eius, qui curatur, baculum tenet. medicus super eam fasciam, de qua tertio loco dixi, planam iniicit dextram: si sinister, sinistram, si dexter humerus sumatur. simulque alteram fasciam minister attollit: alteram premit, medicus. quo fit ut leniter humerus extendatur. fasciis uero, si medium aut imum os fractum est, breuioribus opus est: si summum, longioribus. ut ab eo sub altera quoque ala per pectus, & scapulas porrigantur. protinus uero brachium cum deligatur, sic inclinandum est, id quod afficit, ut ante fascias quoque sic figurandum sit ne postea suspensum aliter, aliter cum deligabatur, humerum inclinet. brachioque suspensio ipse quoque humerus ad latus leniter deligandus est. per quem fit, ut minime moueatur: ideoque ossa sic se habent, ut aliquis composuit. cum ad ferulas uentum est, extrinsecus esse earum longissimae debent, a lacerto breuioribus: sed sub ala breuissimae. saepiusque ex resoluenda sunt, ubi in uicinia cubiti humerus fractus est: ne ibi nerui rigescant: & inutile brachium efficiant. quoties solutae sunt, fractura manu continenda: cubitus aqua calida fouendus, & molli cerato perfricandus, ferulaeque uel omnino non imponenda contra eminentia cubiti: uel aliquanto breuioribus sunt.

De brachij fracti curatione.

AT si brachium fractum est, in primis considerandum est alterum os, an utrumque comminutum sit: non quo alia in eiusmodi casu curatio admouenda: sed primum ut ualentius extendatur, si utrumque os fractum est: quia necesse est minus neruos contrahi altero osse integro, eosque intendente. deinde ut curiosius omnia in continendis ossibus fiant: si neutrum alteri auxilio est. nam ubi alterum integrum est, plus opis in eo, quam in fasciis, ferulisque est. deligari autem brachium debet paulum pollicis ad pectus inclinatum: siquidem is maxime brachij naturalis habitus sit, idque inuolutum mitella commodissime excipitur, quae latitudine ipsi brachio per angustis capitibus collo iniicitur, atque ita commode brachium ex ceruice suspensum est. idque paulum supra cubiti alterius regionem pendere oportet. quod si ex summo cubito id factum sit, glutinare id uinciendo alienum est. fit enim brachium immobile. ac si nihil aliud quam dolori occursum est, idem qui fuit eius usus est.

De crurum femorumque fractorum curatione.

IN crure aequae ad rem pertinet alterum saltem os integrum manere: commune uero ei femori quoque est. quod ubi deligatum est, in canalem coniiciendum est. is canalis & inferiori parte foramina habet, per quae si quis humor excesserit, descendat, & a planta moram, quae simul & sustineat eam, & delabi non patiatur & a lateribus caua, perque loris datis mora quidem, crus, femurque ut collocatum est, detineat. esse etiam is debet a planta si crus fractum est, circa poplitem. si femur, usque ad coxam. si iuxta, superius caput femoris sic, ut ipsa quoque ei coxa sit. neque tamen ignorari oportet, si femur fractum est, fieri breuius, quia nunquam in antiquum statum reuertitur, summissaque digitis postea cruris eius infisti. sed multa tamen femori debilitas est, ubi fortunae negligentia quoque accessit.

De fracti

De fracti digiti curatione.

Digitum satis est ad unum furculum post inflammationem deligari.

Communes curationes ad humeros, brachia, crura, femina, digitosque: contra eos pertinentia.

HIS proprie ad singula membra pertinentibus, rursus illa communia sunt, primis diebus fames, deinde tum cum iam increfcere callum oportet liberalius alimentum, longa a uino abstinentia, fomentum aquae calidae, dum inflammatio est, liberale. cum ea desit, modicum. tum etiam longior ulterioribus & liquido cerato membris, & mollis tamen unctio. neque protinus exercendum id membrum, sed ad antiquos usus reducendum est. grauius aliquanto est, cum ossis fracturae carnis quoque uulnus accessit, maximeque si id musculi femoris, aut humeri senserunt. nam & inflammationes multo grauioribus, & proptiores cancos habent. ac femur quidem, si ossa inter se cesserunt, fere praecidi necesse est. humerus uero quoque in periculum uenit, sed facilius conseruatur. quibus periculis etiam magis id expositum, quod iuxta ipsos articulos ictum est. curiosius igitur agendum est, & musculus quidem per mediam plagam traesus praecidendus: sanguis uero, si parum fluxit, mittendus, corpus inedia extenuandum, ac reliqua quidem membra lentius intendenda, & lenius in his ossa in suam sedem reponenda sunt. his uero neque intedi neruos, neque ossa tractari satis expedit. ipsique homini permittendum est, ut sic ea collocata habeat, quemadmodum minime laedunt. Omnibus autem his uulneribus imponendum primo linamentum est uino madens, cui rosae paulum admodum adiectum sit. cetera eadem deliganda fasciis sunt, aliquanto quam uulnus latioribus, laxius scilicet, quam si ea plaga non esset quanto facilius & alienari, & occupari cancro uulnus potest, numero potius fasciarum id agendum est, ut laxae quoque aequae contineant. quod in femore, humeroque sic fiet, si ossa forte recte concurrerint. sin aliter se habebunt, eatenus circumdari fascia debebit, ut impositum medicamentum contineat. cetera eadem quae supra scripsi, facienda sunt, praeterquam quod neque ferulis, neque canalibus, inter quae uulnus sanescere non potest. sed pluribus tantummodo, & latioribus fasciis opus est, ingerendumque subinde in eas est calidum oleum, & uinum, magisque in primo, fame utendo uulnus calida aqua fouendum, frigusque omni ratione uitandum, & transeundum ad medicamenta, quae puri mouendo sunt, maiorque uulneri quam ossi cura agenda. ergo quotidie soluendum, nutriendumque est. inter quae si quod paruulum fragmentum ossis eminent, id si retusum est, in suam sedem dandum: si acutum, ante acumen eius longius est praecidendum: si breuius limandum: & utrinque scalpro limandum. tum ipsum recondendum est. ac si id manus facere non potest, uolsella, quali fabri utuntur, iniicienda est. recte se habenti capiti ab ea parte. qua summa est: ut ea parte qua cibra est, eminent os in suam sedem compellat. si id maius est, membranulisque cinguntur, finire oportet ea sub medicamentis resoluendum, idque os, ubi iam nudatum est, abscidere: quod maturius scilicet faciendum est: potestque ea ratione & os coire: & uulnus sanescere. illud suo tempore: hoc pro ut se habet. nonnunquam etiam in magno uulnere euenit, ut fragmenta quaedam uelut emorianur: neque cum ceteris coeant. quod hic quoque ex modo fluentis humoris colligitur. quod magis necessarium est, saepius uulnus resoluere, atque nutrire. sequitur uero, ut id os per se post aliquot dies excidat: cum tam misera antea conditio uulneris sit. tamen id interdum maius, diutiusque facies. saepe enim integra cutis osse abruptitur: protinusque prurigo, & dolor oritur. quae soluere, si accidit, maturius oportet: & fouere aqua per aetatem frigida: per hyemem egele: deinde ceratum myrteum imponere. interdum fractura quibusdam uelut aculeis carnem uehat, quo a prurigine, & punctioibus cognito, aperire id melius, eosque aculeos praecidere necesse habet. Reliqua uero curatio in utroque hoc casu eadem est: quae ubi ictus protinus intulit puro iam ulcere. cibus hic quoque utendum est carnem producentibus: si breuius adhuc membrum est, & ossa loco suo non sunt, paxillus tenuis quam leuissimi generis inter ea demitti debet sic ut capite paulum supra uulnus emineat, isque quotidie plenior adigendus est, donec par id membrum alteri fiat. tum paxillus remouendus, uulnus sanandum est: cicatrix inducta fouenda frigida aqua est, in qua myrtus, hederia, aliae uel similes uerbenae sint, illinendumque medicamentum, quod siccat: & magis etiam hic quiescendum, donec id membrum confirmetur. si quando uero ossa non conserbuerunt, quae saepe soluta, saepe mota sunt: in aperto deinde curatio est: possunt enim coire. si uetustas occupauit, membrum extendendum est, ut aliquid laedatur. ossa inter se manu diuidenda, ut concurrente exalperentur, ut siquid pingue est, eradatur: totumque id quasi recens fiat. magna tamen cura habita, ne nerui, musculi ue laedantur. tum uino fouendum est, in quo malicorium decoctum sit: imponendumque id ipsum oui albo mixtum. tertio die resoluendum, fouendumque aqua, in qua uerbenae, de quibus supra dixi, decoctae sint. quinto die idem faciendum, ferulaeque circumdanda. cetera & ante, & post eadem faciendum, quae supra scripsi. Solent tamen interdum diuersa inter se ossa conseruere: eoque & breuius membrum, & indecorum sit: & si capita acutiora sunt, assiduae punctiones sentiuntur. ob quam causam frangi rursus ossa, & dirigi debent. id hoc modo fit. calida aqua multa membrum id fouetur: & ex cerato liquido perfricatur: intenditurque & inter haec medicus pertractans ossa, ut adhuc tenero callo manibus ea diducit, compellitque id quod eminent in suam sedem & si parum ualuit, ab ea parte, in qua os se inclinatur, inuolutam lanam regulam obijcit. atque ita deligando assuescere iterum uetustae sedi cogit. nonnunquam autem recte quidem ossa coeperunt. superincreuit uero

nimius callus, ideoque locus intumuit. quod ubi incidit, diu, leuiterque id membrum perficandum est ex oleo, & sale, & nitro, multumque aqua calida salsa fouendum, & imponendum malagma quod digerat, atriciusque alligandum: oleribusque, & præterea uomitu utendum. per quæ cum carne callus quoque extenuatur. confert que aliquid de sinapi quod cum sicu in alterum par membrum impositum, donec id paulum erodat, eoque euocet materiam. ubi his tumor extenuatus est, rursus ad ordinem uitæ reuertendum est.

De luxatis ossibus.

Cap. XI.

AC de fractis quidem ossibus hæcenus dictum sit. mouentur autem ea sedibus suis duobus modis. nam modo quæ iuncta sunt inter se dehiscunt, ut cum latum scapularum os ab humero recedit, & in brachio radius à cubito. & in crure tibia à sura, interdum à saltu, calcis os à talo, quod raro tamen fit. modo articuli, suis sedibus excidunt. ante de prioribus dicam. quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cauus est, depressusque digitus sinum inuenit. deinde grauis inflammatio oritur, atque in talis præcipua. siquidem febres quoque, & caneros, & neruorum uel distentiones uel rigores, qui caput scapulis annectunt, mouere consuevit. quorum uitandorum causa facienda eadem sunt, quæ in ossibus mollibus læsis aliquid ubi incidit protinus his locis proposita sunt, ut dolor, tumorque per ea tollantur. nã diducta ossa nunquam rursus inter se iunguntur. & ut aliquid decoris eo loco sit, nihil usus admittitur. maxilla uero & uertebra, omnesque articuli cum ualidis neruis comprehendantur, excidunt aut uel expulsi, aut aliquo casu neruis, uel ruptis uel infirmatis, faciliusque in pueris & adolescentulis, quam in robustioribus. hi que elabuntur in priorem, & in posteriorem partem, quidam omnibus modis, quidam certis, sunt que quædam communia omnium signa, quædam propria sunt cuiusque, siquidem semper ea parte tumor est, in qua os prorumpit. ea sinus, à qua recessit. & hæc quidem in omnibus deprehenduntur, alia uero si in singulis. quæ simulatque de quoque dicam, proponenda erunt. sed ut excidere omnes articuli non possunt, sic non omnes reponuntur. caput enim nonnunquam compellitur: neque in spina uertebra, neque ea maxilla, quæ utraque parte prolapsa antequam reponeretur, inflammationem mouit. rursus qui neruorum uitio prolapsi sunt, compulsi quoque in suas sedes iterum excidunt. at quibus in pueritia exciderunt, neque reposita sunt, minusquam cæteri cresunt. omniumque, quæ loco suo non sunt, caro ea increfcit. magisque in proximo membro, quam in ulteriore. ut puta si humerus loco suo non est, maior in eo ipso sit, quam in brachio: maior in hoc quam in manus acie. tum pro sedibus & pro casibus qui inciderunt, aut maior, aut minor usus eius membri relinquatur: quoque in eo plus usus superest, eo minus id extenuatur. quidquid autem loco suo motum est, ante inflammationem reponendum est. si illa occupauit, dum conquiescat. tunc lacessendum est. ubi finita est, tentandum est in his membris quæ id patiuntur. multum autem eo confert & corporis, & neruorum habitus. nam si corpus tenue, si humidum est, si nerui infirmi, expeditius os reponitur. sed & primo facilius excidit: & postea minus fideliter continetur. quæ contraria his sunt, melius continent. sed id quod expulsum est, difficulter admittunt. oportet autem ipsam inflammationem leuare, super succida lana ex aceto imposita. à cibo si ualentioris articuli casus est, triduo: interdum etiam quinque diebus abstinere debet. bibere aquam calidam dum sitim finiat. curiosusque hæc facere his ossibus motis, quæ ualidis, plenisque musculis continentur. si uero etiam febris accessit, multo magis deinde ex die quinto fouere aqua calida: remotaque lana ceratū imponere ex cyprino factum, nitro quoque adiecto, donec omnis inflammatio finiatur. tūc in frictionem ei membro adhibere: cibus uti bonis: uti uino modice: iamque ad usus quoque suos id membrum promouere: quia motus ut in dolore pestifer, sic aliàs saluberrimus corpori est. hæc communia sunt. nunc de singulis dicam.

De maxilla luxate curatione.

Cap. XII.

Maxilla in priorem partem propellitur: sed modo altera parte, modo utraque. si alteram in contrariam partem, modo utraque ipsa mentumque inclinatur: dentes paribus non respondent: sed sub his qui secant canini sunt. At si utraque totum mentum in posteriorem partem promouetur: inferioresque dentes longius quam superiores excedunt, intentique super musculi apparent: primo quoque tempore homo in sedili collocandus est sic, ut minister à posteriore parte caput eius contineat uel sic, ut iuxta parietem is sedeat, subiecto inter parietem, & caput eius scorteo puluino duro, eoque caput per ministrum urgeatur, quo sit immobilis. tum medici digiti pollices linteolis, uel fasciis ne dilabantur inuoluti in os eius coniiciendi: cæteri extrinsecus adiuuendi sunt. ubi uehementer maxilla apprehensa est, si una parte procidit: concutiendum mentum, & ad guttur adducendum est. tunc simul & caput apprehendendum, & excitato mento maxilla in suam sedem compellenda, & os eius comprimendum est sic, ut omnia pene uno momento fiant. si in utraque parte prolapsa est, eodem omnia faciendâ, sed æqualiter retro maxilla agenda est. reposito osse si cum dolore oculorum, & cervicis iste casus incidit, ex brachio sanguis mittendus est. cum omnibus uero, quorum ossa mota sunt, primo liquidior cibus conueniat, tum his præcipue, adeo ut sermo quoque frequenti motu oris per neruos lædat.

De capite luxato.

Cap. XIII.

Caput duobus processibus in duos sinus summæ uertebrae demissis super ceruicem contineri in prima

ma parte propofui. hi processus interdum in posteriorem partem excidunt. quo fit ut neruus sub occipitio extendatur: mentum pectori agglutinetur, neque bibere is, neque loqui possit, interdum sine uoluntate semen emittat, quibus celerrime mors superuenit. ponendum autem hoc esse credidi, non quo curatio eius rei ulla sit, sed ut res indicijs cognosceretur: & non putarent sibi medicum defuisse siqui sic aliquem perdidissent.

De spina luxata.

Cap. XIII.

IDEM casus manet eos, quorum in spina uertebra exciderunt. id enim non potest fieri, nisi ex medulla quæ per medium, & duabus membranulis, quæ per duos à lateribus processus feruntur: & neruis, qui continent, ruptis. Excidunt autem & in posteriorem partem, & in priorem, & supra septum trās uersum, & infra. si in utranque partem exciderit, à posteriore parte uel tumor, uel sinus oritur: si super septum id incidit, manus resoluuntur: uomitus, aut distentio neruorum insequitur, spiritus difficulter mouetur, dolor urget, & aures obtusæ sunt. si sub septo, foemina resoluuntur, urina supprimitur, interdum etiam sine uoluntate prorumpit. ex eiusmodi casibus ut tardius quam ex capitis, sic tamen intra triiduum homo moritur. nam quod Hippocrates dixit uertebra in anteriorem partem prolapsa, pronum hominem collocandum esse, & extendendum: tum calce aliquem super ipsum debere consistere, id intus impellere: in his accipiendum est, quæ paulum excefferunt: non in his, quæ toto loco motæ sunt. nonnunquam enim neruorum imbecillitas efficit, ut quamuis non exciderit uertebra, paulum tamen in priorem partem promineat: id non iugulat. sed ab anteriore parte non contingit quidem posse: ab posteriore, si propulsum est, plerumque iterum redit: nisi quod admodum rarum est: uis neruis restituta est.

De humero luxato.

Cap. XV.

Humerus autem modo in alam excidit. modo in partem priorem. si in alam delapsus est, & uictus cubitus recedit ab latere, rursus iuxta eiusdem partis aurem cum humero porrigi non potest: longiusque altero id brachium est. si in priorem partem summum quidem brachium extenditur, minus tamen quam naturaliter, difficilisque in priorem partem quam in posteriorem cubitus porrigitur. Igitur si in alam humerus excidit, & uel puerile adhuc est corpus, uel molle certe, & imbecillibus neruis intentum est, satis est collocare id in sedili: & ex duobus ministris alteri imperare, ut caput late scapularum ossibus leniter reducat alteri ut brachium extendat, ipsum posteriore parte residentem renū sub ala eius coire, simulque & ille os & altera manu brachium eius ad latus impellere. At si uastius corpus, neruiue robustiores sunt, necessaria est spatula lineæ: & quæ crassitudinem duorum digitorum habet, longitudine ab ala ad digitos peruenit. in qua summa capitulum est rotundum & leniter cauum, ut recipere particulam aliquam ex capite humeri possit. in ea bina foramina tribus locis sunt inter se spatio distantibus, inque ea lora mollia coniiciuntur. eaque spatha fascia inuoluta, quo minus tactu lædat, ad alam à brachio dirigitur sic, ut caput eius summæ alæ subijciatur. deinde loris suis ad brachium deligatur: uno loco paulum infra humeri caput, altero paulum supra cubitum, tertio supra manum. cui rei protinus interualla tunc quoque foraminum aptata sunt. sic brachium deligatum super scalæ gallinariæ gradum trajicitur, ita alte ut consistere homo ipse non possit. simulque in alteram partem corpus demittitur: in alteram brachium intenditur. eoque fit ut capite ligni caput humeri impulsum in suam sedem modo cum sono, modo sine, hoc compellatur. multas alias esse rationes scire facile est uno Hippocrate lecto, sed non alia magis usu comprobata est. at si in priorem partem humerus excidit, supinus homo collocandus est: fasciaque, aut habena media ala circumdanda est: capitaque eius post caput hominis ministro tradenda, brachium alteri: præcipiendumque ut ille habenam, hic brachium extendat. deinde medicus caput quidem hominis sinistra debet repellere: dextra uero cubitum cum humero attollere: & os in suam sedem compellere. faciliusque id in hoc casu, quam in priore reuertitur. reposito humero lana alæ subijcienda est. si in anteriore parte os fuit, ut ei opponatur. si in priore parte, ut tamen commodius deligetur: tum fascia primum sub ala obuoluta, caput eius debet comprehendere: deinde profectus ad alteram alam: ab eaque ad scapulas: rursusque ad eiusdem humeri caput tendere. sæpiusque ad eandem rationem circummagi, donec bene id teneat. uinctus hac ratione humerus comodius continetur: si adductus ad latus sit. ad id quoque fascia deligatur.

De cubiti luxati curatione.

Cap. XVI.

IN cubito autem tria coire: ossa, humeri, & radij, & cubiti ipsius ex his, quæ prima parte huius uoluminis posita sunt, intelligi potuit, sed cubitus qui innexus humero est, ab hoc excidit. radius qui adiutus est, interdum trahitur: interdum subsistit. in omnes uero, quatuor partes excidere cubitus potest. sed si in priorem prolapsus est, extentum brachium est: neque recuruiatur. si in posteriorem, brachium curuum est, neque extenditur, breuiusque altero est. interdum febrem, uomitumque bilis mouet. si in anteriore, anterioremue brachium porrectum est, sed paulum in eam partem à qua os recessit recuruatū, quidquid incidit, reponendi ratio una est. neque in cubito tantum est: sed in omnibus quoque membris longis, quæ per articulum longa testa iunguntur. utrumque membrum in diuersas partes extendere, donec spatium inter ossa liberum sit. Tum id os quod excidit ab ea parte in quam prolapsum est, in contra

riam impellere. Extendendi tamen alia atque alia genera sunt, prout nervi valent: aut ossa huc, illuc ue federunt. ac modo manibus solis utendum est: modo quædam alia adhibenda. ergo si in priorem partem cubitus prolapsus est, extendi per duas manus, interdum etiam habenis iniectis satis est. deinde rotundum aliquid à lacerti parte ponendum est. & super id repente cubitus ad humerum impellendus est. at in alijs casibus commodissimum est eadem ratione brachium extendere, quæ fracto cubito superposita est, & tum ossa reponere. reliqua curatio eadem est, quæ in omnibus. celerius tantum & sæpius id resoluendum est, multo quæ magis aqua calida fouendum, diutius ex oleo, & nitro ac sale perficiendum. in cubito enim celerius quàm in ullo alio articulo, siue extra remansit, siue intus reuertit, callus circumdatur, isque si per quietem increuit, flexus illius postea prohibet.

De manu luxata.

Cap. XVII.

MANVS quoque in omnis quatuor partes prolabitur, si in posteriorem partem excidit, porrigi digiti non possunt, si in priorem, non inclinatur, si in alterutrum latus, manus in contrarium, id est aut ad pollicem, aut ad minimum digitum conuertitur. reponi non difficillime potest super durum locum & renitentem ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet sic, ut prona sit. si in posteriorem partem os excidit, supina, si in priorem, si in anteriorem, exteriorem uel in latus. ubi satis nervi diducti sunt, si in alterutrum latus procidit manus, brachium in contrarium repellendum est. at his, quæ in priorem, posteriorem uel partem prolapsa sunt, super imponendum durum aliquid, idque supra prominens os manu urgendum est, per quod uis adiecta facilius in suam sedem compellit.

De palma.

Cap. XVIII.

IN palma quoque ossa interdum suis sedibus promouentur, modo in priorem partem, modo in posteriorem. in latus enim moueri paribus ossibus oppositis non possunt, signum id solum est, quod omnium commune est. tumor ab ea parte, in quam os uenit: sinus ab ea à qua recessit. sed sine intento digito, tantummodo bene pressum os in suam sedem reuertitur.

De digitis.

Cap. XIX.

AT in digitis totidem fere casus, eademque signa sunt, quæ in manibus. sed in his extendendis non æque uis opus est, cum & articuli breuiiores, & nervi minus ualidi sint. super mensam tantummodo intendi debent, qui uel in priorem uel in posteriorem partem exciderunt. tum iam palma compelli, atque id quod in latus elapsum est, digitis restitui.

De femore.

Cap. XX.

CVM de his dixerim, de his quoque quæ in cruribus sunt, uideri possum dixisse. siquidem etiam in hoc casu quædam similitudo est femori, & humero, & tibiæ, & cubito, pedi & manui, quædam tamē separatim quoque de his dicenda sunt femur in omnes quatuor partes promouetur, sæpius in anteriore, deinde in posteriorem, raro admodum in priorem, aut posteriorem. si in anteriorem partem prolapsus est crus, longius altero, & ualidius est. extra enim pes ultimus spectat. si in anteriore, breuius, rarumque fit, & intus inclinatur. Calx ingressu terram non contingit, sed planta ima. meliusque id crus superius corpus quàm in priore casu fert, minusque baculo eget. si in priorem crus extensum est implicarique non potest, alteri cruri ad calcem par est, sed ima planta minus in priorem partem inclinatur: dolorque in hoc casu præcipuus est: & maxime urina supprimitur. ubi cum dolore inflammatio quieuit, commode ingrediuntur: totusque eorum pes est. sed & si in posteriorem extendi non potest crus, breuiusque est, ubi constitit: calx quoque terram non cõtingit. Magnum autem femori periculum est, ne uel difficulter reponatur: uel repositum rursus excidat. quidam iterum semper excidere contendunt. sed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum auctores, ex toto se restituisse memoriæ prodiderunt. neque tot genera machinamentorum quoque ad extendendum in hoc casu femur Hippocrates, Andreas, Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, Faber quoque quidam repperissent, si id frustra esset. sed ut hæc falsa opinio est: sic illud uerum est. cum ibi ualentissimi nervi, musculique sint. si suum robur habent, uix admittere: si non habent, postea non contineri. Tentandum igitur est, & si tenerius membrum est, satis est, habenam alteram ab inguine, alteram à genu intendi. si ualidius, melius adducunt, qui easdem habenas ad ualida bacula deligarint: tumque eorum fustium imas partes oppositæ mire obiecerint: superioresque ad se utraque manu traxerint: etiam nū ualentius intenditur membrum super scannum, cui ab utraque parte axes sunt: ad quos habenæ illæ deligantur. qui ut in torcularibus conuersi, rumpere quoque si quis perseverauerit: non solum extendere nervos, & musculos possunt. collocandus autem homo super id scannum est, aut pronus, aut supinus, aut in latus sic, ut semper ea pars superior sit, in quam os prolapsus est, ea etiam inferior, à qua recessit. nervus extensus si in priorem os uenit, rotundum aliquid super inguen ponendum: subitoque super id

genu adducendum est eodem modo, eademque de causa, qua idem in brachio fit: protinusque si complicari femur potest, intus est. In cæteris uero casibus, ubi ossa per uim paulum inter se recesserunt, medicus debet id quod eminent retro cogere: minister contra inde coxam propellere. posito osse nihil aliud noui curatio requirit, quàm ut diutius is in lecto detineatur: ne si motum adhuc nervis laxioribus femur fuerit, rursus erumpat.

De genu.

Cap. XXI.

GENV uero & in anteriorem, & in posteriorem, & in posteriorem partem excidere notissimum est: in priorem non prolabi plerique scripserunt. potestque id uero proximum esse, cum inde opposita patella, ipsa quoque caput tibiæ contineat. Megetamen enim cui in priorem partem excidisset, à se curatum esse memoriæ prodidit. in his casibus intendi nervi rationibus hisdem, quas in femore retuli, posita sunt. & id quidem quod in posteriorem partem excidit, eodem modo rotundo aliquo super poplitem imposito, adductoque eo crure, reconditur. cætera uero manibus simul tum ossa in diuersas partes compelluntur.

De talo.

Cap. XXII.

TALVS in omnes partes prolabitur. ubi in anteriorem partem excidit, ima pars pedis in anteriorem partem conuertitur. ubi huic contrarius talus contrarium etiam signum extat. si in anteriorem partem erumpit à posteriore, latus nervus durus, & infans est: minusque is opus est. si in posteriorem laxè pene conditur, plaga maior fit. Reponitur autem is quoque per manus, prius in diuersa pede & crure diductis. & in hoc quoque casu diutius in lectulo perseverandum est: ne is talus qui totum corpus sustinet, parum confirmatis nervis ferendo oneri cedat: rursusque prorumpat. calciamenti quoque humilioribus primo tempore utendum, ne iunctura talum ipsum lædat.

De planta.

Cap. XXIII.

Plantæ ossa hisdem modis quibus in manu prodeunt, his, hisdemque conduntur. fascia tantummodo calcem quoque debet comprehendere: ne cum mediam plantam, imumque eius uinciri necesse est, liber talus in medio relictus, materiam pleniorum recipiat: ideoque suppuret.

De digitis.

Cap. XXIII.

IN digitis nihil ultra fieri debet: quàm quod in his, qui sunt in manu, positum est. Potest tamen conditus articulus medius, aut summus canaliculo aliquo contineri, hæc facienda sunt in his casibus, ubi sine uulnere ossa exciderunt. hic quoque & ingens periculum est: & eo grauius, quo maius membrum est, quo uel ualidioribus nervis, aut musculis continetur. ideoque humeris: femoribusque metus mortis est, ac si reposita ossa sunt, spes nulla est. Non repositis tamen, nonnullum periculum est. eoque maior in utroque timor est, quo propius uulnus articulo est. Hippocrates nihil tuto reponi posse: præter digitos, & plantas, & manus dixit. atque in his quoque deligenter esse agendum, ne præcipitent. Quidam brachia quoque & crura reposuerunt: & ne cancri, distentionesque neruorum orientur, sub quibus in eiusmodi casu fieret mors matura: sanguinem ex brachio miserunt. uerum ne digitus quidem, in quo minimum ut malum, sic etiam periculum est, reponi debet ante inflammationem: aut postea cum iam uetus res est. si quoque reposito osse nervi distenduntur, rursus id protinus expellendum est. Omne autem membrum, quod cum uulnere loco motum, neque repositum est: sic iacere conuenit, ut maxime cubantem iuuat, tantum ne moueatur: ne uel dependeat. in omni talis morbo magnum ex longa fame præsidium est. deinde ex curatione eadem, quæ proposita est ubi ossibus fractis uulnus accessit: si nudum os eminent, impedimento semper futurum est. id quod excedit, abscidendum est: imponendaque super arida linamenta sunt, & medicamenta non pingua, donec quæ sola esse in eiusmodi re sanitas potest, ueniat. nam & debilitas sequitur: & tenuis cicatrix inducitur: quæ necesse est, facile noxæ postea pateat.

FINIS.

Prodest ceruinæ medicans natura medullæ.
Nec nouit cicericis cocti potasse liquorem:
Aut mistam teneris mandisse lilisfaca maluis:
Contritumque simul cum mastice confer anetum.
Quodque decem rebus componi ex noie clarū est:
His continge locum. deus hæc mihi certa pbauit.

Ventris dolori mitigando.

SI DOLO R infans tota defæuit in aluo,
Heminis tribus in lymphæ ualidam quoque rutā,
Aut apium: donec pars duplex desit aquarum.
Potus erit medicus non detrectante palato.
Præterea niuei sterilis testa uritur oui,
Quæ postquam in tetram fuerit conuersa farinam,
Ex calidis potatur aquis: & pota medetur.
Necnon iungenda est utero noua uirga miricæ
Illæsa hæc ferro, terraque intacta geratur:
Aut medio uentris prodest aspergere terram:
Quam signauerunt uestigia pressa rotarum.
Proderit & puluis facili sub cardine raptus.
Quin etiam & lymphis coctum potare cuminum
Conueniet, quod iam nobis documenta probarunt.
Menta quoque hoc pacto medicos dabit hausta fa
Coeliacos autē recreabis pane salubri, (pores.
Quem madido farre efficiēs, ac mollibus ouis:
Quorum testa fero prius euanescet aceto.
Refert & teretes bulbos mollire terendo:
Cumque his leni clarum potare fluentum.

Hydropis depellendæ.

CORRVPTI iecoris uitio, uel splenis aceruo
Crescit hydrops: aut cū siccata febre medullæ,
Atque auidæ fauces gelidum traxere liquorem.
Tum lymphæ intercūs uitio glifcente tumescit,
Secernens miseram proprio de uiscere pellem.
Conueniet teneræ radix decocta sabuci
In geminis calidi cyathis potanda lyæi.
Fraxineum semen cum bacchi rore bibendum est.
Aut calido silicis radicem mollit iaccho,
Qui subito raptos uentos, succosque reuellit.
Nec non apposito curantur dropace membra:
Vnguine quo frangit uirus langoris aquosi.
Necnon in tepidis conuolues corpus arenis.
Appositū que leues Nepetæ, gustūque iuuabunt.
Sæpe & scyllino pelluntur noxia baccho.
Helleboro bene purgatur lymphaticus error.
Aut huius uice quod fert semen lenta genista
Miscetur: nullis coctusque educitur undis.
Est qui præualidum nitro sale miscet acetum:
Atque olei succo refricat turgentia membra.

Ventri molliendo.

SAEPE cibi specie, uitio uel corporis ipso
Potibus, aut duris restricta morabitur aluus.
Vincetur talis mora gramine mercuriali,
Cuius aquam cocti minimo cum melle bibemus.
Prunaque cōueniunt quæ mittit clara Damascus.
Multos præterea medici componere succos
Assuerunt: pretiosa tamen cum ueneris emptum
Falleris: frustra que immensa nomismata fundes.
Quin age, & in tenui certam cognosce salutem.
Aut igitur tectum lana supponis alumen:
Aut edis in patinis teneræ decocta sabuci:
Vel salsum mulfum capræ cum lacte capeffis.
Crede tamen potum meliorem lactis equini:

Dicitur & ualidos asinæ lac uincere succos.
Syluestris fici lachrymam prodesse loquuntur:
Quodque satis melius uerbis dicemus Horati.
» Mitulus & uiles pellent obstantia conchæ:
» Sed cochleas prius urtica, aut fursure pasci
» Purior hinc gustus noxa sine mouerit aluum.
Sæpe thalassomeli iunctum cum ualidum hymbri.

Hæc purgant parili fuerint si pondere mixta.
Solutioni uentris, & dysenterie compescendæ.

TAM uarij casus mortalia secla fatigant
Vt sint diuersis obnoxia corpora morbis.
Sæpe etenim nimio cursu fluit impetusalui:
Frenat commixto cum feruet brassica uino:
Aut cerasi uictum longo iam tempore pomum.
Succus amineæ uitis cum pane medetur:
Mel bene permixtum calido potatur aceto.
Vile quidem facili factū, tamen utile opinor,
Si lentent medica data purgatoria dextra,
Adiecto piperis medicatur puluere calda.
Sin autem longo decurrent intima fluxu,
Atque immane malum multo iam tempore glifcit,
Torridus ex uino cortex potabitur oui.
Ramentum niuei credunt prodesse Elephanti.
Arbore pyramæa cortex direpta medetur.
Axe sub atrito pix nigro mixta lyæo
Immensum poterit potu retinere fluorem:
Numinis aut iussu cedrum cum mastice misces:
Mollitamque picem, & rasum de nauibus unguē,
Languida quo fidens medicamine mēbra fouebis.
Proderit & pueris quos dentis origo fatigat
Castaneas coxisse nuce, & sorba uetusta,
Atque apium, caules que rubus quos fundit acuta:
Potio que fluidam consumpta morabitur aluum.

Lumbricis, & tineis purgandis.

QVID non aduersū miseris mortalibus addit
Natura? interno cum uiscere tinea serpens,
Et lumbricus edax uiuant inimica creent que.
Quod genus assiduo laniat præcordia morfu.
Sæpe etiam scandens oppletis faucibus hæret:
Obsessasque uias uitæ concludit hanelę.
Ergo cinis cornu ceruini proderit haustus:
Vel nepetæ tritum ex uino, uel lacte capellæ:
Necnon & succus medici potatus aceti.
Prodest præterea cum baccho persica frondis:
Democritus memorat mentæ conducere potum.
Sumitur abrotanum, necnon & uile melanthum:
Allia per sese sanant: aut ius coriandri.
Quin & marrubiū decoctum, haustumque iuuabit,
Puleiumue potens, & agreste iugatur anetum.
Synthesis hæc prodest unda mollita calenti.

Colo sedando.

CVM colus inuisū morbi genus intima carpit
Mande galeritam uolucrum, quam nomine dicit:
Aut pauidi leporis madefacta coagula pota:
Sive apio tritas nepetas cum mastice iunges.
Necnon & species ambas redolentis aneti,
Quarum decoctos patiens haurito liquores.

Vesicæ, & calculo purgando: & urinae prouocandæ.

SI cui uesicæ tardus cunctabitur humor
Hæc mora rumpetur uino peruisa uetusto.
Prodest & paruos acidos potare sabuci.
Aut hederę succum: aut lachrymosi trita synapi.
Necnon

Nec non resinas ex oricia terebintho
In speciem erulicæ paruos glomerabis in orbes:
Quos ternos tepida mixt os haussisse medella est.
Quondam etiam nimio præceps urina fluento
Irrigat exuiuas, obfcænoque insicet hymbri.
Ergo cinis nepetæ succus uel proderit haustus:
Et uino tritus datur, aut cum lacte capellæ,
Tum leporis cerebrum ex uino potare decebit.
Si dolor internam uesicæ concoquit aluum
Subueniet radix & frons epota cupressi:
Puleiumue potens domitum feruentibus undis.
Si uero in lapides densus conuertitur humor
Qui retinet cursus, gemitumque dolore frequentat,
Saxifragam, seu sarxeiphagon succurrere credunt,
Præterea semen myrti syluestris iaccho.
Atque oleo mixtum bibitur: nec desit acetum:
Vinaque sumantur fricto condita cumino.
Sive palumborum capitur simus aeriorum.
Dulcacidis sparsus succis, trituque solutus.
Necnon obfcænus capræ potabitur humor:
Obruit hic morbum, labefactans saxa remittit.

De conceptione, & partu.

IRRITA coniugij sterilis si munera languet,
Nec sobolis spes, multos iam uana per annos
Fœmineo fiat uitio res: nec ne silebo.
Hoc poterit magni quartus monstrare Lucreti.
Sed natura tamen medicamine uicta potenti
Sæpe dedit foetus studio curante paratos.
Aut igitur leporis consumit fœmina uuluam:
Aut ouis in stabulis fractas cum ruminat herbas
Pendentem spinam molli deducit ab ore,
Atque illam meminit mixto potare falerno:
Mercurialis item capitur communiter herba:
Sic cubitum noctu coniux festinat uterque.
Astubi iam certum spondet prægnatio foetum,
Vt facili uigeat seruata, puerpera partu,
Dictamnum bibit: & cochleæ manduntur edules.
At si per menses minus octo moratus in aluo
Irrumpit thalamos: & nexus soluit inertes.
Pulei bene purgati tunc conuenit humber,
Cuius opem ueram casus mihi sæpe probarunt.
Quin etiam sterCUS supponunt uulturis atri:
Sentiatur ut minime partus qui proximurget.
Oua etiam rutæ, & fragili miscentur anetho:
Quæ diluta simul uino, atque exhausta medentur.

Proflusio cuiusque sanguinis & matrici.

SI modicus plenus manat de corpore sanguis
Subuenit: at nimius cum uita funditur ipsa.
Quapropter multo naris completa cruore
Cum fluit, attritus cimex concludit odore:
Lana oleo madefit, sed nondum lota rosato:
Hæc datur in nares, uel claudit densus aures.
Contritris prodest cochleis obducere frontem:
Aut galli cerebrum, uel sanguine mitte columbæ.
Quod nisi supprimitur, sanguis potādus & ipse est.
Præterea pharijs caput emetire papyris:
Detrahe quod superest, aliō genitalia neste.
Fœmineas prodest illinc uincire mamillas.
Menstruus immenso si profluit impete sanguis,
Succida lana malos remoratur subdita cursus.
Mortua quin etiam producit corpora partu.
Sed quæcunque fluit uis immoderata cruoris,

Subernus cortex calidis potatur in undis,
Ante minutatim studio uincente terendus.
Sed si forte cruor clausa cunctabitur aluo,
Puleij calido purgatur fœmina potu.
Aut molles nepetæ, aut rutæ quæcunque bibetur.
At si puniceos fundit uesica liquores,
Marrubium ex passo tritum perfunditur undis:
Hi poterunt haustus rutilum purgare liquorem.
Reliquias partus dictami detrahit herba.
Quod si fœminei properabit sanguinis humber.
Est qui frustra molæ percussu decutit uno.
Quorum aliquod lanis tectum ad præcordia necsit
Hæc simul incantans sisti debere cruorem,
Vt lapis ille uix solitos iam destitit orbes.

Pilis quibuscunque internecandis, quæ oculos impediunt.

NOBILIS hirsutas horret lasciuia fetas.
Et gaudet raptō nudari flore pilorum.
Sed bona nonnunquam uellendi causa uidetur.
Corpora cum releuat ratio manifesta salutis.
Nanque oculos infesta pilorum tela laceffunt.
Quodque illis dederat uallum natura tuendis
Inde inimica seges proprios defæuit in orbes.
Ergo locum crinis uulli continge cruore,
Quem dat auis tremulis simulat quæ pelibus alas:
Sanguine uel Ricini, quem nigro de cane uelles.
Præterea quascunque uoles auertere fetas,
Atque in perpetuum rediuiua obcludere tela,
Corporibus unflis faniem perducito ranæ.
Sed quæ parua situ est, & rauco garrula questu,
Necnon quæ stagnis cessantibus hæsit Hirudo
Sumitur, & uiuens sania torretur in olla:
Hæc acidis ungit permixta liquoribus artus,
Anullamque uetat rursus percrefcere syluam.

Omnibus obfcænis medendis.

Dicendum & quæ sit mēbris medicina pudēdis.
Languidus antiquo purgatur penis iaccho:
Ac super illiuitur fœcundæ felle capellæ:
Mane nouo myrti frondes commandere prodest.
Qui dolet, atque illas in uulnus despuat ipsum.
Fecit etiam uini genitalia lauta leuantur:
Et tumidos testes nereia lymphæ cohercet.
Vel bulbi ex mulsio, uel cera immista cupressi:
Aut faba cum tepidis baccho decocta fluentis
Ramicis immensum fertur cohibere tumorem.
Far madidum lymphis: medica cū fronde cupressi:
Vnde etiam potu frons hæc memoratur amica.
Sin autem existit durum tibi glandibus inguen,
Proderit induci cochleas cum melle minutas.
Obfcænos si pone' locos noua uulnera carpent,
Horrentum manfa curantur fronde ruborum.
Aut si iam ueteri succedit fistula morbo,
Mustellæ cinere immisso purgabitur ulcus.
Sanguine tum Ricini, quem bos gestauerit ante
Herba chelidoniz fertur cum melle uederi:
Herbaque cum seuo folijs de mille uocata.

Scies, & articulari morbo.

SAEPIV Soccultus uicta coxendice morbus
Perfurit, & gressus diro languore moratur:
Populus alba dabit medicos de cortice potus:
Necnon & teneræ gracili de fronde genistæ.
Arreptos caules, acidoque liquore madentes
Sumere conueniet, rubiæ quoque ducere potum:

Inferibis chartæ quod dicitur abraça cabra
 Sepius, & subter repetis, sed detrahe sumam.
 Et magis atque magis desint elementa figuris:
 Singula quæ semper rapies, & cetera figes,
 Donec in angustum redigatur littera conum.
 His lino nexis collum redimire memento.
 Nonnulli memorant adipem prodesse leonis.
 Corallum uero, si collo necere uelles.
 Ne dubites illo ueros miscere smaragdus.
 Talia languentis conducent uinula collo:
 Letalesque abiget miranda potentia morbos.
Fracturis, & luxis sanandis.

Infandum dictu cunctis procul absit amicis:
 Sed fortuna potens omen conuertat in hostes
 Vis indigna nouo si sparserit ossa fragore,
 Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis:
 Lintea deinde, superque inductas necere lanas:
 Sepius & succos conspargere pinguis oliui:
 Bis septem credunt coalescere cuncta diebus:
 Aut ueteri baccho capre fimus inde petulcæ:
 Hoc aperit clausum, trahit herens, sanat apertum.
 Sin uero caput infestus colliserit ictus,
 Ex oleo neci uestis debebit arachnes.
 Nesciet hec illinc, nisi cum sanarit, abire.
 Quod si luxa suo decedent membra tenore.
 V rere femineos crines, ac iungere seuum
 Congruet, ac tali medicamine mota ligare.
 Aut maluam ex pingui tritam apposuisse iuuabit.
 Aut si conclusum seruauit tibia uulnus.
 Stercus ouis placide iunges, adipisque uetustos:
 Pandere que poterunt ulcus, patulo que mederi.
Neruis incisus, & dolentibus, atque contractis.

Haud quisquam credet dissectos uulnere neruos
 Ad solitum rursus reuocari posse uigorem.
 Sed prodest tetræ lumbricos indere tritos:
 Quis uetus, & rancens sociari axungia debet.
 Si uero occultus neruos dolor urit inertes,
 Vulturis excisos adipos, rutamque remitte:
 Aut ceram, & tali recreabis languida fotu.
 Conuenit & pelagi calidis perfundier undis.
 Carica cum betis lento uel melle iugatur.
 Aut baccho madefacta ceres cum fronde cupressi:
 Quo poteris potu recreare rigentia membra.
 Sin autem subito replicantur corpora morbo,
 Contractos reuocat neruos caro sumpta columbæ.
Aegris somno asciscendo.

NON solum miseros teterrima febris adurit:
 Sed super optato pergit uiduare sopore:
 Ne proffit placidi coelestia munera somni.
 Charta igitur, uarijs quam pinxit littera uerbis
 Vritur, inde cinis calido potatur in amni.
 Prodest pulcium capiti substernere sepe.
 Proderit & mixtam lymphis potare cupressum
 Palladijs itidem succis, quos flore rosarum
 Iungis, & immisceas madidum, tritumque papauer:
 Quo lita frons facilem prebebit nocte quietem.
 Necnon mandragoræ gustu sopor additur altus.
 Dilue præterea glomeratam quam gerit intus
 Lanam aries inter geminæ coxendicis umbras:
 Inde soporati ducentur gutture potus.
Lethargiæ expellendæ.

D I X I mus hæc fortem miseris mortalibus esse,

Vt sint sepe mala inter se contraria morbi,
 Denique nonnunquam somno sic membra grauantur,
 Vt coniungantur letho sopor altus acerbo.
 Ergo leui flamma torrentur cornua capre,
 Quo nidore grauem depellent lumina somnum.
 Aut ueneris labrum, que dicitur herba bibetur.
 Que teritur prius: & uino confusa liquefcit,
 Conueniunt acidis euphorbia mixta fluentis:
 Gramina uel rutæ, gemina si nare trahuntur.
 Quidam dira iubent septeno cimice trito
 Vt uitentur aquæ, cyathisque bibatur earum:
 Hæc potiora putant, quam dulci morte perire,
Comitiali morbo medendo.

E S T subiti species morbi, cui nomen ab illo est,
 Quod fieri nobis suffragia iusta recusant.
 Sæpe etenim membris atro languore caducis:
 Consilium populi labes horrenda diremit.
 Ipse deus memorat dubiæ per tempora lunæ
 Conceptum, talis quem sæpe ruina profudit.
 Prodest cum ueteri baccho fel uuluris atri,
 Sed cochlear plenum gustu tibi sufficit uno:
 Aut cruor ex progne mixtus cum polline thuris:
 Aut apium elixum, aut conditum melle fel agni:
 Marrubium uel pari confusum pondere mellis:
 Cui tu terna dabis gustu cochlearia in uno.
 Aptus mustelæ cinis est, & hirundinis una.
 Præterea pluuias hominis, quas calua supina
 Excepit proiecta sinu, consumere prodest:
 Aut lapis ex nido uaga quem congestit hirundo
 Vellitur: ex nexu fouet, attollitque iacentem
 Pellitur (ut fama est) gustu quoque langor anethi.
Regio morbo pellendo.

R E G I V S est uero signatus nomine morbus.
 Molliter hic quoniam celsa curatur in aula:
 Huic rubia ex mulla fertur conducere lymphæ.
 Allia trita dabis uino madefacta calenti.
 Vellera cum uino suffiri sulphure prodest.
Dentibus, uel strigi inquietatis infantibus.
 NVDVM hominē primū mūdi natura profudit.
 Insuper excruciat, niueis cum dentibus armat.
 Collo igitur molli dentes necentur equini,
 Qui primi fuerint pullo crescente caduci.
 Aut teneris cerebrum gingiuis illine porci.
 Aut leporis niueo bibitur cum lacte caprino.
 Præterea si forte premit stryx atra puellos,
 Virosa immulgens exertis ubera labris,
 Allia præcepit Titini sententia neci:
 Qui ueteri claras expressit more togatas.
Combusturis igne, uel frigore factis.

Sunt diuersa quidem mala frigoris, atque caloris.
 Sed tamen amborum simili nocet ulcere uirus.
 Illa quoque uista putas, quæ sunt niue læsa rigente.
 Conuersa in cinerem platani pila curat utrunque.
 At uero ambustum flammis qui candidus oui
 Succus inest: penna inductus sanare ualebit.
 Aut tu succosæ cinerem perducto lanæ:
 Aut uiuam ex oleo ueteri composito calcem:
 Ordea uel franges, atque oui candida iunges.
 Adsit adeps porcæ: mira est hæc forma medelæ.
 Iunge chelidonijs, ac sic sine uulnera succis:
 Quodque recens ussit glacies, axungia simplex
 Mulcet: & ex facili grata est medicamine cura.
Venenis

Venenis prohibendis.

V T tutus has infestæ fraude noueræ,
 Vel quicumque tuo carpetur liuidus auctu,
 Non expectatis eat sobuia cura uenenis.
 Ante cibos igitur iuglandis foetus edatur.
 Profunt electri uariantia pocula uirus.
 Præterea costæ querno cum cortice lymphæ
 Conueniunt potu: demersæ ue ficus oliuo.
 Sæpe etiam raphanum prædixit numen edendū
 Antidotus uero multis mithridatia fertur
 Confociata modis: sed Magnus scriinia regis
 Cum raperet uictor, uilem deprehendit in illis
 Synthetin, & uulgata satis medicamina risit.
 Bis denum rutæ folium salis & breue granum,
 Iuglandesque duas, terno cum corpore ficus
 Hæc oriente die parco consperfa lyæo
 Sumebar, metuens, dederat quod pocula matri.
Venenis datis.

S I nequit infandum præuere cautio uirus,
 Proximus ille gradus data pocula pellere cura.
 Lac asinæ, placidæque bouis prodesse loquuntur.
 Betonicam ex paruo sumunt plerique lyæo
 Quod si hederæ succos, quæ truncos implicat altos
 Instilles paruis, poterunt haud ulla nocere
 Pocula, quæ quisquam sæuis uitiauerit herbis.
 Si quis Hyoscyamum gustarit lacte capellæ
 Exhausto rabidos poterit mulcere furores.
Vulneribus, & rei dubie curandis.

V V L N E R A tabescunt spatio uitata dierū:
 Curaque nil prodest, nec ducitur ulla cicatrix:
 Sed tamen herbarum tam mira potentia pollet,
 Vlceris annosi sinus ut coalescere possit:
 Marrubium si tu recoquas, illoque liquore
 Vultus atrox foueas, cineres uel hirundinis alte
 Inducas: leporis ue aspersa coagula uino:
 Aut hederam baccho decoctam, & semen anethi:
 Aut cineres alni tardo cum melle ligentur.
 Lumbrici terræ poterunt conducere uulnus:
 Aut facilis lapathi. coma latior ulcera purgat:
 Et comixtus adeps, sed nonnullo sale tactus.
 Pineæ præterea uiuo cum sulphure cortex.
 Et pice cum spissa iam perditā membra reponit.
Verrucis tollendis.

I N T E R D V M existit turpi uerruca papilla
 Hinc quondam fabio uerum cognomen adhæsit:
 Qui solus patriæ cunctando restituit rem.
 Id poterit uitium sanguis curare lacertæ:
 Aut urina canis cum terra inducta madenti.
 Aut herbæ succus, que fertur nomine lichen.
 Est tithymalus item tali satis apta medelle,
 Si rupta immensos fundit uerruca cruores,

F I N I S.

Purpureo triti cineres deuellere profunt,
 Quod fuerit uero conchyli sanguine tinctum.

Hæmorrhoidis medendis.

E X C R V ciant turpes anum si forte papillæ,
 Agrestis prodest radix super addita porri:
 Ne uiiolet, sana in iuglandis fragmine clausum.
 Sal niueum fumes, bethicum quem nomine dicunt,
 Dulcia cumque nigra iunges fuliginæ mella,
 Apponesque super: pellit medicina dolorem.

*Sequuntur x x v i uersus, qui in alijs impressis
 codicibus desiderantur.*

Paralysi depellendæ. primo die ita agendum.

Hunc quicumque cupis citius depellere morbū,
 Protinus antidotum studio tu perferce mirum.
 Scilicet ut ualeas languenti ferre medelam.
 Castoreas siliquas bis sex perquirere cura:
 Tristis item digitis lympham metire duobus.
 Denique tunc capies phyalam, quæ iustior extat:
 Aut equidem flammæ. sed prunas subijce follers.
 Proderit interea tepidum potantibus illud:
 Ictui sed enim potius præbere memento.

Secunda ita medendum est.

C V N Q V E secunda dies orbi peruenerit omni
 Haud alijs rebus prudens adiungere cures.
 Castoris, atque nouem siliquas appendito statim:
 Atque duos semis digitos metire memento.
 In calice atque probo lympham miscere duobus
 Qui patitur tepidum languens hinc forbeat ipse.

Tertia die ita curandum est.

Gratior atque dies ternus cum uenerit imo,
 Rursus in ægroto constanter ferre medicamen,
 Castoreas siliquas iterum quæ pondere sunt sex.
 Hinc etenim binos digitos metire memento
 De lymphæ liquida sed enim subiungere cura
 Et simili debes tepidum præbere modo tunc.

*Ita peragendum est à quarta die usque ad sextam,
 & à septima usque ad nonam, à decima usque
 ad duodecimam, & mirifice prodest.*

Quid quarta die, & reliquis peragendum sit.

Q V A R T V S & ille dies cõsentit. nec ne priori
 Quintus & est similis percellens nanque secundo.
 Sextus itemque simul concordat denique terno:
 Septimus usque nonum percurritur ordine primo:
 Sic decimas currens conscenditur ad duodenum.

TROTVLAE CVR AND ARVM AEGRITV

DINVM MVLIEBRIVM, ANTE, IN, ET POST

PARTVM LIBER VNICVS, NVS QVAM ANTEA

editus, quo foeminei sexus accidentes morbi & passiones, infantum & puerorum a partu cura, nutricis delectus, ac reliqua isse adnata, dispositiones utriusque sexui contingentes, experimenta denique uariarum aegritudinum, cum quibusdam medicamentis decorationi corporis inferuentia, edocentur.

P R O L O G V S.

VM auctor uniuersitatis DEVS, in prima mundi constitutione, rerum naturas singulas, iuxta genus suum distingueret, naturam humanam supra caeteras creaturas singulari dignitate concidit. Huic enim, supra aliorum animalium conditionem, rationis & intellectus libertatem dedit. Propterea uolens eius generationem perpetuo subsistere, in sexu dispari, masculum & foeminam creauit, ut eorum foecunda propagatio: ne nunquam desineret emergere futura soboles. Quorum quidem coeplexiones grata quadam commixtione contemperans, naturam masculi calidam & siccam, foemellae uero frigidam & humidam constituit: qua cuiusque alterius complexionis excessus, mutua qualitatum contrariarum repugnantia coerceretur: adeo, ut uiri constitutio calida & sicca, mulieris frigiditatem & humiditatem: & contra huius natura frigida & humida, illius complexionem calidam & siccam remulceret. Similiter ut masculus qualitate fortiori dignus, in mulierem tanquam in agrum semen effunderet, & mulier qualitate debiliore praedita, tanquam uiri officio subdita, semen effusum in gremium natura susciperet. Quoniam ergo mulieres natura sunt uiris debiliores, hinc est quod in eis saepius abundant aegritudines, maxime circa membra operi naturae debita. Quae cum in loco secretiori accidant, ipsae propter uerecundiam, & conditionis fragilitatem, non audent angustias suarum aegritudinum medico reuelare. Quae propter ego, miseranda illarum calamitate, praesertim cuiusdam matronae instigatione, compulsa, incepi diligentius contemplari de aegritudinibus, quibus foemininus sexus sepius molestat. Cum itaque in mulieribus non tantus abundet calor, qui prauos & superfluos, qui in eis quotidie congregantur, sufficiat consumere humores, nec tantum laborem ualeat earum debilitas tolerare, ut sudorem possit ad exteriora illos natura expellere, sicut in uiris: ideo ipsa natura, propter defectum caloris, eis praecipuam quandam purgationem destinauit, scilicet menstrua, quae uulgo flores appellat. Nam sicut arbores non produunt sine floribus fructus, sic mulieres sine proprijs floribus, conceptionis officio defraudantur. Haec autem purgatio contingit mulieribus, sicut de nocte uiris pollutio. Semper enim natura grauata quibusdam humoribus, siue in uiris, siue in mulieribus, iugum suum nititur deponere, & laborem minuere. Solet praeterea huiusmodi purgatio mulieribus contingere circa decimum tertium, uel quartumdecimum annum, uel paulo citius, uel paulo tardius, secundum quod in eis magis, uel minus abundat caliditas uel frigiditas. Durat autem usque ad quinquagesimum annum, si est macra: quandoque usque ad sexagesimum, aut sexagesimum quintum, si est humida: in mediocriter pinguibus, usque ad quadagesimum quintum. Si autem debito tempore & ordine contigerit talis purgatio, exonerat se competenter natura a superfluis humoribus. Si uero menstrua plus uel minus exierint, quam debent, plures aegritudines inde emergunt. Quoniam inde minoratur appetitus tam cibi, quam potus. Quandoque fit uomitus: & quandoque appetunt terram, carbones, cretam, & similia. Quandoque ex eadem causa dolor sentitur circa collum, dorsum, & in capite. Quandoque adest febris acuta, cordis morbus, hydropisis, uel dysenteria. Haec autem contingunt, uel quia tempore longo deficiunt menstrua uel quia prorsus non habent: unde non solum hydropisis, uel dysenteria, uel morbus cordis accidunt, sed & aliae peiores aegritudines. Aliquando enim accidit diarrhoea, propter nimiam frigiditatem matricis: uel quia uenae eius sunt multum graciles, ut in extenuatis mulieribus: quia tunc humores spissi & superflui non habent liberos meatus, per quos possint erumpere: uel quia humores sunt spissi & uiscosi, ideo propter conglutinationem, eorum exitus impeditur: uel quia deliciose comedunt: uel quia ex aliquo labore multum sudant. Sicut testatur Galenus. Mulier quae se non exercet multum, necesse est, quod abundet in multis menstruis, ad hoc ut sana existat. Aliquando mulieribus deficiunt menstrua, quia in corpore earum coagulatus est sanguis: uel quia sanguis per alia loca emititur, ut per os, aut per nares, per sputum, aut haemorrhoides. Aliquando deficiunt menstrua ex nimio dolore, uel ira, uel motu, uel timore. Si autem diu cessauerint, suspitione grauis aegritudinis futurae arguunt. Nam urina eorum uertitur in ruborem, uel in colorem loturae carnis recentis: quandoque in uiriditate, uel liuiditatem, aut in colorem, qualis est color graminis, facies earum mutatur.

TROTULAE DE MULIERVM PASSIONIBVS,
ANTE, IN, ET POST PARTVM, CVM RELIQUIS
partim item inferuentibus liber experimentalis mirificus.

De retentione Menstruorum. Cap. I.

S igitur deficient Menstrua, & mulier sit corpore extenuata, tunc phlebotometur ei uena quæ est sub cauilla pedis interius, quæ dicitur Saphena, primo die de uno pede, sequenti die de altero: & extrahatur sanguis secundum quod uirtus ex postulauerit. Quia in omni egritudine generaliter cauendum & respiciendum est, ut non nimis debilitetur egrötäs. Refert enim Galenus de quadam muliere, cui defecerat menstrua per nouem menses, & in toto corpore constricta fuerat & extenuata, cui et penitus defecerat comedendi appetitus: unde ipse extraherebat ei sanguinẽ de predicta uena per tres dies, de uno pede primo die lib. I. secundo die lib. I. de altero pede, tertio die de primo pede iterum unc. VIII. & ita in breui spatio redijt color & calor uiuificus, cum debita totius corporis habitudine. Cum aut uenter fuerit constrictus, sicuti frequētissime restrictis mēstruis accidit, tunc accipe pilulas de quadam medicina competenti, & acue eas prout ipsum acumen poterit sustinere: & ei tribue. Postea phlebotometur de Saphena. Deinde balneetur: & post balneum bibat de calamento, uel de nepita, uel mentha coctis cum melle: ita tamen, ut septem partes sint aquæ, & nouem mellis. Et sepe balneum est intrandũ. Et post balneum bibat de Diatesaron, cum decoctione mellis & aquæ. Conferunt etiam omnia diuretica, ut foeniculus, spica, apium, ciminum, ameos, carui, petroselinum, & feniha. Hæ omnes herbæ, uel singulæ, in uino coctæ, uel cum melle, & potatæ conferunt. Galenus sic docet. Artemisia trita cum uino, uel in eo coctæ, & potata multum confert. In balneo non modicum iuuat, si bibatur nepita, uel in ipso balneo coquatur: uel uiridis trita ligetur super uentrem, uel sub umbilico, uel super umbilicum. Vel decoquatur in olla, & mulier supponat sellam perforatã, & desuper sedeat cooperta undique, & per calamum, uel embotum fumus exeat: ut is introceptus, penetret ad matricem. Valet etiã artemisia cum his herbis, admixta thapsia, sileleos, salua, origanũ, ciminum, ameos, sauina, melissa, pulegium, anethum, betonica, anisum, satureia, leuisticum: quæ omnes, uel quædam ex eis decoquantur in aqua: & impleatur sacculus unus lana minutissime carpinata, ut sit in modum pulmonaris: & intingatur in illa aqua, & calidus uentri apponatur: & hoc fiat frequenter. Item Puluis optimus ad prouocanda Menstrua. Recipe flammulæ, cicutæ, castorei, artemisiæ, centonicæ, myrrhæ, centaureæ, saluæ ana, fiat puluis, & detur drac. I. cum aqua decoctionis sauinæ & myrrhæ: & in balneo bibat, & detur una uice scrup. I. Si autem Matrix indurauerit, adeo ut istis adiutorijs non possint educi menstrua, Recipe fel tauri, aut aliud fel, & puluerem nitri, & cum succo apij, uel hyfopi misceantur: & intingatur ibi lana carpinata: & post prematur ut sit dura, rigida, & longa, ut in uuluum possit immitti: & intromittatur. Aut fiat aliud pessarium in modum uirgæ uirilil: & sit concauum: ibique imponatur medicina, & iniiciatur.

De paucitate Menstruorum. Cap. I I.

MULIERES autem quædam sunt, quæ cum ueniunt ad tempus Menstruorum, nulla, uel modica habent. Quibus sic subuenias, Accipe radices faliçis rubeas, de quibus ligantur dolia, & bene ab exteriori cortice munda, & pista: & eas pistatas cum uino, uel aqua, decoquendo distempera, & mane de ista coctione da ad potandum haustum tepidum. Si uero grauius laborat, tunc dabis ei cibum istiusmodi factum. Rubeam maiorem, & maluam teras: & cum farina hordei, & albumine ouorum misce: & inde fac crispellas. Valet etiam huiusmodi herbæ suffumigatæ ad prouocanda menstrua. Vel ad idem accipe uerbenã, rutam, & pista fortiter, & coque cum lactido: & da patienti ad comedendum. Postea radicem faliçis tubtilis, & radicem rubeæ maioris tere, & da succum patienti cum uino. Mulieres item si pauca habent Menstrua, & cum dolore ea emittunt, Recipe betonicæ, pulegij, centonicæ, artemisiæ ana M. I. decoquantur in aqua, uel uino usque ad consumptionem duarum partium. Postea fiat colatura per pannum, & bibatur cum succo fumi terræ. Si uero diu defecerint Menstrua, Recipe rheupontici drac. II. artemisiæ sicç, piperis, ana drac. I. & fiat inde puluis: de quo bibat mane & sero per tres dies: & cooperiat se, ita ut sudet. Item Recipe menthæ, pulegij, rutæ ana M. I. faliçis gemmæ, drac. III. plantæ caulil rubeæ M. V. & tria capita porri. Hæc omnia coquantur simul in olla rudi: & bibat in balneo. Aliud, Recipe radicem ireos, leuisticum, herbam nepitam, coloquintidam, foeniculum, rutam: coquantur in uino, & illud uinum potui detur. Vel decoquantur in uino, sauina, apium, foeniculus, petroselinum, leuisticum, nepita: & bibatur. Item Recipe tanacetum, trifolium, artemisiã: frixa cum butyro, & pone super umbilicum. Medicus quidam in regione Franciæ sic fecit. Recipe zinziber, folia lauri, & sauinam: trita simul in olla rudi, ponantur super carbones uiuos in sede perforata, & desuper sedeat mulier, & fumum recipiat per inferiora: & sic mēstrua redibunt, fiat ter, uel quater, uel pluries. Mulier autem quæ huiusmodi fomenta frequentat, uuluum suam abintra inungat unguentis frigidis, ne nimis calefiat. Valet etiam ad prædicta fumigatio de cimino, foeniculo, anetho, calameto, mentha, urtica, omnibus simul commixtis, uel simplicibus. Valet ad idem scarificatio, & similiter coitus. Nocet autem minutio facta in manu. Comedat, si sit sine febre, porros, cepas, piper, allia, ciminum, pisces squamosos: & uinum forte bibat, si sit sine dolore capitis, & sine defectu neruorum, & sine febre. quia in omni febre nocet uinum.

DE

PASSIONIBVS MULIERVM.

72

De nimio fluxu menstruorum. Cap. III.

S VNT & aliæ Mulieres prædictis contrariæ: quæ habent menstrua inordinate fluentia: quibus hoc modo succurras. Accipe soleas ueteres, & pulueriza: & folia lauri fac decoqui: & his decoctis, fiat suffumigium. Vel accipe cineres calidos, & misce cum uino rubeo calido, & cõfice in modũ pastæ: & malaxa, & inde accipe ad modum cunei mediocris, & inuolutum panno lineo nouo impone adhuc tepidum. Vel accipe saluiam, & camphoram: pista fortiter, & fac crispellas cum uino, & coque super tegula: & da patienti ad constringenda menstrua. Postea accipe etiam hoc aliud remedium, quod sic fit. Accipe cornu cerui puluerizatum cum cinere urticæ mortuæ, & distempera cum aqua pluuiali: & da bibere, non omittendo prædictum suffumigium: quod confortat matrices frigidas. Confortantur etiam isto fumigio. Recipe spicæ nardi, carioph. nucis muscatæ ana, puluerizata proijciantur super prunas. Valet & ceteræ purgationes quas diximus. Abundant quoque menstrua præter naturã. Quod contingit, quia uenæ matricis sunt amplæ, & apertæ. Vel quia quandoque crepantur, & fluit inde sanguis in multa quantitate: & apparet sanguis fluens rubeus, & clarus. Quia ex multitudine cibi & potus generatus est sanguis multus, qui cum non possit intra uasa contineri, prorumpit extra. Vel contingit quandoque propter nimiam sanguinis calefactionem, ex cholera redundante ex felle, quæ facit sanguinem ebullire: adeo, ut non possit in uenis contineri. Vel quia phlegma falsum admiscetur sanguini, & ipsum attenuat, & a uenis facit prorumpere extra. Si sanguis, qui egreditur, sit citrinus, aut uergat ad citrinitatem, ex cholera contingit. Si ad albedinem, ex phlegmate. Si ad ruborem, ex sanguine. Huiusmodi ægritudines emergunt, propter humores interius corruptos: quam corruptionem natura dedignatur sustinere. Quandoque contingit propter dia brosim: ex qua sæpiissime sequitur mors. His de causis mulier discoloratur, & macrescit: & si diu durauerit, in hydropisim de facili conuertitur. Epatis enim substantia in frigidatur propter subtractionem sanguinis, per quem deberent mēbra in suo calore naturali conseruari. Vel quandoque accidit propter defectum caliditatis succositate digerere nequeuntis, & debito modo humores commutare non ualentis. Si ergo sanguis est in causa, minuendus est de manu, uel brachio, ut sanguis sursum prouocetur. Sumendum est etiam aliquod leue catarticum. Si cholera sit in causa, quæ a felle redudat, detur trisera Saracenicã, & rosata nouella cum succo uiolarum, & scariolæ. Si contingat ex abundantia phlegmatis & cholæræ nigræ, detur aliqua hierarum cum aqua calida, uel uino secundum alios, & bibat. Post purgationem uero apponenda sunt quædam constrictiua exterius & interius, quæ constringant. Potet ergo aquam in qua coctæ sint cortices mali granati, psidix, flores rosarum rubearum, gallæ, nux muscata, folia quercus, bedegar, rubus, agrimonia, plantago. Hæc omnia immixta, uel simplicia iuuant. Post cibum, uel inter cibaria detur eis puluis lapidis hematitis cum aqua pluuiali distemperatus ad potandum: uel puluis coralli, & gummi balauistiæ, seminis myrti, portulacæ, boli armeni: & puluis de cornu cerui, plantaginis, centinodij, sanguinis draconis, spodij, seminis citoniorum. Comedat gallinas coctas in pane, pisces recentes in aceto coctos, panem hordeaceum. Bibat ptisanam de hordeo factam, in qua primitus coquatur radix plantaginis, & bulliat cum ptisana, & melius erit. Postea bulliat in aqua marina donec crepat, & corrigitur: & apponatur acetum, & coletur per pannum, & detur ad potandum. Bibat etiam uinum rubeum cum aqua marina lymphatum. Ponantur quoque uentosa ignitæ inter mammillas, quæ sanguinem superius trahant. Inijciatur succus plantaginis per pessarium. Valet etiam succus semperuiuæ, si cum uino bibatur albo. Similiter succus persicariæ ualet super uentrem linitus. Item accipe duo frusta lardi lata cum sale, & desuper aspergat ur succus coriandri cum semine eius, & puluis absinthij, & unum frustum ligetur super umbilicum, & alterum super renes. Fiant etiam duo emplastra de absinthio cum axungia, & ligetur super renes, & uentrem: quibus si addantur folia myrti trita, melius erit. Aliud. Accipe testas nucis maioris, & fac puluerem, & da in potu cum aqua marina. Postea fac emplastrum de stercoribus ouium, uel cati cum axungia, & superponatur uentri & renibus. Vel fac puluerem de testis ouorum, & da in potu per tres dies cum aqua tepida, quantum poteris leuare cum duobus digitis.

De suffocatione matricis. Cap. IIII.

QUANDO QVE suffocatur Matrix: quandoque uidelicet sursum tollitur, unde prouenit subuersio stomachi, & appetitus debilitatio ex debilitate cordis. Quandoque patiuntur syncopen, & ita euanescent pulsus, quod penitus non sentitur: ex eadem causa. Quandoque Mulier contrahitur, ita quod caput iungitur genibus, & uisu caret, & uocis officium amittit, nasus distorquetur, labia contrahuntur, & dentes stringit, & pectus sursum præter solitum eleuatur. Galenus refert de quadam Muliere, quæ ita patiebatur, & amiserat pulsum & uocem, & erat quasi defuncta: quia exterius nullum signum uitæ apparebat: sed tamen circa cor natura adhuc parum caloris retinuerat. Vnde quidam iudicabant eam mortuam. Galenus uero lanam bene carpinatam naribus & ori eius apposuit, cuius motu eam uiuam recognouit. Contingit autem hoc Mulieribus, quia sperma nimium corruptum abundat in eis, & in nenenosam naturam conuertitur. Et præcipue accidit illis, quæ uiris non utitur, maxime uiduis, quæ antea cõfueuerit uti

k ij

carnali cōmercio. Virginitas etiam solet euenire, quæ ad annos nubiles peruenerunt, & uiris uti non possunt: cum in eis maxime abudet sperma, quod per Masculum natura uellet educere. Ex hoc autem semine superabundante, & corrupto, quædam fumositas frigida dissoluitur, & ascendit ad partes quasdam, quæ à uulgo Collaterales dicuntur: quia cordi & pulmōni sunt uicinæ, & cæteris instrumentis uocalibus, unde solet fieri impedimentum uocis. Huiusmodi morbus solet etiam principaliter oriri ex defectu menstruorum. Ideo cum deficiant menstrua, & semen superabundet, tanto molestior & prolixior est ægritudo, maxime quando partes occupat altiores. Summum igitur remedium est, ut manus & pedes mulieris moderate fricentur cum oleo laurino, & naribus applicentur ea, quæ sunt grauis odoris: ut galbanum, opopana cum, castoreum, pix, lana combusta, pannus lineus combustus, & pellis combusta, & asa fœtida. Sed tamen oleis & unguentis, quæ sunt odoris aromatici, debent uulue earum inungi intus & extra: qualia sunt oleum muscellinum, & oleum nardinum, sed super omnia melior est inunctio facta cum zibeto. Hæc enim menstrua attrahunt, & prouocant. Præterea apponantur uentosa in inguine, & pectine. Item in sero accipiat diaciminum cum succo apij, uel nepite, uel cum syrupo de calamento. Vel Recipe castorei, piperis albi, costi, menthe, apij, ana drach. I. terantur, & distemperentur cum uino albo uel dulci, & da sero drach. III. Iustianus Medicus, contra hunc morbum præcipit ciminū desiccari, & in potu dari drach. I. uel cochlearia duo. Præcepit etiam uulpis priapum, uel caprioli accipi, & inde fieri puluerem, & per pessarium iniici. Ad idem multum ualet radix leuistici cocta & trita cum axungia, & ligata super umbilicum.

De descensu Matricis. Cap. V.

SI contingat post partum Matricem nimis de loco suo descendere inferius, calefiat auena prius humectata, & facellata apponatur. Mouetur autem quandoque Matrix de loco suo, & quandoque descendit, & quandoque per uuluum egreditur foras. Et hoc contingit propter neuorum remollitionem, & frigidorum humorum abundantiam. Huiusmodi uero remollitio & infrigidatio contingit ex aere frigido per orificia matricis subintrante, ut quando mulier detecta se directe opposuerit aeri frigido. Vel si super lapidem trigidum diu fedeat. Quandoque contingit ex balneo aquæ frigidæ: quia per hoc debilitatur matrix, ideo exit de loco suo. Interdum etiam contingit conatum pariendi. Si descendit, & non exit foras, apponenda sunt naribus aromatica, ut balsamus, muscus, ambra, spica, storax, & similia. Sed inferius fumigetur rebus fœtentibus, ut est pannus lineus combustus, & similia. Fomentetur umbilicus, lana, uino & oleo infusa. Si uero Matrix exierit, distemperentur aromatica cum succo absinthij: & ex eis inungatur uenter cum penna. Postea Recipe Rutæ, castorei, artemisiæ ana partes equales, & decoquantur in uino usque ad consumptionem duarum partium: deinde da in potu. Saccelletur uenter & umbilicus de frumeto cocto. Postea Matrix egressa, manu appolita restitatur usque ad locum suum concussa. Postea Mulier intret aquam, in qua cocta sint balaustræ, rosæ, cortices mali granati, gallæ, sumach, myrtilli, glandes, folia & cortices quercus, & nucis cupressi, & lenticula. Deinde fiat stupha, quæ multum ualet. Quia Galenus præcepit eis facere stupham de buxo posito in olla super carbones uiuos: & Mulier sedeat desuper cooperta, & fumum intra se recipiat. Diæta sit frigida & stiptica sine cimino, pipere, & sine omni acumine. De fructibus comedat costana, mespila, sorba, mala acra, & similia. Bibat uinum temperatum stipticitate participans. Experimentum probatissimum ad Matricem egressam. Recipe pulueris de corde cerui, foliorum lauri, ana drach. I. myrrhæ, scrup. I. distemperentur trita cum uino, & dentur potanda: & sic Matrix reuertetur in suum locum.

De motu Matricis ex suo loco, quæ tamen non eleuatur, neque deprimitur. Cap. VI.

ALIQUANDO mouetur Matrix de loco suo, non tamen sursum eleuatur uersus spiritualia, nec per orificiū egreditur foras, neque descendit. Cuius signum est: quod Mulier sentit dolorem in sinistro latere, menstruorum retentionem, distorsionem membrorum, difficultatem mingendi, torsiones, & rugitus uentris. Accipe ergo econtra apium, & fœnum græcum & trita cum uino da potui. Aliud. Recipe agaricum, semen plantaginis, atque satyreæ: pulueriza, & da in potu cum uino, uel melle cocto. Ad hoc ut uulua non moueatur de loco suo, & ut nulla duritia molestetur. Recipe medullæ cerui, adipis anserini, ceræ ruberæ, butyri, ana unc. II. quibus addendo fœnum græcum, semen lini: coquantur in aqua ad lentum ignem usque ad plenam decoctionem, & iniiciatur per pessarium. Istud enim est utile contra plures morbos oris Matricis.

De nimia caliditate Matricis. Cap. VII.

CONTINGIT quandoque matricem distemperari in caliditate, ita quod maximus ardor & calor ibi sentiatur. Cura hoc modo. Recipe opij scr. I. adipis anseris scr. I. ceræ, mellis, ana scr. III. olei unc. I. albumina duorum ouorum, & lac Mulieris: commisceantur, & iniiciantur per pessarium.

De Apoftemate Matricis. Cap. VIII.

QUANDOQUE nascuntur in Matrice inflationes, & apoftemata diuersi coloris. Si à felle exiēs cholera

lera causa est apoftematis, tūc febrē habet & cancrū. Si à frigidis humoribus causa fuerit, tumidū & durū est apofstema, & sentit Mulier in coxis, anchis, & tibijs grauedinem cum multo dolore. Aliquando nascuntur ibi apofstema ex uentositate, uel icteru, uel alijs læsionibus. Vel ex eo, quod nunquā menstrua deficiunt. Si nascuntur in eminentiori, uel anteriori parte Matricis, dolor sentitur circa uuluum, & inde nascitur stranguria. Si apofstema fuerit interius in orificio matricis, dolor sentitur circa umbilicum, & renes. Si in parte posteriori, dolor sentitur in dorso sub costis, & uenter constipatur. Si de sanguine, uel cholera rubea sit natum apofstema: febris adest continua, uel acuta, sitis, & dolor nimius. Si ergo sit de calida causa, expedit, ut ungantur Muliebria, & trahatur sanguis à uena quæ cadit sub pede (sicut asserit Galenus) non de manu. Quia nocuum esset in passionibus matricis sursum trahere sanguinem, auferrentur enim menstrua. propterea ab inferiori parte trahatur sanguis iuxta uirtutem patientis. Et si fortis fuerit Mulier, ut possit sustinere, bis in die minuatur. Postea accipiat in potu aquam eorum, quæ mitigant caliditatem. ut succus morellæ, plantaginis, semperuiuæ, cassilaginis, mandragoræ, & similia. Fiat etiam emplastrum quod mitiget dolorem, & confortet uirtutem. ut de succo portulacæ, semperuiuæ, psillæ, plantaginis, scariolæ, & oleo rosato. Postea apponantur maturatiua. ut semen lini cum butyro, malua, & fœnugræcum, cocta cum adipe anseris, uel gallinæ, albumen oui, melilotum. De his simplicibus, uel compositis fiat pessarium. Item dicit Galenus, quod multum prodest federe in aqua, ubi cocta sit spica. Paulus docet fieri pessarium ad duriciem Matricis, & in uersionem eiusdem, & inflationem, & uentositatem à corpore eiciendam. Recipe medullæ uituli, adipis caponis, meliloti, taxonis ana ad pondus XII. denariorum. medullæ cornu cerui, scr. III. adipis anseris, gallinæ, ana drach. II. mellis drach. II. hysoyi, ceroti ad pondus VII. denariorum. Omnia terantur, & commisceantur, & distemperentur cum lacte mulieris, & oleo rosaceo, & iniiciatur per pessarium, & fiat inde emplastrum. Si frigidum sit, & generatum ex grossis humoribus, Recipe fœnum græcum, melilotum, semen lini, & rutam: coquantur in aqua, & de substantia fiat emplastrum, & succus pessariæ. Sæpe utatur balneis & emplastris. Diæta sit subtilis, ut grossities humorum attenuetur. Et si ad saniem uolueris apofstema ducere, apponatur maturatiua, & cutē rumpentia, ut sanies effluat. sicut semen lini, fœnum græcum, farina hordei, cocta simul cum farina tritici, uel fabæ cum fimo columbarum syluestrium coctæ. Si autem apofstema crepuerit, & sanies inde effluerit in uescicam, bibat lac caprinum, uel asinum: & fiat pessarium de psilana, & melle, & iniiciatur in matricem.

De Vlcere Matricis. Cap. IX.

VL CERATUR quandoque Matrix de acumine medicinæ, uel materiæ. Quandoque ab exorsu. quod cognoscitur per saniem egredientem, & dolorem, & punitionem matricis. Si uulnera sint ex sanie, uel corrosione uenæ, sanies uergit aliquantulum in nigredinem cum fœtore horribili. Primo ergo debent apponi mundificatiua saniei, & dolorem mitigantia. ut est succus morellæ, & plantaginis, cum oleo rosaceo, & albumine oui, cum lacte mulieris, & cum succo portulacæ, uel lactucæ, quæ sint frigidæ naturæ. Diæta sit frigida. Balneetur in aqua ubi cocta sint rosæ, myrtus, fœnum græcum, psidia, lenticula, galla, balaustræ, & similia. Si uero uenæ putrefactæ sint, detur sanguis draconis, uel myrrha, uel bolus, uel thus, uel aristolochia longa. & de his simplicibus, aut compositis fiat clystere, uel pessarium. Nec minus ualet acacia, cum lino per pessarium iniecta.

De Pruritu Vuluæ. Cap. X.

PRURITVS Vuluæ si fuerit, accipe camphoram, lithargyrium, baccas lauri, & albumen oui, & fiat pessarium, uel clystere. Galenus dicit, quod puluis fœnugræci cum sanguine anseris, ualet ad duriciem matricis. sicut testatur Hippocrates.

De impedimento Conceptionis, & de his quæ faciunt ad impregnationem. Cap. XI.

QUAEDAM Mulieres sunt inutiles ad concipiendum: uel quia nimis tenues sunt & macræ: uel quia sunt nimis pingues, in quibus caro circunvoluta orificio matricis, constringit eam, nec permittit semen uiri in ipsam intrare. Quædam habent matricem ita lenem & lubricam, quod semen receptum nequeat in ea retineri. Quod contingit quandoque uitio uiri, qui habet semen nimis tenue, quod infusum matrici, liquiditate sua foras labitur. Quidam etiam uiri testiculos habent ualde frigidos, siccos: illi raro, aut nunquam generant: quia semen eorum est inutile generationi. Manifestum est igitur, quod Conceptio impeditur tam uitio uiri, quam mulieris. Si uitio mulieris, hoc dupliciter contingit. Vel ex nimia matricis caliditate, uel humiditate. Matrix enim quandoque sua lenitate præter naturam sperma iniectum retinere non potest. Et quandoque præ nimia sui humiditate sperma suffocat. Et quædoque ex nimia caliditate matricis semen comburent, nequit concipere. Si ergo præ nimia caliditate & siccitate matricis mulier non posset concipere, hæc erunt signa. Labia uulue apparent ulcerata, & tanquā Boreali uento excoriata cum maculis rubeis: adest & sitis assidua, & casus capillorum. Hæc ergo cum uideris, & mulier 30. annos habuerit, incurabilem iudicauimus. Si autem fuerit iuuenula, neque passio

diurna, sic ei subuenias. Accipe maluam, artemisiam, & in aqua decoque, & cū tali decoctione ter uel quater fumiges patientem: inter quas fumigationes, suppositoria, & etiam pessaria uulua cum oleo muscellino, & modico musco facies, ut matrix confortetur. Sed in die septimo post purgationem, uel fumigationem factam, accipe de trisera magna ad modum glandis, & inuolue in bombace, & inde suppositorium facies uulua, ut beneficio talis suppositorij & tot fumigationibus recipiat aliquam confortationem, lenitatem, & lanuginem. In sequenti uero die eam facies cum uiro coire. Eadem quoque cura sequenti septimana, si expediat, utaris, faciendo suffumigationes prædictas, & alia, ut diximus, beneficia adhibendo. Hoc facies quousque prædicta symptomata remittantur: & eā bis, uel ter facies coire in hebdomada. quia sic citius poterit impregnare. Si uero præ nimia humiditate matricis concipere non possit, hæc erunt signa. Oculos habebit lacrymosos assidue. Cum enim matrix crebro per neruos alligata sit, necesse est, ut cerebrum matrici compatiatur: unde si matrix nimiam in se habet humiditatem, ex ea cerebrum impletur, quæ ad oculos redundans, eos inuoluntarie cogit emittere lacrymas. Et quod cerebrum matrici compatiatur, signum est alienatio matricis ex menstruorum retentione. Purgetur ergo in primis cum Theodoricon eruptio. Tumque tres uel quinque pilulas de eodem Theodorico, uel Paulino præcipimus fieri, etiam in bombace, ne dissoluantur, inuolui, & quantum prudenter possibile per pudenda intro mitti. Si uero matrix non bene purgata fuerit, in alio die eodem modo pessarium de trisera, cum modico musco ei facies. Et hoc tam diu continuabis, donec à superfluitate, humiditatem euacuatam cognoueris. Et postea accipe parum de musco cum oleo muscatellino, uel alio odorifero: quod iterum per uulua inintromittatur. Et si bene purgata fuerit, sentiet odorem in ore: unde si quis eam osculetur, crederet eam muscum in ore tenere. Item si sitim propter hanc purgationem habuerit, scias eam bene purgatam esse: quare ita purgata frequenter coeat, & concipiet. Quod si uitio uiri impediatur conceptio, sit hoc aut defectu spiritus spermatæ impellentis, aut defectu spermatæ humiditatis, aut defectu caloris. Si ex defectu caloris, signum est quod non appetit coitum. Vnde oportet talibus renes inungere cum aragon. Vel accipe semen erucæ, & euforbium, & in puluerem subtilem redige, & cum oleo muscatellino & pulegino misceas, & inde renes inungas. Si autem fiat defectu spirituum, signum est, quia appetit, sed non erigitur uirga. Cui succurrimus cum unguento multorum spirituum generatiuo. Si uero defectu spermatæ, signum quia cum coit, nihil, aut parum seminis emitit. Huic subuenimus cum augmentantibus & generantibus spermatæ, ut sunt cepæ, pastinacæ domesticæ, & similia. Si mulier fuerit sterilis, aut uir, hoc modo percipies. Accipe duas ollas, & in utranque pone cantabrum, & in unam earum cum cantabro infundas de urina uiri, & in alteram de urina mulieris: & sic ollæ permittantur per nouem, uel decem dies. Et si sterilitas sit uitio Mulieris, inuenies uermes multos, & cantabrum foetidum in eius olla. & econtra habebis indicia similia ex altera urina si sterilitas sit uitio uiri. Si uero in neutra urina talia signa uideris, neuter erit in causa sterilitatis: ideo tunc poterunt medicinæ beneficio adiuuari ut concipiant. Vnde si uolunt concipere masculum, uir accipiat matricem & uulua leporis, & faciat exiccari, & puluerizatum distemperet cum uino, & bibat. Similiter mulier faciat de testiculis leporis, & in sine menstruorum iaceat cum uiro suo, & tunc masculum concipiet. Aliud remedium est. Accipiantur epar, & testiculi parui porci, quem solum seropha edidit, & siccentur: fiat inde puluis, & detur in potu masculino uel mulieri non potentibus generare, & concipient. Item si Mulier uult impregnari, accipiat testiculos ueris, uel apri, & faciat desiccari, & in puluerem redigi, de quo Mulier cum uino bibat post purgationem menstruorum: deinde coeat cum uiro, & concipiet. Nota, dicit Galenus, quod mulieres, quæ habent uuluas angustas, & matrices strictas, non debent uiris uti, ne concipientes moriantur. Sed cum non omnes illæ possint abstinere, indigent nostro auxilio. Ideo si illarum quædam ob periculum mortis non auderet concipere, illa secum carne nuda ferat matricem capræ, quæ nunquam habuit foetum. Inuenitur lapis quidam dictus Gagates, qui gestatus in collo, uel etiam gustatus, prohibet conceptionem. Item accipe mustelam masculum, & auferantur ei testiculi, & relinquatur uiuus: hos testiculos ferat secum Mulier in sinu suo, & liget eos in pelle anserina, uel in alia pelle, & non concipiet. Si autem læsa fuerit in partu, & præ timore mortis non uult amplius concipere, ponat in secundina tot grana cataputicæ, uel hordei, quot annis uult sterilis permanere. Et si in perpetuum uult sterilis permanere, plenam manum imponat.

De formatione Seminis concepti. Cap. XII.

PRIMO mense fit purgatio sanguinis. Secundo fit expressio sanguinis & corporis: tertio, unguis & capillos producit. Quarto, motum: & ideo nauesant mulieres. Quinto accipit foetus similitudinem patris, uel matris. Sexto, neruorum constrictionem. Septimo, ossa & neruos confirmat. Octauo, mouet natura, & infans rerum beneficio repletur. Nono, à tenebris procedit in lucem.

De situ Foetus in utero matris. Cap. XIII.

REFERT Galenus, quod ita ligatur foetus in matrice, sicut fructus in arbore: qui cum procedit à flore, tenerimus est, & ex qualibet occasione corrui: sed cum adultus fuerit, & aliquantulum maturior, & firmatus adhæserit arbori, non de leui occasione corruiet. Cum autem totaliter maturior fuerit, per se, & non alia occasione decidet. Sic cum primo educitur infans ex semine concepto, tenera & non firma sunt eius ligamenta quibus alligatur matrici, & ideo de leui emittitur per abortum. Vnde Mulier propter

propter tussim, diarrhoeam, uel dysenteriam, uel motum nimium, uel iram, uel minutionem sanguinis potest foetum amittere. Cum uero infusa est anima in puero, paulo firmius adhæret, neque cito labitur. Sed cum puer maturauerit, nature officio cito educitur. Vnde Hippoc. dicit, quod si mulier indigeat purgatione, uel minutione, hæc non facias ante quartum mensem: sed in quinto, uel sexto potest purgari, uel minui, si necesse fuerit: sed tamen moderate cū cholagogo, uel apozimate, cum cautela, prout uirtus patientis poterit pati: ultra uero, & ante hoc tempus, periculosa erit euacuatio. Maturato tandem tempore partus puer mouet se uehementius, & nititur ad egressum: cum ipsius temporis natura uulua aperiri facit: ut foetus inueniat sui exitus libertatem: & ita foetus, de cubili suo, scilicet de secundina, nature uigore expellitur.

De signis Impregnationis. Cap. XIII.

AD cognoscendum, utrum mulier gestet masculum, uel foeminam, accipe aquam de fonte, & mulier extrahat duas uel tres guttas sanguinis, uel lactis de dextro latere, & infundantur in aquam: & si fundum petant, masculum gerit: si supernatant, foeminam. Vnde dixit Hippoc. mulier quæ masculum gerit, bene colorata est, & dextram mammillam habet grossiorem: si pallida est, gerit foeminam, & sinistram mammillam habet grossiorem.

De Regimine pregnantium. Cap. XV.

MULIER quando incipit impregnari, cauendum est, ne nominetur, coram ipsa quod non possit haberi. quia si postulerit, & non detur ei, dat occasionem abortiendi. Quod si appeteret argillam uel cretam, uel carbones, dentur ei fabæ coctæ cum zaccaro. Instante autem tempore partus sæpe balneanda est mulier: & inungatur uenter eius cum oleo oliuarum, uel cum oleo uiolarum: & comedat cibos leues, & digestibiles. Si uero pedes eius tumuerint, inungantur cum oleo rosaceo, & aceto. Et post cætera cibaria comedat uolatilia, citronia, mala granata. Et si uenter eius uentositatem distendatur, accipe seminis apij, ameos, mēthæ, ana drac. III. mastichis, garyophylorum, cardamomi, radices rubæ maioris, ana drac. III. castorei, zerloariæ, ireos, ana drac. II. zucc. drach. V. fiat puluis subtilissimus, & conficiatur cum melle: & dentur ei scrup. III. cum uino, hoc enim materiam aufert uentositatem, & abortum prohibet, si prout decet recipiatur.

De Regimine parturientis. Cap. XVI.

TEMPORE partus imminente, paret se mulier, ut mos est, Obstetrix similiter. Fiat quoque cum magna cautela sternutatio, constrictis naribus & ore: ut maxima pars uirtutis & spirituum tendat ad matricem. Deinde detur ei decoctio foenigræci, muscilago lini, & psilij, uel parum theriacæ, uel diatessaron cum decoctione artemisæ in uino. Itē de galbano cum asa foetida & myrrha, uel ruta fiat troiscij, & inde fiat fumigium ad nares. Super omnia caueat sibi à frigore. Et non fiat suffumigatio aromatica ad nares, sed ad orificium matricis tutius potest apponi. quia matrix sequitur odorifera, & fugit foetida. Ad hoc ualent species odoriferæ, ut muscus, ambra, lignum aloes, & similia pro diuitibus: item & herbæ odoriferæ, ut mētha, pulegium, calamentum, origanum, & similia pro pauperibus. Notandum, quod sunt quædam physica remedia, quorum uirtus est nobis obscura, quæ ab Obstetricibus facta proferuntur. Teneat ergo patiens magnetem in manu dextra, & confert. Item rasuram eboris bibat. Item corallus in collo suspensus prodest. Similiter album illud quod inuenitur in stercore accipitris, datum in potu confert. Item in uentre hirundinis, siue in nido inuenitur lapis primogeniti, cuius lotura ad idem ualet, & ad alia multa.

De difficultate Partus. Cap. XVII.

SUNT autem quædam mulieres ita angustosæ in officio partus, ut uix, uel nunquam se expediunt: quod ex diuersis causis solet provenire. Quandoque enim calor extraneus superuenit circa interiora: unde ipsæ nimis angustiantur in partu. Quandoque nimis paruus est exitus matricis: uel quia nimis pinguis est mulier: uel quia foetus est mortuus non iuuans naturam in suo motu. Et hoc multum contingit mulieri iuueni parienti in hieme: cum naturaliter habeat orificium matricis strictum, quod propter frigiditatem temporis & aeris plus constringitur. Quandoque ab ipsa muliere, calor totus exhalat. unde sine uiribus relinquitur, ideo deficit in expediendo se à partu. Primo ergo si acciderit difficultas partus, ante omnia recurrendum est ad Deum. deinde ad inferiora descendendo, expedit mulieri difficile parienti, balneari in aqua, ubi coctæ sint maluæ, foenum græcum, semen lini, & hordeum. Inungantur latera, uenter, coxæ, & ilia cum oleo uiolarum, uel rosarum. Frictetur fortiter, & detur ei in potu oxyzaccara, & puluere menthæ, & absinthij, drach. I. Prouocetur sternutatio cum pulueribus thuris naribus imposito, uel cum puluere candidi, piperis, uel euforbij. Ducatur mulier lento passu per domum. Et qui assistunt, non respiciant eam in uultum: quia mulieres solent inde uerecundari in partu, & post partum. Si autem puer non egrediatur eo ordine, quo debet, ut si prius tibiam, uel brachia exeat: assistit obstetrix cū parua & suauis manu, humectata in decoctione seminis lini, & foenigræci, reponedo puerum in locum suum, ordine recto. Si uero puer sit mortuus, accipe rutam, artemisiam, absinthium, piper nigrum: & hæc trita da in uino, uel aqua ubi cocti sunt lupini. Vel teratur satureia, & ligetur super uentrem:

& exibat foetus siue uiuus, siue mortuus. Idē facit uerbena potata cum uino, uel aqua, uel aceto. Vel accipiatur aqua salsa, uel rosata, & lac asinæ ana, & detur ad potandum. Vel accipiatur butyrum cū melle & uino, & detur ab bibendū. Quōd si adhuc tardetur partus, uel si foetus mortuus sit in ea, & non liberetur: accipe rutā, artemisiā, opoponacū, absinthiū cum modico oleo, & pauco zucc. teratur, & ponantur super inguinā, uel super umbilicū: & melius ualet. Itē cingatur mulier de spolio serpentis, de quo serpens exiit. Idem operatur lapis Aētites, ligatus ad femur. Vel alligetur radix cucurbitæ renibus eius, & auferatur quā cito foetus exierit, ne Matrix exeat post egressum pueri. Præterea difficulter parturientibus subueniendum est hoc modo. Paretur balneū, & intromittatur mulier: & post exitum fiat fumigium de spica, & similibus aromatibus, ad confortandū & aperiendum. Fiat etiam sternutatoria de helleboro albo in puluerem bene redacta. Dixit enim Copho: cōquassentur membra, & rumpantur cotyledones, & sic foetus egredietur. Itē his qui multum laborant, pariedo foetum mortuum sic succurrendū est. Ponatur patiens in linteamine, & tendatur à quatuor fortibus hominibus per quatuor angulos, capite patientis aliquantulū eleuato, huc & illuc, ab oppositis angulis fortiter trahatur linteamen, & statim pariet, Deo fauente. Si autem secundina intus remanserit, properandum est ut exeat. Prouocetur ergo sternutatio ore clauso, & naribus. Aut fiat lixiuum de cinere facta de fraxino, cui admiscendo pulueris seminis maluæ, drac. I. detur ei ad bibendum: & statim uomet. Vel detur ipse puluis de semine maluæ cum aqua calida: & si uomat, bonum est. Et suffumigetur subtus oculis de olibis piscium salforū, uel de ungula caballina, uel de stercore cati, uel agni: ista enim secundinam educunt. Valet etiam decoquere semen lini in aqua calida, & dare ad bibendum. Idem facit bdellium cum uino. Si uero sanguis non exierit post secundinam, fiant ea quæ dicta sunt ad menstrua prouocanda. Quod si contingat difficultas partus, ex constrictione orificij matricis, cuius cura grauior est inter omnes, ideo tale subiungimus consilium. Prouideat sibi mulier in tribus ultimis mensibus in diætā, ita ut utatur leuibus cibis & digestibilibus, ut per ea membra dilatentur: qualia sunt uitella ouorum, carnes, & iuscula pullorum, & minorum auium, scilicet, perdicum, phasianorum, & piscium squamosorum cum bono condimento. Fiatque ei balneum sæpius de aqua dulci, in qua si apponantur herbarum mollificatiuæ, sicut matura, & huiusmodi: & melius erit. Sed fugiat balneum aereum & stapham. Et cum de balneo exierit, inungatur unguentis calidis, ut oleo laurino, & oleo de semine lini, & axungia anferis, uel anatis, uel gallinæ: & hæc inunctio fiat ab umbilico inferius cum prædictis unguentis calidis.

De regimine Infantis. Cap. XVIII.

INFANTIS aures premende sunt statim: & hoc multotiens est faciendum. Postea obseruandum, ne lac subintret aures, aut nares, cum ablatur. Et ligetur umbilicus tribus digitis à uentre mensuratis. Quia secundum retentionem umbilici erit uirga uirilī maior, uel minor. Et ut rectius loquatur, unge palatum cum melle, & nares cum aqua calida. Et factis unctiōibus, semper mundificetur, & musci lagines semper emungantur & emundentur. Puer præterea sæpe est fricandus, & qualibet eius membra in unaquaque parte fascia sunt retinenda, & iungenda: & rectificanda sunt eius membra, caput uidelicet, frons, nares, uenter, & renes temperentur, ne multa ex eis exeat unctuositas, uel humiditas. Quōd si aliquid istorum appareat, diutius à solita fasciatione cogatur abstinere, & diutius dormiat. Postea uero in aqua calida balneetur, & ad suam consuetudinem reducatur: & si opus, de medicinis saporiferis parum detur, ut dormiat. Cutis eius æqualiter est mouenda: quod etiam consueuit fieri post mammillarum susceptionem. In principio natiuitatis oculi cooperiendi sunt: & summo opere cauendum est, ne sit in loco lucido. Ante ipsum sint diuersæ picturæ, panni diuersi coloris, margaritæ. Coram eo cantilenis, & facilibus utendum uocibus, nec asperis uocibus cantandum, neque raucis, sicut bombardis. Postquam hora loquendi appropinquat, nutrix eius linguam frequenter cum melle & butyro ungit. Et hoc maxime faciendum est, cum loquela tardatur. Ante eum frequenter est loquendum, et facilia uerba proferenda. Cum uero tempus natiuitatis dentium uenerit, gingiuæ singulis diebus cum butyro & axungia gallinæ sæpe fricandæ sunt, & aqua hordei liniendæ, gula & sphondylia inungenda. Quod si uenter eius laxabitur, superponatur emplastrum quod fit ex cimino, & aceto: & admisceatur zucarum, gummi arabicum, bolus armenus, & similia. Si uero uenter constringitur, fiat ei suppositorium de melle, & bombace, & stercore muris, & supponatur. Cum tempus aduenerit, in quo comedere incipiet, dandæ sunt infanti magdaleones ad modum glandis, facti de zuccaro, & similia, ac lacte, quos possit in manu tenere, & cum eis ludere, & de eis fugere, & aliquid transglutire. Caro, quæ est in pectore gallinarum, & phasianorum, & perdicum est ei tribuenda. Et postquam bene capere coeperit, mammillarum substantiam mutare incipiens, eas in nocte fugere non permittas. Ita & in die ordinate ducendus est, bene obseruando, ne tempore calido à lacte remoueatur. Si unum membrum pueri sit maius alio, ad bonam habitudinem sic potest reduci, si talis dispositio fuerit recens, quia inueterata nullo modo reducitur. Fomentetur ergo primo cum decoctione bræcæ ursinæ, radicis althæe, foliorū apij, petroselinī, & marathri, diutius bulliēdo in aqua. & membrum patientis ponatur super uas, & cooperiatur panno lineo, ut sudet. Postea camomilla, & althea incoquantur, & in illa uiscositate malaxetur cera, & totū membrū inde cooperiatur. Postea ligetur fascia linea stricte, & ita membrum patientis sudet per noctem unam: mane uero fricetur, ut spiritus excitetur, & fluat ad locum dolorosum. Quo facto, fricetur statim cum dialthea, ita composita, ut sint duæ partes dialtheæ &

tertia

tertia de oleo laurino: commisceantur, & ungetur membrum prædicto modo ter uel quater in die. Tunc quoque accipe diaceraeos, ceroneū, oxycroceum, & adiuuicē puluerizentur. Deinde decoquatur althea, & puluis ille malaxetur cum illa uiscositate, quousque bene adhæreat: & membrum totum patientis cooperiatur, & fascia ligetur. Et sic fomentando, & emplastra ponendo poterit alleuari. Quibus factis, inungatur requies & otium, & utatur calida & humida diætā, optimo uino, & mediocriter rubeo, quod bibat quousque curetur. Insuper & balneo aquæ dulcis utatur.

De electione Nutricis. Cap. XIX.

IVVENEM oportet esse nutricem, clarum colorem cum albedine & rubore permixtū habentem, quæ nō sit partui uicina, neque multum à partu remota. Nō sit maculosa. Nec infirmos, neque nimis grossas habeat mamillas: pectus grossum & amplum: pinguis sit mediocriter. non comedat salsa, nec acuta, nec acetosa, nec styptica, nec porros, aut cepas: neque ceteras species quæ admiscantur cibarijs pro sapore, ut piper, allium, erucam: & præcipue uitet allium, sollicitudinem: ac sibi à menstruorum prouocatione caueat. Et si lac minuatur, pulvis de farina fabarum, & similiter risi, & de pane simile cum lacte & zuccaro factæ, dentur ei ad forbendum: quibus augmentetur lac, in quarum decoctione parū de seruine forniculi admisceatur. Si autem lac eius fuerit grossum, nutrimentum ipsius subtiliandū erit, & ita etiam cogatur laborare. Cui insuper dādus est syrupus acetosus, & uinū subtile. Si uero lac eius fuerit subtile, nutrimenta sint grossa & fortia, et somnis utatur longioribus. Quōd si uenter pueri solutus sit, detur nutrici quæ cōstipant.

De his, quæ Mulieribus sæpe post partum accidunt. Cap. XX.

ACCIDIT mulieribus sæpe dolor post partum Matrix, tūc tanquā fera syluestris, propter subitā euacuationē quasi uagando huc & illuc declinat. Vnde uehemens efficitur dolor. Accipe ergo cimas sambuci, & tere: ac succo extracto, cum farina hordei, & albumine oui distempera, & inde fac crispellas cū sanguine ad comedendum: & uinum calidū in quo cimum bullierit da ad bibendum. Vel si post partū matrix doleat, Accipe storacis, calaminthæ, thuris, semē apij, ana drac. I. semen racemorum nigrorum, drac. II. ponantur super carbones uiuos, & suffumigetur, quia multum confert. Sunt quædā quæ ex grauitate partus incidunt in rupturam pudendorum. Vnde Recipe radicem consolide maioris exsiccatam, ciminiū, & cinnamomum: fiat puluis, & iniiciatur in uulua, & consolidabitur. Item quibusdam mulieribus in partu do male accidit, propter defectum assistentium. Sunt enim quædā, quibus uulua & anus sunt unum foramen, & idem cursus, unde istis exit matrix, & indurefcit. Quibus in reponendo sic subuenimus. Matrix uinum calidum apponimus, in quo bullierit butyrum & diligenter fomentamus, quousque matrix efficitur mollis, et tunc suauiter eam reponimus. Postmodū rupturam intra anū et uulua tribus locis, uel quatuor sumus cum filo de serico: postea pannum lineū uulū imponimus ad quantitatem uulue. Deinde pice liquida linimus. hoc enim facit matricem retrahit, propter sui feotore. Demum sanamus rupturam cum puluere facta de consolida maiori, & minori, & cimino. Huiusmodi autē puluis supra spargendus est: & collocetur mulier in lecto, ita ut pedes altiores sint, & ibi omnes operationes suas per octo uel nouem dies faciat: & quantum necesse fuerit, māduret: ibi egerat, & omnia assueta faciat. Hanc præterea oportet abstinere à balneo, usque quo uiderit, quōd balneū sustinere possit. Debet quoque abstinere ab omnibus, quæ nullim faciunt, & ab indigestibilibus. Ad prædictum igitur periculum euitandum, eis in partu diligentissime sic prouidendum est. Præparetur pannus in modum pilæ oblongæ, & ponatur in ano ad hoc, ut in quolibet conatu eijciendi puerū illud firmiter ano imprimatur, ne fiat huiusmodi cōtinuitatis solutio.

Sunt quædā, quibus post partū retinetur secundina. Ad illius expulsionē accipimus succū porri, & distemperamus cum oleo pulegino, uel muscatellino. Vel damus succū boraginis ad potandum, & statim educitur, quia fortasse uomet, & ex conatu uomendi educitur, quia succus ille uim habet talē, qua sufficit ad eius expulsionem. Sunt quædam, quibus muliebria uentum suscipiunt, qui inclusus dolorem & tumorem facit. Ista fomentamus cum decoctione sinapis, uel rapæ. Quibus quandoque partes illæ pruriunt: quas scalpendo excoriant: unde quandoque oriuntur pustulæ, quæ maximam inferunt lētionem. Ideo partes illas ungamus cum unguento, quod ualet contra uisturas ex igne, uel aqua calida factas. Vnde ad huiusmodi excoitationes, Recipe pomum unum, bolum armenum, malticem, olibanum, oleum, uinum calidum, ceram & sepum. Et conficiamus sic. Pomum mundatum ab interioribus & exterioribus corticibus, tritum ponimus ad ignem in olla cum oleo, cera, & sepo: & cum bullierit, malticem, & olibanum puluerizata imponimus. Postea facimus colari per pannum. Notandum quōd si aliquis propter uisturam hoc unguento unctus fuerit, loco inuncto folium hederæ coctum in uino, uel aceto, uel gladioli folium debet superponere. hoc enim remedium est honestum. Idem uentus per uulua ingressus, ut supra diximus, & receptus in dextram partem, uel sinistram matricis, tantam generat uentositatem, quōd quasi ruptæ uel iliacæ appareat. Vnde communiter Trotula uocata fuit, quasi magistra operis. Cū enim quædam puella debēs incidī propter huiusmodi uentositatē, quasi ex ruptura laborasset: cum eam uidisset Trotula, admirata fuit quamplurimum. Fecit ergo eam uenire in domum suam, ut in secreto cognosceret causam ægritudinis. Quæ cognita, quōd non esset dolor ex ruptura, uel inflatione matricis, sed ex uentositate: fecit hoc modo ei fieri balneum, in quo coquebantur malua & paritaria:

k v

& eam intromisit : ac eas partes frequenter & satis plane tractauit mollificando : & diu fecit eam in balneo commorari : & post exitum à balneo faciebat ei emplastrum de succo tapfi barbati, & rapistri, & farina hordei : & totum illud, ad ipsam uentositatem consumendam calidum apposuit : & iterum balneo prædicto insillere fecit, & sic curata remansit. Quibusdam post partum accidit immoderatus fluxus sanguinis. Quibus subueniendo extrahimus succū artemisiæ, saluæ, pulegij, persicariæ, & aliarum herbarum huiusmodi : & facimus crispellas, damus ad comedendum : et collocamus eas frequenter ad balnea : & hoc modo restringendo sanguinē eis subuenimus. Vel aliter. Accipe argillam, & distempera cum aceto : & fiat emplastrum ad eam in dextro latere. Et si fluxerit sanguis per nares, de hoc emplastro ponimus supra frōtem, & tempora, ex transuerso tempora & frōtem attingendo. Et nota, quod fluxus per nares non fit, nisi quando peperit filium. Sunt & aliæ quæ laborant exitu Matricis post partum. Quibus bene succurrendo, Recipe artemisiam, pulicariam, iuniperum, camphoram, ablinthium : decoquantur in aqua : & fiat balneum, in quo sedeat usque ad mammillas. Postea suauiter ponatur ad lectum : & iaceat suspensa pedibus, ut matrix conuertatur in locum suum. Intromissaque matrice, Recipe puluerem pulegij, galangæ, spicæ nardi, nucis muscatæ, garyophyllatæ : misce, & distempera cum oleo muscellino, uel pulegino. Et accipe pannum lineum ueterem, rarum, & subtile, & intus liga hos pulueres, formando ad modum pilæ. Et matrice intromissa, os uulvæ cum dicta pila obstrue, ut matrix iterum non exeat : & pilam ibi cum fascia superliga, ut non possit exire : & facias transire retro usque ad renes & intra ilia, & ibi ligetur. Sed antequam ibi ligetur, fiat tale emplastrum super renes. Recipe nasturtij, baccharum lauri, thuris, cinnamomi, ana q. s. omnibus puluerizatis, & ad ignem calefactis, distemperatisque cum melle fiat emplastrum, quod adhuc calidum super renes ponatur, ligando fascia, cum qua ligata est pila uulvæ, firmando emplastrum & pilam fortiter, ut mōcant. Et ipsa iaceat supina per nouem dies, & amplius si fuerit necesse. Neque se moueat, nisi causa magnæ necessitatis. Et da ei talem dietam, ut per decem dies non eat ad fellam, uel ad urinam faciendam sæpe. Item in exitu uulvæ post partum imponimus plumaceolum, comprimendo ut non exeat, nisi cum mingit. Tertio uero die facimus balneum : & in posterioribus facimus insillari sequētes pulueres ne tumescat. Recipe zinziber, pyrethri, cinnamomi, ana fiat puluis. Ad hæmorrhoides inatas uitio partus. Recipe absinthium, abrotonum, cassiam ligneam, corticem cassiæ fistulæ, coquantur fortiter in uino : & inde fiat balneum. Et cum exierit de balneo, accipe puluerem aloes : confice cum oleo muscellino, uel pulegino, & intinge bombacem, et suppone. Quibusdam accidit dolor mammillarum ex lacte. Accipe argillam, distemperetur in aceto, & fiat emplastrum : dolorem sedat, & lac cōstringit, sed prius locum aqua calida fomentabis. Item nota, quod dolor, qui accidit in mammillis puellarum, de facili transit. Quoniam hæc passio mensuris erumpentibus sanatur, quod in quibusdam puellis morbo caduco laborantibus, fit ex suffocatione matricis compressis spiritalibus. Contra apostema autem mammillarum fac emplastrum de malua, uisco, absinthio, artemisia, & cum axungia distemperetur. Et cum caput apparuerit, contere nucleos, & appone. & si non rumpitur, cum phlebotomo aperiat : & exprime parum in principio, ne ex subita euacuatione fiat peius. Et tunc impone licinium singulis diebus bis, uel ter illinitū nitello oui, aut & melius, unguento facto ex butyro Maji, uitello oui, & terebinthina : quod est mirabile, & benignum. Quod si locus iste fuerit fistulatus, cum cura hac poterimus subuenire. Recipe radicem munda tam hellebori nigri, & intinctam oleo, uel melle impone, & puluerem de lappa combusta superasperge : id enim omnem fistulam mundat, & mortificat, dum modo inter ossa non fuerit. Ideoque ibi debet poni, quo usque mortificetur & desiccetur. Postea uulnus curetur.

De mala complexionē calida & frigida Matricis. Cap. XX I.

UT igitur à nobis de curatione Mulierum compendiosa fiat traditio, notandum est, quod quædam mulieres sunt calidæ, quædam frigidæ. Ad quod tale fiat experimentum. Licinium cum oleo pulegino, uel laurino, uel alio oleo calido inungamus : & illud in quantitate parui digiti uulvæ intromittamus de nocte quando uadit dormitum : & ligetur cum filo forti circa crura. Quod si intus attractum fuerit, datum est nobis indicium, quod laborat frigiditate. Si uero expulsum fuerit, scimus eam laborare caliditate. Sed in utraque causa subueniendum est hoc modo. Si de causa laborat calida, supponatur suffumigium de herbis frigidis in hunc modum. Quoniam contraria contrariis curantur. Ponamus igitur maluas, uiolas, & rosas in aqua, & itarum decoctione fumigamus. Si uero frigiditate laborat, quod melius est, pulegio, folijs lauri, & persicaria mulieri facimus fumigium, similiter pessarium : & sic abundantia humorum mundificata, habilis erit ad concipiendum. Postea facimus fumigium foeminis, quod miro modo confortat. Recipe garyophyl. spicæ nardi, storacis, calaminthæ, nucis muscatæ : & ponatur in testa oui super carbones uiuos paucos, & paretur sella perforata, ut totus fumus ad interiora redundet.

De dolore Matricis. Cap. XX II.

AD dolorem Matricis prouenientem ex duritie ipsius, Accipe saxifragiam, cretam marinam, caules ueteres, artemisiam, maluam, radicem spargi : omnes herbas coque in aqua fortiter, & fac in his sedere patientem, usque ad mammillas. Et cum exierit, pista maluam, artemisiam, camphoram, & eas pistoras in olla calefacias : & informa magdaleones cum pauco oleo laurino, uel pulegino : & suppone. Contingit & dolor

dolor Matricis ex abortu, uel ante tempus ex retentione menstruorum. Quod fit sæpius ex frigiditate, raro autem ex caliditate. Si ex frigiditate, signum est dolor, & punctura sinistri lateris. Tunc accipe pulegium, organum, nepitam, lauri frondes, uel grana, & maluas in aqua bene fac bullire : & inde patientem fomenta. Postea accipe garyophyllos, spicam nardi, nucem muscatam, galangam : & fiat suffumigium, & per embotum fumum recipiat. Deinde triferam magnam, uel potionem S. Pauli in modum auellane, suppone cum bombace. Si autem ex calore fit, tunc usu Veneris matrix desiccatur, & calefit. Signum huius est, quod ardor nimius circa partes illas est. Ideo accipe maluam, herbam uiolarum, flores rosarum, radices iunci : coquantur fortiter in aqua, & in eis fomentetur patiens : & eidem triferam Sarracenicam omni die supponatur.

De fluxu Matricis. Cap. XX III.

SUNT quædam Mulieres, quæ fluxum patiuntur Matricis instar spermatis, ut sunt quædam uetula fluxum saniosum emittentes. Quibus prouocando menstrua subueniendum est, cum sunt steriles. Sūt & aliæ steriles, simili modo saniam educentes. Hoc itaque est in consueto tempore eis adueniente. Cum enim eis menstrua negantur, loco menstruorum, propter earum frigiditatem saniam emittunt, ac si ab epta fluxus descenderet. Quibus sic subueniendum est. Faciamus eis fumigium ex uino, uel aqua, in qua coctæ sint herbe calidæ, quales ponemus infra de stranguria & lapide. Postea distemperemus triferam magnam in oleo pulegino, uel muscellino, & in panno lineo, uel lana succida, uel bombace inuoluamus, & uulvæ imberantur mensuris prouocatis. Et notandum, quod quædam mulieres calidæ, steriles factæ sunt, nec laborant huiusmodi fluxu, sed sicæ tanquam uiri permanent. Sunt item quædam quæ fluxum saniosum habent simul cum mensuris. Quas facimus sedere super massam erucæ agrestis coctæ in uino, panno lineo interposito : dummodo fiat calida. Ad idem Recipe pulegium puluerizatum, & in sacculo ponatur, qui in tantum longus & latus sit, ut utraque pudibunda ligari possint : quem patiens ferre debet super uulvam ad fluxuum prohibitionem. Et priusquam ligetur, debet ad ignem calefieri, ut confortentur tam anus, quam uulua.

De carne in Matrice exorta. Cap. XX IIII.

SUNT quædam mulieres quibus frustra carnis pendent in matrice. Et nota, quod hoc eis contingit ex spermate intus retento, & inuiscato : quia post coitum se mundificant. Has igitur semper cum decoctione calida herbarum fomentamus.

De tussi acerrima Puerorum. Cap. XX V.

PASSIONI puerorum, quæ est quasi tussis acerrima, sic subuenimus. Accipe hyssopum, serpillum & in uino decoque, & da ad bibendum. Vel grana iuniperi distemperamus cum uino, & damus ad bibendum.

De sudore foetido. Cap. XX VI.

SUNT quidam, qui habent sudorem foetidum ultra modum. Istis facimus pannum in uino intinctum, in quo bullierint folia myrtilli, uel ipsa herba, uel ipsi myrtilli.

De dolore Oculorum. Cap. XX VII.

CONTRA dolorem oculorum accipe maluam, herbam uiolarum, summitates rubi, rosas siccas, uerbenam, filerem montanum : & oculos inde fomenta in sero, & fac emplastrum de eisdem herbis cum malbumine oui, & superpone.

De tela Oculorum. Cap. XX VIII.

SI tela sit in oculo, accipe concham marinam, & olibanum, ana æqualibus partibus : combure, & os sepia non combustum pulueriza : & oculis impone bis uel ter in hebdomada. Si de phlegmate fuerit, accipe polium montanum, pulegium, folia lauri, organum, carui : & inde oculos fomenta. Unguentum ad idem. Accipe aloë epatici duas partes, olibani, gypsi, ana : de his duobus quantum de aloë epatico, pulueriza subtiliter, & confice cum axungia recenti, & locum inunge.

De maculis Oculorum. Cap. XX IX.

AD maculas oculorum, quæ remanent post ruborem. Recipe carnis marinæ unc. II. olibani, ossis sepia ana unc. s. carnem marinam, & olibanum in puluerem redige, & os sepia subtiliter rade. fiat puluis, et oculis imponatur. Si patiens esset puer, distemperetur cum aqua rosacea, & oculis immittatur. Vnde quæ oculis præcipue ualent, his uerbis habes : Fœniculus, Verbena, Rosa, Chelidonia, Ruta : Ex his fiet aqua, quæ lumina reddit acuta.

T R O T V L A D E

De exitu Matricis propter disproportionem uirge uirilis. Cap. XXX.

SUNT & alix Mulieres quibus Matricem contingit exire alia de causa. ut sunt illæ, quæ non possunt pati uirgam uirilem, propter sui longitudinem, uel magnitudinem, coactæ tamen patiuntur: sed matricem postea exit de loco, & indurescit. Quibus subuenimus, ut dictum est supra cap. 20. Vel accipe pannum, & intingatur oleo calido, pulegino, uel muscellino, & imprimatur, uel illiniatur, uel imponatur uulue: & ligetur quousque matrix calefacta recesserit per se. Sed caueat ab omnibus quæ tussim inducere possunt.

De inflatione Vulue. Cap. XXXI.

VULVA mulieris quandoque inflatur ex coitu. Tunc sedeat in aqua decoctionis malux, altheæ, & pulegij, & liberabitur. Vel accipe pulegium, pulicariam, folia lauri: bulliant in aqua, in qua sedeat mulier: deinde fiat ex prædictis suffumigatio.

De ruptura Vulue. Cap. XXXII.

AD rupturam inferiorum partium post partum, accipe radicem consolidæ maioris: deficca eam bene, & pulueriza: & puluerem cimini subtilem, & cinnamomi etiam in uuluam iniice: & consolidabitur:

De dolore Vulue. Cap. XXXIII.

AD dolorem Vulue post partum, accipe rutam, artemisiam, camphoram: pista bene, & cum oleo muscellino, uel pulegino conficiantur: & calefacta in olla inuoluantur panno, & superponantur.

De Mulieribus mingentibus in lecto. Cap. XXXIII.

MULIERES quædam sunt, quæ nocte in lecto, uelint nolint, mingunt: quoniam meatus naturales paralytici patiuntur. Has igitur cum herbis calidis fomentamus.

De modo coartandi Matricem, ut etiam corrupta appareat uirgo. Cap. XXXV.

NISI de restrictione amplitudinis uulue, propter honestam causam liceret tractare, nullam de ea mentionem faceremus: sed cum per hanc impediatur aliquando conceptio, necesse est tali impedimento sic subuenire. Recipe sanguinis draconis, boli armeni, corticis mali granati, albuminis, masticis, gallarum, ana unc. I. uel unc. II. uel quantum uis singulorum, & in puluerem redige: & omnia simul in aqua calefacta conficiantur. & de hac confectioe pone in foramen transiens in matricem. Vel Recipe gallarum, sumach, plantaginis, consolidæ maioris, aluminis, chamelezæ, ana unc. I. Decoquantur in aqua pluuiali: & cum ista decoctione fomententur pudibunda.

De crassis Mulieribus, & gracilibus. Cap. XXXVI.

SUNT quædam mulieres, quibus non committitur carnale commercium: tum, quia uoto, tum quia religione tenentur, tum quia uiduæ sunt. Nam quibusdam mulieribus non licet ad secunda uota transire: quæ cum uoluntatem habeant coeundi, & non coeunt, ideo incurrunt grauem ægritudinem. Illis igitur fiat tale remedium. Accipe bombacem, & oleum muscellinum, uel puleginum, & inunge, & uulue impone. Quod si tale oleum non haberes, accipe triferam magnam, & cum modico uino calido resolue, & cum bō bace, uel lana succida uulue impone. Hoc enim bene castigat, & refrænât luxuriam, dolorem eius & pruriginem sedans. Nota, quod in hoc casu nullum pessarium est administrandum, ne matrix longa abstinentia relictâ lædatur: quoniam os matricis uulue coniungitur ut ori labia: nisi fiat conceptio. tunc enim retrahitur matrix. Alia enim est cura, qua reddimus matricem aptam ad concipiendum. Sed quoniam quædam sunt crassæ quasi hydropicæ, & quædam graciles: tam illæ quam aliæ ineptæ sunt ad concipiendum. Vtrisque ergo diuerso modo subueniendum est. Vnde si fuerit phlegmatica, & crassa, faciamus ei balneum de aqua marina, & salsa. Ad moderationem tamen aquæ imponimus iuniperum, nepitam, pulegium, laureolum, absinthium, artemisiam, hyssopum, huiusmodique herbas calidas. In hoc balneo faciat moram, quousque satis sudet. Postea recipiatur caute in lectum, & bene cooperiatur. Et si aliquando cibum perierit, detur ei in principio rosata nouella. Detur etiam cibus bonus, calidus, sani nutrimenti, & uinum optimum modice sumptum. Sic ter, uel quater in die fac ei balneum, & in crastino die similiter. Tertio uero die fiat fumigium optimum, & odoriferum, quod supra diximus. Hæc etiam curam uiris frigidis facimus. Sed loco fumigij damus eis confortatiua calida. Si uero sit crassa, & quasi hydropica, distemperamus stercus uaccinum cum uino optimo, et inde illinimus eam: quæ sic linita intret stupham usque ad collum: quæ stupham multum caliditatis habeat ab igne facta ex sambuco, & ebulo: & in ea cooperta multum sudorem emittat, & in stupha moretur donec quasi

P A S S I O N I B V S M V L I E R V M.

77

quasi aliquantulum per inferiora se purget. Et erit quasi uiride illud quod exibat. Quæ postquam satis sudauerit, abluat se cum aqua prioris balnei, & sic caute intret in lectum. Et hoc fiat bis, uel ter, uel quater in hebdomada, & satis gracilis inuenietur. Istam bene cibabis, & bonum quoque & odoriferum uinum potet. Viros etiam crassos hac cura reddimus graciles. Curamus etiam aliter uiros crassos multum ieiunando, & balneado. Similiter & faciendo eis sepulchrum iuxta litus maris in arena, modo dicto illinimus eos: & cum calor est fortissimus, tanquam positos in sepulchro, suffundimus arena calida, & inibi facimus multum & copiose sudare: & postea cum aqua prioris balnei optime lauamus.

De retentione Secundine. Cap. XXXVII.

AD difficilem partum, & educendam Secundinam, accipe radicem petroselinii, folia porrorum, & extrahe succum, & admisce pauco oleo: & da bibere patienti: & misce acetum in uuluam, & liberabitur.

De Abortu. Cap. XXXVIII.

CONTRA Abortum assuetum fieri quibusdam mulieribus in septimo mense, uel nono. Accipe oleum ceram, puluerem thuris & masticis: misce, & inde ungetur mulier ante & retro in hebdomada bis uel ter: quia multum confortat Matricem, & cotyledones.

De exitu ani. Cap. XXXIX.

ANI exitus est morbus communis, tam uiris quam mulieribus: & facit sanguinem fluere. In restringendo igitur sanguinem, & anum reponendo, subuenimus hoc modo. Primo fomentamus patientem cum decoctione uini, in quo bullierit absinthium: & cum hac decoctione bene fomentetur anus, & liniatur per totum cum encausto ad restringendum. Postea cineres de salice, & eius radice, & arista, alicuius pisces falsi facti, superaspargantur, & reponatur anus cum panno lineo. Et hoc fiat tribus diebus bis in die, & saluabitur. Sunt & alij, quibus non exit anus, tamen maximum dolorem patiuntur: & illis taliter subueniendum est. Puluerizetur aloë epaticum, & cum uino calido distemperetur: & cum adhuc est tepidum, intingatur in eo linum, uel lana, uel cotum, & ano imponatur: id enim dolorem mitigat, & inflationem ani aufert.

De dolore iliorum. Cap. XL.

DOLOR Iliorum quibusdam accidit: quibus sic subuenire solemus. Solatrum decoquimus in aqua cum cinere, & loco dolenti apponimus. Ad idem uaiet sisaminum crudum decoctum cum semine, & loco dolenti applicatum.

De Stranguria. Cap. XLI.

STRANGURIAM patiuntur tam uiri, quam mulieres. Viris autem succurrimus decoquendo nasturtium aquaticum: facimus cataplasma, & petini superponimus: & in eius decoctione iubemus sedere patientem. Mulieribus uero eadem passione laborantibus, facimus suffumigium ex mentastro, nepita, & pulegio. Item tam uiris, quam mulieribus facimus stupham, in qua bullierint iuniperus, nepita, pulicaria, mentastrum, folia lauri, pulegium, absinthium, & artemisia: & in balneo damus benedictam simplicem: & sic liberabitur patiens. Nisi fiat impedimentum per lapidem confirmatum eijciendo arenas, & se purgando per urinam.

De Lapide. Cap. XLII.

SI autem lapis adesset, decoquimus saxifragiam cum radice graminis in aqua ad consumptionem medietatis: de qua decoctione damus lapidosus id potandum. Et si uinum appetit, concedimus eis ipsum lymphæ cum huiusmodi aqua. Et hoc facimus bis uel ter in die, continuado per quatuor uel quinque dies. Quod si tunc non minxerit, erit signum lapidis confirmati. Tunc ergo, si fuerit in collo uesicæ, accipe maluam, cretanum, cauliculum agrestem, saxifragiam, paritariam, nasturtium aquaticum, ameos, & semen urticæ: & decoque ista in liquore, cuius tertia pars sit uinum, & tertia oleum, & quarta aqua marina, uel salsa. Cum hac ergo decoctione fomentetur patiens bene, maxime circa partes illas apponendo herbas. Hac cura fuit quidam liberatus habens lapidem in uesica, quem post longam fomentationem fecit sugendo extrahi per foramen factum circa peritoneon, & fecit inungi uirgam, & maxime caput uirgæ cum oleo laurino, uel unguento aureo.

De Dysenteria. Cap. XLIII.

FIT dysenteria quandoque ex cholera, quandoque ex phlegmate. Cura igitur dysentericæ phlegmaticæ est, ut primo suffumigemus cum thymo, epithimo, uel colophonia: postea fomentemus cum eruca agresti. Contra dysenteriam uero ex cholera, Recipe fluores rosarum rubearum, decoquantur in aqua pluuiali: in qua decoctione intingatur cotum, seu bombax, & ano imponatur.

De Pediculis nascentibus in pectine, & sub aellis, & circa oculos. Cap. XLIIII.

AD pediculos, qui in pectine, & sub aellis nascuntur. Distemperamus cineres cum oleo inungentes illa loca. Contra pediculos uero generales circa oculos, facimus unguentum satis ualens ad expulsionem eorum, & ruborem oculorum, et ad mitigationem doloris eorum, Recipe aloes, unc. I. ceruse, olibani, ana unc. 5. laridi quod sufficiat, larido minutim contrito: cetera puluerizata imponantur, & fiat unguentum.

De scabie coxarum, uel & aliarum partium. Cap. XLV.

AD hanc infectionem cutis ualet tale unguentum. Recipe radicem enule, aceti, argenti uiui, olei ana ad placitum, cum axungia sic conficiendo. Radix enule mundetur, & incidatur minutim: & postquam satis decocta fuerit in aceto, teratur in mortario cum axungia: postea argentum uiuum ponatur cum oleo & cum aceto in quo cocta sit enula: distemperetur. Valet hoc unguentum illis, qui per prurimum se scaldando excoeriant. Notandum tamen, quod si quis hoc unguento se unxerit, aquam frigidam in ore teneat, ne dentes laedantur ab argento uiuo, quod circum quaque fluit.

De Cancro. Cap. XLVI.

CANCROVM, ubicunque sit in corpore, mundamus, & puluerem factum de cimino, & uiridi ære superaspergimus, ut decet. Postea locum infirmum desiccatum inungimus hoc unguento. Recipe olibanum, masticem, ceram, oleum, picem græcam, galbanum, aloem, absinthium, artemisiam, paritariam, rutam, saluiam. Conficiantur sic. Terantur herbe, & infundatur oleum, & misceatur super ignem: & cum fuerit in supremo calidum, oleum coletur, & iterum igni apponatur: & cum incipiet bullire, apponatur cera: & postea cetera puluerizata, & decocta colentur, & superponatur hoc unguentum. Signum autem decoctionis est, cum gutta super marmor posita resederit, & indurauerit. Et nota, quod loco cancroso folia hederæ syluestris satis ualent in uino decocta, & superposita.

De Cancro nasi. Cap. XLVII.

AD Cancrum nasi. Recipe pallam marinam, saluiam, colophoniam, hermodactylos, atramentum, id est, terram Campaniæ, omnia æqualiter: & pulueriza. Sed ante, quam puluerem istum ponas, ablue locum cum uino calido, in quo coctum sit absinthium: postea pone desuper puluerem predictum.

De fornicationibus & sironibus. Cap. XLVIII.

AD fornicationes & sirones ubicunque sint in corpore, maxime in facie, & in fronte, frumentum distemperamus cum uino, puluere Olibani apposito: & ad modum emplastri loco apponimus.

De inflatione pedum. Cap. XLIX.

CONTINGIT aliquando pedes inflari ex dolore matricis. Tunc accipe tribulos marinos, & coque in aqua marina uel salsa, & fumiga sepe pedes: & post fumigium cum fomentum erit tepidum, lauabis pedes.

De inflatione uirgæ uirilis, & testicularum. Cap. L.

SUNT quidam qui in uirga uirili patiuntur inflationem, sub præputio foramina multa cum excoeriatione: quibus sic subuenimus. Maluam in aqua bullimus: & bullitam exprimimus, ut nihil aquæ remaneat. postea pistamus cum sanguine calido, uel butyro sine sale, uel oleo, & igni apponimus, ac calidum super folijs caulium, & super pannum lineum positum, membrum uirile circumdamus. Et hoc tale sit remedium ad inflationem tollendam. Deinde præputio euerso, cum aqua calida lauamus collum præputij ulcerosum, & puluerem de pice græca, & carie lignorum, uel uermium, & rosarum, & de radice tapli barbati, & myrtilli superaspergimus. Quod si deesset myrtillus, alia quatuor sufficiunt. Et hoc sic fiat bis, uel ter singulis diebus, donec sanetur. Ad testiculos uero inflatos fiat talis fomentatio. Accipe maluam, absinthium, uerbenam, bismaluam, cassilaginem, artemisiam, & caules: hæc omnia coquantur in uino forti, uel ueteri, & inde fomentabis bis uel ter in die: & eas herbas pista, & misce cum melle, & bullias: & hoc totum cum uino superpone.

De pustulis paruis puerorum. Cap. LI.

QUANDO pustulæ nascuntur pueris paruæ, tunc illæ cum sale trito solui debent, & cum fascia ligari, ut resoluantur: quibus pueris nec unctiosa, neque dulcia dari debent. Si uero in corpore pueri antirax apparuerit, detur nutriti aqua hordei, & quandoque scarificetur. Similiter & ipsa neque dulcia, neque

que salsa comedat. Quo casu lac nutricis hoc modo debet cognosci. Si gutta una distillata super unguem nec nimis subtile, nec nimis liquidum, nec nimis grossum, nec nimis coagulatum apparuerit, habens bonum odorem, & puram dulcedinem. Salsum autem lac, aut male redolens, infantis nutrimento non est conueniens.

De foetore oris. Cap. LII.

AD foetorem oris uitio stomachi, summitates myrtæ terantur, & coquantur in uino, usque ad medietatem: & stomacho mundato tale uinum propinetur.

De casu uulue. Cap. LIII.

HIS qui casum uulue patiuntur, sic subuenimus. Puluerem zinziberis, pyrethri, & cinnamomi decoquimus in uino, & facimus gargarizare, & puluerem horum calidum uulue apponimus.

De uerme Manuum & pedum. Cap. LIIII.

AD eiciendum uermem de manibus & pedibus, scilicet syronem. Accipe laterem calefactum, & aliud quod uas plenum aqua: & postea super laterem candentem ponatur semen iusquiami: & patiens teneat pedes super fumum, & uidebis uermes quasi pilos in aquam cadentes. Item ad idem, accipe paleam auenæ & combure in cineres: postea apponatur aqua calida quantum patiens poterit sustinere, & in ea teneat pedes quousque infrigidentur. Postea coletur, ita quod nihil aquæ remaneat, & stringantur bene cineres, ut aqua exeat: & separentur paulatim, & inuenies uermes instar fili per fumum iusquiami expulsos. Sic similiter cadunt syrones manuum. Nota quod si locus corrodat a uermibus: accipe paleam, & incinera, & postea ponatur in aquam calidam: & in illam aquam, quantum calidam sustinere poterit, collocaet patiens membrum, & exhibunt uermes: postea curetur locus, ut aliud uulnus.

De Surditate aurium. Cap. LV.

AD Surditatem aurium, accipe pinguedinem anguillarum recentium, quæ apparet post decoctionem illarum, & succum caprifolij, & barbæ Iouis, & ouorum formicarum, plenam palmam: tere, & cola: & hæc omnia simul cum oleo misceantur, & decoquantur. Post decoctionem admisceatur ei acetum: ut magis sit penetratiuum, uel uinum quod sufficit, & auri sanæ infunde: & obturetur auris infirma, & super sanam iaceat partem: & mane caueat, ne uento appropinquet. Et fac illum per aliquantulum tempus super aurem sanam iacere: & iterum super infirmam.

De Glandulis. Cap. LVI.

AD Glandulas artemisia calefacta simul trita, & superposita, glandulas dissoluit. Quæ etiam in uino trita, & in melle cocta, glandulas faciei superposita mollificat, maturat, & attenuat.

De Hemorrhoidibus. Cap. LVII.

AD hemorrhoides innatas uitio partus, accipe absinthium, abrotonum, cassiam ligneam, cassiam fistulam, coquantur fortiter in uino, & facias mulierem ibi balneari: & cum exierit de balneo, accipe puluerem aloes confectum cum oleo muscellino, uel pulegino: & intinge bombacem, & superpone. Aliter, accipe sotulares ueteres, & pineam herbam, & coquantur ea in uino, & inibi fac sedere eam quam diu pati poterit: & cum exierit de fomento, accipe alumen album puluerizatum, & suppone. hoc enim ita consolidat, ut reddat uiolatam plusquam uirginem.

De dolore Dentium. Cap. LVIII.

AD dolorem dentium, & eos confortandos si moti fuerint, Recipe salis armoniaci drach. XI. costi drac. XIII. melon, piperis, drac. III. folij, drac. II. confice sic. Sal & furfur in ollâ dimitte, donec carbone scant: & cum infrigidatum fuerit, cum ceteris speciebus tere, & in puluerem subtilissimum redige, & inde dentes, & loca ulcerosa frica. Item aliud, & est pimpinella, uel succus eius: dentes enim optime dealbat. Similiter herba eius trita, & apposita, tumorem gingiuarum emendat.

De Fistula. Cap. LIX.

EXPERIMENTVM probatum ad Fistulam. Accipe foliorum caulium rubei, & feminis eiusdem radicis rubeæ maioris, ana partes æquales: terantur, & in uino optimo decoquantur usque ad tres partes, fiat colatura, & addito melle coquantur ad spissitudinem, dentur quotidie duo cochlearia, mane & sero patienti.

Nota, quòd si fistula fuerit in aliquo loco, cuius cannale penetret ad oculos, ut iuxta nasum, icurabilis est: quia nec incisionem, nec aliquam medicinam ibi administrare possumus, propter teneram substantiam oculorum. Quidam tamen testantur, quòd talis fistula possit curari per solam agrimoniam, ex multo usu habitam, siue in potu, siue in puluere. Ad idem ualet Filipendula, & grana in sine radicis eius inuenta.

De scabie manuum. Cap. LX.

AD Scabiem manuum sanandam accipe lapatium acutum, & fumum terræ, confice in modum unguenti cum axungia porcina, & butyro factò in Maio, quo inunge manus.

De ornatu, & partium eius: adq; faciem dealbandam. Cap. LXI.

RADICEM accipe dracontæ, & munda, & radicem iari, ana, tere in mortario cum axungia, & distempera cum aqua calida, & cola per pannum, & postea bene moueas, & sic stet per noctem: & in mane aquam suauiter remoue, aliam infundendo aquam: ad cuius linimenti confectionem optima esset aqua distillationis florum caprifolij. & hoc reiterando continua per quinque dies, ad reprimendam maliciam eorum, quæ possent inferre faciei læsionem. Sexta uero die, abiecta aqua, expone, ut desiccetur. Postea accipe prædictæ confectionis, unc. II. cerusæ, unc. I. camphoræ, unc. V. boracis, gummi arabici, ana drac. I. Dissoluatur borax in aqua rosacea, fricando inter manus: & postea distemperentur hæc omnia cum aqua rosacea. De quo faciem dealbandam accipe ad quantitatem fabæ, & distempera cum pauca aqua frigida inter manus fricando, & cum ambabus manibus faciem illinias, prius facie lota cum aqua & sapone: deinde cum aqua frigida aspergatur, & pannus subtilis superponatur, siue in mane, siue in sero hoc fiat: & talis decoratio faciei per tres uel quatuor dies durat.

Vnguentum ad faciem dealbandam. Recipe cerusæ optimæ, unc. II. teratur, postea cribelletur per pannum, & quod in panno remanebit, abijciatur: & aqua pluuialis admisceatur, & coquatur usque ad consumptionem aquæ. quod potest cognosci, quando uidebimus id coctum ferè esse desiccatum. tunc infrigidetur, & huic infrigidato & desiccato addatur aqua rosarum: & iterum bulliat quousque fiat durum, & spissum, ita quòd inde possint formari pilulæ minutæ. & cum uolueris inungi, accipe pilulam unam, & liquefiat in manu cum aqua, & inde fricetur facies bene, ut desiccetur: deinde cum aqua pura abluatur, & hoc durabit per octo dies. Secundo ad faciem rubificandam, accipe radicem uiticellæ, & munda, & inde minutim, & desicca. Postea pulueriza & distempera cum aqua rosacea, & cum bombace, uel panno lineo subtilissimo illiniendo: inducit ruborem faciei. Mulieri autem satis albæ, si rubore careat, facimus colorem rubeum, ut submentita, uel palliata specie albedinis color rubeus, quasi naturalis appareat.

Item ad rugas faciei uetularum, accipe spatulam, id est gladiolum, & succum extrahe, & cum illo succo in sero faciem inunge, & in mane erit cutis eleuata, & rumpe tur. Quam rupturam curamus cum prædicto unguento, in quo radix lilij recipitur, & puluere cutim extrahendo, quæ post rupturam lota satis apparet subtilis. Item ad lentiginis faciei, quæ sunt ex accidenti, accipe radicem dracontæ, & in puluerem redige, & ossa sepiæ, & olibanum, & de omnibus istis fac puluerem, & cum pauca aqua misce: & inde manus illinias fricando in mane cum aqua rosata, uel aqua fursuris, uel cum mica panis fricando, donec remoueas. Aliud. Pone in accerrimo aceto oua septem integra, & tam diu dimitte ibi, donec exterior testa in modum interioris pelliculæ mollescat, & cum eis admisce pulueris sinapis, unc. III. & simul tere, & inde faciem inunge frequenter. Item ad tollèdos rubores faciei. San guifugas, quæ uariæ sunt, apponimus in calamo, loco prius loto cum uino, cui debent adherere scilicet circa nares, & aures ex utraque parte: aut uentofas ponimus super scapulas. Item ad uenas, quæ apparent in facie, uel in naso. Accipe de sapone partes quatuor, & quartam partem de pipere, & puluerizata apponimus loco, & prædicto modo curamus. Item ad asperitatem faciei ex sole, uel uento, & ad eam dealbandam & charificandam. Accipe sepem ceruinum, bulliat in aqua, deinde in aliam aquam coletur, & colatum diu manibus malaxetur, & tunc adde puluerem crystalli & uermis. Nota singulare unguentum ualès ad solis adustionem, & quamlibet fissuram, maxime ex uento, & contra pustulas faciei ex aere, similiter contra maculas, & excoiationes faciei, quo utuntur mulieres Salernitanæ. Recipe radicem lilij, unc. I. cerusæ, unc. II. masticis, olibani, ana unc. V. camphoræ, drac. I. axungia, unc. I. aquæ rosatæ. q. f. Conficiantur sic.

Radix lilij mundata decoquatur in aqua, & hæc extracta bene teratur, axungia uero liquefiat ad ignem, & bene colata, & à sale mundata: simul hæc duo distemperentur prius, addendo cerusam in aqua rosacea dissolutam: deinde reliqua, secundum artem puluerizata, & fiat unguentum. Hoc igitur unguento solent prædictæ mulieres se ad ignem inungere in sero, ut in mane à prædictis, scilicet à solis adustione, & fissuris, & pustulis & huiusmodi, tam per aerem, quam per solis ardorem illis, de die permaneant. Id enim eleuat cutem, & pulchre colorat. Neque mane lotionibus, uel aliquibus alijs est opus ad remouendum à facie: quoniam non derogat colori quoquo modo. Valet etiam ad repressiorem pustularum in leprosis, & satis mundificatiuum est. Quoniam huiusmodi ornatus mulieribus in frequenti usu est. quia, si fuerint deformes, paleat eas. Ideo notandum, quando uoluerint se ornare, primo abluant faciem cum sapone gallico, & cum aqua calida, & cum colatura fursuris, & hoc fiat in balneo: postea inungant faciem prius desiccata cum oleo de tartaro, continuando per septem noctes, & totidem dies, uel etiam per quindecim, si uultus multum fuerit pannosus, & lentiginosus. Et quando uerecundantur inungere faciem de die, tunc solent se inungere

re de

re de nocte, & mane laua re cum aqua tepida, in qua resoluta fuerit pinguedo amidi, ad mitigationem. Volens ergo Mulier faciem suam decorare, uadat ad balneum, & intret stupham, ibique faciem inungat cum oleo tartarino, & sic inuncta sudet optime: postea lauet faciem, ut patet ex supradictis. Et si uoluerit tollere pilos in facie, tunc post balneum faciem suam bene desiccata cum panno, illiniat hoc psilothro. Recipe colophoniam & ceram, & in uase fictili resolu: & his resolutis addatur parua gutta galbani, & diu coquantur, mouendo cum spatula. Deinde accipe masticem, olibanum, gummi Arabicum, & cæteris commisceantur. hoc factò, ab igne deponatur: & cum fuerit tepidum, faciem suam liniat: sed non tangat supercilia. Dimittat per horam, donec sit infrigidatum, postea remoueat illud. subtiliat enim cutem, & pulchra reddit faciem, & pilos remouet, & omnem spurcitiã reddit coloratam & lucidam. Item ad pannum remouendum post partum, illinias faciem cepa uel squilla, & inde cutis eleuabitur. eleuata autem cute sepum hircinum recens faciei superpone, & postea eleuatam cutem remoueas. Aliud ad pannum faciei remouendum. Accipe tartarum de uino albo fortissimo, & cum urina pueri madefactum stuppis inuolue, & cum panno lineo per noctem sub cinere calido dimitte: mane uero projicias pannum, & tartarum tere, & distempera cum melle, & unge faciem, ut supra diximus. Item ad cutem in facie subtiliandam. Accipe dracontem, uel maluam tere, uel bryoniam, pista fortiter, & postea misce cum melle albo, & fac bullire per duas horas, & in sine decoctionis adunge puluerem camphoræ, boracis, salis gemmæ, cum spatula diu mouendo & usui referua, & utere facie lota in aqua tepida, uel fursure, ter in hebdomada, & in die Dominica de hoc unguento inunge. Recipe camphoram, radicem lilij in aqua elixam, & axungiam porcina recentem, hæc omnia confice cum aqua rosacea, & utere. Item ad uermes faciei delendos, qui depilant. Accipe lapatij acuti, olibani, dracontæ, ossis sepiæ, ana partes æquales: fac puluerem, & ter in hebdomada frica, prius tamen facie bene lota in aqua fursuris, & in die sabbati faciem bene laua cum albumine oui, & amido, & per unam horam in facie remaneat: prius laua cum aqua recenti, & illini eam. Item ad serpiginem faciei accipe lapatium paruum, id est, acutum, pista fortiter, & frica locum patientem diu: postea accipe fursur, & infunde in aqua bullienti, & inde lana locum patientem, & postea desiccetur, & fiat tale unguentum. Recipe enulam campanam bene incisam, & in aceto diu decoque: postea pista fortiter, & immisce puluerem olibani, masticis, lithargyrij, aloes, auripigmentis, cimini, argenti uiui extincti cum salua, ana unc. III. ossis sepiæ, unc. I. saponis & axungia, ana. q. f. Confice cum aceto, in quo cocta sit radix enulæ. Mulieres Salernitanæ ponunt radicem uiticellæ, id est, bryoniæ, in melle, & cum tali melle inungunt faciem suam, & miro modo rubescit.

Aliter. Mulieres ornant facies & labia sua, accipientes mel despumatam, cui addunt parum bryoniæ, uiticellæ, cucumeris agrestis, & parum aquæ rosacæ. Hæc omnia usque ad medietatem bulliant: quo unguento inungantur labia in nocte, & mane lauentur cum aqua calida. consolidat enim cutem labiorum, & eam subtiliat, & reddit tenerimam, & ab omni ulceratione præseruat, & si ulcerationes in eis fiat, sanat.

Si uero mulier uoluerit se colorare, tunc optime fricet labia cum cortice radicis arboris nucum, & super dentes, & gingiuas: habeat bombacem, & intingat in colore composito, & cum tali bombace ungat labia, & gingiuas interius. Color autem compositus sic fiat. Accipe herbam marinam, de qua Sarraceti tingunt pelles in colore uiridi, hæc bulliat in uase fictili nouo cum albumine usque ad tertiam partem: colaturæ addatur bresilium frustatim incisum, & iterum bulliat, & iterum dimitatur infrigidari. Et cum tempus fuerit, apponatur puluis aluminis, & tunc in ampulla aurea, uel uitrea ponatur, & usui referuetur. Hoc igitur modo tingunt mulieres Sarracenæ facies suas, quibus unctis desiccatis, ponunt ad dealbandam faciem aliquid prædictorum, ut corotum, uel aliquid aliud, & apparet color pulcherrimus admixtus rubori, et albedini.

Item ad guttam oris lauam os cum uino tepido, dentes bene fricando: & hoc in mane, & idem facimus in sero, postea oleum rosatum circumdamus per noctem, & liberabitur in breui. Item ad dentes nigros & male coloratos, accipe cortices nucum maiorum bene mundatos ab interiori cortice, qui est uiridis, & fricamus ter in die dentes: & cum bene fuerint fricati, abluimus os cum uino calido & cum sale admixto, si placet. Similiter dentes sic dealbantur. Accipe marmor album combustum, & ossa dactylorum combusta, & uitrum album, & tegulam rubeam, sal, pumicem: & de his omnibus fac puluerem, in quo lana succida inuoluta, in panno lineo subtili dentes interius & exterius frica. Aliud ad idem, quod dentes emundat & albidissimos reddit. Patiens post prandium os lauet uino optimo: deinde bene exiccare debet, & abstergere cum panno albo nouo: postea masticem quotidie foeniculum, uel leuisticum, uel petroselinum, quod melius est masticem, quia bonum reddit odorem, & bene gingiuas emundat, & dentes facit albidissimos.

Puluis item ad dentes nigros dealbandos, & confirmandas gingiuas corrosas, uel comestas, & ad os male olens, optime facit. Recipe cinnamomi, gariophili, spicæ nardi, masticis, thuris, frumenti, absinthij, pedum canerorum, ossium dactylorum & oliuarum, ana partes æquales, terantur omnia, & in puluerem subtilem redigantur, & inde loca fricentur. Ad idem. Recipe pumicis usti, salis, ana drac. X. cinnamomi, antisfolij, ana drac. II. micellis. q. f. pumicem, & sal cum sufficienti melle commisce, & in patella rudi super carbones pone donec incendatur, & alia species in puluerem redigantur, & cum opus fuerit, dentes inde fricentur.

Linimentum ad manus dealbandas, & leuigandas. Aphodilli decoquantur in aqua usque ad consumptionem aquæ, & bene mouendo tartarum admisce, & postea duo oua: & fiat linimentum, quo manus fricabis. Item ad foetorem oris, nota, si mulier habeat os foetidum, causa putredinis gingiuarum, illi sic subueniendum est. Accipe calcem uiuam, sulphur uiuum, & auripigmentum de calce & sulphure, & puluerem eucurbitæ combustæ, & piperis. Et habeas peciam unam scarletæ, uel alicuius panni rubei, eamque minutim incidas, quanto plus poteris, & adde prædictis. Tunc habeas acetum fortissimum, & ponas in alio

uase fictili, & aliquantulum dimitte bullire: & postea pone auripigmentum, deinde sulphur, postea puluerem cucurbitæ, & piperis per interualla, ad ultimum ponas peciam panni, & remoueas ab igne: & tunc extrahas ab olla, & ponas super tabulas diuisim per pastilla, ad solem, & dimittas ficari: & de his autem sicatis fiat puluis, & ponatur super gingiuas cancras & putridas, eis tamen prius ablutis cum aceto tepido, in quo bullierit radix tapfi barbati. Putredine consumpta, desuper spargatur puluis cinnamomi, & rosarum rubearum. Ego autem uidi quãdam Sarracenam cū hac medicina multas liberare, quæ accipiebat parum de folijs lauri, parū de musco, & iubebat mulieres tenere sub lingua, ne perciperetur ab eis grauis anhelitus. Id ego quoque laudo, ut mulier teneat hoc medicamen sub lingua die & nocte, et maxime quãdo debet coire cum alio. Si autē fœtor oris fuerit causa stomachi, uel intestinorum, sic curetur. Fiat puluis de meliori aloë quod inueniri poterit, & distemperetur in modum syrapi, cum succo absinthij, de quo accipiat quotidie, sole oriente 4. cochlearia: quibus acceptis, accipiat totidem de melle, & sanabitur.

Item ad remouendas labiorum fissuras, debent ipsa perungi cum oleo rosato, uel semine lini decocto in cicamine concuato, & etiam ex semine saxifragiæ cum succo centaureæ, uel aristolochiæ rotundæ trito liniantur. Ad idem ualet succus absinthij. Contra fissuras autem labiorum, propter nimios amplexus, & osculationes amantium, ualet inunctio facta de muscilagine, seminis psij: uel unguento de lilio. Si uero tales fissuræ fierent ex uento, uel aere, & similibus causis, tunc liniantur labia cum melle, & postea super aspergatur puluis colophoniz. Vel accipe nucem magnam, & decoquatur sub cinere calido, & nucleus teratur, & fissuris apponatur, admixto oleo tartarino, & sanabitur. Itē ad labiorum grossitiem fiat eorum attenuatio cū unctio mellis: aut aqua, in qua bullierit radix dracontæ, ireos uel serophularia, uel etiam amidum, in mulla dissolutum, & puluis marmoris, & puluis pumicis assi, & ossis sepiæ, misceantur, & unguatur locus mixto puluere alghithræ (id est, draganti) cum mastice siccatæ. De his ergo bene sicatis fiat puluis, & ponatur super gingiuas cancras & putridas, prius bene ablutas cum aceto tepido, in quo bullierit radix tapfi barbati. Putredine autem consumpta, habeat puluerem cinnamomi, & rosarum, & desuper aspergat.

Item ad subitam inflationem faciei, sufficit sola aqua calidæ suffumigatio. Similiter ad inflationem eiusdem, & oculorum, accipiat axungia recens, & cum senatione teratur, & superponatur. Et hæc de ornatu faciei & eius partium sufficiant. Vnguentum ad capillos aureos faciendos: recipe medianum corticē sambuci, flores genestæ, crocum, uitella ouorum, hæc coquantur in aqua, & quod supernatauerit, colligatur, & inde capilli inungantur. Item ad capillos cãdidos faciendos. Apes quamplures in olla noua include, & ita incēde, & cum oleo tere, & inde caput unge. Ad idem ualet agrimonia trita cū lacte caprino. Item ut capilli crescant ubi uis, accipe panem hordeaceum cum crusta, & sale, & adipe urfino: tere, sed prius combure panem hordeaceum, & ex tali mixtura unge locum, & crescent capilli.

Item ut capilli fiant flauis, Recipe corticem nucis exteriorem, & corticem interiorem ipsius arboris: & coque in aqua, & cum ipsa aqua alumen distēpera, & gallas: & cū istis distemperatis caput prius lotum linias, folia superponendo, & cum fascia ligando per duos dies poteris sic colorare. Et pectina caput: ut quod capillis adhæret, tanquam superfluum recedat. Postea appone tincturam quæ fit de croco orientali, sandalis, alcanna, cuius maior erit pars distēperata cum decoctione breslij, & sic remaneat per tres dies, & quarta die abluatur cum aqua calida, & nunquam de facili remouebitur. Vel accipe radicem chelidoniz & agrimoniz, & rasuram buxi, & superliga stramen auenæ: deinde cineres auenæ, uel uitis, & fac lixiuum & caput laua. Vel recipe radicem chelidoniz, & rubeæ maioris, ana partes æquales, tere, & cum oleo in quo diligenter cimium, rasura buxi, chelidonia, & parum croci sunt cocta, distēpera: & caput unge, & unctū maneat die ac nocte, & laua cum lixiuio, facto de cinere caulis, & paleæ hordei. Item fecem uini albi coque ad spissitudinem ceroti cum melle, & unge capillos. Si uis eos habere flauos, prius prædicto modo parentur, ut inueniantur habiles ad tincturam. Postea gallæ cum oleo ponantur in testam, & comburantur, deinde de puluerizentur: & imponantur aceto, in quo positum sit atramentum, quod fit in Gallia, & simul distēperentur. Item ad idem. Puluerem galangæ cum succo nucis misce, & fac bullire, & inde fiat inunctio ad tincturam capillorum. Item flores myrtæ, & gallitrici coquantur in aceto, & unguatur caput. sed caueat à uino forti & à forti lixiuio, quia capillos corrumpit & corrodit. Item ad capillos crispandos teratur radix ebuli cum oleo, & inde caput unguatur, & cum folijs eiusdem superligetur caput. Item, ut capilli fiant spississimi, accipe agrimoniam, & corticem ulmi, radicem uerbene, radicem salicis, abrotonum, semen lini combustū & puluerizatum, radicem canne. hæc omnia decoque cum lacte caprino, uel aqua, & abluè inde locū prius ratum. Item stipites & radices caulium puluerizentur, & cum eis admisceatur rasura buxi uel eboris puluerizata, & ex istis pulueribus fiat lixiuio, quod facit capillos aureos. Item ad capillos longos faciendos, teratur radix althææ cum axungia porcina, & diu bulliat in uino: postea apponatur cimium bene tritum, & matrix, & uitella ouorum bene cocta parum simul miscendo: & postquam cocta fuerint, fiat colatura per pannum lineum, & dimittatur donec infrigidetur. deinde pinguedo supernatã accipiat, & inde caput bene ablutum unguatur.

Item ad syrones capillos rodentes, Recipe flores myrtæ, genestæ, gallitrici, coquantur in aceto usque ad aceti consumptionem, & inde extrema capillorum assidue fricentur. Hoc idem remouet fissuram capitis ex eo bene abluti. Item lupini amari puluerizentur, & in aceto bulliant, & inde capilli fricentur intra manus, hoc enim syrones expellit & occidit. Cum autē singulare studiū sit Mulieribus ornare capillos, & post ornatum capillorum ornare faciem (cuius ornatus si fuerit pulcher, desormes paleat mulieres) pro illarum explenda uoluntate recurre ad proxime narrata. Quod si mulier uelit habere longos capillos, & nigros, accipiat lacertam uiridem, & remotis capite & cauda decoque in oleo

oleo communi: & tali oleo inungat. caput reddit enim capillos longos & nigros. Experimentum Sarracenicum ad denigrãdos capillos. Accipe corticem mali granati, maxime dulcis: teratur, & bulliat in aceto uel aqua, coletur: & huic colaturæ addatur puluis gallarum & aluminis, in multa quantitate, ut fiat spissum in modum pultis, & hoc tali, quasi quadam pasta capillos inuoluat. postea furfur distemperetur cum oleo, & ponatur super ignem in aliquo uase, quousque furfur totum fiat ignitum hoc tale aspergat radicitus super caput, postea madefiat, & iterum caput in eadem colatura prædicta inuoluat, & dimittat per noctem, ut melius inungatur, postea abluatur, & erit totum nigrum. Ad idem. Si mulier multos & nigros capillos habere uelit, accipe pomum coloquintidæ, abiectis carnibus, oleo lauri impleatur, addito semine iusquiami, & modico auripigmenti, & adiungantur sæpe cineres. Si uero molles, & lenes, & subtiles habere uoluerit, abluat eos sæpe cum aqua calida, in qua sit puluis nitri & orobi. Sed ut mulier suauissima & planissima fiat, & sine pilis à capite usque inferius, in primis eat ad balnea & si non consueuerit, fiat ei stupha hoc modo. Accipe regulas, & lapides candentes, & eis in stupha positis sedeat mulier in ea. Vel aliter. Accipe regulas calidas, uel lapides nigros calidos, & ponas in stupham, uel foueam factam in terra: tunc superfundatur aqua calida, ut fumus resoluatur, & superseadeat Mulier bene circumdata pannis, ut sudet. Cū que bene sudauerit, intret aquam calidam, & abluat se optime, & sic exeat à balneo & abstergat se bene cū pãno lineo. Postea inungat se totam hoc psilothro. Recipe calcem uiuam bene cribellatam, & de ea pone in uase figuli, uncias III. & decoque in modum pultis: postea accipe auripigmenti unc. unam, & iterum coque, & proba cum penna an sit satis coctū caue autem ne nimis coquatur, & ne nimis super cutem moreretur, quia maximum faceret ardorem. Sed si ex psilothro accidat cutem uri, accipe populeo cum oleo rosaceo, uel uiolarum, uel cum succo semperuiæ. distēpera applicando, donec sedetur calor, postea inungatur unguento albo, donec cessauerit ardor. Aliud depilatorium. Calx uiua, & auripigmentum in sacculo lineo posita bulliant, donec decocta sint: hanc decoctionem probabis ut superiorem. Si autem depilatorium sit nimis spissum, appone aquam recentem ut rarefiat, & attenuetur. Nota, quod puluis eius desiccatus ualet ad carnes malas corrodendas, & etiã ad capillos reparandos in capitibus tincolorum. Sed prius cum oleo uel melle capita eorum inungantur, deinde puluis superaspergatur. Item ut fiat perpetua ablatio capillorum, Recipe oua formicarum, auripigmentum rubeum, & gummi hederæ, cum aceto misce, & inde locum depilandum fricabis. Vnguentum pro nobilibus quod pilos remouet, cutim subtiliat, & maculas aufert. Recipe succum foliorum cucumeris agrellis, & lac amygdalarum: his in uase positis admisce calcem uiuam, & auripigmentum subtiliter puluerizata: postea galbanum contusum distemperatum cum modico uino, per diem & noctem, & cum ipso decoque. quo bene decocto remoueas subitãtiã galbani, & addas parum olei, uel uini, & argenti uiui. facta decoctione, remoueas ab igne, & puluerem istarum specierum appone. Recipe masticis, olibani, cinnamomi, muscatæ, garyophyllatæ, omnium istorum ana partes æquales. Istud unguentum suauiter redolet, & lene est ad mitigandum. Hoc psilothro nobiles Salernitanæ uti consueuerunt. Cum igitur mulier se totam hoc psilothro inuixerit, sedeat in stupha multum calida: nec fricet se, quoniam excoariarentur membra eius: sed cum parum steterit, tentabit pilos euelere à pectine: si uero leuiter non cadant, aquam calidam faciat super se infundi, & abluat se totam trahendo palmam suauiter. si enim cum impetu fricaret, cū cutis sit tenera, ex psilothro cito excoariatur. Hoc facto intret aquam tepidam, & bene abluatur, deinde exeat: & tunc accipiat furfur distemperatum cū aqua calida, & postea colet, & super se fundat. Istud carnem mundificat, & lenit. Deinde lauet se aqua tepida, & stet parum ut cutis aliquantulum desiccetur. Postea accipiat alcannam cum albuminibus ouorum, & inungat oia membra hoc enim carnē lenit: & si qua fuerit uisura ex psilothro, hæc remouet, & lucidam reddit & suauem & sic unctã stet parum, & tandem cum aqua calida abluat se, & postremo panno lineo albissimo inuoluta uadat ad lectū. Post exitum quoque balnei ornet capillos suos, & imprimis abluat eos cum tali lixiuio. Recipe cineres uitis combustæ, nodos paleæ hordei, & lignum liquiriciæ, ut melius liniant, & panem porcinum: paleam, & panem porcinum bulliant in aqua, de pane, palea & cinere repleatur olla, habes i fundo duo foramina, uel tria parua. aqua, in qua panis porcinus & palea prius decocta sint superducta fundatur in olla, ut per foramina coletur. Tali lixiuio mulier abluat caput suum: post abluitionem dimittat ficari per se, unde capilli flauis & lucidi fiunt. Cum autē pectinauerit se, habeat hunc puluerem. Recipe rosas siccas, garyophyl. nucem muscatam, cardamomum, galangam, hæc omnia puluerizata distemperentur cum aqua rosarum, & tali aqua aspergat capillos, & pectinet illos pectine, eadem aqua inuncto, ut melius redoleant: & fasciculos faciat, & prædictū puluerem superaspergat, & miro modo redolebunt. Nobiles, tam uiri quã mulieres ferant muscum in capillis suis, aut garyophyl. aut utrunque: caute, tamē, ne ab aliquo uideatur peplum: etiam cum quo caput ligatur, ponatur cum garyophyllata, & musco, & nucem muscatam, & alijs redolentibus.

Pro conseruatione corporis humani ab aliquot infirmitatibus, aqua mirabilis effectus.

Cap. LXXI.

RECIPE aquæ uitæ de uino meliore distillatæ, lib. III. salis usti, lib. II. sulphuris mortui, lib. II. tartari albi, unc. III. de carbonibus ligni auellanæ, unc. III. salis petreæ, unc. III. Hæc oia terantur, & cribellentur, & misceantur inuicem: & superinfunde aquam uitæ suprãdictæ: & ponatur totum ad distillandum. Operatio eiusmodi Distillationum.

Distillatio prima attrahit uirtutes omnium spirituum, ut nullum animal uenenosum poterit appro-

TROTVLA DE PASSIONIBVS MVLIERV M.

pinquare ei. In ea cōseruantur carnes, pisces sicut in balsamo. Facit etiam recedere omnes lentigines, necnon & omnes maculas faciei: ipsamque clarificat. Expellit etiam omnem scabiem corporis: mundificat quoque omnes lacrymas oculorum.

Secunda Distillatio expellit apostemata, & superfluitates corporis. Dentes inualidos expellit, & sanat. Expellit etiam inflaturam epatis.

Tertia Distillatio expellit omnes maculas, & omnem leprā. Anhelitum foetidum, & omne phlegma stomachi purgat, ut puta cibum indigestum.

Quarta Distillatio expellit sanguinē coagulatum in corpore, similiter & sanguinem refrigeratum.

Quinta Distillatio expellit morbum caducum à corpore humano.

Sexta Distillatio expellit omnes languores & infirmitates ex parte guttæ accidentes.

Septima Distillatio expellit podagram.

Octava Distillatio præualet balsamo. Quod bene referues.

Nona Distillatio ualet & referuat epar: si aurum in ea soluatur.

Decima Distillatio. Si una gutta istius aquæ ponatur in scyphum in quo sit uinum, & quod scyphus sit deauratus: inuenitur ibi spuma natans supra uinum, quod est purum aurum. Et omne illud quod tin gitur cum eo, est aurum pulchrum.

Notandum tamen, quod post quamlibet distillationē, fæces debēt teri & cribellari, sicut in principio.

Aqua alia, seu Balsamus ad idem ferme.

Recipe Terpentinae tribus uicibus distillatæ: ultimo coniunctim, lib. I. ligni aloes similiter tribus uicibus distillati, lib. I. ambræ crudæ, lib. I. muscatæ tritæ super lapidem ad modum liquidi unguenti, cum eisdem superaddito oleo, ut fiat unum corpus. Et distilla nouem uicibus. Balsamum hunc conserua. quoniam ipsum est perfectum, & sustinet

Primo, omne iudicium ignis & aquæ.

Secundo, manum penetrat.

Tertio, unguendo faciem, iuuentutem conseruat.

Quarto, omnem incisionem consolidat.

Quinto, oculos mire purificat.

Sexto, unguendo cum ea totum corpus, nunquam putrescere ferunt: nec uermes ipsum ascendere.

Hermes philosophus posuit. Et ego feci, & probaui: & est uerissimum.

Aqua alia per quam medicus mirabilia facit, & quasi propheta reputabitur.

Recipe limaturam argenti, æris, ferri, plumbi, chalybis, auri, spumæ argenteæ & aureæ, storacis, secundū diuitias & paupertates patientis. Ponantur primo in urina pueri uirginis primo die. Secundo die in uino albo calido. Tertio die in succo foeniculi. Quarto die in albumina ouii. Quinto die in lac mulieris lactantis puerum. Sexto die in uino rubeo. Septimo in septem albugina ouorum. Et hoc totum ponatur in Capellam ad lentum ignem: & quod distillauerit, serua in uase aureo, uel argenteo.

De laude aquæ huius est silendum, quia emi non potest. Virtus enim eius palliat leprosos. Leporam enim puram sanat, & destruit, omnem maculam delet, conseruat iuuentutem, oculum pulchrum facit. super omnia taceo de secreto huius aquæ, quia timeo, ne habentes superbia extollantur.

Puluis ad conseruationem uisus. Cap. LXIII.

RECIPE betonica, rutæ, chelidonia, saxifragiæ, leuistici, pulegij, anisi, cinnamomi, euphrasiæ, ana M. I. cardamomi, zinziberis, foeniculi, petroselini, hyssopi, origani, sileris, mōtani, ana drac. I. galangæ, unc. I. Zuccari, unc. I. Ex istis fiat puluis, & cum cibo continue sumatur: & uisus recuperatur, & seruat.

Puluis prædictus ordinatus est per Magistrum Geraldum: cuius probā fenex expertus est: qui annis duodecim usus fuit specillis uitreis, ita quod grossas literas sine ipsis uidere non poterat: sed postquam usus est hoc ipso puluere, sola una quadagesima liberatus est: intātum, quod toto tempore uitæ suæ uidit & legit literas minutissimas.

Ad uisum item.

Recipe tutiæ præparatæ, drach. I. Masticis, drac. V. charabe, scrup. I. camphoræ, scrup. V. nitrioli albi, scrup. II. fiat puluis omnino subtilis, ut athobol. ponatur in quartam partem aquæ rosatæ optime distillatæ ad solem tribus, aut quatuor diebus, serua in uitro bene obturato: & mane I. uel II. guttas in hircos oculorum impone.

F I N I S.

VIRIS ET PIETATIS ET LITERARVM

PROVE^HENDARVM STUDIO CELEBERRIMIS, IOANNI REINEKE,

ET GVLIELMO RINCO, REI METALLICAE IN ILLVSTRI

COMITATV MANSFELDIANO PRAEFECTIS,

IANVS CORNARIVS MEDICVS PHY-

SICVS NORTHVSEN. S. D.

MNES quidem bonæ artes ac disciplinæ, Viri celeberrimi, à Græcis utpote acutissimi hominibus, aut inuentæ sunt, aut certe ab alijs quibuscunque gentibus initio dato, per græcam nationem sic excultæ sunt, ut apud nullas alias prius fuisse uideri possint. Verum uix ulla est alia quæ & totam se græciæ debeat, & tota in ipsius lingua adhuc restet, quàm Medicina. Tametsi enim non constet quando & ubi primum cœperit, & mihi sanè uideatur mox cum ipsis hominibus initium sumpsisse, ex naturæ instinctu ad experienda auxilia, contra tot mala ingruentia progressis, non minus utique quàm

alia quædam animantia ad salutaria remedia ex sese agnoscenda ac usurpanda aptis, tamen antiquissimi auctores Medicinæ Græci celebrantur, atque præteritis in præsens Apolline, Aesculapio, Machaone ac Podalyrio, ob medicandi gloriam partim *ἀποθεωρεῖται* dignis iudicatis, partim non minus in diuina Homeri Iliade celebribus, unum summum artis auctorem ac scriptorem Hippocratē proferemus, cum quo nemo priorum aut posteriorum conferri meretur, utpote qui non, uelut illi quos recensui, uni seculo, sed omni posteritati scriptis suis commodauit, & ad æternitatem medicinam propagauit. Hunc præceserunt tamen alij aliquot non ignobiles medici ac physici, & in primis Democritus. Insecuti sunt etiam multi, sed maxime clari Diocles, Anaxagoras, Herophilus atque Erasistratus fuerunt, quorum tamen omnium scripta intercederunt. Hippocratis autem opera haud dubie diuini numinis beneficentia in hunc usque diem ser uata supersunt, habentur, leguntur, & in ipsis adeo conseruata restat nobis uera medicina. Velimus enim nolimus fatendum est hunc solum esse & parentem artis & propagatorē, ut caliginosissimo errore inuoluti hallucinentur, quicunque aliunde quàm ex istius doctissimi uiri scriptis, quærendam medicam artem ducant, aut discendam tradant, aut edocti, ut sibi uidentur, feliciter se exercere posse sperant. Negas ergo tu, inquit aliquis ex illis, quidquam esse apud Latinos homines auctorum, unde medicinam condiscere possimus? & unde accepta medicamina male affectis corporibus prospere accommodare queamus? An tu Aui cennam, Rasim, Auerroim, Albucasim, & quid opus est recensere singulos? tam multos Arabes scriptores in signes medicos, qui hodie in plerisque omnibus gymnasijs regnant, & latine leguntur, nullo loco ponis? & num tot Itali ac Galli medici, tot practicum (ut appellant) scriptis editis clari, tibi non uidentur medici? & quidem tales, ut ex ijs etiam citra Hippocratis cognitionem ac lætionem, liceat esse medicis, & non uulgo tantum, sed & publicis etiam scholis doctoris titulo insigniri? Ego uero ut non negauerim sic hodie publice medicos fieri, sic constanter asseuero, tales non aliter medicos esse, quàm olim Musicos Timotheus esse iudicabat ab ineptis artificibus institutos. nimirum quos omnes artem dediscere cogebat prius, quo apti fierent ad ueram musicam ab ipso discendam, atque id duplicato pretio exacto, cum geminus labor esset, & dediscendi prauam institutionem, & addiscendi ueram artem. Et sanè cōsultum esset ut omnes publicæ scholæ semel agnito errore, omnia tum Arabum, tum Italarum ac Gallorum barbarorum Medicorum opera, aut potius onera, quorum iugo non aliter quàm uilissima seruitute grauissime premuntur, excuterent ac exterminarent, & se Hippocrati uero artis medicæ Timotheo formandos con crederent, uisuræ utique essent uel sero tandem, in quantis tenebris uersatæ fuissent, ubi ueritatis lumen ex Hippocrate ipsis illucesceret, ut tum ratione, tum experientia, quæ duo iudicandi de rebus omnibus uelut instrumenta homini à natura cōtributa sunt, constantissimā & euidentissimā Hippocratis scripto rum certitudinem cognoscere possint. Sed difficilimū est eos qui se semel alicuius sectæ opinionibus ad dixerunt ad ueritatem reducere. At uero non penitus desperandum, quando nuper adeo una Florentina academia resipiscendi aliquando etiam alijs spem nobis exhibuit, quæ excusso Arabicæ & barbaræ seruitutis medicæ iugo, ex professo se Galenicam appellauit, & profligato barbarorum exercitu, unum totum & solum Galenum, ut optimum artis medicæ auctorem, in omnibus se secuturam pollicita est, quod cum fecit, non exclusit utique Hippocratē, super cuius scripta uelut firmissimā basim & solidum fundamen tum, omnia Galeni opera sunt extructa, utpote qui omnia quæ tradit, ubique omni arrepta occasione, ad reuerendum illum senem, sic enim sere appellare solet, referat, eius auctoritate defendat, ut qui primus omnium recta usus sit uia, ad quam proxime quidē aspirarint Aristoteles & Theophrastus, multi uero alij postea descuerint, aut tandem etiam corruerint, in quibus omnibus refutandis accerrimum Hippocratis uindicem præstat Galenus, ut nisi Galenus scripsisset, longe uilior Hippocratis gloria apud omnes esset, cum fuerint qui palam hominis doctissimi scripta incessere nō erubuerint. Manetque hoc modo, quasi unum coniunctum corpus, Hippocratis & Galeni scriptorum aceruus, in quo uidelicet uera medendi ars & ratio, eaque tota comprehensa est, ut præter hos nullis alijs medicis scriptis sit opus. Ingenij saltem uigore opus est, & linguarum cognitione, atque industria diligentia, quibus adhibitis summorum uiuorum

scripta assequamur. Apud hos enim uelut dixi, græcos auctores medicina nobis restat, sic exulta ac propa-
gata est, ut ad nullos alios potius & maiore merito, etiam ipsam inuentionis gloriam referamus, atque hos
non aliter quam diuinos homines ueneremur, ueluti per quos nobis & sana tutandi, & morbida corpora
sanandi ratio, diuinitus est ostensa. Et sane hoc sensisse uidentur omnes medici, qui post uerum illū Hip-
pocratis discipulum Galenum scripserunt. Nam & Hippocratem & Galenum ex æquo sibi imitandos
propofuerunt, relictiisque omnibus empiricis ac falso se appellantis methodicis, qui ab Hippocratis pla-
citis descuerunt, rationali uia ac methodo ab Hippocrate inuenta & indicata, & a Galeno exulta ac dila-
tata progressi sunt, Tales sunt Oribasius, Aetius, Paulus, qui palam professi Galeni nomen pleraque om-
nia ex illius scriptis accepta prodiderunt. Porro Latinos libenter ad huius cum græcis gloriæ participa-
tionem admitterem, sed nescio quomodo ij a Medicina sic abhorruerint, ut nihil extet, quod hunc hono-
rem mereatur, præter unicum Cornelium Celsum, qui tamen & ipse octo libris de re medica editis, in ple-
risque omnibus Hippocratem ipsum expressit, ut integras sententiarum periodos ex ipso descriptas sub
inde in eo uideas, Imò tota capita nihil aliud quam Hippocratis sententias ad uerbum reddunt. Plinius
contra Romanam grauitatem uisum esse ait, si instar leuium hominum græcorum artem medicam exerce-
rent, & hoc quæstu ex immani uitæ pretio facto. Sed & illud addit. Non fuisse futuram aliter quam Græ-
ce tractantibus fidem ac auctoritatem, cum etiam imperiti linguæ minus crediderint se iuari ijs quæ ipsi
aliquo modo intelligerent. Et ipse sane Plinius medicinam ex professo non tractauit, sed ut arbiter quæ-
dam a se producta æstimauit ac expendit. Quare quo etiam latina res medica auctior redderetur, annisi fu-
mus nuper ipsos græcos medicos Latinos facere, aggressi in primis optimum auctorem Hippocratem, sed
partim rei difficultate deterriti, partim quæsti ad rem opportune cōficiendam Mœcenatis fauore ac be-
nignitate destituti, & eodem non longe post fato sublato, ab hac opera destitimus, non tamen ut penitus
hoc seculum desperare iubeam ab Hippocrate nostro Latino legendo. Est enim bona pars eius operum
apud me conuersa, sed cui exponenda, atque ei quæ superest addenda, tum anni isti, tum temporum inse-
licitas, in quibus talia nullius pretij existunt, non sufficiunt. Neque enim expetendum a me puto, ut meo
priuato sumptu hoc otium rarihi comparem, quo publica studia iuuentur, quanquam non ignorem, quan-
tam gloriam res ista mihi parere possit, hæc est enim scilicet quæ ut ingens præmium nobis ab amicis pro-
ponitur, quam tamen ut non ambio, sic non adeo cornua fibra præditus sum, ut nō hinc iucunde afficiar.
Reges ac magnos principes hæc gloria decebat, ἀλλὰ πάλαι ποτ' ἴσαν ἄλλοι μάλιστα. Mihi ut priuato onerosior
quam honoratior existat. Hippocrate itaque relicto, Aetium nuper paucis ante cognitum medicum, Latinum
exhibui ferme diuidiatum, additurus & reliquum si fuisset exemplaris græci copia, & nisi Italus qui-
dam interpres hoc onere me leuasset, qui partem quam ego nō habui de suo conuersam adiecit, quanquā
hoc ipsum opus uisum quidem nondum possideam, & ex integro moliar nouam cōuersionem, cum etiā
interim dum is hanc operam præstitit, mihi exemplaris græci reliqui copia contigerit. Sed & post Aetium,
supra tractationem de respiratione, librosque de semine, & uteri dissectione, ac foetus formatione, omnia
a me primum conuersa, non ita dudum insigne opus Galeni de compositione pharmacorum secundum
locos Frobenio Typographo obtuli, Latinum primum a me factum, & medicis commentarijs nostris addi-
tis illustratum, ex quibus Galeni quidem opus omnibus Galeni scriptis, imò uniuersæ rei medicæ, uelut
Colophonem addit. Nostri autem commentarij, nisi penitus fallor, aliquot milibus difficilium ac obscuro-
rum locorum, tum apud græcos, tum apud Latinos medicos intelligendis sufficient, supra institutum, hoc
est Galeni librorum κατὰ τόπους expositionem, & in integrum restitutionem. Sed tamen hæc omnia adhuc
non sunt alia quam a græcis accepta, hinc enim ceu fonte perenni, Medicorum apollineis ora rigantur
aquis. Quo igitur & Latina parte studiosos medicos inuaremus, en uobis ornatissimi uiri, etiam Latinum
αὐτογράφου medicum hunc Marcellum, qui quidem ex suo instituto hoc opus Latine prodidit, sed tamen ut
in præfatione fatetur, hinc inde collectum, & præsertim ex Latinis auctoribus, utroque ut inquit Plinio,
Apuleio, Celfo, Apollinari, ac Designatiano. sed & Siburio, Eutropioque ac Ausonio, quos proximo an-
te se tempore uixisse testatur, illustresque honoribus & ciues ac maiores suos appellat. Quare ex ijs adeo
uerbis clarescit, sub Gratiani & Theodosij magni Imperatorum ætatem hunc Marcellum floruisse, Gal-
lumque atque adeo Burdegalensem ciuem fuisse. Nam Ausonius medicus Ausonij Poetæ pater sub Va-
lentimano uixit, & ipse Poeta Gratiani præceptor fuit, cui cōtemporaneum fuisse Marcellum uerisimile
est, imò etiam ὁμόπατρι, quando Siburium Eutropiumque ac Ausonium medicum ciues ac maiores suos
dicit. Sed & Eutropium sub Valentiniano uixisse constat, quanquam presbyterum & diui Augustini di-
scipulum fuisse Volaterranus ex Ptolemæo Lucensi tradat, & scripsisse Epitomen Romanæ Historiæ ab
urbe condita usque ad Iouinianum & Valentinianum Imperatorem, quæ res tamen nihil obstat, quo mi-
nus & medicus fuisse credatur. De Ausonio certe medico, ex Poetæ Ausonij filij Epicædio in patrem fa-
ctis constat. Siburius uero, si tamen recte legitur, penitus obscurus existit. Est autem plane Empiricus to-
tis hic Marcelli liber, ex obseruationibus cum aliorum, tum ipsius congestus, adeo ut nec plebeia & agre-
stium hominum remedia fortuita inquirere ac prodere neglexerit, atque ea magna ex parte superstitio-
sa. & quanquam Christianum fuisse appareat, cum ex aliquot locis, tum ex eius sæculi ratione, tamen mi-
rum quam uana pleraque tradat a gentibus etiam fastidienda, præsertim ubi carmina uisum, & incanta-
tiones penitus ridiculas, aliquando græcas, aliquando lingua ignota, quod nimirum hoc ipsum est, quod
Plinius dixit, homines minorem fidem habere ijs quæ intelligunt. Eiusdem uanitatis sunt & characteres
quidam peregrini proditi ab ipso amuleti gratia ad alligandi, & quædam anulorum sculpturæ gestandæ,
omnino

omnino talium præstigiatorum ac deliramētorum, qualium magna mole referisse scripta sua Xenocratem
Aphrodisiensem, & Pamphilum quædam sexto simplicium pharmacorum Galenus refert. Sed & Plinius
eiusmodi subinde prodere non dubitauit. Nos ut talia non probamus, sic reicere ex opere publico no-
bis non permisimus, Imò quædam ex ijs græca miserrime mutilata suo nitori restituiimus, ut aliquem sen-
sum exhiberent, quædam quædam supersint eiusmodi ut dedita opera obscurata uideantur, ne uidelicet
intelligantur, atque sic maioris estimationis sint, uelut clandestina aliqua ui auxiliarem opem conferentia.
Insunt præterea multa Empirica remedia quæ itidem apud Galenum κατὰ τόπους leguntur, ex Archigene,
Apollonio, Heraclidaque Tarentino & alijs quibusdam citata, ut quædam nobis eo facilius fuerit redinte-
grare detruncata ac uitata. Certe nihil temere in toto opere mutauimus, nisi palam corruptū, qualia mul-
ta librarij & ignorantia, & incuria fuerunt admilla. Et tantum sane me præstaturum promissi Hierony-
mo Frobenio Typographo Basiliensi, diligentissimo, qui hoc opus meæ fidei ac curæ concedidit. Est
autem hic uir supra diligentiam qua optimos quosque auctores accuratissime excudit, etiam non uulgari-
ter studiosus, ut ueteribus auctoribus productis ac quali nouis factis, rem literariam omnem adaugeat. Sic
nuper auctores publicauit nemini antea notos, & hac parte laudem omnibus Europæ typographis præ-
ripuit, Veluti sunt Arriani & Hannonis periplus, Strabonis Epitome, Parthenius de fluminibus & mon-
tibus, uelut ego sentio, quanquam inscriptio Plutarchum præferat, & idem Parthenius de amatorijs affe-
ctionibus a nobis Latine redditus, Ptolemæi geographia, Diogenes Laertius, Aetius medicus, & hic Mar-
cellus medicus, & quem aliquando nostra ope inuulgabit Constantinus Cæsar de agricultura, ut tacam
de tot scriptoribus alijs, & præsertim ueteribus Theologis, Erasmi Roterodami auxilio publicatis. Illud
præterea admonendum duxi, Scribonium Largum nuper in Gallia primum inuulgatum, & publice omni-
bus Latinum medicum scriptorem creditum, totum in hoc Marcelli opere contineri, diuersis locis insertū,
ab ouo (ut aiunt) fere usque ad mala, adeo ut perorationem etiam Scribonij Marcelli cap. 35. habeat.
Quæ res facit ut ego dubitem Scribonium ipsum Latine scripsisse. Cum enim in lib. Galeni κατὰ τόπους, tum
ab Andromacho, tum ab Asclepiade medicamenta Scribonij nomine præfixo producantur, eademque
etiam magna ex parte in uulgato Latino Scribonio legantur, uideri potest Andromachum & Asclepiadē
ex Latino scriptore Scribonio medico transfuisse ea medicamenta, utpote qui ijs paulo annosior, sub Ti-
berij & Claudij Cæsaris ætate uixit, & sic sane uulgo omnibus persuasum esse uideo. At uero cum plera-
que ex ijs pharmacis quæ in Galeno græce leguntur, itemque in Scribonio Latine habentur, dissident tū
in rerum diuersitate, tum in ponderum ratione, & hoc tamen sic ut ea diuersitas ex similitudine quadam
appellationum ipsarum rerum uideatur oborta, ueluti uerbi gratia, quod καρδάρμον in græco Galeni,
Nasturtium id est καρδάμον legitur in Latino Scribonij exemplari, & χαλιάνθη in græco, æris flos id est
χαλιανθῆ habetur in Scribonio, minime existimandum puto græcos homines Andromachū & Ascle-
piadem talia ex Latino Scribonij opere male transfuisse, Sed plane uice uersa, aliquem interpretem poste-
riorum seculorum Scribonium græcum transferendo, græca uel non intellecta, uel ex similitudine uocum
corrupta bona fide reddidisse, hoc est errore ex errore propagasse, uelut etiam in commentarijs nostris
medicis abunde declarauit. Indicat autem & ipsa dictio se translaticiam esse, ut quæ illud latinissimum secu-
lum non respicit. Sed & si Scribonius Latine hoc opus prodidisset, nō uidetur Plinius eius mentionē fuisse
neglecturus. Ignotum enim ipsi esse non potuit, qui postea sub Vespasiani illud suum naturalis historiæ
uolumen edidit. Quare Scribonium omnino græce scripsisse iudico, & quanquam Romani generis nobili-
ssimæque Scriboniorum familiæ nomen habeat, ut & hinc Latine scripsisse uideri possit, Tamen tale tum
seculum erat, ut quicumque ex Romanis medicinam tentaret ac exereret, se ad græcos transferret, atque
hoc est quod Plinius dixit, In tanto fructu paucissimi Quiritium attingere, & ipsi statim ad græcos transfu-
ge. Atque hoc sane iudicium meum de Scribonij libro, hoc loco ideo præmittendum non duxi, quod
totum eum librum Marcellus transcripsit, & huic operi suo inseruit. Et tamen cum in præfatione multo-
rum Latinorum medicorum ex quibus sua collegerit, mentionem faciat, similiterque aliquoties in operis
progressu, Scribonij adeo aut eius interpretis nusquam cōmeminit, sed simpliciter illius libri uerba, eodē
etiam ordine transcripta habet, ut ego aliquandiu dubius hæserim uter ex altero sua excerpisset. Ve-
rum ubi uiderē in Galeno eadē legi Scribonij nomine præfixo, quæ in eo libro continentur, plane transla-
tium Scribonij libellum uelut dixi iudicauit, & hoc factum suspicor circa Valentiniani Imperatoris æta-
tem, inclinata iam tum re Latina. Ex ea itaque translatione Marcellus bonam partem excerpit, auctoris
nomine suppresso, quod fortassis etiam ipse eius libri interpret suppressit. Et quando in re obscura nō
aliter quam suspitionibus & coniecturis agere possumus, addam & illud. Siburius, cuius in præfatione me-
minit Marcellus, omnino Scribonius mihi legendus uideretur, nisi proximo tempore uixisse, ac ciuem suū
uelut Ausonium & Eutropium diceret, quod de Scribonio intelligi non potest qui sub Claudio Cæsare
uixit, nisi tā inconsiderantem circa temporum & hominum rationem fuisse credamus Marcellum, ut Scri-
bonij ætatem & patriam ignorarit, aut nisi Siburius omnino is est qui Scribonium Latinum fecit, & Scribo-
nij nomine reiecto suum præfixit, quem proinde Marcellus ut auctorem libri, & ciuem suum, & proximi
ante se temporis agnouit dum eius mentionem facit. Quidquid eius rei est, Liber sane Scribonij ubique
corruptissimus, uel ex toto ex Marcello ipso corrigi ac restitui potest, Cuius opus ut netus, & medicus Em-
pirici, & qui ipse Latine scripsit, dignissimum uisum est, quod ab interitu uindicaretur, tum honestissimis
uiris Hieronymo Frobenio & Nicolao Episcopo Basiliensibus typographis præstantissimis, tum etiam
mihi. & sane me nihil pœnitet eius operæ quam in eo euoluendo ac emendando collocaui, maxime cum

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

ipse Galenus magis empiricos, atque remedia usū cognita probet, quā methodicos ex ratione inconstanti ad morborum curationem progredientes, ut sperem, imō certō sciam, etiam rei medicæ studiosos non exiguo fructu hoc opus sibi comparaturos ac lecturos, maxime uestris, uiri celeberrimi, nominibus præfulgentibus, ac quasi illicentibus, de quibus iam cōstans in ijs regionibus fama est, uos nihil nisi egregium ac publica commodans probare, & de te quidem Ornatissime Ioannes, frequenter in confabulationibus meminuit optimus & prudentissimus uir gener tuus Michael Meienburg K, huius urbis syndicus, ac amicus noster summus, quā uidelicet integro animo sis erga bona studia & ueram pietatem affectus, ut uel eximie uirtutis tuæ gratia sæpe cupiuerim tibi notior esse. In te uero optime Guilielme, eundem affectum cominus & coram etiam cognoui, ut non iniucunda mentio mihi de præclaris uirtutibus tuis apud hunc stitissimum iuuenem Casparum Ernestum generum tuum quotidie fere contingat. Magis enim mirum uidetur in uobis adhuc uigere animum ad bona studia amplexanda ac iuuanda propensum, quem olim adolescentibus uobis in publicis Gymnasijs excitatum, declarare indies amplius non desinitis, & hoc fere totū a literis ad rei metallicæ curam digressi ac quasi sequestrati, cum plerique qui omnem ætatem in publicis scholis detriuerunt, iam ea ætate qua uos estis, non solum non fructum aliquem studiorum ex se ostentent, uerum etiam adolescentium studijs in uidentes incommodent, timentes uidelicet ne indies amplius ipsorum ignauia, imō ignorantia mundo inclarescat, aut etiam solis studioforum ac doctorum titulis superbientes, alias uel in aulis magnatum colaces agant, uel caupones sint & pincernæ, fordidum questum ex omni occasione captantes. Quare ubi a curis & officijs, quibus præclare incumbitis, fueritis otiosiores, aliquando ad hunc Marcellum medicum uobis inscriptum & a me dicatum diuertentes, aut salutaria medicamenta legere ne pigrescite, aut superstitiosa suauius ridere satagite, Meque uestri nominis studiosum uel de fidicina hac amate. Opt. Valet. Northusæ Calendis septemb.

ANNO. M. D. XXXV.

INDEX VM INFRA SCRIPTARVM.

Ad capitis omnes subitos & diutinos & multiplices dolores.	Cap. I.
Ad omnes dolores hemicranij & heterocranij subitos & diutinos.	Cap. II.
Ad uertiginem capitis.	Cap. III.
Pityriasi & porriginī, ac pruriginī, atque ulceribus, & lendibus, & pedunculis.	Cap. IIII.
Ad capitis reumata & purgationē, & ad pituitę & flegmatis deductionem, & restrictionē catarrī.	Cap. V.
Alopecijs & tineis, & capillo fluenti, atque infirmo.	Cap. VI.
Capillo nigrado & crispando, ijs adiecta sunt quæ phlegmata & perfrictiones capitis deducunt.	Cap. VII.
Ad omnes & multiplices oculorum dolores, medicamina & collyria, & remedia diuersa, physica & rationabilia de experimentis.	Cap. VIII.
Ad aurium dolores uniuersos & uitia omnia, & surdiginem.	Cap. IX.
Ad omnia uitia narium, & ad pituitam.	Cap. X.
Vitijs labiorum & gingiuis, & oscedini, & oris ulceribus, & fœtori, & linguæ pustulis & palati exulcerationi.	Cap. XI.
Dentium doloribus & uitijs eorum uniuersis.	Cap. XII.
Dentificia diuersa de experimentis.	Cap. XIII.
Vux & faucibus & arterijs & raucedini.	Cap. XIII.
Ad anginam uel synanchen, & strumas, & parotidas, & reumata, & glandulas, & ea quæ faucibus hæserint euocanda.	Cap. XV.
Ad omnes molestias tussis, & subitæ & diutinæ, ac uetustæ & siccæ atque humidę, & ad phthisicos atque eos qui sanguinolentum excreant, & ad empyicos & hæmoptoicos, atque eos qui sanguis fugas hauserint, nec non & stomachi stridorem.	Cap. XVI.
Ad suspiriosos uel ad dyspnoicos, & ad oēs causas arteriarū, & ad uomitus restringendos & prouocandos, & ad sitim arcendam & singultus inhibendos, & ad reumaticos & uulsores remedia diuersa.	Cap. XVII.
Humerorum & ceruicū doloribus, & opisthotonis, & hircosis, & unguibus, & paronichijs.	Cap. XVIII.
Ad lichenem siue mentagram, uel impetiginem, & elephantiasin, & lepram & ad exanthemata, & maculas, & liuores tumoresque de facie abolendos, & ad genas scabras, & cicatrices malarum purgandas, & ad lentigines & stigmata delenda, remedia diuersa.	Cap. XIX.
Ad omnia stomachi uitia, & ad omnes eius causas & dolores, & ad omnem cruditatem atque indigeriem depellendam, & ad omnem uiscerum atque aqualiculi confirmationem, antidota, epithemata, potiones oxyporia, unctiones aliaque remedia nonnulla.	Cap. XX.
Cordis dolori & corco & præcordijs omnibus.	Cap. XXI.
Ad hepatis uitia omnia, & molestias uniuersas.	Cap. XXII.
Ad lienis uitia omnia, & molestias cunctas.	Cap. XXIII.
Pleuriticis & omnium laterum doloribus.	Cap. XXIIII.
Lumborum & coxarum doloribus ac torporibus, & ischiadicis remedia.	Cap. XXV.
Reniū & uesicæ doloribus & causis uniuersis, & calculo, & urinæ difficultatibus, nec non & urinæ incontinentiæ.	Cap. XXVI.
Cœliaci & dysentericis, & torminosis, & ad intestina rupta, internosque morbos, atque incontinentiam stercoris, remedia diuersa.	Cap. XXVII.
Lumbricis & tineis & interaneis causis, id est, tenesmo, & ad rosus uentris, & strophum.	Cap. XXVIII.
Ad colum & ileon remedia diuersa.	Cap. XXIX.
Ad uentrem resoluendum, nec non & choleram proijciendam atque inhibendam, sales & potiones & catapotia diuersa.	Cap. XXX.
Ad ani uitia, & fistulas podicis, & hæmorrhoidas.	Cap. XXXI.
Paniculis & inguinibus & intertriginibus.	Cap. XXXII.
Cæpariæ & uerendis uirilibus uniuersis, & herniosis siue uiris siue infantibus, & rebis uenerijs, & eunuchis sine ferro faciendis.	Cap. XXXIII.
Genuum doloribus, & crurum ac tibiaram ulceribus & uaricibus & callis pedum, atque clauis, & uerrucis, & plantis, & pollicibus, & talis, & articulis, & pernionibus, & ruptis pedibus, & condylomatibus neruorum atque articularum & ad extrahenda quæ casu calcata fuerint, uel quæ corpori inhæserint, diuersa remedia.	Cap. XXXIIII.
Neruorum uitijs ac doloribus omnibus, & arthritidi, ac paralyfi doloribusque medullarum, remedia diuersa.	Cap. XXXV.
Ad podagram calidam & frigidam, & chiragram remedia physica & rationabilia diuersa de experimentis ut in alijs omnibus infirmitatum causis supra scriptum est.	Cap. XXXVI.

Notis ponderum ac mensurarum Marcellus ijs utitur.

∅	scrupulum	*	denarium
∅	uictorium	—	unciam
∅	pondo	∅	semunciam
∅	sextarium	∅	semissem

MARCELLVS VIR INLVSTER EX

MAGNO OFFICIO THEODOSII SEN. FILIIS
SVIS SALVTEM DICIT.

ECVTVS opera studioforum uirorum, qui licet alieni fuerint ab institutione medicinae, tamen huiusmodi causis curas nobiles intulerunt, libellum hunc de Empiricis quanta potui solertia diligentiaque conscripsi, remedium Physicorum siue rationabilium confessionibus & adnotationibus factum unde unde collectis. Na si quid unquam congruum sanitati, curationique hominum uel ab alijs comperi, uel ipse usu approbavi, uel legendo cognoui, id sparsim inconditumque collegi, & in unum corpus, quasi disiecta & lacera Aesculapius Virbij membra, composui. Nec solum ueteres medicinae artis auctores Latino duntaxat sermone perscriptos, cui rei operam uterque Plinius, & Apuleius, & Celsus & Apollinaris ac Designatianus, alijque nonnulli etiam proximo tempore inlustres honoribus uiri ciues ac maiores nostri, Sibirius, Eutropius atque Aufonius commodarunt, lectione scrutatus sum, sed etiam ab agrestibus & plebeis remedia fortuita atque simplicia, quae experimentis probauerant didici. Quorum uobis copiam labore nostro uigiliaque faciendam, filij dulcissimi, pro necessitate infirmitatis humanae pijsimum duxi, orans primum diuinam misericordiam ne uobis ueltrisque experiendi huius libelli necessitas ulla nascatur. Tum si qua fuerit prospicienda salutis & tuenda ualitudinis causa, gratulemini super hac re labori studioque nostro, quod uobis absque medici intercessione, opem necessariam curationemque praestabit. Cuius scientiae beneficia, uice mutua caritatis humanae, cum omnibus infirmis amicis, notis, ignotisque, immo uero cum aduenis magis & pauperibus communicare debetis, quia & deo acceptior, & homini laudabilior misericordia quae egro hospiti ac peregrino egenoque defertur. Moneo sane, si qua fuerint paranda medicamina ne absque medico aut incuriosius componantur, aut indiligenter habeantur. Nam licet attentissime species & mensuras specierum remedijs quibusque adscripsero, & ipsarum mensurarum notas, uel ponderum qualitates secundum Graecam traditionem & medicorum ueterum consuetudinem seorsum libello huic inseruero, & non solum Romana sed etiam Graia expositione digessero, tamen e re est, ut haec eadem cum peritioribus conferantur, ac sapius retractentur, & quae confecta fuerint, uel parata medicamina sub signaculis semper habeantur, ne aut casus incidat, aut malignitas alicuius obrepit, quae beneuole & sincere parata corrumpat, sitque de remedio uenenum, & de salubritate perniciosa, culpeturque medicina, cum peccarit incuria in summa me haec benigne parasse, & tamen super ijs monuisse sufficiat, uos perinde sanitati uestrae, atque opinioni meae consuluisse conueniet. Epistolas quoque eorum quorum studium aemulatum me esse scripsi, huic operi ne quid deesset, adieci, quarum lectio & incitare uos ad necessariam cognitionem, & instruere poterit ad salutem. Versiculis quoque lusimus migmatum & specierum digestionem compositis. Non quod sit dignum aliquid in carmine, sed ut lectorem, scrutatoremque huius operis & poema pelliciat, & exoptatio blanda conciliet, quod opusculum in infima parte huius codicis collocaui, & ut sermone nostro opera haec solertia nostra composita claudantur, & nugae nostras multiplex foliorum celet obiectus.

De mensuris & ponderibus medicinalibus ex graeco translatis iuxta Hippocratem.

V NCIA habet drachmas numero VIII, serupula XXIII. Mina habet libr. I. uncias II. Cheme habet sicut drachma, Θ III. Obolos habet denarius VI. Cotyla hemina facit acetabula siue oxybapha IIII. Olyscion facit hemine partem septimam quod facit — I & drachmas II. Corylos habet — IIII. quod facit cyathos II. & coclearia VI. Item Cotylus triunciarius habet hemine tertiam partem. Tetrobolon est quarta pars heminae. Choenix sextarij duo sunt. Stater est quod metitur drachmas IIII. Est autem quanta semuncia. Denarius est argenteus drachma I. quod facit Θ III. Vi soriatus denarius dimidia pars drachmae est. Obolus minor drachmae sexta pars est. Cyathus pars octaua sextarij, sed ad pondus drachmarum pars decima est. Coclearium dimidia pars drachmae est. Tetrasarius semuncia est.

Item de ponderibus & mensuris medicamentorum ex libro XXI Plinij historiarum naturalium.

Drachma attica denarij est argentei pondus. Drachma eadem habet in pondere obolos VI. Obolus habet chalcos X. Cyathus pendit drachmas X. Acetabulum quod dicitur habet heminae quartam partem. Hemina habet drachmas numero LX. Mina quam nostri minam uocant, pendit drachmas atticas centum.

Mensuras quoque ipsas Graecorum de medicinalibus ponderibus addidimus. quae sequenti pagina continentur, ut in huiusmodi rebus, si uisum fuerit, de fonte quod aiunt, ipso petatur auctoritas.

MARCELLI DE MEDICAMENTIS.

Περί μετράων καὶ σταθμῶν.

ἢ μνά εἶχει ὀλίγας ρε
ἢ λίτρα εἶχει οὐγγίας ιε
ἢ οὐγγία εἶχει ὀλίγας η
ἢ ὀλίγη εἶχει γραμματὰ γ
τὸ γραμμα εἶχει ὀβολούς ε
ὀβολός εἶχει κερᾶτια δ
τὸ κερᾶτιον εἶχει χαλκοῦς ε
ὁ μέδιμνον εἶχει ἡμίκτη ιε
τὸ ἡμίκτην εἶχει χους ε
ἢ χους εἶχει χοίνας ε
ἢ χοίνες εἶχει κοτύλας δ
ἢ κοτύλη εἶχει ἡμίξρον α
τὸ τρυβλίον δὲ κοτύλη ἐστὶ γὰρ ἡκίχη
τὸ δὲ ὑβραρον δὲ τέταρτον ἐστὶ κοτύλης
ὁ κισθῶν ἐκτόν ἐστὶ κοτύλης
ἢ χίμη αἶγι ὀλίγη μίαν
ἢ ἑλληνική κοτύλη τοῦ ἐλαίου εἶχει λι α
ὁ δὲ ἕξτης λι β ὁ δὲ ἰταλικὸς ἕξτης λι α ς
ἢ ἕλον οὐδὲ καὶ ἢ ἰταλικὴ κοτύλη εἶχει γο θη
ἢ δὲ ἀλεξανδρινὴ κοτύλη ἐλαίου μὲν εἶχει γο η
οἴνου δὲ γο θ

τὸ κερᾶμιον εἶχει.
ἐλαίου οἴνου μέλιτος
λι ο β λι π λι ρ κ
τὸ κογγιον εἶχει.
λι θ λι ι λι ι ε
ὁ ἕξτης εἶχει.
ἢ ἰη λι α γο η λι β ς
ἢ κοτύλη εἶχει.
γο θ γο ι λι α γο γ
ὁ κισθῶν εἶχει,
γο α ς γο π ς γρ δ γο β ς

EPISTOLAE DIVERSORVM, DE QUALITATE ET OBSERVATIONE MEDICINAE. LARGIVS DESIGNATIANVS FILIIS SVIS SALVTEM DICIT.

EGI ante hac Hippocratis Coi Epistolam medicinae auctoris uel peritissimi, quia de tuenda ualitudine ad Antiochum regem scripsisse fertur, cuius quia praecpta & monita uobis ad salutis custodiam nota cuperem, collegi ut potui, quidquid seriem eius continere memineram, eamque ore Romano interpretans scripsi. caui fateor ne ad uerbum uerba transferrem, quo minus pleraque linguarum diuersitate congruerent, si parum ponderis in significationibus ueris fieret, itaque explicanda rei aduersus obscuritatem consului. Igitur Epistola talis est.

ANTIOCHO REGI HIPPOCRATES COVS SALVTEM D.

Eam te in hoc regnandi munere & culmine reputans sustinere personam, ut rex magnus uita multis utilem in longum prouehere debeas, ingentem simul prouidentiae tuae metiens curam, qua experientissimus rerum, matheum quoque apprime adeptus es, conuenire talibus regalis peritiae studijs arbitratus sum, domesticam quoque tuendi corporis & procuranda ualitudinis scientiam, super cuius obseruationibus ad te scribendum putavi, ut & quibus causis morbi existerent, & quibus praenoscerentur indicijs, & qualibus inter exordia perimerentur medelis ostenderem. Nam fere ut caeli turbulenta tempestas nunquam nisi precedentibus solet signis ingruere, ita corporum imminetia pleraque incommoda, ortus proprijs significatione monstrantur. Spondeo autem pro ingenita docilitate, qua nostram quoque super ijs rebus solertiam probas, monitis meis auscultantem posse te reliquum uitae tempus firma ualitudine & plena incolumitate producere. Corporis igitur humani sit a nobis quadripartita diuisio, cuius in partibus singulis ualitudinum moderatio continetur. Sunt autem partes haec, cum capite oris sublimitas, pectoris

latebra, uentris receptaculum, sentina uesicæ. Si capiti igitur eueniet incommodum, aut tenebrę offunduntur, aut cietur dolor, aut onusta quasi pondere supercilia sentiuntur. Aut sit temporum pulsus assiduus, aut tumescentibus mane oculis caligat aspectus, aut aures tinnunt, & accepto quodam interius tumultuantur sono. His ergo signis existentibus, caput est purgatione curandum. Sed super huiusmodi tamen leniore medela, hyssopi uel origani indici coma iniecta defruto siue mulsę quę septem uel plusculis diebus maceratur. De quo liquore postmodum coagitato atque colato tepido hemina dimidium, aut ampliore modum gargarizari oportet die calido uel sereno, ita ut resupinato ore faucibus liquor ille contineatur aliquantulum, & agitur alterna uice, idque sapius fiat, donec hemine dimidium consumatur uel cum phlegmate proijciatur, sed hæc ieiuno adhibenda curatio est, qua nulla capiti leuior aut commodior reperietur. Hoc remedium qui neglexerit, & indicijs supra scriptis non occurrerit, necesse est sentiat aut oculorum uitia, aut ulcera intimis auribus erumpentia, aut strumas in confinio colli, aut pulsus cerebri, aut suffocationem, aut circa guttur anginam, aut uue distillationem, glândulas quoque patietur, & tabem fluentium capillorum, & ulcera per caput esteruescentia, doloremque dentium creberime. Quod si a pectore morbus minatur, qui esse simplex & non uiolentissimus solet, ijs præsentitur indicijs. Primum pectoris sudor intimus testatur ætium stomachi laborantis. Splen erit quasi distensus & eminens, sputamenta fellita, scapulæ cum lateribus grauabuntur, & improviso dolore marcescent, assidue oscitationes ora diducunt, importunę uigilię somnos fugabunt, arctatus spiritus siti nocturna maxime inardescet, expergescit mens erit tristis & nubila, post soporem totius pene corporis pulsus, tremor in brachijs uel in manibus, sicca etiam tussis quatiet infirmum. His igitur sapienter occurritur, si consuetudo fiat sine ullo medicamine post cœnam uomendi. Vitale autem est etiam ieiunium uomere, magis enim humor noxius qui stomacho insiderit egeritur. Itaque qui mane uomiturus est, debet minutatim rafani radices manducare, easque uel succum earum transnittere, cardamum quoque, id est, nasturtium, sed & sinapi, & erucam deuorare, & aquam inde tepidam super bibere, ac digito uomitum prouocare. Qui ista contempserit erit ijs obnoxius uitij, pulmonis labore uexabitur, frenum sustinebit, atræ bilis infesta commotio, ad usque uesani eum furoris periculum trahet, iactabitur febribus acutis, inops somni agitabitur perniciosus uigilijs. Si quando autem morbus a uentre molitur, qui & ipse multiformi grassatur incommodo, hæc signa præmittit. Torquetur aluus & correptos cibos immoderatis fluoribus fundit. Potus in amaritudinem uertitur, membrorum omnium existunt dolores causa latente grassantes, nimis feruet ruboribus corpus, & acutis atque oculis febribus inardescit. Aduersum hæc uenter est molliendus sine grandi cura aut graui medicamento. Nam qui lapatho uel mercuriali herba usus fuerit, commode aluum temperabit. si parum proficiet hæc medela, & supra dicta indicia perseverabunt, decoctus urticæ succus potui dabitur. Vitale accipiuntur & cymæ caulium multa aqua uehementer excoctæ. Etiã brassicæ humor melle admixto, & asperso sale temperatus bibi debet ad heminarum quattuor modum. Qui hæc adhibere cessauerit, ijs patebit iniurijs, ut aut coeliacus fiat, aut meatibus ruptis immoderato uentris fluore uexetur. Hinc dyfenteria oritur & iliacus morbus, & ad superiora finis redundans uomitibus & empneumatis inficiet. Hinc ischij passio erit dolorque coxarum, apoplexis etiam ijs originibus existet. hinc & sanguinis per interiores meatus, id est, per hemorroidas fluor multus emanat. articulorum quoque morbus, quem Græci arthritim uocant istinc creatur. Cum uero ex uesica imminet origo uitiorum, & ipsa non minus causis pluribus nocens, ijs significationibus intelligitur, inflatio uesicæ adest, solet enim in eam multus ex alui meatu uentus immitti, inde assidua ructatio, inde incontinentes crepitus egeruntur, inde grauis somnus, inde urina sordida & diri odoris egeritur, & circa genitalia tumor surgit. His ergo animaduersis, tali subueniendum medela, feniculi & apij radices uino condito ueteri & odorato iniicies, & cum se hæc confusa macerauerint, cum uini cyathis duobus tantundem miscebis aqua calida, & ieiunio potui dabis. Præterea radicis asparagi succus cum uino mixtus, optime sumitur, sed & ciceris albi non arietini decocti succus accipitur. ex hac ualetudine nisi in exordio curatio adhibita fuerit, per urine difficultatem & hydrops nascitur, & dolor iecoris, & uitia renum, & stranguria uesicæ, uentrem molestissimi dolores uexabunt. Hæc sunt de præuolens præueniendis morborum causis. Addidi etiam quibus & quatenus per anni circulum pro temporum uicissitudine obseruatis, incolumitas custodiatur, ab hyeme igitur salubrius fiet exordium. Ex die VIII calen. Ianuarias corporibus humor adrecescit usque ueris æquinoctium, quod incipit VIII calen. Aprilis. Hoc ergo tempore utendum calidissimis cibus, & optimis, uino aliquatenus indulgendum, usus etiam ueneris minime respuendus. Ex æquinoctio incipit phlegma crescere, id est, concretus humor & frigidus usque in ortum pleiadum, qui incipit pridie Idus Maias. ergo tum adhiberi cõuenit bene odoratos, sed & acres cibos. ex hinc sanguis ardentior febribus augmenta suppeditat, nec minus humor obbibitur, usque ad æstiu tempore commutationem, quæ ad VIII calen. Iulias inchoatur, a quo die uenere abstinentium ieiunandumque. Ab octauo enim calen. Iulias æstiu progressio incrementa fellis exfulscitat usque in autumnu æquinoctium, quod est VI calen. Octobris. erit igitur utendum frigidis & sapidis & bene olentibus cibus, parcius ieiunandum, & a uenere usu, ab VIII calen. Iulias certe per dies duodecim penitus abstinentium. post autumnu æquinoctium, id est post diem VI calen. Octob. acres bilis uires & augmentum fortiuntur, in occasum pleiadum, qui est IIII Idus Nouemb. humores etiam graues serpunt. Erit igitur utendum acidis & acris cibus, uenere quoque abstinentium, parcius etiam ieiunandum. Ab hoc rursus tempore, id est, a IIII Idus Nouemb. sanguis deficit, congruit igitur leuioribus cibus uti, uino indulgere, nec usu ueneris abstinere, in VIII

VIII calen. Ianuarias ex quo incipit tempus hybernum. Hæc, ut dixi, obseruans in columi fossitate uitæ spatia transcurres, nec ulla indigebis uisitacione aut curatione medicorum.

EPISTOLA ALIA EIVSDEM HIPPOCRATIS EX GRAECO
TRANSLATA AD MOECENATEM.

VE M roganti tibi libellum promisi, omni cura adhibita descriptum misi, ordinatissimum tuæ salutis custodem, quem debebis tam diligenter intueri, quam scriptus est. ad curationem enim corporis tui omnia explorata sunt, quæ cum rerum effectu comperi, celeriterque com-plexus sum. intueri ergo omnem medicinæ rationem debebis. Namque ego diligenti cura, licet summa breuitate, comprehendi singula curationum genera, sicut proxime in eo libello feci, quem Casari nostro coram te tradidi, quas curationes per temetipsum estimare poteris, sapientibus enim ratio uenire in consilium adscieuit. Omne itaque corpus hominum, pecudum, alitumque ex quattuor generibus constat, sed præcipue hominum, calido, frigido, sicco & humido. Frigido enim continentur uiscera, unde spiramus. Calore continetur anima qua uiuimus, id est, qua uita sentimus. Sicca sunt ossa quæ uires faciunt ad sustinendum laborem. Humidus est sanguis quo alitur uita. Per omnia enim uiscera uena currunt quæ sanguinem regunt. Sanguis animam, anima uitam sustinet, spiritus autem aeris est. Ossa nervis munita uirtutem corpori præstant. Sanguis cum abundat, uale tudinem uitiat. Ex eo nascitur sanies quam in uulneribus sectis uidemus. Nascitur & pituita quæ nausea facit. Nascitur etiam bilis acida & amara, quæ dicitur mater morborum. Bilis enim cum est, concitat calores. De pituita perfrictio nascitur quæ facit dolorem intestinorum, torsiones etiam inflationemque, quæ corpus extenuat. sanguis autem a nimio cibo, nimiaque potatione incipit abundare, & cruditate corrumpitur. Qui cum euacuatur extra cursum naturæ inserti corpori uitia, & in quacunque parte corruptus incubuit, fatigat & lædit. Nam sanguis animam quoque uitiat, & inde os hominis incipit foetere. Cum est ergo integer sanguis animam sine dubio confirmat, ut possit frigus caloremque fortius sustinere. At cum abundat cumque calore animæ corrumpitur, fit sanies, tum & bilem atram concitabit, & calorem interdum ac frigus faciet, corporique uniuerso languorem animæque malum odorem uel anhelitum faciet. quo facilius igitur commodis ualetudinis fruamur, & incommoda uitemus, prognostica, id est, præcurrentia uitia, signis naturalibus cognoscamus, cognitaque emedemus ne mortifera fiant. Quattuor igitur disponuntur corporis partes, cuius origo in capite est, & thorace, deinde uenter sequitur & uesica. ita ergo locorum istorum sinceræ notas cognoscemus, hominis sani urina mane alba erit, & ante prandium rufa. Pransi rursus candida, item ante cœnam rufa. Nec ego tamen necessitatem prandendi impossui, sed magis urinam & tempora naturalia ostendi. Candida enim urina debet esse, ubi cruditas non est, mane quieto corpore, deinde motus ipse & deambulatio urinam turbat, excitatque uesicam, ideoque coloratior fit. Quod si mane urina mutauerit colorem, ostendit subesse uitium infirmitatis, quod tamen proprijs indicijs intelligimus. cum enim a capite morbus oritur, solet capitis dolor comparere, tunc & supercilia grauantur, tempora saluunt, aures sonant, oculi lacrymant, nares repletæ odorem non sentiunt. cum ex ijs ergo aliquid accidit, caput purgari oportet hac ratione. Hyssopi aut cunilæ bubulæ fasciculum cum aqua deferuescias, inde aquam ore continebis, sed caput calide tractabis ut fluat pituita. Quod si quis negligit, capiet epiphoras oculorum, aut dentium uel aurium dolorem. Interdum etiã strumæ parotidesque nascuntur & alia uitia, quæ circa fauces ceruicisque oriri solent. Item distillatio aut grauedo narium erit. Et interdum ulcera in capite nascuntur, aut etiam capilli desluunt. Cum autem a thorace morbus nascitur, incipit caput sudare, linguaque fit crassior, aut os amarum, aut tonsille dolent. Oscitatio erit frequens sine somno & quiete. Torpor membrorum, animi dolor, prurigo corporis, brachia manusque assidue intremiscunt, subitaque tussis arida & inquieta nascetur. Ex ijs ergo cum aliquid acciderit, uitabis uitium graue, si uomueris siue ieiunus, siue post cœnam, uel in balneo. Plus autem prodest si ieiunus bilem eieceris. Eam enim dicimus matrem morborum. Sed qui uomere nolunt, uel non possunt, quia stomacho laborant, decimo quoque die ieiunando, omni cibo se abstineant, quo facto uitium grande uitabunt. Nam frequenter uomendo, solet stomachus corrumpi. Quod si a uentre morbus orietur, hæc erunt signa, uenter uertetur atque turbabitur & sentiet crebros dolores, cibus & potio uidebuntur amara. Genua succident, lumbi grauabuntur, interscapulum contrahetur totumque corpus particulatim grauabitur. Tardabuntur pedes, pigra fient crura, renes indolent. Et post hæc febriculæ incurrent. His itaque cognitis, prima est abstinentiæ utilitas. Tum etiam medicamentis alium purgari oportebit, ut graue corpus leuamentis adiuuetur. Quod si morbus maior premere uidebitur, adicies alterum diem abstinentiæ, si tamen uires patientur, sin minus, quam leuissimum sumes cibum, ut ouum forbile tantum, aut aliquid ouo simile accipias. Hoc qui negligunt, fiunt coeliaci, torminosi, dyfenterici, etiam ex eo nascuntur tertianæ & quartanæ, fiunt podagrici chiragricique, morbus etiam articularis hinc accidere solet. Quidam etiam fiunt amentes, qui busdam sanguis etiam erumpere e naribus solet. Oportet ergo occurrere tam grauibus malis curatione prædicta. A uesica qui nascuntur morbi, hæc dabunt signa, pleni uidebuntur, & cito saturari quos grauabit. Sequentur inflationes uentris, & crepitus crebri, uidebuntur oscitare nec oscitabunt, sed tantum os diducunt, sequetur totius corporis stupor somnusque grauis quasi marcor, fiet urina liuida & uix erumpens. tumescunt etiam ueretra, inde & calculosi fient. Hæc uitia sic emendantur. Feniculū &

apium uino austero madefacito, uel etiam earum herbarum radices contere, & ex uini cyathis duobus, & tantundem aquæ calidæ accipe adfidue, uel dauci semen, & myrtum ex aqua calida fume, uel cicer album fume non arietinum, madefactum uino, ut supra scripsi, ebibe, uel radicem asparagi, uel eruum erraticum, uel serpillum decoque, eiusque aquam uino mixtam bibe. Quæ qui negligunt, sunt hydropici. Sequetur ijs iocineris & renium & uelicæ dolor. Fient quoque calculosi, stranguriam quoque sustinebunt, & uentris tumorem. Intueri autem oportet ægri uires, quomodo possit sustinere medicinam, ut ita febris & cruditati eius adhibeatur. fiunt ergo cataplasmata adhibenturque, quæ apta sint capiti, uentri, uelicæ, cruditati, frigori, calori, pro ut tempus exegerit. uti autem ad hæc oportet rosa, aceto, uino, oleo irino, linguam quoque ægri asperam melle perficari, uel mentæ folio. reliqua diligenti medico permittenda sunt, quia iuxta morbos debet adhibere medicinam. Quoniam ostendi corporis sani & imbecilli notas per urinam denunciari, & adieci curationum consilia, nunc & compositiones medicamentorum adijciam, unum ne na scantur corpori uitia, alterum, ut emendatio sanitatem reducat. Aduersus autem omnes impetus morborum duo sunt remedia certissima, Primum est, decimo quoque die ut te abstineas a cibo & potione. Deinde postero die laueris ciboque firmo uteris, qua re & obseruatione efficiet, nequid omnino uitij corpori tuo accidat, & perpetua sanitate sis tutus. Est & potio salubris, quæ omne corporis uitium elimat, & ualitudine confirmat. Eius potionis iam tecum habes compositionem, per annos enim complures amicissime Mœcenas, cum Cæsare nostro pariter nos morari meministi, quo tempore hæc obseruando nunquam in ullum corporis languorem incidisti. Quo tempore nec nostrum Augustum quidquã molestioris incommodi passum esse nosti. Ita enim me tecum habebis, si libellum meum legendo sæpius tractaris, qui plenius tibi me absente præstare consilium in omnibus poterit. Terentij Velpisti in ultimo libello leges dynames herbarum, quas ut crescentibus numeris Lunæ obserues dum tollis & componis curato. Si ita non feceris, & ad deminutionem Lunæ sustuleris minus ualebunt. Ipsum etiam mare per Lunam augeri & minui scimus, cerebra etiam hominum augentur crescente Luna. Cum autem minuitur Luna, una queque res deminutionem sentit, quod licet recognoscas ex ijs quibus cotidie uteris. Tamen & per me admodum scies omnibus & minui augmentum & augeri per lunam, quod si ita est, in herbis quoque legendis, componendisque medicamentis, uim eius & potestatem nos obseruare debere, ne dubites.

EPISTOLA PLINII SECUNDI AD AMICOS DE MEDICINA.

IREQVENTER mihi in peregrinationibus accidit, ut propter meam aut meorum infirmitatem, uarias fraudes medicorum experirer, quibusdam uilissima remedia ingentibus pretijs uendentibus, alijs ea quæ curare nesciebant cupiditatis causa fuscipientibus, quosdam uero comperi hoc genere grassari, ut languentes qui paucissimis diebus uel etiam horis possint sanari, in longum tempus traherent, ut & ægros suos diu in reditu haberent, & seuiore ipsi morbis existerent. Quapropter necessarium mihi uisum est, undique ualitudinis auxilia contrahere, & ueluti in breuiarium colligere, ut quocunque uenissem, eiusmodi insidias uitare, & hac fiducia securior iter ingredi queam, ut & sciam si quis mihi languor acciderit, non facturos medicos ex me uel ex meis reditum, nec taxaturos incommodorum occasionibus sanitates. Ante omnia autem puto in prompto habenda quæ subito desiderata, difficillima uidentur inuentu, sicut oleum uetus, quod si ad manum non erit, celerime fieri poterit. Deferuefactum enim, uel recentissimum, & odorem & uires uetustissimi præstat. Et, si forte curatio exegerit, aquam marinam in mediterraneo quæri, sollicitudini locus non erit, si ita prospiciatur, duo enim salis sextarij in quatuor aquæ sextarios missi, temperatissimam marini liquoris copiam facient. Oxymeli uero facile erit fieri, si in duobus cyathis mellis sextarius aceti addito pulegio & salis modico contemperetur. Polenta autem hoc modo fiet. Hordeum aqua perfusum una nocte siccat, deinde ad XX libras hordei adijciuntur tres libræ lini seminis, coriandri selibra, salis acetabulum. Tunc deinde hæc mixta torrentur, & mola franguntur. Omnibus autem curationibus mel optimum est, in quo apes moriuntur, & lana succida ea bona est, quæ de ouis collo fuerit adtonsa. Cinerem auis uel aliorum animalium desideratum sic fieri oportet, in ollam nouam mittitur auis, aut quodlibet aliud animal quod putaueris exurendum, quod addito operculo, circumlitoque argilla, in furno feruente torretur, spiramento per modico facto. Gargarizationes uero omnes calidæ utendæ sunt, sicut & fomenta, ut medendi ratio & usus ostendit.

Alia Epistola.

CORNELIUS CELSVS CAIO IULIO CALISTO SALVTEM D.

INTER maximos quondam habitus medicos Herophilus, Cai Iuli Caliste, fertur dixisse medicamenta deorum immortalium manus esse, non sine ratione, ut mea fert opinio, prorsus enim quod tactus diuinus efficere potest, id præstant medicamenta usus experientia comprobata. Animaduertimus itaque sæpe inter deliberationes contentionesque medicorum auctoritate præcedentium, dum quaeritur quid nam faciendum, aut qua ratione succurrendum

rendum sit ægro, quosdam humiles quidem & alioqui ignotos, reuera peritiores, uel quod fateri pudet, longe summotos a disciplina medicinæ, & ne affines quidem eius professioni, medicamento efficaci dato, protinus uelut præsentis numine, omni dolore periculoque liberasse ægros. Quamobrem spernendi sunt quidem, qui medicinam spoliare tentant usu medicamentorum, forsitan non a medendo sed a potentia effectuque medicamentorum ita appellatam. Probandi autem sunt, qui omnimodo succurrere periclitantibus student. Ego certe aliquoties magnum scientiæ consecutus sum titulum ex usu prospere datorum medicamentorum, multosque ex eadem causa non mediocrem gloriam tulisse memini. Est enim hæc pars medicinæ uel maxime necessaria, certe antiquissima, & ob hoc primum celebrata atque illustrata. Siquidem uerum est antiquos herbis ac radicibus earum, corporis uitia curasse, quia timidum genus mortalium inter uitia non facile se ferro ignique committebat. Quod etiam nunc plerique faciunt, ne dicam omnes. Et nisi magna compulsi necessitate ipsius salutis, non patiuntur sibi fieri, quæ fanis uix toleranda sunt. Cur ergo aliqui excludant medicinam de usu medicamentorum non inuenio, nisi ut detegant imprudentiam suam. siue enim nullum experimentum eius generis remediorum habent, merito accusandi sunt, quod tam negligentes in tam necessaria parte artis fuerint, siue experti quidem sunt eorum utilitatem, denegant autem usum, magis culpandi sunt, quia crimine inuidentiæ flagrant, quod malum cum omnibus animantibus inuisum debeat esse, tum præcipue medicis, in quibus nisi plenus misericordiæ & humanitatis animus est, secundum ipsius professionis uoluntatem, hominibus dijsque omnibus inuis debent esse. Idcirco ne hostibus quidem malum medicamentum dabit, qui sacramento medicinæ legitime est obligatus. Sed persequetur eos, cum res postulauerit, ut militans & ciuis bonus omni modo, quia medicina non fortuna, neque personis æstimat homines, uerum æqualiter omnibus implorantibus auxilia sua, porrecturam & succursuram se pollicetur, nullique unquam nocituram proficetur.

Hippocrates conditor nostræ professionis, initia disciplinæ a iureiurando tradidit, in quo sanctum est, ut ne prægnanti quidem medicamentum, quo conceptum excutitur, aut detur aut demonstretur a quoquam medico, uidelicet longe præformans animos discentium ad humanitatem. Qui enim nefas existima uerint spe dubia homines lædere, quanto scelestius perfecto iam nocere iudicabunt? Magni ergo estimauit nomen decusque medicinæ conseruare, pio sanctoque animo quemque secundum ipsius propositum se gerentem, scientia enim sanandi non nocendi est medicina, quæ nisi omni parte sua plene excubat in auxilia laborantium, non præstat quam pollicetur hominibus misericordiam. Definant ergo qui prodesse adhiæcti aut nolunt, aut non possunt, alios quoque deterere, negando ægris auxilia, quæ per uim medicamentorum frequenter exhibentur. Etenim quasi per gradus quosdam medicina laborantibus succurrit. Nam primum cibus, ratione aptoque tempore datus, tentat prodesse languentibus. Deinde si ad hos non responderit curatio, ad medicamentorum decurrit uim. Potentiora enim hæc & efficaciora quam cibi. Post ubi ne ad hæc quidem cedunt difficultates aduersæ ualitudinis, tunc coacta ad sectionem uel ultimo ad ultionem uenit. At Asclepiades maximus auctor medicinæ negauit ægris danda medicamenta. Quidam enim hoc mendacio etiam pro argumento utuntur. Poteram tamē si uerum id esset dicere, quid Asclepiades senserit, forsitan non omnino in hanc partem animum intendit. Homo sane fuit qui parum feliciter se in hoc negotio gessit. Itaque non deterreor persona, cum re manifesta prodesse uideor. Nunc uero cum tam impudenter quidam de eo mala comminiscantur, quid possum ultra dicere, nisi quodammodo parricidium ac sacrilegium eos committere qui hæc dicunt. Ille enim febricitantibus uitijque præcipitibus correptis, quæ oxypathe Græci dicunt, negauit medicamenta danda, quia cibo uinoque apte interdum dato, remediari tutius esse existimauit. Cæterum in libro, qui Parascendon, id est, præparationum inscribitur, contendit ultimæ fortis esse medicum, qui non ad singula queque uitia binas ternasque compositiones & expertas & protinus paratas habeat. Vides ergo quam non placeat Asclepiadi usus medicamentorum? cui nisi plura ad unum quodque genus uitij medicamenta composita habeat, non uideatur dignus professione medicinæ. Sed ista licentia nomine tantummodo medicorum propter quorundam negligentiam latius processit. Raro enim aliquis priusquam se suosque tradat medico, diligenter de eo iudicat, cum nemo ne imaginem quidem suam committat pingendam, nisi probato prius ar tifici per quædam experimenta, atque electo, habeat ne omnia pondera ac mensuras exactas, ne quid errorum in rebus necessarijs accidat, uidelicet quia sunt quidam, qui pluris alia quam seipsos æstimant. Ob quod sublata est unicuique studendi necessitas, & non solum antiquos auctores per quos consumatur professio quidam ignorant, sed etiam comminisci falsa de ijs audent. Vbi enim delectus non est personarum, sed eodem modo malus bonusque habetur, disciplinæ ac sectæ obseruatio perit, quodque sine labore potest contingere, & in quo dignitatis atque utilitatis præstare uideatur æqualitas, id unusquisque magis sequitur. Atque ut quisque uult, facit & medicinam. Quosdam enim a peruerso proposito nemo potest mouere, & sane omnibus permisit liberum arbitrium magnitudo professionis eius. Multos itaque animaduertimus unius infirmitatis sanandæ scientia, medici plenum nomen consecutos. Nos uero ab initio rectam uiam secuti, nihil prius in totius artis perceptione, quam homini permittitur, iudicauimus. Quia ex hac omnia commoda consecuturos nos existimabamus, non medijs fidijs tam pecuniæ aut gloriæ cupiditate, quam ipsius artis scientiæ. Magnum enim & supra hominis naturam duximus, posse aliquem tueri, uel recuperare suam & unius cuiusque bonam ualitudinem, itaque ut cæteris partibus disciplinæ, ita huic quoque, quæ per medicamenta uirtutem suam exhibet, curiose insitimus, eo magis quod percipiebamus indies ex usu profectus eius,

quos interdum supra fidem atque opinionem plurimorum exhibebamus. Sed quid ultra opus est probare, necessarium usum esse medicamentorum? præcipue tibi, qui, quia percepisti utilitatem eorum, idcirco a me compositiones quasdam petisti. Ego autem memor humanitatis tuæ, candorisque animi tui, quem omnibus quidem hominibus plenissime, mihi etiam peculiariter præstas, non solum quæ desyderas remedia, uerum etiam si qua alia de expertis in præsentia habui, in hunc librum contuli quem ad te misi. Cupio enim mediisfidius qua possum tuæ in me tam perseveranti beneuolentiæ respondere, adiutus omni tempore a te, præcipue uero istis diebus, ut primum enim potuisti, non es passus cessare tuæ erga me pietatis officium, tradendo scripta mea latina de medicinalibus nostro Cæsari. Quorum potestatem tibi feceram ut ipse prior legeres, simpliciterque indicares mihi quid sentiret de ijs. Plurimum enim iudicio tuo tribuo. Tu porro candidissimo animo & erga me beneuolentissimo, dignos nomine editionis, non uerbis sed re probasti, periculumque non minus tui iudicij quam ego stili propter me adisti, quo tempore diuinis manibus ea tradendo cōsecrasti. Fateor itaque me gratias tibi agere, quod & prius quam rogareris confirmasti amicissimo affectu uota mea, & quod contigit mihi fauore tuo maturiorem percipere studij huius mei fructum ac uoluptatem. Ignosces autem si pauca tibi uisæ fuerint compositiones & non ad omnia uitia scriptæ, sumus enim ut scis peregre, nec sequitur nos nisi necessarius admodum numerus libellorum. Postea autem si & tibi uidebitur ad singula quæque plures compositiones colligemus. Oportet enim copiam quoque earum selectam habere, quoniam reuera quædam magis quibusdam, & non omnes omnibus conueniunt, propter differentiam scilicet corporum & affectionum, quarum initium a capite faciemus, summum enim & quasi primum locum hoc obtinet, dantes operam, ut simplicia remedia prima quæque ponamus. Interdum enim hæc efficaciora sunt quam ex pluribus composita medicamenta. erit autem nota denarij pro Græca drachma, æque enim in libra denarij LXXXIII apud nos sunt, sicut drachmæ apud Græcos incurrunt.

Alia Epistola eiusdem Cornelij Celsi.

CORNELIUS CELSVS PVLIO NATALI SALVTEM D.

LECTIS duobus libris compositionum græcis Pulli Natalis, quos misisti mihi ut in latinum sermonem conuerterem, libenter parui tuæ uoluntati, dignos eos existimans quibus operam impenderem, quos plenos utilitatis comperi, alioquin excusassem, ni me propositum haberet nihil non dignum sublimi Romanorum maiestate, de bono medicinæ artis splendidissime scribere, idque perennitati & literis mandare. Habebit ergo & præfens tempus & futura posteritas, in hoc perpetuæ uoluntatis meæ curæque gratissimum munus, si quidem bona ualeudine nihil est pulchrius. dedi autem operam quantum potui, ut ad uerbum transferrem, quæ in græcis medicinalibus repperi, nec necessariam curam cultus orationis putauit, quia rectius duxi proprietates nominum edere, & rem ueram sub herbarum peregrinarum uocabulis explicare. unum genus fateor me translationis de industria declinasse, quo fere Græci utuntur in medicamentorum scripturis, omnia ad secundam personam dirigentes. Ego uero in usum medicamentorum quæ edidi, omnis boni gratia nullam malui quam infinitam inferere personam. Admoneremque, nisi certum haberem te non ignorare, me huiusmodi bona utilitatis magis quam delectationis causa scripsisse. Græci medici pondera medicamentorum ad drachmas redigunt, quæ quia ad denarium nostrum conueniunt, octoginta enim & quatuor in libram incurrunt, pro nota Græcæ drachmæ quæ est figura talis Z, notam denarij Latinam, quam nosti posui, id est hanc X, & ad eius pondus Græcæ drachmas rediges. & quando quæ uolu præfatus sum, nunc quæ desideras explicabo.

Epistola Vindiciani Comitis Archiatrorum, ad Valentinianum Imperatorem.

Vm sæpe sacratissime Imperator, humani generis fragilitas falsò de natura sua queratur, aliquando tamen potuimus redditis causis, ostensisque remedijs, uanas & innumeras querimonias refrenare. Nam sicut rudis gubernator turbatum mare sulcans, incertus periculorum, dubius salutis cuncta rimatur, Ita & mortalium natura, quæ perpetua sanitate optat frui, placida quæque desiderat. Sed quia nec mare semper potest esse tranquillum, nec unus in diem uenti spiritus durat, nec securus nauta ratem potest scandere, cum equor mole fluctuum tollitur, sic neque mortales possunt semper esse ualidi aut uiuentes, sed pro ætatis & temporis uarietate diuersis morborum aguntur incommodis. Quæ cum ita sint, clementissime Imperator, magna laus est ueterum instituta scrutari, maior uero gloria inuenta seruare. Siquidem illi uiam laboribus suis uirtutibus aperuerunt, nobisque iter intelligentiæ suæ sapientia reliquerunt. Vnde cum quidam febris teneretur, & diu uentris duritia strangulatus, die duodecimo iam morti proximus uideretur, adhibitis ad curam multis, & magnis medicis ut remedium consequeretur, hoc illis summum periclitanti præsidium uisum est, ut per intestinum clysterio ei curatio pararetur. cum ille imminente periculo

periculo æstaret, & ueluti morti proximus curationis etiam extrema deposceret, ego pudoris & reuerentiæ modum seruans quem cunctis semper exhibui, prospexi ad tempus ne ueluti turpis cura forti uiro adplicaretur. Cum ergo uidissem physin eius, quam de colore collegi, & siccitate uiscerum fatigari eum penitus aduertissem, ilico infuso sale aquam frigidissimam obtuli eius ardori, qui cum desyderio recentis quo cruciabatur, totum quod ei oblatum fuerat, ebibisset, auctores medicinæ magni, qui id spectabant exclamauerunt, occidisti hominem. nec dum uox eorum ab ore manuerat, euestigio eum somnus occupauit sudorque perfudit. Quibus ego præsentibus, clementissime Imperator, tantis sudoris eius absterfioni bus laboraui, ut si dici fas sit, Nilus ex eius corpore uideretur effluere, uerum cum æger expergefactus, recreatum se extinctis febribus, & ab infirmitate leuiorem esse sensisset, uentris etiam cœpit desyderio uehementer urgeri. adlato itaque uasculo omne alui onus quo grauabatur exposuit, ad tam durum fœtorem, ut omnes qui illic aderant fugarentur, dicentibus egregijs medicis quod omnia eius interna putruissent. Post hæc a me æger ad balneas mittitur, ut lauacro eius siccitas humigetur. qui perunctus unguentis remediabilibus, cum post balneum uestimenta accepisset, sitire se dixit, statim eum absinthio, in quo libisticum fuerat decoctum, progressum a balneo potaui, nequid causationis in corpusculo eius maneret, quo uesica scybalis uel lapidibus per uicina loca meantibus premeretur. Præcepi etiam ei escam fieri de minutalibus porcinis, id est, podocylis & uentriculo, in quem uentriculum acetum cyminatum modico adiecto lasere mitti mandaui, ut omnino excocta caro etiam ossium duritiam emolliret, ut soluta eorum medulla cum iure ipso absorberetur. non dubium est autem optime Imperator, quod ex indigestione externarum crudissimarumque crapularum, uel superfusa diuersi nimietate uini, repletis & plene tumensibus uenis, potus in uisceribus amarefcunt, aufertur somnus, subsequitur calor, atque occultarum februm pestis, & quædam phrenesis pulsu cerebrum inquietat, uenter durefcit, qui iam dudum crudus repletus fuerat exuberantibus cibis, qui dum excoquantur consumptis quæ humida sunt, inflammationes importunissimas faciunt, quæ adiecta calida aqua amplius necesse est excitentur. Inde ergo uenter durefcit, inflatur pulmo, splen distenditur. pinnae etiam iecoris porriguntur. Quibus coangustatum & coartatum fel exprimitur, quo infuso tingitur corpus & fit luteum. Cum ergo peruenerit ad ea loca uenarum, in quæ pocula hausta descendunt, duo mala iuncta, id est, res acris ac dulcis, cito auferunt animam, sicuti petrarum humidarum sudor igni subiectus cito absorbetur ab igni. petra autem ipsa exulta & concremata, spongia efficitur, unde calx uel gypsum conficitur. ita calore februm excoquitur uitium cruditatis, ciborumque congestio. Quibus consumptis & exhaustis, frigida sine dubio superfundenda est ne penitus arefcant. Nam nimirum estimas o bone Imperator, calidam & frigidam mortalibus inclusam esse corporibus cum singulæ res propriam habeant naturam. Ignis ignem, aqua aquam desiderat. sed ad horum iungendam locietatem siue temperantiam procurandam, siluarum materies, lignumque deposcitur, quod & nutrit ac fuscit & rapit ignem, & frigidam uertit in calidam. sed non ita in nobis est cœquandum. Accipe igitur serenissime Imperator, quod conueniens nobis putetur exemplum, thermarum scilicet ab se calidarum mixtio temperata, ubi nec ignis uidetur, nec lignum suggeritur, nisi uapor solus sponte conficitur, & aer calidus sine labore sentitur. nonne duo unum sunt? & diuersa atque contraria inuicem profunt? diuina providentia salubri permixtione ac temperie procurata, nonnullam corporibus abluendis sanitatem præstant, competentemque medicinam præbentes, uarios languores a corporibus mortalium pellunt? Hæc cum ita sint, nihil aliud reor mortalibus præbendum, nisi id quod cum infirmi essent desiderauerunt, & oblatum sibi profuisse senserunt. His ergo utamur quibus sumus bene experti, & quorum beneficio consecuti sumus optabilem sanitatem. Nam similiter quidam cum oculorum lachrymantium reumate carere non posset, productus est in medium conuentum multorum spectantium medicorum. Qui cum inspectus ab ijs fuisset, dixerunt ei palpebras incidi debere. comburi etiam hemicranium & raso capite uenas secari, quod Græci arteriotomon dicunt, imponi etiam escharas, & cum iam omnibus locis debilitatum & cauterizatum caput haberet, nihilque ei tormenta, quæ desyderio sanitatis patienter tulerat profuissent, deslebat omnibus infelicitatem suam. In ultimum hæc ab egregijs medicis inuenta curatio est, ut cum dexter oculus lacrymam funderet, uena ei dextri brachij laxaretur, cum sinister similiter in sinistro brachio fieret. Quod cum pati cœpisset infirmus, flens & gemens illud Catonis sæpe dicebat, corporis exigua medico committe fideli. Ego autem dico & perito. Restiti igitur ijs nec laxari uenam permisi, magnoque silentio factò auctores nostros in medium protuli ac recitauit, dixique ad eos: Si ex multifario tormentorum genere miserandus iste uel unam medelam fuisset adeptus, merito uos pateretur, sed cum, neque inunctione, neque incisione, neque combustione, inundationem lachrymarum reprimere potueritis, cur indocte uenas ei laxari præcepistis? cum hic iam semianimis, uisionem ipsam ferri perhorrescit. Vnde reddite mihi sapientissimi uiri hodiernæ causas curationis, cur fuerit desuper oculus incisus, cur rasum caput, cur meacula exulta uenarum, meatus enim irrigatio si uenerit ad ea loca in quibus habebat receptaculum collectionis suæ, quo impetu exinde descendebat deorsum, recurrens rursum ad fontem cerebri, ibique coangustatus cum feruere cœperit, uerendum est ne perforans autem, ac pertundens cratē capitis, generet in eo uitia diuersa. aut ne iterum per aliquam uenarum erumpat ad aures, faciat que hominem surdum, totum oppilans auditum, aut uermes in auribus generet, uel naribus polypos nutriat. aut oculis ægilopia excitet, aut dentibus sit molestus, & faciat hominem oris fœtidi, atque corrupti, uel quod maxime cauendum est, ne per uicem desillantem, aut exulceratam uitium ipsa musice hominis corrupta languefcant, pulmo nique & stomacho plagam inferat, lumbos quoque renesque dissoluat, & incipiat humor noxius pinguina

& coxas, & crura decurrens, facere contractiones talorum atque neruorum, paulatimque auferat gressus, totoque organo tabescente, uideamini potius consumpsisse hominem quam curasse, cum uere uolenta morte uideatur de hac luce migrare. Nam si cepearum acritudo aliquotiens nobis non manducantibus, nostris tamen oculis molesta est, aut sinapi, ubi & mel miscetur, leniri penitus non potest, sed calore eius commotum cerebrum ita defudat, ut oculos & nares acer humor infellet, quid putamus illi patiuntur, quibus circa oculos cura rursus aut igni adhibetur aut ferro? quare imperator fidem nostris auctoribus adhibentes, non credamus, quibuscunque medicinis, nec uulneri uulnus superponendum putemus, sed ita egris remedium porrigendum esse credamus, ut neque grauibus tormentis, neque intolerabili medicinae curatione crucientur. Plura ergo de obseruatione medicinae pietati tuae ac posteris tuis, digna memoria tradidi, quae homines docti de expertis remedijs prodiderunt, quae tua diuina serenitas oro suscipiat, & ad memoriam caeteris relinquat.

Incipit ad capitis omnes subito & diutinos, & multiplices dolores. Cap. I.

Ad capitis dolorem etiam in febris primis diebus incommodi. serpylli — I. rosae aridae — II. incoquantur cum duobus sextarijs aceti acerrimi, donec ad dimidias perducantur. inde sumitur cyathus, & duobus rosae cyathis bene commiscetur, frequenterque curatur ex eo caput, ubi enim incaluit quod infusum est, nisi recens adijciatur, nocet. Item prodest eodem modo ruta per se uel cum hederæ baccis decocta, & capiti tepide infusa. Polygonos quoque herba, quae latine sanguinaria dicitur, & menta multis profuit eadem ratione decocta, & capiti tepide infusa. Dolorem capitis leuat spondylion, & agni semen, & platani pilulae, similiter aceto incoctae, rosa quoque duplici mensura, simplæ aceti commixta, sicuti & polygonos superius dicta debet excoqui, id est, ea quae sanguinaria dicitur. cum autem plurimis diebus manserit dolor capitis, tum omnium supradictorum oportet uncias singulas sumi, iisque admisceri lauri baccarum, castorei, nucum amararum, pulegij, sambuci foliorum, uncias singulas, & in aceti sextarijs quatuor decoquere ad dimidias, & eodem modo rosa admixta dupliciter, sed non tam frequenter caput curare. Ad omnem capitis dolorem efficaciter prodest medicamen tale. crocomagmatis — I. aluminis scissi, uel gallæ — I. hæc teri ex aceto, & rosa duplicis ponderis uicissim adiecta oportet, usque dum mellis habeant spissitudinem, atque inde frontem, & utrinque tempora oblinere. Ad capitis dolorem, cum inueterauerit, bene facit hæc compositio. myrræ * I. croci * II. amygdalarum amararum * II. rutæ uiridis. * III. spondilij & panacis * singulos, lauri baccarum * III. serpylli * II. castorei * I. teruntur hæc omnia cum aceto, & sunt pastilli, cum opus est diluuntur aceto & rosa in mellis spissitudine, atque ita frons & tempora oblinuntur. Permanente uero capitis dolore, materiam quoque humoris oportet detrahare ex eo per nares, uel per os, quae res etiam auriculam uel dentem dolentibus prodest, nec minus ijs quibus subite uertigines obuersantur, quos scotomaticos greci dicunt. item comitiali morbo correptis prodest, sed & caligine impeditos ex magna parte leuat. debent autem ij homines pridie abstinere, & superioribus diebus aquam potare. per nares ergo purgatur caput, ijs rebus infusis per cornu, quod graece rhinenchytes uocatur. hederæ succo per se uel betæ succo cum exiguo flore æris, uel cyclaminis succo mixto lacte aut aqua, pari mensura. bene detrahit e naribus liquorem & hæc compositio. salis, nitri, aceti, olei ueteris, mellis, singularum rerum denarios binos, cyclaminis, succi staphidagrias, quam herbam pedunculariam, quod eos necat, quidam appellant, singulorum denarios binos. hæc in unum mixta, naribus per cornu infunduntur, uel pinna longiore nares interius perficantur. cum satis uisum fuerit fluxisse humoris aut sanguinis, ut reprimatur aqua frigida pura nares diutius obliui oportet, uel croco macerato in eadem pridie.

Sed si per os magis detrahare humoris materiam uisum fuerit, quia non sine tormento quodam per nares ea deducitur, suadebimus pyretæ radiculam commanducare, atque subinde hiantem pati fluorem salinæ. uel uiam passam cum piperis albi totidem granis dabimus commanducandam, & expuendam, æque enim & hæc deducunt pituitam. bene facit & sinapi, ex aceto tritum, sed non excastratum gargarizare, trium cyathorum mensura admixta mellis libra una. detrahit enim & hæc compositio largiter pituitam.

Cum uero diu caput dolet & adtonderi pressius & adradit prodest, ut possit diutius fricari, & aqua calida foueri pura uel lauro incocta, quo tempore etiam sternutamentum concitare non alienum erit hoc medicamentum quod ex ijs rebus componitur. ueratri albi, castorei, struthij, quod est radix lanaria, piperis albi, singulorum denarios singulos. hæc contusa tenuiter forato cribro transmittantur, cum opus fuerit per pinnam, aut calamum scriptoriū naribus insufflentur, uel spicillo tincto in aqua & excusso, naribus injiciuntur, proderit autem ad sternutamentum etiam per se contusum, & eadem ratione iniectum ueratrum album, linguam enim siccam & aridam sternutatio statim inundat.

Capitis dolorem quamuis ueterem & intolerabilem protinus tollit, & in perpetuum remediatur torpedo nigra uiua imposita ei loco qui in dolore est, donec desinat dolere, & obtorpescat pars, quod cum primum senserit qui dolet, remoueat remedium, ne sensus auferatur eius partis. plures autem parades sunt torpedines eiusdem generis, quia nonnunquam uiuax ad duas tresue respondet curatio, id est, torpor, quod signum est remediationis.

Ad capitis dolorem factum ex perustione prodest rosae bonæ succus infusus capiti, sed cum succo de moris facto pari mensura admixto.

Ad capitis

Ad capitis dolorem factum ex perustione satis prodest oleum irinum cum serpyllo & exiguo aceto infusum, magis autem si aut iridis radix aut peucedani succus prioribus admixtus fuerit. prodest & ruta cum oleo irino & exiguo aceto cocta, & tepide infusa capiti, nec minus profunt folia lauri cum irino oleo & exiguo aceto trita & infusa capiti.

Ad capitis dolorem factum ex uino nimio profunt quidem & ea quae diximus proficere ad capitis dolorem ex perustione factum. profunt & rutæ folia trita cum aceto admixta eis rosæ, & nuces amaræ eodem modo. faciunt & agni folia quae nascuntur in uirgultis, quibus Graeci pro uiminibus utuntur, eademque lygus appellat, cum iridis aridae radice trita, mixta eis rosæ atque aceto.

Ad capitis dolorem factum ex ictu aut casu e sublimi, prodest rosæ & irinum oleum aceto decoctum, item rosæ aridae folia macerata prius passo, deinde cocta atque trita, & ita imposita, simili modo profunt, & fertula campana similiter facta prodest, uel myrti folia tenera ex uino trita cum myrra, & pulegium ex uino tritum, & mala cydonea uino cocta & trita atque imposita capiti plurimum profunt.

Medicamentum quod repellere possit ea quae ad caput redundauerunt, castorei uictoriati tertiam partem, sphondilij * I. nucis amaræ * X. rutæ folia * II. sili massaliotici * II. cum aceto prius hæc teruntur diligenter, deinde rosæ admiscuntur.

Ad diutinos capitis dolores, salis integri mensura quantum manus plena comprehendere poterit, coquitur ex oleo superfuso, ita ut superet salem, deinde cum omnino nihil incurrerit de sale asperum, perungitur dolens capitis pars hoc oleo, superque lana succida eodem oleo tineta imponitur. Sertulæ campanæ coronæ quinque ex passo & aqua frigida pari mensura coquantur donec permadescant, tunc teruntur, admisciturque opij quod satis sit, uel papaueris lacryma quae sopora a quibusdam appellatur, ad uictoriati pondus adijcitur. ex ijs pannus quantum satis est linitur, & utrinque tempora tinguntur, & sic capitis dolorem omnem efficaciter prodest, baccarum lauri denarij semissis. scamoniae I. croci uictoriati pondus. teruntur hæc optime ex aceto & rosæ, cum opus est dolens pars capitis perungitur. hoc medicamentum successus mirificos habet.

Ad dolores capitis puerorum, maxime eius partis quam bregma Graeci appellant. lini semen tritum ex aqua imponere oportet, uel oliuæ folia tenera trita cum uino, adiecto uiridi oleo, simili modo superponere: uel opij quantum fabæ ægyptiæ magnitudo est, & salis duas partes, & pulegij partem unam terere oportet cum aceto, deinde adijcere unguentum supra scriptum, & sic perungi dolentem partem capitis.

Ad ulcuscula in capite similia mammarum capitulis, ex quibus sanies manat, radi caput oportet, & ex nitro lauari. furfures quoque ex melle coctos imponere utile est, uel bulbos scillæ ex aqua coctos, ita ut aluminis liquidi tantundem ponderis ammiscatur, & sic caput inclinatur.

Ad ea quae feruescunt in capite cum rubore, lini semen contusum, & melle confarum imponendum est. Ad capitis dolores in febris, rutæ siluaticæ seminis, uel rutæ noditis radicis, ex qua rhus nascitur, myrræ, pyrethri, aphronitri, salis ammoniaci, piperis longi, hederæ albæ foliorum uel baccarum, bdellij, galbani, balsami, iris illyricæ, singularum specierum denarios denos, castorei denarios quatuor. balani unguentariae * II. rhamni * X. trita omnia in unum coniunguntur cum aceti scillitici quantum sit libra una. sed ita temperabitur medicamen donec spissitudinem mellis recipiat, atque ita reponetur in uaso fictili. & cum opus fuerit inde sumetur quantum satis sit, quod in linteolo bene tenero spisso inclinatur, perunctumque rosaceo modico, imponetur.

Si uastior fuerit dolor capitis, medicamentum tam spissum fiat infrascriptum, quam est emplastrum, & linteolo denso imponatur: agni seminis & peucedani radicis. * III. iridis * II. aceto prius maceratas has species excoques uel contundes, & rosæ dilues, atque ita raso capiti impones.

Ad uehementes feminarum capitis dolores, & suffocationes quae de uulua ueniunt, quod genus ualetudinis Graeci hystericon pniga uocant, & ad eos qui caduci appellantur, & ad freneticos, & qui uertigines habent. sphondilij denarios sex. castorei * VI. peucedani * II. nucum amararum * VI. hæc cum aceto & rosæ bene trita & permixta capiti infunduntur.

Ad diutinos capitis dolores, etiam ueteranos quos graeci lethargicos uocant, & phreneticos, & ad omnia uitia quae circa caput generantur, etiam ad podagram. ceræ * LXXXIII. olei ueteris * LXXXIII. aluminis scissi * VI. glutinis taurini * X. peucedani * XX. casiae * X. resinæ terebinthinæ * XX. picis liquidæ * X. galbani * XIII. aloes * XVI. taurinum gluten cum aceto ad ignem soluitur, peucedanum & casia uino macerata conteruntur & taurino glutini commiscuntur: caetera ad ignem liquidata dum calent superscriptis admiscuntur. Quae bene subacta manu reponuntur: cum opus fuerit pondus inde denarij sumitur, & diluui aceto atque rosæ capiti infunditur, sed melius facit hoc medicamentum linteolo inductu raso capiti impositu.

Ad capitis dolorem sine febris bene facit de experimento capitis de rasio, aequè potatio, cibi abstinentia, uetris solutio. sed tū etiā rosæ atque aceto curādū caput, prodest etiā de trahere pituitā, sinapi aut hyssopo ex passo decocta. ite herbe pedunculariæ semine, quae graeci staphida agria uocant, trito cum pipere et melle, oleo admixto, aut ipsius herbe peduncularis semine per se melle admixto.

Permanente autem diutino capitis dolore, profunt ei huiusmodi perunctiones. ruta cum aceto & oleo calefacto, iridis radix cum aceto. salicis folia trita ex aqua. serpyllum aceto tritum & inferuifacium cum oleo & aceto. Millefolium quod graeci polygonon appellant cum ruta tritum, admixto aceto & oleo. nuces amaræ purgatæ trite cum aceto & oleo, ita ut hæc interdum uelut cerotum cum linteo fronti superponantur. similiter prodest & ruta siluatica trita cum aceto & oleo quasi cerotum fronti superposita. aut agni albi semen ex posca tritum. aut ocimum uiride uel semen eius ex aqua tritum.

& impositum, aut hedere albe folia quatuor cum aqua mulsâ, aut git, quod græci melanthion uocant, eodem modo fronti impositum aut naribus iniectum prodest. Ad torridam aut constrictam cutem capitis bene facit castoreum, & balsamum, & peucedanum, incoctum simul & seorsum in uaso cum aceto & cum oleo capiti infusum. Faciunt etiam huiusmodi medicamenta capiti superposita quæ Græci cataplasmata dicunt. iridis radices contusæ * V I. & pusillum rosæ siluaticæ feminis cum farina hordeacea cocta, aut feniculi radices similiter coctæ cum farina hordeacea. Prodest etiam ad nimios dolores capitis constrictio eius per fasciolam non nimium latam, ita ut ea per mediam frontem & utraque tempora circumdetur. bene facit & fomentum per spongias molles aquæ calidæ, decoctis in ea prius lauri folijs & capitibus papaueris adhibitum. & unctio capiti facta ex folijs lauri & agni & populi, tritis cum aceto & oleo. Ad ulcera quæ in capite efferuescunt cum humoris manatione prodest aqua calida bis ter ue die per spongiam sæpius super ulcera expressa, quod Græci catantlesin appellant. Perunctio nes autem quas Græci synchrismata uocant & ea quæ superposita dolentibus partibus iisdem cataplasmata appellant, eiusmodi profunt. folia salicis ex aqua trita, aut uitis albæ radix aqua pura cocta, aut lenticula ex aqua cocta aut asparagi radices ex melle coctæ. Ad capitis dolorem, folia lauri uel baccas uel floræ terere oportet cum aceto & irinum oleum illis admiscere, atque ita caput naresque perungere. Facit & iridis radix cum malo cydoneo cocto ex aqua pariter imposita. Ad omnem capitis dolorem inter initia profunt aquæ refrigerantes, & repellunt eum, interdum admixto pane, uel polentæ polline consperso aceto. Plantaginis quoque succus, & rubi, aut lentisci, aut millefolij, aut herbæ urceolaris, aut rhus syriaci, aut maciæ, quam Græci anagallida appellant. item mentæ succus, uel intiborum, uel myrti, uel staphidos agricæ infusus capiti plurimum prodest. Ad diutinos capitis dolores prodest infusum capiti oleum uetus cyprinum uel irinum cum peucedano, sphondilio, & castoreo. imponi autem statim oportet lini feminis farinam & hordeaceam in unum coctam ex posca, sed postea prodest impositum cerotum ex cyprino oleo factum cum ruta. Item benefacit cerotum ex irino aut syriacino oleo cum butyro dummodo calefacto medicamine caput perungatur. Opobalsamo autem cum serpyllo & rosa uel peucedano prodest etiam lethargicos perungi. Ad omnem capitis dolorem benefacit centaureæ tenuis succus cum aceto calido infusus capiti. Ad capitis molestum & diutinum dolorem medicamina infra scripta facies, hederæ nigra folia trita admixto aceto, oleo, uino, & aquis portionibus quod sufficit in uasculo quolibet seruere facies, ac postea frontem & tempora lines. Cicutæ folia aut si folia non fuerint radicem eius teres & fronti inlines, aut in sacculo lineo ad frontem suspendes. Aloes V I . croci V I . gummis V I . albū oui & cocleas minutas numero V . hæc uniuersa conteres in mortario marmoreo, & aceto admixto fronti inlines. Rafamæ paltæ quod in magide adhæret V I . & cretæ V I . & bulborum incoctorum I I I . tritos & medullam siue uitellum oui gallinacæ, conteres pariter ex aceto, & fronti inlines. Muris cerebrum tolles & in uinum mittes, ac maceratum & tritum fronti inlines. Euforbij I . croci V I . permisce cum aceto, & pariter bene tritum fronti inlines. Hederæ succus densus fronti & temporibus inlinitur, & cum siccatus fuerit iterum inlinitur, quo facto dolori capitis potenter subuenitur. Ad compefcendum capitis dolorem, pollinem thuris cum uisci scrupulo pariter fronti inline. quod si dolore medium caput findi uidebitur, hederam contunde, ac succum eius oleo rosaceo misce, & cum linteolo mundo fronti inducito, tempora quoque ex eo & nares perunge, quod si grauior dolor fuerit, etiã cerebro superfunde. Limaci calculum quem in capite habet tolle, quod non facile facies, nisi ei dum in uia reperit caput subito abscideris, quem lapidem quamdiu tecum habueris nunquam ullum dolorem capitis, nec senties nec patieris. Lauri baccas numero quinque ex aceto contere, aut septem pilulas stercoris caprini ex aceto tere & fronti inline. Herba in capite statuæ cuiuslibet nasci solet. ea decrefcente luna sublata, capiti que circumligata, dolorem tollit. hemicanicæ etiam efficaciter medetur, si in panno rufo lino rufo ligata capiti uel temporibus alligetur. Radicem atractylidos herbæ quam nostri carduum uocant, uel eius ramum, uel florem acia ligatum & capiti circumdatum, dolori eius mederi constat. Nec minus herbam polygonon quam rubiam uocamus, circumdatam capiti dolorem tollere experti sumus. Ramus spinæ albæ alligatus capiti efficaciter medetur. Sinapi quoque cum ruta & aqua tritum & ad mellis crassitudinem redactum. Corona ex herba hierobotane, quam nos uerbenam dicimus, facta, capiti que imposita dolores tollit. Cucurbitæ uiridis ramenta cerebro imposita, infantibus quoque, qui ex dolore capitis nauſeam patiuntur, ualidissime profunt. Herba strumus contrita & cum oleo permixta imposita que temporibus, & toto corpori cum ipso oleo perducta, incredibiliter & capitis dolorem tollit, & languorem si quis fuerit corpore discutit. Radix cupressi tenuis capiti circumdata dolorem eius leuat. Baccæ lauri impari numero contritæ, & oleo adiecto calido fronti impositæ profunt. Oleum ex nucẽ iuglande quæ manducatur expressum subitum capitis dolorem, si eo perfricetur, mire compefcit. Malum cydoneum, palmulæ quinque, papaueris caput unum, dempto femine, usque ad quatuor cyathos cum aqua ad tertias decoctum & cum mulsâ aqua potui datum, ualde prodest. Folia mali punici diligenter contrita, & deinde succus eorum uel ipsa oleo permixta, potenter etiã inueteratos dolores persanant, si inde adſidue frons & tempora perfricentur. Cum intrabis urbem quamlibet, ante portâ lapillos qui in uia iacebunt quot uolueris collige, dicens tecum ipse, ad capitis dolorem te remedium tollere, & ex ijs unum capiti alligato, cæteros post tergum iacta, nec retro respice. Creta quæ cimolia appellatur cocta ex aceto, fronti imposita potenter medetur. Sal cum ruta tritum adiecto melle fronti inlitum, certissimum remedium est. Fæcula qua insectores utuntur si spondam lecti priorem qua uir cubat perunxeris, & spondæ

& spondæ medio inligaueris, dolores capitis remediabis. Ex eadem aqua de qua bos aut asinus biberit paululum sumptum & potatum tollit efficaciter capitis dolorem. Porri sectiui succum coclearia duo, & unum mellis, permixta ituro dormitum uel in nares uel in auriculam tepidum infunde, statim proderit. Pollinem siliginis admixto oui albo, & quidpiam salis confricato, & fronti inlinito, & fascia super ligato, mirabile est. Anethum ita ut de horto collectum fuerit decoquitur ex oleo, & succus eius capiti infunditur.

Si de capitis dolore difficilis somnus sit, amygdalino oleo caput perungi oportet. Si de sole caput doleat, cupressi folia contrita cum polenta de hordeo, uel amygdalis, & succo portulacæ fronti inlinuntur. Magnetes lapis qui antiphyson dicitur, qui ferrum trahit & abiicit, & magnetes lapis qui sanguinem emittit, & ferrum ad se trahit, collo alligati aut circa caput, dolori capitis medentur. Experimentum est mihi pulegium in oleo coquere, eo que frontem & tempora & cerebrum perungere. Gubulas de limine uel ipso cardine crasas cum aceto simul permisce eo que luto frontem inlines, quo caput confestim grauissimo dolore releuabis. Terra uiua in ouum mane coniecta, & sub lectum ad caput conlocata unice prodest. Duo folia lauri circūcisa rotundabis, resinaque terebintina glutinabis & utrisque temporibus adſiges, nisi reddita sanitate non decident. Hirundinum pulli lapillos in uentriculis habere consauerunt, ex quibus qui albi maxime fuerint, si in manu etiam singuli teneantur aut circa caput lino necantur, ueterrimos & diutinos capitis mulcent dolores, nisi contactu terre lapillorum potentia minuantur. Cornicis cerebrum coctum & cibo sumptum graues & inueteratos dolores capitis effectum mirabili pellit. Vulturis cerebrum paululum cedri, si immiscueris, & nares inde intrinsecus caput que perfricaueris, omnes dolores statim minues.

Ex quacunque causa grauedinem capitis exortam quæ intempestiuum concitet somnum, sine dolore discutit, si quis impetigines in asini cruribus naturaliter natas detrahat, easque in scobem delimitas, immixto aceto naribus penitus obstipet. Si dolor ex cerebro gignetur, hederæ folia septem & nucleos purgatos ex persicis septem, ex oleo & aceto decoques, pariterque conteres, atque inde tempora & frontem dolentis obduces. Ruta trita aceto & oleo rosaceo mixta, mirifice dolorem capitis auertit, cerebro uel temporibus infusa. Caput ocimi tritum cum rosaceo oleo aut myrteo & aceto, fronti rectissime imponitur. Serpyllum decoctum ex aceto & tritum recte imponitur temporibus & fronti. Corona de pulcio prodest capiti imposita, si terram non tangat. Si difficilis somnus est ex dolore capitis, oleo amygdalino caput ungere oportet & tempora, nucleorum uero persici farina cum melle & aceto fronte inlita prodest, nuclei quoque amygdalini triti utiliter imponuntur. Etiam in febribus baccæ lauri impari numero in oleo contritæ & capiti inlita, sanant dolorem. Hederæ folia mollissima trita ex aceto & rosaceo aduersus omnem dolorem fronti inlinuntur. Panacæ radix in oleo conteritur, & deinde capiti instillatur. Ossa de capite uulturis alligari prodest capiti dolenti. Gallinacæ pullus in cluſus abstinctur nocte & die, deinde eius gallinacæ pluma uel crista alligatur ad collum aut dolentis caput, ac statim medetur. Surculus ex nido milui puluino dolentis caput superpositus prodest. Murenarum pellium exustarum cinis ex aceto fronti inlitus prodest. Cocleæ matutinū rorem pascentis caput arundine præciditur, & in linteolo licio alligatur, collo que suspenditur, continuo medetur. Fracto capiti tela aranei ex oleo & aceto imposita non recedit nisi sanauerit. Corni ceruini exusti cinis inlitus fronti ex aceto & rosaceo prodest.

Lanam ouiculæ de inter femora uelles & combures, & in aceto intingues & super tempora dolentis ligabis. Lanam arietis de fronte uelles, & combures in operculo ollæ nouo, & in mortario confricabis, atque ex aceto fronti inlines. Sertulæ campanæ fasciculum ex aceto decoques, & fronti inlines. Caput si dolere cœperit, ouo cum melle mixto in balneo laua, statim cessabit dolor. Intybi contusi succum oleo rosaceo, & aceto acri, æquali mensura mixtum, capiti laborantis infunde. Betæ nigra succus temporibus dolentis impositus, mirum remedium est. Serpyllum in aceto decoctum fronti laborantis infunde, uel temporibus imponito. & si somnus difficilis est, oleo amygdalino caput perunge. Rutam uiridem tritam cum aceto acerrimo & oleo rosaceo, æquali mensura, toto capiti laborantis infunde. Lauri baccas XXXV . piperis grana XXXV . tere, & tritas cum ouo albo temperabis, & fronti impones. Ossa de persicis etiam duracinis franges, & nucleos eorum colliges & siccaabis in umbra & cum necesse fuerit cum oui albo temperabis & fronti superimpones. Caput si quis sic doluerit ut medium findi uideatur, hederæ contusæ succum per linteolum delicatum mundum exprimat & oleo etiam rosaceo admisceat, & sic frontem & tempora perungat, & cerebro & naribus inde & auriculis infundat. Caput si ex frigore doluerit, ungentum irinum cum oleo laurino misce, & calefactum cerebro superfunde & insuper lanam unctam circa caput pone. Sicuti nulla de causa subito caput & tempora doluerint, myrra ex uino crassius trita tempora oblinat, uel sabā fresam in aqua prius maceratā, postea in uino decoctā tritamque inlinat fronti uel baccas lauri impari numero cōterat prius, deinde admixto oleo diligentius terat, adinstar collyrij, & postea in futili calefaciat, eo que caput perfricet. Purgatio aut capitis, ne supra scripta nascatur, utilissima fertur hæc, si hyssopi aut origani summitatibus cōtritis, & ex mulſæ aque cotyla dimidia coctis, os adſidue colueris. Capitis ulcerationes sanantur, si succo de beta e radice expresso caput in balneo perfricetur. Si cui in capite tubera nascuntur, cupressi baccas uirides in uino decoctas tritas tuberibus adponat, ita ut per dies quinque in capite alligatum & signatum medicamen maneat, post diem quintum soluat ac renouet, & hoc si necesse fuerit ter aut quater faciat, intra diem uicesi-

num perfanabit. Brassicæ succus naribus infusus capite purgato, dolorem quoque eius efficaciter adimit. Radix pyretri in sole diu commanducata, etiam pituitam expellit. Hiera maior faciens ad capitis nimium & ueterem dolorem, & ad phlegmata spissa & constricta laxanda & prouocanda, ex calida aqua ieiunis data, ad spleniticos ex posca, ad hepaticos ex uino græco, ad accessiones quotidianas ante suspicionem datur ex muria, quia & uentrem temperat, maxime prodest etiam melancholicis & scotomaticis, danda autem omnibus ieiunis & bene digestis ad modum nucis auellanæ, quæ constat ex speciebus ijs, stichados — I. ꝑ. VI. agarici — I. ꝑ. VI. colocyntidos, id est, cucurbitæ quod habet interius molle inter semina siccatum — I. ꝑ. VI. opopanacis ꝑ. XV. sagapeni ꝑ. XV. petroselinii ꝑ. XV. aristolochiæ rotundæ ꝑ. XV. piperis albi ꝑ. XV. cynamomi, spicæ nardi, myrræ troglodytis, folij, croci, unciâs singulas, mellis uero optimi despumati tantum mittes quantum sufficit pulueri specierum supra scriptarum colligendo ad spissitudinem congruentem, deinde confectum medicamen in uasculo uitreo aut fictili sub signaculo reponatur. Cupressi tenuissimi radice caput coronatū dolorem breui ponit. Pulegij florem destringes & teres ex aceti cyathis duobus, adijcies rutæ tantundem quantum pulegij, & unâ cepam, & falsi bolum, cum omnia trita erunt, adijcies olei boni cyathum, & tenuiter subcoques, ac bene permiscebis, atque aduersus pilos caput ex eo diligenter perunges.

Ad omnes dolores hemicranij & heterocranij subitos & diuinos.

Cap. II.

Hircinum fimum tritum cum aceto scillicito misce, & fronti & temporibus inline. hoc ad dolorem hemicranij sedandum etiam in perpetuum prodest. Tus, & myrram, & ouum teres simul, & fronti induces uel temporibus, subitus cum hemicranij dolor fuerit. Laser cyrenaicum cū aceto tere & inline frontem cum temporibus. Hemicranium statim curant uermes terreni pari numero dextra manu lecti, & in limine cum terra de limine eadem manu triti, & cum aceto optimo eadem manu fronti uel temporibus inliti cum dolor urgebit. Fimum uel cinerem coclearum & granum sinapis cum aceto ad ternos scripulos miscere, & temporibus inline prodest. Herba strumus & stercus murinum contrita, & ex aceto fronti inlita, celeriter dolores etiam heterocranij abolent. Oslicula in capite porci duo naturaliter forata inueniuntur, id est unum in dextera parte, & aliud in sinistra, quæ reperta & reposita, & cum opus fuerit licio suspensa, medelam capiti prout inuenta sunt præstant, id est dextrum dexterae parti, & sinistrum sinistra, sed præter te & ægrum oslicula tertius non contingat, quæ ad hanc necessitatem colligi diligenter & seruari debent. Piperis grana XXI. murini fimi pilulas XXI. sinapis quantum tribus digitis possis tollere, teres & aceto acri ad ceroti modum permiscebis, & ita fronti impones, & aluta desuper teges. Laseris granum medicinalibus digitis auri iniice ex ea parte qua caput dolebit, statim proderit. Herbe meliloti interiora, & oui cocti uitellum cum uino modico tere diligenter, & inde hemicranij uel tempora quæ dolebunt inline, confestim sanabis. Pampinum continuo de uite lectum cū oleo coques atque simul tritis diligenter tempora inline. De muris fimo pilulas septem teres, & cū aceto fronti uel temporibus doletibus inline. Si uir aut adulescens aut infans hemicraniam patietur, obseruet ut semper luna septima, & septima decima, & uicesima septima se tondeat. mirum remedium habebit, neque curet si dies martis aut saturni in has lunas inciderit. Heterocraniam siue hemicraniam discutit hæc compositio, gallæ syriacæ — III. crocomagmatis — III. aloes — III. sed gallas prius tundes & cribrabis, tum cætera similiter tunda & cribrata miscebis, idque medicamen in pyxide conditū seruabis, cumque usus exegerit ex aceto temperatum parte frontis quæ dolebit impones. Terre ægyptiacæ partes duas, crocomagmatis partem unam cum aceto diligentissime ac minutissime contere, & partem quæ dolebit inline. Opij — I. colophonij — I. myrræ — I. hyoscyami — I. peucedani — I. anethi — III. crocomagmatis — I. seorsum hæc tundes, & cribrata in mortario diutissime cõteres, & ex aceto optimo de hoc puluere collyria formabis, cumque opus fuerit, in cote ex aceto teres, & spissum parti frõtis & temporum quæ dolebit ante diligenter deteresæ frequenter induces. Grana hederæ & serpyllum pari pondere teres ex aceto, & inde totum uerticem perfricabis. Baccas lauri ex aceto tritas adiecto oleo fronti impones aduersum heterocranij molestias. Peucedanus herba trita & ex aceto & oleo fronti inlita heterocraniam statim sedat. Herba uel hederæ in capite statua cuiuslibet nasci solet, ea si in panno rufo acia rufa, uel lino rufo ligata, capiti uel temporibus alligetur, mirum remedium hemicrania, uel heterocraniam præstabit. Nouem grana piperis in uino optimo teres, atque ex eo frontem & tempora inline in ea parte capitis quæ de hemicrania dolebit. Succum de allio in eam aurem ex cuius parte dolor hemicranij fuerit infundes.

Ad uertiginem capitis.

Cap. III.

Ad uertiginem capitis quæ Græci scotoma uocant, peucedani * II. castorei * I. spondilij * I. baccarum lauri purgatarum * I. terentur hæc omnia diligenter, & ex ijs componetur medicamentum, quod cum opus erit admiscebitur ei rosæ & aceti quod satis sit, est enim hoc mirabile medicamentum. Cerebri dolores ex quibus etiam subita uertigines oriuntur discuties si planta ulmea caput circūligaueris, atque coronatus ita triduo dormieris, expertus est. Veteres dolores capitis & uertigines cito emendabis, si betæ nigræ

nigræ succo tempora perlinas, idem præstat intibi succus si cum rosaceo oleo & aceto mixtus caput inclinatur. Ad uertiginem abolendam efficacissimum est, si abrotanum tritum in uini potione tepidum bibatur, uel cum oximelle non acri accipiat. Quibus uertigines fiunt, aut quibus mens perturbatione capitis alienatur, cochleæ singulæ contritæ maiores cum suis testis ex calida passi uel defruti potione data diebus plurimis, profunt si post triduum continuum interpositum, iterum plurimis diebus accipiantur. Qui unam cocleam maiorem semicoctâ comederit die primo, sequenti duas, tertio tres, quarto duas, quinto unam, remedium experietur non solum ad uertiginem, sed etiam ad suspiria & uomitus prodest. Uertiginem capitis abolet uettonicæ fasciculus cum aqua nitida ad tertias excoctus, aut apij uiridis fasciculus cum ture similiter decoctus & ex mulla aqua tepida potatus. Hyoscyami ramusculum in aquæ sextarijs tribus usque ad tertias decoques, & dabis per triduum potui quartarios singulos, aut etiam minus pro habitudine, uel ætate, uel sexu. Trifolium herbam, quæ gallice dicitur uisumarus, aqua frigida macerato, & eam aquam diebus decem bibito, sed ut herbam quotidie mutes. Misy libra una cum aceto acri contrita & fronti inlita, mirabiliter uertiginem sedat.

Pityriasi, & porriginis, ac pruriginis, atque ulceribus, & lendibus, & pedunculis capitis.

Cap. IIII.

Pityriasi & porriginis capitis quæ plerumque in perniciem se conuertunt nisi occurratur, perungi oportet assidue bulbis tritis, sulfure uiuo, & uino bono in unum permixtis. Item prodest cedria tantum ungeri caput, uel alio trito & aceto & nitro. Farina feniculi ex uino capiti inducta porriginis expurgat, furfures quoque idem præstant, si caput inde assidue in balneo luatur. Oesypum ex oleo tritum & instillatum capiti, pityriasi medetur. Ex uino & oleo & cedria prurimum scabiemque capitis tolli manifestum est, si ungetur assidue. Pruriginis capitis discutit sel ouillum inlitum cum creta cimolia, donec arefeat, mirum est. Nitrum alumini admixtum pruriginis capitis tollit, si inde frequenter fricetur & lauetur. Ulcera in capite tanquam proprius morbus præcipue infantibus nascuntur, sed & uiros & mulieres grauiter molestant. hæc ergo felle taurino cum aceto tepesfacto inlita, efficaci remedio sanantur. Serum uituli cum sale subactum utilissime adhibetur pityriasi. Testarum muricum uel purpurarum exustarum cinerem ex melle ulceribus capitis imponi oportet. Allium cum sua ueste coburitur cinisque eius ex oleo capiti ulceroso imponitur. Oleum amygdalinum cum uino optimo permixtum expurgat capitis uitia. Folia rubi in quo mora nascuntur, arida contrita capiti insperguntur, & desuper lana succida & charta superponitur. Malua erraticæ cum urina humana, id est puerili, trita & imposita, ualde siccant capitis humores. Omnia autem capitis ulcera cum purgata sunt iucundissime ad cicatrice perducuntur sic. spumę argenti tunsę selibra, & cærę libra, cerussæ libra, olei rosacei libra, cum liquefacta & mixta & trita fiterint, hæc refrigerantur & adijciuntur ijs ouorum incoctorum quatuor lutea, id est uitella, & simul pistillo in mortario permiscuntur, atque inde inducitur caput, mirum remedium experies. Nastureij semen mixtum adipi anserinæ tritumque furfures capitis assidua lauatione depellit. Betæ uiridis contusa expressæque succo porriginosum caput frequenter in balneo lotum omni tabe purgatur. Semine salicis contrito caput lautum furfures cito deijcit. Quo gallinaceo caput inlinito, postea aqua uel succo herbæ cyclaminis, quæ orbicularis dicitur, caput lauato, hoc pacto lendes necati ultra non renascuntur. Puerile lotium nitro admixtum ulcera quæ erumpunt lauto capite mire delinunt, expertum remedium. Cornu ceruinum in scobem limatum, & cum uino potum lendes enecat, renascique non patitur. Stercus serosinum uino immixtum cum rosa liquida id est rosæ succo, lendes pedunculosque discruciat. Felle uituli caput perunctum lendes exterminat. Axungia ueteris semuncia, seu caprini semuncia, resina perlicida, senuncia, aluminis infectoriij semuncia, alumen teres in mortario, cætera igni resolues & confundes, ac sic leni uapore deficere uel excoqui facies, ut ex omni confectioe uncia medicaminis restet, tum caput lautum diligenter, atque siccatum hoc medicamine perunges, porriginemque discuties. Scobem citream ex aqua defuerere facies nitrumque asperges, atque inde caput porriginosum oportet lauare. Fimo bubulo ulso succu betæ admisceri, atque inde caput porriginosum lauari oportet. Porriginem potentissime hac potione purgabis, rosmarinum teres, succumque eius uino uel aqua scripulis tribus dabis potui, sed qui sumit supra limen adsistat idque triduo faciat. Fraxineo cinere lixiuiam maturam nimis facies, eaque caput lauabis in balneo, quod cum siccaueris, saponem & argenti spumam conteres, eoque caput perfricabis porriginemque exterminabis, si capiti lauto atque siccato hoc medicamen addideris. Cretæ cimoliæ P. I. nitri alexandrini P. I. sulphuris uiui P. I. hæc omnia tunduntur atque cribrantur, & capiti porriginoso imponuntur. Mali punici corium ex aceto coquitur, & succus eius capiti porriginoso imponitur, & frequenter abluitur, ita ut & ipsum pomum excoctum teratur & sic exprimat. Anethi surculi uruntur, eiusque pulueris cribrati — I. cicharbæ — III. remittes in olei 8. I. & adijcies gallæ tunsæ semunciam, inlineque eo porriginosum & ulcerosum capite, contra pilum, & postea lauabis in balneo. Compositio optima & experta ad uitia capitis omnia supra scripta, pumicis uncia, castorei — V. spumę argenti uncias V. I. cyperi — III. myrræ — III. myrobalani — III. sulphuris uiui — I. oia tudes & cribrabis & pmixtis pro aphronitro in balneo uteris. Adipis ueteris suille P. I. & picis cedrię P. I. igne dissolues. tu staphidos agrię tunsę uncia miscebis, & ante hora quæ ad balneum uadas ita caput uitij supra scriptis laborantem, contra pilum fricabis, ut insideat medicamen. quod non ante dilues quam ad folium uenias, si autem medicamini huic adieceris ladani scripulum, capil-

lum nutries pulchriorem. Furfures capitis extenuabuntur si stercore murino liquefacto in aceto caput in balneo perfricaueris. Lotio taurino caput si laueris, porriginem uetustissimam tollit. Vtustam porriginem mire adimes, si herbæ cyclaminis, id est orbicularis succo sulphuris aliquantum miscueris, & fel scrofinum, atque inde caput in balneo bene perfricabis. Ulcera capitis subitona sanantur si asini stercore succo, & scillæ contritæ quantum satis uidebitur, & bubulæ adipis tantundem miscueris, atque ad capitis ulcera ueluti ceroto usus fueris. Fel taurinum mixtum cum nitro & uino & oleo quod satis sit, ulcera capitis uel feruescentem scabiæ sanat. Ulcera recentia & uniuersa uitia ulcerum in capite sanant uermes, qui in arbore caua uel putrida nascuntur triti & in panno impositi, iisdem uermes combusti, & cum anetho sicco pari pondere triti & impositi sanant etiam carcinomata. Inula in oleo decocta & contrita & cum butyro ouillo & melle imposita, Cacoethe maligna emendat, eadem ratione curantur & tubera, sed hoc uitij emplastri panno inlini debet. Vermes ulceribus capitis uel quibuscunque innati, ranarum felle tolluntur. ea uero quæ intrinsecus serpunt, balsamento uetere tunso in uicè emplastri imposito sanantur. Radix peponis contrita & adposita sanat ulcera quæ capiti in modum faui concreuerunt. Semen rasani tritum & ex aqua adpositum, sistit omnia ulcera. Porrum capitatum contritum & ex melle impositum uniuersa ulcera optime purgat. Allium contritum cum sulphure & resina, ulcerum & fistularum quælibet uitia extrahit. Vetera ulcera etiam carcinosa foueri debent aqua calida, in qua excocta sint holera diuersa, deinde ipsa holera trita si imponatur ualde profunt. Farina lini seminis, uel farina erui, uel lenticulæ, decocta & ex melle adposita, suppurationes & pustulas ulcerum sanat. etiam genitalibus laborantibus bene adijciatur. Cinis uitium cum axungia uetere impositus pustulas omnes in qualibet parte corporis curat & sanat. Folia oliuæ commanducata & imposita ulceribus manantibus medentur. Oleastri cauliculi teneri decocti, & cum melle impositi, carnes supra oscula in uulneribus quælibet prohibent excrescere. Herba chelidonia contrita & cum axungia uetere subacta & imposita ulcera uetusta & putrida purgat & sanat. Nuces inglandis perueteres contritæ, uel quod melius est comanducata & imposita, singulare remediū ulceribus præstant. Glandes de robore trite cum axungia & impositæ duritias, quas Cacoethes medicum uocant, emendat & reprimunt. Pix brutia cum melle trita & imposita ulcera omnia purgat & sanat. eadē pix ex uua passa purgata & cum axungia uetere imposita, ulceribus medetur. Aqua in qua lentiscum decoxeris, ulcera quæ serpunt utiliter fouebis. Hedera ex uino decocta ulceribus quibuscunque imponitur prodest. Cinis ex ossibus agnorum recte adhibetur ulceribus quæ non trahunt cicatricem. Pulmo arietinus calidus adpositus, carnes excrescentes in uulneribus exæquat & reprimunt. Vim serpentium ulcerum coerces calx niua ex aceto & oleo rosaceo temperata atque inlita, rosaceo autem & ceræ permixta mox perducit ad cicatricem. Carcinomata curantur coagulo leporis cum pari pondere capparis, quod utrumque uino aspersum unâ teritur & sic adponitur. Carcinomatis, quæ serpunt circa ulcera, fel ursinū uel cinis de asini ungula exusta per pinnulam bene adponitur. Ulcera quæ sordidata sunt, simi uitulini cinere & muliebri lacte purgantur. Vtustis ulceribus uettonica cum sale contrita & adposita medetur. Idē præstat farina lupini incocti, & sine cortice in persa cum uino. Ad porriginem detergendas, rutæ fasciculi & sulphur uiuum cum uino uetere simul decoque, & caput ex eo in balneo laua, ante tamen aqua tepida sicut est consuetudinis, elue. Ad papulas in capite efferuescentes, uel qualibet parte corporis, etiā ad ignem sacrum benefacit hoc medicamentum, rutæ uiridis P. I. I. spumæ argenti P. I. S. aceti. 8 I. olei uiridis 8 I. cum aceti parte spuma & ruta teruntur, donec leuia fiant, postea quod superest aceti, uicissim cum oleo adijciuntur, uel superfunditur medicamini dum teritur, & cum bene tritum & permixtum fuerit, tum imponitur locis necessarijs. Ad pedunculos necandos hoc medicamine uteris. oleum cum puluere cineris cuiuslibet de foco, sed bene creti, pariter misceris, & ita teres, ut sit ad spissitudinem mellis, atque inde cum opus fuerit, caput unge. Ad pedunculos in omni parte corporis necandos efficac hoc remedium est, ellebori radicis uncia, staphidos agrig uncia, simul trita adiecto que oleo totum corpus perunctum, etiam in tunicis necabuntur. Nitri alexandrini, & staphidos agrig æquale pondus, aphronitri quoque aliqua portionem, & sulphuris uiui particulam simul terito, ac decimo die in balneo corpus fricato, omnes pedunculos necabis. Serum, id est aquam lactis quæ remanet facta caseo, si quis adiecto aceto in portione aliquotiens sumpserit, ita liberatur a pedunculis, ut penitus extirpentur, nec postea in eo renascantur. Ceruini cornus scobes limatæ, & ex uino potui datæ, pedunculos in capite lendesque nasci non sinunt.

Ad capitis reumata, & purgationem, & ad pituita, & phlegmatis deductionem, & restrictionem Catarrhi. Cap. V.

Ad reuma, quod de capite descendit, medicamentum facies tale. Nitri — VI. pyretri — I. S. capparis — II. struthij — I. I. hæc omnia tunsa & in puluere tenuissimum redacta permisce, atque in balneo feruenti ita utere, ut tertiā partē pulueris de super scripta mensura specierum mittas in caput, & perfrices diu ac diligenter, ut per sudorem digeras, postea aqua tepida laues caput, & in frigidā mergas, & crasso sabano diligenter sicca bis. Ad reumata capitis, talpā in uaso fictili clauso ita in furno torreto, ut tenuissimum puluere ex ea facias, cui addes puluere piperis albi ex granis decem & octo, & coclear unum de succo ocimi, de quo medicamine dabis cui medendum erit, in portione uini ueteris calida coclear unum, ita ut in balneo in quo nunquam lauit nec lauturus sit, in folio remediū accipiat, & interposito biduo, alternis iterum accipiat, sed cui remedio opus est, XIX. ferme diebus porcina, liquamine, & holeribus abstineat. Ad idē trochiscus, croci drachmas duas.

myrræ

myrræ — II. calchati — II. cymini — II. opij drachmas II. turis — I. Crocomagmatis drachmas II. aluminis scissi — I. hæc omnia contrita auterissimo uino permiscebis, ut sint ad crassitudinem mellis, & inde frontem densissimam superlines usque ad capillos, intermissa semita super nasum, præcluso enim itinere quod ad oculos humori patere cōsueuerat, uiam facies, qua de cerebro per nares fluxus omnis emanat, & hinc perpetuus decursus fiet, quo humores oculorum ab omni inundatione siccentur. hac curatione in perpetuum lippitudo remouebitur, sed ijs quos nimium reuma humoris urgebit, ex aceto acri trochiscus supra scriptus imponatur. Ad distillationes perfrictionesque & grauedines, cyclaminis herbæ, quæ latine orbicularis dicitur radicem supra carbones cultello radito, fumumque eius ramenti naribus trahito. Hyoscyami drachmas duas, apij feminis bene purgati drachmas quatuor, anethi bene purgati drachmam unam, opij pondus uictoriat argentei unius, hæc omnia trita & cribrata permisceto, & ex aqua pastillos temperato, atque ex ijs singulos in aqua calidæ cyathis duobus, cum dormitum ibit cui medendum erit, potui dato. eiusdem herbæ radices si decoquantur, succusque earum ad crassitudinem mellis missus in aquam naribus trahatur, omnem a capite pituitam detrahit mire.

Creta cimolia ex aceto trita, & quam densissime fronti imposita pituitam sistit. Mastichen cum pipere qui diu commanduauerit, calefacto cerebro humorem pituitæ naribus effundit. Ad catarrum siue distillationem humoris ex capite, turis ʒ. unum, piperis ʒ. unum, conteres diligenter & uini nouelli, quod sufficiat admiscebis, & naribus tepidum infundes, uel gargarizabis, sed utilius est naribus infundi. Ad caput leuiter purgandum, sinapi tritum ante diem in aceto infunde ad hemina mensuram, & ex eo intra os tene, & gargariza in sole calido ieiunus, & aperto ore postmodum sede, ut humor decurrat. Staphidem agriam sumito, & pro modo sinapis granum, & uiam passam commisce cum betæ semine, & ex eo facito pastillos, quibus si opus fuerit adijcies acetum, & eos ieiunus in sole aut in balneo commanduca, & apertum os tene, ut humor defluat. Ad caput purgandum quod fuerit humorosum, staphidos agrig ʒ. III. pyretri ʒ. II. hysopi ʒ. III. pariter, hæc pro modo assidue in ore missa commiscues & masticabis, incuruato capite, ut humor ex masticatione defluat, quod facito aut ad solem, aut in loco tepido. Ad pituitam ex ore euocandam, æris floris scripulus unus, & de succo hederæ idem pondus in unum mixtum, & naribus infusum, euocant pituitam, & defluere compellunt. Radix pyretri in sole commanducata pituitam & humorem capitis patefacto ore depromit. Betæ radicibus tunsis, recte succus eius naribus ducitur ad humorem capitis extrahendum. Mellis & sinapis triti æqualiter mixtæ partes teruntur, & humor multus e capite post longam gargarizationem deducitur. Ad catarrum restringendum mittes in ollam rudem pro modo ollæ heminam rosæ sicæ, & tres heminas aquæ mulsæ, & heminam sapæ, inhibe nucem pineam, hæc coques ad tertias & tepidum gargarizas. Rumi cis acumina tenera colliges, siue rubi, & herbam quam alij burdunculum uocant, alij linguam bouis, addes etiam rosæ heminā, hæc omnia in ollam mittes, præterea addes surfuriculas in linteo ligatas, ad hoc ut amaritudinem herbæ deliniant, & sic surfuricula ipsæ in sacculo combulliant, hæc omnia ad tertias decoques & tepidum gargarizabis. Experimentatum remedium aduersum ingruentem catarrum, ut cœna te abstineas, & ab holere, & a rebus salis & liquaminosis. Nam indigestione cibi, & uitio cruditatis nascitur catarrus, abstinentum sane ante omnia pinguibus cibis. Sed si de perfrictione fuerit catarrus, caldamentis adhibitis ilico sopietur, quod si de cruditate, placabitur illa re sola ut non cœnetur, donec penitus fluxus eius areseat. cum substrictus fuerit, ad consuetudinem cœnandi reuertetur. Ad catarrum restringendum sapæ heminas tres, & faturreiæ fasciculum, & hysopi aliquantum feruere simul facies, quousque inde sextarius fiat, & sic gargarizabitur ter in die in loco tepido, aut ad solem, atque hoc tādium facies, donec inhi beatu omnis catarrus, atque illis diebus quibus gargarizas abstinebis liquamine, & holere, & salis ac pinguibus cibis. Ad catarrum restringendum quinque partes uini, & sextam mellis misceris, ac tepescas & sic gargarizabis.

Alopecijs, & tinea, & capillo fluenti atque infirmo. Cap. VI.

Herba quæ dicitur trichomanes, uel adianton, eadem & callitrichos appellatur. contusa & cum oleo inlita uel incocta alopecias facile curat. Cæpe longum quod cepitius nominatur super alopecias terito frequenter, quo facto capillos maturius excitabis. Nucis elcaræ, id est inglandis testa contusa, uel combusta, & minutatim trita atque adiecto oleo imposita infantum alopecijs capilli nascuntur. Infantum alopeciarum uitia asferinæ adipis perfrictione suppleunt.

Gallinaceorum sterces cum oleo utroque permixtum alopecijs utile est. Adeps ursina cum fungis qui in lichino lucernæ concreuerunt subacta, & alopecijs perfrictione imposita, pristino decori caput reuocato crine restituit. Stercus murinum cum aceto tritum ad alopecias unctas forma priore mirabiliter crines commodat. Lac caprinum incoctum, sed non adulteratum, aut uitiatum, recte alopecijs infricatur, mirum est. Vitium capitis in quo sunt alopecie, prius raditur. post illic cæpa acerrima perfricatur, deinde hordeum cōbustum & in puluere redactum cum ursina adipe permixtum super imponitur. Herbæ cardui agrestis i mortario usque ad leuitatē terito, succoque eius expresso locum alopecie. ix. dieb. oblinito, sed bis per dies singulos perfrictione renouata. Cū sinape nasturtium tritum alopecijs inlinitum efficaciter prodest. Cydonia mala discocta cum uino, dehinc trita ceræque liquefactæ addita, & capiti imposita, capillum nutriunt. Opobalsamo operepretium est alopecias ungere, ut cito capilli nascantur. Nitri ru

m iij

brī V III . pumicis II . falis ammoniaci V III . teres diligenter & postea miscebis, priusque caput alcyonio & nitro commixto perfricabis, mox medicamen impones, quo facto capilli nascuntur. Magnam sceditatem capiti adferunt alopecie que sic emendantur. ex pelle uiperarum cinerē facies atque assidue illic asperges, emendabis sine mora uitium. Fermentum sulphuris combusti quod a fullone factum fuerit, cum oleo rosaceo miscebis, & de pinnula capiti inlines. Roboris pilulæ quæ gallas simulant, cum adipe ursina trite emendant alopecias. Glandis quoque fagine exustæ cinis cū melle alopecijs inlitis prodest. Cupressi pilularum exustarum puluis tritus unguarum muli, uel mulæ exustarum cinis, & oleum myrtinum, cinis quoque uel fumus murium tritus, & cinis exusti erinacei recentis uel fumus erinacei recens, & sandaracha, hæc omnia cum aceto, & cum pice liquida mixta & imposita, etiam fluentes capillos continent. Leporinæ lanæ exustæ cinis cū oleo myrtino & felle taurino, & alumine trito miscetur, tepesactumque medicamen inlitum admodum prodest. Muscarum capita combusta & cum melle trita, capiti inlita, mire alopecias tollunt. Fimum columbinum si quis cum aceto tritum capiti imponat, alopecias & cicatrices omnes sanabit. Capilli & barbæ nascuntur etiam glabro, si lichenē asini, id est colletionem duram quæ est circa crura eius, comburas & teras, & puluerem illum ex oleo uetere imponas. hoc ita ualidum est, ut si mulieri inde maxillam unxeris, barbæ ei nasci scias. Erinacei caput & pellicula combusta, cinisque ei adiecto melle inlitis alopecijs cito prodest. caput autem eius per se combustum, & adiecta ipsius adipe cinis ille alopecijs inlitis, etiam cicatricosis facit pilos renasci. quod si totū ipsū quis exurat, & puluerem eius bene tritum cum adipe ursina caluo ad integrum capiti imponat, decorem pristinum restituet capillorum. Ad tineam curandam, sulphuris uini — II. falis fossicij — I. tunfa & cribrata hæc, raso capiti & loto in balneo confricabis, ita ut prius de oleo locus capitis tineosus perungatur, & sic puluis iste aspergatur, & diu fricetur, quousque liquefiat sudore capitis. hoc modo intra sex dies curabitur tineæ. facit hoc medicamē & ad scabiosos, prodest & ijs quibus pustulæ nascuntur in facie tanquā elephantiæ rubentes. Ad capillos qui post infirmitatem decidunt confirmandos cedria & oleo pari pondere mixto assidue eos unge & leuiter pestina, laudabis effectum. Ad capillos decedentes confirmandos adipem ursinam cum ladano miscebis, & caput perunges, uel loca defluentium capillorum, aut ladani uncia una & œnelæ uncias duabus, tritis & permixtis caput perunges. Ad fluentes capillos, scobē de cornu ceruino permisce cum semine myrti nigræ, adiecto butyro oleoque, & capiti raso densissime obline, etiam ex infirmitate fluentes capillos efficaciter continebis. Sandaracha cum aceto incocta & emplastri more imposita, fluentem capillum ualidissime solidat. Si quis maleficijs capillos perdidit, hac eos ad pristinam formam ratione reparabit, si lacertum salsum martensem cū suo capite, & lanæ purpureæ optime in conchylio tinctæ duas ligulas, & chartam cubitalis mensuræ separatim comburat, cineremque permisceat conteratque cum oleo cedrino paulatim adiecto, ut crassitudinem uelut glutinis faciat, eoque medicamine glabrum locum perfricat, ita ut prius diu linteo asperiore detergat. Aphronitri floris pilulas XX X . nucē pineam, de qua propter uetustatem nucleī deciderint, tunfam, saponis gallici selibram, uini aminei cyathos tres, simul permiscebis & conteres, & caput glabrum inlines, hoc medicamine etiam crispi capilli nascuntur. Malua cū sua radice uehementer coquitur, ex cuius aqua capillus cui curatione opus est, in balneo assidue lauatur. Olei cicini — III. ladani — III. ladano trito paulatim admiscebis oleum, & cum mellis crassitudinem feceris, radices capillorum assidue inlines.

Capillo nigrando, & incrispando, ijs adiecta sunt quæ phlegma, & perfrictiones capitis deducunt. Cap. VII.

Crispando capillo compositionem huiusmodi facies, aphronitri floris tortulas numero XX X . nucem pineam, de qua propter uetustatem nucleī delapsi sint, tunfam & in puluerem redactam, saponis gallici — III. & aminei uini cyathos III. atque inde caput inlines & in balneo lauabis, sphondilio quoque caput perungatur, sed prius radatur. Cornu arietis uratur, cinisque eius cum oleo conteratur, atque inde derafum caput frequenter unguatur. Capillis nigrandis infectio optima, hirundinum sterus quantum sufficiat cum aceti sextario, mitte in uas fictile, atque in fimo caballino per dies XX X V . suffosum habeto, ac sic macerato, atque hoc medicamento rasum caput inlinito in umbra per peniculum pictoris, sed seuo ceruino facie prius perunge, nequid inde destillet, & maculet, & dū siccatur infectio, oleū intra os teneto, ne & dentes inficiantur, ac postquam imposueris medicamen quarto die caput lauato. Medium lapidem conterito eique admisceo nardi puri quantum satis uidebitur, quo medicamine si frequenter caput ungas prohibebis canos nasci, & in locum canorum nigri emicabunt capilli. Experieris uerum remedium si agnū candidissimi capitis decoxeris, atque inde caput eius quæ canum esse nolis ungi præceperis. Hoc facito ne capilli canescant, radicem unam caulis quanto ampliore & uetustiore in furno sicabis, eamque minutissime concides, & in ollam rudem mittes, & aqua fontana recenti implebis, & ad medium decoques operta olla, tū in balneo caput sapone optime lauabis. Cūque fatis mundū effeceris, etiā ea aqua quæ paraueris de radice caulis, caput ita confricabis tanquā solū ex ea laues, mox capillum linteo inuolues, nec ulla supra aqua uteris & ita sicabis, hoc purus ages puris etiā ministris usus. Ad nigrā dū capillū egregie facit, si oui coruini quæ sunt interiora impari numero in uas erū mittas, atque illic diu coagites, & raso capite in umbra p peniculū pictoris imponas, sed donec siccetur infectio, & oleū in ore teneri oportet, & seuo ceruino facie perungi, ne destillatibus guttis maculetur. tāta. n. solet esse uis eius, ut et dentes

ditas dum siccatur inficiat. quarto autem die caput lauari oportet post medicamen impositum. Verum terrenorum cinis, oleo adiectus, quo uti scemina in petendo solent, capillos prohibet senectute nutari. Folia cupressi trita & ex aceto capiti inlita & inficiunt canos & in eorum locum nigros eduant capillos. Noces inglandes adhuc uirides & teneras, & totidem glandes uelles ex arbore adhuc uirides, & necdum maturitate solidatas, atque in pila contusas exprimes, earumque succo, ad inficiendos canos dum caput pestis, pestinem tinges. Sanguisugarum sextarius duobus sextarijs nigri uini miscetur & xl. diebus in uasculo plumbeo diligenter clauso maceratur, postmodum cum ipso uino conteruntur uiridines, & in sole calido, capiti derafo, ad permutandos capillos, earum succus imponitur, oleo ne dentes inficiantur, donec siccetur medicamen, in ore detento. Erui siliquæ priusquam arefiant cum folijs & caule suo conteruntur, & raso capiti ut capilli nigrescant protinus inlinuntur. Herba quæ græce chamaæste, latine ebulus, gallice odocos dicitur, exprimitur etiam cum suis granis, eiusque succo cotidie inlito pestine, crines qui inficiendi sunt perducuntur. Pomorum de moro maturimorum — III. acaciæ P. I. caricas, numero VII. quanto nigriores, pariter macerabis celesti aqua in uasculo creto clauso, atque inde capillos semper inlines & fricabis, sed quæ superfuerint in eodem uasculo permaneant, diuturnitate enim efficaciora sunt. Compositio efficax ad capillos inficiendos & confirmandos & specie augendos, ænogreçi sextarium, lini feminis tantundem, calami aromatici P. I. schœni P. I. cassiæ P. I. gallæ trichidos P. I. ladani — III. Rhois coriarij P. I. aquæ fluuiialis 8. XIX. omnia hæc in unū uas mittes & diebus XL. sub diuo positum inbebis cotidie per puerum uirginem commoueri. Ita ut si quando puer ipse defuerit signetur, neque a quoquam nisi a puero alio uirgine contingatur, postea recondes diligenter & sub signaculo habeto, & cotidie aqua eadem caput inrora, & pestine inde madefacto caput ictæ. Ad phlegmata de capite & aqualiculo deducenda, scillæ libram unam in aqua 8. III. insulam coques ad terias, postea aceti optimi sextarium adijcies, & tamdiu iterū simul omnia excoques quamdiu al sextarium perducas, tum colabis & adijcies mellis optimi P. II. Iterumque omnia simul tam diu coques quamdiu ad mellis crassitudinem ueniant. Compositio pulueris ad reuma totius corporis, sed maxime ad capitis, nec non & ad perfrictiones & constrictiones cerebri resoluendas, euforbij — II. piperis — III. bacarum lauri siccarum — III. sanfuci — II. centaureæ — III. aristolochiæ longæ — III. iris illyricæ — III. myrræ — III. bdellæ — III. cicidos — III. stypteris schistes — III. nitri alexandrini combusti & uino uetere extinēti — III. falis ammoniaci — III. hæc omnia contundenda, deinde cribanda & permixta in uasculo uitreo habenda, cum necesse erit conspergendus in balneo capiti hic puluis uel membrum adhuc sicca sunt, id est antequam sudent, & perfricanda diutissime postea quam puluerem consperferis. de hinc lauandum caput in calore frigida aqua, & obseruandum ne in calidam caput mergas. in frigidam sane quoties uolueris merge, & postea sabano diligenter exsicca.

Confectio siue dispositio emplastri cui uocabulum est Diſtamnos.

Diſtamni part. XX V . chamæmeli part. XIII. sphagni part. IX. cyperi part. VII. polij part. XII. lapidis gagatæ part. VII. ceræ rusæ part. XII. resinæ terebinthinæ part. XIII. ammoniacæ guttæ part. XX X V . propoleos part. XII. psimythij part. XII. chalcanti part. XX III . galbani part. XX V . chamæpityos part. VIII. trifolij part. III. pentafolij part. III. aristolochiæ grossæ part. XX X V . centaureæ aut gentianæ part. XII. lithargyri part. CL. resinæ colophonis part. L. terræ ampelidos part. XX II . picis brutiæ uel sicæ si terra ampelitis non fuerit part. XII. lepidos chalcis, id est squamæ ferri part. X VIII . di phrygis part. VIII. aloes part. X VI . libani candidissimi part. XII. opopanacis part. VII. chamædryos part. XII. marrubij part. XII. artemisiæ part. III. iris illyricæ part. VII. libanitos part. VI. olei ueteris part. XL VIII . resinæ pityinæ part. XX II . chalcucecaumenu part. X VIII . milti part. XII. chalcitidos part. X. myrræ part. VII. aruginis part. I. Oleum uetus quantum mittendum fuerit pro modo specierum supra scriptarum mittes in ollam nouam, & calefacies leni flamma uel potius igne, tunc mittes sed paulatim de manu inspergens lithargyrum bene tritum & assidue spathomela agitabis, quousque oleum ita inficiatur, ut colorem lithargyri trahat, & aliquantulum spissescat, postea aut picem brutiam tritam mittes, aut quod melius est, terram ampelidem similiter tritam, pro qua diximus picem brutiam mitti debere, quia terra ampelitis uera difficile inuenitur, ijs additis cum cœperit medicamen bene permixtum esse, ceram rusam pro modo ut supra scriptū est, postea resinam pityinam remissam adijcies, nec non & resinam colophoniam, post hæc mittes ammoniam cum thymiam, id est guttam bene tritam & cribellatam, post addes lepidos chalcu, nec non & chalcucecaumenu, deinde addes miltion, deinde diphryges, deinde chalcitum, postea chalcanthū & psimythium, post hæc addes libanon leucon, id est thus album & myrram & aloen. super ijs omnibus addes resinam terebinthinā & galbanū, & lac uel humorē panacis, id est, opopanacē. Sed oēs has species prædictas optime tritas & cribellatas mittere debes ad mensurā uel partes supra scriptas, prout uolueris cōficere medicaminis copia. quæ cū oīa bene mixta fuerint & bene agitata, ollā tolle de foco, & deinde calido adhuc medicaminis herbas supra scriptas bene tritas & cribellatas infundes. imo manu uel digitis moderantibus paulatim insperges, & assidue spathomela commouebis & permiscebis. post hæc ollā mittes chamæmeli, & iterū igni nō

nimio adposita olla lente & paulatim decoques medicamen, ita ut illud manu non contingas, sed spathe mela agites, cōfecto autem medicamine uteris sic. ad dolorem temporum uel hemicanij linteo spisso induces medicamentum, & sic fronti uel temporibus adpones. Si uero humore capitis reumatizantis oculi grauantur, per totam frontem emplastrum inductum linteo similiter impones. Si in naribus uel in auribus dolor aut uulnus fuerit, siue carnulentæ erunt, aut humor inde manabit, oleo rosaceo solutum medicamen immittes. Si fauces angina uel glandulæ & parotides occupauerint, aut inguina paniculæ tentauerint, in initio doloris medicamen linteo inductum, sed siccum adpones. facit & ad splenis dolorem aluta inductum & adpositum, nec nõ & laterum dolori prodest similiter impositum. Empyicis uel hæmoptoicis, id est, qui sanguinem de uisceribus per os eieciant proderit, si thoraci inductum aluta imponatur. facit & ad thraumatata, & ad arthritum pro malagmate adpositum, protrahit & sagittas & fudes, & si qua corpori inhæserint similiter adpositum. ad loca uero pudenda, id est, ad penem siue ad podicem, cū aliquod illic uulnus fuerit, solutum medicamentum cera & oleo myrtino adponitur. Si uero muliebribus causis fuerit necessarium, id est, si uulua dolore uel carcinomata contraxerit, ponetur cū oleo susinato, ita ut emplastrum contra illum locū, qui in causa est adponatur. ad carbunculos sane & anthracas & escharas aliaque reumatizantia, uel ad strumas & apostemata, medicamea solutum aliquantulum melle debetis adponere. cum autem purgatæ fuerint pustulæ uel collectiones & uulnera, tum sine melle emplastrum cum puro medicamine adpones. facit & ad furunculos similiter siccum adpositum, & ad omnem pustulam & maculam curandam. Rumpit enim quæ concreta sunt, & purgat, & cicatricat. Cum autem uulnus est de que immodicus sanguis erumpit, adpositum hoc medicamentum ilico & sanguinem sistit, & uulnus curat, & cutem constringit, & cicatricem tenuem facit. Resolutio autem uel cōpositio adponendi uulneribus medicaminis talis est. mittes huius medicaminis — III. & adijcies ceræ — I. olei ueteris — VI. ijs uero qui habent, aut in capite, aut in auribus, aut in naribus causas & uulnera, adponendum sic resolues medicamen sine cera. oleum sane pro tempore id est, si æstas fuerit minus adijcies, si hyems amplius infundes. facit & ad morsus serpentium & ferarum omnium, & ad morsus hominis, & canis rabidi. neruorū quoque incisiones uel collisiones salubriter curat. quibus cum medendum fuerit addes oleum rosaceum cum nõ dico aceto lanæ succidæ infuso. Cum autem adposueris ijs causis hoc medicamentum, post triduum aut post dies quinque ligaturam quam feceris solues. si uero ictu aliquo caput fractum fuerit & testa conlisa, medicamen rosaceo oleo liquefacies, & sic ipsi fracturæ uel uulneribus infundes. infuso uero interius medicamine nihilominus desuper solum medicamen linteo inductum adpones, & supra ligabis lanam succidam oleo & aceto modico infectam. de ipso autem medicamine si succenderis in cubiculo, uel in domo, fugabis serpentes, & si qua illic mala sunt foras eijcies. hoc ipso medicamine incenso suffita mulier facile purgabitur, etiam si pecus intra uterum habuerit immortuum, saluberrimum autem esse omnibus & uirilibus & foemineis causis ne dubites, si primum diligenter ac sollicite conficias, deinde ut supra scriptum est, scienter utaris.

Ad omnes & multiplices oculorum dolores collyria & remedia diuersa etiam physica de probabilitibus experimentis. cap. VIII.

AD conturbationes & lippitudines subitas epiphorasque oculorum scio multa collyria, tametsi tarde, magnos tamen effectus habere. sed nulli collyriorum tantum tribuo, quantum lycio indico uel perse, hoc enim inter initia, si quis ut collyrio inungatur, protinus & dolore præsentis, & futuro tumore liberabitur, superuacuum est autem nunc laudes eius referre, in alijs enim expertus, intelliges simplicis rei uix credendos effectus. oportet ergo ut minime quater quinquiesue ex interuallo lippientem inungi. deinde cum conbiberint oculi, ad singulas inunctiones, ex aqua quam poterint sustinere calidissima spongijs expressis uaporari diutius, eodemque die in balineum duci eum qui inunctus fuerit, ita ut cum cætero corpore caput quoque & faciem calidæ immergat, & foueat, uinumque post balineum ita ut aduetus est sumat. postero die si qua uestigia epiphoræ remanserint, inungi collyrio aliquo acriore aquato sub uespere debet, & rursus in balneum duci, & uinum bibere. hoc modo uno ferme die tolletur epiphora, præcipue incipiens, neque adhuc alio medicamento tacta. sed si ea uis fuerit epiphoræ, ut non concedat uno die, expectari oportebit donec impetus eius sedetur, & ita æger in balneum ducatur, cæteraque fiant quæ præcepimus fieri. idem hoc medicamentum etiam supra oculos inlitum tardius quidem, sed eosdem effectus præstat, maxime in teneris corporibus, ut mulierum & puerorum, quorum oculi nullius medicamenti uim sustinere possunt. triduo autem aut quatrduo plerunque tollit dolorem adiutum oui infusione, & aque calidæ uapore. Compositio collyriorum, quam maxime probo ad recentes epiphoras uel conturbationes oculorum tumoresque & dolores. plantaginis tritæ succi cyathos II. teri oportebit cū croco quod sufficiat, id est, aloes indicæ * III. gummis * III. postea eiusdem plantaginis succi cyathos duos addi, ut cum spissata fuerit commixtio, collyria fingantur. Vtrunque autem genus medicamenti eximie prodesse iudico, proprietate quadam, sed præcipue quod nullam in se asperitudinem habet, ut pleraque quibus fere inunguntur homines. nõ quæ ex cadmia, aut ære usto, eiusdemque generis pigmentis componuntur, quamuis curiose terantur, naturam tamen suam amittere non possunt. nunquam enim ut succus diluuntur, sed cum ad summam subtilitatem perducta sunt, tamen quasi puluerulenta necesse est maneat,

est maneat, quæ oculorum partes uelut configunt. certe exterius pungunt foramina prima, & tuniculæ oculi ab inijs adhibita interdum molestior futuram concitant epiphoram. Quo nomine etiã quod dia glauciū dicitur probo in inijs, nanque prodest hoc genere quod ex eadem materia constat, quæ nullã asperitudinem habet, quandoquidem componitur ex croci * V. sarcocollæ * X. glaucij succi * XX. tragacanthi * V. & opij * V. hoc enim ego adijcio, & ita melius respondet, sed opium & in hoc, & in omni collyrio medicamento que, uerum adijci oportet, quod ex lacte ipso papaueris siluatici capitum sit, nõ ex succo foliorum eius, ut institores huiusce rei compendij & lucri causa faciunt. illud enim cum magno labore & exiguum conficitur, hoc sine molestia & abundanter teritur. ante omnia crocum aqua pluuiali infusum macerari debet. deinde adijciatur illi sarcocolla, glaucium, opium, tragacanthū, prius enim omnia seorsum macerari oportet, non multa eius generis aqua, id est pluuiali, ut quam primū, id est, si fieri poterit, eodem die fingantur collyria, solet enim hoc diu neglectū mortario inascere: ijs fere uero primis diebus, collyrijs, non sine cæteris auxilijs prout res postulat, abstinentia dico, & sanguinis detractio ne, meliusque ea cæteris proficere adfirmo. Cum uero pluribus quis diebus uexatus fuerit epiphora, & perseverantia humoris, atque pituita ipso calore oculorum glutinosior uisa fuerit, quod fere sexto septimo uel die accidere solet: tunc proderunt & ea collyria, quorum genus superius improbauimus, composita ex rebus metallicis: facilius enim tum patientur oculi, si modo exulcerati non fuerint, iniuriam: quorū præcipue hoc mihi placet, quod a colore phæon dicitur. accipit autem hæc, æris usti * XII. cadmiæ ustæ * XII. stibij costi * VI. acaciæ chylismatis * VI. croci * III. aloes * III. opij * I. castorei uictoriati pondus, myrræ, lycij, idem ponderis, gummis * XV. aqua pluuiali quæ sunt dura macerantur, & diu teruntur donec leuissima fiant, postea cætera alio mortario singula trita admiscuntur. cum tollendum est, id est, cum sunt fingenda collyria, gummi adijciuntur. hoc quidam etiam in inijs utuntur cum oui aquato liquore per se. Nec non & hoc collyrio quidam in inijs utuntur, quod a cinereo colore spodiakon appellatur. Componitur autem ex ijs, cadmiæ botrytidos ustæ super testa donec candescat, & uino falerno extinctæ * XL. cretæ famiæ quam astra uocant * LXX. stibij costi * XX. opij * V. gummis alexandriæ * XX. teruntur hæc omnia pluuiali aqua macerata, ultimum gummi adijciuntur. ante sane cætera ad leuitatem summam terantur, & ne prima tuniçula oculi exesa aliasue exulcerata sit, ut purum ulcus sit, diluitur oui albo, quod est fere tenuissimum. Collyrium psittacinum a colore ita dictum, facit ad epiphoras quæ cum tenui & acri lacryma existunt. item adustiones & solutas cicatrices & uastum tumorem, quod quia loco interdum uidetur propellere oculū, propto sin uocant, cum oui albo, quod est tenue imponitur. sed præcipue facit, cum quasi sanguine suffusi sunt oculi, & ob id nullum nisi lenissimum collyrium patiuntur: recipit autem hæc, croci * III. cadmiæ lotæ, * III. stibij * III. opij * II. gummis * II. amyli recentis & dulcissimi * III. eodem ordine quo scripta sunt, in mortario debent teri ex aqua pluuiali, amyllum autem cum iam fingendum erit collyrio adijciuntur. interdū autem & hoc super inungantur qui prius Athenippio curati sunt. ijs fere collyrijs lenibus, omnia quæ cum tumore & dolore fiunt circa oculos remediamus. Perunctiones oculorum lippientium siue inunctiones quæ appellantur galactice huiusmodi sunt. crocomagmatis * I. myrræ & croci * VII. aluminis fissi * VI. turis * VI. gummis * VI. rosæ floris * VI. uino chio non falso conspersa teruntur hæc omnia diligenter, deinde confecta in collyrijs aut pilulis reponuntur. Perunctio oculorum ad omnem epiphoram satis utilis. croci — I. myrræ — I. crocomagmatis — I. æris floris — I. aluminis fissi — I. turis — I. ex uino teruntur hæc optime, ijs Cosmus medicus adijcere solitus erat etiam mādragoræ succi — I. & lentisci succi — I. ac deinde permixtis omnibus formare collyria uel pastillos, aut in uas stanneum recondere, & cum opus esset uti, ad inungendum uel superliniendum. Est huiusmodi medicamentum quod perichristarion uocant græci, quod medicamentum satis efficax est, quo ita uti oportet, ut palpebræ subtiliter inde superlinantur, ne quid intra oculum fluat. recipit autem hæc, croci siculi * III. magmatis croci * XII. turis * III. aluminis rotundi * VI. opij * II. myrræ * II. gummis * III. ex uino falerno teruntur hæc uel asperguntur. & cum bene leuia facta sunt ad crassitudinem boni mellis spissantur, adijciuntur postea passifretici * I. & reponitur in pyxide stannea. cum enim passum adiectum fuerit collyrium erit, nõ ex ipso superlini debet. Benefacit hoc medicamentum ad superliniendos oculos, quo Augustus usus est. aluminis fissi * XL. turis * X. aloes * XV. croci * XV. opij * II. gallæ * X. rosæ foliorum aridorum * X. plantaginis succi uel seminis * X. ex uino falerno teruntur hæc uel asperguntur, & cum leuia facta sunt, ac mellis spissitudinem habent, adijciuntur ijs passifretici, uel quod sufficiat, & reponitur in uaso stanneo uel argenteo. Collyrium nigrum ab Antigono repertum, ad omnia intacta faciens, accipit cadmiæ * XXXV. S. stibis * XXIII. piperis * VIII. æruginis rasæ * VIII. gummis * XXIII. teritur ex aqua pluuiatica atque conficitur. Cosmus adiecit huic collyrio centaureæ tenuis succi * X. quod recte factum reor. Collyrium, quod ad omnem epiphoram & inquietationem & tumorem facit sedandum siue dolorem. accipit hæc, pompholygis * VII. cicutæ succi aridi id est siccati * VI. opij * III. mādragoræ succi aridi * V. acaciæ * VI. gummis * V. teritur ex coriandri teneri succo. hoc collyrium prodest etiam extra oculos perunctum, id est circumlitum. Collyrium ab Asclepiade ad epiphoras speciatiim repertum. cretæ famiæ denarios undecim, opij denarios decem, stibij denarios XL. gummis denarios uiginti, aloes denarios decem: teruntur hæc & conficiuntur ex aqua pluuiali. Collyrium quod habuit Cosmus medicus inter arcana, mirisifi-

cum ad omnia oculorum uitia. acaciæ * XL. spumæ argenti tritæ bene & lotæ, donec candidissima & leuissima fiat * XII. plumbi usti & loti * XVI. stibij * XI. cretæ samia denarios duodecim, cerussa * XV. cornuum ceruinorum ustorum & lotorum quod erit candidissimum * VIII. squamæ æris denarios quatuor, opij * III. æruginis rasæ denarios septem, cardamomi interiora * duos, lapidis hæmatitæ * quatuor, lapidis fissi * quatuor, tamaricæ seminis * III. croci * III. turis denarios quatuor, myrræ * quatuor, opobalsami * quatuor, lycij * quatuor, aloes * quatuor colli * quatuor, piperis albi * duos, cicutæ succi aridi * VIII. ammoniaci guttarum * VIII. bdellæ * octo, saluincæ purgatæ * sex, gummis * XXV. teruntur hæc omnia diligenter ex uino chio non falso austero, uel ex uino falerno, ac deinde confestim collyria finguntur & in umbra siccantur, quod & de alijs omnibus collyrijs obseruari oportet.

Collyrium acharistum theodotium ab Antigono inuentum ad omnem epiphoram & omne uitium oculorum, accipit hæc, acaciæ * XX. stibij * X. croci * I. S. aloes * duos, myrræ * duos, cadmiæ * octo, calthæ uictoriai duas tertias partes, opij * unum, lycij * duos, gris usti * octo, cerussæ * quatuor, nar dispicæ * unum, & tertias eius, gummis denarios uiginti, palmarum ossa, siue nucleos uustos, denarios triginta. trita hæc ex aqua pluuiatica conficiuntur. Monemerum collyrium dicitur, quod dolores in impetu statim tollit, conficitur sic. lepidos unciam unam, æris usti semunciam, hæmatitæ — unam, myrræ unciam unam, opij semunciam. unum hoc collyrium mirabiliter prodest, ijs qui cicatrices nō habebunt ex ovo infusum, & leui admodum agitatione contritum. Ad suffusiones oculorum quas Græci hypochymata dicunt, scniculi succi liquidi * tres, opobalsami * tres, mellis attici * tres, olei uiridis * tres, hyenæ fellis * unū, euphorbij * unum. hoc oleo diluitur, & ita admiscetur cæteris. aquato uti oportebit hoc medicamento, est enim acerrimum & undique humores trahit, quamobrem nō sunt inungendi qui capiunt dolorem aut grauedinem habent, & ante biduum aut triduum aquam bibant quos desinaueris eo inungere, quanquā melius facient, si etiam perseveranter aquam potauerint, uitio enim molestissimo facilius inter initia carebunt. non autem præterit me habere te prudentes ocularios, quibus si nomina dixeris collyriorum hoc in libro scriptorum, contendent forsitan se quoque habere eadem composita, sed si pondera aut effectus comparare uoles, longe diuersos inuenies. ego enim ipse eodem nomine multa composita, non iisdem ponderibus & rebus interdum habeo, sed maxime probatis utor. nec utique adsumo non posse & alios eadem habere, nam & ipse ab alijs accepi, sed raro scio ocularios quosdam simpliciter tradere compositiones, meque multum elaborasse, ut ueras & incorruptas acciperem cōscius sum mihi. neque illud rursus dico, nouas omnis & non aliquibus notas me in hoc libro congesturum compositiones, uerum etiam quasdam uulgatas & ut ita dicam, publicatas. eiusmodi enim quia efficaces sunt etiā plurimis in notitiam ueniunt.

Collyrium efficacissimum ad tumorem oculorum & lacrymarum nimium fluorem, etiam supra perunctum uel inlitum efficax est, accipit, acaciæ * XV. cadmiæ * duodecim, aloes * duos, croci, myrræ, opij lecti, singulorum denarios binos, calthæ * unum, gummis * octo. teruntur hæc omnia diligenter & ex aqua permiscuntur, atque inde statim collyria formantur ex aqua, quæ sunt omnino mirifica. Xerocollyrium optimū, ad epiphoras acres, & initia lippitudinis, croci 3 duo, sarcocollæ 3 duo, aloes hepatitidos 3 unum, glaucij 3 unum, hæc omnia diligenter trita simul recondes in pyxide cuprea, & pro xerocollyrio uteris.

Ad epiphoras & lippitudines oculorum remedia de experimento & physica diuersa.

AD lacrymas & tumores oculorum lippientium restringendos, atramentum futorium, id est chalcantum uiride, cyprinum, tundes & cribrabis, & factum mollissimum puluerem ex ouī incocti albo, id est lacryma consperges, & facies collyria, quæ in umbra siccabis atque inde palpebras inunges & tempora inlines. Si ex reumate lacryma abundans est, ouī albo collyrium temperabis. Si lippitudo & sanguinis infusio est, ex aceto temperabis, & desuper oculos circumlines, ita ut nihil interius de medicamine ingrediatur. tempora quoque dolentis eodem superlines.

Brassica cruda trita cum pane candido madefacta subacta, ac fronti inlita, dolorem oculorum plurimū releuat. Medicamen ad oculum diutina lippitudine uel epiphora laborantem intrinsecus curandū. lapidis gagatis scripula sex, tundes, cribrabis & aqua pluuiali, uel fontana conspersum puluerem liquidū facies. deinde in ampulla uitrea repones. cum necesse fuerit pinna aquilina uel columbina laborantē oculum inunges, quo facto & caliginem & infusum sanguinem absterges, clariorem que uisum restitues. Dolores oculorum tempore hyemis frigore contractos qualiter curare debeas. Concham æream de melle albo abintus perunge totam, eandemque supra gastrum lotij uirilis ex ea parte qua melle inlita est, superpone ad lotium uersus, & per dies triginta bis in die lotiū agitari facito, ut omnis odor uel acritudo lotij, & uirtus eius ad mel in concha hæreat. postea rades concham ipsam, id est, quod melle inlitum fuerat, & rasuram tundes in mortario & cribrabis diu, & repones in ampulla, uel uitrea uel cuprea, cum necesse fuerit, ex melle temperabis, & intrinsecus oculum perunges, mirabile remedium experieris in omnibus ferme oculorum etiam grauioribus causis. Gramen quod in summo trifidum habebit decrecente luna radicitus sublaturum quamplurimum repones. deinde ex multis unum. auspicante lippitudine ad collum subliga, celeriter incumbentem epiphoram discuties. Si impetus oculorum eruperit huiusmodi remedium confestim adhibebis, atramenti futoricij — I. in aquam mundam desundes, idque acriter feruere facies,

re facies, tum operies ut feruor paululū conquiescat, atque ubi modicum intepuerit in concham transfundes, ibique faciem demerges & oculos patefacies intra ipsam aquam, paululum quidem admordebit, sed certissimo experimento dolorem incumbentem auertet. Colophonie modicum phœnicio inliga & collo lippientis suspende, statim proderit. Dolorem oculorum ut anno integro non patiaris, cum primum cerasia erunt idonea esui, id est, quasi matura, de tribus cerasijs lapillos pertundes & gaitano lino inserto pro phylacterio uteris, uoto prius facto contra solem orientem, quod eo anno cerasia non sis manducaturus. Herbā que appellatur peristerion, discoques ut madefcat ex aqua fontana ad tertias, & inde oculos fouebis impetu laborantes, intra triduum persanabis. Vitandæ perpetuo lippitudinis gratia obserua, ut Kalend. Ianua. eo tempore quo Kalend. solis die fuerint, & etiam hora prima uel octaua, & deinceps alio die solis, & tertio solis die similiter, collyrio tenui inungaris, dum conuersus ad orientem rogabis deum ut eo anno dolere oculos tuos non sinat. Cum primum hirundinem audieris aut uideris, tacitus ilico ad fontem decurres uel ad puteum & inde aqua oculos fouebis, & rogabis deum, ut eo anno non lippias, doloremque omnem oculorum tuorum hirundines auferant. Expertum remedium ad lippitudinem ne unquam tentetur, si quis obseruet sine intermissione aut obliuione, ut quotiens lauerit deducta utrisque manibus ad pedes infimos aqua, statim manus ambas ad oculos referat, atque ad angulos eorum utraque manu perfricet, & hoc ter facere debebis. Aduersus humores & subitos impetus oculorum & epiphoras, radices betæ maxime nigre ex aqua tepida lauabis & expressas sabano siccabis. deinde tundes in pisone marmoreo & succum inde linteo intorto exprimes. tum leuiter ad carbonem desputatum tepefacies, & naribus infundes. ita ut is cui medeberis, aquam tepidam in ore contineat, & si unus oculus laborabit diuersæ partis nares infundes, & melle atico continges. Si tamen uideris oculos succi illius infusione turbatos, herbe quam quidam cerebellum canis appellant, radix ex aqua decoquitur, eoque humore oculi aduersus epiphoras utiliter fouentur. Farina ordeacea & galla contusa cum aqua permixta & collecta, oculis cum tepore imposta, tumores doloresque sedabis. Coriandrum uiride tritum lactique mulieris immixtum, & tumentibus uel dolentibus oculis adpositum statim prodest. idem & apium præstat similiter impositum. Ros cæleste manu munda collectum & rutæ siluaticæ contusæ succo admixtum in plumbea pyxide reconditum, cum opus fuerit aduersus epiphoras oculorum fronti & supercilijs impones. Vino in quo laurus fuerit decoctus oculi foci dolore potentissime leuabuntur.

Spina alba combusta & bene trita cum ouo superinlita, uel inuncta, sedat mirifice dolores oculorum. Gallæ contritæ turis que pari modo puluis uino permixtus & fronti inlitus, tumorem oculorum doloremque sedat. Crebro lacrymantes oculos ut exsiccet, lucernam oleo cedrino repletā accensamque superposito uel iuxta suspensio aëneo uasculo permittit consumi, inde fuliginem collectam in pyxide cyprina reconde, & cum opus fuerit inunge, miraberis efficaciam medicamenti. Caprinus caseus recens coagulatus supra oculos positus dolores cito lenit. Rumicis syluatici radicem luna decrecente collige, & tecum habeto nitidissime, quandiu eam tecum habueris non lippies. Democritus adfirmat felle hyenæ si frons perfricetur, epiphoras incipientes & omnem oculorum dolorem posse sedari. Si mulieris salua, quæ pueros non puellas ediderit, & abstinerit se pridie uino & cibis acrioribus, & in primis si pura & nitida erit, angulos oculorum tetigeris, omnem acritudinem lippitudinis lenies humoremque siccabis. Chelidonia herba in hirundinum stercore nascitur, quæ oculis plurimum suffragatur, maxime autem caliginem deterget, si paulatim inde oculi suffundantur, quos cito in pristinam formam reuocato uigore reparabit. Hirundinis uentriculo scisso albi ac nigri lapisculi inueniuntur, qui si lupinō aureo includantur, & collo suspendantur, omnem dolorem oculorum perpetuo auertent. sed & contra quartanas profunt, croceo linteo uel panno inuoluti linoque ad collum ualidiore suspensi. Mel in quo apes fuerint mortuæ, utilissimum est oculis si nitidum ac purum opportune & paulatim infundatur. Qui ciconiæ pullum elixatum comederit, negatur multis annis continuis posse lippire. Hirundinū pulli plena luna excæantur, restitutaque eorum acie capita comburuntur, horum cinere cū melle mixto recte usus fueris ad reparandam oculorum claritudinem. Lacertam uiridem excæatam acu cuprea in uas uitreū mittes, cum annulis aureis, argenteis, ferreis, & electricis, si fuerint, aut etiam cupreis, deinde uas gypfabis, aut claudes diligenter atque signabis. & post quintum uel septimum diem aperies, lacertamque sanis luminibus inuenies, quam uiuam dimittes, anulis uero ad lippitudinem ita uteris, ut non solum digito gestentur, sed etiam oculis crebrius adplicentur, ita ut per foramē annuli uisus transmittatur. obseruandum sane in primis ut in loco nitido atque herbido deponatur ampulla, & cum lacerta discesserit, tū annuli colligantur. obseruandum etiam ut luna uetere id est a luna nonadecima in uicesimam quintam, die iouis, Septembri mense, capiatur lacerta, atque ita remedium fiat, sed ab homine maxime puro atque casto. Lacerti uiridis quem ceperis die iouis, luna uetere, mense Septembri, aut etiam quocumque alio, oculos erues acu cuprea, & intra bullam uel lupinum aureum claudes, colloque suspendes, quod remediū quādiu tecum habueris oculos non dolebis. lacertum sane eodem loco in quo ceperis dimittes. uel etiam si sanguinem de oculis eius lana munda excipias, eamque phœnicio conuoluas, colloque suspendas, uteris efficacissimo aduersus oculorum dolorem remedio. Canceri oculus subtiliter sublatur & in phœnicio conligatus colloque suspensus, lippitudini incipienti medetur, si tamen remediū a casto homine fiat. De manu sinistra muscam capies, & dum capies dicere debebis nomen eius cui remedium facturus es, te ad curandos oculos eius muscam prendere. tum uiuam eam ligabis in linteo, & suspendes collo dolentis, nec retro respicies. Ad epiphoras oculorum sedandas, limaces complures tere in mortario nouo uel

nitido, & adijce ibi ouum gallinaceum incoctum, & tinge illic lanam succidam, & fronti impone. Ad ephoras oculorum pulterem fabaceam sine sale, sine ullo uncto, tepidam linteolo inline, & oculis de nocte impone, ita ut non alliges, continuo feruor recedit. Vt omnino non lippias, cum stellam cadere uel transcurrere uideris, & celeriter numeras, donec se condat, tot enim annis quot numeraueris non lippies. Ad lippitudinem inter principia sedandam, in chartam uirginem scribe *ουβριμ*, & licio quod in tela fuerit collo lippientis innecte. Incipiens lippitudo mirifice & sine dubitatione depelletur, si in charta uirgine scribas, & collo dolentis licio suspendas, *φυσσαραν*, & hoc praeligamē purus castus facias. Hoc etiam remedium indubitate impetus oculorum si preuenias prohibebit, scriptum in charta uirgine. *ρουβριμ. ενουερας ενιδως ως. ηκτερορα. και παντες ποκοτη*, quod ad collum dolentis licio suspendi debet. sed & coeptā atque inueteratam lippitudinem sedat, si in faciendo ac suscipiendo praeligamine castimonia ab utroque feruetur. In lamella aurea acu cuprea scribes, *ορνα ουβριμ*, & dabis uel suspendes ex licio collo gestandum praeligamen ei qui lippiet, quod potenter & diu ualebit, si obseruata castitate die lunæ illud facias & ponas. Ne anno perpetuo lippias, de acinis nouem uueq; albe antequam uuan gustes, nonies te inunges, ita ut intra oculos tuos grana singula singulis uicibus infundas. Stercus caprinū uino conspersum tritumque & impositum oculis atque obligatum, omnem dolorem tumoremque detergit. Oculos cum dolere quis coeperit, ilico ei subuenies, si quot literas nomen eius habuerit, nominans eisdem, totidē nodos in rudi lino stringas, & circa collum dolentis innectas. Si impetus dolorem praeuenierit, abinthium uetus & fuliginem conteres diligenter, tum mellis quantum satis uidebitur adijcies, & denuo teres, atque ex eo oculos inline, ualidissime proderit. Ne anno perpetuo lippias, cum primum cucumerem nactus fueris, in fontana aqua eum per triduum esse in uasculo mundo permittes. deinde oculis adaperis faciem tuam ea aqua fouere curabis. Qui crebro lippitudinis uitio laborabit, millefolium herbam radicibus uellat, & ex ea circulum faciat, ut per illum aspiciat, & dicat ter, excicum acrifos, & totiens ad os sibi circulum illum admoueat, & per medium exuat, & herbam rursus plantet. Quæ si reuixerit, nunquam is qui remedium fecerit uexabitur oculorum dolore. ad utrunque oculum hoc facito. quæ si minus reuixerit, ex alia iterum faciat. oportet autem dari operam, ut non nimis herba constringatur, quo facilius plantata confurgat. Capæ longæ succus opobalsamo mixtus, & succo foeniculi, adiecta adipe anferina, incipientes hypochyses discutit, caliginesque extenuat. Accipitrem si decoquas in oleo fusino, donec caro eius resoluatur, & ex eo oculos frequenter inungas, & hypochysim & caliginem discuties. Chameleonis fel tantam uim habere creditur, ut hypochyses intra triduum inunctionibus sanet. Lupi finus diu frictus ad summam leuitatem, cum melle mixtus & inunctione adhibitus oculorum hypochyfis discutit, & ad summam claritudinem eos perducit suffusione siccata.

Xerocollyria, & remedia physica diuersa ad xerophthalmiam, & caliginem, & asperitudinem detergendam.

Ad caliginem & asperitudinem oculorum siccamque perturbationem, sine tumore quam xerophthalmiam greci appellant, facit hoc collyrium quod psoricon dicitur, accipit autem hæc. croci * XII. psorici * XIII. psimythij * III. opij idem, piperis albi idem, gummis * I. cum aqua pluuiali teruntur hæc, collyria statim inde finguntur, ne confectio dilata nanescat. Collyrium ad caliginem & asperitudinem quod stratoticon dicitur, recipit hæc, psimythij * VI. piperis albi * I. oniphacij * II. cadmiæ * III. opobalsami * II. opij * I. gummis * II. ex aqua pluuiali hoc teritur atque coñficitur, quod melius superiore ad caligines facit. Collyrium quod staton uocant greci, ad eadem ferè quæ supra scripta sunt utile, sed magis mulieribus prodest, accipit hæc. Cadmiæ * II. stibij * VI. piperis albi * II. æruginis raste, & misyos donec puniceum fiat usti * singulos S. æris floris * I. S. gummis * V. quidam ijs addunt, opobalsami * II. trita hæc diligenter pluuiali aqua asperguntur, & in collyria colliguntur. Collyrium acre ad extenuandas cicatrices quamuis ueteres, caliginesque angulorum, quod semel inunctum plurimis diebus effectum præstat. oportet autem eo aquato uti, diu enim tenet morsum, accipit hæc. ammoniaci guttæ, quæ sit sine sorde P. I. æruginis P. S. gummis P. I. primū cum aqua pluuiali teritur ærugo, postea cætera adijciuntur macerata aqua pluuiali, & tum collyria finguntur. Fel testudinis cum melle optimo mixtum & diu coagitatum mire caliginē tollit, si oculi inde assidue circumlinantur, aut subtiliter suffundantur. Calliblepharium xerocollyrium primum, accipit hæc. æs ustum, stibium, cadmiam, æquis ponderibus miscebis, teresque diligenter, & donec spumam non faciant, neque crescant ad ignem lentum agitabis in uaso æreo, ibique tādū esse patieris donec refrigerentur atque siccantur, quæ postea ad mortarium nitidissimum transferes, atque illic iterum ex uino uetere optimo teres, tādū quousque siccantur, de quibus puluerem tenuissimum factum, intra pyxidem cream condas, eo que uelut stibio cum uolueris uteris. Xerocollyrium optimū conficitur sic, lapidis phrygij — II. croci — I. salis ammoniaci — II. folij — II. æris usti — III. piperis albi — I. omnia seorsum diutissime & diligentissime teres, ut puluerem tenuissimum facias, quem permixtum recondes in doliolo uitreo, & cum uolueris puluere ipso pro ut uolueris uteris. Xerocollyrium optimū & ad initia lippitudinis probatum constat ex ijs, croci — II. sarcollæ — II. aloes hepatitidos — I. glaucij — I. teres hæc omnia diligenter, & puluerem tenuissimum in pyxide cuprea recondes, & cum opus fuerit & intra oculos & ad superliniendos uteris. Capilli muliebres super testam cōbusti & cum spuma argenti contriti atque ad summam leuitatem redacti, xerophthalmias & pruriginis oculorū efficaciter sanant si inde inungantur. Ad caliginem

caliginem abolendam de experimento uteris hoc remedio, salem ammoniacum exustum tere & permisce cum lotio pueri inuestis, atque inde assidue oculis inunge uel superline. Naturalem succum argemoniæ, succum millefolij, & succum arnoglossæ, id est plantaginis, colliges diligenter ac nitide equali mensura, & de succo marrubij, rutæ, serpylli, euforbij, exprimes per linteum delicatum & admiscebis — binos ijsque adijcies mellis optimi despumati libram unam, atque omnia simul diu conteres. deinde iterum colabis tenui linteo, & recondes in uasculo uitreo, atque uteris cum opus fuerit ad suffundendos & superliniendos oculos caligine laborantes, quibus hoc remedio cito aciem acutissimam reddes. Maluæ succus expressus cum farina tenui miscetur ac diutissime teritur, postea adijcitur mellis despumati aliquid, ac uini uti liquidius fiat, potenter inde inunguntur oculi caligine laborantes. Ros nocturnum colliges nitidissime in prato, & in ampullam mittes, atque adijcies illi mellis atticij — XII. & opobalsami — VI. ac pariter utrunque miscebis, & sic uteris ad inungendum uel superliniendum, mirum remedium experieris. Succum uettonicæ tenuissimum oculis infunde, clariore eos facies, & importunam lacrymarum destillationem cito siccabis. Fel cameli solum per se fronti inlitum prodest aduersum caliginem, sed ne omnino lippiatur decoctum cum mellis optimi cyathis tribus, & croci uncia in unum miscebis, & sic suffusione ad oculos facies, uel etiam superlines inde caligantes & lippientes oculos. hoc medicamine etiā excrecentes carnes in oculis & cicatrices curantur. Ad caligines oculorum detergendas medicamē ualde efficacem, rosæ sicca pugnosa duos plenos, cum radice foeniculi diligenter purgati, & foeni græci pugnum unum plenum in ollam nouam mittes, & decocta prima aqua effusa, sic postea decoques ut spissescat, deinde mellis atticij unciam supermittes, & piperis scripulum bene triti, addes etiam passi cretici aliquantulum ut liquidius facias, deinde per linteolum delicatum colabis, & ad suffusionem uel superlinationem oculorum uteris. Perdici fel mixtum melli atticio caliginem tollit, si oculis assidue infundatur, sed cū modo & æquali mensura. Aquilæ fel cum melle atticio, myrra uera, & nitro albo, singulis uncijis mixtum oculis uisionem acutissimam præstat, si cum modo infundatur. Vt acie certiore intueri omnia possis, sius africanæ etiam ueteris, dummodo pinguis ad ignem calefactæ succo expresso, uinoque diluto, oculos inunge, gratulaberis remedio. Vipera uiua mittitur in uas nouum fictile, & adijcitur ei succi foeniculi cyathus unus, & turis granum unum. deinde uas obturatur argilla, & circumlinitur, & in furnum feruentem mittitur, atque illic excoquitur donec cinis fiat. hoc de experimento hypochyses caliginesque potenter atque mirifice purgat. Anagallidos herbæ flos purpureus ad mensuram obolorum trium diligenter tritus, & cum pauillo uini ueteris mixtus inunctionibus oculorum mirabiliter prodest. Laceritas pissinnas quæ in fegetibus morantur, quas Græci aruras uocant, comburito & ad tenuissimum puluerem redigito, atque ex eo cum uino aut melle optimo caligantes oculos inunge, ualde proderit. Centauræ minoris succo oculi ex melle inuncti, caligine cito deposita, tenuissimam aciem resumunt. Foeniculi radicis contusæ succo, tantundem mellis optimi despumati, utinam atticij, misceto, eaque lento igne ad mellis crassitudinem discoquito, repositaque in pyxide etiam area habeto, cum erit opus, cum aqua cisternina aut muliebri lacte inungito, quamuis crassas caligines cito discuties. Foeniculi radicis decoctæ aqua oculos assidue foueto, cito omnem caliginem tolles. Caliginantibus oculis, uisus acutior restituetur, neque facile in hoc uitium incidet, qui usus fuerit remedio tali, ut centauræ manipulum nitidum in uini optimi, sed nouellastri congiū mittat, aut etiam excoquat, ac triduo in uasculo clauso uel operto macerati faciat. Deinde post triduum heminam eius uini mixtam cum calida aqua, adiecto melle ieiunus manente illic centaurea cotidie bibat. Lauri folia XX. leuiter contrita passo diluito, & linteo colato & in caccabulo decoquito ad crassitudinem mellis, atque ex eo inungito, efficaciter caliginem discuties. Bacca myrti supra carbones uiuos ad suffumigandum positæ, caliginem extenuant, si oculis aperitis fimum earum patienter exceperis. Pulli hirundinum uel assi, uel elixi, in cibo sæpius sumpti, oculis caliginantibus efficaciter profunt. Lapidem bostrychiten tecum semper habeto, quia ad aciem oculorum excitandam efficaciter prodest. Muris agrestis, id est, qui in campis inuenitur, combusti cinis contritus, & cum melle assidue inlitus, aciem oculorum caligine extenuata confirmat. Scarabæus coloris sma ragdini tantū beneficij oculis præstare dicitur, ut uisionē ei acutissimā reddat, qui eū contēplatus fuerit assidue. Cocleas africanas ueras super spissam craticulā dispositas ponito, & carbones acres assidue suggerito, ut æqualiter comburantur, deinde mortario terito, ut tenuissimum ex ijs puluerem facias, adiectaque mellis atticij cotyla una, iterum ualidissime terito, & postmodum in uasculo fictili reponē, & signa, & cum alicui mederi uoles, spicillo inde eum inunge, intra paucos dies integram aciem eius claramque restitues. Fit ex uipera collyrium ad caligines oculorum adaperiendas discutiendasque mirificum. comprehensam igitur occisamque uiperam in uaso fictili repones, eamque illic putrescere permittes, donec ex ea uermiculi nascantur, hos eliges & conteres & adijcies ijs croci paululum & iterum teres, atque inde collyria facies, & sic cum melle atticio, aut lacte muliebri oculis inunges. idem præstat & cinis uiperæ combustæ sicut supra scriptum est, sed cum ijs quæ hic adiecta sunt temperatus. Salem quam candidissimū ieiunus si quotidie gustaueris, omnem oculorum caliginem cito extenuabis. Fel urfinum atque hyenæ cum melle optimo mixtum & diu coagitatum caligines eximit, si assidue inde oculi suffundantur, aut superlinantur. Adipes omnium fluuiatium piscium in sole liquefactæ adiunctoque melle inunctioni adhibite, mirifice oculis caligantibus profunt. Herbæ chelidonis succum, foeniculi succum, ad quartarios singulos misce cum mellis optimi quartarijs quatuor, & oculos grauedine & asperitudinem laborantes inunge, mire proderit, sed simul omnia decoque in uaso æreo, & sic inunctioni reserua. Lapis medius in lu-

pina pellicula subligatus collo,arque ita diu portatus, sed prius muliebri lacte pertractatus, non tantum caliginem tenuare, uerum etiam hypochysim discutere, & obductam aciem aperire consueuit. Hygra quæ prodest ualde ad caliginem detergendam, conficitur sic. croci — II. piperis albi unciam, aphronitri unciam, myrræ unciam, mellis attici unciam. crocum & piper ex uino teres. nouissime aphronitrum & myrram seorsum conteres, & sic uniuersa coniunges, atque ad suffundendum uteris ex melle. Hygra mirifica quæ & caliginem abigit, & oculis suffusis lumen instaurat, accipit hæc. opobalsami ℥. III. myrræ ℥. III. opopanacis ℥. I. S. mellis attici felibram. opopanacem primum ex uino teres diligenter, tum myrram adijcies & teres, postremum opobalsamum addes, atque omnia communiter terendo admiscebis & postea ad inungendum uteris. Fellis gallinæ uel uulturini, quod longe magis prodest, scripulū & mellis optimi unciam, bene trita coniunges, atque in pyxide cuprea habebis, & opportune ad inungendum uteris, hoc nihil potentius caliginem releuat. Ros matutinum quod inhæserit rutæ, & succum chelidoniz, & mel optimum despumatum pari mensura permisce, atque ad tertias decoque, & in pyxide cuprea reconde, & caligantes oculos infunde. Fellis terræ, & chelidoniz, utriusque herbæ succum, cum mellis optimi despumati pari mensura permisce, atque ex eo caligantes oculos inunge, efficacissimo medicamine uteris. Satureiz uiridis succo tenuissimo si adsidue angulos oculorum contingas, caliginem cito discuties. Idem præstat & rutæ succus per linteum tenue expressus, in pyxide area conditus, atque angulis oculorum caligantium adpositus. hoc cuiuslibet ætatis hominem infirmissimi uisus mirabiliter curat, certe si aliquid mellis attici fuerit admixtum.

Remedium ad tumorem oculorum uel nimiam desillationem.

Pulegij flores desfringe, eosque madefacito ex aqua frigida, & contere bene, atque ex eo panni tenuissimi partem dimidiam line, ut ex altera parte panni integas oculos, & cum ibit dormitum cui medendum erit, supra oculos pones, ipsa nocte tumorem humoremque oculorum eius sedabis. Ad oculorum subitum impetum uel dolorem remedium efficax sic. succum cardonis, succum urticæ alexandrinæ, succum bugillonis, crocum, atramentum sutorium, æquis mensuris ista coniunges, & addes ijs sapæ modicum, & acetum quantum sufficiat, & decoques ad spissitudinem mellis liquidi, atque ita oculos inde superlines, ut modicum ingrediatur eos, & delacryment, continuo sanabuntur.

Ad uulnera, ulceraq; & cicatrices, atque carbunculos, crustasq; oculorum, & glaucomata atque albugines detergendas, & palpebras componendas, collyria & remedia de experimentis physica & rationabilia diuersa.

Ad fordida ulcera oculorum crustasque habentia quas medici escharas uocant, & ad carbunculos oculorum, quos anthracas dicunt, facit bene & per se mel atticum purum pyxide cuprea conditum, & repositum sub signaculo mēfibis ferme duobus, quanto enim diutius in pyxide ea manserit efficacius fiet. sed præcipue hoc quod quidam diasmyrnon, nonnulli euodes quia boni odoris est nominant, quod etiam ad pustulas papulasque & suppurationes oculorum, & ad cicatrices non ueteres, & ad palpebrarum recentem etiam in corporibus tenerioribus asperitudinem facit, oportet autem eo ad fordida ulcera diluto oui albo id est aquatissimo uti, deinde cum lacrymæ fluere desierint, cineraceo collyrio super inungi, item ad pustulas ex ouo tritum facit ad papulas uero & ad dolores cum rubore & distensione oculi sicca, bene imponitur cum lacte mulieris. ex aqua autem ad cicatrices recentes extenuandas & palpebrarum asperitudinem tollendam teri debet, & subiecto spicillo, aut inuersa palpebra oculis inferi. componitur autem ex ijs rebus, pompholygis lotæ * VIII. aris usti * VIII. croci * IIII. myrræ * IIII. nardi spicæ * I. & pondus uictoriati, lapidis hematitæ * II. S. piperis albi grana X. opij * I. & pondus unius uictoriati. gummis * X. teruntur hæc cum chio uino, & confectum collyria finguntur atque in umbra siccantur. Acriore autem collyrio ad cicatrices extenuandas & ad palpebras asperas utimur, quod quia ex quatuor rebus, ut quadriga equis constat, & celeres effectus habet, harma dicitur. recipit hæc, aris usti * IIII. turæ arboris corticis * IIII. ammoniaci guttæ * IIII. gummis * IIII. teruntur hæc ex aqua pluuiali. hoc etiam superunctum ad puerorum epiphoras & qui non sufflerunt unctioem optime facit. Collyrium quod proprie facit ad asperitudinem palpebrarum & callositatem. oportet autem aut subijcere spicillum palpebræ, aut inuertere ipsam palpebram, & sic inungere. recipit aris usti * XIIII. eruginis * VI. croci * X. myrræ * I. castæ rufæ fistularum uictoriati pondus, piperis albi grana XLV. gummis denarios nouem, cum uino chio hæc teruntur, & sic colliguntur. Ad palpebrarum ueterimam asperitudinem, & excrescentem carnem, quam scycolim Græci uocant, in qua est callum durissimum. est autem liquidum medicamentum, quod ideo hygra appellatur, quod etiam carnem ex palpebris tollit sine magno dolore. Recipit hæc, myrræ, turis, croci, misyos singularum specierum denarios ternos, chalcitidis * VI. hæc teruntur diligenter ex aceto acui, ubi leuia facta erunt, & habebunt spissitudinem passi, miscetur ijs mellis attici P. I. deinde in parcella aris cyprij super carbones posita inferuscit, donec mellis habeat non nimium liquidam spissitudinem, atque ita reponitur in pyxide aris cyprij. Cum opus est, inuertitur palpebra & per spicillum adponitur, quod medicamentum suffricatur curiose in oculo ad delacrymationem, & ubi desierit mordere, nirsus inuerti oportebit palpebram, atque ita pollice impresso membranas inuantes adducere, quæ facile subsequuntur, post hoc cinereo collyrio

collyrio ex aqua inungendi erunt oculi crassius, hoc medicamentum multorum annorum callos & asperitudines palpebrarum desperatas a quibusdam medicis ocularijs, paucis diebus tollit. Collyrium ad ulcera papulas & epiphoras. cadmiæ * VIII. cerussæ * IIII. amyli * III. opij * II. acaciæ * I. gummis denarios duos. tragacanthi denarium unum. ouorum semicoctorum uittellos duos, fabæ sine cortice, id est, purgatæ modicum, quæ ante diem ex aqua macerari debet cum tragacantho, atque ita teritur, tum formari collyria, quæ lachrymarum impetum & iugitatem potentissime sedant ac reprimunt. Collyrium dionysianum, quod appellatur theodotium ad lacrymam tenuem restringendam, & ad ulcera & asperitudines palpebrarum & ad cicatrices recentes efficacissimum conficitur sic. cadmiæ * III. aris usti & loti * VIII. crocomagmatis * VIII. sibij * IIII. opij * IIII. castorei * IIII. nardi syriaci * IIII. lycij * IIII. acaciæ * XVI. croci * VIII. myrræ * VIII. palmarum ossa uel nucleos uustos, numero XII. gummis * VI. uini austeri ueteris bene odorati sextarium unum. teruntur hæc diligenter & confectum ex ijs collyria finguntur, atque in umbra siccantur. Collyrium stratioticum facit ad tumores oculorum & lacrymam acrem compescendam atque ad palpebras asperas & ad caliginem & cicatrices ex itinere & puluere & fumo collectas. cadmiæ denarios octo. cerussæ * VIII. crocodili stercorum * IIII. æruginis rasæ * II. castorei * S. omphacij aridi aluminis fiffi atque usti denarium unum. piperis albi * V. opij * I. S. gummis * VI. teruntur hæc diligenter & ex uino falerno colliguntur, atque inde collyria formantur. Collyrium quod appellatur sphragis ab Antigono medico inuentum, facit ad omne ulcus & ad omnem uisionem & plagam & ruptionem tunicularum oculi, & ad omnia oculorum uitia, præter epiphoram incipientem, accipit hæc, cadmiæ * IIII. pompholygis * X. opij * IIII. amyli * IIII. acaciæ * IIII. tragacanthi * IIII. gummis * II. teruntur diligenter hæc species, & ex aqua pluuiatica collyria componuntur. Collyrium stratioticum psoricum compositum ex cadmiæ * XIII. S. croci * XII. piperis albi * XV. cerussæ * II. opij * II. gummis * IIII. chalcitidis * I. componitur autem psoricum sic, teruntur hæc seorsum singula bene siccata. deinde in unum collecta aceto consperguntur, ac postea in ollam sicilem nouam conijciuntur cum ipso aceto, quam bene operam in equino stercore obrui oportet, atque illic haberi per dies XL. postea hæc permixtio in sole arefieri debet, ac deinde teri, & tum aqua pluuiali collyria formari conuenit, de quibus & inungi oculos, ut supra scriptum est causis grauibus laborantes, & superlinei optimum est. Ad oculorum omnem dolorem & præsentem & ueterem, & ad caliginem atque albuginem, & prurium atque antiquam, ut ita dixerim, cæcitatem. Nam ut auctori huius remedij de experimento credamus, duodecim annorum cæco intra dies uiginti uisum restituisse se dicit, quanto autem recentior ualiditas fuerit oculorum, tanto uelocius curabitur medicamine tali. collyria multi generis, id est, uel decem confectionum æquali uel numero uel pondere, infundes in lotium pueri uirginis, & ad uncias singulas collyriorum quæ infuderis, septena grana piperis in mortario nitido diligentissime teres, ut puluerem subtilissimum facias, & cum mellis optimi despumati coclearibus tribus miscebis, & iterum diligenter teres, postea simul confundes omnia, id est, collyria, lotium, & piper illud cum melle, & iterum diutissime ac diligentissime teres, collectumque nitide in pyxide cuprea recondes, atque ex eo quemlibet oculorum causarum intus, id est, intra oculos inunges. quod si per tempus medicamen spissatum fuerit, lotium puerile infantis quantum opus fuerit, ut more collyrij liquidum fiat, infundes, & sic sub cilio & palpebris, id est, intra oculos sicut diximus, sollicitè inunges. hoc medicamine multis experimentis probato, constat nihil esse præstantius, si quis eo castus & purus utatur. Medicamen barbaricum ad omnis oculorum causas uel impetus, siue sint scabri & lacrymosi, siue etiam uermiculos habeant aut brigantes qui cilia arare & exulcerare solent, in ollam rudem mittes tres sextarios acetum acerrimi & ferrum, id est, clauos ueteres minutos, uel alia minutalia ferri uetusta, & claudes ollam diligenter, operculum tenuiter pertundes, & in illo foramine pones aut cannam, aut sambucum perforatam, unde habeat spiramentum, mittes tamen in eandem ollam cum aceto & ferro, rosæ siccæ unciam unam semis. ac postea ollam ipsam cooperies fimo caballino recenti, ita ut spiramen illud ollæ per calanum liberum sit, hoc est ut supra molem illam fimi caballini quo fuerit olla constricta uel operata, solum spiramen emineat, ut semper habeat anhelitum, quindecim diebus, quibus necesse est ut in fimo illo perseveret. nam omnino obseruabis ne unquam illis. XV. diebus deoperiatur. sextadecima die tolles ollam de stercore illo, & diligenter mundabis ne quid illic fordidum hæreat, & cum patefeceris ollam, mittes in eam feniculi uiridis succum quanta est mensura bonæ potionis in uino. deinde agitabis diu & colabis linteum tenui & mittes in bucculare rude uel diligenter nitidatum, deinde lento igne decoques & semper agitabis, cum aliquantulum coxerit, addes in sextarium medicaminis tria coclearia mellis optimi despumati, & iterum diligenter coagitatum repones in ampulla uitrea, aut pyxide cuprea, ac sub signaculo habebis, & cum opus fuerit ad caliginem & albuginem detergendam interius oculos inunges. Ad præsentem autem impetum uel dolorem quamuis uehemens sit desuper oculos inlines. quod si grandis feruor oculorum & acres uel frequentes lacrymæ erunt, etiam tempora & frontem medicamine inlines, ita ut in die uel quater superlines, & cum siccata fuerit superlitio ipsa, non elues eam, sed semper addes nouam inductionem. quod si scabri oculi fuerint, aut uermes qui palpebras exarent, & inde sit tumor inuectus, cilia superiora & inferiora, id est, palpebras ipsas, ubi causa ualitudinis est, inunges, tamen dum in fimo est, uix tertia, aut certe media pars remanere debet. ita enim melius fiet, nã quanto plus consumitur uapore fimi illius, tanto magis confortatur, & ideo maior olla esse debet, ut pro-

penfius medicamen fiat, quod & diu feruari oportet, & multis necessarium est. Ad oculos scabros & palpebras perforatas humore uetusto, uel pedunculis exefas, remedium præfens barbaricum quidem, sed multis probatum. Scarabæum pilosum, qui similis est scarabæo uero, in sepibus uetustis lapidosis, aut in fossatis sepium requires, qui cutiones sunt, colore pseudo-flauo quasi leonino, pilosi lucentes, ante ergo quam illum cutionem tollas, folium caulis primo mane cum suo sibi rore uel gutta conclusa in eodem folio teneatur, ut ubi cutionem illum inueneris digitisque pollice & medicinali adprehenderis, confestim supra folium illud caulis teneas, ut supra guttam illam lotium eius excipias, quia ubi manu adprehensus fuerit, statim se submeijt. prouidendum ergo ut uelocius supra folium illud caulis ponatur, ne lotium eius quod cito effundit, alibi excidat, quod commixtum cum illo rore caulis per spiculum palpebris impones, & loca scabra, uel exefa inter pilos perunges, effectum rei cito miraberis. quod si casu uno in loco, uel in diuersis, plures istos cutiones inueneris, omnium lotium uel humorem quemadmodum diximus, in folio caulis humidi statim de horto suscipere debebis. & adiectis guttis aliorum de caule foliorum in uasculo uitreo recondere, ut cum opus fuerit præsto habeas, quia difficulter huiusmodi bestiolæ inueniuntur. Ad albuginem oculorum detergendam efficacax hoc remedium. uulpem uiuam capies, eique linguam præcides, ipsamque uiuam dimittes, linguam autem eius arefactam, phœnicio ligabis, & collo eius qui albuginem patitur suspendes. Herba symphoniacæ sirculum collo eius qui albuginem patitur lino suspendes, ita ut per dies triginta illic sit, quanto recentior albugo fuerit, tanto citius sanabitur. Rosmarinum combure & puluerem eius cum melle attico diligenter tere ac permisce, atque inde inunge, confestim subuenies ei qui albuginem patitur. Fabam fractam purgatam atque uisam ad summam leuitatem teres, & oculos inde albugine occupatos adsidue ex aqua circumlines, miro remedio subuenies. Piscis marini felle, qui scorpions dicitur, oculi inuncti caligine atque albugine quamuis crassa cito liberabuntur. Sanguis columbarum de loco pinnarum eo momento quo pinna auellitur, oculis dum adhuc tepet debet infundi, qui ictu aliquo uulnerati aut sanguine suffusi fuerint, album quoque oui incoctum cum croco trito oculis superpositum, & lana alba succida inuolutum medetur. Ranam de lacu prendes, & spino oculos ei subtiliter erues, atque in panno cocineo de licio ligatos oculis interius cruentis superpones, cito medeberis. Mel atticum & stercus infantis quod primum dimittit, statim ex lacte mulieris quæ puerum allactat permiscebis, & sic inunges, sed prius eum qui curandus est erectum ad scalam alligabis, quia tanta uis medicaminis est, ut eam nisi alligatus patienter ferre non possit, cuius beneficium tam præfens est, ut tertio die absterfa omni macula, mirifice uisum reddat incolumem. Ad cicatricem uel plumbum extenuandum, & asperitudinem pruriginemque oculorum purgandam, & humorem siccandum, & ad scabras ac scabidas palpebras, atque alia oculorum uitia, unum hoc remedium uel præcipuum est. folia oleagina comanducato diligenter, eorumque succo quem in ore collegeris, quotidie ieiunus oculos ablingito, uel inlinito per linguam, celeriter uitia supra scripta discuties. Ex hirundinum pullis fit calliblepharion bonum quod asperitudinem pruriginemque oculorum potenter expurgat. nec patitur quidquam in ijs molestiæ concrefcere, humidus quoque naturaliter oculos exsiccat, quod hoc modo componitur, capita pullorum quam plurima igne lentissimo comburantur, & trita in puluerem tenuissimum rediguntur, quæ admixta recenti adipe gallinæ inunctioni maxime profiunt. Intibi rustici, de quo nascuntur cauliculi complures, contriti succus in oculum instillatus celeriter cicatrices & plumbum oculorum eximit. Caput stellionis combustum, & tritum, & melli attico admixtum, oculos lacrymosos inunctione adsidua siccatur & sanat. Pulmonis hedini combusti cinis pruriginem oculorum discutit, & scabras palpebras emendat, si quasi stibium imponatur. Felle catelli dierum septem, oculi ex melle inuncti cito a leucomate liberabuntur. quidam etiam adfirmant efficacissimum remedium esse ad detergendam glaucomata, si catello dierum septem caput uiuenti diffundatur, & de dextra parte cerebri oculus dexter, de sinistra sinister, intincto illic spicillo inungatur.

Vt leucomata & albuginem quamuis densam ex oculo detergeas, turam & anturam herbas uiuentes nitidissime collectas contundes, & per linteam tenue succum earum exprime, eoque oculos inunge. Leucomata ut extenues & discutias, utere medicamine quod conficitur sic, pumicis combusti triti \mathcal{D} . XIII. chalcitidis \mathcal{D} . VIII. gummi \mathcal{D} . quatuor, & sinapis pusillum ut toleretur adijcies, hæc omnia in tenuissimum puluerem redacta in unum permisce, & ex aqua fontana facito collyria crassiora, quibus sic uteris ut circumdetur tribus partibus cera collyrium, sed extremum collyrij sit leue ac tenue, quod in ipsum leucoma imponas, & iube oculum adoperiri paulisper ne excidat collyrium, quod si exciderit, iterum reponatur, post hæc inunge oculum leni collyrio, statim emittet quasi squamam. si ergo magnum leucoma fuerit & crassum ita curabis, sin autem tenue, cum imposueris medicamen maturius tolles, postea uero utere ad inunctionem collyrio quod græco uocabulo diacopon appellatur, etenim apud medicos hoc collyrij genus magnam habet effectus sui dignitatem. Turturis simus ad summam leuitatem tritus & cum melle attico, aut etiam alterius generis, dummodo optimo & despumato inunctus, leucomata oculorum potenter extenuat. Galli gallinæ maxime albi fel ex aqua dilutum, & inunctione adhibitum, leucomata oculorum & hypochyses sanat, & aciem luminum confirmat. Stercus quoque gallinaceum album cum oleo uetere tenuissime tritum & ad positum, idem oculis remedij præstat. Fel uituli diligenter collectum ad cotylæ mensuram in uas æreum mittitur, tenuique igne admoto ita excoquitur ut spissetur, deinde mellis boni tantum mittitur, quantum fellis illius decocti remanserit, adijciuntur postea myrræ tritæ drachmæ duæ, & croci una, & æris flos pauxillum, ac postea simul omnia diu coagitata ad tertias decoquantur,

tias decoquantur, quod medicamen in pyxide ærea debet reponi, satis utile, & leucomatis, & cicatricibus, & omnibus uitijs oculorum, si adsidue inde, & opportune inungantur. Vt leucomata oculorum efficaciter discutias, ungulas asini uiuentis lima, & scobe earum quam tenuissimo, qui leuitate sua oculos non offendat, cum lacte muliebri mixto, frequenter inungito. Araneus albus cruribus longissimis ac tenuissimis cum oleo uetere cōtritum, per inunctionem adsiduam leucomata eximit, & ideo plures cum oleo sufficienti teri oportet, ne ante consumatam sanitatem medicamen necessarium desit. Cæpa longa contusa exprimitur eiusque succus opobalsamo, uel quod efficacius est, lacti mulieris admixtus, leucomata, & cicatrices, & quæ græci argemata appellant miro effectu inunctione adhibita extenuat atque perfanat. Anemone dicitur a Græcis herba, quæ tantam uim remedij habere creditur, ut portata ab eo uel subligata collo eius, qui glaucoma patitur, intra dies quadragintaquinque cum sanissimum reddat. Vt glaucoma incipiens celeriter discutiat, herbam serpyllū decoque, & eius aqua oculos adsidue foue, postea pice liquida pura ac nitida uelut collyrio inunge, cito recipies sanitatem. Perdici unius fel, opobalsami cyathum unum, cyperi sidonij cyathi partem dimidiam, trita hæc & ad summam leuitatem perducta, permixtaque in pyxide plumbea repones, & inunctione aduersum glaucomata, & hypochyses, & caliginem mire uteris. Corui marini fel inunctione adhibitum, caliginem tollit, albugines & cicatrices extenuat, carnes excrescentes compescit, fluoresque oculorum reprimat. Pisciculi, qui equum marinum simulat fel, ouorum albumini mixtum & cum lana succida oculis adpositum, melius remedium supra scriptis oculorum causis, quam ullum aliud medicamen præstare manifestum est. Scrofina adipe recenti si quis contritos angulos oculorum, quos græci canthus uocant, interius exteriusque inunxerit, uermiculos qui noxij sunt oculis potenter educit. Sepiæ testa interior quæ mollis est, diligentissime trita, & muliebri lacte permixta, atque inunctioni adhibita, supra dictis oculorum causis plurimum prodest. Nardi iudici uel syriaci ex uino uetere triti siccitati puluis, pro xerocollyrio oculis impositus mirabiliter prodest ad ualetudines supra scriptas. Mel optimum despumabis, ut bene purum sit, & admiscebis pari mensura succum rutæ & herba chelidonie, atque ad tertias decoques, & cum omnia bene permiscueris, in pupilla uitrea sub signaculo seruabis, & uteris miro medicamine ad scabros, & lippos oculos inungendos.

Item ad oculorum causas remedia physica, & rationabilia diuersa, id est, oculis ictu læsis, & si quid subito eos fuerit ingressum, & aduersum molestias pilorum, & ad egilopas, & ad nyctalopas, & ad uarolos, id est, ordeolos oculis infestis, ijs addite infra collyriorum diuersorum confectioes.

Quocumque ictu læsus oculus, si sanguinolentus uidebitur, palumbinus ei uel perdici, uel turturis sanguis, aut si hæc animalia non erunt, columbinus de pinna sublatus statim, id est adhuc calens infundatur. Bitumine, sulphure, & ture permixtis, oculos ictu læsos suffumigato, statim sanabis si frequenter id feceris. Herba quam græci farcocollam, nos argemoniam appellamus, si uiridis erit trita, sin arida calida aqua maceata, quo facilius teri possit, inlita oculis sugillationes fluoresque eorum mature discutit. Sanguine hirundinis recenti ac tepido inunctus oculus ictu læsus, & cruore suffusus statim sanabitur. Radix rutæ trita, & inlita oculis cruore suffusis, etiam commansa, & adsidue posita plurimum prodest, uinum quoque in quo ruta diu fuerit macerata rationabiliter infunditur. Mulieris primiparæ puræ ac nitidæ salina ieiunis instillata oculis liuorem suffusionemque quamlibet cruentam, efficaciter adimit. Herba uettonieq; folia teres, & salis triti modicum adijcies, & super ictu percussum uel cruoribus suffusum oculum conligabis, mire proderit, nam quando ei id solueris, uidebis ex eo sanguinem distillare, ita omnem causam extrahet. Lana succida madafacta oleo uinoque permixto ac tepens oculis superposita, optime uitia supra scripta perlanat. Ad eijciendum quæ casu oculum intrauerint, herbam artemisiã uelles radicatus, & inde coronam factam capiti impones, sed is cui medendum erit, dum coronam illam in capite habet, quantum fieri potest oculos apertos habeat. Digitis quinque manus eiusdem, cuius partis oculum fordicula aliqua fuerit ingressa, percurrentes & pertractans oculum, ter dices, tetunc resonco, bre gan, gresso. ter deinde spues, ter que facies. Item ipso oculo clauso qui carminatus erit, patientem perfricabis, & ter carmen hoc dices, & totiens spues, in mon dercomarcos axatison. scito remedium hoc in huiusmodi casibus esse mirificum. Si arista uel quælibet fordicula oculum fuerit ingressa, obcluso alio oculo, ipsoque qui dolet patefacto, & digitis medicinali ac pollice leuiter pertractato, ter per singula despuens dices, os gorgonis basio. hoc item carmen si ter nouies dicatur, etiã de faucibus hominis uel iumentis, aut si quid aliud hæserit, potenter eximit. Leporem marinum, uel eius sanguinem cum oleo tere, atque ex eo uulforum de oculis pilorum loca frequenter perunge, post quod & si renascentur pili, molliores erunt, quibus iterum euulsis, supra dictum medicamen inducitur, tum uero non renascentur. Si autem etiam lacrymas oculi destillantes adsidue, uitare uis, hederam & uitem exustas, & in puluerem tenuissimum redactas, pari mensura cum supra scriptis permisce ad spissitudinem mellis, atque inde inducito, uel superline frequenter oculos, & confestim desuet humor noxius, & aduersum uulsos palpebrarum pilos proderit. Si felle hyene loca quibus molesti sunt pili in palpebris nati adsidue tangantur, confestim tabescent, certe si prius uulsis superducatur, non renascentur. Pilos oculis molestos si exstirpare penitus uolueris, loca eorum cum prius eos euulseris, ranæ marinæ felle continge, quod si fel eius repositum aruerit, aquam marinam ei modice admisce.

Sicuti uolueris pilos uulso non solum in oculis, sed etiam in locis uerecundioribus non renasci, lacte mulieris eo die expresso quo peperit continge crebrius loca de quibus pilos tuleris. Pili si oculis molesti erunt, potenter uteris hoc medicamine. lacertæ uiridis fel misce cum uino albo quantum sufficere existimaueris, & mitte in uas æreum, positumque ad solem tam diu agita, donec crassitudinem mellis habeat, atque ex eo loca pilorum uulso uungue. Lucernam sicilem de papyro & medulla uaccina concinnato, atque eius fumo, siue fuligine uel ligny, pro calliblephario utere, quo palpebras exesas & glabras sepius inungendo, decentissimas facies. Glabris palpebris pilos induces, si œlypo quod sub armis oui um nascitur, adiecta myrra, pariterque in mortario trita, spicillo calido loca pilis nuda perduxeris. Pilos oculis molestos diligentissime uelles, atque eorum loca hircino sanguine recenti, aut leporis, aut uespertilionis inlines, uel canino lacte continges, aut acu cuprea calido aceto sepius delibuta perduces. Capnos nomine est herba cuius succus uino mixtus atque inlitis locis de quibus pili ab oculis fuerint extirpati, renasci eos non permittit. Ranunculum uiridem comprehensum acu cuprea pungit, & sanguine eius excepto palpebras de quibus pilos tuleris subinde continge, nunquam renascantur. Sanguisugarum in olla combustarum tritus delicatissime cinis, & uulso pilis palpebrarum impositus uel inspersus, renasci eos non sinit. Adipe uituli si palpebras crassiores perunxeris, extenuabis eas & ad sanitatem perduces. eiusdem medulla cum cera & oleo rosaceo equis ponderibus liquefacta & permixta, & ad emplatri modum imposita, duritias palpebrarum, & si qua illic in modum pilularum nascuntur, commollit ac discutit. Aegilopia emendat sinus columbinus ex aceto costus & inlitis. cicatrices quoque oculorū & albugines mire detergit. Inula rusticæ radix ualide commanducata & cum succo suo imposita, ægilopas potenter emendat. quæ quia ubi aruerit cadit, recentior donec perfanet assidue debet imponi. Ad nyctalopas abolendas lychniten lapidem, quem nos carbunculum dicimus, tecum habeto, magno remedio uteris, quem ut uerum esse scias, sic experire, si festucas leues admotas ad se rapit, sicut lapis magnes ferrum rapere consuevit. Iecur ouillum, id est, ouis candidæ discoctum, cum aqua madefactum contritumque & oculis superpositum, nyctalopas purgat. Varulis id est, hordeolis oculorum remedium tale facies. annulos digitis eximes, & sinistra manus digitis tribus, oculū circum tenebis, & ^{καρδία, κάρδια, κάρδια, σουφάρβι} que dices, rica, rica, soro. Si in dextero oculo uarulus erit natus, manu sinistra digitis tribus, sub diuo orientem spectans, uarulum tenebis & dices. nec mula parit, nec lapis lanam fert, nec huic morbo caput crescat, aut si creuerit, tabescat. cum hæc dixeris, iisdem tribus digitis terram tages, & despues, idque ter facies. Efficax hoc remedium hordeolis, nouem grana hordei fumes & de singulis uarum pungen, perque singula puncta carmen dices, & proiectis nouem granis, septem alia corripies, & similiter de singulis pungen, & carmen septies dices. abiectis etiam ijs, quinque fumes, & idem quinque facies. idem de tribus granis similiter. idem de uno similiter. carmen autem hoc dices. ^{καρδία, κάρδια, κάρδια, σουφάρβι} Item hoc remedium efficax, grana nouem hordei fumes, & de eorum acumine uarolum pungen, & per punctorum singulas uices, carmen hoc dices. ^{φάρμακον κάρδια σουφάρβι} Item digito medicinali uarum contingens, dices ter. uigaria, gafaria, uarumque grano hordei ardenti, aut stipula foeni, aut palca ures.

Confectiones collyriorum diuersorum de experimentis sic.

Collyrium factum ad recentes caligines, & cœptas suffusiones oculorum, conficitur sic. cadmiæ * VIIIS. nardi celticæ * IIII. acaciæ * IS. æris usti * IS. stibij cocti * IS. myrræ * I. lycij * I. croci * I. cerussæ * I. aloes * I. æruginis * I. lepidos cypriæ * I. opij * I. S. piperis grana uiginti. castorei * I. S. gummis * VII. hæc omnia in puluerem tenuissimū redacta, aqua pluuiali colliges & collyria inde formabis, quæ in umbra siccentur. Collyrium nomine monemeron, facit ad impetus lippitudinis ex ouo inunctum, ita ut cum oui liquidissimo inunxeris lippientem, pusillum suffineat, & iterum eum inunges, quem cum bis aut ter inunxeris eadem die iube bis lauari. hoc collyrium facit ad scabritudines, & diatheses tollendas ex aqua inunctum, recipit autem hæc. Lapidis hæmatitis * XII. pompholygis * XII. croci * XII. myrræ * XII. æris usti * VI. Nardi syriaci * XII. piperis albi grana XX. opij * VI. Gummis * IX. hæc inuisa in puluerem tenuissimū redacta, postea cum falerno uino cōteres, atque inde collyria facies, quæ diu in umbra siccentur. Collyrium dialibanos, ad suppurationes oculorum, conficitur sic. cadmiæ * S. cerussæ * XII. opij * I. gummis * S. rosæ siccæ * I. gentianæ * S. puluerem tenuissimū ex ijs factum cum aqua pluuiali teres, & ita collyria qualia uolueris effinges. Collyrium dialepidos accipit hæc. croci * III. spicæ nardi * V. cadmiæ * I. S. hæmatitidos * I. piperis grana V. myrræ * I. æris usti * S. lepidos * I. gummis * I. rosæ uiridis foliorum purgatorum * II. hæc ut supra de alijs collyrijs scriptum est, trita aqua pluuiali subiges, & ita collyria formabis. Collyrium ad lippitudines & primos impetus oculorum, conficitur sic. Acaciæ * X. cadmiæ combustæ & de lacte caprino aut muliebri, quod melius est extinctæ & tunfæ & cribratæ & lotæ bene, donec aqua eius limpida sit * X. hoc quoque pluuiali aqua colliges, & ita collyria formabis. Collyrium diamisyos, quod facit ad asperitudines oculorum tollendas & ad lacrymas substringendas, componitur sic. misy combustes hoc more, conijcies illud in pultarium & purgabis & in furnū mittes, ut tam diu coquatur, donec sit sanguineum. huius ergo * V. spicæ nardi * V. croci * II. cadmiæ * S. æris usti * S. opij * S. myrræ * S. lepidos cypriæ * S. gummis * I. S. hæc tunfæ & cribrata cum uino optimo teres atque inde collyria formabis.

Quidam

Quidam adiiciunt huic collyrio uiperam siccam & arefactam bene in sole, tanquam si sit salita. hanc ergo si uolueris adijcere, exossabis prius & linteolo inuolues, atque ita super eam uinum unde collyrium hoc temperandum est, defundes, sed prius eam sic præcantabis, ne lacrymus exeat, ne extillet, ne noceat. dices autem, quomodo tu non uides, sic & tuus succus gustatus nulli noceat, sed ob rem propter quam adiecta es proficias bene curatione precor. Collyrium liquidum de lacrymatorum accipit hæc. chelidoniæ herbæ succi * S. mellis atticæ * I. opobalsami * S. succi porri * S. hæc mixta de ipso succo colliges, uel de aqua fontana, atque ita collyria formabis. Collyrium siccum oculis siccandis utile, conficitur sic, cadmiæ * I. æris usti * I. stibij * I. adijcies huic collyrio si acrius illud facere uolueris, stactes * S. & tundes atque cribrabis per tenuissimū cribrum, & sicco puluere uteris. Aliud siccum collyrium ad idem efficax, sic. cadmiæ * VIII. salis ammoniaci * VII. piperis * V. castiæ * V. tundes hæc atque in puluerem tenuissimū rediges, & sic uteris. Collyrium siccum calliblepharon conficitur sic. stibij combusti * I. piperis albi * S. folij capitulum I. stibium combures & lotio pueri impubis extingues, & sicabis, & tundes, & cribrabis, & sic uteris. Collyrium dioxus ad asperitudines oculorum tollendas conficitur, cadmiæ * XII. æris usti * X. hæmatitis * V. myrræ * IIII. gummis * VII. hæc in puluerem redacta aceto optimo colliges, & deinde collyria formabis. Collyrium stactium accipit hæc, piperis albi * II. cadmiæ * VII. S. cerussæ * V. S. indicæ * V. S. opobalsami * S. gummis * VIII. hæc in puluerem redacta falerno uino temperabis & colliges. Collyrium diaploricum accipit hæc, piperis albi * I. croci siculi * I. myrræ * II. amyli * I. opij * S. opobalsami * S. gummis * II. aqua pluuiali hæc colliges tunfæ atque cribrata, atque inde collyria facies. Collyrium dialibanum, cadmiæ * IS. cerussæ * I. turis masculi * I. opij * I. gummis * I. aqua pluuiali colliges hæc similiter tunfæ atque cribrata, atque ita collyria formabis. Hygra ad suppurationes oculorum conficitur sic. croci siculi denarium unum, turis masculi * I. ex melle optimo despumato hæc bene trita colliges, & cum eo prius bene permiscebis, & sic collyria facies. Collyrium idem id est, hygra recipit hæc, croci * III. æris usti * V. cadmiæ * II. hæmatitis * V. S. sulij * I. amomi * I. stibij * I. cerussæ * I. myrræ * I. opij * I. piperis albi * I. gummis * II. S. uino amineo tunfæ & cribrata hæc colliges, atque ita collyria formabis. Collyrium dialoes conficitur sic, cadmiæ * I. S. hæmatitis * V. ammoniaci * I. S. opij * S. æris usti * S. aloes * II. æruginis * S. opoponacis * S. salis ammoniaci * I. galbani * S. myrræ * S. fellis taurini * S. lepidos * S. gummis * I. S. cum aqua pluuiali hæc in puluerem redacta teres, & formabis. Collyrium diasmyrnes recipit hæc. croci denarium unum, cadmiæ * S. hæmatitis denarium unum, myrræ * S. misy * S. piperis * S. opij * S. gummis * S. puluerem tenuissimū harū specierum cum uino uetere teres, sed collyria inde formabis. Hygra ad suppurationes oculorum recipit hæc, cadmiæ * VIII. spodi * IIII. stibij * VII. croci siculi * VII. amyli * VII. opij * IIII. gummis * IIII. hæc in puluerem subtilissimū redacta cum aqua pluuiali teres & formabis. Descriptio xerocollyrii quod calliblepharon dicitur, piperis — I. stibij — I. folij — I. lapidis phrygij P. I. quem lapidem diuides in partes septem & combures, cōbustum extingues hoc modo unam partem in balsamo, alteram in omphacio, tertiam in lacte muliebri, quartam in uino, quintā in urina infantis, sextam in butyro, septimam in melle atticæ, quæ omnia in minutissimū puluerem redacta cribrataque miscebis, quod si acrius esse uolueris, adijcies balsami unciam, piperis semunciam. Descriptio acharisti collyrii, æris usti & loti unc. II. cadmiæ lotæ — II. & VI. croci — I. opij — I. & VI. myrræ troglodytidis III. turis VI. gummis IX. uini optimi quod sufficiat quo omnia colligantur & collyria fingantur. Descriptio trachomatici collyrii, æris usti & loti IX. cadmiæ lotæ IX. lapidis hæmatitis uncia una, chalcitis uste IX. æruginis IX. opij V. I. gummis V. I. aque pluuialis quantum satis sit ad colligendum puluerem, & collyria formanda miscebis. Descriptio musæ collyrii, aluminis schisti IX. aloes IX. myrræ IX. croci IX. crocomagmatis IX. chalcantithi IX. mali granati caliciorum semunciam, quæ trita diligenter œnomelite confundes, & colliges, & formabis. Descriptio rosacei collyrii, rosæ unc. nouē, cadmiæ lotæ unciæ tres, æris usti scripula septem, croci scripula XII. stibij nouem, æruginis septem, spicæ nardi septem, myrræ septem, opij duodecim, gummis unciæ tres, aque pluuialis adijcies quantum sufficiat ad colligenda & formanda collyria. Descriptio stacti collyrii, cadmiæ P. unum, stibij P. S. æris floris unc. tres, misyos unc. IIII. piperis unc. tres, æruginis — I. opij — II. balsami — II. gummis felibram, hæc omnia diligenter trita & cribrata aqua pluuiali colliges & formabis. Collyrium quod proteus dicitur, facit ad oculorum suffusiones & ad omnem caliginem & albugines detergendas, conficitur sic. cadmiæ uste & lotæ — V. pfimythij loti — V. chalcitis non uste — V. auripigmenti loti — II. piperis albi — tres, & IX. croci uino infusi & triti — II. myrræ troglodytidis — I. S. guttæ ammoniaci — II. S. rosæ siccæ — V. omnia hæc diligentissime teres ad summam leuitatē, tum addes sagapeni — III. laferis — II. S. opoponacis — II. S. opij — I. S. gummis — II. S. balsami — II. quæ pmixta atque cōfusa cœlesti aqua colligetur, atque ita collyria formabuntur.

Ad aurium dolores uniuersos, & uitia omnia, & surdiginem. Cap. IX.

Fellis caprini III. unum, mellis III. unum, conteres & in strigili calefacies & infundes, & lana obcludes

n ij

aurem. Nihil hoc medicamine potentius neque certius, etiam si intrinsecus cancerauerint aures. Porros uirgines, id est non plantatos, impari numero, & lumbricos terrenos impari numero capies, & simul ex oleo optimo ad tertias decoques, & tepidum inde quod sufficiat infundes auriculæ.

Laser cum lacte caprino incocto recenti miscebis, & inde aures prius dilues, ac postea fel taurinum, & oleum cedrinum æquis portionibus mixtum tepens infundes, hoc dolores mire mulcet, & dubium auditum confirmat, & pus collectum expurgat. Coriandrum uiride teres & in uini cyatho miscebis & colabis, & lana molli in aurem instillabis, & eadem lana obstrues aurem.

Ad aures quæ grauiter dolent, & uetera uulnera intrinsecus habent, mellis optimi unam partem aceti acerrimi duas partes confusas decoques feruoribus tribus, & longius ea ab igne remouebis, donec commotus feruor conquelescat. tum nitrum addes eo usque, donec ex uapore agnoscas nitrum resedisse, & iterum leni igne recoques, ne efferueat, tunc addes fel hircinum, uel aprugnum, uel uerrinum aut porcinum, dum modo non de scrofa, & commouebis & iterum concoques, ac tepefacies, & inde quantum satis est, auribus infunde. Adeps ranarum palustrium liquefacta si tepens in aures infundatur, dolores nimios mitigabit. Dolor aurium sedatur etiam canino lacte & urfino, si recens instilletur. Terreni uermes cum anseris adipe uel cum oleo decocti sine dubio medentur auribus purulentis. Urina apri feruatur in uitro, sed melius cum uesica ipsius, quomodo ei sublata fuerit, hæc tepens infusa auribus unice prodest.

Bestiolæ multipedes quæ contractæ in globulos complicantur in oleo excoctæ infusæque auribus statim profunt. Tres araneæ uiuentes in oleo si ferueant ad focum positæ, atque inde tepidum auribus quod sufficiat instilletur, cito medebuntur. Seuum uitulium adipe anseris mixtum adiecto ocimi succo, tepidum auribus infusum optime sanat. Raphani quoque, id est, radicis quæ manducatur succus infusus auriculæ dolenti, infinitum prodest. Gari excellentis cyathum, & aceti optimi cyathum, & mellis didimidum cyathum, super aquam feruentem in alio uase coques, & frequenter despumabis de pinnula, tepidumque medicamine aures inrorabis & conchylata lanula claudes, ualde hoc remedium inter experimenta laudatur. Fraxini tenerima folia tundes & exprimes succum eorum, atque auribus dolentibus tepidum infundes. Fraxini recentem surculum, id est, humore proprio adhuc madentem, ex una parte in foco pones, & cum per aliam partem succus ebulliet suscipies eum diligenter, & oleo addito tepefactum auribus instillabis. Cardui siluatici semen ex oleo coques ita leniter ne uratur, quod postea colabis per linteolum, & tepidum infundes dolenti auriculæ, ac deinde lana purpurea obturabis.

Croci, myrræ, turis, uncias quaternas conteres & adijcies mel atticum, quantum sufficere putaueris, ac decoctum medicamen auriculæ infundes. Galbanum cum oleo rosaceo remissum & ter aut quater infusum auribus mire dolores tollit. Aluminis liquidi — IIII. mellis — III. aceti quartarios tres, alumen cum aceto teres & simul omnia concoques ad tertias, hoc medicamen tepidum auriculæ infusum, pus optime purgat, uermes necat, aquam etiam si intrauerit educit. Herbarum polygoni, quam nos sanguinalem dicimus, succus expressus & infusus, mira efficacia dolorem ulceræque aurium sanat. Adeps anseris miscetur croci succo, & allij contusi succo, quæ infusa auribus incommodos sonitus tinnitusque earum proprie & unice tollunt.

Pueri inuestis urina recens auriculæ dolenti & ulcerosæ instillata, omni humore siccato, & dolorem tollit, & ulcera mira celeritate perfanat. Lotionis humano uetere si quis iam desperatū aurium uitium eluerit, salutem integre lenito dolore restituet. Fel ouillum mulso mixtum si clysterio addideris, & inde auriculas intrigaueris, expurgatis ulceribus certissimam sanitatem consequeris. idem fel cum lacte mulieris instillatum, etiam ruptas interius auriculas certissime sanat. Coriandri uiridis succus cum lacte muliebri mixtus infusus auriculæ, dolorem omnem potenter aufert. Cannabi seminis uiridis succus tepens instillatus auribus dolorem apprime tollit.

Senecionis herbarum succus itidem auribus insertus, eandem efficaciam præstat, quod ab experto scriptum & proditum est. Si auricula aliquo pacto uitata fuerit, anserina adipe infusa diligenter expurgabitur, sanitati que reddetur. Compositio medicaminis ad omnia fere aurium uitia, sic, mellis sextarium, aceti bene acris heminam, radices quæ manducantur tres, mittes in ollam rudem bene lotam, sed mundatas & integras radices mittes & pariter decoques. sed ut ne refrigeretur medicamen, citato igne usque ad modum luti aquatoris decoquatur, deinde cum refrigeratum fuerit, condes illud in uasculo uitreo, ac tepefactum quamdiu dolorem & tinnitum, uel sonitum auriculæ perleniat, in aurem de spicillo infundes.

Infirmatis auribus prodest præcipue picis flos, quem pisselæon Græci uocant, cum oleo communi mixtus, ita ut tertia pars sit olei, nam & dolorem sedat, & non patietur suppurationem fieri, & si facta fuerit, eodem medicamine perfanatur. ad summam, ego ipse diu uexatus auris tædio, cum multis frustra usus essem medicamentis, ab hoc sum perfanatus & alios complures sanauit. florem autem picis appello, qui excipitur dum ea coquitur, lana superposita eius uapori. hoc etiam grauem odorem de aure protinus tollit.

Ad auriculæ tumorem & dolorem sine ulcere, prodest herbarum urceolaris aut cucurbitæ ramentorum succus recens ac tepens per strigilem in foramen auris dolentis infusus. Cutiones belliolæ sunt multipedes, cute dura & solida, quæ tactæ complicant se in orbem pilulæ rotundissimæ, polypodas Græci appellant. hæc complures coctæ cum oleo molli in uase ferreo, remedio sunt auribus laborantibus, si inde curentur.

Gliris pingue, & gallinæ adeps, & medulla bubulina uel taurina liquefacta tepensque infusa auribus plurimum prodest. Benefacit hoc medicamentum, & ad tumorem, & ad exulcerationem aurium, aceti acris sextariis duobus incoquantur mala granata duo, quibus coriarij utuntur, & quia semper acida sunt nec unquam maturefcunt rhoas oxias hæc Græci dicunt. Tum deinde adijciuntur ijs & admiscetur aluminis fissi — II. acaciæ succi — II. & cum bene permixta hæc & coagitata fuerint, reponitur medicamentum in ampulla uitrea, cum opus est, ad tumorem, calidum per strigilem infunditur, & foramen summum auriculæ lana succida tegitur, ad ulcus autem frigidius medicamen per eiusdem generis lanam & auriscalpium inijcitur. Aliud medicamentum ad tumorem aurium & exulcerationem, mellis cyathi III. aceti acris cyathi I. S. miscetur, postea adijcitur gari optimi cyathus unus, deinde carbonibus inferuescit, cuius spuma surgens pinnula abijcitur, & tam diu coquitur uel agitur, donec habeat spissitudinem, hoc calido ad tumorem, frigidum ad ulcus, cum oportebit uteris. Item benefaciet hæc compositio etiam ad ueterem aurium dolorem, aluminis P. I. mellis P. II. hæc in mortario prius bene permisceri oportet, deinde olla noua excoqui, donec habeant mellis spissitudinem, cum opus est infunditur in auriculam ex lana conchylata, eaque clauditur. hoc & combustum locum sanum reddit, sine dolore, & sine cicatrice, si ei protinus imponatur. Si caro excreuerit in foramine auris, comprimetur sine dolore aut ferro, hoc pastillo qui conficitur sic, aluminis fissi P. II. aruginis P. II. misyos uisli P. II. rubricæ sinopidis P. II. gummi adijcitur, & finguntur pastilli, qui ad omnia ulcera faciunt aqua diluti, emplastri more impositi, cum aut tumores compefcendi sunt, aut cicatrices sedandæ, sed aquatoribus ijs uti oportet cum cicatrix duccenda est, ut facilius auriculæ inferantur. benefaciunt iisdem & ad nares, qualibet causa exulceratas & grauiter olentes. Araneas uiuentes in aceto macerabis, & sic conteres atque inde auræ elues, statim proderit. Mel, butyrum, & oleum rosaceum, pari mensura permisce, ac tepidum auriculæ dolentis infunde. Fel aprugnum, & oleum amygdalinum pari mensura permisce, tepidumque laboranti auriculæ instilla. Putorem sordesque auriculæ optime curat cucurbitæ uiridis succus, & porrus capitatus cum oleo decoctus atque infusus. Ad auriculæ dolorem hastulæ regie radicis succus cum melle uel uino infunditur, interdum admisceri oportet turis & myrræ partem, uel capparidis foliorum succum infundere uel rutæ succum, aut eius semen tritum cum rosa, & lentisci succum cum rosa aut amygdalino, uino admixta infundi oportet. Si pus aut sanies manabit ex aure, maluæ succum uino & amygdalino immixtum, uel succo rosæ uel rosaceo, tepefactum instillari oportet, protinus effectum exhibebit. Dracontæ succus aut semen tritum cum rosa aut amygdalino, & uino infusum, purulentæ auriculæ sanitatem maturam præstat. Crocum tritura cum lacte muliebri, si instilletur tumori auris plurimum prodest. Hyssopum contusum & cribratum cum aceto & nitro & melle infusum, bene facit ad tinnitus aurium atque inflationes, sed melius si cyprinum oleum admixtum fuerit. Ad tumores & ad dolores auris prodest, croci & opij par pondus ex aqua tritum, aut ex uino tenui infusum. Opopanax cum rosa & amygdalino, & uino trita recte laborantibus auribus instillatur. Alium rotundum tritum cum aceto, repositum in pyxide plumbea, & cum opus fuerit cum aceto & rosa infusum auribus prodest. Opobalsami, rosæ, croci unguentarij, opij, singulorum aqua pondera, trita, tepefacta, infusa auribus profunt. Virentis papaueris succus cum rosa uel amygdalino, & uino, uel porri seminis succus cum lacte muliebri uel ueratrum album tritum cum amygdalino oleo aut rosaceo, uel succus granorum punici mali cum rosa aut oleo amygdalino infusus dolentibus auribus prodest. Croci — VII. nucis amaræ — VII. mellis boni cyathos III. aceti boni quod satis erit, mittes ut spissitudinem habeat medicamentum mellis liquidi, & simul permixtum atque excoctum dolentibus auribus instillabis. Myrræ, croci, opij, nardi spicæ, turis corticis, mali punici aridi, fabæ ægyptiæ pulpam, nucum amararum interiora, mellis boni, singulorum — IIII. castorei — II. aluminis fissi — II. piperis longi — I. tritis ijs omnibus diligenter & cum aceto acerrimo mixtis atque excoctis, fieri oportet medicamentum tam temperatum ut simile sit passo. hoc tepefactum instilletur, etiam exulceratis auribus mire prodest. Ad incipientes dolores aurium & exulceratas aures hoc medicamen facies, turis — IIII. mellis — III. uini austeri cyathos I. aceti acerrimi cyathum I. nardi syriaci — II. myrræ — I. S. croci — I. S. nucis amaræ numero III. aphronitri uictoriatij pondus. piperis longi. — I. fabæ ægyptiæ grana purgata IIII. hæc omnia primū per se, deinde in unū mixta teruntur, & tepida dolentibus auribus instillantur. Castorei obolos II. id est, duas partes uictoriatij, radicis lanariæ, salis ammoniaci, ueratri albi idem ponderis, quibus superadijcies croci uictoriatij pondus, olei irini & mellis pari mensura, id est, singulorum — X VI. ea seorsum prius singula trita miscentur in unū, faciunt bene ad dolorem & ulcera aurium tepide inserta. Dolenti auriculæ oportet farinam ordeaceam per se coctam ex aqua multa cataplastatis more a foris imponere, uel farinam lini seminis & foeno græci in unum coctam, uel alteram earum cum farina ordeacea, similiter ex aqua multa coctam, oportet etiam extra adhiberi spongas molles & aqua calida bene expressas, deinde tepidum instillare amygdalinum oleum uel laurinum sæpius in die. Prodest bene auribus infirmis huiusmodi medicamentum, myrræ denarium unum. croci denarium unum. styracis globulos non ampliores quam cicer est, numero XXX. piperis longi grana XXX. nucis amaræ numero XXX. cum aceto hæc teruntur, tādū donec habeant spissitudinem passi, atque ita reponuntur in pyxide cuprea, aut in doliolo uitreo, cum opus fuerit medicamentum rosa admixta liquefactum tepidum fiet, quod in lana succida auribus instillabitur. Nardi syriaci — VI. aphronitri — VI. myrræ — III. piperis longi &

turis * IIII. mellis atticis denarios quatuor, balani, qua unguentarij utuntur in pilulis * VII. fabæ ægyptiacæ interiora quæ sunt amara * VII. diligenter & seorsum trita prius hæc, postea permixta cum aceto leuigantur, & cum res postulauerit rosacei olei quod satis sit admiscebitur, atque ita tepens instillabitur hoc medicamentum, quod protinus omnes aurium sedabit dolores. Hæc quoque compositio statim dolores aurium sedat. centauricæ succo, si non fordidum ulcus fuerit ex aqua uti oportebit, cum autem multum puris erit, uinum admiscebitur. Supra opinionem efficacis auribus hoc medicamentum reperitur, myrræ, croci, opij, nardi syriaci, turis corticis, mali punici aridi, fabæ ægyptiacæ quæ sunt interiora, nucum amararum itidem, mellis boni, singulorum * quaternos, castorei * II. aluminis fissi * III. piperis longi * I. omnia prius seorsum diligenter teruntur, postea cum aceto acerrimo mixta teruntur tandiu, donec habeant spissitudinem passi. cum opus fuerit medicamentum instillatur tepidum, idem facit egregie & ad ulcera aurium sananda atque purganda. His qui surdi sunt & quorum aures sonant succus uuæ immaturæ & rosæ pondere pari admixtus tepideque infusus plurimum prodest. Faciunt bene ad aurium uitia, & emplastra quæ scripta sunt in libro secundo, plurima rosa, uel amygdalino, & uino diluta, præcipue quæ inscribuntur, Cyzicena. Terreni uermes cum adipe anseris decocti infunduntur auribus etiam ad iam deplorata uitia. Spumæ argenti * VI. olei laurini libræ teres in mortario, & coques ad spissitudinem mellis, & auriculæ dolenti infundes. si autem & cætera quæ infra scripta sunt habueris, eadem medicamine admiscebis, croci * I. myrræ * II. rosæ siccæ * II. hæc uniuersa pariter miscebis, & auriculæ dolenti infundes, qua re curabis & concretionem siue hyperarcosim aurium, si addes & aluminis schisti * II. olei cedrini cyathos III. Aduersus grauitatem audiendi, fel bubulum cum urina hirci, auriculæ quæ molestiam surdiginis patitur instillabis, statimque subuenies. Auribus purulentis nitrum uino liquefactum recte infunditur, quia statim prodest. Ad aurium dolorem quæ pus emittent, laridum uetustissimum teres in mortario, & succum illum lana delicata collectum in auriculam immittes, & subinde aqua calida fouebis, & iterum succum illum infundes, mira uelocitate sanabis. Pullinum sanguinem tepidum in eam aurē, quæ obtusior erit uel dolebit, infundes. Lotium caprinum sub eo momento quo egeritur, tepidum auri obtusæ infundes. Apri etiam lotium in fumo siccatum & melle liquefactum auri infunditur, & remediatur surdiginem uel dolorem. Ad auris dolorem mel stillaticium opus est, quod ita facies. fauum contundes & suspenses in linteo nitido & denso, & quod decurrerit suscipies in calice, quem calicem postea pones in ollula fabri cum calida feruentissima, quantum calix sufferre possit, atque inde medicinali spicillo in aurē infundes quæ dolebit, quam lana claudes. iacere autem debet in alio latere is cui medendum est, tandiu donec combibat mel quod infusum fuerit. Sambuci uuam maturam exprimes & pones ut confidant fordes, & post hæc colabis, ut sit liquidissimus succus, de hoc liquore duas partes mites & unam mellis stillaticij aut certe atticij optimi, & sic de coques in uase duplici ad tertias, tum decoctum recondes, & cum opus fuerit, calidum per spicillum medicinale in aurē infundes, ita ut postmodum ipsam de lana marino conchylio infecta claudas. Cunilē uiridis succus expressus atque auriculæ infusus, unice dolorem tollit. Veronicæ herbæ uiridis & recentis folia, uel per se, uel in aqua madefacta terito, succumque eorum excipito, deinde adiecto rosæ succo aut rosaceo oleo tepido, in aurē instillato, lanaque claudito, mirum est. Si auricula interius ulcerosa erit, porti sectiui succum 8. I. cum mellis hemina ad tertias decoquito, & per lanam tepidum in aurē instillato. Cannabis foliorum succus auriculæ instillatus uermes innatos necabit, & si quod aliud animal inreperit interficiet. Eiusdem seminis uiridis succus instillatus dolorem omnem auriculæ potenter auertit. Cæpæ succus cum melle permixtus, & auriculæ instillatus, grauitate audientes emendat, dolorem sedat, purulenta expurgat, uermes enecat. aquam etiam quæ ingressa fuerit & omnem humorem educit. Cyminum siluestre contritum & succo rutæ immixtum, instillatumque auriculæ dolorem lenit, uentos quoque interius sonantes remouet atque omne uitium potenter emendat. Herbam quæ græci polygonon, nos aliquot uocabulis sed præcipue sanguinalē dicimus, mira efficacia dolores aurium discutere, etiam nos experti sumus, si expressus succus eius tepidus auribus instilletur. Senecionis herbæ succus cum liquido nardo instillatus, & dolores & ulcera aurium sanat. Oleum laurinum strigili ferreæ inditum, atque ita calefactum infusumque auriculæ dolorem sedat. Vermes ex qualibet arbore rubri coloris contriti cum oleo & infusi, dolores aurium sedant. Aqua ingressa auriculam si dolorem faciet, rubi teneri succus expressus & infusus sine dubitatione sanabit. Salicis succus foliorum cum rosæ succo aut rosaceo oleo, in cortice mali punici calefactus, & auriculæ inditus, mire succurrit. Gallæ ex uino decoctæ humor instillatus auriculæ ex qua sanies fluit, etiam quæ fuerint purulenta purgabit. Resina terebintina remissa adiecto muliebri lacte instillata, ruptas auriculas potenter sanat. Nucis iuglandis foliorum succus tepidus instillatus, dolenti auriculæ mire proderit. Myrræ tritæ uictoriati argentei pondus, & lanæ succidæ non carptæ combustæ pulueris tantundem, infuso spasso cretico simul terito, donec ad crassitudinem mellis redigas, tum calefactum per triduum auriculæ infundito, quarta die sanam efficies, & mirabere magnum remedium. Turis masculi, myrræ troglodyticæ, croci corycij, tantundem ponderis, nucū quoque amararū tantundem miscebis, sed omnia ad summam leuitatē contrita adiecto aceto teperabis, ita ut medicamē ad crassitudinē liquidi mellis adducas, tū in pyxidē plūbeā transfundito, atque illic sub signaculo conditū habeto, cū opus erit purgata prius auricula utere, ita ut ex eo lanulā madefactā inferas, hoc auxilio usque ad perfectā sanitatē uti poteris, nāque nō solū dolores aurium, sed & uetera & purulenta uitia potentissime expurgat & sanat. Galbanū rosā liquida aut unguētō nardino dilutum

lutum instillatumque, dolorem aurium lenit. Alumen mulso optimo dilutum & lana instillatum, dolorem aurium sanat. Gallinæ adeps liquefacta & tepide instillata, quodlibet uitium aurium sanat. Galli gallinacii ex uentriculo interiore membrana, quæ proijci solet, arefacta tritaque ex uino, adiecto paululo opij, medicamen auribus utilissimum facit, quod calefactum infusum suppurationem eius expurgat & sanat. Adeps anserina cum croci succo mixta & tepidat ac sic infusa, aquam & omnem humorem de auriculis euocat & perfanat. quod si ex ictu alio uel casu auricula uitiata fuerit, tū per se anserina adeps sola diligenter expurgata, leuique igne liquefacta, infusa auriculæ, & dolorem tollit, & uitium perfanat. eadem adeps adiecto ocini succo tepidat instillataque, dolores auricularum infantilium leuat. Aranci triti humor expressus, & rosæ liquidæ quantum uidebitur immixtus, lanaque molli madefacta auriculæ infertus, continuo dolorem releuat. Spuma equi recens detracta & cum oleo rosæ infusa, auricularū quamuis uehementes dolores resoluit. Verrinum fel in mali punici cute sicca tepidat infusum, quæ purulentas auriculas expurgat. Verris cum serofam saliet priusquam in terram destillet de uerendis eius uirus, exceptum tepidat & cum aquæ modico auriculæ inditum, quamuis molestos dolores releuat, quod etiam circa auriculam inlitum plurimum prodest. Apri lotium infusum auriculæ ualde medetur, quod quia uetustum magis prodest, collectum seruari debet in uaso uitreo, ut sit ad remedia præparatum. Cum selle uitulino & aceto pari mensura serpentis senectus id est exuuiæ decoctæ, & lanula madefacta medicamentum auriculæ infertum, maxime utilitatis esse creditur, si prius feruenti aqua de spongia anrem foueris. Vituli adipem resolutam succo ocini adiecto, si pariter tepidat auriculæ infuderis, amarissimo incommodo laborantem continuo liberabis. Medulla eiusdem uituli recens cum cymino contrita infusaque, quamuis magnos dolores auriculæ statim releuat, & intra triduum tollit. Lotium caprinum instillatum dolorem sedat, quod magis prodeste suppurationis auribus adfirmatur, ob quam causam præsentis auxilij plures exceptum & cornu caprino inditum, in fumo suspirans, diligenter ad necessarias medelas referunt. Pueri impubis mingentis lotium exceptum & recens ac tepidum auriculæ suppuratione instillatum, humore exsiccato dolorem tollit & mira celeritate ulcera ad sanitatem perducit. Salina hominis ieiuni auriculæ indita, uermes si qui erunt erumpere ex ea constat. Butyrum recens instillatum, humores doloresque aurium sedat.

Terrestres lumbrici combusti ac triti, & cum rosā liquida mixti, infusi que, aurium dolores citissime sedant. Lac muliebre mixtum cum sulphure auriculæ infusum dolorem lenit. epiphoras quoque earum resoluit, hoc potius si etiam extrinsecus eodem lacte aures perunxeris. Si dextram aurem aquam ingressa fuerit sinistro pede insiltes, & caput in dextram partem inclinabis, similiter facies ediuerso si sinistra auricula aquam acceperit. Gari optimi cyathum unum, mellis optimi dimidium cyathum, aceti optimi cyathum. hæc mixta in calice nouo denso super aquam feruentem quam leni pruna feruere facies. ita despumabis ut pinnula omnis spumas eicias, deinde cum bene fuerit despumatum medicamentum recondes, & cum uti uolueris tepidat, & tenuiter infundes, & madefacta lanula aurē claudes. hoc medicamentum ad omne uitium aurium mirifice uteris. sed si tumor auriculæ erit succum coriandri uiridis tepidum prius infundes. deinde supra scriptum medicamentum cum tumor desiderit instillabis. Purulentæ & obtusæ auriculæ & dolorem tolles & auditum confirmatissimum reddes, si prius eluas eam lacere cum recenti caprino aut mulieris lacte permixto, deinde instilles tepidum fel taurinum cū oleo cedrino æquis portionibus mixto. Fellis aut lactis canini unum, mellis optimi unum, miscebis, conteres, & instrigili calefacies, & auriculæ infundes, & lana obcludes, nihil potentius neque certius hoc medicamine etiam si intrinsecus cancerauerint aures. Cardui siluatici semen ex oleo coques, ita lente ne uratur, id colabis per linteum & tepidum infundes, & purpura aurem obturabis. Herba leucadion cum uinaceis in unum trita, adiecto que aceto & aqua commixta, expresso per linteum succo eius, & cum lana alba auribus inserto, post tertium diem exempta, auditum restituere adfirmatur. Cardamum, id est, nasturtium tritum cum fico, atque auriculæ inditum, ijs qui grauius audiunt prodesse fertur. Oleum ex nucis iuglandis instillatum auriculæ, grauius audienti ualde prodest. Cedri resina hyssopi decocti aqua diluta, & auriculæ indita, sonitus tinnitusque omnis discutiet, & auertet dolorem. Oua formicarum contrita & auribus instillata, quamuis obtusos auditus adaperire creduntur. Canis adeps cum oleo uetere & succo absinthij auribus instillata quacumque ex causa exsurdatis aures, miro modo reparare creditur. Aphronitrum delicatissimum, & mel optimum, & acetum acerrimum, conteres pariter usque ad summam leuitatem & auriculæ infundes, non solum auditum restitues, sed & dolorem emendabit. Parum audientes acetum utiliter gargarizant. Si aliquod animal aurem intrauerit, præcipuum remedium est, murinum fel aceto dilutum instillare. Gliu seu blatteæ pellis detrahitur, & intestina eius decoquantur in uase aereo nouo cum mellis heminis tribus usque ad tertias, atque ita seruat, ut cum opus est strigili medicamentum tepidat auribus infundatur. Si caro creuerit in auriculæ foramine comprimetur sine ferro & dolore, medicamine tali, aluminis unciam semissem, misyos usti — S. sinopidis rubricæ — S. gummis — S. tritis cæteris ex aceto acris & ad instar collyrij leuigatis, gummi admiscetur ut pastilli corpus efficiat, & sicut collyrium tritum superponitur, aut infunditur, hoc & dolori, & putori, & uulneri medetur auriculæ.

Corticē de fraxino uiridi contunde, ac succum eius tepidū auriculæ adfidue infunde donec perfanetur. Mel, myrrā, acetū, in fe coques, & in aurē tepidū mites. Aphronitru delicatissimū, & mel optimū, & acetum acerrimū cōteres pariter usque ad leuitatē, & tepidat auriculæ infundes. propter effectū medicamē

iterum scripsimus. Porri sectiui succum & lotium apr. & oleum cyprinum pari pondere coniunges, & tepesactum auribus instillabis. Herbam, quæ gallice uernetus dicitur, conteres & exprimes, & succum eius auriculæ non audientis infundes, hoc remedium etiam dolorem emendat. Herbam quæ gallice dicitur bluthagio, nascitur locis humidis, eam teres, succumque eius etiam si modicus fuerit, cum modico aceti confundes, & pariter teres, colatumque ac tepesactum auribus instillabis. Radicis syriacæ succum in aurem, quæ auditu difficili erit infunde, gratulaberis remedium.

Ad omnia uitia narium & ad pituitam remedia physica & rationabilia diuersa, de experimentis multorum. Cap. X.

Plerunque erumpit nimium e naribus sanguis, qui cum abundanter fluxit, nisi celerius supprimatur, periculum adfert, proderit ergo aqua frigida uel posca subinde totam faciem per spongiam refrigerare. Acetum acre infundere in aurem prodest, cuius e regione sanguis fluit, aut in utraque mittere, si ex utraque nare manabit. Gypso totam faciem cum fronte, & maxime nares, crassius oblinere prodest, & caput frigida aqua multa perfundere. Cucurbitam quoque medicinalem occipitio adfigere plurimum prodest. Inijcere autem intus in narem oportebit cocleæ uiuæ carnem per se, aut cum turis polline tritam. Verbenam herbam, quæ quia multa est & ubique nascitur polygonos appellatur, inferi naribus prodest. Similiter facit & lysimachios herba trita imposita. Eodem genere proderit & spongiæ particulam præfectam apte forfice, & ad amplitudinem narium figuratam inijcere paulo pressius, aceto infectam, & interdum eodem insperfam. Gallæ & chalcitidis puluis curiose tritus, atque in unum æquis ponderibus mixtus, insertusque naribus optime sanguinem sistit. Bene supprimit & hoc medicamentum sanguinem de naribus profluentem, mali corticis quo coriarij utuntur P. I. aluminis ægyptij P. I. chalcitidis P. I. diligenter trita hæc & in unum permixta per succidâ lanâ inijci naribus oportebit, facit autem etiam ad omnem ex qualibet parte corporis, uel ex quolibet uulnere sanguinis eruptionem. Quoniam interdum, ita ut diximus, minus curati, naris uitio præfocari uidentur, maxime cum obturato utroque foramine narium, spirandi facultas eripitur, non alienum est scire, qua ratione utrumque præstari possit, ut neque spiratio impediatur, nec remedium efficacissimum, per quod opitulatio naribus efficitur, excludatur. oportebit ergo sumere piñnam anseris quam maximam, uel calami scriptorij fistulam modice pleniorum. deinde aptare ad longitudinem nasi, atque ita præcidere, ut ex utraque parte perforata sit, atque inuoluere eam fasciola tenui linteâ quasi infusa, & explere circuitum eius, donec uideatur in narem cum cûctatione quadam recipi posse, atque ita ut est circumuoluta immergere eam naso, aceto acri infectam, & per eam inijcere interdum acetum acre, uel succum supra dictorum medicamentorum. hoc autem remedio magis uti oportebit, cum per utrasque nares fluxerit sanguinis abundantia. Si quando ulcuscula in naribus fuerint, sanabuntur fomento aquæ puræ calidæ per molles spongas, & medicamentorum infra scriptorum perunctione, id est, succo de moris cum uino tepesacto permixto composito ad spissitudinem mellis. Rosæ aridæ uel recentis folijs tritis ex uino melle adiecto, infici nares utile est. Uuæ immaturæ succo eodem modo composito, quo succum de moris componi debere supra diximus, nares fluentes repleti per commodum est. Malorum puniceorum dulcium atque acidorum succo eodem modo composito, nares stipandæ sunt. Myrti baccis atque folijs tritis ex uino in mellis spissitudine, uti, ut supra scriptum est, conuenit. De terebinthi, lentisci, rubi, fruticibus & folijs succo similiter composito uti debebis. Sertula campana ex passo decocta & infusa naribus prodest. Mel per se coctum & cum galla syriacâ contusa, ac tenui cribro transmissa permixtum, atque infusum naribus prodest. Grauedines narium sedabuntur quæ ex sole aut perfictione generantur, abstinentia ciborum salforum & inter initia uino remoto, aqua largiore potata, capite & naribus, nec minus ore diligenter operto. nec non fomentum ex aquæ calidæ uapore, per spongas molles adhibere extra oportebit. subinde etiam garizare lac tepidum, aut humorem ptisanæ, aut aquam in qua fursures siliiginis deferbuerint, uel aquam ex fæno græco decoctam. Sorbitiunculæ quoque profunt quæ fiunt ex amylo, uel ptisana, uel oryza. Ad ulcera in naribus sedanda plumbi stercus, quod scoriam dicunt, ex uino, myrteo oleo uicibus adiecto teri oportet, donec spissum fiat, & ita naribus infundatur. Facit & hoc medicamentum bene grauedini narium. pompholygis * III. uino falerno & rosâ uicibus adiecta teruntur, donec medicamentum mellis habeat temperationem, & ita naribus paulatim infunditur. Ad grauem odorem narium (ozenam Græci hoc uitium uocant) prodest egregie hoc medicamentum, ærguginis P. I. aut squamæ aris P. I. in mellis P. I. coqui oportebit, & eo uti ad huc infusione. Ad polypos sanandos, misyustum, chalcitidem ustam, æs ustum, eris squamam, paribus ponderibus siccata hæc bene teres, & eo puluere uteris assidue. Quia uero plerunque uexantur nares grauedine, quæ ex humore earum efficitur, non alienum est scire quæque rei remedia. prodest igitur quies unius diei, & ab omni re abstinentia, perungendæ nihilominus nares erunt, bitumine liquido, aut myrra stacta, uel pice liquida, postero autem die, pastillus infra scriptus in noctem super cibum dandus erit, & si opus fuerit per triduum continuum eodē tempore dabitur, qui recipit hæc, apij seminis * IIII. anisi * III. alterci seminis, quod hyoscyamos dicitur * II. opij denarium dimidium. fiunt autem pastilli ponderis uictoriat, & alij tertia parte detracta, dantur cum aquæ cyathis III. faciunt autem & ad oculorum epiphoras, & stomachi nauisam, & eiectiones, & ad omnem fluxorem. Sistet sanguinem seuum ex omento pecoris naribus inlitum, cocleæ contritæ

clæ contritæ & fronti inlitæ similiter profunt. Aranei tela sicca adposita subuenit narium cruentis fluxibus, ex feruente aqua uapor naribus tractus medetur earum grauedini. Gallinæ cerebrum uel sanguis colubinus ob id seruatus remedioque adhibitus, naribus prodest. sed si ex uulnere immodice fluat sanguis, simus caballinus quomodo egeritur adpositus statim subuenit. De porro sectiuo trito nares fluentes recte obturantur. Lana succida conijctur in nares cum oleo rosaceo, & auriculæ de lana succida obturantur, & ita sanguis profluens continetur. Coagulum agninum ex aqua subactum & infusum naribus fluentibus mire prodest. Adeps de anseribus cum butyro pari pondere infusus profluuium narium sistit. Terra uel argilla, de camino, uel de furno antiquo teritur, & ex aceto temporibus & cerebro naribus quoque inlinitur uel infunditur, quæ res profluentem nimie sanguinem sistit. Tus & resina in farinam redacta naribus induntur, quod remedium etiam ex ore manantem sanguinem cohibet. De sanguine ipso qui fluit nomen eius in fronte scribe cui medendum est aduersum profluuium narium, statim subuenies. Scribes carmen hoc in charta uirgine, & linteo ligabis, & medium cinges eum uel eam, quæ patietur de qualibet parte corporis sanguinis fluxum. sicycuma, cucuma, ucuma, cumma, uma, maa. Item carmen hoc utile profluuium muliebri stupido in monte ibat, stupidus stupuit. adiuo te matris ne hoc itacunda suscipias. pari ratione scriptum ligabis. Myrram cum nardo puro contere, & inde nares tange, mane & uespera, subuenies sanguini nimium profluenti. Veru ferreum candens in aceto assidue extingue, & fumum eius naribus ducito. Ruta sæpius olefacta, uel trita inlinita, sanguinem ex naribus nimis fluentem retundit. Radix urticæ capiti imposita, si manibus utrisque supra caput contineatur, mire prodest aduersum profluuium narium. Herba polygona corona capiti imposita naribus profluentibus mirabiliter medetur. Costum contusum & cribratum naribus infricato, & profluuium sistet, & ulcera sanabit. Ranæ rubetæ occisæ in fumo arefactæ particula quantum uidebitur, in linteolo inuoluta, & ex licio collo suspensa eius cui nares fluunt mire prodest. Linu uel papyrus ligata summatu ueretri uirilis, sanguinem profluentem naribus mire reprimit. Pili caprini combusti, adiecta pice & aceto inserti naribus cito sanguinem sistunt. Lana succida ex oue scemina decerpta, atque intorta, madefactaque rosa liquida, & naribus indita sanguinis abundantiam reprimit. Cocleæ tritæ cum aceto naribus inditæ, quamuis magnos fluores sanguinis compefcunt. Si foemina sanguis ex naribus nimie defluat, mammillæ eius uinciantur corrigio caprino. Pilos sub uentre uiuo lepori candidos uelles, & seruabis, & cum usus exegerit in tortos naribus fluentibus fulcies. Specularia combusta ex aceto temperantur & fronti eius inlinitur, cui nares fluunt. Spongiæ africane combustæ cinis si naribus hauritur plurimum prodest. Si & per nares & per os sanguis fluat, herba uerbena, quam græci hierobotanen dicunt, cum suis radicibus ex aqua decocta & percolata potatur. Porrum sectiuum tere, & succum cerebro eius infunde, qui profluuium narium laborat, statim medebere. Millefolium ex aceto teritur, & naribus hauritur, continuo quamuis nimium sanguinem sistit. Si ex una nare sanguis defluit, diuersam auriculâ cera obturabis. Carme ad profluuium sanguinis ex quocunque membro manantis. locum ex quo defluit, digito medicinali tanges & uicies septies dices, & quotiens uolueris repetes, donec fluorem peruincas, soenon focnon, mire prodest. Pollicem & medicinalem digitum a fronte usque ad cerebrum, & inde usque ad ceruicem dices, & nonagies nouies dices, firmio, quod ad aurem eius partis dici oportet de qua nare sanguis propensius fluit. Herbam uettonicam teres, cui paululum salis quantum duobus digitis pollice & medicinali capere potueris, adijcies, & formatam pilulam rotundâ naribus inferes, & omnibus uitijs purgatas nares cito ad sanitatem perducet. Polypum emendat herba proserpinalis, quæ græce dracotium, gallice gigarus appellatur, uel si succus eius naribus infundatur, uel si papyrus inde infecta, & spicillo inuoluta naribus inferatur, & postera die educatur. omnis enim morbi radices extrahi eius iniectione manifestum est. Nares grauitè olentes emendat succus hederæ frequenter infusus. Cuius nares foetebunt remediabitur, si nares muli osculetur. similiter proderit mulieri, si nares mulæ basauerit. Qui polypum patitur, brassicæ erraticæ radicem conterat, & eius succum assidue naribus quantum potuerit ducat, intra triduum remediabitur. Succum hederæ & aristolochiam, & cyperum, & dracontæ semen, & melilotum, æquis mensuris contere ac naribus infunde, quo facto non solum foetorem, sed etiam carcinoma narium curabis. Naso grauitè olente succus hederæ frequenter infunditur, dracontæ quoque succus cum melle inditur, quæ res etiam carcinomata extirpat. Ficus etiam ueteres contritæ & in olla cum posca coctæ naribus instipantur. hoc omnia narium uitia emendat. Ruta ex aceto acri conteritur, atque inde pinnula intingitur. ea in nares coniecta sanguinem fluentem efficaciter cohibet. Stercus asinæ aridum naribus infricatum, sanguinem sine intermissione fluentem cito compefcit. Stercus caballinum exprimitur dum recens est, eiusque succus naribus trahitur ab eo cui importunius fluunt. Radicem symphyti, quod halum gallice dicunt, commanducet & glutiat qui profluuium narium laborat. Ad aurem eiusdem partis de qua per narem sanguis fluit dici oportet ter nouies. σκισσοκαμ σικκιμα. etiam postea similiter dices. Scribes in charta uirgine & collo suspendes lino rudi ligatum tribus nodis ei qui profluuium sanguinis laborat. * * * * * Si in manu dextra duo digiti medij lino simul copulentur, statim proderit aduersum pituitam, & grauedinem & distillationem narium. Cinis testarum ex ostreis, si in morem salis, pane colligatur, & uoretur, statim ad remouendam grauedinem narium proficit. porri quoque capiti folia incocta, si sine pane manducentur plurimum prodest. Corrigio canino rudi, nec unquam uincto, quilibet digitus in quauis manu ligatus, remedinum destillantibus naribus præstat. Oleum calidum

Dolorem dentium & gingiuarum hac maxime curatione cōpescas, si mellis — I. aluminis insectorij — III. subseruefacias in pultario & agites ac misceas, tepefactumque medicamen ore contineas. Acorū ponticum cum aceto & cum tæda usque ad quartas decoctum rectissime aduersum dolores dentium gargarizatur. Succus cyclaminis & mel lycium æquis portionibus miscentur, atque inde dolor dentiū conficitur. Lapathi radix in aceto acerrimo coquitur, atque eo aceto dentes conluuntur, uel fouentur. Millefolij radix sub primo dolore dentium commanducabitur, & iisdem dentibus qui dolebunt diu commanducata retinebitur, intolerandam molestiam præsentissimo remedio coercet. Oleū cum aceto ex tertio decoctum, dum adhuc calet recte ad sedandos dentiū dolores ore retinebitur, ita ut plus aceti quam olei mittatur. Radix terræ mali furculo eruta & commanducata, si ore contineatur inter initia quidem excandescere facit dolorem dentium, sed mox eum potenter extinguet. Porcelli lactentis uentriculo, id est aqualiculo exempto, quod in interiore cute luteum adhæret lanæ coniunges, madefactaque ea, illū humorem auriculæ inferes, cuius e diuersa parte dens dolebit, certissimo remedio statim subuenies. Mori radix tempore mesfis inciditur, ea succum aptissimum inhiendo dolori dentium emittit, quæ ideo colligi & seruari oportet, ut cum opus fuerit dentibus imponatur. Nucleus gallæ commanducatus medetur dolori humorique dentium. Hyoscyami radix mixta uel madefacta aceto & commanducata, mire dentibus medetur. Plantaginis radix recte manditur, eiusdemque succo in aceto decocto salubriter dentes conluuntur. Fimus corui lanula obuolutus denti cauo insulcitur minutatim, ac sine dolore eū discutiet. Veretrum id est balbus quod est genus cepæ in aceto decoquitur, idque acetū ore continetur, ut mobilitas dentium fistatur. Rumicum in quibus mora nascuntur, pampini decoquantur in uino austero, quod uinum adfide ore detentum, uel ipsa folia commanducata dentes labantes confirmant. Bestiola quæ brassicæ innascitur, dens uitiosus sæpius confricatus, intra dies paucos eicitur. Aeris florem floresque hederæ pari pondere in unum terito, uinoque misceto ac naribus moderate cum dentium dolor fuerit infunde, statim omnis molestia dentium compefcitur & sanatur.

Dentificia diuersa de experimentis. Cap. XIII.

Dentificium, quod splendoris facit dentes conficitur sic. farinæ ordeaceæ 8. I. conspargi oportet aceto cū melle mixto, & subigi diutius, atque ita in globulos diuidi sex, quibus dilatatis admisceri salis fossicij semundam, deinde furno coqui, donec in carbonem redigantur. tunc teri oportebit eadem, & admisceri spicæ nardi, uel folij quod satis uidebitur ad odorem faciendum, hoc Octauia Augusti soror usa est. Dentibus curandis benefacit radice edulis, id est quæ manducatur, cortex arefacta & contusa cribrataque pro dentificio adhibita. Vitrum candidum quod simile est crystallo diligenter tritum admixta spica nardi, pro dentificio adhibere plurimum prodest. Utuntur plerique etiam huiusmodi dentificio, herbam urceolarem, quam plurimam cum radice colligunt, deinde lotam uno die siccant, post diem recenti muria macerant, tertio die expressam in olla noua componunt, subinde salis fossicij quasi tabulata interponentes, atque ita percoquant fornace balneari, donec in carbonem redigatur, postea trita admiscet spicæ nardi quod satis sit, quia & candidos facit dentes & confirmat, Augustam constat hoc usam Messalinam. deinde aliorum Cæsarium matrimonia hoc dentificio usa sunt. Cornuum ceruinorum ustorū in olla, & ad cinerem redactorum. 8. I. mastiches chizæ * VI II. salis ammoniaci semunciam, diligenter hæc trita in unum incorporantur, & perficandis dentibus adhibentur. Folij — I. costi — I. piperis * VII. mastiches grani — II. hordei farinæ nitidæ. 8. VIII. singulatim singulas species tundi uel teri facies, & cerni tenuissimo cribro. farinam uero hordei in ollam grandem nouam mittes & adijcies mellis optimi quantum sufficiat, ut neque sicca sit, neque superuaret farina. postea simul speciebus omnibus in ollam misis, adijcies fasciculos septem herbæ parietalis, ita ut folia huius herbæ sint in fasciculis, non uirgule, deinde operculo superposito & clauso, uel gypsato diligenter de argilla, mittes in furnum calidum, ita ut usque in alteram diem furni seruior duret, donec exurantur omnia quæ sunt in olla. quæ cū exusta fuerint, simul uniuersa diligenter tundes uel teres & cribrabis, & puluere eo quotidie uteris, ad candorem dentium faciendum, & gingiuas firmandas, & catarrum restringendum. Dentificium ad dentes nigros emendandos, hordei farinam delicatam, & sal tritum cum melle confricato donec sibi cohereant, & postea pastam ipsam linteo inuolutam comburito, ac puluerem tenuissimum facito, atque eo dentes mane ac uespere confricato, cito candidissimos facies. Lapis parius tritus ad summam leuitatem & pro dentificio adhibitus, intra diem decimum quamlibet nigros uel pallidos dentes purgabit. Nitro cocto atque contrito uelut dentificio, utere ad dentes purgandos. Porci unguarum ossa combusta tritaque & cribrata, adiecto nardo, & folio, frictione frequenti dentes candidissimos præstant. Lana succi da melle inlita dentes perficiti miro modo candorē maximū consequuntur. Dentificiū optimum ac saluberrimum sic. cyperi — II. salis ammoniaci — II. pumicis uncias tres, marmoris candidi uncias tres, schoeni anthos, uncias quatuor, cassiæ uncias II. folij unciam I. piperis albi unc. I. specularis uffi — I. corni ceruini uffi — I. ostrei testarum uffarum — I. aluminis scisii — I. mastiches — I. turis optimi — I. myrræ unc. I. tunfis cribratisque his omnibus & in puluerem tenuissimum redactis, atque permixtis ad incolumitatem & nitorem dentium uteris. Pernæ scrofinae os quod est amplissimum combustum tritumque optimum & salubre dentificiū præstat, gingiuas enim siccat & adstringit, dentesque ab humoris iniuria & tumore defendit. Cybium optimum ac uetustissimum ollæ inditur, atque argilla circumlinitur,

circumlinitur, & furno ardenti obijcitur, ut ad cinerem cybiū excoquatur. tunc adiecto pario lapide confuso, balsamenti supra dicti fauilla conteritur, hoc dentificium ita bonum est, ut ad inanitatem dentes non finat peruenire. Mastiches — I. turis optimi uncia una, myrræ unc. I. folij unc. I. iris illyricæ unc. I. cassiæ unc. I. tere hæc diligenter atque permisce, & dentificium facito, quod mirabere. Nardi spicæ — I. amomi — I. piperis — I. ijs tunfis cribratisque ad incolumitatem dentium utendum esse de experimentis suademus.

Compositio dentificij, quam Artemius Dianio ostendit, contra dentium stridorem. panem candidum ficcum uetustum qui teri possit, sale, piper, folium, costum, cornu ceruinum, hæc æquis ponderibus teres ad maximam leuitatem, & quotidie inde dentes curabis, quo facto stridorem eorum omnem humoremque depelles. Ad colorem nitidum reducit dentes, nitrum cū porro rudi coctum, & pro dentificio sumptum. Ad dentes nigros purgandos, panem candidum & pumicem pari pondere combure & tere, atque adfide hoc dentificio utere. De sepiarum ossibus, quod est molle, unc. quatuor, salis ammoniaci uncias II. marmoris candidi — II. schoeni anthus unc. III. cassiæ unc. II. folij unc. I. piperis albi semunciam, herbæ cyclaminis succum & mel lycium quantum sufficiat, æquali mensura permisce, quibus rebus dentificium egregium facies, quod dolorem dentium sedat, eosque confirmat & candidissimos reddit, sed quæ terenda sunt diligentissime terantur, atque cribrentur, & sic omnia misceantur, quod dentificium nec non & alia omnia supradicta, in pyxidibus ligneis aut corneis debent recondi.

Uua & faucibus, & arterijs, & raucedini, remedia physica, & rationabilia diuersa de experimentis. Cap. XIII.

Ad faucium uuaque tumorem, hac fere omnes compositione uti debent, quæ nullam asperitudinem habet, & satis efficax est. uua amineæ acerbæ cum primum granum eius incipit perlucere succi. 8. III. mellis atticæ. 8. I. misceto in unum, atque in æneo uase coquito, subinde mouens, donec mellis habeat spissitudinem, atque inde fauces continges. Altera ad eiusmodi molestias compositio, cum diutius uexata sunt partes supradictæ, ut facile placentur: aluminis fissi denarios II. gallæ tunfæ * II. omphacij aridi * I. croci * I. passi cretici 8. I. hoc decoquitur uase fictili ad medias, ita ut quæ terenda sunt diligenter trita admisceantur, utrunque autem medicamentum signatum stanneo reponendum est uasculo, & uua uel fauces adfide inde tangendæ. Vbi suppuratio faucium suspecta est, diutius permanente earum tumore, & interdum febriculis non sine horrore incurrentibus, oportebit quidem gargarizare aquam mullam, uel cum ficis aridis decoctam, sed perungi fauces utile est hoc medicamento, quantum tantus sustinere poterit paulo pressius, quod conficitur sic. mellis boni despumati heminam. resinæ terebinthinae P. I. rosæ succi cyathos V. resinam cum rosa duplici uase, ut solent unguentarij uti, liquefieri oportet, deinde admisceri mel, & coqui donec spissum fiat medicamentum. hoc etiam cum eruperit suppuratio uti oportebit, expurgat enim & explet omnia. Uuam supprimit diu iacentem, sal & galla contusa æquis ponderibus, admixta, & ita per cocleare adposita. Item gallæ * II. aris floris * II. menarum sine ouis, id est piscium salforum capita X. hæc comburuntur, & ita ceteris bene tritis trita admiscuntur, sed postea nihilominus in unum diutius teruntur. oportet autem tangi digito humido medicamentum, & sic uuam ab imo rectam diu supprimit sursum uersus. Ad arteriam exasperatam simplicia quidem hæc faciunt, gummi alexandrinum, uel tragacanthum per se sub lingua retentum, sed composita hæc ad tumorem arteriæ maxime profunt: papaueris siluatici iam maturi, uiridis tamen adhuc, capita quam plurima uase fictili conijciuntur, atque aqua superfunditur tanta ut supersint de uasculo duo uel tres digiti. hæc ubi triduo macerata fuerint, eodem uase incoquantur, donec madescant, postea exprimuntur, omnisque aquæ percolatæ prius diligenter mensura capitur, ad cuius soliditatem mellis atticæ quarta pars miscetur. deinde in duplici uase tam diu coquitur, donec mellis habeat spissitudinem. hoc medicamentum & ad auriculæ tumorem & ad tussim facit. Altera arteriæ ad fluorem arteriæ, & ad raucitatem, & ad tussim, & ad spissum sonum uocis. accipit hæc, tragacanthi * VI. gummi acanthini quod ex uermiculis qui illic sunt uerum docetur, denarios sex, myrræ denarium I. turis denarios II. croci * I. piperis albi grana XX. cariotarum recentium trium pulpas medias, detracta exteriori cute, uic passæ incorrupte purgatis interioribus granis, denarios VIII. gummi & tragacanthum passo cretico uno die & una nocte macerari oportet, postero die pilo mundo contundi & cetera trita mortario curiose admisceri. inde dari debet fabæ magnitudinis globulus, & sub lingua teneri, & deuorari statim quod liquefactum fuerit. hoc medicamentum pipere detracto & ad tumorem arteriæ facit, seruandum autem est pyxide buxeæ. Arteriæ, qua melior non est, refertur autem in Asclepiadem medicum optimum, facit ad omnia superius dicta, & quidquid in arteria uirij est efficaciter curat. constat ex his, myrræ optime pinguis denarios XXXIII. tragacanthi candidi denarios XXXVIII. glycyriæ radice denarios XV. resine terebinthine ueræ denarios XXV. I. tragacanthum sicut est contundi & percibrari tenui foramine oportet. deinde myrram tritam seorsim admisceri, & rursus utraque in unum diu teri, atque ita in pilam conijci, & ibi cum concaluerint omnia ietu pile assiduo, terebinthinam paulatim misceri, donec omnium unitas fiat. postea glycyriam contusam & cribratam, mortarioque nihilominus diligenter trita, sensim adspersi conuenit. sed ubi hæc bene mixta fuerint, dum calet medicamentum plures accedant & pilulas faciant uirij magnitudine, sit enim cito durissima hæc arteriæ, & hoc ipso præcedit ceteras, quia

linguæ subiecta nō facile soluitur, & ita diutius exhibet salubritatis effectum. Brassicæ crudæ folium leuissime terito, ex eo succum exprimito, quo uua contacta potenter subleuatur. Pruni folia siue fatiui, seu silueltris ex uino decocta, & sæpius gargarizata, uuam resiliere compellunt. Gallæ trita puluere uua contacta, eodem die resilit, si ter ei interiectis horis medicamen fuerit adpositum. Capitis summi uerticem si quis uua laboranti mordeat inopino, omni eum molestia liberabit. In principio doloris uua bene subleuatur, si aqua frigida uel posca adsidue gargarizetur. Lotium uetus humanum adiecto croco ab inficio ne fastidiat epotum, uel gargarizatum, mirum in modum uuam reprimat, & consumit. Cinis testarum ustarum ex ostreis cum melle tenuissime contritus uuæ inlitis prodest. Rubi coliculi teneri discoquuntur ex uino, idque uinum gargarizatur, quod confestim uuam prominentem coeret. Folia rubi arefacta in umbra in cinerem concremantur, is cinis in cocleari uuæ subiectus, præsentaneo remedio eam contrahit. Hirundinum exustarum cinis usque ad periculum laboranti uuæ, cum melle mixtus potenter inlinitur. Alumen scissum leuiter tritum uel tunsim, uuæ subditū prodest. Chalcitidis scripulum unum, turis scripulos tres, calcis uiuæ denarium, misyos, nardi, folij scripulos binos, croci sicci, scripulos duos, omnia tinsa & cribrata in unum miscebis, deque eo puluere in cocleari posito uuam tanges, ter mane, ter ante balneum, certum experieris remedium. Salis granum, panis micam, carbonem mortuum in phoenicio alligabis, & lino circa collum uuam dolenti suspendes. Succo uel lacte caprifici in cocleari posito uua optime subleuatur. Vrtica teritur eiusque succus expressus & tepefactus ab eo qui uuam dolet salubriter gargarizatur. Lapillus qui in spongia africana inuenitur phoenicio obuolutus, linoque ligatus collo suspenditur eius qui uuæ uitio laborat. Carmen ad uuæ dolorem quod ipse sibi qui dolet præcantet, & manus supinas a gutture usque ad cerebrum coniunctis digitis ducens, dicat. crissi, crasi, cancrasi, quibus dictis rursum manus a gutture ducat, & ter hoc faciat. Laboranti uuæ diuturno labore hæc cura succurrit. hirundinem uiuam testa africanæ cochleæ includes, eamque phoenicio inuolutam, lino circa collum subligabis, intraque diem nonū omni molestia liberaberis. De uua passa eliges granum, quod unum intrinsecus nucleum habeat, eumque in phoenicio alligabis, & faucibus, id est, in regione uuæ inseres, & tenebis, & dices, uua uuam emendat, mox ipsum phoenicium supra uerticem eius tenebis, & idem dices, cumque ter ipsum feceris, & carmen dixeris, collo dolentis subligabis. Rosæ sicca partes duas, myrti partem unam, cum aqua mulla decoques, & laboranti de uua dabis gargarizandum. Lenticulam, ficus ficcas, & furfures, cum aqua mulla decoques, & pro gargarismatio uteris ad uuam reparandam. Allium cum sale tritum, in cocleari adpositum uuæ, uehementer eam releuat. Alij umbilicum quo grana continentur, atque ubi radices inhaerent, cum ipsis radicibus in phoenicio conliga, & laboranti de uua, luna septima phylacterij more suspendes. Ouum exinanitum completum uiua terra, loco claufo si abscondatur ab eo qui de faucibus & arteria laborabit, remedio præsentis sibi subuenit. Olei ueteris quod satis erit infusum naribus, tumorem arteriarum, represso periculo suffocationis, euincit. Fimum columbinum, ficus aridas, & nitrum tundes, eaque mixta extrinsecus adpones. hoc medicamentum asperitatem faucium mollit, destillationemque castigat. Cocleæ terra tantum excussa, in lota coquuntur, dehinc trita cum passo cretico aduersum faucium molestias hauriuntur. Ut faucium duritiam lenias, medicamen facies tale. myrræ uncias III. croci unc. I. tragacanthi uncias tres, ammoniaci uncias tres, mellis quod satis sit. omnia hæc trita atque per mixta recondes, & parato certoque subsidio, ad arterias crassiores, & ad difficultatem uocis ueteris. Ad tumores uuæ & faucium reprimendos, gargarizari oportet tepidam aquam mullam cum humore ptisanæ & cum melle decoctam. passum quoque cum glycyrriza, uel hyssopo, uel foeno græco, uel lini semine decoctum uiuat, nec non & aqua maluarum illic in coctarum gargarizationi plurimum prodest. Bene opitulatur & fomentum per spongiam adhibitū ex aqua calida arteriæ & faucibus, quas partes postea tegi oportebit lana succida pura. Sedant tumores faucium & uuæ perunctiones quedam, ut siccus de moris coctus in mellis spissitudinem. Item mali punici granorum succus. Item uuæ acerba succus eodem modo decoctus. prodest & lentisci & terebinthi, & rhus syriaci, & myrti & rubi, & rosæ succus, si cum melle hæc omnia decoquantur: pruna quoque profunt matura, si aqua in qua cocta fuerint, gargarizetur, aut os ex ea colluatur. hæc omnia profunt etiam anginam habentibus, & cætera uitia in ore nata efficaciter curant. Non desinente faucium tumore profunt non solum fomenta molliter adhibita faucibus atque arterijs per spongas aqua calidæ, sed etiam cataplasmata uel fomenta de farinis. itaque imponi oportebit iisdem partibus, farinam ordeaceam ex aqua pura, uel mulla coctam, uel lini feminis farinam, uel foenograci farinam similiter coctam. sed mirifice profunt pulli hirundinini pingues saliti, uel recentes asii, in cibo sumpti, protinus enim omnem præfocationem, & tumorem faucium tollunt, uerum si purare fauces uidebuntur, oportebit sæpius gargarizare aquam cum ficis aridis coctam, uel aquam mullam cum supra scriptorum admixtione: quod si tantus fuerit tumor, ut etiam præfocari aut strangulari fauces uideantur, aluum subtrahere dysterio oportebit, aut sanguinem emittere de brachio, uel sub lingua uenam præcidere. Thymbræ ex aqua coctæ, uel aceti uapor, per arundinem ore receptus prodest ad tumores oris, & gutturis, & faucium. Origanum tritum cum melle impostū, ulcera oris purgat, nec patitur ea longius serpere, coctum uero cum aqua & arida ficu, atque adsidue gargarizatum, facit & ad alia uitia, id est & ad anginam, & linguam sideratam, quod genus morbi Græci paralyfin uocant. Sorbitionibus uti oportebit, eos qui de uua & faucibus laborant, factis ex amylo, ptisana, oryza, alica, farina triticea, faba alba, urtica tenera cum lacte decocta, deinde cum ex aliqua parte releuati fuerint, tum uti

ouis

ouis forbilibus debent. Ad uuas callosas, & nimium tumentes, mirifica hæc compositio est, facit & ad cætera faucium, & oris uitia, est autem hæc, aris floris * I I. chalcitidis * I I. picis liquidæ cyathum. coquitur pix donec amittat odorem, deinde adijciuntur ei mellis cyathi sex. atque iterum utraque mixta in feruefunt. post hoc adijciuntur uini aminei sextarius, & rursum coquitur, ubi autem bene decoctum fuerit, cætera supra scripta quæ sicca sunt trita adijciuntur, iterumque decoquitur medicamentū douec sit spissum uelut mel. Rhus quo corarij utuntur foliorum tenerorum collectorum æstate, priusquam semen arbusculæ eorum habeant * X X I I I I. macerantur in aqua nitidæ congijs tribus totidem diebus, totidemque noctibus, deinde expressa folia abijciuntur, aqua in qua macerata fuerant transfunditur in uas æreum, & coquitur donec in mellis spissitudinem redigatur, oportet autem moueri aquam ipsam rudicula, uel spathomela aris rubri. postea adijci debent trita hæc. myrræ, turis, nardi syriacæ, cinnami, cassiæ, singulorum denarij bini. deinde bis ter uel feruefieri medicamentum, & reponi in pyxide cuprea. facit ad omnia uitia quæ in ore nascuntur, & ad uuam, & arterias, & anginam, & ad auriculæ ex quibus puris multum fluit, & ad ueretra, & ad nigredinem carbuncolorum, crustas quoque, & papulas omnes, & maxime ea humoris uitia, quæ in nocte concitantur, expurgat. sed si uetustate medicamentum inaruerit, remittitur, & temperatur uino austero bene calido. Remedium Cosmi medici ad anginam, & ad omnia uitia quæ in ore nascuntur, & ad aures pure manantes, & ad carbunculos, atque ad ueretra quæ nigredinē duxerint, & ad crustas, & ad ulcera in pedibus subtrita calciamentis, rhus syriaci * I I. myrræ * I I I I. cassiæ * I I. croci * I I. mellis attici cyathos I I. coquitur medicamentum lente in cinere calido, donec spissum fiat, reponitur in uase æreo. Arteriacæ ad grauedines oris, & capitis, & ad pleuriticos, & per tussim sanguinem eijcientes. conficitur sic, passii cretici sextarij duo decoquuntur ad tertias. deinde ad miscetur turis uictoriati duæ tertiæ partes, myrræ dimidia, croci una, tragacanthi denarius unus, gummis * I. piperis grana numero uiginti, glycyrrizæ succi * I I I. cariotarum pinguium succi exemptis interaneis * I I I. gummi, & tragacanthum in aqua mulla maceratur. deinde utraque trita cæteris bene tritis, & leuigatis admiscuntur, post hoc globuli finguntur ad fabæ magnitudinē, quos sub lingua teneri oportet, & quod de ijs liquefactum fuerit statim deuorari. hæc compositio facit ad omnia arteriæ uitia, & thoracis, & ad uocis interceptionem. Compositio quæ dicitur stomatice, facit ad tonsillas, & uuas tumentes, & ad uulnera, & ulcera in auriculis uetera, excepta ex libris Ptolemæi regis, qui Evergetes appellatus est, accipit hæc, succi ex moris facti, & in sole cocti 8. unum semis, glycyrrizæ succi * I I. corticis lycij * S. myrræ troglodytica * I. aluminis scissi * I. nardi indici * S. mellis attici cyathos I I I I. uini mali cyathum I. quæ arida sunt seorsum teruntur, & in unum cum uino temperantur. deinde passum ijs ad miscetur, & coquuntur omnia in cinere calido, donec mellis spissitudinem habeant. non oportet autem ignorare, utiles esse arteriam imbecillam habentibus gestationes, deambulationes, corporis uocisque exercitationes, contraria autem balnea, & omnia quæ uidentur caput implere, uel humores excitare. Uuæ & faucium dolor, simus agnorum priusquam herbam gustent in umbra arefactus, & confrictus, atque emplastri more adpositus medetur. Succo cocleæ acut transfossæ inlita uua sanatur, ita ut ipsa coclea in fumo postea suspendatur. Uuæ destillationi quæ omnibus fere periculosa est (nam & phthisin, & syntexin, & alias molestias ualetudines creat) profunt porri scilicet folia non cocta sine pane adsidue manducata. Oleum calidum ei qui de uua, & arterijs laborat, eunti dormitum in cocleari, & in aures infundi utile est. Uuam toto anno non dolebit qui cum primum uuam uiderit procedentem, sinistra manu digito medicinali, & pollice granum uulsum sic transglutierit, ut dentibus non contingat. Stercus caballinum recens colliges, & in furno calefacies, tunc oleum medio capiti infundes contra uuam, & sic stercus prædictum in panno, uel in linteo spisso capiti superligabis in noctem. Frumenti grana super candentem tegulam pones, & disperges ea, & cum uideris ex ijs humorem nigrum exire de cocleario colliges, & subinde uuæ adpones, statim remediabis. Ad fauces, & arteriam impeditam, remedium utile sic. croci drachmas octo, nardi drachmas duas, schoeni anthus drachmam unam, amyli drachmam I. S. rosæ seminis drachmam unam, mellis attici cyathum unum, cum tenuissimo puluere specierum supra dictarum miscebis, & decoques tenuiter, & ad perunctionem faucium uteris. Lac bubulum recens mullum, & lento igne calefactum gargarizatumque, arteriam constrictam infuso catarro, & fauces exasperatas, pristinae sanitati restituta perfanat. Uuæ dolenti, & destillanti medicamentum præsentaneum, sic, gallæ rusæ semunciam, aluminis scissi scripulos I X. myrræ pinguisimæ scripulos I X. cunicularis herbe aride super mundam tegulam combustæ cineris semunciam. hæc omnia in tenuissimum puluerem redacta, & in unum permixta seruantur uase uitreo, & per triduum cocleare semiplenum ieiuno, & bene digesto intra os interitur, ut uuam contingat & inlinit. Causiticum ad uuam penitus minuendam, uel consumendam sic, foeniculi drachmam unam, calcis uiuæ drachmam unam, aphronitri drach. I I. chalcanti drachmas I I. ioni drachmas I I. contusa hæc, & in puluerem redacta permisce, & subige cum cinere lixiuij ficulnei, & impone siccum, ita ut hereat uuæ, uel faucibus. Raucis, & grauedini uocis plurimum prodest, tragacanthum si sub lingua diu teneatur, aut piper, & paulatim salina que collecta fuerit forbeat. Raucus si oua incocta recentia singula per triduum ieiunus hauserit statim remediabitur. Raucis si in balneo clament, & aereum calidum intra fauces recipiant, satis utile est. oleum quoque uiride in ore tepidum teneant, & adsidue gargarizent, etiam in balneo plurimum prodest. Ad uocem clarificandam radicem edulem que incocta manducatur, cum mullis coque, & deinceps ipsum mullum bibe, & radicem ipsam manduca.

Ad uuam destillantem platani pilulam, quam singularem inueneris lino traiectam suspende collo laborantis. Vuam caniculatam, & cocleam germanam combure, & contere, atque ex eo puluere mixto, pollice summo, uel certe cocleario, uuam ieiuno tange per triduum. Herba cymbalitis radicem ante solis ortum colliges sinistrae manus digitis pollice, & medicinali in nomine eius qui uuam dolebit, & licio conligatam collo eius suspende. Picem mollem cerebro eius impone qui uuam dolebit, & praecipue ut super limen stans superiori limiti ipsam picem capite suo adfigat. Ad dolorem uuae scribes in charta, & collo laborantis in linteolo suspendes, formica sanguinem non habet, nec fel, fuge uua ne cancer te comedat. Araneam quae sursum uersus subit, & textit prendes, & nomen eius dices cui medendum erit, & adijcies, sic cito subeat uua eius quem nomino quomodo aranea haec sursum repit, & textit, tum ipsam araneam in chartam uirginem lino ligabis, & collo laborantis suspendes die iouis, sed dum prendes araneam uel phylacterium alligas, ter in terram spues. Medicamen causticum ad uuam sine ferro tollendam, de quo etiam ischiadici curantur, calcis uiuae — I. saponis albi pilulas tres, sinopidis hoc est minij, modicum, lixiuum unde operantur coaciliarij aliquantum, in unum miscebis haec, & coagitabis diu, & repositum habebis, ut cum opus fuerit utaris. Descriptio trochisci plurimis rebus satis utilis, id est, ad uetusas tusses, & reumata, quae in arterijs confurgant, ad paralyticos, ad eos qui ex incommodo tremunt, ad uescicam, ad hydropicos, ad opisthotonicos, ad pedum subitos dolores, uel grauedines, ad longas uiscerum causas, uel dolores, ad phthysicos, ad inedia, ad lienis, ad hepatis, & ad intestinorum dolores, ad duritiam quoque hepatis resoluendam, ad partus extrahendos qui ante maturitatem fuerint enecati, & si quid post partum referat euocandum, quod medicamentum ab Eutychiano archiatro primum traditum fertur, cuius descriptio talis. Styraeae * IIII. iris illyricae denarios IIII. hyofeyami * I. opopanacis * IIII. myrrae troglodytidis * IIII. resinae terebinthinae * II. piperis albi * XII. aphronitri * XI. opij * XI. galbani * IIII. haec omnia diligentissime tinsa cribrata, & trita, ut permisceri inter se possint, aqua nitida in unum colliges, ita ut styracem, & galbanum separatim ante contundas, quae simul confusa aqua colliges, & trochiscos ad mensuram oboli facies, & cum necessarium fuerit ex aqua calida bibendos dabis, cum cyathis tribus ternos, prout atas, aut uirtus fuerit.

Ad anginam, uel synanchen, & strumas, & parotidas, & reumata, & glandulas, uel tonsillas, & ad ea quae faucibus haeserint euocanda, remedia rationabilia, & physica diuersa de experimentis. Cap. XV.

Anginae prodest sanguinis detractio, cucurbitarum adhibitio, caeteraque auxilia, quibus medici efficacius utuntur, medicamenta autem simplicia haec recte faciunt. laser cyrenaicum aqua dilutum crassius per pinnam faucibus adhibetur, uel euphorbium aqua dilutum similiter inpositum. compositionum autem haec sunt apta, fellis taurini, salis, aceti, mellis, olei ueteris, aequas partes in unum misceri oportet, & cum opus fuerit pinna perfricare fauces diutius laborantes. Item bene facit, & hoc medicamentum compositum sic. git frieti * II. pyretri * I. sagapeni uictoriati pondus, trita haec cum melle miscentur, & ita faucibus adhibentur. Facit bene, & medicamentum hoc compositum sic. fellis taurini * II. succi cucumeris siluatici * I. cachryos, & misyros animati * singulos, trita haec melle admixto reponuntur, cum opus est, aqua tepida diluuntur, & fauces exinde perunguntur, cogunturque inde quam plurimum deorare qui faucium dolore uexantur, soluit enim uentrem, & ita uehementissime prodest. Item benefacit, & hoc medicamentum. hirundinorum pullorum exustorum cineris * I. hyssopi * I. nitri * I. piperis denarij semissem, laseris * II. hoc medicamento, & saepius fauces, & prellius fricari oportet. Multis, & hoc profuit medicamentum. colti, opij, aneli, schoeni, cassiae rufae, singulorum denarios binos, git denarium unum, amomi uictoriati pondus, asari quod est semen, * II. aluminis fylli * I. galae quod est medium magnitudine ciceris pilulas numero quinque, croci denarios II. crocomagmatis uictoriati pondus, myrrae uictoriati pondus, aristolochiae Graecae denarios IIII. cinnami denarios tres, hirundinum siluestrium exustorum pullorum cineris denarios V. nardispicae uictoriati pondus, melle attico despumato comprehenduntur haec omnia diligenter trita, cum autem opus fuerit reparari hoc medicamentum, adijcietur quod satis erit eiusdem mellis, & sic faucibus inseretur. hoc Linia Augusta semper compositum habuit, & reconditum in uasculo uitreo, facit enim mirifice aduersum anginam, & synanchen. Medicamentum ad anginam quod deuorat quatuor digito uno tolli, uel colligi potest, componitur ex ijs, rhus syriaci denarij semissem, hyssopi tantundem, caeparum cypriarum capita tria, laseris cyrenaeici quantum erit granum est, uini bene odorati cyathos tres. cum uino cepae, ita teruntur, ut soluantur, deinde mittuntur in uas aeri rubri, atque adijciuntur caetera, & coquuntur ad mellis crassitudinem. hinc dabitur bis, uel ter digito lingere ei cui medendum est. Ad synanches molestiam, & faucium dolorem periculosum, efficacem medicamen, conficitur diligenter, & reconditum in praesidio habetur. ius in quo hirundinum pulli cocti fuerint accipitur tepens, & intra fauces continetur, atque aliquid inde transmittitur. Sed praecipue contra synanchen prodest, si hirundininos pullos uiuos in nido prendas, & uiuos incendas, ut puluis ex ijs fiat, die iouis, luna uetere, sed obserua, ut impares in nido inuenias, & quanti fuerint exuras. horum in calida aqua puluerem bibendum dabis, & de ipso puluere digito locum synanches ab intro continges, miraberis remedium, sed in lotis manibus remedium facies.

Rutam,

Rutam, allium, laser, aequali mensura trita, si ex uino gargarizet, qui synanchen patitur, certum, & praesens remedium sentiet.

Præcantabis ieiunus ieiunum, tenens locum qui erit in causa, digitis tribus, id est medio, pollice, & medicinali, residuis duobus eleuatis dices, exi hodie nata, si ante nata, si hodie creata, si ante creata, hanc pestem, hanc pestilentiam, hunc dolorem, hunc tumorem, hunc ruborem, has tolles, has tonsillas, hunc panum, has paniculas, hanc strumam, hanc strumellam, hanc relestonem, euoco, educo, excanto, de istis membris, medullis. Ad tonsillas herba quae lingua bubula dicitur radix, circa collum inligata plurimum prodest. Gladioli folium medium diuisum, & in similitudinem coronae in se connexum, ac pro torque circa collum habitum, tonsillas sedat. Pruni arboris folia ex uino decocta, & gargarizata tonsillas molliunt. Turis manna, & myrra, & cinnamomum, & galbanum aequis ponderibus separatim ad leuitatem confusa, cribrataque, & cum resina terebinthina ceraque decocta plurimum, atque emplastri modo adposita, sanant tonsillas. Si adipe leonina tonsillae interius perungantur, eodem die sanabuntur. Lac caprinum, uel bubulum, uel ouillum recens mulsim dum calet, uel etiam calefactum gargarizatum, tonsillarum dolores, & tumores cito sedat. Plantago, uel eius radix diligentissime contrita, cum axungia uetere inposita in panno, uel linteo, prodest anginae, uel tonsillis. Cyclaninis succum, & mel lycium aequis portionibus miscebis, & eo gargarizatio ad omnia faucium uitia poterit uteris. Pulticulam ex alica facies, in quam capita porrorum confusa mittes, & simul decoques, & deinde colabis, & sorbitione ea contra faucium molestias cum uolueris uteris. Si quis grillum manu contriuerit, & ad tonsillas, uel suas, uel alterius tenens ter adplicuerit, tactu illo tumorem sanabit. Tonsillis renes uulturini aridi in melle triti, uel decocti, mirum remedium praestant, si pro emplastro adponantur. Caprae longae conditoriae succo, adiecto melle permixto, interiora faucium pertractantur, quo facto angina laborantem a periculo liberabis, resina quoque, uel liquore cedri arboris angina adfidue peruncta sanatur. Myrti foliorum succus gargarizatus, uel etiam transmissus, anginae plurimum prodest. Myrram contritam ex aqua tepida constanter absorbendam dato ei qui anginae periculo laborat, statim eum liberabis. Hirundinum combustarum cinis cum melle attico mixtus, faucibusque inditus, & anginam reprimet, & ulcera si qua arterijs inerunt contacta purgabit sanabitque.

Taurinum fel melle permixtum, & extrinsecus faucibus adpositum, uel pro unguine inditum, anginas efficaciter sanat. Idem praestat, & caprinum fel similiter adpositum. Si subita angina ita fauces praefocantur, ut nullum auxilium celeriter inueniri possit, ferro quam acutissimo ex uenula quae sub lingua est, in parte sinistra, quae statim de hoc morbo pallescit, sanguis emittatur, continuo subuenietur. Herba proserpinalis, quae dracontion dicitur, contrita succo admisceto balsam aquam, & olei parum, atque inde linguam, & quae sunt circa linguam, & fauces perfricatio, donec uomat cui medebere, cito sanabitur. Alumen tritum ex posca gargarizatum, anginae molestias prodest. Lini semen, & anethum cum sale, & oleo, & aceto decoctum, bene contra faucium dolores gargarizabitur. Nucis inglandis nuclei triti cum ruta, & oleo inpositi, faucibus profunt. Ruborum caules teneri teruntur succisque eorum expressis, & in sole coagitatus donec spissetur ad crassitudinem mellis, ab interiore parte faucibus, & gingiuis inlitus, plurimum prodest. Pullus hirundinis siluestris, uel melius si ripariola, certe etiam domestica, assus, uel elixus comestus, anginam uelocissime certissimeque sanat. adeo ut hominem ab hoc morbo per totum annum tutissimum praestet. Ad parotidas sedandas, asphodeli herbae radix inuoluta lana fusca, & circa collum suspensa, remedio plurimum erit. Brassicae stirpes siue stipites arefactae, uel combustae, & in puluerem redactae, & cum axungia uetere subactae, atque emplastro alutario parotidibus inpositae, satis profunt. Lupino crudo deme folliculos, atque ex eo farinam tenuissimam facito, quam melle subactam, uice malagmatis parotidibus adponas, continuo dolores tumoresque sedabis, idem praestat, & cum aceto decoctus similiterque adpositus. Herba uerbena cum plantagine in ore contrita, adiecto modico salis pro emplastro adposita, parotidas mire discutit, quas cum aperuerit, detracto sale sola contrita, & inposita, celeriter sanabit, nec cicatricem magnam faciet. Noctuae iecur diligenter seruat, atque ex unguento nardino trito auriculis subinde infusum, celeriter parotidum uitium omne persanat. Ostrei testarum combustarum cinis cum melle inpositus parotidas cito soluit. Aqua marina tepida, uel ex marino sale infecta, parotidas spongia prius elue, tum calcem cum axungia uetere subactam imponito, confestim sanabis. Spumae argenti P. I. olei ueteris P. II. salis ammoniaci P. II. galbani P. II. simul haec omnia permiscebis, ita ut spumam argenti in oleo decoquas usque ad crassitudinem mellis, tum adijcies salem, & pones, ut ferueat. item galbanum addes, & rursum pones, ut ferueat. postea simul omnia colabis, & recondes, & cum opus fuerit more emplastri miro remedio sedandis parotidibus uteris. Vitium exustarum cinis cum cera, & resina paribus ponderibus adpositus parotidis prodest, sed una decoctus. Stercus columbinum tritum cum farina hordeacea ex melle subactum, & calide adpositum, nascentes parotidas comprimunt. Adeps ursina pari pondere cum seuo taurino, & cera permixta atque adposita, parotidibus mirum remedium est. Pingue laridi quod inter cutem, & carnem macra est, si parotidibus adponatur, & illic ligetur, cito sanabuntur. Mus araneus si in orbita incidit, naturali fato illic detentus emoritur. hunc illic inuentum, argilla, aut linteo, aut phoenicio inuolue, & ex eo ter circumscribe parotidas, quae in corpore subito turgent, mira celeritate sanabis. Maluae radice lino, uel licio traiecta, aut arnoglossae, id est plantaginis radice similiter collo circumdata strumas sanari manifestum est. Mentastri succus cum uino gargarizatus frequenter, strumas tumoresque discutiet. Farina hordeacea, pix liquida, cum cera

& oleo mixta percoctaque, adiecto puerili lotio subacta, more emplastri imposita, strumas utiliter sanabit. Galbanum impositum super strumas, facile eas discutit. idem prestat, & sal ammoniacus adpositus, uel den fiore liquore inditus, aut inlitus. Contra omnes strumas, & foeminis, & maribus utilissimum est, si cor lacerta uiridis lupino argenteo clausum in collo suspensum semper habeant. Fel bubulum, uel caprinum ad incipientes strumas optime facere experimenta docuerunt, nam penitus crescere non sinentur, si eo assidue tangantur. Cancri fluuiales combusti triti, & cum melle adpositi strumas discutunt. idem praestant, & testæ echinorum ex aceto trita, & adposita. Si uolueris explorare utrum struma sit loci illius qui tumebit, antequam medicinam adhibeas lumbricum terrestrem ad tumorem adpica, & postea super folium pone, si struma erit, lumbricus terra fiet, si non erit struma, integer atque inlatus permanebit. Sepiæ testa minutissime contusa cum axungia uetere subacta, & imposita, strumis medetur. Nasturcium cum alumine contritum inlitum, uel impositum, strumis opitulabitur. Talparum capita recisa cum terra sua contunduntur, & pro emplastro adponuntur strumis, utiliter profunt, ob quod passilli inde facti in pyxide stagna reponi debent, ut praesto sint cum opus est. Calx uiua cum resina liquida, & adipe suilla subacta, & addito melle imposita, strumis mire medetur. Vngularum equinarum exustarum cinis cum oleo impositus, uel inlitus strumis medetur. Acui ossa id est spiculo trygonis quæ passinaşa dicitur, strumam sepius punge, statim arefcit. Ad strumam sedandam buxi tenera, & cicutam teres, uel contundes, & cum axungia subiges, & in panno tenui inductum medicamen adpones. Virgulas teneras buxi, manipulum tenerum urticae unipeçia in ollam rudem bisextialem cum aqua mittes, & ad medias decoques. postea de aqua ipsa dormitum eunti strumoso calidum quantum pati possit forbendum dabis, non transmittendum, sed ad eum locum qui dolet intra os tenendum. quanto autem diutius, aut calidius tenuerit, tanto citius sanabitur. sufficit autem ut ternas sorbitiones singulis noctibus intra os teneat. Medicamen ad fauces curandas sic. rutæ V VII. mentæ femunciam, folij femunciam anethi tantundem, apij idem, coliculi feminis idem, cucurbita, & marrubij idem, teres diligenter hæc omnia, & permiscebis, & cum opus fuerit fauces inde tanges. Item puluerem ad idem, uel quæ intra os dolent, conficies sic. piperis — I. folij — I. spicæ nardi V XII. myrræ V XII. costi V XII. castiæ fistula V XII. aloes V III. guttæ ammoniaci — I. dactylorum ossa exustorum V XII. farsarum fardarum capita trita V XII. rutæ feminis V XII. mentæ V XII. pulegij V XII. anethi, apij, coliculi, cucurbita, marrubij scripula duodena. omnia tundes, & cernes, & quæ urenda sunt super testam combures, & teres, atque in uase uitreo repones, & cum opus fuerit sicco eo ueris. Ad lyncanthen remedium sic. cuniculum uiuum in olla rudi combures, & puluerem de ipso cum costo, & folio equis ponderibus miscebis, & sic in portione plenum cocleare de hoc puluere cum uino dabis, atque etiam fauces inde perficabis. Caput uiperæ linteolo conligatum, colloque suspensum, tolles optime sanat, aut prohibet innasci. Lac caprinum cum malua, & exiguo sale decoctum gargarizatumque tonfillis prime medetur. Menarum farsarum ustarum de capitibus cinis ex melle inlitus faucibus anguam cohibet. Aqua in qua mus coctus fuerit, aduersum anginas salubriter inscio propinatur. Caninae cutis corrigium ter collo circumdatum, mire anginam releuat. Multipedes cutiones qui in stercore nascuntur, quique contacti in globulis complicantur, adiecta tertia parte resinæ, ualidissime triti, & malagmatis uice impositi, incipientes parotidas aperiunt, & expurgant, maturatas uero perfanant. Axungia uetus cum testa uasis farsamentarij contusa subactaque, & adposita, collectionem parotidum laudabiliter discutit. Vulpinis testiculis recentibus parotides perunctæ, cito discutuntur. Muricum testæ uruntur, earumque cinis cum melle parotidibus salubriter imponitur. Fimo capræ axungia uetus permixta, & subacta, atque ut emplastrum adposita, parotidas perfanat. Calcis floris scripula III. allij spicas duas cum axungia tundes, & impones parotidibus malagmatis more. Nasturcium cum lomento contritum sanat strumas, etiam marrubium cum adipe mixtum adpositumque prodest. Exulceratis strumis mustelæ sanguis recte inlinitur, uel ipsa in uino decocta salubriter imponitur. Cocleæ quæ salinis inhærent, cum testis suis tunta, atque impositæ strumis efficaciter profunt. Talpæ cinis ex melle inlitus strumis, uel iecur eius inter manus tritum adpositum, plurimum prodest. Strumæ optime medetur radix uerberna, si eam transuersam reseces, extremamque eius partem laborantis collo subnectas, priorem autem partem in fumo suspendas, arefcente enim ea, strumæ quoque sicabuntur, & omnis earum humor arefcet. cum sanus fuerit quem curaris, si tibi ingratus exciterit, utranque partem in aquam conijcito, strumæ renascuntur. Vrticæ radices cum aceto coctæ contusæque, ac subactæ manibus tepidæ imponuntur, incipientes strumas continuo comprimunt. hæc autem cura non solum discutiet prorumpentes strumas, sed & maturas, ita aperiet, ut omnibus radicibus penitus extractis, ad certissimam sanitatem, sine ulla cunctatione perducatur. Adeps caprina cum calce subacta, & apposita, strumas statim dissoluit, & sanat. Lupus marinus, id est piscis, tantæ efficacitæ est aduersum strumas, ut ad quamlibet partem corporis admotus, strumarum uitium omne perfanet. Aduersus languorem faucium expertum medicamen hoc facies. piperis albi — I. naporum feminis — IIII. rutæ uiridis V VI. absynthij gallici V VI. laferis optimi V VI. mellis optimi sextarium. de ijs tritis commixtis in unum, coclearium plenum dabis ieiuno uorandum, uel fauces inde continges. Apij feminis quantum tribus digitis comprehendas, tantundem, & salis, & sinapis alexandrina, adijcies rutæ quoque uiridis pusillum, addes, & allij spicas V. hæc teres diligenter, & adiunges aceti boni

boni quartarium, & dabis bibere ex aqua calida, si iam per dolorem faucium manducare non poterit. Adipis ueteris — I. turis grana III. laferis grana III. fatuæ pulillum, allij spicas XI. teres, & calefacies flammula tenui, atque inde collum eius, & fauces diligentissime perficabis qui de talibus laborabit. Remedium ualde certum, & utile faucium doloribus sic. scribas in charta hæc.

Εἰ δὸν τριμῆν χρέσειον τοῦ ἀναδόνου,

καὶ τὰς τριμῆν τοῦ ἀναδόνου.

Σάσαν με σέ με νετέρον ὑπέγρατε.

quam chartam in phoenicio obuolutam lino conligabis, colloque suspendes, meminerisque, ut mundus hæc facias, & ne tertia manu scriptura tangatur.

Gallam tunfam, & cribratam, atque alumen utrumque æquis portionibus fumes, & prius in ollam nouam mittes, & mel bonum, atque alumen utrumque adijcies, & in unum decoques, atque inde orificia gearum, & fauces intrinsecus perficabis. Vettonicam, argemoniam, uerberenam, rubum, senecionem, mentam, cucurbitam siccam, hinc amplius mittes fardæ caput assatum, piperis modicum, teres hæc omnia diligenter, & miscebis. & sic etiam per pinnulam delicatam faucibus inferes, mire hoc remedio carbunculum, & quidquid mali intra fauces erit curabis.

Olei boni cyathum unum, & succinum uerum, in ollam nouam mittes, atque ad medias decoques. deinde succinum tolles, & combures, & teres, & puluerem eius in oleum supra scriptum mittes, & unâ iterum diligenter teres, atque inde tollibus quotiens opus fuerit adpones, experieris magnum remedium. Ad parotidas conuenit noctuæ cerebelli butyro mixtum adponi, discutit enim ferè eas sine dolore, & molestia, oportet autem per aquam marinam feruentem, nouis spongijs illic demerfis, & linteo uel sabano intorto, utrinque expressis, uaporare eas, atque ita oblinire hoc medicamentum, superque tegere lana sulphurata totam inaxillam. Bene discutit parotidas iris illyrica contusa cocta ex passo, & more cataplasmatiss farinæ hordeaceæ, calida bis, uel ter in die imposita. Discutit, & hoc medicamentum parotidas antequam suppurent, quod conficitur sic. spumæ argenti P. I. cerusse P. I. falis ammoniaci P. I. æris floris P. I. aceti g. I. olei ueteris g. II. spumam, cerussam, falem, per se, & cum aceto terere te oportet mortario marmoreo, deinde oleo admixto traicere in caccabum amplum, ne extra effundatur, & ad ignem ponere, efferuescet enim ualde. cum hæc super ignem posita habuerint emplastri mollis temperaturam, deponi oportebit caccabum, cum uero desierit feruere, paulatim aspergere æris florem & mouere spatula medicamentum, ne extra fundatur, & rursus coquere donec habeat emplastri spissitudinem debebis.

Ad strumas benefacit radix cucumeris siluatici cocta ex aqua multa, & trita, atque ita imposita. hibiscum quoque eodem modo coctum, & impositum melius facit. Marini lepores oleo ueteri iniecti benefaciunt discutendis strumis, sed cum ipso oleo in plumbea pyxide clusi, quam diebus quadraginta diligenter alligatam oportet haberi. postea ex eo pinnula oblinenda sunt strumæ, superque eas pellis lanata non nimium tonsa, terendi gratia imponenda est. præcipi autem oportet, ne quis hoc medicamento manus inquinat, aut inquinatas priusquam bene eluerit, ad os referat. Ad strumas, & ad duritias mammarum, mirifice facit hoc medicamentum, antequam suppurent, & post suppurationem nihilominus utile est, accipit hæc. olei ueteris P. I. spumæ argenti P. unum, gallæ syriacæ P. II. manna P. I. & unciam galbani P. I. cum oleo coquitur spuma, donec ceroti spissi habeat temperaturam, deinde admiscetur ei galla, & secundum hanc manna. cum emplastri habuerit spissitudinem, tollitur ab igni medicamentum, & cum desierit feruere paulatim galbanum miscetur, deinde linitur in aluta cum opus est adponi, tertio uel quarto die soluitur, si non suppurauerint strumæ, sed si aperta fuerint, hunc me alternis soluetur, æstate quotidie. Malagma ad strumas, & ad omnem duritiam relaxandam mirificum, sic. resinæ terebinthinae P. II. ceræ selibram, propolis, quam quidam ceram sacram uocant P. I. galbani P. I. olei ueteris selibram, hæc omnia cum oleo ad ignem liquefieri oportet, & postea misceri uisci de quercu P. I. xiphij radicis, quod nos gladiolum appellamus. P. I. feculæ putris. P. I. aphronitri libræ quadrantem, opopanax P. I. hæc omnia ordine quo scripta sunt trita cribrataque in cacabum conijciuntur, opopanax oleo diluitur, & soluitur, ubi temperatum est medicamentum, manibus subigitur, linitur cum opus est aluta, & sic adponitur. Glandulis facies remedium sic. farinam, mel, crocum, & caricas, si mul misce, & cõtete atque unum corpus facito, & ita linteo inline, & super glandulas pone. Carmen mirum ad glandulas sic. albula glandula, nec doleas, nec noceas, nec paniculas facias, sed liquefcas tanquam falis in aqua, hoc ter nouies dices, spues ad terram, & glandulas ipsas pollice, & digito medicinali perduces, dum carmen dices, sed ante solis ortum, & post occasum, facies id, pro ut dies, aut nox minuetur. Glandulas mane carminabis, si dies minuetur, si nox ad uesperam, & digito medicinali, ac pollice continens eas, dices, noue glandule sorores, octo glandule sorores, septem glandule sorores, sex glandule sorores, quinque glandule sorores, quattuor glandule sorores, tres glandule sorores, due glandule sorores, una glandula soror, noue sunt glandule, octo sunt glandule, septem sunt glandule, sex sunt glandule, quinque sunt glandule, quattuor sunt glandule, tres sunt glandule, due sunt glandule, una fit glandula, nulla fit glandula. Ad ea quæ faucibus inhærebunt remedium, si os aut astita hæserit gula, uel ipse cui acciderit, uel alius, confessim ad focum accurrat, & titionem uerset, ita ut pars eius quæ ardebat forinsecus emineat, illa uero quæ igni carebat flammæ inferatur, conuertens uero titionem ter dices remedij gratia te facere, uti illud quod hæserit in faucibus tuis, uel illius quæ peperit illa, sine mora, & molestia eximatur. hoc inter certissima remedia subnotatum est. Herba appellatur uincaperuina, ex qua si fauces obligaueris dormitum eunti eius cui aliquid ex ijs inhæserit, mane sanus consurget. Omnia quæ hæserint faucibus hoc carmen expellet, Heilen

profaggeri uome sipolla nabuliet onodieni iden eliton. hoc ter dices, & ad singula expues. Item fauces quibus aliquid inhæserit confricans, dices, xi. exuricone, xu. crigrionaisus scrifumioe uel or, exugri cone xu. gilau. Si de pisce os faucibus hæserit, spinam mediam eiusdem piscis infringes, & aliquam partem ex ea pollice, & medicinali digito super uerticem eius cui os, uel spina hærebit adpones, sed utilius erit si nescienti id facias. Ad os, siue quid aliud hæserit faucibus, hi uersus, uel dicendi in aurem eius qui offocabitur, uel scribendi in charta, quæ ad collum eius lino alligetur, quo remedio nihil est præstantius.

Μη μοι γοργεῖν κεφαλὴν δεινότο πλάγρου
Εἴ τις δὲ πέμψεν ἐπιάν περιεφόνηκα

Ad reumaticos efficax remedium sic, mustela die iouis, luna uetere capta, uiua in olla rudi ita excoquitur, ut teri possit, & in puluerem redigi, qui puluis collectus ex melle, & bene contemperatus, ieiuno reumatico ad diem per cocleare dabitur, sed unius ligulæ mensura mire proderit. Ad synanchen remedium efficax sic, rapæ feminis heminam, caulium feminis heminam, opopanacis semunciam, laferis ꝑ IIII. Allij modicum, falsi montani modicum, omnia hæc diligentissime trita, & melle collecta, laboranti dabuntur mensura, ac ratione, ita ut terna coclearia ieiunus accipiat.

Ad omnes molestias tussis, & subite, & diutina, ac uetusta, & sicca atque humida, & ad phthysicos, atque eos qui sanguinolentum, & purulentum excreant, & ad empyicos, uel pleumoniacos, atque eos quibus casu sanguis intra stomachum inreperit, nec non & ad stomachi fridorem, & ne media doceant, remedia physica, & rationabilia diuersa de experimentis. Cap. XV I.

Pastillus ad tussim, & destillationem pectoris, & pulmonis, & ad epiphoras oculorum, & uesticæ dolorem, & quibus tubus strangulatur sæpius, & non sine cruciatu urinam faciunt. Item ad eos qui sanguinem ore eijciunt, aut per urinam reddunt, ad deiectionem quoque alui, & ad tormina, & grauedinem uentris, & choleram, & stomachi crebram nauseam, quæ cum uomitu sine febris excitatur, utilis est, & quid quid reprimi, & ficcari oportet optime compefcit, præterea facit, & ad omnium partium corporis dolorem, præter capitis, quin etiam si quando alicuius rei causa datum fuerit, aliæ rei uitio non erit hoc medicamentum. Cum autem ad omnia quæ supra dixi manifeste proffit, tum præcipue ad initia phthysicos benefacit. multos enim eripuit ex magno periculo, interdum bis ter uel datus hic pastillus. recipit autem hæc, myrræ troglodytidos ꝑ VI. croci ꝑ V. thuris ꝑ V. opij denarios IIII. alterci albi feminis denarios quatuor. apollinaris herbæ radices corticis denarios IIII. contunditur hic cortex per se, & cribratur tenui cribro, deinde crocum, postea altercum, deinde myrræ, & thus, quibus miscetur opium pridie in aqua maceratum, & subinde aquæ exiguum adijcitur, donec fingi pastilli possint ad pondus denarij semissis, licet alij tertia huius ponderis detracta faciant pastillos. dantur in noctem terna, & cyathis tribus, somnum faciunt, dolorem omnem sedant, ut superius dixi. oportet autem ex eo etiam catapotia fieri. qui dam enim facilius ea, quam potionem sumunt, & non multum ad medendum interest. Catapotium, id est, medicamentum quod non diluitur, sed ita ut est uoratur, ad tussim cum sine modo desluit, conficitur sic, croci ꝑ IIII. myrræ ꝑ II. opij ꝑ I. contunditur crocum siccum, & cribratur, contusæ, & cribratæ myrræ opium admiscetur aqua exigua dilutum, postea adijcitur crocum, & cum in unum omnia bene mixta sunt, finguntur erui magnitudinis pilulæ, dantur in noctem terna, uel quaternæ, & si sicca non potuerint transmitti ex aqua calida modica dabuntur, & formabuntur ex aqua. Catapotium alterum ad tussim aridam sic, myrræ, piperis, castorei, galbani, styracis, opij, singulorum idem ponderis. Castoreum, & piper contunduntur, & cribrantur, deinde myrræ ante contrita, cæteris contusis, & cribratis admiscetur, ubi omnium unitas facta est, formantur pilulæ ex aqua uitæ magnitudinis. dantur cum calidæ aquæ modico ternæ, uel quaternæ in noctem, sed digestis.

Aliud catapotium ad tussim ueterem, quod & suspirio, & phthysi tentatos, & lienosos, & iecur durum habentes sanat, idem inflationem tollit, & purgat mulierum si qua ex parte sordida resederint, conficitur sic, styracis ꝑ VI. myrræ ꝑ II. S. opopanacis ꝑ V. resinæ terebinthinæ ꝑ IIII. alterci feminis ꝑ I. iris illyricæ ꝑ I. nitri ꝑ I. piperis albi ꝑ II. galbani ꝑ II. opij ꝑ I. irim, altercum, piper, contundere oportet, & cribrare. nitrum mortario terere, cætera pilo comminuere, & postea omnia permiscere, ac facere catapotia magnitudinis fabæ. inde terna, uel quaternæ in noctem, uel sicca, uel ex calida aqua dare, quæ & ad inflationes, distensionesque cum aquæ calidæ cyathis tribus utiliter dantur. Ad eam rem remissior quidem pastillus, sed non contemnendus, accipit hæc, croci, myrræ, alterci, opij, pondera paria contusa miscentur, despumato attico melli, fiunt pastilli eiusdem ponderis, ut supra scriptum est, dantur iuxta etatem, & uires in noctem, licet & hinc catapotia facere propter eandem causam utile sit, sed tunc aquæ mel adijcitur. Pastillus ad tussim, & ad sanguinem reijcientes, & ad stomachum solutum habentes, facit & ad deiectionem uentris, & uesticæ dolorem, accipit hæc, apij feminis ꝑ VI. rosæ foliorum arefactorum in umbra ꝑ XII. myrræ ꝑ XII. croci ꝑ XI. opij ꝑ IIII. apij semen, & crocum, & folia rosæ contunduntur cribranturque, myrræ teritur, opium aqua maceratur, omnia deinde in unum miscentur, aqua adiecta fiunt pastilli ad pondus denarij semissis, aut tertia parte detracta, dantur stomachum imbecillum habentibus, & sanguinem reijcientibus ex aquæ frigidæ cyathis duobus, cæteris ex calidæ totidem cyathis dari debet.

Pastillus ex odoribus qui benefacit ad omnem internum dolorem, proprie autem ad tussim, & pectoris destillationem,

destillationem, & oculorum epiphoras, facit & ad suspirium, & ad lateris dolorem, & ad phthysicos, uesticæ quoque uel renibus laborantibus, uel sanguinem de urina reddentibus cum dolore, utiliter datur, accipit hæc, cinnami, cassiæ, croci, singulorum ꝑ ternos, alterci feminis, & apollinaris herbæ radices singulorum denarios quaternos, piperis denarios II. opij denarios II. turis denarios III. nardispicæ ꝑ II. uino falerno contusa, & trita hæc, ut debet, consparguntur, fiunt pastilli ad pondus denarij semissis, aut tertia parte detracta, dantur in noctem prout ægri uires sunt, cum aquæ calidæ cyathis duobus, aut tribus.

Medicamentum, quod per coclearium deuoratur, benefacit ad tussim aridam, & eos qui difficulter glutinosa excreant, & præfocari uidentur interdum. sed præcipue prodest ijs, qui dolorem lateris cum febre sentiunt, quos Græci pleuriticos dicunt. liberat enim omni periculo eos. hoc medicamentum Apulei Celsi fuit, & præceptoris nostri Valentis, nec unquam ulli uiuus compositionem eius dedit, quia magnitudinem opinionis ex ea traxerat, est autem hæc, mellis attici libram, piperis nigri denarios duos, myrræ troglodytidis, & cassiæ denarios singulos, stachyos nardi denarium I. cinnamomi hemiobolum, quod si non habueris cinnamomum, duplicem cassiam conijcies. piper contunditur diligenter, & cribratur, myrræ teritur mortario marmoreo, postea utraque in unum miscentur, deinde mellis optimi despumati adijcitur quantum sufficiat, ut sit pseudoliquidum. dantur inde phthysicos coclearia quina uel sena, pleuriticis etiam plura, & sæpius, sed intervallo hoc est non simul omnia dari oportet. & tum maxime cum tussunt, & præfocari uidentur, difficulterque spirant, siue etiam non tussunt, & phlegma illis interius coquitur dari debet, protinus enim excreant quæ optant, & transitum spiritus habent, & tussire desinunt. Alterum medicamentum ad tussim aridam conficitur sic.

Nasturcij animati feminis unciam, alterci feminis unciam, opij denarium unum. myrræ semunciam, sulphuris uiui semunciam, piperis albi ꝑ I. melle colligitur hoc medicamentum, datur fabæ ægyptiacæ magnitudine ex cyathis aquæ calidæ III. in noctem, facit autem hoc medicamentum, & ad lateris dolorem, & ad stomachi inflationem grauedinemque, cœliacis quoque qui subito uniuersa deiiciunt, prodest, & dolenti superpositum, uel circumdatum denti, & si exesus est in cauernam eius insertum, utile est. præterea ad horrores febrem præcedentes, quæ circuitum habent, datum ante horam accessionis, utilissimum est, sed prius corpore perficatio oleo calido. prodest, & ijs qui sine horrore circuitu febrium uexantur, quamobrem lexicpyretos hæc compositio dicitur. Alia compositio ad tussim aridam, & glutinosam, & difficulter excreantibus, purgat etiam interanea, uomicas & suppurationes, accipit hæc, lini feminis, urticæ feminis, nasturcij feminis, iris illyricæ radices æquis ponderibus. hæc in puluerem redigi, & misceri oportet cum melle, & frequenter ieiuno per coclearium dari.

Stercus porcinum siccum inligatum phœnicio, & collo suspensum, tussim molestissimam sedat. Hysopi ꝑ I. mentæ siccæ ꝑ I. pulegij sicci ꝑ I. mellis decocti ꝑ II. marrubij ꝑ I. papaueris ꝑ I. sunt qui addunt, & sulphuris uiui semunciam, hæc trita permiscuntur, ut pseudo liquida sint, & per cocleare dantur, ita ut per triduum coclearia singula qui tussit ieiunus accipiat. Hederæ folia tria cum tribus granis piperis ex uini cyatho, & aquæ calidæ quantum sufficiat, prima die dabis, sequenti die folia quinque cum granis quinque, similiter ut supra, tertia die folia VII. cum granis VII. similiter ut supra, sed infirmo ex calida aqua dabis, mirabiliter tussim quamuis molestam, & uetustam sedabis. Ad diutinam tussim, quæ nunquā desinit, & fatis molesta est, medicamen facies sic, laricis ꝑ I. piperis ꝑ I. croci ꝑ I. myrræ ꝑ I. marrubij tunsi succi quartarium, ficus siccas tres, mellis optimi quod fatis esse estimaueris. coques, hæc pariter miscebis, & cõteres, ac sic ieiuno triduo continuo coclearia singula dabis, miraberis remedium, sed si necesse fuerit, intermissis diebus iterum, ac sæpius dabis, hoc etiam phthysicos sanat. Ad tussim ex perfriktione collectam, medicamen hoc utile est, aceti optimi heminam, aquæ heminam, hysopi ꝑ V. tandiu coques, donec ad medietatem decoquantur. tum heminam mellis boni despumati adijcies, & lento igne decoques, ut spissescat, ante tamen quam mel adijcias, supra scripta colare debes, inde terna coclearia ieiunus, & post coenam accipies. Ad tussim remedium utile, resinam terebinthinam, & mel despumatum pari pondere permixta cum ouo leuiter decocto, debebis ieiunus haurire.

Pulegium siccum ad mensuram cyathi, & nasturcij tantundem in puluerem tenuissimum redige, & mellis optimi adijce quod sufficiat, ac decoque, & mane, ac uespere coclearia inde singula accipe, miro aduersus tussim quamuis molestam remedio uteris. Ad tussim nocturnam, & stomachi confirmationem remedium probatissimum sic. caricas tres pinguisimas Africanas prima nocte accipies assatas super carbones, ita ut singulis caricis inferas piperis grana nouena lecta, & pulegij quod non fuerit in fumo aliquantulum, sed caricas sic assare debes, ne comburantur penitus, sed ut resoluantur, & ea hora qua te in lecto posueris, tum eas accipe, & obserua ne quidquam postea loquaris, aut quemquam appelles, antequam obdormias, hoc obseruans per tres noctes facies. Ad tussim presentaneum remedium sic, radices rumicis minute eius quæ per campum se sternit, & mora fert paruula, colliges sine ferro, & earum ꝑ III. in aquæ 8. X. lento igne usque ad tertias decoques. deinde radicibus separatim, ponderabis aquam, & quantum separata aqua pensauerit, tantum mellis optimi despumati admiscere debebis, & rursus utrunque mixtum tandiu decoques donec mellis spissitudinem habeat. deinde admisceris piperis optimi triti quantum estimas posse sufficere, ut sine molestia accipiat, atque ex eo medicamine mane, & sero terna coclearia fumes.

Marrubij fasciculum bonum in aquæ congio ad medias decoque, & ex ea aqua adiecto mellis aliquantulo, ieiunus quotidie singulos cyathos donec tussire desinas, bibe. omne genus tussis efficaciter curabis. Fœniculi radicem uiridam nitidam in pila lignea contunde, atque eius succum ieiunus cum uino uetere per dies cõtinuos nouem in limine stans bibe, ualidissime aduersum

tusim quamlibet molestem tibi proderit. itidem proderit & puluis ex eadem radice sicca factus, similiter potus. Porri contusi succus expressus cum oleo decoctus & epotus, plurimum tusientibus praestat.

Verbenae herbae arefactae tunsa atque cribrata tenuissimi pulueris coclearia quinque maiora maioribus, minoribus pro aetate minora, sed sinceri ex uini amineci ueteris cyathis totidem, per dies quinque potanda dabis, febricitantibus ex aqua dari oportebit, mire tusientibus proderit. Scillae interioris medullae tenerae contritae succum cum mellis pari mensura decoque, & inde etiam si minimum, quantum summus digitus recipere possit, ieiunus quotidie mane gustaueris, tussis molestia mire carebis. Tussis molestia cito liberare, si obseraueris remedium tale. piperis albi grana III. baccharum lauri grana III. in unum contunde, & adiectis aquae calidae cyathis duobus ieiunus bibe. deinde piperis grana V. & lauri baccas V. ex aquae ut supra cyathis duobus bibe, deinde VII. & VII. ex aquae duobus, deinde IX. & IX. ex aquae duobus. & si tam molesta tussis fuerit, ut non statim desinat, iterum deminuendo similiter facies, ut IX. & IX. & deinde VII. & VII. V. & V. III. & III. cum aquae calidae binis cyathis bibas. Cupressi baccas numero impares quam minutissime trita & ex uino uetere ieiuno potui datae, tussim potentissime leniunt. eiusdem tenera cauliculae a ieiuno commanducata, ita ut succus transglutiatur, mire sanant tusientes, si id adiectis semper impari numero cauliculis per triduum fiat.

Myrrae, styracis, opij, croci, pares mensuras conterito, & de contritis ac permixtis speciebus globulos ex aqua cicerculi magnitudine facito, ac prius quam dormitum eat, tusienti tria catapota deuoranda, id est translutienda dato, super quae tres aquae calidae cyathos potandos adijcto. hoc remedio nocturna tussi laborantem cito liberabis. Ventriculi gallinacei membranam, qua fordes aquiliculi continentur, arefactam terito diligenter, & cum uino potui dato, humidam tussim sedabis. Tussim quamuis grauem maiorum natu intra quinque dies, paruulorum etiam intra triduum sanat, qui sulphuris triti quam tum tribus digitis capere potest, in uino semicocto sorbili per triduum ieiuno, aut per quinque dies dederit.

Hyoscyami — I. sulphuris semunciam, fellis terrae — I. piperis — I. gentianae — I. opij — I. I. marrubij — I. mellis despumati quantum sufficiat supra dictis speciebus, tritis cribratisque miscebis, ac leuiter decoques, inde si quis tussi grauiter conlletabitur, pastillum ad magnitudinem fabae ieiunus mane hauriat, & in noctem cum calida aqua alium pastillum bibat, bonum ualde & utile remedium experietur. Scillae bulbum unum purgatum tribus feruoribus in aqua decoques, & ex eo quod fuerit terrimum fumes — III. panacis & iris illyricae, drachmas quaternas, ammoniaci — II. hae omnia diligenter teres. sed scillam seorsum confricabis, tum omnia confundes, & mellis optimi despumati ad colligendum in unum medicamen quod sufficiat mittes, atque inde laboranti per cocleare bis uel ter diebus singulis dabis, intra dies VII. etiam sanguinem excreantem & uetustae tussis molestia liberabis, dum aut deorsum purgatur, aut per uomitum pituitae interioris collectae humor effunditur. Folia ulmi quae orientem spectant, cum piperis grauis totidem, sed impari numero trita, & cum salerno uino a ieiuno sumpta etiam purulentas tussis potenter emendant. Salis quantum intra palmam tenere potest, qui tussis fiet in portionem ceruise aut curmi mittat & calidum bibat cum dormitum uadit, neque postea loquatur, sed tacitus somnum capiat, cito sanabitur si hoc uel triduo fecerit. Millefolium tritum ex aceto potum tusientibus atque etiam stomacho ruptis & sanguinem excreantibus prodest, similiter prodest quinque folium tritum, atque ex aqua potui datum. Quinque ouorum incoctorum uitelli cum uini ueteris aut nulli cyathis tribus permixti, & calide per triduum poti, excreationes cruentas emendant.

Nuces pinex inanes contuse in olla mittuntur, & quot fuerint nuce, tot hyoscyami unciae & aquae sextarii adijciuntur, haec ad medias decoquuntur, atque inde ad tussis remedium etiam phthifico bibenda ieiuno quotidie potio, etiam ex uino, si non erunt febres, salubriter dabitur. Si de tussi stomachum quis aut latera dolebit, herba uettonice fasciculum cum suis radicibus in olla noua decoquat, cum aquae lixiue 8. duobus, donec ad tertias consummantur, atque inde dimidium cyathum frigidum, cum dolore urgebitur, bibat. Vettonicam, nepetam, pulegium, equali mensura cum uini 8. duobus & salis pulillo, ad heminam decoques, atque inde laboranti tussis, & doloribus stomachi cyathos singulos ieiuno, ut per cocleare paulatim infundas, per triduum dabis. Si quem tussis intolerabilis uexat, de lupi iecore arido uel exulto quantum uoluerit conterat, adijciatque uinum, mel, & aquam tepidam, atque inde ad diem cyathum ieiunus bibat, intra paucos dies mire sanabitur. Inuenta casu in uia portio de cribro impari numero foraminum collo inligata, tussis & suspirio remedio est. Ad tussim nimiam, & ueterem, remedium sic. marrubij sicci P. III. in ollam nouam fictilem mittes, & aequae fontanae 8. XV. & decoques ad tertias. deinde ipsam aquam colabis, & in rudem ollam alteram mittes, atque addes illic mellis optimi 8. I. piperis triti semunciam, & iterum ad tertias decoques, ut spissum fiat. deinde diligenter in uase uitreo repones, atque ex eo ieiunus terna coclearia quotidie fumes. eque prodest marrubij uiridis succus cum mellis despumati pari mensura decoctus, & cocleare pleno mane sumptus & uespere. Herba argemonia contrita, & ex uino uetere diluta potui data, uicem tusientibus prodest, tamen, ut dixi, qui remediandus est ieiunus accipiat. Betae radix pipere adiecto conteritur, & ex eo ad piperis magnitudinem catapota fiunt. inde bina ieiuno data deuorantur, donec tussis uitium confescat. Fabae solidae granum infusum in aqua, adeoque inflatum ut plus humoris nequeat haurire, subito deuoratum, tussim mire tollit.

Lotium humanum uetus adiecto croco, ut odor eius occulatur exhaustum, ueteres tussis, & eos qui crassa pituita uexantur emendat. Si cui salua resiliens tussim mouerit, aliquis ei in frontem sufflet, statim desinit. Ex ouo duro interioris quod est, passio intritum adiectis aequae calidae cyathis duobus si antequam cubitum

cubitum eas biberis, quietiorem a tussi maiorem partem noctis habebis, & eius potionis adfiduitate sanabere. Faba fresca tusientibus in qua allium costum fuerit, maxime prodest, uel ex melle in cibo sumpta, efficaciter remedium praestat. sed & purulentas excreationes cohibet & sanat. Ficus sicca tres

cum hyllopi modico, & paruo rutae fasciculo, & quartario scenogræci purgati, cum aquae nitidae sextario propensa in olla rudi ad medias decoquuntur, & colantur, inde tres potiones per triduum tussi nimia laborantibus dantur, mirum remedium est. Serum ouium decoctum, & cum uino austero depotum, tussi medetur. Sandaracha quoque cum resina terebinthina ex ouo sorbili sumpta, tussim remediatur. Vettonice pollinis drach. II. in passi cretici cyathis duobus permixtae aqua calida, utiliter aduersum tussim bibuntur. Palmare remedium ad tussim sic. feniculi sicci triti XIX. anethi similiter XIX. opij hispani XII. haec iuncta ex melle optimo temperabis, & ex eo nucis auellanae magnitudine cum aqua calida mane ieiuno, uel etiam digesto ad uesperam dabis. Valde bonum & utile ad tussim, quale libet hoc remedium est, apij seminis XIII. hyoscyami XII. anethi XIII. opij XII. mellis quod ad colligendas, & glutinandas species supra dictas sufficiat, cum in puluerem fuerint redactae. Tussis & cruditati medetur hoc medicamen. costi — III. cinnami — II. piperis — V. item piperis longi — V. opij — II. croci — I. mellis quod satis ad haec trita temperanda, & catapota facienda, que cum calida aqua & mane, & sero, sed interiectis uicibus dari oportet, quod similiter, & de supra scripto medicamine fieri debet. Aquam in qua rutam, & hyssopum, & rosam siccam, decoxeris uino immisce, & ita bibendam ieiuno offer tusienti, cito subuenies. In ouum sorbibile mastiche puluerem mittes, sed opus est, ut mox coagiatum statim sorbeas, ne dilutione fiat crusta, quo exhausto facile tussim sedabis, si id saepius feceris. Fabae grana quinquaginta tosta in furno, piperis totidem, tundes & cribrabis, & pulegij tantundem mensurae quantum fabae est in puluerem rediges, ac simul melle consparges, & coques in olla rudi atque agitabis ne comburatur. postea de resecto medicamine per septem dies singula coclearia, siue mane, siue sero, tussis laborantibus dabis, cito subuenies. Herba centaurea trita ex uino dulci bibitur, mire prodest etiam ijs qui sanguinolentum, aut purulentum extussiunt, quos phthysicos dicunt. Vuam passam enucleabis ad ponderis libra sextantem, & diligenter teres, adijcies sinapis optime separatim triti libra sextantem, ac deinde adiecto aceto scillite cum mellis modico teres, & miscebis, ita ut eam spissitudinem habeat, ut pastilluli fieri possint, non tamen grandes, inde qui phthysi & diutina tussis laborat, singulos cum calida aqua ieiunus mane, & similiter dormitum uadens ad uesperam sumat. Cerni pulmones cum suis gurgulionibus uirgulis tenfos, in fumo donec arescant suspende, & ex ijs aliquid cotusum tritumque diligenter adiecto melle, ecligmatis modo phthysico dato, quem sanari citissime uoles. Lacerta uiridis uiua immissa in uas fictile nouum, & cum uini 8. III. decocta ad cyathum unum, incredibilem phthysico prodest, si ex uino eo mane ieiunus bibat cocleare unum. Qui phthysi laborabit, lafer tritum in aqua tepida ieiunus quotidie bibat, potenter remediabitur. Cancros marinos impari numero exustos uel aridos tritos, & baccas laureas impari numero tritas, adiecto melle atque adipe anserina remissa, aequis ponderibus, uniuersa permixta unum corpus facies, atque equaliter in duodecim partes diuides, & in cibo, aut in potione laboranti phthysico dabis, mire proderit. Oua incocta duo in calice diffundes, & deince olei optimi XII. & axungiae uetustissimae in trulla ad calidam remissa XII. & coagitato, ac permixtum phthysico tepidum quotidie da bibendum, donec sanetur, ualde proderit. Qui phthysi afficiuntur, maritima loca uitare debent, atque illic maxime ubi pix conficitur commorari, ibique coclearum carne cum uino excoctarum adfidue uesti. Picem praecoquam, siue quam uiscofam uocant, & rubricam scythicam, quam alij pissaspaltum uocant cum seui ceruini remissi cyatho uno, & lactis bubuli, uel ouilli pari mensura, si quis iam periclitanti phthysico in potu, uel in cibo quotidie dederit, mire ei subueniet. Mus gliris deglutus, & cum oleo, ac sale assatus pleumonitis, uel empyicis cibo datus, mire succurrit, eos quoque qui purulenta excreat celerrime sanat. Marrubij uiridis fasciculum, & ambrosiae fasciculum, & abrotani fasciculum, mitte in ollam semodiale nouam, & uini 8. III. & decoque ad sextarium, tum ex prime herbas, & cola, & adijce in ollam mellis optimi sextarium, & postea decoque ad crassitudinem mellis, ex eo uteris ieiunus quotidie plena ligula ad sanguinis reiectionem sedandam, & ad stomachum confirmandum. Butyrum nitidum, & tantundem mellis optimi despumati coquito, donec color rufus sit, & in pyxide cornea reconde, atque inde mane ieiuno singula coclearia dato, qui pulmonis exulcerati uitio fortidum olet, uel purulentum, & fortidum excreat. Axungiae suilla uetusta unciae tres, ex uini uetustissimi cotyla una decocta, potui phthysicis datae potenter remediatur. Anethi sicci ueteris puluerem, & resinae pitynae puluerem, cum adipe uetere anserino, aut gallinaceo, edendum mane ieiuno empyico coclearia tria, & uespere tantundem dabis, mire subuenies. Ad eos, qui sanguinem excreant remedium efficax sic. turis masculi diligenter triti, drach. II. ammoniaci unam, cum aceti hemina simul contemperabis, ita ut bibi possit, & laboranti ieiuno haemoptoico dabis. Si quis purulentum tussit, ouum crudum cum pari mensura succi de porro sectiuo expressi, tantundemque optimi mellis permixtum, calefactum ieiunus forbeat. Ad excreationem cruentam remedium sic. cocleae elixatae teruntur, & ex aqua calida a ieiuno bibuntur, nec non ad idem cocleae inlorae ex aqua marina coquuntur, & deuorantur. Phthysicis & empyicis prodest aqua in qua cydonea mala cocta fuerint, adfidue propinata. ipsa etiam si in cocta maducentur iuuent. Spongiae africanae exulta cinis cum succo porri sectiuo, haustus empyicos sanat. Rafani cocti cibo sumpti sanguinolentas excreationes celerrime emendant. Gummi optimum in ore solutum, & deglutitum, summo empyicis remedio est. Ruborum in quibus mora nascun-

tur cauliculi teneri tunduntur, ex ijs succus exprimitur, qui in sole ad crassitudinem mellis spissatur agitur, hic haustus sanguinolentam excretionem efficacissime cludit. eorūdem ruborum cauliculi teneri ex uino austeri discocti eduntur. idque uinum etiam merum sanguinolenta excreantibus prodest. Coagulum ceruinum, siue leporinum, siue hedinum, in potione solutum bibitur utiliter ab empyicis, uel hæmoptoicis. ceruini quoque cornus exusti cinis in potione datus similiter medetur. Bubulus sanguis, uel hædinus sanguis recens cum pari mensura aceti discoctus, sanguinem excreantibus prodest, si per coclearia assidue degustetur. Glutinum quo charta glutinatur calidum, in modum sorbitionis hauritur, uel ex aqua calida sanguinem excreantibus datur. Nuclei amygdalarū, triticum, amydon, & menta, trita in qualibet potione utiliter ab hæmoptoicis, uel empyicis hauriuntur. Semen falicis tritum, & ex uino austeri sumptum, sanguinem tussientes silit, & uitium potenter emendat. Hederæ bacca, quæ sunt luteæ, impari numero trita, & ex aqua tepida pota, phthysicos sanant. Herba uettonicæ folia in umbra arefacta, & tinsa cribrataque reponito, atque inde laboranti uulso uictoriati argentei pondus ex passo bibendum sæpe præbet. quidam quo potentius herba huius auxilium facerent, adiecto melle cribratum puluere comprehenderunt, atque inde fabæ magnitudine dederunt laborantibus. phthysicis, uulsi, & reumaticis, eosque qui etiā purulenta excreabant incolumitati solidæ reddiderunt. Ad phthysicos remedium, & præfens, & maximum, nam etiā uitæ dubios sanat, & quibus spes superesse nulla uideatur. equi saluam, uel spumam cum aqua calida bibendam per triduum dabis, etiam quem tussi intoleranda, & diutina laborare uideris, hoc remedio liberabis, ægrū quidem sine cunctatione sanabis, sed equū mors subita consequitur. Oua cruda duo in calicem uerguntur, eod adijciuntur olei optimi — V. gari floris — V. palli cretici — V. cumque hæc in calicem conieceris, axungia uetustissima — V. in uase igne dissolues, eundemque liquorem calidum cæteris rebus adijcies, omniaque pariter super aquam feruentem remittes, & calida phthysicis bibenda præbebis. Herba senecionis uiridis contusa, & expressæ succus ad mensuram cyathi unius per dies singulos potui datus, phthysicis miro remedio est, si inter iectis diebus, uel septies propinetur. Rutæ teneræ contrita cum ramusculis suis, & expressæ succus, cum aliquantulo bitumine, ex uino uetere calido, phthysicis celeriter, similiter, & empyicis in potu medetur. Antidotum phthysicis incomparabile sic. piperis albi ℥ III. myrræ ℥ I. opopanax ℥ I. turis masculi ℥ I. opij ℥ I. croci sicili ℥ I. zingiberis ℥ II. laferis ℥ I. rutæ sicæ ℥ II. abrotani ℥ II. narcissi ℥ II. uettonicæ ℥ II. marrubij ℥ II. pulegij ℥ III. mellis despumati optimi 8. I. uini aminei quartarium, papaueris triti ℥ I. ex quocunque liquore hoc phthysicis propinatum ualde prodesse memoratur, ita ut de contritis diligenter mixtisque speciebus, catapotia fiant magnitudine fabæ, quæ aut integra haurienda, aut liquefacta dentur, & mane & uespera. Trochiscus dielectru præstantissimus ad hæmoptoicos, id est sanguinem, uel excreantes, uel uomentes, uel eos qui maxime cum tussi sanguinem iactant, huius confectio sic. croci ℥ X V. succini ℥ X V. maltiches chiæ ℥ X V. iris illyricæ ℥ X V. opij ℥ II. S. psyllij quod est semen nigrum minutum pulicibus simile — II. S. hoc semen coques in hemina aqua, donec densa fiat, quemadmodum de lini semine, quam colabis postea, & reliqua omnia trita ex hac aqua colliges, & formabis trochiscos habentes maximos ℥ III. S. alios ℥ III. S. minimos usque ad ℥ I. S. Ita ergo facies, ut pro ætate unusquisque, & pro corporis firmitate accipere possit. Ad eos qui sanguisugas in scij deuorant, cimicum in carbonibus positorum fumus remedio est, si ore hianti, & faucibus apertis excipiantur, eijci enim, & expelli deuoratas sanguisugas hac ratione certissimum est. In eo aceto, in quo prius ferrum feruens sit extinctum, butyrum missum, & calefactum paulatim, si absorbeatur eijciat de stomacho sanguisugas. Ad stridorem pectoris deponendum sinapis optimi triti cyathos duos, & mellis optimi despumati cyathum miscebis, & ieiunus die calido, aut in loco tepido gargarizabis, & si non patenti ore humorem decurrere. Ne media doleant, luna septima decima semper alij in cocti terna grana purgata transluti, mire proderit. Corallium tritum ex aqua potui datum, reiectionem sanguinis reprimat. cui rei, & castanæ medentur, si coctæ quam plurimæ manducantur. Ad tussim, Vindiciani medici remedium, singulare. sulphur uiuum teres, & inuolues de axungia porci uetustissima, & dabis ut translutiat tres pilulas prima die, secunda duas, tertia unā. tales autem pilulæ erunt, ut facile transuorari possint, hoc remedium etiam equis tussientibus prodest. Ad tussim remedium efficacæ, herba quæ gallice calliomarcus, latine equi ungula uocatur, collecta luna uetere liduna die iouis, siccata prius in ollam nouam mittitur cum prunis ardentibus, quæ intra ollam mitti debent, superficies sane eius argilla diligenter claudi debet, & calamus inseri, per quem humor, uel fumus caloris hauriatur intra os, donec arteriam omnem, & stomachum penetret. Compositio ad tussim. mellis despumati P. I. anethi feminis — III. piperis — I. hæc diligentissime trita miscentur melli, ut cum usus exegerit, bis in die terna coclearia qui tussi laborabit accipiat. Compositio edigmatij ad pulmonem corruptum reparandum. marrubij fasciculum unum, hyssopi fasciculum I. glycyriæ — III. iris illyricæ — III. inulæ — III. nucis pineas resinofas V. aque 8. V. I. mellis P. V. omnia hæc in aquam nitidam infundes, ita ut ad tertias coquantur, hoc est, ut simul uniuersa ad trisextimum ueniant, posteaquam addideris supra scriptū mellis pondus, ut ad mellis ueniant densitatem, de quibus colatis, & in uitro cōditis, terna mane coclearia, terna uespera, qui supra dicta ualitudine laborabit, accipiet. Descriptio edigmatij ad pulmonem curandum. herbe gladiatoricæ succus, lilij siluatici succus, marrubij succus, equis mensuris parabitur. deinde quantum de tribus speciebus fuerit succi, tantum mellis mittetur, ita ut postea in sextarium huius permixtionis tria coclearia olei uiridis mittantur, quod tandiu postea coquetur, quādiu medicamen ad mensuram

suram mellis ueniat. ex hoc ieiunus accipiat terna coclearia, & post cœnam terna, qui pulmonis uitio laborabit. Confectio uictionis ad ipsam pulmonis causam, olei mollis 8. I. cymini quartarium, lento igni tam diu coques, quamdiu cyminum percoquatur, quod postea colabis, & addes olei chamæmelini heminā, olei anethini quartarium, olei rosei quartarium, olei ranacei heminam, medullæ ceruinæ recentis — III. adipis anserinæ atque porcine recentis — V. I. butyri recentis sine sale — V. I. ceræ punicæ — III. hæc omnia ad uaporem soluta miscentur, & quando æger ungi debet, tolles ex eo — V. I. ad triduanā uictionem, & addes illic succi de fœnogræco — II. febrī fugæ — II. lactis humani quartarium, quod lac sub hora qua æger ungendus est mittatur, nec calefaciat cum cæteris speciebus, & iacens in lecto ungitur lenta satis manu, sed ante lucem postquam unctus fuerit statim lac uaccinum bibat eadem hora multum, non coctum, dum calet.

Ad suspiriosos, uel ad dyspnoicos, & omnes causas arteriarum, de quibus ruptis sanguis emanat, & ad uomitus restringendos, & prouocandos, & ad sitim arcendam, & ad singultus inhibendos, & ad reumaticos, & uulso, remedia rationabilia, & physica diuersa de experimentis. Cap. xvii.

Ad suspirium facit bene acetum, quod scilliticum uocant, cocleario ter quater ue sumptum ad diem. prodest & scilla argilla circumdata, & furno cocta purgatis exterioribus putaminibus, & quod eius tenerimum est tritum, adiectis mellis atticis duabus partibus, & aceti boni una parte, atque ita decocta, & per ligulam unam semel in die sumpta. Profuit multis ad suspirium, uel dyspnoeam depellendam, pulmo uulpis, uel iecur in olla scillæ exustum, atque ad cinerem redactum, & datum ad diem ieiunio, mensura cocleariorum trium, cum aquæ cyathis tribus si febricitabit, si sincerus erit ex uino uetere, profuit, & pulmo cerui eodem modo arefactus, & datus. Prodest suspiriosis hoc medicamentum euidenter, aluminis siffi * VI. opij * I. aqua exigua opium diluitur, miscetur alumini ante trito. sunt globuli cicercis magnitudine, dantur ieiunio ante cibum quaterni, aut quini. hoc medicamentum, & ad sanguinis eruptionem ex interioribus partibus facit, & ad ueterem tussim, & ad phthysicos, uel purulenta excreantes. Hoc quoque medicamentum ad suspirium satis commode facit, sulphuris * I. nitri * I. abrotani, quod tribus digitis comprehendi possit. hæc contunduntur, & teruntur curiose, cum opus est dantur ex ijs ieiuno coclearia duo cum duobus cyathis aceti calidi. Aliud medicamentum strumis, & suspirio efficacæ, facit autem, & ad lumborum diutinum dolorem, & ad paralytin, & ad hydropicos, & ad lienofos, cōficitur sic. brionia, id est albæ uitis radice, * XII. iris illyricæ * XII. ammoniaci guttæ * XII. asparagi radice * VI. scillæ bulbi crudi tenerum ex interiore parte * XII. tragacanthi * VI. ijs mellis miscetur quod sufficit, sed prius contusis diligenter, & tritis donec ceroti habeant temperaturam. inde cum opus est datur ieiuno * I. cum aquæ mulsæ cyathis tribus.

Balsami semen tritum potum ex uino prodest suspiriosis, caducis, phreneticis, pleuriticis, & ad omnia uitia, quæ in thorace subsistunt, pulmonis, & suspirij causis medetur. Thymum trium potum ex uino extenuat, & calefacit quæ sunt in stomacho graua, unde suspirium nascitur, uentrem quoque releuat, sanguinem extenuat, & quæ sunt glutinosa, & herentia in thorace, & faucibus detrahit. Origanum cum croco tritum, potatumque cum uino suspiriosis prodest. Hyssopum quoque aridum cōtusum, & cretum ex aqua, aut uino, aut aceto, aut melle datum, aut decoctum cum aliquo supra dictorum liquorum, suspiriosis medetur. Marrubium aridum tritum cum mellis cocleario sumptum, uel succus eius potus, æque suspiriosis remedio erit. Chamædry extenuata tritaque, & pota prodest suspiriosis, quæ propter crassitudinem suam liquore aliquo etiam aqua extenuari debet, & sic accipi. Herba tinianica contusa, & ex melle cocleario sumpta, suspiriosos curat. rutæ quoque atque herbae blattariæ succus per se datus, aut radices earum in coctæ aqua, & potui data similiter profunt. nec non, & capparidis radices idem præstant, si ut supra scriptum est accipiantur. Resina terebinthina deuoratur ad magnitudinem fabæ ægypticæ ab eo qui suspirio laborat, uini cyatho super sumpto, quæ res magno remedio est. Centauræ tenuis succus quantum nux auellana recipit cum aqua mulsæ datus, uel ianthidis herba quæ humidis locis nascitur unius fructicis, folia trita cum cyatho aquæ data, suspiriosis plurimum profunt uino uti oportet suspiriosos in quo centauræ, absinthij, origani, & tragorigani, & hyssopi, & thymi, & pulegij, & rutæ fasciculi retracti fuerint decocti. Cupressi pilulæ trite potæ ex uino faciunt bene, non solum ad suspirium, sed & ad iocineris, & pectoris, & uulsi dolorem, si fœminis dentur, folia autem eiusdem cum ruta trita, & pota pectoris tollunt dolorem. similiter cortex, & radix cupressi decocta ad eadem profunt, sed faciunt, & ad phalangiorum morsum, si extrinsecus imponantur emplastri more composita. Acetum ex scillæ bulbo factum, mirifice prodest suspiriosis, similiter acetum ex thymo, origano, pulegioque confectum prodest, si assidue degulsetur. utiles sunt inter initia quamuis molesta, suspiriosis sorbitiones de porro capitato factæ, & ex urtica atque nasturcij semine. perungi autem eos oportet rebus calefacientibus certe pyretro cum oleo decocto. gestationes quoque per uiam myrteam profunt, & si super lectum suspendatur illis myrtus, remedio erit. Ad suspiriosos remedium salutare, spumam de ore mule collige, & in calicem mitte, atque ex aqua calida, siue uiro, seu fœminæ quæ hanc molestiam patitur continuo da bibendam, homo statim sanabitur, sed mula morietur. Ad suspiriosos sanandos fel ursinum aqua dilutum bibendum optime datur, intra paucos enim dies potenter medetur. Ad suspiriosos re-

medium potens. herbae salutaris fasciculum, & ficorum africanorum aridorum selibram, ex aquae fluitans heminis tribus decoquito ad heminam, eamque potui dato per triduum. Ad sanguinis eruptionem siue ex arteria, siue ex pulmone, uel pectore, benefacit symphyti radix, quam quidam inulam rusticam, quidam alium gallicum uocant, lota hac aqua frigida, & rasa cultello eburneo, uel osseo, datur sextans librae ex ea, aut eo amplius, uel quantum potuerit debet manducare, & deuorare cui opus est, neque enim amara est. oportet autem eo die acetum non gustet quod interdum per se solum magnifice solet prodesse. sed huius radice effectum resoluit si cum ea detur. Benefacit ad arteriae eruptionem polygoni succus cyathorum duum, aut trium per triduum datus. & plantaginis tritae eodem modo datus succus, plurimum prodest. cretae quoque samiae denarius unus, sumptus ex aquae frigidae rigore detracto, cyathis tribus ualidissime iuuat. herbae etiam polygoni, quae, ut opinor, tinariaria uocatur, fasciculus, quantum manu comprehendere possit, in tribus heminis aquae decoctus ad tertias, recte medetur eruptioni sanguinis ex arterijs, si quis inde laboranti cyathos tres ieiuno per triduum dederit. oportet autem sentienti uulnus interius, loco ipso sed a foris spongiam cum aqua frigida recenti imponere, uel ex aceto acri, sed frequenter mutare, ne concalescens noceat & uetere artus constringi quod plerique medicorum faciunt, ignorantes quia incitatur sanguinis eruptio musculorum compressione. quandoquidem omnis constrictio in utranque partem exprimit uenam. Faciunt, & composita medicamenta ad sanguinis eruptionem, quorum hoc est praecipuum, acaciae succi uncia, hypocythidos, qui est succus rosae siluaticae, quam caninam quidam uocant, uncia Balaustrij qui est flos mali granati, quo coriatij utuntur, uncia, opij semuncia. Balaustrij contunditur, & cribatur, uel siccu in mortario teritur, cetera pridie macerata in aqua commiscuntur diligenter, & pastilli inde finguntur quidam maiores, quidam ad denarii semissem, dantur resoluti iuxta aetatem, uel uirtutem infirmi ex aquae frigidae cyathis tribus, aut duobus. hic pastillus benefacit, & ad dysentericos, & ad torminosos. Alter pastillus ad sanguinis eruptionem mirifice faciens, accipit haec, tragacanthi \times IX. samiae cretae \times VII. rutae ponticae \times IX. glycyrrizae succi \times V. symphyti succi \times VII. gummis \times IIII. hypocythidos succi \times VII. turis \times V. aluminis liquidi \times V. opij \times V. amyli \times VI. myrrae \times V. croci \times VII. plantaginis succi \times III. & passi myconij quod satis erit, tritis diligenter supra scriptis speciebus miscetur. hinc pastilli ad denarios singulos, & ad semisses, qui pro aetate, aut uiribus infirmi ex aquae tepidae cyathis tribus ieiuno dabuntur. Ad reiectionem sanguinis ex ore manantis symphyti radix in uino decocta salubriter bibitur. ligultri quoque succum ieiuno per triduum dato, statim subueniens quae res, & torminosus, & dysentericus est salubris. Si ex quocumque corporis loco sanguis per abundantiam nimiam exuberet, & fluat, herbae fabinae succus quantum uidebitur, siue uiridis, siue siccae contrita, ex uino picato uetere optimo, ieiuno per triduum dabitur, sanabit haec potio etiam in uita discrimine constitutum. facit autem, & ad colicos, & ad dysentericos, quibus tamen decocta datur. Qui subito sanguinis uomitu laborat, corallium contusum, & in puluerem redactum ex potione mixta calida bibat. Ad uomitum nimium reprimendum sulphuris uini pusillum, & ramenti de cornu cerui tantundem, in ouo forbili tritum, & permixtum bibi utile est. His qui cibum non continent, aloes minimum cum frigida aqua potui datum, plurimum prodest. Personaceae herbae radix contusa, adiecto modico sale, & uino sparsa, & quotidie recens imposta super tumorem stomachi, uomicas omnis per sudorem emanatio nesque occultas potenter expurgat. Mandragorae drach. hyoscyami tantundem, & opoponacis idem, croci siculi tantundem, myrrae atque turis similiter, gummis itidem, omnium specierum pares mensuras tere diligenter, & in puluerem tenuissimum redige, atque ex uino uetere collige, paulo crassius quam spissitudo sit mellis, ex eo medicamento ad mensuram uictoriatum, id est dimidium drach. dabis ruptum, & infirmum stomachum habenti in tribus cyathis aquae calidae eunti dormitum, beneficium remedij prima statim portione sentitur, secunda incredibilis profectus est, tertia curatio omnis potentissime explicatur. Ouum incoctum in calicem defunditur, & tecta eius succo marrubij impletur, & in ipsum calicem defunditur, & mellis optimi despumati tantundem, omnia haec in se permiscuntur, ac tepefacta hauriuntur, miro modo uomicas rumpunt, & ad sanitatem laborantem stomachum perducunt. In ouo forbili cinicem unum contritum ieiunus ignorans qui sorbeat, desinet uomere, hoc saepe expertum est. Compositio medicaminis ad arteriam sanandam sic. costi z III. spicanardi z III. piperis z III. radice lappae maioris, id est herbae personaceae z III. haec omnia simul teres, & ieiuno in balneo ex uino candido bibenda protinus dabis. Herbae uettonicae folia arefacta contusa cribrataque profunt suspiriosis, si ex eo puluere coclearia singula ex aquae calidae cyathis duobus ieiuni interiectis diebus, donec sanentur biberint. Aqua quae in arborum lacunis cauisque corticibus consistere consuevit, suspirioso potui data celeriter eum sanat, atque omni periculo liberabit, si adsidue, uel ipsa pura calida, uel mixta potetur. Sitim quamlibet molestam reprimet, si aquam tepidam cum oleo permixtam biberis, & continuo uomueris, de nouoque, si necesse fuerit, id facies, quo sitis maxima confenscit. Gallinaei oui vitellum semicoctum, oleoque permixtum si quis sorbeat, sitire desinet. Lapidem de aqua fontana sublatum statim sub lingua pone, & illic aliquandiu tene, sitire desinet. Glycyrrizae surculum paruam sub lingua habeto, & saluam quae creuerit transglutito, quo facto, neque sities, neque os tibi inarescet. Ad singultus inhibendos, septicam quam bibens in calice acceperis protinus supercilio sinistro imposito, continuo remedium experieris. In aquam calidam manus missa, diuque illic retentae singultus crebriores inhibere dicuntur. Annulus in sinistra manu in medio digito positus, uel ibidem translatus, singultus statim compescit. Si quis singultus aceti scillitici coclearia plenum acceperit, statim singultus desinet, idem praestat, & aquae

fatis

fatis frigide adsidue gustatus, & si quis spiritum introrsum reuocet, & aliquandiu contineat, similiter remediabitur, nec minus huic rei prodest sternutamentum in tempore excitatum. Herbae trixaginis contusa in lignea pila succus expressus cum uino calido potui datus, ruptos, siue uulso, & reumaticos efficaciter sanat. Asparagorum radix ad pondus denariorum duorum, & brassicae folia tantundem men surae contrita atque ex uino nigro, uel austero potui data, uulso & reumaticis mirifice profunt. In pila in qua frumentum tunditur quantumcumque sordium, aut pulueris inueneris collige, itemque in eo loco, uel foramine in quo ianuae pessuli descendunt quidquid reppereris collige, & in unum permisce, & tacite, uel occulto loco in potionem, aut cibum uulsi laborantis insperge, continuo malum dolorque sedabitur. Serpentis senectus id est exuuiae licio alligata, & uulso circumdata mire profunt. Siercus uerris primo uere collectum arefactumque & tritum in portione datum efficacissime uulso, & reumaticos sanat. Ad eos qui sanguinem per os proijciunt remedium tale. testae nucis maioris combustae diligenter terantur, & cum aceto dentur, sed si febricitat cui medendum est, cum posca accipiat pro modo ut causae sunt, aut aetas uniuersiusque patitur, id est unius nucis testae, aut duarum, uel etiam trium dentur. Compositio ecligmatij quod facit ad phthisicos, & ad eos quibus pulmo per distillationem una uulnerata est, iris illyrica — I. spicae celticae — I. hyssopi cretici — I. ameos — II. resinae terebinthinae — II. piperis — II. erui russei — II. butyri — VI. mellis despumati. P. III. & — IX. ea quae in puluerem redigenda sunt tundes, & diligentissime cernes, resinam uero, & butyrum liquefacies lento igne postea melle permixtum totum supra scriptarum specierum puluerem colliges, & simul com maceratum in dolio uitreo repones, utendum cum usus exegerit, ita ut mature ieiunis terna coclearia dentur.

Humerorum, & ceruicium doloribus, & opisthotonicis, & hircosis, & unguibus, & paronychijs, remedia rationabilia, & physica diuersa de experimentis. Cap. XV 111.

Humeri dolorem mustelae exusta cinis tritus, & cum cera permixtus ac subactus, & ceroti more impositus, mire sanat. Ad ceruices, & neruorum subitos, aut ueteres dolores, & contusiones, medicamentum ualde necessarium, quod dialteaton dicitur sic, mastiches — III. olei rosei libram, olei gremialis selibram, uel quod sufficiat, cerae ponticae libram, seu ceruini libram, medullae ceruinae libram, adipis pullinae libram, adipis anserinae libram, adipis scrofinae P. I. foenograci succi heminam, lini seminis succi heminam, ibisci succi heminam, chamamelis fasciculum, anethi furculos VII. mastiche cum oleo rosaceo in mortario conteratur, species uero supra scriptae lento igne decoquantur, & succi cum cera seorsum miscantur, & omnia mixta colentur, sic postea mastiche cum oleo supermittatur, & miscantur omnia diligenter, mixtaeque coagitentur ad focum, & refrigerata in dolio uitreo reponantur, quibus cum opus fuerit ceroti more uteris. Ceruicis dolor inflexibilis, quem opisthotonon graeci uocant, leuiatur urina caprae auribus infusa, aut bulbo trito cum fimo eiusdem caprae ceruici inlito, sed nihil utilius est medicamentum dialteaton de adipe diuersa facto, quod supra scriptum est. Ad ceruicium dolores remedium physici cum sic ieiunus dextram manum salua tange, & dextrum poplitem perfrica, deinde sinistra manu sinistrum & hoc ter per singulos poplites facito, statim remediabis. Butyro, & adipe ursinae peruncte ceruices statim sanantur. Cerae selibram, olei cyprini selibram absinthij uiridis contusi — II. simul ad ignem permisce, & pro ceroto utere ad omnes ceruicium dolores. Rigor ceruicis adipe anserina, uel potius gruina perunctus, uelocissime mollietur. Fici folia, & poma eiusdem immatura contrita, & imposita ceruici subueniunt. Neruorum omnium rigori, & perfrictionibus cito subuenitur malagmate tali, olei laurini P. I. resinae terebinthinae P. I. picis liquidae P. I. axungiae ueteris P. I. decoctis, & permixtis una ijs speciebus nerui rigentes, & offensi salubriter perfricantur. Opisthotonicis, & tetanicis lotium caprinum cum aqua mixtum efficaciter prodest, si ieiunis potui detur. Summum opisthotonicis, & arthriticis remedium, & multis experimentis probatum consistit sic. castorei, piperis albi, petroselini, & quales portiones simul tundes, & cribabis, atque inde coclearia unum cum uno cocleari mellis, & aquae calidae cyathis duobus ieiuno ad diem dabis. Farina lini seminis, addito nitro, ex uino calido in modum malagnatis temperatur, & imponitur ceruicium dolori, statim medetur. Farina quoque hordei cum ficu arida tunsa permixta, & imposita idem praestat. Lenticula in aceto discocta, ceruicibus malagmatis more adposita, dolores earum mitigat. Ad ceruicium tumores sadandos, ouorum uitelli cocti cum adipe anserina inliniuntur, felle caprino equis ponderibus permixto, atque inde ceruices fricantur. Rigores ceruicium seuo bubulo optime perfricantur, nam continuo mollescunt, & dolor omnis abscedit. Herbae uettonicae contrite succus ad scripulos duos adiecto mulso potui datus, dolorem ceruicium leniet, sed febricitanti ex aqua calida dari oportet. Sal in sacco calefactus impositusque humeris, omnem dolorem optime discutit, si adsidue commutetur, ut calidior ponatur, lana quoque succida ex oleo calido humeris adposita medetur. Spongia leuiter mucrone quo homo occisus est adacta, & calida humeris adposita medetur, cetera uero quae sunt in lacertis brachiorum, & cubitis, & digitis, ac neruis, & articulis caularia, acopis, & calefactorijs, & remedijs diuersis curantur quae uarijs locis sunt adscripta. Ad hircos, & alas foetentes remedium sic. hirci maturioris cornu rasum, uel exustum cum felle hirci miscetur, & pondere equo myrra adijcitur, atque inde ascellae demptis prius pilis adsidue perfricantur. Alumen sicillum styraei mixtum, si in unum conteras, atque alas foetidas adsidue perfrices, bonum illis halitum ex-

cluso tetro odore præstabis. Caro uitulina recens cum aceto cocta, madidaque alis imposita, foetore hirci terribilium tollit. Myrra sicca tinsa assidue alas confrica, uitium foetoris mire emendabis. Lacerpitium uetustissimum tunde, cribra, atque inde alas perfrica, similiter proderit. Nitro ex aqua diluto, uel alumine uino remisso utere quam sapissime ad alarum foetentium emendationem. Ad paronychiam, & suppurationes unguiculorum glandem tritam cum sapone adpone, ibiscum quoque cum axungia, & pane trito impone. Ut excussi ungues cito resurgant, quinquefolium cum adipe qualibet tritum imponitur, oleastri quoque folia commanducata recentibus unguum uulneribus recte imponuntur. Paronychia steruus ex auriculis impone, & linteolum super alliga, mirabere remedium. Ad idem uuam passam enucleatam cum ture trito subactam sicut cerotum linteolo inducendam imponi oportet. De paronychia parietem continges, & rursus digitum ducens dices ter, pu pu pu, nunquam ego te uideam per parietem repere. Ad digitorum, & articularum subluuium, uel suppurationem sedandam, atramentum scriptorum ex aceto tempera, & de pinnula inline digitum, uel articulum dolentem, lucernæ quoque fungum contere, & impone paronychia, uel digito contuso. Ad cubiti uitium, uel dolorem spuma argenti trita cum oleo rosaceo, emplastri modo utiliter admouetur.

Ad lichenem, siue mentagram, uel impetiginem, & ad elephantiasim, & lepram, & exanthemata, & maculas, & liuores, tumoresque de facie abolendos, & ad genas scabras, & cicatrices malarum purgandas, & ad lentiginem, & stigmata delenda, uerrucasque tollendas, remedia rationabilia, & physica diuersa de experimentis.

Ad lichenem siue mentagram, quod uitium neglectum solet per totam faciem, & per totum corpus serpere, & plures homines inquinare. nam Soranus medicus quondam ducentis hominibus hoc morbo laborantibus curandis in Aquitania se locauit. huic ergo ualitudini maxime medentur cantharides trita, & inlita cum succo uuae amineæ, & cum seuo ouis, uel capræ, sed prius facie lota, & nitro diligenter curata medicamen imponitur.

Adeps uituli marini imposita mentagræ plurimum prodest. Ficulni caules teneri in aceto excocti triti, & inliti mentagræ medentur. Idem præstat ibisci radix cum lupino, & aceto ad tertias cocta, & adposita. Flos uisci cum calce subactus, & adpositus mentagræ ualde est utilis. Ad impetigines detergendas farinam æri mixtam, cum aceto frequenter inducito. Olei myrtini uncias VI. olei schinini, aut mastichini uncias quatuor. lithargyri uncias III. psimythij uncias duas, cum uino uetere simul teres, & oleum statim postea mittes, & diligenter permiscebis, & sic uteris ad impetigines abolendas. Ad impetigines detergendas lapathi radices cum aceto coques ad tertias, & in eo iure iterum oryzam discoques, & sic ad perducendum corpus uteris. Cucumeris siluatici radices ad tertias discoques, eaque decoctas teres diligenter, & addes lithargyrum, ac sulphur æquali mensura, & ceræ parum, atque inde loca quæ impetigo ceperit perfricabis. Ad scabidam impetiginem scillam albam fumito, & bene contundito, eaque impetiginem inlito, & adficatam aceto acri mixto sale eluito, deinde spuma argenti contusa, & rosa liquida perungito. & cum adficatam fuerit medicamentum, rursus ut supra diximus aceto salso abnito, atque iterum eadem ratione scillam tritam inlito, idque remedium frequenter iterato, donec ad sanitatem perducas. Picis liquidæ optimæ acetabulo uni, adijce farinam ordeaceam, & nitrum, & apium tritum, & sulphur æquis ponderibus, ac superfunde acetum albi acerrimi acetabula duo, & in patina decoque simul, ac postea calidum medicamen linteolo inducito, & sic corpori adponito, non solum impetiginem hoc remedio, sed & lepram sedabis, & scabiem. Impetiginem quamuis inueteratam cito abolebis, si fecula uini qua tinctores utuntur cum aqua permixta locum perunxeris, ita ut dum quinquaginta numeras illic esse permittas, & continuo destringas. nam si diutius fuerit, altius uis eius infidet, & ulcus grande faciet. Glutinum taurinum aceto remissum, adiecto sulfure uiuo leni igne decoctum, ita ut ad mellis crassitudinem perducatur, furculo que ficulno dum coquitur agitatam, ac bis per diem impositum impetigines quas græci agrias uocant potentissime sanat. Formiculas quæ herculanæ nominantur, contritas modico sale adiecto, impetigini adpone, miraberis remedium, nam celeriter expurgant. Impetigines, & lepras hæc compositio potentissime extirpat, turis masculi, nitri, argenti spumæ, sulphuris, æqua pondera, cum aceto acri teruntur, & pinnula imponuntur, siccatumque medicamen eluitur, & rursus inlinitur, assidue elutum, atque siccatum. Si locum quem impetigo adludit auro circumscribas, postea eum omnino non adpetet. Loco quem mentagra obsederit, simum murinum tritum ex aceto oportet imponi, uel eiusdem muris exusti cinerem cum oleo adponi salubre est. Aduersum elephantiasim quod malum plerumque a facie auspicatur, primumque oritur quasi lenticulis uarijs, & inæqualibus, cute alba alibi crassa, alibi tenui, plerisque locis dura, & quasi scabida, & ad postremum sic increscit, ut ossibus caro adstricta, tumescens primis digitis, atque articulis indureat. hic morbus peculiariter ægyptiorum populis notus est, nec solum in uulgo extremum, sed etiam in reges ipsos frequenter inrepsit. unde aduersus hoc malum folia ipsius in balneo repleta humano sanguine parabantur. mustelæ igitur exusta cinis, & eiusdem belluæ, id est elephantis sanguis immixtus, & inlitis huiusmodi corporibus medetur. Nitrum cõtritum, & ex melle, & lacte bubulo impositum elephantiosis prodest. Radix asparagi decocta in aceto, & trita elephantiosis rationabiliter imponitur. Mentastri folia commanducata, uel contrita adposita elephantiosis medentur, cedro quoque tabes illa assidue peruncta sanatur. Fel u-

finum

finum leprosum admodum sanat, si eo assidue perlinantur, adeps quoque eius liuores, & maculas eximit. Apij semen, & anethi conteres, & cum melle miscebis, atque inde malandriosis quantum sufficiat adpones. Inula contrita impositaque primo quidem exulcerabit, deinde expurgata omni lepra, deterfaque putri, & tabida cute, nouam similemque cetero corpori reddet nec cicatrices foedas esse permittit. Allij decocti aqua crura ulcerosa assidue fota celeriter sanabuntur. Herba quæ britannice dicitur, cibo uel potui sumpta, intra diem sextum lepræ molestiam tollit. Lapatii agrestis radices furculo erue, easque sine ferro contunde, adiecto que acri aceto subige, & parum salis misce, atque ex eo omnem corporis asperitatem in balneo cum sudore confrica, cito sanat. Gluten uitulinum aceto remissum admixta modica calce uiua, ut crassitudinem mellis habeat, inlines locis leprosis, atque illic sicari medicamen permittes, efficaciter proderit. Vulpis steruus cum aceto tere, & perungue lepram, cito subuenies. omnem autem lepram inlitis hircinus sanguis emendat. Ad exanthemata curanda ouii cocti nitellus cum melle, & psimythio tritus rectissime adhibetur. Pelliculæ caprinæ ramenta cum punice trita, aceto que permixta exanthematis profunt. Lotio humano si nitrum admiscueris, eo que exanthemata frequenter elueris, reprimentur. Oesypum cum melle corsicano tritum, & adpositum abolet de facie omnes maculas, quidam & butyrum addunt. si uero, & uituli fimus, & fel caninum misceatur medicamen utilius erit, ita ut pariter temperata omnia decoquantur. Coclearum minutarum quæ passim inueniuntur exustarum cinis cum melle permixtus, tollit ex facie uitia omnia, lentiginem quoque, & liuores abolet. Stigmata delentur columbino fimo trito, & ex aceto imposito, ita ut assidue medicamen super ducatur. De tincturis, uel maculis corporis abolendis remedium sic. oculos, uel oua sepia in aqua solue, & cum melle permisce, atque inde maculas perfrica, cito abolebuntur. Lac mulieris puellam nutrientis cum melle, & oleo permixtum omnes etiam uisionum maculas tollit. Si nitrum cum oleo misceas ad spissitudinem mellis, atque inde maculas inducas, mire detergentur. sanguine quoque caprino maculæ contactæ abluuntur. Si autem nescias unde sit macula, ex cepæ succo locum perfricabis, & dulci aqua elues, sesamumque commanducatum super impones, uel bulbum africanum tritum cum aceto impones. Ne cicatrices appareant etiam de ustris, & ut pili renascantur, facies tale medicamen. calcis uiuæ — III. adipis porcinæ coctæ, & colatæ libram permisce, & quanto diligentius tere, uel confrica, atque in modum cataplasmatum adpone. Mastichen, perfonatam, saponem gallicum, ceram ponticam, oleum uetus, spiritum argenti, æquis ponderibus miscebis, & coques ad spissitudinem liparæ, atque inde emplastrum maculis in facie, uel pustulis, & ulceribus adpones. Ad nigredinem, & maculas colli, & uultus purgandas, farinam de faba cum humore peponis id est succo eius interiore miscebis, & facies trachiscos octo, & sicca bis in umbra. ex octo illis quantum sufficiat teres cum aqua, & inlines maculas, atque ita uteris ante balneum, ut siccetur inlito, & sic ingredieris, & cum humorem acceperis in calore, tum perfricabis, & elues. Ad tumorem siue liuorem de facie tollendum, herbam rhodiam ex aceto trita inline, & siccare permittes, atque ita elue. Vrticæ folia contere & ipsa tantummodo cum succo suo cohibendis tumoribus uel abolendis liuoribus frequenter adpone. Ad genas scabras & cicatrices maxillarum remedium sic. chalcitidis drachmas XX. misyos drac. X. croci drach. VI. turis drachmas X. myrræ drachmas V. opopanax drachmas V. acetum 8. V. mellis optimi 8. II. S. quæ sicca sunt tundes & in puluerem rediges & ex eo coques cum aceto, & postea melle admixto simul omnia teres, donec sufficienter medicamen sit spissum uel liquidum, & in pyxide ærea pones, & cum opus fuerit uteris ad perungenda uel superlinienda quæ sunt. Ad genas scabras & scabidas & ueteres cicatrices remedium sic. æris usti & loti, myrræ, opij, drachmas ternas, eadmia usta, & extincta uino drachmas VIII. hæc in puluerem redacta ex aqua fontana uel caelesti teres donec leuia sint, & cum glutinosa fuerint, superaddes mellis optimi despumati cotylam unam, deinde perfricando uel terendo concorporabis omnia, & in pyxide ærea condas, & cum uolueris uteris ad superlinienda quæ sunt. Spongia noua cum aqua salsa calida sapius imposita siccillationes liuoresque detergit. Fimus suillus in testa arefactus & tritus & cum oleo impositus, mire sanat liuores. Appium uiride subtiliter tritum cum ouii albo inlitis, liuoribus prodest. Malua erratica trita & calida panno induta, & oleo peruncta, & sic adposita recentibus siccillationibus ac tumoribus & uexationibus neruorum ualde medetur. Ad pustulas papulasue de facie tollendas medicamen compones sic. sagapeui — II. scobis eburnæ delicatissimæ IX. myrræ II. S. aphronitri II. S. tragacanthi — VI. tinsa hæc & cribrata cum melle liquidissimo & candidissimo teruntur, ita ut crassitudinem habeant mellis densioris. ex eo in balneo uel ante horam lauandi facies diligenter inlinitur, & post balneum eluitur. Ut liuorem de facie tollas, gladiolum herbam palustrem harundine aut osse acuto radicitus auelles, obseruans prorsus ne ferro eam contingas, huius radices tinsa & subacta atque emplastri more adposita, liuores potenter emendant. Radicis, quæ manducatur, id est rasani cortex tritus diligenter & cum melle permixtus inlitisque, siccillationes atque liuores qui ex icibus eueniunt celeriter absterget. Origanum ad summam leuitatem tritum in linteolo uel adpositum, liuores de quo uolueris loco statim tollit, mentastri quoque folia trita & adposita idem præstant. Nitrum ex melle & lacte bubulo tritum atque permixtum adpositumque, ulceribus in facie natis aut factis citissime medetur. ipsium etiam nitrum cum puluere opij & succo taphiæ tritum adpositumque, liuores statim eximit. Caseus caprinus mollis id est recens cum melle subactus impositusque & panno desuper tectus aut linteolo, siccillationes liuoresque celeriter absterget. Mali id est pomi quod manducatur, uel etiam punici corium contusum admixta polenta impositum, & liuores abolet, & dolores sedat. Lau-

ribaccarum quartarium unum, myrobalani semunciam, sœnogræci heminam, serpilli non multum, tunfis quæ tundi oportet, atque omnibus in unum permixtis, medicamen utile abolendis liuoribus facies, quo per triduum concinuum, si ita necesse fuerit uteris. Pulmo ouillus quàm recentissimus protinus dum ad huc tepet adpositus, continuo discutit, & expurgat liuores. Alni folia quàm plurima, & recentia superimponere, & alliga, medebris tumori, liuorem uero etiam eum qui de sanguine collectus uidebitur tolles. Absinthium tritum, & cum melle diligentissime subactum malagmatis modo impositum, liuores cito eximet.

Vitelli ouorum incoctorum coagitati, & inliti liuores qui ex tumore, aut collisione aliqua facti erunt, etiam ueteres, extenuant. Ad lentigines de facie tollendas, lenticulam cum scobe tenui de corno ceruino, & seuum ceruinum pariter diuide, coque, & tere, atque inde faciem, uel ante horam balnei, uel etiam in balneo frequenter inlinito, ita ut quasi pro pane molli utaris. efficacissimum medicamen experieris, sed lenticulæ maior pars sit, cornus, & seui æqualis mensura. Herbam uerrucariam, id est heliotropium contusam, & subactam, adiecta salis mica, adpositamque malandriosis, uel ijs qui uerrucas patiuntur, prodesse plurimum constat. Verrucarum genera omnia fimi canini exulti cinis curat impositus. urina quoque canis cum suo recenti luto inlita plurimum prodest. Sanguis recens muris occisi, uel ipse mus diuisus, atque adpositus, sanat, & abolet uerrucas. Fimus ouillus recens manibus subactus, & emplastri more adpositus, deterget uerrucas. Ad lichenem fabæ farinæ unciam unam, sœnigræci farinæ unc. I. samsuci unciam I. farinæ hordei unciam unam, aphronitri unciam S. sulphuris unciam S. erui farinæ unciam S. hæc omnia in pollinem tenuissimum redacta aceto colliges, & permiscebis, & ita licheni adpones.

Ad omnia stomachi uitia, & ad omnes eius causas, & dolores, & ad omnem cruditatem, atque indigierem depellendam, & ad omnem uiscerum, atque aqualiculi confirmationem, antidota, epithematia, potiones, oxyporia, unctiones, aliaque nonnulla rationabilia, & physica remedia diuersa, experimentis probata, usuique collecta. Cap. XX.

Principale atque unicum remedium ad stomachi, & lateris dolorem, aliaque nonnulla interni corporis mala, seu cum febre, siue sine febre fuerint. est enim compositio mirifica multis omnino necessaria infra scriptis causis, non ignorata quidem antiquioribus medicis propter effectuum probitatem, sed præcipue a Paccio Antiocho auditore Philonidis Catinensis usi illustrata. fecit enim magnos quæstus ex ea, propter crebros successus in uitijs difficillimis, sed ne hic quidem unquam ulli uiuis unio compositionem istam ostendit. post mortem Tiberio Cæsari per libellum scriptum data est, & per eum in bibliothecis publicis posita, uenit in manus nostras, quam ante nullo modo extrahere potuimus, quamuis omnia fecerimus, ut sciremus quæ esset. ipse enim clausus componebat eam, nec ullis suorum committebat, pluraque quàm recipit pigmenta emi, & contundi iubebat, fallendi suos causa, & sane in libello ipse fatetur non a se inuentam, sed usu exactiore comprobata, ad quæ uitia, & cum quibus, & quemadmodum data proficeret. est enim non ignota. ponderibus tamen antiquis, aut adiecit, aut detraxit aliquid, & res quæ in hac compositione sunt, non utique conueniunt ad antiquitatem. interdum enim earum quædam, & non tam multa, quædam minus, & pondere, & numero specierum accipiunt, atque ideo non idem omnibus præstant, cum interim hæc mirifica temperatura composita mirificos effectus habeat. facit uero hoc medicamentum non solum ad stomachi, & lateris dolorem, sed etiam ad plura uitia efficaciter. quamobrem semper habendum est compositum. Percurram autem quàm breuissime ad quæ uitia qualiter datum proffit, ut & in libello eius scriptum est, & ego ex magna parte expertus sum. Sanat ergo morbo committali correptos quos Epilepticos Græci uocant, & furiosos quos mænomenos dicunt.

Item sanat quibus subito tenebræ obuersantur in oculis cum uertigine quadam, scotomaticos hos Græci appellant, uel minus diutino correptis capitis dolore, quem cephalæam appellant, prodest, data denarijs duobus ex aqua mulæ cyathis quatuor, cum remissi fuerint, & si frequenter quibus necessaria est corripiuntur, post binas ternas uel accessiones danda erit. Hæc antidotos Hiera dicitur. hoc enim nomen tribuit ei propter duas causas, ut exillimo, unam, ne nomen eius uerum dicendo, ostenderet quæ esset. Dicitur enim a quibusdam picra, quia amara est, a quibusdam diacolocynthidos. alteram quod ideo inditum est, quo magis sub tanta specie nominis commendaret medicamentum. Sed si longo ex interuallo accessionibus supra scriptis, quibus medendum est uexabuntur, in remissione earum, & in alio atque alio dolore sepius dandum erit medicamentum.

Ita enim, aut ex toto remediabitur, aut certe minuatur impetus ultiorum, & sedabitur, interuallaque maiora accipiet. Dari autem oportebit secundum purgationem bilis. nam fellita, & spumosa, & glutinosa deiciunt qui acceperint, cum ptisanæ cremore, aut cum holere leui ex uirtica, & lapatho, & malua facto. facit bene hæc compositio, & ad suspirium, & ad uocis abscissionem, & ad subitas præfocaciones, ex quibuslibet causa ortas. & ad eos qui sepe exillimant se ab incubone inludi, qui usque eo hac molestia uexantur, ut interdum, & uite periculum adeant. est enim uitium non contemnendum, maxime in processu ætatis, quibus dandum erit medicamentum proximo die eius noctis qua incubonem pertulerint, cum interuallum a somno fecerint, & quod satis sit deambulauerint. dari debet ex aque in qua hylopon, aut marrubium fuerit incoctum cyathis quatuor, uel quinque, ad pondus denarij unius, uel uictoriati, prout res, aut ætas postulauerit. Deinde post horas tres, uel quatuor cremor ptisanæ, aut altera sorbitio leuis detur. facit

hoc

hoc medicamentum ad eos quorum musculi maxillares cum maximo dolore tensi sunt, adeo ut aperire os nullo modo possint. tetanon hoc uitium Græci dicunt.

Item facit ad deprauatam faciem in utramlibet partem, cynicon spasmon hoc ijdem appellant genus morbi, præcipue uero ad pectoris laterisque dolores prodest, ex qualibet causa factos, siue latenti, siue manifesta, aut ex casu aliquo, aut supra uires, & supra modum ponderis portati, uel ex contusione quæ frequenter gladiatoribus accidere in prælusionibus solet. Nec minus eorum maxime sanitati conuenit qui arbore alta delapsi sunt, uel scalis deuoluti, aut excussi rheda, uel curriculo tracti. Sed ijs, id est ex manifesta causa uexatis, cum aceti cyathis tribus, uel quatuor danda erit antidotus. ijs uero qui ex occulta causa laborant, ex aqua mulsa proderit data. Præterea neruorum tensionibus, & contractionibus, atque doloribus omnibus mirifice conuenit. Quamobrem facit, & ad tremulos, & ad sideratione tentatos utralibet, una enim cum contractione, altera cum remissione neruorum conspicitur.

Paralytum hoc utrunque uitium Græci appellant. ad quod etiam cum correpti sunt, prodest ex aqua mulsæ cyathis tribus quatuor uel datum, ad pondus denarij unius, aut uictoriati, admixto castorei denarij semisse. prodest, & ad articulare morbum quem arthritim Græci appellant, & ad spinæ totius lumborum que dolorem ex aqua mulsa datum iuxta uires cuiusque.

Item ad podagram benefacit, nam & in præsentia detractione doloris releuat, & in futurum, omni molestia liberat. dimidio enim celerius sanantur qui acceperunt hoc medicamentum quàm prius solebant sanari. quid dicam quemadmodum proffit ad duritias mammarum muliebrum, quæ cum dolore magno solent nasci, quasque nullum aliud medicamentum releuat, nam has, & ad præsens admodum curat, & in perpetuum ex toto interdum sanat, quas quidem causas plerique medicorum insanabiles adfirmant. carcinoma enim, & cacoethes hæc uitia sequuntur. sed ego honestas foeminas quasdam sepiissime hoc medicamento adfirmo sanatas. illud uero supra omnium opinionem est, quod stomachicis euidenter conuenit, cum sit uirosissimum amarissimumque medicamentum, & stomachus ne aduersum leuia quidem, & simplicia medicamenta aptus sit. Sed disposuimus in huiusmodi rebus potentioris usus rationem sequi. expertus enim quisque intelliget, stomacho quoque hoc medicamentum eximie prodesse. Remediat enim eos, quibus frequenter inacescit cibis, & eos qui stomachi inflationibus urgentur, uel doloribus uexantur adfidue, & uel nauseant, uel nimia salua abundant, uel inedia cõsumuntur, stomachumque ita solutum habent, ut ex eo uarios liquores subinde reijciant, consentiente capite, ut nullum genus cibi continere possint.

Item ad bilem atram generantes, quos melancholicos uocant, benefacit. oportet autem non continentibus cibos, secundum uomitum protinus oleo perunctis, & diutius presse fricatis dari medicamenti denarium unum ex aqua cyathis tribus. deinde artus eorum constringere, & interdum olfactarijs reficere, & commanducatione oliuarum contusarum, earumque rerum quæ stomachum constringere solent, subiectos recubantesque alere, deinde ubi deiecerint solutis uinculis rursum perungere, & fricare totum corpus, atque ita uarietate ciborum, & perunctionis, stomachum proritare, ita ut reficiantur halica ex mulso, aut malorum cydoneorum succo, uel ex granis punice facto, aut si quos magis delectabit, frigida posca, secundum quæ sumpta, & hapala proderunt oua, & intubi cocti, uel non cocti ex aceto dati.

Itemque lactucæ, & caules haplofiles ex posca decocti, aut ungula porcina excocta, & madida. uulua quoque, & murices, & pelorides plurimum inuuant, & pomorum præcipue sorba, & mala orbiculata, & pira scauriana, crustumina signinaque in olla reposta. item profunt uua ex olla sumptæ. Hæc enim, & huiusmodi quæ sunt ijs similia, confirmant stomachum, quibus escis, & in sequentibus diebus uti oportebit, paulatim ad consuetudinem progredientes, donec omni molestia liberentur.

Est & illud stomachi uitium quod cum siccitate, & ardore eius, & siti inrequiebili, & ut ita dicam inextinguibili nascitur. eacausin hoc Græci uocant, ab eo quod exsiccat omnem stomachi humorem. scimus quosdam urnas aquæ bibisse, nec sitim aliqua ex parte in præsentia compescuisse, ad hoc denarius unus, uel pondus uictoriati datum ex aqua frigida cyathis tribus, ita prodest, ut facile abstinere a potu diebus proximis possint.

Lienosis uero ex posca, & iocineris duritiem diutinam habentibus ex aqua mulsa datum satis conuenit. Nec minus hydropticis, quibus datur eadem ratione. Sed ijs per complures dies oportebit in ptisanæ cremore sine ullo alio liquore dari. prodest compositio hæc, & colo inflato, & cæteris intestinis. futuras quoque, uel iam factas uomicas iisdem partibus, aut discutit, aut celerius aperit.

Item menstrua mouet mulieribus quæ difficulter purgantur. dandum autem erit ijs medicamentum ex aqua in qua decoquatur herba quæ artemisia dicitur, aut quæ dictamnus appellatur. Etiam ad papulas, & facrum ignem, uel quam zonam uocant, benefacit data ex aqua mulsa, detracto prius sanguine, si res postulauerit. quod, & in omnibus alijs uitijs supra dictis faciendum est. omnia enim auxilia adhibenda sunt quæ ex usu prodesse comperta habemus, quia adiuta antidotos faciliores habebit effectus. Recipit ergo hæc. Chamædrosis que herba similima quercu folia habet, agarici, cucurbitæ siluestris, quæ colocyntiam appellant, stæchadis, singulorum denarios denos, opopanax, sagapeni, petroselini, terræ mali, piperis albi, singulorum denarios quinos, cinnami, nardispicæ, myrræ, folij, croci, singulorum denarios quaternos, in unum omnia diligenter ponderata contunduntur, & cribrantur, præter opopanaxem, & sagapenum, & myrræ. hæc enim mortario teri debent, adiecto melle tenui, id est, quæ liquidissimo. deinde cæteris permiscantur, quæ & ipsa recipere debent tantum mellis, quantum satis erit ad comprehendenda, & con-

P

tinenda ea, uel conglutinanda. reponitur medicamentum uase uitreo sub signaculo, datur, ut supra diximus, & quemadmodum diximus, cum summa obseruatione pro cuiusque rei causis, uel mensuris, uel necessitatibus. est prorsus sacrum, ut auctor nominis huius appellauit. Si quando autem efficaciore uoluerimus uti, propter difficultatem naturalem uitiorum, aut causarum diuturnitatem, ut si dandum sit furiosis, aut comitiali morbo correptis, uel lumborum perpetuum dolorem habentibus, podagrae ue cruciatibus, cucurbitae siluestris adijciemus ad supra dicta pondera denarios decem, & opopanax, atque sagapeni denarios quinos, quamobrem utraque parata debent esse medicamenta, ut, cum opus fuerit, usus utriusque in promptu sit. illud sane praeter caeteris mihi credas uelim, dum in alijs rebus ipse uim eius experiris, hoc medicamento non solum non noceri stomachum, uerum etiam resciri, & confirmari supra omnium opinionem. Medicamentum, quod proprie aduersus solutionem stomachi facit, & fluorem eiusdem, maxime uero cum infirmi nihil cibi retinere possunt, & quidquid datum est reijciunt, recipit haec, mastiches candidae unciam, tragachanti albi unciam, apolaris herbae radices unciam unam. contunditur tragacanthum cum radice, postea mastiche trita adijcitur, & reponitur medicamentum in uitreo uase, dantur, cum opus est, coclearia bina, aut prout oportuerit plus minusue, secundum uomitum factum ex aqua frigida cyathis tribus. Ad stomachi dolorem, & inflationem remedium, sic. palmarum denarios XX. anesi X. croci X. I. git X. I. I. myrti nigrae baccharum X. I. I. iuniperi baccas enucleatas numero uiginti. contunduntur seorsum omnia, & in unum commiscuntur. deinde sunt pastilli, alij ad mensuram denarij, alij ad pondus uictoriati. datur ieiunis ex aqua cyathis tribus, aut ex protropo musto, quod est passiflorae genus. Medicamentum siccum ad stomachi inflationem, & dolorem, & inedia, mouet, & urinam. Ideo facit, & ad hydropicos, & iecur durum habentes, & ad auriginem. quam quidam regium, quidam arquam morbum uocant. refertur in Musam Antonium. recipit autem haec, aloes denarios V. croci, cinnami, nardi syriacae spicae, afari, xybalsami, mastiches chie, singulorum denarios fenos, dantur coclearia bina, uel terna, ex aqua cyathis tribus. Potio Cosmiana ad omnem internum dolorem, sed facit mirifice ad stomachi dolores, & ad tussicos, & phthysicos, sanguine, & pus reijciantes, & ad iocineris uitia, atque pulmonis, & ad lateris dolorem, nec minus ad torminosos, & conuulsam, aut ruptam aliquam partem intestinorum, & ad destillationes, & ad eos qui somnum nullo modo capere possunt. facit, & ad hydropicos, ficcat enim mirifice eos. componitur sic. dauci feminis denarium unum, alterci feminis denarium I. turis denarium I. A. S. myrrae denarium unum, croci denarium I. A. S. sunt pastilli ad denarij semissem. dantur etiam febricitantibus, & sine febre potissimum pleuriticis, & peripleuromniacis ex aqua mullae dilutae cyathis duobus, phthysicis ex posca. Ad conuulsa autem, & rupta ex melle, & aceto. caeteris ex aqua calida, uel frigida. facit hoc medicamentum etiam ad eos quibus stomachus inacescit. Antidotus, qua utitur Cosmus ad omnia interna uitia, quae supra scripta sunt, nec non, & ad omnes serpentum noxios morsus. Recipit haec, glycyrrizae denarios VIII. S. & tertias uictoriati, uel duas partes, opij denarios septem, & tertias partes uictoriati, uel duas, castorei denarios VI. & uictoriati duas tertias uel partes piperis longi de narios quinque, & uictoriati partem tertiam, piperis albi denarios quinque, & uictoriati duas tertias uel partes, nardi syriacae denarios VI. S. dauci feminis denarios VI. malobathri denarios V. S. cassiae nigrae denarios quinque, & uictoriati semissem, turis denarios V. sil denarios V. & uictoriati duas tertias uel partes, rosae caninae succi denarios sex, acori denarios duos, sagapeni X. I. balsami feminis X. I. scordij X. V. & uictoriati duas tertias uel partes, myrrae X. VI. croci X. VI. & duas uictoriati tertias uel partes, styracis X. II. S. cinnami X. VII. & uictoriati duas tertias uel partes, zingiberis X. VII. & uictoriati duas tertias uel partes, phu X. VII. petroselinum X. III. & duas tertias uel partes uictoriati ponderis partes, foeniculi feminis X. III. saluinae X. III. ruta siluatica X. II. agarici succi X. II. gentianae X. III. iris illyrica X. V. anesi X. III. thlaspi feminis X. VI. & uictoriati tertiam partem. rosae foliorum X. III. misyos X. V. gummis acathini X. II. cardamomi X. III. foeniculi floris X. III. & uictoriati duas tertias uel partes, opopanax X. VI. & uictoriati duas partes, & sextantem, resinae terebinthinae X. VI. & duas tertias uel partes, in uino chio, uel salerno bono odorato, omnia contulsa cribrataque consperguntur, & pastilli inde fiunt diuersi ponderis, uel mensurae quantae auellanae, & quanta faba aegyptia est, qui dari debent, non febricitantibus ex mulso, infirmis ex aqua calide cyathis tribus.

Pulegium tritum, uel in aqua maceratum, adiecto aceti paululo, & potum, nauseam stomachi sedat. Thymbra trita cum melle sumpta pituitam concretam in pectore, & stomachi collectiones extenuat. mar rubium quoque tritum, uel succus eius cum melle epotus, stomachi dolorem protinus tollit. Scordij succus ad mensuram denarij potus, morsus stomachi tollit, datur enim sine febre languentibus ex mulso, febricitantibus uero ex aqua mulla. Polion herba, quae a quibusdam libanotis appellatur, trita, uel succus eius cum melle tenui, id est modico potus, morsui uentris, & stomachicis prodest. Centaurae tenuis succus quantum cicer ex aqua datus, stomachicis prodest. Origanum quoque tritum morsus stomachi sedat, potum ex aqua tepida, extrahit enim concretos liquores.

Profunt etiam quaedam in aqua macerata stomacho, ut pira, mala cydonia, palmae cariotae thebaicae, mespila, capreoli de uite, rosae folia, granorum punici mali succus. benefacit etiam succus malorum cydoneorum per se cocleario sumptus, uel cum alphita, aut alica, aut trago, aut oriza.

Solutum autem stomachum, & omnia reijcientem, initio quidem curari oportet extra, id est forinfecus, imposta ei fertula campana cocta ex uino uetere, aut ex aqua mulla, uel myrteo oleo trita, cum aceto, &

myrra

myrra. nec minus lanam succidam, uel spongiam aceto intinctam, & expressam adponi oportet. faciunt bene, & folia uitis trita, & mala cydonia trita, & palmulae tritae, & emplaltri more cum ceroto ex myrteo oleo facto imposta. & folia tenera rubi, uel lentisci, uel portulacae, aut aizoi, cum polenta, ex aqua frigida consparsa, imposta profunt. fricandae autem erunt haec difficultates stomachi, nec minus scapulae oleo uetere, uel aliquolibet calefactorio unguento. Cibos uero dari oportet huiusmodi. polentam cum passo protropo, uel cum uino salerno dulci, uel faustiano, atque alio eiusdem generis. Item lenticulam cum beta, uel oriza, in coctis illic malis cydoneis, aut palmulis thebaicis, aut baccis myrti, uel folijs, aut granis mali punici, aut lentisci folijs teneris, aut rubi, admixto illic aliquo supra dicti generis uino. panis autem huiusmodi difficultatibus prodest summam fermetatus, edulia quoque profunt haec, intubi, lactuca ex aceto, brassicae, siser, cocleae bullientis frustella, ungelae, turdi, perdices, turtures, attagenae, palumbi, cancri, locustae, loliginis, sepiae, muli, murices, purpurae, peccunculi.

Ad resolutum stomachum dari oportet protinus cum reiecerit panem ex aqua frigida, uel ex posca, & si ne hoc quidem continuerit, statim dare debes lentem, & betam costam, uel alicam, uel oua hapala, uel ungelam discoctam, uel cocleae elixas, aut murices, & aquam frigidam. sed si nihil supra dictorum continuerit, dandus erit uini austeri meri cyathus, & ex interuallo bis tertio rursus idem faciendum erit.

Vinis quoque utendum est satis stomacho utilibus, aut ex baccis myrti factis, aut ex malis cydoneis pressis, aut ex iuniperis, uel hyssopo condito, uel origano, uel ex marrubio, uel ex ruta siluatica, uel ex herba lucernaria, quam graeci phlomon uocant, uel ex scordio, uel ex centaurea, uel ex lycio, uel absinthio, uel ex terebintho, uel ex lentisco, uel ex piris syriacis, uel ex malo granato.

Ad inflationem stomachi, & uentris dolores, dandum est huiusmodi medicamentum, piperis denarios quatuor, castorei X. I. opij X. II. myrrae V. petroselinum X. III. anesi X. III. nardi syriacae X. I. contunduntur, & cribrantur omnia, & permiscuntur, inde datur, & ante noctem, & in noctem coclearium, uel plus, pro cuiusque uiribus, cum cyatho aquae calidae, & mellis quantum satis uidebitur. haec potio somnum conciliat, concoctiones doloresque omnes sedat, praecipue autem prodest mulieri quae colo uexatur, & uiris eodem modo laborantibus conuenit.

Item ad tumores praecordiorum etiam in febris, & ad tussim, & ad lateris dolorem, & ad conuulsa, uel rupta interiora, & ad urinae difficultatem data plurimum iuuat. Cataplasma hoc stomacho imponere non alienum erit. mali cydonei ex farina cocti id est illic inuoluti denarios VI. careotarum pulpae subactae X. III. cerae X. VII. croci X. II. absinthij X. II. olei malini, aut myrti X. III. uino conspergitur crocum, arida tunduntur, cera liquatur. & simul omnia commiscuntur, atque ita adponuntur mane in lecto stomacho laboranti.

Hoc quoque cataplasma stomacho utilissimum est. palmarum interiores partes X. III. croci X. III. hypocyssidos X. I. S. mali cydonei cocti, ut superius dixi X. VI. absinthij succi X. III. floris mali granati X. I. S. feces uini chij X. VI. cerae X. XII. olei myrtini X. XII. chameleae eius quae similia folia habet oliuae, ex aquae coctae X. VI. mirifice enim prodest stomacho, praecipue succus eiusdem similiter impositus ad conuulsa, & rupta conuenientissimum est. Hiera ad stomachum confirmandum, mouet interdum uentrem, interdum urinam, conficitur sic. aloes X. V. xybalsami, acori, croci, nardi syriacae, mastiches chie, singulorum denarios fenos, malobathri X. I. teruntur quam diligentissime seorsum omnia. ac deinde mixta in unum reponuntur. Cum opus est dantur inde coclearia quibusdam duo, quibusdam tria, ex aquae cyathis sex, uel mixtis cum uini cyathis tribus, uel ex quolibet alio liquore, prout conuenit stomacho eiusdem mensurae dabitur.

Pertice cosmiana. hoc medicamentum ad stomachi uitia, & ad coctionem ualde utile est. accipit haec, petroselinum denarios VII. phu denarios III. piperis albi X. XIX. inule X. VI. nucum iuglandium animatarum X. VI. nucum pinearum animatarum X. XII. amij X. VIII. ligustici X. XII. zingiberis X. VIII. carei X. XII. apij feminis X. XII. anesi X. VIII. cardamomi X. VIII. acori X. VI. dauci feminis X. VIII. coriandri feminis X. XII. foeniculi feminis X. VI. facit bene haec compositio cum habeat in se nihil terti medicamenti, ad inflationem stomachi, & cruditates, & acidas rustationes, & ad uentris dolorem, & urinae difficultatem, & ad conuulsa intrinsecus, & rupta omnia, & ad horrores, mouet etiam menstrua mulierum cum difficulter purgantur.

Item detrahit si qua ex partu, aut abortu intrinsecus nocua subsisterunt. datur omnino sine metu, & ieiunis, & ante coenae tempus, & post coenam, ad mensuram denarij unius, uel duorum, ex aquae cyathis tribus. & si plus ponderis quislibet sumperit, non laedet. praegnantibus non est dandum hoc medicamentum nec febricitanti. Antidotum philonianum ad omnes internos dolores, quod ad tensiones stomachi, & empneumatosis praecipue facit, colicis quoque prodest, quibus in dolore ex aqua frigida datur, caeteris ex calida cum oxymelite dari debet, tussim sedat, tertianas mirifice tollit, ante momentum suspicionis datum. omnibus autem ad modum fabae dandum erit, constat ex ijs, croci X. V. pyreti semunciam, euforbij semunciam, spicae nardi semunciam, piperis albi uncias duas semis, hyoscyami — IIS. opij X. III. melior erit si addas petroselinum X. III. dauci cretici X. III. colligitur melle attico, & in uase uitreo sub signaculo reponitur. Stomacho laboranti cocleae profunt, si in aqua ferueant, & sic carbonibus torreantur, atque ita ex cenogaro sumantur impari numero. Stomachum reumatizantem, & dolentem, & languentem, & dissolutum, primum mansio lucida, & non nimium frigida, nec satis calida bene accipit. tum cataplasma fieri debet de folijs uitium, uel si uinea folia non fuerint, de rumicis, siue rubi folijs, uel de ea summitate rubi quae satis tenera est. hoc diligenter teritur cum dactylis quinque minutatim carptis, in aceto diu maceratis.

p ij

Epithematio autem hoc post cataplasma uti oportet, quod fieri debet de plantagine ea, quæ arnoglossos dicitur, cum aceto trita. cibis autem uti debet cui medendum est austeris, & stypticis.

Cataplasma fit stomacho laboranti ex pomis cydoneis optime percoctis, quæ poma manibus subiguntur. deinde rosa sicca teritur, & cribello medicinali cribratur, tum acetum optimi quantum sufficiat adijcitur, & simul omnia permiscuntur, factumque cataplasma stomacho calidum adponitur.

Portulaca, hoc est allium gallicum, coquitur diligentissime, & coctum bene, edetur ex aceto ab eo qui stomachum dolebit, uel uitiosum habebit, cito ei proderit.

Cuminum teres, & uino mixtum dabis bibendum ieiuno si non febricitabit, si febricitabit ex aqua tritum dabis, continuo emendabis stomachi dolorem. Nardum, & mastiche, & semen apij cum bacca lauri, & absinthij semine, æquis portionibus conteruntur, puluis hic super stomachum aspersus mire cum reficit. Absinthij uiridis manipulum, in caccabo nouo fictili cum aquæ hemina decoques ad tertias, & in ipsam potionem mittes mastiches modicum, & piperis triti grana septem, uel nouem, & sic mane ieiuno bibendum dabis, continuo sentiet stomachi laborantis medelam.

Ad stomachi carbunculum reprimendum dactyli in uino austero macerantur, & admixto pomo cydoneo cocto, & rosa, & mastiche, & aloë, & oleo rosaceo, stomacho adponuntur, ita ut cataplasma inde exactissimum fiat. præterea semper ante cibum infirmus stomacho debet accipere mellis atticæ coclearia duo, uel tria pariter in uino austero decocti, quod duplum sit quam mel, uel pro uino austero succus rosarum permixtus detur. siccatur enim stomachum, & recreat dissolutum, & tarde cibum conficiendum confirmat. Mellis libra una, sinapis tostæ, ac post diligenter triti uncia duæ, pariter coquuntur, ex eo plenum cocleare ieiuno, qui stomachi dolore laborauerit datur. Ad stomachum nauçantem, & acefentem, coriandri seminis triti Ϟ III. & lactucæ albæ seminis triti cocleare unum, si hæc aqua permixta ieiunus accipiat, prodest.

Stomachum corroborat herba absinthij decocta cum uino austero, atque ita subinde pota, si febres non erunt, quod si inquietudo fuerit, cum aqua coqui, & dari debet, mirum est.

Ad solitaneos stomachi dolores malagma sic compones, foenigræci cyathum, lini seminis cyathum, ibisci purgati libram unam, aquæ ℥ X. olei ℥ III. spumæ argenti libram unam, ceræ russæ ℞ I. S. hæc omnia in unum incorporabis, & decoques, & cum malagma feceris in pannum induces, & stomacho appones, & circa uiscera, tam diu habebis, & tam assidue adpones, donec dolor abscedat.

Ad stomachum fastidientem escam, & reuocentem, rosæ medium quod semen portat, id est ipsum florem croceum, contundes, & aluminis scissi, cyperi, bdellæ, absinthij succum, meliloti, rosæ siccae, acaciæ, iris illyricæ, olei nardini, ceræ, opobalsami, parës mensuras harum omnium specierum conteres in mortario marmoreo, & stomacho epithematium mirificum superpones, ad ignem, ut est consuetudo, compositum. Epithematium optimum ad stomachum reparandum, mastiches uncias VI. aloës — III. styracis — II. ceræ ℞ I. nardi — VI. hæc pariter miscebis, & epithematium subtile facies, quo multis horis, certe hyeme per totum diem, uti poteris.

Ad dolorem stomachi uettonicæ radicis fasciculum in olla decoques ex aqua, eandemque ollam sub diuo habeto operatam, cum stomachus dolore uexabitur, usque ad tertias eandem aquam excoque, & inde cyathum unum bibendum ieiunus ad diem fume.

Vetricani semen habentem in summo deme, ac diligenter laua, & ex ea forbitionem facito bene conditam sine pipere, suauissime accipieris ad stomachum reficiendum. Lactucæ nigrae semen quod ipsum ualde nigrum est in pila lignea tunsum, cum melle subige, atque permisce, & inde quotidie ieiunus fume cocleare plenum, bene stomacho laborantem accipies.

Ad dolores stomachi ueteres, & ad stomachum fatigatum facies oxyporium sic. piperis seorsum teres semunciam, & bulbos XI. incoctos separatim nimium diligenter teres, & utrumque miscebis, tum adijcies mellis optimi despumati ℥ II. & ita in olla noua coques ad tertias, & fumes ieiunus diurna coclearia singula bina, uel terna tandiu, donec corrigas stomachum laborantem. Butyri libram decoque, quousque inde pars sexta decedat, tum cum eo serpyllum coque, & si patietur stomachus tuus, ieiunus illud fortiter manducabis, sin autem fastidium erit, pulstem facies, & tum in ea mixtum manducabis. Sal tritum ex mulso ieiunus contra dolorem stomachi qui biberit remediabitur. uenter quoque ossifragi arefactus, & potioni aspersus, plurimum prodest. Stomacho exulcerato, cicatricem hoc medicamentum inducet, aloës Ϟ VIII. misyos scripula VIII. turis scripula VIII. tunsa cribrataque, hæc melle optimo comprehendes. si plenius, uel ualidius facere uolueris hoc medicamentum, myrrham, & anethum ex tertio adijcies, & dimidium cocleare cum potione mulsi ieiunus accipies.

Stomachi dolorem concitatissime sedant, absinthij uncia tres, rutæ uncia III. ex aqua ad dimidias coctæ, & ieiuno ad mensuram potionis bonæ potui data. Marrubij uiridis fasciculum decoques ex acetum sextariis tribus, usque ad heminam. tum exprimes marrubium, & adijcies despumati mellis quartarium, & iterum decoques, quousque ad crassitudinem coeat, inde cocleare unum contra dolorem stomachi ieiunus accipies.

Herbæ uerbenæ tunsa, & cribratæ pulueris coclearia quinque, laboranti stomachi dolore dabis ieiuno per triduum, in tribus optimi uini cyathis. cæteris, prout uires erunt, dato, febricitantibus sane ex aqua calida dare debes. sed si quis exulceratum stomachum habuerit, caprinum lac coctum frequenter bibat. Rutæ semen cum sulphure uiuo minore mensura adiecto aceto conterito, atque ieiunus mane gustato, optime aduersum dolorem stomachi accipieris.

Repentinum stomachi dolorem, tres ceputij longi purgati, & singuli cum melle sumpti statim sanant. necnon

necnon, & terræ malum comestum dolores stomachi celeriter castigat.

Solutione stomachi infirmitatemque confirmat ouii semicocti uitellus, & gallæ pars dimidia trita, si ante duas horas quam cibus sumatur, mixta hæc cum uino hauriantur, sed uetere, & tepesfacto. Rancorem stomachi temperat caro uaccina ex uini, & acetum æqua portione discocta, & cibo sumpta.

Inflationem stomachi sedant, marathri, id est feniculi, & apij radices, in uino albo odorato uetere infusæ, de quo si ieiunus quis cyathos duos potet, cum calidæ aquæ cyatho mixtos, optime accipietur. rutæ quoque hortensis paululum cibo sumptum, uel in potione dilutum, atque epotum, inflationes stomachi compescit.

Inflatione stomachi potentissime discutit, simus uituli recens ex uino potui datus, hoc & dolores eius ex frigore, aut cruditate obortos mirabiliter mulcet. Remedium physicum magnum aduersum dolorem stomachi, in lamina argentea scribes, & dices, arithmatio aufer dolores stomachi illi quæ peperit illa. eandem laminam lana onis uiuæ inuolutam collo de licio suspendes, & id agens dices, aufer mihi, uel illi stomachi dolorem arithmatio.

Dolorem, & inflationem stomachi sanat iecur lupi, prius aqua coctum, mox arefactum, & tritum potio nique inspersum. Fastidium stomachi releuat papauer siluestre, quod gallice calocatanos dicitur, tritum, & ex lacte caprino potui datum. Epithema optimum ad stomachum reficiendum, mihi que expertissimum, conficitur sic. mastiches, turis, nardispicæ, aloës, absinthij, singulas uncias, styracis — II. S. croci — II. S. ceræ, & medullæ ceruinæ, singulas libras. styracem, & crocum pridie macera uino ueteri infusum, & sic diligenter tere, medullam, & ceram remitte igni, cætera tunsa cribrataque simul misce, & ce roto superinfunde, & in panniculo utere ad stomachum duabus, uel tribus horis, & si durius nidebitur quam esse debet, oleum nardinum, aut gleucinum adijce, ut mollescat.

Hysopum coctum cum oxymellite ieiunus, uel post cœnam, qui per cocleare quotidie accipiet, facilius conficiet cibum. Radicem feniculi in uini cyathum radito, & priusquam cœnes, uel cum dormitum ibis, potui sumito, quo facto melius digeres. Lasis ueri modicum, ex aquæ frigidæ cyatho dilutum, dormitum iturus bibe, digestorium mirum experieris. Mellis atticæ libram unam, uettonicæ tritæ — III. in unum permisce, & pone, ut conferueat, quod cum refrigerauerit, facies pastillos nucis auellanæ magnitudine, & post cœnam singulos hauries, quo facto apprime quoslibet concoques cibos.

Item aliud embamma digestorium optimum, & utilissimum, sic. ligustici drach. III. gingiberis drach. I. petroselinii drach. I. piperis drach. I. epithymi drach. I. & lasis scripulum dimidium, tunsa hæc, ac diligenter cribrata misceto cum passo, hoc facit, & ad eos qui cibum tenere non possunt, cumque uomitibus reiectant, mox ergo ubi cibum sumperint, dato pastillum ad modum nucis auellanæ de medicamine supra scripto, & ad præsens eos abstine potu, cito remediabis.

Epithematium uehementissimum ad cibum conficiendum, sic. zingiberis ex aceto macerati ℞ I. auri pigmenti ℞ I. feculæ ℞ I. calcis uiuæ drach. II. sinopidis ponticæ ℞ I. lixiuæ ℥ 8. trita hæc in ollam nouam mittes, & feruere facies simul, donec mellis crassitudinem habeant, & cum opus fuerit inducitur pan no calida uisceribus adpones. Cum ibis dormitum, zingiberis modicum sub lingua teneto, & ex posca calida manus laua, optime digeres. Vetricæ — III. iris calydoniæ — III. schoeni — III. cyperi — III. magmatis — III. petroselinii — III. inulæ — II. piperis albi — II. melle colliges hæc omnia trita, & uteris oxyporio optimo ad digerendum, unde etiam cœnatus parum accipies.

Cum te in lecto posueris, uentrem tuum perficans dices ter, lupus ibat per uiam, per semitam, cruda uorabat, liquida bibebat. physicum hoc ad digerendum de experimento satis utile. Pulegium, & nasturcium ex aqua simul decoctum, mane bibe, emendabis, uel discuties cruditatem. Quercus uiridis folia, cum salis spuma contrita, & potui data, remediatur cruditatem. Acorum ponticum trium ex aqua calida, potum mensura cyathi unius, ieiunus stomachum reficit cruditate depulsa.

Is, qui nec potu iuuantur, nec cibo, & stomachi ructus amaros patiuntur centauream id est fel terræ contritam ad mensuram denarij argentei ex aquæ calidæ cyathis tribus bibendam ieiunus per triduum dabis, statim discutietur infirmitas. Succum absinthij, quem Græci chylon absinthiu uocant, auellanæ magnitudine, in aquæ calidæ quartario bibendum da ieiuno, componetur stomachus, & adpetentiam ciborum habebit, quisquis patietur ex infirmitate fastidium. Oxyporium mirum neronianum æstiuum, & hyemale, si ei cum uolueris piperis aliquid adieceris, quod fastidium stomachi marcoremque deterget, conficitur sic.

In multi recentis, & dulcis congium ex uuis albis facti, atque in ollam grandem missi, adduntur cydonea V. non purgata, totidem mala punica, additur, & forborum maturorum sextarius, & rhus syriaci sextarius, croci scripulus. hæc coquuntur, usque ad crassitudinem mellis. postea diligenter colantur, repositum medicamen seruatur in uitro signatum, sed omnino diligenter colatum, ut excrementa omnia separentur, inde datur ieiuno ligula plena grandis. hoc est oxyporium, quo Nero utebatur ad digestionem, quod Marcellus medicus egregius ostendit, quod & nos usu probauimus. Nam & stomachum mire componit, & humores siccatur. excrementa quoque illa data dysentericis, mirabili efficacia profunt.

Ossifragi uenter madefactus adposuusque ijs ad stomachum qui cibos non conficiunt, uel nullus est, uel etiam si tantum manu teneatur, plurimum iuuat. Oxyporium dionysianum ad digestionem, & ad rigorem stomachi, & ad confirmationem aqualiculi, conficitur sic. cydoneorum incoctorum tunforumque sicci ℥ I. mellis despumati ℥ I. acetum optimi ℥ I. hæc in unum permixta uase duplici decoquuntur, donec soliditas ad unum sextarium redigatur, additur pulueris petroselinii — I. cymini semuncia, & bene cõtempera

tum medicamen uasculo uitreo conditur sub signaculo, atque inde cocleare plenum a ieiuno accipitur. Oxyporium olympianum polyetes ad digestionem parandam, accipit hæc. piperis — I. S. zingiberis — I. S. in puluerem redacta & creta hæc, dum ad digestionem temperanda erunt, ex melle dabis.

Oxyporium pancharianum ad digestionem, quod & aqualiculi corruptelas uel aciditates consumit & stomachum marcentem recreat, tertianam etiam cum uino & calida sub hora datum, mire tollit, conficitur sic. piperis uncias quatuor, III. feseleos — I. zingiberis — I. S. ameos — I. VI. anesi uncias duas, libystici — I. S. iuniperi hispani — I. VII. ita ut iuniperum ablutum purgetur sublato semine, & sic teratur. hæc omnia in puluerem redacta reponuntur in doliolo uitreo signato, ligula plena ex mulla aqua datur ieiuno.

Ad cruditatem, quæ nauseam facit, remedium sic. uettonicæ drachma una, in oxymelitis cyathis tribus mixta potui datur. ius quoque pulli uel ubi coctus fuerit, cruditati opitulatur, si in primo prandio sorbeat. Ad digestionem parandam, iuniperi baccarum enucleatarum, & zingiberis, & petroselini macedonici, & piperis uncias singulas, mellis libram unam, quæ sunt sicca tundes uel teres & cribrabis diligenter. postea mel coctum, id est despumatum admiscebis, & uteris medicamine & ieiunus, & post cenam, per cocleare accepto quanta sit magnitudo auellanæ maioris.

Ad stomachi dolorem in impetu colubendum, pomorum cydoneorum cutem tolles, atque inde uncias quatuor, & pulegij unciam unam, piperis unciam unam, zingiberis uncias tres, alij gallici uncias tres, mellis se libram, aceti quod sufficiat adijcies, & diligenter trita omnia permiscebis, atque inde cocleare plenum dabis, etiam cibato. Antidotum acharistum multiplex, mirum. facit ad eos qui escam non digerunt, & qui male ructant, & ad stomachi dolorem, & ad lateris, & uesicæ, & renum molestias, & ad omnia quæ interius causas male ualitudinis habent, id est ad scotum, ad febrem quotidianam, & tertianam, & quartanam, ad sanguinem tussientes, ad suspirosos, ad dysentericos & ad colicos, & ad hepaticos, & ad nimiam uigiliam, & ad strophum, & ad intestinorum dolorem. morsum etiam serpentis curat, ter ad diem uulneri impostum, uel potui datum. confectio hæc est, cinnamomi — I. myrræ — III. piperis — I. castorei semunciam, galbani — I. styracis — I. castiæ fistulæ semunciam, piperis longi — I. costi — I. opij semunciam, spicanardi — I. croci — I. mellis atticæ 8. I. omnia ista tundes diligenter, & cernes bene, & in puluere molliissimum redacta mensurabis, præter opium & galbanum. galbanum in olla noua excoques, ita ut ter bulliat super prunas: opium autem cum uino uetere teres, & permiscebis diligenter, & tum cetera omnia simul permiscebis diu, & diligenter agitata recondes sub signaculo, in pyxide buxæ, aut in doliolo uitreo, & dabis cui uolueris ad modum auellanæ, cum mellis coclearibus tribus, uel quatuor. & postea dabis potionem calidæ aquæ, & cum dederis accipies mercedis quodcumque: multi enim qui cito curati sunt, ingrati extiterunt, propter quod ipsum antidotum acharistum appellatur, id est sine gratia.

Oxyporium quod dicitur chymation, facit ad calculos, & ad renium dolorem, & ad inflationem stomachi, phlegmaticis quoque prodest, & halycis, sed & tortiones & hæmorrhoidas curat, & quæ in ano nascuntur. restringit & melitrua nimia, & hepaticos & splenicos, & tussicos solitaneos curat, & cadiuus prodest, accipit hæc. Inulæ — I. feniculi feminis uncias tres, piperis nigri uncias II. tundes hæc separatim & cribrabis bene, & conficies uel permiscebis melle femicocto, & dabis nucis pôticæ magnitudine cum aqua calida. quidam hoc in oxymelite soluunt, quidam in uino mixto accipiunt, alij consuerunt cocleario accipere purum ad lapides eijciendos.

Descriptio panni rustici facientis ad uiscerum curationem sic. olei P. I. axungia ueteris P. I. butyri P. I. herbæ fabinæ P. I. barbæ iouis P. I. tandiu hæc decoques quandiu herbæ arefiant, postea colantur, & additur ceræ libra, resinæ P. I. farinæ de pulegio P. I. pulueris de bacca lauri P. I. de fumo ouillo unde ouibus in lana hæserit P. I. hæc omnia in unum corpus rediguntur & permiscebuntur, & inde pannus inducitur, & quotiens uolueris reparatus stomacho adponitur. Dia tessaron quod febrem sedat, & uiscera componit. accipit hæc, olei coclearia tria, aceti coclearia tria, mellis boni despumati coclearia tria, uini ueteris boni coclearia tria, hæc tandiu decoquuntur, quandiu omnia ad tria coclearia redigantur, & ita linteo inducta stomacho superponuntur, uel ieiuno tepida per cocleare datur. facit hoc medicamen ad omnes stomachi molestias.

Ad dolorem stomachi, uel tumorum, uel uiscerum infirmitatem, remedium sic. succi ex absinthio 8. I. aceti optimi 8. I. olei mollis 8. I. ceræ ponticæ libram unam, medullæ ceruinæ — III. hæc lento igne decoques usque ad mensuram sextarij. exinde linteum densum tingues, & mature in lecto uisceribus adpones, utendum in horam II. Confectio oxymelis dia scillii, ad stomachi causas sic. scillæ libram comminues de hastula lignea acuta minutissimis partibus, & superfundes illic aquæ nitidæ fontanæ 8. III. ac die tota & nocte coopertum uas in quod hæc miseris, esse permittes. alia die in olla rudi cum ipsa scilla deferuere facies lento igni usque ad sextariū aquæ, tum linteo nitido exprimes scillam ipsam, ut sextarius ille defluat, adijcies huic sextario aceti optimi sextarium, & mellis optimi despumati P. II. rursum in eadem olla feruere usque ad sextariū. tum recondes in ampulla nitida, & signatum habebis, & cum imparationem stomachi senseris, coclearia singula plane tepesfacta ieiunus accipies.

Ad stomachi dolorem remedium physicum sic. in lapide iaspide exculpe draconem radiatum, ut habeat septem radios, & claude auro & utere in collo. Epithematium ad stomachum confirmandum sic, aloes — III. turis masculi — II. mastiches albæ semunciam, styracis — II. croci I. S. meliloti semunciam, ceræ ponticæ uel etiā rufæ — III. nardi — VI. ius absinthij potici — I. hæc omnia separatim tinsa & cribrata miscentur & coquuntur, & inducuntur in panno atque mature stomacho adponuntur. Ad digestionem parandam, quisquis sollicitus erit acorum ieiunus commanducet, & sciaet, radicem quoque amaram & inlotam ieiunus commanducet.

Nec non

Nec non anethi semen etiam uiridis manducatum iuuat. nam & somnum conciliat, & digestionem parat. Cōpositio medicaminis subfragi, quod facit ad digestionem, & uitia stomachi, siue aqualiculi. accipit hæc, petroselini macedonici — II. apij feminis — I. feseleos — V. piperis — V. nepetæ montanæ — III. pulegij sicci quod in fumo non fuerit — III. thymi sicci — I. libystici etiam feminis — II. inulæ radices tinsæ, atque cribratæ — I. zingiberis — I. ex ijs omnibus tinsis, atque cribratis puluerem molliissimum facies. adijcies deinde mellis optimi despumati quantum putaueris mitti oportere, id est ut prope liquidæ, ac temperatæ colligi possint species supra scriptæ, & sic recondes in uase uitreo, & cum uolueris ieiunus, cum tamen te digestum senseris, singula coclearia non plenissima matutinis horis accipies.

Confectio epithematij quod stomachi uetustas causas emendat, & ad digestionem confirmat, accipit hæc. seuum taurinum, ceram, medullam ceruinam, axungiam ueterem, resinam terebinthinam, horum pondera singula æqualia, & mellis uncias tres, mastiches uncias tres, simul miscebis, quæ liquanda fuerint, liquabis igni. Et quæ tundenda, in puluerem tenuissimum rediges, & confectum medicamen linteo teso induces, & stomacho, uel uisceribus adpones, quod tamen ante momentum prandij detrahi conuenit.

Aliud Epithematium quod ad eadem stomachi causas efficaciter prodest sic. styracis uncias duas, aloes uncias duas, petroselini — I. ceræ libram I. nardi libram I. mastiches uncias II. resinæ frictæ pondo S. resinæ terebinthinæ uncias duas, quæ liquida erunt, & quæ tundenda, similiter ut supra scriptis speciebus facies. & similiter medicamen usque ad horam prandij uteris.

Item aliud epithematium, quod arete dicitur, quod facit ad uetustas causas stomachi, accipit hæc. cardamomi unciam unam, libani unciam unam, ceræ unciam. VI. resinæ uncias quatuor, styracis uncias duas, olei cyprini unciam unam, uini ueteris heminam. cardamomum, & libanum semote tundendum, & cribrandum, styrax uino infundendus, & reliqua quæ remittenda sunt, lento igne soluenda, & tum simul omnia permiscenda, quod epithema similiter linteo, aut phoenicio inducendum, & sic ad uiscera adponendum. & in horam prandij si non fatigauerit habendum, ita tamen, ut aduerso pectore cuiuslibet pueri tepesfactum ponatur. Intyba decocta in cibo sumpta, aut eorum aqua pota, stomachum purgant.

Herbam uettonicam mense Augusto lectam cum semine, & radicibus suis, sed sine ferro erutam, arefactam diligenter, & excusam ne terram habeat, contundes, & cribrabis, ac pulueris eius tenuissimi cyathos duos, cum aquæ sextarijs sex in olla noua ad tertias decoques, ollamque ipsam opertam sub diuo repositam habebis, ex qua si quando stomachi ardores concitabuntur, coclearia duo, aut tria laboranti glutienda dabis, mire subuenies.

Herbæ uettonicæ fasciculum, herbæ nepetæ, ac pulegij uirgulas singulas, & salis paululum, cum uini ueteris heminis tribus in olla rudi usque ad heminam decoques, & ieiuno stomachico mane coclearia singula, aut eo amplius dabis. Quotiens stomachi morsus sentire cœperis, glycyrizæ succum de furculo eius trahito, aut ipsam sub linguam ad magnitudinem cicerculi habeto, nec dolorem stomachi, nec sitim senties. Lac bubulum tepidum incoctum, subinde sumptum, exulceratum quoque stomachum sanabit. Coclea cruda deuorata, ita ut dentibus non tangatur, stomachum curat, certe languentem si per triduum sic fumatur, emendat. Cocleas sed ueras africanas conditas ex sale, & paulo olei coctas, sed non purgatas, qui ieiunus ternas, aut quinas quotidie, & frequenter sumpserit, rarissimo stomachi dolore uexabitur. certe si carbonibus tostæ fumantur, melius profunt. Si quis cymini triti ex melle ternam coclearia quotidie ieiunus accipiat, stomachi dolore mire carebit.

Stomacho remedium optimum de experimento tale est. petroselini uncias tres, salis uncias duas, nardi spicæ unciam, amomi uncias duas, hyssopi — II. uettonicæ uncias duas. hæc omnia in cucumam sicilem nouam mittes, quæ sit sextariorum nouem, eamque aqua supplebis, & obturabis, ut modicum spiramenti relinquantur, & decoques ad tertias, ac denuo aqua supplebis, & rursum ad tertias decoques. tunc adijcies mellis optimi despumati quartarium, & tertia uice ad medias decoques, ac postea in uasculo uitreo, aut sicili recondes sub signaculo, atque ex eo aduersum stomachi laborem ternam coclearia ex aqua calida, si febres erunt, aut ex condito ieiunus, si non erunt, sumes.

Ne stomachus perfrigeat unctio saluberrima hæc est. foliorum lauri, & baccarum, feno græci, samfuci, cupressi, roris marini, uncias singulas contundes, & in uini ueteris sextarijs V. per triduum macerabis, quarto die olei boni sextarios tres adijcies, & in olla rudi ad prunas non acres, ita decoques, donec uinum consumatur, tunc colabis, & excrementa, uel sordes abijcies & rursum ollam cum medicamine ad tenues prunas repones, eique addes ceræ nitidæ libram, resinæ terebinthinæ purgatæ se libram. hæc omnia permixta, & coagitata, ad modum ceroti recondes. & cū opus fuerit non solum ad stomachi, sed etiam ad neruorum, & musculorum perfrictionem uteris saluberrimo unguento.

Antidotum Hadriani, quo utebatur Cæsar Augustus, quæ potio dat omni corpori fortitudinem, quisquis enim ea usus fuerit, nec stomachi, nec iocineris, nec splenis, nec cordis, nec lateris, aut polimonis, aut coxarum dolores patietur, sed nec tussim, nec perfrictiones, nec spasmos, nec coli dolores sentiet, nec dysentericus, nec hydropticus, nec suspiriosus, aut cholericus erit. facit etiam hoc remedium contra omnes humores noxios, & omnia uenena, uel maleficia in cibo, aut in potionibus data. compositio ergo eius est talis. feniculi feminis, cymini, gummis thebaici, phu, pulegij, origani, piperis albi, herbæ sabinae, petroselini, cedri feminis, chamedropis, castiæ bonæ, iouis barbæ, rapæ feminis, nardostachyos, iunci feminis, euforbij, echyos radices, hoc est capsellæ, cyperi, pyrethri, trifolij feminis, quo mulieres utuntur in capite, anomii, serpylli sicci, gentianæ, aristolochiæ longæ, rutæ agrellis feminis, omnium supra scriptarum specierum uncias singulas. Item rutæ radiculam, quæ facit ad porcorum incommoda, agni radicem, hociamsani siue agrimonie radicem, dracontem

radicem, quæ radix est quasi costum, & beneolet, acori radicem. harum specierum singulas semuncias adpendes, & omnia, uel infra, uel supra scripta diligenter tunsa, & cribrata, in puluerem tenuissimū rediges, ac postea cum melle attico, quantum ad spissitudinem sufficiat, permiscebis, atque ex eo cum opus fuerit, quanta auellanæ est magnitudo, ieiuno dare debebis.

Confectio acetii diascilii, ad digestionem, & stomachi uitia sic. scillam fumes, & inde tolles durissima quæque, & projicies, deinde omnia tenerima corcides minute, ut habeant libram semis, eamque crudam conijcies in acetii congiū unum acerrimi, & cum diu macerata fuerit, & combiberit, tolles scillam, & exprimes, idque acetum percolabis, & in uas bene picatum repones, eiusque acetii ieiunus mane si forbeas singula, uel bina coclearia, stomachum curabis. & quod ad oris olidi ualitudinem attinet, hoc medicamento odor malus emendabitur, & si in naso polypus fuerit hoc acetum gargarizato eicitur. quod quidem acetū, & ad claritatem oculorum, & ad auditum aurium optimum est, si assidue gargarizetur, ad uocē quoque, & ad suspirium, & ad splenem, optimum remedium est. si quis autem inde ad diem forbeat, uel dimidium cyathum, colorem optimum habebit, & facilius suspirabit, & cibum melius conficiet. Nam si quis multum comederit, & non coxerit, & cibus ei in stomacho inacuerit, forbeat de hoc medicamento, continuo desinet crudus esse ut scias uero quantam uim habeat, etiam caducis datum prodest. Nam si uel duos cyathos caduus inde forbeat, & currat passus milleducenos quinquaginta ieiunus, mire remediabitur, si uel tertio, aut quarto die id acceperit. quod si quis erit in accipiendo quotidie patiens, penitus carebit hoc morbo. hoc medicamen, & uentos eicit, & uenas purgat. Nam is morbus ex uentorum multitudine mouetur. frigeſcit enim corpus de imparatione, & nauſeam facit, & uomitus mouet. Si quis ergo hoc sumat, omnem escam, & potionem bene concoquet, & nulla res ei nocebit. ac si uoles hoc medicamine phthisim fedare, adde uini dulcis paululū, & sic dato mixtum forbeo ieiuno. si quis sanguinem ex creabit, hoc medicamine accepto, facile eicit omnē moleſtiam, & uenæ ei purgabuntur, quodque ad pulmones, & arterias corruptas attinet, per uomitum sanabitur, si hoc medicamento utatur assidue. & si quæ aqua intercutis tenebit, id est si hydropticus erit, sanabitur, faciliusque curabitur si recens morbus fuerit. nam per urinam illum cito digeret, & quod ad splenem attinet extenuabitur. oportet ergo prius uidere unde quis morbus ueniat. si a splene erit, uenter soluetur, aut crura turgeant. dari itaque oportebit mane ieiuno duos cyathos, certe, uel unum cyathum si satis infirmus erit dato. quod si ab ictere erit morbus, mellis cyathum, aut passi commisceas cum cyatho eius acetii, idque per dies aliquot dabis, primum nanque sudoribus uehementissimis, postea etiam urina multa purgabitur, deinde cibum, & potionem libentissime sumet, omniaque cito concoquet. Ad stomachi dolorem arcendum, cymas sinapis uiridis ex aqua diligenter coques in olla noua, easque conditas oleo, & liquamine manducabis, sane obserua, ut paululum salis mittas dum coquuntur, propter Bromum. Mel, rutam, cyminum, piper, simul tere, & utere pro oxygano ad inhibendum stomachi dolorem. Papauer nostrate cū lacte suo simul decoques in aqua, & ipsam aquam diligenter colatam, stomachico cum melle attico potui dabis. Iris tunſæ heminam, cyperi tunſi heminam, in uini aminæi sextarium infundes, ut una nocte macerentur, deinde addes resinæ terebinthinæ — I X. ceræ — I I I. quas cum olei cyprini selibra liquefacies. deinde simul omnia miscebis, & manibus subiges, atque malagmatis more stomacho laboranti adpones. Ceram, adipem anserinam, & butyrum in se decoque, & in panno tenui stomacho calidum adpone confestim dolori stomachi subuenias. Peucedani radicem contritam ex uino qui frequenter biberit, nec stomachi dolorem, nec pulmonis inflationem patietur.

Item ad stomachi dolorem persici folia uiridia teres, & cum axungia uetere purgata subiges, atque in panno ad stomachum pones. idem præstat mentastrum quod supra ripas nascitur similiter impositum. Oxiporium cydonite, quod facit ad stomachum, & tussim, empneumatofum quoque soluit, & digestionē citissimam præstat, conficitur sic. cydonea matura purgabis de foris, & deintus, & pensabis ad pondo tria, coqueſque ex mulso in olla rudi, & cum fuerint cocta, eijcies de olla in catinum, uel mortarium, separabis deinde succum illum quem excocta dimiserint. postea remittes cydonea ipsa in ollā, & tunc addes ibi acetii pondo duo, mellis optimi pondo tria, mali granati expressi sextarium unum, coques postea lento igni donec unum corpus fiat, & habeat mellis spissitudinem, postea autem refundes illud in mortarium, & teres diutissime, donec omnis duritia dissoluatur, & dum teris summam adijcies semunciam zingiberis, & piperis triti — I I. petroselinii — I. & simul iterū discoques, ac postea miscebis mulsam, ubi cocta fuerint cydonea, atque ita in uasculo uitreo recondes, & cum opus fuerit per coclearia ieiunus accipies. Stomachi, & capitis dolores tussim quoque, lōgasque ægritudines curat, & dyfentericis medetur, leptopyreas sanat, dolori etiam faucium, & lynchæ succurrit, tale medicamen. piperis albi — I. S. mellis attici — I. S. aſari — I. uettonicæ, saxifragæ, cassiæ fistulæ, pondus ut supra. hæc omnia trita cum despumato melle miscebis, & dabis cocleariū grāde plenū ex cōdito mixtū, febricitanti uero ex aqua calida. Antidotū multiplex ad multa remedia, recipit hæc. croci scrupulos X V. piperis albi — II. S. amomi semunciam, pyretri semunciam, dauci cretici semunciam, folij malabathri, nardo itachyos, cassiæ, apij seminis, euforbij, rutæ seminis, petroselinii, rosæ siccæ, opij, singulas semuncias, opobalsami — V I. mellis boni P. I I. cinnami — E. si non fuerit cinnamum, mittes cassiæ fistulæ duplum pro eo, & hæc omnia tunsa cribrabis cribello tenui. & sic misceas opium cum melle, & mitte in mortarium, & diligentissime teres donec unum corpus fiat, ac sic omnia permixta mittes in doliolum uitreum. cum opus fuerit, ex hoc colicis fabæ ægyptiacæ magnitudine cum aquæ frigidæ cyathis tribus potui dabis, Iocinerosis, qui icur grauitate dolebunt, cū uino mulso dabis,

dabis, ut supra scriptum est. epilepticis quos caducos dicunt, dabis ut supra. pleuriticis cum aquæ mulsæ dabis cyathis tribus. Stomachum dolentibus cum poscæ cyathis tribus dyfentericis qui perſoluto uentre sunt, cum aqua frigida dabis, periodicis febribus qui laborat, id est accessionibus diurnis, & nocturnis, cum aqua calida dabis. quibus dentes dolent, & quibus sanguis de gingiuis defluit, cum poscæ frigida, aut cum uino dabis, ita ut resolutum in ore teneant. spleniticis ex poscæ dabis. Paralyticis ex aqua calida. præcordia dolentibus, itidē ex aqua calida. tortiones uentris qui patiuntur, ex aqua calida dabis. morſiunculas leues qui patiuntur, ex aqua calida dabis. Secundas etiam mulieribus, que ex partu, uel ex abortu remanserint, discutiet si ex succo scænoegræci cocti, uel ex mulsæ, bibendum detur. Apoflemata etiam & omnia intrinsecus collecta expurgat, ex mulsæ datum, uel ex scæni græci succo. Sicca uero tussi laborantibus ex melle solo dabis. Ad uiam stillantem ex mulsæ gargarizandum dabis. ijs uero qui fungos uenenatos comederint cum oxymellis cyathis tribus dabis. Venenum si quis biberit ex succo ptisanæ resolutum accipiat. In omnibus sane passionibus triduo continuo dabis. si necesse fuerit, iterum alio triduo dabis. omnibus sane quantum fabæ ægyptiacæ granum est dabis. Confectio portionis ad omnem sanitatem utilis, & ad stomachi confirmationem, accipit hæc. lauri baccharum purgatarū unciam unam, myrræ — I. gentianæ — I. aristolochiæ rotundæ — I. puluerem tenuissimū ex ijs speciebus separatim tunſis facies, & postea permiscebis, & repones. & cum uti uolueris, coclearium unum cum portione calidæ aquæ ieiunus accipies, & interpositis diebus cum uolueris iterum accipies. Primo uere tamen incipies hac portione uti, & deinde quomodo uolueris, per tempora triduo continuo uteris. Antidotum quod facit ad omnes dolores internos, & ad stomachum confirmandum, recipit hæc. apij seminis — XXXI. anethi seminis — IX. castorei — VI. piperis — III. opij — III. myrræ — III. hæc omnia separatim tundes, & ex melle optimo temperabis, & cum uolueris dare portione, in modum fabæ globulos facies, & dabis ex condito, siue uino uetere, sed si febricitauerint, ex calida aqua. hæc confectio dicitur athanasia, facit ad lateris, & ad coli, præcipue ad stomachi dolorem. Lini seminis, & scænoegræci, & scæniculi farinæ, singuli sextarij cum aqua mulsæ decocti, & in panno stomacho laboranti, & uisceribus duris adpositi, plurimum profunt. Ad eos quos subito linquit animus, & quibus mens alienatur, aut uertigo est, cocleæ cum suis testis tritæ incoctæ, ita dantur per dies quinque, ut prima die coclea una, cum passi cyatho potanda detur. alia die duæ, cum duobus cyathis, tertia die tres, cum tribus cyathis, quarta die duæ, cum duobus cyathis, quinta die una cum cyatho uno. Potio efficacissima stomachi remedio, sic. apij seminis drach. VI. petroselinii drach. IIII. spicænardii drach. IIII. myrræ drach. IIII. piperis longi drach. V. contrita uniuersa hæc diligenter in unū miscentur, deinde adijcitur mellis optimi despumati quod satis sit, atque in uase uitreo mixta seruantur. inde cum opus fuerit post balneum drach. IIII. aut etiam minus, si infirmior erit qui accepturus est, ex aqua calida, uel ex mulso, in portione dabuntur. Porri capitati excocti in cibo sumpti cum aceto plurimum profunt stomacho laboranti. Vrticæ semen coctum iuuat stomachum, si cum pane manducetur, & cū iure suo. cydonea quoque incocta, in melle seruata, ieiuno data plurimum profunt. Thalassomeli quod iucundissime, & inflationes deponit, & uentrē purgat sine stomachi uexatione. est enim, & odore, & sapore gratissimo, quod hoc modo fieri debet. aqua marina ex alto id est de profundo, uel aqua cælestis cum sale mixta, pari mensuræ mellis optimi despumati permisceatur, & seruiatur in uase fictili. & cum opus fuerit tepefacta potui datur. Purgatorium efficacissimum, quod nec stomachum uexat, nec caput grauat, & bilem deducit. lactis caprini sextarium. salis ammoniaci — II. mellis optimi — I. in unum omnia diu cōtrita, & permixta ieiuno potui dantur. sed post portione diu inambulare debet, ut ipsa portio melius motu corporis proficit. Sambuci liber inter corticem, & surculum rasus, & tritus, adque nucis iuglandis magnitudinem ex aqua, uel mulso potus, miro modo detrahit bilem, ac stomachum releuat. Vettonicæ herbæ folia in umbra arefacta contunde, & cribra, atque ex eo puluere paululum, & mellis decocti cyathum unum misce. atque inde post coenam ad magnitudinem ciceris transfundendum dabis ei qui cibum uomit statim, & non potest continere. Radicem ficulneam uini ueteris cyatho uni in rade, & priusquam coenes, uel cubitū eas bibito, si uitio stomachi laborabis. Laseris ueri modicum ex aquæ frigidæ cyathis quatuor dilue, & dormitum iturus bibe, ut cibum bene concoquas, aut eius radicem gustato dormitum uadens, idem tibi præstabit. Rorem marinum ieiunus commanducet, aut in aqua calida excoctum bibat, qui cruditatem patietur. statim remediabitur. Compositio portionis ad dolorem stomachi, siue ad nauſeam reprimendam sic. herbæ mandragoræ quæ nascitur in locis montanis succus expressus ad ponderis scrupulum dimidium, potatus que ex aqua calida, uel ex mulsæ, nauſeam expellit. abundantiam phlegmatis purgat, sedatque dolorem stomachi, & fastidium discutit. ultra hoc autem pondus ne dederis, quia nullus stomachus uim eius poterit sustinere. Pulegium cum oxymelite decoctum, ad mensuram heminæ tepefactum, ieiuno, & digesto dabis bibendum, non solum stomachum reficiet, sed etiam si circa cor aliquid erit uitij, eadem portione sanabitur. Ad stomachum componendum uteris remedio tali satis commodo. rutam, apium, anethū, cyminum, æquis portionibus coques cum uini ueteris sextarijs duobus, postea addes olei amari 8. I. & iterum coques, uel aliquandiu combullire permittes, atque inde cum utcinque refederit seruit, per globulum lanæ succidæ stomacho quod sufficiat infundes, ita ut postea densus lanæ floccus supra stomachum iacentis ponatur. Post horam quā hoc feceris de nardo tepido stomachum perfricabis, & de sabaſano molli leuiter detergebis deinde infirmum deambulare facies. Confectio epithematij, quod stomachi uetustas causas emendat, & ad digestionem confirmat. ceram, seuum taurinum, medullam ceruinam,

axungiam ueterem, resina terebinthinam, horum pondera singula æqualia mittes, deinde adijcies mellis — III. maltiches uncias tres, quæ liquanda fuerint liquabis, & quæ tundenda tundes. & sic confectum medicamen in linteo adponetur stomacho, quod ante momentum prandij subtrahi conuenit. Item aliud epithema quod efficaciter prodest stomacho, & uisceribus thoracis — II. aloes — II. petroselinii — I. ceræ libram unam, nardi P. I. maltiches — II. resinæ frictæ P. S. resinæ terebinthinæ — II. quæ liquanda sunt liquabis, & quæ tundenda tundes, & permiscebis, & sic confectum medicamen similiter linteo inductum stomacho adpones. Ad confirmandum stomachum, uel conseruandum, si quis infirmus habet de quartanæ labore, epithematium tenue, axungia porcina, butyri, resinæ frictæ, herbæ sabine, ceræ rufæ libras singulas, cerullæ — III. ceræ ponticæ — III. hæc omnia seorsum parata miscebis, & simul decoques, & sic uteris. Descriptio polyarchij ad stomachum post diutinas febrium molestias componendum. cassiæ — I. rosæ sicæ — I. cyperi — I. cardamomi — I. nardostachyos — I. nardi celtici — I. malabathi — I. iris illyricæ — I. œnanthes — I. maltiches chiæ — I. croci — I. amomi — I. meliloti — I. absinthij — I. costi — I. guttæ ammoniaci — I. aloes — I. turis — I. myrræ — I. bdellij drach. V III. styracis drach. X. in uino infusæ, xylobalsami drach. III. schœnanthus drach. III. resinæ terebinthinæ drach. XL V III. nardomyri drach. LX III. ex quo cerotum facies adiectis olei rosæ drach. LX V I. ceræ ponticæ drach. CXX V III. opobalsami drach. X V I. hæc omnia tunsa cribrata, & cetera uino optimo madefacta, simul in mortario colliges, ex quibus trochisci, uel madgalia fiunt. ceroto uero facto, uel puluis supra scriptus, uel ramenta miscentur.

Cordis dolori, & corco, & præcordijs, remedia rationabilia diuersa de experimentis. Cap. XXI.

Præcordiorum dolorē catuli lactentes admoti uisceribus humanis, transferre in se adseruntur, idque exenteratis perfusisque uino deprehenditur uitiatis eorū uisceribus. Ad corcum, carmen in lamella stagnæa scribes, & ad collum suspendes hæc, ante uero etiam cane. corcu necmegito cantorem. utos utos utos, præparabo tibi uinum leue, libidinem discede anonnita. In nomine dei Iacob, in nomine dei fabaoth. Item ad id aliud carmen, corce corcedo, stagnæ, pastores te inuenerunt, sine manibus collegerunt, sine foco coxerunt, sine dentibus comederunt. Tres uirgines in medio mari mensam marmoram positā habebant. duæ torquebant, & una retorquebat, quomodo hoc nunquam factum est, sic nunquam sciat illa gaioseia corci dolorem. Ad cordis dolorem, uel ad eos qui lumbricis in corde uexantur. aquam maluæ cum melle pari mensura permixtam tepidam ieiunii bibant. Ad cordis dolorem herbæ erythrodani, id est caulis purpurei, hoc est marini, uel sisimbriæ succum, ad plenitudinem conchulæ oblongæ, quam Græci telynen, alij chemam macram uocant, cum aqua calida prope noctem dormitum uadens bibat. Pinus uiridis aciculæ contrite ex uino optimo potui date, cordis dolorem sedant, ita ut qui potionem acceperit pinguis escis abstineat. Dolorem cordis leuat cymini æthiopicum manducati fuccus frequenter transmissus. Aduersum cordis pulsus, uel dolorem mirum remedium quod in lamella stagnæa scribes, & phylacterium de styrace subfumigabis, & in collo ex licio suspendes, ita proderit, ut stupeas. Ad dolorem præcordiorum cataplasma egregium. lini feminis sextarium unum, foeniculi feminis sextarium unum ex aqua mulsæ decoques, & in panno calido præcordijs sepius applicabis, mire proderit. Cerotum ualde efficax ad cordis dolorem, ceræ selibram, olei cyprini selibram, absinthij pontici selibram, absinthium tundes, ceram remittes, & permiscebis, ac pro ceroto uteris. Qui præcordiorum ardore uexantur, si etiam febres, & lumbricos habeant, hoc remedio sanabuntur. ouum crudum summiter apertum exinanies, idque implebis oleo uiridi, & defundes, & lotio uirginis pueri implebis, & defundes, tum adijcies parum mellis, & in unum cum oui ipsius interioribus permiscebis, & potandum ieiuno dabis. hoc & stercus uetustissimum, & lumbricos noxios pellit, & febrem acutissimam releuat. Bulbi excocti triti in liti tumorem præcordiorum, & uentris emolliunt. Item proficies si ocimum triueris, & eo præcordia spissius inleueris. Foeniculi farina cum pari mensura mellis decocta, ceroti modo panno inlinitur, & calens tumori præcordiorum imponitur. Malagma ad præcordiorum tensionem, & uentris, ac stomachi duritiem diutinam cum dolore, quod & iecori, & lienis prodest, conficitur sic. ceræ P. I. guttæ ammoniaci P. I. iris illyricæ denarios XXII. opopanax denarios XX. aneli denarios XXV. sœnogreçi feminis * XXV. resinæ terebinthinæ P. I. adipis suille ueteris P. I. aceti acris 8. I. mellis P. II. mel cum aceto permiscendum est, atque illic arida omnia die, & nocte maceranda sunt. Terebinthinam uerò, & ceram, & adipem liquefactam in unum cæteris admiscere oportet, & deinde manibus diutissime subige, donec sine offensione malagma temperatissimum fiat. Ad cordis pulsus, siue salisfactionem, succinū uerum mittes in aqua feruentem, & illic esse patieris, atque inde per triduum laboranti singulos cyathos tepesfactos, si nimium erit frigus dabis bibendos, hoc remediū & hominibus, & animalibus prodest.

Ad hepatis siue iecoris uitia omnia, & molestias uniuersas, remedia rationabilia, & physica diuersa, de experimentis. Cap. XXII.

Putæ siluestris manipulo, in ollam nouam coniecto decocto que ex tribus heminis aque ad heminā, adijcies mellis librā, rursusque feruesfacies, ex eo per triduum ieiuno potum dabis iocineris dolore nimio laboranti.

laboranti. Hircinus sanguis adhuc calens supra prunas excoctus, & cibatu datus ieiuno, iocineroso mederi traditur. Viuerra tosta porcelli lactentis modo inassata, & cibo data ieiuno, mire iocineroso succurrit. Hepatice experta sic. piper album & mastichen equis portionibus tundes & cribrabis, rursusque in mortario teres, atque ita oleo hispano optimo temperabis, ut sit spissum. inde catapotia facies magnitudine ciceris, atque in sole siccabis, ut durecant. tunc in pyxide recondes, & ex his unam pilulam ieiuno in ouo forbili dabis, adijciesque parum falis, sed per triduum dabis. Tumori iocineris adprimere medetur hoc remedium. inulæ radicis uncias tres, quæ Græce dicitur helenium, decoques ad medias in aqua sextarijs tribus, atque heminam ex ea ieiuno in dolore bibendam dabis idque per triduum facies. Ad ueteres iocineris dolores potio optima sic. nardispicæ * VIII. croci * II. myrræ * III. cassiæ * VIII. schœni * VIII. omnia trita & cribrata melle optimo comprehendes & dabis ieiuno in potione * II. ex aqua mulsæ cyathis III. quousque uitium extirpes. Ad tumorem iocineris & ad dyspnoeam remedium sic. petroselinii, costi, chamæpitys, quæ pondera tundes cribrabis & dabis ieiuno epatico duo coclearia cum aqua mulsæ. Melanthium id est git, quantum coclear recipitur, cõtere, & da cum uino tepido dulci bibendum ieiuno epatico. Nimium laudatum iocineris remediū sic. picem duram contere, & ex ea da potandum ieiuno epatico coclear unum cum uino austero. In lamina stagnæa scribe. Itē ^{εγαν}, & desuper nomen eius iocinerosi, cui mederi uoles, scribe. laminam uero licio ligatam collo eius suspendes, mundusque id facito. Absinthij florem, cassiam, crocum, nardispicam, assarum, schœni florem, folium, mastichen, xylobalsamum, amomum, cinnamomū, ad drachmas septenas, aloes indicæ drachmas VI. tundes & cribrabis singula separatim eademque miscebis, atque inde coclearia bina ieiuno epatico cum mulsæ aqua tepida aut uino uetere austero per triduum dabis, quod remediū & ad digestionem, & ad crapulam deponendam facit. Antidotum ad epaticos sic. pelecini feminis, eupatorii, iocineris lupini, picis brutiæ, costi, sœnogreçi, piperis: paria hæc tundes, cribrabis, & melle comprehendes, atque inde catapotia ad ciceris magnitudinem ex aqua calida dabis. Antidotum philonium ad iocineris & ad omnium uiscerum intrinsicum dolorem sic. croci drach. V. pyretri drach. I. piperis albi drach. XX. hyoscyami drach. XX. euforbij drach. I. nardi indicæ drach. I. opij drach. X. quæ sunt sicca tunduntur, cetera in mortario conteruntur, & permixta melle comprehenduntur. Hęc potio his modis ieiunis danda est: coeliacis & colicis, qui sine febre erunt, ex aqua frigida, febriculentis ex aqua in qua anethum ad tertias decoctum fuerit. in declinatione uero febris, ad magnitudinem auellanæ. spleniticis ex aqua cum appare decocta cyathis tribus, magnitudine qua supra. epaticis dimidium auellanæ modum, febriculentis ex hydromellis cyatho, uel ex aqua mulsæ, in qua anethum cum furculis suis fuerit decoctum. orthopnoicis, magnitudine auellanæ remissa in aceti scillitici coclearibus quatuor, ex aqua calidæ cyathis quatuor. ad spasnum & cordis dolorem uel tremorem, ex aqua mulsæ cyatho magnitudine ne auellanæ. Ad lateris dolorem ex aqua mulsæ magnitudine auellanæ, contra noctem dabitur. ad singultus & quibus frigus etiam estate infederit, ex aqua mulsæ, modo auellanæ. phthificis ex succo ptisanæ, uel ex mulsæ cyathis tribus modo auellanæ. dysentericis ex posca cyathis duobus, modo ciceris arietini. Auriginosis ex aqua mulsæ cyathis duobus, auellanæ duplum. dysuriæ & calculo ex aqua cyathis tribus in qua tres manipuli apij fuerint decocti, magnitudine auellanæ. Potio ad epar utilissima, præterea hæc ipsa compertum & præsentaneum remedium est, etiam ad lateris dolorem. accipit hæc. piperis — I. costi — I. lupini sicci amari — I. hæc omnia sicca tunsa cribrata mixta simul repones, cū opus fuerit unū coclear plenum, uel si uires infirmiores sunt, rasum id est ruclatum, cum uino austero ieiuno epatico per dies tres uel quinque continuos dabis. ita ut in eo latere complicatus aliquandiu iaceat, & cooperiat se fagis. & cum coeperit sudare, leuet se & deambulet diu. Item expertum atque utile ad epar remediū, de folijs sicci aridis, id est siccatissimis sub umbra & arefactis, tritis cribratisque, de quo puluere cum condito ad mensuram tria coclearia accipiet epaticus ieiunus, & in eo latere diutule iacebit, deinde ambulabit, & per triduum continuum hoc medicamen accipiet similiter obseruans. Prodest mirifice hæc compositio ad tumorem & dolorem cum duritia iocineris & lienis. item ad renium dolorem benefacit. nam & colorem corporis restituit, qui propter uitia supradictarum partium corrumpitur, pallidusque conspicitur. prodest hoc idem medicamentum, etiam ad aquæ mutationes, id est ad hydropem. conficitur sic. croci * X. nardi * II. cassiæ * II. costi * I. S. schœni * I. cinnami * I. myrræ stactæ * I. mellis optimi * XXV. datur ieiuno quanta faba est egyptia ex mulsæ cyathis III. Remedium efficacax ad iocineris duritiem ueterem, quod & hydropicos, & lienosos, & arquatos, & quibus opus est moueri urinam, potentissime sanat. muliebribus quoque causis prodest, nam & ex partu residua purgat, & matris tumetibus prodest. perducit illud, id est potari, ex mulso uino oportet, conficitur sic. aneli * IX. dauci * III. petroselinii idem, iuniperi idem, silis idem, tragacanthi * I. S. panacis radicis * VIII. iris, myrræ, costi, amomi, singulorum denarios senos, cinnami * III. cassiæ * VI. smyrnij quod est semen holeris atri * VIII. nardi syriacæ * III. acori * VIII. balsami feminis * VI. opij * V. erui moliti 8. I. scillæ coctæ * II. uini chij aut lesbij quod satis erit. pastilli ex his in puluerem redactis, sunt denariorum duum uel trium, & dantur cum opus est ex mulso, ieiuno & digesto. Antidotus, quæ zopyre dicitur, facit non solum ad iocineris, sed & ad lateris, & ad pectoris, & ad uescicæ dolores & ad tussim ueterem, & ad hydropicos, & arquatos, & lienosos, & ad eos qui mala medicamenta sumperint, quæ siue postea data, siue ante pota fuerint, per hoc remedium non nocebunt, conficitur sic. myrræ * VII. S. nardi syriacæ * V. S. croci * I. S. schœni * II. cassiæ * III. cinnami * VI.

piperis albi * I. piperis longi * I. turis * I. scordij * III. polij * III. rosæ aridæ * III. rapæ feminis * III. anatis sanguinis recentis * III. eiusdem aridi sanguinis * II. melle miscetur contusa & cribrata omnia, donec habeat ipsius mellis temperaturam, inde plenum cocleare datur, sed a serpente percussis, aut morsis, ex uino, ceteris ex mulso uel aqua dari oportet. Malagma ad omnem uiscerum dolorem, præcipue ad iocineris stricture, conficitur sic. nardi celticæ id est saluicæ * XI. iris * VIII. meliloti quod a nobis fertula campana dicitur * XXV. cyperi * VIII. ammoniaci thymiamatis, & styracis * VIII. cardamomi * VII. croci idem. omnia supra dicta contusa & cribrata uno die & nocte in uino uetere macerantur, præter ammoniacum, hoc enim aceto dilui oportet. post hæc ceræ P. II. resinæ frictæ P. I. olei rosei P. I. uel tria, ut sufficiens uisum fuerit addentur, liquefiunt que liquefieri debent, & refrigerata atque rasa ceteris miscentur, atque unum corpus ita fit, ut diligentissime subigantur. hoc & ad præcordiorum tensionem benefacit, & ad uescicæ dolorem. Attali regis medicamentum, quod facit præcipue ad iocineris uitia, & ad auriginem, & ad aquam intercutem, & ad lienosos, & ad præcordiorum inflationem, & ad pectoris dolorem, & ad eos qui colorem luridum habent, conficitur sic. croci * X. nardi indici * II. cassiæ * II. myrræ * I. cinnamomi * I. schoeni floris * I. costi — I. hæc seorsum contunduntur & cribrantur, deinde ex lingulis eorum supradictis pondera sumuntur, & in unum melle mixta colliguntur, atque in pyxide argentea reponuntur. inde datur cum opus est fabæ ægyptiæ magnitudo cum mulsi cyathis tribus, si sine febre fuerint, qui sumpturi sunt, si febricitabunt, ex aqua multa dabitur. prodest etiam calculosis hæc compositio, sed ad omnes causas ieiunis & maxime digestis opportune dari debet. Ad dolorem iocineris physicum remedium sic. calculus siue lapillus, qui a calculoso fuerit eiectus, super iecur dolentis alligatus, statim proderit. Glycia pota & uentrem laxabit, & iocineri proderit, & digestionem stomachi opitulabitur, quam glyceam sic facies. acetæ 8. I. mellis P. II. aloes — III. foeniculi radices P. II. quas sublata cortice diligenter siccat, & tundes, atque una nocte in aceto macerabis. postera uero die excoques ad medias & colabis, tunc admiscebis mel & coques sufficienter, atque ab igne sublata refrigerabis ut tepescat, postea aloen teres, & miscebis, præterea apij uiridis pugnum plenum, & tantundem rutæ uiridis addes. hæc omnia ad spissitudinem mellis cocta colabis & refrigerabis, atque inde coclearia terna cum aqua calida ieiuno & digesto per triduum dabis. Item ad iocineris dolorem remedium sic. lupinum, absinthium, costum, foenum græcum sed quod tostum sit, pari pondere hæc sicca tundes, & cribro medicinali cribrabis. unde ieiuno cocleare propensum ex aqua calida per triduum dabis, quod intermissis aliquot diebus, rursus per triduum similiter bibendum dabis. memento tamen ut foenum græcum diligenter torreatur, ut bene tundi possit, & omnia obseruet quæ infra scripta sunt qui remedium accepturus erit. Iecur lupi sublata luna decrescente, in fumo ponitur, & cum siccatum est, teritur, inde particula trita miscetur pulueri equis portionibus facto de foenogreco, lupino, & absinthio & costo, ita ut ex eo quod in se totum permixtum fuerit, mensura coclearis cumulari detur ad diem non febricitanti ex uino mixto, si febricitabit ex aqua. ita ut per triduum, hoc medicamen ieiunus accipiat, & porrecto brachio in dextro latere uel semihora iaceat. inde diutissime deambulet, & tardissime cibum sumat, & obseruet ut illo triduo purissimus & digestissimus sit, & frigidam non bibat, neque salum aliquid aut dulce manducet. Violas agrestes siue siluestres conteres, & succum earum cum pari pondere mellis decoques, & ex eo coclearia terna ieiuno ad diem iecoritico dabis. ad lateris autem dolorem, si ex iecoris causa fuerit, thymi scripulos duos, & aquæ quartarium dimidium ieiunus bibet. Compositio medicaminis ad iecur, quod diatesaron dicitur costi — I. foenogreæ — I. iulæ radices — I. foeniculi radices — I. hæc omnia separatim diligenter tundes & cribrabis, & delicatissimum puluerem mensurabis, & postea permiscebis, sed in sole omnia bene siccato antequam contundas, & in una portione cocleare plenum mitte. sano ex uino, febricitanti ex aqua calida, uel ex multa aqua, ut uentrem soluat, potui ieiuno per triduum dabis, ita ut accepta portione in dextro latere aliquandiu iaceat, & postea diu deambulet, & digestissimus cibos sumat. hoc remedio scitote nihil esse præstantius, etiam si foeminis, sed non prægnantibus detur. De medio osse sepiæ, quod est molle, puluerem facies, & in mixtione conditi optimi iecoritico ieiuno per triduum dabis, ita ut in dextro latere aliquandiu iaceat cum acceperit, & postea diutissime deambulet. Ad iocineris dolorem remedium sic. intyborum succi hemina, aquæ cyathos tres miscebis simul, & calidum dabis, donec totum triduo perbibatur. quod si ex ipso dolore cui medendum est turgidus & indigestus fuerit, porrum capitatum incoctum manducet. Gentianam ex passo decoques & ieiuno iecoritico per triduum bibendam dabis. Piperis albi grana XL. falicis folia ad hanc mensuram, ut fasciculum inter digitos duos & pollicem teneatur, cucumeris quoque quantum tribus digitis tollere potueris, contere in unum, & per triduum iecoritico ieiuno da ex aqua calida bibendum. Costi semunciam, aloes epatitidis — I. mastiches granorum — II. eupatorij — I. piperis — II. amomi semunciam, rhapontici semunciam. aloen & mastichen simul teres & cribrabis bene. reliquas species in pila tundes, & cribrabis bene, & omnes postea in unum confundes, & repones diligenter in pyxide qualicunque. cum uolueris potionem dare iecoris uitio laboranti, in olla uel caccabo rudi sed excocto, quartarium foenogreæ decoques. primam aquam fundes cum feruere coeperit, & aliam fundes cum feruebit. tertiam coques ad tertias, & repones uas in quo ad tertias decoxeris foenum græcum, cum succo & humore suo, & inde potionem in calicem mittes, & addes de puluere supra scripto cocleare plenum. & quando accipit is cui medendum erit, digestus & ieiunus accipiat, & acceptam potionem bene digerat, ita ut eum biberit, tenso brachio dextro iaceat in ipso latere, & hoc

& hoc per triduum similiter faciat. hæc potio iecoriticis etiam ueteres mire sanat. Epaticis herba centaurea ex uino decocta, ac potui ieiunus data, mirifice auxiliatur. Herba uettonica in umbra arefacta puluis, ex aquæ calidæ cyathis duobus, ieiuno iecoritico potui datus, magnifice prodest. Potio saluberrima ad epaticos, à Procliano medico ostensa Ficatium lupi integrum folijs lauri inuolues, & ita ad solem uel ad ignem siccabis, & siccatum diligenter sublatis folijs in puluerem rediges. quem puluerem in uasculo nitido seruabis, atque ex eo coclearia duo, cum piperis granis decem tritis, adiecto melle optimo despumato quantum sufficiat, cum caroeni cyatho, in portione ieiuno dabis, quam prius ferro candenti calcificas, & diligenter in mortario permiscebis, sedentique in lecto dabis, ita ut accepta portione contractis genibus hora integra in dextro latere iaceat, & postea uel una hora deambulet. Herba uerbenæ solstitio lecta puluis, in coclearibus quinque cum uini aminei cyathis tribus, ieiuno potui datus mirifice prodest, sed pro ætate aut uiribus uniuersiusque, potionem dabis. Asini iecur tritum, cum petroselino & nucibus iuglandibus purgatis ac melle inlitis, in cibo datum epatico ieiuno, mirabile est. Procliani medici remedium de experimento, ad epatis suppurationes, & ulcera & apostemata, sic. sagapeni uncias II. myrræ troglodytidis uncias III. cardamomi uncias VI. castorei uncias III. piperis albi uncias duas, aut si album non fuerit, duplum de nigro mittes, opij optimi uncias II. hæc omnia tunsa & cribrata per impubes pueros, aqua pluuiali miscebis, & facies trochiscos de binis drachmis. qui trochisci in umbra, non in sole siccantur. uiris uel senioribus integros, pueris uel minoribus dimidios trochiscos, infusos in aqua calida dabis, id est non febricitanti, cum uini aulteri meri cyatho uno, infirmo autem ex aqua calida dabitur. sed quibus medendum erit nihil pingue manducet, non oleum, non carnem, sed de lenticulæ farina pulstem, cum oxymelle coctam, admixto anetho & pulegio manducet, & postquam excreare uel sitire coeperint, tepidam accipiant, & sensim bibant. Qui palmulas dactylos ex aceto frequenter manducauerit, iocineris dolore carebit. De lupi præda, id est, de reliquijs ueruicis, aut capræ, aut cuiuslibet animantis, quam comederit carnem, uel pellem, uel os, collige & serua. & quando aliquis iecur doluerit, inde cum tange, continuo sanabitur.

Origanum in aqua decoque ad tertias, & postea mitte mellis quod sufficiat atque iterum decoque diligenter ut bulliat, & inde da epatico ieiuno quod satis sit assidue bibendum, ualde subuenies.

Lacertam uiridem prende, & de acuta parte cannæ iecur ei tolle, & in phœnicio uel panno naturaliter nigro alliga, atque ad dextram partem lateris, aut brachij laboranti epatico suspende. sed uiuam lacertam dimitte, & dicito ei. ecce dimitto te uiuam: uide ut ego quemcumque hinc tetigero epar non doleat.

Ad duritiam iocineris molliendam, & quamlibet ueterem dolorem sedandum benefacit cunilæ aridæ, quam satureiam quidam uocant, in puluerem redacta denarius unus, ex mulsi cyathis duobus si non febricitabit, uel totidem calidæ aquæ, si febriculentus erit, assidue datus.

Ad iecoris dolorem potio salubris conficitur sic. piperis — I. eupatorij — I. costi — III. bacani — II. foenogreæ — I. S. omnia hæc trita & creta seruabis, & cum usus exegerit, dabis in uini portione cocleare plenum ieiuno, ita ut in dextro latere tenso brachio iaceat cum acceperit. Epithematium ad iecur sanandum sic. guttæ ammoniaci P. II. ceræ tantundem, olei rosei tantundem, croci — I. guttæ ammoniacæ cum bono aceto teritur, donec bene trita sit, & glutinosa fiat, crocum si siccum est tunsum & cribratum, guttæ ammoniacæ admiscetur, & diu teritur, si humidum est in aceto madefactum primum separatim, deinde cum guttæ ammoniacæ teritur. quibus tritis cerotum de roseo oleo & cera punica factum refrigeratum admiscetur, & tam diu teritur uel subigitur, donec unum corpus fiat, ut magdalia inde formentur, quæ stomacho phœnicio induta imponantur.

Ad lienis siue splenis uitia omnia, & molestias uniuersas, remedia rationabilia & physica diuersa de experimentis. Cap. XXXIII.

Ad lienosos benefacit tamarici longe à mari collecti arefacti & contusi pulueris denarius unus, aut pondus uictoriatum datum ex aqua ieiunus uel ex posca. Prodest lienosis inula arida campana contusa & cribrata mensura denarij unius ex uini ueteris mixti cyathis quatuor ieiunus data.

Potio ad lienosos sic. balani quo unguentarij utuntur, denarios duos, capparis radices * I. hederæ nigre baccarum denarios duos, periclymeni, quam syluæ matrem uocamus * S. galbani denarij S. cardami nigri, id est nasturcij feminis * IIS. piperis nigri * I. scillæ coctæ * II. hæc omnia colliguntur ex melle, fiunt globuli parui, dantur denarij duo uel unus, pro ætate, aut infirmitate, ex oxymelle uel ex aceto mixto, in cyathis quatuor aut tribus. eadem potio benefacit ad hydropicos ex aqua multa data, nam urinam mouet plurimum per quam purgantur. Lienosos sanat, extra cutem impositum, sinapi aceto pridie maceratum & tritum, adiecta lenticula ex aceto cocta. oportet autem a parte lienis impositum medicamentum tam diu illic esse, donec dolorem pati non possint qui utuntur. postea folio calido demittantur, ubi plures eos contingant, dum desinit feruor, alioqui exilient ad primum feruorem, maior enim in cute fit dolor calda tactis. postea ceroto rosaceo eos perungi oportebit.

Aliud lienosis remedium eadem ratione impositum. sinapis cyathos duos, git cyathos duos, nasturcij cyathos IIII. myrobalani corticis cyathos IIII. piperis cyathos II. sinapi pridie aceto acri maceratum, deinde tritum, cõtusis ceteris permiscetur, pannoque inlitum medicamentum imponitur, fascia que

longissima alligatur, uel pluribus in unum committis, quo tardius soluitur. hoc efficacissimum remedium est, & multorum annorum lienosis omnes causas tollit, atque duritiam, sed post hoc, si quæ reliquæ manserint, ammoniaco tollendæ erunt frequenter illic inlito. Infantibus lienosis dari oportebit aquam calidam, in qua candens ferrum dimittatur, uel lac caprinum semicoctum, si capræ tantummodo hedera pascantur. proderit ijs, & sinapi sicum contusum ceroto tenai mixtum, extra cutem impositum, ut fascia diligenter ligetur.

Malagma ad lienosos, & ad iocineris tumorem, sic ammoniaci guttæ pondo I. ceræ P. I. rosæ pondo I. ammoniacum ex aceto teritur, mixto crocomagmate quantum colorare possit. ammoniacum itaque teritur, quousque leue fiat, & mellis crassi habeat spissitudinem. postea cera liquefacta, & rosa adijcitur, ac prius mortario bene, & pistillo comixta, manu utraque subiguntur. facit hoc malagma, & ad luxum, & ad capitis dolorem, fronti superpositum.

Malagma ad lienosos sic. myroalani P. I. aphonytri ✕ X X X. capparis radices ✕ X X V. cardamomi ✕ X X V. ammoniaci guttæ denar. X X X. ceræ P. I. irini olei P. S. cera irino soluitur, quibus ammoniacum aceto dilutum miscetur, postea arida quæ sunt cribrata admiscetur, & sic diu in mortario teruntur. deinde manibus bene subiguntur. Medicamentum Iunij Crispi, quod appellatur ambrosia. hoc ex mulso datum lienosis precipuum præstat auxilium, phthisicis quoque, & ijs qui difficulter ex imbecillitate longa reficiuntur, & qui mali sunt coloris, nec non ad alia multa uitia satis utile est, recipit hæc. croci optimi ✕ I I. cinnami, nardi, costi, cassiæ, myrræ, scæoni floris, singulorum ✕ singulos. ijs contusis, & cribratis mellis attici admiscetur quod satis fit. inde datur ex calida aqua ad supra dicta omnia uitia quantum fabæ noltratis modus est. Lienosis prodest hyacinthi feminis denarius dimidius potus ex aceto, & melle, polion herba, uel tamarici folia, aut eiusdem semen, aut cortex, uel herba, quam nos utrum, Græci ifatida uocant, qua insectores utuntur, similiter pota plurimum prodest.

Ammoniaco denarius dimidius, piperis grana quinque, rubi teneri cauliculi tres, hæc in unum trita miscentur, & dantur omnia ieiuno lienoso una portione, ex acetici semimixti cyatho uno, mire aduersum dolorem, & duritiam lienis prodest. Capparis radices, uel corticis, scillæ bulbi aridi ex interiore parte, radices quoque panacis, singulorum denarij deni, contusi, & cribrati, aceto & melle conspunguntur. fiunt pallilli denariorum singulorum, dantur lienosis ex aceto, & melle. quidam addiderunt ijs, piperis, & uitæ albæ radices denarios decem, tritos, facit hoc medicamentum ijs additis, & ad hydro picos, & ad suspiriosos, est hoc utile de experimento.

Imponenda sunt lienosis, & maxime ijs quorum nimium duri, & tumidi sunt lienes, medicamenta huiusmodi, sinapis, & pyretri, paria pondera ex aceto trita chartæque inlita, quæ horis tribus habeant, deinde cum dolore intolerabilem ferre non potuerint, deducendi sunt in balneum, & ibi in solium calidum dimittendi, & fouendi, præcipue ijs locis in quibus medicamentum habuerunt impositum, sed a fortioribus retinendi sunt in solio. exiliunt enim subinde, & si gere conantur non sustinentes feruorem. a folio uero unguendi sunt oleo, & tergendi, tum cerotum ex rosa imponendum locis perustis, quæ in sequentibus diebus, si satis exusta fuerint, curari debent.

Pinguis fici aridæ contusæ denarios X X V. capparis, radices siue corticis denarios quinque aphonytri denarios quatuor, hylopi fasciculum. contusa hæc, melle temperantur, donec ceroti habeant temperaturam, deinde inlita linteolo super lienem ponuntur, & duabus, uel amphus horis illic habentur. deinde is qui curatur ad balneum ducitur, & in folio calido aliquandiu fouetur.

Malagma lienosis utile sic. ceræ libram unam, ammoniaci guttæ denarios decem. lapidis assij floris, id est cineris denarios uiginti iquinque, balani quo unguentarij utuntur denarios X V I. bdellæ denarios X V I. eroci denarios I I I. resinæ pityinæ ✕ X X I I. olei laurini sextarium dimidium. acetici P. I I I I. hoc genere componitur hoc quod niliacum malagma dicitur. arida ex aceto tam diu teruntur, donec leuia facta habeant mellis spissitudinem, quæ ad ignem soluenda sunt cum oleo, & adipe liquefacta in mortarium super trita infunduntur. deinde uniuersa permixta cum refrigerata fuerint, manibus subiguntur.

Ad lienes qui non ab infantia, sed postea induerunt, malagma sic. myroalani, panacis, pyretri pondo singula, balsami feminis ✕ X. sinapis P. I. ijs tritis acetum acre miscetur, & diu permixtio ista subigitur. cumque ex ea malagma factum fuerit, rubrica coloratur, & imponitur, atque tribus horis habetur. post hoc in balneum homo ducitur, & folio diu fouetur. æris florem tritum bene cum sinapi, aut etiam solum, mittes in acetum, simulque in bucculari decoques. ita ut aliquandiu illic bulliant, & ad similitudinem pulcicula spissentur. postea in uaccinam uesicam calida ea transeres, ita ut duobus digitis liquor huic uesica maior sit, tum spleni fatis calidum medicamen adpones, ligabis fascia, tertia die solues. mirabili gratulaberis remedio.

Guttæ ammoniaci in acetum scilliticum infundes. post biduum ita teres, ut in panno possit induci, quo facto spleni adpones, & fascia diligenter ligabis, & uteris tandiu, donec per se consumatur, & sine balneo abstergeatur.

Ad splenis dolorem expertissimum remedium sic. cardamomi, pyretri, sinapis, turis masculi, aphonytri, equalia pondera de singulis speciebus contundes, & coques in aceto scillitico, & in unum miscebis, locumque cui medicamen adpones, frequentius detergebis, & adpositum mane medicamentum in horam septimam esse patieris. postea eum cui medebere, ad balneas ire præcipies, atque in calida diu foueri facies.

Ad splenem remedium mirum sic. picis duræ optime trite — I. & costi triti — I I. permiscebis, & ex eo singulas portiones ex uino ueteri mane ieiuno per triduum dabis, ita ut in sinistro latere qui accipit diu iaceat. Ad splenis dolorem remedium efficax sic. gallas de quibus encaustum fit, quantas uolueris pone super carbones uiuos, & exures non nimie, ita ut puluerem de ijs in quo sit aliquis sapor gallarum facere possis. de quo puluere optime trito coclearium plenum mittes in potionem uini uetustissimi, & potetur. Ebuli contusi succum coclearia tria ex uino ueteris cyathis tribus per triduum da lienoso

da lienoso bibendum, ita ut ebulum semper secum habeat qui remedium accipit, nec terra ipsum ebulum ferrum ue tangat. Cornum bouis combures ex ea parte qua capiti adhæret, & in puluerem tenuissimum redige, atque ex eo puluere coclearia duo, cum aquæ calidæ cyathis tribus, & paululo acetici, ieiuno splenitico per triduum da bibendum. Cataplasma ad splenem, quod Ianuarius medicus ostendit, sic. pyretri — I I I. myroalani — I I I. grani sinapis — I I I. cardamomi — I I I. urticæ feminis — I I I. piperis — I I I. hæc omnia teres, & cribrabis diligenter, & cum aceto scillitico permiscebis, ut unum corpus facias, atque inde cataplasma in panno denso supra splenem impones, sed prius locum ipsum cui medicamen impositurus es, ex nitro aqua remisso lauabis, ita ut spuma, uel pinguedo nitri illic adhæreat.

Cataplasma ad splenem de experimento sic. allium purgabis, & ante diem in acetum acerrimum infundes mature, cum positurus eris, teres cum ipso aceto, uel de aceto sublatum, ita ut spissum sit sicut cataplasma, & tepidum supra splenem adpones, & fascia conligabis, & uteris, usque ad horas prandij. hoc si triduo continuo usus fueris, mirum remedium experieris, sed patientia opus est aduersum uim medicaminis, quod plus proderit, si postea balineis utaris, & in folio calido diu fouearis. Herba cyclaminis quæ orbitalaris appellatur radix suspensa collo, ita ut contra lienem dolentem sit alligata, efficaciter medetur. Porri primitiuum sectiuum succus expressus, & aceto pari mensura immixtus, absorptusque a lienoso sæpius prodest. Chamepitys cum oxymelle, & absinthio paribus mensuris decocta, & potui data, utiliter lienosis occurrat. Herba salutaris, id est spina alba, qua Christus coronatus est, quæ uelut uiam habet, lienem leniter in eodem loco perfricata sanabit.

Equi lingua arefacta, & ad leuitatem trita, atque ex uino potui data, protinus utilitatem suam sedato lienis dolore manifestat. Stercus mulinum cum oxymelle lienosis potui datum dolores efficaciter tollit. Hircinus splenidus, id est statim ubi de pecude sublatus fuerit, super lienem hominis impositus, & alligatus mire dolorem intra paucos dies auferet, si postea ad fumum suspendatur, ut illic arefcat. Hædinus uero lienem similiter, ut hircinus super splenem infantis adpositus, & tumores, & dolorem eius emendabit.

A lanio lienem uituli quanti uoluerit emes, eumque medium exsecabis, seruatim integris eius lateribus, ut undique contineatur, atque eum qui dolet splenem in balneum duces, & per mediam scissuram illius lienis a capite corpus eius omne summittes, ita ut usque ad pedes lien decadat. postmodum ipsum lienem in fumo suspendes, atque areferi facies. cui factum cum tumoribus etiam dolores lienis, is cui medebis sedari sentiet, omnique molestia cito liberabitur.

Ebuli radicem, quam sine ferro euellas aridam contusam, & pollinis modo cribratam repones, inde coclearia tria ex uini cyathis tribus in limine stans contra orientem per triduum bibito ieiunus, sed omnino obserua, ne ebulus ferro contingatur, aut ne ipse dum remedium accipis ferrum tecum habeas. Ebuli baccas permaturas exprime, atque ex eo succo uero tria coclearia ad diem da bibenda, mulieri duo, quo sumpto deiciet per uentrem instar sanguinis. tum interiecto triduo rursus dabis, & per hæc interualla repetes, dando portiones donec persanas. si propter amaritudinem solum succum haurire non potuerit, tantundem uini, aut oxymellis augebis. Aceti scillitici cyathum unum, mellis attici ̄ I I I. uettonicæ tunxæ cribratæ ̄ tres, in unum miscebis, & adijcias aquam calidam, & dabis ieiuno per triduum splenitico potionem. Lotium eius qui splenem dolet, quotiens urinam fecerit collige, & cinerem de foco cribratum in unum subige, & panno inductum super splenem imposito, & una hora calidum habere per mitte, maximo eum periculo liberabis, si sæpius id feceris.

Allij purgati capita tria, adipis porcinae nimium uetustæ P. I. simul conteres, & panno induces, & supra dolorem lienis impones, & fascia conligabis. Conij id est cicutæ radices P. unum, adipis uetustæ hircinæ P. I. allij purgati P. I. olei cedrini P. I. simul teres, & genus malagmaticis facies, & supra splenem alligabis, nec ante quartum diem solues, certissimam scies hanc esse medicinam. Optimum spleni remedium tale est. gentianæ tunxæ, coclearium dimidium, fellis terre tunxæ coclearia tria, sceniculi tunsi coclearium unum, & dimidium bibes ex picato mero, uel nigro austero tepesfacto, ita ut diligenter supra scriptæ species cribratæ in pollinem redigantur, & sic misceantur.

Rubiam herbam, qua insectores utuntur, tunfam ex picato, uel austero, uel nigro uino, aut ex posca dabis bibendam ieiuno splenitico amplitudine nucis auellanae, confestim proderit. Laudabile splenitico remedium sic. hieram botanem, quæ uerbena appellatur, contunde cum axungia uetere, & inducã in panno albo mundo impone splenitico, dolore sedato uidebis sanguineum locum in quo dolor fuerit.

Solea piscis spleni imponitur, uel torpedo, uel rhombus, sed impositus rursus uiuus in mare mittatur, mire prodest. Qui quotidie ieiunus serum caprinum, sed earum capellarum quæ hedera pascuntur biberit, splene consumpto erit. Sarmentorum cinis acetici cyathis duobus aspersus, rectissime lienoso ieiuno ex aqua tepida datur bibendus. Caninus splenem recens supra splenem hominis imponitur, dicente eo qui adponit, remedium se spleni facere, postea splenem intra parietem dormitorij cubiculi testorio id est capsella inclusus, reponitur, & desuper ter nouies signatur. Splenem uiuenti cautulo exemptus, ciboque sed coctus splenitico datus ignorantibus, liberat eum quamuis grauiter laborantem. Sedant lienis dolorem radices uiolæ luteæ, si ex aceto spleni uice emplastri adponantur. Tamaricis radicem, uel folia trita ex aceto bibat, qui de splene laborat, cuius usum si experiri uolueris da porco edendam per dies nouem, cum eum occides sine splene inuenies.

Lacerta uiridis uiua in ostio splenitici ante cubiculum eius suspenditur, ita ut procedens, & rediens eam semper manu sinistra, & capite contingat, quo facto mire ad sanitatem proficiet. Herba urceolarem in aqua decoctam da lienoso cum oleo & liquamine manducandam, mire subuenies. Sisymbrium, absinthium, nepetam, marrubium, æquali mensura aceto macerata tertio, & melle mixta, sed cum polenta hordei modica impone lienem emplastri

modo, potenter medebere. Hederae folia tenera tundes succumque eius cum uino auctero lienoso ieiuno per triduum potui dabis. Filicis radicem tuncam impones lienem, cum axungia uetere, eamque radicem mundatam ex aqua ad tertias decoques, ita ut quod de sextario decoctum fuerit per triduum cum oxymelle, aut mero auctero ieiuno lienoso potui detur, summum remedium cito experietur. Ad splenis dolorem, remedium egregium sic. quinque capita allij, diligenter in grana purgati, per dies septem lienoso manducanda dabis, ita ut primo die grana XXXI. comedat ieiunus, secundo die grana XXV. tertio XIX. quarto XV. quinto XI. sexto IX. septimo VII. bibat autem conditum satis pipera tum. quo facto, omne malum per uentrem digeret. sed & porros comedat ante diem quam allium manducet infusos in aqua, quos incoctos, uel tres, aut eo amplius, quod tamen non sit nimium, femel manducare debet. Nitri albi matronalis pilulas V. uel VII. in aceto acerrimo solues, ex quo singulos cyathos per triduum lienoso ieiuno bibendos dabis. Herba uettonica ex uino decocta, & potui lienosis data, plurimum prodest. Si quis de splene asini arefacto quotidie ieiunus pauillum manducet, ita potenter sanabitur, ut intra triduum utilitas remedij huius appareat. Herba hippuris contrita, & cum uino auctero, aut cum oxymelle potui data, potentissime lienosis succurrit. Hederae siluaticae nigrae folia contrita, & ex uino potui data, lienosis maximo auxilio erunt, ita ut prima die tria, deinde quinque, tertio septem, quarto noue, quinto undecim, sexto tredecim, septimo quindecim, octauo XVII. nono XIX. decimo uigintiunum dentur. Utillimum lienosis hoc remedium est. caprae lactares abstinentur a cibo per triduum, tertio die hedera tantummodo saturantur, & mulgentur antequam bibant, si ex eo lacte sextarios tres per triduum calidos statim quomodo mulsi fuerint ieiunus lienosis acceperit, ita ut nullos alios cibos illo triduo manducet, potenter sanabitur. Herinacci lien affusus in cibo sumptus, lienosum efficaciter curare fertur. Vulpeculae etiam iecur aridum tritum cum oxymelle datum lienosis, mire medetur. Coclearum combustarum cinis cum lini semine atque urticae semine tritum, adiecto melle quod satis uidebitur, adsidue a ieiuno lienoso acceptus, intra paucos dies eum sanabit. Lienosus oxyfera adsidue bibere debet, & dum curatur in tumentem debet iacere. Ruta cum adipe anserino, uel gallinaceo contrita, panno induta, & lienem imposita sedat dolorem. Stercus aprugnum siccatum contritum, ex uino potui datum, pulchre non solum splenis, sed & renium dolori medetur. Corticem caprificus arboris detrahes, & dum recens est ad splenem, uel etiam si opus fuerit ad iecur pones. & ubi tu mor siue durities splenis, uel iecoris erit, ibi corticem diutius continebis. deinde in fumo eam suspendes. quod cum facies rogabis, ut sicut cortex ille paulatim fumo siccatum arefcit, sic splen, uel iecur laborantis arefcit. haec autem res tantum ualet, ut si catulis recens natis fiat, dicantur omnino non crescere.

Cyperus drach. VI. radices quae manducatur seminis cyathum unum, propensum, cum aqua sextariis tribus ante diem infusus in olla noua, ad tertias decoques. postea ipsam aquam potendam lienoso ieiuno per triduum dabis, mire subuenies. Si quis agnum recens natum cofestum manibus diuellat, lienemque eius, ubi extraxerit calidum super lienem dolentis imponat, ac fascia liget, & dicat adflicto remedio lienis facio, postero die sublaturum de corpore eius parietem cubiculi, in quo lienosus dormire solitus est, luto prius inlito, ut haerere possit imponat, atque ipsum lutum XXVII. signaculis signet ad singula diuersa lienem remedium facio, hoc tale remedium, si ter fecerit, in omne tempus lienosum quauis infirmum, & periclitantem sanabit. Ad splenem remedium probatum sic. capparum est herba, uel leguminis genus, nam lupino similes siliquas adfert nascitur in locis saxosis, huius radicem colliges, & findes in partes duas, quarum unam siccabis, ac minutatim concides, & mittes in pilam ligneam, atque illic diligenter tundes. deinde in ollam rudem conijcis, & cum aceti heminis tribus ad tertias decoques, & colabis atque inde ieiuno lienoso singulas potiones mixtas bibendas per septem dies dabis, obseruaturum ne per illos dies unquam frigidam, aut calidam aquam bibat, sed tantummodo uinum uetus immixtum meracum, partem uero dimidia radicis illius lino ligabis, & ad fumum suspendes, atque illic donec perficetur manere patieris. Catellum lactentem de canna occide, & de ipsa canna splenem eius tolle, ac nescienti splenitico, in carbonibus coctum, uel assatum, manducandum dato. Ammoniaci drach. VI. ex aceto dilutas per sex dies lienoso ieiuno dabis bibendas, ita ut singulis diebus singulas drachmas accipiat. Aceti scillitici africani cyathos tres, & roris marini III. conteres diligenter, ac ieiuno lienoso per triduum dabis bibendos, quia potione si quid experto creditur, spleniticum de ultimo periculo liberabis. Malagma, quod & splenis, & iocineris dolorem, & tumorem potentissime curat. crocomagnatis sextarium unum, guttae ammoniaci libram unam, cereae librae una, olei rosacei uncias tres. ammoniacum cum crocomagnate ex aceto teres, ita ut colorari possit, atque illic triduo esse permittes, donec mellis spissitudine habeat. postea cera liquefacta, & rosaceum oleum, sed cum sua rosa tritum, adijcitur. & simul uniuersa diligentius conteruntur, atque indutum in panno medicamen spleni, uel iecori adponetur. Picis durae sextarium, sulphuris uiui I. simul ad ignem remitte, & permisce, atque in charta uirgine indutum spleni adpone, non prius emplastrum ab eo recedet, quam penitus perfanetur. Ad splenem remedium singulare, quod de experimentis probatis Gamalielus patriarcha proxime ostendit, sic. lapidis assij unciam unam semis, uisci quercini uncias sex, calcis uiuae uncias tres, olei cedrini unciam unam. haec a luna sextadecima confici, & coqui debent, omnifariam tamen post quintam decimam lunam debet hoc medicamen parari, & tam diu coqui, donec habeat speciem malagmatis. deinde manibus subigi, & induci in pellem alutaciam, atque inde tepens loco splenis adponi, fasciaque ligari, ut illic iugiter maneat diebus, ac noctibus quatuordecim, per quos dies abstinentum balneis, & frigidis, & uenere, & pomis omnibus, & holeribus, & dulcibus uniuersis, tamen tempore hyemis hoc medicamen

dicamen adhibetur, propter molestiam sudoris, ne humectatum infirmius fiat. ipso tamen die, quo confectum fuerit, statim debet adponi, quo efficacius proficit. Ad splenem remedium efficax, die iouis ludu-na sinistrum pedem nudum in caprisco ponet, qui dolores splenis patietur, & corticem quantum pes eius presserit incidet, eamque tribus horis de fascia ad splenem positam constringet, sublaturam inde fumario suspendet, neque unquam, aut ipse remouebit, aut permittet ab aliquo tolli. Ad splenem remedium subitum, atque subtile. tres caricas in aceto optimo uespere infunde, & mane ieiunus eas accipe, & hoc triduum facito. post hoc ferri ex causa ad hoc facti massulam, ter ardentem extingue ex potione absinthiati, & bibe, atque hoc per triduum facito. Ad splenis dolorem, cuminum quantum tribus digitis possis comprehendere, cum uino tritum, ieiuno laboranti dabis bibendum.

Pleuritidis, & laterum doloribus, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis.
Cap. XXXIII.

Malagma ad lateris, & pectoris dolorem, & quidquid molestum ex perfrictione colligitur, bene enim calcit, & ideo ad omnem dolorem prodest, coficitur sic. samuci contusi semunciam, iris contusae idem, cyperi contusi idem, resinae terebinthinae P. S. cereae P. I. olei cyprini P. S. uini amminei 8. I. in hoc quae arida sunt cotusa maceratur uno die, & nocte, tum in oleo, cera, & resina liquefiunt ad ignem. deinde superfunduntur uino, & pigmentis maceratis, & miscentur, ac manibus diu subiguntur. hoc post dies triginta efficacius prodest, initio enim humidum ualde est, & uix inlitum manet. Malagma ad contusionem lateris. idem facit, & ad suspectas uomicas, aut iam factas, aperit praeterea iocineris, & praecordiorum duritiam, & ad dolorem eorum uere conuenit. proderit etiam omni loco dolenti impositum, coficitur sic. cyperi ammoniacae guttae, cardamomi, bdellae, turis, resinae terebinthinae, singulorum — binas, tus, & bdella macerantur pridie infusa uini ueteris sextario, caetera contunduntur. deinde cereae P. I. & olei cyprini 8. I. cum terebinthina liquefiunt caeterisque miscentur, & diu manibus subiguntur. quidam adijciunt myrrae — I. croci — I. cinnamini — I. Compositio haec mirifica, non solum lateris, uerum interaneorum dolores minuit. herbae gentianae drach. XX. iris illyrica drach. XLV. myrrae drach. X. piperis drach. XII. separatim omnia in puluerem redacta misceto, atque adijce his mellis optimi despumati, quod satis uidebitur, & ad magnitudinem nucis auellanae cum aqua calida cyathis tribus potui dato. Herba quae iris appellatur, maxime si siluestris erit, inligata lateris dolorem eius protinus tollit. Herbae uerbenae solstitio collectae arefactae, & contusae puluis in coclearibus quinque, robusto, & ualido ex uini amminei, & ueteris cyathis tribus, febricitanti ex aqua calida potui datus, mire dolori lateris medetur. Herbae gentianae, & sagapeni drach. singulae contrite, & cum aqua calida cyathis tribus potui datae, dolorem lateris sedant, si in latus, quod dolet posturationem infirmus diu iacuerit. In lapide Iaspide phrygia aerizusa si nota infra scripta insculpta fuerit, id est 555. & collo dolentis latus fuerit suspensus, mire proderit. Herba uettonica foliorum in umbra arefacta: tuncque cribrateque III. ex uini, aut mulsi cyathis duobus potui sano, febriculento ex aqua mulsa dantur, confestim dolorem lateris emendant. Apri stercus aridum contritum, & potioni inspersum, dolores lateris sanat mira potentia. Cocleae exemptae testa sua, & cum ptisanam coctae, lateris doloribus medentur, melius si humorem ptisanae ipsius sorbendum dederis, ipsas quoque cocleas contusas uelut malagma, supra dolentem locum lateris imponi satis utile est. Verbasci radicem, & rutae coliculum, & albi piperis grana IX. in unum contrita ex aqua calida cyathis duobus potui dabis ei qui lateris dolore uexabitur. Marrubium ex aqua tritum, salubriter bibitur aduersum lateris dolorem, coriandri quoque semen tundes, uel teres, & cribrabis, & cum melle coques, donec spissum sit. inde mane, & sero coclearia terna dabis pleuritico bibenda. Sulphur uiuum, & picem cedriam pari pondere simul permisces, & pro malagmate dolori lateris adpones.

Lumborum & coxarum doloribus & corpori, siue ischiadici, remedia physica & rationabilia diuersa de experimentis.
Cap. XXXV.

Ad lumborum dolorem curatio optima haec, cucurbitae siluestris floccorum, aut seminis * IIII. pyretri * III. myrrae * II. in puluerem rediges, ex quo fiunt pastilli ad mensuram denariorum binorum, uel singulorum, dantur ex passi cyathis tribus, mixtis aqua pluuiialis cyathis sex, sed his quibus hoc remedium dandum est, alius acri clysmo mane detrahenda est. Ad lumborum dolorem, & paralyticos antidotos hiera medici Paccij Antiochi, quae melius omni medicamento facit. sed & ad paralyticum misce hoc acopum facit, quo oportet infirmum in sole diu fricari, aut foco flamma praecalefacto, recipit haec olei sabini denarios sex, cucumeris siluatici radicis recentis * XV. haec radix in magnitudine iuglandis nucis cocisa, uase fictili nouo ex oleo coquitur, donec succum omnem remittat, & quasi arida sit. post hoc radix abijcitur, & per linteam, aut colum transmisso oleo, adijcitur, dum calet, cereae pontice in frustra redactae P. I. olei cyprini P. I. olei irini P. I. olei laurini P. I. olei ueteris P. I. piperis albi contusi, & per tenuissimum cribrum transmisi * II. pyretri contusi, & per idem cribrum traieci * I. haec in unum miscentur, reponitur medicamentum uase fictili. facit praeter remedium lumborum, & ad omnem dolorem corporis, &

neruorum, muliebra quoque loca durissima mollit, cum diu alijs medicamentis nihil profectum est, hoc prodest. Malagma, quod proprie facit ad lumborum dolorem, picis liquidæ 8. II. olei ueteris 8. I. resina terebinthinæ P. I. ceræ P. II. mannæ P. beffis, aphronitri P. triens. coquitur pix cum oleo, donec spissa fiat. post hoc, adijcitur resina. deinde cera, & secundum hanc ex interuallo manna, ubi emplastri habebit figuram medicamentum, tolletur ab igne, & cum tepescere cœperit, aphronitrum aspergetur sensim, ne superfundatur, quod in caccabo est. Malagma ad omnem dolorem ueterem ex qualibet causa factum, præcipue ad lumborum dolorem sic. bdellæ * II. styracis * V. œsypi * II. ammoniaci * V. piperis albi * II. turis * V. baccarum lauri P. I. terebinthinæ * VI. opopanax * II. adipis taurini * VI. medullæ ceruinæ * V. propolis P. S. olei ueteris P. I. ceræ P. II. turis pol. linis P. I. oleum, cera, resina, propolis, liquefiunt. deinde turis pollinis pondus superius dictum adijcitur, & cetera minutatim, uel in unum contusa, postea decoquantur simul omnia, opopanax sane oleo dilui prius oportet. Medicamentum, quod facit ad omnes membrorum dolores, quod anodynon appellatur, facit autem præcipue, ad lumborum dolores, conficitur sic. myrræ denarios octo, croci denarios septem, opopanax itidem, styracis denarios duos, alterci seminis * V. opij * VI. mandragoræ radicis, uel etiam corticis * I. piperis albi * I. consparguntur trita, & cribrata hæc omnia ex aqua pluuiali, sunt pastilli uictoriatum tertiarum partis, dantur ieiuno ex aquæ cyatho uno, & ex passi cyatho uno. Malagma ad coxæ dolorem, mastiches chiæ P. S. abrotani succi 8. S. turis P. S. salis ammoniaci P. S. aristolochiæ rotundæ P. II. aristolochiæ digitalis P. II. spumæ argenti P. I. propoleos P. I. cotis creticæ P. I. S. resinæ pityinæ P. I. S. olei ueteris P. III. olei laurini P. III. galbani P. I. lepidos cyprij P. S. ceræ P. I. S. sinapis alexandrini 8. III. aceti 8. III. omnia hæc tunfa, quæ tundenda sunt, & remissa, quæ liquefacienda sunt, simul excoquantur, & postea tam diu manibus subiguntur, donec densum malagma fiat. Ischiadicis coclæ crudæ trita in uino ammineo, ex pipere potæ mire profunt. Pellem lupi aluminatam, per dies sex lumbis dolentibus impone, statim subuenies.

Lumborum, & uesicæ cruciatibus laboranti prodest in balneis, & loco calido, dum illic est, urinâ egerere. Lana succida, nitro, sulphure, oleo, aceto, pice liquida, feruentibus his, tincta, & quàm calidissime sustinere possit bis in die apposta, prodest lumborum dolori. Remedium mirum aduersum ischiadem, uel arthritim, herba est, uel frutescens, quod maxime circa sepes uinearum nascitur, latine cytisis dicitur, uirgultis est subtortis, uel curuis, folijs oblongis bene uirentibus floribus confluis oblongis albis, uel etiam galbaineis, bene olentibus, id est mellito odore, frutescens ipsum semper uirens est, atque hyeme, colligitur die iouis luna uetere liduna ante prandium, & datur ei cui remedio futura est, ieiuno ante prandium trita, ita ut non succus tantum eius, sed & folia quomodo trita fuerint, uel flores eius si fuerint, sic dentur ex meri uini ueteris, siue etiam nouelli quartario grandi. sed qui accipiet, stans accipiat, & contra orientem bibat, & cum a dextra parte potionem acceperit, ad sinistra, retro uel non respiciat, & reddat calicem ei qui dederit potionem hoc per triduum faciet, sed qui daturus erit potionem, una hora, uel uno die, lecta herbâ simul contemperare debet, unde sunt tres potiones, ita ut a nullo alio, quàm ab eo qui daturus est, herba illa, uel potio, & ab eo qui accepturus est, tangatur. hæc qui bene obseruauerit, mirum remedium inueniet.

Ad coxæ subitum stuporem, uel dolorem, aphronitri — I. sinapis — I. piperis semunciam, teres, & trita miscebis, ut puluerem facias, & in balneo locum de quo queris perficabis. Remedium ad ischiadem sic. colliges herbam, quæ dicitur britannice die iouis uetere luna, & liduna, siccabis, & repones, quia hyeme non apparet. nam, & uiridis prodest. teres hanc cum tribus granis salis, & cum piperis granis quinque, aut septem, addes, & plenum gradæ cocleare mellis, & uini potionem bonam, & si uolueris modicum calidæ aquæ adijcies, & sic bibendum dabis. sed hanc herbam ter, dum teres, & antequam colligas, præcantare debes sic. terram teneo, herbam lego, in nomine Christi, profit ad quod te colligo. medicinalibus digitis eam sine ferro præcides, uel auelles. Ad ischiadem de experimento remedium sic. radix bugillonis, sine ferro colligitur, uel eruitur palo acuto. hæc tunditur in pila, uel teritur in mortario, & succus eius exprimitur, ita ut in succo eo sit uel quartarius. deinde grana piperis X X V. teruntur, & mellis libra adijcitur, ac uini ueteris sextarius. hæc omnia cum succo supra scripto ad modum conditi permiscuntur, & laboranti in balneo cum iam prope lassus fuerit, per triduum potanda in caldaria tribus portionibus dantur, mire proderit.

Descriptio ceroti chalastici, quod facit ad omnes totius corporis dolores, præcipue ad contusiones membrorum, & neruorum infirmitates, & ad stomachi dolorem. insigne est certe in primis ad lumborum, & renium dolores. conficitur uetere luna, & liduna a mense Martio in quodlibet tempus æstiuum. recipit hæc. phlomis librâ, herbæ sabine P. I. barbæ iouis P. I. bacæ lauri P. I. has species tunfas coques in olei secundarii boni libris III. postea colatis omnibus mitte in oleum ipsum, rutæ sicæ — V. I. pulegij sicci — III. symphoniæ succum — V. I. hastulæ regie succum — V. I. uerbenæ succum — V. I. ibisci succum — VIII. scœnogreci succum — VIII. lini seminis triti — VIII. maluæ erraticæ succum — VIII. hæc omnia miscebis cum superioribus succis, & decoques ad tertias ita ut mittas caricas ficus III. quæ tãdiu coquantur, donec nigrescat. postea addes axungie ueteris P. II. seu ceruini P. I. butyri loti P. I. medullæ ceruinæ P. I. seu bubuli P. I. cere — VI. resinæ frictæ — VI. hæc cum ceteris herbis remittes, & cum his quæ supra scripta sunt, omnibus permiscebis, & repones in uasis fictilibus, aut in ligneis, aut corneis, & cum uolueris tepescere ueteris coclæ omnes dolores, ut supra scriptum est. Ischiadicis, & lumborum doloribus, porri sectiui triti succus expressus cum uini hemina ieiuno potui datus efficaciter medetur. eque prodest, & apij succus similiter datus.

Herba

Herba chamædrydys contusa, & cum melle potui per triduum data, confestim medetur lumborum, & coxarum dolori. herba quoque senecio in cibo sumpta, coxarum, & lumborum dolores certissime sanat. Adipe ursina dolentes coxas perficit, continuo sanabis. Qui testiculum leporinum coctum ieiunus comederit, cito coxarum dolore releuabitur. Radices ex integro trita cum pane remollito miscuntur, atque inde cataplasma factum, coxarum, uel lumborum etiam renium dolori imponitur, statim prodest. Incredibile, & unicum remedium ischiadicis, & arthriticis hoc est, quo & ipse Aufonius medicus sanatus est, & multos, ita iacentes, ut mouere se sine cruciatu nequirent, intra quinque dies stare, ambulare autem intra septem dies fecit, conficitur sic. simum ibicum luna septimadecima colliges, quanquam, & alia luna uetere collectum simili efficacia proficit, dummodo medicamen septimadecima luna componatur. ex eo ergo simo, quantum unius manus pugno pleno potueris comprehendere, dummodo impar sit numerus pilularum, in mortarium mittes, atque adijcies piperis grana X X V. diligentissime trita. tunc addes mellis optimi hemina, & uini ueteris optimi 8. II. & contritis prius pilulis uniuersa miscebis, & repones in uasculo uitreo, ut cum fuerit opus, paratum habeas medicamentum ad subueniendum. sed ut maior sit medicaminis efficacia, luna septimadecima illud facere debebis, & cum daturus fueris remedium, a die iouis incipe, & per dies septem continuos dato, ita ut qui remediandus est, stans in scabello contra orientem bibat. quæ potio, si ita ut scriptum est, data & obseruata fuerit, etiam si omnibus articularis, & coxa infirmus contractusque fuerit, & immobilis, ac desperatus iacuerit, necesse est, ut septima die ambulet. Ischiadico remedium efficacissimum sic. calthorei semunciam, pyretri, nitri, euforbij, adarces, uncias singulas olei cyprini libram. quæ tundenda erunt siccata tundes, & cribrabis, & sic oleo cyprino miscebis, & decoques. atque eo medicamine sic uteris, ut ischiadicum iacentem in sole diutissime perfrices in coxa quam dolet, deinde ad balneum ducas, & cum sudauerit, diutissime compellas in tosta caldaria commorari.

Ad coxarum, & ad lumborum dolores, herba chamæpitys contrita ex uino potui data plurimum prodest. Cucurbitæ semine contrito in siculneo uasculo, adiecto oleo, & aceto, coxæ, & lumbi perfricati, potenter sanantur, sicut experimenta docuerunt. Serpylli aridi contusi, & in puluerem redacti scriptulos tres, adiecto modico melle permisce, & ex eo tres globulos æquali pondere facito, atque ex ijs singulos cum mulsi cyathis tepescens binis, ieiuno per triduum dato, incredibiliter lumborum dolori medebere. quod si illo triduo non penitus, qui laborat fuerit absolutus, iterum per aliud triduum dabis.

Radix asparagi trita, & ex uino potui data, lumborum, & coxarum dolori mire medetur. Nuclei amygdalarum triti, & ex aceto potui lumbis medentur. Nasturcium cum farina permixtum, & ex aceto calido, lumbis medetur si impositum fuerit. Gladioli radix contusa cum sulphure uiuo, & adipe ursina, lumbis imposita plurimum prodest. Remedium coxendicis mirum de experimento sic. miscebis nouem trita ex uini quartario, super scabellum, uel fellam laboranti potui dantur, ita ut pede uno quem dolet stans ad orientem uersus potionem bibat, & cum biberit saltu desiliat, & ter uno pede saliat, atque hoc per triduum faciat, confestim remedio gratulabitur. Malagma ischiadicis mirum sic. styracis uncias II. picis P. II. ceræ P. I. guttæ ammoniacæ — VI. resinæ terebinthinæ — V. I. galbani — II. mannæ turis — II. omnia quæ tundenda sunt in puluerem rediges, & admiscebis ijs, quæ igni remittenda sunt, & desuper aceti quantum sufficiat medicamento dum excoquitur mittes, & cum opus fuerit calido uteris.

Ad ischiadem remedium dictatum a Iusto medico, sic. herbam argemoniam, & herbam uerbenam, & lapathium, & bugillonis radicem æquis portionibus, uel ponderibus mittes in pilam, & tundes, & cum tunfa bene fuerint, addes uini candidi 8. III. & manibus agitabis cum ipso uino diutissime, postea omnia mittes in linteam spissum, & expressa colabis, atque ijs quæ colata fuerint desuper addes uini aliquantulum, & piperis grana triginta trita. postmodum ex hoc medicamine quartarium calefactum ieiuno laboranti in balneo dum in solio, est per triduum dabis bibendum. Ad ischiadem physicum remedium. testudinis aquaticæ crus præcide, & phoenicio inuolutum, ex ea parte qua quis ischiadem patitur adpone, potenter remediabitur. Git quantum tribus digitis tolli potest sumptum tritumque, & passi cyathis duobus aspersum, adiectis aquæ calidæ cyathis totidem epotum, maxime prodest lumborum dolori. Fel terræ tritum ex uetustissimo uino bibere dabis ieiuno, supra limen stanti uno pede, qui coxam dolebit, sed non in uitro hanc potionem bibat. Præsens remedium ad coxæ dolorem sic. artemisiâ aridam tundes, cribrabis, & ex uino dabis bibere ieiuno, continuo emendabitur uitium.

Herba pteridis, id est filiculæ, quæ ratis gallice dicitur, quæque in fago sæpe nascitur, radices tunfæ in potione ieiuno dantur cum uino, coxarum doloribus laboranti. Hederam, & herbam sabina equis portionibus tritam ex uino aultero ad modum auellanæ dari ischiadico ieiuno oportet per triduum. eadem potio etiam aliud malum coxendicis purgat. Trixago herba feruifaceta cum aqua, ac triduo potui data, ischiadicum mirifice sanat. Crocodilus terrenus præcis summis partibus, egestisque intera neis, ex iure coctus, cibati datus, magni ischiadicis præstat auxilium. Fimus aprugnis uino remissus tepescens colatusque, & duorum cyathorum mensura potui datus, ischiadicis saluberrime medetur. Rubiam, qua pelles insciuntur, quotidie bibere ischiadicis utile est, & in balneo feruenti lauari. Geniæ rami plurimis diebus in aceto macerantur. deinde tunduntur, & exprimuntur, ex eo succo cyathus unus ad diem ischiadico, quousque sanetur offertur. Fimum bubulum feruentem, quem in cinere ardenti calefeceris, coxarum dolori imposito, plurimum prodest. Vermis terrenus exfoditur, & in ligneo cauco ponitur, si fieri potest filio, & ferro alligato. tunc aqua perfunditur, rursusque eodem loco, unde prolatus est exfoditur, aqua uero in qua dilutus est, in eodem poculo bibitur ab ischiadico ob insigne remedium.

q ij

Ad ischiadem remedium sic herba pentaphyllos folijs fragorum simillima, iouis die collecta, & cum uino trita, in balneo in folio data potui, hac ualitudine laborantes cito remediabit. Ad ischiadem remedium sic cera ruhea, & sterco canis, quod est album, hoc siccatum in sole, & in modum farinæ cribratū, cum fuerit contusum, lento igni ceræ remissæ admiscetur per partes, & olei parum, tantum ut mollius id efficiatur medicamen, sed antea tamen colocynthide, & centaurio curetur cui medendum est, ut si nō profecerit, curationem iterum adhibeas.

Renium, & uesticæ doloribus, & causis uniuersis, & calculo, & dysuria, id est urinæ difficultatibus, & stranguria, nec non, & submeulit, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XXVI.

Ad renum tumorem, aut exulcerationem, etiam si sanguinolentam urinam quis faciat, hoc remedio sanabitur. rosæ aridæ foliorum, papaueris nigri seminis, nucleorum pineorum, paria pondera contunduntur seorsum, & in unum miscentur. inde datur quantum nux iuglandis, ex passu cyathis duobus, & aquæ cyathis tribus. Alia ad renum dolorem potio, quæ etiam quasi harenam fabulosam interdum detrahit, accipit hæc. apij seminis, petroselinis, anisi, singulorum * senosdenos, dauci seminis * IIII. schœni denarios VI. croci * XXII. mellis quantum satis uidebitur. hinc datur quantum lupinus ex melis ligulis duabus, & aquæ cyathis quatuor.

Ad renum tumorem, & dolorem remedium efficax, quod facit, & ad iocineris, & lienis tumorem, & ad hydropicos, & ad eos, qui mali coloris propter hæc uitia sunt. accipit hæc. croci * X. nardi indici * II. costi * II. schœni * I. cinnami * I. myrræ statæ * I. mellis optimi * XXV. datur quantum fabæ magnitudo est ægyptiacæ, ex mulsi cyatho mixti cum aquæ cyathis duobus, sed febricitantibus ex aquæ mullæ cyathis tribus dari debet.

Ad tumorem, & dolorem, & exulcerationem uesticæ bene facit aqua pota, in qua ferrum candens dimissum est. hoc tractum est ab aquis calidis, quæ sunt in Tuscia ferratæ, quæ mirifice remediunt uesticæ uitia, unde appellantur uesticariæ, qui locus quondam fuit Milonis Brochi prætoris, hominis optimi, ad quinquagesimum ab urbe lapidem.

Ad tumorem, & dolorem uesticæ, & ad eos, qui difficulter urinam reddunt sic. alterci seminis, maluæ seminis, cucumeris edulis seminis purgati, singulorum denarios senos, amygdalorum dulcium purgatorum, nucleorum pineorum purgatorum, singulorum * tenos, opij * I. croci * V. passo contusa hæc omnia consparguntur, datur hoc medicamentum ad mensuram denarij unius, ex passu cyathis duobus, & aquæ tepidæ totidem. Ad uesticam exulceratam remedium sic. nucleorum pineorum purgatorum * I. cucumeris edulis seminis purgati cyathum, anesi cyathum, papaueris nigri * II. croci * II. palmas cariotas XXX. has macerari oportet passu 8. duobus, atque cōteri, deinde ijs adijci cætera, ex eo dari nucis iuglandis magnitudinem ex passu cyathis tribus.

Ad sanguinem per urinam cum dolore reddentes. aluminis fissi * I. tragacanthi * I. tragacanthi pridie aqua maceratum, alumini trito admisceri oportet, deinde fieri pastillos, ad denarij semissem, uel tertia detracta, datur ex passu cyathis tribus. Ad calculos optimum remedium est scolopendros, quæ nos saxifragam appellamus, huius contusæ * I. ex aquæ cyathis tribus, per dies XXX. datur. eodem modo data hierobotane prodest, quam nos uerbenacam dicimus. Multos cum admiratione effectus, audiuius narrantes, Casilini nasci in lapidicinis bestiolas adherentes saxi quasi uerruculas, has datas tritas ex aquæ cyathis tribus, findere, & per urinam extrahere lapides de uestica.

Ad calculos remedium utile sic. cucumeris seminis, dauci, anesi, apij, petroselinis, myrræ, singulorum denarios ternos, cassiæ daphnitidis, cinnami, nardi, singulorum * singulos. trita hæc omnia aqua colliguntur, fiunt pastilli lupini magnitudine, dantur ieiuno ex aquæ cyathis ternis per dies quadraginta. hoc medicamentum tunditur, uel componitur in pila lignea, & pilo ligneo. qui contundit annulum ferreum non habeat, hanc enim superstitionem adiecit Ambrosius medicus Puteolanus, qui adfirmavit multos se hoc medicamento sanasse. detrahere autem dixit post diem septimum fragmina quædam lapidum quasi harenam.

Ad calculos, lienosos, hydropicos, medicamentum efficax, quod & urinam detrahit, & lapides in uestica extenuat, conficitur sic. cryngij, pyretri, saluicij, saxifragæ, singulorum denarios denos, polij, folij, aristolochiæ, singulorum * quinos, oxymyrsines, quæ scopa regia uocatur, succi heminam. hæc omnia contusa, & cribrata colliguntur ex aqua, fiunt pastilli singulorum denariorū, datur lienosis ex aceto, & mellis cyathis tribus, calculosis ex passo mixto, quantum manus capit, aut testa auriculæ marinæ. quod medicamentum datur per dies XI. V. cuius beneficio in harenam soluuntur lapides in uestica reperti, hydropicos autem ex mulsi mixti cyathis tribus dandum est.

Contra calculum, & alias difficultates uesticæ, lapillum qui in gallinacæ uestica, aut in palumbi uentriculo inuenitur, conteri, & aspergi, potioni prodest. Itē membrana uentriculi eius trita. simus quoque columbinus in faba sumptus. item glebula de nido hirundinum diluta ex aqua, pota prodest. Ad renum dolorem confectio medicaminis sic. resinæ colophonice * I. galbani * I. opopanacis * I. ceræ * VI. seui * VI. axungie ueteris P. I. rutæ * III. bacce lauri * III. herbæ sabine * III. olei quantum opus fuerit, seminis urticæ * III. ista omnia simul coquuntur, & colantur, & circa renes in pellicula alutacia adponuntur.

Ad urinæ difficultatē, murino fimo summitatē ueretri, uel imū uentrē inlini prodest. Ad calculū expertissimū remediū sic. asparagi radices, & saxifragā, lappæ radicē, apij radices, ebuli radices, allij capita tria, folia salicis, petroselinis macedonicis modicū. hæc omnia conteres, & miscebis, & ex passo bibenda per triduum dabis. si passum non fuerit, ex mulso, uel condito bibat,

to bibat, sed si non febricitabit cui medendum est. Ad calculum, & urinæ difficultatē. passinacæ hoc est holeris, quod manducatur summitatem, id est corticem eius teres, uino picato permiscebis, & bibendū ieiuno dabis. Modicum de succino lapide, & cyperum, & piper cōtundes, & coques, & cocleare unū plenum ieiuno dabis, qui urinæ difficultate, uel calculi dolore torquebitur.

Renibus medetur alium gallicum cuius radix trita diligenter, & in uino decocta bibitur. interdum etiam, ita decoquitur, ut spissum emplastri more renibus superponatur. Renes leporis crudos, si quis poterit glutiat. sin minus, coctos transmittat, ita ut dentibus eos non contingat, cito remediabitur. radix quoque asparagi ex uino trita, & pota, prodest renium dolori.

Ibisī libram unam, stercois ouilli recentis P. II. axungie ueteris P. II. hæc omnia contrita pariter miscebis, & in lana succida renibus adpones emplastri modo, statim proderit. Ad uesticæ dolorem, & ad eos, qui urinam uix faciunt remedium sic. seminis petroselinis cyath. III. scœnogræci cyath. III. tosta hæc cōtundes, addito myrræ modico, & piperis granis. IX. uini cyath. II. omnia in unum conteres, & miscebis, & in balneo calido bibendam potionem dabis, mirū est.

Ad urinæ difficultatem, & calculum lotium caprinum, sed montanum tepidum potari oportet, admixto uino cum aqua, ob fastidium. cyminū quoque africanum, quod summitate trium digitorū potueris prendere ex uino mixto calidum bibatur. Ad urinæ difficultatem urticæ quantum duabus manibus amplecti potueris fasciculum, cum uini congio decoctum, ad duos sextarios rediges, & mane bibendum ieiuno per triduum dabis.

Herbæ mercurialis ex aqua decoctæ ins, adiecta myrra tritum, uesticæ, lumborum que doloribus subuenit, si a ieiuno potetur adidue. Ad dysuriam id est urinæ difficultatem, & calculum, echinos tere cum aculeis suis, & ex mulla aqua frequenter accipito. ad calculum autem, rubi radices sine ferro colliges, lotasque diligenter in olla noua coques, & ex eo quod decoxerit cum uino, si non febricitabit, ex aqua si incommodabitur, bibendum dabis.

Cancris testam diligenter teres, & uino subdulci miscebis, & colatam potionem dabis bibendam ei qui calculi molestia laborabit. Herbæ millefolij — II. & eius quæ herba sacra dicitur tantundem teres, & coques ex aqua, & ex melle, atque ita bibendā dabis, urinæ difficultate, & calculo laboranti. Mense nouembri ante idus eadem semen fraxini colliges, & in tepido furno siccabis, die postera siccatum tundes, & cribrabis, & repones, & ex eo dabis calculoso, ad diem cum uino uetere bibendam ligulam unam.

Ad renum dolorem remedium sic. apij seminis — I. fœniculi seminis — I. piperis semunciam. ex ijs bene tritum, & cribratum puluerem facies, & habebis paratum. & cum opus fuerit, cocleare plenum in calida aqua bibat ieiunus, qui dolore renium laborabit. Ad lapides, de uestica eijciendos remedium singulare. hircum segregatum, uel clausum septē diebus lauro pasces, & postmodum a puero impubi occidi facies, & sanguinem eius excipies munditer, ex eo dabis laboranti in uini cyatho scripulos tres. at uero, ut eius rei experimentum capias, lapillos fluuiales in uesticam mittes, in qua sanguis exceptus fuerit, nam in uestica excipi debet, & signatam repone. intra dies septem solutos penitus inuenies.

Antidotum ad renum dolorem sic. fœniculi semen recens, petroselinis, dauci, zingiberis integri, piperis nigri, porri capitati semen, folia malabathri, grana piperis albi. omnia hæc æquis ponderibus tundes, & cribrabis, & miscebis cum melle attico, & ex eo pilulam, ad modum auellanæ, ex aqua calida ieiuno dabis.

Ad renum dolorem unguetum satis efficax sic. castorei — I. euforbij semunciam, pulgij — I. S. ceræ — III. satyrij — III. olei amari — VI. cyperi semunciam, myrræ — I. resinæ terebinthinæ semunciam, piperis — I. S. olei laurini — VI. opobalsami — I. hæc omnia sicca tundes, & cribrabis, & miscebis, & decoques, & liquido medicamine uteris in balneo, & perunges renes, coxas, & super pectinē, omnis dolor cito desinet. Trochiscus ad reniū dolorē, & uesticæ dolorem, ac uulnera, & ad eos qui urinam sanguineam faciunt, uel purulentā, accipit hæc. opij drach. III. de nucleis pineis exaldata & purgatis drach. III. croci drach. III. amygdalæ dulcis exaldata, & purgatæ drach. III. auellanæ purgatæ, & exaldata drach. III. cucumeris seminis purgati drach. XII. hyoscyami albi seminis cyath. III. apij seminis cyath. III. fœniculi seminis cyath. III. lapatii seminis drach. I. hæc omnia primū separatim teres, & permiscebis cū passo cretico. tū ex eo facies trochiscos habentes drach. singulas, & dabis bibendos singulos, cū aquæ mullæ calidæ cyathis binis. utile est hoc medicamen etiam si per ueretrum insundatur.

Confectio conditi nephritici, quod facit ad dolorē reniū, si aliquo casu uexati fuerint, & ad uesticæ purgationē, & ex ea calculos, uel sabulones eijciendos, sic herba uettonicæ — I. herbæ saxifragæ — I. herbæ quæ appellatur græcè ἀσραγον, semunciam, seminis dauci semunciam, seminis petroselinis macedonici unciam, croci — I. spicæ nardi — I. piperis — II. uini candidi optimi ueteris sextarios sex, mellis despumati optimi 8. I. quod hoc modo despumabitur, ut mittatur in ollam, & accipiat uini parum de supra scripta mensura, & cum coeperit bullire, spuma omnis cocleari paulatim tollatur. herbæ autem omnes in pila tunduntur, similiter, & crocum, & erocum, sed separatim omnia, & cribello tenuissi-

mo cernuntur, nec nō, & piper teritur, quæ omnia creta simul in mortarium mittuntur, & paulatim uino adiecto diligenter teruntur. quæ cum trita fuerint, adijcietur, & mel, & uinum totum supra scriptum, & diligenter permiscebitur. postea condetur in uasculo cannarum, cum autem fuerit necessarium remedium, potionem in pisinno calice calda mixtam ieiuno dabis bibendam, ita ut accepta potione uestetur.

Ad calculum remedium efficax sic. nuclei pinei grana purgata XXX. palmulas purgatas infusas XV. tragacanthi XXXVI. mali granati dulcis succum XXXIII. croci XXXII. myrræ XXXII. hæc uniuersa contusa, & soluta in se miscentur, & ex ijs qui calculo laborat mane ieiunus accipiet coclear unum, ita ut non manducet, usque ad horas prandij tardioris.

Ad renum dolorem remedium utilissimum sic. cucumeris ueri semē in testa pones, super carbones uiuos, ita ut temperate exuratur, neque nimis, neque parum,

& ex eo XII . & malua feminis scripul. XVI . & amygdala amara purgata XXXVI . haec separatiim tunsa cum in tenuissimum puluerem redacta fuerint, simul misceto, & ex eo cum hepsematiss, id est sapae cyatho, cocleare I . de mane ieiuno dabis bibendum. Ad renium dolorem herbae uettonicae trita pondus denariorum duorum, sano ex mulso, febricitanti ex aqua calida, bibendum dato.

Chamaepitys ex uino trita, atque ita pota, plurimum prodest renium dolori. Baccharum cupressi uiri dium contritarum succus colatus, cum uino potui datus, mire renium dolori medetur, ita ut si necesse fuerit, per alios nouem dies adueto numero baccharum, & iterum, si ita opus fuerit, per alios nouem dies deminuto numero detur, quousque ad unam baccam potio numerusque descendat, sed interposito uno die debet esse commutatio potionis de maiore ad minorem modum. Lanam succidam pice liquida in-

line, & umbilico impone, statim renium dolor sedabitur. Artemisia herba est, quam gallice bricumum appellant, hanc ubi nascatur require, & inuentam, mane, ante solis ortum, sinistra manu extrahes, & ex ea nudos renes praecinges. quo facto singulari, & praesentaneo remedio uteris. Pice liquida pollices, tam pedum, quam manuum ab unguibus, usque ad prima articularum initia inlines, & chartam superpones, intra triduum, ita sanabere lumborum dolore, ut per singulas noctes detrimenta doloris intelligas.

Qui renium dolore uexabitur, in charta rudi scribat characteres infra scriptos, & auro, uel cupro includat, & circa renes alliget, miro remedio utetur, $\kappa\alpha\rho\beta\epsilon\rho\alpha\omega\delta$. Passi cretici cyathos tres, lactis caprini itidem, feminis cucumeris triginta tria, optime trita simul una potione qui biberit, absoluetur renium dolore. Molliginem ex uino optimo bibat, qui renium dolore uexabitur, confestim sanus erit. succum quoque radicis amarae cum melle mixtum bibat ieiunus, uel ex uino austero, statim remediabitur.

Artemisiam tundes, & cum adipe suilla, aut qualibet uetere subiges, & panno inductam pro malagmate renibus impones. Mulier quae geminos peperit, renes dolentes supercalcet, continuo sanabit.

Remedium unicum, & quod citissime renium dolores cum admiratione persanat, sic. bitumen super carbones uiuos ponas, & fago grandi ad modum caueas eos operies, atque illic interius nudum qui renium dolore uexabitur, supra ipsos carbones sedere praecipies, ut fumus ille corpus eius omne circumueat. hoc si necesse fuerit, & ter facies, ut penitus sanetur. Radix asparagi trita, & cum uino pota, renium dolorem optime tollit. Ocymii succus in mali granati corticem fusus, & potus, plurimum renibus prodest.

Fel herinacei cum uespertilionis cerebro, & canino lacte renibus impositum, mirum prodest. Adeps anserinus cum eiusdem cerebro, & butyro, & alumine, & alyppo impositus, ad ceroti modum, efficaciter renibus prodest. Stercus columbinum tritum cum ordeii farina, & adipe suilla, & ouoru albo simul permixtum, & coctum, emplastri more rectissime renibus imponitur. In capitibus piscium, id est mugilum, aut mullorum spina inuenitur cani similis. haec renibus adposita, uel alligata, miro remedio est.

Plantago ex melle trita, & imposita, renibus statim prodest. Oua sepiaurum in cibo sumpta urinam mouent, & renium grauedinem tollunt. Inula trita, & cum uini cyathis tribus per triduum pota, plurimum prodest renibus separandis.

Axungiae ueteris selibram, olei ueteris selibram, samfuci selibram, rutae fasciculum una decoques, & lanam ibi succidam tingues, ac renibus superimpones, mire subuenies. Ad uessicae dolores, & stranguriam, cardui semen ex uini sextarijs duobus, usque ad heminam decoctum, & expressum, atque colatum potuique ieiuno datum, plurimum prodest.

Plantae rutaceae, & nepetae radices, baccaeque lauri, in uase fictili cooperto diligenter coctae, ne uis medicamenti emanet, potui dantur, ita ut prius expressae colentur, mirabiliter uessicae doloribus profunt. Herba quae graece silymbrium dicitur trita succus expressus, & sano ex uino, febricitanti ex aqua potui datus, mirum ad uessicae dolores remedium est. Foeniculum cum radicibus suis decoctum, & potui sumptum, efficaciter uessicae doloribus prodest. Glycyrrize commanducatae succus deuoratus, uel transfusus, urinam efficaciter prouocat. Trifolium minimum cum pipere, & pulegio quantum satis uidebitur tritum, & cum uino potui datum, uessicam renesque purgabit.

Herbae uerbenae contrita succus expressus, adiectis uini cyathis tribus, potui datus, admirabiliter continuo urinam difficultatibus proderit. Herba quae gramen dicitur nodorum XXVII . ex uino ad medias decocta, & expressa, atque colata, potuique strangurioso ex uini cyatho uno mixta data, adeo potenter succurrit, ut ubi sine tormento urinam facere coeperit, dari non oporteat, sed febricitanti ex aqua sola dabitur.

Si quis uitio uessicae, aut stranguriae laborans, lignum tamaricum ardens lotio suo extinxerit, desinet ultra cruciari. Cupressi folia tenera ex aquae sextarijs quatuor ad sextarium decocta, & expressa, atque colata cum uino potui data, stranguriam celeriter emendant. Hederæ nigrae baccas V . aut VII . aut undecim, prout aetas aegri uiresque patientur, coctas ex aqua multa sumptas, mire prodesse manifestum est, etiam si sanguinolentam urinam stranguriosus faciet, ex aqua tantummodo calida eas potare debet. Auis ossifragæ uentriculus salutus, ut seruari possit, aut exustus, & in puluerem redactus, cum uini potione datus, urinam efficaciter prouocat.

Muli impetigines in utroque crure super genua nascuntur, & ueluti cutis aridae modo inhaerent, has incende, & stranguriosum diuaticatum desuper pone, ita ut suffumigationem illam expansis uestibus tegat, ne qua odor, aut fumus emanet, efficacissime incommodi eius uitio carebit.

Asini renes arefacti, atque exusti tritique, id est in puluerem tenuissimum redacti, & ex mensura concluse unius, cum uini meri cyathis duobus strangurioso potui dati efficaciter medentur. Verris siluatici lotium cum sua uessica in fumo suspensum, & adseruatum, stranguriosis cum potione mixtum potui datum, efficacissime prodest. Pili caprini combusti tritique, & in potione dati, stranguriosos potenter emendant.

Pedum

Pedum agnitorum decoctorum ius potui sumptum, stranguriosus plurimum prodest. Herinacei caro optime decocta, atque in cibo sumpta, stranguriosus mire subuenit, & cito naturalem urinam cursum relaxat. Cocleae crudae contrite cum testis suis, & ex passo per dies septem, aut ut plurimum nouem potui datae, efficaciter dyfuria profunt.

Amyli semunciam terito, atque addito ouum recens, & eius oui testam ter passo impleto, idque poculum diu agitatam, & feruifaciam, strangurioso reuerso a balneis dato, omni eum dolore, ac difficultate celeriter absolues. Cicer arietinum in aqua decoquito cum sale, eamque strangurioso ad binos cyathos bibendam dato, efficaciter iuueris. Fimus palumbinus in forbitioe sumptus ex faba facta, admirabile stranguriosus praesentat auxilium.

Turturum fimus ex mulso coctus, & ceroti modo uentri, ac renibus laborantis impositus, efficaciter prodest. Mentem bene trita coclearia duo ex aqua calida ieiuno per triduum dabis, continuo uessicam releuabis, urinamque laxabis. Pulegij fasciculum in olla noua ex uino uetere, ad tertias decoques, & exprimes atque colabis, & ex uino ieiuno strangurioso potiones singulas per triduum dabis.

Lapillus qui inuenitur in scorpionis marini cauda, tritus utiliter bibitur cum uino, a strangurioso. Vngularum aprugnarum exultarum cinis potioni inspersus, plurimum urinam difficultates iuuat. Leporis cerebrum in uino utiliter bibitur, eiusque testiculi tosti salubriter manducantur, ab eo qui uessicae molestissis laborat.

Anserum siluestrium linguae assatae efficaciter sumuntur in cibo a calculosis. Cymini — I . rutae — I . piperis semunciam teres diligenter, & cocleare plenum in meri ueteris potione mittes, & aqua, quod sufficiat adicies. postea ferro candenti saepius immerso calefacies, & ieiuno bibendum dabis, efficacissime subuenies stranguria laboranti.

Spongia ex rubo rosario agrestis sumpta, & aqua frigida donec madefcat macerata, ac deinde trita, & ex aqua per triduum potui data, efficaciter calculosos emendat. Piscis scorpio assatus in cibo sumptus, optime calculosis proderit. Cocleae inanes id est sine carne sua, casti inuentae contusae, & in puluerem tenuissimum redactae, in potione calculosis datae medentur.

Vngulae equinae scobem, uel exulta cinerem, si calculosus in potione acceperit, cito sanabitur. Herba saxifraga si ex oleo, & liquamine manducetur, intra triduum calculos soluet. Calculosis expertus adfirmat incredibiliter succurri remedio tali, si hircum melius si agrestem, melius si anniculum, & si mense Augusto claudas loco siccato per triduum, ut ei solas laurus edendas sumministres, & aquae nihil accipiat, ad postremum tertio die, id est aut iouis, aut solis occidas. melius autem erit si castus purusque fuerit, & qui occidit, & qui accipiet remedium. exsecto igitur gutture eius sanguis excipitur, utilius si ab inuestibus pueris excipiat, comburitur in uase fictili, usque ad cinerem, uas autem in quo torretur coopertum & inlitum gypso in furnum mittetur. quod cum uapori exemeris in puluerem conteres, nec non, & polypum marinum identidem, ut dixi exustum, in puluerem rediges. confectio autem uniuersi medicaminis haec est. sanguinis hirci — III . piperis albi — I . polypi exusti cineris — III . thymi — I . pulegij — I . apij, feminis olusatris — I . haec omnia separatiim tunsa, & ad leuissimum puluerem redacta commisceas, & dabis infirmo, melius si die solis, aut iouis coclearis mensuram in meri potione, aut cuiuscunque dulcis poculi. prouidere autem debes, ut digesto ieiunoque potio detur, & rursus, ut eadem potione bene digesta, cibos accipiat, & eo melius erit, si hanc potione cum condito, post balneum in sabanis, adhuc commiscuitur acceperit.

Supra omnia efficacius aliud ex eo facies medicamentum sic. sanguis hircinus ea obseruatione, qua supra excipitur, in patella ferrea cadente, ut aduri possit, & stringi continuo ipse sanguis, ita ut postea in puluerem redigatur, uel certe continuis aliquot diebus, ad solem ipsum sanguinem ponas, ita ut rore iam decusso, post horam secundam ponas, & ante nonam colligas. posteaquam, ita fuerit siccatus sanguis, ut nullum humorem habeat, colliges eiusdem crustulas, & teres, atque ex eo leuissimum puluerem rediges. deinde accipies herbam tribolum, cuius herba ipsum tribolum, hoc est semen spinosum proijcies, ipsam autem herbam lectam de locis maritimis siccabis, tundes, & in puluerem rediges. confectio autem medicaminis totius haec est. herbae triboli — II . piperis — II . petroselinum macedonicum — II . folij fertulam, id est coronam, siue sphaeram unam. haec omnia separatiim tunsa, & ad leuissimum puluerem redacta, cum sanguine hircino miscebis, & dabis infirmo die solis, aut iouis coclearis mensuram, in meri potione, aut cuiuscunque dulcis liquoris. prouidere autem debes, ut digesto ieiunoque potio detur. quam cum acceperit qui calculum patitur, mox lapides solutos omnes per urinam emittet. ut uero ammireris sanguinis hircini uirtutem, adamas lapis imictus, qui neque igni, neque ferro uincitur, si sanguine hircino perfusus fuerit, mox soluetur.

Ad uessicae dolorem, & urinam difficultatem, herbam gladiolum diligenter fodi to, ut omnem radicem eius palo ligneo eruas, cuius radicis corticem diligenter nitidatam siccabis optime, & teres, atque cribabis, ut in puluerem tenuissimum redigas, atque ex eo coclearia tria mittes in mortarium, & piperis albi grana nouem trita, & myrrae optime trita pusillum, & uini optimi 8 . I . atque haec omnia in unum permiscebis, & conteres, ac laboranti in balneo, id est cum in piscinam descenderit dabis bibendam potione, & monabis, ut se post balneum calidissime tractet. hoc medicamine, seu uir, seu mulier, seu puer, seu puella, potentissime sanabitur.

Cocleam gradem unam uiuam prendes, & eius carnem eximes, ac solam teres in mortario, & cum aceti acris coclearibus tribus dabis bibendam, atque hoc per triduum facies. deinde intermisso triduo, nisi statim expulerit calculum, similiter remedium, & si necesse fuerit saepius dabis. Filicis radicem, asparagi spongiam, apij radicem, & petroselinum simul diligenter teres, & ieiuno calculoso, cum uino dabis bibendum.

Violae erraticae rusticae radices, & apij, & uiolae coronariae semen, una contrita, & ex aqua calida a balneo continuo potui oblata, dolores uessicae cito abigunt.

Lapis ex uessica hominis qualibet curatione sublatus, si teratur, & ex uini cyathis tribus calculoso potui detur, lapides uessicæ humanæ innatos, efficaciter dissoluere creditur. Cimex foraminibus uentrorum conficitur, dolorem uessicæ protinus tollit. Vessica apri recte aduersum uessicæ dolores in cibo sumitur, ita ut mulier fœminæ, uir masculi sumat. Nasturcium tritum cum uino dulci cibario dabis, uessicæ tædio laboranti per triduum potui, sed satis spissum poculum detur. Vessicam releuat coliculi cocti aqua triduo a ieiuno iugiter pota. Ad uessicæ uitia curanda, myrræ semunciam bene tritam cum mulsi ueteris cyathis tribus, dabis per triduum ieiuno exeunti statim a balneo, ita ut dum sabbatis operitur, singulos in diem cyathos bibat. Si in uessica aliquid molestiæ fuerit, nitri florem, uel si flos non fuerit, ipsum nitrum conteres, & cum aqua in qua coliculi cocti fuerint, uinoque picato, uel austero rubello durissimo dabis bibendum per triduum, uel diutius, si ita opus fuerit, magnificentissime proderit. Prima luce puer uirgo, rorem de folijs caulium excussum, in noua olla excipiat, uel minus sexta rios quatuor, eo adijcias mellis quartarium, & fœnigræci bene mundati, & loti quartarium, & zingiberis uncias tres, atque ita decoques horis tribus, & inde bibendum dabis mane ieiuno calculoso quartarium te pentem. hæc potio per triduum, sumpta mensura quartarij, & uessicam, & renuculos, & intestina uniuersis fordibus purgat. Piperis grana I X. eiusdem ponderis sulphur, trita simul in uino uetere dabis bibenda ieiuno calculoso. solet statim perniciem demouere, si tamen ultra dolor manserit, iterum dabis similem potionem. Pellem leporis recentem in olla munda, uel tegula, ita cum lana sua combures, ut in tenuissimum puluerem redigere possis, quem cribratum in uase nitido seruabis. inde cum opus fuerit, tria coclearia in potione dabis bibenda, quæ res, siue calculos, siue uessicæ dolores continuo cõpescit, sed multo potentius erit remedium, si leporem uiuum in olla noua claudas, & gypso omnia spiramenta uasis obstruas, & in furno, usque ad fauillam tenuissimam cremes, tritamque, & cribratam recondas, atque inde certas mensuras in potione uini offeras calculosis, & qui sanguinem mingunt, mire eos sanabis. Cimoligretæ tunæ 8. III. & farinæ ordeaceæ 8. III. ex aqua coques, & in saccos tres lineos mittes, eoque fomento uicissim mutato, ut bene caleat, calculosos, seu uessicæ dolore laborantes ter in die uaporabis, potenter subuenies. Item aliud ad eos certissimum remedium. pruna quæ in sepibus nascuntur colliges, & eorum nucleos tolles, & seruabis ad præsidium, & cum opus erit, in pila tundes quàm optime, & cribrabis quàm minutissime, atque inde ex picato, siue austero, ac duro uino dabis ieiuno bibenda in potione diurna coclearia tria. Hoc uero medicamen non solum uessicam curat, sed etiam uulnera intrinsecus latentia, & uomicas perfanat, conficitur sic. cucuma sextariorum nouem rudis aqua impletur, & ad dimidias coquitur, tum adijciuntur in eam spongiarum asparagorum uncia quatuor, apij radicum tantundem, salinæ lotæ diligenter uncia duæ, cassiæ fistulæ semuncia, amoni 8. VIII. petroselinum dimidium quartarium, iris illyrica uncia una, mastichæ chiæ uncia duæ, deinde aqua cucumam supplebis, & de gypso præclaudes, ut tamen modicum spiramenti relinquas, atque ita coquens claudes cucumam, ne medicamen exiliat, & ad medias decoques, ac recondes in ea. cum opus fuerit dabis ex eo cum potione uini quantum sufficiat ad bonam mixturam, sed & ieiuno, & dormitum eunti dabis. Petroselinum heminam, apij feminis tantundem, in cucuma fistili noua prius imbuta ex aqua decoques ad tertias, ita ut occlusa sit cucuma, ne medicamen ebulliat, postea aquam colabis, & addito melle iterum ad tertias decoques, inde ieiuno calculoso potionem per triduum dabis. Calculos potio hæc assidue sumpta cum passo, uel condito non finit gigni, eosque concrecentes confringit, & per urinam harenæ modo promit, conficitur sic. calaminthe, id est nepetæ — II. filis pictorij, piperis, succini, saxifragæ, petroselinum, cyperi, zingiberis, — singulas, tundes, & cribrabis, & coclearium plenum cum uini mixta, & calida potione ieiuno bibendum dabis. Ad calculum remedium mirum sic. hederam quæ in quercu nata fuerit, uulnerabis cupro, & permittes humorem qui inde manuerit, indurari in modum gummis. postea sublatum condito resolues, & admiscebis, & bibes quotiens usus exegerit. Herba physalidis baccas ternas per triduum glutiat qui uessicæ calculo dolebit. Herba britannicæ radices contundes & terna scripula ex aqua calida calculoso ieiuno potui per triduum dabis. eiusdem herbæ succum expressum in duplici uase decoques, ita ut succi eius naturalis sextarius fiat, quem cum mellis despumati hemina miscebis, & postea in se decoques. & cum colorem mutauerit, refrigerabis, atque inde cocleare unum ex aqua calida, si uehementer febricitabit, calculoso potui dabis, statim etiam febris extinguetur, si uero sine febre erit, ex uino eam potionem debet accipere. Ad renium dolorem emplastrum utile sic. axungie ueteris P. II. farinæ 8. I. olei P. I. ceræ se libram. ijs liquefactis adijcias sulphuris cõtriti se libram, nitri contriti, & cribrati se libram. omnia permiscebis & concoques, atque inde renes confricabis, uel more emplastrum adpones. Herbam sabinam in mortario teres, & cum axungia uetere subiges, & sic renibus adpones. Ad urinæ incontinentiam, remedium sic. fœniculi radicem, & ramusculum erui contunde, & ex uino uetere da bibendum, continuo remediabis. Urinam continet, lac caninum, & adeps eius cum alumine datus, ita ut sit fabæ magnitudine globulus qui datur. Cuius coclearum africanarum exustarum si potetur, urinæ incontinentiam sedat. Anserum trium linguas inassatas, si quis ederit, urinæ profluuium non patietur. Vessica uerrina cocta, uel usta, comedenda, aut bibenda efficaciter datur ei qui urinam suam non potest continere. Leporis ce rebellum ex uino potum, urinæ incontinentiam refrenat. eiusdem testiculi torrefacti, & ex uino poti, par remedium submeiulis præstant. Ungues aprugni exusti tritique in potione sumpti efficaciter submeiulis profiunt. Qui urinam tenere non poterit, capræ uessicam comburat, & cinerem eius ex aqua cum uini potione bibat. Verrini genitalis uisti cinerem bibere debent ex uino qui urinam continere non

re non possunt. In cubili canis urinam faciat, qui urinam non potest continere, dicatque dum facit, ne incubili suo urinam, ut canis faciat. Urinæ propriæ quantumcumque ignoranti submeiulo efficaciter offertur, uel res quas comminuerit in potione exprimuntur, aut ibidem diluuntur, & ita ei infcio ipsa potio propinatur. Vitrum teres diligenter, & cum pice cedria miscebis, atque ita chartam uirginem inlines, & renibus adpones, quo medicamine diebus septem iugiter usus sanus firmiter eris. Ad reniculorum dolorem obseruabis, ut post balneum poscam calidam bibas per plures dies, & quotiens dolore interpellatus fueris, idem facies. Conditum ad reniculorum dolorem, uel ad calculum, sic. saxifragæ — I. uettonicæ — I. petroselinum — I. apij feminis — I. rutæ feminis 8. X VIII. piperis — II. uini optimi 8. XII. mellis optimi P. V. tundes omnia, atque cribrabis, & conditum cum exegerit necessitas facies, eoque ubi reniculorum dolor, aut molestia calculi fuerit, uteris. Saxifragam herbam, petroselinum macedonicum, piper, mel, uinum, ex ijs omnibus conditum facies, & laboranti calculoso per singulas septimanas potionem iouis die dabis, conficienda autem potio die iouis luna uetere erit. Ad calculum potio salubris, conficitur sic. semen apij, libyfici, fœniculi, anethi, æquis mensuris tritum miscetur, & herba saxifragæ grana V. cumini grana tria, piperis grana V. uerbenæ folia tria, & salis permodicum adijcitur. ex omnibus autem seminibus supra scriptis æqualiter quantum tribus digitis, id est pollice, & ab eodem tertio, & quarto leuari potest, mittitur, dein teruntur omnia diligenter. postea adijcitur caroeni optimi potio grandis. ad hanc sanæ potionem miscendam, radices asparagorum, & apij, & anethi, & fœniculi lotæ diligentissime in sextarios aquæ uiridæ mittuntur, ita ut radices ipsæ tegantur aqua, atque in olla rudi coquantur ad tertias. ex ipsa aqua sed calida miscenda potio caroeni, & accipienda per triduum. sufficiunt autem duo huius aquæ sextarij ad tres caroeni maiusculas potiones. sed si necessitas præsentis doloris exegerit, per triduum continuum dabuntur. si uero quis timeat tantummodo dolores supra scriptos, aut aliquando pertulerit, accipiet etiam sanus hoc modo uetere luna tres tantum tribus mensibus singulas potiones, & iugiter contra hunc morbum erit tutus, & sanus.

Coeliacis, & dysentericis, & torminosis, & ad intestina rupta, & internos morbos, atque incontinentiam stercoris, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experientia.
Cap. XXVII.

Pastillus ad coeliacos, & torminosos optime faciens. acaciæ, balustij id est mali granati, quod cytinum uocatur germen antequam floreat, hypocyctidos, opij, singulorum denarios quinos, alterci, cretæ famiæ, singulorum denarios senos. ijs bene tunlis, & cretis, ex uino myrteo sunt pastilli denariorum singulorum, aut semissimum, ut iuxta ætatem, aut ualitudinem dentur. dantur autem ieiunis, sine febre ex uini myrtæi, aut signini cyatho uno, cum duobus aquæ mixto, febricitantibus uero ex aquæ cyathis tribus. hoc etiam per clysterium immittitur, quotiens defurrexerint torminosi, quibus, & si grauiter adflicti sunt, statim prodest. Ad coeliacos id est qui subite, & multa defundunt, & ad alium citatam, & ad leuiam interdum tormina, medicamentum potens sic. sorborum aridorum contusorum 8. II. rhus syriacæ quo coci utuntur. 8. II. mala granata potentia X. mala cydonea matura X. hæc utraque coquitur in sapa, facta ex multo adhuc in dolio feruentis sextarijs X X X V I. quousque ad sextarios duodecim decoquantur, & donec malorum coria percoquantur, & sint madida. deinde ita teruntur hæc fœlici mortario, ut grana omnia comminuantur, postea rhus, & sorba arida admiscuntur tunsa, & cribrata curiose, & cum sapa, quæ est resti dua temperantur. omnibus ergo in unum bene coactis reponitur medicamentum in uitreo uase, dantur inde ieiunis iugula duæ, uel tres, sine ullius rei admixtione. Pastillus ad torminosos efficacior, conficitur sic acaciæ 8. IIII. croci 8. II. gallæ 8. VIII. hypocyctidos 8. IIII. lycij 8. IIII. myrræ 8. IIII. rhus quo coci utuntur, nardi syriaci spicæ, aloes, singulorum denarios binos. anethi, gummis, singulorum 8. ternos, piperis nigri 8. II. teruntur hæc diligenter, & ex succo rubi cauliculorum, uel ex uino Signino collyria formantur, ritu eorum quæ ad oculos fiunt, cum tantæ ita fuerit leuis confectio, ut in ungue nulla appareat asperitudo. singuntur autem alia denariorum singulorum, alia semissimum que iniiciantur, sed rectius ad hanc mensuram pastilli dabuntur, ita ut unus ieiuno ante meridiem, alter in noctem ex aqua, si febres erunt, ex uino signino, si sincere corpus fuerit, detur. hoc efficacius medicamentum est, si cetera quæ in huiusmodi causis curationi, uel cibatu sunt necessaria, obseruatione, & opportunitate cõgrua fiant. Pastillus qui clysterio immittitur, torminosus per annum, cum olida, & sanguinolenta deijciunt, id est cum intestina eorum cancer occupauit, quo quasi cauterio tunc tantummodo uti oportet, alioqui nocet. Ideoque a quibusdam ignorantibus usurpatus accusatur quasi nocuus, recipit autem hæc charta, combustæ cineris 8. X X X. calcis uiuæ 8. X X IIII. arsenici quod est auripigmentum 8. XII. sandaracæ 8. VI. hæc trita uino consparguntur, in quo rosa, & lenticula prius coquantur, ut possint fieri pastilli 8. diuum, aut unius. cum opus est, teritur unus pastillus, & immittitur per aquam, ut supra scriptum est, decoctam cum rosa, & lenticula si febres erunt, sin minus, ex uino eadem decocta utilia erunt. facit bene, & myrti fasciculus cum oleastri, uel oliuæ ramulis utroque modo, prout res exegerit incoctus. potio autem cum immisum fuerit supradictum medicamentum, hæc conuenit. in noctem in aqua catapotia datur, quæ fiunt sic. myrræ 8. II. lycij 8. II. turis 8. I. opij 8. I. aloes 8. II. acaciæ 8. IIII. myrti baccarum nigrarum 8. V. ouorum ex aceto coctorum uitellos II. hæc trita uino Surrentino consparguntur. & sunt pastilli 8. singulorum, dantur febricitantibus ex aquæ cyathis tribus, sine

febre, ex musti furrentini cyathis duobus. Ad uentris dolorem, & inflationem intestinorum, & praecordiorum dolores, & ad conuulsa, & rupta interanea, & ad urine difficultatem remedium sic. panacis \times IIII. piperis \times IIII. dauci cretici radicis, uel seminis \times VI. sulphuris uiui \times S. opij duas tertias ue partes uictoriati ponderis. castorei \times S. myrrae \times III. haec trita, & cribrata uino consparguntur, & ex ijs fiunt pastilli magnitudinis lupini, dantur cum res postulat ex aceto, & melle in unum mixto cyathis tribus. ad uitium autem mulierum quo correpta suffocantur, quod graeci hystericon pniqa appellant, ex aqua mulla dari oportet, & quantum nux auellana est, detrahit enim urinam copiosam. Medicamentum, quod dodecatheon appellatur, mouet urinam, facit & ad eos qui reficiendi sunt post grauem imbecillitatem, facit & ad aurigenam habentes, & ad iocineris, & renium dolorem, & ad lienosos, & ad hydropicos, & difficulter urinam reddentes. crapulam quoque non patitur, uino nigro potum, subsistere. prodest stomachicis, & mulieribus a uulua laborantibus, & ad omnia uenena, & ad serpentium morsus, atque ictus, & ad interius conuulsa satis utile est, conficitur sic. myrrae denarios duos, cassiae corticis \times II. iris \times IS. apij seminis \times II. & tertiam uictoriati, acori \times I. uuae passae sine granis denarios sex. haec omnia uino aruulso contusa cribrataque consparguntur. dein ex ijs fiunt pastilli \times singulorum, quamuis autem dicat se pastillis usum, etiam ad denarij semissem cum uini supra dicti cyatho.

Medicamentum mirum ad coeliacos, & ex cruditate grauedines doloresque cuiuslibet partis in corpore sustinentes. nec minus ad oculorum facit, & renium dolorem arcendum, & ad scabiem uesciae, & ad iocineris duritiam, exsiccat enim corpus. prodest, & ad arteriam, denique in omnibus laborantibus adiuuat, & concoctiones, & urinam mouet, conficitur sic. Nardi syriacae, croci, myrrae, cassiae, costi, cinnami, castorei, schoeni floris, piperis albi, piperis longi, galbani, resinae terebinthiniae, styracis, opij, singulorum denarios quateros, alterci seminis, anesi, apij seminis, singulorum denarios quinos, tragacanthi denarios sex, mellis, uini falerni, uel similis huius sextarios singulos. haec omnia contunduntur, & cribrantur, donec mollissimam tenuitatem accipiant, tum in patellam fictilem nouam mel infunditur tepesactum molli pruna. dein uinum instillatur, macerato prius in eo tragacantho, uicissimque caetera species insparguntur. tum simul mouetur medicamentum, & omnia omnibus permiscuntur. cum autem crocinum colorem habuerit medicamentum, transfunditur in mortarium marmoreum, & ibi pistillo bene subactum reponitur in pyxide cornea, cum opus est, datur ad supra dicta, cum uini cyathis tribus admixto aceto, atque melle, prout uisum fuerit.

Ad eadem remedium efficax, quod conficitur sic. myrrae \times quatuor. croci & panacis denarios ternos, alterci \times V. anesi \times II. apij seminis \times V. opij \times II. papaueris capitati, & sariae \times V. galle syriacae immaturae denarios V. I. mori ex rubo immaturi aridi \times IIII. rose aride \times VI. Balauftij \times III. rosae caninae succi \times III. rhus syriacae \times V. palmarum purgatarum \times XX. quae coquuntur ex aquae cisterninae sextarijs tribus, donec relinquatur sextarius unus. deinde ipsae palmae exprimuntur presso, aut coclea, ex succo eodem, atque aqua modica fiunt de supra scriptis speciebus in puluerem redactis pastilli ad \times semissem, dantur similiter, ut prius medicamentum dari oportere praecipimus. Prodest torminosi plantaginis succus, uel rubi, uel lentisci, uel rhus syriaci, uel herbe millefolij, uel terebinthi, omnium ad \times semissem potus cum uino, uel aqua.

Benefacit torminosi rumicis semen quantum ligula capit tritum ex uini austeri cyathis quatuor, uel aquae totidem, in tempore potum. Glandes quercinae tres, aut quatuor, uel eiusdem folia, uel liber eius coctus ex aqua, quae uel sola, uel cum uino torminosi potui data plurimum prodest. Ceratitidos quam herbam uiolam marinam appellamus radices trium digitorum magnitudine incocta uino austero torminosos iuuant, si illud uinum admixta leuiter aquae calidae portione potetur. Herbae britannicae radix, uel folia incocta, uel aqua in qua tamarici folia, & semen in coctum fuerit, torminoso potanda detur, etiam cum admixtione uini austeri. Plantago cocta ante alium cibum data ex aceto plurimo, & exiguo sale, atque oleo, torminosi plurimum prodest.

Plantaginis aridae semen tritum ex partibus duabus, & papaueris capita arida ex parte tertia, oportet per cribrum tenuiter foratum traieci, ex eoque puluere dari torminoso ligulae magnae mensuram, interdum plus aut minus, cum uini ueteris mixti non nimium, id est cyathis tribus. hoc medicamentum ante somnum utiliter etiam ad uesperam datur. Prodest torminosi huiusmodi sorbitio, haliacae hemina percoquitur cum cere, & rutae \times I. admiscetur sane ijs, & malum granatum, atque ita simul coquuntur in aqua. post hoc exprimuntur omnia, & coagitantur diu, ac si opus fuerit, adijcitur alica cocta, ut in modum pulvis sit. lactis quoque bubuli, aut cuiuslibet denarius I. admiscetur, & sic sorbetur. si autem masticare panis more illud uolueris, addes illic oua incocta tria, & polentae nitidae delicate quantum satis erit, ut panis fieri ex eo possit, qui etiam frigidus comestus plurimum prodest.

Medicamentum ad torminosos huiusmodi satis utile est. croci \times I. & duae partes uictoriati, nardi \times II. acaciae \times III. galle \times III. aloes uictoriati pars tertia, lycij \times I. opij \times S. tragacanthi \times S. & tertia eius, turis \times I. & uictoriati partes duae, myrrae \times duo, piperis \times S. teruntur, & cribrantur haec diligenter, atque ex uino fiunt pastilli lupini magnitudinis, dantur cum tribus cyathis liquoris cuiuslibet, tam diu quousque conueniat, ut tormina uinueria sedentur. Immitti torminosi per clysterem oportet uinum ex piris syriacis factum cum succo plantaginis, mirifice enim facit hoc remedium, & multis experimentum dedit. Palmarum numero uiginti pulpe, iunci radicis \times X. galle immaturae \times X. myrrae \times V. tunduntur, & miscuntur uniuersa, atque ex omnibus fiunt ex uino pastilli numero triginta, dantur similiter, ut praedicta medicamenta ex quolibet liquore.

Balauftij \times V. opij denarios duos. galle immaturae pilularum denarios II. tamarici seminis \times II. turis \times IIII. rhus syriaci \times quatuor, uinaceorum tostorum \times V. hinc pilulam ad duum

ad duum denariorum pondus, cum portione ex uini nigri cyathis tribus totidemque aquae calidae mixtae torminoso dari oportet. Si torminosi, uel coeliaci propter frequentes defurrectiones uiribus deficientur, danda erunt eis sorbitiones ex cremore farris, uel ex pitana factae, modo per se solae, modo cum rosa unguentaria mixtae, uel ius gallinae pinguis excocta cum butyro, uel lac capriaum, aut ouillum tepidum per se, uel etiam decoctum cum butyro, & lenticula similiter facta, prodest. imponenda uero sunt torminosi fatigatis a stomacho, usque ad inguina unguenta, quae spissant cutem, ea quibus unguentarij utuntur.

Medicamentum, quod per anum iniicitur torminosi sic. calcis uiuae, sandaracae, auri pigmenti, singulorum paria pondera, teruntur una omnia ex aqua, uel succo plantaginis, donec possint coire, tunc pastilli fiunt, cum opus sunt teruntur, & iniiciuntur, ad cuiusque uires, ut plurimum \times IIII. aut minimum \times II. cum hemina, uel ut plurimum cum cyathis IX. aquae cum myrtis decocta, uel cum rose folijs, uel lentisco. medicamento sane hoc uti oportet, non inter initia torminosi, sed cum malignitas uitij apparuerit, & si non eodem die quo primum adhibetur profuerit, etiam sequenti fieri oportebit. si quis autem morbus intestinorum cum immisum erit medicamentum, aut cum redit insequitur, infundatur statim per clysterium lenticulae decocta aqua, uel furfures, sedabitur confellium dolor, cum eas deiecerit torminosus, post iniectioem sane detur cibus. Aliud medicamentum, quod mirifice prodest torminosi, siue febre habuerint, seu sine febre fuerint. plantaginis succi hemina frigida, uel tepida immittitur per clysterem in anum, uel per se sola, uel cum uino ex piris syriacis facta. hoc medicamentum etiam si aeger cibum horrescit restituit ei cupiditatem manducandi, facit uero sitim intolerabilem, sed moderate bibendum. Pastillus ad torminosos efficax conficitur sic. acaciae \times I. mali granati corticis \times VIII. galle syriacae immaturae \times V. opij \times V. myrti baccharum nigrarum \times VII. rhus quo coriarij utuntur \times VIII. uel eiusdem succi \times VI. alterci seminis \times VIII. turis \times VIII. rhus syriaci \times VIII. haec omnia animantur, praeter acaciam, tus, opium, & contunduntur seorsum, & in unum miscuntur, uinoque omnia myrtino consparguntur, atque in pyxide fictili reponuntur. si quis uolet pastillos facere, adijciet gummis \times VI. dabitur ex hoc medicamento ieiuno torminoso \times I. ex aqua, uel ex uino mixto myrteo. idem medicamentum immittitur per clysterem ad mensuram iuxta uires cuiusque. Vinis uti oportet torminosos ex myrto, & piris syriacis, ex malis cydoneis, & terebintho, ex rhus coriario, ex glande quercina, ex lapathio, ex populi fructu, ex rubo, ex hypocythide. quae omnia decoquantur seorsum cum uino Surrentino, aut Signino, portioni uero admiscetur aqua cisternina decocta, & sub diuo posita. Prodest torminosi lac potum in quod lapides feruentes saepius, uel ferrum candens dimissum fuerit, si tamen non febricitabunt.

Cibi profunt torminosi huiusmodi, panis fermentatus durus, pulues diuersae, lenticula aceto condita, brafsica, plantago, intyba, mala cydonea, uuae ex ollis, palmae ex litore, capreae, palumbi, anates, merulae, turdi, grues, nulli, loligines, polypi assati. Torminosi sunt extra cutem imponenda haec. lana succida ex aceto, uel rosaceo, uel malino oleo admixto. item plantago, apium, millefolium, intybum, lentiscum, per se trita haec, uel admixto uino austero, quo magis adstringant, adponuntur, postea cerotum ex oleo myrtino, uel malino, id est habente corticem mali punici, adponitur, cui & galla syriaca, & acacia admiscuntur.

Torminosi primis temporibus constringendis succi utiles sunt, ut plantaginis, acaciae, mali granati corticis, hypocythidos, millefolij, intybi, lentisci, rubi, per se tantum, uel cum uino ex piris syriacis facta, mixti. medium autem cursum habentibus torminosi, quod tempus graeci $\alpha\kappa\upsilon\upsilon$ uocant, oportebit infundere per clysterem rosam, uel oleum myrteum cum cerussa. cedente porro impetu molestiae, uel difficultatis, quod tempus graeci $\pi\alpha\rho\sigma\kappa\upsilon\upsilon$ uocant, conuenit lenticula, uel pitana, cum adipe caprino cocta. inueteratis uero torminibus profunt, quae uehementius spissant, & a putore, atque ab alienatione corporis uindicant, ut ea quae ex calce, charta usta, & auri pigmento componuntur, & possunt inherere purgatis ulceribus, quo tempore rediri oportet, ad priora omnia edenda praeterquam ad lentem, & pitanam. ducunt enim cicatricem, sed praecipue cerussa, admixto uino. emplastra uero, quae extra cutem cicatricem ducunt soluta ad ignem cum oleo myrteo adponenda sunt. Dysentericos recreat pulmo pecudis, id est onis, decoctus cum lini semine, ita ut, & caro manducetur, & aqua illa potetur. Trochiscus asclepiadeus praestantissimus ad uentris fluxum, & dysenteriam, quam nullus alius, tam facile stringit, quam hic, conficitur sic. apij seminis semunciam, hyoscyami semunciam, anesi DVI . opij DIII . hypocythidos DIII . croci DIII . myrrae troglodytidis DII . colliges haec cum aqua, aut cum uino myrteo, id est in quo myrti baccae cocta fuerint, hoc ipsum medicamentum uentri adpositum, ita ut ceroto myrteo colligatur, epithema dysentericis aptissimum est.

Tormina patientibus multi uentrem uiuentis anatis adponunt, adfirmantes transire morbum ad anatem, eamque mori. quod si uespertilionis sanguine uentrem oblinas torminosi, in omne tempus dolore releuabis. Si in aqua frigida dysentericus pedes, usque ad genicula ponat, sed si non febricitabit, & de uino austero portione calidissimam bibat, cito sanabitur. Confectio medicaminis miri aduersum dysenteriam, testam locustae, id est illam spinosam, uel aculeatam, quae est iuxta caput, combures nitide, & postea teres, ut in tenuissimum puluerem redigas. & sic ei qui uentris fluxu, uel rasura laborabit, ex uino uetere, si non febricitabit, aut si inaequalis erit, ex calida aqua dabis, ita ut de singulis locustis testas singulas integras exustas per triduum bibat, mire sanabitur. Mellis heminam, uini ueteris sextarium, piperis grana ducenta, teres diligenter, & conditum ex ijs tribus speciebus facies. & ieiuno dysenterico mane meralem calicem plenum dabis, statim proderit, sed si necesse fuerit, ex eo condito ipsum plenum meralem per triduum dabis. Lactis caprini statim nulli grandi portioni, additur de coagulo hedinino frustum quantum auellana grandis est, quod digitis, medicinali, & pollice sublatum, uel missum, isdem

digitis contemperatur, & datur, laboranti dysenterico, dum adhuc calet lac, antequam coagulo stringatur per triduum. hæc potio ieiuno dabitur contra orientem bibenda. Succinum de cerafo siluatica exures, & de testa ostrei æque facies, paribusque mensuris puluerë tritum, cum melite, aut cū uino austero candenti ferro calefacto, bibendum dysenterico dabis, mire proderit. Ouum recentissimum aperies, & in calicem uacuabis, ac testam eius implebis melle optimo despumato, nec non oleo uiridi bono, & in ipsum calicem defundes, ac simul omnia permiscebis, & diu agitabis, ac postea in calida aqua ipsum calicem tepesfacies. & sic dabis dysenterico, cui medendum erit, mire proderit. Rhum marinum, siue rhum orientalem, quod est minutum robium simile lenticulæ, quantum tribus digitis prendere potueris, mittes in mortarium, & teres cum uino. & postea in aliud uasculum mittes calidam, atque ibi tepesfacies, & sic dabis dysenterico bibendum, statim remediabitur, sed per triduum continuum hoc remedium, & postea quotiens fuerit necessarium, dabis. Vitrum teres diligenter, & cribrabis, & mastiches grana teres, atque æquis mensuris permiscebis, & ex ijs singula coclearia dysenterico in uino cocto, per triduum, uel quotiens opus fuerit dabis, mire remedium experimentis probatum. Ad dysenteriam remedium efficacissimū sic. rosę siluaticę baccas oblongas, rubicundas, maturas, impari numero, uel septem, uel IX. uel XI. tritas diligenter dabis laboranti dysenterico, ad potionis modum cum melite styptico, uel uino uetere, si non febricitabit, uel cum aqua si febricitabit, & si necesse fuerit, per triduum dabis, mirum experieris remedium. Ad dysentericos mirum remedium, quod uentrē, & purgat, & stringit sic. gypsi peregrini triti — I. specularis combulti triti — I. de testis ostrearum combustarum — I. hæc omnia posteaquam trita fuerint & mixta, tollet inde, qui dabit remedium tribus digitis prioribus cum pollice quantum semel capere potuerit, & in potione uini ueteris puri, si non febricitabit dysenterico dabit, quod si inæqualis fuerit, in calida aqua potione accipiet. Fimum caballinum combures, & cinerem simi ipsum cum uino uetere miscebis, & conteres, & sic dabis dysenterico bibendum sine aqua, si non febricitabit. Aluminis scissi cum aceti coclearibus tribus miscebis, & teres, & colabis, & tepidum, cum aqua duplo, dysenterico dabis bibendum. Pumicem mollem, spongiam de qualibet rosa unam, gallam unam femis, corticis ficci de malo granato scripulos IIII. piperis grana XLIX. diligentissime teres & cum uino uetere permiscebis, & pastillos æquales inde facies, ut cum opus fuerit singuli in uini ueteris hemina soluti dysenterico per triduum dentur, ita ut ipsa potio ferro duro calefiat, insigne remedium cito experietur. Leporis uentriculum, cum fimo suo, uino uetere lauabis, ita ut sordes ipsa ibi sint, & misceantur, aut si in uentriculo non inueneris, pilulas de fimo ipsius impares numero tritas, cum uino uetere, dysenterico dabis bibendas. Ad uentris fluxum, mastichen albam teres, & in potione mixtam mittes, & calefacies bene ipsam potione in aqua calida, & bibendam per triduum dabis. Herbarum plantaginem colliges ac teres, & succum eius cum uini ueteris potione, si non febricitabit, dysenterico per triduum dabis. Ad uentris fluxum, uel ad dysentericos iam desperatos remedium sic. uermem unde coccum tinguitur teres, & cum uino uetere optimo potione mixtam, & calidam per triduum dabis. Ad dysenteriam, siue torminosos, & qui deiectionem nimiam patiuntur sic. ouorum uitellos coctos, siue incoctos, unā agre Item acidam, & gallas, pari mensura tere, ac misce, & bibendum medicamen tepens trade. Frumenti tosti grana impari numero, similiter hordei, & pisæ, cum mellis despumati hemina misce, & tere, & dysenterico per uncias singulas diebus singulis dato. Coliculos ex aceto coctos, alij spicas quatuor purgatas, oua incocta duo, simul contere, & adijce uini ueteris heminam, & feruesfactum medicamen dysenterico da bibendum. Ficum duplicem, & palmam pinguisimam, cum uini ueteris hemina, ad tertias decoque, & piperis albi triti uiginti grana admisce, & tepidum dysenterico potui dato. Vescem oui delicatam interiorem siccatam contere, uino misce, & cola, & ex aqua calida dysenterico da bibendam. Lac caprinum feruens, adiecto polentæ quātum satis sit, cum fuerit quasi tenuis pulcicula dabis, cui supra bibendum. Coagulum leporinum ex uino dilutum tepidum dysenterico dabis bibendum, de quo coagulo si singulos scripulos in singulis ouis forbilibus ieiuno per triduum dederis, mire subuenies. Uini ueteris feces, & iocineris caprini frustum sufficiens in ollam rudem mitte, & facito, ut bulliat, atque inde ieiuno coeliaco sufficiens da bibere. Bulbus africanus rubicundus cōtritus, adiecto uino, quod ferro duro candenti calefiat, potui datus coeliacis medetur. Palumbum ferū ex passo concoque, atque inde potiones singulas coeliaco per triduum da bibendas. Ad coeliacos herba plantago, & lentiscus separatim ex aqua coquuntur, postea in unum permiscuntur, & tunc adiecto aceto cū pane in cibo summe profunt. Herba uettonicę in umbra arefacta tunc cribratęque puluis cum uino potus, coeliacis plurimum prodest. Mali granati cortex siccata tunditur, & cribratur, & puluis ex eo misceatur cum ouorum uitellis tribus, diu que in morem panis subigitur, ac fricatur, atque inde panis formatus in foco coquitur, & sic commanducatur, qui si propter nimiam austeritatem offenderit, cum lenticula, siue oleo cocta, adiecto acerrimo aceto a ieiuno manducari debet, quod eo plus proderit, quo propensus fuerit manducatum. Herba quinque foliæ radix in umbra arefacta, contusaque, & ex uino polentę uice pota, mire coeliaco succurrit, sed febricitanti ex aqua calida da bibendum. Caprę siluaticę iecur carbonibus inassatum, & per se sumptum, coeliacos remediatur, idemque arefactum, & tritum, & cum uino potui datum, certissime auxiliabitur. Caseus ficcus trāsmarinus uetustus, adiecto sili gallico, & sorbis aridis, diligenter omnibus tritis, & cum uini ueteris cyathis duobus potui datus, coeliacos mire sanat. Vituli adeps ex foemina sublata, cum aque cotylis tribus decocta, & sorbitionis more sumpta, coeliaco plurimum prodest. Coeliaco, & ei qui eiectionibus, uel doloribus acutis alui uarijs uexabitur, potenter succurres, si

muliebri

muliebri lac quam plurimum ieiuno potui dederis, donec persanetur. Hædinum coagulum magnitudine fabæ in uino myrteo remissum, & ieiuno coeliaco potui datum, efficaciter prodest. Membra na, quæ est in uentriculo gallinæ siccata, & trita, & cum uino austero coeliaco ieiuno potui data medetur, ita ut ipsa gallina prius, uel biduo abstineatur a cibo, & qui potionem accepturus est ante diem frugi sit, & non coenet. Oua in aceto cum testis suis macerata, & alio die in patella infusa ibique tosta, coeliacis in cibo data plurimum profunt. Pulcicula fit ex alica prius tosta quam accipiat aqua, infusa uero aqua cera remissa illic mittitur, & dum excoquet coagitur, & a coeliaco calida forbetur. Galla com magena comburitur, & cinis eius extinguitur uino, cōtritusque uentri coeliaci inlinitur, statim subuenit. Flos hederæ tribus digitis sumptus diligenter tritus, & ex uino austero coeliaco potui datus medetur. Seuum ouillum decoctum in uino austero, & calidum potui coeliaco datum, manifesto remedio erit. Laridi ueteris pinguis — III. mellis boni despumati tantundem, uini ueteris austeri cyathos III. ouorum coctorum uitellos tres, in unum permiscebis simulque, tam diu teres donec ad crassitudinem mellis adducas. deinde in pyxidem condens, atque ex ea cum opus fuerit coeliaco nucis auellanæ magnitudine ex uino, si sine febre erit, si febricitabit, ex aqua calida dabis, mire celeriterque subuenies. Oua decoquuntur ex aceto, donec indurecant, & uitelli eorum tosti cum pipere esui coeliaco dantur, cito medentur. Caseus ouillus uetustus in cibo sumptus, uel rasus, & cum uino potus, coeliaco medetur. Cocleę cum testis suis contrita duæ, & oua cruda II. & passi cyat. II. aqua cyat. III. simul permixta omnia, at diu coagitata, & in uase fictili calefacta, ad modum potione coeliaco data medentur. Serpentis exuuia cum rosaceo decoquuntur in uase stagnæ, & postea trita uentri coeliaci utiliter inlinitur. Ad omnes epiphoras uentris, caseum uaccinum mollem calidum imponi oportet, quo tempore dysentericis potiones ferro candenti calefactas dari conuenit. Glus taurina aqua calida resoluta coeliaci uentris inflatione utiliter imponitur. Grauisimum uentris uitium est ileos, cui maximum remedium est, discerpti uespertilionis sanguis inlinitus uentri. Frequentissime euenit, ut ex qualibet causa subitus dolor uentris exstat. sed qui talum leporis secum habuerit, huiusmodi casum id est subitum dolorem uentris nunquam incurret. Dysentericis medetur aqua in qua pilulæ cupressi decoctę fuerint, cum uino austero epota. Aqua in qua lauri folia fuerint decocta, potui sumpta, intestinorum doloribus medetur. Ad profluuium, & incontinentiam uentris remedium sic. malua circumfossa ferro, quod ex utraque parte acutam aciem habeat, & præcisā a superiore ad inferiorem partem, id est, usque ad radicem, deinde radix eius inuoluta panno rubro, portata ab eo cui remedio opus est, profluuium uentris eius inhibebit. Betæ combusta, & in puluerem redacta, atque subacta cum aceto, & a pectore laborantis inguinum tenuis inlita ualidissime adstringunt profluuium deiectionemque uentris. Ros marinum cum creta molli tritum, & cum aceto modico uentri impostum alui profluuium sistit. Rubi spinæ radices, & coliculi teneri cum uino amineo austero ad tertias decoquuntur, atque ex eo uino cyathus ad diem ieiuno uentris profluuii laboranti potui datus optime medebitur. Herba oxylapathos cum semine suo arida contrita, & ex uino calido pota magnum incontinentiæ uentris præstat remedium. Pruni siluatici baccas corticemque, ac radicem eius arboris in unū ex uino ad tertias decoques, atque ex eo singulos cyathos ad diem deiectionis tædio laboranti ieiuno potui dabis. Iris illyrica, id est macedonica, quæ fuerit grauisissimi ponderis contundatur, & in puluerem cribratum tenuissimumque redigatur, atque ex eo mensura acetabuli unius dimidiati cum passi cotyla una permisceatur, & coagitur, atque inde cocleare unum coeliaco mane ieiuno detur, ita ut, & a cœna abstineatur, mire proderit. Si quis tortiones subito pati cœperit de uentris nimietate, pedes suos in aqua calidissima quam diutissime teneat, statim sanabitur. Sanguinem caprinum si polentæ fursuribus, adiecta resina miscueris, atque emplastri modo ano uentrique adposueris, pondus omne, & libidinem deiectionis efficaciter reprimes. Iecur uerrinū recens combustum contritumque ad summam leuitatem, cum uino, sed sine sale potui datum, efficaciter supprimit nimiam deiectionem. Leporis sanguis recens defusus, & cum polenta coctus, & datus dysenterico, illico uentris profluuium sistit. Hircinus sanguis exceptus, & coagulatus, ac super carbones assatus, in cibo datus, mirabiliter profluuium uentris emendat. Ceruini cornus de ipsis radicibus, quæ capiti hærent, scobes lima tenuissimus factus, & ad drachmæ mensuram cum uini austeri cyatho datus, sistit nimios uentris fluores, si uel triduo iugiter bibatur. Panis antiquus ex lacte caprino decoctus, & more sorbitionis uentris fluxu laboranti bis ad diem datus, cito succurrit. Aqua in qua cortices fabæ ad tertias decoctę fuerint, si bibatur plurimum coeliaco proderit. Folia ficci arefacta sole, deinde combusta, & in cinerem redacta, atque ex uino austero potui data, uentris fluxum efficaciter sedant. Medulla uaccina cum farina tenui subacta, & uelut excoctus panis cibatu data, mire dysentericum sanat, maxime, si & caseus bubulus recens manducetur. Adipem caprinum de renibus sublatum, misce cum polentæ fursuribus, atque adijce illic cyminum, & anethum, & acetum, æquis portionibus, atque ex aqua decoque, & colatum sorbitionis more dysenterico dato sumendum, mire celeriterque subuenies. Lac ouillum, quod candentibus glareæ lapidibus in ipsum lac demeris excoquatur dysenterico potui cum ipsis lapidibus datum mire prodest, ita tamen, ut prius de ipso lacte serum omne tollatur. Iecur hircinum missum in ollam nouam cum uini austeri cotylis sex ad tertias decoctum, sed dum excoquitur compunctum, ut humor eius cum uino permisceatur, postea dysenterico potui datum efficaciter prodest. Dysenterico, & torminoso, & ei qui iam corruptum sanguinem egerit, saluberrimum medicamentum est tale. alij spicæ quatuor, & oua duo incocta, in unum teruntur, ijsque additur uini ue-

teris sextarius, & coquitur ad tertias, inde ieiunus quam plurimum potest si biberit, efficacissime intra triduum sanatur. Spondogus est lanugo quædam, quæ in rosa siluatica solet nasci, eam tritam cum uino austero, desperatis iam dyentericis potui dedi, mirantibusque compluribus sæpissime de abrupto periculo liberaui.

Torminosus malæ græcæ albæ radix trita, potuique ex mero, uel per se sola data, remedio est. Farinæ hemina, ouorum uitelli tres, piperis grana uiginti, contrita in unum miscentur, & subiguntur, panis ex ijs formatur, & in foco coquitur, torminosus esui datus plurimum prodest.

Millefolium contritum, si quis torminosus ex aqua frigida, prout uirtus, aut ætas eius se habebit, biberit, celeriter sanabitur. Lotos unde tibæ sunt in scobem secta, uel rasa, atque ex eo puluere coclearia tria cum aceto scillitico torminoso ieiuno in potione data, mirifice profunt. Torminibus maximo remedio est lactuca, si decocta cum cynino trito, & oleo manducetur. Sal tritum, sinapi tritum, ouum crudum, in unum uas mittuntur, & testa oui ipsius oleo uiridi repletur, & in ipsum uas defunditur, similiter, & mellis despumati, & uini austeri singulæ testæ ouorum plenæ funduntur, & simul uniuersa cocleari diutissime permiscentur, & tepefacta torminoso bibenda dantur, celerrime profunt. Ruta cum hyssopo in aqua ad tertias decoquitur, atque eadem aqua in potione uini a torminoso salubriter mixta potatur.

Malum punicum in olla gypsata clausum, in furno combures, & postea diligenter teres, atque in puluerem tenuissimum rediges, quem repones, & paratum habebis, & cum opus fuerit, ad subitas tortiones cum uini potione detur, prodest continuo. Si quacunque causa tortiones quis pati cœperit, mellis optimi libram decoquat ad tertias, eique addat uini cyathos tres, & aquæ anethinæ cyathos tres, & coagitatam, ac tepefactam hanc potionem ieiunus bibat, continuo sanabitur. Fabam integrâ frictam calidam in acetum acerrimum mittat, & madefactam torminosus manducet, cito sanus erit.

Ad profluuium, & incontinentiam uentris remedium sic. Spongiam quæ in pruno siluestri, uel in spina, aut in rosa siluestri nascitur colliges, & supra batilum torrebis, & diligenter teres, atque in calicem mittes, ac desuper ouum incoctum defundes, & bene permiscebis. deinde super batilum candentem defundes, & coques, ac laboranti coeliaco quasi ouum tortum manducandum dabis. Bacæ oliuarum in uino tritæ cœliacis recte propinantur. portulaca quoque ex aqua feruefacta e' polenta aspersa conditur, inde offæ complures si edantur a dyenterico, plurimum iuuabitur. Vngula porcina combusta ad cinerem, & trita, postera die ex uino hansta, mirabiliter dyenterico prodest. Cinis cribratus aceto commixtus, uentri, & renibus calidissime inlitus, certissime uentris abundantiam stringit. Rana uiua, si uentri torminosi adponatur, in eam uitium confestim transire dicitur. Torminosus saluberrime aqua marina per clysterem infundetur, si molestia diutina fuerit. Fimus columbinus tritus ex melle uentri inlitus, alui incontinentiam stringit.

Iuniperi bacæ tritæ ex uino nigro potui data comprimunt alui nimietatem. Caput caprinum cum pilis suis contusum, atque discoctum ciboque sumptum, rupta inietus intestina dicitur glutinare. Pilos leporinos adiecto melle comprehendens, atque inde globulos paruulos facies. hi singuli sæpius glutiti, intestina quamuis perniciose rupta, certa coniunctione connectunt.

Verbasci radicis corticem detrahito eiusque contritæ succum per linteolum expressum, ex aqua, aut uino bibendum dato, omnia interiora uitia, quæ ex frigore, aut labore, aut pectoris lumborum uel dolore nascuntur mira efficacia sanabis. Serpyllum ad pondus uictoriati argentei tritum bene ualentem ex uino, febriculento ex aqua potui datum omnes uentris dolores sedat. Humanum lotium uetus adiecto croci modico, ut odore eius occultetur, ignoranti potui datum, quamlibet ueteres in uisceribus laentes morbos sanabit, uomitu enim irritato, & eiectionibus concitatis, omne uitium ualenter expurgat.

Vt explorari possit ex latentibus morbis, qui sit ille, qui uexat infirmum, comprehendique qualitas uitij, & pars uiscerum possit, catulus fœtæ canis lactens die, ac nocte cum eo qui laborat accumbat. is postea sectus inspicitur, translatusque in eo morbus, hand difficile notatur, ita tamen, ut æger ei lac de suo ore frequenter infundat. eum tamen catulum cum fuerit exsectus, obrui oportet. nec ab re est si triduo idem catulus uiuens cum ægro maneat. uitium enim ægri transire in eum, usque adeo certum est, ut moriatur catulus, hominemque morbis latentibus releuet.

Ad dyentericos solitaneos, cocleam plenam cū testa sua uiuam teres. ad cuius pondus infra scripta trita miscebis, id est casei ueteris quantum est cocleæ dimidium, oui medullam in aceto coctam panem candidum uetustum, uel tostum, uel quod est melius, nauticum, rutam, piper ex uino, quod cum prius ferro candenti calefeceris potui sine aqua ministrabis, sed & baccas myrteas adijcies. hæc omnia conteres, & in potione uini ueteris ieiuno dabis. Ad eos qui sanguinem per intestinum iactant uel per corruptum corpus inferius effundunt, remedium sic. herbæ urticæ masculæ summitates teneras colliges, & contundes succumque eius expressum per triduum ministrabis bibendum. si autem cum aqua frigida, aut aceto acerrimo, aut posca frigida, id ius mixtum dederis, quamuis desperatos de supra scripta infirmitate protinus liberabis.

Lac caprinum ex coagulo temperabis, & dum tepet antequam penitus constringatur, dyenterico bibendum dabis, cito remediabitur. Remedium ad tortiones, phasianum uiuum in uino necabis, dabisque ex eo uino bibere ei qui patitur tortiones confestim remediabitur.

Confectio cydonitis, ad dyentericos, & cœliacos sic. oleum in uase duplici coques, quod dum in igni est, & seruet operitur alio uase, in quo cydonea diuisa ponitur. oleum tam diu calebit igne subiecto, quam diu poma superposita excoquantur, tum oleum solum seruabitur, quod supra dictis infirmis ad perunctionem, & escam utile erit. cydonea quoque ipsa esui dentur cœliacis, ac dyentericis.

Iniectio ad dyenteriam. amyli uncias tres, & lactis caprini cocti pro modo quantum uisum fuerit adijcies, & ita iniectionem facies. Sui hircini uncias duas, olei uiridis sextarium dimidium. hæc simul

simul in duplici uase remissa, & calefacta iniicies. Epithematium ad uentrem stringendum sic. floribus uuarum uncias duas, rosæ sicæ unciam unam, massicis unc. I. aloes unc. I. gallæ unciam unam, aluminis scissi unciam unam, acaciæ unciam unam, ceræ P. I. myrtini olei P. I. picis uncias tres. de his omnibus tundis cribratis, atque permixtis magdalia facies, quæ in panno denso, aut phoenicio induces, & sic uteris ad uentrem. Item aliud epithematium ad uentrem restringendum sic. florem unæ omphacum, rosæ florem, aloen, gallas, alumen scissum, acaciæ mali granati florem, balauustum, mastichen, æquis ponderibus teres, & uini myrtini, quantum ad coniungendum puluerem sufficiat, admiscebis. dactylorum quoque carnes purgatas, & uino infusas subiges, & cerotum myrtinum facies, ac sic omnia permiscebis, & magdalia facies, quibus ita uteris, ut supra scriptum est.

Lumbricis, & tineis, & intraneis causis, id est tenesmo, & ad rosas uentris, & strophum, uel intestinis ruptis, eorumque doloribus, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XXVIII.

Verum remedium ad tineas necandas, & eijciendas. per triduum allium quam plurimum edat, qui hac molestia laborabit, & betaceos, & caseum mollem manducet. post hoc autem filicis macedonicæ aridæ contusæ cribratæ denarios VIII. cum melle quantum ipse uoluerit, sumat. & post horas quatuor dentur ei aloes, & scammoniæ singulorum denariorum semisses, ex aquæ mulsæ cyathis quatuor, cum uero cœperit defurgere, aqua calida ei supponatur, qua postea elui, & foueri debet. Ad lumbricos depellendos satis commode facit fantonica herba, quæ absinthium dicitur, si uel uiridis cum aqua ad tertias cocta potetur, uel sicca trita ex melle manducetur. cornus quoque ceruini limati lima lignaria scobis quantum quatuor uel quinque coclearia sint, ex aqua in qua decoctus fuerit ipse scobes potus ad cyathos III. mirifice facit. rapi etiam seminis cyathus, ex pashi cyathis tribus pridie maceratus, deinde tritus & datus, aqua exigua adiecta, infinitum medetur. Tenesmo est irritatio ultimæ partis directi intestini, in quo uitio sæpius libet defurgere sine causa. proderit ergo ad hoc uitium depellendum, quotiens defurrexerit quis, ut uino austero mixto cum aqua calida se foueat. Verbenæ & myrti & oliuæ ramulis iunctis, ita ut duæ partes myrti sint, simulque decoctis, uti conuenit aqua frequentius ad subluendum. quinetiâ penicillum tinctum eo liquore, & non nimis expressum, atque ano adpositum proderit. uel eodem modo globulus staminis adpositus iuuat, diutius enim uaporem continet. perungendus autem anus erit spicillo, lycio patarico, uel indico, ex calido uino. Collyrium hoc iniiciendum, quod & ad omnem detectionem, & tormina bene facit, conficitur sic. acaciæ, & mali granati corticis usui singulorum denarios quater nos, hypocyrtidos & rhus, quo coriarij utuntur, & opij singulorum denarios senos, omphacij XII. S. croci denarios quatuor, teruntur hæc omnia & cribrantur diligenter. postea uino austero colliguntur. uel temperantur, & fiunt collyria magnitudine nucleorum pineorum. & cum opus fuerit ano iniiciuntur.

Ad lumbricos profunt huiusmodi compositiones. serpylli denarij quatuor, triti in cremore lenticulæ quantum sint cyathi duo dati, uel ipsa sola per se lenticula, si quis eam aceto infusam coctam comederit.

Serpylli triti, denarij nouem, absinthij denarij duo, clematidos denarius unus, & duæ tertiarue partes uictoriati, nitri denarij septem, lupini farinæ denarij septem, salis denarij quatuor, terræ mali denarij quatuor, sic aridæ denarij quatuor. hæc omnia colliguntur uino austero, atque ex ijs finguntur globuli fabæ magnitudine, ex quibus dantur ieiuno, aut post cœnam octo uel nouem, cum aquæ mulsæ cyathis tribus.

Compositio, quæ facit ad tineas & lumbricos eruendos sic. serpylli XII. coriandri denarij semis, sam fuci denarij semis, nitri denarij semis. cucurbitæ siluaticæ interioris, sed quod est sine semine, in puluerem redactæ denarij semis, mali punici immaturi, & adhuc obstricti, siue corticis eius triti denarij semis, rutæ tertiam partem & sextam uictoriati ponderis. melle colliguntur hæc omnia, dantur ex his globuli septem, quantum fabæ Aegyptiacæ magnitudo est, uel cum aqua calida uel ex uino si sinceritas erit, & ieiuno & post cœnam.

Ad lumbricos necandos remedium mirum sic. seriphij XIIII. cucurbitæ siluestris interiora trita denarios duos, lupinorū farinæ VIII. ex aqua fiunt globuli fabæ magnitudinis, dantur robustæ ætatis septem, pueris, terni uel quini, cū mulsæ aqua. Ad tineas necandas remedium com petens sic. filicis radicis aridæ, nasturcij seminis septenos, coriandri seminis V. nitri II. hæc omnia trita dantur ieiuno cum aquæ mulsæ hemina. Mali punici succus radicis, uel foliorum eiusdem aqua decoctus, potuique cum sale datus, tineas necat. Marrubij & absinthij & lupinorum paria pondera in aqua mulsæ cocta, ieiuno bis aut ter potui data, aduersum tineas & lumbricos plurimum profunt.

Farina lupinorum decocta ex aqua & more cataplasmati uentri imposita, lumbricos uel tineas necat. Ad lumbricos & tineas eijciendas remedium potens sic. erui, filiculæ radices purgatas ad uncias singulas seorsum tundes bene in pila lignea. deinde adijcies inulæ radicis VIII. ammoniaci unciam, & coriandri seminis manum plenam, & euforbij III. has omnes species seorsum conteres bene usque ad summam leuitatem, & si uiridis fuerit radix filiculæ, quando illam tundes succum eius exprimes, & ipsum admiscebis. facies pilulas magnitudine ea, qua ano iniici possunt, ipsasque factas infundes in ceruicæ noue sextarijs duobus & mellis cyatho. quod si in ea prouincia faciendum fuerit hoc medicamentum, in qua ceruicæ non est, ex aqua dabis in qua myrtus cocta sit ad sextarios duos, aut cum sapæ mixtæ sextarijs duobus, atque ex eo temperabis potionem & dabis bibendam: intra horas quatuor deiciat oportet uermiculos uel tineas. ante triduum sane iubebis cum cibari allio & pane per se, & tantummodo poscam bibere.

Inflationibus intestinorum prodest, uel serpyllum potum ex uino nigro, uel cuminum siluaticum tritum ex uino nigro, uel aqua pota apialtri, quod græci erotion uocant per se data, uel succus eius uino mixtus, uel origani radices cōtusa ad \times I. ex uino data, uel ruta trita ex aquæ cyat. IIII. pota, uel eiusde decocta radix cum aceto, & melle data, uel pulegium similiter potum, uel siliquæ syriacæ folia, uel roris marini aqua decocta, uel petroselinum ex uino tritum datum, uel origani decocti aqua, uel anesum tritum quantum tribus digitis comprehendi potest, prodest etiam utrum cum uino, aut aceto datum, tollit enim protinus inflationem, & dolorem intestinorum. uel lauri folia trita, uel eiusdem bacca, aut illos ex uino potus, aut panacis radix ex uino pota. sed panaces non solum intestinorum dolores, uerum etiam choleram sanat. prodest ex uino, uel aceto feruenti, apij semen tritum datum ieiuno, uel terræ mali \times I. tritus potus ex uino uetere, uel hyfopi, aut origani uirgulæ V. cum uini hemina feruifactæ, & ieiuno potui data. Fomentum, quod prodest intestinorum doloribus sic. acetum, aut aquam in qua ruta incocta fuerit calidam uentri, & umbilico impones. discutit enim confestim, & sedat dolores. Carmen ad rosus, siue hominum, siue animalium diuersorum sic. palmam tuam ponas contra dolentis uentrem, & hæc ter nonies dices. stolpus a cælo cecidit, hunc morbum pastores inuenerunt, sine manibus collegerunt, sine igni coxerunt, sine dentibus comederunt. Ad lumbricos egerendos, felle caprino madefactam lanam umbilico adpone. idem facit, & fel taurinum, sic adpositum, nec non brassicæ semen tritum ex uino, uel aqua, ita oportet adponi.

Ad lumbricos, & tineas coliculis ex aqua coctis origanum admiscebis, ac ieiuno bibendos in die tres cyathos dabis. Ad uentris rosus remedium sic. piperis albi unciam unā, cymini faccati — I. rutæ folia uiridia — I. nitri Z III. euforbij permodicum. hæc omnia melle, & aceto pariter permixta in pilulas, ad modum fabæ rediges, & bibendas paulatim cum opus fuerit ieiuno ex uino mixto dabis. Si uentriculus peruersus fuerit alicui, aquam bibat unde pedes lauerit suos, & de lana ouis, quæ a lupo occisa fuerit ad uentrem suum alliget. de herba quoque, quæ muris auricula dicitur nouem folia tollat, & cum piperis granis nouem terat, & ex aqua bibat per triduum. Talus quoque leporis uentriculo subligatus, dolorem eius excludit. Lenticulæ hemina in aceto madefacta, & cibo potuique data ieiuno, extinctos lumbricos eximit. Malua cum sinapi cocta, & in calice posita, ac forbitionis modo sæpius gustata, succurrit molestijs lumbricorum. Granorum de malis punicis dulcium acidorumque succus expressus, passo eiusdem mensuræ immiscetur potionisque duæ de permixto fiunt, & uia ante cœnam datur, alia post cœnam, postera die tertia uel lumbricos, uel tineas potenter expellit.

Stercus caprinum aridum tritum adiecto melle potui datum ex aqua calida, mire producit tineas. Ceruini cornus combustis cinis tritus ex aqua potus tineas potenter expellit. Raphanus ex aqua ad tertias decoquitur, eaque uino mixta, ad extirpandas tineas utiliter bibitur. Radix inulæ in uino decoquitur. deinde succus eius exprimitur potuique datur ad tineas enecandas. sed ea radix posteaquam eruta est, terram non debet adtingere. Allium in cœnomelite coctum, & uoratum proderit lumbricis uel tinea necandis. aqua quoque, in qua lupini decocti fuerint, addita ruta, & pipere trito, potui data medetur. Acini siue corymbi hederæ, tres contriti in oxymelite utiliter aduersum tineas bibuntur, aut uentri inlinuntur.

Absinthij sicci santonici combustis cyathum unum, corni ceruini combustis cyathum unum, apij feminis triti cyathum unum miscebis, & ieiuno, qui tineas lumbricosque patitur ex aqua calida potui dabis moderatam mensuram iuxta ætatem fumentis. Ad lumbricos eiciendos remedium mirum sic. fatureiæ fascem bonum cum aquæ 8. III. mittes in uas amplum, & diligenter claudes. postera die colabis, & adde pteridis tinsæ, & aloes tinsæ diligenter drachmas binas, & mellis despumati, quod sufficiat. inde iunioribus iuxta ætatem dabis, senioribus plusculum, & adijcies colophoniam drach. I. ita ut qui remedium sumunt, carne abstineant per illos dies, & allium manducent. Coriandrum uiride, uel eius semē decoques, in aqua, in qua lupinus prius coxeris, & cum inde aduersum tineas, uel lumbricos ieiunus sumptis potionem, uectaberis, aut deambulabis. Nasticij feminis coclearia quatuor, & filicis, quæ in arbore nascitur P. I. agarici — III. iuniperi — III. coriandri feminis 8. I. ex radice syriacæ P. I. corni ceruini usti — IIII. nitri alexandrini — III. scammonia — III. tithymalli P. I. hæc omnia tundes, & cribrabis, miscebis, & reposita habebis. & cum opus fuerit dabis tinearum, uel lumbricorum molestia laborantibus in potione posse gelide, iuxta ætatem, sed digestissimi ab omni esca hoc remedium accipere debebunt.

Acori tinsæ, eruce feminis, coriandri sicci feminis, cardamomi coclearia quaterna, iuniperi uncias tres, absinthij santonici P. I. hyfopi uncias sex, corni ceruini usti uncias I. dictamni P. I. filicis quæ in arbore nascitur sicce P. I. omnia hæc tinsæ cribrataque miscebis, & recondes, & cum opus fuerit, pastillos facies fabæ magnitudine, & dabis ei qui laborat molestia lumbricorum, ut edat in ficu, etiam sicca, abstentus tamen pridie, ita ut sit digestissimus cum hoc remedium sumit. Ad lumbricos eiciendos, remedium sic. aristolochiæ longe contusæ Z II. cum aquæ cyathis duobus ieiuno bibendos per triduum dabis. nucleos quoque de persico amaros, ieiunus edere debet, qui lumbricis uexabitur. Ad uentris dolorem remedium efficax sic. fordes de cardine ostij tolle digitis duobus pollice, & medicinali, & super umbilicum laborantis adpone. Baccas lauri tres cum herbe uincæ coclearibus tribus pariter contundes, & adijcies uini calidi cyathis tribus, & colatum bibendum dabis ei qui uentris dolore uexabitur. Corrigia canina medius cingatur, qui dolebit uentrem, statim remediabitur. Contra uentris dolorem, argemoniæ herbe radicem palo ligneo effodito, eamque tritam ex aqua bibendam dato.

Lichnum ardentem umbilico superpone, & desuper cucurbitam medicinalem, aut calicem oblongum, si cucurbita non fuerit, admoueto, & paulisper contineto, confestim dolorem uentris auertes. Pule-

gium commanducatum, & ad umbilicum positum, atque illic alligatum, ne cadat, dolorem omnem uentris continuo discutit. Anethi feminis paululum contritum ex aqua potum, internos uentris sedat dolores. Nitrum aceti cyathis duobus liquefactum, & potum, dolorem intestinorum potenter auertit. Quotiens dolor, & contractio intestinorum uentris orietur, uespertilionis sanguinem uentre manu perfricato, & ad præsens subuenies, & in totum annum medebere. Piperis grana LXXX. contrita, & ex aqua pota, mire tollunt uentris dolorem. Si cui in uia, aut in loco aliquo difficili subitus dolor uentris, aut intestinorum fuerit, lotio suo degustato continuo sanabitur. Si quis talum leporis secum habuerit, immunis a dolore uentris, & periculo huiusmodi perpetuo permanebit. Ad intestina rupta, leporinum streperat, atque etiam pili, uel lana eius de subuentri cum melle decocta, ad magnitudinem fabæ glutienda frequenter data, quamuis pernitiose ruptis intestinis celeriter medetur, ita ut etiam tenuiora, quæ fuerint disrupta glutinet, sed assidue hoc medicamine utendum est, donec periculum omnino tollatur.

Ad colum, & ileon remedia diuersa.

Cap. XXXIX.

Colo, & omnibus intestinorum doloribus, & tam hominibus, quam iumentis ex hac re laborantibus efficacissime subuenit, auis galerita, quæ gallice Alauda dicitur, siue ipsa allata in cibo sumatur, siue cum plumis suis combusta redigatur in cinerem, atque ex eo diligentissime trito terna coclearia ex aqua calida potui per triduum dentur. Vnicum est intestinum ossifragi mire naturæ, quod omnia deuorata citissime conficit, huius pars extrema colligitur, & reponitur, & cum opus fuerit, uentri laborantis alligatur, remedio miro omnes intestinorum dolores citissime sedat. Lupi stercus dummodo non in terra inuentum, sed supra sultem, aut supra astulas, aut supra iuncum, colliges, & seruabis, & cum opus fuerit laboranti colico alligabis ad brachium, uel ad collum in osse, aut in cupro, aut in auro clusum, licioque suspensum, sed prius ex ipso stercore pusillum ignoranti ex aqua calida bibendum dabis, mire celeriterque subuenies.

Quum recens crudum summiter apertum defundes, & eius testam oleo uiridi implebis, & defundes, mellisque tantum defundes. similiter lotio pueri implebis & defundes, tum diligenter omnia permiscebis, & in aqua calida tepesacies, ac ieiuno bibenda dabis. hæc potio non solum stercus uetustum, quod dolores intestinis facit, uerum etiam lumbricos eiciet, & ardores præcordiorum febresque sedabit. Erucæ semunciam conteres, & ei qui lumbricos patietur ex uino uetere, candido ieiuno, & digestissimo bibendam dabis, satis proderit. Ad interaneos morbos. serpylli pondus uictoriati argentei contritum, & ex uino potui datum, febricitanti autem ex multa aqua tepida, internos dolores uentris potenter emendat. Verbasci radicis corticem detrahito, & contundito, ac succum eius per linteum exprimito, eumque ex aqua multa, aut uino bibendum dato. omnia interaneorum uitia quæ ex frigore, aut labore, aut indigerie erunt, mirifice sanabis.

Lotium humanum uetus adiecto paululo croco, quod odorem eius emendet, ignorantia potui datum, quamuis ueteres, & latentes interaneos morbos, & uomitu, & deiectionibus concitatis, potentissime sanabit. Laborantibus tenesmo, id est qui de perfrictione assidue federe cupiunt, & nihil deiciunt, lac bubulum decoctum frequenter potum, maxime prodest. Holus discoctum, cum sale plurimum sumptum, aduersum tenesmum iuuat. ostrea quoque ex mulso, & pipere cocta utiliter accipiuntur. Potio asperso plurimo pipere, sub nocte calidissime sumpta, summo remedio aduersum tenesmum esse consueuit. Senectus anguis cum oleo rosaceo decocta in uase stagnæ, atque inlita uentri, si tamen illic non sit exulceratio, tenesmo remedio est. Lus piscium marinorum in patina cum lactucis coctorum, utiliter aduersum tenesmum forbetur. Aqua marina ex alto hauritur, & seruatur in uetustatem, ac postea cum uino austero bibitur. deinde raphani manducantur, ut sit uomitus facilior, qui tenesmi causas effundat. Herbe uettoniæ folia in umbra arefacta, & tinsæ cribrataque, ad scripulum I. ex aquæ calidæ cyathis duobus pota, optime profunt, absque his quibus ex cruditate intestina torquentur. Herba, quæ pycmon dicitur trita ex passo, uel mulso, uel carneo epota, intestinorum tortiones sedat. Ad coli inflationem bene facit cumini siluatici semen per se, ut est, datum, quantum coclearia tria in aquæ calidæ cyathis quatuor.

Colice mirifica Iulij Bassi, cito leuat, dein tollit inflationes coli, & omnis partis corporis. facit & ad stomachi imbecillitates, & ad intestinorum alioqui dolorem, quem græci strophum appellant, ex aqua hyfopum, aut rutam incoctam habente. Item benefacit ad sanguinem, & ex interiore parte, non enim patitur lateferi, nec intus uulnus conuerti, sed & cito supprimit sanguinem, & uulnus cogit coire. dandum autem his medicamentum ex aqua polium coctum habente, aut rutam. Prodest, & torminosi, & coeliacis, datum ex aqua centunculum herbam incoctam habente, quam Græci gnaphalida dicunt, aut etiam forbis incoctis, aut syriacæ siliqua. Lienosis datur ex mulso, uel passo, aqua ammixta. eodem modo dandum est, & eis qui sanguinem per urinam, uel aluum reddunt, nec minus etiam mulieribus, quæ fluore sanguinolento infestantur, quem Rhun erythron Græci dicunt, uel quæ ex partu abortiuæ residuos uulua dolores habent, & in totum quibus supprimendus est fluor, aut ex aliqua parte corporis inflatio tollenda. recipit autem hæc, spicæ nardi, costi, piperis albi, piperis nigri, piperis longi, myrræ, opij, apollinaris radicis, cinnami, asari, acori, thuris, brassicæ feminis, castorei, singulorum denarios duodecim, opopanax denarios decem, stoechadis, dauci, ameos, singulorum denarios XVIII. filis cretici denarios uiginti quatuor. melle attico hæc excipiuntur, ac miscentur. Datur non plus quam denarij pondus, aut uictoriati. ceteris prout cuiusque uires postulabunt dummodo infra hoc pondus, ex aquæ calidæ cyathis tribus in no-

Item secundum coenam. Hæc potio etiam febricitantibus tuto datur, uerum coeliaci in ipso dolore prodest. uitreo uase sub signaculo, ut moris est, seruatur. Ad coli dolorem faciunt quidem mirifica quæ superius posita sunt, sed cætera medicamenta in alijs uitijs dolore leuanti in præsentia, hoc uero quod dicturus sum, supra hominis spem conditionemque est. ideo primo tempore ne sciem quidem habet, postea a nullo satis digne laudari potest. nam & in præsentia dolorem tollit, & in futurum remediatur, ne eum unquam repetat. Raro enim quis iterum, uel ad summum tertio, hoc accepto medicamento, uexatus est. quamobrem, si quando repetierit iterum dolor, dandæ erunt per triduum, & tunc potiones, eodem modo, quo prima data fuit. Interdum uero, & tertio in dolore, eodem genere potiones dabuntur, quod raro quidem accidit, ut post primam potionem dolor redeat. sed si admonente causa, iterum atque iterum data fuerit, in futurum quoque, ita remediabit, ut ne suspicio quidem ulla huic uitio relinquatur. si quando tam en repetierit hoc malum frigus ex multitudine cibi præcedit, grauitatemque quandam, & torporem eius loci, id est coli, sed sine ullo dolore sentiendum infert, plane ut tum intelligant, quanto malo caruerint, qui illa molestia liberantur. hoc medicamento primum muliercula quædam ex Aphrica ueniens multos Romæ remediavit. postea nos per magnam curam compositione eius accepta, id est pretio dato ei quod desiderauerat, qui uenditabat, aliquot non humiles, neque ignotos sanauimus, quorum nomina superuacuum est referre. constat autem medicamentum ex his rebus. cerui cornua sumuntur dum tenera sunt, & quasi in tabulas, uel partes breues, & tenues diuisa in olla fictili componuntur, operculoque superposito, & argilla undique circumdata fornace, aut furno uruntur, donec in cinerem candidissimum redigantur, atque ita trita in uase uitreo mundo reponuntur. cum dolorem coli habebit aliquis, ante diem abstinebitur quam poturus est medicamentum ab omni cibo, atque ita postera die digestus, atque ieiunus accipiet ex hoc puluere cornuum exultorum coclearia tria cumulatam, satis ampla, quibus misceri debent piperis albi grana I X. trita, & myrræ exiguum, quod odorem tantummodo præstare possit. hæc in unum commixta in mortario diligenter agitantur, ac teruntur. deinde cochlea uera Aphricana, id est inde allata sumitur, quam maculosissima, & uiua si fieri potest, in alio mortario cum sua testa contunditur, atque ita teritur donec nullum uestigium, aut asperitudo appareat testularum. postea uini falerni non faccati cyathus adijcitur. & nihilominus rursus teritur, magis enim tunc apparebunt asperitudines, si quæ resederint, quibus leuatis, iterum adijciuntur duo cyathi eiusdem uini, atque ita cum priore compositione bene admiscuntur, postea transfunduntur, quæ sunt in mortario in calicem nouum, qui calix super aliud uas ponitur, ad carbonem, & assidue mouetur cocleario liquor, ne quid subsidat, aut peruratur. ubi bene incaluerit adijciuntur in eundem calicem, de his quæ supra scripta sunt, coclearia tria, & rursus permouetur uniuersa permixtio. cum autem calore sufficienti temperata erit potio, dabitur epotanda uersus orientem, statim dolor, sine dubitatione cessabit. sed ut penitus aboleatur, dari potionem similiter oportebit per insequens biduum, sed quibus hoc remedium dabitur, cibum in prandio tantummodo, aut de tempore in cœna exiguum capient, quo facile conficiant, ne crudi eam sumant. postea uero in consuetudinem uictus sui remittentur, oportebit autem remediatis non intemperanter in futurum uinum bibere. Tametsi enim a coli dolore tuti fuerint, metuere nihilominus debent, ne alia parte corporis æque adficiantur ob intemperantiam, ob quam utique colo fuerant ante uexati.

Antidotus Cosmiana, quæ facit mire ad colum, eadem mouet urinam, & prodest omni aduersa ualitudini, sanat & inflationes periculosas omnium, uel plurimorum intestinorum, quem morbum Græci ileon appellant, facit & ad hydropicos, conficitur sic. sorborum seminaturoreum denarios decem, marrubij succi denarios X I I I. centaureæ tenuis succi X I I I. scillæ succi denarios X I I I. mandragoræ succi denarios V I. hastulæ regiz succi denarios sex, opij denarios quatuor, laseris cyrenaci denarium I. polij succi V I. opopanacis I I I I. rosæ caninæ succi I I I I. galbani I I I I. castorei I I I I. agarici I I I I. sagapeni X. gummis I I I I. artemisiz succi I I I I. cicutæ succi I I I I. resine terebinthinæ I I I I. millefolij succi I I I I. trifolij succi octo, uitis albæ succi VII. plantaginis succi II. bdellæ III. dracontæ radicis III. terre mali X. rhus syriacæ VI. acori & asari quinque, uel senos, meliloti VI. inulæ radicis VI. glycyrizæ VII. erucæ radicis VII. panacis VI. cyperi III. stœchados VI. iuniperi octo, abrotani I I I I. chamæ cypri III. hyssopi III. pulegij III. petroselinæ III. holus atrii III. dauci VI. apij feminis VI. pastinacæ feminis VI. sceniculi feminis VI. arotelli feminis VI. alterci feminis VI. urticæ feminis VI. radicis in cœna, quæ manducatur feminis X. balsami feminis III. cachryos feminis III. erui albi farine III. piperis albi VI. piperis longi VI. caroi VI. rutæ siluaticæ feminis III. baccarum lauri VI. amomi III. malobathri VI. myrræ VI. turis VI. casisæ VI. nardi syriacæ X. croci XII. schœni floris VIII. saliuicæ VIII. costi VI. iris illyricæ VII. cinnami VI. olei magdalini X. opobalsami III. I I I I. tunduntur, & cribrantur, quæ in puluerem redigenda sunt, remittuntur diligenter, quæ mollienda sunt omnia. datur potio nucis auellanz magnitudine ex mulso, febricitantibus uero ex aqua calida. ad auriginem quoque, & ad serpentium morsus hoc antidotum satis utile est.

Colice Balsi mirifica, quæ prodest, sine sopitione, eadem uentris sanat uitia omnia, facit & ad difficile spirationem, & ad internos dolores, conficitur sic. mandragoræ radicis, siue corticis VI. rhus syriaci VI. cinnami denarios sex, acori denarios sex, brassicæ feminis VI. costi VI. iridis VI. piperis longi denarios VI. piperis albi denarios VI. cicutæ succi denarios XII. opopanacis VII. S. stœchadis

S. stœchadis denarios I X. dauci cretici denarios I X. mei X I X. Phœbus adijciebat, ut auctor remedij huius refert, myrræ VI. opij denarios VI. asari denarios nouem, castorei denarios I X. contusa hæc & cribrata miscuntur, & ex melle colliguntur diligentissime uniuersa, atque ex eo medicamento quantum nux auellana est, datur cum cyathis tribus aquæ calidæ, sed post cibum, ieiuno enim non oportet dari. Coli dolorem auertes, si de lacertarum caudis summitates tuleris, & auro incluseris, & ligaueris circa umbilicum, aut de reſte uentrem circumcineris, de qua quis laqueo uitam finierit. Colum sanat, cum pinnis upupa exusta, & ex uino cinis eius potui datus. hirundinum etiam sterus, in cibo, uel in potu sumptum, tribuit colo sanitatem. Hoc antidotum, siue oxyporium, quod buphagos dicitur, facit ad coli inflationes, & ad digestionem, unde mane ieiunus accipies catapotia tria magnitudine grani piperis. conficitur sic. Nepetæ uncias tres, pulegij ueteris uncias tres, libylici feminis uncias quatuor, petroselinæ nunc. I. apij feminis — I. S. thymi unciam unam. piperis unc. sex, mellis optimi non despumati, quod sufficiat ad incorporandas, & temperandas species adijcitur, & in dolio uitreo condetur sub signaculo habendum, sicut usquequaque haberi debent uniuersa medicamina. Ad ileon, uel colum, baccas lauri octo concides, & coques in uini subdulcis cyathis tribus, & calefactum ex eo poculum ieiuno bibendum dabis. Croci III. myrræ III. opij III. singula quæque teres separatim, & postea simul parata in aqua miscebis, atque in modum fabæ pastillos factos in anum iuicies, mire colo remediando proderit.

Satureiæ furculos decem tolles tribus digitis, conteres, & uino ammineo sincero mixtos colo laboranti dabis bibendos, sincerum qui biberit experietur remedium. Publij pastillus colicus, apij feminis heminam, sceniculi feminis quartarium, piperis grana X X V I I.atureiæ floris, uel feminis quartarium, omnia hæc diligenter teres, & cribrabis, & cum pipere bene trito permiscebis. deinde in mortario omnia pariter cum uino uetere quantum diligentius teres, & facies pastillos quindecim quos siccebis, cum siccati fuerint, singulos pastillos coli dolore laboranti dabis solutos in ternis cyath. uini ueteris calidi. sed bene eos solues, ut totum ebibi possit, pastilli autem paris ponderis esse debent. Salicis foliorum drachmā cum piperis granis uigintiuno, ex uino diligenter teres, & triduo tres potiones ex eo bibendas dabis coli dolore confecto. Herba uettonicæ pollinis VI. ex aquæ calidæ cyathis tribus colico ieiuno bibendos per triduum dabis. Plantaginem, quæ sine lanugine fuerit, contusam cum sale adposito ad umbilicum colici, mire proderit.

Annulus de auro texta tunica fit exusta, cui insculpitur uice gemmæ piscis, aut delphinus, sic ut holochrylus fit, & habeat in ambitu rotunditatis utriusque, id est, & interioris, & exterioris græcis literis scriptum. *θεός κελύει μὴ κίβειν κολόν πόνους*. obseruandum autem erit, ut si in latere sinistro dolor fuerit, in manu sinistra habeatur annulus, aut in dextra, si dextrum latus dolebit. luna autem de crescente, die iouis, primum in usum habendus erit annulus. Ad coli dolorem requires simum lupi, & ossa quæ ibidem inueniuntur contundes, & puluerem ex his facies, & in aqua frigida ieiuno bibendum dabis. Ad coli dolorem XII. Kalend. April. uiolas mane colligi facies, & teri in mortario diligenter, postea in mortarium ipsum mittes uini ueteris potiones VII. & cum temperaueris cum uiolis, a die super, scripto potiones per septem dies continuos dabis, sed cautus esse debes in uiolis colligendis, quia pleræque sunt noxiæ.

Ad coli dolorem, scribere debes in lamina aurea de graphio aureo infra scriptos characteres luna prima uigesima, & laminā ipsam mittere intra tubulum aureum, & desuper operire, uel inuoluere tubulum ipsum pelle caprina, & caprina corrigia ligare in pede dextro, si dextra pars corporis colo laborabit, aut in sinistra, si ibi causa fuerit, habere debebit. sed dum utitur quis hoc præligamine abstineat uenere, & ne mulierem, aut prægnantem contingat, aut sepulchrum ingrediatur, omnino seruare debebit. ad ipsum autem coli dolorem penitus euitandum, ut sinistrum pedem semper prius calciet obseruabis. hi sunt characteres scribendi in aurea lamina.

L * M O R I A

L * M O R I A

L * M O R I A

Leporini stercoreis pilulas septē teres, & cum dulci uino colico per triduum da bibendum. Ad coli dolores mentastri folia, quantum tribus digitis adprehendere potueris, tolles, & his adijcies sceniculi feminis coclearia duo, hæc in unum quam minutissime teres, postmodum addes uini ueteris optimi cyat. I I I I. & tū calefactam potione quantum digitus pati possit, ieiuno bibendam dabis, continuo uentos emittet, & deiectionem faciet. hæc ergo potione, si quis triduo usus fuerit, quamuis graues coli dolores euadet. Gallinam per totū diem a cibo abstineto dein postero die cum ea occideris, crura eius cum sale, & oleo inassato, & ieiuno colico, qui se pridie cibo abstinerit manducanda dato, mirifice profueris. Corydalis auis, id est quæ alauda uocatur, quæ animos hominum dulcedine uocis oblectat, cu sua pluma in uase fictili gypsato in furno posito, ita conburitur, ut teri possit. contrite autem tenuissimum puluis reponitur, & cum opus fuerit ex eo coclearia II. uel tria cum aqua calida per triduum, aut quadriduum dantur, incredibile hoc colicis remedium, quod adeo prodest, ut omnia medicamina merito superare uideatur. Stercus caprinum recens in aqua remissum colatumque cum mulsi cotylis tribus, & piperis contriti granis L X. in tres potiones diuisum per triduum datur. ita ut prius corpus eius colici cui potio danda est acopo perugatur, ut perfrictiones omnes coacto sudore discedant, miro remedio sanabitur. Succinum tundes, & ex eius farina duo coclearia cum aqua non nimium feruenti bibenda colico ieiuno per triduum dabis, efficaciter proderunt. Sanguinē anguille cum rubello uino duplici mensura coniunges, & ex aqua tepida mixtu colico ieiuno dabis bibendum, sed sub dolore dari oportet. nam & præsens remedium feret, & in futurum morbo huiusmodi liberabit.

Si aduersus colum uiro remedio opus erit, de ariete, quæ lupus occiderit, fasciolam puer impubis faciat, & inde uirum, ad corpus adcingat. si uero mulieri medendum erit, similiter de oue, quæ lupus occiderit, puella uirgo cingulum faciat, & mulierem circa corpus adcingat, efficaciter prodest.

Lepori uiuo talum abstrahes pilosque eius de sub uentre tolles, atque ipsum uiuū dimittes, de illis pilis uel lana filum ualidum facies, & ex eo talum leporis conligabis, corpusque laborantis præcinges, miro remedio subuenies. efficacius tamen erit remedium, ita ut incredibile sit, si casu os ipsum, id est talum leporis in stercore lupi inueneris, quod ita custodire debes, ne aut terram tangat, aut a muliere contingatur, sed nec filum illud de lana leporis factum debet mulier ulla contingere. hoc autem remedium cum uni profuerit ad alios translatum cum uolueris, & quotiens uolueris proderit. filum quoque, quod ex lana, uel pilis quos de uentre leporis tuleris, solus purus, & nitidus facies, quod si ita uentris laborantis subligaueris plurimum proderit, ut sublata lana leporem uiuum dimittas, & dicas ei dum dimittis eum, fuge fuge lepulcule, & tecum aufer coli dolorem. Euphorbij drachmam rediges in tenuissimū puluerem, & ex eo partes duas facies. unam cum ouo semicocto ieiuno colico dabis. alteram tertio die similiter facies, mire ac sine repetitione emendabis coli dolorem.

Compositio colice primaria, nardi folia, spicæ nardi indici, amomi, piperis albi, costi, papaueris, lentis syriacæ, uncias singulas, myrræ, zingiberis, asari pontici, femuncias singulas in puluerem rediges, & cum melle optimo despumato, quantum sufficiat, permiscebis, & ieiuno colico, quod satis sit dabis. Compositio colices, ex libro Philonidis, quæ etiam Tiberio Cæsari componebatur, graues, & inueteratos dolores mitigans. mihi quoque experimentis notissima, accipit hæc. apij feminis heminam, anethi tenuiter arefacti semunciam, castorei semunciam, nardi spicæ semunciam, opij semunciam, croci semunciam, piperis longi semunciam, piperis nigri semunciam, petroselini semunciam, apium pridie macerabis, & teres, cætera tundes, & cribrabis, & mixta cum apio in mortario diligentissime conteres, & melle despumato optimo comprehendes, atque in uase uitreo condas. cum opus fuerit dabis denarios singulos, ex aquæ calidæ cyathis tribus. Ad coli dolorem, stercuris bubulum recens exprime per linteam mundum, & succum eius in qualibet potione colico da bibendum, statim subuenies, quod remedium efficacissimum esse multa experimenta docuerunt. Papauer ex aqua mulla decoctum dabis colico ieiuno bibendum, confestim subuenies.

Inter experta subnotatum est hoc colicis mirum remedium, sic. fici sicæ unciam unam, iris illyricæ unciam unam, uettonicæ unciam unam, in ollam nouam mittes, cum bixetio aquæ, & cum supra scriptis, ad dimidias coques, & inde heminam dabis ieiuno colico potandam. Herba, quæ millefoliū appellatur, trita ex uino austero nigro utiliter colicis bibenda datur. Herbam nepetam dextra manu colliges, in quantum sufficere posse credideris, eamque ad leuitatem conteres, & cum uino dulci, ac uetere, uel lybicensi, colico ieiuno per triduum dabis. sed uini modus sit quartarius, facillime proderit. Fuliginis bene trita, & cribrata ternos denarios per triduum ex aqua calida ieiuno colico potui dabis.

Lacertum uiridem quem Græci σαύρον uocant, capies, perque eius oculos acum cupream cum lycio quam longo uolueris traicias, perforatisque oculis eum ibidem loci ubi ceperas dimittes, ac tum filum præcantabis dicens. trebio, potnia, telapaho, hoc ter dicens, filum munditer recondes, cumque dolor colici alicuius urgebit præcinges eum totum supra umbilicum, & ter dices carmen supra scriptum. Præsentaneum colicis remedium sic. oua putidissima in sole ponito, ut perficentur, cum aruerint, conteres, & minutissime percribrabis, & ad præsidium in doliolo uitreo condas. cumque in aliquo auspicabitur coli dolor, in hemina aquæ calidæ dabis bibenda coclearia tria. Costum, & piper pari pondere tundito, & cribrato, inde scripulum unum ex aqua colico da bibendum. Stercus murinum ex quocunque liquo reignoranti colico ne horrescat bibendum dabis, mirum est.

Subpositoria colica inuisa. myrræ uncias tres, croci siculi uncias duas, piperis albi — II. opij hispani — II. hæc omnia tundes, uel conteres, & pilulas facies magnitudine fabæ solidæ, & tres subpones. habebis sane curam ut æger dormiat, & ne uomat, uomitus enim concitare consuevit. Ad coli dolorem remedium physicum sic. stercuris ouis montanæ mense Septembri, deficiente luna, pridie incluse mane excipies, & sole durabis, atque in puluerem rediges, & habebis in uase uitreo, siue stagneo. cum usus exegerit, coclearium plenum colico ex aqua calida si febricitauerit, si sincerus erit, cum uino per triduum dabis. Ouis agnū, quæ primū pariet, manu excipies, ita ut terram non tangat, & de fronte eiusdem agni lanam tolles, sed & de ipsa oue, & uerris qui coitum cum seiosa faciet, semen eadem lana excipies, ita ut terram non tangat, & includes lanam cum semine uerris in lupino aureo, uel tubulo, & alligatū in brachio, uel medijs partibus corporis, colico suspendes. De nouem coloribus, ita ut ibi album, uel nigrum non sit, facies ex singulis singula fila, & omnia in se adunata, acu argentea per oculos catuli nouelli qui nondum uidet, traicias, ita ut per anum eius exeant. tum ipsa fila in se conuata torquebis, & pro cingulo ad corpus medijs partibus uteris. catulum sane uiuum confestim in flumen proijcies.

Ad colum remedium physicum sic. canem de sterquilinio, aut de aliquo fordidulo loco iacentem expellat, & fuget, qui patietur coli dolores, & statim illic mingat, ilico remediabitur. Iniectione ad coli empneumatosis sic. olei anethini uncias sex, butyri exsalati — III. nardi — II. hæc permixta, & calida per clysterem infunduntur. Ad colum fanandū remedia infra scripta de Prosdochi medici remedijs electis. lotium ichneumonis cum lacte uaccæ nigræ dabis in impetu coli potandum, continuo subuenies. Iniectione ad colum sic. colocynthidas duas, & rutæ, & foenograci, & baccarum lauri quantum satis existimaueris, in aqua coques diu, & addes mellis parum, & ita iniicies colo laborantem. Olei rutacei heminam, asphalti iudaici uncias quatuor, castorei uncias

quatuor,

quatuor, terens permiscebis, & sic iniicies colicum. Alij caput purgatum tritum infundes picis liquida, atque ita iniicies, statim sedabitur coli dolor. De experimento ad colum. rubi foliorum succum, & capparum succum, aut rhammi, & mellis tantundem miscebis, & dabis plenum ex eo coclearium, aut nocte, aut satis mane, colico potandum. Iniectione ad colum sic. butyri coclearium unum, cedriæ coclearium unum, opij quanta Erui sit magnitudo, olei P. unum, in quo bacca lauri X V. tunfæ, & cymini quantum manu capias, cum speciebus supra scriptis infusus, & diligentissime tritis coquantur, ex eo qui laborat coli uitio iniicietur, ita ut prius caldam aquam bibat. Confectio iniectionis ad colum sic. opij drach. VI. castorei drach. IIII. myrræ troglodytidis drach. I. croci drach. I. nitri drach. I. euforbij drach. II. rutæ fil uestris drach. II. mellis quantum denseri omnia possint. quibus permixtis trochiscos diligentissimos factos feruabis, & cum necessitas fuerit iniiciendi adijcies olei anethini uncias sex, butyri exsalati — III. nardi — II. his omnibus de trochiscis quorum descriptio superius continetur adijcies quantum fabæ granum est, in aqua modica solutum, & ita hac deiectione diligenter uteris.

Ad uentrem resoluendum, & omnes difficultates, nec non, & ad choleram præiiciendam, uel inhibendam, sales, & portiones, & cacapotia cathartica, diuersa de experimentis. Cap. XXX.

Quoniam interdum res postulat, & per aluum detrahere materiam omnis humoris, siue hydropis, siue diutina lippitudinis, secundum sanguinis quidem detractionem, qua, & scabiem, & ignem sacrum, & papulas habentibus subuenitur, nam maxime phlebotomo huiusmodi circa cutem summam uitia innata sedantur, itaque non tam alienum iudicauimus horum quoque genera exponere, sed prius dicemus, quæ aluum mediocriter molliant, & quæ sint ad hoc simplicia remedia. molliet ergo aluum herba mercurialis leuibis holeribus quam plurima mixta. Item molliet aluum, nitri * semissis, mixtum cum resina terebinthina, & auellanae nucis magnitudine deuoratus. Caules quoque quinque, uel sex, cum salis granis totidem, & apij semine paribus mensuris decocti, in uino non austero, molliendo uentre plurimum profunt. si & ipsi manducantur, & ius illud bibatur, ante cibum, ut inter prandium, & cœnam aluum leniter molliat. Ouille lactis sextario, si quis adijciat croci purgati denarios quatuor, & discoctum, ita ebibat, molliet uentrem. Quidam tribus heminis uini adijciunt aloes denarij semissem, & ita totum per partes aqua mixtum bibunt, ut molliant uentrem. soluit autem utiliter aluum ipsa aloë per se uictoriati denarij pondere ex aquæ cyathis tribus, uel frigidæ, uel calidæ epotata.

Purgat optime uentrem chamelæ herba, quæ folia familia oliuæ habet, quorum quinque, uel sex dari oportet trita ex aquæ mullæ cyathis quatuor frigidæ, si aduetus erit cui remedio opus est, sin minus calidæ, adiecto salis cocleario, detrahit enim largiter bilem.

Purgat bene aluum filicis radix lota, & rasa, atque in minimas particulas concisa, ad semunciam aceto aspersa, deinde cocta, ut solet holus coqui, & ita cum panis uncia consumpta.

Purgat bene hæc compositio uentrem. aloes denarij semissis, colophonæ denarij semissis, unâ teruntur hæc, adijciunt mellis quod satis sit ad colligenda ea. datur ex aquæ calidæ, uel frigidæ cyathis quatuor. hoc medicamentum stomachum non corrumpit.

Globuli mirifice purgantes uentrem, qui ut sumuntur, ita integri deijciuntur, nec lædunt stomachum, conficiuntur sic. colophonæ denarij quatuor, bdellæ denarij duo, gummis denarij duo. hæc trita lactucæ succo colliguntur, & finguntur pilulæ magnitudine fabæ, dantur a tribus pilulis, usque ad septem, prout cuiusque uires patientur.

Globuli qui etiam cœnatis dantur, & efficiunt mane uentris deiectionem quantum satis sit, sic. colophonæ denarios tres aloes, & tragaçathi binos, hoc pridie aqua maceratur, postero die ceteris admiscetur. fiunt inde globuli fabæ magnitudine, dantur a tribus, usque ad septem. profunt plurimum uentri, & stomachum nullo modo uexant.

Cucurbita siluatica trita, quam Græci colocynthida uocant, detrahit per uentrem, & pituitam, & bilem luridam, non unquam, & atram deorsum uersus uocat, si cum mulla aqua detur.

Item cucumeris anguini radix, & eius quem edimus detrahit bilem. sed anguini radices cortex eandem uim quam ueratrum habet, nisi quia paulo remissior est, & multo magis uiribus caret quam cucumeris quem edimus. Anguini ergo cucumeris dari oportet denarios V. S. ex aqua mulla. detrahit enim pituitosa, & biliosa, cucumeris quem edimus radices dari oportet denarios quatuor, similiter, uel sparti feminis tantundem. similiter, & iridis radices datæ profunt.

Itæ thapsiæ radices pituita, & bilem detrahunt, nec minus epithymon, præstant hoc melius, quod atriora & aciora deducunt, & herba urceolaris quæ appellatur detrahit biliosa, & aquatiora. nam cunila, quæ græci onitum uocant, detrahit aquatiora per uomitum. aquam uero solam deducit mori lacryma, uel radix incocta potui data. Iris calefacit, soluit, purgat, concoquit, ulceris quoque interni duritias molliet, & uentris stricuras mouet. Irinum oleū per clysterem immissum pituitosa, & aquata, & purulenta, & atra deducit. polion uero biliosa, & atra, oleo chamemelino mixto per fellas deducit. scammonie succus solâ detrahit bilem, datur ex aqua ad denarij semissem, & tertias eius cum salis * V. sed stomacho infirmo non conuenit. Elaterion purgat sursum per uomitum, aquam uero deorsum, & pituitam, & bilem omnis generis deducit. plus autem eius quam uictoriati tertiam partem non oportet dari. cyclaminos uero detrahit per fellas pituitam, & aqua. iuppophæ detrahit pituitam, & liquores aquatos, datur eius drachma cum aqua

r iij

mulsa, eiusdem quoque lachryma uictoriati ponderis data ex aqua mulsa, bilem purgat. nam radix tatum aquam deducit. Centauri tenuis succus quantum nux auellana recipit, potus ex aqua mulsa uentre soluit. Item herba ipsius trita denarij III. ex sale, & exiguo aceto dati cum aqua cyathis VI. biles deducunt. meconidos quoque herba succus cyathis duobus datus, detrahit bilem. cucurbita domestica succus cyathorum tritum cum uini albi calefacti hemina datus, & olei semuncia, detrahit pituitam, & bilem, sed oportet quibus hoc purgatorium datur, ut postea quam plurimum deambulent. Damafo nij radix detrahit sursum deorsumque pituita, atque bilem, & ex uino, & aqua mulsa data. sed si per fellas aliquis magis uoluerit purgari, succumumat, si sursum uersus, radices eius accipiat. Veratri nigri radicis * semillis, & eius tertia portio pota ex uino passo, per fellas detrahit bilem. ueratri uero succus albi ad mensuram denarij unius potus ex passo, detrahit pituitam, & per uomitu, & per fellas. Chamelea, quae dicitur restis oliuae, aquam detrahit. calfacit enim plurimum, eadem prodest hydropicis, & elephantia habentibus, si quis eius seminis grana numero uiginti dederit ex aqua mulsa, eiusdem folia tenera trita, & in globulos redacta, aqua mouent, si quis ea per anum iniecerit, profunt enim, & ad duritias uentris laxandas, & ad morbos interaneos depellendos. Purgatio uentris, quae facit ad lumborum dolores, & ad omnium februm molestias depellendas, accipit haec. scammonia * VIII. ueratri nigri, anesi, aphroni tri, nardi syriacae, castiae, cinnami, singulorum denarios binos. dantur haec trita, & mixta cum aqua mulsa hemina, datur interdum, uel ex aceto, uel ex melle, uel ex aqua sola. abigit etiam conceptum feminis praegnantibus datum. Purgatio uentris altera sic. scammonia * XII. ueratri nigri * XVI. croci * V. myrrae * VII. cinnami * VII. panacis * VIII. piperis * V. aphronitri * VI. trita haec, & in puluerem redacta melle consparguntur, datur ex his * I. S. ex aqua frigida, uel calide cyathis tribus. Ad uentrem laxandum cucurbita siluatica interaneorum, scammonia, aphronitri, paria pondera in unum teri oportet, atque inde dari globulos tres fabae magnitudine ex calida aqua. conuenit autem aqua colligi, uel conspergi hoc medicamentum. Aliud remedium ad uentris purgationem sic. uuae passae exemptis granis contusa * III. anesi * VII. elaterij, id est cucumeris in partes diuisi loti, & siccati * VII. ueratri nigri * XVI. cunila seminis purgati interiora * XII. haec in puluerem redacta colliguntur, & ex aqua dantur quantum fabae trita grana sunt, superque acetum cum melle mixtum bibitur. Item alia uentris purgatio eiusdem effectus, accipit haec. scammonia * V. ueratri nigri * VIII. cucurbitae siluestris interiora * VIII. aphronitri * VIII. iridis * VIII. nardi syriacae * V. S. & uictoriati partem tertiam, myrrae idem ponderis. puluis ex his factus melle colligitur, dantur ex medicamento hoc globuli quantum fabae magnitudo est ad denarios quatuor, uel quinque, quibus deuoratis acetum melle mixtum super dandum est. Ad omnem molestiam februm, & ad lateris dolorem cum febre, item ad lumborum dolorem molestum, & aduersus liquores glutinosos, & spissos per uentrem digerendos, recte dabitur hoc medicamentum sic. cucurbita siluatica interiores partes aridas, quae quasi pluma sunt * VI. croci, ac panacis denarios senos, marrubij succi * VIII. glycyrrizae * III. piperis albi VI. piperis longi * VI. stoechados * VI. schoeni floris * III. malobathri * III. passo colliguntur trita haec omnia, dantur ex his denarij singuli cum aquae calide cyathis binis, uel ternis. Soluunt uentre superposita haec. cucumeres siluaticos maturos areferi oportet. deinde contusos felle taurino conspergi, atque emplastri modo in lini alute, aut linteolo spisso ad magnitudinem digitorum quatuor ut umbilico tantum superponas. quod statim tollendum erit ubi uentrem mouerit. Et hoc medicamentum eiusdem rei gratia umbilico superponi oportet, aut lateri, quod recipit haec. cucurbita siluatica interiora, quae quasi flocci sunt, aluminis liquidi, characii tithymali, lathyridis herbe, laferis cyrenaici, paria pondera trita felle taurino collecta, lateri uel umbilico cum cucumeris siluatici maturi succo, eodem modo quo supra scriptum remedium, superponuntur. Hiera ad resolutum stomachum, & reicietem quod cunque sumperit, coficetur sic. aloes nigrae * V. mastiches * III. cinnami, schoeni floris, malobathri, nardi syriacae, croci, afari, xylobalsami, singulorum denarios senos. haec trita, uel contusa melle consparguntur, & ita reponuntur, & cum opus est ad modum fabae cum oxymelle dantur. Purgatio, qua Cosmus medicus frequenter usus est, quae hiera minor dicitur, facit ad omnia quae supra scripta sunt, coficetur sic. scamoniae denarij uictoriati ponderis partem unam, ueratri nigri * I. panacis * S. ex melle consparguntur haec trita, datur ex his quantum nux auellana est ex aqua mulsa cyathis quatuor. globuli quoque supra dicta magnitudine sicci, de hoc medicamento duo tresue dantur ieiunio, uel post coenam uorandi. Turundis ad soluendum uentrem uti oportet eiusmodi. fici aride, pulegij, absinthij, aloes, nitri, fellis taurini arefacti ex interiore parte, horum paria pondera melle bene percocto colligi oportet, & fingi turundos, qui per anum immittantur. Item turundi ad uentrem laxandum sic. cucurbitae siluaticae floccorum interiorum * V. nitri nigri usti * V. fici pinguis pulpe * III. mulsa P. I. coquantur haec omnia ex mulso diligenter, & postea fiunt turundi, quibus, & absinthij aliquid admisceatur, atque ita ut supra dictum est ano iniiciuntur. Herba peduncularis * III. farinae ex lolio * III. cum felle taurino liquido, & melle percocto miscentur paria pondera, & fiunt turundi qui similiter ad laxandum uentre ano iniiciuntur. Succus hastulae regiae admixtus farinae ex tritico, deinde subactus in panis modum, & coctus in furno, atque esui datus purgat bene uentrem. Epithymi * VII. salis * V. in aqua mulsa, si potu dederis, pituitam, & bilem omnem per uentrem detrahes. Agaricum detrahit per uentrem spissum, & corruptum humorem. cuius ut plurimum dantur denarij duo, cum salis * I. potandi ex mulsa cyathis V. minime hoc remedium stomachum laedit, omnemque purgat humorem, neque sanguinem

nem corrumpit, nec si quae partes interius tument, exulcerat, uerum etiam adiuuat. prodest, & iocineris tum moribus, & quos graeci περιπνευμονικὸς appellant. Cucumeris quo uescimur seminis cyathus tritus, & nucum pinearum purgatarum cyathus contritus, & sal cum melle tritus, in unum mixta haec soluunt uentrem, febres quoque aduenientes imminuunt, morsus stomachi sedant, acres liquores bilesque reprimunt. Aqua mulsa ex melle crudo, pota uentrem mouet, extenuat glutinosa, lieni prodest. eadem intestinis praestat remedium, & uenis, quae sunt in proximo circa intestina, medetur, liquores etiam qui pulmoni insidunt, & difficile excreantur depellit. sed stomacho aptius est, mel aceto mixtum, minus enim inflat, efficacior est tamen humoribus aqua mulsa, magis enim extenuat liquores, & iucundius fumitur. Absinthium potum mouet bilem maxime iocineri insidentem, coctum quidem cum aqua fumi debet. nam & per urinam, & per uentrem cruditatem omnem deducit, & stomacho opitulatur, & sanguinem spargit, cuius summa potio est * VI. cum salis * III. mellis cyatho uno, & aquae sextario. sed si magis aliquis alium citare uoluerit, salis * VII. admiscere debet. Dantur bene ad soluendum uentrem potiones, uel polenta cum aqua, in qua satureia, aut pulegium, aut thymum, aut herba mercurialis incocta fuerit, sed & haec, ita in tribus sextariis aquae decoquuntur, donec ad sextarium perducatur. ad inflationem uero stomachi saluicam in aqua decoqui oportet, & exiguum acetum adijci, atque ita potui dari. Hypopum uentri mouendo uehementius est quam absinthium, datur autem similiter decoctum, atque eadem mensura, prodest etiam his quibus in pectore liquores glutinosi subsistunt, qui & spirandi difficultatem, & stridorem stomachi faciunt. item his prodest qui in toto corpore uidentur liquores concretos habere. Allium cum herba mercurialis folijs, aut semine coctum, uel cum ruta, & absinthio coctum, magis mouet uentrem, liquores autem omnes adiectis duabus radiculis ueratri nigri, etiam in febre datum deducit per uentrem, uel sursum uersus per uomitum purgat. Embamma, quo uenter soluitur, sic. scamoniae denarium unum, zingiberis denarium unum, piperis denarium unum, nitri denarium unum, haec contusa, & cribrata reponuntur. inde cum opus est fumitur cocleare plenum, & adijcitur embamma factum ex garo, & aceto mensura cyathii dimidij. ex hoc lactucam, aut uulnam comedere ieiunum oportet, sed senfim non uniuersim. cum quis per uentrem purgatus fuerit, etiam uomat in balneo medicamentum. quo uinis uti oportet ad intestinorum dolores factis ex ruta, & pulegio, apio, origano, aneso, dauco, thymo, hypopo, panace, dictamno, anetho. Sambuci semen tritum cum uino datum, & uentrem mouet, & prodest intestinorum doloribus. chamædropis quoque semen ex uino datum, similiter prodest. necnon, & chamæpitys trita ex uino pota, idem praestat. etiam semen balsami potum ex uino iuuat uentrem, calefacit enim uiscera, & extenuat, ac discutit inflationes. prodest, & ad hoc nasturcium potum ex uino. nam, & calefacit, & mollit uiscera, & urinam mouet. prodest, & intestinorum doloribus, & inflationibus, & spiritum reprimat, & rupta componit. Ad uentrem soluendum herbam polypodium teres, & in ptisanam ieiunio forbendam dabis, statim soluetur qui acceperit. Ad suppressionem uentris, nitri, & cumini certum quid æquo pondere ex oleo incorporabis, atque inde ad magnitudinem fabae grani maioris in anum iniicies. Ad uentrem eliciendum alumen ad magnitudinem fabae resolues, & ano iniicies, statim omnem duritiem laxabit. Ad uentris stricturas soluendas, betaceum concides minutatim cum terra modico, quod ei dum auellitur adhaerit, & in ollam conijcies, & adijcies liquaminis optimi, & olei optimi, & uini quantum aestimaueris necessarium, & cooper tam ollam super carbones pones. quod cum lento igni fuerit percoctum, nitri unciam unam, uel duas minutatim super sparges, & tum succum illum de olla, uel ius cum uino miscebis, & bibes. Ut uenter facilis sit, nitri perlucidi, staphisagriae, betae, mellis costi modicum, haec permiscebis, atque in modum collyrij rotundi interius in anum iniicies. Confectio salis cathartici sic. scamoniae uncias tres, zingiberis uncias tres, petroselinii uncias tres, salis ammoniaci uncias quatuor, mastiches uncias duas, piperis albi — I. ita ut scammoniam coquas, ut minus ledat. coques enim sic. mittes in pastam, & deinde mittes in furnum, ut cum ea coquatur, & aliquantulum plus mittes, ut cum cocta fuerit ad pondus supra scriptum ueniat, & cum refruxerit, tolles, & sic omnia teres, & miscebis, & ad quod uolueris, manducandum in conuiuio pro quibuscunque salibus ueris. Confectio catapotij, scamoniae — I. aloes epaticae — II. bdellae ⊕ VI. euphorbij ⊕ III. haec omnia in puluerem rediges, & postea de caulibus non plantatis succum facies, & sic commiscebis, & facies pastil los pusillos, & sicabis deuorandosque post coenam, uel mane ieiunio dabis. Confectio salis cathartici. quae Marcellus ostendit sic. salis duri, & asati P. I. — II. salis ammoniaci P. I. — III. piperis albi — III. zingiberis — III. inulae seminis — II. ameos — III. hypopi cretici — III. laferis radicis — III. thymi — III. folij — III. apij seminis — III. anesi — III. petroselinii macedonici — III. organii — quatuor, nasturcij seminis — tres. haec omnia tunfa cribrata, atque in puluerem tenuissimum redacta, & in unum commixta, repones in uase uitreo, & inde quotiens aliquid fumus seu bibes, quasi pro alijs salibus ueris, emendantur his uitiis haec, indigeries, phlegma frigidum, quod de cerebro descendit in stomachum, ad omnes humores super natantes stomacho qui de felle rufo concitantur. Ad dolorem quoque faucium facit, & caliginem detergit, & omnes humores in uisceribus contractos. sanat, & iecur, & splenem, & tuflim curat. & eos qui uix anhelant reficit. curat, & colum, & morbum articulare compefcit. digestorium mirificum est. febres quotidianas temperat, febres acutas compefcit, id est hemitriticas, quartanas comprimit. mira in omnibus est eius commoditas.

hæmorrhoidis uenam, tam diu dpones donec fringatur. Ad ficos qui in locis uerecundioribus nascuntur, de orbita rotæ collige caluos lapides non prægrandes neque paruos, & pone in foco, ut bene candefcant, & lotio infantis eos extingue, postea de ipso lotio locum adfidue laua, ita ut frequenter mutes, & lapides, & lotium infantis, tantum proderit ut sectione, & ferro opus non sit. Extalem prominentem uino lauare prius, deinde cedro ungi, & pollice propelli introrsum oportet. Ani uitij omnibus plantaginis radix decrefcente luna die saturni occidente sole collecta, uel sumpta, & pellicula, uel panno phœnicio obuoluta, ac licio ligata, & lumbis circumdata, continuo sanitatem præstabit. Sertulam campanam ex uino, aut passo coctam terito, & adponito ad anum, eoque uino in quo sertulam coxeris, & prius, & postea anum foueto, celeriter sanabis. Caro ani superuacua, sine dolore consumetur, si araneorum fila adpones, quæ in uineis inueniuntur. Cedria qua librarij utuntur, si anum ficosum, & ad sectionem spectantem frequenter uino calido prius elutum, spicillo perunxeris, atque ita quieueris, mirabiliter carnem superuacua consumes, sed ad sanitatem lenioribus medicamentis postea perduces. Extalem nimis prominentem reprimet gallinaceus uitellus, si coctus integer ab ipso ægro illic calidus adfidue contineatur. Ad fistulas uulnerum in ano, uel quæ nascuntur in locis uerecundioribus terræ, mali radix contusa, & fistulæ inserta, aut in puluerem redaeta, & cum uino uetere insperfa, ita prodest, ut celeriter expurgetur, solidetur, & ad omnem sanitatem perducat, sine qua, nec medici huiusmodi causas curare possunt. Tithymali contuli succum ex uino super fistulam uulneris exprimito, deinde fomentum huiusmodi alligato, id est marrubium in cinere calido subcoquito, & adiecta uetustissima axungia diu subigito, & linteolam calidissimum fistulæ adponito, & ter, aut quater in die feruens medicamen renouato, mirifice proderit. Os humanum contusum, & in puluerem tenuissimum redaetum cum melle inlitum etiam duratas ani, & antiquas fistulas sanat, si per triduum continuum adponatur. Ad nates, uel podicem fistulosum olei optimi sextarium, lithargyrij selibram, æruginis libram, turis masculi nigri selibram, resinæ libram, mellis sextarij unius quadrantem, aceti 8. I. hæc omnia in olla rudi simul decoques, & more emplastrum induces. Ad hæmorrhoidas eosque qui sanguinem deiciunt, porri succus expressus ieiunio potui datus, hæmorrhoidas continuo desinere facit. Adeps cygni hæmorrhoidas comprimit, si aut potui detur, aut loca inde tangantur. Symphyti radix quæ herba gallice halus dicitur, aut manducatur, aut usta, & trita in potione datur aduersum hæmorrhoidas nimium profluentes. Spongiam marinam exures, & in cinerem rediges, & cribrabis, & inde cocleare plenum in quacunque potione dabis ei qui hæmorrhoidum nimietate uexatur. Ruborum cauliculi teneri tunduntur expressusque ex his succus in calidissimo sole ponitur, ut usque ad crassitudinem mellis spissescat, hic haustus efficacissime hæmorrhoidum sanguinem sistit. Coagulum ceruinum deglutitum, sanguinem ex intimis profluentem facile stringit, idem facit, & coagulum leporis. Luna XIII. hora nona antequam exeant, uel erumpant mori arboris folia, oculos tres tolles, digitis medicinali, & pollice manus sinistra, & in oculis singulis dices, absi, apsa, phereos, mittesque in cocum galaticum, & in phœnicio lino conchyliatæ purpuræ conligabis, & dices, tollo te hinc tota hæmorrhoida, absi paphar. & nudum eum cui remedio opus est, præligamine illo cinges. Ani uitia, & condylomata felle caprino peruncta sanari certissime constat. Malicorium cum uino optimo, usque ad duos cyathos decoctum, pariterque contritum, & malagmatis modo impositum, potenter ani condylomata persanat. Butyrum, & adeps anserina, & oleum rosaceum permixta pulcherrime profunt ani uitij. Sanguis caprinus cum polenta impositus ani uitium omne persanat. Rhagadas canini capitis usti cinis aspersus adiungit, & stercoreis albi canini betæque cinis insertus, similiter opitulatur. Iris illyricæ cinis cum melle subactus utiliter imponitur ani uitij, si ipsa iris in furno diligenter uratur. Adeps anserinus cum eiusdem cerebro, & œsypo, & alumine subigitur, & imponitur ani omnibus causis. Carnes ex capitibus mugilum, siue mullorum decoctæ, & cum melle subactæ, atque impositæ, uitij ani plurimum profunt. Oleum uetus, & picem, & pollinem triticæ decoque, & ano exulcerato calens medicamen impone. Radix rubi in uino, usque ad tertias coquitur, eoque uino ani uitia, & difficultates fouentur. Ad ulcera in ano facta charta combustæ, sed earum eius drach. I. auripigmenti drach. I. lepidos drach. I. simul cõteres, & melle comprehensis uteris emplastrum modo. Ad eos quibus intestinum improbe prominet remedium sic. ebulli succo turpitudinem circumline, cito remediabis. Porrigines ani extirpat tale medicamen. picis, resinæ, ceræ, butyri, seu caprini, argenti spumæ, singulorum paria pondera remitte, & simul contempera, atque ita insine. Ad syringium, uel ani uitia, lauabis locum uino uetere, & teres testam ostrei, & fordes intra pulvinum uentrem repertas contundes, & cochleam uacuam, & cucurbitam ustulatam teres diligenter, mixta que omnia cum in puluerem tenuissimum redegeris, uulneri adpones, mox uitium omne sanabis. Item ad ani uitia prominentia, quæ reuocari non possunt. Rubi ubi mora nascuntur caules teneri, & buxi folia, & cortex mali granati, uel ipsa poma eius, & cortex roboris arboris unde coria conficiuntur, in testa supra prunas ponuntur, & intra uas ubi offertur fumantia constituuntur, ut supra sedeat infirmus conclusus diligenter, ne fumus foras exeat. quo facto, cum conatu anum eidem fumo offerat. in recenti tedio hoc remedium ter factum subueniet, in uetere uero tedio sepius fieri oportet. Ad idem, quod & libidines offerendi, & conatus reprimet. ceparum rotundarum, uel etiam aliarum folia, aut cortices siccas, & picem duram, simul carbonibus incendes, & uase, ut superius dictum est, concluso sedeabis, & conatus dabis, ut fumus, & uapor ano suscipiatur, præsens experieris remedium. Compositio ceroti ad uitia ani sic. spumæ argenti — II. cretæ cimoliæ ʒ II. ceræ punice ʒ II. ceruffæ — II. que omnia ad summam leuitatem

leuitatem teruntur, tum in uase argenteo cera cum oleo roseo remittitur, sic reliqua confunduntur. Compositio ad ani uitia sic. cicidos, lepidos, chalcanti, schistes, hæc trita mensuris paribus, melli despumato mixta ad usum huiusmodi seruabuntur. Ad syringium remedium efficax. oliuæ medullam cum femine auenæ æquis portionibus teres, & puluerem ipsum aqua cælesti consperges, faciesque ex eo collyria quæ fistulæ ani iniici possint, quæ per triduum iniecta fistulas in profundo positas foras producent, ut postea possint medicamine leniore sanari. Intestinum extremum quibus prominet, & excedet, quotiens processerit, totiens uino calido in quo herba uerbena cocta fuerit, admixto tenui lixiuo lauare oportebit. prodest, & illud pice liquida perunguere, & sic introrsum repelli, benefacit ad hoc, & cinis ex famento factus, atque cribratus siccusque insperfus. alumen quoque fissum tritum eidem loco impositum, plurimum prodest.

Paniculis, & inguinibus, & intertriginibus, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XXXII.

Malagma quod discutit strumas, parotidas, paniculas, quas Græci phygethlon uocant, omnes quoque futuras suppurationes dispergit, factas uero aperit. facit, & ad dolorem articulamentorum omnium, & in curaturum, præcipue ad lumborum dolorem, atque inflationem stomachi, uel coli, conficitur sic. picis hispanæ, pronitri, resinæ pityniæ, ceræ, lauri baccarum, singulorum denarios XXXV. adipis taurini X. ammoniacæ guttæ XV. iris XV. galbani XV. piperis albi V. quæ debent liquefieri, dissoluuntur igne, & oleo exiguo diluuntur. cætera tunfa, & cribrata bene asperguntur tepenti medicamento, quod diu agitando miscetur, deinde manibus subigitur, ut malagma exactissimum fiat.

Malagma ad omnem dolorem corporis, sed præcipue panicularum, & omnium articulamentorum, facit & ad podagram, eadem discutit uomicas, aut aperit. pectoris quoque concoctioni, & causis interaneis prodest, & lumborum doloribus, accipit hæc. ceræ VIII. ammoniacæ guttæ X. bdellæ X. iris VI. galbani III. terebinthinæ V. contunduntur pilo ordine quo scripta sunt omnia. deinde cyprino oleo, quod in imo subsidere solet colliguntur, uel permiscuntur. cera in aquam feruentem in minimas partes concisa prius dimittitur, ut illic mollescat, deinde subacta manibus in pilum conijcitur cum cæteris speciebus, atque illic diu malaxatur. Paniculas aperit seuum pecudis cum sale tosto positum. item lacertæ cinis, uel ipsa diuisa adposita. item cocleæ contusæ, uel cinis earum cera admixtus adpositus, & simus columbinus cum farina inlitus prodest. Inguinum tumorem cocleæ minutæ trita cum melle inlita sedant. Ad inguen. frustum ueteris spongiæ ad pedem alligabis, & radicem alterci sinistra manu digitis medicinalibus fumes, & alligabis in alio pede. & de cucurbita sicca longa circumline facies, & immisso licio circa pedem ligabis. Panicula ne ad sectionem ueniat remedium sic. gypsum aqua calida bene consperge donec in se coeat, & spissetur, & sic impone supra paniculam. deinde chartam super alliga. quæ res, & aperit eam, & sanat. postea utere malagmate molli, ut cito, & bene cicatricet.

Ad intertrigines excalfactas, & dolentes remedium de experimento sic. in mortario plumbeo de pistillo plumbeo, mislum oleum rosaceum, & uitellum oui, tam diu teres, ut spissetur, ita ut de eodem plumbo, dū teritur, pars aliqua miscatur, & cum fuerit spissum, ut emplastrum in linteolo tenero induces, & loco trito intertrigini adpones. hoc remedio per triduum donec locus exulceratus sanetur uteris.

Aduersum inguinum paniculas remedium sic. nasturcium cum pice impositum paniculas discutit. maturis uero, aut maturefcentibus paniculis tale medicamen adhibebis, id est lenticulam, & lauri baccas ex tertio iuxta mensuram lenticulæ decoques in aqua, & diligentissime manibus subiges, & cum lana calidum fomentum adpones, quod cito, ac uehementer, & dolorem discutiet, & humores noxios purgabit.

Eruum uetus in farinam mollissimam redaetum, & cum melle impositum, paniculis medetur. Mirabile hoc medicamentum paniculis sanandis sic. hyoscyami foliorum uiridium, P. II. resinæ pityniæ. P. II. ceræ P. II. adipis porcine sine sale P. II. galbani P. II. omnia hæc tunfa, uel remissa in unum corpus rediges, & emplastrum modo adpones. Calcem uiuam, allij capita duo, uitellos coctos, uel incoctos ouorum trium, simul omnia permixta, & emplastrum more adposita, omnem tumorem, & dolorem panicularum dispergunt, & sedant. Galbanum solum inter principia doloris paniculæ adpositum plurimum prodest.

Fœniculi farina ex mulla aqua decocta, addita axungia adposita, dolorem inguinum sedat. simus hircinus cum melle decoctus adpositus, paniculis sanitatem congruam præstat. Creta cimolia trita, & cum aceto superinducta, cohibet panicularum tumorem. Siue incipientem paniculam comprimi

opus sit, siue concoctam dissolui, præstabit utilissimum remedium cinis muricum, uel purpurarum exustarum cum oleo uetere impositus, uel superduetus. Lupini ex aceto cocti, & subacti, & pro emplastro adpositi, causam panicularum maturant, & minuunt dolorem. Ficus aphricana uetusta ex uino decocta, tunfa, uel trita, utiliter paniculis adponitur. Ne inguen ex ulcere aliquo, aut uulnere intumescat, furculum anethi in cingulo, aut in fascia habeto ligatum in sparto, uel quocunque uinculo, quo holus aut obsonium fuerit innexus, septem nodos facies, & per singulos necens nominabis singulas anas uiduas, & singulas feras, & in crure, uel brachio, cuius pars uulnerata fuerit, alligabis. quæ si prius facies antequam nascantur inguina, omnem inguinum, uel glandularum molestiam prohibebis, si postea, dolorem tumoremque sedabis. Surculum quoque ex myrto terra tactum, si quis gerat ab inguinibus tutus erit. Inguinibus potenter medebere, si de licio septem nodos facias, & ad singulos uiduas nomines, & supra ta-

lum eius pedis alliges, in cuius parte erunt inguina. Si ab equitando uexata fuerint inguina, aut inter trigines dolebunt, spuma equi fricentur, statim remediabuntur. Stercus suillum cum oleo perficitur, & in tella calefactum, & inguinibus impositum, plurimum prodest. Pollex eius pedis in quo inguina erunt, cum proximo digito ligatus mire medetur. Si quis ab equitando, aut ambulando inguen habuerit, scribat in charta *κωστος*, & ad femur sibi alliget, cito sanabitur. Ad condylomata inguinum, uel quarumlibet partium, malicorium cum uini optimi sextario, ad cyathos duos decoctum, & cum eode uino tritum, atque ut malagma impositum condylomata facta perfanat. Medullam canis ex uino uetere subige, & emplatri modo impone condylomatis, potenter ea sanabis. Argimonia trita, & adipi anserinae admixta impositaque condylomatis medetur. Oleum uetus cum polenta decoques, & calidissimum condylomatis impones. Folia rubi contrita, & cum ceroto rosaceo imposita, sanant omnia condylomata. Adeps anseris cum cerussa, & oleo rosaceo, & cera pontica in unum ceroti modo composita, & imposita, utiliter condylomatis medetur. Mus araneus, qui cum in orbitam incidit moritur, uellus in cinerem redactus, & cum adipe anserina permixtus condylomatis infriectus, mirum remedium adfert. Ad intertrigines sanandas, libystici folijs commanducatis succum exceptum, si ei loco adposueris, cum morfu quidem, sed continuo sanabis. Gallæ contusæ in uino coctæ, atque impositæ, intertrigini plurimum profunt. Calciamento quo uti soles locum inguinum laborantem, si perfriueris, confestim intertrigines tolles. Axungiam perueterem liquefactam, & cerussam bene tritam permisce, donec acopi crassitudinem habeat, atque inde intertrigines perfrixa, efficaciam remedij celeritatemque mirabere, nam hoc medicamen etiam rhagadas efficaciter sanat. Cretam argentariam, cum uino uetere tritam impones tritis intertriginibus, optime accipieris. Oleo uetere, & aqua caliqua permixta adsiue inguina foue, continuo subuenies intertriginibus attritis. Si exulceratio intertriginum erit, spumam argenti ex uino conteres, eique puluerem pinei corticis tunsi miscabis, & locum inlines. Ad inguina, & apostemata remedium sic equinus sanguis maxime admittarij equi frequenter inlitus huiusmodi molestias sanat. unguis quoque eius combustæ cinis cum oleo adpositus, idem præstat. Codex uinæ contritæ cum myrra, & impositæ inguinibus, efficaci auxilio subueniunt, sed relinquenda sunt loco cui adpositæ fuerint, tam diu donec sponte decidant, quod fiet cum perfanauerint. Arietis quam pinguisima lana, plena suis fordibus combusta, & in puluerem redacta, prodest plurimum, si eo cinere ex aqua locum inguinum perfriueris. Bestiolæ multipedes, quæ in locis humidis, & fordidis nascuntur, quæque contactæ pilulam de se faciunt, contritæ, adiecta tertia parte resinæ terebinthinæ emplatri modo adpositæ, collectiones incipientes quas Græci apostemata uocant, adeo sanant, ut tenacissime emplastrum hæreat donec perfanent. Lotio suillo locum inguinum dolentem adsiue perungue, aut cum eo lanam succidam adpone, statim medebere. Muliebres capilli combusti, & contriti, atque inliti cum uino, aut cum aceto, inguinibus medentur. Menstruis muliebribus inguina dolentia, uel tumentia, si contigantur, statim sanari creduntur. Talus bubulus combustus tritusque adiecto melle, inlitus inguinibus dolentibus, uel tumentibus prodest. Inguina tumida, & dolentia sanabis, si ipso ueretro denudato, id est reducta pellicula, adsiue ea contigeris, uel perfriueris. Apostemata, ut remolliantur, aut si mollia fuerint, ut dispargantur, facies medicamentum tale, quo nihil potentius est. herbæ marrubij folia uiridia contundes, aut si uiridia non fuerint, inuoluta folijs maluæ, uel personaceæ sub cinere calido coques. deinde panem candidum infusum uino ueteri addes, & axungiam miscabis, & tundes de ligno in lignea pila, sed obseruabis, ut panis infusi, & axungia partes singulæ sint, herbæ uero partes duæ, quod emplatri more mane, & fero locis necessarijs impones. Inguinibus mirabile exhibet remedium, ex gallinacea ala ossiculum extremum, cocleario terebratum, nodisque septem licio ligatum, atque ita brachio, uel cruri eius partis, quæ inguina habet suspensum. Lipara ad intertrigines sic. cerussæ, spumæ argenti, medullæ ceruinæ, seu ceruini, libras singulas, ouorū octo album, uini boni q̄ IIII. turis pollinis unc. quatuor, rosæ campanæ P. unum, aluminis semunciam, cerussam, & spumam tundes, cætera remittes, & in mortario terendo uniuersa miscabis. Porriginem intertriginum interficies hoc medicamine, picis, resinæ, ceræ, butyri, seu caprini, spumæ argenti, uncijs singulis in unum permixtis, si utaris adsiue.

Ceparia, & ueretro siue uerendis uirilibus, & testiculis dolentibus uel pendentibus, & herniosis siue uiris, siue infantibus, & rebus uenerijs, & eunuchis sine ferro faciendis, remedia physica, & rationabilia diuersa de experientis. Cap. XXXIII.

Ad testiculi tumores cupressi bacca ex uino coctæ conueniunt, & faba quasi concicula, cum multo cumino coctæ, & adposita more cataplastatis. nec non, & uua passa cum cumino contusa, & tepens adposita plurimum prodest. ad ueretri uero tumorem, lentem ex aqua coctam, & tritam imponi utilissimum est. Si ulcus in pene fordidum fuerit, aut cancer illud tentauerit, uel iam occupauerit, andronci pastilli triti ex uino impositi beneficiunt. Omne ulcus in omni parte corporis fordidum, quod tu intelligi potest cum candicat, & quasi crustam perductam albam habet, purgat mel per se adpositum, uel iris arida contusa, & cum melle eadem ratione. & terre mali, & panacis radix adposita purgat fordidam ulcera, uel in uerendis, uel quoquo loci fuerint. Mirifice hoc medicamentum purgat ulcera quælibet, etiam si cancer

tentauerit, est autem lene, conficitur sic. auri pigmenti denarios VI. æris squamæ * III. elaterij * I. chartæ combustæ cineris * III. ex his tritis super opus est coclearia tria, rosæ cyatho permiscetur, & linteola carpta in eo tinguntur, atque ita ulceri superponuntur. hoc medicamentum cito, & siue ullo morfu expurgat fordidissima ulcera, ac sanat. Testibus qui descenderint spumam coclearum inlitam meri certum est, si inde tangantur. Venerem conciliant passeris in cibo sumpti, uel oua eorum. item gallinaceus testis dexter in arietina pelle collo subligatus mire prodest. item stellionis cinis in linteo obuolutus, sinistra manu portatus uenerem stimulat, translatus inhihet. Qui in uenerem infirmior erit, testiculos millonis ex aqua fontana, quæ perennis est, cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, statim remediabitur. Ut in uenerem cum uolueris sis paratus, remedium tale facies. lacerti appellantur, siue stelliones, qui per parietem repunt, curti sunt, quique græce ascalobotæ uocantur. hi quatuor infunduntur in acetum acre triduo, uel quatrinduo, quousque putrescant, hoc teres in mortario, & adiunges galbani IX. abrotani XII. castorei XII. sulphuris uiui XII. resinæ terebinthinæ XII. croci XII. euzomi, quæ appellatur herba mentiosa, succi VI. mentæ succi uiridis VI. staphisagriæ VI. iris illyricæ VI. aluminis scissi VI. myrræ III. seminis herbæ symphoniacæ sicæ III. hæc omnia separatim trita, simul miscabis, & iterum simul teres. inde emplastrum facies, uel pittaciū, & ponas in dextri pedis pollice cum uti uolueris uenere, & cum cessare uolueris ad sinistri pedis pollicem transferes. Ad cæpariam saturicæ sicæ florem collige, & puluerem inde facito, & meliostum combure, & puluerem inde facito. similiter de cydoneo sicco combusto, etiam de eo qui in arbore solet siccus remanere, puluerem facito, & cribello medicinali omnem puluerem cerne, & permisce, & cum uino uetere calefacto locum inline, etiam linteo illic adposito tege, ita tamen, ut duæ partes sint de saturicæ, & singulæ de meliloto, & cydoneo. sed quotiens medicamen ponas, uino uetere calido prius locum elue. Myrram in puluerem delicatissimum redige, & ad locum cæpariæ adsiue cum uino uetere pone, mire remediabis. Ad infantum testiculos uitiosos, uel tumentes remedium efficax sic. Araneam quæ per filum suum se summittit, quando sursum uersus currit rape, & cum aqua calida tritam continuo da infanti bibendam. Ad abundantiam seminis præparandam erucam decoctam bibat, quotiens quisque inopia seminis se laborare perspexerit, uel potius adsiue incoctam manducet. Ad ueretri curam auri pigmentum, & aloen æquis ponderibus, tritum, & in puluerem redactum miscabis, & uteris cum uino uetere, ita ut prius uertrum uino uetere eluas, & sic medicamine conspergas. Ad ueretri dolorem cafeum caprinum, & mel pari pondere in pultario fistili coque, & bis ad diem impone. sed ante uino uetere locum, qui curandus est, eluas. Folia myrti ieiunus commanduca, & in ulcera ueretri expue, statim proderit. Ad tumores, & dolores testiculorum brassica incocta cum sale trita impositaque prodesse affirmatur. pastinacæ siluaticæ radix similiter imposita eque prodesse dicitur. portulaca quoque trita cum polenta adposita testiculis medetur. ex fimo bubulo panis factus, & exustus in furno, aut in foco, & postea in cinerem redactus, & cum aceto scyllitico subactus, dumque feruet testiculis adpositus sepiusque mutatus, admirabiliter, & statim prodest. Spongia ex polca acida, & tepida adposita, statim sedabit testiculorum dolores. Adeps uituli, & nitri modicum una permixta, & ceroti modo imposita testiculis, tumores omnes, & dolores perfanare dicuntur. Bulbi ex mulso triti, atque inliti dolentibus testiculis medentur. Rutæ ramuli tenerissimi triti, & inliti tumorem testiculorum quamuis maximū sedant. Farina lini seminis cum resinâ & myrrâ pari pondere permixta, & imposita testiculis, dolori ac tumori eorum subuenit. Testiculi tumentes aqua marina rationabiliter fouentur. Herniosus, ramicosis, hydrocelicis que asparagi duri radices siccatæ, & contusæ, & cribratæ cum aque hemina potui sepius datæ, celeriter subueniunt. Pilulas cupressi uirides ex uino uetere ad tertias decoque, & cyathos binos quotidie ieiunio hernioso potui dato, tum folia eiusdem trita testiculis imposito, niue proderis. nam hoc remedium multis experimentis probatum est. Lapidem ignarium contusum resinæ mixtum pro emplastro impone ramicoso, statim proderit. Si puero tenero ramex descenderit, cerasum nouellam radici bus suis stantem mediam findito, ita ut per plagam puer trajici possit, ac rursum arbuticulam coniunge, & fimo bubulo, alijsque somentis obline, quo facilius in se quæ scissa sunt coeant. quanto autem celerius arbuticula coaluerit, & cicatricem duxerit, tanto citius ramex pueri sanabitur. Testibus nimie crescentibus cicutæ radix trita, & cum ouii albo imposita medetur. Cerussæ P. I. turis masculi selibram, tunsa hæc, atque cribrata miscetur, & cum aquæ pluuiialis 8. IIII. ad medias decoquuntur, ex eo quotidie testes tumentes inliti citissime reprimuntur. Contusis, & compressis testibus cito subuenies, si cicutæ folia trita cum pauculo aceti inducas, ita ut medicamen glutinosum facias, & per triduum ponas, & mane, ac uespera renoues. Bacca cupressi contusæ cum axungia uetere subactæ, & tanquam malagma impositæ, herniosos etiam ad ultos, & antiquos potenter iuuant. Ad ueretri dolorem tumoremque remedium sic. betam de qua semen, decoque ex aqua, atque ea adsiue uertrum per triduum foue, & tumor sedabitur, & uitium omne reducta pellicula sanabitur. Succo herbæ uettonicæ tepido uino mixto uertrum adsiue foue, uel ipsam tritam adpone. Portulacæ succus tubo laboranti per dysterium immixtus mire prodest. ipsa etiam trita superimposita iuuabit, & quia cito arefcit, plusculum succi eius expressum debet ad necessitudinem huiusmodi reseruari. Puluis tenuissimus de myrti folijs arefactis ulceri ueretri inspersus celerrime prodest. Nucleos pineos minutos purgatos numero XXX. adiecto pauxillo croci simul tritos, si quis ex passi cyatho quotidie per dies IX. continuos bibat, mire penis initio celeriterque sanabitur. Eruum purgatum, molitum, & in farinam tenuissimam redactum, adiecto

turis polline cum uino uetere coctum, tepidum ueretro impositum, & ad opertum, citissime prodest. Verris cerebrum coctum, & cum melle adpositum carbunculos in ueretro efficaciter sanat. Dens caballinus contusus, & in puluerem tenuissimum redactus, ueretro inspersus efficaciter prodest. Arietini pulmonis, dum in craticula affatur, succus exceptus, myrmecias quæ in ueretro nasci solent, in etione sua purgat, & discutit. Canini capitis recentis exusti cinis ueretri, uel testiculorum tabidis, & humidis ulceribus inspersus, aut cum aceto adpositus, adeo prodest, ut spodium, & utilitates eius, in hisce curationibus uincat. Fel caprinum cum melle ueretri doloribus ulceribusque inlitum prodest. Caro uaccina recens ueretro imposita ulcera eius, & epiphoras mire per sanat. Salsamenta exusta contritaque, & cum melle ueretro imposita, aduersum omnes dolores, & fumigationes singularem efficaciam præstant. Anethum siccum uritur, cinis que eius tritus, aut cum uino uetere ueretro inspergitur, aut cum melle subactus adhibetur. Lac asinum cum lana succida, ad umbilicum habeat, quotiens quis in uenerem uoluerit incitari. Eruca seminis III . bulbi rufi III . nuclei pinei purgati VI . spica nardi III . teres singula diligenter, & permiscebis, atque inde globulos facies ad formam nucis auellane. & cum opus fuerit singulos liquefactos in caprino lacte potabis, si in uenerem uolueris accendi. Satureia cretica I . myrræ I . nuclei pinei purgati quartarium. eruca seminis — I . scilla purgata — I . omnia hæc contrita miscebis, & globulos, ad magnitudinem fabæ facies, & singulos ad diem ieiunus cum caprino lacte potabis, si uolueris esse salacior. Pyretri triti pulueris coclearium plenum cum passo potum, excitat in uenerem inuitiles mares. Qui potuit, & non potest, ut repararet in uenerem, radices cucumeris agreffis concisas minutatim in oleo decoquat, & in uasculo uitreo referuet. & cum opus fuerit unguat sibi in balneo interius, & exterius omne uereturum, sed sapone non abluat, statim incitabitur. poterit autem sequentibus diebus, si necesse fuerit etiam sine lauacro uereturum sibi similiter eodem medicamine perungere. natura genitalis maior, & solidior uidebitur, si de liliæ radicibus tunsis cataplasma ei imponas, quæ nihilominus, & ueneri incendendæ fati utilis est. Herbarum rebus uenerijs aptæ, raphanus, eruca, asparagus, porri seffiles, uel capitati, ocymum, fœniculum, satureia, pestinaca, cardui. hæc esui datur etiam mares nasci faciunt. at uero contrariæ sunt pulegium, apium, ruta, coriandrum, menta, lactuca, nasturcium, anethum. Ad ramicosos, & quibus ueretra, & testiculi dolebunt. medullam panis siccam in mortario conteres, deinde oleum in sartagine mittes. & sic medullam panis tritam super oleum mittes, & paululum frigens, calidum que super pettinem dolentis adpones, mire subuenies. Fabam fresam in mulsam aquam infunde, & cum bene permaduerit cõtere, ac dum teres uino asperge, & tanquam malagma calidum uerendis adpones, statim dolentibus, ac tumentibus testiculis medebere. Verendi uirilis clauulis, & ulceribus aloë trita utiliter imponitur, cum prius uino eluta fuerint uicia ueretri. Emplastrum uiride, quod medici chloran appellant, ex rosaceo remissum in linteolo tenui inlitum, ueretris exulceratis utiliter imponitur. Seuum pecudis a renibus uulsum admixto pumicis cinere, & sale, restissime dolentibus, & tumentibus ueretris imponitur. Arietinum uellerum cinis cum aqua mixtus, & adpositus, incommodis ueretri repugnat. Ungula mulinæ exusta cinis salubriter inspergitur uitijs uereturorum. Carbunculos de ueretris exterminat muricum, uel purpurarum in carbonibus ustarum cinis cum melle permixtus. idem præstant singulari efficacia salsamenta discocta, & cum melle permixta tritaque adposita. Permoxto alumine, & myrra fel bubulum ad crassitudinem mellis subactum, & inlitum, ea quæ ueretris serpunt mira celeritate per sanat. supra etiam beta uino cocta recte imponitur. Coclæis, quæ nudæ inueniuntur, adijcitur aliquid triti turis, & albi ouorum, atque inde ulcera testiculorum tumentia, & hydrocelæ puerorum, siue ramices superliniuntur, ut modo glutinis adhærescat, pueri uero continentur in lectulo, donec omnis turpitudine reprimatur. Cyclaminis succum mellelycio æqualiter miscebis, & inde pendentes testiculos inlines, optimum fertur esse medicamen. Ut eunuchum, sine ferro facias, radices cicutæ ex aceto teres, & inde testiculos spississime inlines. tum linteolum supra ligabis ne excidat medicamen. hoc quantum tenerioribus infantibus feceris, euentu efficaciore proueniet. Herba est, quæ græce nymphæa, latine claua herculis, gallice baditis appellatur, eius radix contunditur, & ex aceto edenda datur puero per continuos X . dies, mirandum in modum fiet eunuchus. Mulierem quam tu habueris, ut nunquam alius inire possit facies hoc. lacertæ uiridis uiuæ sinistra manu caudam cuttabis, eamque uiuam dimittes. caudam donec immoriatur eadem palma clausam tenebis, & mulierem uerendaque eius, dum cum ea cois, tange. Si quem ad usum uenerium infirmum uolueris esse, ubicumque minxerit, supra lotium eius obicem, id est axedonem ex usu figes. Ut rebus uenerijs aptus sis, piper tritum cum oleo, & melle misce, & cum coire uoles, uerenda tibi inline. Nocere posse fœminis dicit, si quis inembranam oui balano suo ingerat, & cum fœmina coeat. Si quem coire uoles fierique cupies in usu uenerio tardior, de lucerna, quæ sponte extinguetur, fungos adhuc uiuētes, in portione eius extingue, bibendamque in scio trade, confestim eneruabitur. Si quem uoles per noctem cum fœmina coire non posse, pistillum coronatum sub lecto illius pone. Semen lactucæ tritum ex aqua potum, uigorem coitus eneruat. Naturæ, siue ueretro uirili remedium efficax sic. si in ueretro summo clauus natus fuerit, habens callum purulentum, hoc modo curabitur. butyrum, farinam fabæ, & modicum mellis miscebis, atque in modum cataplasmatiscosques, & in linteolo inlines, & sic ad locum adplicabis, mirum remedium experieris. Veretra, ut auctiora uideantur, panacis radix in uino bono triduo maceratur. cumque coeundum est, fœmori inligatur, re peracta in uino reposita, iisdem usibus referuatur.

Ut semper sis paratus in uenerem, porri semen tritum, & rutæ semen tritum æquis portionibus misce cum

cum lacte caprino recenti, & ieiunus adfidue bibe.

Genum doloribus, & crurum, ac tibiæ ulceribus, & uaricibus, & callis pedum, atque clauis, & uerrucis, & plantis, & pollicibus, & talis, & articulis, & pernioibus, & ruptis pedibus, & condylomatibus, & neuroporibus, atque articolorum, & ad extrahenda, quæ casu calcata fuerint, uel quæ corpori inhaerent, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experimentis. Cap. XXXIII.

Genum dolori muscus ex piscina, uel lacuna, uel stagno collectus, adiecto paululo salis subactus, & impositus prodest. Hederæ nigræ baccharum hemina, sicus aphricanæ P.I. axungia — X . contusa hæc, & cum uino uetere subacta genibus inlita, potenter dolores eorum abolet. Genua si tumbunt, uel instabilia erūt, aphronitra copiosa in passo cretico confringes, & madefacta comminues. hisque addes lanam succidam, & genibus impositam panno cõteges, & alligabis, & ne succus emanet, pelliculam lanatâ superpones. Ulceribus crurum, & tibiæ, medetur adeps urfi cum herba rubricata tunsa. cum hæc ergo in unum corpus subacta coierint, imposita uelut emplastrum, conligantur ut diu maneant. Ulcera tibiæ, quæ intrinsicus serpunt felle aprugno, cum resina, & cerussa mixto, sine difficultate sanantur. Ossa ex maxillis apri, uel suis domestici uruntur, ulceraque perniciofa crurum illo cinere aspergantur. Fimus caprinus in aceto feruefactus, & subactus imponitur, quo omnia talium ulcera locorum purgantur, & per sanantur, butyro bubulo cum oleo cyprino, aut laurino postmodum addito. Varices ne nascantur, lacertæ sanguine crura puero ieiunus inline, in totum carebit hac foeditate. Ad uarices sicandas, seu hircini P.I. saponis P.I. in unum miscebis, & linteolo inlitum medicamen adpones. Tali, aut plantæ, si tumbunt, ut sine ferro sanentur frondem uineæ uiridem, ac teneram aqua feruenti perfundito, maceratamque conterito, & superpositam conligato. Muscus aquaticus uirens ex oleo tritus impositusque cum linteo, tumorem doloremque plantarum compefcit. Limus aquaticus cum oleo subactus, & adpositus, principaliter huiusmodi tumori, ac doloribus prodest. Fimus aprugnus in aceto decoctus, & cum melle subactus impositusque plantis, uel talis, mitigat eorum dolores. Pernionibus, & ruptis pedibus pulmo arietinus impositus omni asperitate leuigata molestiam tollit. Cancrini marini ex oleo impositi, pernioibus utiliter profunt. ita ut foueantur aqua in qua eruum discoctum est. Glirium, uel foricum, uel uermium terrenorum cinis ex oleo impositus, pernioibus medetur. Coclearum, quæ nudæ inueniuntur exustarum cinis omnem exulcerationem pedum sanat. Agninus pulmo, uel arietinus uritur, & cinis eius cum oleo imponitur, uel ipse crudus admotus pernioibus ulceribus utiliter alligatur. Fimi gallinarum, uel columbini cinis ex oleo impositus, ulcera pedum curat. Dentes caballini tunsi ulcera pernioibus, si sint tumidi, utiliter curant. Caprini corij cinis ex oleo inlitus pernioibus prime abolet. testudinis tegumen concrematur, eiusque fanilla ex uino, & oleo temperata ulceribus pedum utiliter inducitur. Scillæ bulbi quod interius est cum oleo deferuet, eoque oleo dolores pernioibus peruncti mitescunt. Mora agreffia, dum adhuc rubent antequam ullius generis morum comederis inter manus confrica, eorumque succo crura, quæ dolere consueuerunt, per triduum continge, non modo præsentem molestiam mitigabis, uerum etiam in reliquum tempus eo uitio carebis. Alumine ex aceto peruncti pernioibus sanantur. brassica quoque trita adpositaque pernioibus medetur. Folium, costum, alumen liquidum, alumen scissum, pari pondere in unum cõtere, & uino uetere mixta, ulceribus, siue rupturis hiantibus interdigitijs adfidue impone, potenter medebere. Interdigita sanat cera in oleo cyprino remissa, & imposita. Pulmo ceruinus impositus, & sæpe renouatus ex calciamento læsos pedes, sine dolore per sanat. Leporinus quoque pulmo multo efficacius, ut supra impositus curat. Ad ea, quæ calcata erunt, & ea quæ corpori inhaerent extrahenda, leporis coagulum cum malua tritum impositumque potenter opitulabitur. Spongia, uel lana lotio madefacta adpositaque, sine dolore, quæ corpori inhaerent eximit. si stirpis aliqua inhaerent, lacertâ per medium scissam, ei loco apponito celerime educetur, uel capita lacertarum contusa impositaque similiter profunt. Si echini aculei pedibus inhaerent, aut alicui corporis parti, in lotio humano calenti pedem diu tene, facile excutientur. Obseruabis, ut quodcumque de corpore fuerit eiectum, licio alligatum candelabro suspendas, aut unctâ oleo lanula inuolutum in uentrali gestes, dolorem non patieris eius loci de quo fuerit aliquid eductum. Mus deglutitus, & per medium exsectus appositusque, omnia quæ inhaerent corpori facile producit. Crullæ, uel ossa sepium comburuntur, cinisque earum impositus educit quæcumque corpori inhaerent. Allium elixum cum pice impositum arundines extrahit corpori adfixas. Filicis radix trita arundinem extrahit, rursus arundinis radix tunsa impositaque filicem, quæ corpori inhaerent celeriter extrahit. Aquifolij radix contrita impositaque, his quæ corpori inhaerent, potenter medetur. Blattæ, id est bestiolæ adstrictis tumentibusque de initia pedibus, & talis, trita atque imposita, omnia quæ inhaerent corpori potenter expellunt. Radix filicestris cucumeris cum farina lini feminis imposita ualde prodest ei sciendis his, quæ corpori inhaerent. Vrticæ radix cum sale trita, atque adposita producit quæcumque hæserint, aut calcata fuerint. Quin scunquæ animalis coagulum maxime leporis cum pari pondere turis, uel uisci impositum, permanere in corpore, quæ calcata sunt non sinit. Argimoniam herbam teres, & loco cui aliquid hæserit superpositam conligabis, confestim proderit. hoc expertum esse, legi. Terræ malum cum melle teres,

& impones ad omnia quæcunque calcata extrahi uolueris, hoc satis utile experieris. Nepeta contrita, uel rubi folia, nam idem præstant, imposita loco cui aliquid inhæserit, potenter medentur, si desuper ex hordeacia farina massula nimis salsa, & calens adponatur. Lardum coctum cum pingui suo, adpositumque, potenter omnia expellit, quæ corpori inhæserint, si illic alligetur. Clauis pedum callisque, & uerrucis hæc remedia utilia sunt. Nam plerisque nomine clauellorum perniciis articulis increcit, quæ obdurata callo quodam rigescit, incredibilesque exhibet ambulandi difficultates. hæc molestia præcipue hac medela extirpatur. auro feruenti circuitus eorum urendo designatur. quod potius est, cum dolore maximo, ad momentum ferre, quam inueterato etiam carcinomatis morbo noxam perpetuæ debilitatis incurrere. Urina muli, uel mulæ, uel asini cum suo luto inlita, & clauos abolet, & callis medetur. Fimus ouium impositus, uel lacertæ iecur, aut sanguis in lanula adplicitus, uel ipsa lacerta exsecta adposita, clauorum intra triduum perseverantiam tollit. Fimum columbinum ex aceto coctum, & in modum malagmatis subactum, atque adpositum, ad omnia supra scripta utilissimum esse constat. Fimus apri, uel suis domestici recens impositus, & post tertium diem solutus, efficaciter clauos uerrucas, & callos auferit. Si supra callum alica ex posca cocta per triduum utaris, sine difficultate sanabere, etiam si uri na canis uirginis cum suo luto imposita callos uerrucasque consumit, tamdiu tamen inalligata, quamdiu eas excutiat. Tribus fabæ granis clauum tangito, eaque in stercolino defodito, ne renasci possint. quanto maturius computruerint, tanto celerius clauos sponte decidere miraberis. Clauos qui in articulis supercrecentes dolores exhibere consueuerunt, incidi, uel radi ad uinum oportet, prout quis pati potuerit. atque de lupinis crudis prius decoratis farinam factam subigere cum melle, & emplastri more si perponere. Subraso clauo calcem uiuum uisco subactam impone, & linteolum superalliga, cito medebere. Auri pigmentum tritum, & resinam terebinthinam liquefacta, ad similitudinem ceroti imponere, clauellis prius derasis, mire proderit. Vrticæ radix, medulla caprifici, & flos chalcitidis, pari pondere coneruntur. hæc simul mixta loco clauelli superpones, & alligabis, die tertia solues. statim deciderit, uel si adhuc remanserit, iterato impones, & triduo illic medicamentum esse patieris. Cum porcus iugulabitur, is qui uerrucas habebit, sanguinem eius subiecta ea corporis parte suscipiat, dum adhuc calidus exilit, & mox ubi siccatu fuerit, statim abluat. citum remedium experietur. Mulier sane remedium de scrofa sanguine faciat. Stercus columbinum, uel solum, uel cum uo tritum, dolentibus articulis inlittum prodest. Felle ursino perfrecti articuli dolore releuabuntur. Vt frigora, & pruinas facile sustineant, nec adurantur articuli, terræ malo contuso cum axungia uetere perungantur. Pampini uitium triti admixta hordeacia farina articulorum morbis medentur. Aquifolium cum ture, & sale, & oleo subactum impositumque medetur articulis. Incussos articulos araneorum telæ cum oleo impositæ saluberrime sanant. Fracturis articulorum cinis ex femoribus pecudum factus, & cum cera mixtus, mire medetur. Inuictam potionem ad ischiadicos, & arthriticos facientem, in titulo superiore de ischiadicis plenissime scripsimus, sed quoniam, tam diuinus eius effectus est, iteradum putauit, ne quis arthriticis remedia requirens huius ignoratione fallatur. Fimus ergo ibicis in silua, uel in monte colligitur. si fieri potest luna XVII. sin res urgebit quocunque die colligitur. sane septimadecima luna medicamentum fieri oportet, quod sic facies. Fimum eius quantum pugno pleno tolli poterit, dummodo pilulæ impari numero sint, conteres ualidissime ad summam leuitatem, tum piperis grana XXV. addes & mellis heminam, & diu teres. dehinc uini ueteris adijcies 8. III. & conditi more miscebis potionem. sane qui accepturus est ex die iouis diebus septem continuis accipiat. etiam si omnibus ossium compaginibus adfectus, & contractus iacebit, intra dies septem, ita sanabitur, ut nunquam paribus doloribus impli cetur. Condylomatis articulorum, & neruorum fertula campana ex passo, & cretico decocta, cumque oui duro uitello, & cum uix passæ nucleis tritis mixta, medetur, ita ut malagmatis modo imposita superligetur. Acopum ualde utile, & certum remedijs articulorum, atque neruorum sic. medullæ ceruinæ, adipis ueteris, butyri, seu ceruini, resinæ frictæ, picis cedriæ, picis laguncularis, ceræ, singulorum — ternas in æreo uase remittes lento igni diuque agitabis, ut coquantur. Tum percolato medicamine, ut res poscit, uteris. Spumæ argenti uncias II. tundes, & butyri, & adipis ueteris, & rosæ campanæ uncias ternas remittes, & permiscebis, & postea in mortario simul conteres, & sic uteris ad articulorum, & neruorum confirmationem. Argemoniam ex uino austero coques, & teres, adrosans interdum eodem uino herbam, tum fomenti modo calidam condylomatibus articulorum, uel quibuscunque alijs superpones, & ne decidat alligabis. Serpyllum æque cum uino austero coctum pari diligentia articulis impones, potentius remedium experieris. Si condyloma intolerabilem dolorem faciet, medullam panis ex uino austero subigito, & imposito, cum summa efficacia proderit. Argemonia trita cum adipe permixta summam medelam condylomatibus exhibet articulorum. Spumam argenti, & cerussam simul ex uino conteres æquis portionibus, & impones condylomatis, si uulnus fecerit, sulphuris uiui unciam adijcies. Si quando non exulceratas eminentias tollere sine ferro uoluerimus, ut uerrucas, neuos, clauos, aliasue eius generis molestias, hoc medicamento utemur, calcis uiuæ denarios VI. feculæ coctæ denarios III. nitri usti denarios III. hæc teri oportet, & lixiuo colligi de cinere caprifici factæ, uel de fermentis, donec leue sit, & passu fiat temperamentum. deinde adijci debet rubricæ aliquid, aut atramenti quo possit colorari, quæ simul mixta in patella fictili coqui oportet, ad mellis spissitudinem, atque ita pyxide cornea reponi. melius sane est recens hoc medicamentum, cuius usus talis est. id ipsum, quod desinatatum erit sine ferro tolli, id ipso spicillo de hoc medicamine oblinetur, & cum satis niger locus cui imponitur, & quasi perustis

uisus

uisus fuerit, tum oportebit non poni medicamentum, immo etiam abstergeri, & panem ex aqua, & rosa confectum, & tritum imponi. hoc & strumas sanat antequam suppurentur. oportet autem cum hoc medicamentum crustam fecerit in strumis, nullum aliud adhiberi. Cum uero aliqua pars talium locorum suppurauerit, & timidus fuerit qui id patitur sectionis, tum uisco quam plurimo medicamen colligi, & conglobari, atque ita adponi oportebit in aluta in tantum spatium circumsecta quantum modus ulceris fuerit. ea sane parte ponetur qua aptum erit ulcus aperiri. hoc ego medicamento sæpe diutinos dolores etiam pectoris, & lateris, & lumborum sustuli, cum ad nullum aliud malagma dolor cederet. exulcerata enim parte cuiusque dolentis loci, cum humoribus postea uitium omne sublatum est. Varices curat adeps galli naceus cum cæpa trita impositus, uel perductus adlidne. Articulis luxatis seuum pecudis cuiuscunque cum cinere de capillo muliebri factæ medetur. Frumenti grana IX in tegula candenti combures, & in cinerem rediges, & cymini quod duobus digitis pollice, & medicinali tenere potueris, similiter urendum in candenti tegula pones, & de terra quod tribus digitis tenere potueris, addes. nec non & laseris modicum quod inter duos digitos teneas, adijcies, idque pariter conteres, & uino conglutinabis, & ad clauum adpones. id etiam furunculis utile est. De fimo pulli gallinæ, quod rubrum fuerit, colliges, & adpones clauellis, atque inde eos sæpius lines, uehementer medebitur. Ad uarices fugandas remedium sic. hederæ radicem tolles cum fuerit luna in aquario, & circunda eas, cito medebere. hederæ bacca tres que per parietem repit, pedi in quo sunt uarices alligato, uel radicem eius circumdato. Rapa ex aqua salsa decoques, & superpones perniciosis iam erumpentibus, medellam utilem experieris. Spinam ex pede, uel quacunque corporis parte, si altius adacta fuerit, sine dolore extrahes, cum arundinis radicem adpofueris, in mortario lapideo cotusam, & adiecto melle subactam, donec ad crassitudinem ceroti redigatur, & linteo spisso inlita adponatur, in quo frequenter spina ipsa eiecta inuenitur. Marrubium contritum admixto sale modico impositum, æque proficere constat ad extrahenda ea quæ corpori inhæserint. Herbam urticam, siue uiridem, siue siccam contritam adiecto quolibet coagulo adpones, cuiuslibet inhæserit, confestim miraberis celeritatem medellæ. Stercus aprugnum ex uino subactum, & emplastri more impositum, quidquid inhæserit corpori celeriter extrahit, & sanat. Butyro, & medulla ceruina, & felle taurino cum oleo cyprino, aut laurino perfrecta genua sanantur. Talorum tumoribus, & doloribus, musculus marinus tritus ex oleo uetere, impositus medetur. Malandriæ, & frigore adustis pedibus prodest cuiuslibet pecudis seuum cum alumine tritum, uel excoctum, & ceroti modo impositum. Attritu calciamentorum factos clauos, emendat ueteris soleæ exustæ cinis cum oleo impositus. Ulcibus omnibus pedum in qualibet parte, adeps ursina addito alumine medetur. Ei qui patitur uarices, seui hircini selibram, & adipis de capone libram, simul permisce, & in linteo die iouis ceroti more adpone, potenter subuenies. Stercus aprunum tunsam cribratumque, & cum melle deteriore coctum, & subactum, articulis impositum medetur. Ranas contritas, aut uentres earum scissos pro malagmate articulis imposito, efficaciter quoscunque dolores eorum sedabis. Vitulinum simum recentem articulis laborantibus inlines, statim subuenies. Ad uerrucas, & clauellos pedum remedium efficax sic. raporum semen quantum tribus digitis adprehendi potest adiecto lasere contritum, & impositum, atque inligatum clauellum etiam morticinum excutit, & perfanat. Sardas, uel falsamentum sine osse exustum, & confrictum adpone uaricibus, statim prodest. Verrucas minores congeltas, quas greci myrmedidas uocant, ut abstergeas hoc facito, nocte cum uideris stellam quasi præcipitem se ad aliam partem transferentem, eodem momento locum, in quo uerrucæ erunt, quacunque re uolueris deterge, protinus omnes excident. quod si manu tua nuda id feceris, continuo ad eam transibunt. Ad uarices qui suffunduntur, & claudi non possunt, lanuginem de papyro adpone, continuo claudentur, id est illam lanuginem que uiridi papyro in summitate est quasi paniculæ eminentis. Lapillum quemlibet inuolutum hederæ folio ad uerrucam admoueto, ita ut eam tangat lapillus, atque ita celebri loco abijceto, ut ab aliquo inuentus colligatur, miro modo ad illum qui collegerit uerrucæ transferuntur, & ideo quot fuerint uerrucæ, tot lapillis tangi debent. Vrticam nouellam cum aceto acri tere, aut exustam lomenti more adpone uaricibus. Ad pollicem contusum nucem iuglandem cute interiore mundabis, & cribrabis, & cum modico mellis adpones, continuo sanabis. Clauellis, & callis qui in pedibus molesti sunt, sanguis lacertæ uiridis cum flocco impositus mire medetur. Lumbrici terreni triti cum oleo impositi, profunt clauellis penitus eruendis. Faba in aceto, & laser mista, & tumefacta, si clauellis alligetur, mire proderit. Salicis ramorum primorum, uel summorum cortices exuruntur, earum cinis cum aqua impositus clauellis confestim medetur. Beta cum melle, & cum ficu arida contusa, atque imposita, medetur articulis. Ad spinam que corpori etiam, si in profundo hæserit, auellendam, remedium efficax sic. florem cineris id est summitatem fauillæ colliges nitidissime, & cum axungia contusa miscebis, atque ad locum in quo spina hæserit, leuiter alligabis. statim aut spinam ipsam extrahit, aut ita ad summitatem cutis educet, ut facile possit auelli.

Neruorum uitij, ac doloribus omnibus, & arthritidi, ac paralyfi, & doloribus medullarum, remedia physica, & rationabilia diuersa, de experientia. Cap. XXXV.

Neruis, & arthritidi adeps uulturina cum felle eiusdem, & cum axungia uetere, ac melle malagmatis more adposita medetur. Neruorum nodis capitis uiperini exustis cinis cum oleo cyprino adpositus, plurimum prodest.

Tremulis, & quibus nervi infirmi sunt, utile est holera cum aqua tantummodo decocta cum pane manducare, & oleo castorino in balneo ad sidue perungi. Ranam rubetam & adipis urinae — III. cum olei veteris sextariis tribus in olla rudi ad medias decoquito, deinde colato. haec unctio frequenter adhibita, non solum nervos confirmat, sed & paralyin repellit, & reprimit. Malagma etiam ad podagrā, & arthritim, & ad omnem dolorem, & tensionem nervorum sic ammoniacae guttae P. I. cerae P. I. axungiae veteris P. S. olei veteris P. II. olei cedrini P. I. rosacei, aut irini olei P. I. croci — I. assij lapidis — I. myrrae — I. aphronitri semunciam. in patella noua liquefiat axungia, & cera cum oleo uetere soluat, postea oleum myrrinum, & rosaceum, & cedrinum, & ammoniacum tritum admiscetur, & tunc subducitur flamma ne effruelcat medicamentum, secundum quae adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrra trita aspergitur, ultimum nitrum, & assius lapis additur, & sic compositum medicamentum reponitur in pyxide.

Acopum ad perfrictionem lassitudinem, & dolorem tensionemque nervorum, quod hyeme adhibitu non patitur perfrigescere quamlibet partem membrorum, hoc Augusta Liuia utebatur, accipit haec. Samsuci floris s. I. rois marini foliorum s. I. fenogræci P. I. uini salerni congium, olei uenafrani P. V. præter oleum omnia triduo in uino macerari oportebit, quarto die oleum admisceri, & coqui in pruna non acri medicamentum, donec uinum consumatur. postea percolari per linteum duplex, oleoque adhuc calenti, cerae ponticae P. S. adijci conuenit. reponitur medicamentum fistili, uel stagneo uase. usui est lenta manu perductum omnibus membris. Acopum ad nervorum causas, quod per uindemiam componitur, antequam mustum deferuecat sic. musti recentis congios V. & olei uenafrani P. I. in his macerantur species, quae infra scriptae sunt, contusa, & percribrata grandioribus foraminibus cribri, id est iris illyrica * XL. cyperi * XL. fenigræci * XL. piperis nigri * XL. xylobalsami * XL. calami odorati quo unguentarij utuntur * LXXX. schœni * LXXX. saluinae * LXXX. fertulae campanae * XLIII. cassiae nigrae * XXIII. cardamomi * XXI. styracis * XXVIII. costi * XXIII. myrrae minne * XXI. cassiae daphnitiidis XIII. spicae nardi * XL. haec cum musto, & oleo macerantur in uase stagneo, aut fistili posita per dies XXX. oportet autem uas bene clausum, & alligatum bis in die solui, & permisceri omnia. deinde rursus operiri, & signari, ne uires euanescant. post XXX dies colantur macerata. de quibus quasi oleum excipitur, quod reponitur fistili uase. facit ad omne uitium, & dolorem corporis, & nervorum uniuersas molestias.

Acopum ad perfrictionem, & lassitudinem, & nervorum dolorem, quod odoris grauioris est. nā illud superius boni odoris est. accipit haec. ammoniaci guttae * XV. galbani * III. resinæ terebinthinae * VI. cerae * XXV. mellis P. II. olei veteris s. I. œsypii — I. medullae ceruinæ — I. opopanax * VI. quidam hoc non adijciunt. cera, oleum, & terebinthinā liquefieri oportet. deinde caetera adijci, nouissimum ammoniacum addi tritum curiose. hoc qui perunctus fuerit, etiam a serpente tutus erit. Acopum quo fere semper Liuia Augusta, & Antonia usae sunt. facit ad perfrictiones, & arthritim, & nervorum omnium dolores, cuius perunctio non patitur perfrigescere artus, & refrigeratos calefacit. componitur hyeme hoc modo. adipis de porca sterili P. I. II. uel etiam anserinae adipis idē ponderis, quā aqua frigida bene lauari, atque in nouum uasculum conijci oportet, cui adijci debent, uini ueteris odorati s. III. & species infra scriptae non nimis contusae ponderis huius: xylocinnami — I. cardamomi — I. cyperi — I. schœni — III. rosae aridae foliorum — I. fertulae campanae corollas X. haec omnia inferuefunt super carbones, deinde refrigerata eodem caccabo reponuntur. posteroque die iterum inferuefunt recondunturque eodem modo. tertio die rursus calefiunt, & colantur per linteum, uel ex iunco facto de indutria colo. uinum rursus, atque adipis, quod superest in aliud nouum uas conijcitur. deinde ubi congelauerit se adeps, oportebit fundum caccabi perforari, & uinum omne emitti, atque in priorem caccabum adipem eandem conijci, & uini eiusdem recentis eandem mensuram adijci, speciesque non nimis contusas neque percribratas has infundi, nardi syriaci — I. saluinae — I. amomi — I. cassiae — I. myrrae — II. cinnami — II. rosae aridae foliorum — II. deinde mane semel, & in nocte semel mixtum hoc inferuefieri debet, idem & postero die fieri oportebit. tertia die cum seruefacta fuerint omnia percolanda erunt, & transferenda in caccabum priorem pertusum. sed ante diligenter, & spissum foramen eius obturandum erit, atque ubi congelauerit se adeps, extrahendum obturaculum erit, & spissamentum remouendum, ut uinum omne effluere possit. quod cum defluerit, adeps, uel medicamentum quod refederit uase stagneo uno, uel pluribus diligenter oportet, & adplumbatis reponetur. harum compositionum si qua fides est, & ipse ego utilia remedia semper expertus sum, & alios idem sensisse confirmo. nam & illud adijcio, nequaquam huic acopo comparari posse alia medicamina, quae in similibus causis plerique amicorum meorum, quibus aequae, ac mihi credo, egregia se expertos cum iurciurando adfirmauerunt. Illud autem meminisse oportet medicaminum peritos, uel studiosos, nonnunquam eadem medicamina in istis uitiis corporis, uel similibus infirmitatibus interdum melius deteriusue respondere. propter corporum inaequalitatem, aut differentiam aetatum, aut opportunitatem temporum, uel locorum, sed adfirmo prosperos euentus, si quando opus fuerit adhiberi, has compositiones semper habituras.

Chalasticum olympianum cerotarium insigne, ad nervorum dolores, & tumores, quod idem ad rhagadia, & ad pustulas utile est, conficitur sic. turis — II. mastiches — II. spumae argenti — II. cerussae — II. molybdeneae — II. olei rosae P. I. cereae albae — III. adipis anserinae — II. medullae ceruinæ — II. succum laeticarum quantum sufficit. ita ut ex supra scriptis quae teri necesse est, cum succo ipso bene terantur, & postea supermittantur unguenta, id est oleum cera, & adeps anseris, & medulla ceruina. & sic confectum medicamentum in pyxide stagnea, aut in uasculo plumbeo reponatur. similiter in contractione nervorum caro palumbina

lumbina sumpta in cibo prodest. Ad morbum articulare sic. piperis grana IX. iuniperi grana IX. foeniculi semunciam, mellis cyathum I. ex uini potione haec cum omnia bene triueris, & permiscueris, in folio balnei calido bibenda dabis. Confectio medicaminis, quod facit ad omnes dolores, & ad omnes tumores nervorum, & membrorum omnium, uel consisiones, siue feruore, siue frigore fuerint excitatae. praecipue autem facit ad faucium tumorem, & dolorem qui graece dicitur paristhima, conficitur sic. seui taurini, sed ueri P. unum seui ueruecini recentis — III. seui hircini recentis — V. I. porcinae axungiae recentis P. I. cereae nitidae P. I. resinæ nitidae P. I. seuum uel adipem uniuscuiusque generis purgatam, & tunc sam ad supra scriptum pondus adpendes, & sic in caccabum mittes, tum adijcies ceram, & resinam, quae cum fuerint simul lento igne liquefacta, colabis ea, & in uas, quod uolueris defundes, atque uteris cum opus fuerit. Ad dolorem medullarum remedium sic. olei cyprini P. II. medullae ceruinæ — V. I. butyri uaccini — III. seui taurini — III. adipis anserini — III. cereae ponticae — VI. bdellae — III. œsypii — III. de his omnibus speciebus tuncis excoctis purgatis unum corpus facies, & pro ceroto uteris. Ad paralyin, & nervorum dolores, herbam urceolarem madidam in puluerem nouum mittes, & ad prunas, donec se remittat, excoques. tunc in mortarium conijcies, & adiecto lomento, & aceto quantum satis sit, diutissime conteres, & pro malagmate locis dolentibus adpones. Herba britannica uiridis cum radicibus suis contusa, & expressa, atque ex uini cyathis duobus uel tribus potui sumpta, nervorum quibuslibet doloribus potenter medetur, quantum experimenta docuerunt. Herba uettonica trita, & imposita, nervos etiam praecipuos coniungit, & glutinat. Myrti folia uiridia admixto modico sale, & aceto contusa, nervorum poplitumque doloribus profunt, si his ad sidue perfricentur. De tribus cumulis terrae quos talpa faciunt ter sinistra manu, quod adprehenderit, tolles, hoc est nouum pugnos plenos, & aceto addito temperabis, & subiges, atque eo malagmate cum opus fuerit efficaciter uteris. Medulla de spina hyenae admixto felle eius, & oleo uetere ad temperie, & lenitudinem acopi decocta, nervorum uitia omnia doloresque, auctore Democrito, perfanat. Stercus capri num cum aceto coctum, & subactum, atque ad crassitudinem mellis impositum, articulo contractiones relaxat, & tremulis prodest. In locis humidis, & fordosis sub lapidibus inueniuntur bestiole multipedes, quae contacta contrahuntur, & rotundantur, ex his XXI. contrita cum optimo melle, & ex aqua potui per fistulam datæ paralyticis medentur. ideo autem per fistulam potandae sunt ne dentibus noceant, quos si contingerint nigrescant. Vermes terenos, aut exultos, aut ficatos, contere cum axungia uetere, & adijce herbam fenecionem, & cacumina buxi tenera, & tus masculum, contraque haec simul permisce, & emplastri more adpone nervis praecipuis, uel uexatis, confestim eos reparabis, quod remedium bubus etiam, & iumentis similiter prodest. Remedium ad arthritim, & omnium membrorum, & nervorum dolores sic. bifci P. II. herbae fabinae P. I. S. notiae P. III. haec omnia mittes in uini styptici s. I. S. postea adijcies cymini — VI. axungiae ueteris P. III. olei mollis s. III. tum simul omnia in olla rudi excoques, tadium uel herbam illam, ita molles fiant, ut digito solui possint. quas exprimes per linteum diligenter, ut succus earum cum reliquis speciebus supra scriptis similiter expressis omnis coetur, & emanet. postea adijcies ibi species infra scriptas tuncas, & diligenter cribratas, id est adarces — III. euforbij — III. castorei — III. piperis — III. mastiches — III. seui taurini P. I. seui capri P. I. resinæ frictae — VII. balsami — III. opobalsami — III. uini s. VIII. œsypii ollaris — III. medullae ceruinæ — III. resinæ terebinthinae P. I. permixta haec omnia tadium decoques, donec ita omne uinum excoquat, ut uix sextarius remaneat. postea adijcies ceram rusam — VI. & dum seruet coagitabis, & sublatum de foco medicamentum diutissime dum refrigeretur agitabis, & cum unum corpus eius feceris, in doliolum uitreum, aut pyxidem stagneam recondes, & cum opus fuerit parum medicaminis loco, qui curandus erit, impones, sed diu perfricabis, ac postea linteum inuolues, ne indumenta inquinentur, quod remedium post balneum neruis relaxatis conuenientius fiet. sed cui medendum erit liquamini, & porcina abstinere debet. Decamiri calefactorij confectio, ad nervos confirmandos, & recreandos, post iniriā frigoris, aut aliquam uexationem sic. euforbij — I. pyrethri — I. myrrae — I. amomi — I. folij — I. piperis — I. styracis s. VIII. cerae s. VIII. nardi scrupulos octo, opobalsami s. VII. de his omnibus tuncis cribratis remissisque facies unam confessionem, quam in pyxidem ligneam, aut corneam recondes, & cum opus fuerit uteris. Item ad eadem acopum de speciebus nouem facies sic. mastiches s. VI. styracis s. VI. nardi & dictamni tantundem, olei uiridis s. XX. olei phyllini s. XX. olei myrtini s. X. cerae — IX. opobalsami s. VI. haec similiter ut supra scripta conficies, & recondes, & similiter lenta, & calida manu perfricans ad placandos, ac reparandos nervos uteris. Sturpes brassicae cum radicibus suis comburito, earumque cinerem aceto confargito, & adiecta uetere axungia subigito, id malagma impositum nervos ualentissime solidat. Quercini ligni combusti cinerem qui uino, & oleo diluerit, doloresque nervorum ea unctio perfricauerit, summa celeritate sanabitur. Stercus capri num melle mixtum impositumque suppuratos nervos expurgabit, & ad sanitatem, usque perducit.

Si in cubitis, aut articulis, aut quacumque corporis parte nervorum contractio dolores exhibebit, lumbros tres terenos cum melle tritos malagmatis modo impone, omnem dolorem mollito rigore sedabis. Pannum muliebrem id est, menstruale oleo madefactum excoque. deinde exprime, & ceram illi oleo sufficientem addes, ut cerotum facias quo arthriticum, uel paralyticum utiliter perunges.

Confectio acopi ad reficiendos confirmandosque nervos sic. thapsiae — I. adarces — I. S. canchryos unciam I. S. euforbij — I. S. uuae syluaticae succi — III. pyrethri — quatuor, resinæ terebinthinae — V. I. cerae rusae — VIII. olei cyprini — III. piperis uncias quatuor, sinapis — II. haec omnia separatim tuncas, & cribrata in unum miscebis, & lento igne diutissime decoques, & semper agitabis.

deinde refrigerata in pyxidem ligneam, aut corneam recondes. Compositio emplastri, quod appellatur smilion, facit ad omnes neruorum contractiones relaxandas, & ad quolibet contusiones placandas, doloresque sedandos, conficitur sic. resinæ frictæ — V I. butyri exsalati uncias V I. ceræ uncias sex, nitri in puluerem subtilissimum redacti uncias sex, quæ supra notata sunt lento igni in caccabo fictili solutur, quæ cum fuerint soluta, superposito carbonibus caccabo, paulatim nitrum quod in puluerem redactum fuerit, supermittitur, & agitabitur. obseruandum sane ne feruorem grandem ducat, aut bulliat, ac totum superfundatur, & pereat, quod si ualidius hoc medicamentum facere uolueris, supradictis speciebus admiscebis resinæ terebinthinæ uncias quatuor, galbani uncias I I I. soluendum galbanum manibus calidis, sicut solet cera molliri, & in supra dictis speciebus mittendum cum fuerint solutæ, atque permixtæ. tum demum omnia diu agitabis, ut medicamentum sicut cerotum subtilissimum fiat, quo postea uelut emplastro ad supra dictas causas potenter uteris. Compositio dia pissellæ ad neruos rigentes, & offensos placandos, & ad uiscera mollienda, conficitur sic. picis liquidæ pondo I I. ceræ pondo I. pulueris fœnigræci uncias tres. pulueris cymini uncias tres, baccæ lauri pulueris uncias tres, salis fici triti uncias tres. pix liquida remittetur, & colabitur, addita deinde cera lento igne soluetur. sic omnia, quæ pulueris sunt mixta mittentur, & coagitantur, & coquentur. quo medicamine refrigerato uti cōueniet pro malagmate, uel emplastro, ad ea quæ supra scripta sunt.

Ad podagram calidam, & frigidam, & chiragram, remedia physica, & rationabilia diuersa,
de experimentis. Cap. XXXVI.

Podagram lenit œsypum cum lacte mulieris, & cum cerussa adpositum. simus quoque bubulus recens calidus, & pulmones pecudis calidi recentes, & fel arietis cum seuo suo, & simus gallinarum recens adpositus plurimum iuuat, necnon, & codecæ africanæ cum sua carne combustæ cinisque earum ex uino inlitus medetur. Cerotum aduersum pedum dolores hoc modo facies. olei pondo I I. medullæ ceruinæ uncias sex, resinæ frictæ uncias sex, butyri unciam unam, hæc pariter in caccabo soluntur, & colantur. postea adijcies lini seminis heminam, fœnigræci heminam, quæ ita pariter concoques, ut spissum sit. deinde colabis, & de ipso colato, ita densum temperabis, donec emplastrum facias.

Remedium paregoricum, ad podagram sic. cupressi baccas uirides, quot uolueris decoque ex aqua marina donec molles fiant. deinde contunde in pila, & subinde aquam adsparge, & manibus subige, ut tãquam malagma sit, inde inter initia doloris impone, statim mitigabitur dolor.

Malagma efficacissimum ad podagram sic. carnis aguinæ P. V I. caprinæ P. V I. bubulæ masculinæ pondo sex, picis liquidæ P. V. uel etiam V I. nitri P. V I I I. baccarum iuniperi pondo sex, ceræ P. decem, hæc omnia conserpe, contunde, coque, & cum liquidum fuerit medicamen, adijce cæpam, & subinde permisce, & deinde galbanum mitte quantum æstimaueris sufficere posse, & subinde agita. quæ cum bene liquefacta, & commixta fuerint adijcies sulphur, & nitrum, & baccas lauri contusas, deinde cum bene permixtum, & concorporatum uideris medicamen, ab igne remouebis, & mittes in pilam ligneam, atque illic tam diu battues, donec sit subactissimum, & cum ex eo malagma facere uolueris, oleo manus perunges, & ita inductum linteo denso, uel phœnicio pedibus adpones.

Malagma siue acopum ad podagram efficacissimum, quod mense Augusto fieri debet, resinæ frictæ pondo tria, ceræ P. V I. olei ueteris P. octo galbani uncias quatuor, opij uncias quatuor, opopanacis uncias quatuor, æruginis uncias sex, guttæ ammoniacæ uncias quatuor, adipis leoninæ uncias quatuor, adipis leopardinæ uncias quatuor, adipis taxoninæ uncias I I I. adipis anserinæ uncias tres, seui taurini P. I. radicis maluæ erraticæ uncias I I I. radicis cicutæ uncias quatuor, radicis ibisci uncias quatuor, radicis cucumeris agrestis, quem sicyon agrion dicunt, uncias quatuor, radicis cucurbitæ domesticæ uncias quatuor. infundes radices omnes supra scriptas in aquam luna duodecima, excoques luna quindecima, ita ut ad tertias excoquas, & de excoctis succi expressi pondo duo, uel duos sextarios facies. opopanacem, & opium infundes in uinum, guttam uero amoniacam, & galbanum tundes, & deinde simul omnia permixta lento igne decoques, ac facies quasi cerotum, & uteris hoc modo, ut inlinas linteum delicatissimum, quod sine ruga amplectatur pedem. deinde fasciola leuiter inuolues, ad hoc tantum ne cum pedes in lecto moueris linteolū replicetur, & medicamen inlitum decidat. nam si arcuius strinxeris nerui offendentur. hoc ergo medicamen, & in accentu placat dolores, & in declinatione confirmat sanitatem.

Herbæ uerbasci, quæ minoribus folijs est summitates tenere, ac folia trita imposita intra paucas horas adeo sedabunt podagræ molestiam, ut qui usus fuerit etiam ambulare possit. Incipientem podagram discutiet betarum exultantim cinis leuissimus admixto sanguine bubulo subactus, & impositus.

Vettonica cum aqua ad tertias decocta, ac potui data, ipsaque cum decoxerit trita, atque adposita podagræ plurimum medetur. Herba senecio, quæ in tegulis nascitur, cum sale trita uice malagmatis imposita, podagricis prodest. Malagma potentissimum ad podagram, ad fracturas, ad tumores, ad condilomata, etiam ad renium dolorem, si illic imponatur, quod fieri oportet speciebus infra scriptis sic. asphalti pondo unum, ceræ pondo unum, resinæ colophonæ pondo unum, picis brutiæ pondo unum, chalcitidis pondo unum, spumæ argenti fescunciam, cerussæ fescunciam, aluminis rotundi fescunciam, aluminis scissi fescunciam, milyos fescunciam, gallæ fescunciam, opij seminis fescunciam, opopanacis fescunciam, aloes fescunciam, myrræ fescunciam, turis masculini fescunciam, herbæ mandragoræ — I. S. aceti quod

quod sufficiat. quæ tundenda fuerint tundes, & cernes, quæ liquefacienda ad ignem resolues, & colata in unum permiscebis, & leui uapore ignis tenuiter decoques, & aceto paulatim consperges. deinde facies trochiscos qui habeant singuli — binas quos cum usuf exegerit leui igne resolues, & sic pedibus malagmatis more impones.

Remedium præsentancum ad podagram, & neruorum, & lateris, & renium, & lumborum dolores, & ad strumas, & ad parotidas, & paniculas sic. pumicem marinum, baccas lauri, æruginem, æquo pondere contundes, & teres cum pipere, & sale, quantum æstimaris posse sufficere, adijcies, & picis duræ, & olei, & mellis aliquantum, & simul omnia usque ad spissitudinem decoques, & colata cū oleo syriaco subiges, & pro malagmate cum opus fuerit uteris.

Compositio mithridatica ad podagram, & neruorum dolores, & contractiones sic. ceræ unciam unam, medullæ ceruinæ drachmam I. adipis ursinæ drachmam I. cinnami drachmam I. piperis nigri drachmam I. myrræ drachmam I. rosæ aridæ drachmam I. iris, pistæ drachmam I. adipis anserinæ drachmam I. adipis gallinacæ drachmam I. ammoniaci drachmam I. cassiæ rusæ drachmam I. turis masculi drachmam I. guttæ ammoniaci drachmam I. herbæ monœci drachmam I. rutæ siluaticæ drachmam I. peucedani drachmam I. aphronitri drach. I. croci drachmam I. turis pollinis drachmam I. staphis agricæ drach. I. castorei drach. I. nucis amaræ drach. I. cuateri drach. I. resinæ terebinthinæ drachmam I. œsypi drachmam unam. quæ tundenda erunt tundes, & cribrabis. quæ remittenda erunt lento igne liquefacies, & colata miscebis, & emplastri more cum opus erit uteris.

Fomentum ad podagram sic. fabæ nigre integræ sextarium moles, & in farinam rediges cum corticibus suis, de lapide sarcophago unciam I. tundes, & cribrabis, & ex aqua tepida permiscebis, atque in pannum inductum impones pedibus, & alligabis.

Remediū ad podagrā quo pro acopo utendū est sic. seui hircini selibrā, ceræ selibrā, picis selibrā, turis masculi uncias I I I. adipis ursinæ — III. olei ueteris uncias tres, olei irini unc. III. salis ammoniaci — III. axungie ueteris selibrā, medullæ ceruinæ — III. medullæ taurinæ — III. adipis anserinæ — III. lentiscule supra aquam natæ — III. aceti 8. II. hæc omnia diligenter lento igne liquefacta, & colata recondes, & cum opus fuerit uteris.

Ad podagram, & neruorum dolores, & parotidas, & mammarum duritiem, quam & mulieres, & uiri pati solent, remedium sic. picis hibericæ P. I. salis heminam, fœnigræci farinæ heminam, iris — III. ceræ selibrā. picem prius coques, ut remittatur. deinde singulas res adijcies, & coques, ac postmodum colabis, & tanquam malagmate cum opus fuerit uteris.

Potio ad podagram, & neruorum dolores quam pridie non cœnanti per duos continuos menses ieiuno ad nucis auellane magnitudinem ex duobus cyathis aque calidæ dabis, componitur sic. petroselinæ drach. II. centaurei drach. II. marubij drach. I. scordij drach. I. tundes hæc, & cribrabis, & in puluerem tenuissimū redacta despumato melle colliges, ut spissum sit medicamentum, & recondes.

Ad podagram subitum, & facile remedium sic. alumen, acetum, lotium humanum uetus, æquis mensuris permisce, atque adde ceræ P. I. opij — I. lactis canini unc. I. rosæ siccæ unciam I. opium, & lac, & rosam teres in mortario, ceram uero liquefacies, & simul omnia permiscebis, atque inde pedes inlines, & folia betæ, aut lactucæ desuper alligabis.

Ad podagræ subitum dolorem remedium sic. calcem denuo coques, & teres, adijciesque œsypum, & rosam tritam, & de permixtis pedes perungues.

Phlomi uncias tres, rumicis uncias tres, ibisci uncias tres, cyclaminis uncias tres, myrræ tunse unc. I. phlomis moles, & dices quamdiu moles, summū cœlum, ima terra, medium medicamentum. deinde simul omnia cocta colabis, & ex his pedes cum opus fuerit perfricabis.

Ad podagram remedium de experimento sic. spermaticæ drachmas quatuor, lini seminis drach. quatuor, erucæ seminis drach. quatuor, sœni drach. I I. castorei drach. I I. myrræ drach. I I. nardi spicæ drachmas I I. gummi ethiopicæ drachmam I. I. salis drachmam. I I. piperis longi drachmam unam, nucleorum pineorum drach. V I I. faturiæ drach. nouem, hæc omnia tunsa cribrata, & in puluerem tenuissimum redacta, tritaque in unum permiscebis, & ex eo drachmam unam, ad diem ieiuno in potione ex uini cyatho temperata dabis.

Sambuci folia cum primum procedunt ad libram colliges, & teres, plantaginis quoque radicem ad libram colliges, & contundes, & axungie ueteris libram purgabis, & contundes, & postea simul omnia subiges, atque inde pedes inlines, & caulis folium superpones, cōfestim præsens remedium, ad sedandam podagram experiere.

Fimum ciconiarum, sed de uido ipso dum ciconiæ pullos habent sumes, & cum axungia uetustissima permiscebis, & conteres, atque emplastri modo pedibus adpones, efficaciter podagram sanabis.

Ad podagram, & ad omnes pedum, uel manuum, & aliorum membrorum dolores ex perfrictione reuandos, bene facit hoc remedium sic. fœnogræci 8. I. lini seminis 8. I. ibisci contusas radices quinque, hæc ante diem infundes in aque 8 IX. deinde post diem decoques, usque ad tertias, postea colabis, & succum omnem colliges, atque adijcies ei olei P. IX. & succi laurini id est, de folijs, uel de baccis teneris lauri expressi 8. I. deinde iterato decoques pariter, quousque omnis succus supra scriptus consumatur, & olei tantummodo summa residat, quod iterato colatur, & adduntur in eo oleo quod superfuerit lacis — IX. terebinthinæ unciæ III. balsami — II. ita ut prius hæc in uase duplici ad ignem lentissimum resoluantur, & sic permisceantur, & diutissime coagitentur, atque in usus supra scriptos necessarios ad perfricandū reseruentur.

Ad primos podagræ impetus molliendos. Arianæ herbæ partes duas contundes, & butyri unam partem permiscebis, & conteres, atque ita pro unguento, uel emplastro uteris. Vlmi cortex contusus diutissime, & cum aqua marina usque adeo subactus, ut malagmati similis sit, pro emplastro adpositus, sedat podagræ dolores. Viuo lepori pes amputatus, & alligatus ad podagram, uel eius pedis partibus quæ dolebunt, plurimum prodest.

Vituli marini, aut quod melius est hyæne pelle facta calciamenta, si quis in quotidiano usu habuerit, efficaciter podagræ morbo carebit. Pueri impubis detonsi super pedes dolentis capilli, atque illic aliquandiu compositi, compescunt dolorem, probatum remedium est felle caprino non manu, sed pinna pedes perunctos confestim dolore releuari. Foeniculi farina ex hydromelite decocta, & imposita chiragræ medetur. Podagram ut sanare difficile est, sic incipienti inter initia occurrere promptum est. nam inter initia eius cum dolores asperrimi sunt, si quis uena aduersa in brachio pungatur non modo præfenti dolore releuabitur, sed etiam in posterum perpetuo liberabitur.

Vtiliter in dolore perunguntur pedes oleo, in quo diu decocta sint intestina ranarum. ranæ quoque rubetæ exustæ cinis, cum sambuci coliculis teneris tritis, & seuo hircino uetere permixto, & decocto pari terque imposito prodest. Folia cupressi contrita, cum panis mollis partibus duabus, & axungia uetere sabacta, medentur doloribus podagræ. Semen genestæ tunsum, & cum axungia sabactum doloribus geniculorum potenter adhibetur. Mustelæ uiuæ combustæ cinis, cum oleo rosaceo, & aceto pinna inlitus, podagricis prodest. Hedera contrita, & cum oriza, ac melle decocta, atque in uinum permixta, & denuo trita podagræ, & chiragræ, & nervorum offensionibus medetur imposita.

Vrtica trita cum sanguine miluino, aut palumborum permixta, atque ex eo pedes inliti efficaciter sanantur. Mirificum podagræ remedium, nec impendio sumptuosum sic. cupressi pilulæ duodecim, pallinacæ, quam minimæ totidem decoquantur cum turis tunsi uncis tribus, cum olei sextario, & aquæ hemina, & axungia ueteris uncis VI. & ceræ tantundem, quæ inspissata, & conglutinata panno inlita pedibus adponuntur.

Ad podagram cum feruore, & tumore rubicundo, quam calidam uocant, hæc faciunt primis diebus adhibita. herba urceolaris per se, & caseus mollis recens per se impositus, postea herba cui salis pusillum admiscere oportebit. Item bene facit apium uiride per se, uel cum polenta adpositum. Nec minus utilis est portulaca, atque plantago. Spongia quoque rhodia, uel africana mollis ex aqua frigida adposita iuuat. Ianam etiam succidam rosa, & uino infectam poni conuenit. subinde autem hæc omnia mutari oportet priusquam calefiant. Prodest, & lomentum fabæ molitæ cum suis ualguis factum, aceto ac melle dilutum, atque ita impositum, educit enim sanguinem, & dolorem leuat. Belle faciunt, & mala citrea quam maxima quinque cocta ex aceti sextarijs tribus, donec madida fiant, quibus tritis adijcitur aluminis filli uncia una, myrræ uncia una, atque ita malagmatis more feruenti podagræ imponuntur. Benefacit, & aloë aceto diluta, & per pinnulam pedibus inducta. opium quoque lacte muliebris dilutum, & similiter inlitum iuuat.

Mirifice hoc cataplasma podagræ cuiuslibet superpositum medetur, tollit enim triduo dolorem, lomenti more compositum sic. foeniculi feminis cyathi duo, musci de stagno cyathi duo, polentæ tenuis cyathi duo, commiscuntur hæc in uinum confusa trita, atque molita. deinde consparguntur aqua pluuiali, & ita temperantur ne durum sit medicamentum, ne ue sit aquatum nimis. quod impositum protinus leuat, id est intra triduum tollit dolorem. constat autem eum qui hoc medicamine ter in mense inter denos dies usus fuerit, in nocte non laboraturum podagræ dolore. Ad frigidam podagram, quæ sine tumore est, conficitur cataplasma sic. cicericis nigri moliti sextarius coquitur ex aqua, & diligenter teritur, cui adijcitur axungia pauxillum, & dum calet medicamentum pedibus imponitur.

Foenogræci feminis, & hordei farinæ binos sextarios cribratos in unum miscebis, & decoques ex aqua, atque addes olei, quod sufficiat, ac subinde calidum cataplasma pedibus adpones. bene facit, & ibisci radix ex aqua multa cocta, & imposita. sambucum quoque cum axungia, & brassicæ cinis cum axungia impositus plurimum iuuat. ubi autem impetus cessauerit, & in hoc, & in priore genere podagræ, calida aqua marina diu fouendi sunt pedes, uel si hæc non erit, aqua pura feruenti, sale adiecto foueantur. post hoc malagmate uti oportet, quod ad parotidas scriptum est, tollit enim cito reliquias podagræ per sudores, & in futurum confirmat neruos, nec patitur facile uitiari.

Ad utramlibet podagram remedium sic. Torpedinem uiuam nigram cum admonuerit dolor, subijci pedibus oportet in litore non sicco, sed quod adluit mare, & tamdiu premi, donec sentiat torpor per totum pedem, & tibiam usque ad genua. hoc & in præfenti tollit dolorem, & in futurum remediatur. hoc modo Anteros Cæsaris libertus supra fidem remediatus est. Malagma Narcissianum ad utramque podagram egregium. ceræ pondo II. resinæ pondo V. olei ueteris pondo V. S. olei syriaci pondo I. S. aphronitri in pallillis pondo I. cardamomi puri pondo unum, iris illyricæ pondo unum, piculæ pondo unum, agarici pondo unum, foenogræci pondo I. centaurei pondo I. apollinaris pondo I. alterci P. I. coques liquanda, quæ sunt tundenda in puluerem redacta miscebis, atque ex his pallillos facies, & in capsula noua repones, quibus diebus uiginti iugiter uteris.

Malagma quod & ad podagram, & ad omnem collectionem bene facit accipit hæc. ammoniaci uncias V. galbani unc. II. picis duræ P. V. resinæ terebinthinæ P. II. olei ueteris P. I. S. axungie uetusæ P. III. ceræ P. V. sulphuris uiui pondo V. hæc omnia decoques in patella fictili, uel cacabo ampliore. sulphur tamen, & ammoniacum extra teres, & sic immiscebis cum decoquere coeperis, sed agitabis instanter, ne subsidant in fundo, quæ in puluerem redacta mittuntur. Confectio medicaminis, quod appellatur hygia.

facit ad chiragricos, ad arthritim, ad ilij dolorem, ad uentris molestias, ad neruorum contractionem, & ad omnes dolores qui sunt in corpore, conficitur XII. Kalend. Iul. non interest quo die, uel luna, uel malina, dummodo supra scriptus dies obseruetur, quo medicamen fiat sic. olei P. XXV. sed optimi, uini optimi

ni optimi pondo XXV. quantum bonum fuerit uinum, tantum melius erit medicamentum. serpylli campestris fasciculos X. tam grandes quam manus uiri recipere potest, sed supra scripta die colligi debet serpyllum, ut statim recens cum supradictis liquoribus coquatur, quod oportet tamdiu coqui, quo usque ad olei mensuram liquor omnis ueniat. cum refriguerit colatur diligenter, & ubi nitidum fuerit, addes resine pituinæ pondo tria, opopanax libram semis, galbani libram semis, ceræ rufæ libram semis, styracis libram, opobalsami — VI. hæc omnia confundes in isto oleo. styracæ sane' pones in balneo, & ibi solues, atque in mortario teres, & remittes omnia in uas æreum, ibique pones ad focum species supra scriptas, quæ tam diu coquantur, quam diu soluantur bene. deinde de resina puluerem facias, & asperges medicamini dum adhuc coquitur, quo malagmatis loco cum opus fuerit uteris. Cerotum ad chiragram, & parotidas, & tumores diuersos, & furunculos. accipit hæc, cerussæ P. I. ammoniaci P. I. olei pondo unum, cerussa terenda in mortario diligentissime. deinde oleum paulatim supermittendum, & cum simul trita fuerint omnia, mittenda in caccabum, uel trullam, ut ferueant, & dum coquantur sine intermissione agitando. sed cum densum esse coeperit medicamen ad speciem ceroti, tum ammoniacum tritum diligenter supermittendum, coquendaque simul omnia horis sex, lento igne ne adurantur, & sine cessatione dum coquantur agitanda, cum uideris omnia bene mixta, desunde in aquam frigidam, & manibus subige, uel per frica, & sic repone, & cum usus exegerit alutæ inline, & sic adpone locis necessarijs. Remedium ad podagram, uel maxime ad arthritim sic. aceti optimi quantum uolueris, quod melius erit si ex uino styptico fuerit, telas aranearum, quæ in cupresso inueniuntur, buxi summitates tenerissimas. hæc in olla noua coquenda sunt diutissime, ex quo aceto posca temperanda paulo acrior quam ad bibendum, ex qua posca, uel calefacta, uel frigida prout causa postulatuerit lauanda membra hoc est arthra, uel iuncturæ, quæ dolent, & deorsum id est cum humeros, uel cubita laueris ad manus summas, uel ad pedes summos destringendum deducendumque medicamen. postea uero quam hac posca laueris membra, quæ lauari necesse est, adpones herbam quæ in aquæ iugis decursu nascitur, quam Latine berulam, Græce cardaminem uocant. hæc diligenter purgatur, & teneritudo eius tunditur, & ita uel tepida, uel frigida, prout salubrius est, dolenti in modum cataplasmatibus adponitur, & die bis, aut ter, uel quotiens sicari coeperit mutanda erit. quæ si ruborem fecerit, tunc magis profuisse intelligetur. adhibendum dehinc parygrum cerotum infra scriptum sic. cerussæ, spumæ argenti, ceræ punicæ, olei rosei, olei mollis, lachrymas ouorum. horum omnium pondera, quæ placuerit miscebis, modus enim non est definitus. cera primum in oleo molli ferueat tam diu, donec stringatur, postea puluerem supra scriptarum specierum super addes. deinde oleum rosæ, uel lachrymas ouorum admiscebis, atque ita bene agitata, & mixta omnia subcoquantur igni, quod medicamen repositum cum necesse erit in linteo inlitum membris dolentibus adponetur.

Farinæ triticæ 8. unum, amyli uncias septem, ceræ uncias septem, olei rosacei æstate, hyeme autem olei communis 8. I. Italicum. sane' ut passio ipsa, uel calidius, uel frigidius medicamentum possit fieri, ita facias. farinam ante diem infusam in aquæ 8. Italicum concoques admodum glutis. postea amyllum separatim tritum in mortario, & ceram remissam in oleo supermittes, & simul omnia diligenter teres, & cum opus fuerit adpones in linteo podagræ cuiuslibet. Galbani semunciam, opopanax uncias duas, castorei uncias II. ceræ P. II. olei laurini uncias I. olei communis P. I. olei ueteris rancidi P. I. aphronitri candidi pilulas duodecim, medullæ ceruinæ pondo unum, butyri P. I. clauos caligares de stercolino collectos de dextra caliga VII. de sinistra septem, in singulis linteolis alligato, sic in æneum mitte. deinde ita cum supra scriptis decoque, ut emplastrum densum facias, pedibus cum uolueris adponendum. opopanax sane' cum liquaueris, galbanum postea liquabis. dehinc omnia reliqua cum coxeris colabis, & sic de permixtis omnibus emplastrum facies, miraberis remedium podagræ quia palmare est.

Ad imperium podagræ remedium, quod Artemisius Dianio ostendit sic. croci denarios duos, pulueris asiani id est, de lapide magnesio, qui in uenalis difficile inuenitur, unciam unam, sed si hic non sit pro puluere aphronitri — I. mittes, & ouorum quatuor lachrymam, non medullam. hæc trita, & mixta componuntur in modum ceroti quo superlinuntur pedes de pinnola. Farinam de meliloto in lotio humano, & axungia uetere concoque, eamque panno inline, & mox ubi dolor auspicabitur, pedibus impone, pro certo statim eum mulcebit hoc remedium. Axungia P. tria resinæ terebinthinæ P. I. picis liquidæ P. I. ceræ communis P. I. sulphuris uiui. P. I. rutæ uiridis 3 III. schæni — II. bdellæ recentis — II. cum omnia remittenda remiseris, & cætera misceueris, nouissime sulphur tunsum adijcies, & omnia iuxta ignem exagitata miscebis. hæc compositio præsidio seruata quamuis acrem impetum podagræ orientis extinguit. Olei cyprini modium in æneum conijcies, cumque primum feruebit mittes in illud uulpem masculum uiuum, & tamdiu coques, donec corpus eius furculo facillime transforetur, tunc oleum percolabis, & adijcies in id sambuci, saluicæ, cyperi, cardamomi, singularum rerum selibras, enforbij — III. adarces P. I. resinæ P. III. ceræ ponticæ P. II. hoc cerotum mire podagræ lenit. Vermiculos terrestres in aceto per noctem manere curabis, ut se omni forde purgent, mane eos siccebis, & ex his — IX. in libram axungia mittes, & diutissime conteres, ut unum corpus efficias, & pro ceroto uteris ad sedandos pedum quilibet molestos dolores. Medius lapis lacte muliebris dilutus, & pellicula lupina coligatus portatusque, & in præfenti, & deinceps in futurum tempus podagræ certissime submouebit. Columbinæ pinna maxime primum nascentes usque cum urtica, atque impositæ podagræ dolores leuant. Terrestres lumbrici ad mensuram acetabuli in mellis cotyla contriti, & impositi pedibus qui prius oleo rosaceo uncti fuerint, ac tertio die soluti, & statim rursus impositi, & confestim dolorem leniunt, & in posterum tollunt.

Vulpem ex aqua coquito donec mollescat, & ex aqua percolata pedes adsidue foueto, quo facto doloribus facile careri hoc remedio quidam frequenter experti sunt. Lenticula, quæ in aqua nascitur quam tenerrima contusa, & antequam cubitum eat ei qui dolet pedes imposita, deinde interposito tempore sublata, & herba cuculus trita in reliquam partem noctis imposita, mire dolores podagræ sedat.

Farina frumenti ex aceto cocta, dolorem podagræ statim sedat imposita, sed lenius medicamen erit adiecto melle non multo. Pampini uitium triti, & impositi tumorem pedum mirabiliter exsiccat. cinis quoque uitium cum axungia uetere subactus, & impositus idem præstat. nec non, & ad hoc sal ammoniacus cum pari mensura picis, & ceræ coctus imponitur. Plantago cum axungia subacta, & imposita lenit pedum dolores. limus quoque aquaticus cum oleo subactus plurimum prodest. Adeps ursina cum seuo taurino, & cera pari pondere decoquantur, eoque ceroto podagra contacta lenitur. nec non, & radix cucumeris erratici ex aceto cocta, & podagræ imposita succurrit.

Potio, quæ si anno integro fuerit potata, podagra liberat laborantes, componitur sic. chamædryos P. I. centaurei uncias tres, arillolochiæ rotundæ uncias tres, stæchados uncias tres. agarici — I. cyperi feminis — III. S. aloes — III. S. hæc pondera singularum rerum tunsa, & cribrata adpendi oportet, & mellis atticæ libras V. I. comprehendi. Sumitur autem hæc potio a' ieiuno, & maxime digesto, mensura eius est argentei scripuli pondus bibitur ex tribus cyathis aquæ calidæ, & si non continuati dies fuerint in accipienda potione, anni tamen spatium in dierum numero suppleatur.

Fel apri cum seuo quolibet positum, optime placat podagram in præsens. Carmen idioticum, quod lenire podagram dicitur sic. In manus tuas exspues antequam a' lecto terram mane contingas, & a' summis talis, & plantis, usque ad summos digitos, manus duces, & dices. fuge fuge podagra, & omnis neruorū dolor de pedibus meis, & omnibus membris meis, aut si alij præcantas, dices illius quem peperit illa, uenenū ueneno uincit non potest. ter dices hæc, & ad singulas plantas tuas, uel illius cui medebere spues. Remedium ad podagræ sic. lanæ succidæ nõ lotæ P. I. uini ueteris, uel amminei 8. II. olei omphacini 8. I. aphronitri cõmunis P. I. lanā infundes in uinū per tridui, dehinc exprimes lanā uehementer, & admiscebis uino, quod expresseris aphronitri tritum, addes, & oleum, & sic miscebis omnia, & in uas uitreum mittes, & seruabis.

Cum autem opus fuerit medicamen, panem infundes in uinum uetus, uel ammineū, qui cum bene mollitus fuerit exprimendus erit, & terendus in mortario, ac dum teritur supermittendum medicamentū, quod in ampulla est, ita ut ad denfitatem cataplasmatum redigatur, addenda, & olei rosei colearia duo. sic inducendum medicamentum in linteo, & ad ponendum locis dolentibus. superposito uero linteo, salubre esse auctor remedij huius adfirmat, si uel ipsa lana, quæ expressa est, uel alia succida supra cataplasma hoc ponatur, & leuiter obligetur.

Confectio emplastri, quod rex Ptolemæus inuenisse dicitur, accipit hæc, seui taurini remissi colatiq̄ue, atque in pastillos coacti P. V. resinæ frixæ P. V. medullæ ceruinæ — VI. succi mentæ — II. succi mentastri — II. succi fœniculi — II. succi marrubij — II. succi hyoscyami — II. succi plantaginis maioris — II. succi lapathi — II. specularis cocti, & quam minutissime triti P. I. quibus in ordine præparatis, seuum, & medulla lento igni in uasculo æneo remittentur. tum resina comminuta, atque trita sensim in seuum supermittetur, ut simul liquefacta permiscere se possint. deinde in mortarium marmoreum diligenter colata mutabuntur, quæ adhuc tepentia diligentissime conterentur. quæ cum densari cœperint, dum adhuc calida erunt, ita ut calor sustineri manibus possit, succos supra scriptarum herbarum superfundes, & iterum diligentissime teres, & priusquã penitus desinat calor, præparatum de speculari puluerem mittes.

Itaque omnia simul mixta, & diutissime trita, atque ad summam leuitatem redacta, in uitreo uasculo reponentur. hoc emplastrum utile his rebus ad podagram, & neruorū dolores, contractiõesque, ad luxa, uel fracta, ad pustulas omnes, ad duricies omnes præcipue ad mammarum uitia, ad carcinoma, ad glandulas, ad uulnera omnia quolibet modo impressa, uel uetusta, uel recentia, ad lumborum, & ilij dolorem, ad scapularum dolorem, ad phthisicos, ita ut emplastrum hoc inducant, & caldam aquam mulsam bibant. ad dentium dolorem, ad gingiuarum carcinomata, ad capitis, & oculorum dolores, ita ut emplastrum dolentibus oculis superponatur. ad membrorū dolores contusionesque, ad omnia omnino, præcipue ad podagram, & ad neruorū offensiones placandas res saluberrima est.

Descriptio acopi, quod diacissu dicitur accipit hæc. baccas lauri uirides C. cupressi C. I. X. herbæ fabinæ P. I. roris marini P. I. fœnigræci 8. I. hæc omnia diligentissime tunsa, atque trita infundes in aquæ pluuialis 8. III. & olei P. I. X. atque illic triduo commaceranda esse patieris. tum leuto ne adurantur igni, tam diu coquentur, quousque mensura aquæ, quæ missa fuerit excoquatur, tum omnia colabuntur, atque his adijciuntur hedere communis sicæ — III. I. diligenter tunsa cribrataq̄ue, nec non, & resinæ astlosæ P. III. ceræ pondo II. permixtis omnibus, atque igne liquefactis medicamentum paratum in uitreo doliolo reponetur, ex quo, si quæ doluerint corporis partes perueniēt, & confricatæ sanitati cito restituentur, mulieribus etiam cum cessauerint tempora, si aut ad lumbos, aut ad inum uentrem ponatur, menstrua statim prouocantur, necnon, & calculos mouet, si ex eo ilium, aut uenter imus fricetur, podagræ quoque prodest, si uel mane, uel nocte pedes ex hoc medicamine perfricentur.

Descriptio ceroti, siue emplastri podagræ, & articulis, & neruis, & multis rebus infra scriptis satis utilis sic. seui taurini P. III. resinæ frixæ P. II. specularis exusti P. II. ceræ ponticæ P. II. olei mollis P. I. S. succi marrubij — II. succi plantaginis — II. succi uerbenæ — II. succi mentæ — II. succi symphoniacæ uncias duas, succi phlomi — II. quæ herba longa, & lata & mollia, & lanosa folia habet, & thyrsum longum lanosum facit, quæ græce dicitur hermu rabdos. seuum, uel cera, uel resina separatim lentissimo igne soluantur colanturque, & in caccabo postea cum supra scri-

ptis

ptis speciebus miscentur, deinde simul decoquantur, postea additur oleum, & iterum modicum feruorem ducit. deinde remoto ab igni caccabo, mittitur puluis specularis exusti, & diutissime agitatur. Tum medicamen adhuc pseudo calidum diffunditur in mortarium, & illic diutissime manibus subigitur. atque inde in pyxide, aut in doliolo uitreo reponitur, quod medicamentum ad omnes collectiones, & glandulas & parotidas, & strumas, & ad omnes tumores, & ad omnes pustulas, & ad omnia uulnera sananda potentissimum est, nec non, & ad stomachi, & uiscerum uitia, & ad lateris, & renium, & lumborum, & coxarum dolores efficacissimum est. Neruis quoque placandis, & luxaturis, & fracturis solidandis utilissimum est.

Quod natum Phœbus docuit, quod Chiron Achillem,
Quod didicere olim Podalirius, atque Machaon
A genitore suo, qui quondam uersus in anguem,
Templa Palatinæ subijt sublimia Romæ.
Quod Cœus docuit senior, quodque Abdera suasit.

Hoc liber iste tenet, diuerso e' dogmate sumptum.
Namque salutiferas disponit pagina curas.
Istic repperies per nomina, perque medelas,
Descriptas species, & pondera mensurarum
Congrua, quæ sapiens sumes moderamine certo.
Ne fallare uide, neu quæ sunt parta salutis,
Veritat in exitium non solers cura medentis.
Sume igitur medicos pro tempore, proque labore.
Aetatisque habitu, summa ratione paratos.
Gramine seu malis ægro præstare medelam,
Carmine seu potius, namque est res certa salutis
Carmen, ab occultis tribuens miracula uerbis.
Quæ curis hominum physicorum inuenta pararint,
Quæque suis natura bonis terraque marique
Edidit illa suis alitrix simul atque creatrix
Foetibus omnigenis, quos parturit, ergo salubres
Suggerit impensas ponto, & tellure creatas,
Angue, fera, pecude, & fruge, alite, murice, pisce,
Lacte, mero, pomis, lymphis, sale, melle, & oliuo,
Succis, unguinibus, tædis, pice, sulfure, cera,
Polline, farre, fabis, lino, scobe, uellere, cornu,
Baccis, & balanis, lignis, carbone, sauilla.
Floribus, & uarijs herbis, holere atque metallis,
Sandice, & creta, psimmyto, pumice, gypso,
Cadmia, chalciti, chalcantho, chalco, & adusto,
Cassitero molli, lepide cypria, atque atramento.
Prome etiam seu tunde prius seu contere gyro,
Quod uiride hortus habet, uel quod carnaria siccum,
Allia, serpyllumque herbas, thymbraque salubrem,
Brassicaque, & raphanos, ac longis intyba fibris,
Et mentani, & sinapi, coriandrum, prototomumque
Erucam, atque apium, maluam, betamque salubrem,
Rutamque, & nasturcum, & amara absinthia misce,
Pulegiumque potens, necnon, & lene cyminum.
Palmula nec desint Idumes, nec pruna Damasci.
Quæ cum multiplici contriueris orbe terendo
In patinis excocta dabis, aut grandibus ollis
Verum adoperta coques, ne fumida iura saporem
Corruptum reddant, quæ mox fastidiat æger.
Adde, & aromaticas species quas mittit Eous,
Vel quæ iudaicis fragrant bene condita capsis,
Tus, costum, folium, myrram, styracem, crocomagma,
Aspalathum, gallam, elleborum, nigrumque bitumen.
Et nardum, & casias, & amoma, & cinnama rara,
Balsama, peucedanum, spicam, crocum, atque bedellam
Irim, castoreum, scillamque, opium, panaceam,
Resinam, lepidum, euforbium, git, atque pyretrum.
Zingiber, & calidum, mordax piper, & laser algens,

Agaricumque, a farumque potens, aloen, aconitum,
 Galbana, sandaracam, samfucum, pforicum, alumen,
 Acaciam, propolimque, & adarchen, cnicon, acanthum.
 Andrachnen, acoronque, opopanaca, pompholygemque,
 Cyperum, ladanum, sagapenonque, & tragacanthum,
 Scammoniam, cypen, malabathron, ammoniacon.
 Denique repperis istic, quod lucis in ortu,
 Indus, Arabs, Seres, Persis diuesque Sabæus,
 Vicino sub sole legunt, quod præbet Orontes,
 Eximium ignoto mittit, quod Nilus ab ortu,
 Decerptum folijs, ramo, cute, cortice, uirga.
 Quodque ab Idumæis uectum seplasia uendunt,
 Et quidquid confert medicis lalagea catapulus.
 Hæc quicunque leges poteris discernere tecum,
 Agnoscenda magis, siue exercenda rearis.
 Quisque tamen nostrum hoc studium dignabere, quæso
 Præstes iudicium purum, mentemque benignam.
 Sic tua perpetuo uegetentur membra uigore,
 Et peragas placidam per multa decennia uitam.
 Sic non incuses ualidam placitamque senectam.
 Nec tibi sit medicis opus unquam, nec tibi casus,
 Aut morbus pariant ullum quandoque dolorem:
 Sed procul a curis, & sano corpore uiuas,
 Quotque hic sunt uersus tot agant tua tempora Ianos.

Marcelli de medicamentis libri finis.

SCRIBONII LARGI, MEDICI VETVSTISSIMI,
 DE COMPOSITIONE MEDICAMEN-
 TORVM LIBER.

SCRIBONIVS LARGVS CAIO IVLIO
 CALISTO SVO S.

NTER maximos quondam habitus medicos Herophilus, Cai Iuli Calliste fertur dixisse medicamenta diuinum munus esse. Et id quidem non sine ratione ut mea fert opinio. Prorsus enim quod tactus diuinus efficere potest, id præstant medicamenta, usu, experientiaque probata. Animaduertimus itaque sæpe inter deliberationes, contentionesque medicorum auctoritate præcellentium, dum quæreretur quidnam faciendū, aut qua ratione succurrendum esset egro, quosdā humiles, quidem, & alioquin ignotos, usu uerò peritiores, & (quod fateri pudet) longe summotos a disciplina medicinæ, ac ne ad fines quidem eius professionis, medicamento efficaci dato, protinus uelut præsentī numine, omni dolore, periculoque liberasse ægrum. Quamobrem spernendi sunt, qui medicinam spoliare tentant usu medicamentorum, non a medeudo, sed a potentia, effectuque medicamentorum ita adpellatam. Probandi autem qui omni modo succurrere perichitantibus student. Ego certe aliquoties magnum scientiæ consecutus sum titulum ex usu prospere datorum medicamentorum, multosque ex eadem causa non mediocrem gloriā tulisse memini. Est enim hæc pars medicinæ ut maxime necessaria, ita certè antiquissima, & ob hoc primū celebrata, atque illustrata. Siquidem uerum est, antiquos herbas, ac radicibus earum, corporis uitia curasse: quia etiam tunc genus mortalium inter initia non facile se ferro committebat. Quod etiam nunc plerique faciunt, ne dicam omnes: & nisi magna compulsu necessitate, speque ipsius salutis, non patiuntur sibi fieri, quæ sane uix sunt toleranda. Cur ergo aliqui excludant medicinam, & usum medicamentorum, non inuenio, nisi ut detegant imprudentiam suam. Siue enim nullum experimentum eius generis remediōrum habent, merito accusandi sunt, quod tam negligentes in tam necessaria parte fuerint: siue experti quidem sunt eorum utilitatem, denegant autem usum, magis culpandi sunt. Qui crimine inuidentiæ flagrant, quod malum cum omnibus animantibus inuisum esse debet, tum præcipue medicis, in quibus nisi plenus misericordiæ, & humanitatis animus est, secundum ipsius professionis uoluntatem, omnibus dijs, & hominibus inuisi esse debent. Idcirco ne hostibus quidem malum medicamentum dabit, qui sacramento medicinæ legitime est obligatus, sed persequetur eos, cum res postulauerit, ut miles, & cuius bonus omnimodo: Quia medicina non fortuna, neque personis homines æstimat, uerum æqualiter omnibus implorantibus auxilia sua succursuram se pollicetur, nullique unquam nocituram profitetur. Hippocrates conditor nostræ professionis, initia disciplinæ ab iureiurando tradidit: in quo sanctum est, ne prægnanti quidem medicamentum, quo conceptum excutitur, aut detur, aut demonstretur a quoquam medico, longè præformans animos discentium ad humanitatem. Qui enim nephas existimauerit spem dubiam hominis lædere, quanto scelertius perfecte iam nato nocere iudicabit? Magni ergo æstimauit nomen decusque medicinæ conferuare, pio sanctoque animo quenque secundum ipsius propositum se gerentem. Scientia enim sanandi, non nocendi est medicina. Quæ nisi omni parte sua plene incumbat in auxilia laborantium, non præstat quam pollicetur hominibus misericordiam. Desinant ergo qui prodesse adficiētis, aut nolunt, aut nō possunt, aliosque deterrent, negando ægris auxilia, quæ per uim medicamentorum frequenter exhibentur. Etenim quasi per gradus quosdam medicina laborantibus succurrit. Nam primum cibus ratione, aptoque tempore datus, tentat prodesse languentibus. Deinde, si ad hos non responderit curatio, ad medicamentorum decurrit uim. Potentiora enim hæc & efficaciora, quàm cibi. Post ubi ne ad hæc quidem ceciderint difficultates aduersæ ualitudinis, tunc coacta ad sectionem, uel ultimo ad uisionem deuenit. At Asclepiades maximus auctor medicinæ, negauit ægris danda medicamenta. Quidam enim hoc mendacio etiam pro argumento utuntur. Poteram tamen (si uerum id esset) dicere: Viderit Asclepiades quid senserit, forsitan non omnino in hanc partem animum intendit. Homo fuit, parum feliciter se in hoc negotio gessit. Non deterreor persona, cum rem tam manifeste prodesse uideam. Nunc uero cum tam impudenter comminiscantur de eo, quid possum ultra dicere, nisi genere quodam parricidium, ac sacrilegium eos committere qui hæc dicunt? Ille enim febricitantibus, uitijque præcipitibus correptis, quæ ὀφθαλμῶν Græci dicunt, negauit medicamenta danda, quia cibo uinoque apte interdum dato remediari tutius eos existimauit. Cæterum in libro qui παρασκευαστικόν, id est, præparationum inscribitur, contendit ultimæ sortis esse medicum, qui nō ad singula quæque uitia binas ternasue compositiones, & expertas protinus paratas habeat. Vides ergo quàm non placeat Asclepiadi usus medicamentorum? cui nisi plura quis ad quodque genus uitij medicamenta composita habeat, non uidetur dignus professione medicinæ. Sed ista licentia nomine tantummodo medicorum, propter quorundā negligentia latius processit. Rarò enim aliquis prius quàm se suosque tradat medico, diligenter de eo iudicat: cum interim nemo ne imaginem quidem suam committat pingentem.

dam, nisi probato prius artifice per quædam experimenta, atque ita electo. Habent itaque omnes pondera atque mensuras exactas, ne quid erroris in rebus non necessarijs accidat: uidelicet, quia sunt quidam qui pluris omnia quam seipfos æstimant. Itaque sublata est studendi cuique necessitas, & non solum antiquos auctores, per quos confirmatur professio, quidam ignorant, sed etiam cõminisci falsa de his audent. Vbi enim delectus non est personarum, sed eodem numero malus bonusque habetur, quod sine labore potest contingere, idemque dignitatis utilitatisque præstare uidetur posse, unusquisque id magis sequitur. Sic, ut quisque uolet, faciet medicinam. Quosdã enim a peruerso proposito nemo potest mouere, & sane omnibus permisit liberum arbitrium magnitudo professionis. Multos itaque animaduertimus, unius partis fanandi scientia, medici plenum nomen cõsecutos. Hos uero ab initio rectam uiam secuti, nihil prius totius artis perceptione, quæ homini permittitur, iudicauimus: Quia ex hac omnia commoda nos consecutos existimabamus: non medijsfidius, tam ducti pecuniæ, aut gloriæ cupiditate, quam ipsius artis scientia. Magnum enim, & supra hominis naturam duximus, posse aliquem tueri, & recuperare suã, & uniuscuiusque bonam ualeitudinem. Itaque ut cæteris partibus disciplinæ, ita huic quoque, quæ per medicamenta uirtutem suam exhibet, curiose institimus: eò magis quod percipiebamus iudicis ex usu profectus eius, quos interdum supra fidem, atque opinionem plurimorũ exhibebamus. Sed quid ultra opus est probare, necessarium usum esse medicamentorum? præcipue tibi, qui, quia percepisti utilitatem eorum, idcirco a me compositiones quasdam petijisti. Ego autem memor humanitatis tuę candorisque animi tui, quem omnibus quidem hominibus plene, mihi autem etiam peculiariter præstas, non solum quas desiderasti, uerum etiam si quas alias expertas in præsentem habui, in hunc librum contuli. Cupio enim medijsfidius qua possum, tuę in me tam perscueranti beneuolentię respondere, adiutus omni tempore a te, præcipue uero his diebus. Ut primum enim potuisti, non es passus cessare tuę erga me pietatis officium, tradendo scripta mea latina medicinalia, Deo nostro Cæsari: quorum potestatem tibi feceram, ut ipse prior legeres, simpliciterque indicare mihi quid sentiret: plurimũ enim iudicio tuo tribuo. Tu porro candidissimo animo, & erga me beneuolentissimo, diligentiam meam sub tanti nominis editione, non uerbis, sed re probasti: periculumque non minus tui iudicij, quam ego styli, propter me adisti, quo tempore diuinis manibus laudando consecrastis. Fateor itaque libenter, unicas me tibi gratias agere, quod & prius quam rogareris, cõsummastis amicissimo adfectu uota mea, quod contigit mihi fauore plenissimo tuo, maturiorem percipere studij huius mei fructum, ac uoluptatem. Ignosces autem si pauca uisæ tibi fuerint compositiones, & non ad omnia uitia scriptæ. Sumus enim (ut scis) peregre, nec sequitur nos nisi necessarius admodum numerus libellorum. Postea tamẽ, si & tibi uidebitur, ad singula quæque uitia plures compositiones colligemus. Oportet enim copiam quoque earum selectam habere: Quoniam reuera quædam quibusdam magis, & non omnes omnibus conueniunt, propter differentiam scilicet corporum. Quarũ initium a capite faciemus: summũ enim & primum locum hoc obtinet, dantes operam, ut simplicia primò ponamus. Interdum enim hæc efficaciora sunt, quam ex pluribus composita medicamenta. Erit autem nota denarij unius pro græca drachma, æque enim in libra * denarij octogintaquatuor apud nos quot drachmę apud Græcos incurrunt. Primũ ergo ad quæ uitia compositiones exquisitæ, & aptę sint, subiecimus, & numeris notauimus, quò facilius quod quæretur inueniatur. Deinde medicamentorum, quibus compositiones constant, nomina, & pondera uitij subiunximus.

AD CAPITIS DOLOREM. COMPOSITIO I.

AD capitis dolorem, etiam in febre, primis diebus benefacit serpylli pon. quadrans, rosæ aridæ pon. quadrans. Hæc incoquantur duobus sextarijs aceti acerrimi, donec ad dimidias perducantur. Inde sumitur cyathus, & in duobus rosæ commiscetur, frequenterque ex eo curatur caput, ubi enim concauit, quod infusum est, nisi aliud recens adijciatur, nocet. **II.**

Item prodest eodem modo ruta per se, uel cum hederæ baccis decocta. Polygonium quoque, & menta multis profuit, ea ratione decocta, & infusa capiti dolenti. sphondylium, & agri semen, & platani pilulæ similiter aceto incoctæ, rosæque folia residuo aceto commixta. **III.**

Cum autem pluribus diebus permanerit dolor, tum omnium supradictorum oportet uncias singulas sumere, ijsque admiscere lauri baccarum, castorei, nucum amararum, pulegij, sampuci foliorum, singulorum uncias, & aceti sextarios tres decoquere ad dimidias. Eodẽ modo rosa admixta, non tamen frequenter, caput curare. **IIII.**

Ad omnem capitis dolorem efficaciter prodest, crocomagmatis pondo sextans, aluminis filsi, uel galæ P. uncia. Hæc terere ex aceto, & rosa uicibus adiecta oportet, usquedum mellis habeat spissitudinem, inde frontem, & utraque tempora oblinere. **V.**

Ad capitis dolorem, cum inueterauerit, benefacit hæc compositio: Myrrhæ * P. I. croci * P. II. amygdalorum amarorum * P. II. rutæ uiridis * P. III. sphondylii * P. I. panacis * P. I. iaurus baccarum * P. III. serpylli * P. II. castorei * P. I. Teruntur hæc omnia aceto, & fiunt pastilli, cum opus est, diluantur aceto, & rosa, in mellis spissitudinem, atque ita frons, & tempora illinuntur. **VI.**

Oportet uero permanente capitis dolore, materiam quoque detrahere ex eo per nares, uel os. Quæ res etiã auriculæ, uel dentibus dolentibus prodest. Nec minus quibus subitæ uertigines obuersantur, quos *σκοροαιτικός* Græci dicunt. Item comitiali morbo correptos, & caligine impeditos ex magna parte leuat. Debent autem ij omnes pridie abstinere, & superioribus diebus aquam potare. **VII.**

Per nares ergo purgatur caput ijs rebus infusis per cornu, quod rhinenchites uocatur: Hederæ succo per se, uel betæ succo, cũ exiguo flore æris, uel cyclamini succo mixto lacte, aut aqua pari mensura. **VIII.**

Bene detrahit e' naribus liquorem, & hæc compositio. Salis, nitri, mellis, aceti, olei ueteris, singulorum * P. binum, cyclamini succi, *καλδὴ ἀγρίας*, quam herbam pediculariam, quod pediculos necat, quidam appellant, singulorum * P. I. Hæc in unum mixta, naribus per cornu infunduntur, uel pinna longiore nares interius perfricantur. Cum satis uisum fuerit fluxisse, ut reprimatur, aqua frigida nares diutius abluere pura oportet, uel ea, in qua pridie crocum adiectum maceratum fuerit. **IX.**

Sed si per os magis detrahere materiam uisum fuerit, quia non sine tormento per nares ea deducetur, suadebimus pyrethi radiculam commanducare, atque subinde hiantem pati fluere saliuam: uel uuam passam cum piperis albi granis totidem dabimus commanducandam, & expuendam: æque enim, & hæc deducunt pituitam. Benefacit & sinapi ex aceto tritum, & non excastratum, gargarizatum trium cyathorũ mensura, admixto mellis P. quadrante: detrahit enim largiter pituitam. **X.**

Prodest cum diu caput dolet, adtondere ad cutem, & radere, & diutius siccum ad relaxationem cutis fricare, & aqua calida fouere pura, uel laurum incoctam habente. Quo tempore etiam sternutamentum concitare non alienum erit medicamento, quod ex his rebus componitur: Veratri albi, castorei, struthij quod est radix lanaria, piperis albi, singulorum * P. I. hæc contusa tenuiter forato cribro transmittuntur: cum opus fuerit, per pinnam, uel calamum scriptorium naribus susstentur, uel specillo tincto in aquã, & excusso, tacta naribus iniiciantur. Proritat sternutamentum etiam per se contusum, & eadem ratione iniectum ueratrum album. Nigrum, siccum, & aridum sternutationem statim inuitat. **XI.**

Capitis dolorem quemuis ueterem, & intolerabilem protinus tollit, & imperpetuum remediatur torpedo uiua nigra, imposta eo loco qui in dolore est, donec desinat dolor, & obtupescat ea pars: quod cũ primum senserit, remoueatur remedium, ne sensus auferatur eius partis. Plures autem parandæ sunt eius generis torpedines: quia nonnunquam uix ad duas, tres uel respondet curatio, id est, torpor, quod signum est remediationis.

Ad comitalem morbum. XII.

AD comitalem morbum, quem Græci *επιληψία* uocant, herbam quam iidem *καλυνέρον*, nos nerualem appellamus, oportet ieiunium quamplurimum uiridem comesse, a prima luna ad tricesimam. Hæc eadem herba ebrio data copiosa in crapula uinum discutit, mentemque restituit. **XIII.**

Item hinnulei cerui coagulum intra nouem dies exceptum, benefacit ad morbum comitalem. Inteligitur autem dierum numerus ex eo, quod iacent aures simul eorum primis temporibus, a nono enim die subriguntur. Oportet ergo sumere tunc coagulum, & arefacere, quo neque Sol, neque Luna accedit, atque inde dare pueris uiciæ magnitudinis globulum, ex aquæ caldę cyathis duobus: maioribus uero natu fabæ solidæ magnitudine, ex aquæ caldę cyathis tribus per dies triginta. Donentur autem aquæ puræ supra medicamentum cyathi duo, aut tres. Hoc remedium qui monstrauit, dixit ad rem pertinere, occidi

hinnulum cultro, quo gladiator iugulatus sit.

Constat inter plures, & crocodili testiculum * P. I. aut uictoriati, per dies triginta ex aqua cyathis tribus sumptum multos remediaste. XIII.

Ad recentem comitalem morbum cito proficit, ad ueterem tardius, tymi albi * P. III. ex aceti cyathis tribus, & mellis boni pondo uncia, ut dilutum ieiunus bibat per dies quadragintaquinque. Sed cum biberit, citatus ambulet milia passum minime duum. XV.

Scio Romae quendam honestam matronam aliquot comitali morbo liberasse hoc medicamento: eboreae scobis hemina, mellis Attici pondo libra, haec in unum miscentur. Postea adijcitur, si puer fuerit qui laborat, testudinis masculae, palumbi masculi, utrorumque ferorum, id est, nuper captorum sanguis, quantum fluxerit dum uiua utraque animalia dimittantur. Sin autem puella fuerit, femine generis animalia sunt & eodem modo capta, sanguine effuso emittantur. Oportet autem clauum Cyprii aëris acutum demittere in iugulum testudinis, & palumbi uenas, quae sub alis sunt, aëre acuto incidere. Hoc medicamentum ligneo uase seruatum reponitur. Cum opus fuerit, datur ex eo luna decrecente per continuos dies triginta, primum cochlearia tria, deinde quinque, deinde septem, deinde nouem, summum undecim, & rursus nouem, deinde septem, deinde quinque, postea tria, & iterum augetur, minuiturque numerus cochleariorum, donec dies triginta antedicti consumantur. Postea oportebit scobis eboreae heminam per duos menses consumere uitio correptum, accipientem ex ea terna cochlearia in die, ex aqua cyathis tribus. Hoc medicamento qui utitur, neque uinum, neque suillam gustet. Praeterea habeat in brachio uerua eborea. Nam sunt, & qui sanguinem ex uena sua missum bibant, aut de caluaria defuncti terna cochlearia sumant per dies triginta. XVI.

Item ex iecinore gladiatoris iugulati particulam aliquam nouies datam consumant. Quaeque eiusdem generis sunt, extra medicinam professionem cadunt, quamuis profuisse quibusdam uisa sunt. XVII.

Illud tamen non oportet ignorare, sanari hoc uitium cum cognitum est, aliquibus, uiros facilius mulieribus remediari, pueros, uel uirgines liberari post complexum, & deuirginationem. XVIII.

Collyria composita leuia.

XIX.

AD conturbationes, & epiphoras oculorum scio multa collyria, tametsi tarde, magnos tamen effectus habere. Sed nulli collyriorum tantum tribuo, quantum lycio Indico uero per se. Hoc enim inter initia, si quis hoc collyrio inungatur protinus, id est, eodem die, & dolore praesenti, & futuro tumore liberabitur. Superuacuum est autem nunc laudes eius referre, in alijs enim expertus intelliges simplicis rei uix credendos effectus. XX.

Oportet uero minime quater, quinquies uel ex interuallo inungere, deinde cum combiberint oculi ad singulas inunctiones, eaque quam poterint sustinere calidissima, spongijs expressis uaporare eos diutius, eodemque die in balnea ducere, ita ut cum caetero corpore caput quoque, & facies calida immergatur, & foueatur, uinoque uti ut quisque assuetus est. Postero die si qua uestigia epiphorae remanserint, inungere collyrio aliquo acriore aquato sub uespere, & rursus in balneum deducere, & uinum dare eodem modo. Fere enim uno die tollit epiphoram, & praecipue incipientem, neque adhuc alio medicamento tactam. Sed si ea uis fuerit epiphorae, ut non cedat uno die, spectare oportebit donec impetus fedetur, & ita in balneum deducere, caeteraque facere quae praecipimus. Idem hoc medicamentum etiam supra perunctum tardius quidem, sed eosdem effectus praestat, maxime in teneris corporibus, ut mulierum, & puerorum, quorum oculi nullius medicamenti uim sustinent, triduo enim, aut plerumque quadriduo tollit dolorem, adiu tum uel infusione, & aquae calidae uapore. XXI.

Item compositorum collyriorum hoc maxime probo ad recentes epiphoras, & conturbationes oculorum, tumoresque, & dolores: Aloes Indicae * P. III. croci * P. II. opij * P. I. gummis * P. III. plantaginis succi cyathos tres. Terere oportet per se crocum diligenter, deinde caetera admiscere pridie macerata succi plantaginis cyatho, atque ita reliquis duobus cyathis admixtis, cum spissata fuerint, iungere collyria. Vtrunque autem genus medicamenti eximie prodesse Indico, proprietate quidem quadam, sed praecipue quod nullam in se asperitudinem habet, ut pleraque quibus fere inunguntur homines. Nam quae ex cadmia, aut aëre uis, eiusdemque generis pigmentis componuntur, quamuis curiose terantur, naturam suam tamen amittere non possunt. Nunquam enim, ut succus diluuntur, sed cum in summam subtilitatem deduci non possint, perseverantia tamen terentium, corpora quasi puluerulenta necesse est maneat. Quorum uero partes uelut cohaerent, certe exterius pungunt foramina prima, & tuniculam oculi, atque in initijs interdum non tam molestam futuram concitant epiphoram. XXII.

Quod nomine etiam quidem Diaglaucium dicitur, probo in initijs. Nam & hoc genere quodam ex eadem materia constat, nec ullam asperitudinem habet, quando sic componitur: croci * P. V. sarcocollae * P. X. glaucae succi * P. XX. tragacanthi * P. V. opij * P. V. Et hoc enim ego adijcio, & ita melius respondet, scilicet opium, & in hoc, & in omni collyrio, medicamentoque. Verum adijcere oportet, quod ex lacte ipso syluatici papaueris capitum sit, non ex succo foliorum eius, ut pigmentarij insitiores eius rei compendij causa faciunt. Illud enim cum magno labore exiguum conficitur, hoc sine molestia & abundanter teritur. Ante omnia crocum aqua pluuiali, deinde adijcitur sarcocolla, glaucium, opium, tragacanthum, prius omnia seorsum macerata non multa eius generis aqua, ut quam primum, id est (si potest

test fieri) eadem die singantur collyria, solet enim diu neglectum mortario inarescere. His uti primis diebus collyrijs, non caeteris auxilijs prout res postulat, abstinendo dico sanguinis detractio, meliusque eam caeteris proficere adfirmo. XXIII.

Cum uero pluribus quis diebus uexatus fuerit epiphora cum perseverantia tumoris, & pituita ipso calore oculorum glutinosior uisa fuerit (quod fere sexto septimoque die accidere solet) tum proderunt & ea quorum genus superius improbaui, composita ex rebus metallicis. Facilius enim iam patiuntur oculi (si modo exulcerati non fuerint) iniuriam. Quorum praecipue hoc mihi placet, quod a colore dicitur. Accipit autem haec, aëris uisli * P. XII. cadmiae uisae * P. XII. stibij cocti * P. XII. acaciae chylismatis * P. VI. aloes * P. III. opij * P. II. croci * P. III. castorei uictoriati P. myrrhæ, licij, idem scilicet ponderis, commis * P. XV. aqua pluuiali quae sunt durata diu, teruntur donec leuissima fiant, postea caetera alio mortario singula trita admiscentur, dum tollendum est, commi adijcitur. Hoc quidem etiam in initijs utuntur, cum uel aquato liquore per se, uel cum collyrio, quod a cinereo colore *αασπιδίου* appellatur. XXIV.

Collyrium spodiaceum a quibusdam cinereum dicitur, componitur autem ex his, cadmia, botrytidos uisae super testam donec incandescat, & uino salerno extincta * P. XL. cretae famiae, quam uocant astra * P. LXXX. stibij cocti * P. XX. opij * P. X. commis Alexandrini * P. XX. Teruntur haec omnia aqua pluuiali, commi ultimum adijcitur, ante hoc, cum caetera leuia sunt facta, opium miscetur maceratum pridie aqua. Facit hoc per se etiam initio cum tenuis abundansque fluit lachryma, & pustulae molestae sunt, aut cum prima tunica oculi exesa est, aliaue exulcerata. Cum purum ulcus est, diluitur fere uel albore, quod est tenuissimum. XXV.

Ad sordida hulcera oculorum, crustasque habentia, quas *εσχαλας* uocant, item carbunculos, quos *αυρακας* dicunt, facit bene, & per se mel Atticam pyxide Cyprii aëris conditum, & repositum mensibus duobus, nec minus, quanto enim diutius remanet, efficacius sit. XXVI.

Sed praecipue hoc collyrium, quod quidam Athenippum, quidam Diasmyrnes, quidam *ινωδες* uocant, quia boni odoris est. Sed praecipue hoc, quod etiam ad pustulas, papulasque, & suppuraciones oculorum facit, & ad cicatrices non ueteres, & ad palpebrarum recentem, aut in corporibus tenuioribus asperitudinem. Oportet autem eo ad sordida hulcera diluto cum uel albo, id est, aquatissimo uti, deinde cum lachryma fluere desierint, cinereo super inungere. Item ad pustulas ex ouo tritum facit. Ad papulas uero, & ad dolores cum rubore, & distentione oculi sicca, cum lacte muliebri, & ex aqua. Aut ad cicatrices recentes extenuandas, & palpebrarum asperitudinem tollendam, subiecto scilicet specillo, aut inuersa palpebra, si quis eo utatur. Componitur autem ex his, Pompholygis lotae * P. VIII. aëris uisli * P. VIII. croci * P. III. myrrhæ * P. III. nardi * P. sex semis, & uictoriati, lapidis hamatidis * P. II. & uictoriati, piperis albi grana decem, opij * P. I. aut uictoriati, commis * P. X. teritur uino Chio. XXVII.

Collyrium Psittacinum a colore ita dictum, facit ad epiphoras quae cum tenui, & acri lachryma consistunt. Item ad uisiones, & solutas cicatrices, & uastum tumorem, quae quia a loco interdum uidetur propellere oculum, *μεγανθωσι* uocant, cum uel albo quod est tenue. Sed praecipue facit, cum quasi sanguine suffusi sunt oculi, & ob id nullum nisi leuissimum collyrium patiuntur, recipit autem haec, Croci * P. III. cadmiae * P. III. stibij * P. III. opij * P. II. commis * P. I. amyli, & recentis, & dulcissimi * P. III. Eodem modo quae scripta sunt, in mortario debent teri ex aqua pluuiali. Amylum autem cum iam singendum erit collyrium, adijcietur. Interdum & hoc superinungatur, qui prius Athenippo curati sunt. His fere collyrijs leuibus omnia quae circa oculos cum tumore, & dolore fiunt, remediamus.

Collyria acria.

XXVIII.

Acrioribus autem ijs ad cicatrices extenuandas, & palpebras asperas, quod quia ex quatuor rebus ut quadriga equis constat, & celeres effectus habet, *εγυα* dicitur. Recipit autem haec, aëris uisli * P. III. thuris arboris corticis * P. III. ammoniaci guttae * P. III. commis * P. III. Teruntur ex aqua pluuiali. XXIX.

Hoc etiam superunctum, ad puerorum epiphoras, & qui non sufferunt inunctionem facit, ut huiusmodi medicamenta, quae *μεγιστη* uocant. Croci siculi pondo uncia, commis pondo uncia, haec aqua teruntur, fiunt collyria. XXX.

Est & hoc medicamentum satis efficax, quo ita oportet palpebras perungere, ne quid intra oculum fluat. Recipit autem haec, Croci siculi * P. III. crocomagmatis * P. XII. thuris * P. I. I. aluminis rotundi * P. VI. opij * P. I. myrrhæ * P. II. commis * P. III. Vino salerno teruntur, cum leuia facta sunt, & crassitudinem habent mellis spissi, adijcitur passus cretici P. sextans, reponitur pyxide stagna, si passum adiectum non erit, collyrium erit. XXXI.

Benefacit & hoc medicamentum, quo Augustus usus est, & recipit haec, Aluminis fiffi * P. XL. thuris candidi * P. X. aloes * P. XV. croci * P. XV. opij * P. I. gallae * P. X. rosae foliorum aridorum * P. X. plantaginis succi, uel seminis * P. X. Vino salerno teruntur, cum leuia facta sunt, & spissitudinem mellis habent. Adijcitur passus sextarius, aut hemina, aut rursus commiscetur. Reponitur uase stagna, uel argenteo. XXXII.

Collyrium pforicum ad caliginem, & ad asperitudinem oculorum, siccamque perturbationem sine

tumore quam *καταρραχία* appellant. Facit hoc collyrium bene quod pforicon dicitur. Habet autem hæc:
Crocī * pond. XII. pforici * P. XXIII. psimithij * P. III. opij idem, piperis albi idem, cōmis
* pond. VI. aqua pluuiali commiscetur, teruntur. XXXIII.

Stratioticum collyrium ad asperitudinem, & caliginem. Recipit autem hæc, psimithij * P. VI.
piperis albi * P. I. omphacij * P. I. cadmiæ * P. III. opobalsami * P. II. opij * P. I. commis
* P. II. teruntur aqua pluuiali. Collyrium hoc melius superiori ad caliginem facit. XXXIII.

Stacton, quod uocant, ad eadem. Fere autem mulieribus prodest. Habet hæc, cadmiæ * P. XII. sti
bis * P. VI. piperis albi P. II. mysis usti donec puniceum fiat * P. II. æruginis rasæ * P. I. & uictori-
ari, æris floris idem, commis * P. V. aqua pluuiali teritur. XXXV.

Collyrium acre ad extenuandas cicatrices, & quamuis ueteres, caliginemque, & asperitudinem ocu-
lorum, quod semel inunctum plurium dierum effectum præstat. Oportet autem eo aquato uti, diu enim
tenet, ammoniaci guttæ P. libram, æruginis pon. libram, commis P. quadrantem, pluuiali aqua teritur eru
go, postea cætera adiunguntur macerata aqua. XXXVI.

Collyrium quod proprie facit ad asperitudinem palpebrarum, & callositatem. Oportet subijcere
specillum, aut inuertere palpebram, æris usti * P. XXIII. æruginis * pond. VI. croci * P. X. myr-
rhæ * P. I. nardi spicæ * pond. I. cassiæ rutæ fistularum uictoriati pond. piperis albi grana. XLV.
commis * pond. nouem, uino Chio teruntur. XXXVII.

Medicamentum liquidum ad palpebrarum ueterrimam asperitudinem, & excrescentem carnem,
σκληρόν quam uocant. Item callum durissimum, Hygram appellant, quia est liquidum medicamentum, car-
nem ex palpebris tollit sine magno dolore. Recipit hæc, Myrrhæ, thuris, croci, singulorum * pond. III.
mylios * pond. III. chalcitis * P. VI. Hæc teruntur diligenter aceto acri, ubi leuia facta sunt, & hab-
ent spissitudinem passim, miscetur eis mellis attici P. libra. Deinde in patella æris cyprij super carbones po-
sita inferiescit, donec mellis habeat non nimium liquidam spissitudinem, atque ita reponitur delixide æris
Cyprij. Cum opus fuerit, inuertitur palpebra, deinde hoc medicamento suffricatur curiose ad delachryma-
tionem, id est ubi desierit mordere medicamē. Rursus inuertere oportet palpebram, atque ita pollice im-
presso membranas innatantes abducere, quæ facile subsecuntur. Post hæc cinereo ex aqua inungendi erunt
crassiore. Hoc inunctum multorum annorum callos, & asperitudines palpebrarum desperatas à quibusdā
oculariorum paucis diebus tollit. XXXVIII.

Hygra ad suffusiones oculorum, quas Græci *υποχύματα* dicunt, medicamentum liquidum. Fœniculi
succī * P. III. opobalsami * pond. III. mellis attici * pond. III. olei ueteris * P. III. hyænxæ fellis
* pond. I. enforbij * P. I. Hoc, oleo diluitur, & ita cōmiscetur cæteris. Aquato uti oportebit hoc me-
dicamento, est enim acerrimum, & undique humores trahit. Quamobrem non sunt inungendi qui capitis
dolorem, aut grauitatem habent. Item ante biduum, aut triduum, ut aquam bibant quos destinauerimus
eo ungeri. Quamquam melius facient etiam si perseveranter aquam potauerint, uitio enim molestissimo
facilius inter initia carebunt. Non præterit me, habere te prudentes ocularios, quibus si nomina dixeris
collyriorum in hoc libro scriptorum, contendant forsitan se quoque habere eadem composita, sed si ponde-
ra, aut effectus comparare uoles, longe diuersos inuenies. Ego enim ipse eodem nomine multa composita,
non isdem ponderibus, & rebus, interdum habeo, sed his maxime probatis utor. Nec utique adfirmo
non posse, & alios eadem habere, nam & ipse ab alijs accepi, sed raro. Scio quosdam ocularios simpliciter
tradentes compositiones, meque multum elaborasse, ut ueras, & incorruptas acciperem, cōscius sum mihi.
Neque illud rursus dico, nouas & non aliquibus notas in hoc libro congesturum compositiones, uerum
etiam quasdam diuulgatas, & (ut ita dicam) publicatas. Eiusmodi enim, quia efficaces sunt, etiam pluribus
in notitiam ueniunt.

Ad aurium dolorem.

XXXIX.

AD auriculæ, & tumorem, & dolorem sine ulcere prodest herbæ urceolaris, aut cucurbitæ ramento
rum succus tepens per strigilem in foramen auris dolentis infusus. Item bestiole multorum pedum (quæ
taetæ conduplicant se in orbem pilulæ rotundissimæ similem, *κατακιδίου ονους* aut *πολύποδας* Græci hoc
genus animalium uocant (oleo domestico complures inferuesactæ uase ferreo, benefaciunt. Prodest & gli-
ris pinguis, & gallinæ adeps, & medulla bubula, liquefacta, tepensque infusa. XL.

Sed præcipue picis nos, quod *πίσσελεων* appellant, cum oleo communi mixtum, ita ut tertia pars sit
olei. Nam & dolores sedat, & fere non patitur suppurationem fieri. Et si facta fuerit, eadem res per sanat.
Ad summam, ego ipse diu uexatus ab aure, cum multis frustra usus essem medicamentis, ab hoc sum per sa-
natus, & alios complures sanauit. Florem picis autem appello, quod excipitur dum ea coquitur, lana super-
posita eius uapori. Hoc etiam grauitatem odoris protinus tollit. XLI.

Item benefacit hoc medicamentum ad tumorem, & exulcerationem aurium, aceti acris sextarij duo,
incoquantur mala granata, quibus coriarij utuntur, quia semper ualida sunt, nec unquam maturescunt,
βοός οφέλιος Græci dicunt, donec madida fiant. Tunc hæc adijciuntur, & admiscuntur. Aluminis fiffi uncia,
acaciæ succi pond. quadrans. Reponitur medicamentum ampulla uitrea. Cum opus est, ad tumorem qui-
dem calidum per strigilem infunditur, deinde foramen summum lana succida tegitur. Ad ulcus autem fri-
gidum per eiuſdem generis lanam, & auriscalpium iniicitur. XLII.

Si caro

SI caro excreuerit in foramine auris, compeſcitur sine dolore aut ferro hoc pastillo: Aluminis fiffi
pon. triens, æruginis pon. triens, misyos uſti pon. triens, rubricæ sinopidis pon. triens, cōmis pon. sextās.
Teruntur priora ex aceto acri, donec quasi cum collyrium componitur, leuia fiant. Vltimum cōmi ad-
ijcitur: & fiunt pastilli, qui ad omnia ulcera faciunt, aqua diluti, cum aut compeſcenda sint, aut cicatri-
cem debeant ducere. Sed aquatoribus oportet uti, cum cicatrix est cludenda. Benefaciunt & ad exul-
ceratas nares qualibet ex causa, & grauitate olentes.

Ad parotidas.

XLIII.

AD parotidas conuenit noctuæ cerebellum butyro mixtum: discutit enim fere eas sine dolore &
molestia. Oportet autem aqua marina feruenti, nouis spongijs demissis, & per linteum intortum utrif-
que expressis uaporare parotidem, atque ita oblinere hoc medicamento, superque tegere lana sulphu-
rata totam maxillam. XLIII.

ITEM bene discutit parotidas iris Illyrica contusa, cocta ex passo more farinæ hordeaceæ, calda bis
ter ue imposta. XLV.

Discutit & hoc medicamentum parotidas, antequam suppurauerunt: Spumæ argenteæ pon. II.
cerossæ P. libra, falis ammoniaci pon. libra, æris floris pon. dodrans, aceti sextarij, olei ueteris sextarij duo
& dimidium. Spumam & cerussam salem per se & cum aceto terere oportet mortario, deinde oleo ad-
mixto trajicere in cacabum amplum, ne extra fundatur, & efferuescat: efferuescit enim ualde. Cū hæc
super ignem posita habuerint emplastri temperaturam mollis, deponere oportebit cacabum: cum ferue-
re desierit, paulatim aspergere æris florem, & mouere spatha medicamentum, ne extra fundatur: & rur-
sus coquere, donec habeat emplastri spissitudinem stricti.

Ad sanguinis eruptionem de naribus.

XLVI.

Erumpit e naribus sanguis, qui cum abundanter fluxit, nisi celerius supprimatur, periculū adfert.
Proderit ergo aqua frigida uel posca subinde aspergere totam faciem, uel spōgia refrigerare, acetum acre
insundere in aurem, cuius e regione sanguis fluit: aut in utranque, si ex utraque sanguis emanauerit:
gypso totam faciem cum fronte, & maxime nares crasse oblinere prodest: & caput frigida aqua copio-
se, superposito aliquo tegumento, perfundere, uel cucurbitam occipitio adfigere. Inijcere autem in-
tus nares aut nares oportebit cochleæ uiuæ carnem per se, aut cum thuris polline tritam: uel herbam
quæ, quia multa est, & ubique nascitur, *πολύστον* appellatur. Idem trita facit & *λυσιμαχίον* herba eodem
genere. Proderit & spongie particulam præfectam, apte forcipe ad amplitudinem & patorem narium
figuratam iniicere paulo prescius ex aceto per se. Interdum aspergenda ei galla erit, uel chalcitis curiose
trita, uel utraque in unum æquis ponderibus mixta: melius enim facit. XLVII.

ITEM bene supprimit & hoc medicamentum: Mali corticis quo coriarij utuntur, P. quadrans,
aluminis egyptij P. sextans, chalcitis P. uncia. Hoc tritum per succidam lanam aspersum medicamentum
iniicere oportebit. Facit autem etiam ad omnem ex qualibet corporis parte, seu uulneris sanguinisque
eruptionem: quoniam interdum ita (ut diximus) minus curati, præfocati uidentur. Et maxime cum
utraque obturata spisse necessario sunt foramina narium, qua spirandi facultas eripitur, non alienum est
scire qua ratione utranque præstari possit, ut neque spiratio interpelletur, neque remedium efficacissimū
(quod per oppilationē narium efficitur) excludatur. Oportet ergo sumere pinnam anseris quam maxi-
mam, uel calami scriptorij fistulam modice plenam: deinde aptare ad longitudinem nasi, atque ita præci-
dere utraque parte ut perforata sit, inuoluerique ex fasciola tenui lintea quasi insita explere circuitum
eius, donec cum uideatur pator narium cuneatione quadam recipere posse fistulam, atque ita ut est circū-
uolutam mergere aceto acri & iniicere, interdum per se, uel asperso super acetum utro liberit ante di-
ctorum medicamentorum. Hoc autem remedio magis uti, cum per utraq; nares sanguis abūdauit.

Ad hulcera in naribus.

XLVIII.

AD hulcera in naribus, plumbi sterus, quod scoriam dicunt, ex uino & murteo oleo uicibus adie-
cto terere oportet, donec spissum fiat, & ita per pinnam nares obteguntur. XLIX.

FACIT & hoc medicamentum bene: Pompholygis * P. III. cerussæ * P. XII. hyssopi *
P. III. Vino falerno & rosa uicibus adiecta teritur, donec mellis habeat temperaturam.

Ad polypos.

L.

AD grauem odorem narium, *δελιαν* Græci hoc uitium uocant: æruginis pond. quadrantem, aut
squamæ æris P. quadrantem, aut utranque rerum ponderis (scilicet) uncie in mellis despumati P. libra deco-
quere oportebit, & eo uti liquido per pinnam. LI.

AD polypos, misy uſtum, chalcitis uſta, æris flos, uſtum fori, æris squama tusa, cribrata, si eo medica-
mento per pinnam sepius nares taetæ, eiusmodi uitia attenuata, quotidie emendantur: cum sint à cere-
bro partibus ponderibus, siccā benefaciunt. LII.

SED quia plerunque uexantur nares grauedine, quæ tumore earum efficitur, non alienum est
te eius quoque remedia scire. Prodestigitur quies unius diei, & ab omni re abstinentia. Perungendæ
nares erunt bitumine liquido, aut myrrhæ stactæ, uel pice liquida. Postero die pastillus iste nocte super
cibum dandus est: & si opus fuerit, per triduum continuum eodem tempore. recipit autem hæc: Apij
seminis P. trientem, anesi P. quadrantem, alterci seminis, quod *δοσκλαμον* dicitur P. trientem, opij P. uncia.
Fiunt pastilli ponderis uictoriati: alijs parte tertia detracta dantur cum aquæ cyathis tribus. Faciunt au-
tem & ad oculorum epiphoras, & stomachi nauſeam, & deiectionulas, & ad omnem fluorem.

AD dentium dolorem quamuis plurimi dicant forcipes remedium esse, multa tamen citra hanc necessitatem scio profuisse. Itaque cum etiam exesus est aliqua ex parte, tum non suadeo protinus tollendum, sed excidendum scalpro medicinali qua canatus est, quod sine ullo sit dolore: reliqua enim solida pars eius, & speciem, & usum dentis præstabit. Sed cum dolor urgebit, varie sedandus est, partim collutione quorundam, partim commanducatione, nonnunquam suffitione, aut impositione aliquorum. Prodest colluere os frequenter radice herbæ quinquæfoliæ incoctæ in uino. Item herba urceolari, & cu pressi baccis aqua incoctis. Alterci quoque radix, aut eiusdem semen linteolo spisso illigatum, & aqua sæpius inferuefactum, denti subinde adpositum. Item leuat æque dolorem dentium portulaca, commanducata ab ea parte qua non dolebit. ut succus tralectus contineatur pusillo diutius, & solani succus tepens benefacit gargarizatus.

SVFFIRE autem oportet ore aperto alterci semine carbonibus asperso, subinde os colluere aqua calida: interdum enim quasi uermiculi quidam eiciuntur. Leuat dolor & bitumen suffitū. LV.

ITEM commanducare proderit herbam rhododaphnen, & saluam dolentibus trajicere, ac pusillo diutius continere, & ita hiantem pati saluam decurrere. Item mentastrum, uel radicem *κοτυλιδος*, quæ herba similia folia cymbalis habet, nasciturque fere in parietibus humidis. Pyrethri quoque radix commanducata multorum leuauit dolorem. Nec minus, alumen fissum linteolo spisso circumdatum, & ita dolenti pressum diutius continere prodest.

Imponere ipsi uero denti toti oportet hoc medicamentum quasi emplastrum: Peucedani succi \times pon. III. opopanax \times pon. I. thuris \times pon. duum, uux passæ sine granis \times I. Hæc per se contundi iubebis, deinde cætera seorsum trita commisceri in unum. Vbi fuerit dolor, auriscalpium lana molli inuoluitur, deinde tingitur feruentissimo oleo, atque ita denti primum, deinde proximis gingiuis superponitur bis terue, donec hebetescat ex aliqua parte dolor: post hoc, medicamento dens cooperitur. Si repetierit, aut permanerit nihilominus aliquis dolor, super medicamentum auriscalpium cum lana ex oleo candenti eodem modo imponere sæpius oportebit, id est, donec dolor tollatur.

SED si quando mouentur dentes ex perfrictione, confirmandi erunt plurima gargarizatione lactis asinini, aut uini Marfici ad tertias decocti, in quo lapathi radices conijci debent, ut unâ decoquantur. Stringit etiam dentes alumen, quo infectores utuntur ex melle Attico, ita ut duæ partes sint mellis, tertia aluminis. Hæc misceri oportet mortario, deinde patella fictili feruefacere ut spissentur: atque ita recondere quolibet uase æreo, donec hoc medicamentum primo austere, & nimis perstringere dentes, postea remissius uidebitur.

ITEM proderit motis dentibus hoc medicamentum. Aceti acerrimi sextarius unus semis, cedriæ ueræ ne habeat picis aliquam mixturam hemina, aluminis fissi pond. triens. Teritur alumen cum aceto, miscetur deinde cedriæ, & unâ omnia uase æreo coquantur, tertia pingui mota, donec in mellis spissitudine temperati medicamentum redigatur. Hoc medicamento si quis ter in mense dentes fricauerit, dolorem eorum non experietur.

Dentificij compositiones.

LIX.

Dentificiū quod splendor facit dentes, & confirmat: Farinæ hordeacæ sextarium conspergere oportet aceto cum melle mixto, & subigere diutius: atque ita in globulos diuidere sex. Quibus dilatatis, admisceri salis fossitij semunciam, deinde furno coquere, donec in carbonem redigantur, tunc terebre oportebit eos globulos, & admiscere spicæ nardi quod satis uidebitur.

LX.

AD dolorem faciendum hoc Octauia Augusti soror usa est: ad dentium dolorem, & confirmatio nem benefacit radices edulis cortex sole arefacta, & contusa, cribrata. Item uitrum candidum, quod simile crystallo est, diligenter tritum, admixta spica. Utuntur plerique etiam huiusmodi dentificio: herbæ urceolarem legunt cum iam in semine est quamplurimam cum radice: deinde lotam uno die siccant: post die recenti muria dura macerant: tertio die expressam olla noua cõponunt, subinde salis fossitij quasi tabulata interponunt: atque ita percoquant fornace balneariorum, donec in carbonem redigantur. Postea trita ad tertias, admiscunt spicæ nardi quod satis est. Hoc cum eo quod candidos facit dentes, tum etiam confirmat, Augustam constat usam. Nam Messalina dei nostri Cæsaris hoc utitur, cornorum ceruistorum in ollam nouam ad cinerem redactorum sextario uno, mastiches chiæ pondo uncia, salis ammoniaci pondo seuncia.

Ad fluxum gingiuarum.

LXI.

SOLENT gingiuæ quorundam, fluore infestari, quas prægnantes uocant. Profunt eis lentisci folia arida contusa, & cribrata perforato cribro: facit & cinis eiusdem lentisci foliorum ex aqua eiusdem decocti. Compositum autem hoc medicamentum prodest, quod & ad omnia hucera quæ in ore sunt, utile est, & uenit à Græcis appellatur. recipit hæc: Aluminis fissi \times P. III. myrrhæ \times P. I. croci \times P. II. cypiri, id est, iunci radices \times P. II. gallæ \times P. I. rosæ lutei floris \times P. I. sandaracæ \times P. III. His omnibus rebus tunis cretis, arido medicamento uti oportet per pinnam etiam ad *παραδιδας* & *επουλιδας*, id est, ubi ex transuerso gingiua suppuraui: aut tonsillarum tumorem magnum, ut digito pressius fricentur, uel ubi super extremum molarem increuerit gingiua.

Ad cancerum in ore.

EST & molestum interdum cum cancer os corripit, quod inijs neglectum, breui spatio temporis mortis

mortis causa est. Oportet ergo, cum primum uisum fuerit, antequam latius serpat, faucesque occupet, misy usto quamplurimo cum melle uti sæpius: deinde colluere aqua oleastri decocti subinde, aut corticis mali granati.

LXIII.

Medicamentum Andronis prodest in omni parte corporis facta cancro. recipit autem hæc: Mali granati corticis \times pon. X. terræ mali \times pon. IX. aloes \times pon. III. myrrhæ \times pon. II. gallæ \times P. VIII. aluminis fissi \times pon. III. eris floris \times pon. duum. Teruntur & cribrantur sicca curiose: deinde admiscetur passum creticum dum habeat spissitudinem mellis: cum opus est, uino aut uero sumendum medicamentum est uitro reponitur, diluitur. Facit hoc medicamentum ad carbunculos, & ad ignem sacrum, & ad zonam, quam Græci *επετα* dicunt.

Ad faucium uuxque tumorem.

LXIII.

AD faucium uuxque tumorem stomatice hac fere utuntur, quia nullam aspritudinem habet, & factis efficacis est. Uux amineæ acerbæ cum primum granum incipiet perlucere, succi sextarios quatuor, mellis atticis sextarium commisceto in unum, atque in cæreo uase coquito, subinde mouens, donec mellis spissitudinem habeat.

LXV.

ALTERA eiusdem uxor stomatice, cum diutius uexata partes antedictæ sunt. Aluminis fissi \times pon. duum, gallæ contusæ \times pond. duum, omphacij aridi \times pondo I. croci \times pon. I. passu cretici sextarius unus. Hoc decoquitur uaso fictili ad dimidias, & ita cætera diligenter trita admiscuntur. Vtrūque autem medicamentum stanneo reponendum est uase.

Ad suppurationem faucium.

LXVI.

VBI uero suppuratio faucium suspecta est, diutius permanente earum tumore, & interdum febriculis non sine horrore intercurrentibus, oportebit gargirizare quidem aqua multa crebrius, furfuribus si lignicis decocta, uel passo ad dimidias decocto bene caldo, uti ore & faucibus diutius contineatur, uel ea aqua, in qua ficus arida pinguis erit decocta: perungere autem fauces hoc medicamento, quam tactus sustinere poterit pusillo pressius: Mellis optimi heminam, resinæ terebinthinæ \times pon. duum, rosæ cyathos duos, resinam cum rosa in duplici uase, uti solent unguentarij, liquefacere oportet: deinde admiscere ei mel, & coquere donec spissum fiat medicamentum. Hoc etiam, cum eruperit suppuratio, uti oportet: expurgat enim & explet idem.

Ad anginam.

LXVII.

AD anginam prodest & sanguinis detractio, cucurbitarum admissio, cæteraque auxilia quibus medicis efficacius utuntur. Medicamenta autem simplicia quidem hæc faciunt: laser cyrenaicum, si poterit inueniri: sin minus, syriacum aqua dilutum, crassius per pinnam faucibus adhibitum. Item euforbium aqua dilutum.

LXVIII.

Compositorum autem medicamentorum hæc sunt apta: Fellis taurini, salis, aceti, mellis, olei ueteris, æquas partes in unum miscere oportet: & cum opus fuerit, pinna perfricare fauces diutius.

LXIX.

ITEM benefacit guttistum. \times pond. duum, pyrethri \times pond. I. sagapeni uictoriati pondus, melle miscetur hæc in unum trita.

LXX.

FACIT bene & hoc medicamentum: Fellis taurini \times P. II. elaterij, q est succus cucumeris syluatici \times P. I. cachryos animati \times P. I. tritum melle admixto reponitur. Cum opus est, dilutū aqua tepida sumetur, & fauces perungentur, cogunturque inde quamplurimum deuorare. Solut enim uentrem, & ita uehementissime prodest. Item hoc medicamentum uehementissime prodest, multos enim à summo discrimine mortis liberauit. Benefacit hirundinum pullorū cineris podo quadrās, hyssopi P. VI. nitri P. uncia piperis P. semuncia, laseris P. semuncia: his tritis cretis, mellis atticis quod satis erit admiscetur. Et hoc aut cæteris medicamentis sæpius fauces, & pressius fricare oportet. Multis & hoc profuit medicamentum, quod est sine dubio efficacius & uehementius: costi, apij, anesi, schoeni, calicæ rutæ, singulorū \times P. binū, gutt \times P. I. amomi uictoriati P. unius, Zeæ, quod est semen \times P. II. aluminis fissi semuncia, gallæ mediæ magnitudinis, numero V. croci \times P. II. crocomagmatis uictoriati pond. myrrhæ uictoriati P. Aristolochiæ creticæ \times P. III. cinnami \times P. III. hirundinum syluestrium pullorum cineris P. uncia, nardi spicæ uictoriati pondus. Hæc omnia siue contusa, siue creta diligenter melle attico despumato comprehendantur. Cum autem opus fuerit, adijcietur quod satis erit eiusdem mellis. Hoc Augusta semper compositum habuit.

Ad uux tumorem & dolorem.

LXXI.

VVAM supprimit diu iacentem sal ammoniacum, galla contusa, æquis ponderibus. Eadem ratione aluminis fissi \times P. III. piperis albi \times P. I. quibus in unum mixtis cochleario ter tacta resilit. Itæ herbæ cyclamini succo per cochlearium ter die tacta, ac per triduum, non solum resilit ac fit minima, sed etiam raro ualde molestat. Item ad uux tumorem & tonsillarum sicum & efficacis medicamentum: gallæ tusæ P. uncia, æris flos pond. semuncia, menarum sine ouis quæ sunt, salis capita decem. Hæc comburuntur, & ita cæteris admiscuntur cineribus, & postea nihilominus in unum diutius teruntur. Oportet autem digito humido tangere medicamentum, & sic uiam ab imo rectim diutius supprimere sursum uersum. Item aliud efficacius ad uux diu iacentem, cyperi siccata bene P. quadrans, myrrhæ \times S. croci siccata ante \times P. sandaracæ \times pond. I. aluminis fissi \times S. æris uicti \times S. Hæc omnia intunduntur, cribrantur, ac digito melle mixto medicamentum sumitur, & ita uua leuatur, ac tonsillæ pressius fricantur per triduum: aut si uoles, digito mundo sine melle curabis.

t ij

nem, & ad suspirium, & ad iocineris dolorem, tussim, destillationem.

CXXI.

Colice mirifica Iulij Bassi, cito leuat: deinde tollit inflationes coli & omnis partis corporis. Facit & ad stomachi imbecillitates, & ad intestinorum alioqui dolorem, quem Græci *σφοδρῶν* appellant, ex aqua hyssopum, aut rutam decoctam habente. Item benefacit ad sanguinem, & ex interiore parte. Non enim patitur late fieri nec intus uulnus conuerti: sed cito supprimit sanguinem, & uulnus cogit coire. Dandum autem his medicamentum ex aqua, *πολὸν* coctum habente, aut rutam. Prodest & torminosis, & cœliacis, datum ex aqua centunculum herbam incoctam habente, quam Græci *γυακάλιδ* dicunt, uel sorba, uel siliquam syriacam. Lienosis datur ex mulso uel passo aquæ mixtis. Eodem modo dandum est & eis qui sanguinem per urinam uel aluum reddunt. Necminus etiam mulieribus quæ fluore sanguinolento infestantur, quod *ῥοὺν ἐπιρροῆς* Græci dicunt, uel ex partu abortuue, quæ residuos uuluz dolores habent: & in totum quibus supprimendus est fluor, aut ex aliqua parte corporis inflatio tollenda. Recipit autem hæc: Spicæ nardi, costi, piperis albi, piperis nigri, piperis longi, myrrhæ, opij, apollinaris radicis, & cinnami, asari, acori, thuris, brassicæ seminis, castorei, singulorum * P. XII. opopanacis * P. X. stœchadis, dauci, amij, singulorum * P. XVIII. fœselis cretici * P. XXIII. mel atticum miscetur datur non plus quam * P. aut uictoriati. Cæterum prout cuiusque uires postulabunt, dummodo infra hoc pondus ex aquæ caldæ cyathis tribus in noctem secundum cœnam. Hæc potio etiam febricitantibus tuto datur: sed cœliacis in ipso dolore prodest. Vitreo uase feruatur. CXXXII.

AD coli dolorem faciunt quidē mirifice quæ superius posita sunt: sed cætera medicamenta in alijs uitijs dolorem leuant in præsentia, hoc uero quod dicturus sum, supra hominis spem conditionemque est. Ideo primo tempore ne fidem quidem habet, postea à nullo satis digne laudari potest. Nam & in præsentia dolorem tollit, & in futurum remediatur, ne eum unquam repetat. Raro enim quis iterum, uel ad summum tertio, hoc accepto medicamento, uexatus est. Quamobrem, si quando repetierit iterum dolor, dandæ erunt per triduum & tunc potiones, eodem modo quo primè datæ fuerint. Interdum & tertio in dolore eodem genere potiones dabuntur: quod accidit post hanc, utique in futurum quoque remediatur, ita ut ne suspicio quidem ulla relinquatur uitijs, si quando tamen frigus, aut multitudo cibi præcesserint, grauitatem quandam, & priorem eius loci sine ullo dolore sentiunt plane, ut intelligant quasi quanto malo caruerint. Hoc medicamento muliercula quædam Romæ ex Africa multos remediauerit. Postea nos per magnam curam compositionem accepimus, id est, pretio dato quod desiderauerat, & aliquot non ignotos sanauimus, quorum nomina superuacuum est referre. Constat autem medicamentum ex his rebus: Cerui cornua sumuntur, dum tenera sunt, quasi in tales breues diuisa, olla fistili componuntur, operculoque superposito, ex argilla undique circumdata, fornace uruntur, donec in cinerem candidissimam redigantur: atque ita in uase uitreo mundo reponuntur. Cum dolorem habet aliquis, pridie quam poturus est medicamentum, debet abstinere ab omni re: atque ita postero die sumuntur ex cornibus cochlearia tria cumulata, satis ampla: quibus miscetur piperis albi grana nouem trita, & myrrhæ exiguum, quod odorem tantummodo præstare possit. Hæc cum in unum commixta sunt mortario diligenter, cochlea uero africana, id est, inde adlata sumitur quam potest amplissima, & uia mortario cum sua testa contunditur, atque ut est teritur, donec nullum uestigium appareat testularū. Postea uini falerni non saccati cyathus adijcitur, & nihilominus rursus teritur. Magis enim tunc apparent residendo amplitudines, si quæ reliquæ sunt: quibus leuatis, iterum adijciuntur cyathi duo eiusdem uini, atque ita prioribus bene admiscetur: transfunditurque cum his quæ sunt in mortario, calice nouo, & supra carbones imponitur, mouente aliquo cochleario liquorem, ne quid subsidat, & peruratur. At ubi bene incaluerit, inijciuntur in eundem calicem quæ supra dixi cochlearia tria, & permouetur. Cum autem calore temperata & potio datur abducenda, statim dolorem leuat. Hoc facere oportebit per insequens biduum, capientem cibi in prandio, aut alio tempore exiguum, quod facile conficiatur, ne crudus sumat medicamentum. Post ea in consuetudine uictus sui, qui colo infestabatur, dimittatur. Oportet tamen non indifferenter remediatis in futurum uiuere: tamen enim à coli dolore tuti sint, metuere nihilominus debent, ne alia parte corporis eque adficiantur ad intemperantiam coli antequam remediati erunt.

Ad tumorem, dolorem iocineris & duritiem.

CXXXIII.

AD tumorem & dolorem iocineris, item ad duritiem facit bene lupi iecur primum in aqua feruenti dimissum, atque ita arefactum. Quantum uictoriorum P. trium ex aquæ caldæ cyathis tribus per aliquot dies dabis.

CXXXIII.

Item benefacit ad duritiem iocineris ueterem cunille aridæ, quam satureiam quidam uocant, cōtuse. * P. unius, uel uictoriati, cum multo cyathis duobus & totidem aquæ.

CXXXV.

Proficit mirifice hæc compositio ad tumorem, & ad dolorem cum duritia iocineris & lienis. Itē ad renium dolorem benefacit. Nam colorem corporis restituit, qui propter uitia distarum partium corrumpitur, pallidusque conspicitur. Prodest hoc item medicamentum etiam ad aquæ mutationes: croci * P. X. nardi * P. duum, casia * P. duum, costi * P. I. schœni * P. I. cinnami * P. I. myrrhæ stactæ * P. I. mellis optimi * P. XXV. Datur quantum faba ægyptia, in multo multo cyathis quatuor. Vitreo uase feruatur. CXXXVI.

AD iocineris duritiem ueterem, hydro picos, lienosos, arquatos, & quibus opus est urina. Itē ex partu residua mulieri purgat, & uuluz dolorem tollit sic, Anesi * P. VIII. dauci * P. III. petroselinij, item

ni, item iuniperi, item filis, tragacanthi, pon. selibra, panacis * P. VIII. iris, myrrhæ, costi, amomi, singulorum * P. VI. cumami * P. III. casia * P. III. smyrnij, quod est semen olufatri * P. VIII. nardi syriaci * P. III. acori * P. X. balsami feminis * P. VI. opij * P. V. erui moliti sextarij bes, scyllæ coctæ pondo triens, uini chij aut lesbij quod fatis erit. Pastilli fiunt * P. duum.

Ad auruginem.

CXXXVII.

AD auruginem, quod uitium arquatam quidam uocant, capreæ montanæ sterco arefactum & tritum adiecta mica myrrhæ, ex uini meri cyathis tribus: si febricitauit, ex aquæ totidem. Item rumicis radices tres aquæ tribus heminis incoctæ, donec sextarius relinquatur, inde cyathi quatuor per triduum dantur.

Ad lienosos ueteres & novos impubium puerorum.

CXXXVIII.

Lienosis benefacit tamaricum longe à mari collectum, & arefactum, & contusum * P. unius aut uictoriati, datum ex aqua, uel ex posca. Prodest & inula arida campana eodem modo contusa & cribrata, ex uini mixti cyathis quatuor * P. I. data. Mirifice facit & ammoniacæ guttæ * P. uictoriati, cū cauliculis tribus rubi ex aceto datū per dies quinque. Tollit enim ex toto duritiem. CXXXIX.

POTIO ad lienosos, balani, qua unguentarij utuntur * P. duum, costi * P. I. capparidis radicis * P. I. hederæ nigre baccharum * P. duum, *περιουμένου*, quam syluæ matrem uocamus * P. uictoriati, galbani * P. VIII. cardami nigri, id est, nasturcij seminis * P. duum, & uictoriati, piperis nigri * P. I. scyllæ coctæ * P. XII. Hæc omnia colliguntur scylla, fiunt globuli. Dantur * P. duum uel unius, ex melle & aceto mixtis cyathis quatuor aut tribus. Eadem facit ad hydropicos bene, ex aqua multa urinā mouet. CXXX.

Lienosos sanat extra impositus sinapis sextarius unus detritus, adiecto sextario uno lentis aceto coctæ. Oportet autem impositum esse medicamentum, donec dolorem pati non possint: postea solio caldo dimittantur, ut plures eos contineant dum desinat dolor, alioquin exilient: maior enim fit dolor caldæ tactis, postea ceratum ex rosa imponere oportebit. CXXXI.

ALIVD eadem ratione impositum melius facit. Sinapis sextarius, git cyathi duo, nasturcij cyathi quatuor, myrobalani corticis cyathi quatuor, piperis cyathi duo, sinapi aceto acri pridie maceratum. deinde tritum, contusum cæteris miscetur: in panno inlitum medicamentum imponitur, fascia quam longissima alligatur plurimum in unum commissa, quò tardius soluatur. Hoc est efficacissimum, & multorum annorum tollit duritiem. Sed post hoc, si quæ reliquæ remanserint, ammoniaco tollendæ erunt & rubo. CXXXII.

Inflatibus lienosis dare oportebit aquam, in qua candens ferrum demissum, uel lac caprinum, capta tantummodo hederæ pasta. Proderit & his sinapis sicca, contusa, cerato mixta, extra impositum & gypsum aqua conspersum, & acetum, in quo tamaricum decoctum fuerit, uesica additum, & ita extra impositum.

Ad hydropicos.

CXXXIII.

AD hydropicos, cum iam distenti sunt propter aquæ multitudinem (initio enim alia uia prodest) benefaciant chamæleæ, quæ herba est simillima oliuæ, folia quinque uel sex, etiam si arida fuerint, data ex aquæ mulse cyathis tribus, salis cochleario adiecto. largiter enim aquam ducit. Item squamæ eris, quæ *ἀντίδια* Græci uocant, pondo uictoriati, data cum apij seminis pari pondere ex aquæ mulso cyathis quatuor: plurimum autem aquæ deijcit. Datur & radicis succus ex uini cyathis tribus mixtis. Oportet uero secundum purgationem spongijs nouis totum uentrem ex aceto & sale eiusdem mensuræ diluto et in feruente imponere: & constringere extra inflata longa, cibosque assæ carnis dare, cum pane azymo, fricantem totum corpus sale, oleo paribus mensuris, uini meraci quod fatis erit dantem CXXXIII.

Benefacit ad hydropicos hæc compositio, & maxime in iuuuibus, quorum sufflatū corpus est, *ὑποσφύρα* quæ Græci uocant, uitis albæ radicis P. XX. cocci cniidij * P. III. scyllæ bulbi cocti detracta exteriori parte * P. X. myrrhæ * P. VIII. cimini cyathis tribus, anesi cyathis tribus, uini falerni sextarijs duobus passis sextario uno. Præter myrrham, omnia contusa, non cribrata, macerantur passo & uino, nocte & die: poltridie colatur liquor, cui myrrhæ trita admiscetur, à quo cyathus datus à balneo alternis diebus, singulis adiectis cyathis, donec profectus intelligatur. Oportet autem his diebus dare eis cibos assæ carnis agræ stis, aut uolucrum, aut uinum austerum meraculum.

Aluum mollientia.

CXXXV.

Quoniam interdum res postulat & per aluum detrahi materiam, ut diutius lippientibus, secundum sanguinis detractionem, scabiem, ignem sacrum, papulas habentibus, & alia eiusmodi circa cutem summā, non alienum iudicauimus horum quoque genus exponere. Sed prius exponemus quæ aluum mediocriter molliunt, simplicia quæ sunt. Mollit ergo aluum herba mercurialis lenibus oleribus quam plurima mixta: item niri uictoriati pondus, cum resinæ terebinthinæ auellanæ nucis magnitudine deuoratur, calices quoque eis incrustentur, additis quinque uel sex salis farrisque granis, apij seminis paribus mensuris: & is qui uinum non austerum præbiberit, quantum possit ante cibum, & inter prandium, uel cœnam, uelle aluum mollit. Item omni lactis sextario siquis adijciat cnici purgati * P. III. Mollit & uentre quidem tribus heminis uini ut aloes uictoriati pondo, uel idem pondus duobus tribus uel sextarijs uini, & ita totum per partes aqua mixtum bibunt. Videtur autem uinum uetustius uentremque cū eo satis mollit. Facit autem aloë per se uictoriati uel * P. ex aquæ cyathis tribus frigidæ uel calidæ per-

lit dolorem. Hoc constat, si quis ter in mense inter denos dies usus fuerit, in nocte non laboraturum.

AD frigidam podagram, quæ sine tumore & rubore consistit, cataplasma: Piperis nigri moliti hemina, feniculi feminis contusi hemina. Coquuntur ex aqua: utraque ubi temperata sunt, adijcitur axungia fuilla: & dum calet, panno spisso inducto medicamentum imponitur. Benefacit ad idem genus & lini feminis, & fœni græci feminis, farine ordeaceæ, singulorum bini sextarij, cribrati in unum commiscuntur: inde coquere oportet quod satis erit ex aqua & oleo: subinde calidum cataplasma etiam imponere. Ad hos benefacit & hybisci radix ex aqua mulsa cocta & imposita. Item sabucum cum axungia uetere tritum & impositum. Adiectus & brassicæ cinis cum axungia, uel semen caulium. Vbi autem impetus cessauerit & in hoc, & in priore genere podagræ, calda aqua marina diu fouēdi sunt: uel, si hæc non erit, aquæ puræ feruenti salem adijcito. post epiphemate uti oportet, quod ad parotidas scriptum est. Tollit enim cito reliquias per sudores, & in futurum confirmat neruos, nec patitur facile uitari. **CLXI.**

SCIO quendam hoc quasi acopo medicum usum in noctem, nec postea tentatum podagra, cū ante diu esset uexatus. Lanam succidam pondo libra, uini ueteris sextario diu lauabat: deinde expressam reijciebat: uino autem residuo adijciebat aphronitri usti pondo sextantem, olei ueteris P. libram: reponerat in oleario fictili: utebatur, ut superius dixi, in nocte. Multis profuit ad corpus in duplici calceo pellem caninam habere. **CLXII.**

AD utramlibet podagram torpedinem nigram uiuam cum accesserit dolor, subijcere pedibus oportet, stantibus in littore non siccio, sed quod alluit mare, donec sentiat torpere pedem totum & tibiam usque ad genua. Hoc & in præsentis tollit dolorem, & in futurum remediatur. Hoc Anthero Tiberij libertus supra hæreditates remediatus est.

Genera medicamentorum, & demonstrationes serpentum ictus, morsusq;.

VT sis tutus, etiam si quando rus secesseris, ponam theriacarum compositiones, id est ad serpentum morsus, atque ictus medicamenta. Sed prius quæ cognita habui remedia, ne cui serpentes noceant, dicam. Habere ergo incinctum oportet peucedanum, uel cerui cum captus est, in oculi angulo, qui est ad nares uersus, quæ inueniuntur sordes uirosi odoris, has Sicilia uenatores diligenter colligunt, & habet in cincto propter antedictam causam. Item præstat & hiera botane, & trifolium acutum, quod *δεντροφυλλον* Græci appellant: nascitur & hoc Sicilia plurimum. nam in Italia regionibus nusquam eam uidi herbam, nisi in Lunæ portu cum Britanniam peteremus cum deo nostro Cæsare, plurimum super circumdatos montes. Est autem folijs, & specie, & numero similis communi trifolio: nisi quod huius pleniora sunt, & quasi lanuginem quandam super se habent, & in extrema parte uelut aculeum eminentem. Sed huius frutes duorum pedum interdum, aut etiam amplior conspiciuntur, & odorem grauem emittit, quorum nihil circa patense trifolium inuenitur. Sed utraq; superius dictas herbas, quas cum inueneris, pridie notare oportet, & circumscribere sinistra aure fruges aliquas ponentem, atque postero die ante folijs ortum sinistra manu uellere, ita illigatas habere. **CLXIII.**

IN Africa, aut sicubi scorpiones sunt noxij, stellationem aridū incinctū oportet habere.

Theriace prima.

Theriace facit ad omnium serpentum morsus, & ictus, & adflatus. Mirifice eadem prodest & ad contusiones, & ad conuulsiones interiorum partium laterisque ex qualibet causa, & pectoris dolores. Vitis albæ radicis pondo octo, trifolij acuti feminis, quod & ipsum in extremo aculeum habet, uel eiusdem radicis trepodo, panacis P. IIII. terræ mali P. V. roris marini radicis P. IIII. laferis P. IIII. gingiberis P. IIII. rutæ syluaticæ P. sex, cumini thebaici P. III. myrrhæ P. III. cumini æthiopici P. V. castorei P. III. eryngij radicis P. III. serpylli P. III. erui albi feminis moliti P. XII. Chio uino consperguntur contusa ac trita: sunt pastilli P. unius, aut uictoriati. Datur ex uino mero uetere, uel ex mixto, uel aqua: quæ si non fuerint, per se commanducandus erit pastillus & deorandus.

Theriace secunda.

ALTER pastillus ad eadem facit: Cinnami P. IIII. serpylli P. IIII. staphisagria, quæ herbam pediculariam quidam uocant, quod pediculos necat, à quibus hoc nomen trahit, feminis P. III. & uictoriati, piperis albi P. VI. peucedani lactis P. VIII. & uictoriati, glycyfida nigra feminis, quam præoniam Græcorum quidam appellant P. unius & uictoriati, terræ mali P. trium, nasturcij feminis P. IIII. cachryos P. duum & uictoriati, castorei P. duum, saluicæ P. quinque.

Hic nonnullæ desunt compositiones: Theriace tertia ad aspidem, Theriace ad uiperæ morsum proprie. Antidotos Zopyri, & media pars antidoti mithridatij, quorum aliqua hic ex Galeno secundo antidotorum restituntur à Ioan. Ruellio.

Alteræ Theriace etiam ad aspidem.

ANTIDOTOS altera ad aspidem morsum siue præsumpta siue post data: gentianæ P. IIII. trifolij P. IIII. feminis eiusdem P. duum, polij P. IIII. mali terræ P. duum, peucedani radicis, galbani, singulorum P. duum, petroselinij P. IIII. rutæ syluaticæ P. trium, pyrethri P. unius, herbæ pediculariæ, quam uocant *καυδία*, tantundem, maceris P. III. uitis albæ radicis P. duum, piperis

piperis candidi tantundem, ammoniacæ guttæ P. unius & uictoriati, acori P. III. uarbacis, aiugæ ides chamælex, marribij tenuis, conyze minoris, cumini æthiopici, lacrymæ papaueris, castorei, feniculi feminis, agarici, casie rusæ, schœni, id est iunci odorati floris, radicis ponticæ, singulorum P. II. dauci cretici P. I. & uictoriati, opopanax tantundem, sagapeni P. II. et uictoriati, abrotoni P. pond. I. & uictoriati, styracis dictami, singulorum P. pond. unius & uictoriati, cinnamomi, nardi, singulorum P. pond. III. myrrhæ P. pond. IIII. thuris P. pond. unius, croci P. pond. VIII. anesi P. pond. unius, cyrenaicæ lachrymæ P. pond. I. hinnuli coaguli P. pond. III. mellis attici, quod ad ea excipienda satis sit: inde sumitur nucis abellanæ tuberculo. Sic præsumpta à morfu tuetur. Hæc compositio ad Antipatrum auctorem refertur. **CLXVIII.**

AD uiperæ morsum proprie.

Non restituta.

ANTIDOTOS Zopyri ad lethalia uenena & omnem serpentis ictum efficax, ratio componendi hæc est, Opobalsami P. pond. triu, nardi indicæ, myrrhæ, trogloditidis, iunci rotundi floris, cinnamomi, characiæ, costi recentis, piperis longi, hypocystidis, piperis nigri, scordij, meu cretici, cardamomi, singulorum P. IIII. thuris masculi, opobalsami, dictami, singulorum P. pond. VI. petroselinij, casie rusæ, singulorum P. pond. VII. croci coricij P. pond. VIII. mellis attici quod ad ea colligenda satis sit. Datur abellanæ nucis magnitudine, si febris absit, ex uino, febricitantibus ex aqua mulsa. Prodest etiam sanguinem excreantibus, cæliaciis, iocinerosis, lienosis, & renum dolore uexatis, emortuos foetus & secundas hærentes trahit. **CLXX.**

ANTIDOTOS mithridatis recipit hæc: Meu P. pond. duum, lacrymæ papaueris pondo uictoriati, styracis P. pond. VIII. polij, casie nigre, fœnelis, bdellij, piperis albi, singulorum P. pond. V. & uictoriati, hypocystidis succi, myrrhæ, thuris masculi, castorei, piperis longi, cyphis, malobathri foliorum, singulorum P. pond. VI. scordij, costi, singulorum P. pond. VI. & uictoriati, nardi syriacæ P. pond. VI. dauci cretici P. pond. VI. & uictoriati, croci, cinnami, gingiberis, singulorum P. pond. VI. succi radicis dulcis, agarici, singulorum P. pond. VII. & uictoriati.

Hæc defuerant in compositione: sequentia in ponderibus & mensuris & effectus mithridatij compositioni, quæ est apud Galenum citato loco, consentiunt.

ACORI P. pond. duum, phu P. pond. I. sagapeni P. pond. II. iris Illyricæ P. pond. II. balsami feminis P. pond. duum, rutæ syluaticæ P. pond. II. gentianæ P. pond. II. anesi P. trium, thlaspis P. VI. & uictoriati, rosæ aridæ P. IIII. mysi P. IIII. acaciæ P. trium, commis P. duum, cardamomi P. II. schœni floris P. VI. & uictoriati, opopanax P. sex, opobalsami P. sex & uictoriati, galbani P. sex, & uictoriati, resinæ terebinthinæ P. sex, & uictoriati, rubricæ lemnis P. VII. melle attico & uino chio conspergito, donec habeat spissitudinem mellis. Reponitur uitreo uase. Dandum autem est his qui malum medicamentum sumpserunt, fabæ ægyptiæ magnitudine, ex uini meri, si poterit, cyathis sex: sin minus, mixti meracius cyathis quatuor quotidie. Et à serpente læsis danda erit. Ex mulso autem, quorum iecur durum est, aut arquati sunt, & quibus alioquin urinam mouere studemus. Sed fabæ nostratis magnitudinis sufflentibus, oculis laborantibus, latus dolentibus: ceterum magnitudine ciceris cæliaciis. Prodest enim & his uiciæ magnitudo ante accessionem februm, tetanicis, opisthotonicis, spasmo correptis. Addiuuat enim eos lupini magnitudine, sed cum aquæ cyathis tribus.

Antidotos Apuleij Celsi.

ANTIDOTOS Apuleij Celsi præceptoris, quam quotannis componebat, & genere quodam publice mittebat Centuripas, unde ortus erat, in Sicilia plurimi sunt rabiosi canes. Facit enim ad horum mortem protinus quidem data per dies triginta, ita ut aquæ, id est, liquoris timore nunquam tentetur: qui cum accidit, summo cruciatu ad mortem eos compellit, quos ob ante dictam causam *δυσφοβους* Græci appellant. In ipsa autem correptione uti oportet ea data cum rosæ cyathis tribus & exigua aqua P. I. Hoc proficit, ut aquam postea sine timore sumant, & minus quidem liberati hac difficultate cruciantur. Ceterum nemo adhuc correptus hoc malo, quantum ego scio, expeditus est. Quamquam peruenit ad me opinio, esse in insula Creta barbarum quandam naufragio appulsum, maiorem natu publice mercedem accipientem. Quin etiam cum liquore timent, & latratus edunt, spasmoque uexantur, remediū, brachio sinistro alligato efficere, ut & potionem accipiant, & liberentur uitio: quod adhuc ante antidotū Celsi inter omnes quasi insanabile consistit. **CLXXII.**

HOC ego cum quærerem ab hospite meo legato inde misso, nomine Zopyro, Gordienfe medico, quid esset, pro magno munere accepi. Dixit autem hyænæ corij particulam esse panno inligatam: quod ego adhuc non sum expertus, quamuis protinus magna cura hyænæ inuenerim, & pellem paratam habeam: quia non incidit ex eo quisquam, & opto quidem ne incidat: sed quia id non est in nostra potestate, si casu incidit, remedium habere oportet ad tantæ rei experimentum. Antidotus autē Celsi hæc recipit. **CLXXIII.**

NARDI syriacæ, croci, myrrhæ, costi, casie, cinnami, schœni, piperis albi, piperis longi, castorei, galbani, resinæ terebinthinæ, opij, singulorum P. III. alterci albi P. II. anesi P. I. apij feminis, tragacanthi, singulorum P. sex, mellis attici sextarium unum, uini salerni unciam. In hoc maceratur tra-

gacanthum & opium pridie : postero die contusi ceteris, miscentur in melle galbanum & resina, fictili patella super carbones imposita, resoluuntur: deinde arida asperguntur: & si opus est, adijcitur mel: & ut cerati teneri spissitudinem habeant & rursus patella super ignem imponitur. mouenturque que sunt in ea, spatha fraxinea. Coquitur medicamentum, donec crocinum habeat colorem: ultima que sunt uino macerata adijciuntur: uase uitreo antidotus reponitur. Datur fabę egyptię magnitudine ex aqua. Facit autem etiam ad stomachi omne uitium, & precipue quod cum fluore consistit. Facit & ad oculorū epiphoras, & ad tormina, & ad coli inflationem, iecinoris, pectoris dolorem, tussientis, aduersus mala medicamenta omnia, serpentium morsus uel ictus. Oportet autem locum morsum à rabioso cane, uel à serpente, diu tenere in exulceratione: neque pati cicatricē ducere, ut uirtus illa pertahatur. CLXXXIII.

Extra itaque ea sunt imponenda, que etiam sana corpora exulcerant, ut allium, lepidium, chelidonium, batracium, sinapis, scylla, cepa cum aceto. Optime facit & per se caprifici liber per se contritus & impositus hulceri. Item laser per se.

Compositio emplastri.

CLXXXV.

Emplastrum antidotum, sed multo magis emplastri huius uis facit, quo Augusta propter huiusmodi di casus habuit compositum, & multis profuit. Accepimus à Triphone preceptore nostro: Iris Illyricę * P. V. castorei Pontici * P. V. caprificus lactis aridi * P. V. canis nigri adipis * P. VIII. eiusdem sanguinis * P. X. resinę terebinthine * P. VIII. leporis coaguli * P. III. salis ammoniaci * P. duum, laseris syrenaci * P. duum, aut syriaci * P. III. cereę ponticę * P. XXXVI. olei ueteris cyathi duo, aceti scillitis cyathi tres. Arida ex aceto teruntur: que liquefieri possunt, oleo ad ignem liquefacto miscentur, mortario tritis & temperatis in mellis spissitudinem. Vitreo reponitur.

Antidotus Cassij.

CLXXXVI.

Antidotus Cassij medici facit aduersus toxicum potum. Eadem si quis uenenato telo percussus est. Preterea ad omnis serpētis morsus aut ictus. Precipue ad canis rabiosi morsus, bis die sumpta * P. unius ex aqua mulsa. Facit ad pectoris & lateris dolorem, & tussim, & omnia interanea inflatione, alioque dolore, aut quouis correpta. Nardi spicę syriacę * P. III. costi * P. III. cinnami, gentianę, casię, myrrhę, singulorum * P. trium, croci * P. trium, uuę passę purgatę * P. duum, schoeni * P. duum, opobalsami * P. duum, myrsis, dauci, singulorum * P. duum, cumini arthiopici * P. duum, acori * P. III. & uictoriati, asari * P. unius & uictoriati, petroselinii * P. unius & uictoriati, piperis longi * P. I. & uictoriati, piperis albi * P. unius & uictoriati, phu pontici seminis * P. trium, rapę seminis * P. III. nardi folia * P. III. scyllę uictoriati * P. pōdus, feniculi seminis * P. III. mellis attici quod satis erit, ad uenenum & ad serpentes, ex uino: ad ceteros dolores interancorum, ex aqua.

Antidotus Marciani medici.

CLXXXVII.

Antidotus Marciani medici, cui quia nihil deest, τολμα dicitur gręce, id est perfecta. Facit ad omnia hæc uitia, ad quę superiores antidoti omnes. Hoc Augusto Casari componebatur. Cinnami * P. VIII. amomi * P. VI. casię nigre * P. XXV. croci * P. XVI. schoeni * P. V. thuris * P. V. piperis albi * P. duo, myrrhę * P. X. piperis longi * P. X. nardi indicę * P. X. S. nardi celticę * P. XVI. rosę aridę * P. VI. costi albi * P. duum, opobalsami * P. III. laseris cirenaici uictoriati pondus, uel syriaci * P. I. stocados * P. sex, gentianę * P. V. trifolij acuti radices * P. III. uel eiusdem seminis * P. trium, scordij * pond. X. polij * pond. V. asari * pond. duum, acori * pond. III. phu * P. III. misy * pond. duum, dictamni * P. XII. ammoniaci guttę * P. trium, agarici * pond. duum semis, balsami seminis grana p. XX. petroselinii * P. VI. & uictoriati, rutę syluaticę * P. trium semis, feniculi seminis * pond. trium semis, dauci cretici * pond. III. anesi * pond. duum, cumini ethiopici * pond. duum, rapę seminis * pond. V. & uictoriati, napi syluaticę seminis * pond. trium, anatis femine recentis * pond. II. anatis masculi sanguinis aridi * pond. III. hœdi masculi sanguinis aridi * pond. III. testudinis marine sanguinis aridi * pond. VI. S. anferis masculi sanguinis aridi * pond. III. mellis attici quod satis erit. Facit ad omnia: hæc ego composita habeo. CLXXXVIII.

Quoniam antidotos, quas optimas sciuimus, posui in facientibus ad omne malum uitium: aliud medicamentum etiam ex multis rebus, simplicia quoque medicamenta, & propria remedia monstrauit. Interdum enim hæc melius aduersus quedam, quam antidotos faciunt. Trademus autem singulorum malorum medicamentorum epotorum signa, quò facilius intelligatur, quid quisque sumpserit, & qua ratione adiuuari debeat.

Ad cicutam.

CLXXXIX.

Cicutam ergo potam caligo, mentisque alienatio, & artuum gelatio insequitur, ultimoque prefontantur qui eam sumpserunt, nihilque sentiunt. Adiuuari autem debent in initijs uino mero subinde quamplurimo caldo, & per se, & cum pipere, & cum styrace potu. Atqui maxime prodest lac asininum datum: si minus, uaccinum, aut quodlibet. Oportet autem & aluum acri clustere ducere, eorum, & extra super uentrem imponere farinam hordeaceam, uel triticam coctam ex uino caldam.

Ad opium.

CLXXX.

OPIVM potum, quod quidam meconium uocant, ab odoris grauitate intelligitur: papauis enim uiridis, cuius succus est, qualitatem representat. Facit autem capitis grauitatem, gelationem & liuorem artuum, sudoresque frigidos manare. Preterea spirationem impedit, mentem soporat, sensusque abalienat. Adiuuari porro debent qui biberunt, aqua cum oleo in uinum admixtis, sepius datis, & frequenter

quenter reiectis per pinnam aut lorum uomitorium. Prodest & uini cyathus, & passii & olei cyathus eadem ratione datus. Item uinum & acetum pari mensura datum ex aqua mulsa cum rosa eius mensurę, ita ut ista subinde cogantur reijcere. Preterea caput rosa & aceto sine intermissione curetur, eorumque pedes assidue fricentur manibus sicis, aut linteis aspro inuolutis. Prodest & sinapi ex aceto tritum, circumdatum pedibus cruribusque, & à somni tempore prohibere ne obsopiantur.

Ad altercum.

CLXXXI.

Altercum, quod Gręci υοοκίλιον uocant, qui biberunt, caput graue uenisque distentum habent, mente abalienantur cum quadam uerborum altercatione, inde enim hoc nomen herba trahit altercum: postea sopiuntur, & omni sensu carent, liuiscentibus membris eorum. Adiuuantur autem lacte potu asinino quamplurimo, uel quolibet alio recenti per se, uel decocto. Sed ij prius aqua mulsa sepius pota cogantur per pinnam reijcere. Opio læsi similiter curentur.

Ad gypsum.

CLXXXII.

GYPSO potu stomachus, uenterque dolore uasto urgetur, frigidus sudor subsequitur oculi sanguinenti conspiciuntur, urina alba redditur, concrescit in aliqua parte uentris quod potum est, & tactu quasi saxum percipitur. Adiuuari autem debent qui his malis uexantur, lixiuio e' sarmentorum cinere factu quamplurimo potu. Item aqua thymum, aut origanum decoctum habente.

Ad stumam argenti.

CLXXXIII.

SPVMA argentea pota, quam Gręci λιθόγυρον dicunt, uentris infert grauitatem, inflammationē, postea dolorem cum urinae difficili exitu procedente tempore: coloris quidem quasi plumbei sunt: precipue hæc deformitas circa faciem deprehenditur. Suppurant autem plurimę partes eorum. Adiuuantur secundum reiectionē aqua mulsa, acricę curatione, pipere, myrrha, apij semine, pondere pari in unū mixtis, ex eoque medicamēto * P. unius dare cum uini cyathis tribus quatuorue quotidie potis.

Ad cerussam.

CLXXXIII.

CERVSSA, quam Gręci κεράσιον uocant, qui biberunt, facile deprehenduntur. linguam enim albam habent, commissurasque dentium albicantes. Preterea naueant, reijciunt potu medicamento, caligant, magis magisque uertigine quadam urgentur. Postea spiritus uia intercluditur, & prefontantur. Adiuuantur autem post uomitum ab oleo, uel ab aqua mulsa, cremore ptisanę caldo largiore accepto, sed bene uncto. Item lacte cum melle potu. Facit & malua discocta, concisa, sale & oleo pipereque condita, & pro sorbitione data per se, uel cum urtica, herbaque mercuriali. Profunt & nucleorum persicorum interiora ex uino trita atque pota quāplurima. Item lixiuia calda ex cinere sarmentorum facta.

Ad coriandrum.

CLXXXV.

Coriandrum datum apparet quidem ab odore spirationis totiusque corporis. Redolet enim & hoc herbam ut insectum. Intelligitur autem ex gustu. Facit porro raucitatem, & mentem mouet. Adiuuari autem debent qui biberunt, ex uino mero atque plurimo, uel aqua marina, uel muria dura pota. Item ouis anserinis sorbilibus plurimum salis habentibus, uel iure gallinaceo, agnino uel quampinguisimo, & salissimo per se potu.

Ad leporem marinum.

CLXXXVI.

LEPORIS marini gustus non absimilis illotis piscibus, aut etiam putentibus: qui sumpserunt autem, stomacho uescicęque adijciuntur, ita ut urinam quidem difficulter, & cum dolore, purpureęque coloris reddant. Stomacho item tento & dolenti sunt, auerfoque ab omni esca, precipue pisce. Naueant preterea & subinde reijciunt spumosa, interdum biliosa aut sanguilenta, & maxime cum simulauit, aut nominauit aliquis piscem. In somnis littoris pulsi fluctus uidentur subinde audire. Oculi eorum exulcerantur, genę inflantur. Coloris mali, & ueluti plumbei fiunt, minutatimque per tabem quasi phthisici consumuntur. Adiuuari autem debent hoc malo circumuenti, lacte muliebri, uel equino, uel uaccino, aut asinino quamplurimo quotidie per se, aut cum melle sumpto. Prodest & maluę sorbitio bene uncta & salsa. Item profunt malorum puniceorum grana assidue data. Benefacit & pix cedria, si quis inde bina, ternuue cochlearia eius sumpserit per se, uel ex passii cyathis duobus tribusue. Item benefacit iuniperi trita quamplurimo cum passo, aut per se data.

Ad salamandram.

CLXXXVII.

Salamandra quibus data est, lingua exasperatur, corpus inualidum fit: præter hoc torpet rigoribus quibusdam, & liuoribus quasi maculis uariatur. Adiuuari autem debent quibus impacta est, melle quamplurimo per se, uel cum resina ex pinu, cuius etiam tenera folia cum herba quam Gręci χαμακισσαι appellant, decocta ex aqua mulsa profunt. Item lini seminis farina ex aqua mulsa sumpta quamplurimum bene adiuuat.

Ad aconitum.

CLXXXVIII.

ACONITI gustus est auster atque subamarus. Potum autem, protinus facit corpus graue & displicens. Mordet autem stomachum, & cor adficit: itaque sudor eueltigio insequitur multus & frigidus, maxime circa oculos & frontem apparet. Inflantur intestina, & uenti plurimum emittunt, qui biberunt, capitisque dolorem habent cum uertigine quadam assidue quidem, sed precipue cum se e' lectulo leuare conantur. Proprium est autem huius mali medicamenti, protinus liuidos articulos & artus facere. Sed adiuuantur facile qui id sumpserunt, ruta quamplurima pota cum uino: item iure gallinæ

pinguis uel bubule. Prodest & his uinum chamepythyn decoctam in se habens, item acetum melle mixtum, in quo ferri sterco, quod σκαπίαν Græci uocant, uisum, prius inferuecat sæpius, & ita detur. Item proficit abrotani pondo sextans ex uino datum, & origani pondo sextans eodem modo datum. Præcipue autem adiuuabit, si quis coagulum leporis, hinuli, & porci in unum miscuerit, & dederit ex uini hemina aut cyathis tribus * P. I. uel uictoriati pondus.

Ad cantharidas.

CLXXXIX.

Cantharides gustum & odorem similem pici e cedro facte habent. Potest stomachi dolorem, morsusque excitant, præcipue uescæ. Quamobrem qui biberunt eas, difficulter urinam & cum sanguine redunt, exulcerata scilicet uescæ: præterea animo subinde linquntur deficiuntque. Adiuuatur autem cum sæpius reiecerunt, passo cum oleo potu uel omni lacte: sed debent plurimum eius sumere. Item profunt eis nuclei pini per se sumpti, uel ex aqua mulsa, aut ex passo triti & dati. Item cucumeris semē purgatum, & lini semen ex passo datum. Adiuuat bene & ius pingue agninum, uel ex bubula factum, & farina triticea pulvis more cocta, plurimum anserini adipis habente. Prodest & famie crete * P. III. cum passi cyathis quatuor mixtisque aqua datum. Item oleum irinum ex ruta tritum & potum.

Ad buprestim.

CXC.

Buprestis gustus est nitri similis. Facit autem tumorem stomachique infinitum dolorem, & inflat totum corpus in speciem hydropici. Adiuuantur aqua ficus aride decoctæ, & ipsa ficu plurimum sumpta. Item passo plurimum & lacte muliebri, & iure suillo pingui accepto, & nitri * pon. III. cū aquæ hemina dato, & ceteris que supra ad cantharidas scripta sunt.

Ad dorycnion.

CXCI.

Dorycnion gustum quidem habet lactis: potum uero, singultus crebros facit, & uomitus frequenter concitat. Reijciunt autem ab stomacho ramenta, que etiam simillima torminosi, subindeque animo deficiuntur. Adiuuari autem debet læsi eo, lacte asinino, equino, bubulo, conchilijs omnibus crudis atque decoctis.

Ad ixiam.

CXCII.

IXIA, quam quidam chamæleonta uocant, odorem habet, cum sumitur, ocymi: pota autem, lingue tumorem facit. Mentem abalienat, uentremque & omnes naturales exitus supprimit. Adiuuantur autem læsi ab ea, absinthio potu cum uino. Item castorei * pon. II. dato ex uino cyathis quatuor, & rutæ frutibus quinque uel sex. Facit bene & chamælea * pon. trium, ex uini cyathis tribus aqua mixtis, nec minus radix laseris ex uino data. Tragoriganum eodem modo datum.

Ad ephemeron.

CXCIII.

Ephemeron potum, protinus quidem totum os prurire facit uelut scylla tactum, postea etiam adurit quasi pipere manducato, secundum hæc quoque stomachum mordendo exulcerat: atque qui id biberint, primum ab ore sanguinem expuunt, deinde ex stomacho cruorem reijciunt, postea per fellas, & iam abundantius eundem deijciunt. Adiuuantur autem læsi ab eo, polygonij succo quamplurimo per se potu, uel arido trito pondo libræ, dato cum aqua. Præmacerantur aurem mala cydonia, aut uitis ca preoli, aut myrti bacce, aut eiusdem folia.

Ad toxicum.

CXCIII.

Toxicum cuius sit gustus, haud facile quibus dixerit. Verum cum potum est, enefligio ciet dolorem omnium interaneorum infinitum, & uelut telo traictorum, concitatque mentis fireorem, cogitque exululare, & palpitare lingua similiter decollatorum capitibus: nihil enim potest intelligi ex uoce eorum. Adiuuantur autem qui id biberunt, rosa pota, aut oleo irino, coactique frequentius reijcere. Item aluo acri clysmo sæpius ducta, postea passo, lacte, & antidoto mithridatio.

Ad pharicum.

CXCIV.

Pharicum & ipsum dicitur ex cõpluribus componi, gustumque habere nardi. Potum autem, facit spasmon, cito exanimat. Adiuuantur uero læsi ab eo saluina, id est, nardo syluestri quamplurima ex uino sæpius data. Item olufatri radice aut semine ex uino dato. Benefacit & hoc medicamentum: galbani puri * pon. duum, myrrhe * pon. unius cum passi cyathis quatuor datum * pon. I. & hoc etiam ad omne medicamentum facit.

Ad tauri sanguinem.

CXCVI.

TAVRI sanguinis potum quamuis quis difficile celauerit, hunc tamen uestigia cruoris relicta inter dentium commissuras produunt. Nauseant autem & præfocantur qui biberunt, cum gelatur. Sed adiuuantur aceto calido sæpius potu & iniecto per se, uel cum nitro laseris ue radice.

Ad lac potum.

CXCVII.

LAC potum & gelatum, odore spirationis (si non confitebitur qui laborat) cognoscetur: præfocantur autem & hoc homines. Adiuuari autem debent qui ab ea laborant, menta quamplurima sæpius sumpta. Item coagulo agnino, leporino, porcino, uictoriati pondere ex aqua bis ter ue dato. Prodest & laseris radix cum posca, & aluus acri clysmo ducta.

Ad fungos.

CXCVIII.

FVNGIS uenenatis cum quis laborat, primum nauseat, nec quidquam magnopere reijcit: postea stomachum uentrisque & præcordiorum infinitos habet dolores, manant sudores frigidi per artus, qui & ipsi gelatur celerrime, nisi cito succurratur. Adiuuantur autem radice ea quæ nos edimus, acri quamplurima

plurima per se, uel cum sale manducata: eius que semine, si ipsa non fuerit, potu ex uino. Item ruta ex aceto trita & pota proficit. Nec minus lixiuia cineris ex sarmentis pota. Adiuuat & nitrum aceto dilutum & datum: eodemque modo æris flos datus, & mel cum aceto dilutum quamplurimum deuoratum. Oportet autem & oleo ante multo potu cogere eos reijcere quantumcunque potuerint, & eodem calido subinde artus perunctos expressius fricare.

Ad irudinem.

CXCIX.

Irudinem, quam quidam sanguisugam uocant, deuorata, & adhærentē faucibus, eo que ipso molestiam, titillationemque quandam præstantem, excutere oportebit aceto quamplurimo epoto per se, uel cum sale, aut nitro, aut lasere. Idem faciunt & niuis glebulæ quamplurimum deuoratæ.

Medicamentorum malorum non nocet nominum, aut figurarum notitia, sed ponderis scientia: hanc porrò medicus neque querere, nec nosse debet, nisi dijs, hominibusque inuisus merito esse uult, & contra ius, fasque professionis egredi. Illas autem figuras, dico, & nomina necesse est ei scire ut & ipse deuitet, ne per ignorantiam aliquam sumat, & alijs idem præcipere possit: hoc enim proprium est Medicinæ, & illud execratissimi pharmacopolæ contrario oppositi uirtuti eius, ut & in ceteris artibus animaduertitur: nulla enim est, quæ non habeat aduersantē sibi sua specie similitudinis malignā professionē.

Ad suspicionem mali medicamenti.

CC.

Quoties autem suspicio mali medicamenti accepta fuerit, primum assumere oportet quæ nauseam faciunt, uel oleum per se, uel cum aqua, & reijcere: deinde ea quæ uentrem molliunt, tanquam lac, albius pingue & salum, chamæleam non cessantem iniicere clystere. Postea remedia propria ad singula quoque & antidotos sumere.

Implicitas Medicinæ partes inter se & ita connexas esse constat, ut nullo modo diduci sine totius professionis detrimento possint. Ex eo intelligitur, quod neque chirurgia sine dietetica, neque hæc sine chirurgia, id est, sine ea parte quæ medicamentorum utilium usum habet, perfici possunt: sed aliæ ab alijs adiuuantur, & quasi consummantur. Itaque quauis ex magna parte ad dieteticos pertinentes compositiones iam exhibuerimus, tamen quasi claudicat & uacillat hic liber, nisi eas quoque compositiones, quæ ad chirurgos pertinent, posuerimus. quarum initium ex emplastris faciemus.

Emplastrum Triphonis.

CCI.

Emplastrum chirurgi Triphonis subuiride: quod facit cum uulnus ita actum est, ut os lædatur, uel frangatur, præcipue caluariæ. κεφαλῆν ideo à Græcis dicitur. Idem si os scabrum, aut putre uetustate uitij factum est, expurgat & educit, quantum eius alienum est. Facit præterea ad canis morsum, & ad hulus recens molle. Squama eris cyprij * pon. XII. thuris * pond. VI. ammoniacæ guttæ * P. VI. resinæ pituinæ, id est, ex picea arbore * P. X. S. resinæ terebinthinæ * P. VI. adipis uituli pon. quadrans, ceræ pond. triens, olei pond. semuncia, aceti cyathus unus & dimidius: acetum intritum consumatur ad omnia quæ teri debeant, dum leuia habuerint mellis spissitudinem: cera, & utraque resina cum adipe purgato & oleo liquefiant, & incoquantur, donec habeant spissi cerati temperaturam. feruentia superfundentur rebus quæ sunt in mortario minutatim, & pistillo subinde dum calet, & permiscebuntur. Atque ita dum desinit feruere, emplastrum manibus subigetur: & redactum in rotundas ampliores, quas magdalidas dicunt, reponetur.

Emplastrum Megetis chirurgi.

CCII.

Emplastrum Megetis chirurgi subuiride ad eadem facit, componitur similiter. accipit hæc: Squamæ æris cyprij * P. XXV. ammoniaci guttæ * P. XXV. terræ mali, quod ἀργολοχίαν Græci dicunt * P. XX. iris * P. XX. aluminis fissi * P. XX. myrrhæ * P. XXII. resinæ terebinthinæ * P. III. pituinæ resinæ * P. III. adipis taurini * P. III. ceræ * P. III. olei ueteris sextarium unū, aceti acris sextarios III. Componitur hoc medicamentum cum Caniculæ sydis oritur, teritur in sole donec acetum omne consumatur. In quibusdam hoc emplastrum efficacius, in quibusdam superius positum inuenitur.

Emplastrum uiride Triphonis chirurgi.

CCIII.

Emplastrum uiride Triphonis facit ad uulnera recentia, quo utebatur etiam in gladiatoribus, coloris boni: χλωρον ideo etiam appellabat. Recipit hæc: æris uisti P. sextantem, aluminis rotundi P. sextantem, salis ammoniaci pon. sextantem, thuris pollinis P. sextantem, æruginis rasæ P. trientem. Hæc teruntur ex aceto aliquot diebus, postea ceræ P. duo, resinæ frictæ P. duo, cum olei ueteris P. dextante. liquefacta ab igne, mortario superfunduntur, & mixta manibus subiguntur.

Emplastrum uiride Træseæ chirurgi.

CCIII.

Emplastrum uiride Træseæ chirurgi ad recentia hulcera minus acre: æris uisti * P. XII. salis ammoniaci * pon. IX. Hæc terere aceto per aliquot dies oportet, donec uiridis color appareat, postea adijcere aluminis fissi * pon. VII. Vbi iam omnia leuia facta fuerint, & mellis liquidi temperaturam habuerint, ceræ pon. libra, resinæ frictæ pondo libra, cum olei cyathis quinque liquefacta super ea adijciuntur, & rursum mortario subiguntur. Refrigeratumque manibus subigitur ac reponitur.

Emplastrum Triphonis chirurgi uiride.

CCV.

Emplastrum uiride Triphonis facit ad recentia uulnera, morsus hominum, sed præcipue ad uetera hulcera, quæ nullo modo cicatricem ducunt, & callos eminentes circa se habent. Oportet autem tunc non linteolo, ut cætera, illinere, sed dilatatum magis manibus in magnitudinē uulneris satis crassum imponere

superque linteola carpta plurima, deinde spongiam nouam, ex uerbis murto oleaque factis. Constat ex his: æruginis * P.III. squamæ æris * P. sex, thuris pollinis * P. VI. galbani * P. III. aluminis rotundi * P. III. resinæ pituinæ * P. XXV. ceræ * P. XXV. olei P. sextante, terebinthinæ P. selibra, aceti quod satis est. Componitur eodem modo quo & superius scripta uiridia emplastrum sunt.

Emplastrum uiride Gliconis chirurgi.

CCVI.

Emplastrum uiride quod sui generis, meo iudicio, superat omnia, uocatur Isis. Accipit hæc: æris usti, æris cyprij, æruginis rasæ, salis fossitij, guttæ ammoniaci, thuris masculi, mali terræ rotundi, quæ Græce dicitur, mali terræ sarmentorum, quibus unguentarij utuntur, dicitur autem arillo lochia clematidis, aluminis rotundi, singulorum pond. unciam, myrrhæ, galbani, aloes, singulorum pond. sextantem, ceræ pond. trientem, resinæ colophonis P. III. uel duo & bellem, olei sextarium unum. Hæc enim galbano, resina, cera, & oleo super ignem liquefacta, miscentur mortario, præterea cæteris ex aceti sextario uno. Facit hoc emplastrum ad detectam membranam tegentem cerebrum: de industria à medicis cum terebratu exciditur, quod lædit eam os, uel alioquin detectam, rosa dilutum & impositum. Item facit ad capitis diutinum dolorem, quem Græci appellant, dolenti loco rasæ superpositum, nec minus dies uiginti. Item facit ad oculorum imminentes epiphoras, superpositum frontibus. Cæteras eodem modo sanguinis eruptiones e naribus adiuuat. Et hulceribus factis eiusdem partis rosa dilutum prodest. Nec minus angina correptis faucibus, extra superpositum, & toto collo. Parotidas initia habentes discutit, suppuratas iungit, si quis emissarium collectionis apto loco, id est, infra sinum ubi collectio est, fecerit, quod Græci dicunt. Eadem ratione suppurationibus in mammis mulierum futuris, aut factis prodest, iungit omnem partem diuisam, & fibulis arctatam. Præcipue cum intestina prolapsa & reposita sunt, atque factum uulnus, quod à Græcis dicitur *γαστροφία*. Lateris, stomachi, uentris, icinoris, lienis dolorem sedat. Adiuuat coeliacos, torminosos uentri toto circumdatum. Item uesicæ tumenti prodest. Eodem modo lumborum dolorem leuat. Ad luxatum omne & eiectum, & repositum articulum prodest. Et ad podagram præter quoduis aliud medicamentum satis conuenit, & huic mirifice prodest. Fistulas rosa dilutum sanat. Ad carbunculos & cancer imponendum est: purgat enim, nec patitur latius serpere: uetera hulcera cicatricem ducere cogit. Punctus neruorum musculorum, qui periculosissimi sunt, quos Græci dicunt, sine incisione aut diuisione sanat cyprio oleo dilutum. Ad neruorum uitia omnia acopo melius facit.

Eiusdem nigrum.

CCVII.

Emplastrum nigrum eius Barbara dicitur, facit ad omne recens uulnus & contusum. hoc plerique in gladiatoribus utuntur. Picis brutiæ * P. centum, resinæ frictæ * P. centum, bituminis iudaici * pond. centum, ceræ * P. centum. Hæc concisa in minima frusta, coquantur cum olei sextario uno donec spissentur: quibus depositis ab igne, & definentibus nimis feruere, adijcitur spumæ argenteæ * pond. X. cerussæ * pond. X. æruginis * P. V. Et hæc autem cum aceti hemina terere oportet, & minutatim aspergere, ne efferuescat medicamentum. Vbi his adiectis & intermixtis intepuerit medicamentum, opopanax oleo dilutus exiguo * P. duum adijcitur: deinde refrigeratum manibus, & sub actum medicamentum, & in partes diuisum, reponitur. Huic ergo emplastro, cum ita compositum est, dum adhuc modice calet, adijcitur thuris pollinis pond. trientem: & mirum, quanto efficacius est, sine dolore atque tumore conseruat uulnera, & celerius sanat.

Emplastrum nigrum Trasæ chirurgi.

CCVIII.

Emplastrum Trasæ chirurgi facit ad omnia recentia uulnera. Proprie autem ad neruorum musculorum punctus, contusiones, luxa: & in totum, tumorem non patitur fieri, articulos incisos iungit. Idem & gladiatorum, & omnium hominum ad periculosa uulnera mirifice facit: sinus ueteres, & fistulas iungit: interius iniectum primum, & postea extra positum. Ceræ P. III. picis brutiæ pond. III. resinæ frictæ pond. III. bituminis saguntini, quod est natura liquidum P. III. cerussæ, æruginis, chalcitidis, misyris, aluminis fissi, aluminis rotundi, melantrias, quæ creta futoria dicitur, qua ligulæ calceolorum denigrantur, gallæ syriacæ, singulorum pond. libra. Hæc aceto teruntur donec leuia fiant: quibus mellis habentibus spissitudinem, cera, atque alia quæ igne liquefiunt, bitumenque super ignem solutum, superfunduntur his quæ sunt in mortario: postea medicamentum manibus subigitur, & reponitur uase fistili acetum habente.

Emplastrum nigrum Aristi.

CCIX.

Emplastrum nigrum Aristi chirurgi facit ad omne recens uulnus mirifice, ad punctus neruorum & ad musculorum. Item ad contusum, luxum, præcipue ad ossa fracta. Sine alligatura enim interdum dimidio celerius sanat ea, & sine dolore seruat: iungit innum. Habet autem hæc: Spumæ argenteæ * P. ducentorum, aluminis fissi * pond. XXX. picis hispanæ * P. centum, bituminis iudaici * pond. centum, propolis * pond. XXX. æruginis * P. X. ceræ * P. centum, ammoniaci guttæ * pond. XXV. terebinthinæ * pond. L. olei ueteris sextarios quatuor. Olei inferuescit spuma argentea trita curiose: deinde adijcitur bitumen, & ipsum contusum & tritum. Vbi hæc cerati mollis habent temperamentum, pix adijcienda est: deinde cera & propolis: postea ammoniacum, à quo ærugo: ultimum alumen aspergitur. Oportet autem ubi tumor suspectus est, lanam succidam ex uino sine oleo superponere.

Emplastrum Triphonis.

CCX.

Emplastrum nigrum Triphonis, Basilicon appellatur, facit ad contusa, & canis morsum, & firunculos.

culos. Idem rosa dilutum explet concava uulnera. Picis brutiæ * pon. XL. resinæ * P. XL. galbani * P. II. olei cyprij * P. sefuncia, cum oleo comuni * P. IX. liquefiet, & coquitur donec coeat: post hoc resina adijcitur: deinde emplastri habens temperamentum, deponitur cacabus, & tepente medicamento galbanum dilatatum, ne uno loco subsidat, adijcitur.

Emplastrum Aristi chirurgi.

CCXI.

Emplastrum nigrum, quod *τετραφάρμακον* dicitur, facit ad eadem. Recipit hæc: Ceræ, picis, resinæ fistiæ paria pondera, adipis tauri dimidium: unâ omnia coquantur, donec emplastrum fiat.

Emplastrum nigrum Dionysi chirurgi.

CCXII.

Emplastrum Dionysi chirurgi facit ad mediocria uulnera, & in teneris corporibus puerorū. Idem iungit belle uulnera, & sine tumore seruat. Spumæ argenteæ * pon. CXX. olei sextarios duos. Hæc super ignem mouentur, donec cerati habeant temperamentum: post hoc adijcitur aluminis * P. XLV. & decoquitur usque dum rufum medicamentum fiat: post hæc adijcitur resinæ colophonis * P. XLV. ceræ * P. XLV. ubi emplastri omnia habuerint spissitudinem, deponitur cacabus, & tepente medicamento, & cum defierit feruere, adijcitur galbanum minutatim dilatatum, quò facilius soluatur * P. III.

Rursum eiusdem.

CCXIII.

Alterum rubrum medicamentum, quo uenatores utuntur, facit ad canis morsum & omnium quadrupedum. Item & ad offensionem in stirpe, & cætera uulnera mediocria. Spumæ argenteæ pond. V. semis, olei ueteris pond. II. Hæc coquantur donec coeat: deinde adijcitur æris squamæ pond. uncia, & coquitur donec colorem rufum sumat: postea adijcitur ceræ pond. triens, resinæ frictæ pond. II. ammoniaci guttæ, deposito paulisper cacabo, pond. quadrans, galbani item diuisi in minimas partes, & rursus reposito ad breue tempus, atque iterum reposito & non feruenti, galbani pond. sextans.

Coloris incerti.

CCXIII.

Emplastrum coloris incerti facit ad oia mediocria uulnera, quadrupedum morsus, contusa uel incisa articula (ut fit) cum ad dentem peruenit pugnus. Idem ad firunculos mire facit, & strumas omnemque duritiem discutit, si id quis perseveranter imponat. Item cicatricem ducit diutini hulceris, & in totum ad omnia leuia in quotidianos usus mirificum est: tumorem non patitur fieri neque pus. Hæret, ut fascia non sit opus. In balneo non excidet. Hoc ipsum est quod tu desiderasti. Olei ueteris P. quinque, spumæ argenteæ pond. quinque. Hæc coquantur donec coeant: postea adijcitur his resinæ pituinæ pond. V. Vbi emplastri habet temperamentum, adijcitur propolis inalienatæ synceræ & bonæ, qualis est attica, pond. selibra, deinde in cacabo deposito uisci de quercu lecti pond. quadrans: hoc semper habeo compositum.

Emplastrum Euelpisti chirurgi.

CCXV.

Emplastrum luteum Euelpisti chirurgi facit ad tenera corpora mediocriter lesa & abrafa, quæ Græci dicunt *σφραγισματα*. Spumæ argenteæ pond. selibra, olei hemina, coquantur dum coeant: deinde adijcitur ceræ pond. duo, resinæ pituinæ pond. duo.

Emplastrum Epistasticum.

CCXVI.

Emplastrum quod aperit & educit pus, uel si quid aliud subest, *επιπραστικόν* dicitur, ceræ P. libra, resinæ terebinthinæ P. libra, nitri rubri pond. libra: hoc teritur ex cinere lixiua, donec leue factum habeat mellis spissitudinem, postea supradicta cum olei cyathis sex liquefiunt ad ignem, quibus adijcitur thuris pollinis selibra, & ita quæ in cacabo sunt, mortario superfunduntur & comiscuntur. CCXVII.

Emplastrum album ex sale, *λευκόν* Græci dicunt, facit ad omnem duritiem & diutinum dolorem, & ducit sudores, idem hulcera & callosa renouat, & facilius alijs medicamentis quæ hoc pollicentur, cogit cicatricem ducere. Salis marini, cerussæ, olei ueteris paria pondera. Coquitur cum oleo cerussa donec coeant, & postea sal admiscetur. CCXVIII.

Emplastrum aliud ex sale nigrum efficacius, idem ad omnia facit, sed recipit singulorum pond. libram similiter, olei autem ueteris triplex adijcitur. CCXIX.

Emplastrum album ad combusta & perniones: cerussæ P. libram, olei myrtei P. libram, spumæ argenteæ * P. XXIII. ceræ ponticæ P. libram. Cerussa & spuma argentea coquantur cum oleo donec coeant: postea adijcitur cera.

Emplastrum album Pacchij Antiochi.

CCXX.

Emplastrum album Pacchij Antiochi, quo uti oportet cum in mammis mulierum, alio uel quouis loco duritia fuerit, quæ ad omne medicamentum exasperatur, quam Græci *καρκινώμα* aut *καρκίνος* uocat. Facit autem ad combusta & uetera omnia, quæ non facile cicatricem ducunt. Item ad hulcera ex frigore, uel per se facta. Præcipue uero ad ani uitia difficilia & uetera, rosa dilutum. Cadmiæ botryitis * pond. VIII. pompholygos cyprijæ * pon. VII. molybdene lotæ * pon. V. thuris masculi * pond. III. cerussæ * pond. LXX. spumæ argenteæ L. ceræ ponticæ * pond. VIII. resinæ terebinthinæ * pon. VII. olei murtei * pon. centum. Quæ sunt dura, teruntur ex uini ueteris sextario uno, in quo die & nocte macerentur. Alterci albi, iris, fertulæ campanæ, terræ mali, papaueris syluatici capitū corricis, singulorum * P. VI. Cum leuia facta fuerint, & mellis spissitudinem habuerint, tunc murteu oleu minutatim in mortario adijcitur: & cum fuerint temperaturæ liparæ, medicamentum conijciatur in nouo fictili cacabo, & coquatur pruna non nimis acris, moueaturque sine requie ne aduratur: cum emplastri temperaturam habuerit, resinæ cera adijcitur. CCXXI.

u iij

Emplastrum ad combustum mirifice facit: cum multis usus sim, nullū magis probo, protinus enim impositum mitigat: postea tollit dolorem, statimque infinita celeritate per sanat. Spumæ argenteæ pon- felibram, adipis fuilli purgati pon. felibram, ceræ ponticæ pon. felibrā, ouorum afforum uittellos sex, quos terere oportet, & miscere spumæ argenteæ & trita: ceram cum adipe liquefacere, deinde pati coire, postea in unum miscere.

Lipara ad intertrigines & exasperationem.

CCXXII.

LIPARA ad intertrigines & exasperationem, tumorem ani mirifica. Spumæ argenteæ pond. triens, cerussæ pon. triens, thuris pollinis pon. triens, aluminis fissi pon. quadrans, adipis fuilli curati pon. quadrans, uini austeri ueteris hemina tres, rosæ sesquilibra, olei acerbi selibra. Teruntur spuma, cerussa: alumen ex uiuo, deinde adjicitur thus minutum & cretum: & cum primum hæc leuia paruerint, cum oleamentis ex uiuo adipem liquefactum cum rosæ pon. quadrante miscere in unum oportet.

Lipara rufa.

CCXXIII.

LIPARA rufa facit ad fissuras ani diutinas, quas *ῥαγάδες* dicunt: eadem & eiusdem partis exulcerationes, & uitia diutina benefacit. Spumæ argenteæ * P. XXXVI. cerussæ * pon. VI. chalcitidis uisæ * pond. VI. mysios * pond. VI. resinae terebinthinae * pond. XII. ceræ * pond. VI. olei murtei sextarios S. II. aque pond. sextans. Cum aqua teruntur quæ prima posita sunt, & olei pond. do dinidio, cum reliquo oleo cera & terebinthina liquefacto mortario superfunduntur.

Ad condylomata.

CCXXIII.

AD condylomata facit bene claterium siue cera: quod est succus cucumeris sylvaticus, compositus, rationeque in pastillos redactus, ex aceto dilutum & perunctum. Item propolis per se subacta & more emplastri imposita.

CCXXV.

FACIT bene & resina terebinthinae * pond. VI. ceræ idem in uinum cocta igni, quantum possunt gagatis lapidis triti recipere. Multis & iris contusa & ex uino mixta, cocta & posita uelut farina hordeacea, profuit. Facit & andronium medicamentum, quod initio posuimus, ad condylomata ui no dilutum bene.

CCXXVI.

HOC medicamentum mirifice prodest. Aluminis melini * P. centum, chalcitidis * pond. L. scæculæ * pond. L. Teritur aceto: cum opus est, uiuo aut aceto diluitur.

Ad hæmorrhoidas.

CCXXVII.

Hæmorrhoidas sic curare oportet medicamento. Perungantur centaurij succo P. duum. Hæc herba latine fel terræ dicitur, & ubique in agris nascitur. Est autem tenuis multorum ramorum in rectum surgentium, florem habet exiguum purpureum. Absinthij succi * pond. duum, aluminis liquidi * pond. II. herbæ pedicularis * pond. duum, mysios * pond. unius, mellis quantum ad comprehendenda ea satis erit. Hoc peruncto interius ano, aut lana tincta & interius trusa, cum defecerint ad fellā, & apparuerint totæ, medicamento rursus bene tangendæ sunt undique: & præcipue radices earum carbasis ducunt, specilli latitudine, subinde hauriente, medico cumulante medicamentum, & adstruente, imprimenteque donec combibant: totum enim in ea est, ut ab omni parte saturentur. Est autem hoc medicamentum: Chalcitidis uisæ * pond. IIII. æris floris uisæ * pond. IIII. mysios uisæ * pond. trium, æris squamæ * pond. duum, disphrygis * pond. duum, foreos uisæ * pond. duum, auripigmenti * P. duum. Hæc omnia teruntur, & sicca (ut dixi) hæmorrhoidibus imprimuntur undique: post hoc tenue, simplex, rarum linteolum imponere oportet, & super hoc panem aut opyron ex aqua maceratum & tritum, rosaceo oleo adiecto. Hoc medicamentum sine magno labore circa septimum diem cadere cogit hæmorrhoidas. Oportet autem bis die panem imponere, nonnunquam in nocte si circum tensionem senserint aquario, die auriscalpio auerso, quam partem *κωλύτορον* Græci uocant, sensim tentare, mouere abalienatam oportet, quo celerius excidant hæmorrhoides. Hoc medicamentum oem carnem, & omni parte corporis exulceratam, & excrecentem, & eminentem, sine magno morfu tollit. CCXXVIII.

SI quando non exulceratas eminentias tollere sine ferro uoluerimus, ut uerrucas, neuos, alia ue eius generis, hoc medicamento utimur. Calcis uiuæ pon. sex, scæculæ * P. III. uisæ * P. III. Hæc terere oportet ex cinere lixiua, ex caprifico uel sarmentis, donec leuia passi habeant temperamentum, de inde adjicere rubricæ aut atramenti quod possit colorare ea: deinde patella fissili coquere ad mellis spissitudinem, atque puxide nigri plumbi reponere. Melius autem recens facit. cuius usus est talis: quod desti natum erit tollere, id ipsum specillo obliuatur crassius, ex interuallo penicillo abstergetur: & cum satis nigrum quasi perunctum uisum fuerit, desinere oportet imponere res, & abstergere, & panem ex aqua imponere & rosa. Hoc & strumas sanat anteq suppurent. Oportet autem, cum hoc medicamentum cau sam fecerit in strumis, nullum aliud medicamentum adhibere, sanæ enim ita fiunt. CCXXIX.

CV M uero aliqua pars suppurauerit, & timidus fuerit ad sectionem cui id acciderit, uiscum quam plurimum colligere oportebit: eumque cum cinere lixiui diutius terere, & aluta indutum imponere, ita formata, & in tantum spatium circumsecta, quantum & quale uolumus hulus, id est, emissarium uomica fieri, & ea parte scilicet imponemus, quantum necesse erit aperire. Hoc eodem medicamento sepe dolores diutinos pectoris, lateris, lumborum sustuli, cum ad nullum malagma aut auxilium cedebant: exhulcerata enim minima parte cuiusque dolentis loci, humoribus postea uisum ueluti eiiciebatur.

Ad eadem uitia.

CCXXX.

Melior triphera, hoc enim nomen superius positum, medicamentum appellatur: facit ad omnia quæ ferro

ferro debent tolli sine magno dolore. Idem hæmorrhoidas productas medicamento, quod supra posuit est, tollit. Vuam nimis iacentem sine periculo per auriscalpium lana inuolutum perunctam, ex parte qua tollenda est, amputat. Oportebit autem postea aqua mulsea gargarizare, & lentis atque rosæ aridæ aqua decocta. Eadem res & palpebram pilosam remediatur, si quis radices aduersus naturam pilorum natas obliuierit, donec locus earum niger fiat. Recipit hæc: æris floris * P. trium, calcis uiuæ * P. VI. taphia radice * P. VI. scæculæ * P. III. uisæ * P. II. auripigmenti * pon. duum, fellis taurini * pō. sex. Teruntur ex cinere lixiua qua culinarij utuntur, donec habeat mellis liquidi temperamentum. Reponitur puxide nigri plumbi. Hæc puxis in ampliore stagneam mittitur, habentem cinerem lixiuam usque ad operculum minoris. Oportet autem & hoc medicamentum colorare rubrica uel atramento. Huic medicamento si anatis sanguinis quasi duæ ligulæ adiunctæ fuerint, minus mordebit. CCXXXI.

Quatenus acrimia & exulcerantium medicamentorum habita est mentio, ponemus qua stygmata tolluntur in dignis, & in multis. Hæc calamitas ex tranverso accidit, ut dispensatori Sabini Calui naufragio in ergastulo deprehenso, quem Triphon multis delusum, & ne casu quidem literas confusas ullo medicamento habentem, liberauit. Allij candidi spice capitis trita, cum cantharidibus uiginti alexandri nis (sunt autem uariæ & oblongæ) sulphuris uiuæ * P. I. & uictoriati, chalcitidis * pon. as semis, ceræ pond. triens, olei pond. triens, ceram cum tritis cæteris admiscuit & imposuit.

Intestini extremi prolapsio.

CCXXXII.

Intestinum extremum quibus prolabitur & excidit, quoties prodierit, toties uiuo calido, uel uerbenis, uel cinere lixiua lauari oportet & reponere. Prodest & pice liquida perungere & cedria. Interdū uel Andronio perungere, & sicca reponere. Facit & cinis ex sarmentis cribrata aspersa, alumen fissum tritum bene, & eodem modo aspersum, atque intestino reposito.

CCXXXIII.

AD testiculi tumorem cupressus baccæ ex uino cocta cōueniunt, ex faba quasi concha multo cum cumino cocta. Item uua passa cum cumino contusa in modum malagmatis, melle quantum satis est admixto. Idem uua passa, nucleata, contusa ac mixta eiusdem mensuræ uel ponderis.

Ad ueretri tumorem & dolorem.

CCXXXIII.

AD ueretri tumorem lens ex aqua cocta, & trita, rosaceo oleo mixta prodest. Si maior tumor erit, mali granati corium ex aqua costum & tritum, lenticulæ pari pondere admiscere oportet.

CCXXXV.

SI ulcus sordidum erit, aut cancer tentauit, aut iam occupauit, Andronios ex uino benefacit.

CCXXXVI.

SI cicatrix ducenda.

Desideratur.

CCXXXVII.

OMNE hulus in omni parte corporis sordidum (id autem est cum candicat, & quasi crustam perductam albam habet) purgat mel per se, uis arida contusa, uel cum melle. Eadem ratione & terræ mali, & panacis radix purgat sordida hulcera. Mirifice & hoc medicamentum purgat, etiam si cancer tentat, est autem leue: auripigmenti quod Græci *ἀυροπικόν* dicunt * pon. VI. æris squamæ * pond. III. claterij * P. I. chartæ combustæ cinis * pond. III. cum opus est, cochlearia tria rosæ cyatho permiscetur, inde linteola carpta continguntur, atque ita hulceri superponuntur. Hoc medicamentum cito, & sine ullo morfu expurgat sordidissima hulcera.

CCXXXVIII.

OMNE purum hulus & concanum replet Balsitee rosa diluta, ut superius dixi, prope autem hoc medicamentum: Medullæ uitulinae * P. III. adipis auferini * P. duum, butyri * P. duum, medullæ ceruinæ * P. II. ceræ * P. III. terebinthinae * P. II. mellis * P. scæculæ, rosæ * P. scæculæ, resina cum rosa liquefcit, cui miscetur calenti mel & cera, cum cera præcalfacta in feruenti aqua cōtunduntur, atque ita superioribus miscetur.

CCXXXIX.

OMNE hulus luxurians & crescens carne compefcit chalcitidis per se trita, uel æris floris uisæ. Bene autem & proprie hoc medicamentum facit, quo Meges utebatur: Calcis uiuæ * P. II. thuris * P. unius, æris squamæ * P. unius.

Triphonis medicamentum.

CCXL.

Triphon chirurgus carnem eminentem hoc medicamento compefciebat: æris floris uisæ * pond. VI. chalcitidis uisæ * P. III. mysios uisæ * pond. III. æris uisæ * pond. III. Hoc acre est, & quasi cauterium crustam altam facit: quam obrem cancer non patitur impositum serpere, omnem eruptionem sanguinis ueluti cauterium sistit. Et hoc autem, & quæ diximus imminuit. Cicatricem quoque ducit, si quis tincto, extracto que specillo, quod ei quasi puluis adhæserit, exiguo oras hulceris tetigerit. Sed proprie cicatricem medicamenta hæc ducunt.

Triphonis ad cicatricem.

CCXLI.

Emplastrum efficax ad cicatricem ducendam: Spumæ argenteæ * P. quinquaginta, mysios uisæ: chalcitidis uisæ, aluminis fissi, cerussæ, singulorum * pon. III. resina terebinthinae * pon. XII. ceræ * pō. V. Cera & resina liquefiunt: deinde cum refrigerunt, raduntur: sicca & bñ trita adijciuntur & comiscuntur.

Emplastrum diacadmias.

CCXLII.

Emplastrum *ῥιζοκαδμιας* Græci dicunt, quod cicatricem ducit, cadmiæ P. libra, chalcitidis uisæ pond. libra. Hæc teruntur ex uini salerni heminis tribus, donec liquefacta mellis habeant spissitudinem: postea sit ceratum ex ceræ pon. III. resinae frictæ pond. III. olei murtei pond. III. Cum refrigeratum est,

u iij

raditur & miscetur his quæ in mortario sunt. Sunt qui liquefacta hæc ipsa dum calent, mortario superfundunt, & ita subigunt.

Ad papulas & porriginem. CCXLIII.

AD papulas in capite efferuescentes, uel qualibet parte corporis totius porriginem, staphisagria trita, & nitrum decoctum tritum pari mensura, in mixto oleo & uino aultero, ante desudationem corporis, ac postea. Item alumen liquidum ex aceto staphide agria adiecta. Ad epiphoram uero toto corpore efferuescentem medicamentum prodest.

Ad ignem sacrum. CCXLIII.

AD ignem sacrum benefacit medicamentum: rutæ uiridis P. triens, spumæ argenti P. bes, acetum sextarius unus, olei uiridis sextarius. Cum acetum parte in spuma & ruta teruntur donec leuia fiant, postea quod superest acetum, uicibus cum oleo adijcitur.

AD ignem sacrum coriandrum per se tritum benefacit, est enim res uirosa: uel cum pane eodem modo & menta prodest, & cinis de filice facta, aqua conspersa, oblinita. Item cimolia creta succo solani diluta. Et per se solanum, uel cum pane prodest.

FACIT & ad hoc medicamentum bene: sulphuris uiui, opij, singulorum P. semuncia, spumæ argenteæ pond. uncia, passo miscetur. Item hoc satis prodest, cerussæ ✕ P. VIII. aluminis filifi ✕ pond. trium, thuris ✕ P. trium, croci ✕ pond. duum, sulphuris uiui ✕ P. II. Teruntur hæc solani succo: cum opus, est uino diluuntur.

Ad zonam. CCXLVII.

AD zonam, quam Græci *ἐζονή* dicunt, faciunt quidem ut suprascripta omnia, præcipue cicuta uiridis bene trita & imposita. Item hoc medicamentum: cerussæ ✕ P. XXXVIII. aluminis filifi ✕ pond. XII. croci ✕ pond. I. thuris ✕ pond. duum, acaciæ ✕ P. VII. dyphrygis ✕ P. II. opij ✕ P. II. Ex aqua teritur, & cum opus est, ex eadem dilutum perungitur.

AD idem melius facit gallæ, aluminis rotundi, chalcitidis, cretæ futuriæ, singulorum ✕ P. II. myrsus, corticis malorum, acaciæ, singulorum ✕ P. III. calcis uiuæ ✕ pond. XVI. Mali cortex in acetum sextario uno decoquitur donec madida fiat: deinde teritur acacia aceto eodem, macerata nocte & die admiscetur & una teritur. Postea cætera adijciuntur, & fiunt pastilli: cum opus est, diluuntur aqua.

AD utrunque autem genus uitij, mirifice medicamentum Andronicum facit.

Ad impetigines. CCXLIX.

AD impetigines uua aminea, quæ sic dicitur, bene facit. Est autem ruberrima, & in uepibus nascitur. qua fricari oportet impetiginem, quoad curetur, & non appareat: hoc autem diebus sit paucis.

Ad suggillationes. CCL.

Benefacit huius radicis recentis succus, ad suggillationes & liuores perunctus. Scabiem tollit sulphur nigrum oleo mixtum communi, atque in cerati spissitudinem redactum. Hoc etiam lepram, & quam Elephantiam dicunt, sanat: & omnia quæ efferuescunt per se, cum inueterauerint.

Ad scabiem. CCLI.

AD scabiem halica ex aceto macerata, & trita benefacit, exiguo thure adiecto. Item picis liquidæ libra, ceræ ✕ P. semis, sulphuris uiui P. sextans, aluminis filifi ✕ P. unius.

Benefacit oliuæ æthiopicæ commi, quod Græce *ἐλιά*: *αἰθιοπία*, *δακρυόν* uocant, aceto dilutum. Item falcis libri ex aceto costi, atque ita triti, & impositi, tollunt scabiem. Facit & eiusdem cinis ex aceto ad scabiem. Prodest & farina hordeacea cocta ex posca, si tenerum corpus erit: uel ex aceto, si durum, per dies quatuor aut quinque: deinde ceratum ex rosâ adiecta cerussa, imponere oportet, donec cicatrix ducatur.

FACIT bene & hæc compositio: Thuris masculi pond. triens, sulphuris P. uncia, caparum pond. sextans, ruminis erraticæ radices aceto quoque tritæ P. —. Omnia teruntur: miscetur aceto quod satis erit, id est, dum mellis crassi habeat spissitudinem. Cum opus est, scabiem nitro ex aceto locus fricatur diutius & pressius, deinde hoc medicamentum superlinitur.

ALIA compositio ad idem: Scammoniæ ✕ P. trium, myrrhæ ✕ P. unius, æris floris ✕ P. unius, astule regie, quam *ασφθάλιον* Græci dicunt, radicis ✕ P. duum, glutinis taurini ✕ P. II. nitræ ✕ P. I. & uictoriati. Teruntur omnia aceto præter gluten, hoc enim pridie maceratum ceteris iam tritis miscetur. Cum opus autem est, ante nitro & aceto locus exasperatur, deinde hoc oblinitur.

V T consummetur liber, malagmata, & acopa adijciemus.

Genera malagmatorum ad omnem corporis ualetudinem. CCLV.

MALAGMA ad *αποδοστρον*, id est cum ceruix reflexa est in posteriorem partem, aut rigida cum intensione oculorum & maxillarum. Facit & ad *κλιμάν αστρον*, cum in utramlibet partem deprauiata est facies. Idem ad omnem tensionem, & contractionem neruorum, & ligationem, *αγκυλάν* quod Græci uocant. Item ad dolorem omnis partis, quamuis ueterem. Bdellij ✕ P. XVI. opoponacis ✕ P. VIII. galbani ✕ P. VIII. adipis uitulini ✕ P. XVI. piperis grana numero C LX. ammoniaci guttæ ✕ P. octo, cachryos ✕ P. octo, iris ✕ P. XVI. ceræ ✕ P. LV. terebinthinæ ✕ P. L. Arida quæ sunt, cõtunduntur, cribrantur: succu habentia, cum resina subinde admixta cõtunduntur, cera in frusta concisa

concisa aqua feruenti demittitur, & subacta manibus miscetur ceteris in pilam. Oportet autem pilam ligneum frequenter cypreo oleo perungere. Hoc malagma cypreo oleo liquefactum acopi usum præstat.

Malagma alterum, stomachum, aluum, intestina soluta habentibus & cholericis prodest. Confirmat omnem partem & adstringit, quæ hæc desiderat. Aluminis filifi ✕ pond. sex, rus syriaci ✕ pond. sex, gallæ ✕ pond. sex, acaciæ ✕ pond. sex, ceræ ✕ pond. XL. picis spanæ ✕ pond. XL. olei melini aut rosæ ✕ pond. trientem. Acacia uino exiguo macerata teritur: cera & pix oleo alterutro mixta inferuescunt, quibus temperatis adijciuntur cribrata sicca: ijs acacia miscetur, atque in unum omnia subiguntur.

Malagma pectoris & lateris dolorem, & quidquid ex perfrictione est, bene calfacit. Idem ad omnem dolorem prodest. Sanfuci contusi sextarius unus, iris contuse sextarij. XV. cyperi contusi sextarius unus, resinæ terebinthinæ pond. bes, ceræ pond. quadrans, olei cyperi pond. felibra, uini aminei sextarius unus. In uino arida confusa macerantur una nocte & die: oleo, cera, & resina liquefiunt: deinde superfunduntur uino, miscentur manibus. Hoc medicamentum efficacius est secundo, post dies triginta efficacius prodest: initio enim humidum ualde est, & uix inlitum remanet.

Malagma ad omnem dolorem, præcipue iecinoris. Spicæ nardi ✕ pond. V. celticæ, id est, saliuicæ ✕ pond. X. iris ✕ pond. VIII. melliloti, quod à nobis fertula campana dicitur ✕ pond. XXV. cyperi ✕ pond. VIII. ammoniaci thymiamatis ✕ pond. VIII. cardamomi ✕ pond. VII. croci ✕ pond. duum, uini falerni sextarius unus. In hoc omnia supra scripta confusa uno die & nocte macerantur, præter ammoniacum: hoc enim aceto diluere oportet, & quasi ceratum facere: postea ceræ pond. duas bes & resinæ frictæ pond. III. rosæ P. libra, leuia sunt & refrigerata, quæ rosæ & ceteris miscentur. Hoc & ad præcordiorum tensionem benefacit, & uescit dolorem.

Malagma ad lienosos & ad iecinoris dolorem. Ammoniaci guttæ P. I. ceræ pond. I. & sextans. Ammoniacum ex aceto teritur, admixto crocomagmate quantum colorare possit, ammoniacum quod teritur usque dum leuefactum mellis crassi habeat spissitudinem: postea cera liquefacta, rosa adijcitur mortario, & bene pastillo mixta, manibus utraque subiguntur. Facit hoc malagma ad luxum, & ad capitis dolorem fronti superpositum.

Malagma ad præcordiorum tensionem, uentris, stomachi duritiem cum dolore. Item ad iecur & lienem prodest. Ceræ ✕ P. quinquaginta, ammoniaci guttæ ✕ P. L. iris ✕ P. XXV. panacis ✕ P. XX. anesi ✕ P. XXV. nitræ ✕ P. XXV. adipis taurini ✕ P. XXV. foeni græci feminis ✕ P. XXV. resinæ terebinthinæ ✕ P. L. acetum nocte sextarius unus, mellis P. triens. Melaceto diluendum est, atque arida omnia his maceranda die ac nocte, ceram, terebinthinam, adipem liquefactam in unum cæteris miscere oportet, & manibus subigere.

Malagma ad lienosos. CCLXI.

Myrobalani ✕ P. L. aphronitri ✕ P. XXX. capparidis radicis ✕ P. XX. cardamomi ✕ P. XXV. ammoniaci guttæ ✕ P. XXX. ceræ P. felibra, irini olei P. felibra. Cera irino soluitur, quibus ammoniacum aceto dilutum miscetur, & postea arida quæ sunt commiscentur.

Malagma ad omnem dolorem ueterem, & qualibet causa factum, præcipue ad lumborum dolorem, qui ante leniter scarisiant. Recipit hæc: bdellij P. trientem, styracis P. trientem, hyssopi P. trientem, ammoniaci P. trientem, piperis albi P. trientem, thuris P. trientem, baccae lauri aridæ P. duo, terebinthinæ P. trientem, opoponacis P. trientem, adipis taurini P. trientem, medullæ ceruinæ P. trientem, propolis P. felibræ, olei ueteris P. libram, ceræ P. duo thuris pollinis P. libram. Oleum, cera, resina, propolis liquefiunt: deinde thuris pollinis P. superius dictum adijcitur, & cætera minutatim, uel in unum confusa, opoponacem oleo diluere oportet.

Malagma quod discutit strumas, parotidas, panum, quod Græci *φυελλον* uocant. Idem omnem futuram suppurationem dissipat, factam aperit. Facit & ad dolorem articulamentorum, uel cuiuslibet partis: præcipue ad lumborum dolorem, atque inflationem stomachi uel coli. Picis hispanæ, aphronitri, resinæ pituinæ, ceræ, laurus baccharum, singulorum ✕ P. XXXV. adipis taurini ✕ P. XV. ammoniaci guttæ ✕ pond. iris Illyricæ ✕ pond. XV. galbani ✕ pond. XII. piperis albi ✕ pond. XV. Quæ debent liquefieri, soluuntur igne & oleo, cætera confusa temperatis asperguntur: ultimo loco tepente medicamento laurus bacca miscetur.

Malagma ad omnem dolorem corporis articulorum. Facit & ad podagram. Idem discutit uomicas, aut aperit, præcipue in pectore & interaneis. Prodest & lumborum doloribus. Ceræ ✕ P. VIII. ammoniaci ✕ pond. X. bdellij ✕ pond. X. iris ✕ pond. VI. galbani ✕ pond. III. terebinthinæ ✕ pond. V. Contunduntur ordine quo scripta sunt, pilo ligneo, cyprino oleo quod in uino subsidet, peruncto: cera in aquam feruentem in minimas partes concisa dimittitur, & subacta manibus in pilam conijcitur.

Malagma item ad contusionem lateris. Idem facit ad suspectas uomicas aut iam factas. Præterea ad iecinoris, præcordiorum duritiem uel dolorem benefacit. Proderit & in omni loco dolenti impositum Cyperi, ammoniaci guttæ, cardamomi, bdellij, thuris, resinæ terebinthinæ, singulorum pond. bes: thus & bdellium macerantur pridie uini hemina una: cætera contunduntur, ceræ pond. libra & triens, & olei cyprini sextarius unus cum terebinthina liquefiunt, ceterisque commiscentur. Quidam adijciunt myrrhæ partem, croci partem sextantem, cinnamomi partem sextantem.

Malagma ad luxum, contusum, canis morsum, parotidas, strumas, podagram: Cerę pond. duo, resinę frictę pond. duo, picis hispanę pond. tria, ammoniaci pon. librā, thuris pollinis pond. semis, galbani pond. semis, aceti sextarios duos. Ammoniacum tritum cum aceto soluitur igne: deinde refina, cera, pond. IX. adijcitur, & coquitur usque dum spissetur: postea thus admiscetur. Vbi emplastri habuerit temperamentum, medicamentum tepenti galbano adijcitur. CCLXVII.

Malagma ad podagram, & omnem dolorem & tensionem neruorum, recipit hęc: ammoniaci gut tę pond. I. cerę pond. I. axungię ueteris selibram, olei ueteris pond. trientem, olei cedrini pond. unciam, rosę pond. sextantem, cyprini pond. sextantem, croci pond. sextantem, asij lapidis pondo unciam, myrrhę pond. unciam, aphonitri pond. semunciam. Patella noua liquefit axungia, cera cum oleo uetere: quibus adijcitur ammoniacum tritum, & mouetur usque dum soluiatur: postea oleum cyprinum, rosa, & cedria in unum miscentur: & tunc subducitur flamma, ne feruescat medicamentum: secundum quę adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrrha trita per se aspergitur, ultimum nitrum, & assus lapis fœnicio inducitur.

Acopi genera & compositiones.

CCLXVIII.

Acopum ad perfrictionem, lassitudinem, tensionem neruorum. Idem hyeme non patitur perfrigescere artus: hoc Augusta utebatur. Sanfuci floris sextarium unum, fœnigręci sextarium unum, ros-marini foliorum sextarium unum, uini falerni congium, olei ueriazri sextarios quinque. Pręter oleum omnia in unum triduo macerare oportebit, quarto die oleum adijcere, & coquere in pruna non acri medicamentum, donec uinum consumatur: postea recolare per linteum duplex oleum, cui adhuc calenti cerę ponticę bellem miscere. Reponitur medicamentum siccili uel stagneo uase. CCLXIX.

Acopum quod per uindemiam componitur, antequam mustum defuerit: musti recentis congij quinque, in hoc & olei ueriazri P. L. macerantur: res quę infra scriptę sunt contusę, & percribratę grandioribus foraminibus cribri. Iris illyrica * P. XL. cyperi * P. XL. fœnigręci * P. XL. pipēris nigri P. XL. xylobalsami * P. XL. calami odorati quo unguentarij utuntur * P. LXXX. spathę qua unguentarij utuntur * P. LXXX. sçœni * P. LXXX. saluincę * P. LXXX. castę nigre * P. XXIII. cardamomi * P. XXVIII. styracis * P. XXIII. costi * P. XXVIII. myrrhę amineę * P. XXII. castę daphnidis * P. XXIII. fertulę campanę * P. XIII. aspalathi * P. XL. Hęc cū multo & oleo macerantur uase stagneo aut siccili per diestriginta. Oportet autem uas bene clausum & alligatum diebus his soluere, inuisere omnia: deinde rursus operire & signare ne uires euanescant: post dies triginta conijciuntur macerata: deinde oleum purum excipietur, quod reponitur siccili uase: cuius oleaminis uires ad omnem contractionem neruorum tantę sunt, ut sit uix credibile. CCLXX.

Acopum ad perfrictionem, lassitudinem, neruorum dolorem, grauioris odoris (superiores enim boni sunt odoris) Ammoniaci guttę * P. XV. galbani * P. III. resinę terebinthinę * P. LVI. cerę * P. XXVIII. mellis * P. rrięs, olei ueteris sextarius unus, hyssopi P. uncia, medullę ceruinę pōd. uncia, opopanax * pond. VI. Sunt qui hunc non adijciunt. Ceram, oleum, terebinthinam liquefacere oportet, deinde cętera adijcere, nouissimum ammoniacum tritum curiose. Hoc qui perunctus erit, etiā a serpentetutus erit. CCLXXI.

Acopum, quo fere Augusta & Antonia usę sunt, facit ad perfrictiones & neruorum dolorē. Idem perunctum non patitur perfrigescere artus, & refrigeratos calfacit. Componitur hyeme hoc modo: Sumere oportet adipis porcine sterilis trepondo, uel anseris adipis idem pondus: deinde aqua frigida bene lauare, atque in nouo uase adijcere uini ueteris congium unum, aut sextarios tres non nimis contusa pōderis huius. Xylocinnami pond. quadrantem, cardamomi pond. quadrantem, cyperi pond. quadrantē, sçœni pon. quadrantem, rosę aridę foliorum pond. unciam, fertulę campanę coronas decem. Hęc omnia inferuescunt super carbones, deinde perfrigerata eodem cacabo reponuntur: posteroque & tertio die cum inferuescunt, reconduntur, quę eodem modo die rursus recalsiunt, & colantur per linteum, uel ex iunco factum de industria colum: uinum atque adeps quę superest in nouo uase conijcitur: deinde cum gelauerit se adeps, oportebit fundum cacabi perforare, & uinum omne emittēre, atque in priorem cacabum adipem eandem conijcere, & uini eiusdem recentis eandem mensuram adijcere, resque non nimis contusas nec cribratas. Nardi syriacę spicę pond. sextantem, saluincę pond. sextantem, amomi pond. quadrantem, castę pond. quadrantem, myrrhę pond. trientem, cumami pond. trientem, rosę aridę foliorum pond. sextantem. Deinde semel mane, & in nocte semel inferuescere oportet: idem in postero die cum inferuescēta fuerint, percolanda erunt, in cacabum priorem perfusum: sed ante diligenter & spisse obturatum: atque ubi se congelauerit adeps, extrahendum erit spissamentum, quod cum uinu omne fluxerit, quod superest adijce. Vase stagneo uino, uel pluribus, diligenter operto & adplumbato reponitur.

PERORATIO OPERIS.

H ARVM compositionum (si qua fides est) ipse composui plurimas, & ad ea quę scripta sunt facienti scio paucas: sed ualde paucas ab amicis, quibus eque ac mihi credo, acceptas adieci: quas cum iureiurando adfirmauerunt sese ipsos expertos esse, ut benefacientes scire ad uita quę scripta sunt. Illud autem te meminisse oportet, mi Calliste, quod initio dixi, eadem medicamenta

medicamenta in iisdem uitijs interim melius, deterius uel respondere: propter corporum uarietatem, differentiamque ætatum, temporum, aut locorum. Eadem enim res non dissimiliter dispositis corporibus, non possunt eosdem effectus exhibere. Sed adfirmo eę magna parte prosperos euentus (si quando opus fuerit) has compositiones habituras.

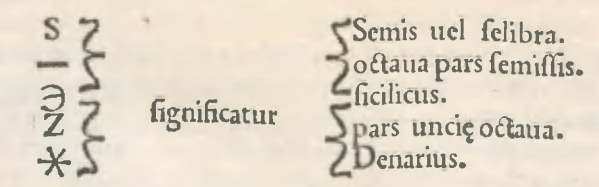
Scribonij Largi de Compositione medicamentorum libri finis.

QUONIAM HOC IN SCRIBONII LIBRO frequens est ponderum mentio, non ab re fuerit pauca hęc subijcere.

PONDERA.

Duodecima pars assis	Vncia.
Sextans	Vncię duę.
Quadrans	Vncię tres.
Triens	Vncię quatuor.
Quicunx	Vncię quinque.
Semis, quę & selibra dicitur,	Vncię sex.
Septunx	Vncię septem.
Bes	Vncię octo.
Dodrans	Vncię nouem.
Dextans	Vncię decem.
Deunx	Vncię undecim.
As	Libra, uncię duodecim.
Pondo duo	Librę duę,
Trepondo	Librę tres.
Sicilicum faciunt drachmę duę.	
Sextulas senas habet uncia.	
Duella sextulę duę uocantur.	
Sescuncia	Vncia una & semis.
Semuncia	Vncia semis.

HORVM PONDERVM QVAEDAM APVD VETERES INVENTVNTVR NOTAE.

Victoriatius, argenteus erat nummus, uictorię nota signatus: pro quo in compositionibus a Scribonio relatis, Galenus duos obolos ponit, hoc est, scrupulum. Sestertius & ipse argenteus nummus erat, duos asses & semissem ualens.

MENSURAE.

Ligula cochlearis est mensura. Cyathus, Plinio auctore, pendet per se drachmas decem. Sescuicyathus acetabulum implet. Acetabulum eidem Plinio heminę quarta pars est. Hemina sex impletur cyathis. Dimidium sextarij hemina est. Congius senos capit sextarios, ut Amphora octo Congios. Duplex Amphora Modius est.

SORANI EPHESII VETVSTIS
SIMI ARCHIATRI ET PERIPATETICI,

IN ARTIS MEDENDI ISAGOGEN

PRAEFATIO.

Qui primi medicinae auctores.

MEDICINAM quidem inuenit Apollo, amplificauit Aesculapius, perfecit Hippocrates: quem mihi hominis ducem, & iudicem omnium causarum & quaestionum oportet accipere, tanquam parentem & inuentorem omnium bonorum operum, per quem Logica nobis, iuxta rationem, est facta traditio, & tanquam uisibilis facta doctrina, ut per eam meliores fiant & acutiores, qui introducuntur ad Medicinam, quos Graeci *ισογομείους* appellant. Et propterea incipientibus discere medicam artem, exordiar dicere qui sit optimus modus doctrinae, atque de apta etate introducendi, deque studio, & eius moribus: deinde artem, postea speciatim de ipsa Medicina. Modos in aphorismis reperies quatuor, Intellectualem, complexiuum, diuisibilem, & definitiuum. Intellectualis dicitur, eo quod intellectu, id est contemplatione tam uirorum quam mulierum aegritudines exequitur & considerat. Complexiuus, quod omnia complectatur, id est comprehendat, nihilque intactum relinquat. Diuisibilis, eo quod corpus humanum per partes diuidat, earumque aegritudines particulatim declarat. Definitiuus, quod cuncta definiat, recteque determinet.

Nos uero in hoc opere magis definitiuo utimur (licet ab alijs non simus extorres) quippe quia optimus is est modus introducendi. Ceteraque breuiter cuncta definit, recteque determinat, nihil relinquit, unde quasi renumerare possit. Ne tamen animus lectoris incaute ingrediatur, & sequentia operis iudicet, non te lateat quod modum tractatus qui dam praecedat prooemialis, qui uere introductorius breuis habendus est. Est autem duplex: partim de eo qui sumit artem, partim de arte. Nos Platonem imitant, quae sequuntur iungamus. Ait enim Plato, de omnibus que in tra-

ctatu innuuntur, eum posse discere, qui peritiam habet earum rerum de quibus queritur.

159
SORANI EPHESII INSIGNIS
PERIPATETICI, ET VETVSTISSIMI AR-

CHIATRI IN ARTEM MEDENDI

ISAGOGE SALVBERRIMA.

Tyro medicae artis qualis esse oporteat. Caput I.

ASTVTIA ueterum in opusculis librorum diuersa posuit principia: Nos tamen principium sumimus ab eo qui imbui arti medicinae inchoat. Sit autem etate quidem illa, ex qua maxime e paruis homines transeunt ad magnitudinem, quod est in annos undecim. Haec enim etas est apta ad sumendam sanctam artem medicinae: corporis autem magnitudinem talem habeat, ut neque pinguis sit neque breuis admodum: & ut iuuentutem liberaliter agat, & senectutem utilem atque facilem ducat: natura & animo sit studiosus, & ingeniosus quidem & acutus, ut citius intelligat, & docibilis sit: fortis autem, ut possit per diem labores sustinere: quoniam undique horrenda & tanquam insuauia, & alienos casus suas facit esse tristitias. Disciplinarum autem, & uirtutum ceterarum, minime sit expertus. sed & circa mores habeat diligentiam: iuxta enim Erasistratum, felicissimum quidem est, ubi utraque res conueniunt, ubi & in arte sit perfectus, & moribus sit optimus. Si autem unum de duobus defuerit, melius etiam uideatur, esse bonum, quam artificem perfectum, mores habentem malos, & improbum esse: modesti siquidem mores quod in arte deest, honestate repensare uidentur. Culpa autem morum, artem perfectam corrumpere atque improbare potest. Ne enim & naturae rerum scientiam habeat, ut omnino huius rei non expertus esse uideatur. His igitur omnibus ornatus esse debet, qui medicinae tam arduam artem auspicaturus est.

De iuramento medici. Cap. I I.

CVRARE etiam debet, qui artem medicam, & naturae scientiam uult inchoare, ne ab errore quenquam alicuius laedat effectus. Ea itaque ratione per sacramentum iuramenti sumat doctrinam, Grammaticam, Rhetoricam, Arithmeticam. Astrorum quoque ratio sumenda est, ut cognoscat eorum ortus, & occasus & motus, & tempora anni: quia cum ipsis & nostra corpora permutantur, & eorum mobilitate & perturbatione aegritudines in hominibus commouentur.

Qualis esse debeat medicus. Cap. I I I.

PERSPICIAMVS autem qualem oporteat esse medicum. Sit ergo moribus ornatus & modestus, cum decenti ac debita honestate. nec desit ei sanctitas, nec sit superbus, sed pauperes & diuites, seruos & liberos pariter curet. Vna enim apud omnes est medicina. Mercedem siquidem detur, accipiantur & non recusentur: si autem non dentur, non exigantur, quia quantum quisque dederit, non potest ulla exaequare mercede beneficia medicinae. Domos autem quas ingreditur, ita ingrediatur, ut ante oculos habeat curam tantummodo laborantis. Memor etiam sit iuramenti Hippocratis, ut ab omni culpa se abtineat, maxime a uenereo & corruptibili actu. Ea quae in domibus aguntur & dicuntur, tanquam mysteria celanda existimet. Sic enim sibi & arti ampliorem laudem acquirat. Habeat etiam digitorum elegantiam & subtilitatem, ut suauis omnibus uideatur, & in tangendo subtilior appareat: haec enim & ipse Hippocrates dixit. Nihilominus autem sit & in fabulis iucundus, & non sit expertus philosophiae. Sit etiam modestus moribus, ut utraque res conueniant simul sibi, cum artis perfectione, quantum possibile est, & bonitas morum.

Quod operatio, medici peritiam aut imperitiam prodit. Cap. I I I I.

FACIAMVS autem initium a quodam exemplo. Communiter contendunt & luctantur homines, cum aliqua necessitas impulerit, & qui didicerunt, & qui non studuerunt: sed statim ipsis motibus comprobantur hi qui didicerunt, maxime si facere non recusant. Simili modo medicinam quam plurimi tractant. Denique aut succum ptisanam, aut melicraton, & qui non sunt medici, dare possunt (quoniam ipsa natura interdum indoctis etiam peritorum tribuit efficaciam) Sed ipsa operatio, & ipsius rei honesta tractatio longe in eo apparet qui peritus est, & facile improbat imperitum. Hippocrates quoque ait: Medici quidem fama multi, sed opere ualde pauci. Honestate autem opus ipsum tractabitur tribus modis, ut praescientes scilicet eorum causas qui omnino a uitijs oppressi sunt, & nullo modo curari possunt, minime suscipiamus. Aut eos suscipiamus in quibus ualida natura non nimis est praecipitata humoribus: aut ea quae facimus, eo ordine faciamus, ut ad solam utilitatem, totam operis efficaciam diri-

gamus. Quapropter & libri eius tripartitam habent doctrinam, & in primis σωπτικὴν positam. Aptissima quippe omnium synoptica est inspectio uel uitiorum probatio, qua dignoscitur quid in arte existat bonum. Nam quod omnes sanos facere non possumus, minime & hoc uitium arti attribuitur, omnibus quidem auxiliari non datur. Præscientia tamen prædicendi futura, puram fidem tribuit, ut merito credantur nobis ægrotantium corpora. Vult enim Hippocrates, & præterita medicos cognoscere, & præsentia scire, & futura prædicere. Nec minus etiam cautissime agendum est. Ne præsumamus eum qui deficit uiribus, quique ad desperationem uenit, fecare: uel poteris eis dare potionem aut somnum, aut uentris purgationem. Nec aliqua res agenda est, quæ ad mortis causam ex potionis occasione transferri uideatur. Similiter nec ossa secemus, nec ἀποσπιν faciamus, nec aliud quidquam quod non naturaliter permittitur, pro utilitate fieri posse. Multos enim initiantes, medicamini uidemus fidem credere, & in mala opinione apud omnium ora uersari, quod dederint quidem potionem somnij causa, uel alterius cuiusque rei. sed ob imperitiam inspectionis maximum intulerunt periculum, & fidei suæ certas partes medicinæ plurimum derogatum est. quoniam mortis euentus non iuxta rationem potionis, sed propter uires defectas contingit. Rectissimum ergo est, huiusmodi homines qui defecti sunt uiribus, non quidem deferendo existimare, sed alijs medicinalibus rebus curare, quæ in culpam uenire non possunt, ut & artis humanitas & perseverans medici peritia possit stare. Qui autem uult nostram artem discere optime, is debet uniuscuiusque rei doctrinam & corporum naturam, & singularium partium operationem cognoscere. Qui autem non ita doctus est, sed experientiam tantum sine aliqua ratione exercuerit, & inhoneste artis professionem risui dedit, & sine doctrina rationabili egerit, alienum medicinæ opus adhibere uidetur, quantum ad ipsam artem spectat. Vbi enim ratione diiudicat, necesse est eum ad incommoda pergere, qui sola experientia sui aliqua ratione utitur. Ratio enim breuiter ad utilitatem perducit, & tanquam cæcam imperitiam, id est experientiam ducit. Quemadmodum etiam doctrinam percipimus, dicendum existimo.

De quatuor anni temporibus. Cap. V.

QUATVOR tempora hæc sunt quatuor elementa. Sicut corpus hominis in quatuor partes diuidimus, ita & anni circuli erit nobis quadripartita diuisio. Phlegma in capite, sanguis in pectore, cholera rubea in uentre, cholera nigra in uesica: hæc omnia crescunt suis temporibus. Sanguis crescit uerno tempore, hoc est primo uere, cholera rubea in æstate, nigra autem & phlegma in hyeme. Si omnia infra dicta tempore suo adhibueris, incolumis perseverabis, nec medicis indigebis.

De uictus ratione quolibet anni tempore utili, hyemisq; inceptio & fine.

Scimus autem & quando & qui humores in hominibus crescunt. hyemis tempore ex die VIII. Idus Nouembris usque in VIII. Idus Februarij phlegma crescit, ex qua nascitur catarrhus, destillatio uuæ, tussis plurima, punctio laterum. Oportet ergo uti calidis & plenioribus cibis, sinapi, apio, eruca, pipere, agrimonia plurima. Confert corporis exercitatio, meracum bibere, raroque lauare, caput sine intermissione purgare, ueneri denique non parcas.

Veris.

Ver incipit ab VIII. Idus Februarij usque in VIII. Idus Maij. hoc tempore crescit sanguis, & febres, & humores dulces. Oportet uti rebus frigidis, amaris, & siccis, & quæ uentrem soluant, minimum ieiunare, assidue laborare, tepidum bibere oportet.

Æstatis.

Æstas incipit ab VIII. Idus Maij usque in VIII. Augusti. hoc tempore nutriuntur cholera rubea, quæ facit febres acutas, caufon, synochus tertiaris. Utendum ergo rebus frigidis, nimis dulcibus & suauibus, & bene olentibus, quæ facile digestionem admittant, frigidum bibere & aquosum oportet, cum uenere coitum non facere ex toto, quia & uirtus uiri minuitur, & stomachi dolor, ac debilitas & tremor totius accidit corporis, ieiunia minime exequaris.

Autumni.

Autumnus incipit ab VIII. Idus Augusti usque in VIII. Idus Nouembris. hoc tempore nutritur cholera melina, ex qua nascitur pituita stomachi, typicas facit febres & acutas, nigrum sel augetur, uenis crassitudo consequitur. Oportet uentrem purgare, & detrahare humores, & uti rebus relaxatorijs, sæpe uomitum prouocare, minime ieiunare, à uenere quoque & frigida abstinere. His omnibus suis temporibus utere, & per totum annum integram salutem transibis sine auxilio medicorum.

De humoribus.

Nunc uideamus de unoquoque humore, ut in humano corpore fieri uel generari habeant, uel qui hominem reddant. Corpus enim rationabiliter ex quatuor constat humoribus, scilicet, sanguine, phlegmate, & utraque cholera, quæ dominantur in suis locis. Sanguinis uirtus est circa cor, cholera rubea dominantur in dextro latere, in epate, quod iecur uocamus. Cholera uero nigra in sinistro latere est, scilicet in liene, quod Græce σπλιν appellatur. Phlegmatis autem alia pars in capite, alia in stomacho est. Sanguis calidus & humidus est & dulcis. Cholera rubea amara & uiridis & sicca est. Cholera nigra acida & sicca & frigida. Phlegma frigidum & humidum, colore millinum. Hæc omnia in suis temporibus, ut denotatur superius, crescunt, & dominantur siue per diem uel noctem. Sanguis dominantur ab hora noctis nona usque

na usque in horam diei tertiam. Cholera rubea ab hora diei tertia usque in horam nonam diei. Cholera nigra ab hora die nona usque in horam tertiam noctis. Phlegma ab hora noctis tertia usque ad horam noctis nonam.

Emunctoria humorum & ætates.

Hi etiam hñt respiraciones p singulas corporis partes. Sanguis p nares, Cholera rubea p aures, Cholera nigra p oculos, Phlegma p os & nares. Hi quatuor humores p quatuor dominantur ætates. Phlegma cū parte sanguinis in pueris dominantur usque in annū 14. Exinde cholera rubea dominantur cū parte sanguinis usque in 35. uel 4. dein à quadragesimo quarto uel trigesimo quinto anno maxima pars sanguinis dominantur cum cholera nigra usque ad suam ætatem. Tabes etiam faciunt in unoquoque homine, & mores. Sanguis facit pueros moderatos, blandos & formosos. Cholera rubea facit iracundos, acutos, ingeniosos, & leues, macilentos, & multum comedentes, cito digerentes & uentres solubiles. Phlegma facit corpora composita, uigilantes, & intra se cogitantes, canos cito producentes. Cholera nigra facit subdolos, auaros, & perfidos, tristes, somniculosos, inuidiosos, & timidos: qui habent uirtutem calidā, dominantur in superiori parte: qui uero frigidam, in inferiori. Hi uero quatuor humores pulsus habēt suos. Sanguis facit pulsus plenum & æqualem, & humidum. Cholera rubea citatum & tenuem, tardum, & segnem. Cholera nigra tenuiorem, asperum, percutientem. Phlegma facit pulsus minus plenum, humidū & æqualem. Isti humores sine se esse non possunt, sed in omnibus habentur ætatibus. Si unus ex his minuitur aut decrescit, longam facit ægritudinem. Simili modo si quis augmentare & excedere cœperit, ad longam ægritudinem perducit, si imperitum medicum habuerit, qui non intelligat ex quo humore fiat ægritudo. Scias autem Mecœnas, quod si fuerit per culpam sanguinis ægritudo, succurrere debes frigidis cibis & acidis & siccis, quia sanguis calidus & humidus est & dulcis. Si ex cholera rubea est, da ei frigidum & humidum & dulce, quia cholera rubea, amara & ignea est. Si ex cholera nigra, da ei calidum & humidum & dulce, quia cholera nigra est acris & frigida. Si ex phlegmate nata est ægritudo, da ei assidue dulce & siccum & calidum, quia phlegma frigidum & humidum & salsum est. Et cum hoc factum fuerit, perduces ad propriam sanitatem ægrotum. Si uero facilius commodis fruamur, & incommoda uitemus, percurrentia uitia in signis naturalibus cognoscamus, cogita quod mortifera emendemus.

Quibus uitij caput obnoxium. Cap. VI.

NAM quasi uertigo & tenebræ caput adtentant. Solent etiam illud uarij dolores attingere. Supercilia prægrauantur, aut tempora pulsibus micant, aut oculi mane lachrymis fluunt, aut caligo impedit uisum, aut sonant aures. Quando ergo aliquid tale sentitur, caput purgare debet, sed leuiter, aliquo grauiore medicamine, origano uidelicet Indico, id est de India: & hyssopo coma in mulla cum melle lentissimo debet infundi. Cumque illa fecerit succum, ex eo ad dimidium hemina in uino oportet sereno & calido die ieiunum gargarizare & expuere. Qui hæc facere neglexerit, huiusmodi incommodis subiacebit. Grauat auditus, & interiore aurium parte humor erumpit. Fit creber motus & sonitus, inde lipitudines, & diuersa oculorum uitia: inde ulcera & alopecia capitis, & fluenta capillorum. Inde scrophulæ, quas Græci χυρδῶν uocant. Inde suffocationes, inde uua stillat, qui morbus plurimos excitat: in de dentium dolor & cruciatus.

De pectoris dolore & curatione. Cap. VII.

SI uero à pectore incommodum surgit, solet his agnosci indicij. Primum capitis & pectoris sudor existit. Fit quasi crassior & plenior lingua: salua amara & salsa sentitur. Scapulæ & latera grauantur, oscitatur assidue, tremor interduo brachia & manus. Interpellat etiam sicca tussis. Nocte sentitur, & experti à somno, mens tristis & nubila est post soporem. Algor pectus infestat. Contra hoc ergo tale remedium succurrit. Si quis post cœnam plenus, cibum & potum maxime dulcem uomat, ut materiam simul phlegmatis & fellis amittat: sed sic, ut ante raphani radices minutas edat. Idem nasturtium & sinapi folia terna atque herbæ rutæ pariter trita sumenda accipiat. Deinde aquam tepidam superbibat, & sic prouocet uomitum. Tunc ille humor noxius, qui uel amarus uel saluus sentitur, reiectus plurimum subleuat. Certe si non potest uomere. Ne stomachus lædatur ieiunet die tota, & si necesse fuerit & alia, usque dum humores malos conficiat: quia assidue uomendo, solet stomachus corrumpi. Qui autem ista contempserit, his morbis obnoxius erit, aut melancholicus erit, aut lateris dextri doloribus uexabitur, aut grauedine somni opprimetur.

De uentre. Cap. VIII.

HAEC signa præmittit. Venter ipsius torquetur & corruptione ciborum cum potu eijsit escam. Genua deficiunt. Corpus omne adgrauatur & dolet. Crura torpescunt, & occulta febris grassatur. His ergo significationibus sic oportet occurrere, ut uenter ipse molliatur. Salubre est autem, si lappatij foliorum in aqua decoctorum succus bibatur, uel ipsa ut holus in cibo sæpe sumatur. Nam & mercurialis herba ad eum modum decocta si bibatur, plurimum iuuat. Similiter & cauliculas brassicæ in aqua coctas, ad

Humores singuli in
suis locis & distinetur
temporibus dominantur
et quomodo.

dito melle & sale : & decoctionem eius usque ad heminam unam, utilissimū est bibere ieiuno , temperato cum uino . Qui hoc adhibere cessauerit, aut ciliacus sit , aut uentris resolutione lædetur . Inde dysenterici , inde sciatici, inde podagrici, inde coxæ dolor, inde morbus articulorum, inde hæmorrhoides circa anū , quæ ex uentris uitio erumpunt .

De uitij uesicæ . Cap. I X .

C V M uero ex uesica imminet morbus, nec minus ipsa solet iisdem nunciari indicijs . nam multa sentitur inflammatio, & frequenter uentris uentus emittitur rufatu, color pallet atque grauatur, urina fit sordida & liuida, & uix exit . His cognitis talis erit medela : Fœniculi & apij radices in uino albo atque odorato madefacias . & ex eodē uino cyathos duos, tantundem aquæ calidæ misces, & ieiuno potui dabis . Quod si hoc non fecerit , obnoxius erit hydropisi .

Notæ lapidis in uesica .

Signa eorum qui lapidem in uesica habent . Natura eorum subtumida est, pruriginem patiuntur in ano , & mingere non possunt : nascitur hac causa infantibus magis quam iuuenibus , qui minores lapides mingunt .

Cura .

Sumito petroselini semen, apij semen, betonicæ radicem, saxifragiæ, zinziberis, ellenij radicem, siseleij, baccas lauri, urticæ maioris, semen asani, radicem spicæ, rotis marini, costi hortulani radicem, cardonis radicem, agarum, marrubium album, singulorum drachmam unam : mellis modici . tere omnia , dabisque quando febricitat mane & sero in uino .

Meientes furfures .

Sunt præterea qui furfures mingunt , qui per urinam in calice natant . signa hæc si uideris, scias lapides maiores esse in uesica . Natura eorum si fuerit manibus fricata, intus redeunt lapilli, & confectione in la bijs uesicæ fit scabies, & emittunt illos per urinam, uel furfures .

Cura .

Dulcia comedant, & lac caprinum mox multū bibant : si non februnt, caneros fluuiales comedat . Antidotum ad hæc : semen apij, cuminum melantij, siseleij æquo pondere cum lacte , mane , & mel lis cochlearia singula cōmiscet omnia calida, dabis mane ieiuno cochlearium unum, olera māducent, maluas, pastinacas, alparagos, & porros : cibi uero loco oua forbilia, & succum hordei cum dulcore & pipere quotidie accipiant , balneisque utantur .

Antidotū ad uesicæ proclusionē exploratissimū . Sume saxifragiæ, spicæ, betonicæ, squinanti, cinna mi, carpobalsami, costi, absynthij, ciceris, succi liquiritiæ, acori, hyperici, reupōtici, chamæleōtis, petroselini , dauci, ireos, opopanax, ana unciam unam, confice & utere . Item petroselini , saxifragiæ , apij simul bulliat, & sanabitur . Item saxifragiæ, azari, gummi, betonicæ, piperis, ana unciam unam, mellis libram unā, uini quantum res postulat, quæ quidem in balneo bibant .

Curatio doloris uesicæ .

Ad uesicæ dolorem cura talis est : inunge oleum rutaceum per clysteres frequenter egrotō in mare . Fœmine uero matrix infundenda erit, & extrinsecus pectinem & inguinem ex oleo cyprino calido, & cū lana succida fasciabis . Aliquando admiscebis castoreum, si forte plus calidum fieri oportet . Item clystere ex decoctione fœnugræci aut radicem maluæ cum oleo mixto & calefacto : & si uesica stricta fuerit, subtili uomento relaxare & iterum adducere oportet .

Ad frangendum lapidem succus radicis ualet .

Vesicæ uero patienti calculū, adrianum si dederis cum apozimate, radicem alexandri & seminis ozimi, aut brucine, aut plenipugilli cicerum rubeorum, curabitur . Similiter potio iustini , cum uino calido si dederis, facit . Filoanthos potio calculos frangit . Mus quoque in uesica lapidem rumpit .

Ad petrā uesicæ, saxifragia, grana solis, petroselini quinquefolij, asparagi, brucine, agrimonia, in uino coquantur, ad tertiam redeant, & postea cola, & adhibe paululum mellis, & garioffilorum unciam unam : da bibere mane tepidum quasi phialā unam . Sumito item Itafisagriæ uel saxifragiæ tapse radicem, sparagi nis radicem, petroselini, apij, piperis, singulorum unciam unam, grana solis, solidum unum, Alexandri solidum unum, leuistici solidum , mane quantum sufficit .

De his qui mēiere nequeunt .

His qui mingere non possunt, oleastri radicem, ciminumque & cepulas terito, & in oleo coquito , ac super pectinem ponito .

Item paritariam tere, & calefacta super pectinem fascia applicata mirifice confert . Pasce item hircū triennem, uel uetustiore etiam, per nouem dies, aut per mensem ad summum, de aniso, & leuistico & de folijs hederæ ac lauri, uel apio & petroselino, & postea occide in die iouis luna decurrente, & collige sanguinem eius, & sicca diligenter, ministraque drachmā unā in balneo per triduum, puluerizatum subtilissime, uel si potes cum apozimate nardi & cinnamomi, & cicadarum siccarū puluere dato, mirabiliter prodest, & cum omni celeritate lapides frāgit & expellit . Hircus uero de quo mihi iā dictum , pascatur circa cal. Augusti, uel post calendas, uel etiam ante . Item apprehende leporem in die iouis similiter luna decurrente, & occide ipsum, & eius sanguinem collige , & inuolue pellem eius in ipso sanguine, & in furnū

mitte,

mitte, uel in alium quempiam locum ut comburatur, & puluerem delicatissimum confice , & de eo commisce cum petroselini puluere , & anisi & leuistici , & utere in balneo cum uino per triduum . & fiat uaporarium siccum cum uino, & de molaribus lapidibus .

De abstinentia . Cap. X .

C V M senseris aliquod uitium corporis, statim abstineas à cibo & potu , quousque senseris febrē posse superari : & si necessitas fuerit, usque ad decimum diem semper exiguum & paruum cibum sume . & sumas ouum forbile, & succum de simplicibus & digestilibus, uinumque album ac lene parce non dilutum : & postquam senseris beneficium, postero die balneum ingredieris, & cibo firmo uel potu utaris, ut corroboret stomachum, quarum & obseruationum & refectionum rationem habendam præcipimus, ne quid omnino uitij corpori tuo accedat , sed perpetua sanitate stabilis sis totus .

De uomitu . Cap. XI .

Q V I frequenter uomunt, semper sani esse solent . Non enim modicum adiutorium sibi natura inuenit . Scimus enim, uomentes non solum choleram , sed & phlegma dolorificum mouendo euomere : unde capitis fit magna releuatio . deinde molem cibi & potus conuenit uomere , ut non plenitudo nascatur, uel corruptela . postea escas dulces sumendas & calidas propter uenas & constrictionem uentris cenfeo .

De ratione corporis uel uiscerum . Cap. XII .

N E ignorans quispiam medicus rationem organi uentris uel uiscerum, contraria adhibens homini, mortis terminum ponat , rationem ostendo . Neque enim facile potest quibuslibet causis interancorum occurrere, nisi loca & signa cognouerit . cuius organi ratio talis est . Pulmo utraque partes pectoris superiores continet , cooperiens cortices capitibus fimbriarum suarum . Stomachus autem , qui os uentris appellatur, positus est inter utraque partes hypochondriorum, id est in medio costarum mollium, utrarumque partium . Ventriculus est positus sub stomacho inter lienem & iecur . Epar uero latus dextrum tenet , & ex obliquo extenditur ad partem uentris , & cooperit uentriculum, sub se quidem habet inhaerentem uesicam fellis rufi, quod uentriculum cooperit , & cum hoc hepate calefacit . Splen uero positus est sub costis , mollis in parte sinistra . Et ideo nunc dicendæ sunt quatuor elementorum rationes , quemadmodum ex supradietis gignantur, uel ubi sedes habeant, & quid cum exuberauerint, faciant, & quemadmodum inter se mutantur . Non solum in uirtute animantium, uerum etiam & in homine, unde de quadrifide corporis elementa, hoc est fel, sanguis, humor & phlegma uires acquirant, ex quibus principia omnium causarum gignantur, quibus etiam loci sedes habeant, uel quomodo immutantur . Cuius rei ratio talis est : Ventriculus est escas omnium receptor , & totius corporis prærogator, in cuius capacitate cibus & potus mixtus conuenit : & uentriculus escas, quibus pascitur ipse, intercurrentibus uenis, hepaticis donat . Partem pinguiorem in phlegma & mysterio artis naturæ cerebello largitur , ex quo uentriculo pars quædam humoris supra scriptis neruis ac nodis aspergitur, ut possint sua queque membra implere officia . Partem tanquam hepatis condonat , ut dixi, secundo calore cum costa in sanguinem uertitur . Necessè est quod hepar aliter, ac ualet ex quo cor & uenæ sanguine implentur, cum superna tamen quendam humorem, cuius humoris renibus paruus mācus conceditur, ne abundans supradietis humor contractus, renum nodos dissoluat . Pars tamen quæ residua fuerit & superflua, hepatis, uesicæ, adueto colore , quod fel appellatur , transit ex parte uersus in choleram rufam , ex quibus coloribus operante calore & nigra cholera nasci permittit , fecisque sorditia ex sanguine & hepate uenientis partem, melancholicum faciunt humorem, partem dimittit spleni . Sed quia sunt homines imperita mente & curiosi qui forsitan dicent : quamuis quotidianarius, seu tertianarius, siue quartanarius faciat liquores, faciat uim ipsam morborū ut quotidianarius, quotidiano frigore arcetur, uel tertianarius cur intermissio die, siue quartanarius biduo interposito maxime frigore maceratur . Hæc itaque supra dicta electionis adieci, stilo conscripsi, auctoritate constructus prudentiæ medicinæ doctorū . Nā non ambigo, quenquā posse scire ex exuberatione phlegmatis quotidianarium : siue melancholia, hoc est atra bile quartanarium confici . Cuius certa ratio est, & non pene flexæ uolubilitatis habens rationem, & non difficilem sapientiam . Tunc ei intel lectus sic apparet, ut superior textus exprimit . quotidianus cibus concoctus , primo ex ipso phlegmate nascitur, & quia in decoquendo cibus non longi temporis spatium est . Ipsa quia causa quotidiani phlegmatis frigore quotidie uexantur . Ergo, ut dixi, ex cibus phlegma nascitur, & phlegmate operante secundo calore sanguis creatur . Ex quo sanguine, tertio calore instanti cholera rufa gignitur : & inde tertianarius, die interposito, frigore macerentur . Simili ratione ex cibus plegma, & ex phlegmate sanguis, & ex sanguine fel rufum, ex quarto calore decoctum cholera melina nascitur, unde fit, ut biduo interposito, quartanarius uexentur : sed simili ratione . Si curiosus quispiam requisierit, qua ratione omnis typicus prius frigus patitur, quam febrem : quia febres calidæ sunt , & res calidæ frigora facere non debent . Cuius rei talis reddenda est ratio, quia omnia suprascripta elementa nō ex suis locis per corpora effunduntur, nisi cuius exabudauerit ultra naturā una quā res abundare, ut ipsa exuberationis eā acrior calor efficitur,

x

Cum de loco suo per corpus fuerit effusus, & acrius corpus eius obrupilans alget, & tam diu pauendo, timendo patitur, quando increuerit calor ex commotione corporis, & omne quod fuerat effusum in caloribus consumitur, quod frigus recidere possit, & sic fit, ut post frigus calor dominetur, sicut superius dixi de eo cui quod perdit dies, per diem iterum acquiritur ut sit aliud quod effundatur. Similiter diem in terminum, uel biduo interpositum tertianarius uel quartanarius alimentum suum acquirat tarditate acquirendi, sicut superius demonstratum est: hæc ergo ratio diligenter est edicta, quantum arbitror, quæ res frigus facit ante calorem.

De quatuor elementis corporis, & eorundem uirtutibus. Cap. XIII.

N V N C me conuenit dicere quos morbos inferant superius memorata elementa corporis, id est phlegma, sanguis, humor, & fel. quod non profusione sermonis, sed magistra comprehensione demonstrato. Phlegma quod primo gignitur, frigidam & humidam habens uirtutem, cotidianarios ut dixi facit: & interrupto quodam humore, facit pedum tumorem: perpetuitatem corporis seruans sine ulla collectione, non ut apostematibus euenire solet. huius uero phlegmatis humor uicinumque sibi epas & stomachum & pulmones facilius lædit, & lateris exicat dolorem. rheumatismo nato, & capitis scotosin infert, & podagram, & schiam & dolores capitis commouet, & parotidas nasci permittit. Sanguis uero periculosior in finem calidiorem & humidorem habens uirtutem. Hic facit sinochos phlegmati mixtos, solas uero amicas ingerit mortes, & uite otiosæ opisthonicos & tetanicos, & emprosthonicos, & apoplexias: paralytim item & plethoricos facit. Cholera rufa calidam & siccam habet uirtutem, & tertianarios, ut dixi, facit, & caufon, & sinochos, & acriores dolores lateris commouet: uel cum torquet acrius quod phlegma facere nouit. Nam & acredine sua, exulcerando intestina, uel exurendo dysentericos efficit, & erysipelas incendit, necnon & apostemata nasci permittit. Cholera nigra, quam *μελαγχολία* uocant, id est fecem sanguinis excocti, frigidam & siccam habet uirtutem. hæc facit ictericos, & quartanarios, & uentris periculosam duritiem, & ulcera pascentia, & caneros, & ulcera iuncta cancris. Quæ quidem cholera nigra si per uomitum, aut per uentrem fuerit effusa ex ipsa exulcerationis causa tota, cum facilitate infert mortem. Melancholia autem, id est sanguis excoctus, morbum conciliat regium, uentrisque periculosam duritiem. Phlegma uero cholericis rufis mixtum, hemitritanos facit, quos tacito Galenus quotidianam & tertianam coniunctam dicit. Nam usque adeo manifestum est, ut tertiana ex cholericis rufis oriatur, & quotidiana ex phlegmate. Planetas autem appellant febres, quas non unus sed plurimi humores infestant, & ex ipsa ægritudine simili uarietate uexantur: sed omnibus quas superius memorauerim febres, non nisi die cretico medicis conuenit nosse, idque etiam clinicis, ne per ignorantiam non intelligendo contraria adhibeant, & periculum faciant mortis, seu homini uictio *μακροστυμία*, id est longam ægritudinem conciliant.

De quatuor temporibus siue latitudinibus omnium caufarum. Caput XIII.

SCIRE quoque debet medicus, quatuor esse tempora omnium caufarum, maxime febrium: nempe initium, augmentum, status, & declinatio. Quæ si non intellexerit medicus, grauiter homines lædit. Scire debet item medicus, quid in initio, quid in augmento, quid in statu, quid in declinatione debeat ægrotanti adhibere, id est in quo tempore curet, in quo cibum uel potum ministret, & in quo ab hisdem abstineat, & quando dormire æger debeat, uel in quo tempore uigilare sciat, & in quali cubiculo iaceat.

De trino uirtutum numero. Cap. XIII.

TRINA itaque ratione continetur homo, atque diuiditur. Virtus nanque animæ quæ regit totum corpus, dicitur *ζωτική, πνευματική, & ψυχική*. Zoticæ est uirtus uitalis, quæ facit uitam membris uel corpori toto, in corde consistens. Treptice est uirtus quæ partem tribuit membris corporis. Psychice sedem in capite, id est in cerebro habet, quæ sensum facit, motumque præbet, & intellectum nutrit.

De quinque sensuum claritate. Cap. XV.

NAM quatuor sensus in capite sunt, cum tamen & ipse quintus inde sit, puta uisus, auditus, odoratus, & sapor & tactus. Qui sensus quinque hoc modo probantur: Visus similitudinem, uel colorem omnium, uel cuiuslibet materiæ proprietatem demonstrat. Auditus sonos uel uoces cuiuslibet rei intellectui tradit. Odore intelliguntur ea quæ de odoratu sunt, puta bene olentia, graueolentia, stiptica, austeria, pontica, putida. Sapore intelliguntur amara, dulcia, acra, salsa, ambusta, stiptica, lenia. Tactum intelligimus cuiusque rei mollitiem uel duritiem, uel ponderis uel leuitatis, uel aspritudinis æstimationem docet: quia nequidquam tangimus, nisi scire potuerimus. & quid scimus nisi quod ante uideamus, uel audierimus, uel gustauerimus? Sed nunc de ista tractasse satis est. Vnde magis ut cœpimus breuiter percurramus, quia multi medicorum hæc ignorant de symptomatibus: rursus redeamus per omnia ut inueniamus uniuscuiusque causæ originem. Hæc enim sola ratio poterit tribuere tibi, ut scias congruam uniuscuiusque causæ diligentiam uel curationem.

De

De conceptu, & seminis coagulatione. Cap. XVI.

NAM concipit mulier natura uolenter uiri semine, & mulieris sanguine, quamuis ipsam uirile semen sanguis sit, unde & maiores nostri hos uere cognatos consanguineos uocant. Vnde summus quoque auctor Homerus sic ait: Hic nanque tuo semine, id est sanguine gloriosior esse: & scimus quosdam qui dicunt quod semen sanguineum sit, cum sanguis rufus est, & semen candidum. Certam rationem ostendo, quemadmodum mare colore cyaneo sit, dum est in eo tranquillitas. Si quod illi natura tribuit tempestatis in saxis uel in scopulis collisum spumam candidam facit, & quemadmodum uinum coloratum, si in calicem coagitatum fuerit, spumam efficit albam: Simili modo & sanguis ad hos suorum membrorum percussus, spumam facit albam. Necessè est cum uiri semen, & mulieris sanguinem superuenient aut declinant, unaque confluant, formantur in utero, sed temporibus corroborentur. Nam si quoties cum mulieribus coitum facimus, mulieres ipsæ conciperent, greges nos infantum sequerentur, id quod Græci *πολυπαιδίαν* appellitant. Certo autem tempore mulier concipit, aut incipiente sanguine aut deficiente. Sed quidam ait: Ego cum muliere menstrua habente coitum feci, & non cœcepit in utero: quia maior pars fuit sanguinis, & minor seminis. Deleta est illa minor pars seminis à maiore parte sanguinis. Infantem temporibus componi atque collocari manifestum est, septimo numero, septem spatijs contineri, septimo mense nasci. Septimo anno infanti dentes cadere, & bis septimo pubescere, & nucleantibus mamillis, semen generare, ter septimo barbam habere, septima die in ægritudine periclitari. Quid aliud nisi septem stellas, sidera, astra omnia ministrare, sic & infantem in utero materno formari atque componi. Est autem numerus septies multiplicatus, in confirmatione partus.

Qui embryo singulis mensibus sese gerat & absoluat. Cap. XVII.

RATIONEM & perfectam hominis formam siue figuram hominis, infans in utero accipit, & quadragesimo die, hos ante numeros ut partus edatur, septies multiplicari oportet. Ita ergo quicumque in utero materno figuram hominis accipit, in tricesimo die septimo in se nascitur, ergo septies duplices fiunt dies CCX, qui faciunt menses septem. Si quis autem die quadragesimo figuram hominis acceperit, nono mense intrante decimo nascitur. hoc est, septies quadragenari faciunt dies CCLXXXI, qui faciunt menses nouem, & dies decem. Ita ergo, ut diximus, septimo aut decimo mense qui nati fuerint, uitales erunt: qui autem non impleuerunt numerum, legitimus partus non est. Manifestum est infantem in utero temporibus formari. Intēdite prius iactus seminis nostri in utero materno, generat umbilicum, & facit risin, hoc est congregationem sanguinis. Secundus mensis expressionem corporis facit. Tertius mensis corpori tribuit animam. Quarto mense unguis accipit, & capillos inducit, & mutum facit infantem: ideoque foeminae naueant. Quinto mense induit foetus similitudinem seu patris siue matris, aut adulterum demonstrat. Sexto mense adducit confirmationem neruorum. Septimo mense medullas consolidat. Octauo mense ossa & neruus confirmat. Nonus mensis maturum mouet infantem omnium rerum beneficijs factum ad unguem, deque tenebris ad lucem producit. Infans autem sic continetur in utero, summa pars capitis clunibus continuatur: genua autem oculis sunt apposita, unde & concaui exeunt, unde & genæ dicuntur. Denique aliqui aut dolore aut pro iniuria ad genua se prosterunt, & statim lacrymæ ex oculis mouentur. Quare infans dum tangit terram, uocem dat: eo quod infuetam tangit terram, & tenuis spiritus à luce concurrit. Ergo mulieres quæ in nauibus pariunt, mutum pariunt. Cur ergo infans non loquitur, sed uagit aut balbescit? Certa ratio est, quia dentes non habet. dentes enim nostri adiutores sunt linguæ: organi genus sunt, quorum modulatrix est lingua. Infans enim quando dentes non habet, uagit: aut ubi duos uel quatuor dentes habuerit, balbescit, uel mullitat: at ubi impleuerit os, loquitur. Dentes autem nostri dati sunt ad præcidendum uel frangendum omne quod edimus, quorum priorum sunt gemini. Sequentes dicuntur canini: tertio militares, quos nos molares dicimus. Dentes uero nostros quid esse putamus? omnia ossa medullam habent, dentes autem medullam non habent. Omnia ossa confirmantur & curantur, & ad locum suum reuocantur: dentes autem sublati, ad locum suum reuocari non possunt. Sed dentes nostros qui uitiat humor nequissimus est, quia caput descendit uiscus. Humor ergo capitis cum semel in cutem diffuderit, in ea facit phlegmones, & erysipelas, alopecias, parotidas, chiradas, uulnera, dolores, ulcera, uertigines oculorum, & aurium feruorem & lippitudinem, naribus polyppum, gingiuarum inflammationem, dolorem dentium & denudationem, ita ut aliquid calidum & frigidum in ore continere non possit: ita si quis aliquid gustauerit, statim morfus cum sanguine sequitur: quorum passionum curas & diligentiam singulorum in sequenti sigillatim exponam.

Quæ signa in laborantibus letalia. Cap. XVIII.

AD has ualetudines nullum adhibeant medici remedium, nullum quærant auctorem medicinæ, cum hæc signa uiderint. Capitis dolor si fuerit, & tumor in facie subito nascitur sine ullo dolore, & si sinistra manu & in pectore superscriptus fuerit tumor, & si nares sibi assidue scalpet, uicesimo tertio die morietur. Phrenetico si ambo genua rosea facta fuerint solida cum inflammatione, ipsa die morietur.

x ij

Oris uitia si fuerint nata, & buccæ in labore fuerint, & in collo uenæ sint extensæ, & papulæ fuerint super ipsas uenas perribuas, uel albæ natæ fuerint, uel somnus tardus fuerit, & lauacrum desiderauerit, uel uaporem calidum, quinquagesimo secundo die moritur. Affectio hæc infestat illos qui satis calide amant lauare. Uenæ cui uitia fuerint, si sub lingua papula apparuerit instar pediculi porcini, & lauacrum siue uaporem desiderauerit, in ipsa passione morietur. Febriētibus acute si inter duos digitos in manu tumor niger in modum horbilæ uisus fuerit, & si dolor erit ab initio ægritudinis & lauacrum affectauerit, tertio die discedet. Stomachus cui doluerit, & acute februerit, si in dextero pede pustula ei nascatur acerrima, & nullum desiderium habuerit, uicesimo secundo die morietur. Peripneumoniaco si unguis de pollice manus nigrescunt, & in fronte papula sanguinea nata fuerit, & sternutatur frequenter, septimo die morietur. Epar cui doluerit, si in collo eius natæ papulæ fuerint quatuor iunctæ unius coloris, & pollice pedis pruritus fuerit, & urina ueluti sanguinea exierit, intra septem dies morietur. Cholericus quis laborans, si iuxta umbilicum ei natæ fuerint tres papulæ in modum ciceris, una alba, alia rubea, tertia subliuida, eadem die morietur. Ventris dolore si quis fuerit tortus, & in supercilium eius papula in modum uelulæ colore atro infra cilio, intra quatuor dies morietur. Splenetico si furunculi multi in sinistra manu nati fuerint, & per nares sanguis quasi spumofus fluxerit, duodecimo die morietur. Schiæ coxendicis ne dolor si fuerit alicui, si in sinistra parte rubor spissus sit, & sine labore, & olera cocta desiderauerit, uicesimo quinto die morietur. Dysentericus, si post aurem sinistram papula in modum orobi nata fuerit, cum siti admodum frequente, uicesimo die morietur. Saniæ ex quacunque causa excreantibus, si maculæ ei natæ fuerint, sicut solet per omne corpus instar Ægyptiæ fabæ, eadem die morietur. Interaneis causis qui laborant, si papula dura in aurem ei nata fuerit albo colore, & uenter abundans fuerit, uicesimo die morietur. Intestinum cadens si cui doluerit, quod medici radicem dicunt, & dexter cubitus ei liuidus fuerit, & uinum satis desiderauerit, quinto die morietur. Vesicæ dolor cui fuerit, si sub axilla sinistra papula seu pustula nascitur, & quasi uideatur grauitate dormire, decimo quinto die morietur. Dysuria, hoc est urinæ difficultas cum infestari, si in sinistram aurem furunculi in modum lenticulæ quamplures nati fuerint, & in ipsa ægritudine oculos sibi fortiter fricauerit, undecimo die morietur. Sanguinem reijcientibus si in gutture eorum ordio laniati fuerint, uel de ore eius salua per mentum descendit, uicesima die morietur. Hamorrhoidas habentes, si in plantis eius pustulæ multæ nigro colore suffusæ suboriantur, uicesimo octauo die morientur. Pustulas habentes & uulnera, aut fistulas, aut antheromata, uel quælibet apostemata, si supra ceruicem, aut supra umbilicum, aut iuxta cor, uel iuxta mamillam papulæ in modum lenticulæ multæ eis natæ fuerint, & dulcem cibum desiderauerint, quadragesimo die morientur.

Quam nam singuli mensis dietam utiliter exigant. Cap. XIX.

Martius.

Mense Martio dulcibus utendum est. dulcia oportet tum bibere, aciores cibos comedere, assuam balneum uisitare, sanguinem non minuere, solutionem uentris nullam admittere. nam ipsa frigore attenuat.

Aprilis.

Mense Aprili sanguinem expedit minuere, potionem solutionis accipere, carnes recentes comedere, a radicibus abstinere, calidum usurpare, balnea calida uisitare, dolorem stomachi purgare, unguento catastico uisitare.

Maius.

Mense Maio calido conuenit uisitare, caput purgare, uenam hepaticam incidere, potionem solutionis accipere, balneis calidis uisitare, cataplasma in capite ponere, turbulentos oculos sanare, holeribus frigidis non uti, acrumen comedere, & lactucas non tangere.

Iunius.

Mense Iunio singulis diebus mane aquam frigidam bibat, uinum quantum uoluerit, neque ceruicem neque medum bibat, lactucis quis uisitetur.

Iulius.

Mense Iulio uenere abstinere oportet, neque sanguinem minuere, salua & ruta uisitare, potionem ad soluendum non accipere.

Augustus.

Mense Augusto maluis & caulis abstine, acria comedito, ceruicem & medum recens noli bibere.

September.

Mense Septembri omnia quæcunque accident edito: quia tunc omnis esca cum tempore suo confecta est. buccellas item in lacte infusas ieiunus comedito.

October.

Mense Octobri racenis uti confert, mustum bibere: quia & corpori prodest & solutionem efficit. porris item plurimis utendum est.

November.

Mense Nouembri cinamomum bibere est utile, & balneis nullis lauare, caputque nullum comedere: quia tunc sanguis coagulatus est, & de calore humorem mouens: uenam denique hepaticam incidere, & genibus uentosas imponere.

December.

December.

Mense Decembri bonum est studium impendere, uenam capitalem incidere, uentosas imponere, quia in eo tempore omnes humores præparantur: caules noli manducare.

Ianuarius.

Mense Ianuario tres gluppos de uino ieiunus quotidie bibe, alijs uero potionibus quæ uentosas laxant non utere.

Februarius.

Mense Februario de pollice manus sanguinem minue, purgatorijs utere, sic tamen ut ante accipias ad deponendum diagridium confectum, & statim calidum intres balneum: & quando omnia membra de sudata fuerint, cum aqua calida & uino bibito.

Quonam pacto in singulos menses potiones preparari conueniat. Cap. XX.

EXPONIMVS atque ordinamus qualis per unumquemque mensem, & tempus, potio de herbis sit optima homini & salutifera ad bibendum, quæque totum corpus saluum reddit. Caput denique & pectus & omnia interiora illæsa custodit, per omne etiam tempus superfluum opprimit & detergit humorem. Cuius compositio hoc modo conficitur. Mense Martio mittis saluæ unciam unam, piperis drachmas tres, cinnami unciam unam, gariofilorum drachmas duas & semissem, pyrethri drachmas tres, zinziberis drachmas duas, spicæ unciam unam, mellis despumati phialas tres, uini fortissimi phialas triginta: confice ut mos est, ut præclara & suaui potio sit ad bibendum, & singulis diebus ieiunus bibe uel ante cibum uel post cibum. & multa salus operatur in corpore huius, si in toto mense Martio hæc sedulo peragere non negligis. Cæterum in mense Aprili in hanc potionem absinthium quoque & omnia quæ supra memorauimus, immisce. In mense Maio leuisticum & omnia ut supra. In mense Iunio betonicam & cætera ut supra. In mense Iulio gamandream cum omnibus quæ mox memorata habentur. In mense Augusto plantaginis radicem & cætera prædicta. In mense Septembri agrimoniam misce, & reliqua quæ diximus cuncta. In mense Octobri quinquefolium &c. In mense Nouembri millefolium &c. In mense Decembri poma de spino albo &c. In mense Ianuario saluam & pulegium & omnia præfata. In mense Februario lauri baccas & costum, omniaque cætera ut supra.

Qui quæque & quando uenæ incidende. Cap. XXI.

IN occipitio propter querelas capitis incidimus usque ad os, mensura quatuor digitorum ab aure. De analogia in ambobus temporibus, propter effusionem nullam. De sublingua duas, propter rheumata gingiuarum, uel uitia oris, uel dentium. De media fronte unam incidimus, propter capitis dolorem & alienationem, phrenesinque. De naribus item propter grauitatem capitis. De collo duas, propter abundantiam humorum in capite uel in oculis, aut gingiuis. De manibus unam secus digitum minimi, propter inflammationem splenis. Super pollicem uenam incidimus propter inflammationem pulmonis & tussim rheumatizantes. De subtalo pedis duas, propter podagram, & propter affectionem nephreticam, uel propter sciaticam, uel mulieri cuius menstrua non ueniunt, aut non concipiunt. De subdigito pollicis pedum duas propter indignationem testiculorum. De brachio tres, cephalicam nempe, meson & hepaticam.

De quatuor bilium generibus. Cap. XXII.

CHOLERAE sunt quatuor in homine: fulua, rubea, nigra, pleumatica. Fulua ascendit tempore ueris per stomachum. Rubea ascendit tempore æstatis, & iacet in sinistro latere. Nigra ascendit hyemis tempore per sinistrum latus. Pleumatica ascendit tempore autumnus, & in plemonem in homine. Cholera fulua dulcis curatur apio & foeniculo. Cholera rubea betonica, agrimoniam, centaurea minore emendatur. Cholera nigra costum, gingiber, & alia cum melle & calido uino, cum herbis hortulanis, aromaticis, & cataplasma in latere sinistro ad stomachum efflagitat.

De alia mensium obseruatione, phlebotomiaque, utili & necessaria. Cap. XXIII.

OPTIMUM est per singulos menses studiose obseruare quæ multi auctores scripserunt. Mense Aprili uena quæ mediana dicitur, de brachio incidenda est, propter thoracem atque pulmonem. Mense Septembri uena lateris ob pleuresim & hepatis infirmitatem. Mense Nouembri bonum est geras & cucurbitulas, quas uulgo uentosas appellat, imponere: quonia tum omnes humores parati sunt. Mense Decembri uenam cephalicam incide propter uitia capitis, & oculorum infusionem. Mense Februario uenam de pollice: quia tum febricitat terra, & omnia quæ in ea sunt. Reliquis uero mensibus non est tempus & opportunitas phlebotomiæ, nisi forte uehemens urgeat necessitas. Nā si necessitas fuerit, neque die, neque tempus, neque horam incisionis expedit expectare, nisi à XV. cal. Augusti usque in III. Nonas Septembris. Istitis nanque diebus sanguinem diminuere officit. Oportet autem phlebotomorum

x iij

C. PLINII SECUNDI IN LI

BROS DE RE MEDICA,

PRAEFATIO.

REQVENTER mihi in peregrinationibus accidit, ut aut propter meam, aut propter meorum infirmitatem, uarias fraudes medicorum experirer, quibusdam uilissima remedia ingentibus pretijs uendentibus, alijs curare nescientibus, cupiditatis causa suscipientibus. Quosdam uero comperi hoc genere grassari languores, qui possent paucis diebus, uel etiam horis repelli, ut in longum tempus protraherent, & aegros suos diu in reditu haberent, sauiioresque ipsis morbis existerent. Quapropter necessarium mihi uisum est, undique ualitudinis auxilia construere, & uelut breuiarium colligere, uti quocumque uenissem, possem huiusmodi insidias uitare, & hac fiducia ex hoc tempore iter ingredi, ut sciam si quis mihi languor inciderit, non facturos illos ad me aditum, nec capturos occasionem. Ante omnia autem puto in promptu habenda, quae subito desiderata difficillima uidentur, sicut oleum uetus: quod si ad manum non fuerit, celerrime fieri potest. deferuefactum enim uel recentissimum, & odorem & uires uetustissimi praestat. Et si forte curatio exegerit aquam marinam, quae in mediterraneo solo aut loco non erit, sollicitudini causa tolletur. Sextario salis & semis in quatuor sextarios aquae coniecto, temperatum mare representat. Sextario uero salis & semi si plus adiciatur, exuperat sal aquam, nec liquari potest. Oxymel faciemus, duobus cyathis mellis in aceti sextario resolutis. Thalassomel quemadmodum conficiatur dicemus, cum ad usum eius uenerimus. Polenta aliquando opus erit, quam sic parari oportet. Hordeum aqua perfusum una nocte siccatur, deinde in uiginti libras hordei adijciuntur tres librae lini feminis, & coriandri feminis libra una, salis acetabulum unum, tunc mane torretur, & in mola frangitur. In omnibus deinde curationibus meminerimus utilissimum esse mel, in quo apes mortuae sunt: quo uti si contingit, effectuosissimum erit ad lanam succidandam. Aequae meminerimus optimum esse uti collyrio, iubebimus quoque in quibusdam remedijs uti cinere uel auium uel animalium aliarumque rerum. Ergo omnia huiusmodi generis debebunt cremari in olla noua addito operculo, circumlinitaque argilla. In omnibus gargarizationibus calidis utimur. Oportet & pondera medicinalia, atque mensuras nosci. Drachma tres scrupulos habet. In alio codice de arte medica legi ita: Drachma est pondus denarii argentei, Obolus quoque denarii pars est sexta, Cyathus drachmae decem, Acetabulum drachmae quindecim, Cochlear dimidia drachma, Mina drachmae centum, Sextarius uero medicinalis habet uncias decem, Hemina drachmas quinque. Haec sunt fere quae in uniuersitate obseruanda sunt. Nunc singulis membris sua remedia applicabimus, procedente opusculo. Tertianis & quartanis & huiusmodi malis quemadmodum occurratur, sicut in notitiam nostram uenit, tractabimus, orsi a capite eiusque malis.

Capitis agritudines & medela. Caput I.

APITIS dolor leuatur, si de porri sectiui succo cochlearia duo, & unum mellis permixtum infundatur, uel in nares uel in auriculas. Veteres dolores & uertigines, betæ nigræ succo, temporibus illinito, emendantur. In dolore utilissimum est, caput ungi succo intubi cum rosaceo, aut myrtino: aut acetum fronti imponitur, aut ruta ex uino bibitur, & tritæ succus instillatur capiti cum aceto: aut rosacea corona de pulegio, prodest imposita. Pollinem filiginis admixto oui albo, simul & quiddam salis albi conspargi oportet, fronti que illini, & super fascia pedali alligetur. Anethū uti de horto sublatum est, decoquitur ex oleo, & succo eius dolor unguitur. Serpillum quoque decoctum in aceto, illinitur frōti & temporibus: & si difficilis somnus sit, amygdalino oleo caput perungi oportet. Tempora in dolore allio elixo illiniuntur. Nucleorum Persici farina, cum melle & aceto capiti illinitur. Nuclei item amygdalini triti, fronti utiliter imponuntur, & etiā in febre Baccæ quoque lauri impari numero in oleo cōtritæ, capiti instillātur. Si à sole doleat, cupressi folia cōtrita, cum polenta imponuntur. Hederæ folia mollissima queque, trita cū aceto & rosaceo, aduersum omnem dolorem fronti illiniuntur. Herba que in capite statuat nascitur collecta in alicuius uellis panno & lino rufo illigato, confestim dolorem sedat. Panacis radix in oleo cōteritur, & caput perungitur. Verum in rosaceo decoctum & contritum, capiti instillatur. Rucedano ex oleo & aceto trito hemicranie inungantur. Ossa de capite uulturis sub collo alligare prodest. Gallinaceus pullus inclusus abstinet nocte & die, sed & is qui languet. Deinde eiusdem gallinacei uel plumæ uel cristæ alligatur collo dolentis. Surculus etiā ex nido milui puluino subditur, nescienti ægro. Murenarum pellii cinis ex aceto fronti illinitur. Cochleæ matutino se pasceti caput, arundine præciditur, & in linteo licio alligatur, colloque suspenditur. Fracto capiti tela aranea imposita ex oleo & aceto, non recedit nisi sanet dolorem. Aqua pota quæ superfluit de bouis aut asini potione, remedeatur si ter poterit. Ceruini cornu cinis, illinitus ex aceto & rosaceo, prodest. Ad capitis dolorem. Mentam uiridem & laudanū cum aceto tritum frōti inducitur, curat mirifice. Cui caput à dolore findi uidentur, facies succum ex folijs hederæ, & admisce oleū & acetum, unge nares, & statim dolor sedabitur. Hederæ nigræ succū cum oleo rosaceo & uino mixto tempera, & fronti illini, sanat cito. Aduersus omnes dolores capitis, uel ne à sole doleat. Hederæ folia mollissima terra ex aceto oleo rosaceo fronti illinitur. Hirundinis nidi aqua diluti lutum frōti & tempori illinitum, dolorem capitis sedat. Si ex frigore caput doluerit, herinum oleum aut laurinū cum myrrha calidum capiti illitum, & lana intincta supposita, mire sanat. Mali terræ radicem cōteris, & cōmisce cum oleo rosaceo, & ex eo caput & tempora perunges, continuo dolor releuabitur. Mentastri folia in cibo sumpta, & in aqua decocta, & ea potui data, dolorem capitis sedare manifestum est. Os de capite uulturis erutum, & ex uino potui datum, statim dolorem sedat. Ad dolorem capitis & insaniam. Quæquam plurimæ causæ sunt, dolores capitis quæ faciunt. Nam si sol acerrimus caput percusserit, subito mens aufertur, & uelut infans efficitur homo, aliena loquens, & nullum agnosces: quod cum uideris, statim eum in obscuro loco collocari & comprimi facies. Vinum is uel poscam, nec ipse odoretur, nec qui ei ministrat, bibat. Post hæc facies excoqui anethum in aqua, & ex ipsa calida caput ei fouebis septies in die, & ter in nocte: lumen uero, nec diē uideat, nec ignē. At ubi coepit respicere, offeres ei lumen lucernæ. Postea oleum rosaceum calidum impones ei in cerebrum cū lana, & ligas ei die ac nocte, sæpiusque mutabis. Cum iam coeperit conualescere, tunc eum produces ad lumen, & dilutū uinum bibat, sed ante oxymel in aqua calida accipiat, postea rosatū, & sic uiuum hoc modo quasi de morte suscitabis hominem. Res enim est saluberrima & experta. Confectio unguenti ad capitis dolorem, siue ad hemicraniam. Euforbij unciam unam teris in mortario, addis ceræ tres, olei optimi libram unam, facis cerotum lini igne solutum, & inde permisce euforbium.

Ad Catarrhum uel abundantiam humorum capitis remedia, & quid sit catarrhus. Cap. I I.

OPORTET, diu permanete capitis dolore, præcipue sine febre, materiam detrahere per nares, uel per os, quæ res etiā auribus uel dentibus diutius dolentibus prodest. Brassicæ succus naribus infusus, caput purgat, doloremque mitigat. Betæ nigre radicis succum minus quod dimidiū cochlear, & mellis cochlear mixtum in nares infundis, ita ut palatum transeat, & pituita omnis decurrat: & cum uis cessare, oleum in os accipiat. Trifolium in aqua decoctum, & ea aqua potui data, pituitas extrahet. Sinapis unciam unā, rapæ feminis unciam unam, piperis grana XX. nasturtij feminis, erucæ, origani, & apij feminis tantundem ex aceto & melle colliges, & ex aqua calida per dies septem gargarizabis. Origani item uel hyfopi, & herbam conilam in mellitissimo mulso triduo macerabis, deinde coqui facies, & sereno cœlo tepidum ieiunus per triduum gargarizabis. Sinapis cochlearia duo excoque, & nulli cyathum unum admisce, & calefacies, & in ore diutius continebis, tunc aperto ore pituita defluit. Maluæ semen & uino nigro contritum, gargarizas tepidum, & pituitam capitis extrahet. Mellis heminam unam sapæ hemi-

nam unam, aceti acerrimi sextarium unum, sinapis unciam unam, hyfopi tunsi & cribrati unciam unam, origani tunsi & cribrati unciam unam, simul omnia coques, ita ut pinguedinem aquatioris mellis accipiat, & colatum diligenter gargarizabis ad solem quandiu potes. Hyfopi unciam unam, origani unam, chymi unam, stasifagriæ unam, pulcij unam, sapæ optimæ sextarium unū, aceti heminam unam: omnia infusa, tertia die coques carbonibus lentis, donec unam partem decoquas, & duæ remaneant. Hinc quartā partem contra solem hora tertia gargarizas, postea recentem teneas, sic humoris abundantia restringitur, & ieiunus usque ad horam nonam. Cretici hyfopi fasciculum unum, & satureiæ sicæ fasciculum unum, mittes in ollam nouam, adde aquæ fontanæ sextarium unum, & passi cretici unum, decoquesque ad tertias, & calidum gargarizabis, ita ut purgato capite, os mellicrate tepido tertio colluas, ac postea ita facies de aqua fontana. Hyfopi fasciculum & origani fasciculum in sapa optima per triduum macerabis, hoc colatum ut potionem bonam calidam contra solem triduo gargarizabis. Hoc si per singulos menses seruaueris, sanus eris non solum capite, sed etiam pectore & stomacho. Si caput phlegmate uel frigore plenum fuerit, aut catarrhus obtinuerit, mittis in ollam rudem sapæ sextarios duos, aceti sextarium unum, hyfopi, origani, pulcij, fasciculos singulos, & coques ad tertias, & exinde per triduum cœlo sereno tepidum gargarizabis, sed pridie radicem pyrethri contra solem masticis ieiunus usque ad horā diei sextam. Item stasifagriæ grana triginta quinque cum paucis granis masticis cōmasticabis, & aperto ore omne phlegma capitis projicies. Betæ rubeæ radix contusa, linteolo tenere exprimitur, & succus naribus trahitur: mirifice purgat. Hederæ succus eris teritur flore, hic naribus infusus acerrime purgat. Sed quia ustulat, oleo rosaceo infundis, & statim lenit. Item stasifagriæ unciam unam, pyrethri unam, pulegij unam, origani duas, hyfopi duas, aceti acris sextarios duos, sapæ sextarium unum, hæc omnia pridie infusa aceto & sapa, die alia decoquantur, donec uirtus herbarum excoquatur, postea colatur, & tantum mel adijcitur ut acetum temperetur. Alia pinguior, origani unciam unam, hyfopi unam, stasifagriæ unam. Thymi semiunciam, iris semiunciam, pyrethri semiunciam, pulegij unciam unam, fornigræci uncias duas, caricas numero quinque, sapæ sextarium unum, aceti sextarios duos, sinapis unciam unam. Cum pice uirginea pauca grana masticis tota die masticata, ut phlegma prouoces, altera die cœlo sereno gargarizabis. Item gargarismus qui conficitur sic. Grana sinapis uncias duas maceras toto die in aceto dulcorato, stasifagriæ acimos triginta, comarum hyfopi uncias duas tolles, & omnia simul teres, addes mellis despumati uncias sex, & conteres cum aceto dulcorato sufficienter, exinde per triduum cœlo sereno gargarizabis, uterisque uino modico aquato & dulcibus cibus. Res est saluberrima abstineri & à uino, & à amore, balneis & uento & frigidis, ita tamen ut post paucos dies uentriget. Purgatorium capitis ad omnes humores deponendos de toto corpore. Hyfopi unciam unam, origani unam, sinapis uncias duas, stasifagriæ unam, masticæ unam, careni sextarios tres, caricas pingues numero triginta. Aliud ad purgandum caput. Radices betæ rubeæ de granulis eius succus cochlear unum, olei rosacei miscebis cochlear dimidium, & sustinens implebit os suum oleo aut lacte, deinde resupinabitur in scamno contra solem, ita ut caput ei dependeat, atque ad se spiritum retrahat, donec iniecta res in nares cerebrum contingat, qui post paululum releuatus inclinato capite sedeat, ut illi humor decurrere ualeat. Aliud purgatorium capitis: Manum plenam hyfopi in aqua sextariis tribus coques ad medietatem. Deinde mittes heminam mellis & aceti cyathum dimidium, hyfopumque auferes, & gargarizabis contra solem cœlo sereno. Si plus purgare uolueris. Sinapis puluerem cum oxymelle commisce, & contra solem gargarizabis. Purgatorium capitis tempore æstiuo. Defruti heminam, aceti cyathum, hyfopi comam. Hæc omnia pridie infundes, alio die in cacabo rudi feruere facies, & tepidum gargarizabis: & postea de uino ueteri austero tepidum semel gargarizes, & os laues. Hyeme. Sinapis puluerem cochlear unum, mellis cochlear dimidium mitte in calicem, & eundem misce calidum, post hæc cola & gargariza tepidum, postea aqua multa os laua, & gargariza semel, & ne raucedas oleo frequenter, post cura & gargariza. Nitrum rubicundum cum aceto acerrimo teres diligenter, & imple totam cutem capitis pridie sero, & ieiunus laua: si autem uespere, mane inducitur, deinde infusas uel die tertia ptyphanas decoques, ut faccus spissus fiat: quibus additis oua recentia numero sex uel nouem, & commixta simul tepescas in calore balnei, & exinde caput laua. Ferutij unciam unam & cribratam, & in linteolo subtili ligatam contra solem naribus admouebis. In sole fricari cutem balsamo uel pice liquida statim prodest. Itemque pyrethro & costo. Item duabus æquis partibus piperis albi partem dimidiam, stasifagriæ drachmam unam, origani drachmas duas, nitri drachmam unam, tundes & cribrabis, commisce & dabis in nares ei qui patitur, ut ad se ipsum ducat, & statim liberabitur: sed & in ore cōpresso mirabiliter humor detrahitur. Puluis ad theuma capitis. Sastici uncias sex, sinonij feminis sex, balautij duas, gallæ alexadrinæ quatuor, spicæ celticæ unā, gallæ curiauiæ duas, aphronitri matronalis combulli libram unam. Hæc omnia tunde & cribra, & sic utere. Caput uero de aquæ rose decocto laua. Alius puluis ad catarrhum: gallæ alexadrinæ unciam unā, lini unam, rosæ sicæ unam: hæc omnia tundas & cribres, & sic mittas in caput. Cytini uncias duas, scyone duas, gallæ duas, croci unam, aloes unam, spagni duas, rosæ sicæ sex, balautri duas: hæc tunsa & cribrata uteris. Sapa Constatini, nitri rubei assii unciam unā, gallæ duas, costi tres, celticæ laudani, spicæ idicæ, myrrhæ, iris poliaris, myrti sicæ folij, croci, acaciæ, aphronitri, uncinarum corticum, malogranati sicci, uncias tres, cassiæ unam, sapæ gallicæ libras quinque & uncias duas. Omnium specierum puluis ex aqua lupinorum coctorum colligitur, de quo facies pillulas: quas cū uti uolueris, in uino resolues. Balautij uncias duas, myrrhæ duas, sandaracæ una, aloes tres, cytini tres, laudani tres, folij tres, costi tres, rosæ sicæ tres, spicæ nardi duas, sarcocollæ duas, sapæ gallicæ libra unam, in uino

C. PLINII SECVNDI

stiptico sapa solues : deinde collige quę sunt sicca . facit ad catarrhum & humores exiccandos . Confe-
ctio troscifi ad humorem capitis exiccandum . Styratę uncias tres, laudani tres, bdellij tres, myrti tres, fo-
lij tres, enulę tres, acacię quatuor, cannę aromaticę duas, amomi duas, costi duas, gallę de cerro duas, lau-
danum uero & myrrham & styratę infundes in uino ueteri , & teres & admisce alijs speciebus , & factos
troscifos siccabis in umbra & uteris . Et ita ut troscifum in puluerem redigas, & sic inter capillos spargas.
Sapa Cōstantini. Simonij uncias duas, rosę unam , cypri unam & semis, balausti unam, costi unam , calli-
ę unam, libani duas, oppij unam, amomi unam, folij unam, spicę unam & semis, myrrhę unam, aloes unam,
fandaracę semiunciam, agantę Aegyptię duas, sapa gallię libram unam, aqua de lupino . Ad catarrhum
das beneficium, myrrhę drachmam unam, stiacis drachmas quatuor, teris cum sapa, & facis catapocias ad
magnitudinem erui, & dabis in lecto secundo siue tertio : & cum acceperit, forbeat de ipso careno temper-
ato cochlearia quatuor . Est quidem Catarrhus humor fluens ad nares, ad fauces, ad pulmones, unde ca-
tarrhus dicitur a fluore . Gręci enim hunc fluorem dicunt, a quibusdam alijs speciebus & nominibus ca-
tarrhus appellatur . Ad nares factus Coriza, ad fauces Branchus, ad pulmones Phtisis. Ex quibus deprehē-
dimus ad nares factum catarrhum, & grauedinem ad os . Constrictione narium & frontis coniungi fluori
humores tenues, aut crassos, aut uirides cum sternutationibus cōtinuis & odoratis difficili sensu . Ad fau-
ces ex pruritu quodam fauciu cum titillatione uoce obscura, aut irata cum sensu pręfocationis, & trans-
uorandi difficultate cum tussicula . Ad pulmones cum grauedine thoracis cum tussicula uehementi , cum
sputis spumosis aut pinguibus aut purulentis .

Cephalargię remedia . Cap. IIII.

AD cephalargiam , cerebellum uulturis cochlear dimidium ex uino bibat. quod si bibere non patie-
tur, ipsum tritum cum oleo uetustissimo & modico cedrię commixtum : exinde frontem unges, & in na-
res mittes . Si quis autem cedrię odorem non sustinet, balsamum pro ea mittet . Est enim res saluberrima
& experimentata . Item ad dolorem mamillarum quę de cancro dolent, cuius signa hæc sunt : Si dor-
lor de humero exit , facies linteolum latum digitis quatuor , ut ab humero usque ad mamillam ubi dolet
pertingat, & induces medicamentum quod conficitur sic : Ammoniacy uncias tres, adipis anseris unam, the-
rebinthinę quatuor, butyri decem, libani duas, olei ueteris decem, succi uelini seminis decem , addis & ui-
tellos ouorum numero octo, ut cum necesse fuerit utaris . Quod si necesse fuerit, secure conficies medica-
mentum hoc quod fecamentum non sentiat, strigni unciam unam, succi camię unam, succi mandrago-
rę unam, croci unam, policis unam, torpedinis sanguinis unam, turturis marinę sanguinis unam , figatum
perdicis cum felle aut certe de uulture totum insimul cum alijs speciebus facies induetoriū, & uteris quous-
que uelis ut non sentiat , & ita accedis ad curam .

De phtiriasi & porriginis curatione . Cap. IIIII.

PHTHIRIASI & porrigini, quę plerunque in perniciem solent conuertere, sic succurren-
dum est . Perunguntur bulbis tritis ex uino, item sulphure ex uino, item per se ex cedro illiniuntur, allium
cum aceto & nitro tritum infricatur, farina foeniculi cum uino & nitro porriginem purgant , & furfures .
Ex aceto idem præstat radix ueratri in oleo decocta, trita, suffusaque . Hyssopum ex oleo tritū, & instilla-
tum, capitis phtiriasi medetur & pruribus . Qua ex uino & oleo cyprino & cedro elixa, pruritus, sca-
biemque tollunt . Pruriges discutuntur felle ouillo illito cum creta cymolia , donec inarescat . lendes
& alia capitis tetra animalia quę nocent, lotionem aquę marinę necantur . Item si illinatur samia terra
cum nitro & oleo, nitrum alumini mixtum , capiti infricatum porriginem tollit . Ad furfures capitis .
Aqua ubi betę fuerint decocta cum aphronitro caput lauabis . Et sero cum dormitum uadis, ex earū suc-
co mixto rosaceo caput perunges . Ad porriginem & furfures . Semen nasturtij cum adipe anseris tritum,
& mixtum, abluit, & furfures capitis eijcit . Betę uiridis succo caput quod porriginosum lotum frequen-
ter in balneo celeriter emendatur . Maluę agrestis, hoc est euisi manipulum in aquę marinę sextarijs sex
ad tertias decoques & uteris . Calchantum, sulphur uiuum, aphronitrum, æquis ponderibus, cum uino
ueteri teris & uteris . Hellebori item albi uncias tres, sulphuris uiui duas, calchanti tres, compone & uteris .

Ad ulcera in capite manantia . Cap. V.

VLCE RA in capite manantia tanquam proprius morbus præcipue infantibus nascuntur , sed
& uiros & mulieres si cœperint, grauius infestant . quę felle taurino efficacissime sanantur . Vitulino
felle cum aceto tepefacto illiniuntur . Seuum uituli cum sale utilissimum est . Testarum muricum ue pur-
purarum cinere ex melle illiniuntur . Alliu cum sua ueste comburitur, cinisque eius ex oleo imponitur .
Menta contrita & apposita siccatur . Oleum amygdalinum cum uino mixtum expurgat . Galbanum cum
melle illinitur , & folia rubi in quo mora nascuntur contrita imponuntur . Mylum tritum cum uino in
lana superponitur . Malua erratica in urina humana trita , ualde desiccatur . Omnia capitis uulnera cum
purgata sint, iucundissime ad cicatrices perducuntur hoc ceroto . Spumę argenti tunsę & cribratę libra
una, cerussę optimę libra una teruntur, & cerę albę tantundem ex olei rosati libra una remittuntur, & re-
frigerantur .

cum aceto rosaceo mixtus, ac frōti impositus, magnifice uitia corrigit. Viridis rutæ folia, scyphum plenum cū granis sinapis cochlear plenum teris, addis alborum ouorum tantundem, ut spissum sit non satis, & exinde linis penna, uel mellis, sed non ea parte quæ dolet. hoc cum feceris, remediabitur. Sinapis semē cochlear plenum, baccas lauri unum, in puluerem redigis & teris cum lumbricis terrenis adiecto acri, tantum spissitudinem habeat mellis, & inducis fronti in hemicraneo. Succum de radicibus betæ purpureæ admisces cum modico lasere, & in modum trium guttarum mittes in eam partem quæ dolet, & statim sanabitur. Allium elixum tritum, temporibus in dolore impositum illinis: siue in oleo frixum, si ex eo oleo perungis, emendat. Opij denarium dimidium, acroci denarium dimidium, colophonix denarium dimidium, iulquiami & hysoyi feminis denarium unum, anethi feminis denarium dimidium, cōcum uero seorsum tundis, et in mortario simul cōteris diutissime. ex aceto optimo conspergis et formabis collyria. Cum uero opus fuerit in cute, cum aceto conteris, & spissum fronti uel temporibus inducis. Lauri quoque baccas tritas ex aceto adiecto oleo illinis fronti uel temporibus. Confectio anacolina. Adipis castorij unciam unam, myrrhæ unam, thuris masculi semiunciam, opij semiunciam, lauri baccas undecim, hederæ baccas quindecim: hæc omnia diligenter teres, & de aceto temperabis acerrimo. Ad hemicraneum. Vrticam unipetiam teres ex aceto acri, & ouum frangis, & permixta fronti illinis. Clinicam in mortario minutissime conteres, & ouo crudo ouicabis, & frontem illinis. Item tria grana allij, & nouem grana peperis in frontem linis, uel in ea parte quæ dolet. Item balsamo infundes lanam, de qua in utranque aurem inculcas. Item tria grana allij tundes, & ipso succo infundes lanam, & in utraque aure claudes. Item ad dolorem hemicranei uel cerebri mūda allium & tere diligenter, & fac ex eo pastillos, & in cerebro seu hemicraneo super ligabis, donec ustulet in uesicam faciem: quam acu aperies, ut humor decurrat. Rutæ sumes denarios sex, facies exinde succum, & in parte naris mittis quæ non dolet. Cæterū si nō possit suffere, linteolum tingis in succo, & imponis super hemicraneum sæpius. Item puluerem baccæ lauri temperabis cum uino, & illinis. Itemque acaciæ puluerem, cum oui albo permisces & uteris. Caltorium item & oleum rosaceum & acetum & nitrum teres & illinis. Lasere gemmam in aqua solues, & in aurem eius partis quæ dolet tres guttas de digito exprimis, ipsa tamen hora grauabitur caput, sed in perpetuo sanus erit. Item ad faciem ulceribus purgandā. Nitrum cū bubulo lacte & aceto usque ad mellis crassitudinem coques & illinis. Item pera contracta & contusa, idem præstat. Itemque fel capræ, & nitrum siccum, sulphur uiuum, spongiæ combustæ cinis, æquis portionibus illiniuntur.

Ad dolorem auriculae uel aque ingressum. Cap. IX.

PROXIMA mihi uidetur cura aurium quæ acutissimum dolorem inferunt, simul ut passæ sunt uel minimam offensam. Scio certe medicos quosdam huius curationis sibi summam scientiam uendicasse, & magnas mercedes poposcisse, cum aduersus morbos aurium unum aut alterum nossent remedium. Nos uero multa proferimus, ut cum res exegerit possimus uti, cum ex his aliqua occurrerit. Gari excellentis cyathus I. aceti cyathus I. mellis cyathus & dimidius in calice nono sensim decoquitur, spuma subinde penna tollitur, & cum spuma recesserit remouetur, & ex eo tepidum infunditur ad omnes infusiones auriculæ, sed mox conuulsiata lana obturanda sunt. Anarum adeps remissus & instillatus dolorem statim tollit. Si tument aures, succo coriandri mitigandæ sunt, sed prius succus hederæ tepidus cum uino instillatur. Mel cum rosaceo inditur, melque cum rosaceo & manna thuris ad instar cochlearij adijciuntur, hoc & uulnera sanat, & humores exiccat. Parum audientes utiliter acetum gargarizant. Auricularum fracturis medentur bulbi triti & appositi & quinto die soluti, foliorumque rubi in quo mora nascuntur succus tepidus instillatur. Fel pecudis cum melle aures purgat. Canini quoque lactis instillatio sedat dolorem. Grauitatem aurium adeps remissus cum absinthio trito cum oleo, & infusus emendat. Murium uero cinis cum melle instillatus inlibet dolorem. Si aliquod animal intrauit, præcipuum est remedium murium fel aceto dilutum instillare. Si aqua intrauerit, anserinus adeps cum cepæ succo illinitur. Deplorata autem uitia aurium sic sanantur. Glires detrahuntur pellis, & intestina eiusdem decoquuntur in uase nouo cum mellis heminis tribus, usque ad tertias, atque ita seruatur: tum opus est strigili: medicamentum tepidum infunditur. Valde laudantur & terreni uermes cum anseris adipe cocti & instillati. Verberatis auribus cochleæ quæ in usu sunt cibi, apponuntur tritæ cum myrrhæ & thure. Cochleæ item minutæ & late tritæ, fracturis aurium illiniuntur. Senectus serpentis feruenti testa usta & contrita instillatur ex oleo rosaceo contra aurium uitia omnia, sed præcipue graueolentiam: & si purulentæ sint aures, melius ex aceto & felle caprino & bubulo. hæc senectus post annum uires non habet. Membranæ ex uentre galinaceo quæ proijciuntur, ex uino tritæ, & adipe gallinarum tepidæ infunduntur. Blattæ etiam sine capite & pedibus & alis tritæ & illitæ linteolo cōtuisis auribus imponuntur. Nitrum ex uino liquatum purulentis auribus medetur. Sonitus quoque & tinnitus discutit nitrum tritum & siccum sparsum ex rosaceo tepido, & auribus missum purulentis auribus infunditur. Fel tauri cū porri lectui succo, si grauitas sit aurium eodem felle cum lacte muliebri perluendæ sunt. Equini fimi cinis cum rosaceo instillatur. Seuum uiti cum adipe anseris & ocimi succo, fel taurinum uel caprinum cum rosaceo tepido auribus inditur. Omnibusque quæ immittuntur tepidus utendum est. Vrina etiam apri tepida infunditur, & ad hos usus seruatur in uitreo uase. Si aqua intrauerit in auriculā dextram, sinistro pede desultare oportet, capite in dextrum humerum inclinato: si sinistram, ex diuerso. Si quod animal intrauerit, & inspuatur in aurem, exire creditur.

Ad

Ad dolorem aurium. Cap. X.

CORIANDRI succus cum lacte mulieris immixtus, & auriculæ infusus, dolorem mirifice tollit: lazarisque granum modicum auri iniicies, & cessat. Cardamomi quoque succus auribus instillatus, dolorem aurium & molarium dentium sedat. Ad acutissimos dolores aurium. Spuma argenti & myrrhæ pari pondere trita ex aqua, & bene leuigata, facies collyria: & cum uti uolueris, remittes ea in rosa liquida, & tepidæ auribus infundes. Frigido quoque si quis utatur, eodem medicamento idem facit. Porcinum fel porri succo commixtum, tepidum auribus instillabis. Adeps quoque gallinaceus solutus ad horam, & pedus auri infusus, plurimum prodest. Rutæ etiam succum si immittis, curabitur. Ad dolorem aurium & punctiones, oleum rosaceum cum adipe anseris infunde, & tranfit. Aqua si in aurem intrauerit, & dolorem exhibet. solus succus coriandri in aurem expressus sine dubitatione liberat & sanat. Rutæ teneræ succus auriculæ instillatus, sine dubitatione dolorem liberat: & si maligranati cortice fuerit coctus, melius facit. Foliorum quoque salicis succus cum rosa liquida in putamine mali punici calefactus, & inditus auriculæ, mire succurrit. Ad aurium uitia & repentina antiquosue dolores. Aqua si ingressa fuerit, & statim sublata, facit impostum graues causas. Exinde enim uentositas, & abundantia rheumatis in capite, tinnitus quoque aurium: quæ dum non curantur, exinde fiunt furdi. Alijs uulnera in aure nascuntur, alijs foetescunt. Quibus rebus ita succurrendum est. Gummi hederæ cum betæ nigro succo tritum & tepidum auribus infundis, ita tamen ut & rubi teneri succum misceas, simulque antiquam aquam exiccat, uentositatem & dolorem tollit. Trosciscus maxime necessarius ad dolorem auriculæ. Calco uncias tres & semis, stasifragiæ unam, coconidij unam, sinapis unam, carei unam, fimi columbini unam, aristolochiæ logg unam, cymini duas, hyo unā, cyprij ozymi semine unam, nitri duas, salis ammoniaci duas, baccæ lauri octo, manna thuris sex & semis, iris septem & semis, aceti sextarios sex. Hæc omnia tundis singillatim & cribras, & prius mittas in mortarium puluerem calchum et irim, & teris cum aceti calice pleno. quæ cum trita fuerint, post dies tres mittas reliquas species cum aceti acerrimi sextarijs duobus, & teris: & cum resiccauerint, addis paulatim sextarium, donec compleat sextarios sex, terendo per dies quadraginta in sole: at ubi bene tritum fuerit, facis trosciscos: facit autem & ad uulnera. Ita de ipso troscisco unciam unam teris in aceto diligentissime, & facis seorsum cerotum sic: Olei rosati uncias sex, ceræ tantundem, resinæ frixæ uncias quatuor, factumque cerotum mittis in mortarium, ac permisces & uteris sit. Ad aures dolorem temperabis aquatius. Si uulnera alicubi fuerint paululum spissius, ut quasi pro emplastro utaris. Fellis caprini uncias tres, & mellis duas, conteris & in strigili calefacias & infundas & lana obcludas: prodest etiam si intrinsecus cancerauerit auris. Oleum laurinum in strigili ferrea missum & tepidum, infusumque auribus, omnem dolorem tollit. Canabi succus, & de folijs eius auribus instillatus, uermes natos necat: etiam si animali impresseris, uermes interficit. Liguaminis cochlearia quatuor, & mellis despumati duo, tolles & mittes in calicem mundum, & cinerem cineri calido superpones, atque spumam tolles: & cum tepidum fuerit, auriculæ ad omnes dolores infundes. Si putruerit, aut uermiculos fecerit, fel taurinum ex melle despumatum æquis mensuris mittes in testam rudem, quæ superpones carbonibus, ut lento igne ferueat, donec in unum admisceatur. Hocque medicamentum in uase uitreo colliges: & cum necesse fuerit, ad curam tepidum in calice, & mundata aure, ex lana medicamentum infundis. Mentæ quoque succum & mel æquis mensuris commisces, & tepidum, ex quo biduo aut triduo infundis auriculæ, si senserit curam, bene & optime: sin aliâ, addito acetum & modicum aphronitru, & simili modo tepidum infunde auriculæ. Item ad aures dolorem siue quæ uermes habet, calamenti permisces cum cedria, & infundis.

Ad dolorem aurium antiquum, foetorem & dolorem. Cap. XI.

PVRGANTVR ea omnia natura nucleorum. De maioribus ergo nucibus nouellis tempore suo plurimas colliges, & in optimo oleo uase uitreo conditas contra solem macerabis, & de ipso oleo mittes in testam maligranati siccam & excauatam, & deinde coques ad cinerem calidum, sed tepidum auribus infundis, omnia uulnera antiqua & foetorem & dolorem tollit. In excauatam malum granatum mittes mel, & auri pigmentum tritum ex gutta aceti. Cepæ succum cum melle quod in carbonibus calefacias, & auriculæ infundis, mire sanat. Foliorum porri uirginis succum in aurem mittes, & cum crepauerit uulnus ipsum cum adipe gallinaceo infundes & sanabitur. Cepæ aphræ succus cum melle bene subacto instillatus, auriculas grauitate emendat, dolores sedat, purulentas expurgat, uermes necat, aquam enocat & eicit. Item rosmarini succus cum oleo rosato & sapone gallico simul resolutus & coctus, tepidusque infusus, uetustissimum surdis & pus extrahit, & auditum facile restituit. Bubulum etiam lac cum felle caprino mixtum infunditur auribus foetentibus atque dolentibus. Ad uulnera aurium quæ intrinsecus nascuntur. In calicem mali granati mittes mellis cochlearia duo, & super cinerem calentem ponis, ut leui calore subbulliat, donec sensim decoctum redigatur in unum: & cum tepidum fuerit, auriculæ infundis. Confectio thymiamatis. Styracæ isauricæ libram unam, styracæ calami libram unam, masticæ unam, unguellæ Indicæ maioris uncias tres, rosæ uiridis libram unam & semis, amomi unciam unam, squinantii unam, gariofilii tres, carpobalsami semiunciam unam, cassiæ semiunciam, croci unciam unam, laudani tres, bdellij semiunciam, myrrhæ unam, balsami quatuor, & de quatuor uncias balsa-

mi duas mittes cum puluere, & duas serues ad unguendum pastillos, mellis uncias sex, uini quantum sufficit, sextarium unum cum rosa & styrace tundis, xyromirę folia uncias sex, amomi sex, balsami duas, styracis isauricę sex, ada semiunciam, gariofili uncias duas, spicę nardi tres, rosę uiridis sex libras. omnia faci te in pastillos: dū facti fuerint, suffumigabis de styrace & mastice bis in die, uel quinquies, quādiu siccētur.

Ad aurium imbecillitatem, uel surdos, & eos qui minus audiunt. Cap. X I I.

HEDE RAE succus mundissimus cum uino instillatus, plurimum facit. Ad surdos allium & cepulas cum adipe anseris colas & infundis. Ad surdos, & qui grauius audiunt, oua formicarum contrita surditatem aurium quā uetustissima sic sanabunt. Caprinum quoque fel instillatur grauius audientibus, & prodest: ac bubulum lac cum felle caprino mixtum, & infusum auriculis grauius audientibus, restituit auditum. Item parum audientibus utile est acetum gargarizare. Brassicę item puluis in passo maceratus, & linteolo infusus auribus inicitur, mireque reddit auditum. Rutę succus tepidus instillatus. Lactantis fel addito grano salis & mellis uno cochleari calefactum anethi surculo, instillabis in aurem, ita ut mox apertus erit porcellus, antequam tangat ipsum fel, auferatur. Cardamomum idem, nasturtium cū sicu tritum, & auriculę inditum, eis qui grauius audiunt, prodest. Bouis fel admixtum urinę caprę & tepesfactum, auribus instillatum, auditum reddit. Surdis & qui grauius audiunt, ueruecis fel cum butyro & urina ipsius ieiuni pari portione mixtum, in aurem infundis, & surdos non naturales, quamuis multo sanos non audierint, curat, & alia eorum uulnera sanat. Ad surdos multi temporis expertum. Maioris cannę uiridis folia contundes, & per linteum exprimis succum, tepidumque auribus infundis per septem uel nouem: est enim res saluberrima. Succum corticis ligni nucis tepidum per triduum infundes. Serpentis tunicam in uase nouo exoluis, & super cinerem calidum fricas, ex eo oleo tepidum in aurem mittis. Hoc enim ad grauitatem aurium & dolorem prodest. Brassicę succus cum uino æquis partibus mixtus, & tepidus instillatus auribus, parum audientibus auditum præstat, & dolorem mitigat. Item succum raphani eis quibus subito auditus aufertur, & nitri puluerem in aurem & acetum superinfundes. De uino etiam & de oleo rosato potterius a parte capitis ungis, quæ unctio etiā & ad dolorem capitis facit.

De parotidum curatione. Cap. X I I I.

R A R O medici parotidum curationem non deuocant a scalpello cum reprimi possint: & si res exigat, adaperiri collyrij ratione. Reprimit eas radicum brassicę cinis cum melle illitus. Lupini ex aceto decocti & triti, discutunt uitium. Cinis cum creta cymolia & resina pari pondere exiceat. Apponitur muricum testarum cinis cum melle, uel conchyliorum ex mulla. Sepiæ ossa cum axungia uetere contusa. Lini semen tusum cum melle mixtum mitigat. Ficus sicca & uino cocta & trita adiuuat. Comprimit eas fimus columbinus cum farina hordeacea ex melle. Nocturę cerebrum uel iecur cum oleo tepidum infunditur auriculę parotidę. Multipeda item cum resina parte tertia illinitur. Creta quoque cymolia exiceat, & fimus caprę cum axungia illitus. Plantago cum uetere axungia perfanat. Vrsinus adeps conteritur cum seui taurini pari pondere, & fimus caprę cum axungia illinitur. Caput uiperę in linteolo inuolutum, & faucibus alligatum, sanat. Menta uiridis cum polenta trita & imposita collectiones parotidum soluit, & mammarum uisuras placat. Ad omne genus collectiones parotidum, lini feminis farina cum melle & oleo cocta, adijcias nitri puluerem, & ligni caprifici cinerem æqualibus portionibus: quod cum agitatum est, in cataplasma imponis, & sanat. Item cerę uncias sex, butyri quatuor, axungię quatuor, cyprini quatuor, bullorum quatuor, axungiam uero & bulbos simul tundes in pila, & cum cera simul liquefacies, & axungia permisces cepis, quod colatum seruabis in uase sicili, & uteris. Parotidibus & strumis floris caltis den. tres, allij grana. II. cum axungia uetere imponis. Itemque strumas, coriandrum, & faba cocta & imposita discutit. Radix gladiolę cocta & trita cum sale, & imposita. Et item cucumeris syluatici radix decocta, & cum aqua mulla trita & imposita, prodest. Mense autem Martio & Aprili colligenda est. Item ut strumam omnibus radicibus extractis ad sanitatem certissimam perduces, galbanum super impositum strumę humorem facile discutit. Felle bubulo super strumas imposito, ita potentia discutitur ut nihil supra sit. Caput uiperę in linteolo inuolutum, & faucibus alligatum, sanat.

Ad oculorum dolorem, uel si quæ capitis sit. Cap. X I I I I.

A N T E omnia si bene fuerit purgatum caput & uenter, oculi nullam possunt inualetudinem sustinere: tamen si indoluerint, uteris cataplasmate hoc quod sine folio passo cretico infundis. Meliloti semiunciam, dactilos pingues anapaticos numero quinque, & seorsim infundis in passo, opij drachmas duas, croci dras, simul teris & bene commisces, melilotum & dactilos cocta simul ad carbones & trita, mittis etiam olei rosati cochlearia duo, & uitellos ouorum duos. Postea uero quā in unum omnia commiscueris, impones ut supra dixi. Sapę si sic se cauerit, pro tempore soluis cum uitello oui & modico passo, & sic uteris. Facit autem non solum ad dolorem, sed & ad tumorem, & hemicranium. Ad dolorem & tumorem. Adipem oui assis cum apio & croco & melle tritum superimponitur. Laurus ex uino cocta, dolorem & tumorem releuat. Chelidonia in aqua decoquitur, & ex ea oculi dolentes fomentantur. Da-

tilus

tilus tritus in modum cataplasmi oculis nocte imponitur. Hordeacea item farina cum galla confusa, abiecta aqua, oculis imponitur, tumores doloresque sedat. Coriandrum uiride tritum, & mixtum lacte mulieris, super tumorem oculorum inunges, & statim sanat. Item cucurbitę uiridis ramenta trita, & super tumentem oculum imposita, tumorem & dolorem emendat. Caprinus fimus cum simo sparsus, aut cum aqua tritus ad modum collyrij, oculis circumlinitur. Ad epiphoras oculorum & tumores. Passinacis agrestis radices nō lotas ex aqua decoques, & ex ea aqua oculos fouebis. Cochleę sine putamine tritę, fronti illitę cum thuris polline, ualidissime profunt. Tumores oculorum sedat mullum tepidum penicello super oculos impositum. Corticis lepię farina in epiphoris ex lacte mulieris, oculis circumlinitur. Beta alba trita, fronti imponitur, & eundem effectum habent bulbi triti, & oculis impositi. Apio uiridi trito cum pane, oculi teguntur. Ocimum item ex uino optimo tritum, oculis circumlinitur. Ruta in polenta contrita, & imposita, lenit dolorem. Anethi radix ex uino trita illinitur. Papaueris item cauliculi sicci uel uiridis cum suo fructu triti imponuntur. Lini semen cum thure ex aqua tusum circumlinitur. Siliginis item grana in ferro tosta, & ex uino trita, circumliniuntur. Lenticula cum cothonijs cocta, & unā trita, adiuuat. Lentiscę tenera folia contrita, & fronti imposita, epiphoras suspendunt. Panem ite ex uino tumori oculorum imposito. Mandragorę radices tunsę cum rosaceo, & ex uino tritę, epiphoras sanant, ac circumligatę dolorem illico sedant. Folia cicutę trita, & imposita fronti, epiphoras & dolorem & tumorem tollunt. Lana carminata cū albo oui & thuris polline fronti applicatur. Oui album infusum oculis, epiphoras curat, & uredines mitigat, & refrigerationes præstat. Ut autem cicatrices de oculis tollas, adipe anserino sapius inunges, cicatrices tollit & fistulas. Lutea ouorum cum rosaceo & mullo in lana super oculos imponuntur. Caseo molli caprino, & feruenti aqua supposito, epiphorę sedantur. Fimus caprinus cum melle oculis illinitur. Hamatites lapis in lacte mulieris tritus, intrinsecus primū inungitur, deinde super epiphoras, sedat quidem, sed cum maximo cruciatu. & si cui sanguis superfundit, singulariter purgat. Cataplasma ad oculos intumescentes optimum. Castorij drachmas duas, miconij sex, croci unam, in squami cyfaiçi quatuor, ouorum afforum uitellos quinque, mellis quod sufficit: tundis omnia, & teris oua, & uteris, & in tempora imponis si dolent. Ad recentes maculas oculorum siue caliginis. Mel Atticum, & album oui hirundinis, æqualia: quod si uetus causa fuerit, uitellum oui supradictum cum melle Attico & succo foeniculi, omnia æqualia teris.

Ad oculos suffusos sanguine. Cap. X V.

S A N G V I S columbę instillatur. Perdici uero & turturis superimponi debet. Lana succida ex oleo & uino. Hirundinisque pulli sanguinis suffusioni oculorum excessum ungi prodest, & in perpetuo oculi non dolebunt. Rosa in uino macerata, & ex eo uino potui dato, suffusos ex aliqua causa oculos sanguine creditur emendare. Bitumen, sulphur, & thus in uino miscetur: & oculi si percussi sanguine fuerint, ex eo fumigantur. Lactę caprino tepesfacto, sero assidue oculi fouentur. Verbenę folia trita, adiecto salis pusillo imposita, ac postero die sublato, expressum sanguinem de oculo expurgant. Sagapenum item cum rutę succo, & amygdala amara pari pondere trita, & admixto melle inunges. Hypocistęque, id est suffusiones & caliginem tollit. Aquilę quę in syluis moratur, & est formę amplissimę, fel cum melle Attico mixtum, & inunctu, oculis suffusis & caligini utilissimum est. Ad suffusiones & albugines de oculis tollendas. Foenugrę uiridis succi cochlearia duo, mellis candidi sine fumo tria, commisces & colas & decoques, diligenter suffundis, ita ut guttę super albugines cadant.

Ad lacrymas oculorum stringendas. Cap. X V I.

L A C R Y M A N T I B V S oculis sine fine rheuma suspendunt & exiccant cochleę sine putamine rite diligentissime cū farina thuris ac myrrhę & albore oui mixtum fronti superlinies. Anacolina ad idem. Myrrhę masticę cyathum, album oui lumbrices terrę cochleas, aloę cum aceto teres & illinies. Ricinos boui puto inter coxas tollas & fronti illinies, & sine mora lacrymę stringuntur. Emulę item radices tunsę in puluerem, & in aceto acri infusę, coctę & tritę, capiti rato nocte imponuntur, & ubicunque dolor fuerit & podagrę rheuma tollit: facit enim uescas aqua plenas, sed is cui fit, dolorem sustinet. Ad lacrymosos oculos. Ruta sicca, & melle Attico æquis ponderibus mixta, oculos inunges, certum est. Ad rheuma oculorum. Leuistici folia de ligno in ligno tundis, & eius succum cum uino ueteri & penna inunges.

Ad lippitudines oculorum, uel ad eos qui cantos ab humore contritos habent. Cap. X V I I.

F O E N I C V L I radices ex aqua fontana & oleo coques pari pondere, donec aqua consumatur, & ex eo oleo inunges, certum est. Acacię den. VI. encaulitici XV. succi porri uncias XXIX. hæc coques, donec fiat spissitudo mellis, & in pyxidem mittes & uteris.

Ad caliginis oculorum. Cap. X V I I I.

F V M V S choleraum diuina mixturę facit, cuius acritudo caliginem oculis præstat. Succus ergo cheli-

donia, & fœniculi, & abrotani, cochlearia singula tolles, & cū mellis sine fumo stillatiui cochlearibus duobus commisces, & exinde penna suffundes mane, & post meridiem, & sero: sed post digestionem lac mulieris, quæ puerum nutrit, superinfundes, propter acerbicatem medicamenti ut refrigeret. Hoc etiam maculas tollit, & impetum rheumatis restringit, & omnia uitia abstergit. Balsamum cum melle stillatitro æquis ponderibus misces, & exinde oculis infundis. Fel uulturis cum marrubij succo, aut puluere & melle Attico simul mixtum, cum penna oculis infundes, omnem caliginem oculorum aufert: sed & incipientis suffusionis non patietur. Fel perdicis cum melle Attico inunges, oculos item uulturis in linteo subtili ligabis, & tota die oculos absterges, nunquam inualitudinem patientur, & si dolentes oculos sæpe absterferis. Itemque myrrham cum fœnugræco pari pondere in uino teres, ut leue sit quasi collyriū, & inunges. Quidam enim filiam suam sic curauit. Chelidonie succum, quæ oculis plurimum suffragatur cum collyrio siue aqua marina inungi oportet. in una unctione sanat, & in aqua decocta dolentes oculi fouentur. Melius si succus eius artemisie & rutæ succo pari pondere & melle & balsamo, mira enim facit. Centaurie minoris succum, adiecto melle æquo pondere, permisces & inunges, aciem extenuat, & ipsa herba in aqua cocta oculi fouentur. Ut caligantibus oculis claritas restituatur, & ne facile hoc periculum incidat. Centaurie herbæ manipulus in uini sextarijs sex coquitur, ac tritum maceratumque eximitur, inde quotidie hemina mixto melle ieiuno propinat. Sal frixum tritum admixto melle Attico inunges, & caliginem tollit. Roris marini cinis cū eius succo expresso, & melle Attico pari pondere mixto inunges, caliginem tollit. Ros item caulium & rutæ collectus & inunctus caliginem tollit. Testudinis agrestis sanguine inuncto caligo tollitur. Leporis fel cum mellis Attici parte una mixtum & sæpius inunctum, caliginem abstergit. Mel & succum fœniculi partes singulas, fel perdicis semiunciam, balsamū ad mensuram mellis, & succi. Alij oleum uetustissimum ad mensuram mellis, alij euforbium modicum mittunt. Postquam mixta fuerint omnia, mittes in mortarium, & teres diligenter, transpones in ampullam, & suspendes ad solem quadraginta diebus, & tunc inunges frequenter. Ceparum Cypriarum acerrimarum succum, uel si Cyprie non fuerint, Germanarum cum melle Attico æquis ponderibus simul teres & mittes in ampullam, signabis & in fumo suspendes, & uteris. Item fœnugræcum ut bibi solet, & aquā mulsam medicatè paratam simul misces, addis rosæ quantum sufficit, & fœniculi radices mundas. coques omnia in olla rudi: & cum fuerit spissum, colabis, & repones in uitreo uase, & uteris, ita ut nec fumum nec autram contingat. Herbam item uerbenam tusam cum axungia, super oculos noctu ligas, & postero die tollis, & oculus erit mundus. Item ad caliginem & omnia oculorum uitia. Hirundinis pulli plena Luna in nido suo excæcantur de acu cyprina, notanturque ut cognoscantur restituta acie: capita eorum uel ipsi integri in olla noua uini comburantur in cinerem, terunturque in puluerem ex ligno ficulneæ uel terebinthino, cinisque eorum cum felle canis latrantis diebus septem, partibus duabus balsami & castorij, partibus singulis tritis, bene inunctus plurimum facit, miraberisque iam desperatas sanare. Hydra ad caliginem uel albuginem uel uulnera. Gallas Alexandrinas nouas non pertusas octo tudes, & cribrabis subtilissime, & postea mittes in mortarium Thebaicum. Adde croci denarium cum dimidio, teres per triduum diligenter, & mittes Attici mellis mundi quantum sufficiat, & repones in dolio & uteris. Ad caliginem oculorum & ad uitia uetustissima, & ad scabritudines & obscuritatem, & ad eos qui iam prope nihil uident, & quibus medicamentorum præsidia nulla inueniri possunt. Hoc remedium expertum utilitatis, & efficias ut uideant clarissime, sine omni uetusto uitio. Piperis albi denarios duos, croci duos, balsami duos, fellis uituli seu uulturis siue pulli pugnacis duos, mellis Attici uncias duas, uini ueteris boni cyathos tres, succi fœniculi unum, & ita compones. Piper & crocū teres diligentissime, & bene leue sit, dein de uinum admisces & succum fœniculi per partes dimidias: & quidquid superauerit, iterum fundes. cum ita feceris, iterum teris bene. deinde si quid uini aut succi superauerit, adijcies & teres diutissime. cumque totum medicamentum tritum & leuigatum fuerit ut collyrium, oportet transponi illud in pyxide Cypriana, & repositum seruabis. Cumque uolueris uti, ex eo unges, & inuenies esse potentissimum remedium, quo multi luminibus de obscuritate restituti sunt. Hæc compositio ex commentarijs Cæsaris Augusti de scripta est, qua & libentissime utebatur, & omnibus illam laudabat. Sicut autem acrior esse uideatur, collyrium leue admisceat, & non nocebit. Ad caliginem & suffusiones stari pistis, quod est silij à fronte & felle diligenter collecto inunges. Aliud ad caliginem. Succum fœniculi, fel perdicum, mel Atticum aut thyminum æquis ponderibus admisces, & postea teris & ponis in sole diebus quadraginta, & inungis si non senserint curam. ut fortius facias, fel perdicis mittes ad duas partes & balsami & olei uetustissimi parum mittes: quidam & euforbium mittunt ut fortissimum sit. Quæ omnia supradicta diligenter teres & mittes in ampullam, & in solem suspendis & uteris cum uolueris, curat mirabiliter. Caulium rorem cum melle despumato mittes pari pondere & inunges, prodest. Aliud. Fœniculi radicem decoques, ex aqua eius, oculos eius fouebis, celeriter omnes caliginem discutit. Coriandrum item uiride tritum cum lacte mulieris, & mixtum, & super oculum impositum, prodest. Pro certo etiam apium & ocimum cum uino tritum, auxilium præstat. Item ad oculorum tumorem uel epiphoras concitatas. Rosa uiridi trita cum aceto in careno infusa dacilo & oleo rosato & lacryma de ouo, totū simul teres, & in linteolo inducis, & tepidum super oculos imponis. Salem candidum ieiunus si quotidie gustauerit, omnes oculorum caliginem cito tollit. Item qui sanguinem habent, tusam fabam & ciminum & uiam passam, simul trita impones super oculum, & ligabis per triduum, sanitatem adducunt. Itemque cochleas de cæpo tritas in simul illinies fronti, statim definit. Ad maculas uel cicatrices oculorum baccas lauri cum lacte mulieris inunges

ges septem diebus, & septem iterum mittis, & iterum inunges, & sanat. Ad leucomata. Fœniculi uiridis denarios quatuor, & betonica tantundem, teres & facies collyria, & ex his inunges. Ad percussos oculos si sanguinem fuderint, herbam nepetam commanducatum ponas super oculos, & noli alligare, & supinus iaceat. Ad oculorum item dolorem. Laurus ex uino decocta, oculis humorem tollit & dolorem omnem emendat. Item ad caliginem oculorum. Fœniculi & rosæ & rutæ succum, & mel Atticum, & fel hircinum, mixta inunges. Ad albugines de oculis tollendas. Guttas ammoniaci cum lacte mulieris inunges. Ad lippitudines betæ succum cum alumine modico fronti illinies. Cataplasma ad hæc. Dactilos teres cum uino & pane molli, & calidum impones. Ad pilos eiciendos qui in oculis nascuntur. Lotium uituli masculi sepe inducat. Ad hordiolum iuxta oculum natum. Tollas hordeaceam farinam ex mulsâ conspersam, calidam ueluti cataplasma impones circa oculos. Ut liuores tollas: Ciminum in ore masticatum cum salina impones. Item ad hæc ostream cōbustam & tritam ex uino ueteri impones. Ad maculas oculorum tollendas. Sepiæ testam diligenter in mortario Thebaico teres, & puluerem ipsius sæpius in oculos mittes. Ad caliginem. Balsamum acre sæpius inunges. hoc & maculas tollit. Ad caliginem iterum oculorum. Cochleæ uiuæ cremantur, & cinis earum melle mixtus inungitur oculis. Item ad claritatem oculorum. Leporino felle subinde inunges, & caliginem tollit.

Ad aciem oculorum. Cap. XXI.

AQVILAE fel cum myrrha & nitro uncia una, inunges, uisum clarum reddit, etiam ut acutissime uidere se intelligat. Item passerini oui alborē cum melle Attico mixtum inunges, clareque uidebis.

Ad leucomata, uel ad cicatricem, uel ad maculas. Cap. XX.

CARDVI agrestis radicem ante solis ortum palo ligneo effodis, tundes ex ligno in ligno robore: exceptumque succum & colatum, atque in uale uitreo conditum, inunges. Est enim succus gemini effectus. Primum pelliculas membranæ tollit de oculis: deinde curat ut mireris effectum. Cedria & porri succus inunctus leucomata & caliginem tollit oculorum. Succum cyperi longioris, & oleastri foliorum, & uerbenæ æquis partibus cum melle sine fumo stillatico misces, & inde oculis infundes. Res est physica, quæ etiam cicatricem oculorum curat. quod si hæc quæ dixi non fuerint inuenta, requies betam purpuream nigram uel rubeam. quas si tardius inuenieris, plantaginis, betæ uel ex folijs cochlear unum, uel bene fœniculi & abrotani succi tantundem, & mel stillaticum similiter in unum commisces, & exinde cōfundis tepidum, maculas oculorum mirifice curat. Ideo autem parum scripsimus, ut quæ iuxta physici hominum comprobaueris plus conficias & reponas. Ad cicatrices & leucomata. Adipem aserinum resoluens, inunctam cicatricem, & leucomata extenuat, & sanat. Caprinum fel cum uino pari mensura mixtum, & in modum mellis peractum, cicatrices & albugines emendat. Item ad albugines oculorum tollendas. Sepiæ testa melle illita comburitur, & cinis eius collyrij modo tritus prostybio inungitur, celeriter albugines de oculis tollit. Bulbis Aphris tritis buccellagem ex eis spissa cum melle & nitro contritam, in modum collyrij inunges, in triduum albugines tollit. Mittes oleum & mel modicum super securim euerfam, & teres de cote, aut aquaria, aut olearia diutissime: cumque fuerint in modum collyrij spissa, inunges. Caue autem ne securis habeat eruginem. Ad maculas de oculis tollendas. Nūmos nouos nouem numero mittes in uas cyprinum cum uino albo & ueteri, & mundissime cooperies per dies triginta, addes salis ammoniaci fici albi puluerati denarios quatuor, ossa sepiae rafa quatuor, æris floris quatuor, fumum pulli albi quatuor, succum rutæ colatæ cochlear unum, mellis despumati uncias tres: omniaque in unum commisces, & in ampulla repones, & inde inunges per dies singulos usque ad sanitatem. Ad maculas eruendas facit betonica, & fenecion, & chelidonia, quæ in mortario teris, & collyrij modo uteris. Sicuti autem subito leucomata se in oculis suffuderint, seminis ocyni duo aut tria grana mittes, & clausa palpebra tenes, donec coaguletur humor, & i grana se colligat: & post hæc leuiter sordes que remanserint, frequenter in die colliges. quod si senserint curam, iterabis donec ad sanitatem perducas.

Ad pilos oculorum adulteros, ut sublati non renascantur. Cap. XXI.

MENSE Iunio sanguifugas numero quinquaginta mittes in ollam fictilem nouā, & cooperies, ex argilla circumlinies, & mittes in fornacem per spatium sex horarum. deinde cinerem sanguifugarum teres in mortario, & quatum exinde duobus digitis apprehendi potest, mittes in mortarium paruum cum duobus uel tribus guttis aceti acerrimi, & teres donec sicum collyrium fit, tollesque à borsella pilū cum radice, & in ipso tantum punctum cum melle impones de medicamine supradicto. ter, aut quater in ipsa hora. Hirundinum pullos cinis cum lacte tithymalli permixtus, & euulsis pilis impositus, renasci eos non sinit. Caulium stirpium aridorum cinis cum aceto laterato mixtus, & euulsis pilis impositus, emendat. Ex ligno caprifici, & cerri, & ilicis cinerem, & lixiuum factum atteriatum acerrimum, ut solent saponatij facere, coquatur sine axungia, & oleo cōfectum line loca quæ uoles, & desluunt capilli, ut amplius non renascantur. Ad pilos oculorum suffodiens gutta ammoniaci albore oui mixta, pilos illitos statuit. Ad pilos eradicandos, fellis uitulini den. unum, castorij unum, gummi unum, cum aqua teris, & colligis:

& reuersata prius palpebra in loco euulforum radicibus pilorum, & in die aduocis, & cōtinebis donec sic cetur: & hoc tandiu facies donec loca curentur. Ad pilos oculorum ligandos. Resinā fixā unciā unam, aspalatū unam, mastix unam, cerā unam, pumicis unam & semis: omnia igni resoluta, & cōmixta, uteris secundum consuetudinem. Ad pilos oculorum. Yo unciā unam, sarco collæ unam, styptiriz unam: teres cum aceto, & facies collyria: & euulsis pilis Luna decrefcente, cilio reuerfato uteris.

Ad caligines, cecitates, uel ut crassitudo abstergetur. Cap. XXXII.

VERETRV M ceruinum decoques, & ex ea aqua oculos fouebis per dies quindecim, & sanabitur. Sero ac lacte caprino calido per dies quindecim fouebis, & statim sanabitur. Hederæ succum cum melle stillatiuo sine fumo, & uinum theriacum in modum collyrij temperabis, & inūges cetum, & in loco tenebroso recludes, & post dies septem paulatim aperies fenestras, & post alios dies septem produces in lucem, & per hos dies mollibus cibis & dulcibus utatur: in quibus etiam consumendis diebus non laboret. Item pro sexu duritia, Ammoniacum thymmatum in uino theriaco teres, & oculos inunges.

Ad maturandas ægilopas. Cap. XXXIII.

AD maturandas ægilopas. Frumentum candidum masticatum imponitur. Ad aperiendas eas, & emendandas, stercus columbinum cum sapone gallico impones. Maluæ item bortunale, siue agreffis folia purgata, admixta salis parte una, & trita, & imposita, curat. Nueis combustæ cinis iniectus sanat. Arnoglossa herba cum modico sale trita, & apposita, ægilopas destruit. Plantaginis item succus cum lana munda mollissima imponitur, & per dies nouem sanat. Vuæ passæ purgatæ igne grano accitos decem, piperis grana decem in linteolo illita impones usque dum sanet. Vrinæ item limus spissus de castris collectus & impositus, mire purgat & claudit. Item uermiculus qui uocatur Aratra frangis contusus, & cum sapone gallico permixtus apponitur, & super medullam cannæ appones. Nepetam cōtusam impones, mirifice sanat, facit & ad syringiam. Ad ægilopas, saponem gallicum & cymas oliuæ uirides, amygdalasque amaras æquali pondere teres, & uteris.

Ad ulcera narium, & omnia uulnera uetustissima. Cap. XXXIII.

ARISTOLOCHIAE pulueris drachmas triginta, galbani uigintiduo, ceræ uiginti, manna thuris decem, terebinthinæ quinquaginta, yo septem, olei ueteris drachmas sexaginta: sicca humectes & misceas, utarisque in omnibus ulceribus.

Ad graueolentiam narium, polypum ue. Cap. XXXV.

GRAVEOLENTIBVS narium sic subuenitur. Succus hederæ colatus narium infunditur. Aristolochiæ succus cum cypero uel dracontæ semine cum melle pari pondere narium inditur. Hoc etiam si *когда мутна* sint, emendat. Dicitur etiam prodesse ei qui hoc malo uexabitur, ut osculetur nares mularum. Costum in puluerem redactum mittes, & cum melle mixtum, pennaque induces. Caricæ contritæ, & in olla noua cum posca decoctæ, emendant foetorem, si ipse succus cum melle immittatur. Ad polypum. Examinis rubei limaturæ unciā unam, ammoniaci duas, aluminis rotundi, acetis acris corylas sex: siccabis teresque cum aceto diligenter, & mittes in pyxidem æream, & agitabis de uirga creta in sole usque dum siccetur. Deinde teres diligenter in mortario: post hæc repones in uase fictili. Quando autem curabis, mittes de puluere in pennam uel in cannam subtilem, & inflabis in aures, ita tamen ut os eius prius aqua frigida impleatur. Mense uero Decembri curare incipias ita. Per dies tres, & uino & carnibus & frigidis abstineat, & quarta die non coenet. Quinta uero accipiat geramantigonis. Post dies autem tres purgabis caput eius sic. Ieiunus per triduum mastix commasticet: & cum iam expuere coeperit, addes ei stasifagriæ grā unum, & post modicum alterum, deinde tertium, ad ultimum quartum. In die autem secunda incipies ab uno per ordinem usque ad quintum: hoc quoque tertia die & quarta facies. istis quoque diebus a carnibus & uino abstineat. Quinta uero die rades ei caput & unges a media fronte totum caput medicamento hoc: Acaciæ unc. I. aluminis scissi semiunciam, nitri Alexandrini semiunc. ceræ semiunciam, manæ thuris den. IX. Hæc teres cum aceto usque ad spissitudinem mellis, & unges caput: & post dies uero tres hoc ipsum facies, & sic curare nares incipies. Ad narium graueolentiam. Dracontæ succus cum melle infunditur: que res etiam ceromata sanat. Betonica in olla noua cocta, narium in stipatur, & ipsa herba trita, parum salis adijcitur: inde quantum duobus digitis tollitur collyrium formatum narium infunditur. Si quis agrimoniam manducauerit ut non oleat, aut aliqua alia olera, coriandri radices uirides siue succas masticet pulegij. Item & apij semen equalia commasticet.

Ad profusium narium. Cap. XXXVI.

PLERVNQVE euenit ut ex narium is modus sanguinis pfluat, qui nisi reprimatur, adfert mortem.

mortē. Neque aliter exiliat q̄ solet e uena percussa erumpere. Occurrendū est itaque uelocissimo periculo, & magno impetu, & subito sciuenti in hoc itaque casu porro sectiuo trito nares obturantur. ruta trita æque reprimat, in manibus indita. Eodem modo & radice urticæ utendum est. Semen urticæ cum lana succida conijcitur in nares, cum oleo rosaceo, & auriculæ lana succida spisse obturatur: & ita sanguis continetur. Coagulum agninum mirifice facit, ex aqua subactum, & infusum. Adeps anserinus cū butyri pari pondere ingeritur pastellis. Profunt cochleæ contritæ, & fronti illitæ. Anguinæ pellis cinis intritus naribus, uel hæmorrhoidibus impositus sistit, uel idem cinis in aqua calida potatus. Prodestque sanguisugis tribus suffumigare. Teste ouorum unde pulli exeunt leniter tostæ, & in puluerem redactæ per triduum naribus insuffantur, ac statim sanguinem sistunt. Si auris cera concluditur ea parte qua sanguis fluit, restringitur. Spongiæ combustæ cinerem in ipsam nares mittes, & stringit. Stercoris item asinini pulli cinis naribus insufflatus, & idem porri sectiui triti, naribus opponuntur. Ventosam in uertice uel in hepate apponi, utile est. Medulla nucis, quæ nucleū diuidit cōburitur, eiusque cinis naribus insufflatur. Fimum equinum dum recens est cum simo conteres, adiunges picem uirginem, & teres ut unum corpus fiat: postea fronti illinies, & in collum ac ceruicem pones, mox clauduntur uenæ fluentes. Fimi porcini unciā unam, thuris masculi semiunciam: trita ex aceto, frontem illinies, & iam impetum oculorum prope sanat. Narium gallulam teres, & puluerem eius per fistulam in nares insufflat. Linteo item exusto nares claudis. Et item raphani radices succum in aurem mittes ex ea parte qua defluit, & lana claudis. De porro uirgine facies collyria, & in nares mittes. Itemque glutē taurinum liquabis cum aceto, & fronti illinies. Dicitur prodesse qui hoc malo uexabitur, ut osculetur nares mularum.

Ad sanguinem de naribus eiciendum. Cap. XXXVII.

NEPETAE succus naribus supino infunditur.

Ad stillationem narium ex humore. Cap. XXXVIII.

CINIS testarum ostrearum, in cibo pane colligitur in modum salis. Porri capitati folia cruda sine pane eduntur. Canina corrigi nunquam uncta, cuiuslibet digito in manu circumligatur. Oltreæ cū sua resta, ita ut electæ sunt, in carbonibus coquantur, & in cibo dantur. Oleum calidum eunti dormitū in ce rebrum infunditur, & in nares conijcitur. In manu dextra duo digiti medij, lino alligati, inter se destillationem cōpescunt. Ocimi semē tritum, naribus immissum destillationē minuit, & steruitationē facit.

De oris, labiorum, gingiuarumque uitijs. Cap. XXXIX.

SEPIAE ossa in cinerem redacta, & ori inspersa, uitia emendat. Cochleæ uacuæ cineres cū myrrha teres & sparges, uitia oris emendat. Sinapis item semen uel raphani ex uino decoctum, & oboli unus pondere datum, emendat. Herba ciclamini trita, trociscos facies: & ex his cum opus est, ex aceto ad crassitudinem mellis illitum, reprimat & sanat. Seuum bouis uel uituli cum adipe anserino uel fissuras iungit. Oris saporem emendari quidam affirmat murino cinere cum melle si fricentur dentes, alioqui uero admiscet marathri radices. Nero quoque ante somnos colluere ora propter halitū foetidum, utile dicit. Folia sagina commaducantur aduersus gingiuarum & labiorum uitia. Aequæ & folia rubi in quo mora nascuntur. Eiusdem generis rubi teneri & pampini decoquantur ex uino ad tertias, idque uinum in ore continetur.

Ad uulnera oris. Cap. XXXX.

CAPRINVS fimus cum melle tritus & illitus, certe sanat. Cucurbitæ exusta puluerem, piper & sal candidum rude parum, satureiam, coriandrum, mentam exustam, similiter caput sardæ combustum: hæc omnia in puluerem redacta commisces, deinde lauabis os cum uino ueteri, & sic impones. Ulcera oris plantaginis succus emendat, & folia eius cocta, radicesque eius commasticat. Hederæ item bacce cum cassia & myrrha pari pondere ex uino commaducatæ, ulcera oris emendant. Murenarum ex capite cinis cum melle illinitur. Membrana ex iusquiamo cocto, uel crudo detracta, labiorum fissuris medetur. Oris halitum emendat murinus cinis cum melle dentibus infricatus. Linguae ulcera & labiorum, hirundines in mulso coctæ sanant. Adeps item anserinus & gallinus ulcera emendat. Si feruentia os intus exusserint, continuo sanantur gargarizatione lactis canini. Aduersus foetorem oris. Folia myrti & lentisci pari pondere, & gallæ Syriacæ dimidium pondus unā teri oportet, & aspersa uino uentusto matutino mandere, uel hederæ bacce cum cassia & myrrha pari pondere uino aspersa. Eadem ratione ulcera oris emendantur: hoc & stomacho optime facit: sed melius si cum mororum domesticorum uel certe eorum quæ in rubis nascuntur sextarios tres, leni uapore decoquantur, ut ad spissitudinem mellis ueniat, tum additur de myrrha pondus denarij, & tantundem croci, & in unum totum teritur, & inde prout uisum fuerit, æger accipiat. Item succi mororum sextarij duo, cum uino Attici mellis decoquantur, deinde stomachicus prout uisum fuerit accipiet. Capitis leporini cinis addito nardo, mulcet graueolentiam, ulcera & rimas. Seuum quoque bouis uel uituli cum adipe anseris emendat. Item amurci ex oliua nigra, oris uitijs subuenit.

Ad uulnera oris, siue tumorem gingiuarum. Cap. XXXI.

ABROTANVM uiride teres, & cū melle miscebis, tangesque loca de intus que dolent: & de foris ubi tumor est, appones: mirabiliter curat. Ad oris uel gingiuarum uulnera. Mustum dulce recens, malum granatum sicum plenum mittes, & alterum uiride cum cortice coques in stagnato ad carbonem, donec spissitudinem mellis accipiat. Deinde leuabis de foco, & addes myrrhæ & styptiræ & scistos puluerem tenuissimum, & commisces, & ex eo uulnera illinies. Anthera ad os, balaustræ drachmæ sex, scisti octodecim, croci tres, cicinoriæ decem, rosæ floris decem, cyperi triginta duo, myrrhæ octo. Ad eos quibus subiti tumores foetorem faciunt, siue putredinem gingiuarum, ita ut dentes cadant. Yo unciam unam cum mellis uncias sex, coques & ita curabis.

Putredinis oris, siue palatus & gingiuarum curatio. Cap. XXXII.

ALVMINIS scissi unciam unam, gallæ asianæ semiunciam, myrrhæ uncias duas, piperis grana quindecim, in mellis despumati uncias nouem, colliges & uteris. Ad uisuram oris. Ex humore crocum cum nucleo & aqua frigida tritus in ore teneatur: quod si uulnera fecerit, parum mellis addes. Item cui os ex tumore exarserit, uel palatum, cantabrum coques, & ex eius aqua gargarizabis: quod si ardor fuerit, cum ipsa aqua crocum tritum. Si autem humor abundauerit, rosam siccam cum cantabro coques: & ita gargarizabis. Gera quæ facit ad os cui rheuma molestum est, & ad gingiuas rheumatizantes siue ad uiam, uel quibus exit de auribus & ad tempora dolentia cum hydromelle & ad syringam cum uino ueteri & melle, & ad uulnera quæ intra nares generantur. Croci unc. I. myrrhæ I. aluminis scissi sex: hæc in puluerem redacta seruabis, & uteris cum uino & melle permixta. Ad ulcera linguæ folia oleæ cum sulphure teruntur, & inde ulcera perficantur. Ad uisuram oris, aut anguiarum, uel gingiuarum succum, cū melle caulibus gargarizabis, statim ulcera sanant, & cepæ manducantur quæ sanant. Item succi myrrhæ unam, croci I. aluminis scissi unc. I. mellis sextarium unum. Hæc omnia permisces, donec crassitudinem mellis accipiant, & sic crocum & alumen mittes, & bene permixta repones, ac de hoc medicamento os & gingiuas tanges si sanguinem fundunt: & hoc gingiuas sanat, & dentibus prodest & uia. Mense Augusti conficitur propter succi morem. Ad putredinem oris. Aloes drachmas duas, myrrhæ sex, calchati sex, croci quatuor, uini & mellis quantum sufficiat.

Ad foetorem oris. Cap. XXXIII.

PVLEGIUM, & serpillum sicum, uel origanum, tum melle manducatum, bene facit. Dormitum uadens, aceto bono lauet, masticeque & uino suauis os colluat. Arboris pruni folia cum uino coques, succum ex eo intra os tenebis. Si halitus foetet, cum dormitum uadit, cyathum aceti boni partes forbeat. hoc & in coctionem facit: & si mane inde forbeat, prodest. Radicem quinquefolij ex aqua decoques, & subinde os collues: ita ut in ore aqua diu teneatur. Serpillum item herbam, quæ Gallice dicitur laurio, ieiunus diu commanduces.

Ad os saluosum & perlippidum. Cap. XXXIII.

LENTISCI fasciculum in umbra siccatum tundes & cribrabis, & de cortice pini tantundem tritum & cribratum miscebis, & dentes inde fricabis. Origanum teres & cribrabis, & exinde dentes ad gingiuas fricabis, hoc & tumorem gingiuarum tollit. Camomillæ herbæ puluerem uino admixto coques donec ad dimidium ueniat, ex eo os collue, statim medebitur.

Ad os & labia. Cap. XXXV.

OS album & tenerum ne rugosum fiat. Farinam candidam lacte & oleo aspergito, & inde cum dormitum uadis, labra subiungito. Labia si fuerint rupta, pulegium & acetum miscebis: & maxime cum dormitum uadis, exinde tanges.

Ad dentium dolorem. Cap. XXXVI.

ASPARAGI syluatici radicem in uino decoques, ex hoc in ore contineat, dolorem sedat, succusque eius similiter facit. Brassica item cruda commanducata dolorem facile discutit. Radicem hederæ coques ex uino, quam in ore teneat, & transit dolor. Succum hederæ cum aceto & paruo sale in diuersa in nares mittes. Thymum & pyrethrum pari pondere tusum dentibus adijcies. Pyrethri item radicem ex posca & melle gargarizatur, & teneat in ea parte quæ dolet. Trociscus ad dolorem dentium, & ad laxationem eorum. Aluminis scissi unciam unam, aluminis rotundi duas, castorij, croci, myrrhæ, gallæ, aloes, yo, ana unc. duas, synopidis libram unam, uini styptici quantum sufficit ad colligendum, hinc facis trociscos: postea cum opus fuerit, resolues in uino styptico, & in ore tenebis: facit & ad dysentericos iniectus. Ad priorem dentium dolorem cypressi pillulas in uino decoques, & idem uinum tepidum in ore tenebis, bene

benefacit. Cucurbitæ fatiue decoctæ succus dolorem minuit, & mobiles stabiliet in ore compressus. Item trociscus ad dolorem dentium. Cadmiæ unc. duas, calcetis coctæ in carbonibus semiunciam utrunque separatim cum uino acris in modum collyrii teres, & commisces, & facies trociscum, & in aceto folues, & tepesactum in ore teneatur. Iusquiami radix cum aceto commallicetur. Cyperi puluere dentes & gingiuas reple. Pentaphili item radix cum aceto aut uino decocta, in ore contineatur. Quinquefolium cum sua radice in aceto decoctum, aut in uino, dentibus contineatur: qui enim continue ieiunus in ore continuerit donec liquecat, non dolet unquam. Adijcies item ad ollam acetum, saturiam & sale, ut in unum ferueat, & in maxilla contineatur. Fœniculum uiride mastice, & succum contineat in ore: ipsumque fœniculum in ore contineat. Ad dentes qui rheuma patiuntur. Lucernam aritinam nouam implebis sale, & claudes eius foramina, & tandiu in carbonibus uiuis obruta sit, quandiu ipsa lucerna similis sit carboni uiuo. Ac post modum cum refrigerit, mittes in mortario folij drachmas duas, & cum ipso sale teres, & fricabis dentes qua hora faciem laueris, & facit dentes candidos, & dolorem tollit. Thus & bacce lauri in uino deferueant, & in ore sustineat quandiu potuerit. Styptiræ drachmæ duæ, strutij una, teres & uteris. Oleum cum aceto tepidum in ore contineatur. Vrticæ item minoris radix commallicetur. Et item ad hæc maluzæ radix decocta in ore contineatur. Betonice succum cum uino ueteri, & aceto ad tertias decoques, & postea in ore contineat. Ad dentem cauum lumbricus exustos ipsumque cinerem impone. Et ad hæc item gummi hederæ denti impone. Ad hæc plantaginis radix commallicetur. Et item ad hæc maluzæ radix decocta in ore contineatur. Ad hæc item betonice herba commallicetur. Corticem roboris coques cum aqua, & super quadratum gargarizet: mire facit. Dentifragium puluerem de lana succida in linteo ligabis, & pones in testam, & in carbonibus ustulabis, & duas de ipso puluere partes, & salis communis tertiam partem teres, & de ipso puluere fricabis, & dentes, & gingiuas donec sanus sit, & non doleat dens. Enula ab ieiunus commanducata, dentes confirmat. Allium cauis dentibus imponitur, & aqua in qua coctum est gargarizatur. Acetum item si in ore contineatur, gingiuas stringit, & dentes continet. Et item caprifici radicem ex uino decoques, & ipsum uinum in ore continebis, ipsamque tritam maxillæ impone aduersus dolorem: ipsa autem radix per melle inciditur, & hæc mittit succum aptissimum dolori. Item nucleus gallæ commanducatus, dolori medetur. Teda pinguis in astulas concides, & in aceto decoques, idque acetum in ore continebis. Aqua in qua lentiscus decoctus est, mobiles dentes confirmat. Ruborum in quibus mora nascuntur pampini decoquuntur in austero uino, & commanducantur aduersus mobilitatem. Idemque uinum in ore tenebis. Hysopo item utiliter collues. Item cauis dentibus cinis murini fini inditur. Vermes terreni decocti in oleo, & triti, infunduntur auriculæ, ab ea parte qua dentes doleat. Eorumque uermium cinis exelis dentibus iniectis, & ceteris cera obturatis, per facile eos cadere cogit: idemque cinis inditus dolentibus, iuuat. Item comburi debent harenulæ, quæ in cornibus cochlearum inueniuntur: in testâ & cauis dentibus inditæ, continuo finiunt dolorem. Idemque præstat fumus corti in lana alligatus. Inuiolati autem præstantur dentes, si quotidie mane ieiunus sub lingua habebis granum salis, donec liquecat. Item in dolore ceruini cornu farina colluuntur, uel fricantur. Itemque albi bulbi cinis dentibus fricium est: ossaque ex unguis suis combusta, eundem usum præstant. Caprino item lacte utiliter colluuntur. Item ebulli radicem ex aceto decoque, & diu in ore tene. Itemque folia de buxo & anethi ramusculos teres, in ollam mitte cum aceto, ad tertias decoque, & tepesactum in ore tene.

Ad dentes laxatos. Cap. XXXVII.

SI ex humore capitis se laxauerint dentes, si dolor fuerit infectus, pyrethri radicem commallicet, & in ore teneat: omne decurrit rheuma. Est quidem radix uehemens, sed postea dolorem sedat & refrigerat. Puluis ad rheuma dentium. Salis uncias duas, teres cum melle optimo diutius, & colliges in ollam rudem, quam gypsatum mittes in ignem: ubi uero in modum ignis canduerit, tolles eam, & cum refrigerauerit, iterum teres, & facies puluerem, & uteris. Ad confirmandos dentes. Marrhubij fasciculos tres cum aquæ sextarijs tribus decoques in olla noua ad tertias, deinde gargarizabis tepidum mane & meridie per dies septem. Post hæc semen herbæ galliculans, quam alij dentalem, alij symphoniam dicunt, mittes super carbones, & per traiectorium totum fumum ore trahes: omnes gingiuas exiccat, & humores malos producit, & dentes firmat. Myrti fasciculum unum, cunorum rubi fasciculum unum, & corticis malignati in aceto decoques, & inde os læpius collues. Aristolochiam tusam in puluerem dentibus laxatis inijcies: confirmat. Gallæ syriacæ unciam unam, corticis malignati croci denarios tres, in puluerem subtilem rediges, & gingiuis impone. Pulegij sine fumo libram unam, iris uncias sex, salis ammoniaci tres: omnia tusa & cribrata pro dentifricio habebis. Dentifricium ad hæc folij unc. unam, yo unam, mastice aphræ unam, ostreæ testas numero quatuor, punicis unciam unam, panis combusti unam, cyperi unam. Omnia in puluerem redacta commisces, & ex aceto dentes fricabis. Puluis ad humorem dentium. Farina de sigala duas manus plenas tolles, ac salis tantunde: facies pastam, & coques ita, ut in puluerem possis redigere. Costi semiunc. folij semiunciam, capitis fardæ maioris combusti semiunciam, auripigmenti semiunciam. Hæc omnia in puluerem redacta, & comixta, uteris: sic tamen, ut prius de uino ueteri os laues. Dentifricium ad os quo omni tempore uteris. Lucernas Sabinenses tres implebis sale, quarum foramina claudes de cō passo hordeaco, & mittes sub carbones in arula: ita ut triduo iugiter carbonibus sint optæ:

quas deinde tollens in puluerem mollissimum rediges, addes folij semiunciam, costi unā, masticis unam : omnia trita & cribrata in uino miscebis, & quotidie uteris . Ad dentium dolorem . Violam siccam in uino coques, idque calidum in ore continebis . Vinum & piper miscebis, & tepidum in ore tenebis . In dentium autem dolore, qui ipse quoque in maximis tormentis dinumerari potest . Vinū ex toto arcendum, aceto quoque abstinendum, deinde in modico melle utendum , ac nemo dentes iritet .

Ad dentium molarium dolorem. Cap. XXXVIIII.

PROSERPINA herbæ, quam alij camomillam dicunt, succus in aurem instillatus, sedat dolorem . Item agrestis lapatij, quod alij rumicem dicunt, radix commanducatur : & succus in ore continetur, statimque dolor tollitur : ac cum aceti cyathis quinque costa in ore aceto tento idem facit . Item acopiū calefactorium, & ualde summum . facit enim ad eas ualetudines quæ diuturnæ sint, ad paralyticos, straticos & opisthotonicos, sed & neruorum cōtractiones & artericos & ad omnem dolorem totius corporis & turpitudinem ualde prodest . Recipit herbæ bratæ drachmas quadraginta octo , samfuci drachmas CCLXXXVIIII . rutæ feminis uiginti quatuor . Cardamomi drachmas uiginti tres . Squinantij drachmas duodecim, caciij uiginti quatuor, baccarū lauri uiginti quatuor, pyrethri uiginti quatuor, cyperi uiginti quatuor, meliloti unc. tres . Hæc omnia tundes, & cribrabis grosso cribello, & infundes in uino summo per dies tres, quarta die uero mittes oleum fauinum uel spanum : & omnia suprascripta coques cum oleo diligenter molli igne . Postea exprimes omnia : & in oleum mittes ceram , & omnia reliqua in oleū mitti debent . Postea tolles myrrhæ & stactis drachmas sedecim, ceræ rubæ libras tres, terebinthinæ unc. sex, calami aromatici tres, costi tres, styriaci tres, yō tres, piperis albi tres, piperis cōmunis tres, sinapis drachmas quadraginta octo, spicæ nardi unc. tres, folij unam, aphronitri tres, opobalsami sex, adipis uituli marini sex, medullæ ceruinæ sex , guttæ ammoniacæ tres , olei nardini libram unam, olei fauini ueteris duas, olei cyprini pondo tres, olei herini tres, olei laurini quatuor, olei styracini libram unā . Ista sequentia aromatica tundes, & cribrabis, & commiscebis cum omnibus suprascriptis : & cum opus fuerit uteris . & super maxillam imposita sanat dentes molares . Acopum ad scyaticos & dentes molares impositum . Galbani unciam unam, opopanax duas, euforbij duas, smyrnæ duas, adarcis duas, sagapeni duas, castorij duas , ceræ quatuor, axungia ueteris duas, piperis unā : omnia contundes & cribrabis . Postea uero miscebis cum galbano, & opopanax, & axungia : & uteris omnia suprascripta . sed & dentes molares sanat .

Ad dentes uitiolos aut cauos. Cap. XXXIX.

GALLAS Alexandrinæ uiginti, folij quantum sufficit, aduersus gallas masticis grana quinquaginta , croci parum, piperis grana sexaginta, balauftij cauliculos quinque, floris rosæ quantum sufficit . Hæc omnia in puluerem redacta habebis, & uteris . Item ad dentes cauos . Titimalli & caprifici lac cum galbano resolutum, & cauis dentibus inditum, tollit dolorē : ita, ut ceram superponas, ne lingua aduratur .

Dentifricium ad dentes candidos faciendos. Cap. XL.

PVMICE combusto & trito, ad dentifricium uteris . Itemque conchylij marini testam sale plenam combures & uteris, dentesque inde fricabis . Sepiæ item testam tufam cribrabis, & candidi erunt, & cum uino candido piperato dentes lauabis .

Ad dentes molares uel omnes, ut sint incorrupti. Cap. XLI.

VITIS albæ, buttionis, succi cotylas duas, & mori radicum radices coques ad tertias, & in ore tenebis, & dilues per dies septem, & nunquam dolebunt dentes : incorrupti præstantur .

Ad dentionem quando infantes dentium. Cap. XLII.

LACTE caprino & leporis cerebro gingiuæ perfricantur . Delphini dentium cinis cum melle gingiuis illinitur, & eius dente gingiuæ tanguntur . Cerebrum pecudis in cibo datur . Folij hederæ prunæ ad suffiendum supponuntur . Et item butyrum cum melle temperabis, & gingiuas inunges . Dentes equi qui primo cadunt alligati, facilem dentionem præstant , ac melius si terrā non attingant . Eundemque effectum habent dentes caniculæ .

Ad uiam distillantem & ad fauces tumentes. Cap. XLIII.

CORIVM de nucē uiridi tundes, & exprimes succi uncias sex, mellis unā, & coques donec spissetur, & ex eo cochlear unum, patiens ieiunus gargarizet . Cumularum oliuæ fasciculum unum, coque in aqua fontana ad medietatem, & gargariza . Item ad reprimendam uiam & gingiuas tumentes . Betonicā in aceto decoques, & in ore diu continebis, calidumque gargarizabis . uia iacentem uel distillantem succo herbæ absinthij subleuabis . Testarū ostreæ cinere addito melle illinies . Et item garū optimū cochleari subijcito .

subijcito . Radicis item brassicæ cinere testā reprimatur . Itemque sinapi gargarizato cum aceto & melle . Item rubi in quibus mora nascuntur cauliculi decoquantur ex uino, & ex ipso uino gargarizentur . Succus urticæ gargarizetur . Heronis item cinis cum melle illinitur . Puluere gallæ, & aluminis scissi, et iris flore æqualiter mixtis, ieiunū uiam subleuabis . Confectio anthera, quæ ad uiam subleuandam & ad omne rheumata facit . Recipit cyperi uncias quatuor, croci den. tres : omnia teres & cribrabis, & in puluere rediges . Item aliter anthera . Recipit den. unum, ireos unc. unam, florum rosæ quatuor, costi den. unum, Gallæ tantundem . Item aliter . Florum rosæ unc. duas, croci magnati duas, aluminis scissi den. unum, gal las numero quinque, balauftij unc. unam, iris unam, sandaracæ den. unum, & femis . Item iricon antheron . Recipit cyperi drachmas octo, myrrhæ duas, croci unam, balaufti unam, scissi duas, florum rosæ unam, sandaracæ quinque, iris quatuor . Item aliter . Cyperi unc. duas, florum rosæ den. unum, croci unum, gallæ unum, myrrhæ duos, sandaracæ duos, aluminis scissi duos, iris duos . Confectio antheræ ad uiam leuandā . Recipit iris semiunciam , sandaracæ semiunciam, iunci radices semiunciam, myrrhæ den. quatuor, floru rosæ sex, gallæ sex, stypticæ sex, croci magnati sex : omnia teres & cribrabis . Aliud, uia ne molesta sit . Brassicæ folium crudum leuissime tritum exprime : ex eo succo uiam tangito : continuo subsidet . Item ad uiam reprimendam . Pruni syluatici folia decoques ex uino austero, & subinde gargarizabis .

Ad sanguinem ex præcisa uia nimium defluentem. Cap. XLIIII.

SVCCVM e Cymulis Coriandri gargarizet .

De tonsillarum uitio. Cap. XLV.

VITIVM quod tonsillas appellant, ex utraque gutturis parte, & faucium fit . His lactis ouilli calidi gargarizatio prodest . Fimus columbinus tritus ex uino passo gargarizatur . Ficus arida & nitrum unā teruntur, deinde faucibus illiniuntur . Asperitatem faucium emēdat & destillationē, allium tritum ex passo gargarizatum . Cochleæ demptæ, tantum coqui debent illotæ, deinde conteri, & in passo dare potui . Si quis sinum ouillum contriuerit manu sua, uel alienas tonsillas leuabit . Lac caprinum cum myrrha decoctum, & sale exiguo gargarizabitur . Tonsillis priuatim medentur renes, uulpis aridi cum melle triti & illiti . Hirundininus cinis ex melle ab interiore parte tonsillis illinitur, lini semen & anethū in oleo & aqua decoctum imponitur, & acetum gargarizatur . Rubi in quo mora nascuntur, caules teneri tunduntur, exprimitur succus ex his, qui in sole ad crassitudines mellis coquitur : hic illinitus ab inferiore parte mire prodest . Herba quæ nascitur super spineta rustica, efficacissime bibitur in aqua, ubi mus decoxerit, & uerminacia imposita prodest . Caninum corium ter collo circumdatur, simus columbinus, uinum, oleum in unum trita, illinitur .

Ad faucium dolorem. Cap. XLVI.

AMOMVM teres subtilissime, & cum melle attico uteris . Itemque folium, costum, alumen scissum, spicam nardi, crocum, florem rosæ, gallam : omnia æquis ponderibus in puluerem mollissimū rediges, & cum melle despumato uteris . Si autem uulnera intra os quasi alba nata fuerint . Primum de uino ueteri os collues, & sic puluerem impones . Lac ouillum gargarizatum prodest . Fimus columbinus tritus, ex passo gargarizatus prodest . Cortex malignati trita & cribrata ad uncias tres, similiter roris marini unam, similiter fenoticæ granorum , quod de Africa uenit unam, gallarum Asianarum cribratarum puluerem numero sex, piperis grana XXIIII . trita omnia simul miscebis cū melle despumato, & primo digito deduces, dehinc penna linies : sed & de ipso puluere inflabis per cannulam in fauces, ei hoc facies uel ter uel quater in die, quia optime curat . Emplastrum ad synanchen . Taurinum adipem & seuum ursinum pari pondere conficies, & uteris . Furfures item filiginaceas in aqua mulsa decoques, & gargarizabis : & si inflans est sanguis, de ceruice extrahitur .

Ad fauces limpidandas. Cap. XLVII.

DRAGANTI unc. tres, uia passæ innuclatæ quatuor, nuclei duas, croci unam, mellis despumati quantum sufficit accipies, & ex eo mane & sero cochlearia singula sumes . Lini feminis frixi , nuclei cardamomi , iris glycyrrhizæ succum ana unciam unā, cū melle despumato miscebis, & accipies ut supra . Glycyrrhizæ succum unciam unam, myrrhæ den. duos, draganti den. unum , croci tres , mellis thymini quantum sufficit . Dragantum autem in passo infundes, & sic teres, miscebisque omnia cum melle, & accipies ut supra .

Ad uisuram palati siue faucium. Cap. XLVIII.

TERES crocum & florem rosæ cum nucleolo & pineæ granis duodecim diligenter, & miscebis cum melle despumato, & uteris .

Ad uulnera faucium aperta. Cap. XLIX.

RESINA terebinthina inducta optime facit .

A P I I semen, stafilagriae grana duodecim, laserpitium, piperis uncias nouem, in cacabo rudi cōbures: omniaque trita miscebis melle, & penna uel digito induces. Aluminis spani tintorij optimi unciam unam, & mellis despumati duas, aut amplius, coques in cacabo nouo lentis carbonibus, agitās diutissime. Cumque se unum corpus effecerit, colabis linteo, & penna uel digito illinies faucibus. Noces maiores tandiu in patella assabis, donec in carbones uertantur. postea teres in mortario lasaris optimi partem bonam diutissime, & supermittes nucleorum combustorum duas manus plenas: & tandiu simul teres, donec in modum croci mollissimi redigatur: & ex hoc, digito uel penna curas. Cui fauces ualde tument. Gallae libram unam contundes in mortario: mittes in uas lapideum uel murreum mundum cū aquae fontanae sextarijs duodecim, ubi per triduum infundatur, quarta die coques agitans cum ferula, duae partes donec decoquantur, postea colabis, & addes mellis despumati partem mediam, & rursus coques ad carbones agitandū donec spissetur in modum mellis, deinde leuabis & agitabis quousque refrigerat, & repones in doliolo, & uteris ut supra. Puluis ad haec. Gallas, folium, costum, alumen scissum, aloes, masticeis, singulas semiuncias conteres & tanges. Cinis pullorum hirundinum tritus in olla noua, combustae spicarum nardi denarios quatuor, costi duos, croci quinque, cassiae fistulae quinque, cucurbitae siccae quinque, mentae siccae pulueris sex, maluae rusticae pulueris sex, omnia trita simul miscebis & uteris. Lupini crudam farinam, similiter & costi, admixto succo herbae nasturtij, teres in modum mellis, & dum opus fuerit uteris. Item ad synanchen, uel ad fauces cancro occupatas puluis. Recipe thuris masculi unciam, myrrhæ trogloditicae unciam, floris rosae unciam, folij aromatici unciam, costi unciam, gallae aphrae unciam, masticeae unciam, gallae alexandrinae decorticae unciam, iris unciam. Haec omnia tundes, & cribrabis, & in doliolo uitreo repones & uteris: aut puluerem, aut si placuerit cum melle. Aliud ad uulnera quae in faucibus nascuntur. Gallae unciam unam, hyssopi unciam unam, floris rosae unciam, costi unciam, myrrhæ unam, folij semiunciam, costum uero in cacabo fictili igni subiectum in carbonem uertes: & dum adhuc ardet, in mortario marmoreo tundes & teres. Similiter & de folio & de hyssopo puluerem facies, myrrham uero & gallas & florem rosae teres & cribrabis, & sic miscebis & uteris, puro puluere, uel si habes cum terebinthina. Cataplasma ad synanchen. Vnges bene sartagine de axungia porcina, & mittes fimum anserinum tepidum, ac resolutum linteo impones aliquoties in die. quanto enim sapius immutaueris, tanto magis prodest. Emplastrum ad synanchen. Tetapius uiuus cum axungia mixtus, & appositus, utiliter medetur. Pulli hirundinis uiui combusti cinis cum myrrha pari pondere, & melle permixtus, mirabiliter curat. Cera item cum oleo rosato resoluta, & emplastri modo apposita, prodest. Itemque pullorum hirundinis cinerem & cassiae puluerem cum terebinthina & melle miscebis, & cum penna illinies fauces. Emplastrum ad synanchen. Recipit pullorum hirundinis cineris & cassiae semiunc. myrrhæ trogloditicae semiunc. aluminis scissi semiunc. nitri Alexandrini semiunc. olei uero rosati & ceræ quantum sufficit mittes, ut tenerius imponatur. Si uero lactens est qui patitur, abstineat nutrix eius ab omni carne, & uino, acrioribusque cibis. mulsam sane bibat. Accipiat etiam ipsa nutrix potionem mane, & sero myrrhæ trogloditicae scrupulos duos cum aquae mulsae uncijs tribus. Omnis quoque qui patitur, dum adhuc in tumore sint fauces, uinum non bibat: & a carnibus abstineat. Ad synanchen. Sulphur uiuum cum menta uiridi & melle teres, & fricabis tumores faucium. quod si aggeris alumen humidum, constringes dentes. Sal frixum cum aceto & oleo & melle uteris. Quod si ceruix dolet, de diachrymate calido oportet ungere. Fel quoque taurinum & elaterium resolutum cum aqua gargarizet, & diameron cum elaterio. Item mori syluatici cymas, myrti dactylos, cidonia folia cum sapa decocta, & dragantum gargarizet. Quando autem curatur, appones spongas in aqua salsa calida calefactas, manducando buccellas mundas lanas, cum melle forbilia oua. Ad hunc morbum sub lingua sanguinem detrahi, uel de brachio, ita ut alio die apopherisim faciat, his abstinento, uino, carnibus: ac liquamen gargarizari precipio. permitto uinum cum melle cum uulnerauerit, ante uulnera sapa pura frigida. Furfures, rosa, dactylos in aqua decocta, simul autem & uentrem subducunt clystere acto. loca salmatica eligi diffiniunt, propter aerem. Item phlebotomum uel apopherisim secundum uires. Gargarismata acra assidue ex thymo, hyssopo, origano, caricis cum mellicrate decocta. Itemque abrotano & abinthio cum mellicrate uti. Oleo calido cum lanis cataplasmae frequenter, non satis calidis uento fas poni in ceruicem, abstinentum balneo, & ab escis frigidis oportet. Abinthium cum nitro & melle inunges. Ammoniacum item resolutum cum melle.

Confectio diameron, quae facit ad tumorem faucium, & oris uulnera, & anginas. Cap. L I.

M O R O R V M succi sextarium unum & semis, succi uuae acrae denarios sex, croci sex, aluminis scissi duodecim, myrrhæ duodecim, mellis cotylam unam, gliceos cotylam unam, coques succum donec ferueat: & addes mel, ac simul coques ad carbones, lentos leuabis & agitabis, usque dum frigidum fiat, & sic miscebis species tritas. Confectio diameron. Recipe succi mororum sextarios quatuor, mellis pondo quatuor, myrrhæ uncias tres, aluminis scissi denarios duos, croci tres, myrrhæ duos, coques primo succum sine fumo in uase stagnato, uel fictili mundo diutissime, postea addes mel, ut simul ferueat leniter, donec ad mellis spissitudinem redigatur. postquam de foco tuleris, trita pigmenta adijcies, & diutius ferula agitabis,

bis, donec se uniuersa commisceant. Aliud diameron. Recipit mororum succi sextarios quatuor, mellis pondo quatuor, myrrhæ uncias tres, aluminis scissi tres, gallae asianae tres, croci tres. coques succum usque ad medietatem, & mittes in refrigerata tusa pigmenta. Diameron ad os. Recipit mororum fatuorum succi, sed melius eorum qui in rubo nascuntur, sextarios tres: leui uapore ad mellis crassitudinem rediges, tunc addes myrrhæ denarios tres, & tantundem croci: & in unum totum teritur. Item ad haec succi mororum sextarium unum, cum aceto & melle heminis singulis decoquunt. Confectio diameron. Recipit myrrhæ denarios sex, aluminis scissi sex, croci tres, mororum succi sextarios tres, mellis unum, sepae heminam unam, omphacij quantum sufficit.

Anginae medendo. Cap. L I I.

M E N A R V M falsarum de capite cinis, id est, falsorum piscium ex melle illinitur. Lini semē & anethum in oleo aqua decoctum, ad tertias imponitur. Acetum item & sal gargarizetur. Pix quoque brictia cum melle illinitur. Rubi in quibus mora nascuntur caules teneros tundes, & ex eo succum exprimes, & in sole ad crassitudinem mellis coques: dehinc illinies ab inferiori parte: mire prodest. Felle caprino & anserino cum elaterio, & melle addito, anginae celerrime succurrit. Hyssopum quoque cum uino decoctum gargarizatur. Succum item herbae quince folij cyathos tres gargarizes. Allium tritum ex posca gargarizatur. Puluis hirundinis si fieri potest riparæ: si minus, syluestris: si neutrum, eius quae in domibus nidificat, denotatus, totum annum securum ab angina facit. Eosdemque pullos quidam stragulant & comburunt, cineremque eorum in cibo dant aut potione. Item mellepedæ numero uiginti in unum trita in aqua mulsae hemina aut aceti, melle addito, decoquuntur, donec lentescat totum quod coquitur, & sic imponitur. Peucedanum cum coagulo uituli marini æquis ponderibus illinitur. Fel quoque caprinum aut ursinum cū melle utiliter illinitur. Ipsius etiam hominis quacunque ex parte sanguis emissus fuerit illinitus, efficacissime prodest.

Confectio arteriacae ad raucedinem uocis. Cap. L I I I.

D R A G A N T I denarios nouem infundes in passo cretico seorsum, & teres. Similiter & croci tres seorsum, & dactylos pingues purgatos separatim, dragantumque & dactylos minutatim infundes, & sic teres. Item cymini denarios octodecim, teres & cribrabis: & quod asperum fuerit, seorsum infundes, myrrhæ trogloditicae denarios quatuor & semis, piperis albi grana uiginti, succi glycerizae uel glycyrrhizae noua denarios sex. Haec singillatim tundes, & cribrabis cum melle: quae trita sunt miscebis, addito passo quantum ad formandum sufficiat, & sic facies collyria arteriaca in modum lupini minoris: quae cum in umbra siccaueris, tenebis cum lingua, & resoluta cum salua paulatim gluties. Item aliter. Aluili denarios tres, glycyrrhizae succi sex, croci tres, draganti unciam unam, in careno cretico infundes, seorsum uero singulas species teres diligenter. Postea dragantum infusum & tritum miscebis cum omnibus his superscriptis, & facies arteriacam in modum lupini, & uteris. Arteriaca ad raucedinem uocis. Recipe croci unciam unam, iris quatuor, draganti sex, glycyrrhizae succi semiunciam, uel furculos glycyrrhizae ad unc. tres. Omnia tundes & cribrabis molliter. Dragantum autem infusum in aqua, diligenter teres, & reliqua simul rursum teres bene, & facies quasi lupinos, & in umbra siccaueris, & de aqua draganti eisdem temperabis. Ad raucedinem subitanam uocis. Apij semen, cyminum Syriacum, sceniculum, anethum, pulegium: cochlearia singula plena simul terendo in puluerem rediges, ex eo unum cochlear mittes in calicem plenum de succo foenigræ cocto, siue in calice miscebis, & ter in die gargarizabis, hoc quoque per triduum facies: res enim est saluberrima & experta. Ad raucedinem uocis subitanam, olei florem tepidum gargarizet. Alia arteriaca. Recipe croci drachmas quatuor, myrrhæ quatuor, libani duas, spicæ nardi duas, cassiae quatuor, terebinthinae duas, mellis uero quantum sufficit. Alia. Recipe draganti & myrrhæ drachmas quatuor, thuris masculi duas, croci cilicij quatuor, spicæ nardi duas, cinamomi unam, cassiae duas, resinae terebinthinae duas, mellis cotylas quatuor, coques ea in uase argenteo in uapore. Alia arteriaca. Recipe mellis optimi cotylam unam, terebinthinae drachmam unam, croci unam, myrrhæ trogloditicae drachmas quinque, piperis grana decem & septem. Item alia quae facit ad peripleumonicos & ad phthisicos. Recipe gummi drachmas octo, quas ita infundes, ut aqua supernatet, & addis mellis cotylam unam, sapa creticae cotylam, myrrhæ drachmam unam: quae omnia coques ad spissitudinem, & accipies mane & post prandium.

Ad gulae & ceruicis dolorem. Cap. L I I I I.

A D I P I S anserini perunctio remollit, eodem modo adeps gruis, farinae lini seminis, nitro adhibito, ex uino calido in modum malagmatis temperatur. Farina hordeacea cum fico tuso, lenticula in aceto discocata, fici folia, & ipsa poma immatura, contrita, ammoniacum cum melle impositum, iuniperi semen ex oleo illinitur, folia alni uel allei ex aqua feruenti remedio sunt. Tumor ouorum lutea cum adipe anserino & rosaceo, fel taurinum uel caprinum illinitur, butyro aut adipe urfino perfricantur, opisthotomia leuatur, lacte caprae auribus infuso, simus caprinus cum bulbis illinitur, opisthotonicis ex miluio cinere arido, tres oboli in tribus cratis aquae mulsae bibendi dantur. Ad haec lupinus utiliter illinitur, in ceruicem dolore poplites utiliter fricantur: & è diuerso, in poplitem dolore ceruicem fricari, remedium

est. De calastico uenditiam gulā confricabis, hoc & ceruicis dolorem & neruorum contractiones curat.

Ad humeros, cubitos, brachia & manus. Cap. LV.

DOLORIBVS Shumerorum, mustelæ cinis cum ouo illinitur. Sal in sacco ex aqua feruente calesfactus adijcitur. Hęc prescripta, eodem modo & ad dolorem laterum faciūt perutiliter. Cochleæ in testa si coctæ fuerint, cum resina terebinthina in cibo proficiunt. Profunt & cochleæ lateri impostæ. Vpupæ caro in cibo laudatur. Lanæ succidæ ex oleo calido, melius axungia uetere, uel uellera sulphure uiuo suffusa, efficaciter excalescunt. Pugionis mucro quo homo percussus est, leuiter pungi prodest. Neruus uulturis de alis apponitur, & statim dolor sedatur. Hos autem neruus uulturis, sed & de pedibus eius diligenter seruare debes: quia omnem hominem curant: non inquinantur usu, nec pereunt, semper seruari possunt: & cum necesse fuerit, semper apponi. Item ad eadem membra si nimia perfractione indoluerint. De calastico uenditiam in balneo, siue cum dormitū uadis, loca dolentia fortiter confricabis, & statim senties curam. Item ad humeros. Lana succida ex oleo calido imponitur, melius uero ex axungia ueteri. Itemque uellere suffumigato uiuo sulphure, efficaciter calescunt. Atque item mustelæ cinis cum ouo linteo grosso illitus, & ex aqua feruente calesfactus, imponitur. Item cymini Aethiopici deñ. quatuor, anethi IIII. rutæ turgiones ad deñ. duos, myrrhæ unū, piperis unum. hęc omnia trita ex aqua, & collecta ad denarios duos, & potui data, dolorem statim tollunt. Itemque sal in sacco ex aqua feruente calesfactus & adhibitus.

Ad neruos, & scapulas, & omnia. Cap. LVI.

AD scapulas & ad omnia. Hyfopi ceroti uncias duas, terebinthine unam, resinæ frixæ sex, galbani semiunciam, adipis anserini siue fasanii duas, nardi libram unam, butyri uncias duas, ceræ libram unam: hęc omnia simul mittes, & folues: & dum fuerit necesse, linteo uel alude mollissime super induces & impones. Item si ex humore uel frigore, aut sanguine scapulæ à dolore graui fuerint oppressæ, uitrū teres, & in puluerem rediges. Pulegij, masticiæ, & thuris masculi puluerem æquis ponderibus simul miscebis, deinde oleo scapulas confricabis, & de prædicto puluere asperges, & chartam puram desuper pones, & stricte fasciabis, donec omnem humorem uel sanguinem siccet per dies tres aut quinque. in balneo chartam tollat & ungat oleo, & sic lauet: atque ita potes curari, ut nec sanguis fugas ponas, nec carnicem medicum patiaris. Leues enim curæ si fideliter fiant, possunt dare perpetuam sanitatem. Item ad dolorem scapulæ, uel cuiuscunque membrorum. Locū melle perūges, & farinā fabæ superparges, & folia hederæ superimpones.

Pectori medendo. Cap. LVII.

PLVRIMIS morbis obnoxium est pectus, & impatientissimum frigoris: quod cum uexatum est, non uno genere sœuit, sed infert tussim, & purulentas excreationes sanguinis, uomitus, plthysim, synanchen, quibus singulis quemadmodum placeat succurri, explicare conabimur. Nasturtium itaque ex lacte caprino decoctum, & in sorbitione datum, patenter pectoris dolorem emendat. Idem quoque præstat, si in aqua coquatur, & ipsa aqua bibatur. Ruta ex uiuo coquitur, & si ipsum bibitur uinum, tollit dolorem. Canapi item semen commanducatum similiter facit. Si quis circa cor uel pectus dolet, pulegium ieiunus manducet. Ad pectoris siue thoracis dolorem, si plenum fuerit phlegmate, uel perfrigerit, aut tussis fuerit cum crasso phlegmate. Coques in olla noua foenugræci heminam in aqua sextarijs tribus, hyfopi fasciculum unum, pulegij, foeniculi, origani & rorismarini tantundem, donec succus ad unum sextarium redigatur: exinde potionem ieiunus & sero alteram bibes, hocque per triduum facies: sed & in balneo dum sudas, accipies potionem. pectus quoque tunde, uenditiam calastico confricabis. Res enim est optima, & stomachum curat.

Tussi medendo. Cap. LVIII.

SEDATV tussis faba fricta defecta, eaque faba in cibo uel ex melle sumpta, & tussi & purulenti excreationibus medetur. Aduersus diurnam tussim, uinum phalerum utiliter forbetur. Itemque ficus aridæ coquuntur cum hyfopo & aqua, & ex ea aqua tussientibus propinatur. Sunt item membranae in uentribus gallinaceorum quæ proijciuntur, quarum cinis potioni in persus destillationes & pectoris humiditas sufficit. Testæ cochleæ crudæ tritæ cum aqua tepidæ cyathis tribus sorbentur. Seuum ouinum decoctum cum uiuo austero, tussi medetur. Oua cocta & in melle trita in cibo dantur. Oua item cruda permixta cum pari modo passi bibuntur. Sandaraca nihilominus cum resina terebinthina ouo sorbili indita editur. Pulmo item ceruinus cum gula sua arefactus in fumo, dein tussis ex melle quotidie fumendus. Testæ cochleæ crudæ tritæ, cum aqua cyathis tribus tepidæ sorbentur. Cochleæ cum testis suis tritæ, adiecto croco, eduntur. Vrsinum quoque fel permixtum cum melle. Saliuæ item equi triduo potatæ ternis potionibus ex aqua calida sanant: equum morti tradunt, hominem sanant. Sorbitiunculam ex alica seuo caprino perunctam dabis. Pix liquida in ouo, iecurque lupi coctum esui datur. Lactucæ seminis denarios uiginti, panacis radicum XXXVI. castorij sedecim, myrrhæ duo decim,

decim, croci octo, opij duos, cum melle cocta colliges, dabisque in modum nucis auellanæ. Panacis den-
trigintafex, lactucæ seminis XXX. rutæ XIII. myrrhæ XIII. lini seminis XVI. opij X. croci sex, ca-
storij sex. Hęc omnia cum melle cocta colliges, & dabis in modum nucis auellanæ, & sanus erit. Item
foenugræci farina cum aqua decocta, donec amaritudinem amittat, adiecto melle iterum coques: & deuora
ta tantum, tussim sedat, & pectoris ulcera expurgat. Sepæ Aphræ cum sinapi per triduum datæ tuf-
sim sedant. Sauina herba tusa in puluerem, & cribrata cum uiola rustica, & bacæ lauri sicæ pari portio-
ne tritæ, admixto pipere equali parte, addito melle siue mulsæ, & sic potui data, mox sanat. Vitellum oui
durum ex passo tritum, adiectis calidæ aque cyathis duobus antequam dormitum uadis, bibas non solum
eadem, qua nocte tussim sentiebas, sed & persanatus uitio molestissimo carebis. Enulæ puluere lingu
la plena melle mixto & cocto unam mane, & alteram sero accipies. hoc tussim bullis medetur, & arterias
lenit. Foenugræcum infundes in aqua fontana, & alia die cum ipsa aqua coques in uase nouo: & quan-
tum succi cocti exierit, tantum mellis adiungis Siculi non despumati, ac rursus leniter coques ad carbo-
nes agitando semper, fasciculo pulegij annotini sine fumo in uirga ligato. & ut scias quando sit coctum,
guttam in marmore pones: quæ si cito se strinxerit, leuabis exinde, & mittes aliquantum piperis triti, uel
pro uoluntate accipientium, uel temporis qualitate. Cum uero accipere uolueris, calescens leniter ad cine-
res, & accipias mane cochlear unum, & cum dormitum uadas, alterum. & noli cum impetu uorare, ut pau-
latim descendat, & inferiora leniat. Item foenugræci frixi in patella noua leniter, lentis Alexandrinæ simi-
liter frixæ æquas portiones, fabæ quoque solidæ similiter frixæ grana decem teres diligenter. Pulegium
etiam sine fumo masticiæ grana & costum, piperis albi grana XXII. in melle miscebis, & dabis sero & ma-
ne cochlearia singula. Ad tussim, & si sanguinem emittit. Enulæ pulueris unc. duas, foeniculi seminis
duas, pulegij sine fumo duas, piperis unam. Hęc omnia tundes & cribrabis, mittesque in mel despumatum,
& accipies mane cochlear unum, & sero unum. Item ad tussim. Thuris masculi unc. unam, masticiæ unā,
resinæ frixæ meliorisque cyathum. Hęc omnia in puluere redacta miscebis melle despumato, ponesque
in focum & agitabis: & hinc dabis tussienti mane cochlearia tria, & sero tria, & nō cœnet. Elecmadium
ad tussim expertum. Lini seminis purgati ac frixi unc. tres, cymini purgati & frixi duas, nuclei frixi qua-
tuor, uaz passæ innucleatæ IIII. piperis semiunc. mellis optimi quantum sufficiat, dabisque mane & sero
cochlearia singula. Elecmadium. Recipe lini seminis purgati & frixi unc. X. fu un. unam, iris deñ.
sex. nucleos numero XX. mellis optimi despumati quantum sufficiat, dabisque in modum auellanæ sub
lingua tenendum, & paulatim cum resolutum fuerit glutiat. Item elecmadium ad tussim, ad hepar, ad
splen, & ad tensuram uenarum. Recipe cardamomi fricti heminam unam, piperis albi unc. sex, lilelij
Gallici sex, mellis Attici lib. I. rutæ uiridis fasciculū, coquesque mel agitando quādiu ferueat bis aut ter,
& comiscebis sicca, interpositoque die postea accipias mane unc. unam, & sero unā. Aliud. Recipe hyso-
pi un. unam, pulegij unam, terebinthinae duas, iris unam, piperis tres, lini seminis frixi quatuor, baccas lauri
numero quinque, amaras amygdalas uiginti, mel quod sufficiat. Elecmadium ad tussim. Recipe petro-
selini, hyfopi, ireos, peganii, piperis, nuclei leniter frixi, erui rubei, pulegij, masticiæ ana unc. unam, mellis de
spumati quod sufficit. Catapotia ad tussim sedandam. Recipe galbani deñ. tres, styracis tres, opij unū,
tundes omnia simul, & cribrabis diligenter, & facies catapotia, & in nocte accipiat unum siccum, sed nō
cœnet, & postea non bibet. Catapotia ad tussim. Recipe opij unc. unam, myrrhæ trogloditæ unam,
styracis calamitæ unam, galbani unam. Omnia hæc in pila tundes donec fiant ut cera, & facies pillulas
in modum pisi: ex quibus ternas cum aqua calida dormitum eunti dabis. Catapotia ad tussim. Recipe
styracis & galbani & opij ana deñ. tres, miscebisque eas, & facies catapotia. Item grana piperis maioris
dabis ad noctem tria uoranda. Catapotia que profunt ad tussim humidam. Galbani, styracis, iris, pini
& ilicis un. unam: omniaque ea trita in puluerem melle bene cocto colliges, & facies pillulas ad dimidias,
dabisque ad noctem ternas uel quaternas. Catapotia ad tussim. Recipe piperis albi grana centum, pa-
paueris agrestis succi semiunciam, croci denarios duos, styracis duos, castorij tres, iusquiami seminis tres: quæ
omnia teres & cribrabis, miscebisque, & addito melle iterum teres, & facies pillulas in magnitudinem cice-
ris maioris, dabisque ieiuno tres, & sero similiter. hoc experimentatum est. Catapotia item ad tussim sic-
cam. Myrrhæ unciam unam, piper, castorium, galbanum, opium æquali pondere, castorium & piper tū-
des & cribrabis, myrrham leniter tundes, & cedris tuis admiscebis: ubi omnium unitas fuerit, formabis pil-
lulas scrupuli magnitudine, dabisque ternas uel quaternas ad noctem aqua calida glutientas. Catapotia
ad tussim, & antidotum faucium summum. Apij seminis drach. octo, anethi seminis octo, iusquiami deñ.
V. opij spani drach. IIII. omnia colliges cum melle. Ad tussim ei qui iam desperatus est. Lomentū
fabæ, pulegium sine fumo, hyfopum & petroselinum æqualiter un. unam tundes, spicæ Indicæ tantundem,
miscebis melle despumato cum piperis triti granis XXV. ex hoc dabis cochlearia tria. Hederæ gummi
resolutum uiuo, & in sorbitione sumptum, uetustissime tussi medetur. Sapæ sex cum adipe porcino pa-
ri pondere, & modico salis cocta, & potui data, ueteres tusses sanat, & ceruicis dolori prodest. Enulæ item
pulis in uiuo potatus, bullis & inflationibus & arterijs medetur. Piperis nihilominus deñ. sex, nuclei
frixi unc. I. dactyli tres, hyfopi cretici sex, mellis despumati heminam unam, marhubij I. gingiberis deñ.
XII. mellis quod sufficit. Antidotum ad tussim, quod magnam habet uirtutem. Recipe croci deñ.
XV. spicæ nardi unc. I. euforbij I. pyrethri deñ. II. piperis albi un. II. opij Thebaici unū, iusquiami albi
tres, mellis Attici despumati quantum sufficit. Opium autem cum melle teres, cetera quoque teres, &
tundes, & cribrabis, & cum melle miscebis: indeque in modum auellanæ in aqua resolutū dabis ita, ut qui

accipit non cœnet. Ad tussim & ad eos de quibus desperatur. Recipe erui sextar. I. iris unc. I. mellis discoti pond. I. hisque omnibus in se permixtis, dabis ieiuno pillulas tres ex melle inuolutas, & uespere similiter. Myrrham sub lingua teneat, & in ipso momento desinit tussis. Ad tussim herbam marribiū, & piperis grana uigintiquinque, fabam fixam tusam in uino teres, & cribrabis, adiecto melle commiscebis & uteris. Medicamentum ad tussim, quod recipit sandaracam, lybanum, medullā ceruinā, tundes autem sandaracam & lybanum, & temperabis cum medulla ceruina, & facies trociscos in modum oliuę, & mittes in testam cum carbonibus, & pones traiectorium super testam, & cooperies de mappa, & os tenebis in traiectorium, & sic fumum trahes. Baccarum lauri cum sinapi drach. unam, piperis unam, nuclei unam, amygdalę amarę unam, mellis libram unam cum dimidia, dabis cum succo fœnugręci. Catapotia ad tussim ueterem quę faciunt stomacho, coeliacis, dysentericis, phreneticis, hepaticis, splenicis. Recipiunt myrrham, opium, styracem, & hęc equalia. Catapotia ad tussim. Recipe dialtyricis & opij drach. sex, iusquiami sex, myrrhę quatuor, colli quatuor, croci tres, styracis item duas: & hęc de aqua singis ad magnitudinem oropi maioris, dabisque septem aut nouem. Beticon, pulegij drach. quatuor, hyfopi quatuor, piperis quatuor: colligis cum melle, & dabis cochlearia duo uel tria. facit & ad phthificos. Beticos deñ. unū, amei unc. I. opij deñ. tres, nuclei tres, mellis cocti quod sufficit. Nuclei frixi unc. sex, cymini frixi unam, piperis unam & semis, nuę passę frixę quinque: quę omnia colliges cum melle, & uteris.

Ad tussientium antiquas & diuturnas ualitudines. Cap. LIX.

TEREBINTHINAE unciam unam, butyri unam, mellis unam, olei unam: omnia simul commiscebis, & in unum corpus rediges: primoque accipies cochlearia duo, dehinc tria, donec faneris. Ad phthificos. Amygdalas purgatas numero XXI. piperis grana XXXI. sinapis cochlearia duo, tundes & cribrabis, addesque portionem mellis Attici, & dabis mane & sero cochlearia singula. Ad tussim cum multo defectu. Pinias resinatatas confractas numero tres, lini seminis libram unam, graminis uiridis fasciculum unum, pulegij tantundem: coques in uini sextarijs tribus, & aquę coelestis sextario uno, ad dimidias colabis, & adicies mellis libram, & dabis cochlearia terna.

Oxymel ad phlegmata incidenda. Cap. LX.

SQVILLAE in carduo unciam unam, pulegij unam, hyfopi unam, origani unam, mittes in acetum, & decoques & colabis, addesque mellis duplum, & ad carbones lentos iterum coques agitando diligenter, donec spissitudinem aqtiatoris mellis sumat. Hincque dabis ieiuno cochlearia duo, uel quātum uolueris, & post coenam similiter. Aliud ad phlegmata incidenda. Salis communis libram unā, salis ammoniaci duas, piperis communis unc. tres, piperis albi tres, gingiberis tres, folij duas, spicę uero nardi semiunciam, radices lasaris semiunc. amei semiunciam, thymi semiunc. opij seminis semiunc. petroselinisemiunc. anisi semiunc. hyfopi semiunciam, origani semiunc. erucę seminis semiunc. miconis seminis frixi semiunc. tundes & cribrabis, & uteris. Apizima ad incidenda phlegmata. Coques anethum siccum & radices apij in aqua, cui aquę ad modum potionis calidę addes, oxymellis simplicis cochlear. I. bibesque ieiunus per triduum, & cum uolueris. Codiorobum ad purganda phlegmata. Piperis unc. unam, petroselinis unā, mastici denarium unum, erui rubei unc. tres, iris duas, hyfopi duas, nuclei quatuor, foliorum rutę uiridis duas, mellis pondera quatuor: dabisque ieiuno cochlearia singula uel bina, pro causa seu uiribus. Hylis semiunciam, hyfopi denarios sex, mellis cytarichum dimidium: simul coques in aquę sextario uno & semis, ita ut sextarius remaneat: postea colabis, & accipies mane & sero cochlearia singula. Eligma ad hęc & ad phthificos. Erui infusi & in umbra siccati tundes & cribrabis uncias duas, selamę unam, iris semiunciam, mellis despumati quod sufficit. Oxyporium ad hęc. Mellis heminam unam, aceti quartarium, rutę uiridis fasciculum unum, cymini cochlear unum, piperis grana XX. nitri denarios sex. Epithema ad pectoris phlegmata resoluenda. Butyrum, laricem, irinum, medullam ceruinam, lini semen, fœnugręcum, ceram, adipem anserinum: omnia æquis ponderibus mittes, adipem tantum duplum mittes. Epithema ad hęc. Butyri uncias duas, adipis anserini duas, hyfopi ceroti duas, olei anethini tres, medullę ceruinę duas, cerę quatuor. Ad phlegmata. Pastinacę seminis unciam unam, melonum seminis duas, teres & cribrabis, & cū melle despumato permiscebis, & dabis cochlear unum uel duo. Eligma ad hęc & ad phthificos. Selamę unc. duę, erui duę, iris duę, mellis despumati quod sufficit. Ad eos qui purulenta expuunt, uel qui apostema habent. Laricem, butyrum, eruuum, & mel ad carbones unū corpus efficies, & dabis cochlearia singula uel terna pro ætatibus. Quidam uero succum marribij addunt, qui phlegma & pus in pulmonibus habent, & tussiuunt.

Phthisi medendo. Cap. LXI.

INVENI iam desperatum phthificum sanatum hoc modo. Radicis decoctio in Punici mali cortice, mixtęque ex aquę cyatho uno, & lactis pari mensura quotidie sumptui data profuit: utilius est phthificis & longis languoribus qui tenentur, in saltibus morari, ubi pix nascitur, quam in mari nauigare, & marina loca uisitare. Cancri fluuiatiles ex iure in cibo sumpti ieiunus dantur. Lacerta uiridis decocta in uini

in uini sextarijs tribus, ad cyathum unum redeat, singulis cochlearibus phthificos datis diebus singulis, donec conualecat. Propinatur item cochlearium cinis ex uino austero. Suis fœminę lardum manducatur. Herba pastę in cibo datur. Carnes asini ex iure sumptę phthificis profunt. Suis fœminę cinis ex passo propinatur. Adipis recentis pondus quadrans decoquitur in uini cyathis tribus, additur eo mel optimū, & pillulis glutitur. Pulmo uulturis combustus super sarmenta, & in puluerem redactus, & cum floribus rosę, & croco æquis partibus tritus commiscetur: & in modum dimidij cochlearis cum uini portione bibitur sero, & media nocte & ante lucem. Si autem februnt, in aqua calida, hocque & ad sanguinis reiectio nem facit. Thus masculum teres bene, & addes Sandaracę tantundem, & teres postea medullam ceruinā. Similiter ex his trociscos factos longos seruabis in charta: & cum opus fuerit, facies carbones de uite ualida & extingues, & unum carbonem excuabis quantum possit recipere medicameti. Pillulamque in modum ciceris maioris formabis, & hunc rursum accendes, & pillulam suppones, traiectoriumque operies circumdato linteo, ut totus fumus introducatur. Cum uero respirare uoluerit, ac tussire cœperit, digito claudat, hocque ter faciat, singulas pilulas singulis imponendo carbonibus: hoc & ad tussim, & ad reiectionem sanguinis facit. Dragantum album tenerum eliges, & infundes in careno optimo biduo uel triduo: postea teres diligenter, & addes mellis Attici quantum sufficit post meridiem. Ad phthificos uel ad eos qui purulenta expuunt, ad eruptionem sanguinis & tussim ueterem hoc medicamentum bene facit. Opij denarius unus, aqua exigua diluitur, & cum aluminis scissi triti puluere sex miscetur, & fiunt globuli ciceris amplitudine, danturque ieiuno quaterni uel quini. Ad secandum rheuma phthificorū temporalium. Anisi unciam unam, apij seminis unam, petroselinis unam, myrrhę trogloditis denarios duodecim, piperis albi sex, spicę nardi unum, mellis despumati quantum sufficit: dabisque in modum auel lanę cum aqua calida. Antidotum phthificis incōparabile. Piperis denarij tres, myrrhę unus, opopana cis unus, thuris masculi unus, opij unus, gingiberis unus, lasaris dimidius, rutę sicę unciā una, abrotani una, nascisci una, pulegij semiunciam, mellis optimi despumati sextarius unus, uini aminei quartarius, papa ueris quoque triti & excocti: hinc phthificis propinare, prodesse memoratur. Aliud antidotum. Recipe piperis albi unciam unam, cardamomi unam, opij unam, iusquiami unciam unam, myrrhę denarium unum, dauci cretici denarios sex, croci tres, sulphuris uiui semiunciam, gentianę denarios sex: ex quibus quę debent tundi tundantur, & quę teri terantur: & cribrata uniuersa cum melle Attico quantum sufficit commiscebis, ita ut spissitudinem in modum emplastri efficias, hoc denuo in mortario teres, & in uitro repones. Dabis autem magnitudinem bacę lauri non plures ex aqua calida, cum dormitum uadit, ne aliquem supersumat humorem.

Synthesi curando. Cap. LXII.

SYNTHESIS quoque nec periculo nec facie phthisi dissimilis morbus est, cui sic medetur. Alicę cyathi tres, in passi sextario uno, & aquę sextarijs sex coniunguntur, & sensim coquuntur, donec aqua cōsumatur, tunc suffundunt lactis ouilis ac caprini sextarium, quo subseruofacto fit genus sorbitionis, qua per se primis diebus curationis loco utuntur, precedentibus diebus & mel adiciunt. Ad hęc utilissimum putant, eos in aqua marina lauari. Oxyporium ad synthesim uel ad tussim, quod conficitur sic. Pipere albo unciā, gingibere duabus, petroselinis duabus, libistico drachmis sex, factū puluerem cū melle despumato per dies octo in sole teres, & hinc ieiunus cochlear unum accipies.

Ad sanguinem excreantes & phthificos effectus. Cap. LXIII.

PORRI sectiui succum cum lacte mulieris, siparum cyathos duos ieiuno dabis tepesfactum. Ad hæmopticos. Seminis caulium denarios tres, myrrhę duos, picis optimę duos, teres diligenter, & cribrabis, dabis febricitanti cum aqua, sanis uero cum styptico uino cochlear plenum. Sed diebus ipsis cerebellum porcorum comedat & dactilos: panem autem modicum micatum cū ipsis cerebellis accipiat. Quinque crudorum ouorum lutea in uini hemina propinantur. Prodest item aquam bibere, in qua cytonia decocta sunt. Spongix aphrę cinis cum porri sectiui succo sorbetur. Sanguinem nihilominus excreantibus, herbę senecionis succus ad cyathum unum potui datus, sanguinem sistit. Sanguinem item excreantes marribij contriti in uini cyathis quatuor, calicem unum ieiuni bibant. Sanguinem per os qui iactat, uel pus. Betonice deñ. nouem, & lactis caprini recentis cyathos tres bibat per triduum, & continuo sanus erit. Ad hæmopticos. Porri sectiui succi cochlearia duo, plantaginis maioris succi duo, succi rumicę duo, aceti acris cochlearia tria, omnia permixta per triduum dabis. Ad eos qui pus expuunt. Lini seminis denarios duos, gummi ueteris cyathos sex, picis tritę & cribratę denarios quatuor, abrotani triti & cribrati duos, amygdalas amaras numero quindecim, thuris masculi deñ. decem, resinę terebinthinę unum, galbani duos, mellis Attici pro modo: omniaque simul commiscebis donec ad crassitudinem ueniant, & dabis ad manducandum. Ad hæmopticos. Fœnugręcum purgabis diligenter, & in cacabo nouo feruere facies, & primo feruore effundes, sed non totum: postea addes aquam, & ferueat usque dum excoquatur, postea colabis & mittes marribium album, nuces pineas, pulegium, eruuum, & camephitum, ut totum in se ferueat, diebusque sex bibendum dabis. Trocisci ad hæmopticos. Recipe hypocissi balauisti citini ana unciam unam, omphacij drachmas tres, gummi uuam, aquę

coelestis quod sufficit ad faciendum trociscos, habeatque trociscus denarios tres, febricitantibus cum aqua calida, sanis uero cum uino. Trociscus diacantes ad hæmoptoicos. Recipe acantis drachmas sex, hypocisti sex, lycij Indici quatuor, opij quatuor, balauilij quatuor, myrrhæ duas, reupontici quatuor: accipit hierosam, aut myrtum. coques cum sapa omnia, & facies trociscos habentes drachmam unam, & dabis cum sapa cyathos duos. Trociscus cum hæmoptoicis optimus. Recipe libani, foris Syria ci, hypocisti, corallij ana unciam unam, tundes, teres, & cribrabis, omniaque simul miscebis, & facies trociscos habentes drachmam unam: dabisque cum oxycrate.

Sanguinem reijcientium curatio. Cap. LXIII.

SI ex alto præcipitati sunt, mille folium bibendum datur ex aceto, cruenta excreantibus. Quinque ouorum mediola cruda, in uini hemina propinantur, si & purulenta sint quæ expuuntur. eodem tempore ouum crudum cum pari mensura succi porri sectiui forbetur. Itemque Græci mellis calefactum hauritur. Ad excreationem cruentam. Cochleæ elixæ teruntur, & ex aqua bibuntur. prodest aqua pota ubi cydonia decocta sunt. cochleæ illotæ ex aqua marina coquuntur, & ita deuorantur. Cochleæ rursus cum testis suis trita, addito croco, eduntur. Spongiæ Africa cinis cū porri sectiui succo forbetur, porri capitati succus cum farina thuris forbetur, farina qua chartæ glutinantur calida in modum forbitionis sumitur. Aquæ in qua rosa & ruta & hyfopum decocta sunt, uino miscetur, & ita potui propinatur. marribus quoque scopæ cum pane decoquuntur, æque ex aqua bibuntur. Vuæ in uinaceis feruatæ, aptæ sunt excreantibus sanguinem. Oleastri folia decoquuntur ex melle, & dantur cochlearia tria, palmæ quoque thebaicæ eduntur. Cytonia matura deuorantur cruda. Nuclei amygdalarum cum amilo & mentastro deuorantur. Semen urticæ aut myrti contritum, in uino bibitur. Gummi optimum cum uino resoluitur & datur: & si fieri potest, gummi ex amygdalis sit. Rubi in quibus mora nascuntur cauliculi teneri tunduntur: ex his succus exprimitur, qui in sole ad crassitudinem mellis siccat. hic haustus, sanguinem efficacissime sistit. Eorundem ruborum caules ex uino austero decocti eduntur, idque uinum bibitur in potione. Cornu ceruini cinis in uino uetere potatur. Ebulinus sanguis cum aceto modice sumptus iuuat. Hædini sanguinis recentis tres cyathi cum pari mensura aceti feruentis potui dantur, coagulum ceruinum ex aceto datur. Item coagulum leporinum, eodem modo.

Ad sanguinem reijcientium curatio. Cap. LXV.

IVSQVIAMI feminis drachmas sex, lini feminis, anethi feminis, styracis, dauci cretici, croci ana drachmas quatuor, opij purgati & castorij ana tres, myrrhæ duas, mandragoræ quatuor, piperis octo: omnia teres diligenter, addisque mellis optimi quod sufficit, simul miscebis & dabis. Item symphyti radicis nocte sub cinere rasæ & trita uncias duas, masticis aphræ unam, nuclei pinei unam, piperis grana unū & uiginti trita, melle despumato miscebis, & superadicies betonicæ herbæ tusæ pulueris uncias duas, & ex eo mane & sero dabis cochlearia duo. Fimum caprinum tritum in puluerem, uel ipsum fimum recentem in lacte caprino dabis bibere. Herbæ serpilli montanæ sicæ & tusæ puluis denarios duodecim, & cum uino potui datus, sanguinem sistit. Item caprifici folia siue radices in cinerem redacta, & ad denarios duodecim in uini cyathis tribus, potui data, etiam & dysentericis faciunt. Sulphuris uiui denarios tres in ouo crudo forbeat. Foeniculi folia trita, & cum aceto mixta, pectori apponas, ac potui des: mirifice iuuant. Pulmo item uulturis in sarmentis uitis combustus, & in puluerem redactus, & cum floribus rosæ & croco æquis ponderibus tritus, in modum dimidij cochlearis cum uini potione bibitur, sero & media nocte & ante lucem, febricitantibusque cum aqua calida accipiant: hoc etiam phthysicos mire sanat. Sanguinem reijcientibus qui de alto ceciderunt. Verbasci radicis cortices in ligno tusos admixto uino dabis bibere. facitque iuneto rupto ea potio: per cornu datur. facitque ad eos qui aliquid interius ruperint.

Ad eos qui sanguinem de stomacho uel uena satis emittunt. Cap. LXVI.

GUMMI Alexandrinum teres diligenter, & facies puluerem mollissimum, & ex hoc cochlear plenum mittes in poscau megelitam, & bibes: sed de ipso puluere mittes in orizam, siue in similam ex lacte coctam, & sic manducabis. Gummi optimum in ore soluatur, sic paulatim glutiat, multoque melius si in amygdalinum fuerit.

De cruciatu dentium curatione. Cap. LXVII.

CVCVRBITAE fatiæ decoctæ succus inhibet dolorem, & mobilitatem stabiliet in ore compressus. Enula ab icuinis commanducata dentes confirmat. Aqua in qua allium decoctum est gargarizatur, & idem allium cauis dentibus inditur. Asparagi erratici succum in ore contineri oportet, aduersum dentis mobilitatem. Acetum si in ore continetur, gingiuas stringit, & dentes continet. Oliuæ nigræ, amurcæ muria eodem modo stabiliet. caprifici radix ex uino decoquitur, uinum in ore continetur, radix trita maxillæ imponitur aduersus dolorem: caprifici autem radix per melle inciditur, & hæc mittit succus,

tit succus, aptissimum dolori. Nucleus gallæ commanducatus dolori medetur. Tedæ pingues in astulas conciduntur, & in aceto coquuntur, idque acetum in ore continebis. Aqua in qua lentiscus decoctus est, mobiles dentes confirmat. Ruborum in quibus mora nascuntur, pampini decoquuntur in uino alteri, & commanducantur aduersum mobilitatem, idque uinum in ore continetur. Millefolium in dolore manditur, tritumque maxillæ imponitur. Radix yoscyami ex aceto commanducatur. Plantaginis radix manditur, & eiusdem succo in aceto decocto, & tepesfacto dentes colluuntur. Quinquefolium in quo fraga nascuntur eluitur aqua marina, deinde coquitur ad tertias ex uino & aceto, idque in ore diu continetur: quidam uero malunt cinere eius dentes fricare. Hyfopo utiliter colluuntur. Causis dentibus cinis murini simi inditur. Vermes item terreni decocti in oleo, & triti, infunduntur auriculæ, ab ea parte qua dentes dolent, eorundemque uermium cinis exesis dentibus coniectus, & cæteris cera obturatis, per facile eos cadere cogit. Idemque uermium cinis inditus dolentibus, iuuat. Comburi debent in testa arenulæ que in cornibus cochlearum inueniuntur: causis dentibus inditæ, continuo finiunt dolorem. Idem præstat simus corui in lana alligatus. Inuiolati uero præstantur dentes, si quis quotidie mane icuinus sub lingua habeat granum salis, donec liquecat. Ceruini cornu farina in dolore uel colluuntur, uel fricantur. Albi bulbi cinis dentifricium est. Ossa ex unguis suis combusta, eundem usum præstant. Caprino lacte utiliter dentes colluuntur. Ebuli radicem ex aceto decoque, & diu in ore teneatur. Folia de buxo & ramulos anethi teres, in olla mittes, & cum aceto ad tertias decoques, tepesfactum in ore tenebis.

C. PLINII SECVNDI DE RE

MEDICALIBER SECVNDVS.

Priora quatuordecim huius libri capita in uetusto codice non erant, notha tamen inscriptione (ut alia non pauca) exhibere quam prætermittere maluimus: ad rem enim non nihil facere ducimus.

Pulmoni medendo. Caput I.

IOENICVLI succi cyathus unus potui datus, mirifice pulmoni facit: nullumque in est periculum, etiam si febricitanti datur. Pentaphylli herbæ succus ad cyathos tres potui datus, uitia pulmonis emendat. Aceris item arboris succus ad uncias tres sæpius sumptus, pulmonum ulcera sanat. Cedrum integræ decoques, & ex ea aqua in potum cyathos duos assidue dabis: ea enim pulmonibus uitiat, terribilimum spiritum emendat. Lac cum herbæ cætarie tusæ puluere quasi cataplasma factum, calidumque pectori sinistro superpositum per dies quatuor, uitia pulmonum sanat: lac uero quotidie bibet cum herbæ superscriptæ puluere ad denarios duos. Butyrum ex melle pari mensura decoques, donec rufum colorem trahat, reponesque in pyxide, & icuino ligulam plenam dabis ei qui pulmones ulceratos habet. Raphani succi cyathos duos, passii cretici tres bene permixtos tepidos dabis bibere, pulmones uitiatos sanat. Ad pulmonum dolorem. Anethum siccum uetus teres atque cribrabis, resinam quoque miscebis cum adipe ueteri. Butyrum etiam & mel, equali modo: coquesque usque dum rubeus color sit, repones in pyxide, & inde mane & sero ligulam edat cui ulceratus pulmo fuerit, idque reddet eum sanum. Ad eos qui pulmonum causa tussunt, uel phlegmata spissa cum sanguine mixta projiciunt, infundes pridie dragantum in aqua, & coques cum melle despumato, ac super mittes croci triti quantum necesse fuerit, & ex hoc dabis mane & sero cochlear unum. Ad eos qui pulmonis uitio tussunt. Squillæ pond. quinque, aceti optimi sextarios decem, pineas tres, pulegij fasciculos tres, coques ad tertias & colabis, addesque mellis despumati sextarios nouem, & iterum coques usque dum bene se commisceat, & accipies ad cochlear pro uitibus. Cerui masculi unciam unam, encinij spermatis unam, opoponacis unam, citaperi unam, hyfopi unam, aristolochia rotundæ unam, mellis quod sufficit: commiscebis, dabisque in modum auellanæ maioris cum aqua cyathis tribus. Ad uitia pulmonis. Corij cedri exterioris libram unam, mellis tres, uini Amineci unam, piperis unciam unam, zinziberis duas, petroselini unam: coques uero cedriam in uino usque dum uirtute amittat, & uinum ad dimidias redigatur: & ita mittes mel ad spissitudinem mellis, ita ut agitando refrigerat, & superinfundes in siccum, & terendo unum corpus efficies. hoc facit & stomaticis.

Ad suspirium. Cap. II.

HERBAE Saurinæ den. duos, butyri, mellis uncias duas, conficies electuarium, & icuino dabis. Itemque raphani semen & sulphur uiuum pari portione trita, & mellis admixta icuino ad cochlear dabis, aut radicis succum cum aqua multa bibat. Marribus cum suis radicibus tundes, & succum ex eo melle admixto æqualiter coques, & ex eo singulis diebus cochlearia duo sumes, suspirium aufert, & concreta

phlegmata ex intimo pectore educit. Præstat eadem herba sicca in aqua decocta, & similiter data. Betonica herbæ pulueris denarij duo, in nitro mellis uel oxymellis cyathis tribus, dati suspirationes auferunt, & omnia interiora phlegmata sursum euocant, & stomachum purgant, & dolorem eius auferunt, si quoti die bibuntur. Facit eadem herba in aqua decocta, & eadem aqua in nitro mellis data. Mel & butyrū simul decoques, donec soluantur: deinde adicies aphronitrum matronale ad dimidium, & uteris. Aristolochiæ rotundæ radicis succum siue puluerē ad duos denarios in aquæ calidæ cyathis duobus potui dabis, suspiria, & singultus emendant. Super carbones siccum carbonibus incensum pones, & per traiectorium fumus eius ore ductus, suspirium tollit. Roris item marini uiridis fasciculum bonum decoques in aqua, cum tribus carycis Germanicis, donec fiat quasi carenum, indeque dabis matutino calicem bonum: & si uolueris, similiter post cœnam. Betonica sicca pulueris unciam unam, ex aquæ calidæ cyathis duobus bibat. Ad hoc, & anhelitum. Cotomorum succi cyathos tres, ex melle æquali siue uino decoques. Sumpti enim suspirio laborantes releuant, & hydropicos ac spleneticos factos. Cocta similiter cotonea, & tusa, & illita, uel in modum cataplasmi imposita, emendant. Sulphuris uini denarios tres in nouo sorbili accipiat: ita ut frigidis abstineat. Aphronitri matronalis pastillum unum, aut duos, uel tres cum mulla bibat: herba enim quæ in arborum lacunis, canisque corticibus consistit, potata, cito liberat. Fel quoque ursinum in aqua calida dilutum ieiunus bibat donec sanetur, quod celerime conuiescit. Item betonica denarios octo in cyathis tribus mullæ, ieiuno dabis, cum dormitum uadit. Trociscus ad *scivov*, hoc est suspirium. Recipe ammoniaci triti drachmas octo, abrotani octo, castorij quatuor: omnibusque tritis, facies trociscos, & dabis cum oxymelle.

Ad mamillæ nucleos, & cancrum. Cap. IIII.

DACTILVM purgatum ablata interiori albugine, teres cum cibulla Germana, & coriandro uiridi, apponesque & sanabitur, si tamen initio est. Ad cancrum mamillæ. Herbæ quæ dicitur cubus folia, & de tyro eius quidquid uiride fuerit partem unam, & herbæ quæ dicitur pastellus partes duas, tundes diligenter, deinde infusas micas panis recenter expressas cum herbis teres, & facies quasi eorum, & pones in mamillam mane & sero frigidum, & curabis cancrum qualiter uis. Herba autem pastillum ab una radice ascendit, & super XIII. uel amplius dispergitur super terram. Ad dolorem mamillæ. Medullam quæ sub cortice pini uiridis est, siccabis & teres, & cribrabis, & ex eo puluere cochlear plenum dabis cum uino calido ieiuno: ita ut in ipsa parte iaceat. Ad dolorem mamillarum, qui fit ex plenitudine lactis post partum. Cerusa cum oleo roseo bene trita, & illita, statim dolorem sedat. Ad mamillarum dolorem, quem pregnantæ, aut post partum patiuntur. Quorum putamina bene trita, & uorum coctorum uitellos tres, tritos admiscebis, crocum etiam aliquantulum, & rosacei, ceræ ponticæ quod sufficit: factoque ex his ceroto, linteo impones. hoc & infantibus bene facit ad punctiōem. Ceræ libram unam, adipis leonini unciam unam, adipis caprini duas, medullæ ceruinæ duas: singulariter teres & simul miscebis, & exinde linteolo molli induces, & super mamillas pones, uel infantes, & ex eo perunges, sicut supra præcepimus. Ad mamillæ duritiā, uel dolorem, compositio. Recipe adipis leonini librā unam, adipis strutionis unam, adipis lupini unam, styracis uncias tres, olei fauinieis pond. sex, fontanæ sextarios duos. herbæ autem in oleo coquantur, donec aqua exiccetur: deinde colantur, cui oleo calenti admiscantur adipis suprascripti, nouissime cera punica una, aphra quantum sufficit ad cerotum. Oportet autem in uitreo uase reponi. Herbæ symphoniæ foliorum libram unam, colophonæ duas, axungia ueteris siue sale unam, fermenti uncias sex accipies. Fermentum uero in muria solues & miscebis. Resinam item & oleum solues cera addita, & in doliolo uitreo repones. Ad mulierum mamillas marcoratas herba paretaria cum axungia sine sale tusa, & imposita, tertia die aperit: sicut à balneo utatur, tertia die claudit. Sic enim Aurelia Rustica curata est. Ad tumorem & dolorem mamillarum. Syptiria herba uiridis trita, admixto pane in aceto infuso, aut axungia, impositaque sanabit. Marrubium bene coteres, & cū axungia ueteri contusum ac impositum ad tumore mamillarum. & si fuerit uulnus, purgat & curat. Ad tumorem mamillarum, & ad febres præsens remedium. Mellis uncias nouem, olei rosati sex, ceræ quatuor, resolues, colabis, & teres quouisque album efficitur, & uteris. Ne uero mammæ crescant, creta cymolia cum aceto cataplas.

Ad dolorem stomachi cum acidia & nausea, & ad inflationem, & defectionem. Cap. IIII.

MASTICAE Aphræ, absinthij pontici succum, pulegium siccum, pares portiones tritas in uase uitreo seruabis: & dum opus fuerit, stomachum nardo inuges, & sic puluē em sparges, & chartam pones, & super chartam lanam, & fascias. In dolore & uitio stomachi, calattico uentidiani sæpius stomachū conficabis. Herbæ betonica radicum fasciculum unum, uerbenæ unum, agrimonie unum, coques in olla noua cum aquæ sextarijs nouem ad tertias, & exinde ieiunus portionem mane unam, & sero altera bibat per dies septem. uexatum stomachum releuat. Confectio. Rutæ seminis cochlear plenum, falsi montani tantundem, sulphuris uini similiter: hæc omnia teres diligenter, & cum uino miscebis, ut singulas potiones per triduum ieiunus bibas. Terræ malum coctum, & tritum melle modico admixto cochlear plenum ieiunus manduces, accidiam tollit. Carnem item uaccinam cum aceto coctam, & condi-

tam

tam oleo, sale, anetho, porro, māduces per dies septem, lassum stomachum subleuat. Ad dolorem & fastidium stomachi, qui nec cibo nec potu iuuatur, ructus quoque amaros patitur. Centauriæ unum, fellis terræ conteres libram unam ex aquæ calidæ cyathis quatuor, dabisque ieiuno bibendum per triduum, discutitur infirmitas. Fomentum ad dolorem stomachi. Absinthij fasciculum unum, anethi unum, mastica semiunciam, nardi celtici semiunc. styracis tantundem, olei pond. IIII. melum uel citonium uiride, uini ueteris hemina: omnia hæc infusa prius feruefacies, & postea fouebis. Ad dolorem stomachi quo in modum epithymi uti debeas. Citonij purgati crudi triti unc. IIII. aloes triti duas, masticæ Aphræ pulueris unam, dactilos pingues purgatos & tritos numero quinque: his omnibus comixtis facies cerotum de olei camomillini unc. sex, & ceræ tres, & in hunc cerotum mittes suprascriptas species, & uteris. Ad inflationem stomachi ex qua defectus & angustia nascitur. Bulbum crudum in pila tundes, hunc in mortario in modum ceroti teres, addesque pulueris aluminis scissi quātum ad substringendum sufficiat, deinde pannum ex eo illitum & tepesactum stomacho superpones. Ad inflationem stomachi, rutam manducabis. Potio ad uentositatem stomachi tollendam. Cecudam, allium, & lauri folia simul coques cum aqua, & bibes ieiunus & post cœnam. Enulæ pulueris cochlear unum ieiunus bibas in uino. Epithyma ad uentositatem stomachi, meliori unc. quatuor, scœnugræci quatuor, colli cymini unam, apij seminis duas, ceræ tres, olei quatuor, nardi quatuor, dactilorum uino infusorum quantum sufficit. Item ad inflationem stomachi. Piperis den. XI. pulegij sex, liqua, & dabis cochlearia tria mane & sero.

Potio ad dolorem, stomachi splenis, & hepatis. Cap. V.

PIPERIS uncias tres, pyrethri semiunc. cyperi den. XVIII. spice celticæ unc. unam: omnia separatim macerantur, cribrantur, atque pensantur: & facti ex his pulueris datur in potione uini absinthia ci cochlear plenum post curationem corporis & unctionem, ita ut accipiat in primo triduo, & biduo intermisso, rursum accipiat biduo, iterum intermissa una die accipiat duas partes, cochlear unum post unū. Catapotia ad dolorem stomachi quæ uentrem leniter laxant. Recipe aloes drach. duas, gentianæ unam, mastica unam, facies ex his catapotia erui magnitudine, & dabis incipiens à tertia usque ad septimam. Ad stomachi dolorem. Vrticam summam semen habentem deme, & diligenter laua & ex ea forbitiōem facito bene cōditam sine pipere: utilissime enim sumitur ad omne genus ualeudinis quod in stomacho prouenit, ac sine dubio curabis. & ut breuiter explicemus (quantum enim constet de laude experimenti, omnem librum posse semus replere) hoc facias quod infra scriptum est. Fœniculi radicis illa quæ de foris est tenera sublata pon. I. & semis, per triduum in aceto macerabis, tertia die decoques ipsas radices modicum, colabisque & adiunges in ipso aceto mellis sextarium unum, ita ut simul ferueat ipsum mel cum aceto, & adjicito aloes semiunc. amei unc. unam, masticæ semiunc. avari unam: omnia hæc mixta ieiuno dabis cochlearia tria: quod si inflatio stomachi, uel intestinorum erit, pulegium bibito uel manducato. Ad inflationes. Rutæ hortensis modicum in potione farcillum mittes. Ad stomachi dolorem. Folia rosæ quinque uel septem, aut certe nouem, cum piperis granis totidem, trita ex aqua calida bibas. Ex nucē pinea grana numero uiginti purgata, & cyminum quod tribus digitis capere poteris, conteres bene in mortario, additis aquæ frigidæ cyathis duobus, atque earum rerum uncia dimidia danda, uelociter sanat.

Ad calefaciendum stomachum & angustias eius. Cap. VI.

RVTAE, anethi, mentæ, apij, fasciculos singulos decoques in aquæ calicibus tribus, ita ut ad unum calicem redeat, & eam aquam bibes. Ad defectionem & calefactionem stomachi uel nauream. Absinthium & anethum in aqua decoctum ad tertias, accipias: detergit, calefacit, & consolidat. Ad angustias stomachi, de melle, oleo, & uino, farina hordei, scœnugræci, meliloti, apij seminis, samfuci, camomillæ, absinthij ana unc. duas, accipies & facies cataplasma, & uteris diebus quinque, & habebis horis ternis impositum: bibas autem uel ipsis diebus ieiunus apozyma radicem apij cum oxymelle. Post cataplasma autē uteris epithymo hoc. Recipe aloes unc. tres, iros duas, apij seminis semiunc. nitri unam, baccharum lauri tres, scœnugræci tres, samfuci tres, ceræ semiunc. mellis pro oleo quantum sufficit. Post epithyma autē bibat hieram artemgem, & post aliquot dies bibat colli cochlearia singula, interiecto biduo.

Ad confortandum stomachum. Cap. VII.

MITTES in frixorium sapæ sextarium ex parte tertia & olei rosacei guttas duas. ubi coeperit feruere, florem scœnugræci & lentis æquali mensura addes. quod cum fuerit spissatum, pones super stomachum per triduum. Cataplasma ad stomachum confortandum, & stringendum uentrem post fluxum, siue post catarticum. Panem fermentatum mundum coques in uino ueteri siculo, si æstas est. Absinthij herbæ puluis simul coquitur, & inducto panno oleo rosaceo modico, & manu superlito impones: hęc uero absinthium non mittes, & oleo communi uteris. Confectio epithymi, quod confirmat stomachum. Absinthij succi unciam unam, olei nardini sex, masticæ quatuor, ceræ sex. Item confectio ruficon ad confortandum stomachum, ad nauream & ad uentrem stringendum, quæ in modum epithymi

z

conficitur. Recipe dactilos minores numero uiginti, infusos in uino ueteri & tritos, polentæ uncias tres, masticæ duas, absinthij unam, laudani duas, styracis tres: si autem cholicus est, addes meliloti uncias duas, rosæ siccæ unam, omphacij unam, olei lentiscini quod sufficit.

Ad digestionem stomachi. Cap. VIII.

ANETHI semen cum origano & pipere æquali portione in puluerem rediges, accipiesque inde denarios duos in uini cyathis tribus: est enim magnificum. Ad hoc oxyporium diaciminos. Piper, cyminum, & rutam siccam in puluerem redacta cõmiscbis, & cum oxymelle despumato temperabis, & in dolio recondes, & ieiunus mane cochlearia singula accipies. Oxyporium quod facit ad digestionem, malaxat uentrem, inflationem tollit, facit & ad collum. Recipe cymini Aethiopicum unc. duas, rutæ uiridis semiunc. piperis albi den. IX. petroselini antonici sex, zinziberis non permisi semiunc. niri rubicundi sex, mellis quantum sufficit. Hæc omnia uero, excepta ruta, tunduntur in aceto tantum quantum possit à puluere bibi die una: alia uero die teritur ruta uiridis diligenter, & in mortario cum melle miscetur, & sic species quæ infusæ sunt cõmiscentur: accipiat autem cochlear plenum ante prandium & post prædium. Ad hæc leuistici semiunc. zinziberis semiunc. piperis albi unc. unam, sylini den. tres, lasaris radicis tres. Digestorium membrorum optimum. Recipe leuistici den. III. zinziberis unum, petroselini tres, piperis albi unum, cymini unum, careni sextarium unum: hæc omnia tusa & trita miscbis cum passo supra scripto. Catapotia ad digestionem. Absinthij & iris æqualia cum melle colliges, & dabis in lecto secundum uirtutem. Ad stomachum purgandum, & ad uentrem molliendum. Cymas de sambuco elixabis, & manducabis cum impensa secundum uires.

Ad fastidium stomachi, & ad carbunculum. Cap. IX.

CYMINVM Syriacum bonū in aceto infusum succicabis, & teres in mortario, nucleos quoque infusos, tydantum, fœniculi semen & anethi cochlearia terna simul teres diligenter, addesque piperis cochlearia quinque, & rutæ foliorum septem, & mellis despumati optimi lib. I. omnia simul conteres & superaddes acetum, æstimabisque ut sit in modum sinapis mediocriter temperati, & repones in doliolo uitreo, & exinde cum pane uel quibus uolueris cibus uteris, etiam si cum cochleari sorbeas, multum prodest. Si autem super ipsum in acetabulo liquaminis cochlear unum melius sapit, & hoc non solum in prandio uteris, sed & in cœna. Res enim est optima, quæ non solum ad fastidium facit, uerum etiam corpori prodest. Ad hoc oxyporium. Recipe piperis albi semiunc. phu semiunc. asari denarios tres, zinziberis unc. unam, mellis lib. duas & semis, uini phalerni sextarios duos, succi cedri acerbi deintus lib. I. mel uero & succum & uinum coques simul donec mellis spissitudinem sumat, & tunc species tusas & cribratas admiscebis, & uteris cochlear plenum ieiunus. Itē ad fastidium intubum syluaticum crudum, siue ex aqua decoctum cum aceto edatur, fastidium tollit. Ad fastidium & marcorem stomachi, in musti ex uuis albis sextarijs sex mittuntur, cydonia quinque non purgata, & totidem mala punica, additurque succi forborum, rorisque Syriaci sextarius unus, croci semiunc. fici sex, quæ omnia ad crassitudinem mellis coquantur, seruanturque in uase uitreo, atque de ligula sumuntur. Porri capitati excocti, & in cibo sumpti cyathus, prodest stomacho laboranti. Antidotum ad fastidium stomachi, & marcorem & dolorē colli. Recipe apij feminis drach. sex, petroselini den. III. spicæ nardi drach. IIII. myrrhæ IIII. scini IIII. piperis longi sex, piperis albi quinque: quæ omnia simul teruntur, deinde suffunditur mellis græci despumati quod sufficit, in uase seruiatur uitreo, datur à balneo in portione musti mixti ex aqua calida ad drach. duas. Ad eos qui ex egrimonij fastidium patiuntur. Betonicæ pulueris den. sex, ex aquæ mulsæ cyathis tribus bibant aut septem aut nouem diebus ieiuni, ut facile coquantur. Betonicæ pulueris unciam unam in melle rufo decoquito donec obdurescat, facitoque exinde pastillos quatuor, & cum aquæ calidæ cyathis duobus bibant post cœnam. Ad carbunculum stomachi lenticulas centum crudas comedas. Aceti acri cochlearia tria cum dormitum uadis accipias. Aquæ item calidæ falsæ uel quinque haustus bibas. Oui rursus duri medium arsum cum dormitum uadis manducabis. Itemque betonicæ poli den. unum, cum aquæ cyathis duobus bibes.

Pulsis ad tensionem stomachi, uel ad defectionem, siue uomitum. Cap. X.

BACCARVM lauri denarios quatuor, cymini tres, roris marini tres, pulegij tres, absinthij tres, masticæ duos, panis ustulati XVI. hæc omnia in puluerem rediges, & perunges stomachum melle calido. Ad eos qui cibum non continent. Semperuiam herbam tritam in uini austeri cyatho uno ieiuno, & post cœnam potui dabis. Ad stomachi solutionē, qui cibum non continet. Gluten taurinum ex aqua resolutum, & in ceroti modum chartæ inductum, præcordijs imponitur. Item ad stomachū qui cibum non continet. Fœniculi succi partes duæ, & mellis partem unam, decoques donec succus in mellis spissitudinem redeat, & inde dabis ieiuno cochlear unum, nauseam etiam stringit, & pulmonum ac iccoris uitia sanat. Absinthium modicum in aqua decoctum, & ad cyathos duos potui datum, nauseam restringit: si uero tam concita sit ut contineri non possit, erucæ ramusculos tres uel quatuor cum mali granati succo contritos ad forbendum dabis, statimque sedatur.

Ad

Ad singultum & uomitum. Cap. XI.

MENTAE cacumina cum succo mali granati trita & potui data, restringunt. Contra singultus unges stomachum melle aut oleo nardino, & superparses scopas cypressi in testa oui calefactas, deinde pones lanam super fumum tenta calidam, & fascias. Epithyma ad nauseam constringendam. Recipe masticæ unciam unam, nardi duas, adipis anserini uel pullini duas, ceræ punicæ liquatæ duas, croci I. hæc in stagnato uase coques, & in mortarium ubi crocus tritus fuerit mittes, & commixta in stomachum mittes. Ad stringendos uomitus, uel ad eos qui escas non digerunt, etiam febre digesta cataplasma sic facies. Siliginem pridie in aqua recenti infundes, & alia die herbam absinthij in mortario teres, & super pulpam siligine expressa de aqua mittes, & quam simul cum herba absinthij teres, adijciesque aquæ cyathū unum, & mittes in sartagine, ita ut bene decoquatur, atque induces panno, & calentem stomacho impones, ita ut utatur horis tribus uel quatuor, postmodum tolles, & floccum lanæ tepidum siccum impones stomacho, & sic facies. Ad eos qui cibum continere non possunt, & eijciunt. Betonicæ den. duos, mellis decocti quod sufficiat, pastillos facito, & ex his pastillum unum glutiat ex aquæ calidæ cyathis duobus. Ad uomitum restringendum. Masticæ unc. unam, cymini denarium unum: hæc omnia separatim trita, postea uia passa innucleata permisces, & linteo inductum stomacho suppones. Camephitis herbam mense Iunio collectam & trita siue coctā, si febricitet, ex aqua calida: si non febricitet, ex uino dabis.

Ad ardorem stomachi & sitim. Cap. XII.

AQVA tepida cum oleo optimo mixta, & data bibere, sitim compefcit. Aqua ubi capitella papaueris fuerunt decocta potui datur. Corticem de tremulo, & absinthium uiride uel ficcum, coques in aqua usque ad medietatem, & dabis cata mane.

Ad cordis dolorem. Cap. XIII.

BETONICAE herbæ, & pulegij, & nepetæ fasciculos singulos æquali pondere cum salis modico in uino ueteri decoques ad medias, & ex eo cyathos duos potui dabis. Supra scriptarū herbarum pulueris denarium unū in uini cyathis duobus similiter bibat. In lacte item caprino nasturtium coques, & ex eo dabis bibere. Rubi folia trita pectori imponuntur, & succus eorum bibitur. Itemque leporinus adeps cum uino resolutus bibitur, & cor eius siccum in puluerem tritum cum uino datur. Acuculas item pini uiridis diligenter teetas cum uino optimo bibas, & postea pinguibus abstineas, & liberaberis. Item ad cordis dolorem potio mirabilissima. Recipe piperis albi grana XXXVII. lauri baccas nouem, nucleos nouem, rutæ siccæ fasciculos nouem, testam cucurbitæ siccam tritam pensantem libr. II. hæc omnia simul tundes & cribrabis, & exinde dabis cochlear unum in aqua calida, statim enim liberat: calculumque hæc potio mirifice curat. Itemque ad cordis dolorem siue pulsū. Cyminum Aethiopicum commanducabis, & succum eius gluties.

Ad cordis pulsū. Cap. XIV.

COSTVM panace, & fœnugræcū equis ponderibus in puluerem rediges, & cum melle Attico repones cõmixtum, & cum opus fuerit, cochlear plenum ieiunus cum aqua calida bibas per triduum. Aristolochiam item rotundam in puluerem rediges, & ex eo denarios tres ex uino per triduum bibes. Cataplasma ad cordis pulsū, ac stomachi dolorem, siue iccoris & splenis. Recipe masticæ tritū, palmulas tritas, hordei & frumenti farinam, uinum uetus quod sufficit: quæ omnia miscbis, & tepefactis illinies pannum, & loco qui dolet, appones. Reupoticum item ex uino ueteri tritum ieiuno potui dabis.

Præcordiorum dolori curando. Cap. XV.

VNIVERSVM præcordia appellamus, quæ aliqui in plura diuidunt uocabula, uocantes modo stomachum, ubi in causa sit, interdum iccur, interdum præcordia. Hæc cum se grauauerunt præter durissimum dolorem, uelocissimam mortem ingerunt. His itaque caninus catulus lactens subinde apponitur, in quem idem uitium transire constat, quo defuncto obrui moris est. Bulbi triti illiti uentri bene molliunt, & præcordiorum tumorem curant. Porri sectiui succum cum lacte mulieris pari portione ieiunus bibas. Ocimum item tritum & impositum præcordijs prodest. Lini feminis sextarius unus, & fœnugræci unus, in aquæ mulsæ sextario decocta calida sæpius imponuntur: Sed aliqui malunt fœniculi farinam cum pari mensura mellis decoquere, ut ita imponatur. Cydonia cruda uel cocta ceroti modo, panno illiniuntur, & calefacta præcordijs superimponuntur. Radix item aceris tusa cum uino efficacissime prodest. His quos linquit animus aut mens & alienatur, quibusque uertigines fiunt, Cochleæ singulæ cum sua testa tritæ ex passu cyathis tribus calefacta portione per dies nouem dabis. Aliqui in eadē curatione dant per dies quinque in eadem passi mensura, prima die cochleam unam, sequenti duas, tertio tres, quarto duas, quinto unam. Eademque curatione suspiria tolluntur. In his lægioribus si febris non sit,

z ij

marina aqua lauari utile est. Iocinori prodest in cibo uiuaria porcelli modo affata, stomachoque medetur. Et item si fieri potest cochleæ Africanæ in cibo sumptæ coquuntur intactæ ex aqua, deinde in prunis torrentur, tunc ex uino & garo eduntur impari numero, sicque etiam stomachi dolori medentur. Profunt item uiuæ cochleæ ex aceto deuorata. In hoc languore aqua marina lauari prodest. æstimo præcordiorum esse uicium cum cibi non continentur: certe cum hoc accidit stomacho, laborare ipsum oportet, horum potione infricatur uenter. Ossa fragi arefacta profunt, etiam si teneantur in manu dum cibus sumitur. Non est ab re compositionem operi conuenientem ponere, quæ stomachi fastidium & marcorem detergit celerrime. in musta ex uuis albis congio conijciuntur cydonia quinque non purgata, totidem mala picier eo, additur sorborum sextarius, roris Syriaci sextarius, croci Siculi semiuncia, sicuti optimi semiuncia, sic coquatur usque ad crassitudinem mellis, inde in die lingua esui sumitur: seruatur in uase uitreo, sit efficacissima potio compositione ita scripta. Apij seminis aridi uncias sex, petroselinum Macedonici unc. IIII. spicæ nardi uncias quatuor, opij quatuor, myrrhæ quatuor, scyni uncias quatuor, piperis longi uncias quinque, piperis albi uncias quinque, hæc una teruntur cum melle græco despumato quod satis est, seruatur in uase uitreo, à balneo datur ieiuno in potione mulsa mixta ex aqua calida uncias duæ. Ad præcordiorum & icoris dolorem. Leporis hepar tritum ex uino, siue sicci puluis in aqua datus, hepatis simul dolorem & fastidium aufert. Antidotum ad hoc. Recipe costum, zinziber, fœnugræcum, cyperum & piper pari portione, adiecto epatorio cum melle despumato, quod in uitreo uase repones, & exinde denarios duos dabis bibere in passo Cretico cum careno. Lini item semen de n. pondere, fœniculi quoque tantundem ex aqua mulsa decoctum in panno dum adhuc calidum est præcordijs impones. Ad concoctionem. Hyssopum cum oxymelle ieiunus, uel post cœnam bibat. Lasis uini modicum & aquæ frigidæ sextarios tres dilues, & dormitum eunti dabis bibere. Digestorium quod recipit mellis Atitici pon. unum, betonicæ uncias quatuor, in uino hæc permiscebis & seruefacies, & cum refriguerit, facies pastillos nucis auellanæ magnitudine, & in cœna manducabis. Si uero uenter torquetur, betæ radices cum oleo coques, & bibes.

Ad ligulam & uomitum. Cap. X V I.

THVRIS masculi & mastice æqualia pondera trita cum oui albore miscebis, & impones, & tri duo directum sic esse permittes. Hoc enim & uomitum sistit.

Hepati curando. Cap. X V I I.

MYRRHÆ unciam unam, aloes hepaticis unam, costi unam, fœnugræci unam: omnia in puluerem redacta, & in uino permixta seruabis, & dabis in careno cochlear plenum calefactum, ita ut in ipso latere diutissime iaceat. Asphalti unciam unam, costi denarios tres, folij serupuli tres, meliloti denarios tres, uini Aphri sextarius unus tollitur, primumque alias species teres diligenter, postea adiecto asphalto si mul teres, & bene commisceatur, superaddes uinum, & simul miscebis, & in ampullam mittes, & ex eo res, potiones facies, & cum uolueris accipere ieiunus in solario calefactum accipies, & cum exieris, in ipso latere iaceas, & hoc per triduum facias. Sal ammoniacum, aloes & piperis grana undecim, trita cum uino bibuntur. Piper tritum ad cochlear unum, & picem uirginem ad cochlear unum, commiscebis, & in uino ueteri per triduum dabis. Sagacem item lapidem accedes, & in aqua calida extingues, & ante quæ dormitum uadat, dabis ei bibere per triduum, & sanabitur. Trifolij itidem albi succum cum lacte uaccino, siue cum uino per dies quatuor potui dabis, hocque à dolore liberat. Violæ rusticæ succi cyathos duos cum melle modico, & uini hemina, calidos propinabis per triduum: si quod intus in hepate malum est, remediabitur, ac sanatur in quadratio ubi miseris, qui etiam à medicis fuerit desperatus. Maluæ agrestis succi cyathos tres cum aquæ calidæ cyathis duobus potui dabis per dies quatuor, liberat & febrem auertit. Meliloti succus cum melle partis unius decoctus & sumptus, dolores inhibet. Cuminum item mel & uinum crudum teres diligenter, dabisque bibere. Item lupinos, costum, zinziber, & herba quæ dicitur laccar, unde uermiculatæ pelles tinguntur: horum omnium puluerem ad cochlearia singula miscebis, & exinde cochlear plenum hyeme incondita potione dabis, in æstate uero mane & sero: febricitantes autem in aqua calida accipiant. Si uero per tempus locus hepatis fuerit induratus ante potionem, ita duritiam conuenit emolliiri ut proficit. Guttæ ammoniaci uncias duas uel tres teres, & cum aceto acerrimo miscebis, & mittes in ollam nouam, & superaddes parum aceti, & tandiu coques donec ad spissitudinem mellis perueniat, & exinde perlinies loca dura, & si stomachus fuerit durus, plurimum ei quoque prodest, suppones etiam chartam puram, atque fascias, statimque tollet omnem duritiam, & uinum satis non bibat, nec carnem manducet donec sanus fiat: quod si habuerit pullum, uiscellatum edat: sin uero buccellas anetatas cum sale & oleo, porro & apio coctas, oryzam atque bene conditam ac piperatam: Legumina uero non manducet, nec cholera, exceptis porris & apio coctis, unde & uinum bibat. Pentaphyli radix ex aqua decoquitur, & ea aqua cum uino mixta bibitur, si febricitat qui accipit, mulsa ex aqua facta propinabitur. Ad hepar confectio. Recipe succi costi unciam unam, amomi unam, folij unam, stellas absinthij pauca, stercoris hœdi lactentis pillulas quadraginta duas, tundes omnia ueteri sabateno calefacto. Potio ad hepar mirabilis. Ammoniaci semiunc. in uini spani hemina decoques in olla noua, donec soluatur pigmentum, & remaneat potio in calice bono, deinde colabis, & in ampullam mittes,

mittes, quam suspendes ad noctem in aere, & prima luce accipiat: ita tamen ut nihil accipiat, sed purum bibat, & iaceat in dextro latere diutissime, atque ita facies uerni & autumnii tempore. Item hederæ baccas collectas mense Ianuario, numero uiginti quinque, & piperis tantundem teres, & cum myrrhæ calida ieiuno dabis. Costi semiunciam, aloes hepaticis unc. unam, mastice duas, eupatorii unam, piperis duas, amomi semiunciam, reupontici tantundem, aloes uero & mastice simul tundes, cetera teres & cribabis omnia, & commiscebis, & dabis cochlearia singula cum succo fœnugræci decocta. Quartum uero ante diem succum fœnugræci infundes, & adiecta aqua coques, ita ut prima aqua & secunda absumatur. tertia uero aqua cum coeperit feruere, addes fasciculum pulegij & coques, ipsumque succum seruabis: & accipias ieiunus cochlear unum, pulueris superscripti quotidie in succo tepesfacto. & si amarizauerit, adijcies mellis cochlear unum. sed postquam biberis, tenso brachio iaceas. Fœnugræcum purgatum uino ueteri infundes donec intumescat, & iterum sicabis, hocque facies quoties in die potueris à mense Iunio usque ad mensem Augustum, postea in puluerem mollissimum rediges, & addes pulueris costi tantundem, dabisque, ac simul miscebis cochlear plenum in careno optimo ieiuno, & sic iaceat. Myrrhæ, aloes, costi, fœnugræci ana unciam unam tolles, omniumque puluerem in unum mittes, & dabis cochlear plenum in careni calice pleno & calefacto, ac superiaceat. Potio ad hæc. Recipe bacchanii unciam unam, semiunciam piperis, semiunciam aloes, tundes hæc, & mollissime cribabis, accipiesque cochlear plenum in mellis cyathis tribus. Alia potio. Caudes uirides in carbonibus combures, & in puluerem rediges in cuius unam unciam, piperis semiunciam mittes, & dabis cochlear unum in mellis cyathis tribus. Caulium tyrsos siccos, cinerem repones, & cum opus fuerit, mittes cochlear plenum cum piperis triti grana undecim in uini ueteris calicem, ac calefactum dabis bibere. Secunda uero die mittes piperis grana noue, tertia die octo. Acori unc. I. amei unam, in puluerem mollissimum rediges, dabisque cochlear unum, sanis in condito, febricitantibus cum mellicrate. Piperis albi folij, costi, rutæ feminis, spicæ nardi, succiniana denarios tres, commiscebis, & cochlear unum cum uini calice potione calefacta dabis bibere. Fœnugræcum cum uino styptico infundes, postea ad solem sicabis: hoc facies, uel septies, uel octies: & huius pulueris uncias quatuor, piperis unam, eupatorii, folij, costi, petroselinum, gentianæ, anisi, amygdalæ amaræ, amei ana unciam unam: hæc omnia singillatim teres & cribabis, miscebisque simul, & iterum teres, ac dabis cochlear unum ieiuno in condito: febricitanti uero in calida aqua. Baccas lauri quinque, piperis grana uiginti uel triginta, teres mollissime, & mittes in calicem, & postea uino ueteri perfundes ferrum candens super calicem, commiscebisque, ac sic bibes & iacebis. Aliud ad hæc. Intyborum agrestium succi, quem Græci dicunt cyroxinum, potionem unam colatam, miscebis cum potione coditi, & addes pulueris costi cochlear unum, & piperis grana decem, dabisque ieiuno bibere, & iaceat in latere horas tres uel quatuor. Laccar reuponticum ad denarios duos uel tres, & ex eo puluere cochlear plenum in uino Hadriano dabis, febricitantibus uero in aqua calida, & superiaceant. Aloes hepaticis den. tres, folij duos, in puluerem rediges, & in aqua dabis ieiuno, modice tepesfactum, & deambulet quantum potuerit. Lauetur ieiunus, accipiat sane mel, & intermissio triduo iterum accipiat: hoc enim plene est utile. Syluestris rutæ fasciculos tres in ollam nouam conijcies, & cum tribus heminis aquæ seruefacies, & postea adijcies mellis uncias tres, & rursus subseruefacies, & per triduum potui dabis: hoc & icoris dolorem sanat. Puluis ad hepatis dolorem. Recipe aloes unciam unam, piperis grana undecim, lupinos quindecim, corticibus suis expoliatis torrebis: & mittes per singulos cochlearia singula per triduum in potione conditi, & calefacies, & dabis potui. Pinus acritulæ uiridis in uino optimo trite, ac potui data, cito profunt. Saluam item equi, quem tussis intolerabilis uexat, ex aqua calida per triduum bibat: hac enim potione quamuis æger sit, sanabitur. Folij unciam unam, costi semiunciam, piperis grana quinquaginta, baccas lauri triginta, tundes, & cum succo intybi sylvatici potionem maiorem per triduum bibat, & in ipso latere iaceat: Itemque per singulas potiones pulueris tertiam partem accipiat. Aliud ad hepar, & ad splenem. Costum, gentianam, aristolochias ambas, baccas lauri, & piper pari pondere in puluerem redactas seruabis: & cum opus fuerit, dabis in uini ueteris potione. Potio item ad hepar. Recipe eupatorii uncias duas, costi duas, piperis unam, mellis quod sufficit. Ad hepar & ad renum dolorem, & ad stomachi imbecillitatem. Cyperi unc. I. caltorij I. acori I. hæc omnia tusa & cribata cum uino & melle dabis, febricitantibus uero cum mulsa cochlearia singula, uel secundum uires. Ad hepar item palmæ & caricæ in aceto coctæ comeduntur, optimeque hepar curant. Brassicæ folia trita & in modum ceroti imposta per triduum, in ueteratum hepaticum sanant. Betonicæ item herbæ sicca puluis cum oleo sparsus, & in modum cataplasmi calidi in panno pectori & dextro lateri impositus, quarto die sanat, & si per os sanguinem mittet. Item ceruinus pulmones cum suis gurgulionibus uirgulis extendes in fumo donec arefiant, deinde conteres ac ex melle colliges, & dabis edendum hepaticis. Est enim res saluberrima, & præsentaneum remedium quod desperatos sine dubio sanat. Ad hepar & spleenem. Centauriæ maioris drachmam unam, in uino decoques & potui dabis, optime sanat. Confectio olei hepaticis. Recipe mirabolani unciam unam, stafilagriae duas, pyrethri unciam quartam partem, nardi sextarii sextam partem, poliariis malignatæ uncias duas, cypharij unam, absinthij unam, mastice unam, croci unam, lthyrcis unam, laudani unam & semis, folij unam, nardi celticæ unam, squinantij semiunciam, amomi unam, cassiæ fasciculæ unam, meliloti unam, ireos unciam partem sextam, enantis unciam unam, anisi com as unam & sextam partem: omnia uero hæc sicca infundes uino, & cum uino coques in olei sextarijs quinque, & post hæc

admiscebis nardum, & ficuteris. Vnges locum cum ipso oleo, & cum perunxeris, impones desuper flocci lanæ, & iterum frigis in oleo, & cera addita perunges. Emplastrum ad hepar. Recipe picis uncias duas, sulphuris duas, nitri duas. & hæc omnia in puluerem redacta, commiscebis, & in chartam uel in pannum pones, & triduo uteris, ita ut in balneo & ponas, & tollas. Epithyma ad hepar. Recipe ceræ libram unam, resinæ terebinthinæ unam, fœnugræci tufi uncias octo, samfucci florum octo, baccharum lauri octo, nitri rubei duas, olei cyprini libram unam, & unc. tres, uini ueteris heminam: omnia sicca tundes, & cribrabis, & cum uino ueteri teres horis tribus, deinde reliqua solues & colabis, & sicca his quæ cõsperfa sunt miscebis, & colliges in uase uitreo uel fictili & uteris: ita ut foueas hepar cum oleo samfucino. Si autem uolueris medicamentum & unktionem facies, mittes nardi uncias tres, medicamenti quatuor.

Epithyma ad dolorem hepatis & tenfuram stomachi. Recipe croci unc. unam & semis, aloes hepatici unam, masticæ unam, guttæ ammoniaci unam, bdellij unam, styracis pinguis & ceræ lib. unam, adipis anserini unc. duas, hyfopi ceroti tres, olei rosati ad æstimationem, ut non sit nimis durum uel molle, uini ueteris quantum ad species terendas sufficit. Elecmadium ad hepaticos. Recipe costi unc. unam, euforbi denarium unum, eupatorij nouem, croci tres, piperis sex: omnia simul tundes & cribrabis, addes mellis despumati pond. duo, feruefacti tantum, & ex eo dabis cochlear unum & semis. Elecmadium ad hepar. Fœniculi radices grossioris corticem tundes de ligno in lignum minutissime, & eius libram unam, & uncias quatuor, & infundes in ueteri aceto acerrimo in uase mudo diebus septem, deinde teres in mortario, & addes paulatim acetum, donec molliciem ceroti suscipiat, & in ipso mortario aperto maneat, alio die colabis acetum & exprimes radices per linteum mundum in uas stagnatum, & addes mellis optimi sextarios quatuor, & coques ad carbones, semper agitando, & tandiu donec ad spissitudinem mellis redeat, & dum adhuc in foco est, addes infra scriptum puluerem pigmentorum, aloes uncias tres, folij duas, spicæ nardi duas, gingiberis ij. sane singula membratim mittes & semper agitabis, & postquam laueris similiter donec refrigerant, repones in doliolo uitreo uel plumbeo, claudes & signabis. Electuarium hepaticis. Recipe piperis unciam unam, gingiberis tres, epithymi tres, rutæ uiridis foliorum semiunciam, aloes hepatici semiunc. costi unc. unam, fœnugræci semiunc. aceti albi unc. sex, mellis optimi despumati pond. quatuor, dabis ieiuno cochlearia duo. Trociscus ad hæc. Amomi den. sex, spicæ nardi tres, croci tres, costi tres, eupatorij duodecim, lupini pollinis tres, myrrhæ tres, glyaricæ duodecim: & omnia tundes & cribrabis diligenter: ex uino uero phalerno colliges, & facies trociscos in auellanæ modû, quorum singulos febricitantibus dabis cum aqua calida, sanis uero cum uino. Antidotum hepaticon. Recipe prassium, gentianam, petroselinum, acitonicum, sinapis semen & cucumeris hortulanæ, radices enulæ omnium ana unc. dauci cretici feminis unc. I. abrotani I. feminis caulium I. aristolochiæ I. piperis albi similiter, erucæ feminis similiter, eringij similiter, castorij pontici similiter, folij similiter, opij radicum similiter, eupatorij similiter, iuniperi similiter: omnia hæc tundes & cribrabis subtilissime, & cum melle Attico despumato commiscebis, & dabis in modum auellanæ maioris in oxymellis cyathis duobus, adduntque aliqui figatum lupi ad denarium unum. Trociscus hepaticus. Recipe piperis drac. sex, gingiberis tres, dauci Cretici tres, petroselini unã, anili duas, asari potici II. petani II. uernigarij II. costi octo, aceti & mellis quatum sufficit. Antidotum Athanasij hepaticis. Recipe styracis drach. IIII. cassiæ similiter, glycyrrhizæ tres, croci similiter, opij II. spicæ nardi quatuor, mellis cotylam dimidiã. Antidotum hepaticis.

Recipe fœnugræci unc. I. eupatorij similiter, costi similiter, absinthij pontici comarum similiter, mellis optimi despumati pondera duo. dabis autem sic. Pulegij sine fumo & apij uiridis fasciculos singulos in aqua fontana ad tertias decoques, & in hæc aquã ex supra scripto antidoto mittes in modum auellanæ, dabisque ieiuno bibere, ita ut in ipso latere iaceat semihora, hocque facies per triduum. Cõfectio potionis ad hepar de cotonijs. Intus & foris cotonia purgabis, & confringes in pila, ac pilo ligneo, post biduum tundes diligenter, & exprimes in pressorio, & mittes in succi sextarios duos, mellis duos, & aceti acerrimi dimidium sextarium, & in olla noua ad carbones diutissime decoques, donec in mellis aquatici modum redigatur, agitando semper dum coquitur, & repones in uase uitreo: quod & si thermaticum facere uolueris, mittes in hunc modum. Piperis triti unc. I. gingiberis similiter, & diligenter permiscebis. Si autem maius thermaticum facere uolueris maxime ad hepar. Mittes in hunc modum. Gingiberis non pertusi uncias tres, & piperis albi duas, tundesque cotonia, & exprimes succum, & adiecto melle & aceto in uase duplici coques, donec ad mellis spissitudinem redigatur, dabisque cochlear plenum mane: & si fuerit opus, etiam sero. Ad hepar oxymel squilleticum sic facies. Squillæ purgatæ in cardo tenero unc. uiginti, petroselini acetonici tres, origani, thymi, pulegij similiter, hyfopi tres, polypodij epithymi tantundem: omnia hæc infundes in acetum acerrimum duodecim sextariorum mane, & alia die coques ita, ut tertia pars decoquatur, deinde colabis acetum, & addes mellis thymini despumati sextarios quatuor, & decoques lentos ad carbones in uase duplici, & postquã leniter coxeris, in uase spicato seruabis, accipiesque ex eo cochlearia duo uel tria: hoc autem & uentrem temperat. Epithyma ad hepar. Recipe spicæ nardi unciam unam, costi unam, aloes duas, guttæ ammoniaci duas, bdellij duas & semis, nardi libram unam & semis, styracis duas, ireos unam & semis, ceræ libram unam. Antidotum diagentianæ ad hepar. Recipe gentianæ unciam unam, helenij, absinthij, herbæ spicæ, ana semiunc. dabisque cum condito cochlear unum: si febricitat, cum aqua calida. Antidotum hepaticon siue ad scyrosin eius. Recipe croci uncias duas, spicæ similiter, cassiæ quatuor, myrrhæ unam, costi ac squinantij similiter, stacis similiter, mellis unc. XXXV. dabis scrupulos quatuor cū oxymelle.

Diatessaron

Diatessaron hepaticis. Recipe eupatorij drachmas quatuor, fœnugræci ficci & ireos similiter, dabisque cum oxymelle cochlearia duo. Ad hepar de lactucis agrestibus. Squillæ unc. duas, & cochlear unum mellis miscebis, & addita aqua calida temperabis, & sic bibes. Pulueris costi unciam unam, piperis semiunciam, fœnugræci unciam unam, si non sit febris, dabis in uino: febricitanti uero, in aqua calida. Item baccharis unc. unam, piperis semiunciam, costi denarios sex, fœnugræci uncias tres, cum oxymelle dabis cochlear unum. Item picis spanæ tritæ cochlear unum, piperis unum, & modicum rutæ dabis cū uino Hadriano. Rubæ item sicca radicem collectam mense Augusto in puluerem rediges & miscebis, & iufundes cochlear unum ieiuno, & ita facies per triduum: abstinebit enim à pomis & omnibus frigidis. Ad hepatis dolorem cataplasma. Recipe aphronitri cypharij unc. quindecim, lini seminis manum plenam, farinæ hordeaceæ duas manus, ex quibus in oleo cataplasma facies & impones. Cetria locum unges, & sulphur tritum supermittes, ita ut totum locum teneat. Lanam succidam superpones & fascias, cui caltorij in potionem dabis, si sit febris, in aqua: si uero nõ sit, in uino, & superiaceat. Epithyma tolcopini ad hepaticos, quia nõ est ei simile aliud. Recipe fœnugræci, samfuci, baccharum lauri, ana drachmas quinque, emulæ, piperis, ana sex, nitri octo, ceræ septuagintaquinque, olei cyprini libram unam, uini optimi cotylam unam. Caules uirides teres diligenter, & cum melle calido miscebis, atque ad latus quod dolet pones.

Potio ad hepaticos experta. Recipe costi semiunciam, fœnugræci unciam unam, comarum absinthij drachmas duas, baccharum lauri similiter, cymini frixi similiter, eupatorij unam, dabis cum uino aut aceto. Aliud ad hepar expertum. Recipe fœnugræci uncias duas, costi, piperis, eupatorij, picis sicca, ana unc. unam, dabisque ex eo secundum uirtutem accipientis cum mellicrate. Facies autem electuarij cum melle despumato, & si uolueris sic dabis. Ad hepar expertum. Recipe lacchari unc. unam, asphalti Iudaici denarios quinque, piperis grana quinquaginta, cariophili uiginti, reupontici unc. unam, folij den. tres, aloes hepaticis sex. quæ in uino ueteri dabis ad denarios quatuor. Epithyma hepaticon. Recipe adipis anserini unc. sex, taurini ac porcini & medullæ ceruinæ similiter, hyfopi unc. tres, terebinthinæ duas, ceræ sex. Epithyma hepaticon. Recipe medullæ ceruinæ unc. duas, adipis gallinacei anserini ac porcini similiter, apozimati similiter, ceræ libram unam. Cataplasma hepaticis. Recipe masticæ unc. unam, cymini duas, apij feminis duas, meliloti unam, absinthij unam, fœnugræci sextarium unum, hordei unum, lini seminis unum, dactilos undecim, facies cum mulla.

Splenis quomodo succurrendum. Cap. XVIII.

SPLENIS dolori solea piscis contra ligatur. Torpedorum & buscum, si uiuidum superligatur, bona medicina est: sed prius quàm soluitur, in mare remittitur. Aqua bibitur in qua holera decocta sint, addito sale, eius qui quotidie ieiunus serum ederit lyenem consumi certum est. Sarmentorum cinis aceto conspersus binis cyathis ex aqua ei dabitur: is qui curabitur in lyenem iacere debet. Acetum bibitur, & in spongia apponitur. Gummi hederæ poti uel illiti profunt. Hederaceis uasis in potionem semper utendum est. Pecudis lyen recens super dolorem extenditur. Caninus lyen uiuenti eximitur, & laboranti in cibo datur, & liberatur de uitio lyenis. Catulus duum dierum datus ignoranti ægro in cibo & aceto iuuat. Idem & lyen erinacei præstat. Cochlearum cinis cum lini semine & urticæ addito melle imponitur, donec sanetur. Lacerta uiridis uiua in olla ante cubiculum dormitorij suspenditur, & egrediens & regrediens manu tangat hoc, sedat lyenem. Fel aprii uel suis potum, cerui cornu cinis potus ex aceto, equi lingua inueterata ex uino bibita ualet. Præsentaneo remedio lyeni bubulus affusus recens uel elixus in cibo. Allij capita uiginti tusa cum aceti sextario imponantur. Hædi lyen impositus idem præstat. Radices uiolæ lotæ ex aceto illiniuntur. Agarici oboli duo in aceto mulso poti per dies uiginti, consumunt lyenem. Defunctos obrui oportet uespertilionem, quorum sanguine si uenter fuerit contactus, in totum annum cauentur uitia interaneorum. Cornu ceruini teneri cinis cum cochleis Africanis, cum testis suis tuls mixtus, datur in potionem uini. facit optime ad colum potio cuius compositionem tradidimus in præcordiorum curatione, subiecta officio. Hederæ & gladioli succus pari mensura cum passo calefactus potui datur ad idem. Sulphuris uiui, cardamomi, ammoniaci, thymiamatis, bdellij, mirabolani, ceræ, nitri rubei mundi, ana uncias singulas simul miscebis, & facto emplastro uteris, sollicitusque eris ex die qua cœperis sanguinem per urinam mittere, nec amplius quàm triduo habeas impositum. Ammoniaci chymiatu libras tres, ceræ tres, resinæ terebinthinæ uncias octo, bdellij octo, thuris quatuor, myrrhæ quatuor, galbani octo, olei cyprini libram unam & semis, ammoniacum autem & thus cum aceto acerrimo teres: cum uino uero optimo ueteri, bdellium & myrrham terebinthinam & galbanu cū oleo solues: & omnia simul miscebis, & linteo inductum spleni superpones. Cataplasma ad splenem.

Recipe caricas Germanas pingues numero uiginti quinque, quas mittes in ollam nouam aceti ueteris acerrimi plenam: & tandiu feruere permittes, donec caricæ excoquantur, & acetum fiat, sicut mel aquaticum, & inde leuabis caricas & teres diligentissime, & ex eo per triduum splenem cataplasmas. Aliud cataplasma. Recipe rutæ tritæ partem unam, herbæ uetraginis tritæ partes duas, bulborum ruborum in aqua coctorum & tritorum tantum, quantum ambe herbæ habuerunt: postea omnia simul terendo cum aceto & melle unum corpus efficies, & inductum pannu tepidum spleni superpones: cum uero sudare cœperit, tolles, & alia die nouum appones. Ammoniaci uncias tres, aceti tres, ceræ unam, olei unam, coques & cum aluta superpones. Ad splenem & ad hepar. Gypsi florem cum aceto acerrimo in uase si-

z iij

tili cōspersum, & in modum cataplasmatum subfolutum, tepidumque panno illitum impones, ita ut etiā sanas partes tegat. post triduum solues, & iterum secundo impones, & tertio similiter omnem duritiam splenis & hepatis extenuat. & nulla holera neque legumina edat, sed carnes assas, & uinum stypticum bibat. miraberis huius rei effectum. Semen caulium cum aceto acri teres, & linteo illitum impones quātum splenem tenet, sed subter ad carnem pones alia flagella ne comburat, ad horas quinque, aut septem prout ferre potuerit; lauet etiam sane post unam aut duas hebdomadas. Inijciatur de adipibus & butyrum cū oleo, teneat iniectione quandiu potuerit: quam cum ingesserit, inuenies aliquando simul carere splenem. Radicis cicutæ libram unam in uino ueteri in modum malagmatis spleni superligabis, & ante quatuor dies non soluas. Certissima enim est ista medicina, & remedium laudabile. Cui supra herbam uerbenā quam Græci probaticam uocant, contundes cum axungia ueteri, & inductam panno albo mundo spleni superpones, & dolorem sedat, & uidebis locum sanguineum qui doluerat. Cui supra cardamomi drachmam unā, pyrethri octo, thuris denarios duos, sinapis unum, fœnugræci quatuor: omnia tusa in aceto colliges, & ex eo fricabis locum ipsum nitro. & sic appones emplastrum supra scriptum, & ligabis hora prima, & secunda, & amplius si ferre potuerit. post hæc uadat ad balneum tepidum, & sublato foris cataplasmate lauet, post balneum uero uteris ceroto. Cui supra probatissimum. Sinapis, cardamomi, fœnugræci, lini seminis, mirabolani ana drachmas octo colliges, cetria cocta admixto aceto scyllitico, & uteris ante balneum: & postquam usus fueris, per urinā sanguinem egerit. Item cornu cerui cinis potui ex aceto datur. Cataplasma ad splenem, quod in modum malagmatis imponitur uel superinducitur. Recipe aceti acris calicem unum, mellis tantundem, farinam hordei & fœnugræci æquali pondere, lini seminis mediam partem, ammoniaci unc. tres, bdellij tres, iris duas, absinthij unam, squinantij unam, hocque tribus uicibus uteris. Malagma ad splenem. Recipe pulegium, abrotanum, masticam, nepetam pari portione trita in puluerem, ceræ & mellis libras singulas, nitri uero uncias sex, guttæ ammoniaci libram unā, adipis taurini unciam, iris sex, resinæ terebinthinæ libram unam, aceti quod sufficiat, confectumque lateri impones. Ad idem. Resinæ frixæ libram unam, terebinthinæ uncias sex, pituinæ libram unam, aluminis scissi unc. unam, auripigmenti unc. unam. Malagma ad splenem optimum. Aliud.

Recipe sinapis semiunciam, manne thuris denarios sex, rutæ semiunciam, aphronitri similiter, radicis caparum denarios octodecim, guttæ ammoniaci semiunciam, mirabolani unciam unam & denarios tres, ac de minoribus mirabolani denarios unum & uiginti, squinantij semiunciam, fœnugræci & cardamomi similiter, ceræ uncias nouem & denarios nouem, resinæ frixæ libram unam, mellis quartarium, olei irini facis heminam, aceti acris ad terenda pigmenta sextarium unum. Ad splenem siue ad duritiam eius. Ex lolij mundi farina cum sapa facies cataplasma, & impones, & dabis bibere herbam artemisiā.

Item malagma spleneticon. Recipe calcis uiuæ unciam, styptiriæ unam, ceræ libram unam, resinæ frixæ unam, pituinæ unam, olei unciam unam. Malagma ad spleneticos, hydroxicos, & hepaticos. Recipe apij seminis, anisi, ireos, cardamomi, cyperi, meliloti, panacis radicis, nitri, squinantij, uncias singulas & semis, ceræ uncias sex & semis, ammoniaci sex, terebinthinæ similiter, seui taurini similiter, aceti sextarios duos, mellis uncias quatuor: omnia uero sicca in puluerem redacta cum reliquis permiscebis & uteris. Potio ad splenem. Illicis ramusculus cum folijs similiter, & salicis in uino decoquitur ad tertias, & idem uinum in portione datur, curat enim interiora omnia. Rutæ item agrestis manum plenam decoques ex uini conditi sextario uno & semis, ut redeat hemina, dabisque ante lucem bibere per triduum, & in eodem latere dormiat, & usque ad horam septimam deambulet. Corticis ex radice caparum cochlear plenum teres, & dabis bibere cum aqua calida, addens si uolueris permodicum acetum, hocque per triduum facies, & sanus eris. Saccellum ad splenis dolorem.

Hederæ folia in aceto decoques, & ipso aceto furtures, & feruefacies, & ita facellabis. Vimi radices uirginis sine ferro leuabis, & ita torrebis in furno ut tundi possint & cribrari, & cum aceto acri commiscebis Luna decimas septima, & per triduum potui dabis. Trociscus ad splenem. Recipe croci uncias duas, origani florum duas, pyrethri duas, rutæ duas, tundes omnia & cribrabis, & colliges ex aceto, & facies trociscos pensantes denarios tres, & dabis cum posca: alij addunt & erucæ semen.

Ad duritiam uel dolorem splenis. Vesicam porcina recentem aceti acerrimi plenam pones super duritiam splenis, & ita fasciabis, & non lauetur per triduum, nec soluetur, postea solues & inuenies uesicam uacua: & duritiam emollitam, & dolores sedatos, est enim res physica & probatissima: postea dabis potionem talem, herbam contrariam, qualem uolueris: in puluerem rediges, & eius pulueris cochlearia tria, herbæ fauinæ pulueris tria, picis uirginis pulueris tria: omnia cribrabis, & inde dabis ieiuno in uini portione cochlear plenum, febricitanti uero in aqua tepida, nec pix remaneat cū reliquo puluere. Item ammoniaci uncias quinque, myricæ seminis unam, capparis foliorum unam, nitri Alexandriani unciam semis, teres ac permiscebis, dabisque in oxymelle. Lupini amari farinam, fauinæ quoque farinam pari portione miscebis, dabisque cochlear unum in oxymellis cyathis tribus. Item ad splenem acetum squilliticum facies sic. Squilla corticis cōminutæ pond. tria mittes in dolium uitreū cum aceti acerrimi sextarijs quinque, ac pones in sole calido diebus canicularibus, ut macerentur per dies quadraginta, & ex hoc aceto dabis splenetico cochlear plenum, & post horam celerius manducet, quia res est ualde uehemens qui nunq̄ illo usus fuit, addesque illi modicum mellis: & hoc non solū splenetico saluberrimū est, sed & stomatico & phthysico plurimū prodest, necnō & sanguinem exereatibus, sed & cōtra oēs morbos interaneos facies, & perunges. Fiet autem sic. Mittes ex ipso aceto in ollā nouā cochlearia quinque cum

cum olei hemina, atque simul coques & superaddes sulphuris uiui cochlearia quinque, & ceræ modicum, iterumque simul ferueat dum excoquatur acetum, postea tolles & agitabis & ex eo infundes, scabiem & pruriginem perunges. Epithyma ad splenem. Recipe ceræ libr. unā & semis, guttæ ammoniaci similiter, seui taurini lib. unam, panacis radices uncias sex, cyperi sex, cassiæ tres, croci unam, cardamomi tres, dauci cretici similiter, olei cyprini lib. tres, ceram uero & terebinthinam ac seuum taurinum folues in unū, & admiscebis species tufas, & cribrabis. Crocum uero, & succum absinthij infundes in uino ueteri, & teres in mortario, & admiscebis. Item ammoniaci uncias tres, & thuris masculi duas: teres cum aceto in modum ceroti, & cum aluta superpones. Folia caulium trita & calefacta panno illinies ac superparges thuris masculi puluerem, & impones. Florem item salicis tundes cum modico lacte caprino, & in dolore impones. Allium itidem expedire edere. Malagma ad splenem. Recipe propolei uncias tres, guttæ ammoniaci similiter, terebinthinæ similiter, foris marini similiter, uisci similiter: hæc omnia in pila tundes, & de aceto modicum admiscebis. Corticem alni coques in aqua donec tertia pars aquæ remaneat, & ex ea bibes calicem plenum tribus uicibus, interpositis diebus singulis. Item expertum. Cetrinum coques in aceto pro magnitudine apposito in modum cataplasmi inducatur, & apponatur loco. Farinā lupini cū aceto consperges, & facies cataplasma, & uteris. Alia uero die aphronitri albi in aceto infusi duas pillulas bibes. Epithyma ad splenem physicum. Recipe ceræ lib. unam, fricti unam, sulphuris unam, nitri unc. tres, daffinadum drachmas tres, styptiriæ unc. tres, nitrum uero & styptiriā & sulphur cum aceto infundes, & postea super infundes. Epithyma splenetico. Recipe aristolochiæ uncias sex, ceræ libram unā, picis liquidæ unam, uisci unam, intybi unc. tres, olei cyprini librā unam, opopanacis unc. tres, galbani duas, cypharij quantum sufficit, castorij unc. duas, uini optimi & aceti quantum sufficit. Cataplasma splenetico. Recipe aceti sextarios quinque, quos coques ad sext. unum, & sic mittes picis sicce lib. unam, farinæ hordei tetarton, & ita uteris. Epithyma spleneticon. Recipe caricarum pinguium uncias sex, ammoniaci unā & semis, uisci de quercu unam, propolei unam, foliorum capparis unam & semis, stercoreis capri ni unam. Coques autem caricæ cum aceto acri, & ita tundes aut teres diligenter, & postea uiscum, & propoleium, & ammoniacum, & stercoreis caprinum: hæc omnia permiscebis in unum, & uteris. sed quando uolueris superinducere, aceto malaxabis. Epithyma spleneticon. Recipe ammoniaci uncias quatuor, ceræ duas, uisci de quercu duas, olei cyprini quod sufficit. Epithyma spleneticon mirabile. Recipe cardamomi, ireos, cyprini, miri, libani, ana singulas unc. bdellij unc. quatuor, ammoniaci, terebinthinæ libras singulas, ceræ, propolis, ana uncias quatuor, nardi miri sex, balsami duas. Epithyma spleneticon. Recipe styptiriæ, aluminis scissi uncias tres, tyu similiter, nitri similiter, ceræ uncias sex, picis libram unam, resinæ uncias sex, fricti similiter, aceti similiter.

Ad os uentris stringendum. Cap. X I X.

CORTICVM granatorum un. duas, gallæ duas, myrti tres, manne thuris quatuor, hordei farinæ sextar. duos, absinthij pulueris un. duas, mastice duas, aloes quatuor, sex. unum, sapa, aceti similiter: omnia hæc coques, & appones stomacho uel uentri.

Ad uentris dolorem seu uitia. Cap. X X.

MALVM terræ siccum in puluerem rediges, & ex eo denarium unum ex uini cyathis quatuor potui dabis, dolorem efficacissime releuat. Lini seminis cotylam unam in aceti acris cotylis duabus contusam & feruefactam ieiuno dabis, mire iuuat. Panis item combusti cinis tritus cum uini cyathis tribus, & potui datus dolorem tollit. Pulegium itidem commanducatum, & ad umbilicum appositum, cōtinuo dolorem sedat. Anethi semē paululum tritum ex aqua potui datur, & continuo dolorem uentris emendat. Talum leporis si quis potauerit, in totum hoc dolore carebit. Item ad uentris uitia uel omnes dolores interaneorum. Siquidem de nimio frigore uenter difficilis fuerit, facies ut superius scripsimus. Si uero torfiones fuerint, tres baccas lauri teres, & cymini ac petroselinī cochlearia singula plena, & piperris grana uiginti simul conteres, & tres pelliculas de uentribus pullorum siccabis, & exinde aquam anethatā percalidam bibat per portiones quandiu dolor sedatur.

Tineis ac lumbricis purgandis. Cap. X X I.

TINEAE quoddam uitium uentris est, quæ pelluntur potu ceruini cornu, combusti cineris raphani decoquantur ex aqua ad tertias, & ea aqua uino miscetur, radix enulæ decoquitur, deinde succus eius exprimitur, & potui datur cum eruta & enula, terram non debent tægere. Allium in oxymelle decoctum deuoratur. Betæ candidæ decoctæ deuorantur cum allio crudo. Aqua in qua lupini coxerint ad dita ruta, & pipere bibitur. Malum punicum tufum decoctum ex tribus heminis ad heminam, tineas eicit potu. Acini hederæ albæ contriti tres ex oxymelle profunt. In hac curatione conuenit & uentri, eos eadem ratione illiniri. Pennarum combustarum cineris denarios sex, hyfopi albi octo, nitri similiter, salis duos, lupinorum de medio sex, cotylasque duas apij, dabis bibere ante diem, & rejiciet. Ficem cū lupino amaro tundes, & panno inductum uentri impones. Herba camomilla cum aceto comesta lumbricos necat. Cornu ceruini combusti puluerem cum melle permiscebis, & anum umbilicumque illinies,

omnes descendunt. Centauriam item herbam siccam tritam in puluerem, & lupinorum farinam cum melle mixtam super umbilicum impones, tineas necat. Betonicæ itidem herbæ pulueris denarios tres in aquæ calidæ cyathis tribus dati potui emendant. Item costi tusi puluis ad denarios duos in aqua calida potui datus, lumbricos & tineas eijcit. Lupinorum itidem farina cum felle hircino mixta, & umbilico illita idem præstat. Ad tineas & lumbricos. Lentis hemina in aceto madefacta, & in cibo uel potu data, extinctos lumbricos eximit. Lupini itidem crudi contusi, & umbilico impositi, lumbricos penitus extirpant. Itemque sterco caprinum siccum & ualde aridum tritum adiecto melle potui datur, omnesque tineas radicitus eximit. Raphanos ad tertias decoques, & eam aquam uino admixto, ad extirpandas tineas dabis bibere. Fel caprinum lanæ admixtum & umbilico appositum, & cornu ceruini potui datum, aduersus lumbricos & tineas magnum auxilium præstant. Coriandri seminis uiridis unciam unam ex aquæ sextario uno, in qua lupini fuerint decocti bibat. Itemque ad lumbricos. Ex menta cum melle bene trita factas pillulas glutiat. Herbam itidem nepetam uiridem conteres, & succum eius in uini cyathis tribus ieiuno dabis bibere: si autem febricitat, ex aqua calida dabis. Ad lumbricos. Coriandrum & cardamomum æqualia teres cum melle quantum sufficit, dabisque bibere cum oxymelle. Oleum item cibarium cum aceto permixtum æquali mensura, ac per triduum potui datum, contra lumbricos & tineas bene facit. Emplastrum ad lumbricos. Folia persici uiridis & absinthium uiride conteres diligenter: cumque trita fuerint, addes fellis taurini aliquantum, radesque puluerem cornu ceruini uisti, necnō & polinis lupini atque aloes, & facto cerotario tenerimo, supermittes quousque permisceatur, & uteris.

Torminibus medendis. Cap. XXXI.

LACTVCA discocta editur ex oleo cymino, sale, sinapi, ouum crudum defunditur in uase, putamen eius impletur oleo quod in uase defunditur. Eadem ratione uinum & mel. Vinum autem sit austere, hæc permisceantur in unum, cochlearij unius ad quæritatē bibitur. Cholera discocta ex sale eduntur. Ruta cum hyfopo discoquitur, eaque aqua ex uini portione miscetur. Panis cum lacte caprino decoctus bis in die sumitur more forbitionis. In olei cyathis sex ruta decoquitur, idque oleum bibitur. Malum punicum tusum ex tribus heminis uini coctum ad heminam, emendat. Malum punicum in olla addito operculo, exultum in furno & tritum, datumque in uini portione tormina discutit. Ruborum qui ferunt mora cauliculi teneri tunduntur, & ex ijs exprimitur succus, qui in sole ad crassitudinē mellis coquitur. hic potus efficacissime prodest. Lyen pecudis totus tritus ex uino bibitur. Palumbus ferus in cibo datur decoctus in polca. Anas uiua apponitur uentri, in eandem morbus transit, itaque moritur. Aqua calida marina clysterio infunditur. Vinum tepidum addito coagulo leporis, si potui datur, creditur efficacissimum. Aristolochiæ radicis puluerē in aqua calida dabis bibere. Ad τριποδῖν, hoc est ad tormionem uētris. Folia lauri masticeat, & succū eius glutiat, ipsaque folia in umbilicū ponat, & statim pausat.

Ventri molliendo. Cap. XXXIII.

MENAE falsæ, id est pisces falsi, uentri molliendo cum felle tauri umbilico illiniuntur. Lac capri num potatum cum sale & melle ualet. Ventriculus suillus in quo sarda decocta sit. Porri capitati discocti per se in cibo sumuntur. Vrticæ quoque semen tostum pane colligitur. Lens non percocta forbetur. Mirabolanus genus caryotæ nascens in Aegypto, quos non habet, uino austero trita & pota alium citat. Fel lupi, cum elaterio umbilico illinitur. Cydonia in melle seruata cruda maducatur à ieiunis. Pruna itidem à ieiuno eduntur. Mororū maturorū succus potui datur. Ammoniacū potioni additur. Vmi cortex tusus, denarij pōdus in hemina aquæ frigidæ etiā purgat. Aqua bibitur in qua gallinacei decoxerint. Hirūdinus simus adiecto melle supponitur. Salicis succus ex uino mulso potatus ualet. Thalassomel iucundissime purgat, sine stomachi uexatione & odore grato & sapore quod sic fieri debet. Aqua marina & aqua coelestis eadem mensura, & mel eiusdem portionis, permisceantur & seruātur in uase fictili picato, usui laxatiuo. Betam gramine cum radicibus suis terges, sicque non lauabis, & tandiu in cacabo bulliat donec discoquatur, sicut cerotum, & addes ibidem modicum salis & mellis cochlearia quinque, olei unum, & ex eo dabis calicem bonum, etiam si febricitat. Ad laxandum uentrem, bulbos Aphros numero quadraginta, purgatos cum diligentia teres in mortario, & cum mellis despumati pond. sex in ollam nouam mittes: & cum cœperit feruere lento foco, tunc addes bulbos tritos: & postea cum cœperit uelut pastilli fieri, tolles & cum cœperit esse tepidum, addes piperis unciam unam, pulegij unam, hyfopi triti unam & semiunciam, diagridij aut polypodij denarios quatuor. Oxygaron quod uentrem malaxat. Recipe zinziberis succi unciam unam piperis albi similiter, salis ammoniaci similiter, diagridij unam & semis, mellis optimi libram unam, opij Cyrenaici denarios tres, storum libras duas, aceti acris unam, zinziber autem & piper tundes & cribrabis molliter, sale teres, diagridion in fermento sub cinere calido coques, & sublatum cum reficatum fuerit teres & cribrabis, opium Cyrenaicū teres in mortario, & illinc omnia mitres, diligenterque ac diutissime teres, ut bene commisceantur, uteris autem sic, sero cum ungella aut cū pede de antere, ita ut sorbeas exinde congium plenum, uel si quid amplius delectauerit, quia nō lædit: accipitur autem etiam cum nascentijs, ut de foenugræco. aliud sane non tenet, præter id quod cum oxygaro acceperit. Item lapatij herbæ & polypodij radices cum aqua decoctas edat, simulque succum bibat, aut herbæ

herbæ succum quæ in arbore nascitur, ipsumque holus inter cibos manduces, hæc enim uentrem sine ullo dolore purgat, & patremfamilias non corrumpit. Est præterea herba quam Græci *Scor* appellant, cuius decocti succi hauriuntur utiliter, ita tamen ut à catarticis recedas. Item diagridij seu scamoneæ semiunciam, pulegij sicci denarios tres, piperis semiunciam, nuclei sicci denarios sex. Hæc omnia trita permixta cum mellis despumati pond. unum, dabis ieiuno ad cochlearia tria. Plantaginem in aqua decoques, & eam aquam cum melle mixtam dabis bibere. Herbam quoque Mercurialem dabis in portione.

Ad tenesimum. Cap. XXXIII.

TENESIMO laborantes subinde concupiscunt egerere, & nihil eijciunt. Ad hoc uitium senectus anguim cum rosaceo in uase stagnæo decoquitur, & uentri illinitur. Et si exulceratio sit, ostrea ex mulla decoctæ eduntur. Lac item bubulum potatum prodest. Ius itidem piscium maritimorū in patina decoctorum cum lactucis forbetur, aut pane colligitur. Holus discoctum cum sale editur. Aqua marina ex alto hauritur, seruaturque ut uetustate uires accipiat: postea bibitur cum uino & aceto, uomitu præcedente. Aliqui uero aquam marinam per se dant, sed raphanos supermādi iubent ex mulla & aceto, ut uomatur. Pulticulam filiginis cum sale tantum sine oleo condies, & adijcies ceræ punicæ denarios sex, & agitabis bene, & sic dabis edendam.

Cholera quomodo succurritur. Cap. XXXV.

CHOLERA uentris uitium est malum, & præceps mirifice, cuius curæ prodest compositio quæ infra est scripta. Oliuæ quæ ueterime sint, aqua calida luuntur, ita ut saporem salis amittant, & enucleatæ cum pipere teruntur, quibus admiscetur coria mali in aceto decocta, oleum & acetum acerrimum adijcitur. Oportebit autē qui curabitur, portione quā diutissime abstinerere, utpote quod & uomitū per se tim exhausta diæta. In aqua lactucæ caules quanto maiores & amariores in patina coquantur, & sic eduntur. Cydonia si matura cruda in cibo sumitur. Optime facit & potio, cuius compositionem cum de sto macho diceremus, exposuimus. Baccæ acrifolij tritæ, & uino datæ, profunt. Mororum de rubo succus efficaciter bibitur. Aqua marina calida clysterio infunditur. Petroselinum, piper, costum, & baccas lauri pariter trita cum uino dabis bibere. Ex uua itidem passa & contusa cymino malagma facies, & adijcies unum, & sic impones super umbilicum, & dabis ei ut bibat ex aqua calida. Pulegium syluaticum cōteres cum oleo græco, & dabis ut forbeat. Hoc enim & uentrem soluit. Semen item anethi tritum admixta aqua potui datur. Polium herba cum aqua trita cholera sistit. Herbam centauriam in aqua decoques, & ex ea aqua per triduum cyathos tres dabis bibere. Itemque uitulinum simum recentem ex uino potui dabis, etiam melancholicos liberat. Tamarisci siue fellis terræ radices cōtusæ, & ex aqua mulla potui datæ, & deorsum & desursum purgabunt omnes biles, & postea toto anno bene ualebit. Pulegij pulueris cochlearia trita commanducata, & super umbilicum posita oblitaque, intempetuosos & continuos uomitus mire continēt, quod si tanta concitatio stomachi in uomitu erit, ut contineri non possit, erucæ ramulos tres uel quatuor cum malignanati succo teres, atque ad sorbendū dabis, continuo sedatur. Item mundatorium cholera & prouocatorium uentris. Epithimum decoques in aqua ad tertias, ad desque mel, & facies simul feruere, & dabis bibere siue calidum siue frigidum. Itemque raphanum, lini semen ac piper si quis ieiunus manducet, fortissime bilem inhibet. Pulegium item commanducatum & in umbilico positum, mire cholera sistit. Semen itidem maluæ ex aqua calida ieiuno potui dabis, cholera nasci prohibet, & caput infundit. Ad restringendam cholera cataplasma. Recipe apij seminis uncias duas, samfuci, myrrhæ, camomillæ, farinæ hordei, foenugræci, lini seminis ana uncias duas, aqua in qua radices euisci decoctæ fuerint, mellis uncias sex, olei tres, sapam tetartum per singulas autem uices, ad desque mel, aquam, oleum, & sapam resolues & recoques. Cataplasmati uero sabanum calidū impones, faciesque hoc triduo, & intermisso uno die, iterum triduo facies. Ad purgationem uentris & cholera deductiones. Masticeæ teres unc. I. & puluerem mittes in aquam frigidam, & dabis sero eunti dormitum. Ad biles reprimendas. Herba mercurialis coquitur, & in cibo cum sale & oleo datur, & cum aqua mulla bibitur, hoc & ægrotantem iuuat, si & aqua eius cum condito bibatur.

Cœliaci sanandis. Cap. XXXVI.

EX quibus cœliacum deprehendas breuiter sit dictum, scilicet ex officio uentris per omnia turbatum. Nam nunc aspera uel alba uel indigesta, nunc sanguinolenta aut purulenta, atque inæqualia egeruntur ægrotantis sterco eodem die frequenter & parua, aut semel & coaceruata, attestante intestinorū rugini, cum inflatione & sonitu descendens cibi, quando ægrotantes pallore cutis albida superficie, uirū debilitate, macie corporis totius cum foetore, pulsu crebro, parum imbecilli, unde & cœliaci dicti sunt apertæ passionis, qua tenentur. Venter enim patitur quem Græci *Koiliak* appellant, quos ita curabis. Bulbos Aphricanos rubicundos contritos ex uino candenti ferro calefacto potui dabis, & sanabuntur. Colubus ex passo decoctus donec madefcat, & in cibo datus utilissime succurrit omnibus uitijs. Oua itē in aceto macerantur, & cœliaci in cibo dantur. Ungula itidem porcina combusta, & in cinerem re-

daſta, dehinc pridie in uino auctero infuſa bibitur. Cinis calidus cribratus reſtringit. Leporis coagulum ex uino uetuliſſimo dilutum & tepefactum ieiuno dabis bibere, quod remedium ualde manifeſtum experimentum eſt. Iecur item caprinum peruſtum & leuiter tritum uentri appoſitum. Sanguinis quoque fluxum torminoſis continebit. Itemque luteo ouorum trium, lardi ueteris quadrans, mellis pondus quadrans in uini ueteris cyathis tribus ſimul coterentur, in nucis auellanæ magnitudinem ex aqua cœliacis dantur. Baccæ oliuarum in uino cœliacis propinantur. Item membranæ gallinarum toſtæ ſi cum oleo & ſale ſubferueſcunt, ſic datæ in cibo cœliacorum dolorem mulcent. Abſtinere autem à frugibus oportet & gallinam & hominem. Fimus autem columbinus toſtus & tritus, cœliacis & dyſentericis in cibo detur. Palumbi in aceto diſcocti, & dyſentericis & cœliacis in cibo medentur. Itemque oua in aceto macerabis & infricabis ex aqua, panes quidem cœliacis eadem hora reſolunt, & in pane cocta dantur in cibo. Seuum itidem ouilli in uino auctero decoctum bibitur: hoc & dyſentericis medetur. Itē trociſcus ad cœliacos & dyſentericos. Recipe herbæ ſymphoniacæ albæ ſemina unciam unam, aniſi unā, apij ſemina unam, amei unam, balauſti unam, hypocyſti doſilo unam, opij ſemiunciam: omnia tuſa & cribrata colliges cum aqua pluuiali & facies trociſcos habentes denarios tres, dabisque in aqua cyathis tribus pluuialis trociſcum unum. Item epithyma ad cœliacos. Recipe ceræ uncias quatuor, maſticæ unam, myrrhæ & aloes unam, manniæ thuris unam & ſemis, amerinæ quatuor, cyados unam & ſemis, ſydon unam, olei lentifcini tres, maginati Aegyptij quantum ſufficit: ut ſic ea ipſa commiſceantur in mortario cum maginate ad mellis ſpiſſitudinem, & ſic poſtea cerotarium permiſcebis, & uteris ante & retro. Cataplaſma ad cœliacos. Recipe ſciſti uncias duas, manniæ thuris, acaciæ, maſticæ, cyados ſimiliter, myrti cotylam unam, alſetæ quod eſt polenta hordei ſextarium unum & ſemis, ſapæ creticæ & acetii quod ſufficit: ſpaltice hoc eſt conſtringere. Item ad cœliacos. Rorem ſyriacum cum oryza coques & colatum ſuccum iniicies.

Ventri ſiſtendo. Cap. XXVII.

AD uentrem ſiſtendum, cancri fluuiatiles triti ex aqua bibuntur. Mori ſuccum in caprino lacte potatur. Ozymum idem tritum uentri illinitur. Panicum itidem in lacte caprino decoctum more ſorbitionis in die ſumitur. Vetus panis nauticus tuſus & iterum coctus in aqua bibitur. Cortices fabæ ad tertias decoctæ profunt. Lens aqua cœleſti decocta ſorbetur. Acetum merum ſumitur. Mala etiam ſylueſtria eduntur. Aqua in qua pruna agreſtia cocta fuerint bibitur. Sylueſtrium prunorum baccæ uel ex radice corticis in uino auctero decoquantur, ut tertia pars decidat, idque uinum bibitur: merum cyathus unus in die. Mororum ſatiuorum immaturorum ſuccus bibitur. Sorbetur ſuccus ſemina myrti. Palumbus ſerus ex poſca coctus in cibo datur. Fimus quoque columbinus cum melle uentri illinitur. Bibitur etiam anatum maſculorum ſanguis. Flores uel cincinnos de auellana colliges & mittes in furnum ut ſiccantur, & cum ſiccati fuerint terentur, & ex uino propinentur. Iuniperi baccæ tritæ ex uino nigro, id eſt ex uuis nigris, exprello potantur. Flos item hederæ tribus digitis ſumptus in uino auctero bibitur in die. Ruborum in quibus mora naſcuntur, cauliculi in uino auctero decoquantur & in cibo dantur. Cochlearum uero quæ uiuæ crematæ ſunt cinis, potioni ex uino auctero inſpergitur. Plantago quoque editur ex aceto cocta. Samſuci etiam radix ex uino bibitur. Gallinacci iecur aſſum in cibo ſumitur. Panniculos nucis ſiccabis, & ex eis puluerem factum in uino dabis. Corium melonis in puluerem rediges, & ex poſca ieiuno dabis bibere, & ſanabitur. Gluten item taurinum mundum rubeum folues in aqua, & chartæ induces, & ſuper ligulam impones. Cataplaſma ad ſtringendum uentrem infantum. Recipe thuris unc. II. ſapæ & acetii quod ſufficit, ac farinæ hordei. Ouum in aceto acri coques, & cum crepuerit purgabis, & iterum coques, & quandiu colorem mutauerit dabis ei qui patitur. Si uero conationes cum raſura permanſerint & uenter ſtriſtus fuerit, ſuccus oryzae cum anulo iniicies. Ad conationes. In uini Aphri ſext. II. mittes faſciculum cymarum rubi & foliorum lauri marum plenam, coquesque tandiu donec excoquatur. Deinde calicem mittes alium & coques & addes ut ſupra, & exinde ſpongia fouebis, facit hoc lenem uentrem.

Dyſenterie compeſcenda. Cap. XXVIII.

DYSENTERIAM deprehendes à ſtercorum qualitate, aut macilenta, uel pinguibus humoribus oblita, aut cum raſura inteſtinorum, nunc purulenta, nunc ſanguinolenta: ita uero curatur. Hœlæra cum ſale eduntur. Per ſe bulbi triti dantur, & in uino auctero potio miſcetur. Cœleſti aqua coctum ozinum in cibo datur. Ruta cum caſeo teritur in uino in modum mereti, & ita editur. Cera remiſſa in potione datur. Puluis ſit ex alica toſta prius quam detur in quem ſubigitur cera remiſſa. Inſunditur ſarmenta in quibus acini uuarum hærent: & acinorum lapilli comburuntur, eorumque cinere aſpergitur. Succus pampinorum & uitium clyſterio immittatur. Cydonia matura cruda eduntur. Myrti ſemina pondus den. in uino propina. Vinum in quo folia myrti diſcocta ſunt potui datur. Galla cum commagina comburitur, cinis eius extinguitur, uino illinitur uentri, hoc & ad cœliacos facit. Flos hederæ tritus, & tribus digitis ſumptus in uino auctero bis in die bibitur. Ruborum in quibus mora naſcuntur cauliculi decoquantur in uino auctero, & per ſe eduntur. Lutea ouorum tria, lardi ueteris drachmas tres, mellis totidem, uini cyathi tres unā conteruntur, & in nucis auellanæ magnitudine ex aqua dantur.

dantur. Rubi radices bene lotas mittes in ollam nouam ſictilem & aquæ ſext. unum, & decoques ad tertias, deinde ſupermittes aceti acri heminam unam, & iterum ſeruere facies ad tertias, ut nigrum fiat, & dabis ieiuno puſillum. Nā ſi plus dederis uentri non facit. Muſcum qui in tegulis naſcitur, conteres in puluerem, & in uini picati, id eſt nigri ieiuno dabis, eadem hora claudit uentrem. Nam ſi febricitat ex aqua calida bibat. Pini arboris corticem in aqua decoques, & ex ea aqua dyſentericis dabis, hoc & cœliacis prodeſt, qui ſimiliter uexantur. Styracem, guttam ammoniacam, ſpecularia combuſta pari portione, ac piperis grana in uini potione dabis bibere. Si uero uenter ei torquetur, betæ radices ex oleo coques, & dabis ei ipſum oleum bibere. Semperuiuæ maioris ſucci cyathos quatuor in uini cyatho uno potui dabis: hoc enim dyſentericos & cœliacos & lumbricos habentes curat. Corticem agrifolij interiorum & exteriorum rades & mittes in cacabum nouum, & pones ſuper carbones, non ut comburatur, ſed ut toſtetur, dein teratur, & dabis cochlear plenum febricitanti cum aqua calida, ſanis uero in uino ſtyptico, & ſtringit mirifice. Cochlear maiorem que comeditur aſſabis, ita ut teſtam ſemiſtam primum mittas in mortarium, deinde carnem uſtam ſimul in puluerem rediges, & ex eo dabis cochlear plenum in uino calido: uel ſi minus edax fuerit, dimidium dabis. Pruna agreſtia, gallam, maſticam, thus maſculum, myrrham, piper & flores roſæ ex uino ſtyptico propinabis. Coſtum, ſtyracem, oryzam, panem Aphrum, maſticam, maligranati folia, ſicus, teſtam oui, omnia tundes & dabis puluerem in ouo ſorbili, aut in uino mane & ueſpere. Corticem arboris mori interiorum teneram rades, & cum uino nigro coques in pultario nouo donec excoquatur, & ex eo dabis cochlearia trita mane & ſero. Glandis item rubæ grana tredecim, piperis quinque, ſimul teres cum uino ueteri, & dabis tribus matutinis. Si quis in folio poſtquam ſudauerit olei ſpanti ſi poteſt heminam, ſi non uel potione unam bibat, curatur: tanto autem melius ſentiet, quanto plus biberit, lauet uero ſecundum conſuetudinem. Item balaſtium, gallam, pumicem, geras, tyrias & locuſtæ aſperas teſtas: omnia æquis ponderibus teres & cribrabis. Dabis uero ex eo mane & ſero cochlearia ſingula ſi non febricitat cum uino mixtum, febricitantibus uero in aqua calida. Naxum fullonum teres diligenter, & dabis in uino uel ouo uel aqua calida mane & ſero. Cauliculus maligranati, quos Græci ſydia uocant, prima die teres numero quinque, & piperis grana undecim in mortario ſictili, & mittes uini potione in calicem minorem, ex quo perfundes ferrum candens, & ſic miſcebis puluerem & dabis biberi. Secunda uero die cauliculos ſex, & piperis grana XV. Vnā quæ ex ſe in uite fuerit arefacta teres cū diligentia, tritamque in uino ueteri dabis bibere, ita ut in uino panem intingat, & ſic ſumat, & poſt ipſam potione bibat. Fabas ſolidas franges, & macerabis in aceto acri, & dabis manducare ieiuno quantum poteſt. Oua cruda frages, & mittes in patellam rudem & maligranati puluerem, gallarumque pari portione admiſcebis & coques, & cum aceto acri dabis bibere. Iniectio ad dyſentericos. Recipe pumicis combuſti unc. unam, gallæ aſianæ unam, balani barbarici unde coria conſiciuntur unam, geræ, tyriæ unam. Hoc omnia tundes & cribrabis, & hinc plenum cochlear mittes in mortario, atque addes maginati un. tres, hoc eſt uini aucteri in quo cocta ſunt hæc myrti & rubi faſciculi ſinguli, corium maligranati & lentis manus plena, ſed & ſeorum decoques ſuccum oryzae cū ſeuo urfino & colabis, hinc mittes unc. unam & ſemis, & ſimul miſcebis: prius autem reſiciat, & ſic iniiciatur tepidum, & teneat uero quantum poteſt. Alia iniectio. Coques ex aqua lentem, myrtum, & corticem maligranati, cymas, rubi corticem, roboris & lentifci modicum, pro oleo uero ſeuum caprinum in aqua coques & ſic iniicies: quod ſi in uafe fuerit, ex uino mittes quo accipiat. Alia. Cymarum rubi faſciculum unum, lentis manum plenam, oryzae tantundem, & corticis maligranati duos: coques in olla noua in aqua ſextarijs duobus, donec ſuccus fiat, que colabis per linteum diligenter, ut ſit uel tertia pars ſextarij, deinde teres molliſſime gallam Alexandrinā unam, mittesque ouum unum, & olei unciam unam, ſalisque cochlearia duo, miſcebis ſuccum & iniicies: prima uero die tantum ſalem mittes. Collyrium ad dyſentericos qui ſanguinem faciunt. Recipe thuris maſculi unciam unam, myrrhæ unam, opij unam, quæ teres in mortario diligenter, addita paulatim aqua donec ſe in modum collyrij colligat, & facies collyria diuerſa pro ætatibus quæ in neceſſitate cum oleo roſato ſuppones. Collyrium dyſentericum, quod recipit drachmas quatuor, opij quatuor, myrrhæ & libani quatuor, ſuccum arnogloſſæ ac uinum amineum. Collyrium hypoticon. Recipe opij unciam unam, acaciæ unam, myrrhæ unam, croci ſemiunc. colligas cum amphiſij melle. Collyrium hypoticon laudatum, ad quod crocum, libanum, opium equali pondere teres, & cum ſucco arnogloſſæ colliges. Hypoticon gorgon, hoc eſt agile, facit ad eos qui conationes patiuntur & antiquas paſſiones. Recipe cydon drach. quatuor, libani quatuor, acaciæ quatuor, opij quatuor, cum ſucco lactucæ colliges. Trociſcus dyſentericis. Recipe albeſci drach. XXIII. aſphalti XVI. ſandaracæ XVI. arſenicæ XII. gallæ pulueris nouem, ſucci arnogloſſæ quantum ſufficit. Picem liquidam & refinam, oleumque uetus & ceram: omnia mittes modicum in acetabulum, & reſolues ad carbones, ut fiat quaſi cerotum molle, & ex eo unges & renes, appoſitis hinc inde floccis lanæ & faſcijs, ſed intinges modicum lanæ in ipſo acetabulo, & iniicies in inteſtina, ita ut quoties uentrem fecerit, aliud mittes. Trociſci conſectio probatiſſimi. Recipe lepidi Cyprij denarios octodecim, hypocyſci octodecim, ſtyptiriæ unc. unam, ſandaracæ unam, croci magnati unā, opij unam, ſalis ammoniaci den. ſex, eſſemaci Cretici quantum ſufficit ad coagulanda pigmenta. Que omnia diligenter teres & cribrabis, ut puluerem facias, & poſtea tantum paſſum mittes, ut conſtringat, non ut liqueſciat, & facias trociſcos habentes den. tres, & ſingulos iniicies, & ſi raſuras aut faniem facit, primū de aqua oliuarum iniicies, & poſtea de trociſco: coques quoque cymas de rubo cum cortice maligranati, & oryzae pugillo, & myrti: que ſi non fuerit, buxum mittes: & coques omnia hæc in uino ſtyptico, do-

nec de tribus partibus duæ remaneant, & mittes in mortario quantum potio esse potest, & sic solues trosciscum. Si autem puram aquam facit uenter, non iniicies de aqua oliuarum, sed tantum de troscisco. Ad dolorem & conationem cum pondere facies fomentum sic. Foenugræ cum bullis in aqua & inde souebis. Iniicies butyrum, & mel, & oleum, & modicum sale, & exinde curabis. Item trosciscus dysentericis, & ad eos quibus uenter sanguinem facit. Recipe iusquiami feminis unc. unam, apij feminis unā, balauli unam, acaciæ unam, amei unam, agantis Aegyptiæ unam, uulgacæ feminis unam, roris Syriaci unā, opij Thebaici semiunc. mandragoræ radicis drach. II. geræ Tyriæ semiunc. quæ omnia colliges cum aqua, & facies trosciscos habentes drachmam dimidiam, & dabis bibere ei qui non febricitat cum uino: febricitantibus uero in aqua calida mane. Trosciscus ad eos qui sanguinem faciunt cum conatione uel rosura uel corruptela. Recipe sandaracæ ponticæ uncias octo, arsenici masculi quatuor, acaciæ rubæ libram unam, calcis uiuæ unam, quæ omnia singillatim tundes & cribrabis, miscebisque in mortario cū uino ueteri austero in quo cocta sint hæc. Myrtus uiridis, rosa sicca, cortices maligranati, cymæ rubi & buxus, tantumque mittes uini ut ad spissitudinem redigatur: & cum coeperit sicari, facies trosciscos pro ætatibus habentes denarios octo, uel fenos seu quaternos, quos sicabis in umbra & repones, & uteris sic: Priusquam iniicias, aqua de oliuis uel Aphra muria spissa in modum heminæ dimidiæ tepescita abluet intestinum mane & sero de troscisco, curabis. Sufficit autem semel abluere intestinum, trosciscum uero quotidie iniicies cum scimmate, id est in uino in quo herba supra scriptæ sunt coctæ. Potionem hanc dabis quibus sanguis multum fluit, quod si dolor aut conatio multa fuerit, cum succo oryzae uel lenticulæ iniiciatur. Accipiat uero potionem de troscisco qui diasparmaton uocatur quotidie sero. Iniectio ad dysentericos. Recipe rubi cymulas, testas maligranati, uini stypticum, addes acaciā, & seuum hircinum colatum ad modum portionis, tenendum diutissime. Trosciscus ad dysentericos. Recipe licij Indici unciam unam, quam solues in uino styptico, gallæ Alexandrinæ unam, & sulphur uiuum, sandaracæ unam & semis, quæ tundes & cribrabis, calcis uiuæ quatuor, & auripigmenti, quæ similiter tundes & cribrabis, opij Thebaici semiunciam infundes in uino Aphro styptico, & tunc in mortario omnia permiscebis, & facies trosciscos quos sic iniicies: teres trosciscum in mortario mundo, & mittes uini Aphri quasi calicem bonum, & sic curabis. Trosciscus ad hæc. Balaulij semiunciam, gallæ similiter, croci similiter, styracis similiter, myrrhæ filiquas nouem, castorij tres, capsilaginis feminis, quod est iusquiami filiquas octodecim, apij feminis semiunciam, opij filiquas octo, anisi semiunciam, dauci similiter, aquæ quantum sufficit, facies trosciscos habentes filiquas tres. Cataplasma ad dysentericos. Recipe corticem maligranati, rosam, myrtum, polentam, masticam, gallas, aloem, quæ omnia in sapa coques & impones. Panem pulueris Aphri & foenugræ ci in melle & aceto coques, & in uentrem ac renes pones. Ad idem cataplasma & ad intestini dolorem. Dañtilos in uino ueteri infusos cum pane Aphro & modico croco teres, & in capite intestini pones. Dañtilos infundes in melle, & mittes uinum uetus uel acetum acerrimum cum passo in cacabum, quod cū ferbuerit, mittes dañtilos tritos & puluerem panis Aphri, parum etiam farinæ hordei, sed & puluerem maligranati, gallæ Alexandrinæ, myrrhæ masculæ, mannae quæ uenditur à pigmentarijs, & cum factum fuerit cataplasma, unges oleo lentiscino, & pones ex utraque parte. Sanè antequam ad carnem ponas cataplasma, asperges super illam masticam trita, ex oleo lentiscino unges. Balaulium, item rosam siccam, rorem Syriacum, maligranata sicca in uino austero, uase nouo feruefacies, & ibi solues trosciscum uel puluerem ad iniiciendum. Cataplasma ad idem in modum epithymi. Gallas Alexandrinæ, corticem maligranati, acacias, myrtum, myrrham & masticam teres & cribrabis. Cydonia cruda intrinsecus tantum purgata quàm mollissime teres, & commiscens puluerem ustrum rursum teres, addens paulatim acetum, donec simile sit epithymo, mittes etiam parum olei rosacei uel myrtini cum aceto modico, & quasi epithyma sit, & pones ad umbilicum, & ita deorsum ad renes. Cataplasma ad eadem. Malorum granatorum coria & gallæ decoquuntur ex uino, deinde si mollia fuerint simul teruntur, quibus adijciuntur omphacium, hypocistis, & acacia rufa, sed ex aqua infunditur pridie, eis ros coriarius & alumen scissum utraque tusa & cribrata, miscenturque ceroto ex myrtino oleo facto. Epithyma tochlydion, quod facit ad dysentericos & coeliacos. Recipe acaciæ unciam unam, cyados unam, omphacij unam, sybani unam, balaulij unam, scylli unam, aloes unam, roris syriaci unam, myrrhæ unam, cenante unam, rosæ siccæ unam, ceræ uncias nouem, picis duas, olei myrtini unam. Fomentatio ad dysentericos. Oleastrum, lybiscu, myrrham, laurum, rosinarinum, cypressum equali pondere decoques. Epithyma ad dysentericos. Recipe cenantis unciam unam, sidios similiter, aloes quatuor, omphacij unam, omphacicon unam, rosæ unā, acaciæ lib. unam, olei myrtini unam, picis unciam unam. Epithyma ad dysentericos bonum. Recipe myrrhæ unc. unam, feminis myrti & thuris unam, gallæ unam, roris syriaci unā, acaciæ unā, balaulij unā, sydie semiunciam, aloes unam, bdellij unam, œnantis unam, croci semiunciam, cymarum rubi duas, masticæ aphræ semiunc. cymini similiter, apij feminis similiter, olei lentisci lib. unam & semis, ceræ octo, dañtilos undecim, uini quantum sufficiat. Si uero lentiscium oleum non habuerit, myrtinum mittes aut melinum. Epithyma item ad dysentericos. Recipe thuris unciam unam, myrrhæ unam & semis, masticæ unam, absinthij unam, balauliæ unam, gallæ quatuor, cymini unam, apij feminis unam, rubi unam, croci duas, spicæ nardi duas, olei lentisci lib. unam, ceræ unam, terebinthinæ unam. Fomentum. Gallas alexandrinæ, sydias, myrtum, buxum, rosam siccam, & lentem alexandrinam simul in aqua coques, & super ipsam aquam sedebis. Vinum itidem Cilicense coques cum absinthij herba, & fovebis spongia. Caulium radices ustulatas dabis cum ouo, & gallas syriacas teres. Catapotia ad dysentericos explorata. Re-

cipe

cipe gallæ unciam unam, opij drachmas quatuor, tundes gallas ac teres, & permiscebis cum lachryma oui, & ex eo facies catapotia in modum lasioli, & dabis secundum uires accipientis. Item ad dysentericos, & ad omnes dolores & rosuras uentris. Anisi drachmas duas, iusquiami quatuor, apij feminis quatuor, florum rosæ quatuor, hypocisti doscilo duas, croci unam, opij similiter, myrrhæ similiter, opium uero & hypocistium infundes in aqua, & omnia sicca tusa & cribrata permiscebis sufficienti melle, & colliges ad spissitudinem epithymi. Epithyma ad dysentericos & ad coeliacos. Recipe acaciæ unciam unam, cido & omphacidis unam, balauli unam, cidon iocis similiter, ceræ drachmas sex, rodion libram unam, dañtilorum pinguium lib. unam, dañtilos uero uino infundes, & simul teres. Epithyma caldion ad dysentericā. Recipe cidon unc. quatuor, stypticæ similiter, sydion rosas quatuor, roris syriaci quatuor, hypocisti doscilo unam, ammoniaci unam, picis lib. unam & semis, olei myrtini un. quatuor, uini parum. Epithyma ad dysentericos quod dicitur didion. Recipe acaciæ unc. III. cidon rosas quatuor, roris syriaci. III. hypocitli doscilo unam, ammoniaci unam, picis lib. unam & drach. III. ceræ quatuor, olei myrtini unc. III. uini stimmatici duas, induces autem linteo & impones uentri usque ad umbilicum & retro. Epithyma ad dysentericos. Recipe myrrhæ drac. III. cochlearum uiginti, carnes, oleum cyprinum purum, album ouorum septem, aceti acris quantum sufficiat. Herbam portaglam ex aqua feruefacies, & iterum adiecta aqua condies, & aspersam polenta offas complures dabis edere, quia mire curat. Picem item uirginem tulam in cacabo impones renibus.

Dysentericæ & lientericæ subueniende. Cap. XXXIX.

V T R E M uetustissimum siccum non putrem combures, & in puluerem rediges, & seruabis diligenter, & ex ipso pleno cochlearia sex, radicis ebuli pul. cochlear. V. specularis cocti & triti cochlearia tria, folia quinque, piperis albi tria. Hæc omnia trita & cribrata in unum miscebis, & exinde cochlear plenum in uino styptico dabis: si non inhæres uino styptico, cortices de piro tolles pondo decem, & mittes in stagnum uas grande, & cum ipsis uini sextarios uiginti, & coques ad dimidias. Cum uero refrigerit, mittes in uas mundum ex ipso uino & uteris, & cum potionibus accipies, quod si antiquus est languor, & sanguinem abundantem egerat infirmus, duo cochlearia mittes in potionem uini calidi, sæpiusque utatur, & in folio ipsam potionem bibat, & unctione prædicti calastici utatur. Manducet autem oryzam cum manu plena plātaginis benæ coctæ, & cum seuo caprino ibidem misso & exiguo salis anethum & porri. Oleum ante omnia nō manducet, assaturas caprinas perassas manducet, & sciatum ipsius assum pedes discoctos cum paruo sale comedat non cum aceto: & omnia interanea caprina calida cum prædicto uino mixta bibat. Curat enim & si escam quam manducauerit emittat, quod ipsum dicitur lienteria.

Coli dolor quibus remedijs inuenitur. Cap. XXXX.

F I M V M leonis diligenter colliges, & sicabis ad solem & seruabis, quia difficile inuenitur, mittesque ex ipsius simi puluere cochlearia quinque, petroselini puluere cochlearia quinque, zinziberis, costli, & piperis albi cochlearia tria, & oia cribrata comiscebis, & exinde cochlear plenum ieiuno in potione conditi tepidi dabis in hyeme, in æstatē uero in ueteri uino. Si autem antiqua passio est, duo cochlearia in folio dabis. & hoc per triduum facies, unges uero uentrem & sub umbilico de supra scripto calastico, & si grauis dolor imminet amplius, pone ungenti & super lanam & fascias, obseruet quoque ne algeat, & recitatio non bibat, nec carnes uel holera seu legumina manducet, quia passio pessima est. Si autem repetitus dolor aduenerit, & prædicta potio parata non fuerit, purgabis alij accerrimi capita quinque, & condices minutatim, & mittes in ampullam cum olei gremialis hemina, & macerabis die ac nocte, & ex ipso bibat oleo cochlearia tria, in cibo etiam pro oleo utatur. Si uero in folio balnei prædictum oleum biberit, plurimum prodest. Potio ad coli dolorem, seu ad calculum, quæ in una potione coli dolorem in perpetuo liberet. Recipe folij, spicæ nardi, piperis albi, apij feminis, opij Cretici, siseleos, zinziberis, pulegij, thymi, cassiæ fistulæ saturciæ, reupontici ana uncias singulas, piperis lōgi quatuor, pyrethri duas, ireos semiunciam, petroselini unciam unam, & denarium, leuistici denarios octo, croci quatuor, erucæ semiunciam, costi denarios sex, foenugræ semiunciam. Hæc omnia tundes & subtiliter cribrabis, & in uase uitreo recondes, & ex ipso puluere cochlearia tria in condito siue careno, in folio mox ut descenderit dabis, & diu in folio foueatur, & in perpetuum liberabitur. Potio ad colum. Recipe rutæ agrestis feminis semiunciam, gentianæ uncias nouem, cametriæ lib. unam & semis, aristolochiæ rotundæ uncias nouem, quibus alij medici addebant squinatij tres, petroselini tres, camepetij tres. Hæc omnia tusa in mollissimum puluerem repones, ut dum opus fuerit, dabis cochlear plenum in aqua calida. Piperis uncias tres, salis montani unam, petroselini acitonici duas: omnia in puluerem rediges, & in uino cochlear plenum. Hysopi Cretici semiunciam, feminis foeniculi similiter, piperis albi similiter, petroselini similiter, cymini similiter, salis montani similiter, anisi similiter, apij feminis similiter: omnia teres, dabis in dolore cochlear plenum in uino uel condito, febricitantibus uero in aqua calida. Pridie Idus Martias uiolæ purpureæ folia undecim, piperis grana decem, uini ueteris calicem plenum teres in mortario marmoreo, & mittes in calicem ipso die, & pones sub diuo coopertum testa diligenter, ut ibi maneat, & alia die mane ibi agitas & mittes in calicem herinum, stans contra orientem, & uno haustu bibat. Item expertum. Cochleas

tres quas Græci uocant corcotellas, in olla noua claufas & circumdatas, in furno combures, quarum puluerem in uino, aut ubi uolueris dabis. Tria grana allij infundes aliquantisper in aqua, deinde ex condito glutienda dabis. Enema ad colum quod appellatur diacafforeum. Recipe reupontici ficci unciam unam, croci aphri unam, nitri albi femiunciam, rutæ uiridis folia trita, fimiliter mellis quantum fufficit. Conficitur autem fic. Myrrha & caftoreum feorfum teruntur, feorfum & nitrum, fimiliter & ruta. Crocū uero in fundes in uino ueteri tanto ut infundatur, non ut supernatet, teresque in mortario. Opium uero cū melle teres donec foluatur, & fic commifcebis fingula quouſque omnia adimentur, & ſuperaddes mel ita ut ad ſpiffitudinem redigatur, reponesque in uafe uitreo, uteris autem fic. Primum cū dolor cœpit, porrigitur in teſtino ſecundo de medicamento calaſtici ad uncias ſex: quod cum iectum eſt, ſi ceſſauerit dolor, intermittendum eſt. Si uero manſerit contra noctem, iniicitur fic. Olei rutacei ſex in acetabulo tepefacies, medicamēti uero in modū fabæ Cappadociæ, uel paulo amplius ſeorfum in calice ſolues cum uini ueteris cochleari, & oleum tepefactum ſecundum modum æſtimationis miſcebis & iniicies: hoc autem & dolores tollit, & ſomnum facit. Obſeruare uero debes ne modum quantitatis excedas. Solet autem plus iniectū grauedinem nimiam capiti afferre, qua quidem celeriter ceſſat. Enema ad idem, quod appellatur dyargo piſſum. Recipe aloes hepatici uncias duas, opij ſpani unam, butyri recentis unam, peculæ uiuæ ſynceræ ſex. Conficies autem fic: Aloen in puluerem rediges, opium cum pecula teres donec ſoluatur, addes aloen, & cum illa terēdo miſcueris mittes butyrum, & ruruſ illud ſimul teres, & hæc omnia permixta colliges in uafe æreo, & uteris fic. Si refrigerari paſſionem contigerit, primum clyſtere in teſtino purgabis, quod accipit oleum rutaceum & mel & butyrum, & hæc calida, dehinc de medicamento ſupraſcripto ita curabis, ut prius cyminum & rutam uiridem in oleo & aloē ſine ſale tandiu coquas, donec ruta ſe frigere incipiat, quod colatum ac tepefactum mittes in acetabulum in modum potionis bonæ, uel certe uncias ſex, & medicamento quantum pars tertia cochlearis eſt, in ipſo à digito ſolues & ſuper calida pones, ut tepeſiat, & fic uteris. Facit præterea ad eos qui propter colum confluxum uentrem patiuntur: tollit & libidinem in teſtino. Si autem & cholericus color fuerit medicamentum oleo roſeo locum iniicito. Enema ad colum probatiſſimum, ſed in nimio non iniicies dolore. Recipe cymini heminā unam, cętauriæ faſciculos tres, amei ſemiunciam, folia lauri numero quindecim, colocinthidos unam. Hęc in aquæ ſextarijs tribus decoques ad tertias, colabisque, & cum oleo ac modico melle iniicies. Nam herbas ſupraſcriptas pridie infundes. Enema ad dorē coli. Recipe opij denarios octodecim, caſtorei quindecim, myrrhæ duodecim, croci tredecim, nitri ſex, rutæ agreſtis ſeminis ſimiliter, euſorbij ſimiliter: omnia tundes & cribrabis, & colliges cum melle: & cum opus fuerit, in modum auellanæ ſolues cum aqua frigida, adiungēs anethini olei uncias ſex, & butyri cochlear unum, admifcebis & curabis. Enema ad hæc. Recipe baccarum lauri pulueris uncias duodecim, ceræ punicæ ſex, butyri ſex, medullæ ceruinæ ſex, adipis anſerini ſex, terebinthinæ ſex, hyſopi, ceroti ſex: hæc omnia commifcebis, & factas pillulas ſiccabis in umbra, & cum neceſſe fuerit teres, in oleo ſauinenſi ſufficiente una pillula, & curabis. Ad coli dorē, & qualiter ad in teſtino dorē eiusque uitium medicamentum conficere debeas. Recipe adipis anſerini, adipis phaſianorum, hyſopi, ceroti, butyri, terebinthinæ ac cerę ana uncias ſex, reſoluſ, & ex eo mittes uncias ſex, addes galbani quatuor, cymini bene tuſi & cribrati ſex, bacę lauri tuſę ac cribrate duodecim, foliorum rutę bene tritorum decem. Hęc omnia cum ſupraſcriptis ſex uncias bene commifcebis & facies mā dalia, hoc eſt collyria bona: & cum opus fuerit, in oleo rutato, & oleo ſauinenſi ſine ſale, addito parum maſticę: de collyrio in modum nucis auellanę ſolues, & heminam facies, curabisque. Conſectio medicaminis ad dorē coli. Recipe adipis anſerini unciam unam, baſilicon ſemiunciam, butyri unam, olei ſauinenſis quatuor. Conficies autem fic. Infundes cymini cochlear unum in uino ueteri, dehinc mittes oleum cum rutæ uiridis ſemiuncia, & uini ueteris cotyla, & ſeruefacies donec ruta exfrigi incipiat, colabisque, & repones in uafe uitreo: & cum neceſſe fuerit, penſabis ex ipſo oleo uncias quatuor, & miſcebis cum medicamentis ſupraſcriptis, & curabis. Enema ad dorē coli. Recipe myrrhæ drachmas quatuor, croci duas, opij ſex, caſtorij ſex, commifcebis melle in doliolo, & curabis. Enema ad dorē coli. Recipe myrrhę drachmas quatuor, croci duas, opij ſex, caſtorij ſex, nitri duas, rutę uiridis foliorum duas, commifcebis melle in doliolo, & curabis cum oleo rutaceo. Olei conſectio ad dorē coli. Recipe olei ſauinenſis libras decem, butyri recentis uncias quatuor, medullæ ceruinę duas, cerę punicę optime duas, ſcœnugręci noui ſextarium unum, cymini unum, baccas lauri purgatas numero quinquaginta, aquę fontanę ſextarios duos, rutę uiridis faſciculos tres, adipis phaſiani recentis uncias duas, ſcœnugręci uero infundes in aqua tātum ut intumefcat, quod legatum legabis in linteoſis tribus, & cyminum ſimiliter. Poſtea oīa mittes in cacabū nouum, uel in ſtagnatū optimū, & tandiu ſerueat in uafe duplici donec decoquatur aqua, dein colabis oleum, & ceram rades cultello minutiffime, ſimiliter & medullam & butyrum cum ſupraſcriptis in cacabum, & ſupermittes oleum calidum quod colatſi, & agitabis diligenter donec omnia miſceantur, & dum refrigerit repones in uafe uitreo, & in neceſſitate duas uel tres uncias caſe factas iniicies. Enema probatiſſimum ad colum. Recipe opopanacis radicis unc. duas, ariftolechię rotū de unam & ſemis, ſeminis ſymphonicaę duas, caſtorij unam, & ſemis, opij unam, folij duas, piperis albi unā & ſemis, croci duas: que omnia in puluerem rediges molliſſimum, & fic iniicies in olei ſauinenſis hemina, cymini manum plenam & rutę faſciculum coques in uafe duplici, & ex hoc oleo mittes cygnos tres, & de puluere unum, & diligenter temperabis & iniicies. Iniectio probatiſſima. Recipe opij drachmas ſex, caſtorij quatuor, myrrhę quatuor, croci unam, nitri duas, ſeminis rutę agreſtis duas, euſorbij duas, que col-

liges

liges cum melle ſpiſſo, & diligenter in doliolo uitreo repones: & cum opus fuerit, ſolues ex eo in modum auellanæ paruæ cum aquæ modico, & miſcebis olei anethini uncias ſex, & butyri cochlear plenum, ac cymini ſimiliter, mixtisque omnibus diligenter iniicies. Iniectio dorē tollat. Recipe caſtorij uncias quatuor, croci unam, nitri duas, ſeminis rutæ agreſtis duas, euſorbij duas, quibus cum mellectis mittes olei anethini denarios ſex. Ad colum & in teſtino dorē. Recipe opij denarios quinque, croci duos, caſtorij duos, myrrhæ duos, rutæ duos, uetri tres, mellis deſpumati quod ſufficit, poſtea cochlear unum in potione olei cyprini uel rutacei ſolues & iniicies. Si autem uſtura fuerit, cum oleo roſato temperabis. Iniectio ad colum probatiſſima. Recipe allij capita tria, rutæ uiridis faſciculos plena manu duos, olei cōmunis unc. quatuor, confringes allium & cum ruta uiridi confricabis, & colato oleo addes butyri mundi libram unam, picis liquidæ uncias quatuor & ſemis & cętriæ mundæ tres: quæ omnia commifcebis, & uafe uitreo repones, ſubducesque prius uentrem ſimplici iniectione, dehinc in oleum commune unum. nouem mittes medicaminis: & ſi dolor maior fuerit, commifcebis, & tepefactum iniicies. Sane nullus ieiunus iniectione utatur, qui etiam ad horam iniectionis calix plenus uino mixtus uel aqua calida hau-riendus eſt. Iniectionem uero quā diutiſſime teneat. Medetur autem renum dolori, calculo qui harenam proijcit, colicis, ſtomaticis, & perfricationibus, cauſis etiam matricis eſticiſſime ſubuenit in catar-ctico utenda. Qualiter ex medicamento hoc quod colum curat ſit adhibenda, ut & uentrem temperet. Ex hoc medicamine facies pillulas in modum nucis auellanæ duas uel tres, & poſtquam laueris ac deterſeris in capite in teſtino intromittes, & ibis dormitum, & continuo ſenties beneficium. Quemadmodum alio genere curandum ſit colum, de hoc medicamine mittes in acetabulum uncias duas uel tres. Deinde commifcebis olei rutacei unciam unam & ſemis, & fic iniicies ſi fieri poteſt bis in die, diluculo, ſero & nocte, continuis diebus quatuor uel quinque, & accipies perpetuam ſanitatē. Conſectio Diaſcordi ad colum probatiſſima. Recipe ueretra porcorum cum pinguedine ſua in oleo ſoluta ad libram unam, folia rutæ ſeptem deñ. purgati allij mundi ſpicas maiores quinque, olei cyprini libram unam, olei irini unam, nardi unam, adipis paſtæ ſiue phaſiani unam, ceræ punicæ unam. Conficies uero fic. Con-cides pinguedinem porcorum minutatim, & fic coques cum citius ſoluatur, & fic colabis & mittes in pa-tellam, ſupermittens rutam & allium donec ruta exareſcat, ruruſ colabis & fic miſcebis reliqua omnia: iterumque impones ſuper carbones molles, & mittes ceram minutatam ut ſoluatur. quod cum gelauerit, colliges in doliolo uel pyxide. Sic autem temperabis. Olei ſauinenſis pondo unum uel duo, mittes in capetam cum rutæ faſciculo bono, & cymini in linteo ligati deñ. tres, & ſimul ſerueat donec ruſa ſicce tur, hinc mittes cygnos quinque, nardi boni duos, adipis paſtarum unum, plenum medicaminis ſupraſcri-pti, cignumque dimidium cōmiſcebis, calefacies & curabis. Iniectio diaſcordi ad colum. Recipe ad-i-pis ceruini unc. ſeptem, adipis taurini ſeptem, picis liquidæ ſeptem, olei irini ſeptem, laurini olei quatuor, nardini libram unam, olei ueteris duas, ceræ nouem, rutæ uiridis faſciculum quantum manus capit, anethi ſimiliter, allij purgati ſextarium unum, cymini unum. Cyminum uero, rutam & anethum in oleo co-ques uſque dum uirtutem ibidem amittat, & poſtea colabis. Conſectio iniectionis. Recipe rutæ uiridis uncias duas, baccarum lauri decem, cymini denarios uiginti, butyri infulſi unciam unam, medullę cer-uinæ baſilicon unciam unam, dyacilon unam, olei cyparej libras duas, aquæ manum plenam. cyminum uero, rutam & lauri baccas pridie in oleo infundes, alio die coques, colabis, & ita butyrum, medullam & medicamina mittes, reſoluſque ita ne comburas, & uteris. Emplaſtrum colicæ & nephreticæ. Recipe lybani uncias ſex, tinaperi ſex, maſticæ tres, tyleos tres, picis liquidæ libram unam & ſemis, picis ſiccę unam, ceræ unam, nitri uncias ſex. Iniectio ad inſtationem coli, matricis & omnium interancorū. Rutam ex oleo & butyro decoques, quod iniectum ſtatim inungat. His aliqui addunt oleum anethinum & adipem phaſianinum & anſerinum, & ſi habuerint, ſtrutioninum. Iniectio ad colum & re-nes. In oleo anethino adipem anſerinum & medullam ceruinam ſimul ſolues à digito, & commifcebis caſtorij bene triti denarium unum, & fic iniicies. Conſectio pulueris probatiſſimi ad coli dorē. Recipe folij uncias duas, croci duas, dauci cretici duas, panacis radicis tres, ariftolechię rotundæ duas, iuſ-quiāmi duas, piperis albi unam, caſtorij duas, opij duas, myrrhę duas. Hęc omnia tundes & cribrabis ſubtiliffime: curabis uero primo de cucurbitella agreſti & centauria fic. Mittes unam cucurbitellam & parum centauriæ in cacabum æreum cum aquæ ſextario uno, & decoques ad medias, & incolata calida cum oleo rutaceo & melle deſpumato, & modico nitro uel aphronitro commifcebis, & fic curabis, circa horam nonam ut uentrem faciat, ueſpere uero mittes in mortarium cochlear unum de puluere cum oleo rutaceo quantum eſt, & commixtum iniicies quod teneat uſque ad lucem uel amplius. Conſectio pulue-ris ad coli dorē. Recipe folij uncias duas, panacis radicis tres, iuſquiāmi duas, dauci cretici duas, caſ-torij duas, croci duas, opij unam & ſemis, piperis albi ſimiliter, ariftolechię rotundę uncias duas, coques uero rutam in oleo & colabis: mittesque unum cochlear cymini triti, & unum cochlear ipſius piperis, & fic iniicies, ut habeat olei cygnos tres aut quatuor, ſed tunc curabis quando in dolore eſt. Item exper-tum. Spicam allij mundatam unge ex omni parte, ſubſcendes & baſſamo intinctam iniicies. Epithy-ma calefactorium ad colum. Recipe axungię porcine libram unam, baccarum lauri quartarum, ſeu ceruini unciam, medullæ ceruinę quatuor, reſinæ terebinthinæ ſex, nardi libram unam, ſolues & uteris. Epithyma ad colorem coli. Butyrum, reſinam, ceram, reſinam punicam, & nitrum alexan-drinum: omnia æquali pondere coques, & in panno pones ad locum doloris. Antidotum ad co-lum. Recipe iuſquiāmi drachmas uiginti, piperis albi uiginti, opij decem, baſſami duas, caſſiæ

A

quatuor, croci quinque, euforbij quatuor, spicæ nardi quatuor, pyrethri quatuor, hireos quatuor, petroselinum decem, mellis Attici quantum sufficit, cum aquæ fontanæ calidæ cyathis tribus, dabis ad magnitudinem fabæ Aegyptiæ. Antidotum ad colicam. Recipe castorij unc. unam, asari foliorum unam, iusquiami albi denarios viginti unum, croci unc. unam & semis, mellis despumati sex dabis ut fabam Aegyptiam in careno. Colicæ cui nihil deest. Recipe anisi drach. duas, foeniculi feminis duas, styracis duas, opij II. hæc omnia tusa & cribrata colliges melle non cocto, dabis magnitudine nucis ponticæ. Emplastrum ad phlegmata coagulata de intestinis resoluenda. Recipe ceræ lib. unam, ammoniaci unc. unam & semis, thuris similiter, terebinthinæ similiter, medullæ uitulinæ uncias tres, picis unam, adipis anserini semiunciam, galbani denarios sex, opopanacis sex, olei ueteris lib. unam uel quantum sufficit, factumque emplastrum linteum induces spisso, & impones circa umbilicum atque subter, ut non tangat stomachum. Antidotum ad coli dolorem, & ad calculum, & ad stofimi. Lauri baccharum unciam unam, petroselinum unam, piperis unam, teres & cribratis, & mellis despumati uncias sex admiscebis, & in dolio colliges, & facies apozima sic. Apij & foeniculi radices, rutam, pulegium sine fumo, brisci radices, æqualia omnia coques in aqua ad tertias, & mittes potionem de antidoto cochlear plenum, & dabis ieiuno. Antidotum colicæ. Recipe anisi drachmas nouem, apij feminis sedecim, spicæ nardi sex, castorij quatuor, piperis albi sex, longi sex, myrrhæ octo, squinantij quatuor, petroselinum quinque, opij octo, croci quatuor, mellis quantum sufficit, dabisque mensura auellanæ maioris uespere, ut reiciat si potuerit. Antidotum colicæ expertum. Recipe myrrhæ drac. III. castorij quatuor, mormicaræ duas, rutæ foliorum unam, opij sex, croci quatuor, mellis despumati quod sufficit, & dabis ad magnitudinem auellanæ maioris. Catarticum colicis. Recipe euforbij unc. unam, iris duas, masticæ tres, dabis cochlear cum aqua calida. Enema ad colicam expertum, quo deponis & phlegmata. Recipe olei dulcis sextarios tres, quod mittes in stagnatum, rutæ uiridis fasciculos tres, foeniculi sicci fasciculum unum, alij purgati & contusi capita duo, foenugræci manum plenam, ita ut pridie infundatur in aqua, & cum intumuerit effusa aqua, granum cum oleo coquatur quandiu exiccetur: post hæc colabis linteum, & iterum impones in foco, addesque ibidem adipem pullinum, anserinum, phasianinum, medullæ ceruinæ, & seui hircini parum, & larcis unc. unam & semis. post hæc colabis, & in dolio repones: & cum uti uolueris, mittes per singulas uices olei nardini cochlearia duo, & de enema sextarij partem quintam, sed prius sane uentrem curabis, cum enema acceperit: accipiat & per os. Oxyporium amaurenticon & oleum rutaceum sic facies. Rutæ uiridis libras duas, olei dulcis decem, coques in uase duplici tandiu dum ruta pallefcit, & agitabis semper de ramo rutæ, postea colabis & repones in uase uitreo. Enema sic facies. Tolles olei nardini pondo duo, medullæ ceruinæ uncias quatuor, hyfopi ceroti tres, adipis anserini sex, adipis uitulini sex, butyri quatuor, castorij optimi duas, larcis duas: castorium uero tundes in pila fortiter, & sic permiscebis omnia, coquesque donec castorium quod tardius coquitur soluatur. coques autem in uase duplici, & repones in uase stagnæo. Inijcies uero de medicamento hoc cochlearia tria, & olei rutacei cochlearia sex, permixtum & calefactum in uescam mane & fero. quod si adhuc dolor permaneat, inijcies meridie, mane & fero.

Intestini uulneribus, condylomatibus, uisuris, & rhagadibus succurrendis. Cap. XXXI.

OLEVM uetus, picem, pollinem decoquere oportet, ac quam calidissimum imponere. Folia rubi in quo mora nascuntur cum cera & rosaceo sanant. Radices eiusdem rubi decoquuntur ex uino ad tertias, eoque uino fouentur condylomata, & omnia sedis uitia. Araneas dempto capite pedibusque, & ita infricatas, optime sanat condylomata. Adeps quoque anserinus cum cerosa & rosaceo & cera pontica imponitur. Adeps cygni ad idem facit, & hæmorrhoidas sanat. Folij unc. unam, butyri egydos unam, lypeos unam, cerosæ unam, spumæ argenti unam, thuris unam, ceræ punicæ sex, adipis anserini sex, conficies sic: omnia pigmenta simul teres cum uino ueteri austero sicut collyrium, postea solues ceram, adipem & oleum addes, miscebisque & uteris. Item ad intestini dolorem uel tumorem. Butyri uncias quatuor, & ceræ unam solues simul in carbonibus, deinde teres aphronitri candidi unc. quinque, mittesque simul & agitabis donec misceatur, & cum gelauerit facies quasi collyrium, ut cum opus fuerit paratum sit. Item iniectio ad rigorem intestini. Aqua euisci, foenugræci, meliloti simul coctorum, bene spissa. Item in oleum dulce mittes cuminum, anethum, & rutam, coquesque & mittes ibidem dyacilon & adipem anseris similiterque phasiani, butyri etiam quantum estimas sufficere, miscebisque cum aqua supra scripta & uteris. Iniectio calidior in olei dulcis sextarios duos, mittes rutæ fascies duos, cymini pugnos duos, meliloti fascem unum, anethi tres, styracis lib. unam, admiscebis uini ueteris quantum possit decoquere, & simul decoques, deinde admiscebis butyri quartarium, dyacilon quantum sufficit & adipem anseris, recondesque diligenter, & uteris. Alia iniectio leuior. Oleum anethinum, adipem anseris, adipem phasiani dyacilon, tetrapharmacon quantum existimaueris, si tamen necesse fuerit simul miscebis & uteris. Iniectio alia. In oleo dulci coques abrotanum & absinthium, & uteris. Ad intestini rigorem ac matricis, & ad omnia interiora corporis tolles iunci radices unc. tres, maluæ radices tres, foenugræci quartarium unum, lini feminis unum, meliloti semiunciam, squinantij similiter, & hæc infusa habebis in aquæ coactis sextariis tribus per triduum, die tertia eadem hora qua infudisti coques in uase simul. & hoc sic coactis pensabis uncias quatuor, & mittes in stagnatum, & adijcies olei anniculi libram unam, rutæ uiridis sex, samolici semiunciam, & decoques in primis lento igne. cumque hoc coctum fuerit, in aliud

uas

uas mittes, hyfopi ceroti unciam unam, terebinthinæ semiunc. butyri caprini unciam unam, adipis anserini tres, adipis porcini similiter, adipis pullini unciam unam, ceræ rubæ dyacilon, emplastri libram unam cum supra scriptis miscebis, & resolues & sic coques hæc omnia: mittesque in uas in quod posteriora pigmenta misisti, & simul coques donec unum corpus fiant, & in mortario teres ut se commisceant, & in olla rudi seruabis: & cum inijcere uolueris, pensabis olei anniculi lib. unam, & medicaminis unam, & sic curabis. Item ad anum. Lithargyrii unc. duas, cerusæ tres, olei myrtini libras duas, clinicæ creticæ uncias duas, teres, sicca in mortario & immittes.

Ad intestina rupta. Cap. XXXII.

MENTASTRI purgati quantum tribus digitis comprehendere potueris tolles, adijcies foeniculi feminis & apij feminis cochlearia II. & in unum quam minutissime trita, & in uini optimi cyathis quatuor calefacta quod digiti pati possent, ieiuno bibendum dabis per triduum, & quemuis sedabit dolorem. De pilis leporinis in mellis manu plena decoctis facies pillulas, & quam frequentissime ieiuno in melle dabis glutinandas, & sic intestina quamuis periculose rupta sint celeriter & efficaciter mederis. Stercus leporinum cum melle coctum & ad magnitudinem fabæ factum, datumque frequenter, interrupta in teriora intestina conglutinatur, assidueque hac curatione utendum donec omni periculo liberetur: facit & ad dolentia intestina. Sed ad lumbricos & tineas. Herbarum betonicæ sicca puluis ad denarium unum, & uini cyathis duobus ex aqua malsa datur, quod sanat illos qui aliquo ieiunio omenta læsere, uel de ueliculo lapsi sunt. Ad intestinorum dolorem. Semen coriandri & parum salis bene contrita ex uino austero ac ferro candente calefactum bibat, continuo curat & defectionem tollit. Brassicam conteres & succum exprimes, atque aquæ calidæ cyathum unum admiscebis, & ieiuno dabis bibere per dies quinque. Ad torsionem uentris. Rutæ unc. tres ex aquæ calidæ cyathis quatuor & herba brassica dabis. Brassicæ radices contusas in pila cum axungia ueteri appones, alligatæ enim omnem humorem & dolorem tollunt.

Ad ileon. Cap. XXXIII.

ILEON est grauisimum uentris uitium, cui resistit discepti uespertilionis sanguis illitus uentri, & facit dysentericis. Oua pridie in aceto trancerantur, ex his & farina & aqua panis ihacis fit. Quidam uero eadem oua resoluunt, & in patinis tosta dant in cibo. Caseus uetus ouillus in cibo prodest. Seuum item ouillum decoctum in uino austero bibitur hoc, quod & ciliacis medetur. Cochlearia duæ teruntur cum suis telis, & oua cruda ex passis cyathis duobus, & aquæ cyathis tribus, atque totum in nouo uase decoctum ad temperamentum potionis bibitur. Cochlearum cum suo putamine combustarum cinis addita pusilla resina ex uino bibitur. Senectus serpentium decocta cum rosaceo in uase stagnæo uentri illinitur. Dysentericis potiones ferro candenti caleferi debent. Caseus uaccinus recens immittitur. Ad omnes uero epiphoras ueteris caseum mollem in cibo poni iubent. Veterem autem tritum in modum farinæ, mensura cyathi addi in cyathos tres uini cibarij, & ita deuorari. Lac caprinum ad dimidias partes decoctum infunditur. Gluten taurinum aqua calida resolutum additur. Imponitur item inflationi firmus uitulinus in uino decoctus. Frequenter autem euenit ex causa aliqua lateate, ut uentri dolor subitus existat, quo nunquam tentatur qui habet secum talum leporis, ut aiunt mulierculæ. Antidotum pema, quod facit ad ileon colicum, & intestina omnia: ita ut ad unam potionem dolores cessent, facit & ad phthysicos qui etiam sanguinem excreant, sex portionibus datis ad lateris dolorem, ad sciam, ad quartanas, acceptum ante passionem: suspiriosis etiã multum prodest. Recipe autem hæc. Spicæ nardi drachmas quinque, amomi unam, croci duodecim, costi octo, euforbij sex, folij duo decim, styracis septem, zinziberis octo, iusquiami duas, opij duas, pyrethri sex, piperis quinque, piperis albi sex, piperis longi octo, reupontici duodecim: quæ omnia trita melle quod sufficit commiscebis, & dabis auellanæ magnitudine.

Ad lateris dolorem, id est pleuresim. Cap. XXXIII.

RVTAE & iunci radicum fasciculi singuli & piperis albi grana nouem trita in uini cyathis tribus, ieiuno dabuntur. Succum erucæ uiridis ad modum potionis, uel sex grana piperis cum salis grano tepesfacta bibes, & transibit dolor. Ad lateris & iecinoris dolorem: tolles costi denarios duodecim, eupatorij duodecim, aloes sex, petroselinum decem, baccharum lauri decem, foenugræci quatuor, piperis duodecim, & hæc omnia in puluerem rediges, & dabis ex eo cochlear plenam cum aqua calida ieiuno, & iaceat in ipso latere. Ad pleureticos qui in periculo sunt melius facit. Piperis unc. unam, myrrhæ trochlicis denarios tres, mellis Attici libram unam, mel uero & piper coques super lentos carbones donec paululum spiffetur, postea uero depones, & sic mittes tritam myrrham cum modico melle diligenter, & dabis ut glutiat cochlearia duo. Antidotum ad pleureticos quod mox dolorem minuit, ad torsiones etiam quæ remanent ex dolore coli specialiter & ad omnes dolores frequenter eo utimur. Recipe castorij sicci denarios octodecim, dauci cretici feminis octodecim, panacis radices octodecim, iusquiami albi nouem, opij thebaici nouem. Hæc omnia tundes & cribrabis diligenter ac miscebis melle optimo despumato: & repones in uase stagnato, & ex eo dabis quantum est faba Cappadocia cum aqua calida portiones tres. Epithema pleureticum diapecanum. Recipe ceræ uncias nouem, olei cyprini

A ij

libram unam, opopanax uncias duas, rutæ uiridis sex, sulphuris uiui duas, guttæ ammoniaci quatuor. Panacem uero & guttam cum uino ueteri teres, & ruta trita commiscebis, & addes sulphur tritum, deinde facto ceroto permiscebis. Confectio pleuretica. Recipe hyfopi ceroti unc. sex, terebinthinæ sex, ceræ sex, solues autem ceram & terebinthinam, hyfopum, cerotum, & sic admiscebis hireos tusum. Epithema pleureticon diapecanum. Recipe ceræ lib. unam, terebinthinæ unam, olei cyprini unam, opopanax uncias duas, rutæ uiridis unam, sulphuris uiui duas. Ad lateris dolorem. Stercus caprinum in sylvâ inuentum, resolutum in aqua & percolatum ac potui datum, celeriter & efficaciter quamuis uehementissimum dolorem mitigat. Tritum apri sterces & admotum lateris dolorem sanare certissimum est. Ad lateris dolorem qui respirare non potest. Fœnugræci unc. unam, piperis denarios quatuor, croci duos in puluerem rediges & commiscebis, dabisque cochlear plenum in potione: si febricitat, dabis ex mulsâ cyathum unum ex aqua calida. Coriandri semen teres & cribrabis & cum melle coques donec spissum fiat, & exinde mane ac sero cochlearia tria dabis. Rapæ denarios quindecim, ex mulsâ cyathis quatuor dabis per diem. Ad eos qui lateris dolorem patiuntur & sanguinem expuunt. Rapas tritas ex aqua, & lac caprinum dabis in die ieiuno, & cum dormitum uadit. Herba ebuli radicem dummodo sine medulla sit ex aqua calida bibat, & lumbricos eijcit. Emplastrum ad lateris dolorem. Marrubium & ceram & oleum in unum conteres, & panno illinies atque impones.

Costarum fracturis sanandis. Cap. XXXV.

FIMVM caprinum ex uino ueteri tritum, costisque fractis impositum, aperit, extrahit & sanatur mirifice.

Lumbis dolentibus durandis. Cap. XXXVI.

ACINORVM nigrorum succi cyathus unus cum mulsâ cyathis tribus potui datus lumbos dolentes sanat. Enulæ foliorum siue radicis pulueris denarij duo ex uini cyatho uno bibiti emendant. Pastinacæ item radicis siue semen den. quatuor in aqua mulsâ decocta & potui data lumborum & renum uitia emendant. Porri sectiui succus ad cyathos duos, in uini cyathis duobus bibitus sine mora sanatur. Asparagi semen & cymini pari pondere tritum, & ex uino uel aqua calida potui datum emendat.

Apij itidem radicis succus ad cyathos duos, & uini cyathis tribus potui datus prodest. Oleastri item radix in uino coquitur, & ad cyathos duos potui datur. Radix similiter asparagi trita & in uino potui data lumborum dolori medetur. Cataplasma ad idem. Nasturtium cum poleta teritur, calidumque imponitur. Ferulæ uiridis folia trita & in uino mixta & imposita mirifice sanant. Lana succida in oleo, pice liquida, sulphure uiuo, nitro Attico feruefactis, intincta quam fieri potest calidissima bis in die ponitur. Pilorum cypressi uiridis sextarios tres in aqua sextarijs tribus in olla noua decoques, ut sicut cera mollescat, & sublatis granis quæ intus sunt atque proiectis ipsos teres diligenter, & ut cataplasma panis induces, lumbisque impones, ac desuper fascias ligabis, & hoc per triduum facies, ita ut quotidie mutetur, & de prædicto calastico sæpius lumbos confricabis, & in balneo cum ipso sudet: sed & cum se collocat fortius, de ipso calastico loca perungat quæcunque doluerint. Sulphur uiuum imponitur cum adipe. Conditum nephreticum hoc recipit. Petroselini unciam unam, cassiæ unam, asari unam, spicæ nardi unam, zinziberis unam ac semis, leuistici similiter, betonicæ unā, costi uero semiunciam, pyrethri unā, marathri unam, coconidij unam, saxifragiæ unam, olei unam, artioticis semiunciam, piperis quatuor, apij feminis unam, baccarum lauri semiunciam, rutæ feminis unam, prassij unam, cymini unam, feminis asparagi semiunciam, de puluere autem mittes semiunciam, piperis unam, mellis optimi quod sufficit, uini Ascalonij sextarios sex, & uteris.

Renibus sanandis. Cap. XXXVII.

RADIX fœniculi cum tyfana decocta & in cibo data renum densitates relaxat, & eiusdem radicis succus ad cyathos duos in uino potui datus, mirabiliter uitia sanat. Vrticæ semen tritum ex uini cyathis tribus bibitur. Betonicæ pulueris denarij duo, ex mulsâ cyathis tribus febricitantibus cū aqua calida propinatur. Asparagi item radix teritur, & ex ea denarij tres ex uini cyathis tribus potui dantur proficue. Ozymi itidem succus sæpius bibitus renum uitia emendat. Ius ciceris cum condito bibitur. Lauri lacæ uirides quamplurimæ trite super renes imponuntur, & ex uini cyathis tribus puluis earum bibitur. Ad renum dolorem, uel ad lapides eijciendos, & ad urinam prouocandam. Recipe petroselini unc. unam, piperis duas, fœniculi feminis tres, helenij quatuor, dabis uero denarios tres cum aqua calida. Antidotum ad renum dolorem qui lapillos colligunt, & uix cum dolore projiciunt, & interdum projicere non possunt. Recipe men semiunciam, petroselini similiter, spicæ nardi similiter, iris similiter, baccarum lauri purgatarum semiunc. piperis denarios sex, testarum ouium ex quibus pulli nascuntur uncias tres, feminis caulium semiunciam, mellis optimi quod sufficit ad totum puluerem colligendum, omnia enim tusa cribrabuntur diligenter ut sint minutissima: dabis autem cum condito in modum auellanae parue, febricitantibus uero cum aqua calida. Ad renum dolorem siue ex frigore fuerit, siue ex casu, siue de icteru: hoc physicum est & probatum. Pollices pedum perunges pice liquida spissa & lana caprina

super

super obuolues & ambulabis. Hocque medicamentum in die bis uel ter mutabis per dies nouem, renes autem nullo medicamento tanges. Emplastrum malaginicum ad renum dolorem. Recipe styracis uncias quatuor, thuris quatuor, galbani quatuor, ammoniaci quatuor, picis uirginis libras duas, ceræ duas. Styracem uero & galbanum & ceræ partem mediam in pila tundes & facies collyria, deinde picem & ceram simul solues, thus in puluerem rediges, ammoniaci puluerem cum aceto teres. In cacabo uero ubi pix & cera soluntur, malaxabis collyria supra scripta ut se misceant, postea guttam tritam cum aceto & puluerem thuris supermittes & agitabis bene ut se commisceat, deinde leuatis partibus omnibus in recentem ollam mittes & facies collyria: hoc idem etiam sciaticos sanat. Recipe terebinthinæ uncias tres, galbani duas, euforbij semiunciam, panacis similiter, olei cyprini libram unam, ceræ uncias sex. Cataplasma ad idem. Euisi radix ex uino decocta & trita atque imposita dolores renum sanat. Serpillum & radices caulium contundes & teres admixta axungia & renibus appones. Recipe styracis uncias duas, mannæ thuris duas, galbani duas, ammoniaci sex, terebinthinæ sex, ceræ librâ unam, picis unam. Confititur autem sic. Ammoniacum & thus cum aceto uel biduo teruntur, deinde styrax & galbanum & ceræ pars in pila tunduntur, ut unum corpus fiant: pix, resina, & residuum hoc re soluntur & colantur, ac sic commiscentur species supra scriptæ: hinc fiunt mādalia, & feruantur hocque & sciaticos curat. Emplastrum ad idem. Recipe euforbij unciam unam, pyrethri duas, castorij unam, stasifragiæ unam, samfuci unam, ammoniaci quatuor, ceræ libram unam, nardi unam. Epithema ad renum dolorem quod in modum collyrij colligitur. Recipe ceræ libram unam, gypsi specularis cocti denarios sex, colophonix frixæ unc. decem, mellis boni uiginti, spumæ argenti aurose triginta septem & semis, aceti acris sextarios octo & semis, & denarios sex, olei Sauiensis unc. unam, iu, scilii unam. Diatessaron nephreticon, su, meu, asarum, nardum, celticum æqualia teres & dabis in mellicrate. Elegma nephreticon. Recipe piperis albi denarios tredecim & semis, petroselini similiter, cassiæ fistulæ tres & semis, betonicæ quatuor & semis, zinziberis nouem, nardi potici nouem & semis, saxifrici nouem, mellis despumati lib. unam & semis, dabis autem cū condito cochlear unum. Emplastrum nephreticon. Recipe nardi uncias nouem, ceræ sex, colophonix duas, myrrhæ unam, quod facit & ad eos qui pulmonum in flationem patiuntur, uel cui uiscera tument, quod est plancia. Emplastrum ad quod supra. Recipe ammoniaci unc. duas, lybani duas, bdellij duas, myrrhæ duas, castorij unam, masticæ duas, nardi octo. Epithema pleureticon. Recipe ceræ drach. octo, iris quatuor, piperis albi duas, codion quatuor, cyprinum rutatum: quæ cum cyprino rutato coques, & ita cerotum facies, & omnia permiscebis. Antidotum ad renum dolorem quod harenas detrahet. Recipe apij feminis uncias duas, petroselini duas, anisi tres, dauci denarios duodecim, scaonitis octodecim, croci unum, mellis quantum sufficit, daturque in modum lupini cum cochleari mellis & aquæ cyathis tribus. Antidotum ad renum dolorem & tumorem, & ad ictericis ac lienis tumorem, & ad eos qui propter hæc uitia mali coloris sint: facit & ad aquas matricis. Recipe croci den. sex, nardi rustici sex, costi sex, scenitis tres, cynamomi tres, myrrhæ & stactis tres, mellis unc. tres & den. tres: datur uero in modum auellanae ex mulsâ cyathis duobus, ita & febricitantibus dabis. Antidotum ad renum dolorem, & ad uescicam, & calculum comminuendum & expellendum, ad tumorem & exulcerationem renum & ad omnia uitia, eorum etiam si sanguinolentam urinam faciunt. Sicca rosa, papaueris semen, & nuclei pari pondere coquantur & trita miscentur, & hinc datur in modum auellanae amplioris ex aquæ cyathis duobus uel tribus. Ad renum & lumborum dolorem in picem liquidam lanulam intinges, & super umbilicum pones. Emplastrum ad dolorem renum, a quo multi curati sunt. Citonia optima intus & foris purgata numero decem coques in omphacio melle siue uino Ascalonio aut Siculo, daucillos etiam optimos purgatos numero decem coques similiter, addes aloes hepaticis triti unc. tres, croci triti cum uino semiunciam, postea facies cerotum de oleo melini libram unam, ceræ unam: quod cum refrigerit, omnia simul miscebis & impones. Herba agrimonia trita & potui data dolorem sedat. Si uero ex pondere sentiat, pollinis fabæ sextarium, & betæ uiridis succum simul coques & calidum impones per triduum. Betonicæ denarios duodecim ex aquæ calidæ cyathis tribus, si febricitet: si autem non febricitet, in uini cyathis tribus. Ad renum dolorem. Castorij denarios tres, resinæ tres, seui taurini similiter, picis duræ similiter, styracis similiter, olei nardini quantum sufficit. Hæc omnia in unum coques & impones, examinatum est. Catapotia ad renum dolorem. Recipe apij feminis uncias duas, siseleos duas, petroselini unam, tordeli quatuor, piperis albi unam, erucæ feminis duas, nuclei sextarios duos, partem dictami farine rubi hemigas tres, mellis sextarium unum. Conditum nephreticum. Recipe eupatorij unam unciam, petroselini unam, squinantij unam, spicæ nardi unam, asari drach. unam, marathri feminis sex, folij unam, cyperi unam, piperis decem, reupontici III. dauci Cretici sex, uini optimi quadraginta, mellis libras uiginti quatuor, teres autem diu sicca cum melle. Postea mittes uinum, & cum digestum fuerit dabis in balneo in solio, & post balneum agitabis & uteris. Conditum nephreticon, hoc est ad renes. Recipe petroselini, spicæ nardi, saxifricæ, piperis, betonicæ ana unciam unam, asari, dauci, su, ana semiunc. singulas croci drach. duas, uini sextarios duodecim, mellis duos. Epithyma nephreticon expertum. Recipe euforbij unciam unam, nitri sex, adipis porcini unam, opopanax unam, galbani duas, bituminis unam, cum aceto autem sicca teres, permixtisque uteris, pones super lumbos & umbilicum. Confectio ad renum dolorem, uel ad uescicæ & stomachi. Recipe masticæ unc. tres, cassiæ denarios nouem & dimidium, folij similiter, costi similiter, ammoniaci octodecim, absinthij nouem, rosæ sicca nouem, alicæ nouem.

A iij

PETROSELINI semiunc. ficorum seminis similiter, apij similiter, tundes simul & cribra-
bis, adiecto paruo myrrhæ optimæ cum piperis granis nouem. Hæc omnia cum uini optimi cyathis duo-
bus miscebis, & dabis potui in folio post sudorem: & cum redierit, in calido mēbra contineat. Hæc enim
potio sexum & ætatem celerime sanat. Nasturtium tritum cū uino dulci cibario acualde spissum per
triduum potui datum. Apij radices & fœniculi & asparagi bene lotas & exiccatas æquis pōderibus sub-
condes, & hoc septem diebus in uino calidissimo macerabis, ita uti operiantur uino, & hinc merum cum
opus fuerit accipiat ieiunus. Aluminis sciffi unc. unam, & draganti duas conficies sic. Dragatum pri-
die in aqua maceratum alumini trito miscetur, hinc facti pastilli in modum scrupuli dimidij cum passæ cya-
this duobus dantur. Brassicæ feminis triti den. unum, piperis duos admiscebis, & ex eo cochlear plenum
in careni potione dabis per triduum. Fœniculi, asparagi, petroselinii & apij & herbæ saxifricæ uel uer-
benæ, manipulos singulos cum aqua ad tertias decoques, & ex hac aqua in uino ieiuno in uino optimo
propinabis per dies nouem. Est enim res salubris. Ad uesicam uulneratam. Radices apij, fœniculi
& asparagi infundes in uino ueteri albo, & ieiuno quantum unus est calix dabis. Ad uesicæ dolorem,
uel urinx difficultatem. Pulegium, spicam nardi, & folium trita mittes in sacellum paruum & plenum
appones ad uesicæ dolorem, uel qui sanguinem mingit. Marrhubium conteres & addes passum, ac tan-
tundem aquæ decoctæ & bibes. Ad uesicæ dolorem uel si guttatim aquam digerit. Cardi semen ex
uini sextarijs duobus decoctum ut ad heminam redeat, totum uitium tollere constat, si frequenter fiat.
Fœniculum itidem decoctum & potui datum unc. decem, nimis proficit ad omnes difficultates. Itemque
millefolium & acetum bibitur contra omnes uesicæ difficultates. Trifolium item minutissimum cum
pipere & pulegio potui datur. Petroselinii cyathos duos, olei rosati duos, apij seminis tres, simul tūdes
& cribra bis tenuissime, & ex eo cochlearia tria in mortario trita tenuissime edes. Fomentum uesicæ ut
meatus anterior laxetur. Recipe meliloti unc. unam, fœnugræci heminam unam, euiscis fascem unum,
maluarum agrestium & fatiuarum radices, camomillæ sicca uel uiridis unciam unam, lauri quoque folia
& herbam uesicalem simul decoques, & per triduum fouebis. Euiscus sane & laurus fœminis molestior,
ut si mulier fuerit, saluatur matrix: si uirgo, rheumatizet. Ad hoc fomentum renum postea faciendum.
Laurum, pulegium, myrtum, gramen, anethum & rutam decoques, & per triduum fouebis. Ad uesicæ
dolorem, quæ iam grauius afflicta est, sed & si puteat & ad stranguriam, ad calculum quoque, necnon ad
loca mulierum, quæ res & homines à morte reuocat. Tolles asparagi radices, graminis radices, apij quo-
que cum suis folijs, maluas & ius maluarum quod exprimitur. Subinde adijcies rosamarinum, ramulum
cypressi, ramulum herbæ sauiæ, ramulum pulegij ueteris, fascem allij, cerros restis unius siccos, coronam
roseam siccam, lauri ramulum, nepetæ montanæ fasciculum, fœnugræci semen contusum, hederæ ruteque
ramos, uerbenæ ramos cum suis radicibus, herbæ que nascitur secus aquam, & habet folia similia, fabæ fas-
ciculum, apium erraticum. & hæc omnia mittes in uas amplum, ut aquam plurimam capiat, & decoques
usque ad tertias, ita ut ter uas impleas, & ex hac aqua decoctæ dabis ieiuno bibere, & in ipsa aqua calidissi-
ma, prout pati potuerit sedeat in balneo, ita ut testiculos & uerenda in aqua habeat: sedeat uero quādiu
potuerit, & subinde ex eadem calida adijcies donec sentiat se proficere, ac sabulum per urinam digerere,
hocque facies per triduum, & licet uitium sit uetustissimum sanabitur, in utroque sexu que libet sit ætas.
Mulier autem quæ his locis aut uesica laborauerit, ex ea intus utatur ut sedeat similiter, ut supra de uiro
diximus. explicabit enim & stranguriam, & tortiones omnes uesicæ statim soluet. Ad podis in uero po-
tionem sic demonstrabis. Mittes in uesicam calculos, & cum ipso medicamēto suspendes in calore bal-
nei ut tota nocte pendeat, & inuenies mane calculos uel medicaminis resolutos. Rutæ agrestis grana no-
uem trita ex aceti hemina subferuefacies, & dabis bibere continuis diebus nouem, sanusque fiet. Quo-
rum putamina unde pulli nati fuerint, quod sufficiat contundes, & myrrhæ tusæ & cribratæ semiunciam
commiscebis, & in passo ieiuno dabis. Asparagi item montani siue syluatici fasciculum bonum, aut cer-
te radices eius decoques ex aqua bene, & ex ea aqua bibat cum uino: mirifice sanat. Porri itidem festiui,
uirginis succi cyathum unum ex passi cretici cyathis tribus bibat. Item amygdalas numero triginta dili-
gentissime teres. Draganti etiam semiunciam in sapa infusam & bene tritam simul miscebis ac colliges,
hinc dabis in modum auellanæ cum dormitum uadat.

Vesicæ & calculo purgando. Cap. XXXIX.

A MILI semiuncia conteritur, & ouum eiusque putamen ter impletur passo, idque balneo sub-
feruefactum datur aduersum calculi dolorem. Cicer arietum in aqua discoquitur cum sale, & ex ea aqua
bibuntur bini cyathi per triduum in difficultate urinx, sic & calculi pelluntur. Carioræ tritæ dolori im-
ponuntur aduersus urinx difficultatem. Murino itidem fimo dolorem illinire prodest. Vermes itein
contriti bibuntur ex uino aut passo. Ad calculos comminuendos pellendosque. Cochleæ inanes com-
bustæ conteruntur, & cinis earum in potione datus, calculos pellit. Lapilli autem qui in gallinaceorum,
aut palumborum uesica inueniuntur contriti potioni insperguntur. Fimus palumborum in forbitione
ex faba fracta bibitur. Turturum itidem fimus in mullâ decoctus imponitur. Cicadas coctas das in
patella

patella in uesicæ dolore, utile enim est contra omnes uesicæ dolores seu difficultates. Cinis plumarum
palumborum ferorum ex aceto mulso bibitur. De nido itidem hirundinis glebula uti diluta ex aqua ca-
lada bibitur. Turdorum simus ex mulso decoctus imponitur. Conuenit quoque turdos esse cum baccis
myrteis in aqua, in qua decocti sint pedes agnorum. Scorpio marinus in uino necatus, uesicæ uitia sanat,
& calculos pellit: ipse autem sane editur, & uinum bibitur. Lapillus qui inuenitur in scorpionis marini
cauda, utiliter potatur. Inueniuntur in brancis capitis piscis quasi lapilli, qui poti ex aqua, calculosis præ-
clare medentur. Echini cum spinis suis tunduntur, & singuli ex hemina uini bibuntur. Difficultatibus
urinx succinum potatum alligatumque prodest. Plautaginis itidem uel folia, uel radices potare ex passo
prodest. Vesica apri in cibo elixi sumitur. Leporis renes inueterati in uino poti calculos pellunt. Vin-
gulæ equi cinis ex uino uel aqua bibitur.

Incontinentiæ urinae compescendæ. Cap. XL.

VERRINI genitalis cinerè potare ex uino dulci oportet. In canis ualet cubili urinam facere.
Item remedium ne ipse urinam faciat, ut canis in suo cubili. Ungulæ apri uel suis cinis potioni inspergi-
tur. Leporis quoque cerebrum in uino bibitur, & eiusdem testiculi tolli eduntur. Anserum etiã trium
ligulæ assæ in cibo sumuntur. Cochleæ Africanæ cum carne sua comburuntur, cinisque earum ex uino
bibitur.

Ad uerendorum uitia, si fornicatio sit uel uerrucæ. Cap. XLI.

ARIETINI pulmonis sanies illinitur. Cæteris uero uitijs arietinorū uellerum cinis ex aqua,
& seuum omento pecudis præcipue ab renibus admixto, & pumicis cinere & sale imponitur. Lana item
succida ex aqua frigida. Caro pecudis combusta trita ex aqua frigida. Mularum itidem unguæ cinis.
Dentium caballinorum tuorum farina inspergitur, ulceribusque imponitur cum melle hyssopum & plū-
bi storia. Muricum uel purpurarum cum suis testis & carne combustarum cinis cum melle, carbuncu-
losque eorum falsamenta cum melle cocta confringunt. Singulariter uero cerebrum apri cum suis sanat
ea que serpunt. Fel item bubulum cum alumine Aegyptio ac myrrha ad crassitudinem mellis subactum
illinitur. Inspergetur beta cocta ex uino & trita imponitur.

Testibus & ramibus medendis. Cap. XLII.

HOLVS cum faba cocta æquis partibus dolori apponitur. Bulbi triti ex uino mulso & illiti me-
dentur. Rutam item cum teneris lauri ramis contritam tumori imponunt. Cyminum quoque tostum,
contritumque cum cera & melle ac rosaceo. Farina lini feminis cum resina & myrrha contra dolorem fa-
cit in uino cocta & cōtrita. Inflationi uero beta ex aqua imponitur aut melle. Ad idem. Fex uini aut
faba ex uino illinitur. Folia cypressi cum polenta trita ramini profunt. Pillulæ item de cypresso teneræ
tritæ cum axungia & lomento imponuntur. Succus de pillulis cypressi, si cum ficu arida prius demptis
granis imponitur, iuuat. Farina quoque fœniculi in hydromelle decocta, addita axungia, facit ad omnia.
Si uero decidit alter ex testibus spuma cochlearum illinitur, tetrisque uulneribus ibi manantibus auxilia-
tur capitis canini recentis cinis. Senectus anguim trita ex aceto atque hydromelle. Stelliones quoque
demptis pedibus, & interaneis, & capite, & allati in cibo dantur. Tumores testium marina aqua utiliter
fouentur: quod si & dolor & tumor sit, postea calida imponitur in spongia.

Inguinum uitijs iuuandis. Cap. XLIII.

NEGANTVR inguina itumescere eius qui habeat secum surculum ex myrto, nec ferro, nec
terra tactum. Cochleæ minutæ tritæ ex melle illiniuntur, inguina priusquam exulcerantur uel intume-
scant, in licio autem facere nouem nodos oportet, atque ad singulos nominare singulas mulieres uiduas, ac
tum licio alligare ad talum, uel cruri, uel infra genu. Si autem ex equitatu fœmina uexata sunt, spuma
equi ex ore fœminibus illinitur, & inguibus imponitur. Fimus suillus sub testa calefactus, & tritus cum
oleo. Oleo item de lucerna intestini caput perfricabis ter, miraberisque effectum, sed posteaquam meatū
unxeris, aliquantulum reijcias. Lini itidem semen ex aceto & oleo decoquitur, & tritum inguini impo-
nitur. Myrtea uirga quæ ferro tacta non fuit, in dolore inguini circumligatur, absinthiumque habere in
uentrali prodest. Lupini ex aceto cocti fomentum optimum est, & tollis & parothetis utile est.

Ad intertrigines. Cap. XLIIII.

PVTREDO ligni in puluerem redacta inspergitur. Lentisci foliorum puluis ad idem facit.
Myrti item foliorum puluis mirabiliter facit. Corticis quoque granatorum puluis mire facit.

Scie sanandæ. Cap. XLV.

VERMIS terrenus effoditur, & imponitur in catillum ligneū, fissum, ferro alligatū, aqua pfun-
A iiii

ditur, rursusque in eo loco in quo erutus est uiuus suffoditur, & ea aqua in eodē catillo bibitur. Cochleę crudę ex uino mero cum pipere bibuntur. Lacerta uiridis dempto capite & pedibus cum interaneis condita, ut fastidium abigat, in cibo datur. Rubeam qua pelles conficiuntur quotidie bibere utile est. Lauri & genescę rami pluribus diebus in aceto macerantur, deinde tunduntur & coquantur, & ex eo succo quotidie cyathus potui datur. Fimus quoque bubuli calefactus in cinere feruenti locis dolentibus in folijs cuiuscunque holeris imponitur. Picis purę pond. IIII. folues in cacabo donec penitus liquecat, addesque sulphuris uiui triti unc. unam & semis, hordei pollinis heminam, & aceti acerimi heminam, quodque tandiu miseri & confricari facies donec unum corpus efficiatur, & sic induces in aludam. & postquam balneum exieris, in locum qui dolet impones, & uteris biduo, & post rursus lauaberis, ac post balneū renouata cataplasmata impones, hocque tertia uice facias, & recipies integram sanitatem. Capparis radices, in aqua decoctas & bene tritas, pannoque inductas ad noctem impones, & alio die sanus lauabis. Nepeta ante solis ortum sublata & imposta, remedium præstat: hac etiam trita seu uiridi in balneo fricetur. Frustum enulę uiridis cum uino albo bene teres, & colabis per linteam, & dabis cui coxa uel scia dolet. Sed prius aliud frustum teres, & illinies uertebro uel coxę dolenti, & cum fricauerit, bibet potionem supra scriptam, & in ipso latere iacebit. Silphij cochlear plenum cum aceto & aqua dabis bibere. Potio ad sciam. Herbam agrimoniam cum fuste roboreo euelles, teresque radices eius, terges diligenter, & teres in potione unā cum uino quantum sufficit, & sic dabis bibere per triduum. Bulbi albi succus potui datus medetur. Itemque senecionis succi drachma una cum oxymelle potui data, si mox deambulet, prodest. Porri item capitati succus potui datus, ad sanitatem efficaciter perducit. Salis item ammoniaci cochlear unum in uini cyathis duobus bibitur. Malagina galieni sciaticis. Recipe pyrethri unciam unam, castorij unam, helenij adarcs unam, euforbij unam, zinziberi unam, cerę unā, uini quantum sufficit. Alia potio ad sciam. Plantaginem, porrum uirginem, & heliotropij iuris folia, teres diligenter, & expressum succum dabis in uino ueteri tepesacto, luna decurrente per ter dabis bibere, & quando heliotropium folia non habet, radices eius tolles uel cetera. Potio ad sciam, ad coxam, ad arthritin, ad pedes. Hibicini simi pugnum, piperis grana XXVI. teres diutissime, addesque mellis heminam unam, & uini sextarios duos, dabisque stanti per dies septem. Genescę item frondes & caules cū aceto madefactas fumere triduo conuenit. Vnctio item leonis, & leopardi adipis, & pyrethrum pari potere admiscebis aphronitro & euforbio tantundem admixto & balsamo, & quotidie coxam in sole perfricabis, & cum melius senseris, adijcies passam & oleum rosatum quod sufficit. Curat etiam neruorum & articulorum ualitudines. Acopum ad coxę uitia calidissimum. Recipe olei terebinthini libram unam, axungię ueteris duas, cerę IIII. galbani unam & semis, euforbij duas & semis, panacis similiter, adarcs duas, sagapeni tres, castorij pontici sex. conficies uero sic: Sagapenum & panace infundes in modico aceto, & teres oleum terebinthinum, & axungiam ceramque simul folues, cetera tundes & cribrabis: & si mul omnia miscebis, & colliges in uase uitreo, & uteris, confricando per unam horam cōtra solem, uel ad carbones. Confectio lysopomi ad sciam. Recipe pyrethri uncias duas, medullę ceruinę unam, galbani unam, hyfopi unam, adarcs duas, terebinthinę unam, piperis unam, balsami libram unam, olei cyprini uncias sex, olei hircini librā unam, olei styracini unam, olei amaricini uncias tres, olei laurini quatuor, cerę punicę tres. Confectio malagini sciaticis experti. Recipe cerę libram unam, picis durę duas, terebinthinę de cauliculis unc. sex, ammoniaci sex, styracis optimi duas, mannę thuris duas, galbani unam & semis, aceti acerimi quod sufficit. conficies sic: Ceram, picem, & resinam igne lento folues, styracem & galbanum admixta modica cera tandiu tundes in pila, donec malaxari possint: ammoniacum uero leni manu teres ut puluis fiat, addesque acetum ut pinguius fiat. Deposito uero cacabo, galbanum cum styrace supermittes, & de spatula mouendo, commiscebis postea omnia: deinde in mortario super omnia condimenta fundes, uel manibus permiscebis acetum, hocque facies assidue, spargendo super quantum species possint combibere, & uteris. Confectio medicamenti sciaticis. Recipe salis communis uncias tres, & den. tres, leppidi unc. unam & semis, ammoniaci sex, sinapis sex, pyrethri unam, strutij unam & semis, aristolochię longę sex, camepitheos unam, colophonię tres & den. X. olei ueteris unc. nouem, propolis sex, resinę pituinę sicca sex, stercois columbini semiunc. melibdenę tres, & den. tres. Confectio nitri sciaticis. Recipe adarcam, pyrethrum, sinapis semen, stafilagriam & nitrum rubeum æquis ponderibus: quę omnia contundes & cribrabis diligenter, in balneo uteris sine unguento. Ad coxarum dolorem, & ad scia. Brusci radicem contundes, & in uino ueteri decoques ad tertias, & tres cyathos exinde ieiuno dabis bibere. Herbe camipides, quam piscariolam uocant, teres si uiridis est, den. III. & ex aqua multa potione dabis per dies XX. Ipsam item herbam uiridem contundes, panem aut nauticum pridie infundes in aceto acri, postea ipsam herbam contusam exprimes, & adijcies salis tenera pro modo, & saponis gallici pillulas, & in modum cataplasmati sciatico induces a uertebra coxę usque ad geniculum, ita ne subfragmen tagas, & fascia cinges: & cum sudare cœperit, in calida depones, & ibi diutius faciat: cum uero exierit & defudauerit, tolles, & locum ipsum oleo perfricabis, mirū effectū est. Cochleas crudas cum testis XIX. bulbos crudos XXI. piperis grana XXIII. in unum cōmiscebis, & teres ut fiat in modū ceroti, & inductum panno, exenti de balneo induces in coxam, & ligabis, & post triduum folues eunti ad balneum. Apij uiridis, siue apialtri radices, ipsosque uerticulos rotundos ad modum ceroti facies, & eunti de balneo impones in panno, & post triduum folues in balneo, post pangra perfricabis, quod conficies sic. Cerusę unciam I. argenti spumę unciam unam, cerę quantum sufficit, & post balneum impones. Hoc cerotū aliqui

totion

totion appellant. Malagina sciaticon. Recipe peculę unciam unam, euforbij tres, pyrethri duas, sulphuris uiui tres, calefacies uero peculam usque dum regelet: & tusa omnia & cribrata permiscebis, & in aludā inductū impones, ligabisque, ac die tertia folues, & duces in balneum, & post balneum uterur ceroto cyprino & oleo cyprino. Acopum sciaticis. Recipe nitri uncia unam, tinaperis duas, stafilagrię unam, alcionei unam, cerę sex, terebinthinę sex, cyprini tres, tapfascylon duas: tapfascylon uero cum aqua marina, & sic alia soluta permiscebis. Herbe camitrię uiridis collectę mense Maio, manum plenam teres diligenter cum pipere, ita ut acrum sit, admiscebisque uini acri sextarium unum, & alterum seorsum ponas: & cum distemperatū fuerit, in potione dabis calicē dimidium, & refundes de uino puro tantundē: & ita facies per dies octo, sicque facies, ut ambos sextarios adijciendo consumas unum, singulis diebus dimidiam heminam bene calefactam, & iaceat in ipso latere obuolutus pānis ut sudet, donec digerat potione. abstineat uero a balneis & recentibus carnibus, & sanus erit: alij parum mellis adijciunt propter asperitatem. Ad sciam quę quodāmodo semper ex phlegmate fit, dabis in primo gerę semiunciam, aut certe secundum uires & mensuram tenebis, & post dies quatuor iniectionibus curabis: sed prima iniectio recipit hæc. Centaurię den. sex, colocyntidos unum contusum, radices cucumę syluaticę sex, radices betę unciam unam, sulphuris unā, anethi den. sex, aquę sextarium unum, coquesque ad tertias & colabis, & in ipsam aquam addes mellis potionem, & iniicies hora prima, expectabisque opus iniectionis usque ad horam quartā, ut bene purgetur. post hæc facies iniectionem alterā, quę habet olei & anethi potionem & adipis semiunciam, castorij triti den. tres: commiscebis autem hæc, ac tepida iniicies, & teneat quandiu potest: cum uero hæc omnia feceris, exerceatur ambulatio per dies septem. Postea ut percuretur, utatur iniectione ista per dies plurimos, ut causa dissoluatur. Recipe euforbij uncias duas, tapfascylon unam, & semis, adarcs unam, pyrethri duas, sinapis unam & semis, erucę feminis duas, piperis albi duas, piperis nigri unam & semis, bulbi rustici albi duas, cerę albę duas, olei cyprini duas: hæc omnia commiscebis cum oleo supra scripto diligenter, & unguendo fricabis diu lenta, in alijs locis durioribus unguento puro uteris in stomacho uel medijs contra frigus cum nardo unges & uteris.

Ad coxę dolorem. Cap. XLVI.

STYRACIS optimę unciam unam, castorij unam, euforbij unam, quod non sit pertusum, piperis duas, cymini barbari duas, uini ueteris ascolanij fortis sext. semis: hæc omnia mittes in ollam nouam capiētem sextarios duos, addes quoque sterco columbinum, coquesque in carbonibus modice, & inde unges coxam siue renes ubi dolor fuerit. Vnctio ad dolorem coxę siue uertebri probatissima. Recipe panacis semiunciam, lafaris optimi den. sex, feminis caulium tusi & cribrati semiunciam, cymini tusi & cribrati unciam unam, baccarum lauri tusarum & cribratarum unam: panace uero & lasar infundes in uino ueteri, & post biduum nouum cum uino ueteri calidissimo sufficienti, & modice calefacies ad prunas, & commiscebis simul panace & lasar, & calefacies agitando, in calido sole uero contra pilum diutissime confricabis. Artemisa herba admixto aceto imposta in triduo, tollit dolorem. Acopum sciaticum. Recipe euforbij, myrrhę, tinaperi, lybani, cyprini ana unciam unam, quę commiscebis, & uteris.

Ad geniculorum dolorem. Cap. XLVII.

QUINQVEFOLIVM adiecto modico sale contritum, aspersumque aceto, & genibus circumligatum, efficaciter medetur. Baccarum hemina ficus Aphricanę libram unam, axungię uncias sex, cum uino ueteri simul contusa & illita, efficaciter persanant. Ad genua & ad pedes. Neruus de cruribus uulturis contundes, ac talis impones, & alligabis, statimque dolor decidet. Est enim res physica & comprobata. quod si genicula forte contracta fuerint, lomentum ex faba in passo maceratum impones, ac desuper caullium folia alligabis. Aphronitrum maceratum cum lana succida imponitur.

Tibiarum uitijs succurrendis. Cap. XLVIII.

CARDAMOMI herbe folia cum aqua tusa & imposta sanant. Ad tibiarum tumorem folia herbe anagallidis per triduum alligata, tumorem tollunt. Ad ulcera in tibijs & cruribus. Lomentum fabatium ex aceto acerimo cōspersum teres diligenter, & panno inductum impones, & cum cœperit exicari, ex ipso aceto suffundes usque in diem tertium: Adeps urfinus admixta rubrica & imposta, magnifice sanat, solusque adeps facit idem. Caprinum item fel, uel aprinum, cum resina & ceroto resolutum, uulnera quę serpunt mirifice sanat. Sordes casei sicci, & fimus ouis mollis pari potere trita, adiecto melle pusillo, intra dies uiginti curant. Caprinus fimus ex aceto subactus & subferuefactus imponitur. Lenticula item ex aqua decocta addito exiguo mellis, trita & imposta sanat. Ad maculas autem tibiarum ex icu recentis coriandrum ex aceto tritum & impostum, eas inherere non patitur. Ad tibiarum ulcera resina cum cerusa imponitur. Cinere autem maxillarum apri uel suis insperguntur: omniaque in his locis ulcera purgantur, complentur, persanantur, butyro ac medulla ceruina, felle item taurino cum cyprino oleo & hircino.

Talorum uitijs tollendis. Cap. XLIX.

MVSCVLVS ex oleo tritus sedat uitium, & tumorem tollit. Limus aquaticus cum oleo

subactus & impositus, prodest. Caprinus fimus siue bubulus ex aceto decoctus, & cum melle subactus utiliter medetur. Ad laxatos uero talos simum caprinum siccum siue bubulum in puluerem redactum, ac cum melle mixtum & impositum, laxatis tumorem & dolorem sedare certum est. Vitulinus item fimus recens laxui & tortis talis aliquo casu continuo impositus, non solum dolorem, uerum etiam collectiones ac tumores mire arcet. Mulieris capillus quamplurimus in cinerem redactus, admixto ouium adipe, ueteris ceroti modo illinies: celeriter enim dolorem releuant, & pristina restituant sanitatem. Talis tumentibus fimus caprinus decoctus & subactus melle imponitur. Pulmo marinus imponitur. Cancri marini cinis ex oleo, utiliterque aqua fouentur in aqua eorum decoctus est. Bubulas quoque impositas, ac de suballigatas luxaturam experti sanare promissere.

Ad tumorem pedum. Cap. L.

SQVILLAE purgatae libras quatuor, pulegij uncias sex, acetii sextarios duos, mellis librā unā, conficies & impones, miraberis que eius rei effectum. Lana cum cinere calido, omnia ulcera pedū sanantur. Fimi gallinacei uel columbini cinis ex oleo ulcerationibus medetur. Tegmenti item testudinis cinis ex uino & oleo temperatus, ulceribus pedum medetur. Seuo pecudum cum alumine si plura sint ulcera, sanantur. Articulis uero fimus columbinus tritus imponitur.

Pernionibus & utijs pedum. Cap. LI.

FICVS aride discoctæ, cum cera liquida subactæ, ambustis & pernionibus imponuntur. Seuo pecudum cum alumine, si plura sint ulcera, sanantur. Terrenorum uermium cinis cum oleo imponitur. Similiterque cornu caprini combustum cinis cum oleo imponitur. Cochlearum que nudæ inueniuntur, uuarum combustarum cinere, omnia pedum uulnera sanantur. Fimi murini cinis ex oleo ueteri imponitur. Agninus pulmo uel arietinus imponitur. Dentis caballini contusi farina subluuiem emendat. Lacertæ uiridis sanguis subtritus, pedes illinitus sanat. Adeps autem anserinus addito alumine, omnes rimas pedum facit. Testudinis cinis ex uino & oleo temperatus huic malo medetur. Maluæ folia in cinerem redacta, uulnera pernionum sanant sparsa. Fomentum lanarū seruofactum in passo Cretico aut Aphro, calidum appones, hocque ter facies uel quater, & scias te curasse. Mustus cochlearum frequenter imponitur. Dragatum infundes in mellicrate pridie, glycyrrhizā quoque contundes & infundes in mellicrate & coques. Lauabis & teres dragantum æque tritum, diligenter admiscebis. quod cum in modum ceroti medie temperati feceris, linies in pedibus uel manibus: quod si spissum fuerit, addes de ipso mellicrate & uteris. Styptiriam coques in uino, & ex hoc fouebis manus & pedes, & sic de ceroto supra scripto illinies. Aqua in qua cruum decoctum est, utiliter fouebis.

Clavis & callis curandis. Cap. LII.

PLERVNQVE pedibus innascuntur clauis aut calli, præcipue tamē in digitis, & in manibus, quibusdam uero & in alijs corporis partibus, aduersus quos monstrantur remedia talia: Vrina muli, mulæ uel cum suo luto illinita tollit. Fimus ouium imponitur. Iecur lacertæ uiridis uel sanguis impositus in sole comedetur. Vermes terreni ex oleo, fimus columbinus decoctus ex aceto in modum malagmatis subactus, imponitur. Fimus apri uel suis recens impositus, & post diem tertium solutus prodest. Faba in qua laser seruatur in aceto missa & tumefacta, & ita alligata. Si in facie nascantur etiam iuniperi, assidua fricatione tolluntur. Pollinem ex oleo temperant & adijciunt, extrahit enim. Idē facit & Ammoniacum. Salicis ramorum prunorum cortices exuruntur, eorumque cinis ex aqua impositus tollit. Utuntur & seuo bubulo cum thuris polline. Vrina canis cum solo luto imponitur. Ad interdignia. Salem tritum cum oleo de lucerna ardenti bene mixtum in unges & miraberis. Vermium item terrenorum cinis in oleo ueteri impositus, optime sanat.

Ad parocini dolorem. Cap. LIII.

FERMENTVM cum sapone & sicu pingui tusum & subactum imponitur. Si autem caro excreuerit, & ungues separauerit, flos lentis infulcitur, & cataplasma de chartæ cinere ex aceto mixto superponitur.

Ad unguarum dolorem. Cap. LIIII.

FOENVGRAECVM crudum tritum admixta aqua pro cataplasmate imponitur, & sanat. Ad unguentū læsum eiiciendum. Stafisagriam tundes primo, deinde teres, & admiscebis acetū, postea impones usque dum sanat. Cum autem ceciderit fabam impone, mire facit. Ad ungues si quid mali habuerint, alumen sciston in testulam mundam immittes, & in foco coques, deinde tolles & aceto superparso extingues, iterumque repones in focum: & cum opus fuerit, supra scriptum puluerem sparges, aut solutū cum uino puluerem illinies: & post linteū suppones, & linteolo uino infuso digitū obuolues ligabisque, & sanabitur.

& sanabitur. Ut unges læsos emundes uiscum cum sulphure uiuo tere & infundes unges. Quinque folium tritum cum adipe impones. Emplastrum proscadramnata, hoc est cum de frigoribus in manibus uel in pedibus uulnus nascitur, quæ sunt comede. Recipe cerusæ libram unam, ceræ albæ unam, folij communis siue amygdalini unam, spumæ argenti, cerusam uero & spumam argenti teres cum oleo diutius, donec colorem mutant.

Ad corporis salubritatem. Cap. LV.

BETA syluatica sine semine cum aceto & uino cocta & supertensa mire salubritatem corporis præstat. Myrrha cum uino trita, sanitatem corporis uiri mire seruat. Ut totum corpus hilare sit, uini ueteris feces cum oleo teres, & per unges totū corpus in sole. Ne corpus male oleat uel puteat. Latrem antiquum, & rosam siccam tundes primum, & uteris in balneo. Ad seruandam item corporis sanitatem, Marrhubij unciam unam ex lacte ouillo calefacto bibat semel in mense.

Lichenis arcendis. Cap. LVI.

GRAECO nomine lichena appellatur, quod uulgo mentagrā appellant, & est uirium quod per totam faciem solet serpere, oculis tantum immunibus, descendit uero in collum & pectus, ac manus, fœdat cutem: eosque qui sic uexantur, osculari non conuenit, quoniam contactus eorum perniciosus fore perhibetur. Manlius Cornutus Prætor prouinciæ Aquitanæ legatus, C. C. in hoc morbo locauit se curandum. Huic ergo uitio sic conantur mederi. Cantharides illiniunt cum succo uuæ Amineæ, & seuo ouis uel capræ. Murium simum illiniunt ex aceto. Cinerem item herinacij ex oleo imponunt. sed in hac curatione prius faciem ex nitro & aceto foueri præcipiunt, & tunc illiniunt adipem uituli marini. Itemque delphini iecinoris cinerem ex aqua. Ficulnæ caules in aceto cocti & triti illiniuntur. Euisci radix cum glutino lupino in aceto decocta, ad quartas similiter adhibetur. Flos uisci cum calce subactus laudatur. Thymalli quoque flos cum resina decoctus adhibetur. Lomentum cum thuris polline æquis ponderibus ex aqua adhibetur & illinitur. Tapizæ radix trita cum melle imponitur. Glutinum factum genitalibus uitulorum, liquatur ex aceto cum sulphure uiuo, ramo ficulnæ permixto, ita ut recēs bis in die reponatur. Item trociscus lichenicon. Recipe gummi scisti unciam unam, tinaperi unam, lybani unam, tytanos librā unam, ammoniaci unc. unam, lithargyrij unam, gumeos duas, acetii quantum sufficit. Lybani drachmas decem, tinaperi decem, bdellij decem teres cum aceto. Catapotia ad lichenas experta. Recipe lithargyrij unciam unam, alcionei unam, arsenici unam, asphalti unā, lybani unam, tinaperi unam, ammoniaci unam: quæ omnia teres cum aceto, & facies trociscos. Trociscus quo utimur ad lichenas & ad exanctumata, hoc est ambusta, & ad herpistigoden, hoc est, scabiem. Recipe psymitij drach. octo, lithargyrij VIII. calcis uiuæ duas, acetii & olei quod sufficit. Trociscus lichenicon. Recipe cameleontis nigræ drachmas III. pyrethri duas, tinaperi quatuor, chryfocollæ quatuor, acetii acris cotylas nouem. Trociscus. Recipe alcionei ustulati drachmas duas, cameleontis nigræ quatuor, asphodeli radices quatuor, tinaperi, lybani, pyrethri, aphronitri ana duas, tauro collis quatuor, acetii ueteris quantum sufficit. Trociscus ad lichenas. Recipe Iu syderon unc. tres, scordion purgati unam & semis, tinaperi similiter, gumeos quatuor, quæ in aceto acri teres in sole, & facies trociscos.

Elephantiasis depellende. Cap. LVII.

A facie hoc malum plerunque incipit, & nare primo surgit, uelut lenticula que celerrime per totū corpus serpit maculis uarijs, colore, & inæquali cute, alibi crassa, alibi tenuis, alijs dura locis quasi scabie aspera & postremo nigrescente, & ad ossa carnes apprimente, tumescens digitis in manibus & pedibus. Hic morbus peculiaris est Aegyptiorum populis, totus exitiosus est, cum in reges excedit. His qui hoc malo afficiuntur, cinis mustelæ & eiusdem sanguis mixtus illinitur. Radix asparagi in aceto cocta & trita imponitur. Mentastri folia, comasticata adhibentur, cedro illiniuntur. Bulbi quoque triti in aceto & sulphure medentur. Nitrum etiam ex melle & lacte bubulo tritum faciem purgat & erugat. Smegma ad elephantiacos. Recipe pumicis drach. X. testarum sepiæ decem, nitri decem, cimoliæ decem, gumes albi quinque, cycidon omphacion quinque, post hunc puluerem uteris & thure cum uino. Trociscus herō optimus tollens humores acerrimos, id est lichenas. Recipe lybani drach. octo, calchanti octo, tinaperi octo, calcideos similiter, acaciæ quatuor, mysei cyrij octo, gumeos quatuor, que cū aceto colliges & uteris.

Ad morbum comitalem. Cap. LVIII.

ALLIUM elixum subinde in cibum & in potione sumatur. Fel agninum cum melle uel cochleari uel ligula sumatur. Lini semen & urticæ ex melle illitum sanat. Coagulum quoque uituli marini bibitur cum lacte equino aut malo punico sicco, aut mulsâ aut aceto. His qui sepius cadit clyster infunditur ille. Castorij drachmas duas, mellis heminam unam, aloes unam, aquæ sextarium, si suppuratio erit unguentum facies. Recipe crocum & thus masculum, & myrrham, gallas albas, acacia nigra, heliotropia que appellantur, corium mali punici, centauriam, olosatri semen, æquis ponderibus teres omnia ex

uino, & uteris, dabisque potionem bibere ei qui patitur, & abstineat à balneo, & si usus exegerit lauet. Testiculi urini in cibo profunt. Testes aprini crudi, triti, ex aqua bibuntur, cum primum quis cecidit, in eo loco quo caput eius fuit, clauus ferreus figatur, non repetit. Dantur item carnes edendę bestię oc cise eo ferramento, quo homo ante occisus est. Hirundinis sanguis cum thure, uel eiusdem cor recens de uoratur. Lapillus idem hirundinis è nido alligatur ad collum iacentem, recreat, & ab hoc periculo tutũ prælat. Tenentes in manu anethum, comitali morbo nõ appetuntur. Testiculi itidem arietini in ueterantur, & ex his dimidij denarij pondus datur in hemina aquę tritum. Abstinentia uero utendũ est uini diebus quinque, & ante & totidem postea. Sanguis pecudis uel uituli ter bibitur, sed & huma nus sanguis hoc uicio liberat. Catulus item lactens absceso capite & pedibus, exectis interaneis ex uino & aceto coctus editur. Vinaria quoque sumpta in cibo prodest. Cochlearum cinis addito lini semi ne & urticę ex melle illinitur cum sale. Iecur itidem uulturis tritum cum suo sanguine propinatur ter septem diebus, meliusque prodest si ea uis cũ occiditur satura sit humano cadauere. Fel testudinis na ribus illitum iacentem erigit. Castoriũ item in aceti mulsi cyathis tribus ieiunis datur. Mustelę quo que iecur marinę in cibo bene sumitur. Carnes etiam caprinę in rogo hominis tostę hunc depellunt morbum. Caprini similiter uel ceruini cornu uisti nidor adhibetur.

Regio morbo pellendo. Cap. LIX.

SALSA MENTVM in cibo ex pipere sumitur seruata carnis abstinentia. Allium tritum in potione uini sumitur. Cicer item arietinũ discoquatur in aqua, duo cyathi potui dantur uel ex mel le in cibo. Nuces Gręcę cum absinthij semine teruntur, deinde pillulę ex aceto eduntur. Herba sa uina quę habet folia quasi cypressu, trita ex uino potui datur. Folia quoque oleastri ex uino trita impo nuntur, atque ipsum uinum bibitur. Sordes de auriculis aut mamma pecudis denarij pondere cũ myr rhę pusillo ex duobus cyathis uini hauriuntur. Vermes item terreni cum myrrha in aceto mulso pro pinantur. Cerebrum perdicis in tribus cyathis uini bibitur. Cineres interaneorum palumborum co chlearia duo bibuntur ex mulso. Erucę syluestris tria folia sinistra manu decerpta ex aqua mulsa bibũ tur. Rubea qua pelles efficiuntur in aqua mulsa bibitur. Fimus pulli asini, quem primum edidit à par tu, datur ex uino ad magnitudinem fabę, triduo medetur. Canini capitis cinis in mulso propinatur. Gallina si sit luteis pedibus, aqua ei pedes purificatur, deinde uino colluuntur, idque uinum potui datur. Ad idem equini pulli fimus ex uino propinatur. Eademque ratione cyminum ex uino albo in balneo datur. Optima & certa ratio est qua ego iam desperatę salutis plurimos curauim. Si raphani succum in balneo bibat, & in quo cũque potu mane ieiunus parum urinę suę bibat. Lapatij radices cõterat ex ui no austero, colabisque & potui dabis, mire auruginẽ tollit. Radices porri cum aqua quãta uolueris ex uini hemina potui dabis. Radices betę tũdes & exprimes succi cyathos quatuor, teres & dabis cũ uino bono bibere, sine mora sanabitur. Raphani item succũ in folio usque ad collum uersus bibat. Chrysolaginis quoque seminis denarios undecim cũ aqua satis calida bibat, & sanabitur. Item ad auruginem. Her bę fellis terrę quam centauriam uocat, fasciculum unum, anethi unum, alij capita septem, atriplicis semiunciam. Hęc omnia in olla noua ex careno coques ad tertias, & dabis ieiuno in balneo, ita ut in calida non descendat, sed sudorem detergat. & post balneum radicularum ex oleo sale edat, & uinum accipiat modicum. Item in pila radicem tundes, ac succum ex primes, & in balneo ex eo succo fricato te usquequo descendas in folio sine oleo lauare, & statim aurugo super aquam apparebit. Amygdalę ama rę unciam unam, anisi semiunciam, absinthij florum denarios sex: insimul tere & trociscos duos, & da cum uino & melle ad cochlear unum. Prassium succum tundes & cribra bis, & dabis similiter cum uino & melle. Ra phanos item aut septem, aut nouem, contũ des, & ex eo succo per linteum colato dabis in folio statim cum uino bibere.

Ad febres calidas intercidendas. Cap. I.

EDVLLA ceruina, adipe anseris, adipe porcino recenti, & exiguo cerę perunges se ro, ac statim de succo lini seminis. Idemque afinę lac tepidum facit. Cotonia item matura, & rosam siccam, & papaueris capita sicca in olla rudi cum aqua decoques, & ex hoc dabis bibere. Item portiagla & apium tusum cum axungia colata, & oleo rosato, & lactucę folijs, & rasura cucurbitarum, & ouis crudis permixtum, & in modum ceroti pesto ri impositum, ardores ac subitos dolores hemitritę, & febres emendat. Ad ardorem stomachi febrien tis. Rosaceum in aquam calidam mittes, & agitabis in carbonibus, quo platulam lineam infundes & stomacho superpones. Mellis libram unam, adipis porcini recentis colati unam, olei rosati unam, cerę unam, argenti spumę uncias duas, teres autem spumam & simul decoques, deinde croci triti mittes uncias duas & teres in linteolo, inductum super stomachum impones. Ad hęc ambrosia. Recipe olei rosa ti libram unam & semis, cerę unam & semis, croci unc. duas, succi rasurę cucurbitę quantum sufficit, me dullę ceruinę uncias quatuor. seruafacies autem ceram & medullam cũ oleo tepesfacto cerotario, addes suc cum per partes & teres diligenter, postea addes crocum & diutissime teres, permiscebis & facies pastillos, seruabisque, & cum opus fuerit teres cum ouorum uitello. Cumque unum corpus fuerit, linteum illitũ impones super stomachum. Ad ardorem stomachi in febribus quę non declinant ex lini seminis fari na cum albo oui facies cataplasma, & frigida super stomachum pones. Lactucas autem in calida coques, & teres cũ albo oui, & stomacho superpones. Itemque rasurę cucurbitę & uinę acerbę cum albo oui imponuntur. Rasura itidem cucurbitę & crocum æquale cum albo oui imponitur. Confectio am brosię. Cerę lib. unam, olei rosati unc. sex, olei camomillę sex, axungię recentis lib. unam, croci unc. unam, lithargyrij unam, meliloti unam & semis. Iniectio ad febres calida. Succus lini seminis cũ oleo rosato seu camomillę bene faciet. Si uero nimium febris aestuauerit. Plantaginis folia uiridis & cau les simul tundes, succoque eorum corpus perunges. Ad ardentissimam febrem, herbam quę dicitur Io uis barba, cõteres, ac succum eius exprimes, & miscebis cũ cinere aquaticę lanę, & addito oleo rosato per unges, tunc ægrum cooperies, inde somnus irruet, & ardor compefctetur. Item ad febres. Axungiam leoninam manu subiges, & totum corpus perunges. Ruta item cum oleo subacta totum corpus peruges. Lilij radices tres aut quinque, croci den. V. macerabis in aquę quartario uno, & ouorum tribus, uitellos teres bene, & adijcies olei rosati quantum sufficiat, & inde totũ corpus perunges, præter manus & pedes. Ut febrem tollas. Nucleos tritos ex aqua calida dabis bibere. Itemque ut febres foras eijcias. Siliginẽ in aqua recentem macerabis, & teres in mortario cum tribus ouis duris, & panno inducto ad stomachum ligabis. Si quis uero febres patitur & fatigatur aut angustias patitur, dactilos quã plurimos & adipem aut recentem aut uetustum in recenti aqua macerabis, donec exallescatur, deinde in mortario teres ut unum corpus fiat, & pãno induces quasi cataplasma, & stomacho impones nocte, sed prius dactilos tritos in care no aut sapa macerabis. Ut febrem tollas, & ut ex infirmitate pallidum ad bonum colorem perducas cũ uaria & lupinos dulces ieiuno in cibum dabis. Succum item calamenti & oleum rosatum æquis ponde ribus cõmiscebis, & sic perunges. Itemque herbam quę uocatur canis lingua, mense Iunio tundes & uinã exprimes, succoque eius ægrum perfundes.

Hemitritico depellendo. Cap. III.

RANVLAS paruas uirides capies, & aperto uentre uiuarum harundine intestina auferes ac projicies, illas uero mittes in stagnatum nouum & frigidis: quibus sublatis, mittes in oleũ ceram & facies ce rotum molle, & ab auribus usque ad pedis ungulas triduo perunges, & non lauet, sanus erit: quia nulne ra exeunt per corpus à quibus cito liberabitur. Potio ad hemitriticũ, siue ad leuiscos. Croci denarios duos, nardi duos, absinthij pontici duos, enulę tres: quę omnia cribabis, & cũ opus fuerit dabis cochlear dimidium in aqua calida. Potio. Recipe costi denarium dimidium, folij denarium unũ & semis, spi cę nardi duos, croci tres, semperniuę cauliculum unum, aut certe prout uideris magnitudinem cauliculi da bis cum aqua calida. Herbam camomillam cum rosa sicca coques, & ipsam aquam cum colaueris mittes camomillinum oleum, & farinam lini seminis coques & uteris tepido, sed alij tantũ de farina hordei & lini seminis & oleo camomillino faciũt, alij dactilo, camomillã & melilotũ aqua infundunt & coquunt, in quã mittes farinã lini seminis & hordei, coquesque, & ita cataplasma bis, sed eum qui magnis laborat febribus. Trociscus ad hęc & ad febricitantes, ut non sentiant: ad ardorem stomachi, ad febres, & ad solis ardorem nimium. Recipe succi glycyrrhizę drach. sex, seminis cucumeris hortensis quatuor, draganti duas, quę teres singillatim & permiscebis cum albo ouorum, & facies catapotia.

Febribus periodicis medendis. Cap. IIII.

IECVR delphini ante accessionem gustandum datur. In aselli piscis capite lapilli qui plena lu

na inuenti sunt, alligantur in linteolo. Vtile est inungi oleo & sale. Cancris fluuiatilibus tritis in oleo & aqua, ante accessionem perungi oportet. Oculis item lupi dexter falsus alligatur, ante meridiē quo que dantur hemina tres potui, in quibus additæ sunt guttæ tres sanguinis ex uena asini quam in auricula habet. Reciduas autem febres prohibet lacerta uiridis uiua alligata in uascello quod eam capiat. Lyxoperita ambrosia ualde optima. Recipe lithargyrii li. I. rodini I. mellis I. sed prius facies cerotum, postea mitte lithargyrium, & feruefacies ut supra fortius, leuabisque de foco & cum spatia agitabis donec refrigescat.

Quotidiana curande. Cap. I I I I.

DABIS bibere mentam tritam ex aquæ cyathis duobus, statimque sanguis e naribus exit. Costum tritum & admixtum oleo ante accessionem perunctos a febris liberat. Beta agrestis cum oleo rosato totum corpus perunges. Itemque rutæ succum cum uino bibat qui potest, quia uehementissimus est. Ad horrores. Betonica denarios sex, aquæ calidæ cyathos duos ex uino austero sub accessione dabis bibere, & sudabit.

Tertianæ curande. Cap. V.

SVB accessione, pauca grana apij seminis cum aqua calida bibat. Itemque succum trifolij hora prima dabis bibendum ei qui patitur. Folia item de perfico & modicum lasari teres, & dabis potionem. Rursumque ante accessionem tria grana coriandri deuoret. Mellicratum item frigidum bibat. Ante solis ortum spongiæ aphyricæ cinis ex oleo uel aceto frōti illinitur. Cancris fluuiatilibus oculi eruti alligantur, & ipse cancer in aqua remittitur. Pulegij similiter ramus in lana inuolutus ante accessionem olfaciendus datur, aut stratis subditur. Vrticæ autumnalis radix alligatur. Is uero qui eam effodiet, debet nominare eū cui medetur, & quibus parentibus natus sit. Herba quæ in fluminibus aut riuis nascitur alligata in leno brachio, quid sit nesciēti, tertianas discutit. Legi autē debet ante solis ortū, sic ut eū qui colligit nemo uideat. Aranei tres cuilibet emplastro infricantur, idemque emplastrum ut libet in aluta tanquam anacolina imponitur. Ante accessionem quoque aquæ frigidæ decem unc. bibuntur.

Quartana curande. Cap. V I.

VINI optimi Spateni uel pecinium, uel puto Hadriani Aphriue, seu burdi gallici pond. nouem pensabis, hinc quotidie in maiori calice potionem dabis uini calefacti ieiuno donec totum bibat, & sanus erit. Parum croci quantum tribus digitis leuatur teres, & ex aqua calida dabis sub hora accessionis iam suspecta. Communiter autem ad omnes typos facies pannum talem. Recipe axungia lib. unam, pi eis unam, absinthij tenelli unam, primumque teres absinthium & dehinc picem: postea simul omnia in pila tundes in modum ceroti, & panno illita per totum pectus & stomachum ac uentrem pones, habendū iugiter quinque diebus ac noctibus. Cataplasma ad quartanas. Recipe farinæ baccarum lauri sextarium unum, foenugræci unum, farinæ lupi unum, sapæ heminam unam, carycas numero triginta, oleū laurinum ad unguendum stomachum habebis, prius uero sacello de fursure per quadrimum fouebis, & sic cataplasmas. Apocus thermauticus ad quartanas. Recipe terebinthinæ drach. sex, ceræ similiter, medullæ ceruicæ similiter, guttæ ammoniaci similiter, galbani similiter, aphronitri similiter, hyssopi uncia unā, piperis unam, myrrhæ unam, uini cyathos duos, mellis Attici duos, olei ueteris drachm. septuaginta, irini sextarium unū, soluta uero resolues in olla, & sic mitte sicca, trita & cribrata, & sic omnibus permixtis uteris. Ad quartanas expertum. Recipe castorij sex, panacis regij sex, opij sex, iusquiami duas, mellis quantum sufficit, dabis ante horam dimidiam accessionis ad magnitudinem fabæ Aegyptiacæ cum uino mixtū. Caput clauis quo aliquis in cruce fixus est alligatur panno. Fimi bubuli cinis spargitur. Vrina pueri illiniuntur primi digiti in manibus & pedibus. Leporis cor alligatur, coagulum quoque eius bibitur ante accessionem. Leonis quoque in cibo datur. Viperæ etiam caput abscisum in linteolo alligatur. Muri uiuo rostellum primum & auriculæ summæ præciduntur, & in roseo panno alligantur, & ipse mus uiuus dimittitur. Ranæ in triuo decoquantur cum oleo carnisque earum proiectis & oleo utuntur ad unctiōnem. Allij elixi caput unum cum lasare tritum obulo in uino austero bibitur. Hirundinis itē fimi drachma una trita ex lactis caprini aut ouilli aut passij cyathis tribus ante accessionem propinatur. Rubetæ ranæ cor uel iecur alligatur in panno leucopæo. Semen anethi tribus digitis comprehensum & feniculi tantundem, & aceti nulli cyathus unus potui datur. Panem & salem in linteolo de lyco liget, & circa arborem licio alliget, & iuret per ter panem & salem: Craffino mini hospites uenturi sunt, suscipite illos. hoc ter dicat.

Lethargicis. Cap. V I I.

EX quibus lethargicum deprehendis? ex febre acuta cum sensus oppressione, aut ut difficulter, aut nihil sentiat pulsus magno, raro & inani. Vnde lethargia dicta est ab obliuione mentis atque corporis uagatione. Greci enim ὀλιθυὸν obliuionem, ἀπύριον uagationem uocauerunt. Hos itaque tali ordine curabis: ferulam accensam naribus adiuueto, fumigatione facta si repente eger hunc morbum incidit, sicut alijs uisum est, celeriter emendabit. Nepetæ succus ex aceti parte una mixtus & capiti frontique

illitus lethargicos dormientes excitat. Euforbium cum castoreo suffumigatum excitat. Calchantum item cum aceto tritum, & naribus illitum, dormire non finit. Euforbium quoque ex aceto tritum, & naribus confricatum, excitat. Capilli itidem mulieris incensi suffumigatione sua liberant dormientes. Satureia & cum aceto capiti frequenter infusa excitat. Caprina similiter pellis, uel cornu eius combustū, idem facit. Sanguis testudinis fronti illinitur. Peucedanum cum oleo rosato & aceto tritum & incoctum naribus inditur, & iam uidebis dolores capitis emendare. Ruta item ex aceto odoratur. Visimbrium quoque capiti ex aceto infunditur. Vrtica etiam fronti & pedibus illinitur. Cimices septem triti in aquæ cyatho uno dantur, si uir sit: si puer, eodem modo aquæ cimices quatuor. Spondilium capiti instillatur. Mustelæ quoque iecur exuritur ad olfaciendum. Pulmo pecudis calidus circa caput alligatur. Palumbi item tres putrefacti lethargum excitant odore. Tolles itidem uulturis uos, & eos circa manus laborantis ligabis. Apostolicum rotundum cum adipe uulturino teres, & ex eo manus fricabis.

Somno asciscendo. Cap. V I I I.

OPIVM in modum fabæ cum oleo rosato mixtum naribus illinitur. Coriandri quoque semen tritum, colatumque, & ex aqua calida potui datum, prodest. Item ad eos qui non dormiunt. Styracis unc. tres, glycyrrhizæ tres, croci unam, opij tres, castorij unam, lycij Indici duas, spicæ nardi duas, mellis pondera duo. Hæc omnia trita cōmiscabis, & naribus frōti que illinies. Glycyrrhizæ unc. tres, styracis duas, croci unam, opij duas, castorij duas, lycij duas, zinziberis unam, piperis longi unam, spicæ nardi unam, mellis pondera duo, conficies & uteris ut supra. Confectio diacodion ad hæc & ad febres. Codias unam, capita papaueris numero triginta infundes in aquæ sextarijs tribus per triduum, postea ad tertias decoques, addesque in aquam ipsorum mellis partem dimidiam, hoc est sextarium unum & semis: dehinc coques ad carbonem uel ignem sine fumo, donec in mellis pinguitudinem redigatur: & hoc dabis ad noctem glutientum singula uel bina cochlearia. Papauer ex aqua elixatum ad tertias bibas, statim somnum adducit. Ad somnum saluabis ægrum sic. Opij denarijs tribus, myrrhæ, croci, thuris ana denario uno cum cera mixtis pastillos scipulares facies, & præcalectos umbilico impones, quæ res tã somnum quam uentrem molit. Antidotum anethinum ad somnum colicis expertū. Recipe anisi uncias duas, apij seminis unā, iusquiami duas, opij semiunciam, mellis quantum sufficit, dabisque aduersus uirtutem patientis integram potionem ad magnitudinem fabæ Aegyptiacæ cum aqua calida. Hypnoticum ad somnum. Recipe bdellij drac. quatuor, lybani quatuor, galbani quatuor, rosæ siccæ quatuor, myrrhæ uero duas, croci duas, castorij unam: quæ cum oleo rosato teres ad spissitudinem mellis, & induces in nares, in frontem & in aures.

Phreneticis sanandis. Cap. I X.

EX quibus signis phreneticum deprehendis? ex febre acuta cum alienatione, & manuum uano errore, ut aliquid suis digitis apprehendat. quem ita curabis: Succus rutæ ex aceto tritus, & temporibus instillatus, mire prodest. Castorio & peucedano ex rosaceo peruncto capite somnus accedit. Allium elixum in cibo datur. Suffumigatio lanæ succidæ prodest. Hyeme etiam oleo anethino caput infunditur. Ad phreneticos, siue ad eos qui uertiginem patiuntur. Hedera ramum cum suis folijs teres adiciens oleum, eumque cerebro superfundes, & tempora unges. Ad uertiginem capitis. Rosam in aceto fricabis, spissamque capiti impones. Ad insanos & mente motos, & si qua alia uitia in capite habuerint, herbã tythimallum capræ lactariæ solum manducare dabis: postero die mulge, & lac eius ieiuno dabis bere qui uexatur. nam cordialum sine mora emendat. Grillis adipe frontem lini, & dormit. Pellem de lepore albo nescientis sub capite pones. Lauri folia trita nescientis capiti supponas, & dormit. Semen lactucæ ac papaueris cū dactylis tribus in aqua coques ad tertias, dabisque bibere & ante expectatum, dormit. Spondilium capiti infunditur. Pulmo pecudis calidus circa caput alligatur.

Ad epilepticos. Cap. X.

EX quibus epilepticum deprehendis? ex accessione quæ eum tenet, quemque ita curabis. Vulturis cerebellum teres cum oleo uetustissimo, & post illud cetræ uel balsamo, ac repones, & ex hoc in modum grani fabæ cum potione uini ueteris potui dabis per dies septem aut nouem: balsamum autem tunc mutes pro cetræ, si odorem non fert. Herbam sauinam dabis triduo in uncis aquæ tribus. Mustelæ hepar sine felle assum dabis bibere cum aquæ uncis quatuor. hocque cum biberit, si intra septem dies non fuerit uexatus, scias illum sanum esse. Cerebellum quoque agni assum dabis ad manducandum. Medulla cameli cum oleo rosato teres, & frontem stomachumque perunges. Apophlegmatismus. Recipe stasifagriæ drach. quatuor, salis ammoniaci unam, pyrethri duas, sinapis quatuor, exinde factum puluerem diuides in partes tres, & cum mastica per triduum mastice unam partem in die.

Cardiacis sanandis. Cap. X I.

RUTA ex aceto & melle cum farina hordeacea mixta, & pectori imposta, emendat. Vinum

calesfactum, spongiæ infusum, & mammæ sinistrae impositum, sudorem sistit. Cornu caprini & ceruini cinerem oleo myrtino permiscebis, & ex hoc aduersus sudorem nimium corpus omne perungitur. Latucae albæ nomen est syris quæ trita & imposita mammæ sinistrae magnifice sudorem minuit. Aqua potui datur in qua holera discocta sunt, sale addito. Rutæ fasciculus in rosaceo & aceto decoquitur, & adiecta aloes uncia una in olei perunctione sudorem sistit. Radix item scrule ex oleo & aceto perunctione sudorem minuit. Myrti semen cum polenta ex uino mammæ sinistrae imponitur. Folia rubi in quo mora nascuntur trita per se imponuntur. Succus mororum rubi potui datur. Puluis autem ex myrti folijs tostis inspersus sudorem sistit. Lapillus qui in uentriculo hirundinis inuenitur. Ad eos qui in infirmitate non sudant. Cucumeres syluaticos incidet in oleum & in solem ponet in uase ui treo forti ne crepet, & exinde unges ut sudet.

Hydropisis species, eoque morbo arcendo. Cap. X I I.

QVID est hydrops? Extensio uentris ultra modum naturalem, aquoso atque corrupto humore effecta. Vnde hydrops nomen accepit? Ab accidenti, hoc est humoris infusi materia. Quot uel quæ sunt species hydropidis? Duæ: totius corporis, & uentris. Prima leucophlegmatia uel hypofarca appellatur. Secunda rursus in duas diuiditur species: est autem humoris uel speciei commixta materies, sed humore superante. Ascites: spiritu, Tympanites uocatur. Ex quibus deprehendis leucophlegmatiam? Ex totius corporis molli inflatione cum colore subalbido & grauedine, atque impressis tumore digitis cedente, carniū resistente duritia cum mali odoris inspiratione. Hos ita curabis. Lapidem Gagathem hydropicus si secum portauerit liberabitur. Vomitus canini uentri illiniuntur. In sabulo calido marino obruantur. Spongiæ Aphræ siccæ opponuntur. Adeps delphini liquatus ex uino bibitur propter graueolentiam naribus obturatis, aut unguento optimo tactis. Cancri marini uel fluuiatilis in cibo ex iure allium uiride cum fico duplici malum euocat. Scylla subiecta linguæ sitim compescit. Scyllæ bulbis torretur, deinde purgatur, & medium eius in aqua coquitur, cum madidum est ex eo tres oboli dantur potui ex melle & aceto, euacuatur per urinam. Synape & ficus & cyminum equis partibus tusa uentri imponuntur. Ficus siccæ coquantur, & ex uino & absinthio subfunduntur. Farina hordeacea addito nitro omnia in unum conteruntur, & ita imponuntur. Folia myrti in uino decocta conteruntur, & ex eo uino duo cyathi potui dantur. Radices sambuci in uino decoquantur, & ex eodem uino duo cyathi potui exinaniunt. Est hederæ quæ Chrysothymos appellatur, propterea quod fert grana aurei coloris, cuius grana uiginti in uini sextario conteruntur, & ex eo uino terni cyathi bibuntur, qui per urinam exinaniunt. Testudo decisis pedibus & capite & cauda intestinis abiectis in cibo datur, ita condita ut citra fallidum sumi possit. Fimus uituli masculi uentri illinitur. Bibere debent antequam epithema accipiant fœniculi seminis uncias duas, apij seminis duas, asari duas, petroselinum Macedonicum unam, anisi unam. Hæc omnia in olla noua aut stagnato aquæ fontanæ pleno decoques ad tertias, quod refrigeratum repones in ampulla, & inde potionem calesfacies, & cum uino hadriano uel piceno percalidam bibat. Puluis ante epithema corpori spargendus. Recipe apij seminis unam, pulegij unam, anisi unam, cymini duas, samfuci unam, baccas lauri numero quinquaginta: hæc omnia tundes & cribrabis, & prius oleo cyprino malaxabis leniter stomachum, uentrem & renes, & iterum unges, pulueremque superperges, ita ut uentrem & stomachum impleas, sed & renes, & linteis superpositis duplicabis fascias, hocque facies per dies quindecim, & intermitte triduo, & iterum repetes usque dum cures. Si uero pedes tumuerint, facies puluerem de cymini uncias duabus, nitri duabus, & unctos pedes oleo cyprino, & inde fricabis. Epithema ad initium hydropidis. Recipe apij seminis uncias duas, amei unam & semis, anisi similiter, hireos similiter, cardamomi similiter, cyperi similiter, meliloti, panacis radices similiter, nitri alexandrini similiter, squinanti similiter, croci similiter, ceræ uncias sex, ammoniaci sex, resinæ terebinthinæ sex, seni taurini sex, olei irini sex, mellis VI. Pigmenta uero tundes & cribrabis, & postea in mortario bene teres, addito uino ueteri styptico quod sufficiat, ut sit uelut cerotum. In cacabum uero mittes oleum, mel, ceram minutatam, seu uin ac resinam solues, & colata diligenter mittes in mortarium superpergendo pigmēta, & diu omnia terendo permiscebis, & inde facta collyria repones. & cum opus fuerit, induces panno, & uentri uel stomacho superpones. Malua rustica tusa diligenter cū fermento & æquali ex axungia facies cataplasma, & tepesfacta uteris, à pullorum cantu usque in horam tertiam per triduum, intermisso triduo rursus impones. Hoc facies uicibus tribus. Quod si & renes tumuerint ex utraque parte uteris. In balneo item salicibus operiuntur in aluo, ita ut etiam substratos folijs habeant. Herbae betonice denarij duo sano ex mulla, febrienti ex aqua calida potui dati succurrunt. Potio ad hydropica experta. Cornu bubuli ea parte quæ ad cardines est cõbures in patella ad carbones, & teres in puluerem mollissimum, ex hoc cochlear unum cum aceti acri cyathis duobus, & floris liquaminis cyatho uno, & aquæ calidæ cyatho uno ieiuno dabis diebus nouem. Allium item uiride cum uino duplici aluum euacuat. Cataplasma. Recipe farinam hordei, farinam fœnugræci, farinam fabæ, nitrum, simum bubuli siccum duplum, sulphur, acetum, mel & oleum. Item epithema. Recipe ceræ libras duas, simi caprini uncias tres, seminis apij tres, samfuci quatuor, nitri alexandrini duas, guttæ ammoniaci duas, fœnugræci frixi tres, baccharum lauri tres, piperis duas, laticis siue terebinthinæ quatuor, olei cyprini siue sicyonum quod sufficiat. Apozyma ad hydropida. Recipe radices apij, asparagi, asari & pulegij, quas coques simul in aqua & bibes, uel uinum

uinum exinde temperabis. Cataplasma ad idem. Recipe simi bubuli sicci pulueris partem maiorem, & farinæ hordei minorem, quæ miscebis & coques ex mulla, & induces panno qui cingat totum uentrem, & superasperges sulphuris triti minutissime cochlearia tria. Cumque in uerso panno uenter caluerit, de subtus manu confricabis: & cum uideris sustinere posse, repones fascias, & usque in diem alterum non tollas. Cumque mane tuleris, sic alterum impones usque dum tumor cesset. Sane bibat ieiunus apozyma de spica nardi, & radicibus apij in aqua decoctis: recentia penitus non bibat, sed de pullo modice, & uinum mixtum cum apozymate. Ad hydropidis duritiam. Salis & milij æquas partes seruefacies, & in sacculo impones cum iam humor eruperit. Lana cum sale & oleo tepido uulneribus imponitur. Item ad nimiam sitim, quæ ex hydropisi nascitur. Corticem ulmi interiorum in aqua decoques ad tertias, & ipsam calidam uel puram, uel cum uino, quoties sitierit, bibat. Stercus bubuli recens cum aceto ca taplasinabis. Ad hydropicos. Anisi unc. septem, amei sex, cymini sex, diffusinæ sex, absinthij sex, cardamomi sex, brathæi sex, lybani sex, resinæ frixæ libras sex, ceræ tres, olei glaucini quantum sufficit. Epithema hydropicis. Recipe carycarum pinguium podo quinque, nitri lib. unam, hyfopi, gummi unam & semis, agarici unc. sex, camileæ V. absinthij sex, celuci sex, coconidij purgati tres. Carycas autem tundes donec cerotum efficiatur: postea coconidium purgatum teres, & miscebis cum carycis diligenter: post hæc sicca trita omnia mollissime permiscebis, & addes oxymel terendo quandiu ad modum malagini efficiatur, & uteris. Vrinam item in potione sæpius dabis, mirum præstat auxilium. Hebuli radicem sine medulla ex mulla sextario dabis bibere, & in sole deambulet. Itemque uomitus canini uentri illiniuntur.

Paralyticis curandis. Cap. X I I I.

NVLLVS tam idoneus est paralyticis cibus quam bolea rubea. Salubriter ex his bibitur, sed ut usus sequatur balnei. Aliqui solent folia temperare addito euforbio, pingue glyrium, & foricum decoctorum ex aqua dant edendum. Calasticum ad paralytim. Recipe euisci unc. quatuor, ptisanæ quatuor, lini seminis quatuor, fœnugræci quatuor, meliloti quatuor, quæ coques in aqua fontana donec hiant spissa, exprimes, & mittes succi lib. unam, olei communis unam, ceræ unam, seni taurini unc. sex, resinæ frixæ septem, resinæ terebinthinæ quinque, hyfopi medicaminis duas, galbani unam & semis, coques primū oleum cum succo lento igni donec excoquat pars dimidia succi, & colabis, dehinc mittes reliqua infra scripta atque simul miscebis, ut soluat. Vnctio ad paralyticos. Recipe baccharum lauri tritarum & cribratarum unc. unam, cymini tusi & cribrati unam, satureiæ non tuse sex cum furculis rutæ siccæ tribus, quæ infundes uini ueteris sext. quinque per triduum, postea miscebis olei anethini nõ flores sextarios octo & semis, coques lento igne, agitans indefinenter. Cum autem uinum consumptum fuerit, colabis illud, & expressis herbis ex eo oleo unges mane & sero eum qui patitur. Lino autem non utatur nec in lecto. hoc etiam oleo in balneo uti debet, quando sine febre est. Abstineri uero oportet à bubula & porcina carne, pisce, & caulibus, & maluis, & utatur pipione molli ac reliquis holeribus: si aquam calidam bibere non possit, uinum accipiat aquaticū: quod si hyems fuerit, aut infirmitas grauior uel senectus, addes hinc oleo balsami primi unc. tres, piperis unam. Acopum ad paralytim & neruorum tensionem & dolorem, & ad omnem perfractionem. Recipe nardi lib. unam, olei hirini unam, laurini unam, cyprini unam, styracini sex, panacis unam, castorij unam, euforbij semiunc. adarcis similiter, piperis similiter, ammoniaci similiter, medullæ ceruinæ uncias quatuor, galbani duas, propolei unam, butyri tres, hyfopi ceroti duas, ceræ lib. unam, olei samfucini unc. sex, cucumeratij sex, resinæ terebinthinæ nouem. Conficies uero sic. Euforbium, adarcam, ammoniacum, piper, castorium, in simul tundes, & cribrabis galbanum & propoleium, malaxabis contra focum ceram, & medullam cum omni oleo resolues, & admiscebis puluerem, dehinc panace tritum cum modico aceto, postea galbanum & propoleium. Ad paralyticos & ad omnem neruorum causam seu contractionem siue stuporem. Recipe farinæ fabæ lib. quatuor, picis frixæ quatuor, pulueris uitri duas, piperis duas, aceti quod sufficiat. Hæc pariter coques, & in modum cataplasmi linteo grosso induces, & locis dolentibus seu contractis impones, & calabris ligabis bis in die per triduum & intermisso uno die, iterum repetes per triduum. post hæc uteris unguento infra scripto. Vnquentum ad paralytim & ad omnes neruorum causas. Recipe ceræ unc. sex, terebinthinæ IIII, hyfopi ceroti unam, ammoniaci IIII, piperis unam & semis, nitri septem, pyrethri semis, galbani unam & semis, melis similiter, olei ueteris lib. unam, euforbij unc. tres, cyperi quatuor, olei irini unam & den. XVIII. uini ueteris cyathos duos, ammoniacum autem in uino teres: & cum tritum fuerit, addes piper & nitrum in puluerē redacta, pyrethrum, euforbium, & cyperum similiter in puluerem redacta permiscebis, & resolutis cæteris speciebus superfundes in mortario, & pariter teres, & cum opus fuerit uteris, fricabisque uehementer bis in die, & lanis inuolues & calabrisabis.

Podagra depellende. Cap. X I I I I.

MVSCVS qui in aqua nascitur tritus & impositus prodest. Farina frumenti cocta ex aceto imponitur, utiliter dolor perungitur, in quo decocta sunt ranarum intestina. Ranæ rubetæ cinis cum adipe ueteri. In palustribus lens nascitur in aqua non profluente refrigeratoria sine comparatione, hæc imponitur uel per se contrita uel cū polenta. Adipe, piperino sanguine quoque milui pedes perunguntur. Euisci radices coctas cum axungia miscebis, & cataplasma pedibus impones. Maluæ erraticæ coctæ,

pisas cum sale, pedibus impones. Vrtica trita cum columbarum sanguine apponitur. Lenticulam coquis, teris, adiectis mellis cochlearibus tribus, & pedibus impones. Adipe vitulini marini pedes perunguntur: cuius & pellibus calciari conuenit. Ranæ aquaticæ disceptæ subinde recentes imponuntur. Lenit & plantago cum axungia. Limus aquaticus cum oleo subactus mire prodest. Vrsino adipe, seuo taurino cum cere pari pondere decoctis utuntur. Bubulum simû cum aceti fece magnificent. fimi similiter caprini cinis cum axungia ueteri prodest. Cum uero pluribus malagmatis utantur hi qui hoc malo laborant, prout illa apud unumquemque commendat monstrantis auctoritas, ponam compositionem de qua nemo qui usus est, questus est. Picis bruti uncias sex, & scrupulos septem, ceræ ponticæ tantundem, resinæ frictæ tantundem, galbani scrupulos undecim, ammoniaci semiunciam: omnia hæc in cacabo nouo componuntur, & coquantur ad unum feruorem bonum: in mortario autem teruntur hæc. Euforbij unciam unam, styptiriæ scyptos tantundem, thuris pollinis scrupulos nouem, opopanax nouem, fellis taurini octo, salis ammoniaci sex, his suffunduntur aceti acerrimi cyathi tres: tum quod in cacabo coctum est, mortario imponitur, & pistillo permiscetur. Cum eo utendum est, alutæ illinitur, quod si induruit, modice ad ignem calefactum manibus perfricabis, & sic mollescet. Hoc medicamentum non inquinat uires in usu, non perdit, appositum referuari potest. Sunt & qui potionem podagra sunt liberati. Cuius compositionem subiiciam, & quemadmodum ea fit utendum pandam. Cametriæ lib. unam, centauriæ unc. tres, aristolochiæ rotundæ tres, stichades tres, agarici quatuor, cyperi feminis quadrantem, aloes unc. quatuor, & hæc pondera singularum specierum expendi oportet, & trita cribrataque permisceri ex mellis Attici lib. sex, & in uitreo uase recondi. Vfus autem huius potionis talis esse debet, ut sumatur à ieiunis qui bene concoxerint, & per numerum dierum anni adiecto uno die, si dies continuari non potuerint propter cruditatem aut languorem aliquamque causam, quotquot intermissi fuerint, totidem restituantur. Portio nis uero mensura erit, ut denarij argentei bibatur pondus ex tribus cyathis aquæ semel in die. Radix cucumeris erratici ex aceto coquitur, & imponitur: mitigatur, si secum habeat is qui uexabitur pedem leporis uiuo abscissum. Peractis singulorum membrorum malis & eorum remedijs, quæ improbitate solent accedere, percurramus eo ordine quo una quæque res succurreret. Incipiemus itaque à re podagræ proxime. Vrtica trita cum columbarum sanguine apponitur. Porcellum dierum undecim nec minus nec amplius occides, & coques diligenter, ita ut si fieri potest, ossa decoquantur: quibus sublatis, teres carnes in mortario in modum cataplasmi, & impones. Expertum. Stercus duorum uel trium porcellorum quod inuenitur in uentre occisorum, ferueat in sartagine cû aceti sextario uno, & in ipso dolore pedibus imponatur. Incipientem podagram mirifice discutit. Betæ combustæ cinis si leuissime admixto sanguine bubulo imponatur. Ad impetum doloris. Salis sextarium unum solues cum aqua tepida, ita ut totum liquefiat: deinde mittes aceti sextarium unum, & agitabis diligenter: postea mittes aquam fontanam frigidam & temperabis prout delectat, & spongia fouebis diutissime loca dolentia, & terges ac linies medicamento subscripto: defruti partes quatuor quasi tessellas, & aphronitri ciuarij pastillos numero quinque teres diligenter, & addes ouum unum. & rursum tandiu teres donec in modum ceroti mollis fiat, & linies penna: quod cum sicauerit linteum superpositum, caleretur. Ad podagræ dolorem & tumorem. Fimum columbinum, ammoniacum, carycas ægre uatas, & nitrum pari portione tundes & cribrabis admixtis olei cyprini & melini singulis semiunc. & omnibus in unum mixtis in modum malagmatis impones, dolorem & tumorem tollet, & podagram annorum decem sanabit. Fœnugræci cochlearia duo cum aceti cochlearibus duobus teres diligenter, & inductum linteum impones. Folia item lactuicarum purgabis, ita ut medium thyrsum & uenas tollas ac proicias: folia uero elixabis in aqua, infundes panem, teresque femote. Postea simul folia cocta mollissime teres, & tepesfactum cataplasma cum linteopones. Ceratorium podagricum expertum quod facit ad arthriticos. Recipe seui hircini lib. unam, butyri unc. quinque, lini feminis, fœnugræci, althææ, anethi, rosæ, melliloti ana libram unam, soluenda solues, & permiscebis omnia, malaxabis & uteris. Emplastrum faciès ad podagricos, quod exiccat optime. Recipe molybdenæ libras quatuor, salis ammoniaci duas, lyppidos sideron: quod & facit ad sciaticos. Defrictum & oua cruda & aphronitrum teres diligenter, & tepesfactum illum linteum illitum impones. Herba item euisci tusa cum axungia ueteri, & imposita, tertia die sanabit. Huius herbæ experimentatam uim plures auctores annūciant. Cucumeris sylvatici radices in aceto coctas teres, & impones podagræ, atque articulorum morbo. Præsens enim remedium est, & melius si oleum simul pari portione miscueris. Torpedo nigra marina uiua in oleo putrefiat, siue in eo uiua coquatur, ex qua cerotum faciès, de quo manus & pedes confricabis, dolorem sine mora tollit, & neruos liberat: quod si fel eius infricatur pedibus, dolore similiter carebunt, ita ut corium eius superponas: quod qui ei detrahet, ozimo uiridi manus confricet. Item pullos ciconiarum teres in olei dulcis sextarijs septem, decoques ad tertias, colabisque, & in ipsum oleum adijcies adipis urfina libras tres, seui taurini uncias sex, medullæ ceruinæ septem, olei laurini sextarium unum, myrtini unum, stercoris ciconiæ unciam unam & semis, conficiesque, repones & uteris. Ad aliud melius quod in annos septuaginta curat. Fimum ciconiæ & axungiæ ueteris partem unam commiscebis, & uteris, & miraberis. Podagræ pituita siue sanguis ubicunque se fixerit & dolorem nimium fecerit. Fœnugræcum in olla noua ex aceto acri siue urina humana discoques, & teres in modum ceroti, quod linteum inductum quotidie infunditur, quia cito siccatur, & dum recens est uim habet, & sanum ocyus facit. Alij uinum & oleum adijci debere tradunt, & sic decoqui. Recipe ceræ libram unam, olei ueteris cinarij unam, resinæ frixæ, siue terbinthinæ

rebinthinæ siue pituitæ qualem inuenoris libram unam, nitri Alexandrini unam & unc. tres, aphronitri albi uncias sex, lexiuæ qua utuntur saponarij libram unam, uncias quatuor. Nitrum uero & aphronitrum teres diligenter in mortario, addes lexiuam: sed paulatim augendo atque terendo donec totum expēdas, & fiat tanquam cerotum. postea oleum, resinam, simul solues in trulla, ac mittes super species prius tritas, & rursum simul omnia teres donec diligenter misceantur. ex eo induces panno & superpones pedi dolenti donec aperiantur ex semetipso, & humor digeratur, ita ut aliud nihil ponas nisi mane uel sero, foueas prius emplastro mutato. & cum humor cessauerit, tantum siccum superponas linteum usque dum sanetur. Cerotum ad hæc. Recipe fœnugræci bene purgati sextarios quatuor, quos infundes aqua, lini feminis duos, infundesque seorsum, euisci pond. quinque seorsum, maluæ radicem plurimam: quæ omnia in aqua pariter coques, ita ut ad maximam molliciem perducas. postea colabis & mensurabis ex eo sextarios octo, admiscebis olei quatuor, baccarum lauri tusarum unum in uase duplici diutissime coques, donec ad mensuram olei reuertatur, colabisque, & mittes resinæ frixæ unc. quatuor, laticis quatuor, hyssopi ollaris quatuor: diu agitabis donec frigidum fiat, de quo dolenti bis uel ter in die pedes confricabis, hocque faciès etiam cum dolet bis in die. Cerotum ad hæc. Recipe herbæ personatæ succi & uini ueteris sextarios duos, medullæ ceruinæ uncias quatuor, seui ceruini quatuor, olei rosati quinque, ceræ duas, succum autem ac uinum & oleum simul miscebis in cacabo nouo fictili, & ad carbones ad tertias decoques agitans cum canna. Seuum uero & ceram rades de canna minutatim & supermittes. Cumque liquefactum fuerit, leuabis, & in aquam frigidam pones: & dum sese colauerit quod supernatat, manu colliges, uinum colabis & proijcies: quod uero in fundo de succo inuenieris, exprimes, & cum eo quod summo tuleris, simul in mortario conteres, & inductum linteum appones dolenti loco. Emplastrum expertum. Recipe ceruicæ uncias tres, spumæ argenti tres, ceræ punicæ sex, axungiæ porcinae ueteris colatæ lib. unam: cerusam uero & spumam in Thebaico mortario tandiu teras, donec in puluerem redigas: ceram autem & axungiam solues, & puluerem totum paulatim admiscebis, & leuato cacabo mittes manum, & agitabis tepidum donec omnia soluantur, & sic in patellam fundes ut regelet, serueturque munde: & cum opus fuerit, malaxatum oleo rosato imponatur. Confectio medicamenti ad dolorem pedum. Nitrum Alexandrinum sine lapidibus teres fortiter, & admiscebis oleo Saurinensi, & coques leniter donec se colligat & denset, inducesque linteum & superpones. Hoc enim medicamentum dolores qui sunt intrinsecus citius foras producat. Si autem felicitus est qui patitur, pro oleo saurini rosaceum mittes. Ad hæc compositio. Recipe anethi uiridis uncias septemdecim, scyllæ uiridis septemdecim, olei gromialis sextarios septem & semis, aquæ septem. In oleo uero & aqua macerabis acetum & scyllam per dies tres, postea simul coques donec aqua deficiat, & colabis oleum, & mittes ceræ nouellæ libras duas & semis, seui porcini recentis duas, medullæ ceruinæ unam, seui ceruini duas, liquefacies & superpones pedibus. Aliud ad hæc. Recipe croci uncias duas, ceræ septem, spumæ argenti tres, olei rosati libram unam, seui porcini recentis unam, mellis uncias quatuor, lini feminis integri pisati & infusi succi treis: spumam autem teres, & succum mittes lini feminis in quo cocum simul triueris, dehinc omnes species reliquas in cacabo resolues & agitabis: quæ cum se misuerint & refrigerauerint, supermittes hæc in mortario quæ trita sunt & commiscebis, factumque medicamentum panno impones. Aliter ad dolorem pedum seu manuum. Recipe ceræ punicæ sex uncias, aphronitri candidi duas, stactis & olei rosati libram unam & semis, gummi saurini uncias sex, styptiriæ tres. Styptiriam uero cum aphronitro teres mollissime, ceram solues cum oleo, & puluerem admiscebis addito succo lini feminis, & agitabis donec se misceat uel refrigeret, hinc malaxatum ad uaporem dolenti loco corporis impones, & linteum superpositum fascia ligabis. Ad podagræ medicamentum. Recipe seui taurini libras duas & semis, resinæ marmoreæ similiter, medullæ ceruinæ uncias nouem, lapatij duas, mentæ duas, marrubij unam, gypsi tres, herbarum uero puluerem & gypsum in unum rediges & commiscebis: medulla uero, seuum, & resina miscentur: & omnia mixta faciunt medicamentum. Confectio medicaminis ad pedum dolorem. Recipe succi symphoniæ herbæ sextarios sex, & cetræ tres, quos miscebis & decoques ad tertias, post hæc mittes oleum Saurinense uel Aphrû ad sextarios tres, adijcies & resinæ frixæ libras duas, resinæ marmoreæ duas, axungie porcinae sine sale duas. Cum omnia hæc soluta fuerint, colabis ea, & postea addes ceræ libras duas, & soluta iterum simul bulliant, reponesque in cacabo fictili. & cum non dolet, quotidie inde leniter unges: quando dolor paulo amplior fuerit, amplius confricabis. Emplastrum armozos bene faciès ad tumorem. Recipe lithargyrij drachmas septuaginta, porcini adipis septuaginta nouem coques lento igni. Emplastrum diastotium ad podagram. Recipe lexiuæ uncias quatuor, nitri Alexandrini libram unam & uncias quatuor, ceræ libram unam, terbinthinæ unam, olei ueteris unam. Emplastrum podagricum. Recipe lithargyrij libram unam, ceræ unam, cianij uncias duas, chalcanti cyprij duas, nitri tres, salis fusci tres, olei ueteris libras tres, yu uncias tres, aceti quod sufficiat ad sicca terenda coques amolentum. Item ad hæc. Recipe herbæ personatæ tuse, & manibus expressi succi sextarios duos, medullæ ceruinæ uncias quatuor & semis, ceræ rubeæ spanæ duas, olei rosati quinque, uini ueteris saurini sextarios duos: omnia autem in oleo separatim calefacta in stagnato coques, ita ut omnia soluantur. post hæc depones stagnatum super aquam fontanam: & cum regelauerit, species tolles crusto calatas, & in mortario marmoreo diligenter teres, & rosaceo perunctis manibus miscebis. Medicamentum ad hæc quod appellatur dramas. Recipe olei ueteris libras duas & semis, spumæ argenti duas, ceruicæ unc. sex, ceræ sex, guttæ ammoniaci tres, galbani quatuor & semis, resinæ laticis libram unam, meconij uncias

duas. Est autem quam optimum & probatissimum. Ad podagricos. Micas infundes in aqua & teres, addesque coriandrum, aphronitrum, & lacrymam oui, & modicum olei, & tepidum impones super pedem. Iterum lenies, & superpones maluarum folia, & sic ligabis. Si autem linteum posueris, arefcit. Emplastrum ad dolorem pedum. Micas panis in aqua infusas teres, & adiecto oleo coques, & sic ponas in linteo tenui. Item aliter. Foenugreci farinam in aqua coques, & post infulum panem teres, & miscebis, quo illitum linteum impones adiecto modico seuo porcino. Itemque aliter, ut lomentum fabę subtile coquas, & adiecto seuo porcino linteum illitum imponas. Radices maluarum costę contusę, & superpositę, idem prestant. Herba quidem quę polycarus dicitur, in aqua costę & superposita bene medetur, humorem uaporare facit. Ad nodos soluendos. Recipe lib. unam, terebinthinę lib. unam, aphronitri unę, galbani unc. quatuor, propolei quatuor, guttę ammoniaci octo, lexiuę quantum sufficit. Vnctio Fauij Clementis ad homines resolutos, & ad omnem membrorum resolutionem siue podagram. Recipe olei sauinensis lib. duodecim, terebinthinę unam, radices cucumeris agrellis duodecim, cerę unam, medullę ceruinę unę, galbani I. ranas maiores de flumine sex, in oleo uero radices cucumeris fricabis, postea colabis, & sic mittes ranas in sportellam palmiceam, & coques in oleo donec discoquantur, ossaque pura remaneant. Istud medicamentum Valerius Paulinus sic conficiebat. Recipe samfuci libram unam & semis, mirocrocini unam, folij unam, balsami unc. tres, sanguinem decem testudinum. Si uero crocinum non est, syriacum mittes, sanguitudinum in samfucum colliges. Vnctum diacedrium ad dolorem pedum uel manuum. Recipe cetria duo, peucedanum, aristolochiam rotundam & rosamarinum, ita ut hæ tres species contra cetriam pensent, olei Sauinensis libras octo, quod coques uase duplici, donec oleum ad tertias decoquatur, colabisque oleum diligenter, & cera addita facies cerotum. ex quo si laueris per diem, secundo unges: si minus, semel. Trociscus phycicus ad dolorem suspendendum podagrę uel chiragrę. Recipe terrę Alexandrinę lentę unc. duas, thuris masculi unam & semis, herbę lentigle quę in aqua nascitur, succi cochlear unum, acetii acri duo. Hęc omnia simul teres & penna illinies, dolorem uehementer leuat. Malagma. Recipe costi unciam unam, folij unam, zinziberis unam, piperis albi unam, iusquiami semis unam, sulphuris uiui unam, picis quinque, peculę portionem unam, nitri assi unc. unam, ammoniaci unam, alyconei unam. Ex his quę sicca sunt tundes & cribrabis, & cum primum pix & pecula resoluta fuerint, mittes ammoniacum ut simul soluat, agitabis diligenter & commiscebis. deinde cum tepesieri coeperint, mittes quę tusa sunt paulatim, & agitabis diligenter, & supra marmorem aqua lotum fundes medicamentum, quod tepesfactum colliges: uteris autem sic. Primum cataplasma facies de nitro albo, & bulbis tritis diligenter mixtum, temperatum cum uino leui, ita ut spissum sit, quod tepesfactum ad carbones, & panno illitum superpones, & post triduum solues, post quod stanti malagmata supra scripta alutę inducta impones, medicamentumque methę quod facit post impetum podagrę. Ad confirmandos pedes. Recipe picis spanę pond. unum & semis, spumę argenti unciam unam & semis, terebinthinę octo, seui taurini octo, thuris octo, cerę quatuor, galbani unam & semis & denarios sex, yu unciam unam & denarios sex, opopanax unciam unam & denarios sex, olei rosati uncias quatuor, olei ueteris decem, uini ueteris quantum sufficit. factum autem medicamentum triduo in uino sit, & postea malaxabis cum oleo rosato, & inductum linteo pedibus appones, donec tumor qui ex dolore restitit auferatur. Antidotum podagricum. Recipe gentianę creticę unc. duas, aristolochię longę duas, & rotundę tres, myrrhę trochlitidis quatuor, baccarum lauri purgatarum octo, reu pötici primi unam, spicęnardi denarios sex: quę omnia simul tundes & cribrabis. Accipiunt autem mensibus continuis denarij duo, in aqua calida. Alijs uero mensibus die intermisso denarij singuli & semis, alijs autem duobus biduo intermisso, sicque facies donec compleantur petitiones CCCCLXV. cætero tempore per singulos menses semel accipiatur, æstimabisque aquam calidam quantum est uini in calice minore. His autem abstinendum est rebus, propter antidoti huius uirtutem: a porcina, bubula, ueruecina, caprina, pedibus omnium animalium, pipere, liquamine salso, oleo, menta, fasciolis Alexandrinis, cicere Alexandrino, cedro, raphano, faba, rapis, porro, caulibus, cepis, condito præter pullino sine pipere & liquamine, sine adipe porcino: uinum modicum bibat, nigrum uero acinaticum carenum ne bibat: mulierem ante omnia ne contingat: sed & si somniauerit tale aliquid, lauetur, & accipiat potionem: habeatur autem cum omni munditia, uel ab eunucho in uestibulo horti, uel a puella seruatum. Sane si fortis fuerit accipiens, ut citius curetur, debet unius anni laborem. Hęc autem maxime in cibo accipiēda sunt, pulles, fungi, arbutus, seu eporeos, liquamine quoque fungorum utatur. Conditum podagricum. Recipe costi uncias tres, folij unam & denarios sex, spicęnardi uncias tres, zinziberis unam & semis, gentianę duas & denarios sex, aristolochię longę denarios sex, & rotundę tres, seminis asparagi unc. duas & denarios sex, pionię unc. tres, baccarum lauri unc. sex & denarios sex, mellis Attici lib. quinque & semis, uini ueteris sext. octo. Emplastrum podagricum quod dicitur angelus. Recipe galbani unciam unam, cerę tres, picis tres, butyri pondera duo, colophonię duo, saponis duo. Ad podagram. Recipe tapfię Siculę lib. unam, guttę ammoniaci unc. octo, resinę pituinę libram unam, cerę unam, olei ueteris unam, euforbij scrupulum. Tapfiam uero & guttam ante trita in uino ueteri infundes, tertia die teres diutissime. resinam autem & ceram & oleum in ollam nouam mittes, uti soluantur: & cum soluta fuerint, mittes in mortarium ubi tapfia & gutta: & sic omnia commiscebis, & quoniam papula facit hoc ceroto uteris. Testudinis decollatę sanguine pedes fricantur. Ranas ad tertias in oleo in olla rudi quandiu in modum ceroti fiant, & exinde pedes unges. Asinum autem duabus hebdomadis fursure cibabis abundanter,

abundanter, & occides, & mox uentrem eius aperies, & pedes qui dolent in uentrem eius mittes: quod si in principio doloris hoc feceris, sani erunt. Hunc autem uentrem sago molli inuolutum in sportam ponas, ne refrigescat. Ad podagram frigidam quę fuerit ac uetustissima. Recipe costi unc. unam, folij unam, zinziberis unam, sulphuris unam, piperis albi unam, iusquiami denarios quatuor, picis durę semiunc. picis liquidę portionem: quę uero sicca sunt, tundes, & cribrabis. Cumque pix utraque bullierit, addes quę tusa sunt, & miscebis diligenter. Postquam uero coxeris, super marmor asperges aquam, & sic effundes medicamentum. quod cum se refrigerauerit, repones in alio uase: & cum opus fuerit, induces alutę, & sic impones. Antidotum podagricum. Recipe cametrię unc. nouem, centaurię & epicarpi octo, aristolochię longę septem, gentianę ponticę sex, hyperici quinque, petroselinii quatuor, si pontici tres, albi asari duas, meu adamantici unam, mellis Attici sext. unum. Vnctio podagricis. Recipe anserini adipis unc. III. cerę sex, terebinthinę III. succi lini seminis decem, colophonię quatuor, lactis bubuli sex, ammoniaci duas, lybani duas, butyri sex, uitellos ouorū octo: factaque unctio, leniter unges. Emplastrum podagricum. Recipe pulueris rosę unc. VI. corticis granati VI. misei III. calchati V. lithargyrii duas, cyperi III. piperis III. cerę tres, cochlearum ustarum tres, gallę quatuor, porri lib. I. & unc. tres, panis atopypri lib. I. diacilō tres, succi lapatii sext. unum, olei ueteris unum & semis, uini ueteris similiter, acetii heminam unam. Conficiatur autem sic. Prius mittes succum lapatii, oleum, porrum, lithargyrium, cortices granati, & mouebis in foco quandiu bene discoquantur, & postea mittes diacilon cum cera, & miscebis quandiu unum corpus efficiatur, & sic mittes per partes dum coquitur, & leuabis de foco. Emplastrum podagricum. Recipe peculę lib. I. cerę I. ololanti unc. tres, galbani II. olei ueteris quatuor, colophonię quatuor. Epixis manethonos. Recipe cerę unc. sex, colophonię III. & semis, adipis anserini III. butyri X. olei ueteris XIII. succi lini seminis tres, lactis bubuli XII. & semis, thuris duas, ammoniaci III. ouorū uitellos octo. Item pyxis. Recipe ammoniaci unc. II. lybani duas, terij duas, succi lini seminis quinque, colophonię duas, lactis bubuli V. adipis anserini tres, olei ueteris quinque, butyri quinque, cerę tres, galbani duas, oua quinque. Antidotum podagricum. Recipe reupontici unc. duas & deñ. quatuordecim, aristolochię longę unc. unam & deñ. uiginti, spicęnardi deñ. duodecim, gentianę uncias duas & denarios quatuordecim, myrrhę trochlitidis uncias duas & denarios XVIII. betonicę unc. duas & denarios XVIII. cametrię unc. duas, costi denarios decem, baccarum lauri siccarum unc. duas, folij denarios decem. quę omnia tundes & cribrabis, & in uase uitreo recondes, & accipiat qui patitur per totum annum, diebus exceptis, quando sunt cynocaumata. Potiones uero quas non accepit primo anno, sequenti anno accipiat. Mensura potionis est deñ. tres. Oportet uero accipientem abstinere a Venere. Lauacro uero utatur in V. dies, sumat uinum nigrum stypticum & dulce, & holera. A cepis uero, cucurbitis, apioque abstineat, & piscibus de stagno, ac fluuialibus. Abstineat quoque ab anseribus & anate, & ab omnibus carnibus pinguibus, a carnibus etiam bubulis & ueruecinis, & ab omni genere leguminis. Antidotum podagricum expertum. Recipe reupontici unc. duas & deñ. XX. aristolochię longę unam & deñ. XX. gentianę duas & dena. XIII. myrrhę trochlitidis II. & denarios XVIII. betonicę Creticę unc. unam & deñ. octo, cametrię unc. duas & denarios XVIII. folij semiunc. baccarum lauri siccarum & purgatarum un. duas, pulegij Cretici unam, peucedani montani semiunciam: quę omnia simul teres & cribrabis, & dabis per singulos dies denarios duos cum aqua calida a Caleñ. Septembris usque ad Caleñ. Maias.

Ad neruos, articulos, & arthriticos. Caput. xv.

ARTICVLI & frigora & pruinas sustineant ne adurantur, malo terrę contuso, adiecta axungia ueteri perunguntur. Fimus caprinus in puluerem redactus, & ex melle, acetoque coctus, & pro malagmate impositus, articuloꝝ dolores sanat. Vrsinum fel articulis inflicatum dolorem sedat. Vitulinus quoque siue bubuli fimus recens cum creta argentaria ex aceto coctus, & articulis dolentibus illitus, dolorem sedat. Adeps itē uulturis cum felle eius inungitur. Iecur et eiusdem calefactum & tritum cum axungia imponitur. Beta & ficus pari mensura trita, & imposita, morbis articuloꝝ medentur. Agrifolium tusum addito sale & oleo prodest. Idem seuum pecudis cum cinere capillorum mulieris facit. Neruorum uero nodis capitis uiperini cinis cum oleo cyprino imponitur. Terreni uermes triti cum melle imponuntur. Styrax quoque illinitur. Fimus quoque caprinus decoctus in aceto, tritus cum melle apponitur. Tremulis inutile est manducare holera, & panem ex aqua: ad balneum quoque ungi oportet oleo quod in castoreo additum est. Articuloꝝ fracturis cinis ex femoribus pecudis cum cera medetur. Articuloꝝ dolori fimus caprinus ex melle seu passo potui datus prodest, & super puratis neruis medetur, expurgatque, & ad sanitatē perducit. Potio ad morbum articuloꝝ. Recipe ligibonis radices numero quindecim, plātaginem rotundā cum radicibus ac folijs parte dimidia, rodonabis radices quantum plantaginis est, herbę balsamarię folia propensius, ardisię minoris quam plantaginis, & uerbenę similiter: quas omnes herbas simul teres, addens mellis pondera tria, piperis semiunciam, & temperabis in uini sextarijs sex, prius tamen quam piper minas, linteo colabis, & addes piper, singulasque potiones in balneo dabis. Potio ad arthriticos. Recipe thymi denarios sex, quos in aquę uncis tribus teres, & grana piperis octo, & dabis hoc prima die bibere: secunda thymi denarios quatuor, piperis graua quinque in aqua supra scripta, liquamine uero abstineat, & porcina, quando bibit. Ad arthritin &

ad sciam. Herbam agrimoniam teres & cribrabis, accipiesque cochlear plenum, & mittes in uinum uetus, potionem, & tepes factum in folio bibes, ita ut ibi moram facias. Vntio ad arthriticos. Recipe euifci pond. II, castorij unc. tres, panacis pondera duo, herbæ dontezæ duo, quæ infundes in uini ueteris sextarios duodecim, & coques donec herbæ bene coctæ intumescant, & teres quousque uinum misceatur. postea iterum sicca adijcies herbæ fauinæ pondera tria, rosæ siccæ lib. unam, adarcæ uncias duas, euforbij duas, cymini sex, piperis duas, trita prius & cribrata. Item alia. Recipe hyfopi ollaris uncias sex, terij sex, seui taurini sex, medullæ ceruinæ sex, olei rutacei pondera tria: quæ sic conficies. Mittes rutam, adipem & pulueres superscriptos, & omnia diligenter admiscebis. qui uero unguendus est, post balneum calente corpore utatur, & cum diligentia sibi attendat per triduum, & sic habeat illam unctiorem: post hæc lauetur, & eadem faciat similiter. Ad articularum uel nodorum dolorem. Marrhubium uiride cum sale teres, succoque ex eo facto loca dolentia fricabis. Ad hæc, & ad eos quibus nerui expauescunt.

Euforbij uncias tres & semis, galbani similiter, castorij similiter, panacis similiter, medullæ ceruinæ quinque, terebinthinæ sex, resinæ frixæ unam & semis, resinæ pituinæ similiter, sulphuris uiui sex, betonicæ quatuor, cetræ quatuor, ceræ libram unam & semis, nardi I. olei cypharij libras quinque. Amphisbena mortua neruorum doloribus alligatur. Senectus quoque serpentium in corio taurino appenditur.

Folia item uitium trita, & admixta hordeaceæ farinæ, articularibus morbis imponuntur. Incisos uero articulos aranei tela commodissime curat.

Ad sideratos. Cap. XVI.

ASININI pulli urinam & asinæ matricis, ungulasque posteriores in cinerem redactas, & axungiam eius admixto nardo coques ut sit quasi cerotum, ex quo corpore peruncto liberabitur ut mireris. quod & ad podagram facit. Sideratis uero remedium quibus manus, pedes, & faciem euertit, facies continuo. Recipe herbæ artemisii folia, mentâ, bdellium, opopanax, oleum Cyprinum: quæ omnia miscebis, & coques, & unges per dies quatuor: qui ad se non fuerit reuersus, dimittas, sciens eum ita ira Dei esse percussum. Ad sideratos fel taurinum & sulphur uiuum coques, & ex eo perunges, mirificum remedium est.

Ad uulnera. Cap. XVII.

SI QVIS ceciderit, aut undecunque uulnus habuerit, siue ulcus cyromum, tolles agrimoniam partem unam, millefolij duas, axungiam unam, cymarum rubi qui mora fert unam, tundesque omnia quasi cerotum, quo illito linteo, positoque ad uulnus, sanat. Ut autem uulnus purges, modicum mellis biduo pones, sicque curabis uulnus undecunque fuerit. Ad uulnera siue ulcus cyromum. Porcini fimi ficci & usti cinerem rediges intus in ulcus cyromum, & superimpones medicamentum superscriptum. Si uero quis aliunde cadens caput uel aliquod membrorum ruperit, aut ferro præciderit, folia cardi non de pomis mundabis à spinis, & omnem duritiem auferes. ipsam uero pinguedinem cum axungia teres diligenter, & ut cerotum impones: sed antea uel biduo aut triduo mel pones, & de medicamento superscripto.

Si quis ictu pugnum uel manum laferit. Cap. XVIII.

QUICVNQVE ita ictu pugni manum laferit, uel humano dente aut de digito, ut aut sanguis fluat, uel per tunsuram fecerit aut tumorem, lumbricos terenos teres addito modico aceto acro, donec sit in modum ceroti, ex quo linteam illitum pones ad locum, quod si minor dolor fuerit, alutæ impones, & ligabis manum.

Ad fracturam seu rupturam pellis. Cap. XIX.

SAPONEM impones, & fascia stringes, tertiaque die solues, & sanus erit.

Uulneribus recentibus & neruis concisis conglutinandis. Cap. XX.

VVLNERA recentia conglutinant uermes terreni triti, adeo ut etiam neruos incisos solident in die septimo. Idem arefacti in sole, & ex aceto triti, uulneribus imponuntur, & interposito biduo soluantur. Cochleæ exemptæ de suis testis crudæ tritæ, mirifice solidant. Cochleæ item cum suis testis uisæ cum myrrhæ & thuris pari pondere ex aqua præcisos neruos sanant. Efficaces sunt & bulbi triti per se ad uulnera glutinanda. Adijciebat tamen illis Damon medicus muscum qui aqua gignitur, & die quinto soluebat. Myrobolanum, ut iam diximus, genus est cariotæ quod os non habet, hæc ex uino trita aultero, uulnera curat & solidat. Cupressi folia trita ad eundem effectum proficiunt. Rubi item siue platani uel flos uel mora sine collectionis periculo sanant. Millefolium quoque tritum uulneribus imponitur. Centauriæ radix tam efficax est ad plagas conglutinandas, ut etiam carnes cohærescant quæ cum ea coquantur. Lana etiam succida infunditur melle & aceto frigido, & oleo deinde expressa imponitur. Spongia ex aqua cælesti imposita, recentia septa non patitur intumescere. Caro uituli recentibus uulneribus arceat tumorem. Idem fimus bubulus cum melle præstat. Recentes plagas à ferro factas

gluten

gluten taurinum liquefactum, calidumque impositum, nec ante diem tertium solutum, efficacissime iuuat. Marrhubium cum sale exiguo tritum, purgat omnem saniam. Ad uulnus, siue etiam cancer sit. Vriticæ trita pond. unum, ac salis unc. duas impones, & frequenter mundabis: sanatur & uulnus recens, ne tumorem habeat, neque cicatricem faciat. Trifolium ieiunus commanducet, & uulneri supernectat. Folia rubi trita cum melle permixta. Artemisia quoque imposita, uulnera eadem die claudit. Bulbus recens tenuiter incisus, & ad uulnus appositus, concite claudit, & uestigia cicatricis extirpat. Misia item contusam impones, quæ non soluta triduo solidat cicatricem: & cum solueris, sanum uulnus inuenies. Xeron polyticon ad complenda uulnera, aut si est uisum. Recipe psimithij drach. octo, lyppidi octo, manæ quatuor. Psaron ad complenda uulnera. Recipe cycidon drac. X. calchanti X. lyppidos octo, scytos sex. Radices caulium combustæ, & in puluerem redactæ & insperæ, omni uulneri profunt, etiâ ferro facto. Ad omnia uulnera facta uel nata. Cinerem cribrabis, subradis subtiliter, & cõsparges oleo, atque impones: sed si fistula fuerit facta, collyria intramittes, mundat & sanat. Ad uulnera collectio medicamenti, & cicatrices non pereant. Recipe olei unc. I. elcismados unam, aque marinæ sex, colophonie unam, picis unam, ceræ quatuor: quæ omnia coques, & sic uteris. Si paruum uulnus est, linteam illitum impones & colligit: quod si scissura est, prius consue, & sic impones. Si autem adhuc suppuratum est, prius fomento calefacto locum uulneris, & ita emplastrum impones: facit hoc ad syringium, purgat enim & colligit. Si autem euenerit ut non colligat, tunc modicum uiridis medicamenti solues cum oleo rosato, ut facias aquatum, & carpta lintea ibi infundes, & secundum mensuram uulneris impones, & intrinsecus emplastrum molle. quod si difficile potest colligi emplastrum, collige de medicamento uiridi spissius, ac superpone, quod medicamentum uiride sic conficitur. Recipe ceræ unc. sex, colophonie noue, yui unam & semis, olei semiunc. mannæ thuris unc. tres, aceti quantum sufficit: quæ omnia commiscebis & uteris.

Sanguini ex uulneribus sistendo. Cap. XXI.

HYSOPVM cum hordei farina siue cinere eius sparsum, prodest. Fimus caballinus cum ouorum putaminibus crematur, isque cinis admixto melle spatulæ plagæ impositus, mire sistit. Cortex uitis & folia eius arida, tusa in farinam, sanguinem sistunt, & uulnus glutinant. Bubulus quoque fimus in cinerem redactus, ac sparsus, sanguinem profluentem sistit. De fundo cacabi fuligo trita imponitur. Leporis pili defubtus mento mollissimi imponuntur. Polypus tufus, in pila instar emplastri adhibetur. Pillule platani tusa ex aceto impositæ sanguinem sistunt. Calcitis in puluerem redactus, sanguinem sistit. Persici folia trita & imposita hæmorrhoida sistunt. Vtris etiam uinarij cinis cum pari pondere resinæ ex aceto impositus, sanguinem sistit, & uulnera conglutinat. Ad eum cui sanguis ex præciso non potest retinere. Spongia albâ nouâ de mari mittes in cacabum supra picis spanæ optimæ resolutæ & colatæ pond. II. ita ut operatur pice. Cumque simul bene coxeris, leuabis spongiam & suspendes. quæ cum siccata fuerit, redigis eam in puluerem, de quo tages locum ex quo sanguis fluit, qui facit & ad profluuium. Ad uenas uel neruos præcisos. Lumbricos de terra contundes & pones, statim sanant. Ad omnia loca dolentia herbam cyclamnon contusam pones, & statim sanat. Ad sanguinem sistendum, resinam frixam tritam locis supersparges. Faciunt & lintea uisæ, & in posca extincta.

Ulcibus, canceris, & nomis uermibusque arcendis. Cap. XXII.

SCIO gratius futurum fuisse, si singulis generibus ulcerum nominatim dedissem titulos & remedia: sed cum aliquoties pluribus uitijs prolixi, breuitatem secutus genus scripturæ elegi quod subiectum est. Vermes qui in ligno nascuntur, uocantur tosses, hi triti in panno illinantur, & ulceri apponuntur. Idem combustis, cum anethi pari pondere impositi, nomas, quos uocant caneros, sistunt. Fimo ouium sub testa calefacto & subacto tumores sedantur, fistulæ sanantur. Nomas sistunt cochleæ crudæ de sua testa eiectæ & in linteolo illitæ, & appositæ æque emendant. Viola discocta in oleo & contrita, cui misceatur butyrum ouillum & mel. Eadem ratione curantur & cibio uetere, quod ut emplastrum panno illini debet. Vermes ulceribus innati ranarum felle tolluntur. Quæ serpunt, balsamento ueteri tuso in modum emplastri curantur. Radix peponis contrita ulcera sanat, in modum sui concreta, quæ uocantur. Semen raphani ex aqua tritum & impositum sistit ulcera, quæ faredines appellant. Porrus capitatus contritus ex melle ulcera purgat. Allium cum sulphure & resina fistularum uitia extrahit. Vetera ulcera etiam carcinomata foueri debent aqua calida, in qua cocta sint holera, deinde ipsa holera trita imponuntur bis in die: sic curatur fistulæ & tumores quos euocari quosue tolli opus est. Cruda holera trita ueteribus ulceribus imponuntur. Lini feminis farina in uino decocta prohibet serpente. Eadem farina cum melle eruptiones & pituitas emendat. Fistulas ulcerum lenticulæ cocta rumpit: eadem collectio nes sedat, eadem intra suppurantia cum polæta decocta imponitur. lenticulæ succus ulceribus & erosis & genitalibus adhibetur, sed cum rosaceo trito & cydoneo. Farina erui serpente uulnera non patitur spatulæ imposita. Lini farina eodem modo imposita siccat. Cinis uitium cum axungia uetere fistulas curat & sanat. Folia oliuæ commanducata, & imposita, ulceribus manantibus medentur. Cauliculi oleastri decocti cum melle, & impositi, carnes quæ ab ossibus recedunt cõprimunt. Contra collectiones: Folia oleastri ex uino trita imponuntur. His quæ purganda sunt, oleastri folia ex melle adhibentur. Ulcera manantia, oleum

B iiij

amygdalinum cum uino expurgat. Fici ramorum teneri cauliculi tusi imponuntur cum melle ulceribus quæ uocant. Carcinoma si sine uulnere sit, quàm pinguis simam ficum impone, singulare remedium est. Nuces iuglandes perueteres commanducata uulneribus medentur imposita. Glans roborea trita cum axungia duritias quas κροχιδεας uocant, & euocat & emendat. Ulceribus quæ serpunt, & quæ in his excrefcunt, spondelium cum ruta illinitur. Pix brittia cum melle ulcera purgat, explet, sanat: eadem pix cum uua passa & axungia ulceribus putrescentibus medetur. Aqua in qua lentiscus decoctus est, ulcera quæ serpunt, utiliter fouentur. Pilulæ de platanis tusa emendant. Vermes tollunt mala tusa ex melle. Hedera ex uino decocta imponitur. Idem præstat & lana succida ex melle. Cinis fini pecudum, addito cinere ex ossibus firmorum agnorum, & nitrum tufum adhibetur ulceribus quæ cicatricem non trahunt. Pulmo arietinus carnes excrefcunt in ulceribus exequat. Vlceras quæ serpunt, & quæ in his excrefcunt, cinis capitum menarum coerctet. Fistulæ aperiuntur sicanturque balsamento cum linteolo immisso, intraque alterum diem omnem callum auferit. Serpentium ulcerum coerctet impetus galla non lota, temperata ex rosaceo & aceto atque indita, mox cera & rosaceo permixta perducit ad cicatricem. Symphytum omnia ulcera celerrime perducit ad cicatricem, & sanat. Plantaginis succus infunditur fistulis, & eisdem medetur. Fel taurinum cum porri succo pari mensura carcinomata curat. Lentis farina eodem modo carcinomata cum axungia ueteri imposita, curat. Coagulum leporis cum capparis pari pondere, quod utrunque adpersum uino teritur unâ, cangraginis penna illinitur. Fel ursinum in his quæ serpunt medetur. Caseus caprinus sicus ex aceto & melle purgat ulcera quæ serpunt, cohibet seum caprinum cum cera. id etiam, additis sulphure & pice, purgat. Allece linteolis concepcis imposito purgantur ulcera. Ad ulcera autem fordida qualibet in parte corporis fuerint: Cognoscuntur autem cum candicant, aut cum crustam albam superdlexerint, purgatque ea mel infusum, aut puluis iridis, uel mali terræ, aut panacis radix. Mirificeque purgat hoc medicamen etiam si cancer tentauerit: est autem lene, & recipit auripigmenti drach. sex, iris tres, elaterij unam, cineris chartæ combustæ IIII. & cū opus est, cochlearia IIII. rosæ cyatho permiscetur, atque uulnere superponitur. Hoc medicamentum cito & sine ullo morfu expurgat ulcera fordida. Cortex item cauliculorum papaueris contusus in puluerem, ac melle permixtus, fordidis ulceribus imponitur. Ad excrefcentem uero carnem, iris floris usti drach. sex, calcideos usti quatuor. sed acie hoc est, & quasi cauterium crustam ducit. Crescentem enim cancerum prohibet. Vlceras item fordidas optime mundat lenticula cocta, & addito melle imposita sanat. Xeron diatesaron, quod facit ad nomas. Recipe calcideos costi drach. calchati quinquaginta, myseos uftulati XXV. calcoici cauminos XII. & semis in aceto: quæ omnia teres donec sicca efficiantur, & in puluerem perueniant. Xeron caroteten, quod facit ad nomas. Recipe calcoici cauminos unc. unam, calcideos unam, calchanti unam, myseos unam. Xeron cataplaston diacorcon facit ad nomas, & ad paturam sparges & ligabis. Recipe lypidi unc. unam, myseos unam, calchanti unam, schistos unam, cicidos IIII. Lypara ad nomas & ad uftulationes. Recipe albesci drachmas IIII. psymithij IIII. ceræ XVI. cerusam uero & albescum teres cum lacte mulieris donec habeat spissitudinem ceroti, & sic permiscebis in mortario, & teres diligenter. Xeron ad nomas melanthium, hoc est propter arsenicum sandaracâ calcoce cauminum equalia teres & uteris. Item xeron ad quod supra. Recipe calcideos alsi drach. XL. calchanti XXX. myseos alsi XX. uftulati decem. Xeron Theodori ut supra. Recipe calcideos drach. IIII. sandaracæ IIII. arsenici IIII. albesci octo, quæ teres & sic uteris. Ad ulcera, ad uulnera, ad canceromata, ad uermes necandos. Herba nepeta uiridis trita, adiecto modico salis, & apposita uulnere quod ex negligentia uermiculos habere coeperit, omnes eijcit & persanat. Folia cannabis & millefolij, & lactucæ in uino teres, & succum earum ulceribus immittes, uermes necat & ad sanitatem perducit. Betonice item pollinem bibit ex aqua calida, statim sponte exeunt.

Ad apostemata interiora. Cap. XXXIII.

APOSTEMATATA interiora uomicas uocamus. Erumpunt enim plerunque e lateribus membranæ superuacua ex languoribus natæ humore concreto, intusque conuerso: qui adeo fecunde innascitur, ut non tam excreetur quàm euomatur. Eos qui in hanc passionem inciderint, oportet ambulare, uetari, ungi, lectos & requies. & ob hunc morbum malum sustentandi erunt cibis firmis, glutinosis, aibus pinguibus, operibus pitiorij plus equo mellitis, prout patiuntur facultates. Vomica sunt priuati melle in quo sint apes demortuæ: facit autem & industriæ potio hæc. Ouum crudum euacuabis, & putamen eius implebis ex succo marrhubij, & in eodem uase colabis: repleatur item melle, quod eodē abijcitur, & ita permixta calefiat usque ad teporē. Hæc enim uomicas rumpunt, purgat, & ad sanitatē perducunt, ideo etiā curatio eius expetita est, ut etiā hyeme asperrima explicari potest, & intra uerni & æstatis tempus.

Aliqui tamen curati sunt intra finitum tempus, compositione ea quæ infra scripta est. Recipe mandragoræ denarios tres, iusquamii tres, thuris decem: singillatim tusa teruntur ex uino ad spissitudinem plus crassioem quàm mellis, ex quo medicamento mitio pondere uictoriati in tribus cyathis aquæ euntibus dormitum datur: mox deinde ex eodem modo aquæ pondus denarius, à prima uero portione sentitur profectus, deinde incredibilis in altera explicatur curatio. Ad apostemata interiorum. Brassicæ succi cyathi duo, passii unum, tepesactus & potui datus, mirifice prodest. Marrhubij succum cum butyri tantundem in portione conditi tepidum bibit, sanus erit: & si uetus est passio, succi minus mittas & plus

& plus butyri, ne subita eruptione ræfocetur. Marrhubium item cum mellis æquali mensura coques agitando donec unum corpus efficiatur, & cum cochleari pro uiribus dabis. Butyrum quoque cū melle optimo permixtum, ieiuno sæpius ad comedendum dabis. hoc si frequenter feceris, miraberis effectum. Hortulanæ rutæ semen ex aqua tritum per dies septem calida, mixtum cochlearis mensura ieiunus accipiat. Itemque alia septimana lapaij radicem colliges, & diligenter in pila tundes, & iacebit infusa in uino ueteri diebus septem, deinde per riduum singulas portiones bibat, mixta calida temperata. ipsam uero radicem linteo imposita & tepesactam stomacho superpones. quia enim hora imposueris, accessio fiet.

Ad omnia apostemata exteriora, uel tumores. Cap. XXXIII.

CERSAM, nitrum, ceram, oleum, pari pondere, sed plus nitri adijcies. Cerusam uero & nitrum teres, ceram & oleum cerotum facies, miscebisque omnia & teres diligenter, quod alutæ impositum, mirabile est effectum. Agrimoniam, uerbenacam & quinquefolium, coques æquis partibus ex aceto, & adiecto semper uino, dehinc trita & imposita sanat. Ad uomicas exteriores. Charidas uiuas in oleo necabis, & ex hoc unges, liberant. Hebuli radices ac cortices cum aceto teres, & in modum cataplasmæ impones, sanant. Ad omnia apostemata, maxime ad parothecas. Herbas uirides, paredariam, symphoniacâ, lapatium & marrhubium singillatim in creta inuolutas, læto uapore coques, & carnem quæ inter medullas & corticem est, separatam diligenter teres ad crassitudinem mellis, quod cum herba supra scripta admiscebis, deinde manna thuris, & sercus columbinum sicum cum nitro Alexandrino teres. Præterea facies cerotum de oleo simplici, & cera quantum satis est: terebinthinam quoque adijcies ceroto, cui & cætera omnia ad unitatem corporis misceantur: omnibus autem pigmentis & herbis, exceptis cera & oleo, æqualiter uteris.

Ad collectiones uel tumores. Cap. XXXV.

VISCVM decoctum cum foenugræco impones. Adipem item cum alio mixtum impones, omnes tumores suspectos soluit. Cerisfolium tritum bene facit. Oleastri quoque folia ex uino contrita, & collectionibus imposita, profunt. Carnis etiam caprinæ combustæ cinis ex aqua illitus, omnes tumores soluit. Symbrium item tritum & impositum, tumorem sedat. Ebuli folia tusa cum pane molli uino infuso, permixta & imposita, omnes tumores discutit. Lenticula itidem cum lomento fabæ, pulegio & sale, pari portione aqua conspersa & imposita, collectiones quaslibet facillime soluit. Mali terræ nihilominus radix contusa, & in aceto defensus facta, discutit & sanat. Pix liquida adiecto cinere cribrata, & apposita, omne genus collectionis discutit. Iuniperi quoque semen tufum, & in aqua decoctum, & in pannu impositum, tumorem sistit. Ad tumorem & duritiem. Faba frixa cocta sine sale, & mixta cum melle uel uua passa in nucleata & imposita, duritiâ mollit, & tumorem spargit. Farina quoque hordeacea in aceto distoeta, & cum fimo columbino, ac fici sicca simul trita, coctaque & imposita, discutit. Itemque lens cocta & cum melle trita & imposita, maxime ulcera tollit ac sanat. Ficus etiâ quæ adhuc non maturauit, admixto adipe anserino imposita, mire sanat. Herbam itidem symphoniacam cum axungia commiscebis.

Scyrosi uentris uel stomachi curande. Cap. XXXVI.

ABSINTHII pontici fasciculum, cassiæ manum plenam, infundes in uini Hadriani sextarium unum, & gremialis sextarios quatuor, coquesque in uase duplici, & fouebis: altera die rutæ fasciculum breuissimum, iris uncias quatuor, squinantij duas, infundes in uini Hadriani sext. unum, & olei gremialis sext. IIII. coquesque in uase duplici, & supra scripto oleo permiscebis, & fouebis diebus duodecim. Cataplasma ad eandem scyrosin. Recipe foenugræci sextarium unum, lini seminis unum, meliloti unum, hyssopi ceroti libram unam, iris unam, selselij sext. unum: quæ omnia tusa cribrabis mollissime, postea carycas pingues optimas numero centum infundes in aqua, & discoques, ita ut aqua spissa fiat sicut passum, & adijcies mellis optimi heminam unam, & facies cataplasma diebus octo uel decē: aut quotquot necesse fuerit, ex eadem aqua cataplastmata coques, addes etiam resinæ terebinthinæ optimæ unciam unam, sequenti die unam & semis, tertia die duas, uel accedentibus diebus duas, rutæ siccæ libram unam. & si uiridis fuerit, sicetetur in patella argentea super carbones, butyri optimi unc. I. accedentibus diebus duobus, euisi cocti sub cinere libras duas, commiscebis cum axungia non satis, ita ut prius euisum rundas, & postea simul utrūque ceroti modo spissum fiat. Hinc facies spheram grandem ex aqua, & cataplasma semper adijcies: quod si hyems fuerit, duodecim diebus fouebis, & totidē cataplastmabis: si uero æstas fuerit, uel senex, diebus septem, uel pro uiribus ægotantis. Epithema ad eandem scyrosin post cataplasma. Recipe iris uncias septem, quas tundes & cribrabis mollissime, & in mortario duo uiri à mane usque ad uesperam terant, dehinc ceræ minutissime pingui melle uncias sex, & solues cinere calidissimo: quæ cum soluta fuerit, addes terebinthinæ optimæ uncias sex, & diligentissime agitabis, ut nullam asperitatem habeat: cum soluta fuerit, leuabis de foco, & mittes puluerem supra scriptum, & teres diligentissime, hinc facies collyria maiora, & pones in capsella mûde, & cum opus fuerit, linies linteum spissum, & pones in stomachum quotidie ita, ut totum uentrem & sub umbilico teneat. Item epithema ad scyrosin, ad hepar, ad splen, ad stomachum. Recipe ceræ uncias quatuor, terebinthinæ quatuor, ammoniaci quatuor, bdellij quatuor, myr

rhē quatuor, propolei quatuor, styracis quatuor, irini fecis arum. Ammoniacum uero, bdellium, & irim tundes & cribrabis: styracem, propoleium, & ceram in pla tundes, & simul commiscebis, & postea terebinthinam atque feces irini simul commiscebis & colliges. Epithema ad renes, & ad scyrosim eorum. Recipe thuris masculi unciam unam, adianti tres, galbani duas, styracis tres, butyri duas, bdellij duas, iris sex, medullę ceruinę unam, olei cyprini octo, floris lauidis ammo niaci quatuor, cerę pinguis mellitinę libram unam.

Panis depellendis. Cap. XXXVII.

NASTVRTIVM cum pice panas discutit. Maturis aut maturefcentibus lens imponitur ex aceto decocta, ipsaque cocta, & cum melle trita, & imposita, suppurare prohibet. Lupini ex aceto cocti, aut minuunt aut maturant. Fimus columbinus cum hordeacea farina imponitur. Euiscus, resina, & cera æquis ponderibus imponuntur. Galbanum per se impositum prodest: aperit uero paniculas, cum sale costo discutit. Murinus fimus admixtus thuris pollini & sandaracę & cochleę contusę. Cinis muricum uel purpurarum ex oleo ueteri imponitur. Quidam autem utuntur ad paniculas hac cõpositione. Recipe cerę atque thuris drachmas uiginti, spumę argenti XL. cineris muricum decem, quę omnia permisceris ex olei ueteris hemina una. Ad paniculas alia compositio. Recipe herbę symphoniacę foliorum libram unam, colophonię duas, axungię ueteris sine sale unam, fermenti uncias sex: fermentum uero in mortario solues, & suprascriptas species miscebis, resinamque & oleum solues & uteris. De polline erui ex melle cataplasmas, sapius enim impositum spargit, si tamen nondum pus fecerit. Caricę ex uino coctę & impositę curant. Fœniculi farina ex hydromelle cocta addita axungia, dolorę mitigat, & panas aperit. Item expertum. Gutta ammoniaci tusa cum cera & apposta, ligaturque, & quarto die soluta paniculas discutit. Euisci radix ea aqua coquitur, & quę exterior pars est, ac per hoc tenerior trita, & admixto pane molli infusa cum axungia sine sale, linteoque inducta & imposita sparget: aut si ruperit, ex hoc ipso impositum claudit & sanat, ut expertum est. Lapatium, fimusque gallinaceus commixta dirumpunt. Eruum cum melle tritum & impositum, suppurare prohibet. Myrrham etiã ex aceto temperabis, & linies locum, miraberis effectum. Lacerta uiridis diuisa, & imposita, discutit. Cinis quoque inanium cochlearum cerę admixtus. Echinorum item testę ex aqua illitę. Cancri etiam fluuiales triti medentur. Salfamenta item cocta & imposita. Creta cymolia trita ex aceto, cohibet. Sanguis urinus discutit, nec minus taurinus aridus tritus, ungułęque equinę cum oleo. Bubulus sanguis illinitur, sed & fimus hircinus cum melle decoctus. Ad paniculas sanandas. Saponem cum adipe porcino recenti, aceto accerrimo resoluta cū lana imponuntur. Cochleę item minutę mirabiliter faciūt.

Ad cyratas que sunt glandula, & ad tumorem antequam apostema fiat. Cap. XXXVIII.

TEREBINTHINAE uncias tres, galbani tres, cerę tres, cineris de fermentis uitis mundissime facti candidi unam, cineris caprifici unã, simul mittes in cacabum cum cera minuta & olei hircini uncias duabus, & folies, postea colabis ac teres, panemque facies, & cum opus fuerit, linteo spisso illitum impones. Ad cyratas & strumas. Lolij siue auenę farinam cum lini seminis farine pari portione, & columbinum simum recens tantundem ex uino decoques, & impones, utrunque sanat. Strumis item & cyradis echinorum testę contusę, & ex aceto acri tritę, illiniuntur. Ranę quoque rubetę cinis admixto butyro inductus cyratas exicat. Viscus calx & cera imposita maxime profunt. Conchylj etiam marini testa tusa in puluerem, admixta ueteri axungia imponitur. Mustelę uiuę combustę cinis cū rofaceo & cera imponitur. Columbinus simus recens collectus, & in folijs betę uel brassicę coctus, deinde tritus, & admixto aceto calido impositus, sanat. quod & carbunculos curat. Emplastrum cyradicon. Recipe perysterios drach. III. pyrethri III. propolis XIII. ammoniaci XVI. caccij grana octo, uisci de quercu drach. octo, nitri III. terebinthinę octo, galbani octo. Ad cyratas & paniculas. Ostreę uisę uncias duas, calcis unam cum aceto diu teres, & calefacies bene locum, & sic impones medicamentum.

Strumis profigandis. Cap. XXXIX.

CAPRIFICI corticem intumescens puer impubis si detracto ramo tollat dentibus, & medulla ipsa alligetur ante solis ortum, prohibere strumas constat. Echinorum testę contusę cum alumine ex oleo, folia hederę, marrubium cum adipe, lēs in aceto discocta, lupini ex aceto cocti tritęque, folia ficę, & ficus immatura unã tusa imponuntur. Succus pillulę cupressi ex fermento, galbanum per se exulceratis strumis imponitur. Mustelę sanguis illinitur. Mustela ex uino discocta imponitur. Cochleę cum suis testis tuse ad hoc faciunt optime, quę salicibus adherent. Cinis aspidis cum seuo taurino imponitur. Adeps anguis mixtus oleo. Anguium cinis ex oleo, esse eos quoque precipitur, abscissis à capite & cauda digitis quaternis, aut cinerem crematorum bibere. Aliqui simum columbinum imponunt, alij mixta hordeacea farina ex aceto acri. Talpę cinis ex melle imponitur. Iecur talpę quidam inter manus tritum circumliniunt, & triduo non abluunt. Talpę capita precipiuntur, & cum terra egesta à talpis conteruntur, & in pastillos rediguntur, sicque seruantur in stagna pyxide, utiles ad omnia apostemata. Vermes terreni totidem quot sunt strumę alligati cum his pariter arefcunt, circumligantur lino quo uiperam suspendio

ra suspendio occisa est, millepedę imponuntur, addita resinę quarta parte, & non solum strumas sic curari precipiunt, sed & omnia apostemata. Calx uiua cum resina liquida, uel adipe suillo, addito melle, strumis utiliter auxiliatur. Cinis ungułę asini uel equi ex aqua & oleo illinitur. Bubulum seuum ex oleo imponitur. Ebuli folia conteruntur, & mixta cum fece ceruisię superadditis folijs eiusdem ebuli illud alligatur. Fel aprinum uel bubulum tepidum illinitum discutit. Vriticę radices in aceto coctę & tritę, & in modum ceroti impositę, discutunt, maturas aperiant, & omnes radices extrahunt. Viride nasturtium cum lomento fabacio cõtritum adhibetur, & desuper folia hederę uel brassicę apponuntur, strumas tollit. bulbi quoque ex melle triti tepidi imponuntur, & alia die cauliculi ruborum teneri cum folijs suis ex uino decocti tritęque. hęc alternis diebus & uicibus imposita, ad sanitatę perducunt. Sinapis semen cum fabę pari portione in aqua coctum & tritum, atque impositum, strumas sanat. Cancri quoque fluuia tili cinis tritus cum melle, & impositus, discutit. Taurinum siue bubulum seuum cum cera & resina impositum discutit. Fimus item eius cum aceto coctus idem facit. Medicamentum ad strumas. Recipe aphronitri libram unam, resinę frixę unam, terebinthinę uncias sex, cerę sex, ammoniaci quatuor, calcis uiuę duas, olei rosati quatuor. Ad strumam uero claudendam. Axungia cum urtica trita, & imposita, optime facit, & claudit uulnus. Item radices cortices coctę cum aceto, & contusę, imponuntur strumis incipientibus: discutunt, maturant, aperiant, & ita educunt: & omnibus radicibus extractis, ad certissimã sanitatem perducunt. Porro ad saggillationes urticę folia teres & impones. Emplastrum ad strumas. Recipe olei ueteris uncias sex, cerę sex, herbę cyclaminis sex, floris aphronitri sex, oleum uero, resinam & ceram in cacabo resolues, postea mittes puluerem cyclaminis, & agitabis donec unitas fiat: deinde adijcies florę aphronitri, & continuo depones. ubi refrigerauerit, finito nono inductũ pones quandiu pus reddat. Cum autem uideris exinanitum esse, facto ceroto curabis.

Carbunculo medendo. Cap. XXX.

CVCVMERIS syluatici succus superinfusus & alligatus emendat. Item expertum. Mel cum lomento fabę mixtum imponitur, & folia lactucę desuper, hoc ad sanitatem perducit. Nasturtium fermento mixtum utiliter medetur. Suppurationes dirumpit plantago sine lanugine cū sale cõtusa. Cum autem purgauerit, sine sale apposta procurat. Cepę acerrimę sub cinere bene coctę melli miscentur, & loco emplastri admouentur. Thitymallus quoque trita admixto sale, cymino & melle æquis portionibus, & in modum medicaminis imposita, sanat. Nitrum cum oleo tritum & impositum, carbunculos arduos sanat. Porri succus cum cinere mixtus & impositus. Calx uiua ex aceto soluta imponitur. Gutta item ammoniaci ex aceto teritur, & uulneri superponitur, frequenter rumpit, & foras protrahit. Caseus caprinus uiridis, siue sicus cum porri sectiui succo tritus imponitur. Pix brittia cum uua passa exemptis nucleis addita axungia purgat. Nuces siue glandes per ueteres teres & impones. Eruı farina ex uino imposita, carbunculos rumpit. Fimus columbinus cum lini semine ex aceto multo, carbunculis imponitur. Mullorum falsorũ cinis prodest: rutaque ex aceto trita. Fimus pecudis incipientibus carbunculis imponitur. Ficus sicca in uino decoctę aut tritę & confricatę extrahunt. Herba sauina quę habet folia simillima cupressi cū melle illinitur. Cerebrum suis coctum, & tostum, imponitur. Expertum ad anthracas, quod alij dicunt oculum pullinaticum, alij carbunculum. Folia rutę uiridis, uam passam pinguem purgatã, aphronitrum album: omnia æqualia cum melle uteris. Emplastrum ad anthracas. Recipe galbani unciam unam, asphalti unam, nitri semiunciam, arsenici similiter, seu ueruecin de renibus unciam unam, coques amulentum: facit & ad uulnera recentia seu pustulas malas.

Ad papulam noxiam. Cap. XXXI.

AD papulam noxiam, quę tertia die occidit. Bullos crudos teres mollissime, addes coriandrum uiride, mel & acetum, teresque simul & impones. Porcinum fel siccabis in fumo, & exinde tantam partem præcides, quantum spatij ipsa pustilla tenet in capite: quam calefactam foco in modum ceroti induces, & sic impones. cum hæserit, non dimittit, nisi secum papulam extraxerit. Signum uero morituri est, si medicamentum non hæreat. Ante omnia de carycis Germanis in uino Aphro discoctis, leuatis, ac tritis, adiecto paruo melle cataplasma facies, & super omnem curam impones. Poma caprifici sicca cõbures, & cum sapone miscebis, & impones. Ex uirga item ipsius interiorum albuginem rades & teres diligenter, & sapone mixtam impones: ipsa enim uim eius mox necat ne amplius serpat. Galbanum item per se imponitur, aperit & extrahit. Postea uulnus factum curatur alio medicamento.

Furunculis medicandis. Cap. XXXII.

FICVS sicca decoctę ex uino, & tritę, imponuntur. Fimus gallinaceus rufus uel albus recens ex aceto tritus, & impositus, efficaciter sanat. Nasturtium fermento coquitur, & imponitur. Papaner quoque syluaticum cum axungia suilla tufum imponitur. Bulbi triti & impositi exicant. Datilus etiam tritus, & cum molli pane infusus, imponitur. Fermentum cum sale mixtum imponitur. Pellis similiter muris detracta. Seuum arietis cum farina punicis æquis ponderibus prodest. Nitrum

cum resina mixtum detrahit. Seuum bubulum cum sale imponitur: aut si dolor est, sine sale liquatur cum oleo. simili modo facit seuum caprinum. Galbanum per se prodest. Ventriculus ciconiæ ex uino decoctus illinitur. Muscæ impari numero infricantur, digito minimo sordes ex auriculis pecudû illiniuntur. Limacis cinis aspersus purgat. Nouem granis hordei si quis furunculum circumdat, singula manu sinistra, & in ignem conijciat, confestim sanat. Ad furunculos, & ad omnes tumores. Adipem caprinum recentem cum pice dura pari pondere tundes, subactumque more malagmatis induces donec sanentur. Nitrum quoque cum resina superpositum furunculos extrahit. Ad idem compositio bona. Recipe guttæ ammoniaci, aluminis schisti, propolis, stercoris palumbini ana unc. unam, seui taurini mundi tres, resinæ sex, ceræ sex, ex his sicca tundi & cribrari oportet, ac cætera in nouo cacabo lento uapore solui, & fassis misceri. Item omnes seuum si ponatur, utile est.

Ad circinum, quem alij zonam uocant. Cap. XXXIII.

CIRCINVS quem alij zonam uocant talis est. Vesicæ tanquam combustæ exeunt & crepant, primum paucæ, deinde cito multiplicantur: quæ si hominem cinxerint, occidunt. Curêtur uero sic. Succum cicutæ, coriandri, colophonis, ebuli & sambuci radices cum uitello oui & oleo rosaceo miscebis, & penna linies, ac superperges puluerem milij combusti: & hoc si frequenter feceris, sanantur. Succo coriandri calicem dimidium, & croci aqua infusi ac triti tantundem permiscebis, & uteris à pœna, & sic superperges puluere de carycis in area candenti combustis.

igni sacro medendo. Cap. XXXIII.

VERMES terreni ex aceto illiniuntur. Lens quoque in aqua marina decocta imponitur. Herba sauina quæ habet folia quasi cypressus ex melle illinitur. Oua cocta trita cum oleo imponuntur, & folijs betæ operiuntur. Ouorum trium candidum cum anuli pari mensura imponitur. Hyssopû contritum cum panis polline & rosaceo illinitur. Ac simus uitulinus seu bubulus. Ramenta ite caprinæ pellis eiecta punice, & ex aceto trita, illiniuntur. Serpentium senectus cum bitumine & felle siue fimo agnino ex aqua illinitur: à balneo alij cinis ex oleo & garo illinitur. Ruta ex aceto & oleo illinitur. Amurca oliuæ nigre infunditur. Gryllus contritus ab eo qui non sit uitio illo apprehensus, eum qui hoc fecerit, in totum annum ab hoc malo liberat: oportet autem eum erui ferro cum cauernæ suæ terra. Anseris adipe perungitur utiliter hoc uitium. Viperæ caput aridum adustû ex aceto superlinitur. Spongia ex aceto imponitur tam grandis ut sanas quoque partes obtegat: urfinus adeps adijcitur. Est genus sacri ignis quod Zoster uocatur, quod occidit eum quem appetit, si præcingit. Huic occurrit planta go imposita cum creta cymolia, aqua cysternina aut certe dulcis soluitur ex oleo, deinde penna perungitur, eadem die liberat. Oui medium quod est rufum teritur sublato albo in uas cupreo, deinde pistillo de cupro, & sic dolor penna illinitur. Herba heliotropium sicca comburitur, cuius cinis oui uitello permiscetur, & penna illinitur. Plantaginis succum, cerusam, & cretam cymoliam miscebis & induces, curat. Album cicer aut nigrum infundes in aqua fontana post triduum, teres diligenter ut cerotum, dehinc in ipsam aquam infundes medullam panis, & seorsum diligenter teres, deinde in uirum miscebis. & si durû fuerit, adijcies duo uel tria cochlearia ipsius aque, ita ut post illitum panno uel litteo imponas. Teres cremam diligenter, & seorsum bene teres coriandrum & commiscebis, simulque teres, addito uino ueteri modo: lauabis etiam uino ueteri locum, atque à penna induces medicamentum.

Ad rubeam. Cap. XXXV.

LA VABIS primum uino ueteri, & puluerem uermium terrenorum superperges, qui ad solè sint arefacti, & alligabis: quod si locus talis est ut alligari non possit, ipsos lubricos recentes teres & linies.

Ambustis sanandis. Cap. XXXVI.

FIMVS ouium cum cera ambustis imponitur. Ambustum polenta cum aqua subacta & imposita sanat. Maluæ folia ex aqua decoquantur, & ex ea aqua fouentur combusta. Folia quoque cruda trita admixta axungia caprina imponuntur. Myrti uiridis folia contusa & imposita sanant. Puluis foliorum eius si cum rosa perfundatur, exiccet & cutem nutrit. Terra quam talpæ eiecerint, cum aceto mixta & trita imponitur. Ouum crudum cum sua testa tritum & illinitum sanat. Fimi columbini cinis ex oleo illinitur. Cucurbitæ aridæ farina utiliter aspergitur. Lens ex aqua semicocta imponitur. Procedente uero curatione lens cruda conteritur, eiecto que fursure eius decoquitur & sic imponitur, posteaque mel adijcitur. Vitis cortex comburitur, & cinis eius ex oleo illinitur, & pilos reddit. Hordeû tostum tritum ex albo ouorum illinitur. Oua in aqua decoquantur, deinde in pruna torreatur donec putamina eorum comburantur, tunc lintea eorum ex rosaceo illiniantur. Oleum addito sale pustillas reprimat. Eis uero quæ feruenti aqua combusta sunt, ranarum cinis inspersus adeo prodest, ut etiam pilos reddat. Efficax est fibrinarû pellium cinis. Fimus leporis & capræ illinitur æquis portionibus.

Gluten

Gluten taurinum remissum sicut solet à fabris remitti, sine cicatrice sanat. Hederæ nigre folia ex uino uetustissimo cocta, & contrita, impones. Illinitur item canini capitis cinis, cochlearumque cinis ex oleo, atque adeps uerrinus, garum infunditur nec nominatur. Cancrorum marinorum uel fluuiatum cinis ex oleo prodest ambustis: illita item fex uini, siue sapæ. Oliuarum carnes teruntur, & imponuntur. Nigra oliua cõtinuo si imponatur cõmanducata, pustulas gigni prohibet. Flos hederæ cû cera utiliter imponitur. Magnes lapis crematus, tritusque inspergitur. Optimum est si ex auribus taurorum & genitalibus sordes applicantur. Emplastrum ad combustum. Recipe spumæ argenti uncias duas, ceræ tres, adipis porcini mundati lib. duas & semis. Emplastrum quod ad combustum mirifice facit, & cum multa sint, nullum magis probatum: protinus enim impositum, tollit dolorem, & infinita celeritate persanat. Recipe spumæ argenti uncias duas, adipis porcini purgati sex, ceræ libras duas & semis, oui anserini uitello teres, & miscebis, spumæ argenti tritam ceram cum adipe resolues. Ceram item in oleo rosato resolues, & facto tenui ceroto admiscebis bulbum lilij diligenter tritum. Alij tamen addunt cerusæ puluerem mollissimum, & panis micam infusam in aqua & tritam, & spumæ argenti bene trite puluerem. hoc facit ad faciem frigore uel calore exustam. Cerotum de rosaceo, adiecto adipe porcino recenti quod fatis est. Radices lilij conteres, & cum opus fuerit, uteris. Herbam cuculum inuolutam costam in cinere contundes, & oleo atque aceto permixtam induces, combustum intra triduum sanat.

Ad frigore exusta. Cap. XXXVII.

LEPORVM pili cinis, pulmoque eiusdem adalligati, frigore exustis medentur. Ad combusta à frigore, mori quoque arboris succum cum oleo æquali mixtus facit: mitigat enim perunctus uisuram. Ad ignis & frigoris adustionem. Rutæ folia in oleo cocta & trita colabis: peruncta deinde & imposita calefaciunt. Puluere aristolochiæ ex oleo trito, contra frigora & algores perungi utile est. Vrticam item teres & superpones, & alligabis. hoc facito bis in die, & intra dies quinque sanus erit. Ituri uero per niuem, farinam opopanax bibere debent, eaque perungi. Vim enim habet mirifice calefactoriã. Si autem facta sint uulnera, frumentum tostum in ferro, ac tritum è uino, præsentaneo remedio est.

scabiei arcende. Cap. XXXVIII.

MEDVLLAE afininæ illitæ plurimum profunt. Vrina afini cum suo luto imposita sedat. Gluten taurinum cum aceto tepesactum, addita calce, imponitur. Fimus bubuli, alumen liquidum admixto nitro ex melle imponitur. Nitrum cadens ex uino extinguitur, quod tritum ex oleo spargitur in balneo: hoc enim & pruritus sedat. Folia fraxini coques ex aqua, & inde sæpius lauabis. Sanguis quoque bubulus recens impositus qui cum aruit, alter superillinitur. postero die abluatur cinere lexiuio. Sanguis caninus illinitur. Trium locustarum pratensium pedes cum seuo hircino triti medentur. Ad scabiem & pruritus. Radicibus numicis, hoc est lapatij medullatis, non coctis, sed cum sale tufis, aceto acri admixto uteris in balneo. Ad scabiem purgandam folia herbæ paretariæ conteres diligenter, & exprimes, colabisque, & mittes in trullionem aut acetabulum succum ut bulliat diligenter, & postea lauabis ac refrigerabis: cumque gelatum fuerit, si quis humor remansit ex illo succo, fundatur de reliquo, perunges locû scabiosum. Persici folia mittes in oleum Sabinense cum iam feruere cõperit: ubi se constauerint, illis leuatis alia mittes. hoc facies & tertio. dehinc colabis oleum, & cera addita factum cerotum repones, & in necessitate uteris: facit enim ad lateris ac splenis, & neruorum dolorem. Resinæ, ceræ, sulphuris uiui, & picis den. sex, conteres singillatim & sic miscebis, iterumque teres ut lene sit, & inde in sole calido corpus illinies, & paulisper morabitur donec bene sudet. Emplastrum aliud, siue medicamentum ad scabiem. Recipe spumæ argenti unciam unam, cerusæ duas, ceræ punice sex, olei rosati quatuor, axungie porcine recentis sex. Ad scabiem uel combusta. Recipe cerusæ unciam unam, spumæ argenti semiunciam, olei rosati sex, ceræ sex, facto ceroto tritum puluerem miscebis, & album duorum ouorum addes. Item phycum eis quibus manus replentur. Micas panis in recenti infusas cum lactuca tere, & impones. Coccyton ad scabiem. Recipe ceræ libram unam, rosati unam, lithargyrii quatuor, cerusæ quatuor, medullæ ceruinæ quatuor, ouorum trium uitellos, succum ptisanæ: quæ omnia scabiem curant. Itemque anulum cum melle mirabiliter curat.

Ad papulas, & pruriginis. Cap. XXXIX.

LVPINORVM farina ex aceto subacta in balneo papulis illinitur. Pruritus sedant, cochlearæ minutæ impositæ. Nitrum candens uino austeri extinguitur, deinde conteritur, & sine oleo in balneo aspergitur, pruritus & scabiem sedat. Oleum in quo pastinacæ marinæ decoctæ sunt, aluminis liquidi pars tertia, duæ partes mellis in balneo papulis illiniuntur. Aequè papulis creta cymolia in balneo illinitur. Suilli simi cinis, uel cornu ceruini cinis ex aqua illinitur. Sulphur tritum mixtum liquamine in balneo utiliter illinitur.

Ad pustillas quæ uocantur uolatice. Cap. XL.

TROCISCVS ad pustillas uolatice. Recipe yu sideron uncias III. alij purgati unam &

femis, sulphuris uiui unam & semis, cymi deñ. duodecim, aceti acri quantum sufficit: teres simul omnia ad solem, & permiscebis.

Varis tollendis. Cap. XL I.

FOLIA porri seffiui trita & imposta, tollunt uaros. Itemque farina erui ex aqua imposta sanantur, & toto corpore maculae emendantur. Oleum amygdalinum ex melle illinitur. Adeps gallinaeus cum creta contritus cum cepa imponitur. Varos tollit farina auenae ex aceto cocta & imposta. Lacerta quoque sanguine ieiunus illiniatur.

Ad uerrucas, clauos, & callos. Cap. XL II.

VERRUCAE abolentur urina recenti canis, cum suo luto illita. Fimi canini cinere cum cera & cepa imposta. Agrimonia cum aceto imposta, uerrucas tollit. Fimus auium cum sanguine murino recenti illinitur. Herinacij felle & sanguine lacertae, fimo gallinaceo cum olei & nitro efficaciter tolluntur. Ocimo cum atramento sutorio. Immaturorum etiam ficorum lacte cum axungia mixto. Caput menarum cinere cum oleo trito. Itemque fimi uituli cinere triti ex aceto. Asininae urine luto tolluntur. Item sanguine lacertarum quae tyzelicolae dicuntur si perunguntur ipso. Ad uerrucas & clauos. Nitrum tritum cum exiguo mellis illinitur donec cadant. Clauum autem qui primum surgit de sapone circunlinies, & in circuitu, & in medio.

Ad pruritum corporis. Cap. XL III.

LAVRI uiridis folia cum sale ex uino ueteri conteres, & in corpus perfricabis, & non terges. Lauri tymolas cum oleo conteres, & ex eo corpus perunges. Apium conteres cum oleo rosato, & inde corpus illinies. Urinam calidam, & nitrum coctum ac tritum commiscebis, & exinde corpus lauabis. Nuces rancidas & sulphur aequalia teres, & de liquamine optimo temperabis ac fricabis, dehinc perfundes ex aqua temperata corpus, & postea de uino ueteri & pane fricabis, sulphur uiuum cum liquaminis flore teres, & ex hoc in balneo perunges, ita ut non scalpas. Cumque diu moratus fueris in calore, de mica panis in uino infusa corpus perfricabis, & sic descendes in solium. Herba cuculi contrita, locum qui pruritur sanabis. Foeniculi uiride concides minutatim, & nitru uiride conteres, & sulphur ex aqua coques, & inde corpus fricabis. Item ad pruriginem. Recipe nitri libram unam, sulphuris uiui uncias tres, axungiae sine sale tres, nuces rancidas numero triginta, liquaminis optimi quod sufficiat.

Ad impetiginem. Cap. XL IIII.

NVCLEVM pineae uiridis teres diligenter & mundissime, & mittes uinum uetus, & terendo quasi cerotum mollissimum facies, & locum illinies. Silicem quoque tritam cum aceto impones. Fauiam item de foco cum salina induces. Salina ieiuni perfricantur. Similiterque uua canina dragantum in aceto infusum & illitum mire curat. Gummi in aceto infusum ad utrumque facit. Myrrha trita imponitur. Herba cuculus inter manus confricatur & illinitur. Succus chelidoniae illinitur ruptis folijs expressus, expertum est. Thuris masculi, nitri, ac spumae argenti, paria pondera cum aceto conteruntur ad spissitudinem mellis, & illiniuntur.

Ad maculas de corpore eximendas. Cap. XL V.

MENTAE siccae unciam unam, & sulphuris uiui semiunciam, in puluerem mollissimum rediges, & in balneo cum sudare coeperis, super cutem asperges, & ex eo puluere perfricabis. Ad eos uero qui durioris sunt cutis. Radicis chamaeleontis uncias tres, nitri floris duas, sulphuris uiui unam, ex aceto bene contere, & illini in sole, sed non diu pmaneat, & ne exulcereris, inde laua. Ad uarietates coli uel thoracis, quae ex cholera uel phlegmate ueniunt. Helleborum album, sulphur, nitrum rubeum & alcyonem, aequalia in puluere redacta colliges, & in balneo cum sudare coeperis, loca maculosa asperges. Ad maculas uero albas uel nigras quae exeunt in pectore, uel in collo, siue in brachijs, aut ubicunque de phlegmate, aut de felle, aut undecunque de phlegmate. Tinaperi drachmas quatuor, foliorum fici II. aphronitri quatuor, alcyonei quatuor, cymolae XII. tere, & in balneo utere. Ad maculas albas uel nigras. Alcyonei unciam unam, struthij unam, hellebori nigri duas, tinaperi tres, nitri tres, pumicis tres, seclae tres, sinapis sex, centron sex, cerusae tres, teres, & uteris in balneo. Ad lepram. Gallae omphacitae uncias III. chalcantanthi, aciae, mifei, rubi, aut marribij succo aequali podere uteris. Capparis item cortices cum aceto coques & uteris. quando autem tuleris medicamentum, uteris diarodino. Lapatij radicem decoctam cum sapa & tritam illinies. Helleborum item album tundes, cribrabis, & teres cum aceto acri, & uteris: quando autem desudaueris, de spongia terges. Similiterque sandaraca alumine rotundo cum aceto uteris. Ad lepram antiquam. Recipe pulueris, hireos congiuum unum, cardamomi dimidiu, nitri drachmas III. chalcantanthi octo, asphodeli radices numero quatuor: ista omnia trita & permixta repones. Quando autem necessarium

cessarium est ad usum, coques cum aceto acri ad spissitudinem, & uteris, ita ut prius corpus nitro diluas. Lapatij item agrestis radicis drachmas XII. gummi sex, coques ex aceti cotyla una ad quartas, postea admiscebis sulphuris uiui drach. tres, myrrhae duas, galleg duas, agitabisque & leuabis de foco citius: & loto prius corpore de nitro, sic uteris. Item nitrum. Chamaeleontis nigrae radices, cardamomum, chalcantanthum, alumen schistum, hireum omnia aequo pondere teres cum aceto, & uteris ut supra. Ad lepram. Recipe opij uncias duas, cametriae duas, tinaperi duas: quae teres cum aceto, & sic de penna locum perunges. Emplastrum ad lepram siue scabiem. Recipe ituiuae folia ustulata ad unciam unam, yu schiltum unam, cerae & olei rosati quod sufficit: quod industum linteo impones, & solues post triduum, postquam tuleris emplastrum, impones salem cum aceto coctum & tritum: bibe & uteris, biduo hoc curat, & splenem sustetat. Ad lepram ualde bonum, facit autem & ad antiqua uulnera. Recipe yu unciam unam, chalcantanthi unam, cerae unam, adipis porcini duas, sicca teres & commiscebis. Emplastrum Claudiani. Recipe lauinae unc. tres, sandaracae duas, aluminis schisti duas, ammoniaci duas, sulphuris uiui duas, uisci unciam unam & semis, terebinthinae quantum sufficit ad colligendum. Conscies autem studiose, & facies ut malagma & impones, & locum industum in alutam, & solues post dies septem uel octo impositum, & hoc uulnus non facit. Item aliud. Recipe pond. sulphuris hellebori albi unc. duas, adarcae unam, nitri III. alcyonei unam, tinaperi unam, foliorum fici siccorum unam, seclae unam, rosae siccae duas, cessarei quatuor.

Ad colorem cicatricibus reddendum. Cap. XL VI.

ARIETINVS item pulmo recens quam frequentissime imponitur. Adeps leoninus cum rosaceo imponitur. Seuum eiusdem ex nitro efficax est. Utendum quoque est anguium senectute ex uino decocta. Itemque felle scorpionis marini. Fimo etiam columbino ex melle, eruceque semine cum melle bubulo. Lupini ex aceto cocti imponuntur. Rursusque seuum asini uel uituli adiecta myrrha, oleo & croco extenuat, & in hos usus seruatur in pyxide creta, & calefactum imponitur.

Ad liuores recentes, & tumores. Cap. XL VII.

RECENTI liuori cortex raphani ex melle tritum imponitur. Holus tritu crudum per se. Aliud tritum cum melle aequali. Apium uiride tritum cum albo oui imponitur. Sinape item tritum cum melle & adipe anserino. Acrifolij radix decoquitur, & trita imponitur. Aqua marina utiliter tumor fouetur. Tumorem uero recentem aqua salsa calida sepius cum spongia posita tollit. Fimus quoque suillus sub testa calefactus, & tritus cum oleo, mire aduersus tumores facit. Percussa in facie aut de squama, pane ex melle sanantur. Si sit ex percusso, fimus aprinus decoctus ex aceto imponitur. Fel quoque ouium cum lacte mulieris. Cancri item fluuiales triti cum lacte asinino. Sinapis Alexandrini triti heminam, adipis anserini uncias quatuor, melissae libram, in mortario commiscebis, & panno induces, & parti quae ex contusione in dolore est, impones, mirifice sanat. Pulmones pecudum in tenuissima frusta conciduntur, deinde coniecta in feruentem aquam calida subinde tumoribus imponuntur. Plantagine cruda & contrita, si tumor siue duritia cataplasmetur, efficaciter sedatur. quod remedium & alia huiusmodi curat, & cautromata. Sal in saccum lineum conijcitur, deinde intinctu in aquam feruentem, & ita calefactum crebro imponitur. Fimi aprini farina insperfa potioni euerfis utilissima est. Sed aliqui putant melius esse eiusdem fimi fracti a quadrigis & rotis pressi. proximam huic putant fimo suillo uim inesse. Luxatis uero recens fimus uel aprinus, uel suillus, uel uitulinus, imponitur. Verris spuma recens cum aceto illinitur. Fimusque caprinus cum melle. Caro bubula ruptis conuulsisque illinitur. Hoc loco compositionem emplastri ponimus, quo Sagares uti solebat. Pancratiaestes de nobilissimis aduersus omnia quae in huiusmodi certamine solent inferri: quod praeterea furculis, strumis, uulneribus, collectio-nibusque, podagris quoque medetur. In cacabum nouum sicile conijcitur, spumae argenti tusa & cribratae libra una, olei ueteris sesquihbra: haec coquantur, & subinde tudicula permiscetur. Modus enim est ut fiat crassitudo glutinis fabrilis, tunc adijcitur picis siccae pondo quadrans. seui taurini diligenter triti pondo uncia, interposita horae dimidia parte cum desierit, tudicula in aquam frigidam missa, & ammota digitis, inquinata tollit: & cum opus fuerit, linteo spisso imponitur, ita ut oleo non tangatur. Si sanguis iussuderit, farina frumenti ex aqua temperata imponitur, quae tantam habet potentiam, ut sanguinem producat usque ad fascias. Nero initio sui imperij quoties nocturnis grassaturis in faciem uerberatus erat, thapsiam cum thure & cerusa illinebat, & postero die sine ullis argumētis rixae populo Romano uultum suum spectandum praebat.

Ossium fracturis sanandis. Cap. XL VIII.

CANINVM cerebrum linteolo illitum imponitur, superpositis lanis quae subinde oleo suffunduntur, quartodecimo die solidat. Cinis syluestrium murium imponitur cum melle. Cinis uero terrenorum uermium cum melle etiam minuta ossa extrahit. Lardum elixum circunligatum mira celeritate solidat. Sed articulorum fractorum cinis de femoribus pecudum cum cera coctus imponitur. Caprinus fimus ex ueteri uino aperit, extrahit, sanat.

Ad extrahenda ea que corpori infixæ sunt. Cap. XLIX.

MVS uiuus discerptus imponitur. Lacertę quoque caput concisum, & cum sale tusum. Lacerta etiam uiua discerpta. Cochlee item exemptę de testis suis, & contrite cum leporis coagulo. Testarumque sepie cinis. Allium elixum cum pice, harundines extrahit. Nalturtium cum pice impositum. Farina lini feminis cum radice syluestris cucumeris unā trita. Vrticę radix trita & imposita, filicem extrahit. Filicis item radix eodem modo harundinem extrahit. Radix etiam acrifolij coquitur, & teritur, & sic imponitur. Blattę sine pedibus, & sine capite & pennis trite illiniuntur. Cancri fluuiatiles triti. Testarum purpurarum cinis ex aceto. Fimus caprę ex uino. Coagulum quodcumque est, sed maxime leporis, cum pari pondere thuris aut uisci.

Aduersus morsum canis rabiosi. Caput L.

SALSAMENTVM imponitur. Succı rutę pondus den. quindecim ex uino bibitur. Plagę imponuntur rute folia trita cum sale, & melle uel cum pice & aceto. Folia nigre ficus trita ex aceto medentur. Rosę syluestris radix pota, efficacissime abijcit aque pauorem. Plantago pota & imposita, facit & aduersus canis rabiosi morsum, & aduersus omnium bestiarum. Lana succida indita morsum sanat post diem septimum soluta. Cinis capitis canini illitus abigit aque pauorem, aut caput canis deuorat. Vermis quoque de caduere canis alligatus, pauorem tollit. Est simus sub lingua canis rabiosi, qui datus in potionem, hydrophobiam prohibet. Omnia autem precedit, ut iecur eiusdem canis qui momorderit, deuoretur si fieri potest, crudum: si minus, quoquo modo coctum. Crista gallinacę contrita imponitur plagę. Anserinus quoque adeps cum melle. Saliuntur a quibusdam canes qui rabiosi fuerunt, ut in remedium carnes eorum edantur. Lactens catulus eiusdem sexus qui momorderit, in aqua necatur, eiusdemque iecur crudum deuoratur. Fimus gallinacę rursus ex aceto morsui imponitur. Gledule ex harundinis nido solute ex aceto illiniuntur. Catulus lactens priusquam uideat, aperitur, eiusque coagulum bibitur, ita ut is qui bibit in defluentia aqua stet usque ad umbilicum. Pauescentibus uero aquam, totam faciem perungunt adipe uituli marini. Aquam expauescentibus uita plaga ferro continuo sanatur.

Aduersus morsum canis non rabiosi. Cap. LI.

NITRVM & axungia & resina equis ponderibus ex aceto imponuntur. Alex cruda in lintheolis conserptis. Allium cum melle tritum. Menta etiam cum melle cotrita. Marthubium tusum cum axungia ueteri. Vrtica trita addito sale. Cinis uitium cum oleo, acetum calidum cum spongia. Ramorum ficę cauliculi teneri bene triti. Nuclei amygdalini cum melle triti. Nucum iuglandium carnes cum cepa & sale ac melle contrite, easdem carnes nucum ab ieiuno homine commanducatas imponi iubent. Spongię minutę conciduntur, & imponuntur infuse uel ex aceto aut ex aqua seu ex melle. Fex acetı cum melanthio plagę imponitur.

Psilothrum. Cap. LII.

SVNT qui uel suis pilis uel seruorum suorum in balneo offendantur sine ulla quidem ratione: sed illorum quoque persuasione succurrendum est, & monstrandum quemadmodum effici possit, ut euulsi pili non renascantur. Non omni autem psilothro sic utendum est, ut prius quam adijciatur resina pili auferantur. Sanguisugę uiuę tusa in fictili uase, ex aceto illiniuntur per horas tres, deinde in balneo abluuntur. Lac canis primi partus illinitur. Amerinę nigre semen cum spuma argenti pari pondere illinitur in balneo. Sanguis quoque uespertilionis. Vipera exęptis ossibus in tribus heminis olei discocquitur & teritur. hoc peruncti psilothrantur. Fel herinacij illinitur. Cum aduersus omnes morborum incursum fuerimus diligentissimi, non ideo tamen habebimus spem salutis cum ex improviso serpentes se uiant, mures, aranei, & phalangij, & his omnibus nocentiores sunt uenefici hominis morsus. Aduersus hæc itaque conuertendus est animus instruendis remedijs, ut appareat benignitatem naturę etiam ea mortifera esse noluisse. Igitur tithymali succus oleo illinitur in sole frequenter & hyenę sanguis illinitur.

Venenis prohibendis, datisq; expellendis. Cap. LIII.

ANTIDOTVM Mithridaticum laudant medici, eiusque diuersas afferunt compositiones, & ad commendanda pigmenta pretiosa propter raritatem ingentes pecunias profcunt. Appendant nã que singulas libras uicenis HS. & infelicium credulitatę hoc quoque ingenio circoueniunt, ut illis persuadeant emere que noceant. Alia nanque stomachum lædunt, alia caput aggrauant, alia pallorem afferunt, aggrauant & corporis maciem: & ita frequenter accidit, ut hi qui illorum antidotis usi sunt, miserius morerentur, quasi bibissent uenenum. Pompeius autem Magnus, Mithridate deuicto in scrinio eius inuenit ipsius manu scriptam compositionem, qua ipse præsumpta aduersus omnia ueneficia in totum diem tutum

tutum se incolumemque præstabat, in qua nuces iuglades duę, ficus sicę duę, rutę folia uiginti, salis granum unum, in unum contunduntur, & deuorantur a ieiuno. Electrum est aurum, in quo quinta pars argenti inuenitur, ex quo si quis uase potatorio utatur, insidias ueneni uitabit: discurrunt enim in eo arces cœlestibus similes cum stridore igneo, eoque modo duplici ratione deprehenditur scelus. Est electrum fictum in auro, addita argenti quinta parte: sed hoc tantum præstat, quantum illud naturale. ergo monstrauimus quo antidoto uenenum non admittatur, & quo uasculo arguatur: nunc & remedia suggeremus. Ceutaurion potum, omnia mala medicata exigit per aluum. Aristolochię radix pondere denarij ex hemina uini bibitur. Sanguis caninus hauritur aduersus toxica. Coagulum anguim in potione. Ventriculus ciconię cum lacte ouium in cibo datur. Mustela ualgaris inueterata drachmis binis potatur. Sanguis anetharum ponticarum seruatur spissus, & diluitur ex uino. Asini sanguis potus, uenena restringit. Hædi sanguis utiliter bibitur.

Contra leporem marinum & psalinacam. Cap. LIIII.

ASTRUITVR quidem & de lepore marino, qui cum sit genus piscis, mortem inferat in cibo impactam non subitam, sed quę trahatur, quantum plerique existimant totidem diebus quot is uixit, atque qui has insidias inciderit, ipse suo corpore ostendit ueneficium. Habet nanque odorem piscis: hoc periculo liberabitur, cæcis marinis coctis, & in cibo sumptis. Ostrea fricta, & in cibo sumpta. Malua cum sua radice coquitur, & succus eius potui datur. Sanguis anserinus æque cum olei potione ad omnium marinarum ictus bibitur, coagulum leporis & hædi uel agni bibitur ex uini cyathis tribus.

Muris aranei morsibus curandis. Cap. LV.

MVS araneus exiguus est ultra modum, longo rostello, oculorum acie obtusa: & ideo, quantum existimo, iners & huius natura, ut non possit transire orbitam. morsum uero uenenatum habet, cui si occurratur, coagulum anguim bibitur. Vngulę arietinę cinis cum melle imponitur. Ipse mus araneus diuisus imponitur. Terra quam in orbita rota depressit plagę imponitur. Talpa discerpta imponitur.

Contra phalangium remedia. Cap. LVI.

PHALANGIVS præcipue in leguminibus & in hortis obseruatur. Sed & araneus & alia genera bestiarum mortifera, quorum morsus non sentiuntur, sed pruritu intelliguntur: aduersus hæc omnia uinum merum bibitur, acetum calidum in spogia quam amplissima imponitur, ita ut tres sextarios habeat acetı, sextantem sulphuris. Radicis hederę succus bibitur. Bibitur succus etiam mororum de rubo. Gallinacę cerebrum cum piperis exiguo imponitur. Adduntur in poscę potione fimi pecudum, cineres ex aceto.

serpentium morsibus & hominis medicandis. Cap. LVII.

SERPENTES præcipitem morsum inferunt, quos sanare in promptu est, cum etiam ipsos fugare sit facillimum. Vulturinarum scilicet penna, suffitu ebulli fumo, nidore uiti cornu ceruini. Viperę uero qui iecur coctum hauerit, negatur unquam a serpentibus ferri. Erucis ex aceto tritis perunctos non mordent. Habentem secum cor uulturis, nec serpentes nec ferę appetunt. Nunc remedia morsibus subiiciemus. Satiuus raphanus ex aqua coquitur, & tritus plagę imponitur. Allium tostum cum testis suis, & tritum ex oleo adijcitur. Radix ferulę ex uino medetur imposita. Farina milij cum pice liquida optime facit. Erum tritum ex aceto, & ad serpentium morsus, & omnium ferarum, & hominis mirifice facit. Vinum merum in spongia imponitur. Mori folia trita recentia, si arida sint, decocta & æque trita imponuntur. Hylopi semen bibitur: eius qui percussus est, uertex inciditur, eoque additur euphorbię, & medetur quacunque corporis parte periculum est. Centaurię radix pondere denarij in tribus cyathis uini bibitur. Bettonica herba trita morsui imponitur. Agarici oboli quatuor in duobus cyathis acetı nulli propinquantur. Aristolochię radix pondere den. in uini hemina sæpius bibitur: & ipsa ex aceto contrita, imponitur plagę. Fimus pecudis recens uino decoctus imponitur. Mus discerptus adijcitur. Vipera uero morsui, uiperę cuiuslibet tritum & appositum caput, efficacissime prodest. Carnibus gallinaceorum discerptorum ita ut tepeant, extrahitur uenenum. Columbarum cerebrum & gallinacę, plagę imponitur. Sal cum origano & hylopo ex melle. Fraxini tenerorum foliorum succus bibitur, & ipsa super plagam adijcitur. Non omittenda est & theriaca qua Antiochus rex aduersus omnes serpentes utebatur, præter aspidem, quę adeo probata est experimentis, ut apud insulam Cœum in templo Aesculapij incisa sit in lapide, quam sic componi oportet. Opopanacis, serpilli, mellis, singulorum drachmę, trifolij feminis pōdus, denarij unius, anethi & sceniculi tenuinis & apuli atque apij singulorum pond. den. semis, erui fatinę pondus den. duodecim: hæc singula trita & cribrata, dein mixta ex uino teruntur & digeruntur in pastillos ponderis uictoriatı, deinde in uase uitreo ponuntur. deinde cum utendi necessitas uenerit, singuli pastilli dantur ex uini mixti cyathis tribus. Hominis autem morsui carnes bubulę, sed efficacius uituli imponuntur, neque ante diem quintum soluantur. sordes ex humanis auribus illiniuntur plagę.

AD morsum aspidis morsum unum refugium habebant priores, ut percussus urinam suam biberet: inter paucos annos interuentum est casu & alterum remedium. Nam is qui utrem plenum aceti ferebat, percussus ab aspidē, dolorem non sensit, donec fatigatus requiescēdi gratia utrem deposuit, de quo facto perniciem sentire cōpit, rursusque imposito sibi utre desijt. Intellectumque est, quod si acetum bis bisset, posset sanari: & ex eo experimento palam factum est hanc potionem esse efficacissimam. Si uero morsum aspidis sequutus sit sanguis, nulla de eo qui percussus fuerit, spes salutis est.

C. PLINII SECUNDI DE RE

MEDICA LIBER QUARTVS.

De Raphani uirtutibus. Caput I.

RAPHANO calidam esse uirtutem, omnium medicorum opinione compertum est: sed & nobis intelligere de usu licet ipsius. Cur enim mixtus cum cibo ceteris solus de stomacho ructus eijciat, nisi prius concoquitur. Capillos, alopetiæ iniuria, raptos, cum melle tritus restituit. Eiusdem succus etiam grauitatem aurium instillatus emendat. Contra uenena uenicum remedium est, si à ieiunio sumatur. Contra phthiriasim succus eius adhibetur, qui solus potest tenuitate subtili adimi corporis liniamenta, cor penetrare. Aegyptij enim reges, quibus erat studium scrutari corpora mortuorum, & causas ualetudinum, occulta fide recognoscere, in corde ipso nasci eiusmodi uicium, prodiderunt. Semine raphani cum melle trito, & sumpto, suspirium mitigatur, & tussis arcetur. Solus cum sale sumptus, uentris animalia extinguit, Venerem stimulat & urinam, puerperis copiam lactis acquirit.

De facultate Apij.

Cap. III.

APII quoque calida uis tradita est, quam de iudicio licet colligas. Nulla enim alia res fortius uel urinæ difficultates resoluit, uel foeminarum mensuris imperat. Vnde mirari necesse est, quod à quibusdam imperitis adiuncta aquæ calidæ febricitantibus detur, cum res calida calorato malo addita magis accendat ardorem: nisi uel strictura stomachi, uel præclusa præcordia relaxanda sunt, ut priore in loco causa ponatur: unde etiam ipsa febris exoritur, absque his similibus causis dari non contrarium cedunt. Aqua pota, in qua uel ipsi uel eorum radices incoctæ sunt, efficaciter pugnat contra insidias uenenorum: theriacis & antidotis, post amoma, post cynamma iam non ut uile miscetur. Est anodynos ex apij semine, quæ stomachum mundatione capitis laborantem mire tuetur, ut Hierax Cappadocia intimo suo retulit. Ea recipit apij seminis uncias sex, anisi sex, hyoscyami sex, comarū apij septem, quæ omnia trita & cribrata, & cum aqua subacta, in breues pilulas deformantur. ex quibus una uel duæ, si febris non fuerit, dulci uino resoluta potantur: si febris fuerit, aqua resoluta dormitum euntibus propinantur. quantum hæc potio ualeat, utinam nulla cal amitas coegisset experimento meo nouisse.

De uiribus Rutæ.

Cap. III.

Rutam ualde hominibus salutarem testantur tot antidota medicorum quæ de eius nomine gloriantur, e' quibus unum non inutile ponam, repertum in Aegypcia Iouis ciuitate Diospoli, atque adhuc dia peganon dictum, quod stomachum excitat, digestionem accommodat, aluum mollit, biles extenuat, uicia pectoris, lateris, iecoris, ac renum mitigat. Confititur autem sic. Rutæ uiridis unc. sex, cymini sex, piperis sex, nitri tres: cymini uero prius in aqua maceratur, deinde torretur: & uniuersa tusa & cribrata, meli optimo mixta subiguntur. Rutam uenenis resistere, mustelæ docent: quæ cum serpentibus dimicaturæ, cibo eius armantur. Docuit & rex Ponticus Mithridates, qui cum fratris sui timeret insidias, rutæ folia uiginti cum duabus nucibus iuglandibus, & totidem carycis, admixto falis grano, quotidie ieiunus accepit. Nec minorem nobis opem & contra uicia corporis præstat. Aceto enim & oleo rosaceo mixto, mirifice dolorem capitis auertit, & inflationem coli. Item matricis, omniumque interaneorum statim mitigat cum butyro & oleo decocta, & iniecta. Ad lumbricos necandos, utile est oleum bibisse, cui ruta incocta est. Ignis sacros, cum aceto & oleo rosaceo, & cerusa temperata, illico extinguit. datur & succus eius ante accessionem bibendus contra febres cum frigore uenientes. Item instillatus auriculis, efficit ut contingat audire. Stultissime quidam rutæ uicia dixere, quod uentrem inhibeat, genitale semē extinguat, infantes in utero necet. Facit enim hæc non ipsa, sed qui uirtutis eius obliuiscuntur, nec modum nec tempus aspiciunt: & ideo temperare prudentis est, ut de auxilio non fiat uenenum.

De

De Coriandri potentia.

Cap. IIII.

NON dubitanter coriandro refrigeratrix potestas datur: non tamen simplex, ut prudentissime Galeno uidetur, sed cui quædam portio austeritatis immixta sit, inde quod quædam ex eo uicia curantur, quæ nunquam omnino curaret, si sola uirtute frigida uteretur. Cum melle & uua passa tritum, & impositum, omnes tumores collectionesque compefcit: præcipue tamen isto genere medicaminis doloribus testium subuenitur. succo maligranati & oleo in potione permixtum, animalia interaneis innata persequitur. Semen ex aqua potum, solutionem uentris stringit. Scriptumque à multis legitur, tria coriandri grana tertianas excludere ante accessionē, si fuerint deuorata. Hisdem quoque repellendis efficacis est ipsum coriandrum ante solis ortū ignorati ceruicali uiride subiectū. Mirum est quod Xenocrates tradit, si unum seminis granum foemina biberit uno die, mensura contineri duo: si duo, & totidem iam diebus quot grana sumperit.

De malua.

Cap. V.

OLYMPIAS Thebana abortiuas putat esse maluas cum adipe anseris genitali parti subiectas. Sextius Niger & Dioscorides stomacho inuitiles arbitrantur. Maluam molliendi dissoluedique naturam esse sortitam, Græco uocabulo licet credas. nam *απὸ τοῦ κλάσσειν* nomen accepit. Interaneis itemque brassicæ profunt in cibo sumptæ. Assuerant item, uulnera recentia, folijs maluarum ac salicis simul tritis, ad sanitatem usque perducī. Melius enim emplastrum ijdem eam addidere. Malua cum axūgia ueteri pulcherrime quassaturas fouere. Radix etiam unius caulis admota denti, pellit dolorē. Eadem femori alligata, stimulat Venerem. Eadem nigra lana obuoluta, & alligata, mammarum uicia compefcit. Dioscorides & Galenus criminantur in maluis, quod corpus minime alant, sed citato lapsu per meatum uentris erumpant. Est & agrestis malua fortioris effectus, quam Galenus altheam esse contendit, emplastris mollibus accommodata, quæ tamen & plagis recentibus possit subuenire, & ulcerum tabes admota ficcare. Hæc cum in præsentia non erit, in eius usum fatiua succedit.

De Cucurbita.

Cap. VI.

VETERES medici de cucurbita ita sensere, ut eam aquam dicerent coagulata. Dioscorides humidæ putat uirtutis & frigidæ: idque ex eo probat, quod ipsa in cibo sumpta, stomachum relaxat, bibendi desideria non excitat. cætera etiam in cucurbita talia, ut aperte frigidæ potestatis exempla demonstrat, crudæ & tritæ leniunt omnem tumorem, in cibo sumptæ molliunt uentrem. Succus earum, ut Galenus ait, ad compefcendum uelociter auriculæ dolorem, tepesfactus infunditur. Idem succus & dolorem dentium mitigat, si diutius in ore teneatur: sed & rosaceo mixtus, & unctio corporis admotus, febrim restringit ardores. Eius aridæ cortices efficaciter possunt combusta sanare: eundem cinerem didicimus ab expertis uulnera in ueretro iam in putredinem uersa purgare, & ad cicatricem usque perducere. Dioscorides ramenta corticis uiridis in cucurbita laudat, earumque effectus sic tradit. Phthiriasim infantium, cuti imposita, depellunt: cum polenta podagræ æstuanti, & ignibus sacris cum pane subueniunt. Semini sicco illa uis traditur, ut in puluerem tuum & inspersum, impleat uulnera quæ cauata sunt. Quidam illud in uino bibendum dedere, ut solutiones alui fluentis inhiberet. Viticulæ cucurbitæ iam senescentes cum passo & aceto dysentericis datæ, miro modo saucia intestina componunt.

De Atriplice.

Cap. VII.

ATRIPLEX humidæ atque frigidæ substantiæ olus est, amplius tamen ex humido possidet, & est illi sicut malug facilis succus ad lapsum, inde in cibo sumptus, indubitate uentrem resoluunt. Crudus siue coctus impositus, duritias omnes ac furunculos sanat. Pernionibus qui adhuc æstuant, antequam in uulnus erumpat, utiliter imponitur. Scabros unguis sine iniuria detrahit, ignes sacros sedat: podagræ feruorem, cum nitro & aceto cum melle, restringit. Galenus ad aurugines expellendas uino tritum, & in potione datum, efficacius putat semen eius.

De Lapatio.

Cap. VIII.

CALIDAE austeræque uirtutis est lapatium: & ideo in cibo sumptum, Venerem reprimit, stomachum confirmat, ructus excitat, confundit urinam: cum fimo gallinaceo, paniculas rumpit. Semen ex aqua uel uino potum, dysentericis subuenit, scorpionum uenenis uehementer resistit. nec ferri creditur posse, qui ante præsumperit eiusmodi potione. Radices ex aceto coctæ, & positæ, duritiam lienis confringunt. Scabros unguis leuigat, uulnera in mento ualentia extinguunt: in uino coctæ, & impositæ, strumas & parotidas sanant. Garganzata, dolorem dentium & uua tumorem mitigant: potæ, auruginem expugnant. Quidam etiam putant ipsam radicem, si collo suspendatur, scrophas fugare.

C ij

De Blito . Cap. I X .

QVIBVSDAM bliti natura iners & sine acrimonia uisa est, uentrem usque ad choleram plerumque conturbat. Hippocrate præcipiente ad sistenda omnia menstrua foeminarum in cibo dandum. Clauis quoque pedum, imposito eo, elimari & comprimi creduntur. Succus ex uino datur utiliter aduersus scorpionum uenena. Quidam uero putant, ipsum tritum, & impositum, plagis mederi.

De Beta. Cap. X.

IECORE laborantibus & spleneticis beta cum sinapi utilissime esui datur. Ignes sacros, & quæ adusta sunt, cum alumine illita, restringit ulceribus in capite manantibus. Item alopecijs cruda trita optime illinitur. Aqua in qua decocta est, furfures capitis eliminat. Pernionibus in fomento adhibita prodest. Iniecta cum melle, onera uentris exponit. Est autem illis natura frigida, non tamen noxii frigoris: ceterum nec usui esse potuissent, uerum medium temperamentum fortiter, rigorem præstant, ætatis ardor releuant, fastidio languidos ad cibum prouocant, sanguinem acquirunt, lacte plurimo nutrientes foeminas implent, aluum restringunt, copiosius ingestæ resoluunt. Optime illas stomaticis dari non lotas affirmant: trita cum sale, coacta sanant. Si ante pustellas illinientur, ignem quoque eadem ratione compescunt: coactæ in patina, aliorumque holerum more condita, cholera laborantibus utilissime offeruntur. Quidam eas ad eandem causam cum lacte coxerunt.

De Imbuo. Cap. XI.

SATIVVS intubus stypticæ, ut medici aiunt, & austeræ naturæ est: ideo & stomacho accommodatus est, & uentrem restringit coctus, & maxime cum aceto datus: & thoracis ardores, & oculorum epiphoras, & podagras, cum polenta optime lenit. Cardiacis supra sinistram papillam ex aceto impositus, prodesse certissimum est. Radix trita scorpionum plagis medetur. Ignes sacros, adhibita cum polenta, fugat. Succus, cum aceto & rosaceo mixtus, capitis dolores releuat. Iecoris & uesciæ uitia, cum uino haustus, emendat. Sanguinem reijcientibus, itemque genituræ abundantia laborantibus, alterno die offertur potandus. omnibus partibus quæ refrigeratione sanandæ sunt, cum aceto & cerufa efficaciter succus illinitur.

De Nasturtio. Cap. XII.

NATVRA nasturtio caustica est, & tamen usum uenereum uidetur inhibere, eadem fortasse ratione qua ruta nimia uis caloris semen genitale consumit. Fermentum mixtum & appositum, furunculos, itemque carbunculos prouocata suppuracione dirumpit. Succus illitus capillis fluentibus prodest. Idem infusus auribus, dolores dentium mitigat. Seminis autem maior effectus, adeo ut etiam partus necet: cum uino haustum, animalia uentris extinguit, uenenis serpentum occurrit, & fugare eos creditur. Carbonibus suffumigatum lienem reprimat in potione cum aceto datum, uel cum sicu deoratum. Sciatricis utilissimum est, cum aceto & polenta impositum. Lichenas, cum melle illitus, purgat: ulcera capitis, itemque porriginem, cum adipe anserino tergit: aluum purgat, ex aqua cyathis quatuor unius denarii. propinat: sorbitionibus mixtum, pituitam pectoris soluit: cum lacte caprino coctum, dolores pectoris mitigat: à ieiuniis ex melle sumptum, tussientibus salutare est.

De Eruca. Cap. XIII.

CALIDAE quidem, non tamen nimium austeræ ignitæque uirtutis est eruca, inde Venerem maxime stimulat in cibo sumpta, & digestiones adiuuat, & urinam mouet. Lactuca quoque optime in cibo iungitur, ut rigori par feruor admixtus, temperamentum salubre componat. Ex uino pota, duritiam sensus contra uerbera creditur præstare. Infantibus tussientibus in cibo utilis est, maculas cuti tollit: ex facie, cum melle illita, lentigines extrahit. Radix in aqua decocta, extrahit ossa quæ fracta sunt. Semen ex uino potum, scorpionum uenena, itemque aranei muris excludit nigras cicatrices: cum felle bubulo, ad eandem dorem reducit. Condituras coquorum tam ipsa quam semen adeo suauissimas reddit, ut inde à Græcis ^{καυα} nominata sit.

De Pepone. Cap. XIII.

MELONIS usus est quidem gravior, uerum difficile coquoquitur propter naturalem rigorem: & ideo nonnulli cum aceto sumunt, pulegium ei & cepas admiscunt, quo nocitura uis frigoris temperatur. Pepo in cibo leuior: nam detracta cute, ac semine abiecto, esui datus, stomachi compescit ardores, aluum leniter mollit: coctus ex aqua cum oleo, aceto, melle, iucundissime sumitur. Caro eius imposita fronti, glarantes oculorum epiphoras miro modo mitigat. Ulcera in modum faui concreta, quæ ^{ισι} Græci uocant, trita radice pelluntur: assignanturque cortici eius, quod maculas à facie sine signi uestigio detrahant. Semen in puluerem uersum, lomentoque permixtum, nitidiorem foeminas cutem præstat.

De Cucumere.

De Cucumere. Cap. XV.

CVCVMIS & ipse naturæ frigidae reperitur, uentrem soluit, stomacho accommodatus est: quibus liquitur, odore succurrit. Folia eius ex uino trita, uulneribus medentur quæ caninus morsus imprefert. Semen ex uino dulci datum, uesciæ laboranti facilem præstat urinam. Dysentericis ex lacte muliebris acetabuli mensura datum, prodest: purulenta autem expuentibus, cum cumino pari pondere, & iocionoris uitijs auxiliatur.

De Carduo. Cap. XVI.

CARDVO natura mordax & subaustera est, ideo succus eius alopecias ex capite depellit: stomachum iacentem, si non auidius fumatur, erigit & componit. Radix ex aqua cocta, cupiditatem bibendi potatoribus subministrat, matrici utilissimus cibus est. Nec mirare quod sic à foeminis carduus ambitur. Est & alia causa qua patrocinari eis possit: nam Glaucias scribit, cardui cibum adiuuare, ut masculos procreent. Mastica carduorum odorem oris commendabilem reddit. Non præteribo, quod de seruandis legisse me meminisse, aceto scilicet melle diluto coadiuntur, addita radice lasaris & cymino, eiusmodi arte pro uilius est, ne quis omnino sine carduis dies esset.

De Allio. Cap. XVII.

MAGNA uis allio, & ideo in eo maxima est utilitas: omnibus quippe perniciosis hominum malis uehementer resistit. Serpentes & scorpiones, itemque alias latentes bestias odore solo fugat, ictibus eorum æque medetur, siue uulneri illitum, siue in potione uel in cibo sumptum: morsui canino, cum melle, succurrit. Tineas & alia uentris animalia in multo aceto coctum, perimit & expellit. Siccum cum restibus suis oleo permixtum, omnes istus uenenatos efficaciter sanat. Eodemque modo & attritas corporis partes & ulcera in capite manantia, quæque in uescia tumescunt, lenit impositum. Peregrinantibus esui datum minime patitur eos aquarum ac locorum mutatione perturbari. Suffitio eo foeminarum secundas euocari, Hippocrates auctor est. Suspiriosis quidam per se crudum, aliqui & cum lacte tritum dedere. Dioscorides hydropicis cum centaurea miscuit, idemque phreneticis elixum dedit. Praxagoras allio usus est contra morbum regium in potione uini. Viride cum coriandro & sicu datum, aluum mollire perhibetur. Tussim & suspirationem pectoris mitigat in faba coctum. Elixum illitumque temporibus, dolori capitis opitulatur. Aurium doloribus, succus cum adipe anserino tepesfactus, infunditur. Raucedinem uocis emendat in pisa aut faba sumptum: & quod ad uocem attinet, coctum crudo, elixum sicco utilius existimatur. Tenesmo, ex pulte coctum, medetur. Tumores suspectos, ex adipe, dissoluit.

De Papauere. Cap. XVIII.

CAPITA papaueris & folia eius decocta meconicon faciunt medicamentum, contra ea corporis uitia, quæ medio rigore sanantur. Succus cum rosaceo mixtus, dolorem aurium mitigat. Folia decocta, & cum rosaceo trita, tumoribus auricularibus optime illinuntur. Aqua foueri in qua papauerum capita decocta sunt uigiliarum morbo laborantibus. Itemque ex epiphora oculis lippientibus prodest. Semen tritum cum aceto & melle, non modicam tumentibus opem præstat. Cortex cauliculorum contusus, & redactus in puluerem, melleque permixtus, fordibus uulneribus imponitur. Est & syluestre modici capitis, & non ita fruticis elati, quod miro est in usu faucibus in tumore positus, & asperatas arterias sanat: fitque ex eo medicamentum, quod medici, Chrysippo auctore, diocydon uocant.

De Satvriæ. Cap. XIX.

SATVREIÆ calida uis & prope ignita est. Vnde & illi nomen inditum credunt, quod pro nos faciat in Venerem, ideoque grauidæ prohibentur eo in cibo sumere. Nam trita, & uentri supposita, partus etiam mortuos expellit, urinam mouet: & ex uino pota, lethargicos lethaliter dormientes excitat: & capiti eorum cum aceto frequenter infusa, stomachum nauseantem, uel in ouo sumpta uel pota confirmat. Contra animalia quæ aculeatis ictibus sæuiunt, non inutiliter adhibetur.

De Porro. Cap. XX.

PORRO capitato ad multa corporis uitia Hippocrates usus est. Succum enim eius sanguinem reijcientibus etiam solum bibendum dedit, quamuis cæteri cum galla uel thuris farina dandum censuissent. Vuluas contractas eodem succo resoluit. Ipsum etiam in cibo sumptum, foecunditatis plurimum acquirere existimauit. Purgat ulcera, ex melle contritus, & in sorbitione ptisanæ datus. Distillationes itemque tussim, thoracis, arteriæ, pulmonisque uitia compescit, uocæ purgat, Venerem stimulat, somnos adducit: capita bis aqua mutata cocta, molliunt aluum. Eadem aqua cum aqua pota restringit. Succus eius cisis profluuium sanguinis sistit, & maxime in naribus, si cum manna thuris aut galla contritus, atque illitus in hærescat. Ex abortu plus iusto sanguine profluente septem & semis scrupulos cum myrti bacis pari pondere in potione dados putat. Contra ictus uenenatos, uel cum mero, uel cum aqua multa succus datus, prodest. Sed & folia coacta cum melle, ac mulieribus apposita, non minus profuerunt. Eodem succo plerique

C iij

cū lacte muliebri uet erē tussim atque pulmonis uitia sanarunt . Aurium quoque dolores cū felle capri no uel pari mēfura ufi compescuerunt . Profuit multis in dolor e capitis cū dormitum irent idē succus, siue auribus, siue naribus cū parte tertia mellis infusus . Ita idem lumborū dolores ex uino mitiores facit . sanguinem excreantibus, phtisicis etiam distillationibus uetustissimis , uel ex ipso cibo utilis fumatur, uel succus eius in potione miscetur . Idem succus in cibo sumptus, plurimum prodest contra uenena fungorum , fracturas alligat, duritias relaxat, uulnera recentia cum sale appositus statim claudit, ebrietates discutit , uenerem stimulat , sitim sedat , uentrem mollit , uocem adiuuat , astipulante Nerone quā porro debuit quoties bene cantauit .

De Ocimo. Cap. XXXI.

DE uirtute ocimi penes medicos incerta est opinio . Nam auctore Chrysippo criminantur , hęc eius uitia percentent, quod obfit stomacho, quod oculos hebetet , & quod insaniam faciat . Iecori obfistit, & ideo capram genus hoc herbæ nunquam omnino cōtingere . Addunt præterea, si tritum lapide contegatur, scorpiones gigni: commandatum, & in sale positum, uermes creare, pediculos etiam nutrire . Aphris quoque hoc putant esse persuasum, si quis eo die quo ocimum sumperit, a scorpione feriat, nō posse saluari . Sed qui in diuersa opinione sint, hęc falso tradita asseuerant: quinimo inflationes stomachi ructu dissoluit, coctum cum aceto, & sumptum, reprimat aluum fluentem . Semen tritum, haustumque naribus, sterutamenta compescit , uerrucas tollit atramento futuro temperatum .

De Nepeta. Cap. XXXII.

NEPETAM Græci *νεπέτιον* uocauerunt, nostri uulgo nepetam dicunt, quā magnæ uirtutis, & uehemens in calore est . Vnde etiam nobilissimis antidotis meruit ascribi, e quibus unum quod hodieque diacalaminthes à medicis prædicatur, publicandum putauit . Accipe nepetæ unc. sex, petroselinæ sex, liseleos sex, pulegij sex, thymi scrupulos XII. apij seminis scrup. XII. lybistici unc. unā , piperis unā, hęc omnia tusa cribrata, mellique optimo mixta, diutissime subigatur: digestionem facit, stomacho & præcordijs utile est, & pituitas thoracis capitisque soluit ac purgat , iecori medetur , duritiam lienis infringit, calculos pellit, urinam ciet, admouet menstrua foeminarum . Hoc autem antidotum Galenus Polotenfis scribit , quod putat tam salubre , ut plurimis annis uitam hominum possit extendere .

De Menta. Cap. XXXIII.

DE menta quæ potuimus annotare subiecimus . Labentem animum odoris efficacia recreat . Stomacho nihil concupiscenti fastidium detrahit . Sanguinem excreantibus in sorbitione ptisanæ optimæ propinatur . In dolore capitis cōtusa temporibus illinitur . Instillari auribus succum cum aqua multa utile est in dolore . Aridæ puluis digitis tribus apprehensus, & cum aqua calida in potione datus, omnem stomachi detergit iniuriam . Eadem etiam res uentris animalia interficit .

De Fœniculo. Cap. XXXIII.

CALIDAM uim fœniculo insitam, non tamen simplicem, sed cui austeritas etiam admixta sit, gustus ostendit, & multa præterea per quæ uel soluendi, uel extenuandi, uel etiam siccandi exprimit potestatem: traditumque in libris, & serpentes annuam senectutem fœniculi gustatione deponere, & oculorum caliginem succo eius excludere . Vnde intelligi datum est, easdem uirtutes & corporibus utiles esse, sicuti poltea experimenta docuere . Succus ergo eius cum melle Attico mixtus, uetustissimam licet caliginem discutit . Auribus purulentis idem succus infunditur . Vermiculos etiam qui in hisdem nascuntur, interficit . Radix in ptisana data, laxat renum densitatem . Hydropicis ex uino pota succurrit . Venterno laborantibus, ex uino cocta fomentum perquam utile subministrat . Ipsa cum oleo trita, eidem causa medetur . Tumores & quæ icu uel repentina indignatione commota sunt, folia ex aceto trita dissoluantur . Aduersum icu scorpionum, itemque serpentum optime semen ex mero fumitur . Simili modo temperatum, Venerem stimulat, urinam ciet, sistit aluum, pulmonis & iecinoris iniurias abigit, abundantiam lactis puerperis præstat: ex aqua tritum, nauseam sedat, stomachum dissolutum astringit . Nec est illud periculum, etiam si in febre sumatur . uulnera dentis canini, cum melle illitum, purgat, atque sanat .

De Holoastro. Cap. XXXV.

SCORPIONVM icibus & morsui canis semen holofatri ex uino datum occurrit . In multo decoctum, atque potum, difficultatibus urinæ medetur, tormenta uentris, & cæteras intestinorum que relas eodem modo sanat . Radix in uino decocta, calculos pellit . Lateris & lumborum doloribus eadem potione succurritur . Succus argentibus propinatus, exoptatum calorem per membra diffundit .

De Cepis.

De Cepis. Cap. XXXVI.

DE uirtute ceparum inter medicos nulla diuersitas est . Dioscorides putat ex cibo earum sitim accendi, inflationes fieri, caput prægruari . Galenus existimat, illis demum qui feliti uideantur, esse contrarias : ceterum phlegmate laborantibus etiā utiles asseuerat . Asclepiadi uidetur ceparum usus perquam necessarius, & firmitatem ualeudinis obtinere, qui eas ieiuni quotidie sumplerint . credit & stomacho cibum salutarem, uidelicet ea ratione quod spiritus agitet . Præter hęc peculiare cepis attributum putat , ut quotiescunque uidentur, gratiam nobis boni coloris acquirant . Somnum uero cepas adiuuare, aluum mollire, consensu omnium creditur . medentur oris ulceribus, si cum pane manducantur . Morsus caninos uirides ex aceto illitæ sanant . Sicca quoque cum melle contusa, contra morsus eodum pari uirtute subueniunt . eandem ob causam ex uino & melle decoctas iubet uulneribus imponi, nec nisi post tertium diem solui . Dioscorides & cum cepa salem & rutam caninis moribus suadet imponi . Instillatus auribus succus cum lacte mulieris, prohibet dolorem . Quidam illum repente obmutescentibus ex aqua bibendum dederunt . colluendis dentibus frequenter assumitur ægros eos seruare præsumitur . tardatibus mensuris foeminarum, non inutile est, uel ipsas in cibo offerre, uel succum ex uini potione miscere . idem succus et caput optime purgat, si modo patienter naribus fuerit attractus : & cum adipe gallinæ, trituras oleo mi tigt, quas calciamenta facere . Fluxu uentris laborantibus profuit , coctas eas in cibo sumere pridem tinctas scilicet, & mitigandos morsus, quos in huiusmodi causis necesse erit experiri . Alopecias etiam tuis cepis inficere, inter efficacia remedia compertum est . Galenus affirmat, citius ex ijs nasci capillos, quàm si alcyonio quis utatur .

De Anetho. Cap. XXXVII.

ANETHO & si calida uis traditur, nō est tamen plurimum feruens, nec austeræ uerum in se habet aliquam molliendi potestatem: si Græcis auctoribus credimus, etiam nutriendi, nullum denique athletarum cibum sine anetho esse patiuntur . Aegrotantibus prodest cum oleo tepescatū, ac crebro infusum . creditur enim illis dare aliquas ex febre inducias, mitigat capitis dolores, neruorum tenuras relaxat, non dormientes ad spem quietis inuitat: stomachi querelas, coctum in aquæ cyathis tribus ac potū, miro modo releuat . indicio est ructus per quē intelligere datur, aperta omnia quæ clausa torquebant . digestiones adiuuat, ideo uentrem uidetur inhibere . Intestinis laborantibus, & uentri, uel ex aqua datum in potione, succurrit . Tritæ radices, & impositæ, feruoribus medentur oculorum . Cinis eius suspendit uiam faucibus ingrauescentem . Radicum uero acrior cinis est , adeo ut curentur ex eo, & caro crescens & sordidum uulnus, & quæ serpere incipiunt . Semen eius seru factum, admotumque naribus, singultire non patitur .

De Sinapi. Cap. XXXVIII.

PYTHAGORAS inter ea quæ propter uirtutem et efficaciam laudat, primum sinapi locum assignat, cuius naturam uult esse thermicam, hoc est coloratam: lepticam, quæ quod inueniat, extenuet: epipasticam, quæ quod comprehendat, adducat . Merito ergo uirtus eius omnis, est tantis insinuata indicijs, tanquam numerosis corporis uitijs præstet auxilium : sensus acuit, aluum mollit, urinā ciet, mensuris imperat, calculos frangit, caput purgat : nūc gargarizatum, ut pituita crassior profluat : nunc admotum naribus, ut sternutamento strictura soluat . stomacho contra omnia querelarum genera succurrit, suspensorius phlegmate dissoluto hauriendi aeris præstat meatum . Serpentum icibus & scorpionum cum aceto tritum illiuitur . nec inutilis cibum est contra uenena fungorum . Positum extrinsecus cutem uel caustica exulcerat, raro medicis ad huiusmodi remedia ueniētibus, quomodo pene intolerabilem suscitāt uisionem: nec non nisi in magnis & uetustissimis causis tā sæua tormenta subeunda sunt : sed hoc genere tormenti humor capitis auertitur, qui cæcitatem oculis cōminat, quique stomacho atque pulmōni acer in stillatus letaliter ad phtisim præstruit, & coxæ dolorem . per uescas & pustulas digeruntur, & splenis tumor soluitur, ac iecinorum indignatio relaxatur, & hydropicis minitans humor tam non reuersurus hauritur . Aiunt & lethargos excitati, si pedes eorum simul tritis sinapi & ficu ariola perfricentur . Nunc interim de succo locuti sumus, qui semine exprimitur, admixtis scilicet nunc aqua, nunc melle, si usus exigat . Est & alius qui caule colligitur: hic cum expressus fuerit, lacteam facit guttam utilem dentibus, si in dolore illiniatur . Fit que elegans ex eo antidotum sicut docuimus : semen sinapis, eiusdemque radices, in musco datur uitijs faucium, stomachi, capitis, oculorum, potioni modo statuto quantum manus plena concludit . Fit que ex sinapi oleum semine infuso lumborum doloribus, & neruis torpentibus necessarium .

De Cauliculo. Cap. XXXIX.

CATO tradit Po. Ro. sexcentis fere annis medicina brassicæ usum: nondum enim in urbem comauerant medici, qui in artem redegerunt, quemadmodum magno sanitas constet, & peregrina secum pigmenta attulerunt, ut illis imponerent præcia quæ uellent : cæterum militares uiri gloriosas cicatrices gratuito holere curabant, eodem horto cura ufi ad salutem, dum illos pascit & fauat .

C iij

in loco medicamentum re uera ita appellandum Catonis Antidotum, quod ille ex brassica componendum putauit, capitis dolori, oculorum caligini, stomacho & præcordijs profuturum. Crudam cum coriandro & ruta & menta & radiculis lasaris ex aceto & melle conteri iubet, ac mane ieiunis duorum acetabulorum mensura propinari. Cæterum brassica hoc modo curans, uulneribus non solum recentibus, uerum etiam ueteribus canceratisque, si prius aqua calida fota sint, crudam contritam bis in die imponi, & ad impetigines iubet, creditque hoc modo tritam sine exulceratione sanare, podagræ atque articularibus morbis cum ruta & coriandro & hordei farina, & salis quoque mica utiliter admoueri putat: fistulas atque luxata discutere, humores aut euocare aut spargere imposita, insomnia ac uigilias compescere, decoctæ aqua in fomento neruis articulisque prodesse. Eius quoque qui brassicam ederit urinam seruari iubet, quam calefactam neruis asseuerat utilem. Pueros etiam nunquam debiles fieri, si ex ea urina frequenter lauentur. Hactenus de Catone: nunc ad medicos transeamus, ex quibus Chrysippus peculiarem brassicæ librum dicauit, omnium morborum ex ea remedia continentem. Eiusque & cæterorum de brassica hæc opinio est, quod cibus eius assiduus caliginem discutit, cõcoctioni prodest, sceminis expurgatione excitat, copiã lactis infundit, femicruda aluum resoluit, discocta constringit, cruda ex aceto sumpta splenicis curat, partus etiam mortuos pellit: cocta contritaque, stomacho cum axungia ueteri & rosaceo superposita, ardores febrium mitigat, lepras & psoras, cum alumine rotundo ex aceto illita, emendat, eadem uirtute medicaminis etiam fluentes capillos retinet, testium & genitalium uitij utiliter imponitur: efficacius profutura, si fabæ tritæ miscetur. Dioscorides uero succum eius uiridem cum iri & nitro ad molliendum aluum dari censet, podagricis & arthriticis cum aceto & foenugræci farina utiliter imponitur. Catapotia Corneliana allectoria fiunt ex brassica satis innoxia, quod post balneum sumpta circa cantum gallorum aluum incipiunt commouere. Eorum compositio talis est. Cucurbitæ agrellis interioris medullæ scrupulos sex, piperis sex, dyagridij XII. quæ trita & cribrata succo brassicæ temperantur, & in pilulas ad modum heruiliæ deformantur, ex his quinque uel septem, interdum etiam nouem post balneas propinatur: nec erit necesse, ut is qui accipit, aliquid de quotidianæ uitæ consuetudine immutet. Stirpes quoque eius aridi combusti, & in cineres redacti, uim causticam præstant. qua ratione ad uentris, lateris, coxæque dolores cum axungia ueteri efficaciter admouentur: eundemque cinerem, si quis psilothris cum aceto & lasare coniunxerit, detracti pili non renascuntur. Apud Galenum autem inuenio semen brassicæ potum, maximeque Aegyptiæ, quæ uehementior illi uidetur, lumbricos & omnia intus animalia extinguere. Puluis uero e cinere radicum iacentem uuam subiectus attollit. Melius quoque affirmat uuæ esse remedia, radicem plantæ auulsam, colloque suspensam, ita ne terram post euulsionem contingat.

De Asparago. Cap. XXX.

ASPARAGO inest & caloris aliquantum, sed illi etiam styptici uigoris temperatura miscetur: inde stomacho laborantibus cibus utilior transit in antidoti uicem, si cum cymino, oleo, sale ieiunis offeratur, & coli dolores sic acceptus emendat, caligines discutit, uentrem leniter mollit. Radix ex uino albo trita, & in potionem data, calculos frangit. eadem lumborum dolore & renum sedat. Medetur etiam uulnæ querelis aceto discocta & imposita. Contra elephantiasim efficax creditur. Eadem sicca tusa, & in lana denti dolenti admota, sine dolore eum detrahit. Semen obolorum trium cum cymini pari pondere potui datum, Venereum stimulat, urinam sollicitat.

De Armoratiâ. Cap. XXXI.

CALIDA est armoratiæ uirtus, & ideo in cibo sumpta copiosam effundit urinam, incitat etiam menstrua sceminarum, stomacho utilis ex aceto data, pituitas glutinosas cum melle sumpta dissoluit. Radix adusta, & in puluerem uersa, siccandis ac purgandis uulneribus imponitur. Quidam uero succum eius ex uino datum contra uenena utilem credidere. Eadem & triti seminis uis est, si cum melle fumatur. Nobis quoque expertum est, armoratiæ in ptisanæ sorbitione discoctam, thoracis uitia sanare.

De Pastinacâ. Cap. XXXII.

PASTINACAE uis omnis in radice & semine est constituta. Aqua uero mulsa, in qua radix est discocta, potui data, iecinoris & lienis querelas, lumborum & renum uitia compescit. Dysentericis etiam uetustis utilis radix in lacte decocta, aut trita ex aqua, aut in succum redacta, ac potui mensura quatuor unc data, opisthotonicis & pleureticis præstat medelã. Radix quoque collo alligata tumores testium sedat. Negant feriri à serpentibus qui pastinacam secum ferant, uel ante gustauerint. Venereum stimulat copiosior in cibo sumpta. Dentes uero radice pastinacæ circumscalptos credunt dolore releuari. Semen uero ex uino uel ex posca datum, scorpionum uenenis resistit, æque semen ex uino datum, tumorem aluum sceminarum, & suffocationes ex matrice præclusas, efficaciter soluit. Cum melle tritum canceratis uulneribus imponitur.

De Napo. Cap. XXXIII.

NON unam eandemque uirtutem in omnibus napis experta est medicina. Id enim quod angulosis

gulosi foliorum caulibus ad anethi floret similitudinem, uesicæ laboranti, itemque cessantibus mensuris sceminarum, decoctum ex aqua mulsa, utile existimant: perque non dubie ostenditur, calidã possidere uirtutem. Semen quoque eius tostum, atque tritum, bibendum ex aquæ calidæ cyathis quatuor dysentericis obtulerunt: sed urinam uidetur inhibere, nisi illi æquali modo lini semen addatur. Alterum genus est quod simile raphano ac rapo uidetur, lautissimi feminis, & cõtra uenena fortissimi. Ob quam causam optima quæque theriaca sine illo non conficitur.

De Rapâ. Cap. XXXIII.

RAPAM Democritus tanquam contrariam corpori damnat. Putat enim ex ea inflationes stomachi excitari. Contra Diodes, itemque Dionysius, etiam necessariam existimant propter eas uirtutes quæ subiectæ sunt. antidotum nanque representat. ex oleo & uino trita sumitur, uenerem stimulat, eo ualidius si cum eruca conditur tosta, & cum adipe contusa. Articularum dolori medetur. Feruens imposita periones mitigat, frigus ex pedibus expellit. Aqua in qua discocta sunt, frigidis podagris salubre fomentum est. Cuicumque uero uitio pedum, maximeque trituris, cruda tusa succurrunt. Contra serpentes & toxica datur semen ex uino bibendum. Itemque semen uulneribus uenenatis ex uino illitum prodest. Secundum hæc, semen in rapis potest calidum & feruens uideri. ipsa paulo solutiora creduntur, sed quod minus possident caloris, molliendi potestatem plene compescant.

De Thymo. Cap. XXXV.

THYMVS recte inter hæc ponitur, quæ uirtutem calidam simul, austeramque sortita sunt. In cibo sumptus caliginem discutit, lumbricos interimit, urinam impellit, menstrua scemini prouocat, uteri reliquias uulnæ inherentes, uel ipsos emortuos partus extrahit. tritus cum melle, & ad modum ligulæ datus, phlegmata in cibo soluit. tritus ex aceto, & impositus, eodem modo papulas fugat, & eminentia excidit. mixtus polentæ, & in uino maceratus, coxæque feruens superpositus, sciaticis salutaris est.

De Origano. Cap. XXXVI.

ORIGANO Græci tria nomina posuere, è quibus unum Trigoricum, aliud Eradium, tertium Onitem uocauerunt. Sed illa maioris uirtutis atque efficacitæ sentiuntur. in ratione medicinæ satiũ, cuius nos meminimus, aliquando infirmus, illis scilicet comparatum. Cæterum nec ipsum sine acri uirtute sentitur: ex uino enim albo tritum, & in potionem sumptum, scorpionum & araneorum uenenis resistit, cruditates discutit, morsus stomachi ex aqua calida datum lenit. Cum oleo & aceto tritum, collectumque succida lana, luxatis & contusis partibus prodest.

De Cerifolio. Cap. XXXVII.

CERIFOLIO ignea uis est, & acerrima. Potest cum melle canceratis mederi, lateris dolores haustum ex uino mitigare. Quidam uero illud oleo incoctum, ac opis ad soluendam iniuriam frigoris miscuere. Ex aqua autem mulsa pituitam resoluit, ex aceto lumbricos & tineas perimit, urinam ciet, menstrua pellit: tritum cum cera, & axungia ueteri, parotidas discutit, soluitque omnem tumorem.

De Serpillo. Cap. XXXVIII.

SERPILLVM calidum simul nobis utile medicinæ usus ostendit. Capitis dolores costu ex aceto & rosaceo, tempore ac fronti illitum, mitigat. Serpentes & omnia animalia uenenata adustum nido repellit, ideo & messoribus in cibo miscetur, ut si fatigatos forte somnus oppresserit, tute quiescat contra animalia: hæc hoc tempore uenenatis haustibus scuire consueuerunt. Contusi puluis ex scrupulis XII. in aqua datus, tormina emendat, urinae difficultates resoluit. lienis quoque iniuriæ idem puluis ex aceto mixtus occurrit. Nec minus cruentis excretionibus subuenit ex duobus cyathis mellis & aceto terperatus. Atque ut serpilli potentia intelligas, subdidi theriacam in templo Aesculapij ab Antiocho rege byriæ uersibus dedicatam, in qua non leuem meruit portionem: quæ recipit trifolij scrupulos sex, serpilli sex, opopanacis sex, anisi XII. foeniculi XII. amyli XII. apij feminis duodecim, erui farinae unciam unam, hæc simul trita uino optimo colliguntur, & in pastillos uictoriati ponderis scrupulorum duorum digeruntur, ex quibus singuli dantur ex uini mixti cyathis tribus. Hac theriaca magnus Antiochus semper est usus aduersum toxica, & potionem malas, & animalia uenenata: cui quantum debuerunt, ex eo licet colligere, quod testimonij sui participem medicinæ deum fecerit.

De Piris. Cap. XXXIX.

PIRORVM naturam Dioscorides stypticam credit, ac ideo contrita imposita, impetus omnes

incurrentis humoris auertere, eaque ratione cōpescere et quæ de tumore sublata sunt. recentibus certe admota uulneribus, siltire sanguinē fluentem, perducere uulnus ad cicatricē. Galenus non unā in piris, sed ex pluribus mixtā putat esse uirtutem. Nam quædā ex his austera, quædā acida, quædā dulcia deprehendit: & austeris quidem concedit, ut styptica & constrictiua uideantur. acidis autem inesse aliquid & caloris, unde & plerunque dissolunt in hærentem stomacho phlegmatis densitatem. Dulcia cum sint, aquatici & soluti saporis, nihil in se nec calidi, nec frigidi continere. Ex quibus singulis pro generum discrimine, & causarum necessitate ordinanda sunt etiam subsidia medelarum. Austera itaque atque acida in cibo sumpta, stomacho existimantur conuenire. In dulcibus uero omnia contraria. Aqua in qua pira sicca discocta sunt, mirifice ualeat fluxū uētris inhibere, nec minus pderit si uel folia sola discocta sunt. Annotatumque in piris, quod præter alia poma corpus nutrire creduntur. Affirmat etiam Galenus, pira ieiunis oblata, uentrem constringere: eadem post cibum sumpta, dissoluere. Folia ignitis admota uulneribus, mitigare feruorem. Radix uero piri alligata, tandiu creditur conceptum impedire, quousque portetur. Ajunt & ipsa poma remouenda, cum foemine partus incubuit. Si enim in eodem loco fuerit, difficulter uteri claustra referant. Semen autem pirorum cum melle tritum, & sæpe ieiunis datum, traditum dolorem iecoris submouere.

De Malo. Cap. XL.

DE punici arbore, quod uim stypticam obtinet, omnes fere medici una opinione consentiunt. Verum in ipso genere pomorum dissonans uirtus & quadrifariam diuisa cernitur. Nam dulcia continere aliquid & caloris & inde inflationes stomacho mouent, nec tute febricitantibus dari possunt. Acida stomacho accommodata sunt, & urinam mouent, pulmonem refrigerant, iecori blandiuntur. Vinolenta de superioribus singulis æqua parte composita, mediam sibi uendicant potestatem. Illa uero acerba sunt, quibus coria curantur, frigida, siccantis, constringentisque uirtutis quod intelligere licet, cum feruescentē tabem pellium, trita & conpersa, consumant. Cibus ex punico nullus est. Nam & si dentibus madatur, solus à stomacho succus hauritur. Igitur recte tradidere, qui negant punico corpora nostra nutrirī, ac si opinantur utendum, ut mederi potum, non alere uideatur. Mala propterea punica diuisa in duas partes, per triduum in aqua cœlesti macerantur quæ potui data, cœliaci, sanguinemque iactantibus salutaris est, & aluum fluentem miro modo siltit. Punicum in olla noua cooperulo illito in furno exustum, & in puluerem redactum, & in uini potionem perductum. Ex cytrinis sit remedium, quod creditur totum oculorum dolorem detergere. Dioscorides uero simplicius in hunc modum tradit, ut cum primum cytrini erumpere incipiunt, tres numero additi sine contactu dentium transfuerentur. Cæteri ut diximus, efficacius putant, ut qui hoc remedium petiturus est, omni uinculo solutus, duobus sinistrae manus digitis pollice & quarto cytrinum detraheret: & ut supra positū est, trāsueraret, ac leui tactu floris oculos suos ante lustraret. Idem cytrinus siccat, & in puluerem redactus, exedit carnem quæcumque uulneribus excreuit. Estque in extremo flosculus quidam, antequam ex eo mali figura formetur, quem Græci *βλαβύριον* uocauerunt, maximè mirandæque uirtutis: ulceribus oris & item tonsillis medetur. Et unæ cum melle tritus sicci puluis uulnera, in quacunque parte genitalium nata, compescit: & idem excreantibus sanguinē datus in poscæ sorbitione, succurrit: solutiones quoque uentris, sumptum ex mero, constringit. Fit ex acido punico medicamentum, *στυπτικόν* à Græcis nominatum, cuius compositio eiusmodi est. Detraeto cortice mala trunduntur, ex his succus exprimitur, is decoctus ad tertias cum ad sextarium uenerit, croci scrupuli sex, myrrhæ sex, aluminis sex, mellis optimi libra una, miscetur, & ex hoc medicamēto, præcipue quidem & humoris uitia sanantur. Verum & narium uitia mitigat, & aurium uulnera expurgat, & oculo rum caliginem discutit. Ulcera etiā genitalibus innata persanat. Fit & hæc compositio de punicis, apud Græcos opone dicta, cōtra marcorē stomachi ac fastidium necessaria. In congruū musti coniunguntur quinque punica, totidem & cydonia, cum his sorborum sextarius, roris Syriaci sextarius, croci scrupuli sex: quæ omnia simul tandiu coquantur, donec in mellis corpus crassitudo pinguescat, ex quo cochlear grande plenum optime ieiuno quotidie datur. Ipsum uero medicamentum salubriter uitreo in uase seruatur.

De Malo. Cap. XL I.

DIOSCORIDES, quod ad æstiuā malā pertinet, ita sensit, ut ea crederet phlegma nutrire, felis ardore excitare, inflationes mouere, neruosis partibus minime conuenire. Galenus non omnia reiicienda pronunciat, sed quæ aut aquatici saporis, aut asperi, aut acidi, aut prope dulcis occurrunt. In his tantum esse uitia quæ frustra omnibus adindicantur: ipse austeris & stypticis adest, fermeque his omnibus quæ in sola hyeme seruantur: ea si matura lecta & salubriter custodita prouenerint, etiam prodesse lāgentibus asseuerat. Denique farina inuoluta, & in calido cinere discocta in quærelis utiliter putat stomachū nauisantis offerri. Potest uero malum maxime Matianum, sanguinem reiicientibus, pulmonis & iecoris iniuriæ obnoxios releuare: melius tamen si nunquam ieiunis, sed post cibum detur. uis ergo malis & humida & frigida, est quod ex eo maxime comprehenditur, quod succus qui fuerit expressus, facile transit in aco-rem. Austeris tamen malis & acidis possunt recentia uulnera statim claudere, si contrita ponantur: tumorem. Austeris tamen malis & acidis possunt recentia uulnera statim claudere, si contrita ponantur: tumorem. Austeris tamen malis & acidis possunt recentia uulnera statim claudere, si contrita ponantur: tumorem. Austeris tamen malis & acidis possunt recentia uulnera statim claudere, si contrita ponantur: tumorem. Austeris tamen malis & acidis possunt recentia uulnera statim claudere, si contrita ponantur: tumorem.

læ eminentes, quas exacodas medici uocant, uel calculosa pars carnis excreuit, cuius compositio talis est. Mala concisa, & interius lignosa parte purgata, libræ unius pondere, adiectis croci scrupulis sex, in passio sextario decoquantur: & cum omne concoxerit, tandiu cum pulpa, id est molli pane, & tinaperi conteruntur, donec in ceroti lentorem mollescat. hoc appositum, uitia supradicta sic curat, ne ad ferrum uenire patiatur. Fit ex hisdem malis edumna perquam elegans. Decoquitur enim ex uino phalerno succus expressus, & cum melle miscetur. Folia eorum uulneribus apposita, impetum feruoris excludunt: trita cum nitro & butyro, parotidas sanant: siccata & fumigata carbonibus, serpentes fugant. Corticis succus eiusdem pene uirtutis est, nisi quod adultus, & in puluere dissolutus, uulneribus cauitis ut carnem reddat, imponitur. Vuam iacentem cum melle tritum leuat. Genitalium uitia cum uino aspersus emendat.

De Cydonio. Cap. XLII.

MEDICINAM ex cydonijs plurimi medici stomachantur. Eadem Dioscorides & adiutricam existimat, austeritatis fortasse beneficio: ceterum styptica. comprimere urinam magis, quam ciere, cō fuerunt cruda: matura cœliaci, dysenterici, sanguinem reiauantibus profunt, in cibo sumpta coquuntur, & cinere calidissimo farina inuoluta, & ægris quorum iam diuturna febris, sine periculo datur. Aqua etiam cœlesti madescunt, quæ potest ad multa prodesse. Nam & sedis uitia in fomentum assumpta delinunt, & matricibus foeminarum in tumore succurrit, omnibusque uehementer feruoribus obsistit. In fundi quoque in aceto siue in uino solent, quod stomaticis & intestinorum fluore uexatis opportunissime offertur. Fit ex cydonijs uinum, quo colore languentium desideria fallantur. Nam specie, gustu, & odore cuiuslibet uini ueteris imaginem repræsentat, ideoque Græci *ιδρόμελον* appellant, & ex multis compositionibus eius melior hæc & utilior traditur. Post caniculares æstus quæcumque se ex nouis imbribus aqua cœlesti infuderit, mundo uase suscipitur, & in umbra posita, sæpiusque transfusa colatur: tunc cum cydonia iustæ maturitatis ex ligno interiori purgata, & in frusta concisa, immerguntur aquæ: & tandiu cum ea relinquuntur, donec in succum trāsisse malorum uini colore probatur. quam diligenter colatam, & in uasa picata diffusam, eiusmodi in loco seruare solenne est, ad quem maxime fumo, & si fieri potest, soli negetur accessus: quo septimo mense pro uino uti licebit. Quidam ex his & oleum quod appellatur melinum, faciunt uehementer accommodatum ad ea corporis uitia, quæ styptica pellenda sunt: maxime tamen ex eo sudores molesti detineri solent, & stomachi opera componi, & uulnera in capite nata liniri. hæc sicco die ad meridiem lecta, & linteo purgata mundiore, in uitreum uas mittuntur, & recentissimo oleo uas usque ad fauces repletur, & pelle coopertum umbroso in loco seruatur.

De Persico. Cap. XLIII.

PERSICORVM cibus est quidem stomacho inutilis, eo quod cito succus eius inacescat, & caro æque in digestionem uitietur: uerum minime grauis, dum non diutius in intestinis moratur, & ad ima semper exitu celeri festinat. Persicorum cibus negatur à medicis membra nutrire. Sed & Galenus suadet, nunquam omnino post cibum fumere, corrumpi asfirmas, si in cibus cæteris innatent. Persicorum folia trita, & imposita, uentris animalia perimunt & expellunt. Eadem sicca atque in puluerem trita, recte tebras cruentorum uulnerum claudunt. Nucleus persicorum capitis dolori cum oleo tritus illinitur: quamuis cum solo rosaceo quidam terere maluerint. Gummi gutta, quam persici truncus illacrymat, flueti aluo medetur. eadem cum uino etiam in uesica lapillos frangit: trita ex aceto, impetigines reprimat: decocta cum croco, tumorem faucium mitigat, arteriæ alperam canalem leuiorem facit, excreantibus sanguinem miro modo subuenit, thoracis obstrictos sinus referat, uitia pulmonis expurgat.

De Cytreo. Cap. XLIII.

NON una eademque uirtus in omnibus cytrei partibus continetur. Nam semini acidam potestatem, ac per hoc stypticam inesse, manifestum est: denique pregnantibus fastidio laborantibus esui datum, stomachum à nausea uendicat: tritum & in potione uini datum, lieni medetur, quærelis iecoris occurrit. Aqua tritum & inspersum, humidis uulneribus adhibetur: inde perionibus singulare præsidium est. Cortici austerior natura cōcessa est, quæ quantum ualeat, etiam ipso odore testatur: qui modice sumptus, aut potioni calidæ diutius immersus, maturæ digestionis beneficia operatur. medicamentis quæ purgatio uentri præparantur, succus eius admixtus, turbationis periculum demit. Fit ex cytreo nobile antidotum tussientibus, quod eximie pectus exonerat labrasion, quod apud medicos hoc uocatur: sed maxime uirtus eius in cytreo constituta est. Id uarie quidem apud multos, uerum explorata & recepta eiusmodi compositioe conficitur. Recipe cytrei unciam unam, marthubij unam, hylopi unam, enulæ unam, glycyrrhizæ unam, iunci radices unam, pulegij scrupulos sex, roris marini sex, pineam integram unam, palmulas costas XXI. carycas XXI. quæ omnia in aqua fontana infundantur, & ibi die ac nocte mergantur. post aqua ipsa cum pigmentis sicut infusa sunt decoquitur, & inde colata despumato mellis miscetur, mollique igniculo ne aduratur hucusque incalescit, donec subacta in mellis crassitudinem transeat.

MESPILI arborē Dioscorides contentus agrestem nominasse, præterijt. Hoc tamen affue-
rat, quod poma eius & folia uirtute non discrepent. Sed & cæteri diligentius, qui & uocabulū eius aliud
addidere: apud quosdam nanque tricocta nominatur ex tribus granis, quæ ad seminis sobolē retinet intus
includa. Austerum semen est mespili, fructum & ante uirtutem gustus ostendit, sed & fluxus uentris im-
modicos fortissime detinet, stomachum dissolutum uehementer alstringit. Sunt etiam qui putant denti-
bus non leuiter subuenire, si in dolore mandatur. Folia quoque eius & cortex, itemque radices eius tu-
fæ & impostæ, cuiuscunque feruori & tumori subueniunt. Sicca & trita cum melle, ad cicatricem uulnus
adducunt: hausta cum dulci, solent sanguinem reijcientibus opem ferre: & cum uino propinata, ueneficis
potionibus repugnare.

De Zizipha . Cap. XLVI .

ZIZIPHA modicum cibum corpori præstant, licet illis saporis non nulla gratia lenocinetur.
Habet tamen plurima incōmoda, egre coquantur, sitim accendunt, prægrauāt stomachum, difficilium
reddunt, officium uentris, ex quibus aspera uis eorum & primum ligno sortita deprehenditur. Folia
tamen ipsa poma contrita, & imposta, spleneticos & hydropicos adiuuare, certissimum est. Radicis
& corticis eadem uirtus habetur: quorum succus ex melle coctus, tussim mitigat: cum mero mixtus, ieco-
ri medetur, uescam leuat urina largiori.

De Fico . Caput XLVII .

FICORVM natura calidissima est, sed quod ad poma pertinet, nimium recētibus austeritas in-
est, & ideo tales stomachum inflant, & intestina perturbant modice quidem, nam statim per aluū defluit
omnis iniuria. Quæ igitur maturiores sumptæ sunt, prope innocuæ creduntur, & corpus sic sicuti siccæ
faginant: denique athletæ antea ficis alebantur, priusquam eos Pythagoras exercitatos ad carnis usum, qui
fortior cibum est, trāstulisset. Siccæ tritæ & impostæ, uehementēs tumores aut maturāt, aut discutiuūt effica-
cius, si in eis nitrū uel iris accesserit. Coctæ ex aqua cum hyssopo, dant potionē quæ pectus expurget. Item
coctæ cū uino, sedi tumenti præstant salutare fomentū. Ipsæ pāno illitæ, & impostæ, paniculas, parotidas,
furunculosque tumpunt. Itemque cum foenugræco ex aqua decoctæ, fomentum faciunt, quod uitia ma-
tricum extinguit: cum ruta & melle succum dant, qui à pleureticis & pulmone uitijis salubriter hauriatur.
Cum æris flore tritæ, molestissimis tibiariū uulneribus imponuntur. Tritæ cum sale, scorpionum pla-
gis medentur canceratis: quanto pinguiores fuerint tritæ & impostæ, tanto efficacius subueniunt. Hy-
dropicos extrinsecus siccant ex uino contusæ, & cum absinthio & hordeacea farina in modum cataplas-
matis adunatæ, combultæ & tritæ.

De Sorbo . Cap. XLVIII .

PLVRIMIS medicis placet, sorba pro medicamentis magis quam pro cibo esse sumenda. &
quidem alba adhuc, & semicruda deiecta, uehementius solutioni uentris obstant, stomachum prægrauāt:
ueruntamen matura siccata subleuant, fastidia pellunt, uulnera interaneis innata deliniunt. Quidam sic-
ca sorba tusa, urinam soluere, & pro polenta cum uino splenicis & iecore laborantibus, maximeque pul-
monis molestiam sentientibus obtulere. Aqua uero in qua decoctæ sunt, non minus & ipsa causis supra-
dictis potui oblata succurrit. Dysentericis quoque iniecta medicatur.

De Siliqua . Cap. XLIX .

SILIQVAE recentes stomachum auertunt, aluum soluunt. Eadem siccatæ incōtrarium po-
sunt. Cibus earum ad urinam proficit commouendam, traditurque contra stomachi dolorem non le-
ue præsidium, si ternæ in sextario aquæ ad dimidias decoquantur. Isque succus per dies quinque conti-
nuus hauriatur. Galenus tamen de siliquis pessime sentit, quod uix digerantur, & uentrem stringant, &
humores noxios nutriant.

De Ceraso . Cap. L .

CERASI uiridis pomum uentrē humectat & prouocat, aridū siccant & detinet, stomacho uiride
contrarium, siccum perquam utile accipitur, & hoc quidam existimant urinam mouere. A non paucis
austoribus traditur, si mane recentia cum suis nucleis deuorata sint, aluum tam copiose fluere, ut ex eadē
causa etiam pedes morbo implicati liberentur. Fit ex his diacerason, quod omnibus notum est. Galeno
placet non in omnibus cerasi pomi unam esse uirtutem. Nam in quibusdam austerus sapor, in quibus-
dam acidus, in quibusdam dulcis apparet. & uult austerus ad hoc ualere, ut uentrem cōstringant, stomachum
confirmet. Acida iudicat phlegmate abundantibus stomacho opportuna: nam magis siccant, & crassitu-
dinem densioris humoris incidunt. Dulcia stomacho aduersa pronunciat, citius tamen per intestina de-
fluere. Gummi quod truncus illacrymat, exasperatas arterias optime lenit, si in uino ueteri detur in forbi-
tione

tione resolutum. Simili modo datum, fastidium stomachi nauseantis auertit: & de facie sceditatem palloris
excludit, cum mero haustum. Calculos etiam quibus uescicæ cannalis obstruitur in harenæ puluere soluit.

De Amygdalo . Cap. LI .

AMYGDALVM recens, ut multis uidetur, stomachum onerat. Dioscorides uero etiam
stomacho prodesse arbitratur, si cum folliculo suo nucleus deuoretur. caput prægrauat, caliginem nutrit,
cupiditatem Venereæ uoluptatis etiam accendit. Sicca uero contra ebrietatem ualent, si ante uinum
quinque sumantur. Sitim ex his inflā mari illo argumēto docetur, quod uulpes cum amygdala deuorau-
erit, nec aquam in proximo habuerit, interire credatur. somnum faciunt, urinam mouent, foeminarum iu-
ssa præcipitant. Amygdala quoque cum menta trita, & in potionem perducta, sanguinem reijcientibus
profunt. Oleum in quo decoctæ sunt, infusum capiti, caducos & lethargicos excitat. ulceribus canceratis
& caninis moribus, trita cum melle subueniunt, dolores iecinoris ac renum coëtorum, in aqua potus ex-
tinguit, admixto modico passo quo solet potionis eiusmodi amaritudo leniri. cū resina terebinthina
proæmata data, calculos frangunt, obstrictum canalem uescicæ laborantis peruium præstant: tussi & co-
lo profunt, cum helilifæ ac melle contrita, & in auellaneæ nucis magnitudine sumpta. Fit medicamentum
ex amaris amygdalis, quod Dioscorides diamygdalon appellat, spleni & iecinori, maximeque aurugini ne-
cessarium. quod conficitur sic. Accipe amygdalorum uncias duas, gentianæ IIII. anisi duas, absinthij pō-
tici unam: quæ omnia simul tusa cribantur, & ex eo puluere cochlear ex aqua datur. Mulla miscent qui
nimiam amaritudinem uitat: uehemens nanque hoc esse, etiam domesticis in uxore seruata experimentis,
probaui. Gummi quod amygdali arbor exudat, mixtum potioni, reijcientibus sanguinem saluberrimum
creditur: tussim mitigat, cum mero potum. Eadē & cæteris arboris partibus uis inesse traditur, ut folia uel
cortex ad tempus sumpta, aperiant, purgent, extenuent.

De Auellana . Cap. LII .

AVELLANAE in cibo sumptæ, dolorem capitis incutiunt, inflatione stomachum distendunt.
Corpori sanè pinguedinem conferunt: siccæ in uase sicili si torreantur, distillationibus mitigandis utilissi-
me offeruntur: tritæ ex aqua mulla, potæque, etiam uetustissime tussis molestiam sedant. Alij uero tritas &
cum passo bibendas dedere, ad pulmonis & iecoris uitia sananda. Multi cum pipere miscuere, & cum ui-
no propinatas, contra catarrhum, & tormenta uentris, & urinæ distillantibus angustias ualere senserunt: cum
axungia uel adipe urfino contritæ, & alopecijis illitæ, capillorum damna restituant. Aiuntque oculos in-
fantium cæcorum ad colorem nigrum posse reuocari, si adustæ cum oleo conterantur, & ex eo cerebrum
quotidie perungatur.

De Psillatio . Cap. LIII .

PSISTATORVM uirtus austera & styptica, & prope aromatis gratiæ iuncta colligitur,
ideoque etiā stomacho accommodata creduntur. Maxime tamen constat, ea & thoracis, itemque pulmo-
nis & iecoris uitia purgare. Trita uero cum uino, contra morsum serpentum profunt.

De Castanea . Cap. LIIII .

CASTANEA ex omnibus fortissimum quidem cibum corpori præstant, sed qui difficile cō-
coquatur. Coctæ autem in carbonibus, uel in sicili uase sicco assatæ, & cum melle ieiunis datæ, tussientibus
profunt. Aqua in qua cum succo cortices coquantur, cœliacis, dysentericis, sanguinem reijcientibus, bi-
benda haud inutiliter propinatur. Interior membrana quæ corticem fructumque discernit, ad tertiā par-
tem decoctā in aqua, & potui oblata, mire aluum fluentem refrenat, adeo ut Dioscorides putet etiam ca-
tartico data, per hanc potionem iri obuuiam posse, si plusquam necesse sit purget.

De Nuce . Cap. LV .

NVX uiridis, utpote adhuc aquatioris humoris, styptica & frigida uirtute censetur. Potens de-
nique & stomacho aliquid uigoris acquirere, & uentrem cum garo sumpta mollire. Nuces autem sic-
cæ duæ cum carycis duabus, & uiginti rutæ folijs, addito salis grano, simul conteruntur, nullisque uenenis
opprimi poterit ea die, quisquis ieiunus acceperit. Inter Calendas & Idus Iulij centum numero uices sta-
tim ut arbori deptæ sunt, cortice adhærente quassantur. His admiscuntur aluminis schisti libræ tres, & in
nouo sicili uase ponuntur. Super hæc infunduntur olei boni libræ tres, & diligenter in loco neque humido,
neque nimium sicco obruantur: post nonaginta dies dabunt oleū, quod fluctium capillorum dana restituit.

De Pinea . Cap. LVI .

FORTISSIMVS ex nucleis cibum est, & humores optimos gignit, & sitim sedat, ac stomachi

acrimoniam temperat, purgat urinam. præstat antidoti uicem cū laferis uncia una, nitri una, cymini una, palmularum una: quæ omnia in oxymelle resoluta, iucundissimum præstant oxyporium, si unciam nuclei triti simul accipiat cum uuis passis. Nuclei frequētius sumpti, excitare creduntur tardiores ad usus Venereæ uoluptatis. Ipsæ uero pineæ cum resina quâ gerunt tussæ, singulæ in singulis sextarijs ad dimidium decoquuntur. ex eo quotidie binos haurire cyathos excreantibus sanguinem, salutare est. Cortex autem arboris decoctus in uino, efficacissimam potionem contra uentris tormina subministrat.

De Myxis. Cap. LVII.

ID nanque genus manifeste stypticæ uirtutis esse apparet, & frigida, quamuis plurimum illi de rigore scititas decoquat. Verum & ardore febricitantium extinguit ore compressum, sitim mitigat: & in cibo sumptum, stomachum erigit, solutioni uentris obsistit: tritum, & cum polline impositum, collectiones suppurare non patitur. Ossa combusta, & in puluerem redacta, butyro & melle comitantibus, non abiecti uigoris xirocollyrium præstant.

De Spomelidibus. Cap. LVIII.

HOC pomum Dioscorides frigidissimum affirmat, atque idem ad laborem digestionis incutere: stypticum tamen & stomacho accommodatum plerique dixerunt. Arboris eius natura cum malis congruit, ali quanto quidem infirmioris, & (ut diximus) propemodum potest in causis similibus assumpta medicari.

C. PLINII SECVNDI DE RE

MEDICA LIBER QVINTVS.

Victus in fluoribus capillorum ratio. Cap. I.

IBOS igitur accipiant acros, qui magis aperiant poros, qualia sunt eruca, cardamomum, porrum, cepa uel allia. Hæc enim omnia quæ condensantur, habent uel poros constrictos, inutilia sunt. Quibus autem ex raritate pororum profluunt capilli, contraria sunt hæc, necessesse est. Vrantur etiam intubis, lactucis, maluis, onis mollibus, pane nauali, & filiginis in aqua calida aut frigida infuso. Melones quoque accipiant, cucumeres, pisces, duras carnes habentes, ac porcinas carnes recentes: & nihil ex eis quod pingue est, sumant. Accipiant uero steriles & pedes de bubus, iſices & peſtines & conchylia: à uino abstineant, & maxime ueteri. In balneo uero cum lauerint, aqua antequam intreat infundant caput: & iterum in piscinam intrantes, caput sub fistula ponant.

Si de hepate caput dolet. Cap. III.

CIBOS accipiant frigidam habentes uirtutem hora secunda aut tertia, panem accipiant in aqua calida infusum, aut cetrum, aut melum, aut aliquod quod infrigidare possit pomum, & cum cibo utantur, aquam frigidam si in usu habent, bibant adhuc amplius, ut certe toto prandio cum uino mixta ipsam aquam bibant frigidam, & modicum uinum. Sed & omnibus diæta talis sit sic patientibus: necnon & illis qui calidum habent uentrem, uel stomachum, aut splenem, talia sunt facienda.

Si de uino caput dolet. Cap. IIII.

CIBVM offeres, panem ex aqua cocta, oua à pala columbarum, & pullorum aſcellas, & gallorum testiculos. sitque omnis cibus euchymus, & qui uapores prohibeat.

Si de percussione caput dolet. Cap. IIIII.

VINVM ab initio prohibendum est, carnes, & omnis cibus fortior: quod si febris sint, succum ptisanæ dabis, & uitellos ouorum ac maluas uiscellatas, lactucas, intubos & cucurbitas.

De ratione uictus phreneticorum. Cap. V.

APRIMORDIO ptisanæ succum bene coctum: si autem non est eis suauis, cum granulis dabis sine aliquo condimento. Adde eis oleum aut rhodomellis aliquatulum, quod si adhuc suauis non sint ptisanæ, his dari oportet auenæ succos aut cedos. Si uero abhorrent sorbitiones, panem in aqua calida infusum dabis, & magis cum holeribus comedant, qualia sunt malua, intubi, elixæ interdum & non coctæ.

coctæ fatis: & sic caules thyrsosque coctos lactucæ dederis, & melones, & cucumeres, & interiora ipsorum. Pisces dabis echinos & peſtines, poma accipiant perſica dura cina, cerasia, mela, & malogranata: sed hæc omnia ana modice. Potionem quoque eis dabis subinde, & paulatim calidam aquam omnino bibere oportet. Nam si sit phlegmon, intrinsicus non paruum periculum accedit, cautiusque est calida aqua uti quam frigida: & si febre & alienatione caruerint, tunc præsumendum est, uinum dare eis qui habuerint usum propter somnietatem.

Diæta in lethargo obseruanda. Cap. VI.

DANDA sunt, succus de amygdalis cum modico melle coctus, & ptisanæ succus habens comas, porri aut apij radices aut hyſopi, si febris non est: quod si febris est, hyſopum non mittas: sufficiunt enim apij radices cum simplici oxymelle admixto. Post ptisanas uero dabis & micæ panis cum apomelite ac hydromelite, ac post, digesta ægritudine uinum dabis ana modice.

Diæta epilepticorum. Cap. VII.

CIBOS accipiant, panem bene coctum, & optime infermentatum, & maxime in clybano coctum, calidam aquam bibant. Coriandrum autem si comedant, prohibet humores ascendere in caput, quod maximum adiutorium est. De holeribus uero manducant betam, caucaliam, rapam & porrum mixtum. Condimenta autem ipsorum ex oleo & sale mediocriter superparſo. De uolatilibus gallinas, phasianos, sed non faginosos: & de anseribus alas, collum, caput, & pedes: & græculas & aues omnes, præterquam quæ in paludibus & in aquis degunt. Ius etiam prohibendum est ad bibendum: admiscenda uero sunt nouæ aut undecim grana piperis, aut anisum modice. De carnibus autem bonum est omnino non manducare, & maxime porcina aut bubulam, sed & alias carnes modice pro desiderio accipiant, & non pingues: ipsas uero carnes in sinapi intingant, & apozima magis quàm zima bibant. cepas & daucum non manducant, neque esmerion: apium uero in omnibus prohibendum est. Pisces dandi sunt, merula, turdi, aut scorpio, aut scardus: pinguis autem & pelaius prohibendus est. De fluuiatilibus edant eum qui dicitur andromis, sed cum oxymelle manducet, aut modico pipere. cochleæ fugiendæ sunt. echinus manducandus ex interuallo: aptus est enim stomacho, & urinam mouet. accipiant aliquid apozima calidum, quale est absentiatum conditum. Carnes autem prohibendæ sunt usque ad perfectam sanitatem. & à leguminibus abstinendum, maxime si lenticulam uoluerint manducare. cedrum ibidem bulliat, seu pulegium aut piper. Poma autem bonum est eos fugere: quod si utique accipere uoluerint, causa sanitatis modicum assumentum est, & maxime post cibum. Tragemata etiam fugienda sunt, qualia sunt nuces dactili. Pistatia autem & uua, nucleusque, uel quæ de amygdalis sunt à pistatoribus, non sunt fugienda. uinum quantum ad ipsam passionem pertinet, fugiendum est, maxime uetus. modicum uinum album lene sumendum est propter usum. & omne quod ex lacte fit, ipsumque lac fugiendum, & omnia dulcia fugienda sunt.

De melancholicis. Cap. VIII.

CIBVS eorum sit ptisana, quam mane accipiant cum granulis suis hora secunda in prædio, aut pisces aspratiles & domesticos pullos uel gallinas, & aues alias quæ non in paludibus degunt, & peſtines & aſtaces & ychinos. De holeribus autem lactucæ & intubi omnino comedenda sunt, & malua: omnia alia prohibenda sunt. De pomis, pepones, cucumeres, & uua dulces dura cina, & mela quæ non sunt styptica. Ficus autem omnimodo prohibendæ sunt: quod si accipiant, duæ aut tres, & hæc fatis mature sunt dandæ. De placentis autem omnia prohibenda sunt, propter quod cum caseo factæ sint: uinum autem bonum est dare chryſaticum, & hoc modice, quod si istud non inueniatur, dabis uinum quod nihil habeat repercussionis aut stypticum, aut aliquam austeritatem, ne cum bibitur, caput petat. Carnes autem & fortiores cibos adsumere egrotantem ad melius accedentem ordinandum est, paulatim augmentando, & non satis de subito: quod enim paulatim fuerit oblatum, melius est & cautius transire ad fortiora paulatim. Post balneum autem mox non bibant uinum nisi calidam aquam: & sic cibum sumant, sicut iam dictum est. & prandere uolentibus offerenda est iterum calida aqua. Hoc enim modo diæta obseruanda est, & tunc conuenit fieri, quando iam uidetur uiolentior in cerebro effecta materia, constricta & pinguior effecta.

De oculorum passione. Cap. IX.

CIBOS mitiores & sine mordicatione accipiant, & qui pinguiore reddant humores, id est orphos & alios pisces, duriores carnes habentes, glaucum, cyridiam, ex ipsis sicciore. Holera autem, intubas & maluas. Ex pomis mela, melones, uuas dulces. Ficus autem nullo modo sunt accipiendæ in oculorum dolore. De cetrario uero cortex dandus est, & bibant calidam aquam. Vinum si uoluerint bibere, chryſaticum eis dabis, aut dulce, aut aliud quo impinguari possint humores.

De aurium passione. Cap. X.

CIBVS eorum sit succus ptisanæ, & alicæ, & cetrum, ac similia bene cocta, similiter & ouorum

uitel li utilissimi sunt, & maluarum caules, & pisces aspratiles, & pipiones, & de domesticis pullis extremas partes, sicque & ad omnium diuersitates parotidum uti oportet.

Dieta in faucium morbo, quem Graeci στυδύχνη, Latini anginam uocant. Cap. X I.

ANGINAE tres species sunt, scilicet: synanche, cynanche, & parasynanche: In quibus primū omnium aquosa mulla, quae ualet extenuare & purgare per urinam & uentrem, exhibenda est. Quibus thorax & pulmo suspirat, ministranda est mulla per dies tres, ac post diem tertium succum ptisanæ & ouorum uitellos dare mollissimos & non multos oportet. Vtilissimum quoque, cibi abundantiam fugere uel magnum malum. Si enim in periculo sunt, modico cibo accepto: si plus accipiant, magis existimandū est. Hæc ergo sufficiat de synanche laborantibus dixisse.

Dieta Catarrho laborantium. Cap. X I I.

CIBVS eorum holera & amyllum uel lapatium, ptisanæ succus uel asicæ, aut lens cum melle modico cocta, & omnes pultes cum pipere albo, & falsamenta quæ uolent. oua quoque à pala comedant. sitim uero dissimulare, multum adiuuat. ebrietas aut potio multa fugienda est: & sicut diximus, omnes cibos falsos comedant.

De pleureticis. Cap. X I I I.

CIBVS dandus est pleureticis, succus ptisanæ quamoptime coctus: si uero non fuerit coctus, inflat hypochondria: amygdalas autem purgatas & tritas admiscebis ptisanis, ut simul coquantur, & succum acalifis seminis admiscebis, in ptisanæ succum aut hysofum simul coques, succum quoque ex amygdalis eis dabis, cui modicum admiscebis mel. Est autem melius, si mane succum ptisanæ accipiant, & ad uesperam succum de amygdalis. Quod si uirtus infirmantium imbecillis tibi esse, uidetur, & de pane mundo micas dabis cum apomelle, aut dulci hydroto fato. Is uero qui uocatur cyuariticon fugiendus. Est enim qui & febres accedant, & caput petat, ita, ut alienationes faciat. Vnde & melius est si uirtus imbecillis uidetur dare modicum cinidij aut hydromelon. Si autem micas de mundo pane non habent qui infirmantur, ad accipiendum in aquam dulcem potionem accipiant, & zemon sine oleo factum, ac solam galinam dabis, sed modice quibus uirtus imbecillis est, & cibum fastidiunt. Sed & pisces, & maxime cyclas. Est enim piscis, molli carne, & natura humidus, & digestibilis, quem & ptisanas maritimas uocant. Pectines autem qui dicuntur, & omnia ostracoderma fugienda sunt. De holeribus uero. Holera prohibenda sunt, si aspera lingua non sentiatur, & sitis nimia non sit, & non febrat satis: quod si febrat, non est malum si dederis malas coctas in uiscello, aut intubos. Similiter & mella danda sunt. Calida autem aqua est ministranda, & mullam calidam quotidie bibant.

Quæ in pleuretide seruanda diæta. Cap. X I I I I.

ESCA eorum utilissima succus ptisanæ, oryza, palmulæ Thebaicæ, succus arnoglosse. Posca uero bibenda est. Facit & foenu grecum, si fusum in aqua coques cum carycis, & ut electuarium dabis in cibo & pulte, & oua à pala, cerebellum porcinum uel agninum aut hedinum cum paruo sale & oleo.

Dieta stomacho existente frigido. Cap. X V.

DANDVM est uinum rubeum & cibi pingues, ac magis oleum habentes, phasiani, pingues carnes habentes. Carnes quoque porcorum pinguium, & olea. De holeribus brassica tertio cocta, & comixta cum apozimo in uino condito, caules ipsi similiter aut rape, aut polenta, id est, alfeta, pultes, alica cum uino Tyro. De auibus autem, perdices, merulas, turdos, anates. De carnibus, caprina & ceruina. Poma etiam quàm maxime sunt fugienda. De tragematibus uerè tantum, & sufficiat.

Si de calore nimio fiat fastidium. Cap. X V I.

CIBOS dabis panem mundum qui utilissimus est in aqua calida acceptus, & oua dura hora diei tertia, & holera intubas, & lactucas, ac malas. Et de auibus domesticis, gallinas non satis coctas, & de anseribus extremas partes, & pectus de phasiano. Syluestria uero omnia sunt prohibenda. De piscibus autem utantur, duras habentibus carnes, qualis est acerna, orphon, caclon, cerida, cocida, & astopodes ac sepias, & ostragodermas, id est, altaginas, & ciretias, & pectines, etiam cochleas comedant: legumina, faseolos, fabam, oryzam, poma, mala dulcia, uiam duracinam, cedru, melonis carnes, & cucumeris interiora, & persica duracina, & balneis de aquis dulcibus utantur.

Si de glutinosis & pinguibus fiat. Cap. X V I I.

DARE oportet ea quæ extenuare possunt humores, dabis igitur eis capparum in oxymelle compositam,

positam, & oliuas omnes, quæ in sale aut oxymelle condiantur. Sed & sinapi forte ad subtiliandum cum melle & aceto manducatur.

Si de calida distemperantia fiat fastidium. Cap. X V I I I.

DARE oportet quæ in frigidando inuari possunt, maxime quæ de aceto conficiuntur. Poscam potui dabis, & panes ibidem infusus in posca & oxygala & mela. Lactucas quoque & intubos atque aquam frigidam mediocriter.

Dieta cardiacis obseruanda. Cap. X I X.

MALIGRANATI grana sumpta, siue succus eorum acceptus, prodest: sed & mela non satis dulcia & mediocriter styptica, piraque, & persica duracina, uia quoque quæ austerum aliquid & stypticum habent, & panis in aqua frigida uel calida, si is qui patitur si temperantiæ satis calidæ, & in ore stomachi contineantur humores. De piscibus uero polypus, bulbus, & pectines, astaces, hyfices, & uentres anserini, pedes etiam porcini, & quæcunque non facile corrumpuntur, aut cetria foris mundata.

Si melancholicus humor uomicam exegerit. Cap. X X.

IN primis dabis eis ptisanæ succum, ac deinde mullam aquosam.

Si ex cholera plenitudine effusio nimia uentris uel uomitus existat. Cap. X X I.

OPORRET in potionibus & cibis frigidam & humidam uirtutem habentia adhibere. Igitur ptisanæ succus potus utilissimus est, & lactucæ datæ cum modico aceto similiter, & intubus, troximaque & panis in aqua frigida infusus. Pisces omnes, duras carnes habentes. De carnibus uero uel gallinarum pullis uentriculos dabis. De pomis quæ matura sunt, mela, pira, malagranata, & uuas quæ pependerunt. De tragematibus castaneas dabis etiam eis potionem aquæ frigidæ aut omphacomellis, aut hydromellis, aut certe uinum modicum.

Dieta Sorani de peripleuonicis. Cap. X X I I.

DABIS oua forbilia & succum ptisanæ aut amyllum sine liquamine, ex pipere mullam quotidie ieiunus sumat: & quoties bibere petierit, ipsam bibat in qua mulla elixanda est ruta aut amygdalæ amaræ, aut hysofum seu origanum, aut polygonum. Nam & succus polygoni bene facit.

Dieta tetanicis. Cap. X X I I I.

CIBI eorum solubiles esse debent, id est pultes nitidæ, uel cerebellum. Remouendum uero est quod rheumatismum facit &c.

De hepaticis. Cap. X X I I I I.

DANDVS est succus ptisanæ & auenæ, danda est quoque amygdala ad edendum. Oua uero prohibenda sunt, micas panis aut abatas aut coctas accipiant, sed non multum: omnia alia defrutenta fugienda sunt, qualia sunt simula, hydri, pultes & placentæ. Pisces dabis echinos, pectines, batos, & pipiones & pisces uiscellatos. Dulcia autem omnia fugienda sunt & styptica, neque malagranata danda sunt, neque aliud aliquod pomum, neque uinum dare oportet, & maxime ignitum. Vinum quod non est stypticum, utile est dabis & apozima quod sit de apij radice.

Dieta hepaticis calidioris distemperantia obseruanda. Cap. X X V.

DANDA sunt succus ptisanæ, & panes qui cum decoctione apij radice colliguntur, intuba, cicoria, & occus. Hæc enim holera ad calidam distemperantiam inuuant, & frigidam non lædunt, & coriandrum in ipsa coctione admiscebis & apium. Oua aut fugere oportet, maxime si dura sint, calida non dare, neque cedrum aut hydri. Si uero supradictæ herbæ non sunt, dare poteris lactucas in uiscello coctas cum apij radice, sed & betas ministra bis coctas, uel solas uel cum maluis, ubi & acetum modicum mittatur. De uolatilibus gallinas domesticas cum uiscello supradictæ holera in condimento habente, cyminum uero aut origanum non est bonum. Perdices utiles sunt & phasiani. De anseribus uentres, cantulas, merulas, turdos, turtures, & minutas ministrabis aues. Anates autem & omnia quæ in paludibus degunt, aut raro aut nullo modo danda sunt. De piscibus uero maxime marinos dari oportet, sed aspratiles, quales sunt, merule & scaurus. His autem qui habent acredinem uel calorem, fortes sunt, nihil habentes mellis aut liquaminis, aut salem satis. De quadrupedibus aut offerendi sunt pulmones & intestina, aut ex eis scordola facta aut

mazachara. Poma autem dura & dulcia, mela uero oportet assa & elixa cum gallina dare. Cum autem assantur mela, non urantur, sed multo tempore assentur. De malis granatis etiam granula dentur ante cibum cum modico pane, & post cibum uua duracina: & de utroque quæ sunt mollia, & cerasia, pira, & mespilas femel aut bis: tragemata quoque offerenda sunt, uuæ quæ dicuntur lapsanæ. Nuces autem & pistacia & nuclei pinei fugiendi sunt. castaneas uero dabis. Diximus succum ptisanæ utilem esse in hac causa, & ipsa grana lota danda sunt. Sed & holera, maxime intuba & trozima, propter quod & sola ipsa data, aut cum gallina, aut perdice, aut uentre anserino, aut cum carne aliqua cocta, bene facit. Holera etiam hæc aut cocta, aut cruda, utiliter dantur in hac passione.

Dieta frigida distemperantie hepatis, siue uentris. Cap. XXXVI.

DANDVS est panis calidus ad edendum, aut per se, aut cum uino infusus styptico: de holeribus brassica tertio cocta in aqua, mutata, & sic infusa in uino, est danda: sed quando condita est, aut edatur per se, aut cum intubo, aut ocymo, aut cum gallina, aut cum perdice; seu cum turdo, uel merula. Māduca-re etiam oportet uentres anserinos & hysices, & carnes assas: sed rarius. Secunda diæta ordinanda est hoc modo. Punicum dandum est bene coctum, & pulles de milio. De piscibus dandi sunt merula, coiffus, ce-reda: castaneæ etiam assæ mediocriter, & non frequenter, & uuæ: confortant enim. Pistacia & nucleos pineos & amygdalas fugere oportet. lac dandum est caprinum, aut uaccinum, cum petra fluuiali coctum. Aliqui etiam mel addunt cum lacte: oportet que spumam lactis, cum feruet, tolli, & postea puluerem myrti aut sorbi sicci superaspersi. & de tragematibus uuæ quæ reponuntur, utiles sunt.

Dieta dysentericis obseruanda. Cap. XXXVII.

DE frumeto pulles dandæ sunt, sed alica plus digestibilis est. oryza minus nutrit, sed plus stringit. Pulles de farre & milio & de panico & Alexandrino pane & hydri dandæ, & pro condimento anethum mittas, pro oleo adipem anserinum aut pullinum: sed ante coquantur ipsæ pulles in aqua, & sic mittas lac ante coctum & despumatum, ibidemque admiscēs ros marinum & grana maligranati trita. Mela quoque & cydonias purgatas & uuas tritas in aqua unde pulles fiant, ante coques sorbos aut pura cruda, aut matura, aut mala cydonia, aut mespilas, aut filiquas, aut dañtilos: similiter & caseum recentem colabis per cribrum, & condes inde pulles, dabisque ad edendum: quod si pulsem recusant, alicam dabis eis, uel oryzam cum aqua in qua coxeris dañtilos, aut damascenos, seu sorbos, siue reliqua supra scripta. De leguminibus uero lenticula danda, cui tollis corticem: & cum purgata fuerit, rore marino & de adipe supra scripto cum modico aceto condies, & sale modico: & cum fuerit coctita, in modum sorbitionis cum ipsa pulle lenticulam ad edendum dabis. Ptisanæ per se non sunt styptice, sed laxant. At uero de holeribus, dabis plantaginem, intubas, maluas, coctam betam & bene expressam, & cum aceto tritam atque coctitam. Ea uero quæ cruda manducari possunt, cum pane edantur. Brassica quoque uel caules montanæ bis coctæ impingunt quidem, sed conspissant iterora: assumantur autem cum aceto, sale, & oleo condita. De maritimis uero piscibus non multi sunt qui expediti possint, sed scorpinam accipiat coctam aceto & cymino: sic etiam astago datur, ostreeque assata testa iuuat. Carnes uero omnes sunt inutiles de agrestibus auibus, quod genus sunt turdus, perdices, turtures, merulæ, strumi, & columbi, & maxime pipiones omnes non saginati coquendi sunt in posca, & deinde assandi: melius si intrinsecus mittatur myrtus, aut sorbus tritus, succus aut incisus minutatim, aut mespila, aut pira uirida, aut cydonia mala intrinsecus cocta, & deinde assata. De quadrupedibus omnes carnes prohibendæ sunt, præter lumbos solum porcinos, aut hædinos, quos comedant. Oua quoque gallinacea elixata in posca donec indurescant, sublatos uittelos solos assabis super carbones, & cum aceto ac rore marino trito dabuntur ad edendum. In pulles etiam ros marinum mittes, aut desidia modicū, aut gallæ, aut omphacij. In ptisana etiā coques ungues uitulinas, & comedat ptisanā conditam cum aceto. De pomis uero, dulcia poma quæ uentositatem generant, prohibenda sunt, danda sunt pira, sorbi, mespilæ, ac mala cydonia, ac uuæ in olla aut fumo suspensæ, quas cum semine suo comedat, do nec ipsum semen in ære minutetur. Ipsa uero poma cum pane sunt manducanda, malagranata constringunt, sed corrumpunt. Dañtili cum pane manducandi sunt.

Dieta splenicis frigida distemperantie. Cap. XXXVIII.

PISCES aspratiles accipiunt, & gallinas domesticas phasianosque & perdices, & omnes aues quæ in montibus degunt, & columbos à matre subductos. Carnem porcorum mediam ætatem habentium, & hædos anniculos seu bimatos, & ptisanæ succum cum optimo melle ac pipere, sed & modico, quia omnia dulcia naturaliter contraria sunt: sicut est uinum dulce, quod & ipsum prohibendum est.

Dieta calida distemperantie splenis. Cap. XXXIX.

CERVINAM carnem edant, à lenticula prohibendi sunt. Oryza & auellana fumendæ sunt. Panis de symula utilis est. Casei recentes & lactantes dandi sunt. Carnes autem recentes hædinas herinaceorum, spondiles, asparagos, brioniam, omnia in balsamento. uti autem uinum sit stypticum cum

cum calida temperatum. comodant etiam lactucas, blitos, atriplices, cucurbitas, ptisanæ succum. ac balneo de aqua dulci utantur. Dandi sunt autem eis & pisces aspratiles: & de auibus omnes, præter quam quæ in aquis ac paludibus degunt.

Dieta hydropicis, siue hepate laborantibus. Cap. XXXX.

PANIS dibanitis dandus est, habens in se seminum genera conspersa, anisi, cymini, sceniculi, & fenonij. De holeribus apium, petroselinum, & daucum, erucam, pulegium, rapam & caules, atque alia quæ sunt his similia accipiant, quæ extenuant uel euacuant & calefaciunt. De uolatilibus pullos, & aues agrestes magis quam domesticas, qualia sunt merulæ, turdi, turtures, uel minutæ aues, præter illas quæ saginatæ sunt. De piscibus aspratilibus uiscellatum cum aniso conditum aut pipere modico. De carnibus uero, carnes agrestes, quales sunt ceruina, caprina, aprina, caprulina: lepores prohibedi sunt. Fiat autem coctio eorum cum liquaminibus quæ extenuant cibos, & assatos magis iuuant. Legumina omnia sunt prohibenda. castaneæ & nuces accipiendæ sunt. amandulæ, pistaciæ, uuæ, dañtilique raro sunt accipiendi. Vinum Tyrium & Aforiconum maxime uetus plus omnibus propinandum.

Dieta hæmoptoicorum. Cap. XXXXI.

SIT omnis cibus eorum substypticus mediocriter succus alicæ aut ptisanæ. melior est autem si de amylo triticino sit ex modico melo coctus, cum ipse autem succo ptisanæ de amylo factio utaris & succo farris aut de symila bene factio, & micæ panis accipias in aqua calida, & ouorū uittelos qui utiliores sunt, quam ullam sorbitionem, aut quemcunque cibum calidum dare: sed omnia sunt temperata, & magis ad frigorem inclinata, salis & olei non multum habentia. De holeribus uero maluas & lappatas bene sine sale, & lactucas in posca coctas, & cum aquosa posca datas: sic & intubam & proporcagliam. Pullos & gallinas non saginatas, perdicesque & testiculos gallorum & uentres, assata sine sale. De anseribus uero dandæ sunt extremæ partes uentris, & de ipsorum ouis uitelli & pedes porcini dandi sunt: & aspratiles pisces admixto aceto, ibi coquantur. De leguminibus dabis alicam & citron & orizam multum coctam. quando autem sine febre sunt, cum lacte coquantur. De pomis uero mala cydonia elixa, pira, forba, mespila: & si sitiant, melones & cucumeris interiora, uuas quæ suspensæ fuerint, uel quæ exicata sunt. Ficus prohibendæ sunt, tragemata fugienda sunt: de quibus tamen dandæ sunt pistaciæ, amygdalæ, & malagranata & uuæ. & postquam sanguis quieuerit, calida aqua danda est in tota ægritudine.

Dieta nephreticis præscribenda. Cap. XXXXII.

ASSIDVE calidam aquam accipiant in medio prandio: aut aquam frigidam, seu uinum frigidum, aut rosatum, aut uiolatum conditum prohibendum est, & hydrogarum: & omnia quæ cum pipere fiunt. Offerendæ autem sunt anserum extremæ partes, & aues quæ non sunt saginatæ. De pomis accipiant cucumeres, & quæ intrinsecus sunt melonis, ficus uirides, & siccas uuas. mela & pira nec multum nec frequenter accipiantur.

Dieta ad renum inflammationem. Cap. XXXXIII.

CVI uenter multum currit, cibus dandus est is qui tardius digeratur, qualis est alica cum rosato, aut chrysatium, aut hydromel, seu modicum seraptenum. Holera uero trozima, aut lactucæ & carnes steriles, aut pedes porcini, sed maxime bouini & gruini & hysicini. Pisces autem qui duriores carnes habent, & melones præter semina, ac mela dulcia: fugienda sunt balsamenta, omnia quæ urinam mouent. echinos, amygdalas, pistacias, ficus, dañtilos, castaneasque accipiant.

Dieta in coli passione quæ ex frigore fit. Cap. XXXXIII.

PANIS filiginis bene coctus dandus est, & apozima ubi coctæ fuerint apij radices, aut anethum, aut cyminum, seu anisum. exinde spargenda est farina, & cum uino modico accipiant. quod si cum pipere conditam accipiant, iuuat. Holera uero danda sunt, apium, porrum coctum, capita ipsorum cauliculi que, asparagus, allia quoque accipiant. De auibus autem pipiones, columbos, & perdices, gallinasque domesticas: & condiantur cum aniso aut cymino, aut porro, aut apio seu pipere. De piscibus uero aspratiles, & condiantur ex seminibus, quæ inflationem tollunt aut cum allio. Carnes, si fieri potest, prohibendæ sunt donec sanentur. Legumina quoque præter ptisanas, & hæc dum coquantur, apij radices, aut comæ porri, aut pulegium, aut organum, siue anisum, aut piper, seu amygdalæ simul coquantur. De tragematibus uero expedit ut amygdalas edant, & maxime succum earum, admixto melle & modico pipere: de uino si purum detur, melius iuuat: de propoma, apiatum & anisatum, & leuistatum. Omnia enim hæc eos qui de frigido humore dolores patiuntur, sanare possunt.

si de cholericis humore coli patiuntur, quomodo diæta est ordinanda. Cap. XXXXV.

DANDVS est ptisanæ succus, nullam habes alicuius generis admixtionem, nisi modicum salis.

dabis & ouorum uitellos frigida holeraque, cocta, cruda, lactucas maiores & dulces, maxime his qui infomnietatem patiuntur, & omnia poma quæ infrigidare possunt: cucurbita prohibenda est. Carnes dabis, pedes bouinos & uentres, ac scrophinas steriles, & ungulas bene coctas, frigida poma, pepones, mela cum aceto: omnia poma quæ infrigidant, sumenda sunt.

Dieta podagricis ex cholerico humore. Cap. XXXVI.

OMNIS cibus qui infrigidat & humectat dandus est: qualia sunt, intuba, lactuca, malua, blita, brassica, chrysolaca, cardamum, eruca, porrum, allium: & cæpe fugienda sunt. Volatilia dabis, phasianos ac domesticos pullos, perdices, turdos, merulas, cantulas, ficculas: pisces aspratiles, & maxime qui duras carnes habent. Veruecinas uero carnes manducant uiscellatas, & maxime ex his uentres, ac bouinas simili liter: quando autem grauis est dolor, hæc non sunt danda, sed tenues cibi. Legumina dabis, fabas uirides & siccas, sed in aqua ante infusas, & faseolos similiter infusos. Alia legumina prohibenda sunt.

Dieta Galeni in febribus & ephemera. Cap. XXXVII.

REFICE eos cibo, & uino subtili quod sufficiat.

Dieta in quotidianis febribus. Cap. XXXVIII.

CIBOS eis dabis ut est piper, ruta, cyminum, & alia similia, potio ante accessionem uino subtili albi coloris, & ipso modice calido temperato. Generaliter autem in accessione nihil eis dari potest. Post accessionem dabis eis pullos conditos cum pipere cyminoque, porrum coctum, de lactante pedes bene coctos, conditos de aceto & melle, ac pulegio, buccellas de siligine habentes modicum olei: & si ætas fuerit, facies eis apozima de apio, feniculo, petroselino, anetho, & aniso, & dabis eis bibere: & infra paucos dies hæc faciendo, liberabis ægrotum.

Dieta in tertianis febribus. Cap. XXXIX.

VSQVE in octauum diem nihil ei facias, post octauum uero diē dabis ei apozima, absinthium, & anethum per dies plures: & si sitis nimia fuerit, dabis ei apozima ubi coquitur apium, bibere. De holeribus autem dabis eis, maluas, atriplices, lactucas, cucurbitas: de uolatilibus, alas pullinas, & gallorum testiculos, & oua sorbilia: de quadrupedibus, de lactante pedes, cerebella, armos: at uero poma, mela, persica: nullam autem acrimoniam nec uinum, usque dum absoluitur febris, dabis & ptisanas.

Dieta quartana febris. Cap. XL.

IN primis dabis apozima ubi coquitur epithymus, pulegium, satureia, & anethum. Cibabis eos napo & rapis coctis cum pullo & uino subtili albo & pipere: & omnia quæ possunt esse calida, secure dabis eis.

Dieta senacum febris. Cap. XLI.

CIBABIS eos cibo subtili, ut est siligine & ptisana cum aqua bene cocta & modico sale. Lactucas elixas cum posca, atriplices, betas, cucurbitas, dabis eis & aquam frigidā bibere. Post septem uero dies dabis eis bibere, dabisque eis in escam intubas, lactucas, maluas, betas, & atriplices. De uolatilibus, phasianos, pullos iuuenes, perdices, merulas, turdos, turtures, & pipiones. De piscibus generaliter quantos inuenis albas carnes habentes: quod genus sunt aspratiles, & molles, nullam duritiam habentes: secus dabis eis & fluuiales pisces, hoc est saxatiles, sumena, acerma, sepia, pestines quoque & ostrea. Securus etiam dabis ueruecinam carnem bene coctam, pantes de uacca, & de porco pedes & cerebella, musculumque de porcello & pedes. De leguminibus, fabam bene coctam, faseolum, & foenugræcum, alicam bene coctam cum rosato habente modicum mellis, & ptisanas. De pomis uero, persica, & dura cedria mundata ablati corticibus, uias etiam maturas. Dabis quoque malagranata comedere, & alia poma cum reuerentia, modumque dabis ad manducandum: melius tamen est, si omnia non manducant. De opere autem pistoricio noli dare. castaneas bene coctas, nuces ponticas, nucleum pini, aut amygdalas remoue. Cydonia uero bene cocta dabis ad manducandum. noli excitare eos nimis post prandium, sed si uoluerint ante prandium, & ipsum modice. & si uis in hebdomada balneare, debes, non est contrarium, tamen post pansionem prandij balneas offerre, aut nocte eunti dormitum. Ipsum uero balneum ex dulci aqua fiat, non ex salmacida. & antequam ægrotus ingrediatur in calorem, aqua frigida perfundas eum. & cum ingressus fuerit in calorem, modicum sudet, & postea unges eum lepara de oleo & aqua calida facta. & post unam horam stet, sed non sudet, & descendet in solum optimum. & cum egressus fuerit, de oleo & aqua frigida eum perfundas, totumque corpus & pedes iterum lauabis. & post balneum ad præsens non des ei bibere, sed in medio prandio unum calicem aquæ frigidæ bibat. quod si hyems fuerit, calicem aquæ calidæ accipiat, ac uinum conditum nullatenus accipiat.

Que nam

Que nam diæta in paralyti seruanda. Cap. XLII.

QVI paralyti obnoxius tenetur, omnem piscem qui squamam non habet, omnem etiam auem quæ in palude moratur, non comedat, sicut anseres, anates, & stagnatiles pisces qui limū habent. Pulpum uero sapiam & omnem ostream, omneque legumen quod restrictionem facit, azimum, hordeaceum, miliū, panicum, caules, uel betas, rapas, melones, cucumeres, cucutias, sorba, mela, mogarum, ochynum, mannam, carnem porcinam, caprinam, caseum & lac uaccinum atque caprinum, frisionem, columbam, porrum crudum, cepulam, coriandrum, allium, citrium, malum granatum, cerasia, pruna, cydonium crudum, panem infusum in uino, lactucas, intubam, daucum, maluas, pineas, fungos, uuasque nigras edant, uinum præter album non bibant, neque dulce, neque conditum: multum usque in Nouembrem mensam non bibant. Idque etiam obseruandum est, ne folia sinapis comedant, nec cocta nec cruda.

Uniuersalis ratio uictus. Cap. XLIII.

OMNEM aspratitem piscem, uidelicet ut sunt lupi, corui, pisces de flumine, qui petram habent, ut tructi, squalij, comede: sed non multum carnem porcinam, gallinas syluaticas, pullos, perdices, phasianum, gruem, merulas, turdos, oua sorbilia, uel modicum caseum pecorinum, modicum cappari: simulam, alicam, porrum coctum ex aqua, stasifagiam, asparagos, pastinacas, foenugræcum, semen satureiæ crudum & coctum, mentham, rutamque pro desiderio comede: erucas in uiscello interuallo, & ipsas apium & petroselinum cocta: interuallo apij & petroselini uirides radices. modice pro desiderio apij semen, amandulas, ficus siccas & uirides modice, & ipsum cum pipere, uuas passas & uirides albas modice & interuallo coctum, spineam, sinapis semen interuallo, feniculi semen modice, cydonia asca & cocta modice. Vinum uero album & leue Græcumque bibe. Super omnia caute homini agendum est, & de pluuia cauendum primo uere & autumnio, semperque ad uentrem accipiendum est, qui ipsos humores deponat.

Si quis syringiones in carne habuerit. Cap. XLIII.

ABSTINENDI sunt à carne bubula, porcina, anserina, ungula, & ab omni legumine.

De obseruatione totius anni, ut sanus custodiat. Cap. XLV.

AB octauo Calendarum Ianuarij, usque in diem octauum Calendarum Aprilis utendum est calidis & optimis cibus, nec uino abstinentium. Ex die sexto Calendarum Aprilis in quartum idus Maij utendum beneolentibus, sed acrioribus cibus, labore corpus exercendum. Ex die quarto Calendarum Maij usque in diem octauum Calendarum Iulij usque in diem septimum Calendarum Octobris utendum est frigidis ac dulcibus & beneolentibus, parcius laborandum, & duodecim diebus proximis Venereo usu obseruantissime abstinentium. Ex die sexto Calendarum Octobris, usque in diem septimum Idus Nouembris utendum est acidis acrisque quibuscumque escis, minime laborandum. Ex die sexto Idus Nouembris, usque in diem octauum Calendarum Ianuarij utendum leuibus cibus, uino indulgendum, parum bibendum, nec Venere abstinentium. Hæc (ut dixi) obseruans, incolumi sospitate uitæ spatia transcurres, & nulla indigebis expectatione medicorum.

F I N I S.

L. APVLEII MADAVRENSIS,

PHILOSOPHI PLATONICI DE HERBARVM

VIRTVTIBVS HISTORIA, QVAM CHIRONI

CENTAVRO, ET AESCVLAPIO

ACCEPTAM RETVLIT.

De Arnoglossi nominibus uirtutibusq. Cap. I.

R A E C O R V M alij arnoglosson, aliqui arnion, alij probation, alij cynoglosson, alij heptapleuron, alij hepataneuron, alij polynuron, alij chirsion, Prophetæ Vranichneumanos, Aegyptij Afuth. Galli Tardos, Lotios: Hispani Thafaricam: Daci Simpeax: Punici Artercon uocant. Romani plantaginem latam, alij plantaginem maiorem, alij Septeneruiam. nascitur paludibus plurimum, & pratis.

Græci *ἀγρί* agnum uocant, *πλάτανος* uero linguam. Rursum quod sæpe adnata habeat germina in longitudine septem lateribus similia, Græci *ἐπταπλευρον* uocauerunt. Cæterum sunt eius species duæ: nam quæ heptapleuros appellatur, est maior forma, & folijs ornatoribus & latioribus & neruosis. nascitur in uallibus atque hortis, necnon & paludibus plurimum & in pratis. est que magis constrictiua. Alia uero minor atque nigrior, lenior & tenuior. Nascitur in chartarijs locis, sed in usum uarie adhibetur.

Dolori capitis medendo prodest.

Herbæ plantaginis radix in collo suspensa, capitis dolorem mirifice tollet. Ventris dolori curando. Herbæ plantaginis succus tepefactus, fomentando, uentris dolorem tollit: & si tumores fuerint, tusa & imposita, tollit tumorem.

Interioribus malis succurrendis.

Herbæ plantaginis succus potui datus, & interiora sanat, & thoracem purgat mirifice. Dysentericæ compescendæ. Plantago cum lente cocta, & manducata, stringit uentrem.

His qui purulentum cum sanguine excreant. Herbæ plantaginis succum dato bibere, sanabuntur. Vulneribus sanandis. Herbæ plantaginis semen tufum in uulnus sparsum, uulnera cito sanabit: & ipsa tusa, & imposita, refrigerat ea loca quæ nimio calore urgentur, & perfanat.

Ventri sistendo. Ad uentrem stringendum, plantago ex aceto cocta in mero bibatur mensura unius cyathi.

Serpentium moribus excludendis.

Herba plantago trita ex uino sumpta, commodo erit. Scorpionum moribus. Plantaginis radix alligata, mire prodesse creditur. Lumbricis purgandis.

Herbam plantaginis contundes, & succu eius de cochleario, uel de ligula dabis bibere, ipsam quoque herbam tufam umbilico imposito.

Si qua durties fuerit in corpore.

Herba plantago pisata cum axungia sine sale, instar malagmatis facta & imposita, durtias discutit.

In febre quartana. Herbæ plantaginis succus in aqua mulla ante duas horas accessions potui dato, & miraberis effectum.

Podagræ & omnium neruorum dolori & tumori.

Herbæ plantaginis folia contusa, uel pisata cum salis modico, & imposita, optime facere certum est.

Tertianæ curadæ. Herbæ plantaginis radices treis cõterito, & sub accessione cum uino aut ex aqua ieiunus bibat. Secundæ doloribus. Plantaginis semen contritum, & potui datum, prodesse creditur.

Vulneribus recentibus. Herba plantago contusa cum axungia uetere sine sale imponitur, & laborans sanus efficitur.

Si cui pedes tumuerint ex itinere.

Herba plantago contusa cum aceto imposita, tumorem tollit.

Si cui ulcus fecus oculum siue nares natum fuerit.

Herbæ plantaginis expressæ & contusæ succo, lana molli madefacta, & imposita, per dies nouem curat. Ad dysentericos & torminosos.

Herbæ plantaginis semen tritum pro polenta in uino calido bibat, & sanus efficitur.

Ad parotidas. Herba plantago cum axungia ueteri pisata & imposita parotidas sanat.

Ad ulcera oris. Herbæ plantaginis succus, & folia eius cocta in ore tenentur, & radix eius in ore commanducatur.

Ad fistulas sanandas.

Herbæ plantaginis succus fistulis infunditur, & facillime medetur eisdem. Ad morsum canis rabiosi. Herba plantago tusa & imposita, moribus caninis auxilium præstat.

Contra omnes uesicæ difficultates.

Herbæ plantaginis folia uel radices ex passo fortiter medentur.

Nomina & uirtutes Pentaphylli. Cap. II.

G R A E C I Pentaphyllon, alij pentapeges, alij pentamonon, alij pentapontes, alij pentadactylon,

DE VIRTVTIBVS HERBARVM HIST.

212

lon, alij pseudofelinon, alij callipetalon, alij xyloleton, alij aspalton, alij pentacænon, alij thymiatitin. Aegyptij orphite biocen, alij themonestron, alij æthotrō, Prophetæ Ibeos onyx, (hoc est unguem ibis) alij pteron ibios, (id est pennam ibis) alij hermodactylon, alij hermubotanem, Galli pompedulon, Daci propedula, alij drocila, Itali quinquefolium, alij manum Martis. Nascitur locis pratensis, cultis ac mundis, gustatu aspero, lacte molli: folia mentham referunt, singulis sæpius quina, flore pallido, radice longa atque subrubra.

Ad uitia artuum, etiam si percussi sint.

Herba quinquefolium cum axungia uetere sine sale imposita sanabit. Ad uentris dolorem.

Quinquefolij succu dabis bibere cochlearia duo, sine mora dolorem tollet. Ad uitia oris, lingue, & gulæ. Quinquefolij radices ex aqua coctas dabis ut gargarizentur. Ad capitis dolorem.

Herba quinquefolium circumscripita, ter digito medio & pollice sublata contrita, & capiti illita, efficaciter sanat. peracto remedio, loco puro reponi conuenit. Ad sanguinem naribus profluentem.

Herba quinquefolium pota, uel illita, restringit mire. Ad morsum serpentis.

Herba quinquefolium contrita, si potui datur cum uino, mire succurrit. Ad ambusta.

Herbam quinquefolium potatam prodesse, plures auctores affirmant. Ad cæcrum exiccandum.

Herbam quinquefolium cum uino & cum adipe ouillo ueteri sine sale pisatam de ligno in lignum uino sanæ ueteri aspergis, & sic imponis, remque unicam experieris. Leges eam mense Augusto.

De Hierobotanes herba nominibus facultatibusq. Cap. III.

G R A E C I hierobotanen, alij peristereon, alij hierobotanon, alij orthon, alij diosatin, alij pecorobon, alij panchromon, alij colletis, Demetrius & Aesculapius Cyparison, Pythagoras erisceptron, alij aristeron, Aegyptij pempsempte, Prophetæ Herasdacryon, Itali uerbenacam, alij liciniam, alij lustraginem, alij columbinam, alij militariam, alij uertipedium, alij cristam gallinaceam, Græci rursum trigonon, camelicon, sideretin, curitin, persephonion. Nascitur ubique in planis & aquosis locis, folijs subalbis & uelut incisus, radice simplici atque tyrso, uirtute redargenti, quam stypticen uocant. Est quæ uulnera conglutinat, atque putredines abstergit. est autem columbis esca iucunda.

Ad ulcera & parotidas.

Herbæ uerbenacæ radix in collo ligata, summe proficit. Ad strumas & parotidas.

Herba uerbenaca tusa & imposita, mirifice sanat. Ad eos qui induratas uenas habent, & cibos non recipiunt. Herbæ uerbenacæ succus datur bibere, sed cocta postea miscetur cum uino, & melle, & aqua: & statim sanat. Ad hepatis dolorem. Herba uerbenaca solstitio lecta, in puluerem redacta, robusto dabis cochlearia quinq, ex uino quam optimo cyathis tribus potui sumpta, mire proficere creditur: cæteris pro cuiusque uiribus sic dabis.

Ad calculosos. Verbenacæ radix contusa ex mulso optimo tepido data, incredibiliter calculosis succurrit: nec solum ipsis calculosis, sed & quidquid esset quod urinam impediret, celeriter redacet.

Ad capitis dolorem. Herbæ uerbenacæ corona facta, & capiti imposita, dolorem capitis tollet.

Ad serpentium morsus. Herbam uerbenacæ cum suis folijs & radicibus, quisquis offultam cinctamque secum portauerit, ab omnibus serpentibus tutus erit.

Ad morsum araneorum, quos Græci phalangios uocant. Herbæ uerbenacæ ramulos ex uino decoctos & contritos, deinde quod acetauerit, plagæ impones, & adaperiet: postea crudam cum melle contritam in ulcus audaciter insertam mature ad sanitatem perducere, certus auctor affirmat.

Ad morsum rabidi canis & hydri. Herbam uerbenacam in uulnus adponito, tritici quoque grana integra, indita uulneri donec humore remollita expleant: iam tumidas proiecto illas gallinæ. si non appetit simili modo, alia grana conijcto: si sic esse coeperint, periculi sublatis signum erit.

Ad uulnera recentia. Herba uerbenaca contrita cum butyro, uulneri imponitur.

Ad morsum serpentis. Herbæ uerbenacæ ramuli ex uino decocti & contriti, si cæca erit plaga, cum tumore impositi, adaperiunt primum, exulcerat deinde: postea crudi cum melle contriti, & ulceri inserti, donec ad sanitatem (quod celeriter fit) perducunt, imponuntur.

Morbo regio laborantibus, auruginosisue.

Herbæ uerbenacæ drachma una, & nardi oboli tres, bacæ crudæ foliorum expressus succus, & paululum myrrhæ contritæ, ex aqua cyathis tribus potui data, expellere morbum creditur.

Symphoniacæ Hyoscyamæ uel nomenclaturæ atque uirtutes. Cap. IIII.

A' G R A E C I S Hyoscyamos dicitur, & Dioscyamos, alij adamantem, alij Pythonion, alij adaminnon, alij hypnoticon, alij Emmanes, alij auginon, Pythagoras Propheten, Ostanes Xelechion, Zoroastres Typhonton, Latini insanam uocant, aliqui Apollinarem, alij Laterculum, alij Symphoniacam, alij calcularem appellant: alij Dentariam, Punici Gingan, Aegyptij saphtho, Phryges Remenia, Tusci Fabam lupinam, Galli bellinuntiam, Daci dieliam, Prophetæ Aegyptij Ligeam. Thyrsus fruticosus: multus ramis, nigris, scissis, hirtis: balanos generans: ut sunt Atali pumci, ampulantium appellatum, obstruosos quidem & semine plenis, paulo longiore papauere. Sed sunt differentie eius tres. Nam altera flore purpureo, & semine nigro: altera flore nigro, ac semine fuluo. sed utraque summentibus insaniam parit. Appellata denique est, insaniam faciens, Mania poetis. Tertia semine atque flore albo, nascitur locis cultis,

D iiij

L. APVLEII MADAVRENSIS

& fabulosis, & hortis, & littoribus rudentibusque. eius succus similis est *μίσκων* (id est papaveri) herba. Medetur hyoscyamos ille ergo candidior, & has vires habet. Ad aurium dolorem.

Herba symphoniaca succus tepesfactus in aurem instillatus, aurium dolorem mire tollit: etiam si uermes fuerint, necat. Ad dentium cruciatus. Herba symphoniaca radicem costam cum uino aufero forbeat, & teneat eam in dente qui laborat, mox sanat dolorem. Ad tumores cuiuscunque partis corporis. Herba symphoniaca tusa, & imposta, tumorem tollet. Ad inguinum dolorem.

Symphoniaca radix alligata femori, & tumorem & dolorem inguinum tollet. Ad pedum dolorem. Herba symphoniaca alligata, pedum dolorem & tumorem tollet. & tusa eadem cum sua radice, & super pedes posita, mire dolorem & tumorem pedum tollet. Ad iocinoris & pulmonis uexationem. Herba symphoniaca succum potui dato, & cum summa admiratione sanabit.

Ad pectinem, mulierum dolorem.

Herba symphoniaca succum mixtum cum croco in potione propina, & miraberis effectum.

De uiperina appellationibus & potentia. Cap. V.

GRAECI eam Phlemon, Echidnon, Herpyzon, Latini hinnulam, uiperinam, serpentariam, & radicem Macedonicam nominant. Nascitur fecus flumina uel segetes, folijs mollibus, gustu aspero.

Ad uiperarum morsus.

Herba uiperina trita cum uino, potui data, mirice morsus sanat, & uenenum discutit.

Nomina & uirtutes Acori. Cap. VI.

GRAECIS dicitur Acoros, Choros, Aphrodisias, Gallis piperapium, Italis ueneria, Radix nautica & Singentiana & Vnguentiana. Nascitur locis cultis & hortis ac pratis. Leges eam mense Augusto.

Ne apes examinent, & diffugiant.

Herbam Veneriam in uase apum suspensam habeto, & nunquam seducentur: haec sane herba raro inuenitur, nec eam scire quis poterit, nisi cum flosculum emiserit. Ad dysuriam & stranguriam.

Herba ueneriae radicem ex aqua decoctam ad tertias, dabis bibere per triduum, mirifice urinam deducet, & stranguriam sanat.

Nomina & uirtutes Leontopodij. Cap. VII.

GRAECI Leontopodion dicunt, iidem leontopetalon, iidem Prapapilon, iidem thorybetron, iidem Lacethon, Apheresin, Lacithron, Leuceoron, Orobethron, prapedion, Leonchofremon, topon pla typhyllon, Dardanus cacalia, Punici guddubal. Latini flammulam uocant Veneris, iidem Brumatiam, pa pauerculum, & pedem leoninum. Nascitur saepe cum tritico, thyrifis bipalmis, furcosis, in quibus ueluti lanæ binæ uel ternæ semen continentes, folijs cauliculi agrestis similibus, radice nigra rapæ simili. Nascitur etiam circa campos, & circa fossas & harundineta.

Si quis deuotus defixusque fuerit, sic eum resolues.

Herba leontopodij frutices sine radicibus coquito ex aqua, Luna decrescente, lauato eum & te qui facis ante limen extra domum prima nocte, & herbam incende aristolochiam, & eum suffumigato, & redite ad domum, & ne post uos respiciatis, resoluisi eum.

Botroci seu sceleratae Synonyma atque uirtutes. Cap. VIII.

GRAECI Botrocion dicunt, aliqui Choran, alij glorophin, alij Nileon, alij staltice, alij causticen, nechon, ijdē alij clorozphin, alij thofolinō, alij catacausticen, alij pheotion, alij licopnun, alij selenō agrion, Aegyptij sycarcadana, ijdē nemecō. Latini apium rusticū, ijdē apium rufus, ijdē herbam sceleratā. Nascitur locis humidis & aquosis: si quis hominum eam gustauerit, ridendo exanimat: habet enim uirtutem causticam. Sunt eius species quatuor, quarum altera cum folijs pinguibus & crassis & latis, colore albo, alia subalbo, alia uelut nigro, alia cum flore simili uel purpureo. Thyris cubitali minime robusto, radice alba cum adnatis germinibus, uel erumpentibus tanquam in helleboro. Nascitur autem in stagnosis, uel umbrosis locis. Secunda est longioris thyris, ac folijs hirtis & incisis gustu acerrimis. Nascitur saepe in Sardinia. Tertia est breuissima tetri odoris, atque incendiosa cum floribus aureis. Quarta est cum floribus lacteis.

Ad ulcera Chironia.

Scelerata herba tusa cum axungia, sine sale imposta, uulneri excomedet: & si qua fuerit sordes, expurgat. sed non diutius patiaris quam necesse est, ne & corpus sanum exeat. Si argumentum rei experiri uolueris, tunde eam, & super manum sanam impone & alligato, & continuo corpus ardit.

Ad strumas & furunculos.

Herba scelerata tusa, & subacta cum fimo porcino, imposta strumis uel furunculis, intra paucas horas discutit, & pus eijciat.

De batrachio. Cap. IX.

NASCITVR locis fabulosis & campestribus, aquosisque. radix eius uerticillo similis est. radice

culas

DE VIRTUTIBVS HERBARVM HIST.

213

culas paucas & tenuissimas habet. uirtutes porro has possidet. Lunaticis praesidio est.

Batrachion si lunatico in ceruice ligetur lino rubro Luna decrescente cum erit signum Tauri & Scorpionis parte prima, repente sanabitur. Ad nigras cicatrices. Herba Batrachion tusa cum sua radice mixto aceto, imposta his qui habent cicatrices nigras, exedit eas, & similem corpori reliquo reddit colorem.

De artemisia nominibus & uirtutibus. Cap. X.

ARTEMISIAM Graeci Toxatin appellant, alij Toxitesian, alij Ephesian, alij Caristelotiar, alij Parthenicon, alij Hypolysson, alij Lian, alij Anaetorion, alij Sozusan, alij Leucophyca. Prophetæ Hē māthropu, (id est sanguinem hominis) alij Onicantem, alij Chrysanthemom, alij Theonisin, alij Busbasteo scardian, alij Osta anthropu, alij Hamacronu, alij Gonosephestu, alij Philaterion, alij Lachanon Basilicon, Aegyptij Anesen, alij Neiasar, Pythagoras Pexasin, & Toxobolon, Galli Ponem, alij Titumen, Daci Zyred, alij Zonusten, Itali Serpillū maius, alij Sirium, alij Valentiam, aliqui Artemisiā, nō pauci Persepollen tem. Nascitur locis lapidosis & fabulosis. his uirtutibus praedita est. Faciendo itineri prodest.

Herbam Artemisiam monocaulon, si quis iter faciens eam secum in manu portauerit, non sentiet laborem itineris, fugat & daemonia: & domi posita, prohibet mala medicamenta, auertit oculos malorum hominum. Ad pedum dolorem. Artemisia tusa cum axungia & imposta, pedum dolorem tollet. Ad intestinorum dolorem.

Herba Artemisia pisata, & in puluerem redacta, cum aqua multa potui data, intestinorum dolorem sedat.

De artemisia tagete. Cap. XI.

Ad uesciae dolorem & stranguriam.

ARTEMISIAE herbae succus ex uino duabus uncis exhibitus, uesciae dolori ac straguriae praesidium est. Ad febrem conducit. Herbae artemisiae succo ex aqua calida febricitanti cyathis duobus potui dabis. Item artemisiae succus cum rosaceo febricentem perunges, & curabitur. Ad coxarum dolorem. Herbam artemisiam, quae tagetes uocatur, tundes cum axungia, & aceto bene subiges, & impones & alligabis, tertia die sanabit. Ad neruorum dolorem & tumores. Herbam artemisiam tusam, cum oleo bene subactam impone, mirifice sanabit. Ad uehementem pedum dolorem.

Artemisiae radicem ex melle dabis manducare, & ita purgabitur, ut uix credi posset tantam uirtutem eam habere. Hanc herbam si confricaueris, laetis optimi odorem habet.

De artemisia quam leptophyllon cognominant. Cap. XII.

NASCITVR circa fossas & aggeres, in agris ite frumētarijs. flosculū eius si contriueris, samfuci odore habet. Ad stomachi dolorem. Herba artemisia tusa, & cum oleo amygdalino bene subacta, more malagmatos induces panno mundo & impones, quinto die uexationem stomachi sanabit. Et si fuerit eius artemisiae radix super limen aedificij suspensa, domui ei nemo nocebit. Ad neruorum dolorem atque tremorem. Herba artemisiae succo cum oleo rosaceo mixto perunges eos, & desinent esse tremuli, & omne uitium tolletur. Has artemisiae tres species Diana dicitur inuenisse, & uirtutes earum & medicinam Chironi Centauro tradidisse, qui primus de his herbis medicamenta instituit. Has autem herbas ex nomine Dianae, quae ἀρτεμις graece dicitur, artemisias nuncupauit.

De lapatho. Cap. XIII.

LAPATHVM alij Rumicem ferē dicunt. Nascitur locis fabulosis & aggeribus.

Ad paniculam quae in inguine nascitur.

Lapathum herbam contundes cum axungia uetere sine sale, sic ut axungia duplo plus sit quam herba, & his bene commixtis facies turundalam, & uolues in folio cauliculi, & immittes eam subicitus calidam: & cum calcauerit, tunc impone paniculae, & panno ligabis. hoc quidem eximium est, & omnium optimum.

Dracontea nomina & uires. Cap. XIV.

GRAECIS dicitur Dracontea, alij Asclepias, alij Phytonion, alij Anchomanes, alij Sanchromaton, quibusdam Aphryssan, aliquibus Thereon, nonnullis Sceon, item Dorcadion, Prophetæ Thyphonon uocant, alij Corcodrillion, alij Ostanes, Zoroastes Theriophonon, Aegyptij Eminion, Itali herbam Draconteam & Columbrum. Daraconis sanguine nata fertur esse Dracontea. Nascitur montibus summis, ubi sunt lacus, maxime locis sanctis, terra Apulia, super saxis, tactu molli, gustu dulci tanquam castanea uiridis. saporem radix ima caput draconis habet. Ad omnium serpentium morsus & aspidis.

Herbae draconteae radix ex uino trita, tepesfacta, potui data, uenena discutit. Ad ossa in corpore fracta. Herba draconteae radix cum axungia, facta quasi malagma ossa fracta de corpore educit, & lapides extrahit. Leges eam mense Iulio.

L. APVLEII MADAVRENSIS

Nomina & uirtutes satyrionis. Cap. XV.

GRAECIS dicitur Satyrion, alijs Cynoforchis, alijs Entaticon, Eriton, Panion, Serapio, alijs Orchis. Aegyptij Menem, Galli Vram, Itali Priapifcon, alij Torminalem, alij testiculum leporinum nominant. Nascitur in montibus, locis solidis & cultis, in pratis item & locis maritimis.

Ad ulcera difficilia & cicatrices uires habet.

Herbae Priapisci radices tulas ulceribus imponis, & repurgat, & cicatrices claudet. Ad lippitudines oculorum. Herbae Priapisci succo oculos unges, & lippitudines & dolores tollet sine mora.

Si quis mulierem subagitare non poterit. Herbae Priapisci radicem, id est testiculum dextrum, quia maior est, & piperis albi grana quadraginta septem, mellis uncias treis in uino optimo medicamē foluis, & pondo scrupulorum nouem per triduum fumes. Leges uero eam mense Iulio.

Nomina & uires gentiana. Cap. XVI.

GRAECIS Gentianam Aloen Gallicam dicunt, alij Narce, aut Chironio, Dardanus aloetis, Itali Gentianam, alij Comitalem aut Ciminales. Nascitur gemellis montibus & locis umbrosis haec herba. Facit autem ad omnia antidota, tactu molli, gustatu amaro, scapo, folido, uirtutes habet. Contra serpentium morsus. Herbae gentianae radicem siccam & in puluerem redactam pondo drachmae unius dabis in uino cyathis tribus, sumptumque ualidissime proderit.

De cyclamini synonymis & uiribus. Cap. XVII.

GRAECIS quibusdam dicitur Cyclaminos, alijs Cyssanthes, alijs Cyssophyllon, alijs Chelonia. Zoroastres Cylinen Chillenaue, Trimphalites Osthane, Prophetæ Asphet, (aut Aspho) alij Measpho, Aegyptij Palalia, Itali Titothos, alij Orbicularem, alij rapum terrae, alij rapum porcinum, Syri Elardia. Nascitur locis cultis aut montuosis. Ad caput.

Herba Orbicularis naribus immittitur. Ad aluum concitandum. Herba Orbicularis in collyrium facta, & eo iniecto catarticum est. Ad splenis dolorem. Herbae orbicularis succum cyathum unum, & aceti optimi cochlearia quinque, diebus continuis octo potui dabis, miraberis effectum. Item radix eius in collo suspensa, ut contra splenem pendeat, efficaciter medetur. Nam & cyclaminis succo quisquis anum tetigerit, mira celeritate alui solutionem experiatur.

Polygoni nomina atque uirtutes. Cap. XVIII.

POLYGONON, alij Cynochalen, alij Polygonaton, aliqui Asphaltion, alij Chiliophyllon, alij Polycarpon, alij Carcinethron, alij Cnopodion seu Crinopodionton, alij Myrtopetalon, alij Zadian, aliqui Pedalinon Petalon uocant: Aegyptij Thephin, alij Stemphin, Prophetæ Gonos Herois, siue Gonoreronos, aliqui Onyx Myos, Itali Sanguinariam, alij Proserpinacam, alij Sorpinacam alij Statunariam, & quidam Miserdianum. Nascitur ubique locis cultis & aggeribus. Legito eam aestiuo tempore. Ad eos qui sanguinem reijciunt.

Proserpinacae herbae succos cum uino optimo & austero sine fumo tepesfacto sanguinem excreans ieiunus bibat per dies nouem, miram certe rem experieris. Ad lateris dolorem. Herbae proserpinacae succo cum oleo rosaceo, si eos saepius perunxeris, dolorem tollet. Ad mamillarum dolorem mulieris, quae lactem habet & tumorem. Herba Proserpinaca tusa, & cum butyro subacta imposita, discutit mire tumorem & dolorem. Ad oculorum uitia. Herbam Proserpinacam accede ante solis ortum uel occasum, & circūscribes eam anulo aureo, & dices tollere te remedium oculis, deinde post triduum ante solis ortum sublatam circundabis diligenter, proficiet. Ad dolorem aurium.

Herbae Proserpinacae succus tepesfactus, & auri inlillatus, dolorem mirifice discutit. id quod etiam ipsi experti sumus. tam potenter, inquam, proficit, ut & ulcera quoque aurium sanet. Ad dysentericos.

Herbae Proserpinacae foliorum succus cum aqua calida potui datur, quantum tibi uidebitur, & sanus duobus procul efficietur.

Nomina & uirtutes aristolochiae. Cap. XIX.

ARISTOLOCHIAM Graeci Ararezan uocant, alij Ephestion seu Hephestian, alij Helestian, alij Pyxionem, alij Melecapron, alij Melocarpon, alij Teuxinon, teuxitemon uocant, alij Dardanion, alij Iontium, Aegyptij Sophosph, alij Chamamilon, alij Opetin, Itali malum terrae, Daci Absinthium rusticum, Scardian. Nascitur locis montuosis, solidis, calidis, & cultis. Contra uim ueneni.

Herba Aristolochia trita uel pisata cum uero potui data, uim ueneni uincit. Contra febres acerrimas. Herba Aristolochia sicca suffumigabis febricitantem, & hilariorum eum facies. fugat etiam & daemonia. Ad fistulas. Aristolochiae radix fistulis inserta, celeriter expurgat, & ad sanitatem perducet. Medici quoque sine ea nihil feliciter percurrere possunt. Frigore exustis.

Herba

DE VIRTUTIBVS HERBARVM HIST.

214

Herba aristolochia ex oleo usque ad calefactoriam uim habet cum axungia porcina. Contra serpentium & hominum morsus. Radices aristolochiae pōdere denarij unius in uini hemina saepius potae, discutunt uenena serpentis. Si infans contristatus fuerit. Herba aristolochia suffumigabis eum, & hilariorum eum facies. Ad carcinomata quae naribus nascuntur. Herba aristolochia cum cypero, & dracontei semen cum melle impositum emendat.

Nomina & uirtutes nasturtij. Cap. XX.

GRAECORVM alij Cardamon, alij Cynocardamon, alij Hiberis, alij Cardaminacam, Aegyptij Semeth, Itali nasturtium. Ad caput deplendum. Herbae nasturtij succum si naribus induxeris, caput deplet. Hoc nasturtium non seritur, sed per se nascitur circa ima parietum. Ad capitis uitia porrigines & surfures. Herbae nasturtij semen mixtum cum adipe anserino, & tritum ablutione surfures e capite eijciet. Ad cruditatem. Herbam nasturtium & pulegium ex aqua decoctum bibere dato, emendabis & discuties cruditatem. Ad strumas. Herba nasturtium cum lomento tritum super strumas imponis, superposito etiam folio holeris. Ad furunculos sanandos.

Herba nasturtium cum fermento imponitur, concoquet & sanat.

De hieribulbo. Cap. XXI.

NASCITVR Hieribulbum ubique circa sepes & locis quibuslibet fordidis, & has habet uirtutes. Ad articulorum dolorem. Herbae hieribulbi accipito uncias sex, seui caprini tantundem, olei cyprini libram & uncias duas in se pinfati & commixti, uteris, dolorem articulorum tollit. Si mulier habuerit lentigines in facie. Herbae hieribulbi radice cum lomento lupinacio commixta, mulier si faciem lauerit lentiginosam, statim purgat.

Nomina & uirtutes apollinaris. Cap. XXII.

GRAECI Dicea, alij Stricionon manicon, alij Dorigenion, alij Cecabon, Itali Apollinarim, alij Bacinam, Daci Colida. Apollo hanc herbam fertur inuenisse, & Asclepio dedisse, & Apollinaris nomen imposuisse. Ad uulnera Chironia & ranarum morsum.

Apollinarem herbam cum axungiae ueteris libra, sine sale teris, & uini ueteris cyathum sine fumo simul pisabis, & facies tanquam malagma, atque Chironio uulneri impones, medebitur.

Nomina & uirtutes chamamili. Cap. XXIII.

GRAECI quidem Chamamilon, alij Parthenion, alij Drycolaphon, alij Chryfocalin, Trouiscofelian, alij Aperitō, alij Nympheon, alij Hieranthemin uocant, Itali bene olentem, alij Superbam, alij Auliticam, Aegyptij Thaborin, Galli Oualidia, Campani Amalocian, Tusci Apianam, Daci Amalustam: has uero habet uirtutes. Ad oculorum uitia atque dolores.

Herbam Chamamilo si quis ante solis ortum carperit, dicat albuginem uel oculorum dolorem se carpere, eamque alligatam secum gestet, & curabitur.

Nomina & uirtutes chamadryos. Cap. XXIV.

GRAECIS Chamadrys dicitur, alijs Drys, alijs Drysites, alijs Teucrion, alijs Chamærops. Itali Trislaginem, alij Trixaginem appellauere. Prouenit locis montuosis, petrosis, & solidis.

Ad rupturam impendio prodest.

Chamadrys herba cōtusa de ligno in lignū, adiecto uino potui data, cum mira celeritate ruptos sanabit.

Ad sciam. Herba trixago feruesfacta, ac triduo potui data, sciaticum mirifice sanat. Ad morsum serpentis. Herba chamadrys in puluerem mollissimum redacta, in uino ueteri potui data, uenenum uehementer discutit. Ad podagram. Herbam chamedryn perinde dabis ut supra calidā, mire paragoriam praestat. Legenda uero est mense Augusto.

Nomina chamalae & uirtutes eiusdem. Cap. XXV.

CHAMAE LAEAN quidam Graecorum nominant, alij Corcodrillon, alij Dipfafa, alij Onocardion, alij Cneoron, Prophetæ Aphroditeloter, Aegyptij Semmeor, alij Imeleta, Itali Labrum Venetis, alij Cicer rusticum, alij Statorius, alij Mararia, Hispani Analentidium, Daci Sciata, alij Calox cardiatos, Aegyptij Gerbaste, alij Sapho. Ad hepaticos.

Chamælæ herbae succus potui datus cum uino, hepaticis, febricitanti cum aqua calida mire proficit. Contra uenenum iam sumptum. Herba chamælæ siccata, in puluerem redacta, & in uino propinata, discutit uenenum. Ad hydropicos. Herbam Chamælæam & Chamædaphnem, & Cha-

mēdrin, & Chamæpityn equali pondere tufas, & quā molliffime cribratas, fi in potione uini mixti, iuue-
nibus cochlearia quinque, item minoribus & mulieribus cochlearia tria, puerulis cochlearium unum mi-
niftraueris, miriffice aquam omnem de corpore per urinam digerit.

Nomina & uirtutes chamæpityos. Cap. XXXVI.

GRAECI Chamæpityn, alii Orozelon, alii Holocyron, alii Bryon agrian, alii Sideritin uocant, Prophete Hēma Athenas, Itali Ibicam, alii Cypreffum nigram, alii Rapam, alii Spiculam, alii Māmalle, Ae-
gyptii Nemenespa, Daci Dochela. Et habet quidem uires. Ad uulnera glutinanda.

Herba Chamæpity contufa uulneri impofita, conglutinatur: fi autem altius uulnus fuerit, fuccum
eius herbe in uulnere mittes. Ad ftrophi, hoc eft interaneorum dolorem.

Herba Chamæpity potui data, ftrophi dolorem tollet.

Nomina & uirtutes chamædaphnes. Cap. XXXVII.

CHAMAEDAPHNE à Græcis quibusdam Daphnites, aliquibus uero Daphne, aliis Hydra
gogos feu Caragogos dicitur. Itali Muftellaginem dicunt, alii Lactilaginem, & Lauraginem, alii Eugu-
bim, Vfiben. Ad aluum concitandam.

Herba Chamædaphne in puluerem redaeta molliffimum, & in aqua calida potui data, aluum concitat.

De oftriagine. Cap. XXXVIII.

NASCITVR Oriftriago circa monumenta, aut in monumentis, aut parietibus, qui funt circa
montiū radices. facit peculiariter ad eas res quæ in homine nafcuntur. Ad ea quæ in corpore oriuntur.

Oftriago tufa, & impofita, omnes res quæ in corpore nafcuntur perfanat: hanc herbam fi uolueris eu-
lere, mundus & ante folis ortum leges mēfe Iulio.

Nomina & uirtutes britannica. Cap. XXXIX.

A GRAECIS dicitur Britāni, & Damafinios. Itali Britānicam, alii Betam plantaginis, alii Bibo-
nem uocant. Ad uitia quæ in ore nafcuntur, nempe nomas & tonfillas, Herba Britānica fump-
pta uiridis cum lactuca oris uitia fanat: & per fe trite & exprefse fuccus in ore contineatur, & aliquid ex
ea deglutitur, adæque proficiet. Ad ofcedinem. Herba Britānica fumpta uiridis, ofcedinem
tollit. Quod fi uiridem non habueris, etiam arida contufa cum uino ad mellis craffitudinem, eodem mo-
do fumpta, eundem effectum habet. Ad dentium dolorem, & fi laxi fuerint. Herba Britānica
mira quadam potentia fuccurrit, reponendus autem eft in hyeme fuccus uel puluer eius, nam femper appa-
ret. Succum eius feruabis in uafe abietino, & calefacito, & puluerem reponito, nā ad eofdem ufus cum ui-
no fumptus æque efficaciter prodeft. Ad aluum ciendam. Britānica herba fuccus pro uiribus
cuiusque potui fumptus, per fe fine periculo purgat. Ad paralyfim. Herba Britānica uiridis
cum radicibus contufa, uini meri optimi cyathis duobus uel tribus potui fumpta, mire proficere creditur.

Ad anginam, quam Græci *συνδύχην* appellant. Herba Britānica flos ante quā tonitrum audiat
collektus, deuoratus, per annum totum anginam non experietur.

Nomina & uirtutes lactuca fylueftris. Cap. XXXX.

GRAECIS Didaxagria, alijs Hieracios, alijs Aspideion, aliquibus Picris, Aegyptijs Iobonfos, Ita-
licis Lactuca fyluatica. Nafcitur locis cultis & fabulofis. Ad oculorum caliginem.

Dicunt Aquilam cum in altum uolare uoluerit, ut prospiciat rerum naturas, Lactucæ fyluaticæ folium
euellere, & fucco eius fibi oculos tangere, & maximam inde claritudinem accipere. Herba igitur Lactucæ
fyluaticæ fuccum mixtum cum uino uetere & melle acapno qui fine fumo collektus eft, optimum fucco
herbæ uinum & mel commifcebis & teres, & in ampullam uitream condito, ex eo uteris, summam medi-
cinam experieris.

Nomina & uirtutes agrimonie. Cap. XXXXI.

A GRAECIS dicitur Arfella, item Sarcocolla, Italicis Artemonia Agrimonie ue, quæ has uir-
tutes habere memoratur. Ad oculorum uitia fiue dolores.

Agrimonia uiridis per fe trita: fi autem arida fuerit, in calida aqua intincta ut facillime teri poffit, illita
fugillationes & lobares oculorum mature difcutit. Ad uentris dolorem. Agrimonie herbe ra-
dicem bibere dato, mire prodeft. Ad uulnera, ulcera, & cancrumata. Herba Agrimonia uiridis
contrita, & appofita, uulnera, ulcera, & cancrumata fanare apta eft: fi autem arida fuerit, aqua tepida remif-
fa idem proficere creditur. Ad luxum. Agrimonia herba contrita, & appofita mire doloribus
uel tumoribus ex luxu concitatis fuccurrit. Ad morfum serpentis. Agrimonie herbe drachmæ
duæ

duæ cum uini cyathis duobus potui data difcutiunt uenenū miriffice. Ad ferro uel fude percuffum.

Agrimonia herba contufa & impofita, miriffice fanat. Ad uerrucas tollendas. Agrimonia herba cū
aceto impofita, tollet uerrucas. Ad splenis uitium fiue dolorē. Herba Agrimonia in cibo sum-
pta, splenem confumet. Ad ea quæ fecanda funt. Herba Agrimonia contrita & impofita, ape-
rit & perfanat.

Nomina & uirtutes afphodeli. Cap. XXXXII.

A GRAECIS Afphodelos, alijs Haftula regia uocatur. Itali Albuicum appellauerunt. Has
uirtutes poffidet. Ad dolorem tibiuarum uel pedum. Herba Afphodeli fucco cum oleo amy-
dalino ungebis quod dolet, miriffice fanabitur: etiam fi tumores fuerint, ipfam tufam & fubaetam imponis.

Ad hepatis dolorem. Herba Afphodeli radix difcocta ex aqua mulfa potui data, hepatis do-
lorem miriffice perfanat & tollet.

Nomina & uirtutes oxylapathi. Cap. XXXXIII.

A GRAECIS Oxylapathon uocatur, Itali uero Lapathum acutum pro uocabuli etymo no-
minant. Si qua durities in corpore. Herba Oxylapathon cum axungia ueteri ouilla pifata, &
ex pane domeftico, facta ut malagma, impofita, corporis durities miriffice fanat.

Nomina & uirtutes centaurie maioris. Cap. XXXXIII.

A GRAECIS dicitur Maronion, alijs Nesfion, alijs Plectronias, quibusdam Lymnites. Pro-
phete Hæmaheracleos, alij Chironias, alij Lymneftis, alij Apogorifapo, alij Hydos, alij Emericos, Aegyptij
Antiamas, Itali Fel terræ fiue Vnefera. Ad hepatis dolorem. Herba Centauria maior in ui-
no decocta ac potui data, miriffice auxiliatur. Ad spleneticos. Centauria maior in uino decocta
& potui data, lienem perfanat, experti fumus. Ad ulcera, uulnera, & cancrumata.

Herba Centauria maior contrita impofita, tumorē fieri non patitur. Ad fugillationes & dolores.

Herba Centaurie maioris fuccus perunctus ex aqua, summe facit. Ad uulnera recentia.
Herba Centauria tam efficax eft ad plagas glutinandas, ut etiam carnes coherescant quæ ex aqua eius
coquuntur.

Nomina & uirtutes centaurie minoris. Cap. XXXXV.

EST & Centauria minor à Græcis Elleborites uocata. Prophete Hēma Heracleos, Aegyptij Ama-
rantum, Daci Stirfozila, Itali Febrifugiam, alij Multiradix. Chiron Centaurus has herbas fertur inue-
niffe, unde & nomen Centaurie tenent. Nasci amant solidis locis & fortibus. Ad morfum uiperæ.

Herbe Centaurie minoris puluer in uino exhibitus, aut ipfa pifata, in uino ueteri potui data, ualidiffi-
me proficit. Ad oculorum uitia. Herbe Centaurie minoris fuccus oculis inunctus, aciem exte-
nuatam fanat: adiecto etiam melle, idem proficit. Caligantibus quoque oculis claritas refituitur recte fa-
cile. Ne quis in hoc periculum incidat, Centaurie minoris manipulum in uini congio coquito, ac triduum
maceratum eximito. Inde cotidie ad heminam mixtum melle adiecto ieiunus bibat. Aurugini pel-
lendæ. Herbam Centauriam decoque in aqua ad tertias, & ex ea dabis bibere quantum potuerit, fa-
nabitur. Lumbricis & tincis purgadis. Herbam Centauriam dabis ut supra, eijciet.

Ei qui uenenum fumpferit. Herbam Centauriam ex aceto tritam dato, bibat, mox difcutit uene-
num. Item centaurie radices pondere denarij unius in tribus cyathis uini bibuntur.

Nomina & uirtutes perfonatie. Cap. XXXXVI.

GRAECE Profopites aut Profopes uocata eft, alij Bacchion, alij Elephantofis, alij Elephas, alij
Nephelion, Itali Perfonatiam, alij Dardana, alij Mauifolium, Galli betilolen, Daci Riborasta.

Ad omnia uulnera, fiue serpentium morfus.

Perfonatie herbe fuccus cum uino ueteri in potionem datus, omnes morfus serpentium uel colubri mi-
riffice fanat. Febribus medendis. Perfonatie folijs cinges febricitantem, statim miriffice fanat,
& effugat febres. Ad uulnus, etiam fi cancer erit. Herbe Perfonatie aqua foueto, deinde ipfam
cum nitro & axungia & picula cum aceto tere, & in panno inducito, & imponito. Ad inteflinorum
dolorem. Herbe perfonatie fucci cyathum unum ex melle cyathis duobus ieiunus bibat.

Ad canum rabidorum morfus. Herbe Perfonatie radix cum fale marino trita morfui imponitur.
Ad uulnera uetera, quæ humorē præftant. Perfonatie radicem & spinā quæ in locis ficcis nafcitur
equali pondere conteres & impones. Ad ambufta. Perfonatie fucci cyathum unum ex melle
cyathis duobus bibat.

De uirtutibus herbe fragi. Cap. XXXXVII.

COMAROS Græci, Romani Fragum nuncupant. Nafcitur quidem locis opacis & mundis,
duæ

L. APVLEII MADAVRENSIS

& collibus. His est prædita uirtutibus. Ad splenis dolorem.
 Fragi herbæ succus ex melle potui datus, mire ad splenis dolorem proficere, certum est.
 Ad lufpiriosos. Herbæ Fragi succus cum albo pipere & melle mixtus potui datus, mirificum
 remedium præstat. Legito eam mundus.

Nomina & uirtutes ibisci. Cap. XXXVIII.

A' GRAECIS appellatur Althea: alij Ororiza, alij Aeleomolochē, alij Molochen agriam aut
 Creticē, alij Anadendromalachen, alij Sycophyllon, Itali Ibiscum uocant. Nascitur locis humidis & cāpis.
 Virtus eius confert podagræ.

Herba Ibiscus pisata cum axungia uetere imposita, tertia die sanabit. Eius herbæ experimentum
 plures auctores affirmant. Ad collectiones quæ in corpore nascuntur. Herba Ibiscus decocta
 cum fœnugræco & lini semine, pollice imposita, duritias omnes discutit. Ad omnia encatismata.

Ibiscum herbam decoctam cum malua erratica & fœnugræco imposito. Eadem aqua fouebis, & his
 omnibus tritis encatismatis impone. Ad intestinorum dolorem. Herba Ibiscus perinde ut su
 pra decocta cum singulis, sed ut encatisma postea esca calida intestinum foues, tertio die sanabit. Id sumus
 experti.

Nomina & uirtutes ippiri. Cap. XXXIX.

A' GRAECIS dicitur Ippiron, Itali uero æquiseiam uocant. Ad dysentericos.
 Herbæ æquiseiæ succus ex uino dulci cyathis duobus potui datus, dysenteriam sanare creditur.
 His qui sanguinem euomunt. Herbæ æquiseiæ succum ex uino austerissimo sine fumo ieiuni bi
 bant, mox sanguinem restringet.

Nomina & uirtutes maluæ erraticæ. Cap. XL.

MALACHINAGRIAN Græci uocant, alij Aeleomalachen, alij Acopton, alij Collyris, alij
 Malachen, alij Heliontrophon, Itali Ofyriacam, alij Maluam rusticam, alij Ibiscum, alij Maluam erraticā.
 Nascitur ubique in locis cultis. Ad uesciæ dolorem.

Maluæ erraticæ cum totis radicibus suis libram in congio aquæ coctam ad dimidium per triduum ie
 iuno dato bibere, sanabis eum. Ad neruorum dolorem. Malua erratica pisata cum axungia ue
 tere, & imposita, neruorum dolorem mirifice sanat. Facit & ad omnia encatismata decocta cū Ibico & fœ
 nugræco. Ad pleuretida. Maluam erraticā decoques cum oleo, & postea deltringes, & folia in
 mortario teres, & in pannum induces & impones, & triduo non folues: emendasti dolores.

Ad uulnera recentia. Maluæ erraticæ radicem in cinere coctam contere & impone, sanabitur.

Nomina & uirtutes buglossæ. Cap. XLI.

BVGLOSSON græce, Prophetæ Gonos æluru, Osthane Tzanachi, Aegyptij Antueorinbe
 fos, Romani linguam bubulam, Lucaui Carroga. Nascitur locis cultis & fabulosis.
 Ad tertianas siue quartanas.

Herbæ Buglossæ, hoc est Bouis linguæ, quæ treis thyrsos feminis mittit, radicem totam ex aqua de
 coctam, potui dabis, tertianæ medetur. Quæ autem quatuor thyrsos habet, faciet ad quartanas: dabis
 autem ut supra alia. Eadem herba similis ei est quæ folia Lapathi fert, minuta eius radix potata ex aqua,
 ranis & serpentibus aduersatur. Ad lufpirationes. Herba Buglossa ex melle & pane pisata, iu
 ce malignatis mirifice rumpit. Hanc leges mense Iulio.

Nomina & uirtutes bulbi scillatici scillæ. Cap. XLII.

A' GRAECIS dicitur Scilla, alijs Pancratios, alijs Typhonos. Aegyptij Sylitho, Prophetæ
 Optalmontiphonos, Itali Scillam rubram masculam, alij Bulbum scillitem, siue scilliticum appellant.
 Ad hydropisim.

Scillæ herbæ bulbus torretur, deinde circumpurgatur, & medium eius in aquâ conijcitur, dum madidū
 fuerit, eximitur: & inde tres oboli potui dantur ex melle & aceto, & euacuatur per urinam.

Ad Ptemiones. Herbæ Scillæ quod est in medio eius, hoc est interius cum oleo deferuefacto, at
 que ea quæ dolorem exhibent perungito, sedabuntur. Ad Panaritium. Herbæ Scillæ radix pi
 sata cum aceto & pane imposito, panaritium mirifice sanat. Ad extinguendam srim hydropicorū,
 siue dum sicut illi. Herbæ Scillæ folium subiectum linguæ, sitim compefcit. Legenda est ea om
 ni tempore.

Nomina & uirtutes cotyledi. Cap. XLIII.

GRAECI Cotyledon, alij Cepos Aphrodites, alij Gefomphalos, alij Stoechis, alij Stergethron,
 Itali umbilicū Veneris appellat. Nascitur in rectis aut in monumētis. Ad strumas discutiendas.
 Cotyledon

DE VIRTUTIBVS HERBARVM HIST.

Cotyledon herba pisata cum axungia suilla, fœminis sine sale æquis ponderibus calida imposita, stru
 mas discutit. Leges eam hyemali tempore.

De herba Gallicure. Cap. XLIIII.

NASCI amat herba Gallicrus locis solidis & circa uias, eius cacumen instar pedis galli. Virtutes
 habere dicitur, Ad canis morsum. Herbam Gallicrus tritam cum axungia, & pane domestico
 imponas, mox sanabit. Ad duritias. Eadem sic (ut diximus) parata duritias discutit.

Nomina & uirtutes prasi seu marthubij. Cap. XLV.

GRAECORVM quidam Prasion, alij Eupatorion, alij Philophares, Aegyptij Asteriope, pro
 phetæ Hæma tauru, alij Aphedros, alij Gonos Hori, Itali Marrhubiū, alij Mellitenam siue Melfciam, Vl
 cerariam, alij Chamèle podium, alij Nosprason dicunt. Ad grauem tussim.

Herbam Marrhubium coques ex aqua, & dabis eis bibere qui grauer tussunt, sanabit mirifice.
 Ad stomachi dolorem. Herbæ Marrhubij succus potus, stomachi dolorem tollet: si febricitat, ex
 aqua potus, satisque eleuat se. Ad lumbricos. Herbæ Marrhubij, Absinthij, & Lupinorum pa
 ria pondera in aqua mulsâ cocta cum uino, bis aut ter in umbilico posita, necat lumbricos.

Ad condylomata. Herbam Marrhubium combure, eiusque cinerem infrica, sanabit.
 Veneno accepto pellendo. Si quis uenum sumpsit, herbæ Marrhubij succum dabis ex uino ue
 teri, discutit nanque uenenum. Ad scabiem uel impetigines. Herbæ Marrhubij decocti aqua
 corpus lauato, scabiem discutit, & impetiginem tollit. Ad pulmonis extensionem.

Herbam Marrhubium ex melle coctam sumat, mire curabitur. Ad omnem duritiam.
 Herba Marrhubium tusa cum axungia & imposita, mire sanat. Ad lassitudinem & languorem
 ab opere cōtractum. Si quis ab opere lassus inciderit in languorem, & neruorum habuerit dolorem,
 herbæ Marrhubij succo cum oleo rosaceo permixto perunges eum, sine mora sanabitur.

Nomina & uirtutes xiphij. Cap. XLVI.

GRAECORVM quidam Xiphion, alij Phasganon uocant, Itali Gladiolum dicunt.
 Ad fistulas quæ in corpore nascuntur. Herbæ Xiphij radice uncias sex, Amyli uncias sex, aceti
 cyathos duos, adipis uulpini uncias treis ex uino pisabis, in panno lines & impones, miraberis.

Ad capitis fracturam. Herba Xiphij superior pars sicca contrita æquis ponderibus, mixto uino, ca
 pitis ossa fracta extrahit: aut si quid in corpore suppuratum fuerit, uel si pedibus calcata sint ossa serpen
 tis, contra ea uenena efficax est.

Tam nomina quàm uirtutes callitrichi. Cap. XLVII.

GRAECI Callitrichon, ijdem Adianton, ijdem Polytrichon, ijdem Trichomanes, ijdem Tricho
 phytes, alij Selinophyllon, alij Diphyes, alij Hippomanes: item Scolopendriion, Asplenon, Scolibrocus: alij
 Amianthon, Latini Capillum Veneris, ijdem herbam capillarem, Punici Nello essefede, Romani Saxi
 fragum. Nascitur in locis aquosis, uirgultis nigris, lenibus, cum splendore, bipalmis folijs, ut Coriandrum,
 scillis in summitate. Ad strumas uirginum. Herba Callitrichū pisata per se, & imposita, uirgi
 nibus strumas sanat. Ad capillos tingendos. Herba Callitricho in oleo trita, capilli uncti in
 ficiuntur.

De Moly uirtute & præstantia. Cap. XLVIII.

MOLY clarissima herbarum est, Homero teste, qui inuentionem eius Mercurio adsignat, con
 tra que eius succum beneficia demonstrat, radice rotunda nigraque, magnitudine cepis. Ad matricis
 dolorem. Herba Moly contusa & imposita, dolorem matricis sedat.

Nomina & uirtutes Heliotropij. Cap. XLIX.

A' GRAECIS dicitur Heliotropion, & heliostrophon, quibusdam Heliuron, aliquibus Dialiō,
 alijs Sefamon agrion, item Scorpiocton, item Heraclea, alij Sideritefin, alij Vra Scorpiu, Prophetæ Go
 noschronu, Galli Hæmatites, Pythagoras Pareoron, Osthane Putagonon, Aegyptij Nisine, Itali Vertā
 num, alij Mulcetram, alij Intybum syluaticum. Nomen accepit primo, quod æstiuo solstitio floreat, uel
 quod solis motibus folia conuertat. Sed & specie duplex: quarum altera maior appellata est Scorpiuros,
 à similitudine caudæ scorpionis: alia minor. Maior igitur nascitur in asperis locis, tenui radice, ex qua ra
 mulos quatuor aut quinque, atque ab ipsis plurimas furcas emittit, folijs Ocymo similibus, paulo maiori
 bus atque succulentis, & nigrioribus & asperis, cum flore in summitate tenui, & ueluti purpureo atque
 uncatō in similitudinem caudæ scorpionum. Minoris herbæ species similis est supradictæ. Nascitur lo
 cis concauis, folijs rotundis, femine pendentis, in caudæ scorpionum similitudinem. Eius herbæ diuinæ ad

Solis cursum floscelli severtunt: & cum Sol occidit, flores se claudunt: rursum cum oritur, floscelli se aperiant. Nasci amat ubique locis cultis mundis & pratis. Facit ad remedia ista. Ad omne venenum.

Herba Heliotropij puluer mollissimus, aut succus eius cum uino uetere optimo potui datus, mire uenenum discutit. Ad luxationem. Herba Heliotropij folia contusa & apposita, efficaciter sanare creditur.

De uirtutibus Cryas. Cap. L.

NASCITVR Cryas in Lucania, marmoris albi colorem habens, quatuor rubicundis ornata cauliculis, has potentias habet. Ad Sciaticos. Herba Cryas contusa & imposita, sciaticos tertio die sanat: hec quasi malagmatis genus imponatur. Ad omnes corporis dolores. Herba Cryadis radix pisata & imposita, omnes dolores sedat.

Nomina & uirtutes Polytrichi. Cap. LI.

GRAECORVM alij Adiaton, alij Polytrichon, alij Trichomanes, alij Ebenotricō, alij Hopterin, Aegyptij Ethui, Rhomani Cincinalem, alij Terræ capillum, alij Supercilium terræ uocant. Nascitur in parietinis, & locis humorosis. Hæc etiam herba Callitrichos appellatur, de qua superius loquuti sumus, & quam antea posuimus. Ad coli dolorem. Herba Polytrichi, eius quæ habet ramulos quasi seta porcina, folia contrita cum piperis granis nouæ, & seminis coriandri grana nouem simul cōtrita cum uino optimo dabis bibere intranti in balneum: facit & ad capillos mulierum nutriendos.

Nomina & uirtutes Asulæ. Cap. LII.

ASVLA Græce Molocheagria dicitur. Ad dysentericos. Herba Asulæ regiæ radix cum uino trita, potui datur dysentericis, statim sentient beneficium. Ad uentris fluxum restringendum. Herba Asulæ regiæ semen mixtum cum aceto acerrimo potui datum, uentrem restringet.

Nomina & uirtutes papaueris Syluestris. Cap. LIII.

GRAECIS Mecon ceratitis, alij Aphrodes, alij Heracion, alij Mecona agria, alij Mecō Rhœas, alij Anemone, & Enemion, alij Oxytonon, alij Prosopon, alij Lethe, alij Lethusa, Prophetæ Basilice, Persephonion appellant, Itali Papauer album, Papauer nigrum, Papauer agreste, Papauer syluaticum, &c. Mixta Latini papauer dicunt. Eius alia est usualis, quæ etiam falliculosa uocatur, alia agrestis & altera folia appellata. Succum quidem ex ipsa fluentem Opium appellant, uel quæ facile florem dimittat. Alia κέραις siue κέραις est igitur usualis longioris capitis atque semine albo. Agrestis uero quæ Rhœas appellatur, cum capite sessili, semine nigriore. Alia aridior atque agrestior, cuius caput longius, flores rubri uel albi, semen tuluum, radix subalbida, longa, minimi digiti robore, colligitur tempore uerno. Cerasitis uero nascitur in littoribus erecto thyrsu atque hirtu, folijs insectis, hirtis, albis, flore pallido, fructu sine semine paruo, uncata ut cornu, semine nigro paruo, radice ualida, nigra, atque in superficie terræ. Item Aphrodes, quæ appellatur Heraclios, ex omni parte alba est, eius semen colligitur æstiuo tempore aridum.

Ad Epiphoras oculorum. Herba papaueris succus uel cauliculus cum suo fructu oculis imponitur. Ad hemicranium uel capitis dolorem. Herba papaueris syluatici teres cum aceto & impones super frontem, sedabit dolorem. Ad somnum prouocandum. Herba papaueris syluatici succo si quem perungas, somnum ei cum sopore obijciet.

Virtutes herbae oenantes. Cap. LIIII.

Contra stranguriam conuenit.

HERBAE Oenantes radix in puluerem redacta data, ad stranguriam in uini cyathis duobus summe facit. Aduersus tussim. Oenantes herbae radicem dabis potui ut supra, tussim sedat.

Nomina & uirtutes Narcissi. Cap. LV.

NARCISSVS à Græcis dicitur Anhydros, Autogenes, bolbos, Emeticos, Aegyptij Emptone, Prophetæ Cyuglossa, Itali Bulbum uomitorium uocauerunt. Nascitur thyrsu bipalmi, folijs porri similibus, sed paulo breuioribus, flore interius albo, erocæo, uel in aliquibus purpureo, fructus sine semine ut in membranula nigro, in magnitudine bulbi. Ad uulnera quæ ex se nascuntur. Herba narcissi radix contusa cum oleo & farina, uice cataplasmatibus imponitur uulneri, & sanat mirifice.

Nomina & uirtutes splenis ac satyriæ. Cap. LVI.

GRAECIS dicitur Lonchitis, alij Hermionion, alij Scolopendriion, alij Phrygia, alij Phrygitis,

gitis, alij Philtrodotis, alij Aturion, Prophetæ Hæmagales. Lonchitis folia habet rubra, flores nigros comoda uultibus hiscensibus, semen siue fructum album, radicem latam lanceæ similem. Alijs uirtutibus traditur etiam alia Lonchitis similis scolopendriæ, cum aceto spleneticos medens in potu data.

Ad splenis dolorem. Herba Splenion radicem in puluerem mollissimum redactam uino leniore potui dato, summam rem experieris: constat quæ esse inuentam, cum exta super eam essent proiecta, adhæsisse lieni, eumque exinanisse. Propter hoc à quibusdam Splenion uocatur. Narrantur fues, qui radicem eius sumpserint, sine splene inueniri. Quidam eam dicunt ramis hyssopi furculosam, folia fabæ eodem nomine appellantur. Legunt autem eam dum floret. maxime ex Ciliciæ & Perfidis montibus laudant.

Nomina & uirtutes Polij. Cap. LVII.

GRAECI quidam Polion, alij Phuxaspidion, alij Achamenis, alij Ebenitis, alij Melosmon, alij Belion, alij Leontocharon uocant, Aegyptij Cathotis, Latini Conula, Martialis Polium, Neptunia. Duæ eius sunt species: alia est fructuosa, atque inutilis: altera syluestris frutice bipalmi albo, folijs tenuibus, semine pleno, cum capitello in summitate paruulo crinoso, ueluti canam capillaturam, frangenti odoris grauiissimi, cum quadam iucunditate. Nascitur locis asperis. Ad lunaticos.

Polij herbae succum commisceas cum aceto & oscillente, & perunges eos, curabuntur. Item pilulam eius & radicem linteo mundo, circa collum eius qui patitur, ligabis, experta est res.

Nomina & uirtutes Victorie. Cap. LVIII.

EVPELIOS Græci, Daphnoides, Hypoglossion, Eupetalō, Diglossion, Daphne Samothracia, Daphne Alexandrina, Daphne Minthrios, Danae, Stephane Alexandru, Camædaphne, Carpophyllō, Daphnitis. Latini Peruinca uictoriae folium, Laurum Alexandrinam, Macedonica, Lauraginem, Mustellaginem terrestrem uocant. Frutex eius sæpius cubitalis, folijs ut muria paulo maioribus atque tenerioribus & non in fractis gustu remordentibus & incendiosis. His prædita est uirtutibus.

Ad phlegmata incidenda.

Herba Victorie succi cyathos duos dabis cum melle bibere ieiuno, mox phlegmata intercidet.

Nomina & uirtutes Consolide maioris. Cap. LIX.

GRAECI Xylophyrō, Symphyton, Anazethesis, Democritus Hæmestriasis, Latini Consolida, Enula rustica, Allium Gallicum. Nascitur in petrosis, lignosisque locis, iucundi odoris, saluam prouocans, ramis origano & capitelli thymi similibus, radice longa fulua in robore digitali, sed appellatur etiam pictis, thyrsu bicubitale geniculatum inanem, in quo folia hirta angusta & ueluti longa cum adnationibus secundum genicula, flore nigro, fructu siue semine floceorum corticis simili, pruritus mouens, radices exterius argillosas, uirtutis densabilis. Ad profluuium mulierum.

Herba Consolide puluerem mollissime contritum potui dabis in uino, restringet.

Ad conuulsos uel intus ruptos. Herba Consolide radicis cinerem tepidum coquito, & ex melle ieiuno dabis ut edat, sanabitur & thoracem purgabit. Ad stomachi dolorem.

Herbam Consolidam si cum Oxygano edat, magnum beneficium sentiet. Contra tussim.

Herba Symphyti radices in caldaria decoques cum melle, & pipere, & castoreo ad quartas, & in uino ueteri ieiuno dato in potu. Hæc herba hoc augmentum habet, ut carne bubula concisa, & in cacabum emissa, eius radices, si miseris drachmas duas, cocta caro in unum cohærebit.

Nomina & uirtutes Asterij. Cap. LX.

GRAECORVM alij Asterion, alij Asteriscon, alij Aster, quidam Bubonion, alij Hyophthalmion uocauerunt, Latini Inguinalis, Punici Terdum. Herba est, lignosus habens uirgas, & florem in summitate nigrum, tanquam Anthemidis herbae capillum. Ambitum foliolis stellæ similibus, sed in thyrsu folia longiora atque hirta, uel crassiora, & est laxatiuæ uirtutis. Nascitur ubique inter petras & loca aspera. Hæc herba noctu tanquam stella in cælo lucet: & qui uiderit ignorans, dicit phantasmata se uidere, & metu plenus irridetur à pastoribus pecorum. Adhibetur denique inguinum tumoribus.

Caduco laborantibus opitulatur.

Herba Asterij baccas si dederis manducare Luna decrescente cum erit signum Virginis, & ipsam herbam laborans habeat in collo suspensam, remediabitur.

Nomina & uirtutes Lagopi, hoc est pedis leporis. Cap. LXI.

LAGOPVS Græcis à similitudine pedis leporini dicta est. Romani pedem leporis appellant. Nascitur in pratis. Fluori uentris compescendo. Herba Lagopus cum uino potui data, uentris fluori medetur.

L. APVLEII MADAVRENSIS

Ad uentrem soluendum.

Herba pes leporis (item benedicta) persiccata, in puluerē redacta, da in potione uini, si sine febre fuerit: si autem febricitat, in aqua calida dabis, mox uentrem soluet.

Nomina & uirtutes Dictamni. Cap. LXII.

A' GRAECIS Artemedion appellatur, alij Creticen, alij Ephimeron, alij Eldiam, alij Beloiacon, alij Belotocon, alij Dorcidion, alij Elbunion. Itali Vstilago rustica, alij Labrum Veneris, Aegyptij Emenypse & Dipfacos. Nascitur in insula Creta, & in mōte Ida, folijs similibus papaueri, sed paulo maioribus, atque flaccosis uel lanuginis adnationibus, & neque florem generans, neque fructum. Item alia huic similis quæ appellata est Pseudodictamnium. Nascitur plurimis in terris, similis acrimonie Dictamni. Memoratur etiam tertia species apud Cretam Dictamni cum folijs similibus Sisymbrij, maioribus ramis & flore nigro & molli, similis uirtute Pseudodictamni. Harum denique multo efficacior est prima.

Habuerit si qua mulier in utero pecus mortuum.

Dictamni herbæ succum, si sine febre fuerit, cum uino dabis: si autem febricitat, cum aqua calida: mox eijciet pecus sine periculo. Ad plagas siue à serpentibus, siue à ferro, siue à sude impactas.

Herbæ Dictamni succum in plagam infundet, & aliquid bibet, & mox sanus erit. Ad serpentium autem morsum succum eius in uino bibat, & mox discutit uenenum. His qui uenenum sumpserint.

Herbæ Dictamni succi cum uino in potu heminam sumat: nam tanta uis est eius Dictamni, ut non solum interficiat ubicunque fuerint serpentes præsentia sui: sed & si odor eius à uento sublatus fuerit, ubicunque eas tetigerit, mox occidet. Fertur & hoc exemplum: Si capra in uenatione telo percussa fuerit, cum peruenit ad herbam Dictamnium, & mox ea pascatur, telum à se eijciet, & plaga sanatur pascendo Dictamnium. Ad uulnera recentia. Herba Dictamnium & Agrimoniam & Ambrosiam contritas cum butyro plagæ imponito, miraberis in omnibus Dictamni effectum. Ad ulcera & nomas.

Herba Dictamnium imposta, ulcera & putres nomas & purgare, & explere dicitur.

Nomina & uirtutes Solaginis maioris. Cap. LXIII.

SOLAGINEM Græci Helioscorpion & Heliothropion appellant, & cætera ut supra.

Ad serpentium morsus & scorpionum ictus.

SOLAGO herba maior siccata, & in puluerē mollissimum redacta in uino potui datur, & ipsa contusa plagæ imponitur.

De Solagine minore. Cap. LXIII.

HERBAM Solaginem minorem, alij Heliotropion appellant. Nascitur locis concauis, folijs rotundis, semine pendenti in Agrio cardami similitudinem. Virtutes habet lumbricis latis atque rotundis perimendis & excludendis. Lumbricis excludendis. Solaginis herbæ decoctio potui datur ex aqua cum cardamo atque hysopo & nitro ad excludendos lumbricos latis siue rotundos.

Ad lumbricos necandos. Herba Solago minor siccata, & in puluerem redacta, in aqua calida potui data, lumbricos occidet.

Nomina & uirtutes Pæoniae. Cap. LXV.

PAEONIA à Græcis appellatur Penterobon, alijs Glycyfide, alijs Aglaophotis, alijs Pæonion: alij Selenion, alij Meneon, alij Pantheceratos, alij Selenogonon, alij Dicomeneon, alij Gludim, Itali Pæoniam, alij rosam fatuinam uocant. Pæonia porro auctoris nomen retinet. Nascitur in Creta, quam Homerus facer auctor libris suis inseruit. Inuenitur sæpe à pastoribus hæc in extrema facula, habet maligna nati magnitudinem, quæ noctu quasi lucerna lucet, & est granum eius cocto simile. Ad Sciaticos.

Pæoniae herbæ radicis partem alligabis ei qui patitur, & circuncinges, res est saluberrima. Ad Lunaticos. Herba Pæonia si lunatica iacenti imposta fuerit, statim se leuat uesanus. Vel si eandem secum habuerit, nunquam ei hoc mali accidet.

Nomina & uirtutes Peristere. Cap. LXVI.

GRAECI Peristereon Orthos, alij Trigonon, alij Bunion, alij Hierobotanon, alij Philtrodoten, Aegyptij Thiophenges, Prophetæ Herasdacryon, alij Hæmagales, alij Hæma Hermu, Itali Crisam gallinaciam, alij Columbinam, alij Feriam, Punici Zimicum, alij Exuperam, alij Matricalem, Herculianam, Azirgozol uocauerunt, utique Peristereon herba siue redacta siue supina. Nascuntur ubique in planis & aquosis locis, radice simplici atque thyrso. Sunt autem ex columbis esca iucunda, unde & hoc nomen habent. Ad omnia uenena. Peristereon puluer si cui in potu datus fuerit, omnia uenena discutit.

Nomina & uirtutes Bryoniae. Cap. LXVII.

GRAECI Bryoniam Chelidion, & Melothron & Arthozostin, siue Apiastellum, Itali uuam taminiam,

DE VIRTUTIBVS HERBARVM HIST.

218

taminiam, Vitem albam, Agrifolium, Dentariam: Aegyptij Thodona, Gardiadana: Syri Hugadessi, Dinupula, Daci Dochlea appellauere. Virgultis atque folijs & corymbis, ut uitis nostra, sed omnibus hirtis, quæ se colligit uicinis fruticibus, fructu siue semine botruoso, longo, raro, fuluo, quo etiam tergora depilantur, thyrsos emittens prima in formatione & e' radice qui sunt asparagis similes.

Spleni sanandæ uirtutem habet. Herba Bryonia in cibo data lienosis, per urinam lien digeritur, & emendatur. Hæc herba tam laudabilis est, ut in theriacas etiam potiones mittatur.

Nomina & uirtutes Nymphae. Cap. LXVIII.

NYMPHEA Græce Cacabon, Lothonietram, Rhopalon, alij Androgamos, alij Hydragodos, alij Heracleos, Latini Matrem Herculianam, Algam palustrem, Papauer palustre, Clauum Veneris, Digtum Veneris dixerunt. Nascitur in aquis stantibus. Ita denique nomen sumpsit, thyrso nigro, lenis, folijs similibus herbæ cicoriæ aliqua ex parte superatibus, flore pallido, fructu siue semine lato, denso, atque gustu argilloso, radice stipidiosa: nigra & acerrima est. Præterea nascens Ompenio tenus flumine, cuius flos niger est, radix alba & aspera. Dysentericæ compescendæ.

Herbæ Nymphae succus cum uino tritus in potu detur. Item radices eius rades, & dabis manducare dysenterico diebus decem, curabitur. Item si cum uino austero data fuerit, uentris cursum restringet.

De Crisio. Cap. LXIX.

Herba Crisio thyrso est bicubitali, Trigona inferius, summitate rotunda cum thyrsculis purpureis atque canescentibus folijs hirtis, radice, ut Andreas memorat, dolori medente. Ad faucium dolorem. Herbæ Crisios radicem si quis collo portauerit, fauces ei nunquam dolebunt.

Nomina & uirtutes herbæ Ifatis. Cap. LXXX.

GRAECI Ifatis, Prophetæ Apisi, Romani Alutam appellauere. Ad serpentis morsum. Herbæ Ifatis folium contritum in aqua, & in plaga positum, adiuuat, & dolorem tollet.

Nomina & uirtutes Herbæ Pastinacæ. Cap. LXXXI.

A' GRAECIS dicitur Agrios Staphylinos, alijs Ceras. Alij Vdonaulion, Itali Pastinacam rusticam, erraticam, & syluaticam. Nascitur in locis saxosis & aggeribus. Alia est hortualis siue seminalis & uiribus imbecilla. Alia agrestis, quæ appellatur etiam à quibusdam Ceras, eo quod cornu fingat: habet comam ut foeniculus, thyrsum tenuem, asperum, in quo umbraculum, & flores paruos tenues, quorum in medio croceum germen purpurei coloris, radicem bipallem, robore digitali, odore iucundam.

Pro mulieribus quæ partu laborant, neque purgantur.

Herbam pastinacam syluaticam decoquant, & de aqua eius se fomentent, & sanabuntur.

Ad purgationem mulieris. Herba pastinaca decocta, cum eadem aqua ubi cocta est comisce, & da to bibere, purgabitur.

Nomina & uirtutes Perdicalis. Cap. LXXXII.

HERBAM Perdicalem Græci Lustimachion, Sideritin, Elefinen, Helxine, Parthenion dicunt, Latini Muralem & Parietariam, alij Oriclanam, alij Vlciolariam appellant. Sed nomen sumpsit à perdicibus, siquidem ipse ea aluntur. Vocatur etiam Heraclia & Ion agrion, & Elitis, Elebatis'ue, & Polyonymos. Nascitur in turribus uel parietibus, habet thyrso tenues fruticosos rubros, in quibus semina aspera & folia Linozostis herbæ similia, rotundiora tamen atque hirsuta, & aspera qualitate remordentia atque coherentia. Est enim, ut Græci aiunt, uirtutis stypticæ. Denique ad similes causas, ac similiter ut arnoglossos herba adhibetur. Ad podagram & chiragram.

Herba perdicalis coquitur in aqua, & eadem aqua fovebis pedes uel genua, deinde ipsam tuam cum axungia impones pedibus panno inductam, uel supra genua, sanabit mire. Nascitur parietibus aut maceijs, aut aggeribus.

Nomina & uirtutes Mercurialis. Cap. LXXXIII.

MERCVRIALIS à Græcorum alijs Linozostis arren, alijs Argyros, alijs Aritrilis, aliquibus Parthenion, quibusdam Clibadion, & Chrystitis, Arguminosque appellata est. Aegyptij Aphlopho, Prophetæ Hermu Basilion, Itali Mercurialem. Frutex eius herbæ bipalmis, folijs Ocymsimilibus, atque ramis inanibus cum furcis plurimis atque densis: & est foemina maior quæ appellatur. Mas uero uocatur Mercurialis masc. siue Tesculata, & est minor atque rotunda, & ueluti testiculis binis paruis circa exordium ornata. Ad uentris duritiem.

Mercurialem herbam coques, & tritam ex passo dabis, statim detrahet, & stomachum purgabit. Semen quoque eius tritum ex passo datum, idem detrahet. Ad menstrua cienda.

L. APVLEII MADAVRENSIS

Mercurialis herba admota cum irino uel rosaceo oleo potui data, prouocat menstrua. Ad oculo-
rum epiphoras. Mercurialis folia cum uino albo ueteri imponuntur. Si aqua in aures in-
troierit. Mercurialis succus tepidus in aurem instillatus, mox liberabit.

Nomina & uirtutes herbe radioli. Cap. LXXVIII.

HERBAM Radiolum alij Felicinam uocant, similis est Felici quæ forte in lapideis nascitur, uel
in parietibus, habens in folijs singulis binos ordines punctorum aureorum. Ad capitis dolorem.
Radiolo herba cõtusa, atque curiose depurgata, cum aceto scillitico usque adeo decocta donec non pa-
reat perungito, capitis dolorem sedat. Ad aluum concitandam. Herbe Radioli radix euulsa, &
cultro cortice depurgata cum malua, & ita malua & ius earum bibatur, sine labore uel aliquo tedio uentre
deducit, & omnes ætus.

Nomina & uirtutes Asparagi agrestis. Cap. LXXXV.

GRAECI Myacantha, alij Aranthillidam appellauere, alij Anaspargos, alij Sparagos agrios, La-
tini Corrudam, alij Asparagum agrestem, alij Sparagum rusticum, alij Sparagum nostrum. Ad uesci-
dolorem siue tumorem. Herbe Asparagi agrestis radicem coque in aqua sextario in pultario nouo
ad quartas, & ieiunus diebus septem laborans sumat in potu: plurimis diebus balneo utatur: in frigidam
non descendat, neque frigidum bibat: mirifice experietur. Ad dentium dolorem. Herbe Aspa-
ragi succum in ore continere oportet. Herbe Asparagi radix cocta trita utiliter imponitur.
Herbe Asparagi radix trita cum uino potata, proficit. Si quis maleuolus deuotauerit hominem.
Herbe Asparagi agrestis radice sicca cum aqua fontana delustrabis eum, & solutus erit.

Nomina & uirtutes Sabinae. Cap. LXXXVI.

GRAECI eam Nerion dicunt, alij Arathy, alij Baryton, Itali herbam Sabinam atque Sauinam.
Cupressi similis. Ad morbum regium siue auruginem. Herba Sabina cum melle & uino pota,
auruginem discutit: cum uino trita, idem facit. Ad capitis dolorem. Herba Sabina diligenter tri-
ta, cum aceto & oleo rosaceo mixta, capiti & temporibus illita, ualde prodest. Ad carbunculos.
Herba Sabina carbunculis cum melle illinitur. Ad ignem sacrum. Herba Sabina pariter cum
melle illinitur.

Nomina & uirtutes Cynocephali, hoc est capitis siue Cerebri canis. Cap. LXXXVII.

GRAECI Cynocephalon dicunt, alij Antirion, alij Brucanon, alij Ametiston, alij Brathin, Pro-
phetæ Osireostaphe, Itali Canis cerebrum appellant. Ad oculorum Epiphoras.
Canis cerebri radicem cum aqua decoque, & de eadem aqua subinde oculos foueto, celeriter lenit.

Nomina & uirtutes herbe Erufci, rubi siue. Cap. LXXXVIII.

GRAECIS dicitur Batos siue Batofda, alij Cynobatos, alij Syntrophyllon, alij Asyntro-
phon, Prophetæ Hema Ibeos, & Hema Titanu, Itali Senticem, alij Rubum, alij Moram syluaticam, Daci
Mantiam, Aegyptij Aemoos. Ad aurium dolorem. Erufci herbe teneri cymæ succus expres-
sus tepefactus, & instillatus, aurium dolore liberat, & persanare eundem est certum.

Ad hæmorrhoidas restringendas. Erufci herbe teneri cymæ nouem, & muscæ syluaticæ cymæ tan-
tundem, malignati sicci cortices tres conteruntur in se, & in calida eorum sedes encathesma: & cum iam
refrigerauerit, fomentabis tibi anum. hoc triduum facies, mirifice restringit & persanat.

Ad profluuium mulieris. Erufci cymas teneras ter septenas coque in aqua usque ad tertias, & tri-
duo ieiunio in potu dabis, ita ut cotidie renoues potionem. Ad Cardiacos. Erufci folia per se tri-
ta imponuntur in mamillæ sinistre, & sic dolori resistunt. Aduersus gingiuarum & labrorum uitia.

Erufci herbe cauliculi teneri in uino decoquantur, & ipsum uinum in ore continetur.

Vix remedium. Erufci herbe folia arefiant in umbra crematorum cinere in cochleario tacto re-
siliet, presentaneum est. Ad uulnera recentia. Herbe Rubi aut flos aut mora imponitur, sine
collectionis periculo sanat. Ad condylomata. Herba Rubus cum uino decoquitur ad tertias,
& uino fouentur condylomata, & omnia uitia sedat. Contra serpentum & hominum morsus.
Herbe mori folia recentia trita imponuntur.

Nomina & uirtutes herbe Millefolij. Cap. LXXXIX.

GRAECIS dicitur Myriophyllos, & Chiliophyllos, alij Melophyllon, alij Stratioticen, alij
Achilleon, alij Chrysites, alij Ambrosiam dixere, Itali Millefolium, alij Militarem, alij Supercilium Vene-
ris, alij Acorum syluaticum, Galli Bellicocandium, alij Vigentiam, Daci Diodela. Nascitur in palustribus
locis, thyrsi unius radicis, molli, fuluo ita coæquato atque elimato, ut manufactus uideatur, folijs foeni-
culi similibus. Hanc herbam Achilles inuenit, unde uulnera ferro facta sanabat, & ob id Achilleos uo-
catur.

DE VIRTUTIBVS HERBARVM HIST.

219

catur, hac sanasse Telephum dicitur. Ad dentium dolorem. Millefolij herbe radicem ieiunus
manducet laborans dentibus. Ad uulnera ferro facta. Herba Millefolium cum axungia pisata
& imposita uulneri, purgat & sanat. Ad tumores. Herbam Millefolium contusam cum buty-
ro tumoribus imposito. Ad dysuriã, hoc est urinæ difficultatē. Herbe Millefolij succus cum
aceto potus, mire prodest, sanatque.

Nomina & uirtutes Rutæ hortensis. Cap. XC.

GRAECIS dicitur Peganos & Eriphion. Romani Rutam hortensem appellant. Nota qui-
dem hæc est omnibus herba: cuius est altera usualis, altera agrestis, atque uirtutis acioris: sed utraq; fer-
uentissimæ comprobantur. Mutatur etiam nomina pro regionum uarietate, apud Cappadocas appella-
ta est Moier, à quibusdam Armola, à Biris Bessa. Memorant etiam in Macedonia appellari Mollicines,
ab alijs Viperalem uocari, eaque interfectibilis eorum cum probetur. Ad sanguinem fluentem & na-
ribus. Herba Ruta frequentius odorata, sanguinem de naribus mire restringet. Ad inflationes.

Herbe Rutæ hortensis paululum edito, uel in potionem sumito. Ad stomachi dolorem.
Herbe Rutæ semen cum sulphure uiuo & aceto ieiunus gustato. Ad inguinum dolorem.
Herba Ruta uiridis coquitur ex oleo, deinde commiscetur cera, eo ut ceroto in linteolo utendum.
Ad epiphoras oculorum. Herba Ruta cum polenta bene trita & imposita, lenit epiphoras: nam
& radix cõtusa, & illita, eas emendat. Ad caliginem oculorum. Herbe Rutæ rorem matutinu,
aut matutino madentes succos collectos in uasculo habeto, & ex eo ungebis. Eadem & carbunculis ex
aceto tusa imponitur. Ad morsus canis rabidi. Herbe Rutæ pondus denariorum sex ex uino
bibitur. Plagæ imponuntur Rutæ folia trita cum melle, sale & pice. Ad cardiacos.

Herbe Rutæ fasciculus cum rosaceo decoquitur, adiecta aloes uncia, & olei perunctio dolorem sistit.
Pro Lethargicis excitandis. Herba Ruta trita ex aceto infunditur fronti. Eadem ignem sacrum
ex aceto & oleo illita sanat. Ad oculorum aciem. Folia Rutæ subinde manducet ieiunus.

Herba Ruta cum uino contrita, potui data, antidotum est. Ad profluuium mulieris.
Herbam Rutam circumscribe auro & argento & ebore, & sublatam eam alligabis infra talum.
Si fluit semen. Herba Ruta manducatur ex uino cum liquamine. Ad capitis dolorem.
Herba Ruta ex uino potui datur, & trita capiti instillatur cum aceto & oleo rosaceo.

Nomina & uirtutes Mentastri. Cap. XCI.

MENTASTRVM Græci Calaminthen, alij Glechon agrion, alij Hedyosmos, alij Osmites
Bregiu, Thesmu Osthanes, Prophetæ Gonos Apollonos, Itali Mentastrum uocant: alij Nepetã, Hispa-
ni Creobula, Galli Mentam. Huius species tres memorantur. Est enim syluestris folijs Ocimi similibus,
atque subalbidis, ramis cauliculatis, cum flore purpureo: sed eius folia sunt odore pulegio similiter forma-
ta, sed maiora. Secunda species appellatur agreste pulegium, qua specialiter Latini (ut supra diximus) Ne-
petam uocant, cum folijs menthæ similibus, longitudine à prædicta porrectioribus, thyrsi atque ramis ma-
ioribus, sed inferioribus effectu. omnium aciora sunt folia gustu, atque incendiosa. Ad aurium uitia
& dolorem. Mentastri herbe succus cum uino austero mixtus, & in auriculam coniectus, uermes na-
tos necare creditur. Ut scias in cuius stellæ tutela sis. Herbam Mentastrum tollis mundus, in
linteolo mundo habeto, ut quando in pane cocto granum frumeti integrum inuenieris, quem simul cum
herba ponito, & preceris septem stellas, id est, Solem, Lunam, Mercurium, Iouem, Venerem, Saturnum:
& sub puluino pone, ut tibi per quietem ostendant, in cuius stellæ tutela sis. Pro elephantiacis.
Herbe Mentastri folia frequenter manducato, sanare certum est.

Nomina & uirtutes Ebuli. Cap. XCII.

EBVLVM Græci Chamæacten dicunt, alij Chamæfacen, alij Mœcofa Phrodites, alij Agrian
acten, alij Eboicen, Galli Ducone, Daci Olma, Itali Ebulum. Ramis rotundis digitalibus terræ prostratis,
succo plenis, folijs lenticulatis, fructu siue semine rotundo, radice tenui. Ad calculos. Ebulum
herba tenerum cum folijs tritum ex uino potui datum, calculos pellet. Ad colubri morsum.

Herbam Ebulum antequam succidas, ter nouies diebus, Omnia mala bestia canito: atque ferro quæ acutissi-
mo elima, secundam terræ trifariam præcidito, & id faciens de eo cogitato cui medeberis, reuersus ita ne re-
spicias, & ipsam herbam contrita opponito, continuo sanabitur. Ad Hydropicos. Herbe Ebuli
radicis succus expressus cyathis quatuor ex uini sextario semis potui semel in die datus, hydropicis uali-
dissime proderit, per annum enim humor omnis detrahitur. Splenis dolori curando. Herbe
Ebuli radicem siccata, & in puluerem mollissimum redactam ex uini cyathis quatuor, pulueris cochlea-
ria tria in limine stans bibat, & Ebulum semper secum habeat sine ferro lectum.

Nomina & uirtutes Pulegij. Cap. XCIII.

GRAECI Blechon, alij Glechon, alij Arfenachanthon, alij Poludon ac Heniton, Prophetæ Pan-
ta agathon, Osthanes, Dimoron, Latini Pulegium. Quam uim Pulegium secum habeat, multi
E iij

L. APVLEII MADAVRENSIS

gnorant. Duo enim genera sunt, masculum & foemina: masculum florem albū habet, foemina rubeum siue purpureum. utrunque utile est & mirabile. Cæterum mirabile in se habent, cum maximis ætatis caloribus floreāt, cum fere alię herbæ arefcūt. Virtutis est acerrimæ ac feruētis. Capiti ne noceat æstus.

Herbam Pulegium tecum aut super aurem, aut sub annulo portato. hoc & hyeme tota facies, nec grauctudinem senties, nec perfrictionem. Ad infantium intestinorum dolorem.

Pulegium & cuminum tritum ex aqua super umbilicum ponito, & continuo sanus fiet. Contra nauseam stomachi. Pulegium tritum, uel in aqua maceratum, cum aceto potui dabis, nau seam stomachi sedat. Ad uentris pruriginem. Pulegium in aqua feruente maceratum tandiu donec bibi possit aqua, optimum est, & pruriginem sedat. Ad uentris dolorem.

Pulegium commanducatum, & in umbilico positum, religatum ne excidat, cōtinuo dolorem discutit. Tertianæ curandæ. Pulegij ramulos lana inuolutos odoret ante accessionem: quod si quis coronam Pulegij in capite habuerit, capitis dolorem sedat. Si infans in utero mulieris mortuus fuerit.

Pulegij codas tres recentes quæ adolent suauiter tritas in uino ueteri optimo, quartario da, bibat.

Ne in nau nauces. Pulegium & Absinthium simul tere ex oleo & aceto, nares frequenter frica.

Si mulier minus purgatur. Pulegij pon. femiun. in oxymellite cyathis duobus mane ieiuna bibat.

Si secundæ a partu non sequuntur. Pulegij tres distingue codas, & in uino bono da, bibat.

Aduersus uescicæ dolorem uel calculum. Pulegium in uini cyathis duobus bene contritum, ieiunus bibat, & continuo in folio descendat intra paucos dies sanat, & calculus pellitur.

Si quis circa cor uel pectore dolet. Pulegij & aceti cyathos duos ieiunus bibat.

Contra spasium. Idem faciat si spasmus molestus fuerit. Si mulier obticuerit.

Pulegium contritum, & in puluerem redactum, lana conuolutum subijciatur ab obstetrice.

Ad stomachi aut intestinorum inflationem. Pulegium ex aqua calida cōtritum, uel ex uino, aut per se dato, rem miraberis illico. Ad morbum articulorum. Pulegium in oxymelle quartario uel cyathis tribus ieiuno da bibere, eijciet bilem & saniem albam: idem faciet ut facile respiret.

Splenis dolori medendo. Herbam Pulegium decoque ex aceto, & id acetum calida permixtū potui dabis. Cæterum ne quid pulegij pregnantanti dederis. Ad Sciam uel coxarum dolorem.

Herba Pulegio & pipere æquis ponderibus tritis in balneo perfricabis ubi dolet.

Nomina & uirtutes Nepitæ. Cap. XCIII.

GRAECI eam Mentham agrian, alij Menthamorinon, alij Diaulan, Prophetæ Hæma Ammonos, alij Gonos Ammonos, Itali Nepitam montanam, siue syluestrem. Morsibus serpētum curādis.

Herbæ Nepitæ montanæ ex uino trita succus expressus cum uino potui datur: cuius etiam folia contrita plagæ utiliter imponuntur.

Nomina & uirtutes Peucedani. Cap. XCV.

GRAECIS dicitur Peucedanon, quibusdā Licys agrion, alijs Agriophyllon, Prophetæ Agathos Dæmon, Itali Pinastellum, alij Satanariam uocant. Thyrsum habet ut foeniculus, radicem magnā & nigram grauiissimi odoris, succo plenam, secundum ipsam coronam densam, flore nigrum, pro temporibus augetur, & propterea aliquādo præfecta molli radice defluit, atque in umbra deponitur feruāda: Sole nanque uires amittit, sed probatur melior esse flauus & feruens gustatu & odore grauis, ut in Sardinia & Samothracia gignitur. Ad serpentes fugandos.

Peucedanum herba arcet serpentes odore suo. Peucedanum item cum betonica & adipe ceruino aut medulla aceto mixto, morsui medetur. Contra Phrenitim. Herba Peucedanum cum aceto, capiti infusa summe facit.

Nomina & uirtutes Hinulæ campanæ. Cap. XCVI.

GRAECIS dicitur Panax Chironia. Alij Centauriam, alij Panax Helenion, alij Helenam, Itali Hinulam campanam appellant. Habet folia Amarathro similia, flores aurofos, radicem tenuem, non altam, acerrimam gustu, medetur serpente uexatos. Ad uescicæ dolorem.

Herba Hinula, & Apij semē, & Asparagi, & foeniculi quoque radices in unum trita, & in tepida potui data, efficaciter prodest. Remedium ad cruciatu dentium. Herbam Hinulam ieiunus comman ducet, dentes confirmat. Ad lumbricos. Herbæ Hinulæ folia ex uino trita supra uentrem ponuntur.

Nomina & uirtutes Cynoglossæ. Cap. XCVII.

GRAECI Cynoglosson, alij Phrygian, alij Emionion, alij Splenion, alij Caballatiō, alij Acolymbos, alij Scolymon, alij Pyrgys, alij Leucion, Aegyptij Zenis, Itali Linguam caninam, alij linguam canis, alij Sublabium, alij Linguam Macedonicam. Ad morsum serpentis.

Cynoglossa herba trita, & ex uino sumpta, prodest. Quartanæ typo medicando.

Herba Cynoglossa quæ folia quatuor habet, pisata, & potui data ex aqua, liberat. Pro ijs qui minus audiunt. Herbæ Cynoglossæ succum ex passo & oleo tepéfacto in aurem stillato, mire sanat.

Nomina

DE VIRTUTIBVS HERBARVM HIST.

Nomina & uirtutes Saxifragæ. Cap. XCVIII.

GRAECIS dicitur Saxifragos, alijs Adiantos, alijs Scolopendriō, quibusdā Scolymos, nonnullis Scoliprochos, Asplenon, & Prochos agrios, Aegyptij Phepere, Itali saxifragam, alij uitem canam, alij Apruco, alij Lampago uocant. Nascitur in montibus, locis saxosis, uirgultis nigris lenibus cum splendore, bipalmis ut coriandrum scissis in summitate. Calculosis amuletum præsentaneum.

Saxifragam herbam contritam ex uino bibendum dato, febricitanti ex aqua calida: tam præsentis effectus ab expertis traditur, ut eodem die per fractis eiectisque calculis ad sanitatem perducatur.

Nomina & uirtutes hederæ nigrae. Cap. XCIX.

GRAECI eam dicunt Cissos Melas, alij Cissarion, Cissonecion'ue, alij Cryfometas, Galli Bolus ferron, Daci Arborriam, Itali Hederam nigram. Ad calculos pellendos.

Herbæ hederæ baccas aut septem aut undecim contritas ex aqua potui sumptas mire calculos in uescica congregatos frangere & extrahere per urinam, certum est. Ad capitis dolorem.

Herba hederæ cum oleo rosaceo & cum succo eius mixto uino tempora uel frontem perfricabis, sedat dolorem. Ad splenis dolorem. Herbæ hederæ nigrae grana, primo III. secundo V. tertio VII. quarto VIII. quinto XI. sexto XIII. septimo XV. octauo XVII. nono XIX. decimo XXI. in uino bibuntur diurnis diebus, si febricitat in aqua calida, maximo auxilio lienosis auxiliatur.

Ad sphaltangionum morsus. Herbæ hederæ radice succus bibatur: item ulceribus, hederæ ex uino decocta, utiliter imponitur. Ad nares graecolentes. Herbæ hederæ succus bene colatus in nares infunditur. Ad aurium uitia, & eis qui minus audiunt. Herbæ hederæ succus mūdissimus cum uino stillatus medetur. Ne caput a sole doleat. Herbæ hederæ folia mollissime trita in aceto & oleo rosaceo aduersus omnem capitis dolorem fronti illinitur.

Nomina & uirtutes serpyllæ. Caput. C.

GRAECIS dicitur Herpyllos, alijs Zygis. Alij Polion, Aegyptij Meronopus, Itali Serpyllum, alij Cicer erraticam, alij Cicer rusticum: eius est alia hortualis siue usualis, humi serpens cum folijs atque ramis Origanis similibus, albidioribus quidem, atque famsuci odorem fingentibus: alia agrestis, quæ etiam Zygis appellata est, non in solo serpens, sed directa atque statim positione subrecta cum ramis tenuibus atque lignosis longitudine bipalmi, & folijs paruis & angustis tanquam rutæ, sed paulo longioribus atque plenioribus & angustioribus. Floribus quoque omnibus in uirgis cōstitutis, in summitate purpureis remordentibus linguam, odore iucundo, radice inuitili. Nascitur in petris. uehementior est autem rubea, quæ feminalis siue hortualis appellata est. Capitis dolori medendo.

Herbæ Serpylli succum cum oleo & sale fricto, & in puluerem redacto, omnibus permixtis caput perunctum sanatur. Item Serpyllum decoctum in aceto, tritum illinitur temporibus & fronti.

Ad combustum. Herbæ Serpylli furculi unciam, spumæ argenti uncias tres, rosam: hæc in mortario teres: ceræ puniceæ, adipis urfini & ceruini semilibram, simul decoques, colabis, & impones.

Nomina & uirtutes Absinthij. Cap. CI.

GRAECI Absinthion Bathypicrō cognominant, Romani Absinthium rusticum, Aegyptij Sommi appellant. Est porrō Absinthium omnibus cognitum, cuius probabilis genus est Ponticum uirtutis acerrimæ, feruentis, & redarguentis amaræ. Nascitur locis cultis & montuosis & saxosis. Est præterea aliud Absinthium marinum, quod quidem Seriphium uocant, gignitur in Tauro monte & Cappadocia plurimum, & in Taphosiri Aegypti prouincia tenuioris fructus ac feminis a supradicta, & angustioribus folijs, neque tam amarum, sed odoris grauioris. Contra periculum fungorum.

Herbæ Absinthij succum ex aceto bibat, hoc serotinus uir cetenarius euasit, cum esset a fungis tētatus. Ad liuores tollendos. Herbam Absinthium in aqua decoctum, & inductum panno impone: si corpus tenerum fuerit, ex melle imponito. Lumbricis necandis.

Absinthij herbæ & Marrhubij & Lupinorum paria pondera in aqua mulsa cocta, uel in uino austero bis aut ter in umbilico posita, necant lumbricos. Ad inguinum uel intertriginis molestias.

Herbæ Absinthij & marrhubij furculum sumito, & in semicinctio tecum portato, sanaberis.

Nomina & uirtutes Saluæ. Cap. CII.

Q.UIDAM Græcorum Cission, alij Eleliphacon, alij Phaçon, alij Bechion appellauere, Aegyptij Anusi, Itali Saluiam, alij Tussillaginem uocant. Eleliphacos agrestis grauioris est odoris. Usualis uero, quæ est boni odoris ac lenioris, Saluia uocatur. Est igitur frutex siue farnētum longitudine porrectū, subalbidum, uirgis maioribus, folijs paulo asperis, odoris boni, & fructu siue femine in summitate ramorū, similior minor agresti. Nascitur asperis locis, & est uirtutis redarguentis cum armonia, quæ denique pro

L. APVLEII MADAVRENSIS

Distamno saepe uenenum eijcit. Contra ueretri pruriginem.
Herba Saluia decoquitur, & de ea aqua ueretrum infricatur. Ad pruriginem circa anum.
Herba Saluia decoquitur, & de ea aqua inferiores partes fomentantur, & sedat pruriginem summe.

Nomina & uirtutes Coriandri. Cap. CIII.

GRAECI Corion, Itali Coriandrum, Aegyptij Ocheon nominant. Notum quidem omnibus frigidæ uirtutis esse. Lumbricis purgandis.

Coriandrum coquitur ad tertias in oleo, & in caput mittatur. Mulier ut cito pariat.

Coriandri feminis grana XI. aut XIII. in linteolo mundo de tela alligato, puer aut puella uirgo ad femur sinistrum prope inguē teneat: & mox ut peractus fuerit partus, pueri remedium cito soluatur, ne intestina sequantur. Ad frigora & omnes febrium typos.

Herbam Coriandrum ubi mane uideris ad olitorem propositum, accedis ad eum, & proijcis denarium, & tollis fasciculum de Coriandro, sed noli nominare, & portes tecum usque dum hora suspecta ueniat. cum hora transferit, & nihil tibi prouenerit, sub sero proijcis illud post te, dum ambulas, & noli post te respicere, liberabis te.

Nomina & uirtutes Portulacæ. Cap. CIII.

GRAECIS dicitur Andrachne. Alij Cappara, alij Andremas, Prophetæ Hæma areos, Daci Lax, Aegyptij Mothmutim, Itali Portulacam, alij Pocastrum, alij Illecebram, nonnulli Amaranthos uocant. Notum est omnibus Portulacam frigidæ uirtutis atque redarguentis esse.

Ad feminis immodicum profluuium.

Portulaca herba sumpta, bene facit, & per se, & cum Oxygano. Ad stomachi inflationem.

Portulaca herba purgat, & in aceto sumpta, mire inflationem tollit.

Nomina & uirtutes Cerefolij. Cap. CV.

GRAECI Pæderota uocant, alij Boopes, alij Arctophyllon, Latini Cerefolium. Ad stomachi dolorem. Herba Cerefolij uiridis cymas treis colliges, & pulegium in ligno teres, mellis cochlearium malaxes, ut ebulliat cum papauere uiridi, & induces stomacho.

Nomina & uirtutes Sifymbrij. Cap. CVI.

GRAECI Sifymbriion, alij Stephanon Aphrodites, alij Herpyllon mega, Latini Terralem Austeralem, uel, alij Mentham Veneriam appellant. Est quidem similis menthæ, sed latioribus folijs atque odoris summi, & uirtutis feruentis. Ad uescicæ dolorem & stranguriam.

Sifymbrij herbæ contriti excepto succo, scrupulos duos febricitanti ex aqua calida, non febricitanti ex uino potui dabis, mire remediaberis.

Nomina & uirtutes Olusatri. Cap. CVII.

SMYRNION Græci uocant, alij Hippofelinon, alij Selinon agrion, Itali Olusatum, Aegyptij Denterobon, Radice alba, stomacho commoda, non ualida, thyrso molli, cauo atque celso, ueluti scripturis notato, quas Græci ὑπόμυκτα uocant, folijs latis atque rubris cum albis notis, semine longo, accumulatur masticatione, atque odore aromata simulat. Ad uescicæ dolorem & stranguriam.

Herba Olusatum trita ex passo in potu sumpta, stranguriam potenter emendat.

Ad purgationem mulierum. Herba Olusatri semen ex mulso potui dabis, foeminas purgat.

Nomina & uirtutes Lilij. Cap. CVIII.

GRAECI eam Crinon uocant, alij Lirion, Latini Lilium, alij Rosam Iunonis. Ad percussum serpentis. Herba Lilij bulbum conterito, & in potu dabis, ipsum etiam bulbum tritum mor sui adponas, sanabitur. Ad luxum. Herba Lilij folia tusa & imposta, efficaciter sanant: & si tu mor fuerit, sedat.

Species & uirtutes Tithymali. Cap. CIX.

TITHYMALI species sunt septē, quarum alia masculum, siue Characias appellatur, uel Comites, aut Amydaloides, atque Cobios, Helioscopos, Meconitis, Alipos: Latini Lactucam marinam, Prophetæ Conos artos. Alia foemina quam Myrtiten, uel Caryiten, Myrsiniten appellant, Romani Mutilaginem caprariā. Tertia Paralios, siue Tithymalis, Paraplion, Mecon aut Meconiō. Quarta Helioscopios, Denticis Tithymalis, Latine Cicer columbinū, & Caprago dicitur. Quinta Cyparissias. Sexta Dendroides. Septima Platyphyllos siue Persites. Prophetæ Asclepiu diadema. Latine Tritum appellatur.

Characias

DE VIRTUTIBVS HERBARVM HIST.

Characias igitur nascitur in collibus, uel montuosis locis, thyrso ultra longitudinem cubitalem rubris, succi acrioris, atque albis folijs oliuæ similibus, paulo angustioribus, sed longioribus comæ, in summitate sunt iunci similes, uirgulis porrectis, in quibus ueluti cauliculi cum semine, radice longa. Succus eius potui datus duobus obolis, purgat phlegma bilemque: in posca uetrem soluit, in mulso uomitum mouet, emor tuos dentes & exesos tollit. Foemina autē asperis nascitur locis, & alba est, folijs similibus myrti, paulo maioribus ac firmis, & acutis in summitate, spinosis uirgulis bipalmis, fructu siue semine nuci similis, quæ leniter arguat gustu, ac singulos per annos renascatur: eius succus plus est uomificus. Paralios nomen arguat gustu, ac singulos per annos renascatur: eius succus plus est uomificus. Paralios nascitur circa mare ramis bipalmis, rubris, quinis uel senis ab radice uenientibus, in quibus folia parua angusta & longa cum capitello in summitate denso paruo, in quo Eruo similis, sed uarium floribus albis ex toto, atque succo uirtutis superioris. Helioscopos prouenit in hortis, ramis è radice uenientibus quatuor aut quinque, bipalmis tenuibus rubris, folijs portulacæ similibus, paulo tenuioribus capitello, anethi similibus, fructu siue semine uelut in folijs, coma quasi dei solis motibus uel circumflexionibus conuertat, uirtute prædictæ similis, sed paulo uehementiore. Cyparissias thyrso bipalmi, nigro ac subrubente, folijs prædictæ similis, sed paulo longioribus. Dendrys nascitur in petris, latior ac rubrior prædictis ramis, folijs ni similibus, sed paulo longioribus. Fructu siue semine ceu Characias. Platyphyllos similis est Verbasco for myrrhæ tenuioribus similibus, fructu siue semine ceu Characias. Tithymali herbæ fruticem teres, & in uino cyama atque uirtute. Ad interiorum dolorem. Tithymali herbæ fruticem teres, & in uino cyama atque uirtute. Ad interiorum dolorem. Tithymali herbæ fruticem teres, & in uino cyama atque uirtute. Ad interiorum dolorem. Tithymali herbæ fruticem teres, & in uino cyama atque uirtute.

Herbam Tithymalum lactem mixtum cum Batrachi herbæ succo si in uerrucâ imposuerit, tertio die sanabit. Ad fistulas. Herba Tithymali succum cum uino mixtum superexprimito, deinde ceteris fomentis obligato. Ad lentiginem, hoc est lepram. Tithymali herbæ flos cum refina decoctus illinitur.

Nomina & uirtutes Cardui sylvatici. Cap. CX.

GRAECI Chrysisceptron, alij Ixian, alij Pancration, alij Chameleon, alij Gnidium coccum, alij Vlophonon, alij Cynomazon, alij Cynozolon, alij Ocimoides: Latini Carduus uaria, Carduus lactea, Carduus nigra: alij Vernilago, Vstilago. Nascitur in pratis & secus uias. Ad infirmitates stomachi. Herba Cardui sylvatici, quam habet in capite summo medullam uiridem dato ex Oxygano, edat. Ut occurfus malos non timeas. Carduum herbam si Sole nouo fuerit Luna in Capricorno tollis, & quandiu tecum portaueris, nihil mali tibi occurrit.

Nomina & uirtutes Lupini. Cap. CXI.

GRAECIS uocatur Thernos orinos, à Romanis Lupinum montanum. Nascitur secus fœpes aut locis sabulosis. Ad lumbricos & tineas. Herbam lupinum montanum tere cum radice, & dato ex aceto cyathum unum bibere, sine mora eijciet. Item infantium, cum absinthio tritum, umbilico imponitur.

Nomina & uirtutes Lathyridis. Cap. CXII.

GRAECIS dicitur Lathyris, Coccus gnidios. Alij Chameleon, alij Eupolis, alij Epantemon, Itali Cicotatum, alij Lathyridem nuncuparunt. Nascitur locis cultis & sabulosis, thyrso cubitali, roboris digitalis, cuius in summitate furcæ atque folia longa, ut in aristolochia, semine in summitate ramorum trigano & rotundo ut capparisi, in qua tria semina obiecta, folijs inuicem discretis, rotunda, & eruo maiora: quæ purgata, alba reperitur & dulcia. Ad duritiam uentris. Herba Lathyridis semen quod est granum purgatum potui dabis in aqua calida, aluum citat.

De uirtutibus Lactucæ Leporine. Cap. CXIII.

NASCITVR Lactuca leporina locis sabulosis. Lepus estate cum animo deficit estu, hac herba remediatur, ideo Lactuca leporina dicitur. Ad febricitantes. Lactuca leporina supponitur sub puluino nescienti, remediabitur. Si pili oculis obstant. Lactuca leporina pilos oculis obstantes summe relegat.

Nomina & uirtutes Cucumeris. Cap. CXIII.

GRAECI Elaterion, alij Licys agrios, alij Grynion, alij Ballis, alij Bubalion, alij Scorpion, alij Pherombron, alij Peucedanum, alij Notiō, Itali Cucumerem Anguinum & Cucumerem sylvaticum, Prophetæ Nemaicitinos, Punici Cussimezara. Nascitur locis arenosis, sed maritimis & calidis, folijs cucumeri usua li similibus cum uirgulis breuioribus, radice alba magna, & fructu longitudine digitali, totus frutex amarissimus. Ad neruorum dolorem & podagram.

Cucumeris sylvatici radices coques ex oleo cibario pondo. III. ad tertias inde perunges eos, sanabuntur. Ad abortum. Herba Cucumeris sylvatici radices ad tertias in aqua coquantur, & inde se sublauet. Si quis autem ieiunus fructum eius ediderit, periclitabitur: ideoque quisque abstineat, neque manducet.

Nomina & uirtutes Cannabis. Cap. C X V.

CANNABIS alia est ufualis, alia agreftis, quam nonnulli Hydrastinam, Itali Terminalem appellant, radice fimilis Altheæ, quam nos Ibficum appellamus. Nascitur locis asperis, & secus uias ac sepes. Ad mammillarum dolorem.

Herbam Cānabem fyluaticam tufam cum axungia imponat, discutiet tumore: & si collectio fuerit, expurgat. Frigore exuftis. Cannabis fyluaticæ fructū tritum cum urticæ femine subiges aceto, & eis impones.

De uirtutibus Rutæ montanæ. Cap. C X V I.

GRAECI Peganon orinon, Itali Rutam montanam uocauerunt. Cæterum titulum quære supra in Ruta hortensi. Nascitur in montibus locis asperis. Ad caliginem oculorum & ulcera.

Herbæ Rutæ montanæ roscidæ folia decocta in uasculo uitreo mittes, uinum uetus admisce, & sic inuiges. Ad præcordiorum dolorem. Rutam fyluaticam contunde in uase ligneo, deinde adde tribus digitis, quod prendere potueris, mitte in calicem, & uini cyathum unum & aquæ calidæ cyathos duos da bibat, & cōtineat se in lecto modicum, mox sanus erit. Ad hepatis dolorem. Rutæ fyluaticæ manipulum in olla noua & aquæ heminas tres, mellis tantundem adijcito, exempra ruta, & fac inferuefcit aqua cum melle: id per triduum facies bibere, & sic plures poteris sanare. Pro ijs qui meiere non possunt, uel dysuriam patiuntur. Herbæ Rutæ fyluaticæ cauliculos nouem conterito, additis aquæ cyathis tribus, & aceti hemina, & subferueat, & dato bibendum dies continuo nouem, sanus fiet.

Si mulier intrinsecus aliquid mali habuerit. Rutæ fyluaticæ semen contritum ex uino austero da bibat, præter partum liberabitur. Ad extematos à uino. Rutæ fyluaticæ semen cum uino potum, mire facit. Scorpio si quem percusserit. Herbæ Rutæ fyluaticæ semen contritum ex uino no dabis potui, dolorem sedat.

Nomina & uirtutes Heptaphylli. Cap. C X V I I.

GRAECI Heptaphyllon, Itali Septefolium dicunt. Nascitur locis cultis & fabulosis. Ad pedum dolorem. Herba Septefolium trita cum luto mixta, pedes perunges, tertio die dolorem tollit.

De Ocymo, eiusq; uirtutibus. Cap. C X V I I I.

OCYMVM est herba notissima, atque difficilis digestionis, & mutatione sui inflabilis, & uirtutis mictualis. Capitis dolori mededo. Herba Ocymum tritum cum oleo roseo aut myrtino, uel aceto, fronti imponitur. Epiphoris curandis. Idem ad epiphoras oculorum ex uino optimo tritum, oculis illinitur. Idem ad renes in maligranati cortice bibitur.

Nomina & uirtutes Apij. Cap. C X I X.

SELINON Græci & Melissophyllon, Prophetæ Hæma areos, Romani Apium, omnibus notum est accerrimæ uirtutis esse & mictualis. Ad epiphoras oculorum. Herba Apio trito bene cum pane oculi teguntur.

Nomina & uirtutes hederæ Chryfocanthos. Cap. C X X.

GRAECIS dicitur Cissos & Chryfocanthos sic appellata, quod grana aurei coloris ferat. Ad hydropicos sanandos. Herbæ hederæ Chryfocanthos grana uiginti in uini sextario contrita, ex eo uino terni cyathi bibantur per dies septem, qui per urinam exinaniuntur.

Nomina & uirtutes Menthæ. Cap. C X X I.

HEDYOSOMOS Græcis, Romanis Mentha dicitur. Ad ignem sacrum. Herbæ Menthæ succus expressus adiecto sulphure & aceto, de pena inunctus, sine mora dolorem sedat. Ulcerebus in capite manantibus. Herba Mentha contrita, & imposita, ulcera ficat.

De Anetho. Cap. C X X I I.

Dolori uentris medendo.

ANETHVM herbam combure, & cinerem eius commisce cum melle, dein uulnus foues ex aqua, dein ex myrtino calida laua, & sic medicamen impone. Loci mulierum si dolent. Herbæ Anethi medicamine suprascripto pessum factum iniiciatur ab obstetrice. Ad capitis dolorem. Anethi florem cum oleo decoque, temporibus illinito & alligato.

Nomina

Nomina & uirtutes Origanum. ap. C X X I I I.

ORIGANON à Græcis Heracleoticon, Onitis, Asclepion, Panaces, Conila appellatur. Latini Cunilam Gallicam & Origanum nominant. Tussi medendo. Herbam Origanum commanducet, miraberis effectum. Origanum item herbam in puluerem mollissime tritum, & melle ad tertias decoctum, misce puluerem & figurabis trociscos, & bibat in aqua calida.

Nomina & uirtutes Semperuiuæ. Cap. C X X I I I I.

GRAECI Aizoon, alij Aithales, Latini Semper floridum & Semperuiuum, siue Vitalem nominant. Semperuiuæ nomen sumpfit, quod sit semper uiridis. Ab aliquibus Stergethron uocatur, eo quod amorifica iudicetur, unde & pro foribus à plurimis ponitur, ut pellat odia: etiam Ambrosia dicta, propter usum sacrum: item Buphthalmos, Zoophthalmos appellata est, propter cymas. cubitales enim euomit thyrsos robore digitali, linguam simulantes, folijs pinguibus pollicis crassitudine, linguæ similibus in summitate, inferior uero supinata, sed in capite præstricta, rotunditatem oculi simulantia. Nascitur in locis montuosis, in domibus etiam plurimi serunt. Prouenit etiam parua in parietibus, petris, & sepulturis, & locis umbrosis. Ad apostemata. Herbam Semperuiuum cum axungia & pane & coriandro simul tritam uice malagmatis impone. Ad hemitritum. Herbæ Semperuiui folia quinque trita in aqua calida potui dentur.

Nomina & uirtutes Fœniculi. Cap. C X X V.

GRAECI Marathron, Latini Fœniculum, omnibus notum. Vrinam mouet cito data, lac pro uocat. Ex eius thyrsis siue folijs succus sole præficatus, acuit uisum. Præterea semen eius ex uirore constitutum cum suis uirgultis. Ad tussim. Herbæ Fœniculi radicem tufam in mero ieiunus bibat per dies nouem. Ad uesciæ dolorem. Herbæ Fœniculi uiridis fascem, & apij uiridis radicem, asparagi agreftis radicem in pultarium nouum, mittis & aquæ sextarium, ut simul ferueant ad quartas, & ieiunus bibat per dies septem, uel pluribus, balneo utetur, in recentem non descendat, frigidum non bibat, uesciæ dolorem sedat sine mora.

De Eryphio. Cap. C X X V I.

ITALI hanc herbam Rutam agrestem indigitant. Nascitur in Gallia in monte Sorasti, figuram habet Apij, florem habet purpuræ similem. Nasturtium septem radicibus totidemque ramulis: ipsa autem patula humo asperis minimisque irriguis, omni florens tempore, semen habet tanquam faba. Phthificis curandis.

Herba Eryphion pisata malagmatis instar imposita sanat, succi eius potui dati, miraberis uirtutem.

Nomina & uirtutes Symphyti. Cap. C X X V I I.

GRAECIS Symphyton, & Xylophoron, Anachallis, & Nemostafis dicitur. Latini Conseruam, Hinulam rusticam uocant. Ad profluuium mulieris album. Herba Symphytum siccata, pisata, & in puluerem mollissimum redacta, in uino potui datur, & mox restringet.

Nomina & uirtutes Petroselinii. Cap. C X X V I I I.

GRAECI Petroselinon, alij Smyrnion, Itali Apium fyluaticum. Nascitur in petris: sed est summum, ac probabile Macedonicum, odoris boni, hoc est aromatici, sapor dulce, urinam moues, medetur uen tositati, stomacho & colo, & his similibus. Ad serpentium morsus. Herbæ Petroselinii puluerem mollissimum pondere drachmæ unius ex uino potui dabis, & ipsa contritæ plagæ imponetur. Ad neruorum dolorem. Herba Petroselinum trita, & imposita, neruorum dolorem sedat.

Nomina & uirtutes Brassicæ fyluaticæ. Cap. C X X I X.

GRAECI Cramben, alij Cynanchon, alij Cynanchen nuncupant: Itali Brassicam rusticam, & Brassicam aliqui caninam, Punici Butzrutim. Ad tumores quoscuque. Herbæ Brassicæ fyluaticæ cinerem cum axungia ueteri pisata comixtum quasi malagma inducis liuteolo grosso, & in aluta imponis. Ad lateris dolorem. Herbam Brassicam fyluaticam imponis, ut supra. Ad podagrâ. Brassicam conficies ut supra: quod si uetustissimum fuerit, eo magis efficacius erit.

Nomina & uirtutes Basilicæ. Cap. C X X X.

BASILICAM Græci, Itali Regiam nuncupant. Hæc herba illis locis nascitur ubi fuerit serpens basiliscus. Non enim unum genus est eorum, sed genera sunt tria: Vnus enim est holochrysus:

alius stellatus, capite aureo: tertius sanguineus, ut minium, & ipse capite aureo. Hos omnes hæc herba Basiflica obtinet facile, si quis eam secum portauerit: sed nec mala ei nocere possunt. Holochryfus autem qui dicitur Chryseos, quod uiderit, insufflat, & incendit: stellatus autem qui est Chrysocephalus Asteris, hic quod uiderit arefcit, & occidit: tertius autem qui est Hamatites, & Chrysocephalus quod uiderit uel percusserit, defluet. Vt ossa perse remaneant. Omnes uiolentias eorum herba Regula obtinet, si quis homo eam secum habuerit, ab omnibus serpentium generibus erit tutus. Est autem herba similis rutæ, lactem habens aurosum, similem Chelidonæ, flore autem chrysocecum. Qui eam leget, murdus circumscribat eam auro & argento, cornu ceruino, ebore, dente aprino, cornu taurino, & fruges mellitos in uestigio ponet. Hac utebatur imperator Augustus. Stomachi ea dolorem compefcit, neque iccoris, aut splenis, renum, cordis doloribus obnoxius fuit: neque scia, neque spasmus, aut tussis, aut coli dolor, neque hydrops eum tentabit: suspirium, pectoris dolores & lateris sedat, spissos humores per urinam deducit, renes purgat, uenenis resistit: & breuiter omni corpori quod ea usum fuerit, sanitatem restituit.

F I N I S.

LIBELLVS VTISSIMVS DE BETONICA,

QVEM ANTONIO MVSÆ QVIDAM, NONNVLII APV
LEIO ADSCRIBENDVM AVTVMANT.

BETONICAM siue Britanicam Græci Cestron, & Prioniten, iidem Pyrinem, iidem Adianton, iidem Psychotrophon, item Thyarizan, Seropodion, & Pandiona appellauerunt: Prophetæ Hierathiorine, Romani Betoniam, aliqui Serratam, nonnulli Rusmarinam. Hæc herba nascitur in pratis & montuosis locis & opacis circa frutices. Animas hominum & corpora custodit, & nocturnas ambulationes à maleficijs, periculis, ab iustis etiam & uisionibus metuendis tuetur ac defendit, & omni rei sancta est. Cestron uocatur & psychotrophon, siquidem frigidis reperitur in locis. Radicibus quidem tenuibus & rubicundis, thyrso tenuiore, ultra cubitum, quæ drangulo, folijs quercui similibus, boni odoris, semine in summitate thyrsi spicato, modo thymbræ.

VIRTUTES BETONICAE.

Fracturis capitum sanandis.

HERBA Betonica contusa, & super capitis ictum posita, uulnus mira celeritate conglutinat, & sanat. Eoque efficacius si ter die refectam, hoc est recentiore frequenter impoſueris, donec sanescat. Eius potestas tantam fertur habere utilitatem, ut ossa quoque fracta consolidet, & ui sua extrahat.

Oculorum doloribus medendis. Betonice herbe radices ex aqua ad tertias coquito, & ex ea aqua oculos foueto. Ipsam aut eius folia supra frontem & oculis imposito. Ad oculorum caligines.

Betonice drachmam unam, aque calide cyathos quatuor ieiunus bibat, deducit ad inferiorem partem eum sanguinem qui caliginem oculorum fecerat. Ad oculos lachrymosos. Betonica manducata aciem oculorum clariorem facit. Item Betonice herbe trite paululum salis adijcto digitis duobus & pollice quantum tolli potuerit: sublatam formatam turundulam si naribus inserueris, idem efficies.

Aurium doloribus succurrendis. Herbe Betonice recentis folia, uel per se, aut in aqua madefacta, deinde adiecta rosa liquida tepescit, & in aures stillato, lanaque spissato, mire proficere creditur.

Ad dolorem dentium. Herbam Betoniam ex uino ueteri & aceto ad tertias decoctam gargariza, dolorem dentium discutiet. Ad uomitus & suspiriosos. Herbe Betonice drachmam unam, & sumptis ex aqua tepida cyathis duobus, bibendum si dederis, iuuat. Idem suspiriosis prodesse creditur.

Phthificis, & eis qui purulentum egerunt, curandis. Betonice drachmas tres dato cum melle, & glutiat ieiunus, auxiliatur. Spleni curando. Betonice drachmas tres dato manducare per triduum, uel in aqua frigida cyathos dabis bibere. Betonice drachmas quatuor, aque calide cyathos quatuor da, ut bibat per triduum. Herbam Betoniam ex uino decoctam, & potui datam, lienosis prodesse experti affirmant. Betonice drachme binæ ex mulso cyathis duobus, bibentem sanabunt.

Ad renes. Betonice drachmas tres ex uini ueteris cyathis tribus, piperis grana XXVII. contrita & calefacta ieiunus bibat. Ventris dolori medendo. Herbe Betonice drachmam unam in aqua calida cyathis duobus bibendam da. his autem duntaxat hæc apta erit compositio, quibus non ex cruditate intestina torquebuntur. Ad uentrem concitandum. Betonice drachmas quatuor, hydromelitos, octo dies bibendum dato, uentrem mouebit. Ad lumborum dolorem. Betonice drachmas tres ex uini Amineæ cyathis tribus, piperis grana XVII. contrita & calefacta ieiunus bibat, curabitur.

Betonica ex mulso potui data, febrienti ex aqua calida, lumborum dolores sanare creditur.

Ad colum. Herba Betonica cum uino aultero eque proficit. Ad tussim. Herbe Betonice unciæ duas ex melle accipiat per dies octo. Ad typum quotidianæ. Herbe Betonice drachmas duas, arnoglossæ unam ex aqua calida cyathis quatuor bibendum sub accessione ministra.

Ad

Ad typos tertianæ atque quartanæ Herbe Betonice drachmas tres, mellis Attici unciam, aquæ calidæ cyathos tres in unum miscbis, & ante accessionem potui dabis, mire sanabitur. Ad uescicæ dolorem. Betonice drachmas quatuor, apij radices scrupulos tres decoquito, radices uero apij in aquæ sextario ad medium cum decoctæ fuerint, tum demum betonica admiscenda, potui exhibenda, dolorem ita exterminant, ut postliminio redeat nunquam. Ad calculum. Betonice drachmas tres ex aceto quam optime, & mellis & aque calide cyathos octo bibere confert. Hydropicis curandis, mulieribus item que partu laborant, necnon & ijs qui febricitant. Betonice drachma una ex aquæ calide cyatho uno que partu laborant, necnon & ijs qui febricitant. Betonice drachma una ex aquæ calide cyatho uno que partu laborant, necnon & ijs qui febricitant. Betonice drachma una ex aquæ calide cyatho uno que partu laborant, necnon & ijs qui febricitant.

Betonice drachma una ex aquæ calide cyatho uno que partu laborant, necnon & ijs qui febricitant. Betonice drachma una ex aquæ calide cyatho uno que partu laborant, necnon & ijs qui febricitant. Betonice drachma una ex aquæ calide cyatho uno que partu laborant, necnon & ijs qui febricitant. Betonice drachma una ex aquæ calide cyatho uno que partu laborant, necnon & ijs qui febricitant. Betonice drachma una ex aquæ calide cyatho uno que partu laborant, necnon & ijs qui febricitant.

Pro mulierculis quibus loci frigore uexantur. Betonice drachmas tres ex aqua calida totidem cyathis ieiunus per triduum bibere dato. Aduersus ebrietatem. Betonica si prius sumatur, ebrietas uinum non comitatur. Morbo regio curando. Herbam Betoniam ex uino sepius sumptam proficere piria didicimus. Carbunculo sanando. Betonica in aque calide cyathis duobus pota, carbunculo medetur. His qui perfrictionibus laborant. Betonica cum axugia trita, plage imponatur, prodest utique. Lassus ex itinere. Betonice unciam ex uini cyathis tribus triduo ex itinere lassus bibat. Aegris fastidientibus cibum. Betonice drachmas geminas ex aque mulse cyathis tribus potui dato. Vt facile quis decoquat. Betonice drachmas tres, mellis decocti unciæ sumito, mel quo ad indurescat coquito ex aqua calida, cyathos duos potui dato. Pastillos quoque ex eo facere conuenit, & ex calida deglutire.

Ad serpentium morsum.

Betonice drachmas tres ex uini cyathis tribus diluito & potui dato, omnium quippe serpentium morsus sanat. Betoniam quoque uini nigri cyathis tribus conterito, & uulneri illinito.

Venenis datis expellendis.

Betonice drachme tres statim potæ, uenenum discutiant.

Ad morsus rabidi canis.

Betonica contrita, & contusa, morsui imponitur.

Ad fistulas.

Ex Betonica contusa & cõtrita turundulas facito, & pusillum salis inferito, fistulâ obligato, expurgat.

Podagre fugandæ.

Betonice radices cum folijs coctas ad tertias, in aqua potas: ipsam quoque per se tritam, & applicatam, mire dolorem podagre lenire, experti affirmant.

Ad purgationes.

Betonice drachma purgationes herentes in uino expellit.

LIBELLI DE BETONICA FINIS.

AEMILIUS MACER DE HERBARVM VIRTUTIBVS, CVM IOANNIS

ATROCIANI COMMENTARIIS LONGE UTILISSIMIS.

Ad candidum Lectorem.

DE HOC Macro (candide Lector) nihil certi auctores tradidere, nisi quod coniectura est, plures Macros extitisse. De quorum altero sic Volaterranus: Aemilius Macer Veronensis Poeta, uolucres & herbarum cecinit uirtutes Ouidij tempore, ut ipse testatur:

Sepe suas uolucres legiti mihi grandior uo,
Quæque nocet serpens, quæ iuuat herba, Macer.

Sed & opus Homeri persequitur, quidquid apud Ilium actum usque ad finem belli, ut idem poeta testatur:

Tu canis æterno quidquid restabat Homero,
Ne careant summa Troica bella manu.

Opus autem de herbis ad nostram usque peruenit ætatem. Hæc ille. De altero uero Plinius epist. lib. 3. in epistola, cuius initium, Pergratum est mihi, quod tam diligenter libros auunculi mei lectitas, ut habere omnes uelis, &c. Et in calce epistolæ, Confido tamen, inquit, hæc quoque tibi non minus grata, quam ipsos libros futura, quæ te non tantum ad legendos eos, uerum etiam ad simile aliquid elaborandum possunt emulationis stimulis excitare. hæc Plin. Atque hunc Plinianum Macrum huius operis fuisse auctorem asseruerim, quod Plinius adhortatur illum ad simile quid elaborandum. Quod autem præsens opus non sit Macri illius Ouidiani, ex eo elucet, quod hic noster Plinium, multis seculis Ouidio iunior, plerisque in locis citat.

AEMILII MACRI DE HERBARVM VIRTUTIBVS.

De Artemisia.

HERBARVM uarias dicitur carmine uires, Herbarum matrem (dedit Artemisia nomen Cui græcus sermo, iustum puto ponere primo. Huius opem fertur prior inuenisse Diana, Artemis græce quæ dicitur: indeque nomen

Herba tenet, quia sic inuentrix dicitur eius. Præcipue morbis muliebribus ipsa medetur. Menstrua deducit, eius decoctio sumpta: Hocque facit, matrix si saepe fouetur eadem, Vel si cruda mero sociata terendo bibatur, Aut si trita uirens super aluum nocte ligetur. Pellit abortiuum potu, uel subdita tantum. Duritias soluit stercas, pellitque tumores. Vrinam potata ciet, lapidesque repellit. Ictericosque iuuat, cum uino sepius hausta.

Hanc adipi iunctam strumis apponere, laudat Plinius, atque iubet cum uino sumere tritam. Hæc opium nimium si quenquam læserit haustum, Subuenit eximie, si uino iuncta bibatur. Affirmant etiam, quisquis gustauerit illam, Quod nullo ualeat nocuo medicamine lædi: Et quod eum morsu non appetat ulla ferarum. Radix illius collo suspensa, rubetis Dicitur, & cunctis nocuis obsistere uanis. Succus ad hoc eius cum uino proderit haustus. Si musto contrita recens seruabitur herba, Vinum prædictis reddit medicabile morbis: Et sapor est & odor uino gratissimus illi: Confortat stomachum, sanat præcordia: sumptum. Et multis alijs affirmant utile casus.

HERBARVM uarias.] Proponit, omiſſa inuocatione, quicumque tandem huius utilissimi operis auctor, quid & qualiter dicitur, uarias herbarum uirtutes scilicet: non soluta oratione, hoc est proſa: sed ligata, & numeris astricta, hoc est carmine: nec quolibet, sed hexametro tantum. in quo si quid contra ueterum ac classicorum consuetudinem & auctoritatem, quod sit quidem rarissime, ponitur, studioſum lectorem minime celabimus. Sunt tamen ex tanto studioſorum numero admodum pauci quibus curæ sit sylabarum discrimen, earundemque proba aut improba positio. Et cum totus orbis hodie refertus sit præceptoribus, uix tamen unus aut alter reperitur, qui sciat discernere inter carmen & proſam. Olim mihi quidam nondum agenti annum 15. persuadere uolebat, hymnos quos canit sacrosancta Dei ecclesia, orationem esse solutam ac proſam: in quo uicisset ille, si ab incunabilis aliter sentire haud edoctus fuisset. Quale genus hominum, hoc est indoctum, & à multis proſis alienum, non solum Macro huic, sed optimis quibusque auctoribus multum nocuit, & multa foeda uulnera inflixit. Opera tamen nostra pristinae sanitati restitutus est Macer hic noster, quem & modo multo tutius legere possunt literatum candidati, quibus hæc qualiacunque commentariola scribimus, quam antea. Volentes scire, qui latine usus herbarum scripserint,

AEMILIUS MACER DE HERBIS.

224

rint, & quando ad Romanos notitia eorum peruenit, & qui primi Græcorum de his composuerint, legant Plinium Natur. hist. lib. 21. Cap. 2. Herbarum matrem.] Artemisia dicit matrem, uel propter ipsius inuentricem Dianam, uel propter ipsius præstantem efficaciam: & Artemisiam græce uocatam, ab Artemide, hoc est Diana. Ponitur autem hic Artemisia *ἄρτεμις*, hoc est, ut quidam loquuntur, materialiter, & pro uoce tantum. Est autem, dedi Artemis, parenthesis, ut signatum cernis. Huius.] Artemisia. Opè.] Virtutem & auxilium contra morbos præcipue muliebres. Fertur.] Narratur, dicitur. Prior.] Sic etiam Gell. retulit Prior ad plures li. 14. ubi ait, Qui eorum prior alijs esset, ei potissimum senatus consulendi ius fuisse. Inuenisse.] Reperisse, quamuis hæc differam. Naso horum differentiam clare expressit in Metamorphosi hoc hemistichio, Non inuenta, reperta es. Diana.] Fuit hæc Iouis filia, & græce *ἄρτεμις* dicitur, hoc est, aerem uerberans testis Macrobius Saturnal. lib. 7. cap. ultimo. Artemia Dianæ sacra uocantur, in quibus faces gestabantur: quod Cælius etiam libro Antiquarum lectionum adnotauit. Indeque nomen.] Hoc est à Diana, quæ græce *ἄρτεμις* dicitur, herba nomen habet Artemisia. Dissentiunt auctores de inuentrice huius herbæ, quod docemur ex Plinio, qui li. Natural. hist. cap. 7. hæc scribit: Mulieres quoque hæc gloriam affectauere, in quibus Artemisia uxor Mausoli, adoptata herba, quæ antea Parthenis uocabatur. Sunt qui ab Artemide Artemisiam cognominatam putent, quoniam priuatim medicatur foeminarum malis. Putatur autem Artemisia eadem cum Ambrosia: genusque duplex illius asserit idem Plinius. Absinthij autem modo (inquit) fruticosa, maioribus folijs, pinguiusque. Ipsius duo genera: altera latioribus folijs, altera tenera tenuioribus, & non nisi in maritimis nascens. Sunt qui in mediterraneis eodem nomine appellant, simplici caule, minimis folijs, flores copiosi erumpentes, cum uua matu refert odore non iniucundo, quam quidam botryn, alij Ambrosiam uocant. Artemisia etiam nomē oppidi & insulæ, ut docet Plinius. Inuentrix.] Diana. Muliebribus.] Id est mulierum, quibus mulieres infestantur. Menstrua.] Hæc etiā muliebria recte dixeris, ut in Genesios libro, cap. 18. Erant autem ambo senes, prouectæque ætatis, & desiderant Saræ fieri muliebria. Sunt autem menstrua, mulierum profluuia singulis mensibus redeuntia. Hocque.] Hoc est, matricis etiam mala per illius concoctionem sumptā fugantur. Cruda.] Non cocta. Mero.] Vino. Nocte.] Quando ægrotans foemina cubitu m abiit. Abortiuum.] Quod abortum, hoc est immaturum ortum facere potest. Subdita.] Supposita per suffumigationem. Stericas.] Hystericas ab hystera recte dicitur, non stericas. *ἰστέρας* enim uocant uterum, uulnam. Et mulieres ab utero suffocata, hysterica dicuntur. Et ut pueri intelligant, hystera, quod Macer dicit steram, est uas foetum conseruans. Insignis autem eius affectio est, ubi obdureſcit. Stericas ergo, id est hystera, hoc est uteri seu uulnæ. Ciet.] Mouet, & fluere facit. Lapides.] Calculis qui sunt in renibus, mediocriter opem ferunt artemisiam, inflammationibusque femorum. Ictericos.] Ictero morbo laborantes. Icterus, teut. Gelsucht. Hic uocatur etiam morbus regius, item aurugo, & inde homo auruginosus, qui patitur. Et appellatur arquatus, à colore celestis arcus: nonnunquam dæmoniacus, & comitialis. Hysterici qui hoc malum habent, teut. Gelsuchtig. Strumis.] Struma gutturis uitium. Struma, inquit Celsus, quoque est tumor, in quo subter concreta quædam ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur. Quæ uel præcipue fatigare medicos solent, quoniam & febres mouent, nec unquam facile matureſcunt, siue ferro, siue medicamentis curantur. Plerumque iterum iuxta cicatrices ipsas resurgunt, multo que post medicamento est opus. Quibus id quoque accedit, quod longo spatio detinent. Nascuntur maxime in ceruice, sed etiam in alis & inguinibus & in lateribus. In mammis quoque foeminarum se reperisse, chirurgicus Megeſ auctor est. Opium.] Succus ex papauere, habens per somnum uim, si copiosius sumatur, mortiferam. Affirmant etiam.] Artemisiam quoque secum habentibus, negant nocere mala medicamēta, bestiam ue ullam, ne solem quidem. Bibitur & hæc ex uino aduersus opium. Alligata priuatim potens traditur, pota ue aduersus ranas: auctor Plinius libro 25. capi. 10. Rubetis.] Ranis uenenosis. Iuuenalis, Porrectura uiro miscet sitiente rubetam. Stomachum.] Qui est rex totius corporis. Nec stomachus semper pro uentriculo apud scriptores accipitur, sed etiam pro gula ipsa, ut Galenus libro 13. Vitale.] Quod fit, si recens Artemisia contrita musto seruata fuerit, & tali uino erit sapor & odor gratissimus.

DE ABROTONO.

TERTIVS Abrotano legitur gradus esse caloris, Et desiccandi. semen feruentius herba est, Vnde iuuat neruos, & causas pectoris omnes, Illius elixi si sit decoctio sumpta. Sic quoque dyspnoicis prodest, tussimque repellit. Et prodest lumbis, sic uuluarumque querelis. Omnibus his crudum cum uino proderit haustum. Vrinam purgat, sic & præcordia mundat: Sic schiasim curat, sic sumptum menstrua purgat. Serpentes nidore fugat, bibitumque uenena

illorum extinguit. sedat quoque frigora febris Anea quam ueniunt, si mixto sumitur amne: Aut oleo, quo decoquitur, si membra perungas. Lumbricos uentris hanc saepe bibendo necabis. Huic panis micæ, & mala cydonia iungens Inſimul amne coquas, oculorum cocta dolori Apponas, uel feruori: curabis utrunque. Scirpes infixos & spinas abstrahet, ipsum Appositum per se, uel adeps si iungitur illi. Hæc etiam uenerem, puluino subdita, tantum Incitat, & ueneri nocuis potata resistit.

ABROTONO.] Scribendum & legendum abrotonom, & non abrotanum, ut mendosi quidam codices habent. Græce enim sic scribitur *ἀβρότων*, quam orthographiam diligenter seruatam uidemus à

Fr o benio in imprimenda Historia naturali. Et quis audeat adserere, græcarum literarum peritiam non esse nece sariam? Lucret. lib. 3. in flectit abrotonum in uirili sexu dicens, Abrotonique graues & tristis centaurea. Serenus uero in neutro, cum ait, Pullegium, abrotonum nitida cum masticæ coctum: quod est nomen herbæ. Abrotonium uero, siue Abrotoma, nomen mulieris proprium. Gradus.] Totius caliditatis quatuor ordines, quos gradus uocamus, instituere medici, ut primus sensu uix omnino percipi queat, uel certe non percipitur, sed considerantis tantum ratione perpendatur. Alter qui secundus iam sensu percipiatur. Alius qui tertius iam multum calefaciens, necdum tamen exurens gradus. post quem quartus ac ultimus uim habet exurendis. Tertius ergo gradus abrotono, hoc est multum calefaciens, non tamen exurens. Desiccandi.] Habet enim uim desiccandi ac distrahendi. Feruentius.] Calidius: hoc est, semen magis calidum est, quam herba. Abrotonum duorum traditur generum, campestre ac montanum: hoc fœminam, illud marem intelligi uolumus. Amaritudo absinthij in utroque, Siculum laudatissimum, dein Galaticum. Vfus est & folijs, sed maior semine ad calefaciendum: ideo neruis utile, tussi, orthopnoicis, conuulsis, ruptis, lumbis, urinæ angustijs. Datur bibendum manualibus fasciculis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur & semen drachmæ pondere. Prodest & uulux. Coquitur panis cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur, cotoneo malo concocto. Serpentes fugat. Contra ictus earum bibitur cum uino, illiniturque. Efficacissimum contra ea, quorum ueneno tremores & frigus accidunt, ut scorpionum & phalangiorum, & contra uenena alia pota. Prodest & quoque modo argentibus, & ad extrahenda ea quæ inhaerent corporibus. Pellit & interaneorum mala, ramo eius si subijciatur puluino. Venerem stimulari aiunt, efficacissimamque esse herbam contra omnia ueneficia, quibus coitur inhibeat. hæc Plin. lib. 21. cap. 21. Neruos.] Hos Aristoteles in corde ortum habere tradit: quem ut in alijs, ita etiam in hoc Albertus sequitur. Galenus his contrarium scribens, neruos primo Canonis à cerebro oriri asserit. Neruum appellamus etiam uinculum ferreum, quo pedes impediuntur. quanquam Plautus eo etiam ceruices uinciri ait, perfidiose captus, eo aedepol neruo ceruices probat. auctor Sex. Pompei. Pectoris.] Pectus dicitur anterior pars animalis à gula usque ad uentrem. hoc homini tantum ut Plin. ait latum est, reliquis animalibus carinatum. Illius.] Abrotoni. Elixii.] Aqua cocti. Dyspnoicis.] Difficiliter spirantibus. Quæ difficultas spirandi dum modica est, neque ex toto strangulat, *δυσπνοια* appellatur: cum uehemens est, ut spirare æger sine sono & anhelatione non possit, *ἀσπνοια*: cum accessit id quoque, ne nisi recta ceruice spiritus trahatur, *δυσπνοια*. Auctor Cornelius Celsus lib. 3. ca. 4. Lumbis.] Sunt lumbi pars corporis qua libido designatur, à cinctura usque ad nates. Vnde & lumbos quidam à lubricitate, hoc est à libidine dictos existimant. Nam ueteres lubet & liber, lubidinem & libidinem dixerunt. Vnde lumbago uitiium & debilitas lumborum. Vuluarumque querelis.] Hoc est doloribus hysterarum & matricum. Crudum.] Non coctum. Vrinam.] Lotium. Nec solum pro potus excremento usurpatur urina, sed etiam pro genitali spermate. Plinius: Incontineus afinæ uterus genitalem urinam reddit, ni cogatur in cursum uerberibus à coitu. Præcordia.] Hæc sic dicuntur, quod cordi prætendantur, membranæ uidelicet quæ exta sciungunt ab inferiore uiscerum parte. Quam membranam septum Plato, Hippocrates & Galenus phrenas nuncupant, Græci quandoque *περικαρδια* uocant: sed & *περικαρδια*, quod cinctum Theodorus transfert, appellat, & *δυσπνοια*, quamquam & in naribus septum eodem censetur nomine. *πυαπιδια* etiam Poetæ uocant, ut scribit Eustachius. Et recitat Cælius Antiquus lib. 2. cap. 53. Schiasm.] Schiaticam quam inepte recentiores medici uocant intelligit. Hic morbus græce *ισχια* dicitur, & est coxendicis labor. Inde Ischiadici qui ex coxendicibus laborant. Est autem coxa & coxendix idem. Illorum.] Serpentum. Amne.] Aqua. Lumbricos.] Vermes. Mala.] Poma. Virg. Aurea mala decem. Cydonia.] Cydon oppidum Cretæ, unde mala cydonia, quæ & Cotonia dicuntur. Plin. His proxima amplitudine mala quæ uocamus Cotonia & Græci cydonia. Malorum genera sunt, Armenium, Cotonium, citreum, Couimellium, conditium, *ιμαλις*, musteum, martianum, orbiculatum, ogranum, præcox, pânuceum, punicum, Persicum, qui rianum, prosiuum, rubrum, scadianum, syluestre, sicutium, Iybur, uerianum. hæc Macrobius Saturn. lib. 4. cap. 19. Insimul.] Simul in amne, id est aqua. Feruori.] Inflammationi. Curabis.] Fugabis. Vtrunque.] Tam dolorem, quam feruorem oculorum. Infixos.] Digitis aut pedibus aut reliquis partibus corporis. Abstrahet.] Eximet. Per se.] Hoc est solum sine aliarum rerum admixtione. Illi.] Abrotono. Venerem.] Appetitum coeundi. Subdita.] Supposita. Tantum.] Solum modo. Potata.] Bibita, quod de succo eius intelligitur.

DE ABSINTHIO.

N primo calor esse gradum, uis sicca secundo
 1 Dicitur Absinthij. stomachum corroborat herba
 illius, quocumque modo qui sumpsit illam:
 Sed melius plura si sit decocta liquore,
 Et sic sub dio prius infrigidata bibatur.
 Sic poterit uarijs eius succurrere morbis.
 Hocq; modo pellit lumbricos, mollit & aluum:
 Eius & immodicum sedat sic sumpta dolorem.
 Vrinam potu producit, menstrua soluit.

illi si nardum, quam profert Gallia, iungas.
 Et coniuncta teras, & mulsæ uita resoluas,
 Præcipue tali purgabis menstrua potu.
 Hoc quoque præstabit cum lana subdita molli,
 Si siler, & nardus, & acetum iungitur illi.
 Noxia deterges potu fastidia tali,
 Gramina si ruta iungas huic, salq; piperq;
 Cumq; mero tundens des hæc decoctis ne potum,
 Noxius & erudus stomachi purgabitur humor.
 Iri coniuncta, pectus mire iuuat, hausta.

Acvi cum uino uita se quilibet ungens
 Non metuet culices, usq; fugantur odore.
 Ictericis erudam dabis hanc apio sociatam.
 Curat epar sibi iungatur si gallica nardus.
 Splenq; sibi iuncto potata iuuabit aceto.
 Sic quoque fungorum depellit sumpta uenenum.
 Obstat lethifera, cum uino sumpta, cicuta.
 Sicq; uenenatis occurrit morsibus hausta.
 Et claros oculos reddit, cum melle peruncta.
 Hocq; modo suggillatis superaddita prodest.
 Decoctaq; uapor obstrusas liberat aures.
 Si manant sanie, cum melle terens superadde.
 Subuenit angina, melli nitroq; iugata.
 Vulneribus prodest contra recentibus illa
 Si superaddatur. capitis sic ulcera curat.
 Pruritusq; iuuat eius decoctio foris.
 Nausea non poterit quenquam uexare marina,
 Antea commixtam uino qui sumpsit illam.
 In lini panno si circumcincta geratur,
 Inguinis in modicum fertur cohibere tumorem.
 Olfactu somnum capiti uel subdita præstat,
 Hanc sibi supponi si non præferat æger.

Denigrat crines cinis eius, si bene mixtus
 Ceroto fuerit, & eo sit sepe perunctus.
 A tineis curam reddit, qua conditur, arcam.
 Sub lingua factum curat cum melle tumorem.
 Liuoremq; nigrum, qui circa luminis orbem
 Apparere solet, purgabit idem medicamen.
 Auris depellit sonitum, cum felle bouino.
 Duritiam splenis eius cataplasma resoluit.
 Coniuncto sibi melle steræ si subditur herba,
 Desiccabit eam, manarq; menstrua coget.
 Ex oleo fuerit uiridis si cocta, iuuabit
 Non modice stomachum, qui sit hoc unguine foris.
 Incassus, uino quo sit macerata, soluto,
 Si scribis chartam, mus non teret amplius illam.
 Plinius attollit magnis hanc laudibus herbam,
 Romanosq; refert sacris ex more diebus,
 Dum quadrigarum cursu certare solebant,
 Absinthij succum solitos donare bibendum
 In Capitolina uiciori sede locato:
 Credentes pretium præ cunctis reddere dignum
 illi, quo firmam posset seruare salutem,
 Quæ constat mundi pretio pretiosior omni.

IN PRIMO.] Hoc est, Absinthium est calidum in primo gradu siue ordine, siccum autem in secundo. Quidam tamen absinthium aridum dicunt in tertio. Succus ipsius est herba multo calidior, participes uero acerbitatis, non obscuræ, imprimisque ponticum, ideo absterget & confirmat, & arefacit. Absinthij.] Pro absinthij, ut Verg. Cura peculi, & pauperis tuguri. Stomachum.] Ob hoc sapor eius in uina transfertur, ut tradit Plin. Sunt eius genera plura. Santonicum appellatur à Gallia ciuitate. Poticum, à Ponto, ubi pecora pinguescunt illo, & ob id sine felle reperiuntur: neque aliquod præstatius, multoque Italico amarius, sed medulla pontici dulcis. Quocumque modo.] Siue coctam, siue non. Illam.] Herbam absinthium. Pluuie liq.] Aqua pluuiali. Dio.] Cælo. Cræci *δίου* cœlum uocant. Intrigidata.] Bibitur & decoctum aqua (inquit Plin.) & postea nocte & die refrigeratum sub diuo, decoctis sex drachmis foliorum cum ramis suis in cœlestis aquæ sextarijs tribus. Oportet & falem addi. Eius.] Alui. Sedat.] Mitigat, remouet, extinguit. Sic sumpta.] Aqua cœlesti & pluuiali. Vrinam.] Lotium, potata herba absinthium ciet. Herba (inquit Plin.) lente coquitur ad crassitudinem mellis, qualiter ex minore centauro quæritur succus. Sed hic absinthij, inutilis stomacho, capitiq; est, cum sit ille decoctus saluberimus. Nanque astringit stomachum, bilemque detrahit, urinam ciet, aluum mollit, & in dolore sanat. Menstrua soluit.] Vrinam ac menses, hoc est menstrua, ciet tres quatuorue ramuli, cum Gallici nardi radice una, cyathis aquæ sex. Cum lana.] Menses priuatim cū melle sumptum purgat, & in uellere appositum, quod Macer dicit cum lana. Deterges.] Auferes. Fastidia.] Plin. fastidia absterget, concoctio nes adiuuat. Diligenter legit Plin. auctor nosfer quicunque tandè sit: nã sepe eisdem cum Plin. uerbis utitur. Huic.] Absinthio. Crudus stomachi.] Cruditates detrahit cum ruta & pipere & sale, inquit Plinius. Iri.] Herbæ sic dictæ, de qua in sequentibus dicit auctor. Pectus.] Facile thoracem purgat in iride sumptum. Culices.] Culices ex oleo peructis abigit, & fumo, si uratur. Ictericis.] Auruginosis alio nomine, hoc est morbo regio laborantibus. Apio sociat.] In regio morbo crudum bibitur cum apio, aut adianto. Curat epar.] Iocinoris causa cū gallico nardo sumitur. Splenque sibi.] Causa lienis cum aceto, aut pulte, aut fico sumitur. Fungorum.] Vlcera in sede similibus fungis terrestribus, quibus absinthium aduersatur ex aceto sumptum. Lethifera.] Mortifera. Cicuta.] Huius herbæ succum bibentes moriuntur, quo Socrates uitam finiuit. Persius, Barbatu crede magistrum Dicere, sorbitio tollit quem dira cicuta. Venenatis.] Venenosis. Absinthium enim aduersatur muris aranei morsibus, draconum marino, scorpionibus. Claros oculos.] Claritati oculorum, teste Plinio, multum cõfert. Suggillatis.] Qui ex percussione tumorem, maculamque contraxerunt, quibus cum melle imponitur hæc herba. Decocta.] Herbæ absinthij. Vapor.] Aures eius decoctum uaporis suffitu sanat: aut si manat sanies, cū melle tritum. Obstrusas.] Claufas. Manant.] Fluunt. Sanie.] Sanguine corrupto. Subuenit.] Opitulatur, medetur. Anginæ.] Apostemati gutturis, quod ab angendo, hoc est strangulando dici uolunt. Et Græce *συνιχνη*. Nec audiendi sunt, quibus in ore est barbara dictio Squinantia. Nitro.] Subuenit, inquit Plinius, anginis cum melle & nitro. Iugata.] Sociata, addita. Vulneribus.] Sanat uulnera recentia, priusquam aqua tangantur impositum: prætereaque capitis ulcera. Pruritusque.] Sanat & pruritus. Nausea.] Vomendi appetitus. Nauseas maris arceet in navigationibus potum. Inguinis.] Inguinum tumorem in uentrali habitum fugat. Olfactu.] Somnos allicit olfactum, aut inscio sub capite positum. Hanc.] Herbam Absinthium. Denigrat crines.] Capillu denigrat absinthij cinis, unguento rosaceo que permixtus. Ceroto.] Vnguento, ut Plin. docet, rosaceo. Cerotu

sue ceratū dicitur, quod uulneribus supponi solet. Tineis. Vestibus insertū, tineas arcet. Arcā. Vestes in arca inclusas. Luminis. Oculorū. Cataplasma. Emplastrū. Stere. Vulue, matrici, qñ obdu-
ruit. Eā. Sterā, quā recte hystera dixeris. Nō modice. Plurimū. Vnguine. Vngueto, quale face-
re docuit. Encausto. Inustu dicitur encaustu. Encausto ergo, id est, atramento. Soluto. Diluto. Nā
atramentum librarium ex diluto eius temperatum, literas à musculis tuetur. Est autem sensus, Cum scri-
bis chartam encausto, hoc est atramento, quod temperatum est uino in quo absinthium maceratum, mu-
res nihil nocebunt chartam. Plin. attollit. De usu eius cōuenit dicere herbæ, facillimē, atque inter pau-
cas utilissimæ, præterea sacris populi R. celebratæ peculiariter. Siquidem Latinarum ferijs quadrigæ cer-
tant in Capitolio, uictorque absinthium bibit. credo sanitatem præmio dari honorifice arbitratis maiori-
bus. Hæc de laudibus absinthij Plin. Capitolina. Capitolium in quo templum Apollinis, locus Ro-
mæ, sic dictus à capite hominis ibi reperto, dum foderent fundamenta. Antea enim Tarpeius mōs diceba-
tur, à uirgine uestali Tarpeia, quæ ibi à Sabinis necata atque sepulta fuit. Illi. Victori. Salutem. Sa-
nitatem. Pretiosior. Quare Iuuenalis Satyra 10. dicit, Optādum est, ut sit mens sana in corpore sano.

DE VRTICA.

RAECVS Acalephen, nos urticam uocamus.
G Feruida non modice uis illi dicitur esse.
Vnde nec immerito nomen sumpsisse uidetur,
Tacta quod exurat digitos urtica tenentis.
Hæc solet ictericos cum uino sumpta iuuare.
Illius semen colicis cum melle medetur,
Et tussim ueterem curat si sepe bibatur.
Frigus pulmonis pellit, uentrisq; tumorem.
Omnibus his prodest puluis cum melle iugatus,
Aut succus uiridis cum uino sepius haustus.
Cum sale de folijs eius factum cataplasma
Ulcibus prodest, & uulnera sordida purgat.
Et contra morsus ualet hoc cataplasma caninos.
Hoc caneros, & parotidas, luxatq; curat.
Hocq; reformatur caro quæ discessit ab osse.
Et solet humores hoc desiccare nocentes.
Acri cum uino radix contrita tumorem
Compefcit splenis, podagræ sic subuenit illa.
Omnibus & morbis sic subuenit articularum.
Omnibus his prodest superaddita, uel sibi iuncto
Si coquis hanc oleo, foueasq; hoc unguine membra.
Naribus impositus succus, folium uel, cruorem
Elicit, innata est illi uis tanta caloris.

GRAECVS Acalephen. Quod Græcis est ἀκάληφι, Latinis est urtica, quod nomen herbæ ab urendo
ferunt impositum. Est urtica etiam piscis. Dicitur autem hæc herba acalphe, enide, scintha & urtica.
Plures urticæ differentie. Syluestris, quæ foeminā uocant, mitior. Et in syluestri quæ dicitur cania, acrior.
Caule quoque mordaci, fimbriatis folijs. Quæ uero etiam odorem fundit, herculanea uocatur. Semen o-
maibus copiosum, nigrum. Mirum, sine ullis spinarum aculeis lanuginem ipsam esse noxiam, & tactu tan-
tum leni pruritus, pustulasque confestim adusto similes existere. Notum est & remedium olei. Sed mor-
dactas nō protinus cum ipsa herba gignitur, nec nisi folibus roborata. Incipiens quidem ipsa nasci uere,
non ingrato, multis etiam religioso in cibo est ad pellendos totius anni morbos. Syluestrium quoque radix,
omne carnem teneriorē facit simul cocta. Quæ innoxia est, morsu carens, lamium uocatur. Nō mo-
dice. Plurimum. Vnde. Quod illi uis est non modice feruida. Digtos urtica. Non solum digitos
adurit, sed etiā reliqua corporis mēbra, si apposita fuerit. Vrtica igitur ab urendo dicitur, quod folia eius
tacta acerrime urant, quamuis genus urticæ est, quod lamium uocant, multo cæteris mitius, & folijs fere
nihil mordētibus. Cōstat si qs decocto urticæ pedes hyeme lauerit, eo die nō frigeferere. Ictericos. Mor-
bo regio laborantes. Morbo regio resistunt etiam sordes aurium, aut māmaram pecudis denarij pondere
cum myrrhæ momento, & uini cyathis duobus. Canini capitis cinis in mulso. Multipeda in uini hemi-
na. Vermes terreni in aceto mulso cum myrrha. Gallina si fit luteis pedibus prius aqua purificatis, deinde
de collutis uino, quod bibatur. Cerebrum perdicis, aut aquilæ in uini cyathis tribus. Cinis plumarum, aut
interaneorum palumbi, sed in mulso ad cochlearia tria. Passerum cinis sarmentis crematorū cochlearibus
duobus in aqua mulsa. Auis icterus uocatur à colore, quæ si spectetur, sanari id malum tradunt, & auē mo-
ri. Colicis. Colicam passionem habentibus. Est colica passio ægritudo maxima in uentre sub cingu-
lo in intestino quod dicitur colon. de quo Cel. lib. 1. cap. 7. Et si (inquit) laxius intestinū dolore cōfueuit
(quod κάρων nominant) cum id nihil nisi genus inflationis sit, id agendum est, ut concoquat aliquis ut le-
uōe, & alijs generibus exerceatur, utatur balneo, cibis quoque & porionibus calidis, denique omni modo
frigus

frigus euitet, item dulcia omnia, leguminaque, & quidquid inflare consueat. Tullim. Phania phyfi-
cus utilissimam esse urticam scripsit in cibis coctam, conditam uel, leni, duritiæ uentris, intestinis ani maliū,
articularibus, & podagricis morbis, arteriæ, tulli, uentris distillationi, stomacho, panis, parotidi, per nioni-
bus. Pectus præterea purgare, urinam ciere, sanguinem narium sistere, calculos rumpere, uiam reprimerere.
Parotidas. Apoltemata secus aures. Podagræ. Pedum dolori. Podagræ morbus (inquit Plin.) ra-
rior solebat esse, non modo patrum, auorumque memoria, uerum etiam nostra. Peregrinus & ipse. Infana
bilis non est credendus, quippe quoniam in multis & sponte desinit, & in pluribus curatur. Medet ur pa-
natis radices cum uua passa, succus hyoscyami cum farina, uel semen scordion ex aceto. Articularum.
Prodest articulis etiam quinquefolium impositum. Madragore folia cū polenta, uel radix recens tu sa cū
cucumere syluestri, uel decocta in aqua. Elicit. Manare & fluere facit. Quod si manantem. No-
tatu dignum & utile. Menstrua. Menses, muliebria, fluxū sanguinis. Pellit. Fugat, sedat. Uuluā.
Improprie hic accipit uuluam pro cunno Cunnus autem clauditur, quando uuluā seu matrix intumuit
humore grauata. Reuocabitur. Pato melius legi referabitur, pro reuocabitur: ut sit sensus, uuluā fri-
cata folijs urticæ referabitur, quæ antea clausa erat propter matricem humore grauata. Semē eius.
Vrticæ. Pleureticos. Laterum morbo laborates. Stomachus lateribus cingitur, atque in his quoque
uehementēs dolores esse cōfueuerunt, & initiū uel ex frigore, uel ex icctu, uel ex nimio cursu, uel ex morbo
est. Sed interdū id malum intra dolorē est, isque modo tarde, modo celeriter soluitur, interdum ad perniciē
quoque procedit, oriturque acutus morbus, qui pleuriticus à græcis nominatur. hæc Cornelius Celsus li-
bro 4. cap. 4. Vuz. Hoc malum Græci staphylen uocitant, & fit circa fauces, quia depēdet sicut uua, no-
men uuz accepit. Quæ si (ut tradit Celsus libro septimo, capite duodecimo) cum inflammatione descen-
dit, dolorique est, & lubrubicundi coloris, præcidi siue periculo non potest. Itaque melius est his uti, quæ
alias proposita sunt. Si uero inflammatio quidem nulla est, nihilominus autem ea ultra iustum modum à
pituita deducta est, & est tenuis, acuta, alba, præcidi debet. Itemque, si ima, liuida, & crassa, summa, tenuis
est. Neque quidquam commodius est, quam uolvela prehendere, sub eaque quod uolumus excidere.
Sudorem mouet. Hominem sudare facit. Si quadrupes. Si equa marem non admittit, & urtica
infricatur natura, libenter coitum patitur, quod etiam Marcus Varro de Re rustica tradit. Deslunium
capitis. Capillorum fluorem. Libet subijcere quæ breuiter docet Placentinus ille Georgius, Mede-
tur tuberculis, & parotidibus, ex thorace ac pulmone deducit humorum crassitudines & tenacitates. Ha-
bet quoque uim inflandi: unde etiam salax esse perhibetur, præsertim cum potatur. Eius semen ue-
nerem acuit cum uino dulci potum, sunt qui cum melle. Alium autem mediocriter subducit, emitten-
do leniter ac titillando, non etiam purgando. Cancris potestatis, & cancrum & cancrenam spectantia, &
profus quæcunque opus fuerit arefacere, citra ullam uellicationem apposite medicatur.

DE ALLIO.

CORODON à Græcis sunt allia dicta latine.
S Huius uim medici calidam siccamq; periti
In quarto posuere gradu. mansum uel inunctum,
Curat quos serpens uel scorpis intulit icctus.
Et nocui uermes triti pelluntur odore.
Sanat & appositum morsus cum melle caninos.
In mulsa coctum commixtum cui sit acetum,
Et bibitum, uermes uentris, tineasq; repellit.
Ex oleo cum ueste sua si decoquis illud,
Morsus pestiferos reddes hoc unguine sanos.
Corpus & attritum cura sanabis eadem,
Vnguine uesica dolor & tumor hoc reprimuntur.
Ipse refert sporas educi posse secundas
Fumo combusti si uuluā diu foueatur.
Pulmonis uarias coctum cum lacte querelas
Potatumq; iuuat, uel crudum sepe comestum.
Cum centaurea Diocles dare præcipit illud

Hydropicis, sic humores desiccet aquosos.
Idem nephreticis elixum sumere iussit.
Pythagoras illo fuit usus cum coriandro
Et uino, causas sic curans ictericorum.
Et sic potatum dicit quod molliat aluum.
Cumq; faba coctum capitis sedare dolorem
Dicitur, attrito si tempora perlunis illo.
Anseris huic adipem iungas, tepidumq; dolenti
Infundas auri, præclare subuenit illi.
Elixum tussim iuuat, & suspiria sedat,
Clarificat raucam crudum, coctum quoque uocem
Sed magis elixum iuuat illam sepe comestum.
Aduuat incoctum pulti, sumptumq; tensesmon.
Porcino iungens adipi si conteris ipsum,
Non modicos reprimis superaddens sepe tumores.
Hunc ignotarum non ledet potus aquarum,
Nec diuersorum mutatio facta locorum,
Allia qui mane ieiuno sumpserit ore.

SCORODON. Hæc dictio græca est, & Græce scribitur σκόροδος, & latine significat allium. Allio
magna uis, magnæ etiam utilitates contra aquarum, & quorumlibet locorum mutationes. Serpentes abi-
git, & scorpiones odore: atque, ut aliqui tradidere, & bestiarum omnium icctibus medetur, potu uel cibo,
uel illitu. priuatim contra hæmorrhoidas prodest, cum uino redditum uomitu. Ac ne contra arancorum
murum uenenatum morsum ualere miremur, aconitum, quod alio nomine Pardalianches uocatur, depel-
lit. Item Hyoscyamum, contra canum morsus, inque uulnera cum melle imponitur. Ad serpentium
quidem icctus potum cum uestibus, efficacissime ex oleo illinitur. Attritisque corporum partibus, uel fi-
uesica intumuerit. Quin & suffitu eo, secundas, partus euocari existimauit Hippocrates. cinere eorum
cum oleo, capitis ulcera manantia sanitati restituens. Suspiriosus coctum, aliqui crudum id dedere. Dio-
cles hydropicis cum centaurea, aut in fico duplici ad euacuandam aluum, quod efficacius præstat uiride,
F ij

cum coriandro in mero potum . Suspitiolis aliqui & tritum in lacte dederunt . Praxagoras & cōtra morbum regiū uino miscuit, & contra ileum in oleo & pulte, sic illinens . Strumis quoque : antiqui & infanti-
tibus dabant crudum . Diocles phreneticis elixum . Cōtra anginas tritum imponi & gargarizare prodest .
Dentium dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit , uel si decocta aqua colluantur , addaturque
ipsum in caua dentium . Auribus etiā instillatus succus cum adipe anserino , phtiriasis & pruriginis po-
tum, tufum item cum aceto & nitro . Cōpescit & distillationes cum lacte coctum uel tritū permixtum ue-
casteo molli : quo genere & raucitatem extenuat, uel phtisim, in fabā forbitione . In totum autem co-
ctum utilius est crudo, elixumque tosto : sic & uoci plus confert . Tineas & reliqua animalia interaneo-
rum pellit, in aceto, mulso coctum . Tenasmo in pulte medetur , temporum doloribus illitum elixum, &
pustulis coctum cum melle, deinde tritum, tussi cum adipe uetusto decoctum, uel cum lacte, aut si sanguis
etiam excreetur, uel purulenta sint, & pituita sub pruna coctum, potum, & cum mellis pari modo sum-
ptum, conuulsis & ruptis, cum sale & oleo . Nam cum adipe tumores suspectos sanat . Extrahit fistulis
uitia cum sulphure, & resina, etiam harundines cum pice . Lepras, lichenas, lentiginis exulcerat, sanatque
cum origano, uel cinis eius ex oleo & garo illitus . Sic & sacros ignes . Suggillata aut liuentia ad colorem
reducit, combustum ex melle . Credunt & comitiale morbum sanare, si quis eo in cibo utatur, ac po-
tione . Quartanas quoque excutere potum . Suppurationes quantaslibet sanat, fracta incoctum fabā,
atque ita in cibo sumptum , donec sanitatem restituat . Facit & somnos, & in totum rubicundiora cor-
pora . Venerem quoque stimulat, cum coriandro uiridi tritum, potumque ē mero . Vitia eius sunt,
quod oculos hebetat , inflationes sanat , stomachum lædit copiosius sumptum, sitim gignit . Cæterum
contra pituitam & gallinā & gallinacis prodest . Mixtum farre in cibo, iumentis urinam reddere, atque
non torqueri tradunt , si eo trito natura tangatur . Huius uim .] Hoc est, alij uim calidam & aridam
in quarto ordine posuerunt medici . Curat .] Sanat .] Scorpius .] Hunc etiam scorpionem dici-
mus . Nocui uermes .] Serpentes & scorpiones, uiperæ & natrices . Scorpio sibi ipse pulcherrimum
medicamentum est . Quidam contritum cum uino bibunt : quidam eodem modo contritum super
uulnus imponunt : quidam super prunam eo imposto, uulnus suffumigant, undique ueste circumdata,
ne is fumus dilabatur, tum carbonem eius super uulnus deligant . Hæc Celsus libro quinto . Caninos .]
Canum . Tineas .] Non intelligit tineas, hoc est uermiculos quibus uestes & libri corroduntur : ut
apud Horat . Aut tineas pasces taciturnus inertes . Nec intelligit per tineas, uermes in aluearibus no-
xios, ut apud Columellam . sed uentris animalia intelligit Macer hic per tineas . Serenus Samonicus pri-
mam syllabam in tinea præter morem aliorum producit , cum ait :

Quid non aduersum miseris mortalibus addit
Natura ? interno cum uiscere tinea serpens.

Elminthes græci dicunt in intestini recti extremo reperti . Celsus uocitat lumbricos . Cum ueste ad fer-
pentium quidem istus (ut Plinius scribit) potum cum uestibus suis, efficacissime ex oleo illinitur .
Morsus pestiferos .] Serpentum, aliorumque uenenatorum . Vnguine .] Vnguento . Secun-
das .] Secundarum , pluralis numeri tantum , pro membrana illa qua partus obuolutus utero prodit,
distæ , quod nascentem infantem sequantur . Querelas .] Morbos & dolores . Et quis hæc legens, que
optimi quique ac doctissimi de herbarum uirtutibus tradiderunt auctores, non rapitur in opificis naturæ
amorem ? Alium secundum uulgi opinionem uile est, cum tam sit magnarum uirtutum : quas si eorum
pueri cum aliarum herbarum uirtutibus inciperent quodammodo per lusum discere , non ne animi eorū
& citius & uehementius poterint amore Dei incendi ? Quod quidem fieret, si fidelis præceptor prælege-
ret interdum semel unam aut alteram in hebdomada paginam ex hoc auctore : cuius eruditio minime est
uulgaris, cuiusque carmen non est inelegans : nisi sit quem fortassis leonina carmina frequentius occur-
rentia offendant . quod tamen non fit , si lector (candidatum literarum & tyronem intelligo) confide-
rauerit, auctorem hunc nostrum nihil aliud uoluisse, quam breuiter prodesse : nec præterea ingenium ostē-
dere uoluisse, quod quidem non defuit illi : imo poetam præstare potuisset non inuauem . Doleo sæpissi-
me considerans multorum præceptorum negligentiam, quibus satis est, si pueri, quos instituendos sum-
psere , nouerint panem & uinum, sapiam & papyrus latinis aut græcis uoculis appellitare : cum non mi-
nus essent herbarum , gemmarum edocendi uocabula : præterea animantium . Ex quibus quid norunt
præter asinum & uaccam ? quia asinus apud istos præceptores semper currit : & uacca, etiam si dormiat
& maetata sit, semper mugit . Interroga unum aut alterum ex uulgo præceptorum, quo nomine hæc aut il-
la uocetur herba : respondebitur tibi fortassis de urtica, aut allio, quæ herbae usque adeo notæ sunt, ut etiā
fere uulgo illarū nomina sint cognita . De cæteris minus sciunt literatores isti quam inscitia ipsa . Quod
si quem propterea redarguas, habet quo se defendat dypeum, Nō scilicet sum medicus, nec medicinā pro-
fiteor . Quid ergo nobis cum herbarum uocabulis ? Quid si talis diceret, Nō sum homo, sed asinus . Cæ-
taurea .] Herba, de qua in sequentibus : Diocles .] Hunc etiam citat Plinius . Hydropicis .]
Morbo hydropico laborantibus . Phreneticis .] Id est delirio obnoxiijs . Elixum .] Coctum .
Ictericorum .] Auruginosorum . Sedare .] Curare . Illo .] Allio . Illi .] Dolenti auri . Cla-
rificat .] Claram facit . Incoctum .] Crudum . Tenesmon .] Tenesmos, siue tenasmus, est fre-
quens desidendi cupiditas, æque dolor, ut in torminibus, ubi aliquid excernitur . auctor Celsus in quar-
to . Porcino .] Porcorum . Ignotarum .] Non nocebit ignotarum aquarum potus .

DE PLANTAGINE .

ERBAM quæ nostra lingua plantago uocatur,
Hanc Arnoglosson Græcus uocat, est qui a lingua
Agninæ similis folijs . Plantaginis huius
Sunt geminæ species : & maior prima uocatur :
Altera uero minor, quam uulgo lanciolatam
Dicunt, quod folijs ut lancea surgat acutis .
His inflammandi, desiccandi; notatur
Tertius esse gradus . maiorem uim tamen esse
Maiori dicunt . nimis humida uulnera siccat,
Si superaddatur cum melle, & sordida purgat .
Cum sale sicut olus si iuncta coquatur aceto,
Ventre restringit nimium sic mansa fluentem .
Si supradictis lens sit concocta, iuuabit
Hic dysentericos melius cibis, & ciliacos .
Stringit manantem superaddita sepe cruorem .
Et nigris maculis fertur reparare colorem .
Qui cum lacryma mire medicatur adustis .
Sola canis morsum curat, sedatq; tumorem .
Et scrophas spargit, superaddita cum sale trita .
Hydropicis ut olus decocta, comestq; prodest .
Sic iuuat asthmaticos, ferturq; iuuare caducos .
Sordida purgabit bene uulnera qualibet oris ,
Ore diu tentus si succus uoluitur eius .
Hic intus fufus curat syringia succus .
Et dolor hoc auris sedabitur, & sacer ignis .
Fert hæmorrhagicis hic opem, si sepe bibatur
Per se : fortior est, si sit coniunctus aceto .
Sicq; iuuat phthysicos . iniectus uero per anum,
Stringit non modicum fluxum dysentericorum .
Pellitur ex oculis tumor, hoc, feruorq; perunctis .
Sæpius hanc ipsam si dentibus atteris herbam,
Gingiuas reprimet tumidas, & sanguine plenas .
Sicq; solet dentis comescere sepe dolorem .
Succus cum lana matrici subdatus eius,
Stringit manantem nimium siccando cruorem .

HERBAM .] Plantago latine, ἀρνόγλωσσος Græce, Arnoglossum, alij agni linguā, uerbum uerbo red-
dentes : alij plantaginem uocant, refrigerat & arefacit in secundo gradu, ut uocant . Quia linguæ .] Red-
dit rationem auctor, quare arnoglossos uocetur plantago . Geminæ species .] Duo plantaginis genera
auctor Plin. minor angustioribus folijs & nigrioribus, linguæ pecorum similis, caule anguloso, in terram
inclinato, in pratis nascens . Altera maior, folijs laterum modo inclusa : que quia septena sunt, quidam eam
heptapleurō uocauerunt . Huius & caulis cubitalis est, & napi similis . Nascitur in humidis multo efficacior .
Vis mira in sicco densandoque corpore, cauterij uicē obtinens . Nulla res æq; sistit fluxiones, quos græci
rheumatismos uocāt . Lanciolatam .] A similitudine læcæ, ut ipse interpretatur . Ventre fluent .]
Fluxum uentris . Dysentericos .] Dysenteria est malum cū intus intestina exulcerantur . Lege Corn. Cel-
sum lib. 4 . Et latine tormen dicitur . Inde dysenterici & torminosi . Dysentericos ergo, id est dysenteriam
& tormen patientes, teut. rot rur . Ciliacos .] Scribendum cœliacos, id est aluios, qui Græce κοιλιακοὶ dican-
tur, qui uentris profluuium patiuntur . κοιλία enim latine uenter transfertur . de quo malo Celsus lib. 4 . sic :
In ipsius uero uentriculi porta consistit, is qui & longus esse consueuit, κοιλιακοὶ à Græcis nominatur . Sub
hoc uenter indurescit, dolorque eius est . Alius nihil reddit, ac spiritum quidem transmittit . Extremæ
partes frigescent, difficulter spiritus redditur . Commodissimum est inter initia calida cataplasmata toto
uentri imponere, ut dolorem leniant, post cibum uomere, atque ita uentrem exinanire . Manantem .]
Fluentem . Nigris mac .] Nigras maculas fugat . Scrophas .] Apostemata sub lingua . Hydropi-
cis .] Aqua intercute laborantibus . Asthmaticos .] Difficulter spirantes . Caducos .] Caduco mor-
bo, quem Germani S. Valentini morbum uocant, laborantes . τριμαχία Græce dicitur hoc malum . Sy-
ringia .] Id est fistulas . & declinat syringia in neutro genere : Opinor hunc uersum sic debere legi,
Hinc intus succus curat syringa refusus .

Nā Græci fistulam σὺγγυα uocant . Est autem fistula ulcus altum, angustum, & callosum in corpore, siue ex
uulnere sit, siue ex uitio orto, quod ad suppurationem uenerit . Sedabitur .] Placabitur & curabitur .
Sacer ignis .] Hunc sancti Antonij ignem uocāt, qui etiā pruna, & ignis perficus, & carbo, & à Diosco-
ride ἐρυσσιπέλας nominatur, alij dicitur formica militaris . Dicitur item anthrax . De qua re tamen est con-
F iij

trouersia . De quo malo nos lib . 3 . de Origine morborum hæc scripsimus carmina :

Illius exurit scintillans ignibus anthrax
Membra . latent causæ . nulla medicabilis arte ,
Progreditur , morbusque hominem depascitur omnem ,
Concremat & rapidis inuisus corpora flammis . *Sequentia uero Serenus :*
Est etiam morbi species , quæ dicitur ignis ,
Languida quo multo torrentur membra calore .

Hæmophthificis .] Sanguinem spuētibus . Per se .] Id est , sine alterius admixtione . Fortior .]
Hoc est , succus ille plantaginis potentior est si sit cōmixtus aceto . Phthificos .] Phthifin , hoc est , spuitio
nem patiētes , quam etiā compefcit allium in fabæ sorbitione . Dysentericorum .] Dysenteriam , hoc est ,
tormina patientium . Hoc .] Succo . Gingiuas .] Has à dētibus gignendis sic diētas asserunt . Teuton-
das zan fleisch . Eius .] Plantaginis . Subditus .] Suppositus . Stringit .] Constringit , & cohibet , reti-
net que ne fluat . Scrophas .] Apostemata sub lingua . Eius .] Plantaginis . Tres cyathos .] Id est tria
parua pocula . Modus idē .] Hoc est , facito ut tantum sit aquæ , quātum uini . Tres ergo cyathos uini , &
tres aquæ . Nōdum tremulo .] Hoc est , nōdum febristremorē patienti . Lux tertia .] Tertianā intelli-
git . Bis binē .] Hoc est quatuor radices plātiginis . Quartanis .] Quarta die redeūtibus . Amnis .] Aquæ .
Huius .] Minoris plantaginis . Lumina .] Oculos . Superaddatur .] Succus subaudi plātiginis minoris .
Illi .] Vlceri . Cataplasma .] Emplastrum . Ille .] Vēter . Lumbricos .] Animalia uentris , hoc est
uermes . Axungia .] Interior porci pinguedo inueterata , sic dicta , quod plaustrorum axes ea ungantur ,
quo facilius circum eos rotē uertantur . Parotidas .] Apostemata iuxta aures . Vnguen .] Vnguentū .
Quartanē .] Febris quarta die reuerti solitē . Tremor .] Horror quem facit febris . Aegrum .] Aegrotū ,
febri obnoxium . Sperma .] succus . Secundas .] De his in alio . Acri .] Forti . Cauteria .] Cauterium
est instrumentum quo notæ imprimuntur , & morbi alioqui insanabiles inuri solent . Est & pictorum in-
strumentum . Sumpfit autem hanc cōparationem ex Plin . dicēte , Vis mira in sicando densandoque cor-
pore , cauterij uicem obtinens . Vt Plinius .] Sic habet ille : Celebrauit & Temefon medicus uulgarem
herbam plantaginē , tanquam inuentor , uolumine de ea . In quo .] Libro scilicet . Celebrauit .] Sub-
audi Temefon . Illam .] Plantaginē .

DE RUTA .

Medicis Ruta uis feruida dicitur esse ,
A' Siccaq; , fertur in his gradus illi tertius esse .
Vtilis est ualde stomacho , si sepe bibatur .

Expellit partus potu , ueneremq; coarctet .
Tussim , si bibitur , compefcit : menstrua purgat .
Si coquis hanc in aqua , cui uinum iunxeris acre ,
Compefcit talis decoctio tormina uentris .
Pulmones iuuat , & pectus , morboq; medetur
Costarum , quem pleuresim uocat Attica lingua .
Arthreticos , sciāsimq; iuuat , febribusq; medetur
Hausta , uel ex oleo , uiridem si coxeris illam ,
Et foueas tepido patientes ante tremorem .
Matricis prodest , intestiniq; tumori
Hoc unguen , uel clysterio si funditur intus .
Haustaq; cum uino prodesse ualebit ut riq;ue .
Lumbricos oleo decocta & pota repellit .
Cum caricis decocta diu , uiniq; liquore ,
Profunt hydropicis , si sint superaddita nocte .
Cruda comesta recens , oculos caligine purgat .
Et melius marathri cum succo , fellēq; galli ,
Melleq; , si succus ex aquo iungitur eius ,
Indēq; sint oculi patientis sepe peruncti .
Cum roseo miscens oleo , necnon & aceto
Illius succum , capitis curare dolorem
(Quamuis immodicum) poteris hoc sepe perungens .
Naribus expressus si succus funditur eius ,
Sistit manantem bene desiccando cruorem .
In corio malignanati si tepefactum
Auribus infundas , depelles inde dolorem .
Ceryse , roseoq; oleo miscens & aceto
Illius succum , mirandum conficis unguen
Ad depellendum sacrum quem dicimus ignem .

A' MEDICIS rutę .] Rutam à ruēdo , id est eruendo dictam uolunt , quod una ex oibus herbis pro-
pter

pter uarios eius usus plurimum etuatur . In præcipuis autem medicaminibus ruta est . Latiora satiuę fo-
lia , rami fruticosiores . Syluestris horrida ad effectum est , & ad omnia acrior . Succus exprimitur , tusa ea
& aspersa modice aqua , & in pyxide Cypria asseruatur . Hic copiosior datus , ueneni noxiam obtinet : in
Macedonia maxime iuxta flumen Alyacmon . Mirumque , cicutæ succo extinguitur , adeo etiam ueneno-
rum uenena sunt , quando cicutæ succus prodest manibus colligentium rutam . Cæterum inter prima im-
miscetur antidotus , præcipueque galatica . Quæcunque ruta & per se pro antidoto ualet , folijs tritis , &
ex uino sumptis : contra aconitum maxime , & uiscum : item fungos , siue in potu detur , siue in cibo . Si
mili modo contra serpentium ictus , ut pote cum mustelæ dimicatoræ cum his , rutam prius edendo se mu-
niūt . Valent & cōtra scorpionum ictus , & araneorum , apū , crabronum , uesparum aculeos , & cātharides ,
ac salamādras , canis ue rabiosi morsus , acetabuli mensura si succus e' uino bibitur , & folia trita uel cōman-
ducata imponuntur cum melle & sale , uel cum aceto & pice decocta . Succo uero perunctos aut etiam ha-
bentes , negant ferri ab his maleficijs . Serpentesque , si uratur ruta , nidorem fugere . Efficacissima tamē est
syluestris radix cum uino sumpta : eandem adiungunt efficaciorē esse sub dio potā . Pythagoras & in hac
marem minoribus , herbaceiq; coloris folijs à foemina discreuit , etiā latioribus folijs & colore . Idemque
oculis noxiam putauit falso , quoniam sculptores & pictores hoc cibo utuntur , oculorum causa : cum pa-
ne quoque uel nasturio satiuæ atque syluestris , propter uisum . Vt aiunt , multi succo eius cum melle at-
trito inuncti discusserunt caligines , uel cum lacte mulieris puerum enixæ , uel puro succo angulis oculorū
tactis . Epiphoras cum polenta imposito . Lenit autem capitis dolores pota cum uino , aut cum aceto &
rosaceo illta . Si uero sint cephalæ , cum farina hordeacea , uel aceto . Eadem cruditas es discutit , mox infla-
tiones , dolores stomachi ueteres . Vulus aperit , corrigitque conuersas illicita in melle toto uentre & pe-
ctore . Hydropicis cum ficu , & decocta ad dimidias partes , potaque e' uino . Sic bibitur & ad pectoris dolo-
res laterumque , & lumborum , tusses , suspiria , pulmonū , iocinerum , renum uitia , horrores frigidos . Ad cra-
pulae grauedines , decoquantur folia poturis . & in cibo uel cruda , uel decocta , condita ue prodest . Item tor-
minibus in hysope decocta , & cum uino . Sic & sanguinem sistit interiorē , & narium indita : sic & collu-
tis dentibus prodest . Auribus quoque in dolore succus infunditur , custodito , ut diximus , modo . E' sylue-
stri uero contra tarditatem & sonitum cum rosaceo , uel cum laureo oleo , aut cumino & melle . Succus &
phreneticis ex aceto trita instillatur in tempora & cerebrum . Adiecerunt aliqui & serpillum & laurum ,
illinentes capita & colla . Dederunt & comitialibus bibendum decoctę succum in cyathis quatuor ante ac-
cessiones , quarum frigus intolerabile est : aliosisq; crudam dari in cibo . Vrinam quoque uel cruentam
pellit . Foeminarum etiā purgationes , secundasque , etiam emortuos partus , ut Hippocrati uidetur , ex ui-
no dulci nigro pota . Itaque illitam & uuluarum causa etiam suffire iubet . Diocles & cardiacis imponit ex
aceto & melle cum farina hordeacea . Et contra ileum decoctæ farina in oleo , & uelleribus collecta . Multi
uero & contra purulentas excreationes sicca drachmas duas , sulphuris unam & dimidiam sumi censent .
& contra cruentas , ramos tres in uino decoctos . Datur & dysentericis cum caseo in uino contrita . Dede-
runt & cum bitumine infusctam potioni propter anhelitum . Ex alto lapsis seminis tres uncias , ex olei li-
bra , uiniq; sextario . Illinitur , cum oleo coctis folijs , partibus quas frigus adusserit . Si urinam mouet (ut
Hippocrati uidetur) mirum est , quosdam dare uelut inhiuentem potui contra incontinentiam urinae .
Pforas & lepras cum melle & alumine illita emendat . Item utiligines uel rugas , strumas & similia , cum
hircino & adipe suillo ac taurino seuo . Item ignem sacrum , ex aceto & oleo , uel psimythio carbuncu-
lum , ex aceto . Nonnulli laferpitium una illini iubent , sine quo epinyctidas pustulas curant . Imponunt
& mammis turgentibus decoctam , & pituitæ eruptionibus cum cera . Testium uero epiphoris cū ramis
laureæ teneris , adeo peculiari in uisceribus his effectu , ut syluestri ruta cum axungia ueteri illitos ramices
sanari prodant . Fracta quoque mēbra semine trito cum cera imposito . Radix rutę sanguinem oculis suffi-
sum , ut in toto corpore cicatrices aut maculas illita emendat . Ex reliquis quoque quæ traduntur , mirum
est , cum feruentem rutæ naturam esse conueniat , fasciculum eius in rosaceo decoctum addita uncia aloes ,
perunctis sudorem reprimere . Itemque generationes impediri hoc cibo , ideo profluuiū genitali datur ,
& uenerem crebro per somnia imaginantibus . Præcauendum est grauidis , abstineant hoc cibo , necari
enim partus inuenio . Eadem ex omnibus satis quadrupedum quoque morbis in maximo usi est , siue
difficile spirantibus , siue contra maleficorum animalium ictus , infusa per nares ex uino : aut , si sanguisugā
exhauserit , ex aceto , & quocunque in simili morborum genere , ut in homine temperato . A' medicis .]
Hoc est , medicis dicunt rutam calidam & siccam in tertio gradu . Venerem .] Coitum . Attica .] Græ-
ca . Arthreticos .] Arthretica , hoc est morbo articulari laborantes , qui nostra hoc est Germanica lingua
dicuntur , Gldsfuchtig . Schiasim .] Coxarum dolorem . Matricis .] Vuluæ . Vnguē .] Vnguentū .
Clysterio .] Instrumēto , aut iusculo , quo clunis repurgari solet . Clyster eris penul . prod . & Clysterium di-
citur , & τοῦ κλύστου quod est ablueri . Nam clystere aluum ægrotantiū lauare seu purgare solemus . Quod
autem in orificium durum ponitur ad excrementum prouocandum , & uulgo suppositorium dicitur , do-
cti à glandis specie balanū dixere . Auctor tamē longum in clysterio corripuit . Clyster , in genitiuo clyste-
ris penul . longa , ut character characteris etiam penultima longa proferri debet contra abusum . Vtri-
que .] Matrici & intestini tumori . Carycis .] Caryca est genus ficuū . Hydropicis .] Aqua intercute
laborantibus . Cruda .] Non cocta , & uiridis . Sistit manantē .] Modus retinendi sanguinis fluxum .
Mirandum unguen .] Mirabile unguentum . Sacru ignem .] Ignē sancti Antonij , ut uocant . Her-
peta .] Vlceris quod serpit . Acoras .] Vlceris capitis . Ozænas .] Ozæna morbus , cū ulcera circa nares
F iiii

nem spuentibus. Deformes. Turpes, quæ corpus deformare solent. Posca. Commixtione aquæ & uini. Mollit. Molles facit ac resoluit. Pestiferos. Lethiferos, uenenosos

DE ANETHO.

MEDICIS calidum, siccumque; refertur anethum.
 A¹ Et dicunt quod sit gradus huic in utroque secundus.
 Lac dat abundanter, eius decoctio sumpta,
 Nuerici: stomachique solet depellere morbos,
 Tres cyathos eius tepide si sumpserit ager.
 Indicio ructus sit, qui demonstrat apertum
 Os stomachi, uentumque per hoc exisse nociuum.
 Atque grauis tali sedatur nausea potu.
 Prouocat urinas, obstantia quæque repellens.
 Matricemque iuuat, bene si foueatur eadem.
 Cum tepido tritum patiens, si potet, aceto,
 Intestinorum curat, uentrisque dolorem.
 Hoc etiam potu digestio tarda iuuatur,
 Vnde minor fieri uis egestiua uidetur.
 Assidue bibitum, usum nocet, & genitale
 Claudat iter, siccat humorem seminis intus.
 Vnaque; si nimio turgens humore grauetur,

Suspendit puluis combusti seminis eius
 Apposuit digitis, aut intus clystere fusus.
 Acrior esse cinis radicum dicitur eius.
 Rodit crescentes cinis hic in uulnere carnes.
 Vulnere quæ serpunt, & sordida uulnera curat.
 Ulcera præcipue membri curare uirilis
 Dicitur iste cinis infusus sapius illis.
 Olfactum reprimat singultum semen anethi,
 Assatum & feruens si sepius olfacit ager.
 Dicunt feruores oculorum tollere posse
 Eius radices tritas prius, appositasque.
 Venæ spina per quas sanguis transit ad anum,
 Apponit hæmorrhoidis si semen anethi
 Vsum, curat eas, & condylomata soluit.
 Flos oleo si decoquitur medicabile reddit.
 Illud præcipue natis de frigore causis
 Prodest, & capitis compefcit sepe dolorem.
 Nervorum laxat tensuras, frigora pellit.

A¹ MEDICIS. Anethum quod græce ἀνηθον scribitur, calefacit tantum, ut secundi sit ordinis ab-
 soluti: aut primi largi, ut tradit Valla ille Placentinus. Arefacientium autem secundi ordinis incipientis,
 uel primi finiti. Decoctum autem ex oleo, distrahendi & dolores amouendi, somnum excitandi uim ha-
 bet, crudaque concoquit, tumoresque sedat. In tertio autem ordine est inter calefacientia & arefacientia,
 & ob hoc contractis, concretisque hulceribus impositum prodest, præsertim in pudibundis, & quæ exul-
 cerata, cicatricosaque in genitalibus & uescicæ loco. Humidius autem & minus calidum uiride, quod adhuc
 in succo & perinde purgat magis quam aridum, magisque somnum excitat, distrahendique uim minorem
 habet. Anethum quoque, ut Plinius ait, ructus mouet, & tormina sedat: alium sistit: epiphoris radices
 illinuntur ex aqua uel uino. Singultus cohibet semen feruens olfactum. Sumpsum ex aqua, sedat crudita-
 tes. Cinis eius uiam in faucibus leuat, oculos & genituram hebetat. Refertur. Dicitur anethum, &
 debet scribi cum th aspirato. Cyathos. Paruum poculum cyathus. Iuuenalis, Cardiacum nunquam cy-
 athum missurus amico. Indicio ructus est. Lege indicio ructus sit, ut stet uersus. Per hoc. Os sto-
 machi. Sedatur. Compefcitur. Nausea. Appetitus uomendi. Prouocat. Ciet, mouet.
 Patiens. Aegrotans. Digestio tarda. Digerendi difficultas. Vis egestiua. Vis egerendi. Af-
 sidue. Frequenter. Vsum nocet. Nocet oculis. Et recte uerbo nocet accusandi casum addidit.
 Nam noceo tã accusatiuo quam datiuo iungitur: ut, noceo te uel tuis rebus: nocet uisum & uisui, oculos
 & oculis. Vnaque. Quod malum græce Staphyle dicitur, & circa fauces sit, ut adnotatum est in urti-
 cam. Combusti. Concremati in puluerem. Clystere. Mediam huius nominis syllabam debebat
 producere, quam corripuit tamen. Acrior. Fortior & uehementior ad repellendam uiam. Cinis
 hic. Seminis anethi combusti. Vulnere quæ serpunt. Herpetas intelligit, quæ sunt uulnera quæ ser-
 punt. Quare legendum cenfeo, hulcera quæ serpunt, & non uulnera: nisi intelligat phagedenas, quæ tamē
 dicuntur uulnera rodentia. Illis. Hulceribus membri uirilis. Reprimat. Compefcit. Hæmor-
 rhoidis. Est hæmorrhoidis in sede, cum ora uenarum sanguinem fundunt: nec solum sedem uexat, sed in
 ora uulue feminarum incidere etiam consueuit. Vsum. Combustum. Condylomata. Condy-
 loma cum y græco morbus, qui nascitur circa coronam, ani, siue podicis tuberculum insanabile. Frigo-
 re. Morbis, ut loquuntur, ex frigore causatis. Nervorum tensuras. Spasimum intelligit.

DE BETONICA.

ETONICAM soliti sunt cestron dicere Græci.
 B Vrinæ potata ciet, lapidesque repellit.
 Tert hæmorrhoidis, cum posca sumpta, iuuamen:
 Hydropicosque iuuat, cum uino melleque sumpta.
 De folijs eius tritis factum cataplasma,
 Non modicum prodest oculis quos leserit ictus.
 Illius succus roseo commixtus oliuo,
 Auribus infusus, uarios fugat inde dolores.
 Betonice puluis cocto cum melle iugatus,
 Hæmpecos, tussimque iuuat, suspiria sedat.
 Et stomachi uarios sumptus iuuat ille dolores.
 Si febricit, ex calida: cum uino, si febris absit.

Cum mulsæ bibitus idem puluis, mouet aluum.
 Cum sale, contritis folijs, cataplasmate facto,
 Vulnere curabis fuerint qua facta recenter.
 Tritaque; fractiura capitis hæc sola medetur.
 De folijs eius elixis sit cataplasma
 Vtile non modicum uarijs uitijs oculorum.
 Restringit lacrymas oculorum mansa uel hausta.
 Hæc etiam caligo solet metuenda repelli,
 Aequo si ruta fuerit cum pondere iuncta,
 Et sic cum lymphâ sumatur trita repenti,
 Sic oculis nocuus sanguis per subteriora
 Dicitur expelli, sic lumina libera reddit.
 Sumpta hæc cum tepida purgatur uomica diua.

Pestiferos

Pestiferos morbi potu curantur eodem.
 Splen iuuat, illius decoctio sumpta, iecurque.
 Vncia betonice socianda quaterna uerusti
 Vini cum cyathis tribus, atque his addito grana
 Viginti septem piperis: simul hæc bene trita
 Haustaque; purgabunt renes, pellentque dolores.
 Vncia cum cyathis calidæ potata duobus,
 Dicitur immodicum ueneris sedare dolorem.
 Hæc tussim cum melle fugat, uentrem quoque mollit.
 Vna quaque die febre si uexabitur ager,
 Vncia iungatur plantaginis una, duabus
 Betonice, siccum tepida contrita bibatur
 Antea quam febris prænuncia frigora fiant.
 Vncia betonice calidæ cyatho resoluta
 Prodest hydropicis, si sit potata frequenter.
 Radicum puluis cum mulsâ tritus & haustus,
 Humores uelut helleborum uomitu cito purgat.
 Bis binas drachmas præcepit Plinius harum
 Radicum dare cum passo, mulsæ uel bibendas,

Præcipue phlegma uomitu purgabitur isto.
 Cum mulsâ bibitus prodest puluis foliorum
 Ruptis, atque steras potus leuat iste cadentes.
 Cum uino sumptis obstat potata uenenis,
 Præcipue semen: quod si desit, datur herba.
 Vncia betonice cum uino sumpta repenti,
 Ictericos curat: cum mulsâ, mensura purgat.
 Pondere uero fabæ puluis cum melle uoratus
 Post coenam, stomachum iuuat, ut bene digerat escam.
 Si de betonica uiridi sit facta corona,
 Circa serpentes (ut Plinius asserit auctor)
 Audebunt nunquam positam transire coronam:
 Sed morsu proprio pereunt, & uerberare caudæ.
 Omnibus antidotis Meniacus eam sociari
 Præcipit, ut stomacho magis herbis omnibus aptam.
 Plinius hæc, inquit, qui secum gesserit herbam,
 A¹ nullo poterit nocuo medicamine lædi.
 Et dicunt, quod ea cum uino sapius hausta,
 Plumbeus abscedat color, & melior reuocetur.

BETONICAM. Hæc herba græce βήτων & psychotrophon dicitur, ut scribit Plinius, & uim se-
 candi habet. Nam in renibus calculos dissipat, & pulmonem, & thoracem, & iecur purgat & abstergit, &
 menstrua ciet, comitialemque curat morbum: & fracturas, & luxationes, acuta febre afflictos, & ischiadico-
 pota iuuat. nominatur etiam ferratula. Hæmorrhoidis. Sanguinem spuentibus. Iuuamen. Opem, auxilium. Posca. Commixtione aquæ & uini. Hydropicos. Morbo intercute laboran-
 tes. cuius mali causas Serenus his uersibus reddit:

Corrupti iecoris uitio, uel splenis, acerbus
 Crescit hydrops: aut cum siccata febre medullæ,
 Atque auidæ fauces gelidum traxere liquorem,
 Tum lymphæ interius uitio gliscente tumescit,
 Secernens miseram proprio de uiscere pellem.

Inde. Ex auribus. Iugatus. Sociatus, comixtus. Hæmphicos. Quibus collectio facta est in
 pulmone, uel sanguinem spuentes. Nec legendum est embecos. Cum mulsâ. Potione ex uino, mel-
 leque confecta. Dicimus aut mulsâ & mullum. quæ tamen quidam distinguunt, dicentes: Mulsâ est potio
 ex aqua & melle confecta: sed mullum uinum, attico melle temperatum. Lumina. Oculis. Ouidius,
 Parcite luminibus. Elixis. Coctis. Aequo. Aequali. Lymphæ tepenti. Aqua tepida. Lu-
 mina libera reddit. Oculos liberat à caligine. Vomica. Tumor in corpore purulentus, à uomen-
 do dicta. Plautus accipit uomicam pro marsupio nummis adimpleto. Quid, inquit, in hoc cello tibi tu-
 met? Respondet, uomica est. Passo. Genere liquoris, quod ex uua passa cogitur. Phlegma. Pi-
 tuitam. Circa serpentes. Mirum est quod hic ex Plinio recitat. Uerberare. Ictibus. Plum-
 beus. Liuidus.

DE SABINA.

RATHEOS est græce, Sabina uocata latine.
 B Sicca calensque; eius uis est, & tertius illi
 Est in utroque gradus. uulnus, cum melle, uel ulcus
 Fortiter exiccat, sordes quoque purgat eorum.
 Sic iuuat anthracas, bona quæ plebs ulcera dicit.
 Menstrua deducit, corruptos extrahit aluo
 Conceptus, si cum uino sit sumpta frequenter:

Vel si trita prius matricis subditur orti.
 Carotis admixta, cutem facit esse nitentem.
 Omnibus & morbis prodest de frigore factis.
 Illius in uino uel aqua decoctio, curat
 Quos uertigo nocet, si lotum sit caput inde,
 Herbaque; temporibus, & fronti cocta ligetur.
 Duplum sabina, si desint cinnama, ponit
 In medicamentis iubet Oribasius auctor.

B RATHEOS. Herba sabina (inquit Plin.) brathy appellata à græcis, duorum generum est. Al-
 tera tamaricæ similis folio est, altera cupressi. Qua ex re quidam Creticam cupressum dixerunt. A¹ mul-
 tis in suffitus pro thure assumitur. In medicamentis uero, duplicato pondere, eisdem effectus habere quos
 cinnamum, traditur. Collectiones minuit, & noxas compefcit. Illita ulcera purgat. Partus emortuos
 apposita extrahit & suffitu. Illinitur igni sacro & carbunculis. Cum melle & uino pota, regio morbo
 medetur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ sanari tradunt. Sicca calensque. Hoc est, sicca
 & calida est sabina in tertio gradu & ordine. Bona quæ. Expositio præcedentis. Menstrua. Quæ
 & muliebria & menses. Deducit. Fluere facit. Corruptos conceptus. Emortuos partus ap-
 posita extrahit & suffitu, ut Plinius docet. Carotis. Carotum dicitur quod uulneribus superpo-
 ni solet. Inde. Ex coctione. Temporibus. Hoc hic accipitur in eo significato in quo accipitur
 apud Vergilium primo Georgicorum, ubi poeta ait, Cingens materna tempora myrto.

DE PORRO.

N multis causis usus medicamine porri
 1 Dicitur Hippocrates, medicinz maximus auctor.
 Istius succum solum dedit ille bibendam
 Aegrotis, qui reijciunt, spumant'ue cruorem,
 Quos hamophthiscos soliti sunt dicere Graeci.
 Cum galla dant hunc alij thuris'ue farina,
 Aut geminis drachmis porrorum, seminis unam
 Apponunt myrrhe, ulno quoque trita resoluunt.
 Prae cunctis alijs dicunt hec sumpta iuuare.
 Manantemq; potes naris retinere cruorem,
 Vngas si nares intus medicamine tali.
 Contractas uulvas succo curabis eodem.
 Reddit foecundas mansum pefsepe puellas.
 Vlceras cum melle tritum iuuat, appositumq;.
 Humororum capitis si distillatio fiat,
 Pulmones, pectusq; nocens, uocemq; canoram.
 Inde q; consurgat tussis praecordia ledens,
 Cum ptisana succum porri sorbere iuuabit.
 Et per se solum prodest his omnibus ipsum.
 Si porri partes in lymphas coxeris albas,

Sic ut aquam primam mutes, addasq; secundam,
 Vtilis eius aqua duro fit potio uentri.
 Dicitur hec eadem cum uino stringere uentrem.
 Cum uino potus datur his quos leserat anguis,
 Quodlibet aut animal fundens lethale uenenum.
 Nec minus his prodest, si uulneribus superaddas
 Sic uelut emplastrum porrum cum melle subactum.
 Commixtus porri succus lacti muliebris,
 Et bibitus, tussim fertur sanare uetustam.
 Et uarijs uitijs pulmonum subuenit idem.
 Auris compefcit cum caprae felle dolorem.
 Praestat idem pariter cum mulso mixtus, & auris
 Infusus tepidus. fungis, si manditur, obstat.
 Eius iungatur succo pars tertia mellis,
 Et sic per nares tepidum fundendo uel aures,
 Immensum poteris capitis sedare dolorem.
 Ex uino bibit hunc, lumborum quem dolor angit,
 Dicitur uutilus tali nihil esse dolori.
 Fracturas solidat cito, duritiasq; relaxat
 Appositum, uulnusq; recens cito cum sale claudit.
 Si crudum fuerit sumpsum, leuat ebrietatem.
 Sic uenerem stimulat, sic durum molliet aluum.

IN multis.] Porrum Graeci prason dicunt. Porrorum alij sunt Tarentini, qui & sectiuu dicuntur: alij Aricini, qui & capitati. Porro sectiuo profluua sanguinis sisti in naribus, contrito eo obturatis, uel galla mixto, aut menta: item ex abortu, profluua, potio succo cum lacte mulierum. Tussi etiam ueteri ac pectoris & pulmonis etiam uitijs medetur. Illicis folijs sanantur ambusta, epinyctides: ita uocatur ulcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humor emanans. Quidam eodem nomine appellant pustulas liuentes, ac noctibus inquietantes. Et alia ulcera cum melle trito. Vel bestiarum morsus ex aceto, item serpentium. Aurium uero uitia cum felle caprino, uel pari mensura mulsi. Stridores, cum lae & mulieris. Capitis dolores, si in nares fundatur, dormituris ue, in aurem duobus ficci cochlearibus, uno mellis. Succus & ad serpentium scorpionumque ictus in potu bibitur cum mero, & ad lumborum dolores cum uini hemina potus. Sanguinem uero excreantibus phthificis, distillationibus longis, uel succus, uel ex ipso cibus prodest. Item morbo regio, uel hydropticis: & ad renum dolores, cum ptisanae succo, acetabuli mensura. Idem modus cum melle, uulvas purgat. Tostus uero editur, & contra fungorum uenena, imponitur & uulneribus. Venerem stimulat, sitim sedat, ebrietates discutit. Sed oculorum aciem hebetare traditur, inflationem quoque facere, quae tamen stomacho non nocet, uentremque molliat. Voci splendorem affert. Capitato maior est eadem effectus. Sanguinem reijcientibus, succus cum caule aut thuris farina, uel acacia datur. Hippocrates & sine alia mixtura dari iubet, uulvasque contractas aperiri putat, foecunditatem etiam foeminarum hoc cibo augeri: contritum ex melle, ulcera purgare, tussim & distillationes thoracis. Pulmonis & arteriae sanat uitia, datum in sorbitione ptisanae, uel crudum, praeter capita sine pane, ita ut alternis diebus sumatur, uel si purulenta excreentur. Sic & uoci uel ueneri somnoque multum confert. Capita bis aqua mutata cocta, aluum sistunt, & inflationes ueteres. Cortex decoctus, illitusque, inficit canos. Hippocrates.] Et haec est proba lectio. Medicina.] Laus Hippocratis. Hamophthiscos.] Graece enim sic uocantur qui sanguinem spuunt, ut etiam supra adnotatum est. Galla.] Fruetu quercuum. Nec pauciora genera gallae fecimus (inquit Plinius) solidam, perforatam, item albam, nigram, maiorem, minorem. uis omnium similis. Optima comagena. Excrecentia in corpore tollit. Profunt gingiuis, uuae, oris exulcerationi. Crematae & in uino extinctae, coeliacis, dysentericis illinuntur. Paronychijs ex melle, & unguibus scabris, pterygijs, ulceribus manantibus, condylomatibus, uulneribus quae phagedaenica uocantur. In uino autem decoctae auribus instillantur, oculis illinuntur. Aduersus eruptiones & panos cum aceto. Nucleus commanducatus dentium dolorem sedat. Item intertrigines, & ambulta. Immutatur ex his potes, item consumunt. Eadem crematae, & aceto salso extinctae, menses sistunt, uulvasque proclidentes potu. Omnes capillos denigrant. Geminis.] Duabus. Naris cruorem.] Sanguinem e naribus fluentem. Contractas.] Constrictas. Reddit.] Facit concipere puellas, & matres fieri. Pectusque nocens.] Nocens protulit sicut nocet. & hoc quidem latine. Vtrunque enim recte dicitur, pectus nocens, & pectori nocens. pectori tamen hic legi non potest. Lympha.] Aqua. Aquam mutes.] Sic etiam Pin. Capita bis aqua mutata cocta aluum sistunt. Stringere.] Cohibere. Lethale.] Mortiferum. Lacti muliebris.] Quod habet mulieres. Vetus tam.] Qua quis longo habuit tempore. Subuenit.] Opitulatur & prodest. Compefcit.] Reprimit & sedat. Fungis.] Vlceribus in sede nascentibus fungis terrestribus non dissimilibus. Obstat.] Impeditur to est, & resilit. Venerem.] Libidinem.

DE CAMOMILLA.

N THEMIVM magis comedit laudibus auctor
 A Asclepius: quam camimelam nos, uel camomillam
 Dicitur: hac multum redolens est & breuis herba.

Herbe tam similis, quam iusto nomine uulgus
 Dicit amariscam, quod foeteat, & sit amara,
 Ut collata sibi uix discernatur odore.
 Auctores dicunt, species tres illius esse.
 Quas solo florum distingui posse colore,
 Tradunt, est cunctis medius flos aureus illis:
 Sed uarijs folijs flos circumcingitur ille,
 Albi, uel nigri sunt, purpurei ue coloris.
 Dicitur anthemion proprie, cuius foliorum
 Purpureus color est, maiorq; & fortior haec est.
 At leucanthemion, folijs deprehenditur albis:
 Melinis crysanthemion. uis omnibus illis
 Sicca calensq; gradu primo conceditur esse.
 Prouocat urinam cum uino quaelibet hausta.
 Vesicae frangit lapides, & menstrua purgat,
 Si foueatur aqua maris qua cocta sit herba,
 Aut si eum uino potetur sepius illa.
 Tormina sic sedat, stomachiq; inflatio potu

Pelletur tali. Squamas de uulubus aufert,
 Si irritam apponas solam, melli'ue iugatam.
 Ictericis prodest eius decoctio sumpta.
 Et mire prodest iecoris potata querelis,
 Pellere cum uino potata refertur abortum.
 Hac oleo cocta foueas si febricitantem,
 Frigus depelles, febrem quoque saepe fugabis.
 Vnquine purgantur hypochondria turgida tali.
 Pestiferos morsus serpentum, pondere drachmae
 Cum uino, prohibet anthesis sumpta nocere.
 Plinius affirmat hanc quadraginta diebus
 Vnaquaque die bis sumptam pondere drachmae
 Cum geminis cyathis uini subtilis & albi,
 Cum lotio sensim totum purgare lienem.
 Aegilopos curat, si quis commasticet illam,
 Et sic apponat. sic ulcera sordida purgat.
 Ebullire caput febris feruore grauatam
 Saepesolet, uel collectis humoribus in se,
 Vlceras producit, uocat exanthemata Graecis.
 Hac decocta uirens oleo camomilla repellit.
 Quod si defuerit uiridis, maceretur aceto,
 Et caput inde lauet. nullum magis adiuuat unguen.

ANTHEM.] Anthemis, ut scribit Placentinus ille, ut alij antimis, uel chamamelum, calefacit & arefacit in primo ordine, tenuiumque partium est, & perinde uim distrahendi, & rarefaciendi, & deprimendi summittendique habet. Si igitur uiridis fuerit, expedit ex oleo coquere, in quo flos sub sole detentus: sin arida, pauco aspergatur aceto, inde cocta cum oleo efficitur commoda, ubi necdum materia perfecte pacata est, quae ad caput euoluebat: distrahit nanque quae in capite. aliamque non attrahit, quod nullum aliud facit medicame. Necepo autem Aegyptius iubet florem purum ipsius chamamelis pubescentem colligere, terereque in mortario, beneque subigi in fidelia, conficique pastillo mediocres, & in umbra arefieri & reponi: cum eorum usus aduenerit, pastillum sumi unum, immitti in oleum primarium, quantum satis sit, quod expressum primo fuerit: inde inungi corpus a capite usque ad imos pedes totum febricitantium, inde tegi agrum, & foueri. tum ait excitari sudorem salubrem, ac febre liberari: foreque pro hoc idoneum peregrinantibus remedium: quia facile quiuus secum habere potest, & absque impendio sibi cauere, idque experientia plurimum. Alij quoque eruum esse attestantur, maximeque congruere meatibus aperiendis. Iubet quoque is pastillos in aqua calida dilutos potare febris correptos drachmae quantitate. Chamimolam.] Chamamelon (ait Perottus) est herba uulgo nota, ab odore malo sic dicta, quam medici recentiores chamomilla barbare uocant. Amariscam.] Quae est mali odoris herba, unde ait quod foeteat, id est, male oleat. Collata.] Comparata. Purpureus.] Qualis est purpura. Qua.] Aqua. Iugatam.] Additam. Ictericis.] Morbo regio laborantibus. Querelis.] Doloribus, propter quos queruntur homines. Hypochondria.] Hypochondrion uocant nonnulli partem corporis ubi illa: alij lagaron. Haec Perot. ille in Cc. Aegilopos.] Aegilope abscessus est pusillus, oblongusque sub ipsa palpebrae torulum: officit luminibus. De quo malo Cor. Cel. lib. 7. c. 7. Etiamnum, inquit, in angulo, qui naribus propior est, ex aliquo uitio quasi parua fistula aperitur, per quam pituita assidue distillat, & ^{αυτι} ^{λωπη} ^{grae}ci uocant, idque assidue male habet oculum: nonnunquam etiam ex osse usque ad nares penetrat, idque interdum natura carcinomatibus habet. Exanthemata.] Quae ulcera graecis uocat exanthemata. De quibus Cor. Cel. lib. 5. cap. 28. At pustulae, inquit, maxime uernis temporibus oriuntur. Earum plura genera sunt. Nam modo circa totum corpus partem ue aspreo quaedam sit similis his pustulis, quae ex urtica, uel sudore nascuntur, & ^{εξανθηματα} Graeci uocant, eaque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt. Nonnunquam similes uarijs oriuntur &c. Vnguen.] Vnguentum. Maxime tamen notandum, quod tussim curat, si quis succum porri cum ptisana sorbeat. Est autem ptisana hordecum decortiatum, uel hordei succus siue aqua. ptisanarium, uas in quo coquitur.

DE NEPETA.

HERBAM quam nepetam uulgari more uocamus,
 Hanc medici graeco calaminthi nomine dicunt.
 Sicca calensq; illi uis est, & tertius item
 Est in uiroque gradus. Cum mulsa trita repenti
 Sumpta, solet totum sudore reuoluere corpus,
 Ex oleo quo sit decocta perungete fricando
 illum, uentur & metuit qui frigora febris,

Non frigus tantum, sed febrem saepe repellit.
 illi qui schiasim patitur, coxae supperadde
 Contritam uiridem, fertur comburere pellem,
 Et sic humores secando, fugare dolores.
 Apposita, potiusq; suo cito menstrua purgat.
 Est lepra species, elephantiasisq; uocatur,
 Quae cunctis morbis maior sic esse uidetur,
 Ut maior cunctis elephas animalibus extat.
 Hunc in principio morbum potus calaminthes

Cum uino curat, humores extenuando.
Serpentum morsus superaddita trita, nocere
Non sinit, & pellit cum uino sumpta uenena.
Potus, & iniectus, lumbricos enecat, eius
Succus, & in membris uermes necat omnibus ipse.
Si mel iungatur huic cum sale, plus operatur.
Si bibit hanc pregnant, aut tritam subdit, abortit.
Purgat & ictericos cum uino, curat anhelos,
Asthmaticos medici quos Graeco nomine dicunt.

Et iccoris morbos cum uino mitigat hausta.
Hocq; modo ueterem lateris iuuat illa dolorem.
Atque cicatrices nigras superaddita trita
Hac naturalem reddit purgando colorem.
Vino decocta facit haec melius cataplasma.
Compefcit stomachi cum uino sumpta dolorem.
Fumus de domibus serpentes effugat eius.
Tollere singultum cum uino dicitur hausta.
Hocq; modo uenerem cohibet potata frequenter.

HERBAM.] Nepeta graece κικλινθη est tenuium partium essentia, & calida & arida temperamento in tertio ferè ordine utraque in qualitate. Hæc pota arida, ob multum calefaciens satis sudorem elicit, & distrahit, & arefacit uniuersum corpus. Ob hoc, ipsa quidam usi sunt, ad sedandos febrium rigores extrinsecus apponendo, ex oleo coquentes, & inungentes totum corpus, ualide fricando, ut interna petat. necnon ilibus accomodant, & apponunt ischiadicis, utpote præsentaneum remedium. attrahit nanque funditus, ac conuellit ad imam cutem & uniuersum eum concalefacit articulum. Subuenit fracturis, & spasms: lumbricos perimit, cocta cū uino: & cataplasmate ipsa, cicatrices atras reddit albicantes, uritque manifesto cutem: & menstrua, pota atque apposita, prouocat efficaciter. Præsentaneum quoque medica menta elephantiasis correptis, non modo quod distrahat tenues humores, sed etiam quod attenuet & fecet ualide crassos humores, qui hanc ægritudinem gignunt. Ita etiam cicatrices illustrat nigras, & distrahit interim quoque hypopia. Melius autem facere illi existimantur, qui in uino coquentes ipsam apponunt uiridem potius, quam aridam. Nam arefacta ualidior est, ad urendumque expeditior. Superimponitur autem immorsibus uirulentis atque pestiferis, ob amaritudinem perimens lumbricos, & serpentes, assumptus & potus succus necnon in auribus & hulceribus uermes absumit. Iuuat autem anhelosos & arquat, abstergendo ac purgando iccoris oppilationes. Ad hæc autem cuncta iam dicta, efficacior montana est. Orpheus autem ait, succum ipsius cum æquali rosaceo cum psimmytho solutum, soluere crassitudinem, & inuentam, curare igni exusta. Illud admirabile uideri, quod ne quidem mali uestigium appareat, pilosque educit locus. Cum cimolia autem & aloe æqualibus succum exprimendo, & inducendo fronti atque temporibus pacaueris statim capitis dolores. auctor Valla Placentin. In utroque.] Tam siccitate quam calore. Gradus.] Ordo. Sudore reuolueret.] Id est, facere ut totum corpus sudet, & sudorem emittat. Metuit qui.] Qui febrim obnoxius est. Fertur.] Dicitur. Menstrua.] Fluxum sanguinis. Lepra.] Est (inquit) species lepræ quæ elephantiasis dicitur, per similitudinem sic dicta, quæ exponitur, cum dicit, Quæ cunctis &c. Graeci ἐλεφαντίαζον appellat, de quo Celsus lib. 5. cap. 25. Ignoratus autem pene in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est, quem ἐλεφαντίαζον graeci uocant, isque longis annumeratur. Totum corpus afficitur, ita ut ossa quoque uitari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosque tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur. Summa cutis inæqualiter crassa, tenuis, dura, mollisque quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit, os, suræ, pedes intumescunt. Vbi uetus morbus est, digiti in manibus pedibusque sub tu more conduntur, febricula oritur, quæ facile tot malis obrutum hominem consumit. Protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet, aut nigro ueratro uenter solui: adhibenda tum quanta sustineri potest, media est: paulum deinde uires reficiendæ, & ducenda aluus. post hæc, ubi corpus leuatum est, utendum est exercitatione, præcipueque cursu: sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus euocandus, frictio adhibenda, moderandumque inter hæc, ut uires conseruentur, balneum rarum esse debet. Cibus sine pinguibus, sine glutinosus, sine inflantibus. Vinum præterquam primis diebus recte datur. Corpus, contrita plantago, & illita, optime tueri uidetur. De elephantia sic ait Serenus, ut sequitur:

Est elephas morbus tristi quoque nomine dirus,
Non solum turpans infandis ora papillis,
Sed cito præcipitans funesto fata ueneno.
Huic erit aduersus cedri de cortice succus,
Mustelleque cinis, uel fufus sanguis ab illa.
Nonnulli dixere serum prodesse bibendo.
Mentastri folium potu, appositumque salubre est.
Nec frustra bulbos & sulphura iungis aceto.
Præterea nitrum debes cum melle iugatum
Spargere lacte bouis, uarias sic ungeri frontes.
Ceram & chartam (quam gens Aegyptia mittit)
Thura simul, misceque oleum, quod flore rosarum
Conditum est, line sic faciem, sic redde salutem.

Calaminthes.] Nepete. Lumbricos.] Vermes. Negat.] Non permittit. Abortit.] Abortum facit. Ictericos.] Morbo regio correptos. Anhelos.] Anhelosos & difficulter anhelantes, quos graeci asthmaicos uocant. Compefcit.] Sedat, reprimat. Fumus.] Nota, ut etiam cetera putant, dignum. Venerem cohibet.] Refrenat coeundi appetitum, quod quidam fortassis melius fieri putant uerberibus

bus, cum tamen contrarium etiam constet. Hominum naturam extra reliquorum modum admirantibus succurrit exemplum raro alias auditu euentus. Siquidem non multis abhinc annis uixisse quendam in ueneris ingenij stupendi maxime, quodque uix impetret fidem, ex adiuratis compertum est, qui quo pluribus affectus fuisset plagis, eo impetuosi, ardentiusque in concubitum ferebatur præceps. Fuit omnino mira res: nescires, utrum affectaret audius uerbera, an coitum: nisi quod illorum mensu libidinis uoluptas constabat. Proinde extentis se precibus difflagellari exposcebat, pridie quam id pateretur, flagello aceti asperitate obdurato: quod si uerberator lentius agere foret uisus, uelut extimulante rabie, conuicijs incessebat: nec factum sibi satis arbitrabatur, nisi inter cædendum sanguis sese ostendisset. Vnus, opinor, mortalium inuentus, qui eodem impetu in supplicium ferretur, ac delicias: qui que inter tormenta sensuum titillationes, ac æstuantem pruritus uel expleret, uel incederet. hæc Cælius antiq. lecti. lib. 6. cap. 36. Frequenter.] Quia unus potus tanto monstro domando non sufficit, cum interdum nihil remediorum quidquam aduersus tam immanem beluam ualeat. Plinius, unde auctor noster ferè omnia sumpsit, lib. 20. cap. 14. sic scribit de nepeta: Nepeta quoque uires contra serpentes habet. Fumum ex ea nidorumque fugiunt, quam & substernere in metu obdormituris, utile est. Tusa ægilopis imponitur, & capitis doloribus recens cum tertia parte panis temperata aceto illinitur. Succus eius instillatus naribus supinis, profluuium sanguinis sistit. Item radix cum myrti semine in passo tepido gargarizata anginis medetur.

DE PVLEGIO.

ERVIDA pullegij uis, siccaq; dicitur esse.
F Tertius a medicis datus est gradus huic in utroque.
Sapius hanc herbam si pregnant sumit, abortit.
Menstrua deducit cum uino sumpta tepenti.
Hocq; modo tardas hæc extrahit herba secundas.
Hoc nomen quia non notum reor esse quibusdam,
Exponam tali quid nomine significetur.
Vt nondum natus testa circumdatur oui
Pullus, sic infans matris uestitur in aluo.
Quadam pellicula matris de semine facta.
Quam nascens rumpit quasi testam pullulus oui,
Istas pelliculas medici dixere secundas,
Quod mox expositos nature iure sequantur.
Hæc si plus iusto, uitio cogente, morantur,
Aut mors subsequitur, dolor aut qui uix toleratur.
Istas pullegium prædicto more repellit.
Cum sale contritam melli si iunxeris illam,
Vnguine contractis potes hoc succurrere morbis.
Illius pulvis sumptus cum melle uel haustus,
Pectoris humores uiscosos extenuare,
Et per spumam potest illos educere mire.
Nausea, uel morsus stomachi curabitur illa
Cum posca sumpta, uel aceto quod sit aquosum.
Cum uino nigram choleram potata repellit.
Sicq; uenenatis serpentum morsibus ostat.

Si per uim febris, nimio ue fiuore cruoris,
Aut aliquo casu subito defecerit ager,
(Quod solet a doctis medicis malefactio dici)
Pullegium ualido tritum iungatur aceto,
Naribus ægroti sic apponatur, odore
Solo conestim dicunt releuare iacentem.
Gingiuas sicci pulvis confirmat, & usti.
Appositam uiridem dicunt sedare podagram,
Et quosuis alios solet emendare tumores,
Si superaddatur tepida permixta polenta.
Addita cerotis, papulas de corpore tollit.
Splenetis multum, superaddita cum sale, prodest
Elixatura, si quisquam saepe tepenti
Illius abuitur, pruritus non patietur.
Et sic matricis poteris curare tumorem.
Tussim compefcit, cum uino sumpta tepenti:
Et sic urinam compellit reddere largam.
Et magis, ex uino si sit decoctio facta,
Aut oleo mixtam contritam si superaddas.
Si radix acris trita iungatur aceto,
Sedabit quosuis superaddita saepe tumores.
Obstat serpentum cum uino sumpta uenenis.
Et sic assumptum, uenerem stimulare fatentur.
Sic quoque pulmonis prodest, iccorisq; querelis.
Et sic nutriti sumptum, lac præbet abundans.
Herba uirens curat morsus cum melle caninos
Si superaddatur, & uino mixta bibatur.

ERVIDA.] Hoc est, pulegium est calidum & siccum in tertio gradu. Magna societas cum menta ad recreandos defectos animo pulegio, cum surculis suis in ampullas uitreas aceti utrisque deiectis. Quæ de causa dignior è pulegio corona uertigini quam è rosis, cubiculis nostris pronunciata est. Nam & capitis dolores imposita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorum æstusque iniuriam, & abfisi traditur: neque estuare eos, qui duos è pulegio surculos impositos auribus in sole habeant. Illinitur etiam in doloribus cum polenta & aceto. Fœmina efficacior. Est autem hæc flore purpureo. Mas candidum habet. Nauseas cum sale & polenta in frigida aqua pota inhihet. Sic & pectoris ac uentris dolorem. Stomachi autem ex aqua intercisiones sistit, & uomitiones cum aceto & polenta. Intestinarum uitia melle decocta & nitro sanat. Urinam pellit, ex uino: & si aminem sit, & calculos, & interiores omnes dolores. Ex melle & aceto sedat menstrua, & secundas. Vuluas conuersas corrigit. Defunctos partus eijcit. Semè obmutescens olfactu admouetur. Comitibus in aceto cyathi mensura datur. Si aque insalubres bibendæ sunt, tritum inspargitur. Salsitudines corporis, si cum uino tradatur, minuit. Neruorum causa & in contractione cum sale & aceto & melle confricatur opisthotono. Imbibitur ad serpentium iccus decoctum. Ad scorpionum in uino tritum, maxime quod in ficis nascitur. Ad oris exulcerationes, ad tussim efficacis habetur. Flos recentis incensus, pulices necat odore. Xenocrates pullegij ramum lana inuolutum, in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subijcit, & ita collocari ægrum inter remedia tradit. hæc & multa alia Plinius Nat. hist. 20. cap. 14. Deducit.] Fluere facit muliebria quæ

antea fluxum naturæ negabant. Hoc nomen.] Secundas intelligit, & docte nominis significationem explicat. Expositos.] Infantes in lucem datos. Ictas.] Secundas sequi morantes. Vnguine.] Vnguento. Viscosos.] Qui multorum malorum, etiam lepræ, causa dicuntur à medicis. Defecerit.] Hoc non simpliciter intelligendum est de pulegio, sed de pulegio cum menta: quod docemur ex Plinio, qui ut supra adscripsimus, ait: Magna societas cum hac, id est, menta ad recreandos &c. Podagram.] Podagram ob doloris atrocitatem Serenus uocat rabadam, cum dicit:

Quædam sunt rabadæ medicamina digna podagræ,
Cui ter tricenæ species Epidaurius ipse
Dixit inesse Deus: requiem tamen indere morbo
Fas erit, & tristem saltem mulcere dolorem.

Cerotis.] Quæ uulneribus superponi solent. Papulas.] Pustulas, tubercula. Splenetici.] E splene laborantibus. Compellit reddere largam.] Large facit mingere.

DE FOENICULO.

OENICVLVM medici calidū, sicumq; secūdo
F Dicunt esse gradu, marathrum Græcus uocat illud.
Cum uino cunctis obstat hæc herba uenenis.

Hæc mansa serpens oculos caligine purgat.
Indeq; compertum est, humanis posse mederi
illam luminibus, atque experiendo probatur.
Radix succus mixtus cum melle recenti,
Pulsa reddit eos omni caligine claros.
Expressus marathri uiridi de semine succus,
Soleq; siccatus, magnum medicamen habetur,
A quiscunque uelis oculorum pellere morbos.
Auribus infusus uermes succus necat eius.
Renibus in pitisana radix decocta medetur.
Cum uino fugat hydropicos potata tumores.
Sicq; uenenatis obstat moribus illa.
Sic quoque pulmonis obstat, icorisq; querelis.

Et sic nutrici sumpta, sit copia lactis.
Cum uino uel aqua radice coctio sumpta,
Nephreticis, & uesicæ morbis medicatur.
Urinas purgat, & menstrua sumpta resoluit,
Vel si trita super pectus hæc herba ligetur,
Nausea cum uino sumpta sedabitur illa.
Feruorem stomachi cum lymphâ mitigat hausta.
Radix illius uino decocta, dolores
Fomento curat, patitur quos uirga uirilis,
Hoc quoque si iungas oleo facit, hocq; perungas.
ictus, uel factos subito quoscunque tumores,
Apponas tritam iuncto sedabis aceto.
Semen cum uino bibitum, ueneris mouet actus.
Hocq; modo lateris diros sedare dolores
Dicunt, aut herba si sit decoctio sumpta.
Tradunt auctores, eius iuuenescere gustu
Serpentes, & ob hoc senibus prodesse putatur.

FOENICVLVM.] Hanc herbam Græci μαράθριν uocant, & uehementer calefacit, tanquam ex terra iam sit potentia, sed arefacit in primo ordine, ob hoc lac gignit quod non admodum arefaciat. Suffusionibus opitulatur, eadem ratione uim mingendi & menstrua agit. Est etiam aliud marathrum, quod à magnitudine hippomarathrum uocant, cuius radix & semen magis arefacientis est potestatis, quam domesticum, cuius semen est ut milium, id calculosis opitulatur, menstrua & urinam mouet. Est & alterum hippomarathrum, cuius semine rotundum & acutum, coriani simile, potentia imbecillius alio hippomarathro. Placentinus ille auctor, quod maxime sumpsit ex Dioscoride. Humanis luminibus.] Oculis hominū. Pulsa.] Fugata. Marathri.] Foeniculi, quod grammatici à foenore dictum uolunt. Pitisana.] Succo seu aqua hordei. Hydropicos.] Quos facit hydrops. Virga uirilis.] Membrum uirile, quod & uerretum à uerrendo, & colis, & nonnunquam priapus, aliisque nominibus. Fomento.] Hoc à fo uendo, hoc est nutriendo, dictum est. Vnde fomenta dicuntur applicationes rerum calidarum seu humidarum ad partes corporis læsas, & medendi gratia, quæ & fatus appellantur. Mouet.] Incitat. hoc pro lafcuioribus. Auctore.] Vt Plinius.

DE ACIDVLA.

ICIMVS acidulam, quam græcus dicit aizoum.

D Sic dici credunt, sapor illi quod sit acetū,
Crescit arenosis in pratis, & secus amnes.

Hanc auide quidam comedunt in tempore ueris,
Expertumq; ferunt sibi quod fastidia tollat.
Virtus est illi sicca, & frigida ualde.
Tertius à medicis datus est gradus huic in utroque.
Hæc fugit apposta sacer ignis, & herpetæ mordax.
Et tumor ex oculis trite cataplasmate cedit.
Vlcera qua serpunt cohibet, combustaq; curat.
Et multum calida dicunt prodesse podagræ,
Si fuerit folijs illius operata uirentis,
Aut cataplasmata mixta contrita potenta.
Eius cum roseo succus permixtus oliuo,
Dicitur antiquo capiti prodesse dolari,
Qui dictus dolor est lingua cephalalgia græca.

Omne genus fluxus uentris restringere mire
Cum uino potata solet, uel mansa frequenter.
Hocq; modo nimium manantia menstrua sistit,
Vel si matrici tritam uiridem superaddas.
Sic quoque lumbricos pellit potata rotundos.
Taliter & cunctis prodest potata uenenis.
Exhilarat uisus illius succus inunctus.
Cum uino uarijs obstat potata uenenis.
Affirmant, istam qui secum gesserit herbam,
Quod non appetet hunc lethali scorpius ictu.
Auribus expressus succus si funditur eius
Adiuuat auditum mire, pellitq; dolorem.
Altera uero minor species est istius herbe,
Quam semperuiuam dicunt, quoniam uiret omni
Tempore: barba Iouis uulgari more uocatur.
Esse refert similem prædictæ Plinius istam.
Nec minus omnibus hanc prædictis posse iuuare.

Mane

Mane solent adeo palpebra glutine quodam
Phlegmatis astringi, ualeant ut uix aperiri,

Has mire succus herbe deglutinat huius,
illo si tacte fuerint, digito uel peruncte.

DICIMVS acid.] Quod latini acidulam, Græci aizoum uocant. Aizoï duo genera: maius in fistilibus uasculis feritur, quod aliqui buphtalmon uocant, alij zoophthalmion: alij steigethron, quod amatorijs conueniat: alij hypogefon, quoniam in subgrundijs fere nascitur. sunt qui ambrosiam potius uocant, & qui amerimnō: Itali sedum magnum, aut oculum, aut digitellum. Alterum minusculum, quod erithales uocant, alij trithales, quia ter floreat, alij Chrysothales, alij isoetes, sed alij Itali sedum, alij aizoū, utrunque, quoniam uireat semper, alij semperuiuum. Maius cubiti altitudinem excedit, crassitudine plus quam pollicari. Aliud in cacumine linguæ simile, carnosum, pingue largo succo, latitudine pollicari. Alia in terram conuexa, alia stantia, ita ut ambitu effigiem imitetur oculi. Quod minus est, in muris parietinisque nascitur & tegulis, fructicosum à radice, & sursum usque ad cacumen, folijs angustis, mucronatis, succosis, palmo alto caule, radix inutilis. auctor Plin. lib. 25. cap. ultimo. Aizoū (inquit Placentinus Valla) quod semperuiuum dicimus, utrunque tam paruum quam magnum arefacit quidem aliquantulum, quod etiam mediocriter acerbescit atque astringit, refrigerat uero non mediocriter: est enim tertie distantie, atque ordinis refrigerantium, & ob hoc aduersum ignem sacrum & herpetas atque inflammationes, quæ ex distillationibus sunt, conuenit. Secus.] Iuxta. Vtroque.] Tam siccitate, quam frigore. Sacer.] Ignis S. Antonij, qui & alijs nominibus appellatur, ut supra pueros docuimus. Non enim hæc criticis scribimus, sed duntaxat pueris, & literarum candidatis, quibus utile est hæc minuta legere. Herpetæ.] Vires quod serpit & mordet. inde dixit Mordax satis conuenienti epitheto. Tritæ.] Acidulæ. Podagræ.] Pedum dolori. Operta.] Testa. Aut cataplasmata.] Pessimus uersus, nec facile deteriore apud auctore hunc inuenieris. Cephalalgia.] Morbus est quo totum caput infestatur, qui & cephalæa. Hemisphericæ ab hemisphericis sunt, qui dimidia parte capitis laborant. Restringere.] Cohibere. Manantia.] Fluentia. Sistit.] Stare facit ne fluant. Lethali.] Mortifero. Refert Plin.] Vt supra habes. Phlegmatis.] Pituitæ. Deglutinat.] Dissoluit & aperit.

DE PORTVLACA.

NDRACHNE græce, qua portulaca latine
A Dicitur, hæc uulgi pes pulli more uocatur.
Humida uis eius, & frigida dicitur esse.

Inde iuuat febrem, quam dicit græcia causon,
Tertius humori, stridori uero secundus
Huic gradus est, utilis stomacho quoque habetur,
Trita super stomachum uiridis si ponitur herba.
Præstat idem succus si sumitur, herbaq; mansa,
Aut ut olus accepta solet lenire calorem.

Mansa uel hausta potest nimium restringere fluxum
Sanguinis, & uentris nimium cohibere fluorem.
Esse uetat dentes illis concrita stupentes.
Et tumidis oculis prodest superaddita trita.
Feruorem solis æstate comesta nocere
Non sinit, & uentrem cum uino & cum sale mollit.
Vesicæq; solet sedare comesta dolores.
Est hæmorrhificis hæc sepe comesta salubris.
Acidula similes huic penè per omnia uires,
Effectusq; pares testatur plinius esse.

ANDRACHNE.] ἀνδράχνη Græce est portulaca latine. Adrachne uero sine n in prima syllaba, est syluestris arbor, neque in planis nascens, similis unedoni, folio tantum minore, & nunquam decedente, cortice nec scabro quidem, sed qui circūgelatus uideri possit, tam tristis aspectu est, ut scribit Plin. lib. 12. cap. 22. Est autem ἀνδράχνη in potestate refrigerandi tertij ordinis ac distantie, humectandi autem secundi. Paululum austeri habet, ideo fluxus amouet, imprimis biliosos & calidos transmutando ipsos, mutando que qualitatē, & aliquatenus refrigerando, quapropter æstuantibus iuuat: si quidquam aliud ori, atque alio appositum, cunctisque hypochondrijs, leuigatque admodum otio crudo iniecto cum albumine ac uittello: medeturque, Galeni sententia, febribus hecticis, mixto etiam oleo rosaceo, & pauulo aceto, inuncto que toto corpore, statim facilem infert medelam per febrem exæstuantibus, & æstus profus extinguit, ut insurgere amplius nō sinat. Id nos ex ipsa profitemur experientia, sicut & cichorij decoctionis aqua pota ieiuno stomacho, ut inde dormiatur, illico leuatur febris. Fluentem sistit sanguinem, succusque eius uim habet cō similem, ut non solum extrinsecus appositus, uerum etiam potus refrigeret. Hæc mirum herba conuenit uniuersæ manducationi, quod subacerbescat, eduliumque aptum torminibus, et fluxui muliebri, & sanguinis eiectionibus, ad quæ efficacior, quam ipsa herba, est succus. hæc Placentinus. Esse uetat.] Tollit enim stuporem dætiū. Feruorem.] Notatu dignum quidem, & maxime ijs, quorum capita solis æstu facile debilitantur. Hæmorrhificis.] Sanguinem spuentibus. Comesta.] Mansa. Salubris.] Vtilis & sanitatis causa. Effectus.] Virtutes. Pares.] Similes.

DE LACTVCA.

Rigida lactuca uis constat, & humida ualde.
F Vnde potest nimis hæc mansa leuare calores.
Et præstabit idem, superaddas si bene tritam.
Vtilis est stomacho, somnum dat, mollit & aluum:
Omnibus his melius prodest decocta comesta.

Et stomacho potius non lota comesta medetur.
Lactuca semen comescit somnia uana.
Cum uino bibitum, fluxum quoque reprimet alui.
Lac dat abundanter nutrici sumpta frequenter.
Vt quidam dicunt, oculis caligo creatur
His, quibus assidue fuerit cibus eius in usu.

FRIGIDA.] Lactucæ Græci tria fecere genera, unū lati caulis, adeo ut ostiola olitoria ex his factū

G

tari prodiderunt . Folium his paulo maius herbaceo & angustissimum, ut alibi consumpto incremento . Alterum rotundi caulis . Tertium sessile, quod laconicon uocant . Est etiamnum alia distinctio atræ, quæ meconis uocatur, à copia lactis saporiferi: quanquam omnes somnum parere credantur . Apud antiquos Italix hoc solum genus earum fuit, & ideo lactuca nomen adeptæ . Purpuream maximæ radicis Cæcilia nam uocât . Rotundam uero, ac minimæ radicis, latis folijs, astylida . Quidamque eunuchion, quoniam hæc maxime refragetur Veneri . Est quidē omnibus natura refrigeratrix, & ideo ætate gratæ à stomacho fastidium auferunt, cibi que appetentiâ faciunt . Diuus certe Augustus lactuca conseruatus in ægritudine fertur, prudentia Musæ medici, cum priores eam ob religionem minime cõmanducarent, in tantu recepta commendatione, ut seruari etiam in alienos menses eas oxymelite repertum sit . Sanguinem quoque au gere creduntur . Est etiã num que uocatur caprina lactuca . Est que cilicia uocatur . auctor Plin . lib . 19 cap . 8 . Humida ualde .] Est enim lactuca humidum & frigidum holus, non utique extremo modo, sed ut fontana aqua, perfrigida, ideo aduersus inflammationes congruit, & leues sacros ignes . Edulium plane situm extingnens . Leuare .] Minuere . Mollit .] Mollem facit, & soluit induratam . Eius .] Lactucæ .

DE ROSA .

I C I flos florum nobis rosa iure uidetur,
D Quæ specie cunctos præcedat, odoreq; flores,
Non tamen hæc tantum specie, nec odore iuuare
Nos ualet, at uarijs nos adiuuat illa medelis .
Eius sicca gradu uis est & frigida primo .
Compefcit sacrum, si trita apponitur, ignem .
Sic quoque si stomachus calet aut præcordia, sedat .
Fluxum matricis cum uino stringit & alui .
Illius succum collyria plurima querunt .
Et sicca puluis morbis bene subuenit oris .
Infriçtus per se tantum, cum melle uic mixtus .
Omnes feruores superaddita trita coerçet
Ipsa recens, uel si mulse contrita bibatur .
Ex hac conficitur oleum, rosumq; uocatur,
Diuersis morbis, & multis uile causis .

D I C I flos .] Rosæ uis ex essentia aquosa calida remixtis duabus qualitatibus, acerbescēti & amare scenti constat . Flos autem ipsarum adhuc magis acerbescit rosis, & ob hoc arefaciens . Rosa nascitur spina uerius quam frutice, in rubo quoque proueniens . Illic etiam iucundi odoris, quamuis angustis . De generibus rosarum multa scribit Plin . lib . 21 . cap . 4 . Eius sicca .] Est rosa, inquit, sicca & frigida in primo gradu . Compefcit .] Sedat . Stringit .] Cohibet . Illius .] Rosæ . Collyria .] Medicamenta oculorum, de quibus lege Corn . Cels . lib . 6 . cap . 6 . Illo .] Oleo rosaceo . Subuenit .] Opitulatur . Stericis .] Hystericis, hoc est hysteræ, matricis uidelicet . Rubeum .] Tu lege rubrum . nec opinor auctorem scripsisse rubeum, sed rubrum : nam rubeum non est fatis latina dictio . Phœbo .] Sole . Medelarum .] Medicinarum .

DE LILIIS .

A V R O S A S (ut credo) rosas, argentea debent
L Lilia iure sequi, quæ nec specie, nec odore
Cedere creduntur, roseo collata decori,
Nec minus in multis hominum sunt apta medelis .
Eius radicis bulbus, quæ lilia profert,
Sub prunis reclusus, iuncto quoque tritus oliuo,
Prodest uisuris mire superadditus ignis,
Et melius roseum sibi si iungatur oliuum .
Duritias stericas mollit, si subditur idem .
Elixus eius folijs, cataplasmaq; factum,
Mollefcunt nerui, combusti q; membra iuuantur .
Sicq; superpositus morsus curabitur anguis,
Aut si cum uino bulbus potabitur ipse .
Sic quoque fungorum uetat ille uenena nocere .
Hunc uino coctum tritumq; pedum superadde
Clauis, nec soluas nisi cum lux tertia transit .
Pingui porcino si decoquis hunc, uel oliuo,

L A V R O S A S .] Lilij flos temperamentum mixti est ex tenuibus partibus, terrestri quadã essentia, ex qua gustu quoque habet amaritudinem, aquosæque cuiusdam temperatæ essentiæ est, ex quo oleum uim distrahendi

si bibitur, uentrem mollit, stomachiq; calorem
Extinguit nimium, bene si foueatur eodem .
Et dolor & feruor capitis curabitur illo .
Permiscendo illi si forte iugatur acetum,
Expurgat sordes, uulnus repletq; profundum .
Et combusturis præclare subuenit ignis .
Ore diu tentum dentis sedare dolorem
Dicitur, & duras palpebras reddere molles .
Aufert suppositum pruritus interiorum .
Et stericis uarijs ualet hoc succurrere morbis .
Hoc oleum quoniam uariatur conficiendo,
Dicam Palladius quid scripserit inde peritus .
Quod rubrum fuerit foliorum sumito floris,
Vnciæ sic purgatorum iungatur oliui
In libra, uitreo sic claudens omnia uase .
Sub phæbo tantum septem suspende diebus,
Inde medelarum uarios seruetur ad usus .

Reddere posse pilos membris narratur adustis .
Cum uino potum nocuum purgare cruorem
Per uentrem dicunt, & sic prodesse leni .
Sicq; iuuat uulvas, sic idem menstrua purgat,
Vel si cum uino ueteri coctum superaddas .
Præcisus neruis tritus cum melle medetur .
Expressus succus foliorum mixtus aceto,
Et melli coquitur, sint mellis, sint & aceti
Ut gemine partes, prædicti quinque liquoris,
Ad desiccandas nihil est magis utile plagas,
Inq; cicatrices ducit, licet inueteratas .
Elixus bulbus, & cerotis bene mixtus,
Rugas distendit uultus, maculas fugat omnes .
Lichenas purgat, faciem quoque fursure mundat .
Exprimitur succus de tritis floribus eius,
Qui uulvas mollit cum lana subditus illis .
Illius asseritur sudorem posse mouere .
Turgida maturat, primo coquit, & cito purgat .

distrahendi citra uellicationem habet, potestatisque molliendi est, extremæque duritiei idoneum . cuius radix & folia per sese soluta arefaciunt, & abstergent, medio critereque distrahunt . Radix nãque in primo est ordine abstergentium, ita nimirum conuenit ambustis & inflammatis locis . Radicem igitur torrentes, inde cum rosaceo dissoluentes oleo, ambustis imponunt, quo ad cicatricem peruenerit . Est autem alioqui huculcerum omnium perducendorum ad cicatricem egregium remedium, molliendo quoque mēstrua prouocat, folia quoque præcocta imposita cicatrices obducunt, omnibus huculceribus salubre medicamen . Succum quoque foliorum coquendo apponimus cum aceto & melle, quo sistatur corporis humectatio . hæc Placentinus . Lilia iure sequi .] Lilium (ut tradit Plin .) rosæ nobilitate proximum, & quadam cognatione unguenti oleique, quod lirion appellatur . Et impositum etiã maxime rosas decet, medio prouentu earum incipiens : nec ullis florum excellentis maior . Interdum cubitorum trium, languido semper collo, & non sufficiente capitis oneri . Candor eius eximius, folijs foris striatis, & ab angustijs in latitudinem paulatim sese laxantibus effigie calathi, resupinis per ambitum labris, tenuique filo & semine stantibus in medio crocis . Ita odor colorque duplex, ut alius calycis, alius staminis, differentia angusta . In unguenti uero, oleique usu, folia non spernuntur . Et flos non dissimilis illi in herba, quam cõuoluolum uocant, nascens per fruteta, nullo odore, nec crocis intus candorem tantum referens, ac ueluti rudimentum naturæ lilia facere condiscens . hæc Plin . lib . 21 . cap . 5 . Cedere .] Rosis . Roseo .] Rosarum . Col lara .] Comparata . Apta .] Idonea . Bulbus .] Significat bulbus radicem rotundam tunicatam . Hoc nomine, ut scribit Dioscorides, Romani significant allium agreste, alij allium marinum . Dicitur bul bus uenerem mire stimulare ac excitare . Idem sentire uidetur Epigrammatarius Poeta Martialis dicens :
Cum sit anus coniunx, cum sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis quam sature esse potes . Et ego olim sic lusi :
Qui præstare uirum Cypriæ certamine nescit,
Manducet bulbos, & bene fortis erit .
Languet anus, pariter bulbos ne mandere cesset,
Et sua ridebit prælia blanda Venus .

Fungorum .] Qui uescitibus sunt periculosissimi . Clauis .] Clauus genus tuberculi . Nonnumquam quidem alibi clauus, sed in pedibus tamen maxime nascitur, præcipue tamen ex contuso : quamuis interdum aliter : doloremque etiam, si non aliã, tamē ingredienti mouet . lege Celsum lib . 5 . cap . 28 . Clauo interijt Silius Italicus clarissimus Poeta, quod docemur ex Plin . qui tertio epistolarum sic scriptum reliquit : Modo nunciatus est Silius Italicus in Neapolitano suo inedia uitam finisse . Causa mortis ualetudo . Erat illi natus insanabilis clauus, cuius tædio ad mortem irreuocabili constantia decucurrit, usque ad supremum diem beatus & felix, nisi quod minorem e liberis duobus amisit : sed maiorem, meliorem, florē temque, etiam consularem reliquit . Lux tertia .] Tertius dies . Vuluas .] Hysteras quas Græci uocant . Rugas .] Pro uetulis maxime, quibus uenus multo charior, quam uirtus . Distendit .] Expli cat . Lichenas .] Mentagram intelligit, quam latini ficuocant, quod à mento ortum deducat . Martialis sordidos uocat lichenas his uerficulis :

Non hucus acre, pustulæ ue lucentes,
Nec triste mentum, sordidi ue lichenes .

Furfure .] Capillorum morbus, sed faciei squamas intelligit . Vuluas .] Matrices, non cunnos, ut imperiti linguæ latinæ interpretantur .

DE SATVREIA .

H Y M B R A solet græce dici, satureia latine .
T Illi sicca nimis uis est, sed feruida ualde .
Prouocat urinam, cum uino menstrua sumpta .
Pellit abortiuum, muliebricia uiscera purgat .
Illius puluis cum cocto melle subactus,
Et mansus, uel cum uino si sumitur idem,
Peccatoris humorem pellit per sumpta tenacem .
Cum uino tepido compefcit tormina uentris,
Si large bibitur : uerum iam sepe probauit .
Est quidam morbus lethargus nomine dictus,
Oppositum medici quem dicunt esse phrenesi,
Quod uetat hic somnum, somno grauat hic nimis agrum .
Hoc tam lethali somno depressus, aceto

Thymbram commiscens, foueat caput inde frequenter,
Sic uitium pigri poterit depellere morbi .
Hanc herbam caueat mulier contingere prægnans :
Nam non mansa modo, sed partem subdita tollit .
Nausea sedatur hac, si bene trita bibatur
Cum modico uino, uel si sumatur in ouo .
Hocq; modo mire uenerem solet illa mouere,
Si largo potu uiridis, uel sicca bibatur .
Quod si cum uino mel iungitur & piper illi,
Non modicum ueneris succedere dicitur ignem .
Hinc est à satyris merito satyrea uocata,
Quod sint in uenerem nimis hæc animalia prona .
Si desit thymus, pro thymo ponere thymbram,
Præcipiunt medici : quia uis est aqua duobus .

T H Y M B R A .] Hæc & cunila & satureia dicitur, Plin . lib . 19 . cap . 18 . Thymbram uero quæ sit cunila, hæc apud nos habet uocabulum & aliud, satureia dicta in condimentario genere . Seritur in mense Februuario, origano æmula . Nusquam utrunque additur, quippe similis effectus . Sed cunilæ Aegyptium organum præfertur . Prouocat .] Ciet . Vrinam .] Lotium . Menstrua .] Muliebricia alio noie & menses . Muliebricia .] Mulierum . Tenacem .] Viscosum humore intelligit, multorum malorum auctore . Lethargus .] Seuerinus Boetius in primo Cõsolatus philosophici libro, Lethargum patitur . Est autē

AE MIL I V S M A C E R

morbus quoque alter (ut scribit Celsus) aliter phrenetico contrarius. In illo difficilis somnus, prompta ad omnem audaciam mens est: at in hoc marcor, & inexpugnabilis penè dormiendi necessitas: *ἄνοξος*. Græce nominatur. atque id quoque genus acutum est: & nisi succurritur, celeriter iugulat. Hic.] Morbus phreneticus. Grauat hic.] Lethargus. Mulier contin.] Hoc omnibus notandum, quo minus periclitentur grauidæ mulieres. Subdita.] Supposita. Tollit.] Necat. Nausea.] Vomendi appetitus. Venerem.] Panditur hic aliud imbellibus auxilium, quod quidam fortassis libentius legunt, quam si quis scribat, quæ uia sit, quæ ducat ad astra: usque adeo stimulo carnis, & beluinae pruriginis inferuire placet. Vis æqua.] Par & similis uirtus. Thymbra enim præcipue hortens. proximam thymo uim habet, at imbecillior, ut ait Placentinus.

DE SALVIA.

ALVIA, cui nomen eleliphacus est apud Argos,
S Cum mulsâ iecoris prodest potata querelis.
Pellit abortiuum, lotiumq; & menstrua purgat.
Trita uenenatos iuuat & superaddita morsus.
Crudis uulneribus, quæ multo sanguine manant,

Apponas tritam, dicunt retinere cruorem.
Cum uino succus tepidus si sumitur huius,
Compefcit uentrem, tussim, laterisq; dolorem.
Pruritus uulue curat, uirgæq; uirilis,
Si foueas uino fuerit quo salua cocta.
Illius succo crines nigrescere dicunt,
Si sint hoc uncti crebro sub sole calenti.

SALVIA cui.] Eleliphacus, quæ à nobis salua, euidenter cõplexionis est calidæ, clementer subacerebescens: in prunis suffumigata, mulieribus corripit menstrua immoderate fluentia, & fluxum muliebrem. Agrippas autem inquit, eleliphacum sacram herbam legnæ concumbentes comedunt: est enim ad foetum concipiendum potentissima. Cum igitur huius succum acetabuli unius mensura cum pauculo sale potarit mulier aliquoties, atque cū uiro dormierit, in coitu sine controuersia cõcipiet. Perhibet in Copto Aegypti peste defecisse multos, & reparatâ multitudinem, coactis mulieribus ea uti. Argos.] Græcos, unde Argolici. Querelis.] Doloribus, morbis. Lotium.] Vrinam. Compefcit.] Cohibet. Ventrem.] Fluxum uentris. Vuluæ.] Hic improprie usurpat uuluam pro cunno. Virgæque uirilis.] Membri, pudendorumque uirilium. Nigrescere.] Quomodo crines nigri fieri possint.

DE LIGUSTICO.

LIGVRVM patria sumpsere ligustica nomen,
A Copia quod maior ibi nascitur illius herbe.
Tertius huic gradus est calidi sicciq; uigoris.
Maior radice uis est, & seminis eius,
Et par est illis uis in medicamine quouis.
Inflato stomacho cum uino sumpta medetur.
Et tali poru uis digestiua iuuatur.
Omnibus & morbis sic prodest interiorum.
Vrinæ sic sumpta mouet, & menstrua purgat.
Tota uenenatis medicatur morsibus herba,
Si bibitur bene trita prius, uinoq; soluta,
Et pars contritæ ponatur desuper herbe.

Non modicum colicis prodest hæc mansa uel hausta,
Vel si radice elixatura bibatur.
Nec solum colicis decoctio proderit ista,
Sed supra dictis medicabitur omnibus hausta.
Digestibilibus semen bene iungitur eius
Omnibus antidotis, quod sit huic peptica uirtus.
Hanc oculis Strabus potuq; & odore nociuam
Asserit: antidotis eius tantummodo semen
Misceri iussit. hoc uerum dixerit à se,
Aut à doctorum libris, non est mihi notum.
Hoc scio, quod ueteres non paruis laudibus istam
Attolunt herbam: nec me legisse recorder
Vllum, qui Strabi sermonibus astipuletur.

A LIGVRVM.] Quod frequens in Liguria herba nascatur, dicitur ligusticum. Cuius herbe natura & medicinae ex ea scribuntur à Plinio Natur. hist. lib. 20. cap. 17. Est autem ligusticum calidum & siccum in tertio gradu. Illis.] Radici & semini ligustici. Vnde Placentinus ait: Radix & semen calefacientium est eo usque, ut menstrua moueat, & urinas aduertat: est autem sufflationis expertus. Digestiua.] Peptica uirtus græco nomine, ut sequitur. Colicis.] Colicam passionem habentibus. Elixatura.] Coctio. Antidotis.] Remedijs aduersus uenena datis. Peptica.] Digestiua. Hanc oculis Strab.] Sic in hortulo Strabus monachorum doctissimus cecinit:
Inter odoratam memorare lybistica fyluam
Fortia, suadet amor parui diffusior horti.
Hoc germen succo quamuis & odore, gemellis
Orbis officere, & tenebras inferre putetur:
Semina sæpe tamen quæsitis addere curis
Parua solent, famamque aliena laude mereri.

Quod autem auctor noster Strabum citat, argumētum est hunc Macrum Strabo esse iuniorem, nisi coeui fuerint. Ego tamen in nomine auctoris huius libri erratum crediderim, ut etiam antea in scholis in Macrum indicauimus. Potest etiam hic liber immutatus esse in aliquot locis, cuiusque tandem sit adscribendus. Vt etiam diximus in epistola, quæ præfixa est scholijs nostris in Macrum. Claruit autem Strabus monachus Fuldenfis, natione teutonicus, Rabani abbatis quondam auditor & scriba, sub Ludouico imperatore, anno 1340. ut scribit Abbas Spanh. in lib. de Eccl. scriptoribus.

DE HERBIS.

DE OSTRVIO.

TRVTHION, ostruium quod uulgi more uocatur,
S Vim calidam siccamq; tenet. radix fugat eius
Cum uino morbos iecoris, si trita bibatur.
Ictericos sic sumpta iuuat, splenisq; tumorem
Durum, quem græci scirofin dixere, repellit.
Hocq; modo lapides uescæ frangere dicunt.
Menstrua sic, lotiumq; mouet, tussimq; medetur.
Sic orthopnoicis prodest si sæpe bibatur.
Subdita matrici depellere fertur abortum.
Et sic tarda nimis seducere menstrua tradunt.

Acri cum uino si iungitur atque polenta
Illius succus, lepras emundat inunctas.
Hoc etiam succo iuncto cum polline, quem dant
Hordeæ, curatur (ut dicunt) pustula quæuis,
Si superaddideris emplastri more dolori.
Illius succus cum melle terendo iugatus,
Humores capitis purgat, si nare trahatur.
Sternutamentum per se puluis mouet eius
Naribus iniectus, ueratro non segnus albo.
Ictericis succus mire medicabitur eius,
Hunc si nare trahant lacti mixtum muliebri.

STRVTHION.] Struthij radix utilis, calida & arida in quarto fere ordine, estque abstergens, inde sternutamenta gignit. De hac herba sic Plin. lib. 24. cap. 11. Tingentibus, inquit, & radica ramos præparat, quam struthion uocari diximus à Græcis. Medetur morbo regio ipsa decocta, & ius potum, item pectoris uitius, urinam ciet, aluum soluit, & uulvas purgat. Quamobrem aureum poculum medici uocant. Ea & ex melle prodest magnifice ad tussim, orthopnoe cochlearis mensura. cum polenta uero & aceto lepras tollit. Eadem cum panace & capparis radice calculos frangit, pellitque. Panos discutit cum farina hordeacea & uino decocta. Miscetur & malagmatis & collyrijs, claritatis causa. Ad sternutamenta utilis inter pauca. Lienis quoque ac iocineri. Eadem denarij unius pondere ex mulsâ aqua, suspiriosos sanat. Orthopnoicis.] Qui, nisi recta ceruice, spirare nequeunt.

DE CEREFOLIO.

ST Cerefolio uis acris & ignea ualde.
E Appositum cancris tritum cum melle medetur.
Cum uino bibitum lateris sedare dolorem
Sæpe solet, tritam si necis desuper herbam.
Cum mulsâ bibitum, pituitæ noxia soluit.
Ex oleo coctum, frigus depellit, inunctum.
Si tritum mixto uiolento soluis aceto,
Lumbricos tali potu, tineasq; repellit.
Cum uino ciet urinas, & menstrua purgat.

Virgine cum cera, uetus huic axungia mixta,
Non modo parotidas, uerum quoscumque tumores
Curat uel reprimit, si sæpius hæc superaddas.
Inunctum ualido si manducetur aceto,
Sæpe solet uomitum, uentremq; tenere solutum.
Si trito regitur pectus, succusq; bibatur,
Vrina clausos referat quoscumque meatus.
Illius elixatura uertigo fugatur,
Si caput hac tepida patientis sæpe lauetur,
Herbaq; temporibus & fronti cocta ligetur.

EST Cerefolio.] Vehemens est hæc herba & ualde calida. Cancris.] Quod malum serpit ut cancer. Pituitæ.] Phlegmatis. Violento.] Multum acris. Tineasque.] Tineæ hic uermes sunt corporis ut supra. Parotidas.] Apoflemata secus aures. Referat.] Aperit. Meatus.] Vias per quas urina fluit.

DE ATRIPLICE.

NFRIGIDARE gradu primo, humectare secū
I Atriplicem dicunt: eius mollit cibus aluum. (do
Duritias soluit uarias, clauisq; medetur,
Emplastrum crudeæ, uel coctæ si superaddas.

Hocq; superpositum scabros cito detrahit ungues.
Ignibus & sacris dicunt se posse mederi.
Atriplicem tritam cum nitro, melle, & aceto,
Dicunt appositam calidam sedare podagram.
Ictericis dicitq; Galenus tollere morbum
Illius semen cum uino sæpius haustum.

INFRIGIDARE.] Atraphaxis græce, à nostris atriplex nominatur. Et est secundi ordinis humectantium, primi uero refrigerantium. Non est acerbatis particeps, sed aquosa, ut malua, & aluum ciet. Sunt etiam hortenses agrestibus humectantiores, & magis refrigerantes, & proinde utiles inflammationibus. Mollit aluum.] Duritiam alui tollit. nec præterea multæ uirtutes illius herbe sunt. Quæ autem hic commemorantur ex Plin. sumptæ sunt, sicut fere omnia auctor noster habet. Atriplex, inquit, & syluestre est, & fatium, accusatum à Pythagora, tanquam facere hydropicos, morbosque regios & pallorem. Coquitur difficillime, ac ne in hortis quidem iuxta id nasci: quidquam nisi languidum culpauit. Addere Dionysius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos, nec nisi mutata sæpius aqua coquendum, stomacho contrarium esse, lentiginis & papulas gignere. Miror quare difficulter in Italia id nasci tradiderit Solon Smyrnæus. Hippocrates uuluarum uitius id infundi cum beta: Lycus Neapolitanus contra cantharidas bibendum dedit. Panos, furunculos incipientes, duritias omnes, uel cocto, uel crudo utiliter illini putant. Item ignem sacrum, cum melle, aceto, nitroque. Similiter podagris. Ungues scabros detrahare dicitur sine ulcere. Sunt qui in morbo regio dent semen eius cum melle, arterias & conillas nitro addito perfricent, aluum moueant, cocto aut per se, aut cum malua, aut lenticula, concitantes uomitiones, syluestri capillos tingunt, & ad suprascripta utuntur medicina.

DE CORIANDRO.

RIGIDA uis herbe coriandri dicitur esse,
F Austeraq; simul, quiddam uirtutis habere
Hancq; Galenus ait, per quam depellere uentre
Lumbricos tineasq; solet, si trita bibatur
Cum uino, uel si mixta sumatur aceto.
Uua cum passa coriandrum, melq; iugatum,
Sedabunt uarios superaddita trita tumores,
Præcipue testes tumidos iuuat hoc medicamen.
Illius semen uentrem stipare solum
Fertur aqua iunctum, fuerit si sæpius haustum.
Argenti spumam cerussa conterere mixtam,
His tritis, succum coriandri iunge, & acetum,
Quattuor his roseum miscendo iugabis oliuum.
Ista terendo simul pretiosum conficis unguen,
Quo sacros ignes, calidosq; tumores.

FRIGIDA uis.] Coriandrum (ut scribit Plinius) inter syluestria non inuenitur. Præcipuum tamen esse constat statim Aegyptium. Valet contra serpentium genus unum, quod amphisibenas uocant, potum, impositumque. Sanat & alia uulnera, epinyctidas, pustulas, tritum. Sic & omnes tumores, collectionesque cum melle aut uua passa. Panos uero ex aceto tritum. Seminis grana tria in tertianis de uorari iubent aliqui ante accessione, uel plura illini fronti. Sunt qui & ante solis ortum ceruicalibus subijci efficaciter putent. Vis magna ad refrigerandos ardores uiridi. Vlcerata quoque quæ serpunt, sanant cum melle, uel uua passa. Item testes, ambusta, carbunculos, aures, cum lacte mulieris, epiphoras oculorum, uentris & intestinorum fluxiones. Semen ex aqua potum bibitur in cholericis cum ruta. Pellit animalia interaneorum, cum mali punici succo & oleo semen potum. Xenocrates tradit rem miram, si uera est, Menstrua contineri uno die, si unum granum biberint foemine; biduo, si duo: & totidem diebus, quot grana sumpserint. M. Varro, coriandro subtrito cum aceto, carnem incorruptam ætate seruari putat. Sedabunt.] Reprimunt. Tumidos.] Inflatos. Stipare.] Cohibere fluxum uentris. Cerussa.] Cerussa fit uel per se in plumbinariis officinis, uel ramentis plumbi tenuissimis super uas acetum asperiri impositis, atque ita distillantibus. Quod ex eo in acetum cecidit arefactum molitur, & cribatur, iterumque aceto mixto diuiditur in pastillos, & ætate in sole siccatur. Potus eius lethalis est sine spuma argenti, in de cerussatus. Vnguen.] Vnguentum. Sacros ignes.] De hoc malo sæpius supra. Scrophis.] Apotematibus sub lingua. Cui dat lux tertia.] Tertianam febrem intelligit. Xenocrates.] Ut adnotauimus etiam ex Plin. quem auctor noster diligentissime legit, & imitatus est.

DE NASTURTIO.

ICVNT feruentes quiddam habent nasturtia uires,
D Et siccas: hac re uenerem ceu ruta coercent,
Siccando semen fuerit si sumpta frequenter.
Fermento commixta recens hac herba terendo,
Anthracas curat, bona quæ plebs ulcera dicit.
Si superaddatur curaq; furunculus ista,
Emitit saniam, cum qua dolor ipse recedit.
Illius succus crines retinere fluentes
Illius asseritur, dentisq; leuare dolorem,
De qua parte dolens dens est, infusus in aurem.
Eortius est herba semen, depellit abortum
Haustum cum uino, uentrisq; animalia pellit.
Et sic serpentis dicunt obstare uenenis.

DICVNT feruentes.] Nasturtium (ut tradit Plinius) nomen accepit à narium tormento. Et inde uigoris significatio prouerbio id uocabulum usurpauit, ueluti torporem excitantis. In Arabia miræ amplitudinis dicitur gigni. Nasturtium uenerem inhibet, animum exacuit. Duo eius genera. Alium purgat, detrahit bilem potum in aqua decem denariorum pondo. Cum lomento strumis illitum, opertumque brassica præclare medetur. Alterum est nigrius, quod capitis uitia purgat. Visum clarificat. Commotas mentes sedat ex aceto sumptum. Lienem ex uino potum, uel cum fico. Tussim ex melle, si quotidie ieiuni sumant. Semen ex uino omnia intestinorum animalia expellit, efficacius addito mentastro. Prodest & contra suspiria & tussim cum origano & uino dulci. Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos discutit cum pice, extrahitque corpori aculeos. Et maculas illitum ex aceto. Cõtra carcinomata adijcitur ouorum album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus uero

Si tibi difficilis confectio tanta uidetur,
Succus cum solo prodest commixtus aceto.
Et si frumenti panis mundissima mica
Iungitur huic succo, sedat quemcunque calorem.
Huic succo si iuncta fabæ sit sola farina,
Et superaddatur scrophis, medicabitur illis.
Et cedit feruens emplastro pustula tali.
A multis scriptum legitur febris ante tremorem
Si tria grana uoret coriandri seminis ager,
Euadet febrem cui dat lux tertia nomen.
Præstat idem lectum coriandrum mane, priusquam
Sol surgat, ceruicali si subditur agri.
Xenocrates scripsit totidem cessare diebus
Menstrua, quot mulier coriandri grana uorabit.
Assiduum quidam condemnant illius usum,
Nempe putant mortem, quemuis ue parare dolorem.

Solus odor positi carbonibus effugit illas.
Splen reprimunt mixto, si sæpe bibatur, aceto.
Herbam uel semen cum polline iunge & aceto,
Hac contrita simul schiasis superaddat doleri.
Vtile non modicum confirmant hoc medicamen.
Lichenas succus purgabit melle perunctus.
Si prurigo caput, aut ulcera turpia foedant,
Anseris admiscens adipi nasturtia trita,
Sæpius unge caput, uitium pelletur utrunque.
Si coquis hanc herbam capra cum lacte recenti,
Illius aut semen, dolor angit pectora quisquis
Assumpto tepido potu sedabitur isto.
Semen cum tepida contritum pondere drachma,
Et bibitum, dicunt quod durum molliat aluum.
Tussim compefcit, semen cum melle uoratum.

uero è melle utilissime. Sæpius adijcit hoc, serpentes fugare, scorpionibus resistere. Capitis dolores contritum & alopecias emendare addito sinapi, grauitatem aurium trito imposito auribus cum fico. De ntiũm dolores infuso in aureis succo, Porriginem & ulcera capitis cum adipe anserino. Furunculos concoquit cum fermento. Carbunculos ad suppurationem perducit & rumpit. Phagedænas ulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus, & lumbis cum polenta ex aceto illinitur. Item licheni, item unguibus scabris, quippe natura eius caustica est. Optimum autem Babylonium. Syluestri uero ad omnia ea effectus maior. Anthracas.] Bona ulcera plebi, ut ait, dicta. Curaque furun.] Furunculus est tuberculum acutum cum inflammatione & dolore, maximeque ubi iam pus uertitur. Qui ubi adaperus est, & exit, super adparet pars carnis in pus uersa, pars corrupta subalbida, subrubra, quem uentriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum est periculum, etiam si nulla curatio adhibeatur. Maturefcit enim per se, atque erumpit. Sed dolor efficit ut potior medicina sit, quæ maturius liberet. Proprium eius medicamentum galbanum est. hæc Celsus libro quinto, capite uigesimo octauo. Fluentes.] De cidentes. Dentisque.] Notatu dignum, propter mali magnitudinem: nec nisi expertus credit, quantapatientur, quibus dentes dolent. Illas.] Serpentes. Schiasis.] Ischiadica recte. Lichenas.] Nominatiuus huius est lichen, non lichena. Et est lichen, quod latini uocant mentagram.

DE ERUCA.

ERV CAM calidam dicunt mediocriter esse,
E Siccam non adeo. cibus eius digerit escam.
Tertius eruca fertur gradus esse caloris,
Et ualet urinas hac mansa uel hausta mouere.
Manditur utiliter pueris, tussimq; repellit.
Emundare cutem maculis cum melle iugatum
Tradunt, & mundos lentigine reddere uultus.
Elixata prius radix, ualideq; subacta,
Ossibus & fractis superaddita, reijcit illa.
Cum uino tritum si semen sumitur eius,

Quosius pestiferos ictus curare uidetur.
Hæc nigras maculas purgat cum felle bouino
Illita. mira loquar, cum uino largius haustam
Indurare ferunt hanc contra uerbera sensum.
Si condituris coquus hanc admisceat herbam,
Aut semen, gratum dicunt præstare saporem.
Euzomonq; solent hac causa dicere Græci
Erucam, succus quod gustu sit bonus eius.
Non modice mansam uenerem stimulare uel haustam
Confirmant medici, pariter pluresq; Poetae.
Est cum lactucis hæc herba comesta salubris:
Nanque calor dat temperiem cum frigore mixtus.

ERV CAM calidam.] Erucam quidam dictam putant quod erodat, quidam quod urat: sunt, ab edendo qui sic dictam uelint. Eruca semen scorpionum uenenis & muris aranei medetur. Bestiolas in nascentes corpori arceat. Vitia cutis in facie cum melle illitum, lentigines ex aceto. Cicatrices nigras reducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt, uerbera subituris, potum ex uino, duriciam quandam cõtra sensum induere. In condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut Græci euzomon appellauerint. Putat, sub trita eruca si foueantur oculi, claritatem restitui. Tussim infantium sedari. Radix eius in aqua decocta fracta ossa extrahere: nam de uenere stimulada diximus, tria folia syluestri eruce sinistra manu decerpta, & trita in aqua mulla bibantur. hæc Plinius libro 20. cap. 13. Tertius.] Eruca calida est in tertio gradu. Manditur.] Editur. Iugatum.] Commixtam. Reddere mundos.] A lentigine liberare. Ossibus.] Dicitur enim extrahere ossa fracta. Indurare.] Id quod, ut cætera etiam, Plinius memorie mandauit. Condituris.] A conditura primi ordinis nominadi casu. Conditura autem dicit ea forma, qua elixaturam. Uenerem stimulare.] Vnde Ouid. erucam appellat salacem de Remedio amoris, Nec minus erucas iubeo uitare salaces. Lactucis.] Vide quæ in lactuca scripsimus. Hæc herba.] Eruca. Comesta.] Manducata. Salubris.] Sanitatis bonum præbens. Temperiem.] Temperamentum. Calor.] Propter erucam. Frigore.] Propter lactucam.

DE PAPAVERE.

ICVNT uim gelidam siccamq; papaueris esse.
D Tres illi tribuunt species: flos unius albus,
Alterius roseus, rubeus pallensq; minoris
Flos est: hanc uulgo dicunt agreste papauer.
Cunctis nobilior, cui flos innafcitur albus.
Ex huius teneris faciunt opium capitellis,
Incisa leuiter summa cute, lacq; quod inde
Defluit, accipiunt cochleis, siccamq; reseruant,
Antidotis multis aptum, uarijsq; medelis.
Sunt qui contundunt cum lacte suo capitella,
De quibus expressum siccant in sole liquorem,
Post primum succus uires habet iste secundas.
De specie uero, roseos quam gignere flores
Dixi, conficiunt oleum de semine uinso,
Non modicum gustu iucundum, somniferumq;.

Tertia, cui flos est rubeus, semenq; nigellum,
Præstat, si bibitur, reliquarum more soporem.
Elixatura tepida cuiuslibet harum,
Aeger si foueat faciem, uel si bibit illam,
Opertum capiet, nisi mors sit proxima, somnum.
Sperma nigri bibitum cum uino, stringere uentrem
Dicitur, hocq; modo fluxus inhibet muliebres.
Somnum dat bibitum, tussim compefcit iniquam.
Pondere denarij debent hæc semina sumi:
Nam plus lethargum, uel mortem sæpius inferre.
De folijs eius tritis factum cataplasma,
Eximie fauces dicunt curare tumentes.
Quosq; uocant sacros extinguere dicitur ignes.
Frigore, uel cantu, potu ue, cibo ue, uel astu,
Aspera si fuerit uocalis reddita uena,
Apposito tali fiet medicamine lenis.
Candida miconi species (sic nempe uocari

Græcorum lingua dicunt quodcunque papauer)
 Longe nobilior est , utiliorq; duabus.
 Tunc cum lacte fluunt capitella papaueris huius ,
 Lecta coquantur aqua , cui sit pars tertia mellis
 Addita , cuncta coquis , donec decoctio spissa
 Sit quasi mel , uarios sic conseruetur ad usus .
 Sumpta facit somnum , tussim fugat , abstinet aluum .
 Vocalis uena bene rheumatismata siccat .
 Eiusdem teneris opium factum capitellis ,

DICUNT uim .] Papauer , quod & rhœas nominatur , quoniam confestim flos defluit , refrigerā
 di potentia . sed hortenſe , quod thylactida uocant , uim habet mediocriter somnum cōciliandi . Rhœadis
 femen ualidius refrigerat , ut eo nemo utatur secure , ut hortensī . Agrellis papaueris semen atrum est ap-
 tum medicamini , satis frigidum : succus admodum refrigerat , stupore tenuis opium appellatus . Interitum
 quandoque affert ex somnolentia , est nanque quarti & ultimi refrigerantium ordinis . Vidimus adole-
 ſcentem ausum fuisse uetula epulis admiscere , quo tantisper eius filia abuteretur , quoad mater dormi-
 ret : qua adeo confopita est , ut eo somno nunquam experrecta sit . hæc Georg. Valla in libro de
 simplicium natura . Innaf. albus .] Satiui (inquit Plin. lib. : o. cap. 18 .) albi calix ipse teritur , & bibitur
 somni causa . Semen elephantis medetur . Huius .] Papaueris fatiui albi . Antidotis .] Remedij quæ
 contra uenena dantur . Sperma .] Succus . Stringere .] Cohibere . Ventrem .] Fluxum uentris .
 Fluxus muliebres .] Menstrua . Lethargum .] Morbum illum de quo supra . Candida meconis .] Mā-
 uer id Græce scribitur : & mecon ceratitis , id est papauer habens cornua . Abstinet aluum .] Profluuium
 uentris sedat . Rheumatismata .] Fluxiones , quæ & rheumatismi & rheumata dicuntur .

DE CEPIS .

E cepis medici non consentire uidentur .
 D Nanque Dioscorides , inflare , capitiq; grauare
 Atque sitim cepas , dixit , succedere mansas .
 Felicitas non esse bonas , ait ipse Galenus ,
 Phlegmaticis uero multum putat esse salubres .
 Non modicum sanas Asclepius asserit illas ,
 Præsertim stomacho : pulchrumq; creare colorem ,
 Affirmat , quoties aliquis conspexerit illas .
 Et dicit , quisquis ieiunia soluerit illis
 Vnaquaque die , quod uinet hic absque dolore .
 Affirmant omnes , mansas inferre soporem .
 Et dicunt , illas mollire salubriter aluum .
 Appositas perhibent morsus curare caninos ,
 Si trita cum melle prius fuerint uel aceto .
 Apponunt alij cum uino melleq; tritas .
 Transactiq; tribus solunt cataplasma diebus .
 Sol tritum cepasq; Dioscorides iubet anguis
 Morsibus apponi , sic asserit ille iuuari .
 Fœmineo lacti commixtus succus earum ,

DE CEPIS medici .] Cepe ex quarto est calefacientium temperamēto , cuius essentia crassarum
 partium est . unde hæmorrhoidas , apposita , interrumpit . & cum aceto peruncta oleo , uirilignes absterget :
 & attrita , alopecias confestim exuscitat in pilos : maducata uero , corpus calefacit acumine , attenuatque in
 ipso crassos & tenaces humores , uentum in uentrem inducit ob essentia crassitudinem partium , sangui-
 nemque gignit . hæc Placentinus . Allium cepasque inter Deos iureiurando habet Aegyptus . Cepæ ge-
 nera apud Græcos , sardia , famothracia , halsidena , setania . Item schista , ascalonia , ab oppido Iudææ nomi-
 nata . Omnibus etiam odor lacrymosus , & præcipue Cyprijs , minime Gnidijs . Omnibus corpus tutum
 pinguitudinis earum cartilagine . E cunctis setania minima , (excepta Tusculana) sed dulcis . hæc Plin.
 libro decimonono , capite sexto . Affirmant .] Asserunt . Cepe (inquit Plinius) syluestres non sunt .
 Satiuæ olfactu ipso & delacrymationi & caligini medentur , magis uero succi inunctione . Somnium
 etiam facere traduntur , & ulcera oris sanare , commanducate cum pane . Et canis morsus , uirides ex aceto
 illitæ , aut sicca cum melle & uino , ita ut post diē tertium soluatur . Sic & trite sanant . Tolla in cinere epi-
 phoris multi impofuere cū farina hordeacea , & genitalium ulceribus . Succo & cicatrices oculorū , & albu-
 gines & argemas inūxere , & serpētium morsus , & oīa uiscera cū melle . Itē auricularum cū lacte mulierū ,
 & in iisdē sonitū ac grauitatē emēdantes , cū adipe anserino , aut cū melle stillauere . Et ex aqua bibēdum
 dederūt repete obmutescētibus . In dolore quoque ad dentes colluendos instillauere , & plagis bestiarum
 omnium

Sicut iam docui , roſeo miscbis oliuo ,
 Vnge caput mixtis , sedabitur his dolor omnis .
 Et solet hoc unguen somni præstare quietem .
 Prædictis admisce croci redolentia fila ,
 Auris curabis hæc infundendo dolorem .
 Hoc quoque fœmineo cum lacte crocoq; subactō ,
 Vnguendo calidam poteris sedare podagram .
 Ano suppositum solet hoc adducere somnum .
 Illud idem solo præstare uidetur odore .

omnium , priuatim scorpionū . Alopecias fricure & psoras , tuis cepis . Coctas dysentericis uescendas de-
 dere , & contra lumborum dolores . Purgamenta quoque earum cremata in cinerem , illinentes ex aceto
 serpentium morsibus , inter ipsas quoque multipedes ex aceto . Reliqua inter medicos mira diuersitas .
 Proximi inutilia esse præcordijs & concoctiōni , inflationemque & sitim facere dixerūt . Asclepiadis scho-
 la ad ualidum quoque colorem profici in cibo . Et si succum ieiuni quotidie edant , firmitatem ualeatudi-
 nis custodiri , stomacho utilia esse ac spiritus agitatiōi , uērem emollire , hæmorrhoidas pellere subditas pro-
 balanis , succum cum succo fœniculi contra incipientes hydropifēs mire proficere . Item contra anginas , ru-
 ta & melle . Excitari eisdem lethargicos . Varro , quæ sale aut aceto pisa est , arefactaque , uermiculis non in-
 festari , auctor est . Compescunt .] Sanant . Dysenteria .] Tormen , intestinorum exulceratio . Vn-
 de dysenterici , qui latine torminosi dicuntur . Contritis cepis loca .] Modus reparandi crines . Hæ-
 morrh .] Est in sede malum hæmorrhoidis , cum uenarum ora sanguinem fundunt , nec est solum sedis , sed
 etiam ianuæ uulua .

DE BVGLOSSA .

INGVA bouis , græco sermone buglossa uocatur ,
 L Hæc choleram rubeam nimio feruore perustam
 Purgat , cum uino fuerit si sumpta frequenter .
 Cardiacum , cholera quem fecit copia nigra ,
 Consimili potata modo curare ualebis .

Humores nocuos pulmonis detrahit hausta .
 Mixtus aquæ tepidæ si succus sumitur eius ,
 illi qui patitur schiasim mire medicatur .
 Vim memorem cerebri dicunt seruare periti
 Vinum potatum , quo sit macerata buglossa ,
 Latos conuiuas decoctio dicitur eius
 Reddere , si fuerit inter conuiuia stansa .

LINGVA bouis .] Buglossum humidum & calidum est temperamento , uino impositum , causa tē-
 perantia est . Congruit autem ob gutturis asperitatem tussientibus coctum in mulso . Aiunt tertianis
 congruere febribus quidam quæ trinum habet caulem herba , si cum radicibus & semine conteratur , in-
 de potetur . Quartanis porro eam , quæ quaternis caulibus surgit , harum decoctio ex uino abscessibus uti-
 lis perhibetur . Cholera .] Bilis . Rubeam .] Sæpius illatum hoc uocabulum in hoc libro , nescio cui-
 us culpa , ponitur . Cardiacum .] Id nihil aliud est , quàm nimia imbecillitas corporis , quod stomacho
 languente immo dore digeritur . Licetque protinus scire id esse , ubi uenarum exigui imbecillique
 pullant . Sudor autem supra consuetudinem & modo & tempore ex toto thorace & ceruicibus atque
 etiam capite prorumpit , pedibus tantummodo & cruribus sicioribus atque frigentibus . At ubi id morbi
 genus est , curatio prima est , supra præcordia imponere quæ reprimant cataplasmata : secunda , su-
 dorem prohibere . id præstat acerbum oleum uel rosa , uel melinum , aut myrteum . Quorum aliquo
 corpus leuiter perungendū , ceratumque ex aliquo horum tum imponendum est . Si sudor uincit ,
 delinendus homo est , uel gypso , uel argenti spuma uel cimolia creta , uel etiam subinde horum puluere re-
 spargendus . Idem præstat puluis ex contritis aridi myrti uel rubi folijs , aut ex austeri , & boni uini arida
 fece . hæc Celsus lib. 3 . cap. 19 . Schiasim .] Ischiam intellige coxarum dolorem . Inter conuiuia .] Bu-
 glossos bouum lingue similis , cui præcipuum , quod in uinum deiecta , animi uoluptates auget , & uocatur
 euphrosynum . Auctor Plin .

DE SINAPIO .

INTER eas quas Pythagoras laudauerit herbas ,
 I Asseritur primam laudem tribuisse sinapi .
 Quartus ei gradus est in ui sicca , caliddq; .
 Extrahit humores uiscosos , extenuatq; .
 Comburitq; cutem , uis illi est tanta caloris .
 Maior uis eius in semine dicitur esse .
 Sensus exacuit cibis eius , commouet aluum ,
 Confringit lapides , urinam & menstrua purgat .
 Si tritam iungas tepidæ uersiq; palato
 Ad solem , capitis purgabit phlegma nocuum .
 Sternutamentis hoc admiscere , salubre est ,
 Isto nam capitis strictura resoluitur omnis .
 Mansum confortat stomachum , suspiria sedat .
 Morsum serpentis , trito si iungas acetum ,
 Et super apponas , tali medicamine curas .
 Mansum pestiferos uetat intus ledere fungos .
 Vi nimium feruente cutem comburere dixi ,
 Sed tamen hæc multis est utilis uisio causis .
 Hæc oculis nocuus capitis sedabitur humor ,
 Et qui distillans pulmonum concaua ledit ,
 Et stomachi , morboſiq; creat , tussimq; phthisimq; .

Hoc per uescas coxæ dolor inueteratus
 Elicitur , schiasim quam græco nomine dicunt ,
 Hæcq; tumor splenis durus , iecorisq; fugatur ,
 Et multum causis hæc subuenit inueteratis .
 Vitale tot causis quoniam cataplasma sinapis
 Sæpius a medicis uariatur conficiendo ,
 Hoc dicam qualiter fieri iubeat Meniacus :
 In mortariolo tritum bene pone sinapis
 Semen , iungatur panis huic candida mica ,
 Sic ut tertia pars sit panis iuncta sinapi ,
 His ficus sicca , & mel iungas , & acetum
 Aetatis quantum , uel morbi causa requirer .
 Nam quo plus ficus sicca , uel mellis habebit
 Ille sinapismus , tanto solet acrior esse :
 Debilior , quo plus panis mittes , & aceti .
 Ne tibi sit utilis , moneo , confectio talis ,
 Effectum cuius in multis sæpe probaui .
 Non tamen hanc iubeo cunctis apponere morbis ,
 Sed raro magnis , & causis inueteratis .
 Plinius in musto cum semine præcipit huius
 Radices mergi , sic postquam senserit horum
 Omnem uim uinum , multum putat esse salubre
 Faucibus , & stomacho potatum , luminibusq; .

Pluribus & capitis dicunt prodesse querelis.
 Infuso faciunt oleum de semine quidam
 Vitile lumborum vitis, stupidis quoque neruis.
 Exprimitur succus tenero de caule sinapis,
 Quod siccum mandens dentis tormenta fugabis.
 Vocales uenas semen lenire sinapis
 Mansum confirmant, adipi tundendo uetusto
 Commixtus, scrophas dissipat si superaddas.
 Illius fumus multum prodesse caducis

Dicitur, atque stera causas siccando iuuare.
 Cum sicu ritum capiti superaddere raso
 His, qui lethargum patiuntur, magna medela est,
 Vel si saepe pedes unguendo fricabis eorum.
 Semen contritum mellis coniunge uel uncto,
 illud alopecias iuuat unguen saepe fricando.
 Acri cum uino lepras emundat inunctum.
 Hoc quoque curatur manso periodica febris,
 Antea quam diri ueniat commotio morbi.

INTER eas.] Sinapis, cuius in fatiuis tria genera, Pythagoras principatum habere ex his, quorum
 sublime uis feratur, iudicauit, quoniam non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad serpentium
 ictus & scorpionum tritu cum aceto illinitur. Fungorum uenena discutit. Contra pituitam tenetur in ore do
 nec liquecat, aut gargarizatur cum aqua multa. Ad dentium dolorem manditur. Ad uiam gargariza
 tur cum aceto & melle. Stomacho utilissimum contra omnia uitia, pulmonibusque. Excreationes faci
 les facit in cibo sumptum. Datur & suspiriosis. Item comitialibus tepidum cum succo cucumerum. Sen
 sus atque sternutamenta capitis purgat, aluum mollit, menstrua & urinam ciet. Et hydropicis imponi
 tur. Cum fico & cumino tusum ternis partibus, comitiali morbo. Et uuluarum conuersionem sustinuit
 excitat odore aceto mixto. Item lethargicos. Est autem id semen ex seseli. Et si uehementior somnus
 lethargicos premit, cruribus, aut etiam capiti illinitur cum fico & aceto. Veteres dolores thoracis, lumbo
 rum, coxendicum, humerorum, & in quacunque parte corporis ex alto uitia extrahenda sunt, illitum cau
 liticata uis emendat pustulas faciendo. At in magna duritia sine fico impositum, uel si uehementior urigo
 timeatur, per duplices pannos. Utuntur ad alopecias cum rubrica, psoras, lepras, phthirias, lithanicos,
 opilthotonicos. Inungunt quoque scabras genas, aut caligantes oculos cum melle. Succusque tribus mo
 dis exprimitur in fetili, calefcitque in eo in sole modice. Exit & e cauliculo succus lacteus, qui ita cum in
 duruit, dentium dolori medetur. Semen ac radix cum maduere, multo conteruntur: manusque plenae
 mensura sorbentur ad firmandas fauces, stomachum, oculos, caput, sensusque omnes. Mulierum etiam
 lassitudines, saluberrimo genere medicinae. Calculos quoque discutit potum ex aceto. illinitur & liuori
 bus, siccillatisque cum melle & adipe anserino, aut cera Cypria. Fit & oleum ex semine madefacto in
 oleo, expressoque, quo utuntur ad neruorum rigores, lumborumque & coxendicum perfrictiones. Quartus
 ei.] Hoc est, sinapium siccum & calidum est in quarto gradu. Extenuat. Tenuis facit, ac prorsus
 dissoluit. Phlegma.] Pituitam. Fungos.] Vlcera in sede. Phthirism.] Quo malo fit exulcera
 tio pulmonis a capite distillante. Schialis.] Ischiam tu semper intellige, ubi hac dictione non recepta
 utitur. Luminibusque.] Oculis. Tormenta.] Dentium dolorem. Scrophas.] Apoltemata
 sub lingua. Stera.] Hysteri, hoc est matricis. Lethargum.] Morbum in quo est marcor, & in expu
 gnabilis pene dormiendi necessitas. Alopecias.] Fit hoc malum cum capillorum profluuio: de Alo
 pecia lege Celsum lib. 6. cap. 4. Et Caelium Antiquarum lectionum lib. 10. cap. 41.

DE CAULE.

AVLIS Romana, Graecorum brassica lingua
 C Dicitur: is quamuis passim nascatur in hortis,
 Est tamen illius ad multa saluifer usus.
 Annis sexcentis usus medicamine caulis
 Romanos, Cato testatur, medicina priusquam
 A medicis Rome descripta fuisset in usu.
 Tunc hortus esca illis dabat, & medicinas.
 Vulnere non tantum curare recentia caulem,
 Ipsemet affirmat, sed quamuis inueterata.
 Et caneros etiam: loca sed prius amne lauati
 Praecipit, aut uino tepido, sic denique crudum
 Vnaquaque die bis tritum apponere caulem.
 Hordea quam dederint cauli miscere farinam
 Idem praecipit, tritam quoque cum coriandro.
 Et sale permodico, sic omnia mixta terendo
 Apponi dixit docuit cataplasma podagrae.
 Hoc etiam morbis medicabitur articolorum.
 Hoc quoque syringas ait, & luxata iuuare.
 Atque superpositum uarios sedare tumores.
 Illius urinam, fuerit qui caulis usus,
 Causis neruorum calefactam cocta iugatur.
 Hac ex urina pueri si saepe lauentur,
 Asserit illorum multum conferre salutem.

Hac narrat de caule Cato. Scripsisse libellum
 Chrysippum dicunt huius de uiribus herbe.
 Omnes confirmant, caligine lumina tergi,
 Eius qui uiridi uescetur caule frequenter.
 Auget lac mammis cibus eius, mensura purgat:
 Atque iuuat stomachum sumptas ut concoquat escas.
 Si multum coquitur, restringere dicitur aluum.
 At semicrudus solet illam soluere sumptus.
 Ac sumptus crudus sic ut tingatur aceto,
 Splen reprimat tumidum: semen depellit abortum.
 Vincto cum ueteri coctos bene contere caules,
 His oleum roseum quantum res postulat addas,
 Ardore nimios iuuat hac confectio febris,
 Si superaddatur stomacho, membro ue calenti.
 Acri non scissum si mergis alumen aceto,
 Et caules, sic ut corpus redigantur in unum.
 Cuncta terendo diu, potes hoc comescere lepram,
 Et plures alias maculas his saepe perungens.
 His etiam crines poteris retinere fluentes.
 Dicitur & testes istud curare tumentes,
 Et uarios morbos genitalia que patiuntur.
 Et melius si praedictis faba cocta iugatur.
 Cum faenugraeco si tundis hanc & aceto,
 Et super arthreticos apponas ista dolores,

Multum

Multum subueniet illis, uitijsque podagrae
 Non modicum poterit istud cataplasma mederi.
 Vincto cum ueteri caulis cineres bene triti,
 Profunt ad ueteres lateris, coxaeque dolores.
 Sit licet haec uilis, tamen est medicina salubris.
 Si caulis semen mixto potatur aceto,
 Pellere saepe solet animalia noxia uentris.
 Fit cinis ex siccis caulis radicibus uitis,

Subditus hic, uiam releuat siccando iacentem.
 Dentibus attriti succum glutire uidentis,
 Affirmant rauca multum succurrere uoci.
 Naribus infusus succus, purgat caput eius.
 Qui prius est caules, uix sentiet ebrietatem.
 Si caulis semen mixto potatur aceto,
 Quae non attigerit, collo, Melinus inquit,
 Suspensam, uarios uiae depellere morbos.

CAVLIS Romana.] Brassica maducabilis mixtae potentiae est, cum mansa, tum extrinsecus appo
 sita, non satis euidenter acuta, sed ad uulnera glutinanda, medendumque huculceribus in malam consuetudi
 ne labetibus. Inflammationibusque iam obduratis, difficulterque solubilibus, sacroque igni & similibus Cu
 rat quoque epinyctidas, & herpetas: uimque habet abstergendi: ipsum corpus continet, ne dissipetur. Hac
 de causa ubi arefacere humectum uentrem uelimus, mediocriter ipsam coquedo, & priorem aquam pro
 fundedo, immittimus statim ad aliam calidam quae statim feruat, quando non expedit, ut aerem aquam ue
 frigidam cocta attingat: nec enim admodum utilis, nec si admodum coxeris. Immittendo igitur in aliam
 feruentem aquam coquamus, ut sit opportuna ad subducendum, si non plurimum coquatur. Arefacit igitur
 brassica uelut lens, & ob hoc uisum hebetat, & melancholicum gignit humorem. Asparagus autem
 minus quam brassica arefacit, & magis urinam citat: semen potum, lumbricos perimit, & ephelus & lenti
 culas, idque genus alia, quae mediocriter egent acerbitate iuuat. Caules brassicae exulti, uehementer arefaciunt
 suo cinere: adeo, ut iam potestatem habeant amburendi. ob hoc ipsi adipem admiscunt uetustum, & anti
 quis laterum medentur doloribus. Et si quid fuerit eiusmodi, utuntur ea: praesentaneum namque ad di
 strahendum remedium est. Chrysippum.] Brassicae, inquit Plinius, laudes longum est exequi, cum & Chry
 sippus medicus priuatum uolumen ei dedicauerit per singula membra hominis digestum, & Deuces, ante
 omnes autem Pythagoras & Cato non parcius celebrarint. Lumina.] Oculos clarificare. Alumē.]
 Salsuginem terre. Lepram.] Qui morbus graece hiera dicitur. Arthreticos.] Morbo articulari ob
 noxios. Podagrae.] Pedum cruciatui. Vix sentiet ebrietatem.] Compotoribus notatu dignum,
 quod etiam ex Plinio sumpsit, cuius sunt haec uerba: Cato prodesse tradit capitis doloribus, oculorum ca
 ligini, scintillationibusque, uel stomachi praecordijs, crudum ex aceto & melle, coriandro, ruta, menta, lase
 ris radice sumpta acetabulis duobus matutino. Tantaque esse uim, ut qui terant haec, ualidiores fieri se
 sentiant. Ergo uel cum uino tritam, sorbendam, uel ex olei intinctu sumendam. Podagrae autem, mor
 bisque articularijs illini cum ruta, coriandri & salis mica, hordei farina. Aqua quoque eius decocta, neruos
 articulosque mire iuuari. Si foueantur uulnera, & recentia & uetera, etiam carcinomata, quae nullis alijs
 medicamentis sanari possunt. Fouerit prius aqua calida iubet, & bis die tritam imponi. Sic etiam fistulas
 eluxatas, & tumores reuocari, quaeque discutit opus sit. Insomnia etiam, uigiliasque tollere decoctam, si ie
 iuni edant quam plurimam ex oleo & sale. Tormenta si decocta iterum decoquantur, addito oleo & sale, cu
 mino, polenta. Si ita sumatur sine pane, magis profutura. Inter reliqua bilem detrahit per uinum ni
 grum pota. Quin & urinam eius, qui brassicam escitauerit, asseruati iubet, calefactamque neruis remedio esse.
 Haec & multa alia illic legere poteris: inter quae hoc etiam, Brassicam uino aduersari, ut inimicam
 uitibus. antecedente in cibus, cauere ebrietatem. Vna.] Hoc malum graece dicitur Staphyle, & Sta
 phylophoros.

DE PASTINACA.

ST pastinacae uirtus in semine tantum,
 E Et radice sua, multa si decoquis eius
 Radices, multum decoctio proderit eius,
 Si potanda datur splenis, iccoris; querelis.
 Lumborumque iuuat eadem potata dolorem.
 Ha si lacte coquas, decoctio sumpta iuuabit
 Asthmaticos, quamuis ueteres, uentresque fluentes.
 Radix illius collo suspensa, tumores
 (ut quidam dicunt) comescit testiculorum.
 Qui pastinacam fert, aut qui mandidit illam,

Dicitur a nullo serpente posse noceri.
 Accendit uenerem, si large sumitur illa.
 Si circum scalpis dentes radicibus eius,
 Dicunt ingenti per saepe dolore iuari.
 Ex uino pastinacae si sperma bibatur,
 Comescit diros quos scorpion intulit ictus.
 Sic quoque foemine uentris curare tumorem
 Dicunt, quod mulier quasi praegnans esse uidetur.
 Appositum cancri totum cum melle medetur.
 Quod pastum tribuat, est pastinaca uocata.
 Namque cibum nullae radices dant meliorem.

EST PASTINACAE.] Pastinaca graece staphylinos dicitur. Plin. lib. 19. cap. 5. Ex ijs pastinacae
 unum genus agreste sponte prouenit, Staphylinos graece dicitur. Alterum seritur radice uel semine, pri
 mo uere, autumno, ut Higino placet, februario, augusto, septembri, octobri, solo quam altissime resosso.
 Annicula utilis esse incipit, bima utilior, gratior autumno, patinisque maxime. Et sic quoque uirus illi in
 tractabile est. Pastinaca etiam piscis est, ut apud Plin. lib. 32. Virtus.] Vis & potentia. Querelis.]
 Morbis propter quos querimur & euilamus nonnunquam. Eius semen, hoc est pastinacae contritum, &
 in uino potum, tumorem aluum, & suffocationes mulierum, doloresque lenit, in tantum ut uulnas cor
 rigat, illitumque e passo uentri earum proficit. Viris uero prodest, cum panis portione aequa tritum. Ex

uino potum contra uentris dolores. Pellit & urinam, & phagedanas ulcerum fistit recens cum melle impositum. Vel arida farina inpersam radicem eius Diueces contra iocinoris ac lienis, ilium, lumborum, & renum uitia, ex aqua mulsa dari iubet. Cleophantus & dysentericis ueteribus. Philistion in lacte coquit, & ad stranguriam dat radicis uncias quatuor, ex aqua hydropicis, similiter & opisthotonicis, & pleuriticis, & comitialibus. Habentes eam, ferri a serpentibus negantur: aut qui ante gustauerint, non laedi. Percussis imponitur cum axungia. Folia contra cruditates manduntur. Orpheus amatorum inesse staphylino dixit, fortassis quoniam uenerem stimulari hoc cibo certum est, ideo conceptus adiuuare aliqui prodiderunt. Ad reliqua & satiuua pollet. Efficacior tamen syluestris, magisque in petrosis nata. Semen satiuua quoque contra scorpionum ictus, ex uino aut posca, salutare est. Radice eius circum scalpti dentes, dolore liberantur. Syria in hortis operosissima (inde quoque est prouerbiu graecis, Multa Syrorum olera) simillimam staphylino herbam ferit, quam alij gingidion uocant. Tenuius tamen & amarius, eiusdemque effectus est, coctum crudumque stomachi magna utilitate, Siccata enim ex alto omnes humores eius. Asthmaticos.] Quos asthma premit, quod fit cum anhelitus cum difficultate trahitur. Qui pascinacum.] Mirabile hoc quidem & omnipotentiae Dei miraculum, si uerum, qui hoc asserunt, loquuntur. Venerem.] Quis putat hic opus esse, ut aduocemus quempiam, ut hic attenti audiat, cum etiam stupidi lectores in talibus narrationibus libenter arrigant aures, quod facit hominibus innata libido. Quod paltum.] Vnde sit dicta pascinaca docet.

DE ORIGANO.

RIGANI uires calidae siccaeque leguntur.
 O Tertius huic in utroque gradus conceditur esse. Illius in uino curat decoctio sumpta. Quosuis pestiferos morsus, si sepe bibatur. Cum mulsa sumpta prodest aconita bibenti. Sic multis alijs dicunt obulare uenenis. Conquassata iuuat mansum, uel sepius haustum. Hydropicos reprimat bibitum, siccatque tumores. Cum mulsa bibitum, choleram deponere nigram, Dicunt, oxybaphi fuerit si pondere sumptum. Menstrua deducit bibitum, uel si superaddas Tritum, uel cocta mulier si se fouet herba. Illius puluis tussim cum melle repellit. Pruritus, acoras, maculasque cutis fugat omnes, In quo decoquitur si sapius amne lauentur. In lauaero iuuat istericos haec coctio sumpta. Succus praedictae uiridis si sumitur herbae, Vnas & fauces curat siccando tumentes. Oris uulneribus medicabitur ore retentus.

ORIGANI.] Huius herbae tertia est species, secandi, & attenuandi, & arefaciendi, & calefaciendi, potentiae. in tertio haec habet ordine: nam heracleotica efficacior est onitide. estque agrellis, quam panaces heracleum, alij cunilam uocant. At quae dicitur tragoriganus, quiddam etiam admittit acerbitatis. haec Valla. Illius in uino.] Origanum quod in sapore cunilam aemulatur, plura genera in medicina habet, & onitin uel prasion appellant, non dissimile hysopo. Priuatim eius usus contra torsiones stomachi in tepida aqua, & cruditates. Contra araneos, scorpionesque in uino albo. Luxata & contusa in aceto, & oleo, & lana. Auctor Plin. lib. 20. cap. 17. Aconita.] Venena. Choleram.] Atram bilem. Persius de hac: Atra bile tumor. Oxybaphi.] Heminę quę continet dimidium sextarij. Pondere.] Menstrua. Menstrua.] Muliebria, menses. Acoras.] Capitis ulcera. Amne.] Aqua. Istericos.] Ictero, hoc est morbo regio correptos. Vnas.] Quod malum circa fauces nascitur: sic dictum, quod uelut uua dependeat. de quo & supra. Irino.] quod iris herba praebet, & quod ex iride fit, ut utar uerbis Perotti. Sirius ardet.] Hoc est canicula. Est autem sirius proprie itella in ore canis admodum perniciofa. Aere.] Olla. Succida lana.] Hęc a succidendo dicta, quod talis fit, qualis succifa est, hoc est plena fordibus. Varro a sudore deriuat: dicit enim non sursu tempus inter aequinoctium uernum & solstitium cum sudare inceperunt oues, a quo sudore recens lana tonsa, succida est appellata. Iuuenalis, Quae coena tamen uinum quod succida nollet Lana pati.

DE SERPILLO.

ERPILLVM ueteres dixerunt, quod quasi serpat
 5 Terre uicinum: huic feruida siccaque uis est.
 Acri cum uino coctum, conuulsis oliuo
 Cui rosa dat nomen: hoc unguine perlinc frontem

Naribus infusus, irino mixtus oliuo,
 Infusum capiti coget manare cruorem.
 Auribus infusus sedat cum lacte dolorem.
 Hic succus mixtus cepis, & rosyrriaco,
 Ponitur ad solem tunc quando Sirius ardet.
 Sicque quater denis feruebit in are diebus.
 Si supponatur lecto confectio talis,
 Effugit (ut dicunt) animalia cuncta nocua.
 His quibus ex aliquo uitio digestio tarda
 Euenit, ex uino prodest si sumitur alio.
 Cum calida morsus stomachi lenire probatur.
 Illius succos oleo mixtos & aceto
 Succida lana bibat, & sic superaddita membris.
 auxatis uel contusis, multum iuuat illa.
 Prouocat urinam, lumbricos proicit haustu.
 Dente diu tritum solet inde fugare dolorem.
 Omnia potatus succus iuuat interiora.
 Eius cum succo si caryca trita bibatur,
 Sudorem poris producere fertur apertis.
 Appositus coxis succus cum polline farris,
 Harum saepe grauem pellit reprimat ue dolorem.

Aegroti, capitis solet hoc sedare dolorem.
 Nidor combusti serpentes effugat omnes,
 Et quoduis animal infundens ore uenenum.
 Hoc ideo miscere cibus messoribus est mos,
 Ut si forte sopor fessos depresserit illos,

Vermibus

Vermibus a nocuis tui requiescere possint.
 Pestiferos morsus bibitum iuuat, appositumque.
 Prouocat urinas, compefcit tormina uentris.
 Spleni iuuat, admixto si sepe bibatur aceto.

Si mel praedictis iungatur, spuma cruenta.
 lactantes, mire potus solet ille iuuare.
 Haustum cum uino, iecoris sedare dolorem
 Dicitur, hieque solet producere menstrua potus.

SERPILLVM ueteres.] Serpillum (inquit Plinius) a serpendo putant dictum, quod in syluestri euenit, in petris maxime. Satiuum non serpit, sed ad palmi altitudinem increfcit. Pinguius uoluntarium & candidioribus folijs & ramis, aduersus serpentes efficac, maxime cenchrin, & scolopendras terrestres ac marinas, & scorpiones, decoctis in uino ramis, folijsque. Fugit & odore, cominus si uratur. Et contra marinarum uenena praecipue ualet. Capitis doloribus decoctum in aceto illinitur temporibus ac fronti cum rosaceo. Item phreneticis, lethargicis, contra tormina, & urinę difficultate, anginas, uomitiones, drachmis quatuor datur. Ex aqua bibitur & ad iocinerum dolores. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas excretiones teritur in cyathis duobus aceti & mellis. Vergilius serpillum inter olentes commemorat, cuius est hoc carmen in Alex. quae est eclogarum secunda:

Allia, serpillumque, herbas contundit olentes.

Oliuo.] Oleo rosaceo. Messoribus.] Quod & Thesilis rustica mulier fecisse dicitur a Vergilio.

DE VIOLIS.

EC ROSEUS superare decor, nec lilia possunt
 N Fragrantes uiolae specie, nec uis, nec odore.
 Dicitur humida uis illis, & frigida primo
 Esse gradu. species tres esse leguntur earum,
 Noscere quas tantum diuerso flore ualemus.
 Nam sunt purpurei flores, albi, nigrique.
 Cunctis pene pares sunt in medicamine uires.
 Inflammata iuuant loca, trite si superaddas.
 Crapula discutitur bibitis, capitisque grauedo
 Olfactus solo, uel si caput inde coronas.
 Anginis pote medicantur aqua resoluta.
 Purpuream uiolam dicunt curare caducos,
 Praecipue pueros, si mixto sumitur amne.
 Radices uiolae cum myrrha tunde, crocoque,
 Hoc inflammatis oculis apponito nocte.
 Contritijs folijs uiolae cum melle perungens,
 Vlcerata sanabis capitis si iungis acetum,
 Et cataplasma facis, cedit collectio quaeuis.
 Illius curat elixatura tumorem
 Matricis, tepida si sepe fouebitur illa.
 Ani fissuras, quas appellant rhagadias,
 Addita cerotis medicatur saepe perunctis.
 Pusilla si fuerit, melli superaddere iugata.
 Illius semen cum uino menstrua purgat,
 Trita cum mixto radices eius aceto,
 Splen sicant bibita, uel spleni si superaddas.

Hocque modo calidam dicunt sedare podagram.
 A stomacho choleram rubeam potata repellit
 Herba uirens uiolae, uel flos siccae ue, recens ue.
 Morbos de cholera rubea, uel sanguine factos,
 Mollibus in costis, aut in pulmonibus ipsis,
 Sedat, si mixto potabitur amne recenti.
 Infantum tussim sic, & suspiria sedat.
 Ex uiolis oleum sicut de flore rosarum
 Conficiunt, multis quod dicunt utile causis.
 Auribus infusum, sonitum fugat atque dolorem.
 Et capiti prodest quocumque dolore laboret,
 Leniter infrigidans, corpusque sopore resoluens.
 Lumbricos necat infusum, bibitum, uel inunctum.
 Et capitis furfur oleo depellitur isto.
 Os capitis ictu fuerit si forte plicatum,
 In tantum, ut lingua patiens amiserit usum,
 Fac prius hanc uiolam cum uino sumere tritam,
 Postea, si fuerit capitis pars dextera laesa,
 Contritam planta pedis hanc adnecte sinistri,
 Atque reuerso facias si laua plicata est,
 Os reslit, linguaeque die redit usus eadem,
 Ut iustus tradit medicus, qui talia scripsit.
 Altera uis uiolae fertur mirabilis esse.
 Alba si uiolae radix teneatur in ore,
 Et transfusus sic succus sapius eius,
 Vulneris immodicum tradunt mox sistere fluxum.
 Hanc liquoritiae tradit uim Plinius esse.

NECROSEVS.] Viola folia (inquit Placen. Valla) Aquosam & subfrigidam obtinent potestatem, id & per se, & cum farina subacta, calidas inflammationes auertunt. Ori & aluo etiam id apponitur, & inflammatis oculis. Violarum (auctore Plinio) plurima genera: purpureae, luteae, albae, plantis omnes ut olus satia. Exijs uero quae sponte apricis & macris locis proueniunt purpureae, latiore folio statim ab radice carnosio exeunt: solaeque graeco nomine a caeteris discernuntur, appellata ia, ut ab his ianthina uestis. Sed satiuus maxima auctoritas luteis, genera ijs tusculana, & quae marina appellatur, folio aliquanto latiore, sed minus odorato. In totum uero sine odore, minutoque folio calathina, munus autuni, caeteris ueris. Superare decor.] Liliu rose nobilitate proximum est, uiolis honos proximus, haec etiam Plinius. Et uide, quam raro discedat a Plinio auctor noster, & quam frequenter eiusdem cum Plinio uerbis utatur. Ob eam causam magnae auctoritatis apud me est hic Macer, quicumque tandem sit. Et nemo doctus est, qui negare possit hunc esse doctum librum. Fragrantes.] Odorem emittentes, odoras. Pares.] Aequales potestates. Anginis.] Hoc malum ut sup. Graece σπασμὸς, de quo lege Celsum lib. 4. cap. 4. Caducos.] Comitiali morbo laborantes, quem S. Valen. nec scio ob quam causam, uocant. Myrrha.] Quae arbuscula maxime prouenit in Arabia. In myrrham arborem scribit Qui. poetarum in geniosissimus, Cynarę regis Cypriorum filiam nomine Myrrham transformatam fuisse. Crocoque.] Quod safranum communiter appellant. Rhagadias.] Anus quoque multa tædijque plena mala recipit, nec in se multum abhorrentes curationes habet. At primum in eo saepe, & quidem pluribus locis,

cutis exciditur. *Græci uocant.* Id si recens est, quiescere homo debet, in aqua calida desidere. Colubina quoque oua coquenda sunt: & ubi induruerunt, purganda. deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, sic ut inuicem utroque aliquis utatur. Tum tetracharmacum, aut rhyphodes rosa diluendum est, aut hyfopum recens miscendum cum cerato liquido ex rosa facto: aut eidem cerato liquido plumbum elotum adijciendum. Aut resina terebinthina, aut spumæ argenti, uetus oleum. Et quolibet ex his id perungendum. Sic quidquid lesum est, extra est, neque intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum superdandum est: & quidquid ante adhibuimus, cerato cōtegendum. In hoc autem casu neque acribus cibus utendum, neque asperis nec aluum comprimentibus. ne aridum quidem quidquam satis utile est, nisi admodum paulum. Liquida, lenia, pingui, glutinosa meliora sunt. Vt no leni uti, nihil prohibet. Hec Celsus. Rubeam.] Modo iterum occurrit hec illatina dictio, nec quidquam prohibet legere rubram: & in tertio uersu sequenti pro rubea, rubra. Plicatum.] Cōstrictum.

DE ARISTOLOCHIA.

RISTOLOCHIAE species tres dicimus esse.

A Longa prior, radix est cuius longa, uocatur. Diēta rotunda sequens, quod sit radice rotunda.

Tertia clematis græco sermone uocatur. Viribus hæc penè par dicitur esse rotunda. Omnes uim calidam siccamq; leguntur habere. In primo uis sicca gradu, feruensq; secundo est. Pestiferos morsus, cum uino sumpta rotunda, curat, & assumptis prodest sic hausta uenenis. Hocq; modo tardis educit sumpta secundis. Cum pipere & myrrha putredine mundat ab omni, Post partum, potata, sterat, uel subdita tantum. Asthmaticis prodest, & frigora sumpta repellit. Pleureticos curat, mixto si sumitur amne. Quodlibet infixum, superaddita trita, repellit. Vulnere cum mellis purgatq; repletq; liquore. Quod si predictis irim coniungis, & inde Ungas gingiuas, denticq; putredine purgas. Splenis duritiam soluit, laterisq; dolorem Si mixta potatur aqua, febresq; malignas

ARISTOLOCHIAE species.] Aristolochie, seu aristolochia dicitur. Inter nobilissimas aristolochie nomen dedisse grauidè uidentur, quoniam esset *ἀριστολόχος*, nostri malum terræ uocāt, & quatuor eius genera seruant: Vnum tuberibus radicem, rotundis folijs, inter maluam & hederam nigrioribus, pinguioribusque. Alterū masculè, radice longa quatuor digitorū longitudine, baculi crassitudine. Tertium longissimè tenuitatis, uitis nouellæ, cui sit præcipua uis, quæ elematiis uocatur, ab alijs Cretica. Omnes colore buxæ, caulibus paruis, flore purpureo. Ferunt bacculas paruas uelut capparidis. Valent radice tantum. Est & quæ pistolochia uocatur, quarti generis tenuior quàm proxime dicta, densis radicis capillamentis, iunci plenioris crassitudine. Hanc quidam polyrrhizon cognominant. Odor omnium medicatus. Sed oblonga radice, tenuiorique gratior. Carnosi enim est corticis, unguentis quoque nardinis conueniens. Nascuntur pinguibus locis & campestribus. Effodere eas messibus tempestiuum, ita disquamato terreno seruantur. Maxime tamen laudatur Pontica, & in quocunq; genere ponderosissima, quæque medicinis aptior. Rotunda contra serpentes. Oblonga in summa tamen gloria est etiam modo. A conceptu admota uuluis in carne bubula, mares figurat, ut traditur. Piscatores Campaniæ radicem eam quæ rotunda est, uenenum terræ uocant, coramque nobis contusam immixta calce in mari sparfere, aduolant pisces cupiditate mira, statimque exanimati fluitant. Quæ polyrrhizos cognominatur, conuulsis, contuulis, ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, utilissima esse traditur. Semine pleureticos & neruos confirmare, excalfacere. hæc Plinius. Secundas.] Quod partum statim sequi debeant ex naturæ ordinatione, secundas dici uolunt. Putredine.] Quod maxime intelligitur de rotunda: oppilationem enim & crassitudinem, uel spiritus incocti dolorem curat, putredinibusque medetur. Et tabida purgat hucera, denticque, & cicatrices in oculis illustrat. Asthmaticis.] Opitulatur asthmaticis, grauemque anhelitum trahentibus, & uacillatibus morbo comitali, & podagricis, pota cum aqua. & fracturis, et luxatis membris, si quod aliud medicamen, idoneum est. Irim.] Herbam, de qua sequitur. Spasimis.] Cōtractionibus neruorum. Paralyticis.] Qui neruorum patitur resolutionem. *παράλυσις* enim græce resolutio neruorum dicitur. Inde paralyticus. Exhilarari.] Hilares fieri. Fistula.] Quam græci syringa uocant, de quo malo etiam supra. Illa.] Rotunda aristolochia, quia longa minus partium tenuium est, at uim abstergendi calefaciendique habet: ideo carnem hulceribus superinducit, utiliorque existit. Plinius hæc.] Lege Plin. de aristolochia lib. 25. cap. 8. & cap. 13. & 17. Et iterū lib. 25. cap. 7. ac cap. 17. & 16. & undecimo, & 12. & 13. & 16. capitibus.

DE MARRHUBIO.

ARRHUBIUM nostri dixerunt, præfion Argi.

M Hanc herbam medici calidam, siccamq; secundo dicunt esse gradu. decoctio rotius herba,

Seminis aut eius, phthysicos mire iuuat hausta. Pectoris hæc uarios compefcit potio morbos. Et melius prodest, illi si iungitur iris. Asthmaticos sic sumpta iuuat, tussimq; repellit. Accelerat partus eadem, pellicq; secundas. Si mel marrhubio iungatur, uulnera purgat.

Hocq; modo curat que rodunt ulcera carnem. Dicitur hoc bibitum lateris sedare dolorem. Omnibus his succus siccatu proderit eius. illius succus cum uino melle ue mixtus, Prodest luminibus caligine debilitatis. Sic iuuat ictericos iniectus naribus idem. Auriculæq; grauem dicunt curare dolorem, Hunc mixtum roseo si fundas intus oliuo. Vsum marrhubij non dicunt esse salubrem His, qui uesica morbo, renumq; laborant.

MARRHUBIUM nostri.] Marrhubium plerique inter primas herbas commēdauere, quod græci præfion uocant, alij linostrophon, nonnulli philopeda, aut philocares. Huius folia semenque contrita profunt contra serpentes, pectoris & lateris dolores, tussim ueterem. Et ijs qui sanguinem eiciunt, eximie utile, scapis eius cum panico aqua decoctis, ut asperitas succi mitigetur. Imponitur strumis cum adipe. Sunt qui uiridis semen quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctum, addito exiguo olei & salis, forbere ieiunos ad tussim iubeant. Alij nihil comparant. In eadem causa marrhubij & feniculi succi ad sextarios ternos expressis, decoctisque ad sextarios duos, cum addito mellis sextario rursus decocto ad sextarios duos, si cochlearij mensura in die sorbeat in aquæ cyatho. Et uirilium uitijs tussim cum melle mire prodest. Lichenas purgat ex aceto. Item menstrua & secundas mulierum. Arida farina cum melle ad tussim siccam efficacissima est. Item ad gangrenas & pterygia. Succus uero articulis, & enaribus morbo regio, minuendæque bili cum melle prodest. Item contra uenena inter pauca potens. Ipsa herba stomachum & excretionem pectoris purgat. Cum iride & melle urinam ciet. Cauēda tamen exulceratq; uesicæ, & renum uitijs. Dicitur succus claritatem oculorum adiuuare. Castor marrhubij duo genera tradit: nigrum: & quod magis probat, candidum. In ouum inane succum adijcit is, ipsumque ouum in fundit melle equis portionibus tepescendum, uomicas rumpere, purgare, perfanare promittens. Illitis etiā uulneribus à cane factis tusa cum axungia ueteri. Phthysicos.] Sanguinem spuentes. Asthmaticos.] Anhelitum difficulter trahentes. Luminibus.] Oculis. Ictericos.] Auruginosos.

DE IRI.

IRI dat florum nomen color ipse suorum,

I Cælestis similes sunt nempe coloribus iri. Illyricam dicunt illam, quia plurtima nascit

Fertur in illyria. uis eius sicca, calensq; Dicitur. atque gradum dant huic in utroque secundum. Maior uis huius est in radicibus eius. Has desiccandas per frusta rotunda secatas, Sic ut se partes non tangant, infere filo, inde loco sicco fac suspendantur in umbra: Vix aliter totum poteris siccare per annum. Cum uino sedant tussim, præbentq; soporem. Si latitans intus sanies præcordia laedit, Pellicur illarum cum uino puluere sumpto. Cum mulla bibitus choleram depellit iniquam. Tormina cum mixto bibitus sedabit aceto. Hocq; modo sumptis dicunt prodesse uenenis.

Spleni contractis, & quouis frigore lesis, Cum uino bibitus puluis medicabitur eius. Hocq; modo sumptis tardantia menstrua purgat. Duritias stericas radicem coctio molliat, Si subius tepida foueantur sapientia illa. Hæc cum chysterio si sit subiecta per anum, Non modicum schiasti dicunt prodesse dolori. De radicibus his mixto collyria melle Fiunt, quæ uulue pellunt subiecta secundas. Inq; locis hæc fixa cauis syringa curant. Commixtus melli, desiccatur uulnera, puluis: Carnèq; nuda replet, si sit superadditus, ossa. Pulueris hellebori pars tertia iungitur illi, Iris radicem tenui cum puluere duplo, Puluis uterque simul commixto melle ligatus, Hoc superappositum purgat caligine uultum, Et papulas eius istud cataplasma repellit.

IRI DAT florum.] Iris (ut tradit Plinius) radice tantum commendatur, unguentis aut medicinæ nascens. Laudatissima in Illyrico. Et ibi quoque non maritimis, sed in syluestribus Drilonis & Narone. Proxima in Macedonia: laudatissima hæc, & candicans. Et ex illis tertium locum habet Africana, amplissima inter omnes, gustuque amarissima. Illyrica quoque duorum generum est: Rhaphanitis à similitudine, quæ melior. Rhizotomos subruffa. Optima, quæ steruuta menta tactu mouet. Caulem habet cubitalem, & rectum. Floret diuersi coloris specie, sicut arquis cælestis, unde & nomen. Non improbat & pisidica. Et fossuri tribus ante mensibus mulla aqua circūfusa, hoc ueluti placamento terræ blandiuntur, circūscriptam mucrone gladio ue triplici: & cum legerint eam, protinus in cælum attollunt. Natura est feruens, tractataque pustulas ambusti modo facit. Præcipitur ante omnia, ut casti legant. Teredines non sicca modo, uerum in terra celerime sentit. Optimum antea irinum Leucade & Elide ferebatur. Iampidem enim & seritur. Nunc à Pamphylia. Sed Cilicum maxime laudatur, atque septentrionale. Cælestis.] Quia similis coloribus arcu cœli. Illyricam.] Quare illyrica dicatur iris, exponit. Soporem.] Somnum. Stericas.] Hysterarum, id est matricum seu uuluarū: quod sæpe diximus. Clysterio.] E in chysterio producendum, corripit. Schiasti.] Est & hoc ineptum. Ischiam autem intelligit. Collyria.] Oculorum medicamenta. Eius.] Vultus, hoc est quæ in facie nascuntur.

DE INVLA.

INVLA, quam uulgus elnam uocat, cliniumq;
 I Dicitur a medicis: est forma cognita cunctis.
 Humida uis eius, & feruida dicitur esse.
 Humor habere gradum primum, feruorq; secundum,
 Dicitur illius decoctio menstrua purgat.
 Si bibitur, mouet urinam, depellit abortum.

Dicitur hac eadem stipatum soluere uentrem.
 Radix trita fugat schiasim superaddita coxa.
 Ex eius folijs cum uini neclare coctis
 Mire nephreticis renes inuoluere prodest.
 Eius radicem puluis cum melle uoratus
 Tussim compefcit, orthopnoicisq; medetur.
 Cum succo ruta succos si sumitur eius,
 Affirmant ruptis quod profit potio talis.

INVLA quam uulgus.] Est hac herba humida in primo gradu, & calida in secundo. Purgat me-
 ses, cit urinam, abortum quoque pellit, uentrem laxat, dolorem coxendicum fugat, nephreticis usque ad
 miraculum prodest, sanat tussim, & orthopnoicos, rupturasque curat.

DE HYSOPO.

EST HYSOPUM siccum, calidum quoque. tertius illi
 E Est in utroque gradus: eius decoctio facta
 Sic, ut cocta simul sint mel, ficus quoque sicca,
 Prodest non modicum patientibus hausta catarrhum.
 Subuenit & uoci rauca uersata palato.
 Et prodest cunctis pulmonum sumpta querelis.
 Lumbricos uentris eadem potata repellit.
 Et pectus, capitis si distillatio fiat,
 Quae persape solet tussim, phthisimq; creare,
 Prodest hac eadem decoctio sumpta frequenter.
 Omnibus his prodest puluis cum melle iugatus.
 Contrito uiridi si iungitur oxymel illi,
 Sicq; datur bibitum, stipatum molliet aluum.
 Potio si uiridis uel sicci saepe bibatur,

Vultibus eximium fertur praestare colorem,
 Cum uento nocuo uiscosum phlegma repellens.
 Cardnia si iungas, his solues fortius aluum.
 Cum nitro & sicu sicca si conteris ipsum.
 Et superapponas pleni cataplasma tumentis,
 Hydropticis ue, solet siccando repellere morbum.
 Cum uino bibitum praecordia tensa relaxat,
 Et quicumque nocet tumor interiora, recedit.
 In quo decoquitur, si dens foueatur, aceto,
 Fertur ab immodico cito saepe dolore leuari.
 Accensa fumo sonitus compefcitur auris.
 Elixum appositum humores lymphidat omnes.
 Sic iuuat ictericos iniectum naribus idem.
 Auriculaq; grauem dicunt curare dolorem,
 Hoc mixtum roseo si fundis intus oliuo.

EST HYSOPVM.] Male & contra naturam produxit mediam huius nominis. Pueris igitur in
 hoc non est imitandus. Est autem hysopum calidum & siccum in tertio gradu. de hysopo lege Plin. lib.
 25. Catarrhum.] Malum quod fit ex distillatione humoris ex capite. Distillat autem humor ex capite
 interdum in nares, quod leue est: interdum in fauces, quod peius est: interdum etiam in pulmonem, quod
 pessimum est. Si in nares distillat, tenuis per has pituita profluit, caput leniter dolet, grauitas eius sentitur
 frequentia sternutamenta sunt: si in fauces, has exasperat, tussiculum mouet: si in pulmonem, praeter ster-
 nutamenta & tussim, est etiam capitis grauitas, lassitudo, sitis, aestus, biliosa urina. Aliud autem (quamuis
 non multum distans malum) grauedo est. hac nares claudit, uocem obtundit, tussim siccam mouet, sub
 eadem falsa est saliuua, sonant aures, uenae mouentur in capite, turbida urina est. Hac omnia Hippo-
 crates nominat. Phthisimque.] Tabem, uel sanguinis reiectionem. Oxymel.] Si comiscetur oxy-
 mel uiridi cotrito hysopo. Stipatum.] Duritiem alui. Phlegma.] Pituita. Hydropticis.] Aqua
 intercute laborantibus. In quo decoquitur.] Remedium notatu quidem dignissimum aduersus den-
 tiu tormenta. Lymphidat.] Extenuat & purgat. Ictericos.] Ictero, hoc est malo regio correptos.

DE ASARO.

EST ASARUM graece, uulgago dicta latine.
 E Hac calide & sicca uirtutis dicitur esse.
 Tertius est illi gradus, ut dicunt, in utroque.
 Prouocat urinam, potatq; menstrua purgat.
 Hocq; modo iecoris medicatur sumpta dolori.
 Hydropticisq; iuuat, schiasim fugat hausta frequenter.
 Et uuluae morbis decoctio subuenit eius.
 Dicitur ictericum potata repellere morbum.
 Helleboriq; modo uomitu praecordia purgat.
 Sed non est huius purgatio tam uiolenta,
 Nec metuenda quidem, si fiat taliter illa.
 Aetatem & uires eius circumspecte primum,
 Quem purgare uoles, & tempus quale sit anni,
 Et si sit regio feruens, uel frigida ualde,
 Aut si temperiem mediam teneat utranque.
 Nam senibus puerisq; parum donare licebit:
 Aetatis mediae plus his, iuuenesq; requirunt.
 In quibus & ualidis plus dandum, quam macilentis:

Debilibusq; uiris magis in gelida regione
 Dandum, quam calida: duris quocunque labore
 Plus illis tribus quos redunt otia molles.
 Hac circumspectiens, & caetera talia tractans,
 Non solum tutus dabis hanc, sed quaslibet herbas,
 Quae purgant uomitu, uentrem, stomachumue resoluunt,
 Sed quia de cunctis dixi communiter herbis,
 Quo sit danda modo proprie uulgago, docebo.
 De folijs eius triginta recentia tollens,
 Adde meri tantum quo possint cuncta recondi.
 Totam nocte mero facias macerentur in illo,
 Mane terens, uino, quo sunt macerata, resoluere.
 Tunc olus excoctum cum pingui carne recentis
 Porcina, prius egroti da sufficenter,
 Et sumat uini, uult quantum, fortis & albi,
 Sic asari succum colatum trade bibendum.
 Fortibus & magnis est hic numerus foliorum.
 Sufficiens, reliquis (ut diximus) est minuendus
 Iuxta quod uires, aetas, & caetera poscunt.

EST ASARVM.]

EST asarum.] Hanc herbam Graeci ασαρον uocant, quoniam in coronas non addatur. auctor Plin-
 ius libro uigesimo primo. Asaron quidam crocum hortensem uocant. Plinius baccar uocat. Huius ra-
 dices utiles ferunt, acori, sed magis explicantur, & perinde quod de illo iam dictum, id de hoc intelligatur,
 auctor Placentinus. Tertius.] Hoc est asarum calidum & siccum est in tertio gradu. Hydropicos.]
 aqua intercute laborantes. Schiasim.] Ischiam, ut saepe alias intelligit, hoc est coxarum dolorem.
 Vuluae.] Hysteræ, id est matricis. Ictericum.] Arquatum & morbum regium. Hellebori.]
 Veratri. Macilentis.] Qui sunt macilento & macro corpore. Macerentur.] Extenuentur, siue
 mollificentur. Macerata.] Extenuata.

DE MENTHA.

IM caldam, siccamq; gradu fert mentha secundo.
 V illius potu uis digestiua iuuatur.
 Confortat stomachum, uomitu quoque detinet hausta.
 Lumbricosq; modo depellere fertur eodem.
 Diuersis morbis occurrit testiculorum,
 Si foueantur aqua, qua mentha cocta sit herba.
 Concretum soluit lac mammis addita trita.

Instillata fugat auris cum melle dolorem.
 Asperitas linguae fugit illa saepe fricata.
 Haustaq; cum sapa parum solet accelerare.
 Trita canis morsum superaddita cum sale cura
 Hac hemophthificis mixto succurrit aceto.
 Matrici succus si subditur illius ante
 Quam fiat coitus, mulier non concipit inde.
 Cafeolos succus putrescere non sinit eius
 Admixtus, uel si uiridis superadditur herba.

VIM CALIDAM.] Menthae nome suauitas odoris apud graecos mutauit, cum alioquin mintha
 uocaretur, unde ueteres nostri nomen declinauerunt. Grato menthae mentas odore percurrit in rusticis da-
 pibus. Semel fata diutina aetate durat. Menthae ipsius odor animum excitat, & sapor auiditatem in cibis,
 ideo in mammarum mixtura familiares ipsae accedere ut coire, densareque lac non patientur. Quare lactis
 potionibus additur, ne huius coagulati potu strangulentur. Data in aqua & mulso, eadem uis resistere &
 generationis creditur, cohibendo genitalia densari. Aequae maribus & foeminis sistit sanguinem, & purga-
 tiones foeminarum inhihet. Cum amylo ex aqua pota, coeliacorum impetus. Syriation & uomicas uuluae
 curauit. Illa & iocinerum uitia ternis obolis ex mulso datis. Item sanguinem excreantibus in forbitio-
 nem. Ulcera in capite infantium mire sanat. Arterias humiditas siccat, siccas astringit. Pituitas corruptas
 purgat in mulso & aqua. Voci succus sub certamine utilis duntaxat, & qui gargarizatur uua tumente,
 adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonsillas cum alumine, linguae asperae cum melle. Ad
 conuulsam intus per se, uitijsque pulmonis. Singultus & uomitiones sistit cum succo granati, ut Democri-
 tus monstrat. Recentis succus narium uitia. Spiritus subductos emendat. Ipsa trita choleras in aceto
 quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam imposita cum polenta, & si mammae tendantur.
 Illinitur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra scolopendras & scorpiones marinos, & ad
 serpentes. Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item sedis uitijs. Impetigines quo-
 que, uel si teneatur tantum, prohibet. Auribus cum mulso instillatur. Aiunt & leni mederi eam in
 horto gustatam, ita ne uellatur, si is qui momorderit, dicat se leni mederi per dies nouem. Arida quo-
 que farinae tribus digitis apprehensam, & stomachi dolorem sedare in aqua, & similiter aspersa in potio-
 nem, uentris animalia expellere. Fert mentha.] Hoc est, mentha est calida & sicca in secundo gradu.
 Illa.] Mentha, & est casus auferendi. Sapa.] Est sapa mustum usque ad tertiam, siue dimidiam
 partem decoctum. Haemophth.] Sanguinem spuentibus.

DE CYPERO.

IM cypero medici calidam siccamq; secundo
 V Dicunt esse gradu. potu depellitur eius
 Calculus, urinae purgat laxatq; meatus.
 Dicit Apollodorus, quod pellere possit abortum,
 Si mulier foueatur aqua qua coxerit illum.
 Asperit hic idem consumere posse lienem,
 Illius fumus si sapius ore trahatur.
 Si se sanus homo fumo suffumiget illo,
 Dicit eum fieri firrum magis & leuiorem.

Subuenit alarum uitijs admixtus oliuo.
 Succus sic uitium fugat intertriginis unctum.
 Humores nimios depellit saepius haustus.
 Illius solus puluis, melli ue iugatus
 Ulcera mirifice, uel uulnera putrida purgat.
 Praecipue puluis hic ulceribus ualeat oris.
 Si bibitur, stomachum confortat debilitatum.
 Hydropticis multum succurrit saepius haustum,
 Atque per urinas humores purgat aquosos.
 Contrito ualidum cypero si iungis acetum,
 Ulcera quae serpunt colibes medicamine tali.

VIM CYPERO.] Cyperum calidum & siccum est in secundo gradu. Cyperi utiles admodum ra-
 dices, calefacientes & arefacientes absque lacinatione, unde per humiditatem multa hulcera mirifice iuuat:
 habent namque quiddam acerbescens, stypticumque: ob hoc hulceribus oris multum accommodatum, secan-
 dique uim habent quandam, calculosisque medentur, & urinas & menstrua ciunt. Cyperum Plinius gra-
 diolum uocari ait. Laxat.] soluit & aperit. Cyperi (inquit Plin.) uis in medicina pfilothri. Illinitur
 pterygij, ulceribusque genitalium, & quae in humore sunt omnibus, sicut oris hulceribus. Radix aduersus
 serpentium ictus, & scorpionum praesertim, remedio est. Vuluas aperit pota. Largiori tanta uis, ex-
 pellit eas. Vrinam ciet & calculos, ob id utilissima hydropticis. Illinitur & ulceribus quae serpunt, sed his
 H

AE MILIUS MACER

præcipue quæ in stomacho sunt, ex uino uel aceto illita. **Oliuo.**] **Oleo.** Intertriginis.] Hoc malū est, cum membra simul intereruntur, & confricantur accedente sudore. **Hydropicis.**] Quos hydrops tenet. **Medicamine.**] **Medicamento.** medela, medicina.

DE PAEONIA

AEONIAM medici calidam sicamq; fatentur.
P Hancq; tenere gradum dicunt in utroque secundum.
 Splen. iecur. & renes cum nullo sumpta iuuabit.
 Si iungatur ei uolenter amygdala trita,
 Menstrua sic purgat, & fluxum detinet alui.
 Illius in uino decoctio septis hausta,
 Vesicæ duos sedat sic sumpta dolores.
 Et scotosim sic illa iuuat, stomachiq; dolorem.
 Calculus infantum potu depellitur eius.
 Nephreticos eadem multum iuuat, ictericosq;
 Pressuras, inferre solent quas somnia nocte,
 Paonia semen bibitur si sapius, arcet.
 Illius radix pueris suspensa caducis,
 Non modicum prodest, uelut asserit ipse Galenus.
 Quendam se puerum narrat uidisse caducum,
 Aetas cuius erat annorum circiter octo:
 Paonia puer hic radicem ferre solebat

PAEONIAM medici.] **Vetustissima** inuentu pæonia est, nomenque auctoris retinet, quam quidam pentorobon appellant, alij glycyfidem. Hæc quoque difficultas est, quod eadem aliter alibi nuncupatur. Nascitur opacis montibus, caute inter folia digitorum quatuor ferente in cacamine ueluti græcas nuces quatuor aut quinque. Inest ijs semen copiosum, rubrum, nigrumque. Hæc medetur & faunorum in quiete ludibrijs. Præcipiunt eruere noctu: quoniã si Picus Martius uideat, tuendo in oculos impetum faciat, auctor Plin. lib. 25. Tenere gradum.] Hoc est, pæonia calida & sicca est in utroque gradu. **Scotosim.**] **Oculorū obtenebrationē,** quæ fit ex uertigine, uel alio uitio capitis. **Nephreticos.**] **Renum morbo obnoxios.** Vidisse caducum.] **Morbo comitali laborantem,** & magnum est naturæ & opificis Dei miraculum, quod solum docere possit, quantum sit dominus Deus noster, quamque infinitè potentiz. Fluxum matricis.] **Alui seu uuluz.** Huius.] **Pæoniæ sunt duæ species.** **Steras.**] **Hysteras** proprie & recte, atque iterum uuluas intelligit & matrices.

DE BORAGO.

ERBAM, quam Græci dixerunt melisophyllon,
H Boragum nostri dicunt uulgariter illam.
 Præ cunctis apibus gratissima dicitur herbis,
 Nec gaudere magis ullius flore uidentur.
 Contrita florū apium si uasa perungas,
 Non fugient, meliusq; facis si lac sibi iungas.
 Vnguine cultores retinent examina tali.
 Auxilium præfens apium fert ictibus illa,
 Ictus detrita regitur si protinus herba.
 Hocq; modo, quos uespa nocet uel aranea, curat.
 Trita solet ueteres compefcere cum sale strumas.

HERBAM quam.] **Melisophyllū** marthubio confimile est potentia, sed multo inferius, ob hoc eo quisquam ferè nō utitur. Cum enim in omni terra sit melius marthubium, eo uti malunt, nisi marthubium desit, ubi eo utendum sit, tum hoc utendum. Alio nomine dicitur apiastrum, putaturque ea esse quæ melissam uocant. Lege de melisophyllo Plin. lib. 21. cap. 9. Et lib. 20. & cap. 12. & iterum lib. 21. cap. 20. **Apibus.**] **Inde apiastrum,** quia nullo flore apes magis gaudent. **Aluearia** intelligit, et est modus examina retinendi minime negligendus. **Dysentericos.**] **Torminosos.**] **Cilacos.**] **Qui ex stomachi uitio uentris profluuium patiuntur:** de hoc malo lege Celsum libro 4. **Asthmaticis.**] **difficulter spirantibus.** **Orthopnoicis.**] **Hos intelligit,** qui, nisi recta ceruice, spirare nequeunt.

DE SENECEO.

RIGERON Græci, nos Senecion uocamus,
E Quod canis similis uideatur flore capillis.

Appensam collo: quadam uice concidit illa,
 Moxq; puer cecidit, solito qua more ligata
 Protinus euasit. rem uero probare Galenus
 Hanc plene cupiens, radicem denuo dempsit
 De collo pueri: cecidit, uiguitq; resumpta.
 Cognita uis herba fuit huius sic manifeste.
 Ipse Dioscorides cunctis ait esse caducis
 Aptam, si bibitur, uel si suspenditur illa.
 Seminis illius ter quinque rubentia grana
 Cum uino fluxum matricis sumpta coercent.
 Nigra solent uarios matricum pellere morbos,
 Si totidem dantur cum uino nocte bibenda.
 Huius sunt gemina species: mas dicitur una:
 Altera, quæ minor est species, est femina dicta.
 Radix maioris est palmis longa duobus,
 Grossaq; ceu digitus: radix diuisa minoris
 Dicitur in plures radices: hæc bene purgat
 Post partum potata steras uino sociata
 In cunctis reliquis similis uis dicitur illis.

Hocq; modo uitijs dicunt succurrere foedis.
 Foemina purgatur decocto cum sale succo.
 Tali discutitur inflatio noxia potu.
 Eius si uiridis decoctio sepe bibatur,
 Antiquos dysentericos iuuat & ciliacos,
 Asthmaticis eadem prodest, orthopnoicisq;
 Vlcers depurgat, morbos leuat articularum.
 Herba canis morsus superaddita cum sale curat.
 Eius fomento decoctio menstrua purgat.
 Ore retenta, solet dentis sedare dolorem.
 Lumina purgari caligine, Plinius inquit,
 Eius si succo fuerint cum melle peruncta.

Nascitur in muris, & in hortis, & tabulatis.
 Illius herba uis frigida dicitur esse.
 In medicinali radix non ponitur usu.
 Flores cum folijs tundens, infundito uini

Permodicum

DE HERBIS.

Per modicum dulcis, & sic tepesacta tumori
 Hæc simul apponas ani, uel testicularum.
 Addito thus istis, nervos & uulnera quauis
 Curabis facile, posito cataplasmate tali.
 Hæc eadem triti facient etius capiteilli.
 Potari prohibent, quia suffocare bibentem
 Quidam confirmant, at contra Plinius auctor,
 Ictericis quondam potum donasse salubrem
 Cum uino dicit: taliq; modo medicari
 Morbis uesica plures ait ille probasse.

ERIGERON Græci.] **Erigeron** à Græcis, quæ à nostris uocatur senecio. Hanc si ferro circumscriptam effodiat aliquis, tãgatque ea dentem & alternis ter despuat, ac reponat in eundem locum, ita ut uiuat herba, aiunt dentē eum postea non doliturum. Herba est trixaginis specie & mollina, cauliculis sub-rubicundis, nascitur & in tegulis & in muris. Nomē hoc Græci dederūt, quia uere canescit. Caput eius numerosa diuiditur lanugine (qualis est spinæ) inter diuisuras exeunte. Quare eam Callimachus acanthida appellat, alij pappum. Nec deinde Græcis de ea constat. Alij erucæ folijs esse dixerunt, alij roboris, sed minoribus multo. Radice alij superuacua, alij neruis utili, alij potu strangulante. E' diuerso quidã regio morbo cum uino dederunt, & cõtra omnia uesicæ uitia. Item cordis & iocineris. Renibus extrahere harenam dixere. Ichthiadis drach. cum oxymelite ab ambulatione propinauere, torminibus quoque in passo utilis simam, præcordijs etiam cibo & aceto eam prædicantes, ferentesque in hortis. Nec desierunt qui & alterum genus facerent. Nec quale esset demonstrarunt, contra serpentes in aqua bibendam, edẽdamque comitalibus dantes. Lanugo eius cum croco ex exiguo aquæ frigidæ trita illinitur epiphoris. Tosta cum mica falis (strumis. auctor Plin. lib. 26. Canis capillis.] **Canescere** enim uidetur. In medicinali.] **Radix** eius medicis nulli usui est. **Cataplasmate.**] **Emplastro.**] **Ictericis.**] **Ictero,** hoc est morbo regio comprehensos. Hanc circumscriptam.] **Id** quod supra ex Plinio adscriptimus.

DE CHELIDONIA.

ESSE chelidonia species gemina referuntur
E A' medicis: species est maior prima uocata,
 Altera uero minor oculis medicatur utraque.
 Cacatis pullis hæc lumina mater hirundo
 (Plinius ut scripsit) quamuis sint eruta, reddit.
 Hanc nasci dicunt auitibus uenientibus illis,
 Et desiccari solito dum more recedunt.
 Indeque nomen habet chelidonia: nanque chelidon
 Dicitur hæc uolucris Græcorum more uocari.

ESSE chelidoniae species.] **Quidam** inepte hæc herbam uocant coelidoniam, quasi donum cœli, inter quos est Simon Genuensis: de qua re sic loquitur Antonius Codrus Vrcus homo utriusque lingue impense doctus, in eo sermone quem in laudem literarum græcarum habuit: Quid dicam (inquit) de medicis, qui chelidoniam ab hirundinis dictam, interpretantur cœli donum? Simon ipse Genuensis & gentiles alij plures huiusmodi scitent erroribus. Chelidoniam ab hirundinibus dictam confirmat Plin. lib. 25. dicens: Animalia quodque inuenere herbas, in primis que chelidonia. Hæc enim hirundines oculis pullos in nido restituunt uisum, ut quidam uolunt etiam erutis oculis. Gemina species.] **Genera** eius duo inquit Plin. Maior fruticoso caule, folio pastinacæ erraticæ amphior, ipsa altitudine duum cubitorum. Color albicans, flos luteus. Minori folia hederæ rotundiora, minus candida. Succus croci mordax, semen pappaueris. Florent aduentu hirundinū, discessu marcescunt. Florentibus succus exprimitur, & in aereo uase cum melle Attico leniter cinere feruenti decoquitur, singulari remedio cõtra caligines oculorū. **Vtrun** tur & p se succo in collyrijs, que chelidonia appellatur ab ea. **Auitibus uenientibus.**] **Hirudinibus.** **Recedunt.**] **Discedunt** hirundines. **Aere.**] **Aereo uase.** **Hoc.**] **Medicamine.** **Ictericis.**] **Arquatū** morbum (habentibus).

DE CENTAVREA.

VNT centauræ species maiorq; minorq;
S vt supradictis dixi de pluribus herbis.
 Sed quia perpaucis species est cognita maior,
 Hanc prætermittens uires narrabo minoris,
 Quam notam cunctis credo uulgaribus ipsis.
 Desiccata uirtutis dicitur esse.
 Non modicum plagas conglutinat inde recentes,
 Inq; cicatricem ueteres superaddita ducit.
 Illi qui schiasim patiuntur, decoctio mire

Et cordis uitijs illam, ictericisq; de disse.
 Torminibus quoque cum passo, iuuissetq; potu
 Hoc uarios morbos præcordia quæ patiuntur.
 Et uiridis facit hæc si uincta uoretur aceto.
 Trita solet duras hæc cum sale strargere strumas.
 Hanc circumscriptam si quis fodiat sine ferro,
 Et tangat dentem uicibus tribus inde dolentem,
 Vnaquaque spuens uice, postq; reponat eodem,
 Quo fuit orta loco, sic rursus uiuet ut herba,
 Plinius ut dicit, non amplius ille dolebit.

Florentis succus cum melle coquatur in are
 Igne leui, spumam donec proiecerit omnem,
 Et quasi crassitiem mellis decoctio sumat.
 Vtilius nullum dicunt oculis medicamen
 Quos caligo nocet, si sint hoc sepe peruncti,
 Conteritur iuncto sibi radix eius anetho,
 Et sic ictericis cum uino sumitur albo.
 Dentis ut affirmant prohibet contrita dolorem.
 De folijs eius contusis si cataplasma
 Cum uino fiat, maculas abstergere dicunt.

Prodest, illius si sit subiecta per anum.
 Sanguine detracto sedat mox illa dolorem.
 Fomento neruis eadem medicabitur agris.
 Illius succus deducit menstrua sumptus.
 Pellit abortiuum, medicamina cuncta maligna
 Cum uino sumptum dicunt purgare per aluum.
 Melle sibi iuncto caligine lumina purgat.
 Illius exprimitur autumnii tempore succus,
 Quem desiccatum feruenti sole reponunt,
 Ad renum curam quam diximus ante salubrem.

H ij

S V N T Centaureæ.] Centaurea curatus dicitur Chiron, cum Hercules exceptus hospitio, pertra-
stanti arma, sagitta excidisset in pedem: quare aliqui chironion uocant. lege Plin. lib. 27. Plagas congluti-
nat.] Ingentia uulnera adglutinat uiridis herba superimposita: & quæ difficillime in cicatricem coeunt,
superinducta in cicatrice cogit. & arefacta conglutinantis ac arefacientis potentia rebus admiscetur, quæ
cunque sinus & fistulas curare possint. Caligine purgat.] Claros facit oculos, fugata caligine.

DE COLUBRINA.

HERBA, dracontem grecorum quam uocat usus,
H Hac eadem vulgi lingua colubrina uocatur:
Quod colubra similis maculoso cortice surgat.
Ex quibus antiquis expertum credimus esse,
Quod queat à simili colubrina uenena fugare.
Quisquis se trita radice perunxerit eius,
Tutus ab incursu serpentum dicitur esse.
Morsibus illarum cum uino sumpta medetur.
Si iungas oleum cum succo seminis eius
Auribus infundens, poteris sedare dolorem.
Hoc succo lanam madidam si naribus addas,
Compesces morbum qui polypus est uocitatus.
Sic etiam cancris magnum solet esse iuuamen.
Succo radices eius caligo fugatur,
Et uarij morbi qua lumina perpetuantur,
Ex ipso puro si sint lita, melle ue mixto.
Et prodest oculis radix si manditur assa.
Cum posca granis terdenis seminis hausta,

Lumina munda ferunt, pulsa caligine, reddi.
Si marcescentis illius floris odorem
Nare trahat prægnans, deponere fertur abortum:
Vel si sit radix matrici subdita trita,
Pulsis radices eius cum melle iugatus,
Tussim compefcit sumptus, sedatq; catarrhum,
Et confert hæmophthificis hoc sepe iuuamen.
Pectoris humores exhaurit non redituos.
Omnibus his prodest radix si sumitur assa.
Istud idem faciet eius decoctio sumpta.
Eius cum uino radix uenerem mouet hausta.
Prouocat urinas, phagedanica uulnera sanat,
Si sit ei trita cum melle bryonia iuncta.
Vulneris hoc mundat sordes, syringia curat.
Sola sibi iuncto maculas depellit aceto.
Esse pedum uitium dicunt, cui pernio nomen
Est à perniciæ membri patientis id ipsum.
Plebs dicit mulam, solet hoc de frigore nasci.
Amne dracontem radices decoque, tali
Pernio deletur si sepius amne fouetur.

HERBA dracon.] Δρακόντιον lingua latina colubrinam uocat. Colubrina.] Colubrorum uirus.
Illarum.] Serpentum. Polypus.] πολύπους est caruncula modo alba, modo subrubra, quæ narium offi
inhæret: & modo ad labra pendens narem implet, modo retro per id foramen quo spiritus à naribus ad
fauces descendit, adeo increfcit, uti post uiam conspicit possit, strangulatque hominē, maxime austro aut
euro flante. fereque mollis est, raro dura, eaque magis spiritum impedit, & nares dilatat, que fere καρκυνιάδες
est. Itaque attingi non debet. auctor Corn. lib. 6. cap. 8. Lumina.] Oculi. Marcescentis.] Putrescētis.
Catarrhum.] Destillationem, de quo malo supra. Confert.] Conducit. Hæmophthificis.] Sanguinē
spuentibus. Phagedanica.] Quæ phagedæna facit. Est autem phagedæna exulceratio usque ad ossa cele-
riter depascens cum inflammatione, saniem male olentem emittens, & mortem inducens. Columella ue-
ro accipit phagedænam etiam pro morbo quem in inmentis uermem appellant. Bryonia.] Vitis ge-
nus. Syringia.] Fistulas. Pernio.] Est hic morbus pedum ex nimio frigore proueniens, & calca-
neum infestans. Per diminutionem perniunculus.

DE GAISDONE.

SCHAS à Græcis est vulgo gaisda uocata,
I Non modicum quæstum præbens tinctoribus herba.
De folijs eius tritis factum cataplasma,

Vulnera, magna licet, conglutinat: atque cruorem
Illorum sistit, reprimit quoscunque tumores.
Si cum melle teris hanc, sordida uulnera purgat,
Emundat maculas: & sacro subuenit igni,
Oui si iungens albumen eam superaddas.

ISCHAS à Græcis.] Ischias lego apud Plin. Perottus tamen etiam cum alijs legit ischas. Est autē
hæc herba multorum nominum. Leucacantha (inquit Plin.) quam alij phyllon, alij ischiada, alij polygona
ton appellant, radice cyperi, quæ cōmanducata dentium dolorem sedat: item laterum & lumborum, ut
Hicelius tradit, semine poto drachmis octo, aut succo. Eademque ruptis conuulsisque medetur. Non
modicum.] Maximum. Quæstum.] Lucrum. Illorum.] Vulnerum. Ego tamen credo hic de-
scribi herbam quæ Græce dicitur ισχίς, & ideo debere legi non ischas, sed isatis. Nam isatis est qua utun-
tur tinctoris, & est lactucæ genus, ut docet Plin.

DE HELLEBORO ALBO.

ELLEBORVM geminas species testatur habere:
H Album quod sursum purgat, nigrumq; deorsum.
Vim siccam calidamq; tenet: & tertius illis
Est in utroque gradus. nigro uiolentius album
Dicitur: unde prius dicam de uiribus eius.
Suppositum quocunque modo, depellit abortum.
Naribus attractus sternutamenta mouebit

Illius puluis, capitis pellentia morbos.
Miscetur confecturis qua lumina purgant,
Et multum prodesse ferunt uitij oculorum.
Pulvis admixtus, mures puluis necat eius,
Et cum lacte datus est muscis perniciosus.
Dicunt per uomitum uarios educere sumptum
Humores, ueteresq; ferunt sic pellere morbos.
Purgatur tali uomitu uertigo uetusta.

Infans,

Infans, melancholicis ualet, atque caducis.
Sæpeq; curatur sumpto lymphaticus isto.
Hydropicis in principio mire medicatur.
Emundat lepram, tetanum fugat, atque podagram.
Confirmit tremulos, redeuntia tormina curat.
Diuersis uitij stomachi, schiasq; medetur.
Et tussi ueteri, febribusq; per omnia prodest
Quartanis, annis iam pluribus inueteratis.
Ingenti cura sumpturum Plinius ipsum
Admonet, ut septem se præparet ante diebus,
Humectisq; cibis corpus bene temperet omne.
Nec sero coenet, qui debet sumere mane.
Et quando sumet, iubet explorare serenam
Et calidam claramq; diem, uentisq; carentem
Obseruare iubet: curam si spreuerit istam,
Passurum nimios affirmat eum cruciatum.
Helleborumq; iubet in pulvis ante coctum,
Aut in lente dari, sic dicit non nociturum.
Hocq; dari prohibet senibus, puerisq; tenellis,
Mollibus & timidis, animiq; uiris muliebris,
Et macris nimium dicit non accipiendum.
In succo pisanæ, uel mulsa, pane ue coctum

Sumere præcipiunt alij, sic utile dicunt.
Philo composito fertur scripsisse libello,
Qualiter helleborum sit nobis accipiendum.
Inq; suis Hippocras Aphorismis istius herbe
Soliis meminit, quam nouerat utiliozem.
Plures scripserunt huius de uiribus herbe,
Et quo sit sumenda modo docuere, quibusq;
Non tamen inueni perplura uolumina uoluens
Vllum, qui certum pondus donare iuberet.
Illius dixisse satis se, credo, putabant,
Cum iuxta uires, atates, tempora, dandum
Iussissent: mihi uero satis non esse uidetur
Tutam rem, subitum quæ confert saepe periculum
Commendare dari cuiquam sine pondere certo.
Plinius ut scripsit, Themison donare solebat
Hellebori drachmas geminas, tribuisse sequentes
Bis binas etiam confirmat: non tamen ipse
Pondere quo iubeat sumi statuisse uidetur,
Cum tamen hellebori nigri iubeat dare drachmam,
Quatuor aut scrupulos. mihi significare uidetur
Albi dimidium pondus tantummodo dandum:
Quod longe nigro uiolentius esse fatetur.

HELLEBORVM geminas.] Helleborus uterque albus ac niger, abstergendi calefaciendique po-
tentia est, ideo curant utiligines, & impetigines, & scabies, & lepras, fistulamque callosam, atro curaueris
intra biduum aut triduum, abijcit callum. Ponuntur in tertio ordine calefacientium & arefacientium. Pur-
gat autem niger humorem melancholicum per uentrem in primis inferiorem. Albus autem per superio-
rem, per uomitum crassos glutinososque humores purgando, mouet etiam inferiorem. Geminas.]
Duas, album & nigrum. In tertioque gradu habent siccam & calidum. Pulvis admixtus.] Notandum
hoc contra mures. Est muscis.] Contra muscas hoc seruandum. Lymphaticus.] Furiosus. Nam credi-
tum est ab antiquis, qui in fonte imaginem nymphæ uidisset, furore percipi. Tetanum.] Ceruicis graui-
bus admodum morbis obnoxia est. Neque tamē alius importunior, acutiorque morbus est, q̄ is qui quo-
dam rigore neruorū modo caput scapulis, modo mentū pectori annectit, modo rectā & immobilem cer-
uicem intendit. Vltimum Græci appellant τετανον. Lege Celsum lib. 4. cap. 3. Plinius ipsum.] De Hel-
leboro lege Pliniū Naturalis hist. lib. 25. cap. 5. & cap. 13. & lib. 27. cap. 2. & 3. & 32. capitibus. Pisanæ.]
Ab hoc fit pisanarium, de quibus supra. Nigro.] Helleboro, quod ueratrum dicunt latini.

DE HELLEBORO NIGRO.

ELLEBORVM nigrum nō est adeo uiolētum,
H Nec formidandum quantum quod diximus album.
Hoc quoque præcipiunt ueteres in lente coquendum
Aut in uisellis, sic infans medicari
Assumptum dicunt, & sic prodesse podagræ.
Hydropicis, mora febre, dicitur auxiliari.
Miram sentit opem sumpto paralyticis illo.
Et uarios bibulum morbos leuat articularum.
Educit choleras uarias, & phlegma per aluum.
Elixatura potu caligo fugatur.
Duritias suppuratas factum cataplasma
Concoquit, & purgat, uacuat syringia collo

Infixus modicus radices furculus eius,
Postq; dies geminos sic furculus ille remotus.
Ordea quam dederint contrito iunge farinam,
Hydropicis tumor appositus siccabitur illis.
Mensura suppositum purgat, depellit abortum.
Auditum reddit, si surdis auribus illud
Imponas, & post triduum, biduum ue repellas.
Appositum tollit maculas eius cataplasma,
Emundat lepras, scabies quascunque repellit.
Ore diu tentum quo coxeris illud acetum,
Dentis non modicum dicitur sedare dolorem.
Hellebori nigri præcepit Plinius unam
Donari drachmam, leuiter sic promouet aluum.
Plus quam bis binos obolos uetat accipiendum.

HELLEBORVM nigrum.] Veratrum nigrum minus uiolētum est albo. Podagræ.] Pedum
dolori. Hydropicis.] Quibus hydrops est oneri. Choleras.] Biles. Phlegma.] Pituitam. Suppurata.
tas.] Id est, apostema factas. Suppurare enim est apostema fieri. Dentis.] Contra dentium supplicia.

DE VERBENA.

ERBENAM hierobotanem, peristereonq;
V Appellant Græci. species hæc fertur habere
Binas, effectus est idem penē duabus.
Cum uino, iuuat ictericos, si sepe bibatur.

Pestiferos morsus curat superaddita trita.
Cum uino renouanda quidem per quatuor ista
Est medicina dies. oris bene uulnera purgat
Illius succus repidus si uoluitur ore.
Hoc quoque facta recens herbe decoctio præstat.
Hac etiam quæuis putredo repellitur oris,

H iiij

Si tepesacta diu uoluntur fauce sonora.
 Gluinaat herba recens uulnus superaddita trita.
 Occurrit cunctis cum uino sumpta uenenis.
 Quae fuit alternis febris accedendo diebus,
 Pellitur hac, tribus sumptis radicibus eius.
 Cum totidem folijs potentur aqua resoluta.
 Ista prius patiens, quam frigus senserit ullum,
 Hocq; modo febribus quartanis illa medetur,
 Bis binis folijs cum tot radicibus haustis.
 Illius in uino si sit decoctio facta,
 Conuiuas hilares inter conuiuia sparsa
 Reddere narratur, ut iam praescripta buglossa.
 Hanc herbam gestando manu, si quaris ab agro,
 Dic frater quid agis? bene si responderit ager,
 Viuet: si uero male, spes est nulla salutis.
 Ex hac compositam quidam iussere coronam
 Apponi capiti causa quacunque dolenti,

Sic dicunt illam celerem conferre medelam.
 Plinius affirmat hanc omnibus esse salubrem
 Visceribus, lateris morbis, iecorisq; querelis,
 Pectoris & uitij, & praecipue medicari
 Pulmonem causis hanc asserit ille phthisiq;
 Parotidas reprimat adipi commixta uetusto.
 Herbam, cui nomen folijs de mille dedere,
 Betoniamq; pari uerbene pondere iunge:
 Hac mixta potentur aqua nullum medicamen
 Vtilius credunt illis, quos calculus angit.
 Non modicum laudare magos hanc asserit herbam
 Plinius. hanc cunctis dicunt obsistere morbis,
 Et quod quisque petet hac imperare perunctum.
 Sic & amicitias captari posse potentum.
 Et pelli febres, & plurima talia fingunt.
 Quae quamuis natura potens concedere possit,
 Vana tamen nobis, & anilia iure uidentur.

VERBENAM.] Verbena in aquosis locis nascitur, aliqui trigonum, alij bunion, alij sacram herbam, alij philtrodoten, Aegyptij pepsepte, prophetæ Iunonis lacrymam, alij felis sanguinem, alij Mercurij sanguinem, Romani cristam gallinaceam uocant. auctor Dioscorides. Hierobotanen. Quasi sacram herbam, quo nomine Plin. Verbenacam uocitat. Periste. Quasi columbariam. Quartanis. Qui quartanam passus conualuerit, uiresque integras recuperauerit, fidelius, constantiusque postea ualiturum scripsit Plato. auctor Gellius Noct. Attic. lib. decimo septimo, capite duodecimo. Si quaris ab agro. Si ægrum interrogas. Spes nulla. Si hoc uerum est, longe praestat multas herbas uerbena, maioresque uires habet, quam unquam fortassis ab aliquo percipi potuit. Videtur tamen commentum anile, sicut interdum de alijs quoque herbis ridicula narrantur. Nihil tamen derogat diuinæ potentiae, quæ in omnibus rebus mirifice operatur. Celerem conferre. Celeriter mederi. Querelis. Doloribus. Phthisi. Pulmonis exulcerationi. quæ fit, cum pituita ex capite destillat. Parotidas. Apoplemata fecus aures.

DE GAMANDREA.
 HAMÆDRYS Græce, quæ gamadrea Latine
 Dicitur. hanc herbam calidam sicamq; fatentur.
 Tertius est in utroque gradus. depellit abortum,
 Si mixta poterit aqua, tussimq; medetur.
 Conquassata iuuat si mixta bibatur aceto.
 Splen siccatur, purgat cum uino mensura sumpta.
 Hydropicis in principio sic sumpta medetur.

Sic quoque pestiferis occurrit morsibus illa.
 Cunctis praedictis prodest superaddita trita.
 Sordens purgabis uulnus licet inueteratum,
 Si cum melle teras, & tritam desuper addas.
 Chamædros oculi succo cum melle peruncti,
 Dicuntur clari, dempta caligine, reddi.
 Si tritam misces oleo, corpusq; perungas,
 Pellit frigorem, reuocabit & ipsa calorem.

CHAMÆDRYS Græce. Χαμᾶδρος Græce dicitur. Est autem (ut scribit Plinius) Chamædrys herba, quæ latine trissago dicitur. Aliqui eam chamædropen, alij teucrion appellauerunt. Folia habet magnitudine menthæ, colore & diuisura quercus. Alij serratam, & ab ea ferram inuentam esse dixere, flore pene purpureo. Carpitur prægnans succo. In petrosis aduersus serpentium uenenam potu, illituque efficacissima. Item stomacho, tussi uetusta, pituita in gula coherescenti, ruptis, conuulsis, lateris doloribus. Lienem consumit, urinam & menses cit. Ob id incipientibus hydropicis efficacax, manualibus scopis eius in tribus heminis aquæ decoctis usque ad tertias. Faciunt & ex ea pastillos, terentes eam ex aqua supra dicta. Sanat & uomicas, & uetera ulcera, uel sordida cum melle. Fit & uinum ex ea pectoris uitij. Foliorum succus cum oleo caliginem oculorum discutit. Ad splenem ex aceto sumitur. Excalfacit perunctione. Conquassata. Conuulsa. Licet. Quamuis. Frigorem. Frigus.

DE MAURELLA.
 ERBAM, quam Græci strygnon dixere, Latini
 H Maurellam dicunt. uis eius frigida ualde est.
 Dicitur auricula mire sedare dolorem
 Illius succus, si sensim funditur intus.
 Aegilopis strygni dicuntur cataplasma mederi.
 Istud idem dicunt capitis sedare dolorem.
 Vna cum stryngo si sal, panisq; terantur,

Parotidas reprimet cataplasmati addita more.
 Strygni prurigo depellitur illita succo.
 Succus suppositus fluxum stringit multiebrem.
 Contritis eius folijs coniunge potentam,
 His superappositis, sacer ignis, & herpeta mordax
 Dicitur expelli: si uero iunxeris istis
 Argenti spumam, cerussam, oleumq; rosatum,
 Fortius & melius praedictum fit medicamen.

HERBAM quam.] Strychnon & strygnon quidam uolunt esse eadem herbam quam maurellam uocant. Aegilopis. De his supra, & apud Cellum libro 7. cap. 7. Parotidas. De his saepe diximus. Herpeta.]

Herpeta.] Et hoc supra declaratum est pueris: quibus qualiacunque bono animo congestimus, nichil curantes superciliosorum sciolorum ronchos.

DE IVSQVIAMO.
 VSQVIAMVM Græci, quæ nostri caniculatâ
 I Dicunt: huic herbe uirtus est frigida ualde.
 Tres habet hæc species: semen profert prior album.
 Altera subruffum producit, tertia nigrum.
 Nobilior reliquis est semen quod gerit album.
 Pro quo, si desit, mos est apponere ruffum.
 Nigrum uero frequens medicorum respicit usus.
 Iusquiami folijs contritis, adde potentam:
 Hoc adhibendo potes quosuis curare tumores.
 Sic mire calidam potes infrigidare podagram.
 Auribus infusus uermes succus necat eius,
 Illarumq; solet uarios lenire dolores.
 Ore diu tepidum si contineatur acetum
 Quo sint decoctæ radices illius herba,

Dicitur immodicum dentis pacare dolorem.
 Expressus succus contritæ seminis eius,
 Viscosum, calidumq; potest compefcere rheuma,
 Si fuerint oculi patientis saepe peruncti.
 Seminis illius obolus, cum semine mixtus
 Miconis, pariter cum mulsâ, sumitur illis
 Vtiliter, fluxum matricis quæ patiuntur.
 Et dicunt hamophthificis sic posse mederi,
 Vel quocunque modo sanguis iactetur ab ore.
 Dicitur hic potus medicari saepius haustus.
 Cum uino tritum semen, cataplasmaq; factum,
 Mammæ & testes dicunt curare tumentes.
 Emplastris multis apponitur, antidotisq;
 Infert, sicut olus hæc herba comesta, maniam.
 Praestat idem succus in quouis uulnere suffus.

IUSQVIAMVM Græci.] Hanc latini uocant caniculatâ. Habet autem hæc herba tres species. Prima producit semen album, secunda subruffum, tertia uero nigrum. Quod. Iusquiamum. Respuit. Contemnit. Ore diu. Aliud contra dentium carnicifces remediū. Rheuma. Eruptionem seu fluxum: à eâ, quod est fluo. Rheumatismus pro eodem. Miconis. Lactucæ genus: de quo lege Plinium libro uigesimo, capite septimo. Comesta. Manducata. Maniam. Infaniam. unde maniaci, furoris morbo correpti dicuntur.

DE MALUA.
 IXERVNT maluam ueteres, quod molliat aluam.
 D Esse cacostomacham Sextus niger asserit illam,
 Atque Dioscorides. tamen interioribus ambo
 Sumptam sicut olus multum prodesse fatentur.
 Et sic uesicae dicunt illam medicari,
 Sicq; uenenosis occurrere potibus illam.
 Hi quoque confirmant maluæ folijs, salicisq;
 Ex aquo tritis, citius, meliusq; cruentum
 Sanari uulnus, emplastris quam pretiosis.
 Addunt auctores ipsi quod maluæ potenter
 Conquassata iuuat, adipi commixta uetusto.
 Vnius caulis radix admota dolori
 Dentis, sedat eum: uenerem stimulare refertur
 Hac eadem, femori si lino annexa geratur.
 In lana nigra teclam si gesserit illam

Fœmina, mammæ dicunt occurrere morbis.
 Scripsit abortiuam Thebana Olympias illam,
 Si resolutus a tepi miscbitur anseris illi,
 Et sic subdatur ueluti pessaria uulua.
 Contritis folijs illius cum sale pauco,
 Aegilopas pellit, succoq; medebis eius
 Puncturis apium: cui si coniungis oliuum,
 Corpus & inde lina, apium te nulla nocebit.
 Decoctam lotio capiti superaddito maluam,
 Sic turpes acoras pelles, fursurq; nociuum.
 Decoctis folijs eius si iungis oliuum,
 Extingues ignem sacrum cataplasmate tali.
 Et combusturis illo bene subuenis ignis.
 Duritias stericas eius decoctio mollit.
 Intestinorum causis, matricis, & ani,
 Hoc etiam mire prodest si subditur illis.

DIXERVNT Maluam. Malua. agreffis quidem distrahendi, & molliendi clementer particeps est potentia. Hortensis uero quatenus plus aquosæ humiditatis admittit, eatenus potestate imbecillior est. Agit uentrem, non ob humiditatem modo, sed ob glutinosam uim, præfertim cum profertur cum oleo, & garo, pauculo uino asperfo quo tempore manducantur. Fructus autem eius eousque ualidior est, quatenus est aridior. & quæ nominatur dendromalache, huius est generis: uerum magis distrahit, quam quæ dicta. nominatur uero althea. hæc Placentinus. De Malua lege Plinium libro uigesimo, capite uigesimo primo: & libro uigesimo primo, capite tertio decimo: & libro decimo nono, capite quarto: & libro decimo, capite octauo. Molliat. Quod aluum mollicet. Cacostomacham. Stomacho incommodam. Venerem. Pro petulcis: quamuis huiusmodi remedia sint querenda ab his, quibus omnino uenus irata est. Languens maritus recte confugit ad remedia, ut debitum soluere possit.

DE PARATELLA.
 ERBA solet lapathi uulgo paratella uocari.
 H illius species dicuntur quatuor esse.
 Par tamen est ferme uis omnibus in medicina.
 Omnibus est illis feruens, austerq; uirtus.
 Vnde quidem stomachum confortat sumpta, soletq;

In stomacho clausum per rictum pelle uentum.
 Sumptaq; sicut olus, fertur restringere uentrem.
 Pruritus mordax, scabiesq; cutis laceratrix.
 Illius tepido cedunt apoximate fora.
 In uino coctæ radices bene trita
 Appositaq; serophas compefcunt, parotidasq;
 Eius saepe tepens si coctio gargarizetur,

Vnas sedabit tumidas, dentisq; dolorem.
Hoc dysentericos potu iuuat, & ciliacos.
Pellicur hac repida dolor auris si foueatur.
Decoctas ualido radices eius aceto,
Et tritas spleni superaddito saepe tumentis.

Quemuis non modicum reprimunt siccādo tumorem.
Cum uino uel aqua radicum coctio facta
Mensura restringet potu, lapidesq; repellat.
Hac eadem iuuat ictericos, suspensaq; collo
illius radix, scrophas nasci prohibebit.

HERBA folet.] Laphathum potestatis est mediocriter distrahēdi, particepsque caliditatis est, & in renibus calculos terit. Radix ipsius curat scabies, asperitatesque corporis cum aceto cocta, & illinendo. Oxylapathum autem mixtam uim habet: nam cum ui distrahendi, etiam expellendi uim habet. At semē quiddam manifestum acerbescens habet, quod torminibus medetur, & profluuijs alui, praesertim oxylapathi. Hippolapathum in paludibus nascitur, eiusdem autē potestatis est, sed imbecillioris. Agrestis autem lapathi radix, quam mylea, hoc est molam uocant, cocta cum aceto uel uino, diluta dentes confirmat, doloresque ipsorum lenit. haec Valla. Restringere uentrem.] Ventris fluxum sedare. Apoximate.] Aqua cocta cum uarijs condimentis. Et nota puer, quod duplam corripuit in apoximate. Gargarizetur.] Corripuit & hic duplam, in quo non est imitandus.

DE LOLIO.

FRUMENTIS nocua. Lolium Graecus uocat herbā,
F Quam nostri dicunt uulgari more nigellam.
Cancros emundat, pascenda uulnera curat,
Cum raphano modicoq; salis superaddita trita,
Zernas & lepras cura compefcis eadem.
Sulphure cum uino, purgamentisq; columba
Admisce lolium, semen quod lilia praebent
His iungas, hac cocta mero superaddita scrophis,

Sic scrophas spargit, sic apostemata rumpit.
Duvitiisq; alias emolliet hoc cataplasma.
Mussa decocta cum uino, thure, crocoq;
Apponas coxae, schiasis quam uexat iniqua.
Parturiens mulier si se suffumiget illa,
Asseritur citius uentris deponere pondus.
Argenti spuma commiscens hanc, adipi q;
Apponas calida cataplasma salubre podagrae,
Et per se tali multum prodesse probauit.

FRUMENTIS nocua.] Frugibus inimicam dicit Plin. quem lege de lolio dicentem lib. 18. c. 17. & lib. 22. cap. 25. Cancros.] De hoc malo lege Cel. lib. 6. cap. 11. & lib. 6. cap. 18. Zernas.] Impetiginem, scedationem cutis serpentem cum pruritu, uel siccam & asperā scabiem. Quidam dicunt hoc malum serpiginem dici. Schiasis.] Ischiam intellige, ut semper. Asseritur citius.] Dicitur citius parere. & est elegantissimus uersus. Prodesse probauit.] Expertus asserit hoc.

DE CICUTA.

RIGIDA lethifera uis noscitur esse cicuta.
F Vnde necat gelidi potantes more ueneni.
Qui perit hac herba, cutis eius fit maculosa,
Vnde genus mortis ualet hoc per signa probari.
Publica poena reis hac esse solebat Athenis.
Hac sumpta magnus Socrates fuit exanimatus.
Qualiter hoc fiat, non astito dicere nostrum:
Cum nil, quod noccat, sed quod iuuat, est referendum.
Hac sumpta, si quis morti sit proximus, herba,
Forte merum tepidum bibat, euadetq; periculum.
Sed quamuis potu solet hac assumpta nocere,
Magnifice tamen apposita solet illa iuuare.
Aestiuas mire iuuat epiphoras oculorum,

Si frons contritis folijs sit aperta uirentis,
Vel si sint eius circumlita lumina succo.
Hac quoque pelluntur sacer ignis, & herpetea mordax.
Tradit Anaxilaus, si succo saepius eius
Virgo linat mammas, sibi cum turgescere primum
Incipient, modicas semper, stantesq; manere.
Lac contrita uirens mammas superaddita siccata.
Extinguit uenerem, fluxum quoque seminis omnem,
Si pectus trita cataplasmes saepius illa.
Argenti spuma commiscens hanc, adipi q;
Apponas calida cataplasma salubre podagrae.
Et per se tali multum prodesse probauit.
Singula quid memorem? nocuum quemcunque calorem,
Apposita trita poteris curare cicuta.

FRIGIDA lethifera.] Cicuta uenenum est, publica Atheniensium poena inuisa: ad multa tamen usus non omittendi. Semen habet noxium. Caulis autem eius & uiridis estur plerumque, & in patinis. Lenishic & geniculatus ut calami nigricans, altior saepe cubitis, in cacuminibus ramosus, folia coriā dri tenuiora, graui odoratu, semen aniso crassius, radice concava, nullius usus. Semini & folijs refrigeratoria uis: quae si enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Remedio est, priusquam perueniat ad uitalia, uini natura exaltatoria. Sed in uino pota irremediabilis existimatur. Succus exprimitur folijs floribusque: tunc enim maxime tepeltius est, & melior. Semine trito expressus, & sole desatus in pastillos, necat, sanguine expillando. haec altera uis. Et ideo sic necatorū maculae in corporibus apparēt. Ad dissoluēda medicamēta utūtur illo p. aqua. Fit ex eo ad refrigerandū stomachū malagma. Praecipuus tamen est ad cohibēdas epiphoras ailiuas, oculorumque dolores sedandos circūlitus. Miscetur collyrijs, & alios oēs rheumatismos cohibet. Folia quoque tumorem omnem, doloremque & epiphoras sedant. Anaxilaus auctor est, mammas à uirginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerperarum mammas imposita extinguit: ueneremque, testibus circa pubertatem illita. haec Plin. lib. 22. cap. 13. Lethifera.] Mortifera, quam Socrates bibens extinctus est. Vnde Persius ille Satyrus falsissimus. Barbatur crede magistrum Dicere, sorbitio tollit quem dira cicuta. Publica.] Sicut apud nos uel laqueus, uel gladius, aut

rota

rota. Magnus.] Hoc non ad corpus, sed ad animum Socratis referri debet. intrepidus enim & magno animo bibit cicutam. Venerem.] Coeundi appetitum, quem etiam cibi & potus abstinentia solet domare. Legitur in Decretis distinct. 35. ministris templi uinum prohiberi, ac siceram bibere, ne grauentur ebrietate corda eorum, ut uigeat perpetuo sensus & tenuis sit. Vel quia uenter mero astitans, facile despumat in libidines. Vnde Noe femora ex ebrietate nudauit. Loth autem, quem Sodoma non uicit, uina uicerunt. Hinc in Apostolorum canonibus, Episcopus aut presbyter, aut diaconus, aleæ atque ebrietati deferuens aut definat, aut damnetur.

DE PIPERE.

ARMINE descriptis paucis uulgarijs herbis,
C Nunc species illas, quas iam cunctis prope notas
Vsus medendi fecit, tentabo referre.
Atque prius piperis, quod notius ipsa coquina
Quam medicina facit, uires puto discutiendas.
Virtutis sicca piper asseritur, calidæq;
Tertius esse gradus conceditur huic in utroque.
Tres sunt huic species, album, longumq; nigrumq;
Sed quia sunt geminae medicis tantummodo notae,
De specie nigra dicam quaedam mihi nota.
Crudum uel coctum sumptum cum melle iugatum,
Vim digestiuam stomachi icorisq; iuuabit,
Morbus pestiferus curat, fastidia tollit.
Occurrit uarijs thoracis saepe querclis.

Quodq; mouere solet frigus periodica febris
Compefcit, febris si sumitur ante tremorem.
Cum lauri baccis, uel cum folijs bene tritis,
Cumq; mero tepido potatum, tormina sedat.
Et scrophas reprimat admixtum cum pice dura,
Et superappositum: recte quoque iungitur illis,
Quae purgare solent oculos caligine dira.
Admixtum nitro maculas cataplasmate delet.
Vsti stercoreis humani cum puluere tritum
Vna iunge piper, & sic superaddito cancris.
Experti nihil uulius hoc puluere dicunt.
Nemo potest omnes piperis describere uires.
Nanque piper ferme medicamina cuncta requirunt,
Antidotisq; solet pretiosis pluribus addi.
Hinc puto tam paucas laudes de simplici distas,
Innumeris quod sit hoc dignum laude medelis.

CARMINE descriptis.] Dicit se nunc scripturum de speciebus. Virtutis.] Hic incipit commemorare uirtutes piperis. Piper (ut scribit Placentinus) cum primum germinans longum est, ideo humidius hic uelut omphax fructus. Quod album est piper, acutius quam nigrum: nigrum siquidem ueluti despectum iam, ac iam supra quam satis sit arefaciens. utrunque admodum calefacit, ac arefacit. De pipere lege Plinium lib. 12. cap. 7. & 32. & 16. capitibus. Et lib. 6. cap. 23. Virtutis sicca.] Hoc est, piper siccum & calidum est in utroque gradu. Huic.] Piperi. Vim digestiuam.] Virtutem pepticam. Thoracis.] Pectoris. Periodica.] Quæ certo tempore abit & redit. De febrium speciebus atque earum curatione lege Cornel. Celsum lib. 3. cap. 5. Ante tremorem.] Quod frequens dicit ante typum. Cancris.] Malo serpenti. Nanque piper.] Notandum hoc praecipue.

DE PYRETHRO.

SI pyrethrum calidū, siccū quoque: quartus in istis
E Est gradus. exeruat dentes si frigidus humor,
Masticet hoc patiens, teneatq; diutius ore.
Et iuuat admixto si gargarizetur aceto.
Hocq; modo cumidam reprimat de phlegmate linguam:
Sic uiam releuat humoris pondere pressam:
Et multis alijs uitijs sic subuenit oris.
Non modicum prodest sumptum cum melle caducis:
Sicq; leuare solet morbum qui membra resoluūt.
Suspensum collo pueris prodesse caducis
Dicitur, & solo succurrere fertur odore.

Ex oleo quo decoquitur si corpus inungas
Ante febris motum, tollet, minuetq; rigorem.
Remum saepe grauem fugit unguen tale dolorem.
Miram sentit opem paralyticus inde perunctus.
Non leuiter manibus fuerit si saepe fricatus.
Vngue si totum corpus mulcebitur isto,
Largus per poros sudor procedet apertos,
Membrorum solet hoc quemuis curare stuporem,
Et corpus seruare potest à frigore tutum.
Et medicamento soluetur tetanus isto:
Tantumdem prodest si tritum soluis oliuo,
Sicq; fricando locum quem uis medicare perungas.

EST PYRETHRVM calidum.] πυρέθρον graece est, cuius radice maxime utuntur urendi habente potentiam, qua dentium refrigerantium dolores mitigat, aduersumque rigores ambitiosarum febrium conteritur cum oleo ante iniectiones, & stupentes soporatosque iuuat. de pyrethro lege Plin. lib. 28. cap. 9. Quartus in istis.] In quarto gradu calidum est & siccum. Exeruat.] Aliud remedium aduersus carnificinam dentium. Gargarizetur.] Iterum corripit duplam, & hoc quidem non ignorantia: nec tamen est imitandus. Qui membra resoluūt.] Paralyticum intelligit. Vnguen tale.] Tale unguentum. Poros.] Qui sunt in corporibus foramina, per quæ sudor exitum habet. Tetanus.] De hoc malo supra.

DE ZINZIBERE.

ZINZIBER atque piper aequales in medicina,
Dicunt, hac causa tacco de uiribus eius.

ZINZIBER atque piper.] Zinberis radix ualide calefacit, non iuxta primam iniectionē, ut piper, ob hoc particeps est crassarum partiū supfluitatis aquosae, ideo facile sauciat. haec Georg. Valla.

AE MILI VS MACER

DE CYMINO.

SSE putant medici calidum siccumq; cuminum.
 Tertius est illi gradus in uirtutibus istis.
 Assumptum quocunque modo depellere tradunt
 Viscera ueuantem uentum, stomachumq; grauantiem,
 Et digestium stomachi icorisiq; calorem
 Excitat, & ueneris credunt inhibere furorem,

Et fluxum uentris in aceto stringere coctum.
 Hoc orthopnoicis miram prestare medelam
 Experi dicunt cum posca sapius haustum.
 Atque uenenosis cum uino morsibus ipsum
 Praebet opem: tritumq; fabae cum polline, iuncto
 Melle, repente solet testes curare tumentes
 Appositum: sstit cum posca mensura sumptum.
 Dicunt pallentem dare mansum saepe colorem.

ESSE PVTANT.] Cumini semine praecipue utuntur. est autem calefaciendi potentia, mingen-
 di uim habens, & exhauriendi. in tertio ordine calefacientium est. lege Plin. lib. 20. cap. 14. Tertius est.]
 Calidum & siccum est, dicit in tertio gradu. De gradibus ferè ad principium quidpiam adscripsimus,
 pro literarum candidatis, sicuti reliqua. Veneris credunt.] Cuminum sine dubio aspernabuntur hirci
 isti foetidissimi & Satyri petulci, quibus magnum Venus numen est, qui uel nihil die noctuque cogitat,
 quam quo modo nihil temporis consumant citra foetentis libidinis praedio. Saepè audiui fenēs aliquot di-
 centes, hoc uel illud non edo, quia dicitur uirum reddere imbecillioem ad certamina ueneris. O mores,
 o Christianos.

DE GALANGA.

P HLEGMONEM stomachi sumptum galaga resoluit.
 Et si phlegmaticus fuerit, corroborat ipsum.

Inclusum uentum sumptum fugat interiorum.
 Vim digestiuam iuuat hoc, colicisq; medetur.
 Oris non modicum mansum commendat odorem,
 Augmentat sumptum ueneris, renumq; calorem.

P HLEGMONEM.] Relaxat, inquit, galanga pituita & uiscosos humores stomachi. Phlegmati-
 cus.] Pituitosus. Corroborat.] Confirmat. Vim digestiuam.] Quam pepticam uirtutem uocat,
 ut diximus ante. Colici.] Colicam passionem habentibus, quod malum primus in Italia Tyberius ha-
 buisse legitur. Veneris.] Ob hoc grata hircis, in Venerisque ministeria iuratis.

DE ZEDOAR.

A DPRIME sumptum zedoar obstat uenenis
 Affirmant, & reptilium morsus leuat haustum.
 Sumptum confortat stomachum, ructusq; salubres
 Commouet, & crebro fastidia reprimis usu.

Antiquum stomachi dicunt curare dolorem,
 illud si patiens ieiuno mastice ore,
 Et sic infectam sensim uoret ille saluam.
 Lumbricos uentris depellere dicitur haustum.
 Allia quem faciunt foetorem, pellit ab ore.
 Et nimium bibiti uini depellit odorem.

ADPRIME sumptum.] Adprime, id est ualde. Teren. Nam id arbitror adprime in uita esse utile,
 ne quid nimis. Reptilium.] Serpentum. Allia.] Est & hoc notatu haud indignum.

DE GARIOPHYLO.

G ARIOPHYLVM dicitur calidum, siccumq; secundo
 Esse gradu, iecur & stomachum corroborat ipsum,
 Et ferme cunctis ualet interioribus haustum.

Vim digestiuam mire iuuat, abstinet aluum.
 Accendit uenerem, si drachma pondere tritum
 Potatum fuerit cum uacca lacte recenti.
 Vim memorem cerebri confortat sapius haustum.

VIM DIGESTIIVAM.] Quae est ipsius stomachi, & peptica uirtus dicitur. Accendit.] Stimu-
 lat, irrat, & prouocat. Vim memorem.] Remedium ad confortandum memoriam. De gariophylo le-
 ge Plinium libro 12. cap. 7.

DE CINNAMO.

C INNAMA tres species dicuntur habere, sed haru
 Est pretiosa magis, quae plus subtilis habetur:
 Et quae plus mordet, mixta dulcedine, linguam.
 Humores stomachi siccant, corroborat ipsum,
 Et facit acceptas ut digerat ocyus escas.
 Sumptum curat epar, lotiumq; & mensura purgat.
 Humida tussis eo sedabitur, atque catarrhus.
 Hydropicis speciem, cui praebent tympana nomen,

Sumptum non modicum reprimis, renumq; dolorem.
 Reptilium morsus curat: si iungitur illis
 Quae curant oculos, humores siccant aquosos.
 Si bene contritum forti miscetur aceto,
 Liberat appositum terra lentigine uultum.
 Sicq; iuuat morbum qui ducit ab impete nomen.
 Grossa magis species fluxus hemorrhoidarum
 Stringit, aqua gelida bene si contrita bibatur
 Tempore quo nondum patiens ieiunia fregit.
 De specie geminas hac quaerit potio drachmas.

CINNAMA tres species.] Cinnamum cum cinnamomo putant esse idem. Et tres species habere
 dicitur. Hydropicis.] Aqua intercute laborantibus. Huius morbi tres sunt species. Nam modo ue-
 tre uehementer intento, creber intus ex motu spiritus sonus est. Modo corpus inaequale est, tumoribus
 aliter aliterque per totum orientibus. Modo intus in unum aqua contrahitur, & moto corpore ita mo-
 uetur,

DE HERBIS.

uetur, ut impetus eius conspici possit. Primum τυμπανίτην, secundum λυκοφλεγματίαν, tertium αλοκίτην Graeci
 nominant. auctor Celsus lib. 3. cap. 21. Et modo clarum est, quod dicit, cui praebent tympana nomen.

Lentigine.] Macula. Impete.] Impetiginem intelligit, hoc est foedationem cutis cum pruritu fer-
 pentem. de hoc malo in libro de medicina sic Serenus Sammonicus:

Si uero uitium est, quod ducit ab impete nomen,
 Hoc matutina poteris cohibere salua,
 Seu folio platani, quod mansum mane uorabis.
 Foeda fluunt curui quae purgamenta cameli,
 Vrentur, cineremque dabunt, iungentur aceto
 Macula thura, simul diuinaque cura ualebit.

Hæmorrhoidarum.] Hoc malum supra diximus esse in sede, quando uenarum ora sanguinem effun-
 dunt. Drachmas.] Constat drachma XVIII. siliquis, id est tribus scrupulis.

DE COSTO.

C OSTI sunt geminae species: grauis una, rubensq;
 Est, & amara nimis. haec indica dicitur esse.
 Altera uero leuis, nec amara, colore subalba.

Hanc Arabes mittunt, prior utilior medicina.
 Urinas purgant, & eis obstantia pellunt.
 Splen curant plene, laterisq; fugare dolorem
 Dicunt, cum uino tepido si sumperit ager.
 Mensura purgant si se suffraginet illis

Foemina: sic etiam uulua sedare dolorem
 Dicunt, aut ex his sibi si pessaria subdat.
 Lumbricos pellunt, purgant lentigine uultum,
 Si tritis cum melle linas: ueneremq; mouere
 Dicuntur, si sint cum mulla sumpta tepenti.
 Ex oleo, cosium quo coxeris, illine quemuis
 Ante febris typum, reddes a frigore tutum.
 Subuenit hoc schiasi, membrisque stupentibus unguem.
 Antiquum uulnus cito purgat puluis eorum.

COSTI sunt geminae.] Radix costi gustu feruens, odore eximio, frutice aliis inutili. Primo sta-
 tim introitu amnis Indi in Patale insula. duo sunt eius genera: nigrum, & quod melius candicans. Pretium
 in libra XVI. Auctor Plin. lib. 12. cap. 12. Geminae.] Duæ. Indica.] Ab Indo flumine. Hanc.]
 Subalbam, quam Plinius candicantem dicit. Arabes.] Horum regio Arabia ultra Pelusiacum ostium
 est, ad rubrum pertinens mare. Et est triplex: una felix, alia petraea, alia deserta. Pessaria.] Pessarium ge-
 nus medicaminis. Ante febris typum.] Ante tremore febris. Schiasi.] Ischiæ. Nec hoc docti agno-
 scunt uocabulum.

DE SPICA.

SSE gradu primo calidam, siccamq; periti
 Testantur spicam, quae dicitur indica nardus.
 Confortat potata iecur, stomachiq; dolores

Mitigat, & uenes illius apoxima purgat:
 Vesicam iuuat, urinas & mensura pellit.
 Ictericis prodest, nocuisq; humoribus obstat,
 Quos caput ad pectus transmittit saepe per uiam.
 Puncturas aufert, & morsus interiorum.
 In stomacho clausum solet hausta repellere uentum.
 Matricis nimium restringit subdita fluxum.

Cum gelida si detur aqua, sedare tremorem
 Dicitur hac cordis, & nausea sistitur inde.
 Excitat hac uenerem, cum cepa sumpta liquore.
 Duritias stericas elixatura resoluit
 Eius fomento per partes inferiores.
 Lumina si tepida foueantur saepius illa,
 Affirmant acri prurigine libera reddi.
 Palpebraeque pili bene confortantur eadem.
 Est nardi species, quae celtica spica uocatur,
 Celtarum tantum quae nascitur in regione.
 Omnia quae nardus ualet indica, dicitur ista
 posse, licet uires uideatur habere minores.

ESSE gradu primo.] Nardostachys, nardi spica, calefacit quidem in prima (ut scribit ex Dioscori
 de Placen.) distantia, arefacit aut in secunda completa. constat autem ex acerbescente aliquantum essen-
 tia, & cicutia non admodum calida, & quodam subamaro breui: unde congruit admodum tum iecori, tum
 stomacho pota, & extrinsecus apposita, & urinam mouet, morsus ac uellicationes dimouet & curat stoma-
 chi, arefacit quoque in uentre & intestinis fluctuationes. Praeterea confert & capiti, & thoraci. Validior au-
 tem est indica, quae syriaca nigrior est. Est nar.] Nardus celtica propemodum eiusdem potentiae est,
 quae etiam memorata, nisi quod in cunctis imbecillior, nisi ad mouendam urinam: calidior siquidem alijs,
 minus uero acerbescit.

DE THVRE.

HVS calidum, siccumq; gradu dixere secundo.
 Lumina clarificat lacryma si soluitur oui,
 Contritum uel femineo cum lacte tepenti.

Acri cum uino tritum, pice, lacteq; mixtis,
 Vulnere praecipue curare recentia dicunt.
 Pingui porcino mixtum medicabitur uulsi.
 At mixtum melli planaritia decuit unguis.
 Thus bene contritum, uinoq; tepente solutum,

Affirmans auri multum prodesse dolenti.
 Tritum cum creta cimolia, sicq; rosato
 permixtum, mammae dicunt curare tumentes.
 Nil credunt haemorrhoidicis magis auxiliari,
 Admixto uino si sumatur, uel aceto.
 Thus cum lacte terens muliebri, si superaddas
 vlcenibus, fieri quae saepe uidentur in ano,
 Aut alio quocunque loco, medicabitur illis.
 Huic aloe iungens, lacrymamq; albuminis oui,

AE MILI VS MACER

Sic ut sit spissum, seclē superaddito uenae,
Aut his uulneribus nimio quae sanguine manant.
Nec soluas, nisi comperias diuisa coisse.
Si sit opus, medicamen idem superadde priori,
Donec firmari ualeat solidata cicatrix.
Affirmant melius nil sistere posse cruorem.

THVS calidum.] Thura (ut scribit Plin.) praeter Arabiam nullis, ac ne Arabiæ quidem uniuersa. lege Plin. lib. 12. Albuminis.] Albumen quod est in ouo album. Vitellus uero quod croceum. Setae.] Incisae. Affirmant.] Notatu multo dignissimum. Vim memorem.] Ne hoc non notandum.

DE ALOE

VNT aloē species, geminae: quae subrubet, & quae
S Intus sicut epar cum frangitur, haec epatea
Dicitur, & magnas habet in medicamine uires.
Vilior est piceo quae fracta colore uidetur.
Phlegmate mundificat stomachum, caput, articulosque.
Leniter humorem nocuum purgando per aluum,
Ictericos purgat, icteris iuuat interiora.
Vulnus quodque recens putredine purgat ab omni
illius infectus puluis, siccandoque sanat.
Ventris praecipue, dicunt, & testiculorum
Vlcera curari, uel uulnera puluere tali.
Si soluat aqua, iuuat apostema laborum,
Et naris superappositum, nec non oculorum
Lioremque fugat sic circa lumina factum.
Acri cum uino miscens, oleoque rosato
Vnge dolens caput, & frontem, mireque iuuabit.
Vnguine pruritus sedabitur hoc oculorum,
Cum uino bene contritum, cataplasmaque factum

SUNT aloē spe.] Aloe scyllae similitudinem habet, maior & pinguioribus folijs ex obliquo striata. Laudatissima ex India adfertur. Natura eius spissare, densare, & leuiter calefacere. Vtus in multis, & principalis aluum soluere, cum penè sit sola medicamentorum quae per se id praestant. Confirmat etiam stomachum, adeo, ut non infestet ulla uis contraria, bibitur drachma. Ad stomachi uero dissolutionem, in duobus cyathis aquae tepidae uel frigidae cochlearis mensura, bis terue in die ex interuallis, ut res exigit. Purgationis etiã ca plurimum tribus drachmis. Efficacior si pota ea sumatur cibus. Capillum fluentem continet cum uino austero, capite in sole contra capillum peructo. Dolorem capitis sedat, temporibus & fronti imposita, ex aceto & rolaceo, dilutiorque infusa, oculorum uitia omnia sanari ea couenit, priuatim pruriginis & scabiem genarum. item insignita ac liuida, illita cum melle, maxime pontico, tonsillas, gingiuas, & omnia oris ulcera. Sanguinis excreationes, si modice sint, drachmae pondere ex aqua, si minus ex aceto pota. Vulnerum quoque sanguinem, & undecunque fluentem sistit per se, uel ex aceto. Alias etiam est uulneribus utilissima, ad cicatricem perducens. Eadem inspergitur exulceratis genitalibus uirosum, condylomatis, rimisque sedis alias ex uino, alias ex passo, alias sicca per se, ut exigit mitiganda curatio, aut coeconda. Haemorrhoidum quoque abundantiam leniter sistit. Dysenteriae infunditur. Et si difficilium coquantur cibi, bibitur a coena modico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Deuorantur pillulae cum mellis decocto, aut resina terebinthina, ad purganda interiora. Digitorum pterigia tollit. Oculorum medicamentis lauatur, ut quod sit harenosissimum subsidat. Aut torretur in testa, pennaque subinde uersatur ut possit aequaliter torrerit. haec Plin. Humores noc.] Ut sunt maxime uiscosi, qui multorum malorum causa sunt. Non corrumendo.] Quia si stomachus corrumpitur, qui possunt reliqua membra salua manere? Qui uelit multa super stomachi ratione legere & minime protrita, legat Coelum antiq. lectionum lib. 3. cap. 43.

F I N I S.

DE HERBIS.

Vim memorem cerebri proprio confortat odore.
Origano iunctum si quis commasticee ipsum,
Humores capitis nocuos per sputa repellit.
Alleuat ista grauem capitis purgatio linguam.
Anseris aut anatis mixta pinguedine thuri,
Fit cataplasma ualens membris quae laeserit ignis.

Confortat, retinetque pilos quoscuque cadentes.
Linguae, gingiuas, uitiisque quoque subuenit oris,
Si reficitur eo cum uino melleque erito.
Hoc sumptum per se uentrem non soluit acute.
Esse tamen stomacho putat Oribasius aptum.
Cum ledant illum soluentia caetera uentrem,
Illius geminas cum multa sumere drachmas
Idem praecipit, choleram sic, phlegmaque purgat.
Vnaquaque die post coenam sumere dixit
Vtile tres eius pilulas, binas uel uirentis
Cum succo caulibus formatas, ut faba grossas,
Aut cicer, humores nocuos cum stercore purgat,
Non corrumendo stomachum, nec uim faciendo.
Purgatus pilulis fuerit qui saepius istis,
Vix unquam capitis uexabitur ipse dolore.
Et nihil est oculis, mihi crede, salubrius istis.
Si uero duram uis soluere largius aluum,
Partibus est geminis pars admiscenda terendo
Vna diagridij, sic apta solutio fiet.

STRABI GALLI POETAE ET

THEOLOGI DOCTISSIMI, AD GRIMALDUM

COENOBII S. GALLI ABBATEM, HORTULVS.

Praefatio. Caput I.

LVRIMA tranquille cum sint insignia uitae,
Non minimū est, si quis Pestanae deditus arti,
Nouerit obscaeni curas tractare Priaruris enim quaecumque datur possessio, seu sit
Putris, harenoso qua torpet glare tractu:
Seu pingui molita graues uligine foetus,
Collibus erectis alte sita, siue iacenti
Planicie facilis cliuo, seu uallibus horrens,
Non negat ingenuos olerum progignere fructus:
Si modo non tua cura graui compressa ueterno,
Multiplices olitoris opes contemnere stultis
Ausibus assuescit, callosasque aere diurno
Detrectat fuscare manus, & stercorea plenis
Vitat in arenti disponere puluere quallis.
Haec non sola mihi patefecit opinio famae
Vulgaris, quae sita libris nec lectio praeclis,
Sed labor & studium, quibus otia longa dierum
Postpositi, expertum rebus docuere probatis.

De Cultura initio. Cap. II.

BRUMA senectutis uernacula, totius anni
Venter & amplissimi consumptrix saeva laboris:
Veris ubi aduentu terrarum pulsa sub imas
Delituit latebras, uestigiaque horrida auarae
Ver hyemis, reduci rerum delere pararet
Stemmate, & antiquo languentia rura nitori
Reddere, uer orbis primum caput & decus anni.
Purior aura diem cum iam referere serenum
Inciperet, zephyrosque herbae, floresque sequuti
Tenuia porrigerent radicis acumina, caeco
Tecta diu gremio, canasque exosa pruinas.
Cum syluae folijs, montes quoque gramine pingui
Prataque conspicuis uernarent laeta uirentis,
Atrium, quod pro foribus mihi parua patenti
Area uestibulo solis conuertit ad ortum,
Vrticæ implerunt, campi que per aquora parui
Illita feruenti creuerunt tela ueneno.
Quid facerem? tam spissus erat radicibus infra
Ordo catenatis, uirides ut texere lentis
Viminibus crates stabuli solet arte magister:
Vngula cornipedum si (quando humore nocetur
Collecto) putres imitatur marcida fungos.
Ergo moras rumpens Saturni dente, latentem
Aggredior glebas: torpentiaque arua, reuulsis
Sponte renascentum complexibus urticarum
Erigo, & umbriculis habitata cubilia talpis
Diruo, lumbricos reuocans in luminis oras.
Inde noti coquitur flabris, solisque calore
Areola: & lignis ne diffuatur obita quadris
Altius a plano modicum resupina leuatur,

Tota minutatim rastris contunditur uncis,
Et pinguis fermenta sumi super insinuatur.
Seminibus quaedam tentamus oluscula, quaedam
Stirpibus antiquis praesae reuocare iuuentae.
Denique uernali interdum conspergitur imbre
Parua seges, tensesque fouet praeblanda uicissim
Luna comas. rursus si quando sicca negabant
Tempora rotis opem, culturae impulsus amore
(Quippe siti metuens graciles torpescere fibras)
Flumina pura cadis inferre capacibus acri
Curauit studio, & proprijs infundere palmis
Guttatim, ne forte uelocior impetus undas
Ingereret nimias, & femina iacta moueret.
Nec mora germinibus uestitur tota tenellis
Areola: & quanquam illius pars ista sub alto
Arescat tecto, pluuiarum & muneris expers
Squalleat aerei, pars illa perennibus umbris
Diffugiat solem: pars haec quia celsior, ignei
Sideris accessum lateris negat obice duri:
Non tamen ulla sibi fuerant quae credita pridem
Spe sine crementi pigro sub cespite clausit.
Quin potius quae sicca feret translata subactis
Suscepit serobibus, rediuiuo plena uirore
Restituit, reparans numero semina fructu.
Nunc opus ingenijs, docili nunc pectore & ore,
Nomina quo possim uiresque attingere tantae
Mellis, ut ingenti res paruae ornentur honore.

De Salvia. Cap. III.

ELELIFAGVS prima praesulget honore loco
Dulcis odore, grauis uirtute, atque utilis haustu.
Pluribus haec hominum morbis prodesse reperta.
Perpetuo uiridi meruit gaudere iuuenta.
Sed tolerat ciuile malum: nam seua parentem
Progenies florum, fuerit ni dempta, perurit.
Et facit antiquos defungier inuida ramos.

De Ruta. Cap. IIII.

HOC nemus umbriferu pingit uiridissima rute
Syluula cernite, folijs quae praedita paruis
Vmbellas iaculata breues, Piramina uenti,
Et radios Phoebe, caules transmittit ad imos,
Attactuque graues leni dispergit odores.
Haec cum multiplici uigat uirtute medele,
Dicitur occultis adprime obtare uenenis,
Toxicaque inualis incommoda pellere fibris.

De Abrotano. Cap. V.

NEC minus abrotani proptum est mirari et alte
Pubentis frutes & quas inspicat aristas

Ramorum ubertas, tenues imitata capillos.
Huius odoratum lento cum uimine crinem
Pegonijs captum prodest miscere medelis.
Febribus obstat enim, telum fugat, adiuuat artus
Quos incerta premit furtiuæ iniuria guttæ.
Præterea tot habet uires, quot fila comarum.

De Cucurbita. Cap. VI.

HA V D secus altipetax, semente cucurbita uili
Assurgens, parmis foliorum suscitatur umbras
Ingentes, crebrisque iacit retinacula ramis.
Ac uelut ulmum hederæ implicuit cū frontibus altā
Ruris abusque sinu toti sua brachia circum
Laxa dedit ligno, summumque secuta cacumen
Corticis occuluit uiridi tutamine rugas:
Aut arbutium uitis genus, arbore cum se
Explicuit quauis, ramorumque alta corymbis
Veltijt, & propria sursum se sponte leuauit.
Visitur ergo rubens aliena in sede racemus
Dependere, premit tabulata uirentia Bacchus,
Pampinus & frondes discernit latior altas.
Sic mea sic fragili de stirpe cucurbita surgens,
Diligit appositas sua sustentacula furcas,
Atque amplexa suas uncis tenet unguibus alnos.
Ne uero infano diuelli turbine possit,
Quot generat nodos, tot iam retinacula trudit.
Et quoniam duplicem producunt singula funem,
Vndique fulturam dextra læuaqueprehendunt.

Et uelut infusum nentes cum pensa puellæ
Mollia traiciunt, spirisque ingentibus omnem
Filorum seriem pulchros metantur in orbes,
Sic uaga tortilibus stringunt amenta cathenis
Scalarum, teretes inuoluuntque illico uirgas,
Viribus & discunt alienis, testæ cauarum
Ardua porticum uolucris superare natatu.
Iam quis poma queat ramis pendente passim
Mirari digne? quæ non minus undique certis
Sunt formata uijs, quam si tornatile lignum
Inspicias medio rasum, quod nymphæure constat.
Illa quidem gracili primum demissa flagello
Oblongo, tenuique ferunt ingentia collo
Corpora tum ualium laxatur in illa pondus,
Totum uenter habet, totum alius, & intus aluntur
Multa cauernofo seuuētum carcere grana,
Quæ tibi consimilem possunt promittere messem.

Ipsis quinetiam teneri sub tempore fructus
Ante humor quam clausa latens per uiscera fero
Autumni aduentu rarefcit, & arida circum
Reliterit cutis, inter opes transire ciborum
Sepe uidemus, & ardenti sartagine pinguem
Combibere aruinam, & placidum segmenta sapore
Ebria multoties mensis præstare secundis.
Si uero æstiuu finitur spiramina folis
Cum genitrice pati, & matura falce recidi,
Idem foetus in assiduos formarier usus
Vasorum poterit, ualio dum uiscera uentre
Egerimus, facili radentes illa torno.
Nonnunquam hac ingens sextarius abditur aluo,
Clauditur aut potior mensuræ portio plene
Amphora: quæ piceo linitur dum glutine, seruat
Incorrupta diu generosi dona Lyæi.

De Peponibus. Cap. VII.

HO C simul in spatio, campi quo figitur imis

Hæc tam læta seges, uili quam carmine pinxi,
Visitur alterius uitis genus acre, per equor
Serpere puluereum, & fructus nutrire rotundos
Pomorum. hæc species terræ super arida uulgo
Testa iacens, crementa capit pulcherrima, donec
Solibus æstiuis flauos intincta colores
Messoris calathos matura fruge repleat.
Tum uideas alijs oblongo stemmate uentrem
Demissum, nucis aut omni uersatilis instar:
Vel qualis manibus quondam suspensa supinis
Lucet, agens circum lomenta bulla saluam
Ante recens maceratur aquis quam spuma refusus,
Dum lentescit adhuc digitis luctantibus, & se
Alternis uicibus, studioque fricantibus uno
Inter utraque manum, paruo fit paruum hiatu
Exitus: huc stricto lenis meat ore Noti uis,
Distenditque cauum uitrea sub imagine pondus,
Et centrum medio confingit labile fundo.

Vndique conueniat cameræ quo inflexio testæ.
Ergo chalybs huius penetrat dum uiscera pomi,
Elicit humores largos cum semine riuos
Multiplici: tum deinde cauum per plurima tergus
Frusta manu spargens hortorum lætus opimas
Delicias conuiuia capit, candorque saporque
Oblectant fauces: nec duos illa molares
Esca stupere facit, facili sed mansa uoratu
Vi naturali frigus per uiscera nutrit.

De Absinthio. Cap. VIII.

PROXIMVS absinthii frutices locus erigit acris,
Herbarum matrem simulantes uimine lento.
In folijs color est alius, ramisque odor alter
Puberibus, longeque saporis amarior haustus.
Feruentem domuisse sitim, depellere febres
Hoc solet auxilium clara uirtute probatum.
Si tibi præterea caput acri forte dolore
Pulsetur subito, uel si uertigo fatiget,
Huius opem rimare, coquens frondentis amaram
Absinthii syluam, tum iura lebece capaci
Effunde, & capitis perfunde cacumina summi.
Quo postquam ablueris graciles humore capillos,
Deuinctas frondes super imposuisse memento,
Tum mollis fotos constringat fascia crines,
Et post non multas elapsi temporis horas
Hoc inter reliquas eius mirabere uires.

De Marrhubio. Cap. IX.

QUID referat iuxta positi, nimiumque potentis
Marrhubij non uile genus, licet acrius ora
Mordeat, & longe gustum disjungat odore.
Dulce enim olet, non dulce sapit, sed pectoris egros
Comprimat angores, tristi dum sumitur haustu,
Præcipue talis caleat si potus ab igni,
Et coenam cyathis cogatur claudere crebris.
Si quando inferens quæ sita uenena nouerit
Potibus immiscent, dapibusue aconita dolosis
Tristia confundunt, extemplo sumpta salubris
Potio marrhubij, suspecta pericula pressat.

De Faniculo. Cap. X.

NE C marathri taceatur honor, quod stipite forti
Tollitur, & late ramorum brachia tendit,
Dulce satis gustu, dulcem satis addit odorem
Hoc oculis quos umbra premit prodesse loquuntur.
Huius item semen, foetæ cum lacte capellæ
Absumptum

Absumptum, uentris fertur mollire tumorem,
Cunctantisque moras dissoluere protinus alui.
Præterea radix marathri commixta liquori
Lenæo, tussim percepta repellit anhelam.

De Gladiola. Cap. XI.

TE neque transferim latæ cui libera lingue
Nomine digladij nomen facundia sinxit.
Tu mihi purpurei progignis floris honorem,
Prima estate gerens uiolæ iucunda nigellæ
Munera, uel qualis mensa sub Apollinis alta
Inuestis pueri pro morte recens Hyacinthus
Exijt, & regis signauit uertice nomen.
Radici ramenta tuæ siccata fluenti
Diluium contusa mero, sequumque dolorem
Vescere premimus tali, non fecius, arte.
Pignore sullo tuo, lini candentia texta
Efficat ut rigcant, dulcesque imitentur odores.

De Lybisticum. Cap. XII.

IN T E R odoratam memorare lybistica syluā
Fortia, suadet amor parui diffusior horti.
Hoc germen succo quamuis & odore, gemellis
Orbibus officere, & tenebras inferre putetur,
Semine sepe tamen quæ sitis addere curis
Parua solent, famamque aliena laude mereri.

De Carefolio. Cap. XIII.

QUAE tot bellorum, tot famosissima rerum
Magnarum monumenta sacro pia conficis ore,
Exiles Erato non designare meorum
Diuitias olerum uersu perstringere mecum.
Infirmis diuisa licet Macedonia ramis
Spargitur, & crebris ignobile semen arstis
Sufficit, illa tamen toto reparabilis anno
Pauperiem largo solatur munere plebis
Indigne: nec non restringere sanguinis undas
Corpore diffusas, facili solet obuia gustu.
Illa quoque infesto uenter dum forte dolore
Turbatur, fomenta super non irrita ducit,
Puleium sibimet frondesque papaueris addens.

De Lilio. Cap. XIII.

LILIA quo uersu candentia, carmine quo ue
Ieiunæ macies satis efferat arida muse?
Quorum candor habet niuei simulachra nitoris.
Dulcis odor, syluas imitatur flore Sabeas.
Non parius candore lapis, non nardus odore
Lilia nostra premis: nec non si perfidus anguis
Ingenitis collecta dolis ferit ore uenena
Pestifero, æcum per uulnus ad intima mortem
Corde feram mittens. pistillo lilia præstat
Commacerare graui, succosque haurire falerno:
Si quod contusum est summo liuentis in ore
Ponatur punctum, tum iam dinoscere uires
Magnificas huiusce datur medicaminis ulro.
Hæc & iam laxis prodest contusio membris.

De Papauere. Cap. XV.

ET cereale quidem nugarum in parte papauer
Hac memorare placet, quod raptæ moesta puellæ
Mater ut immensis optata obliuia mentem
Exuerent curis, fertur Latona uorasse.
Hoc simul auxilio carbunculus, ater ab imo
Pectore qui ructus minium conuoluit amarus
Oris adusque fores, reprimi persæpe uiderur.
Huius ad alta caput, granorum semine foetum
Protento fragili que solet se tollere collo,

Inque modum mali, regio cui Punica nomen
Indidit, unius patulo sub pellis amictu
Grana celebrandæ uirtutis plurima claudit,
Deque sono mandentis habet formabile nomen.

De Sclarea. Cap. XVI.

HI C umbrosa nottos inter Sclarea uirores,
Stipite præualido assurgens, ramosque, comasque
Alius extollit: quæ quamuis rarius ulli
Quæ sita auxilio, medicorum penè putetur
Effugisse manus, dulcis tamen indita caldæ
Et uires & odorati fermenta saporis
Præstat, eam iuxta hortensis non extima costi
Sylua latet, stomachique moras uentremque salubri
Prouocat auxilio, radici munere costæ.

De Mentha. Cap. XVII.

NE C mihi destiterit uulgaris copia menthe
Multa per & genera & species diuersa coloresque
Et uires: huius quoddam genus utile uocem
Raucisonam claro rursus redhibere canori
Possè putant, eius succos si fauce uorarit
Ieiuna, quem crebra premens raucedo fatigat.
Est aliud præpingue genus huiusce fructu,
Quod iam non parui diffundat germinis umbras,
Celsa ebuli sed more petens, a stipite forti
Vndique maiores foliorum prorogat alas,
Quis odor alter inest, pauloque immitior haustus.
Sed si qui uires, species, & nomina menthe
Ad plenum memorare potest, sciat ille necesse est
Aut quot Erythreo uolent in gurgite pisces,
Lemnius aut altum quot in aera Mulciber ire
Scintillas uastis uideat fornacibus Aetne.

De Puleio. Cap. XVIII.

NO N patitur cunctas angustia carminis huius
Pulei uirtutes celeri comprehendere uersu.
Hoc apud Indorum tantis constare peritos
Fertur, apud Gallos quanti ualet Indica nigri
Congeries piperis. quis iam dubitare sinetur
Hac herba plures teniri posse labores?
Quam pretijs inhiante emit ditissima tantis
Gens, hebenoque auroque fluens, & mira uolenti
Queque ferens mundo. o magis laudanda tonantis
Virtus & ratio, nullis que munera terris
Larga suæ non pandit opis. que rara sub isto
Axe uidere soles, alijs in partibus horum
Copia tanta iacet, quantam uilissima tecum
Efficunt: rursus quedam que spreta uidentur
Forte tibi, magno mercantur ditia regna,
Altera ut alterius potiatur scenore tellus,
Orbis & in toto per partes una domus sit.
Puleium quam decoctum curabit amice
Et potu & foru stomachum (mihi crade) morantē.
Dum canimus que certa graui ratione tenemus,
Quedam audita, & iam uero miscere cothurno
Fas ususque finit: ramum coniungito pulei
Auriculæ, ne forte caput turbauerit æstus
Solis in acrio si te perflarit aperto.
Quod nisi me currens deponere uela Thalia
Cogeret, ac tandem portus intrare moneret,
Hinc tibi multiplices poteram decerpere flores.

De Apio. Cap. XIX.

QUAMVIS in nostris apium uilesceret hortis,
Et solito id multi prodesse sapore notarent,
Plura tamen proprijs medicamina uiribus, acri

Exhibet auxilio, cuius si trita capeffas
Semina, torquentes urinæ frangere tricas
Dicitur, ipsum etiam tenero cum germine māsūm
Concoquit errantes stomachi penetralibus escas.
Corporis hunc regem turbans si nausea uexet,
Mox apium lymphæ tristiq̄ue bibatur aceto,
Passio tum celeri cedit deuicta medelæ.

De Betonica. Cap. XX.

MONTIBVS & syluis, pratis & uallibus imis
Bettonicæ pretiosa licet collectio cunctis
Penè locis superet passim, tamè hâc quoque noster
Hortus habet, cultaq̄ue docet mansuescere terra.
Hæc tantum meruit generali nomine laudis,
Vt si quid mea musa uelit superaddere, tandem
Mole operis deuicta sui, iam sentiat, illa
Vtilitate minus quidquid depromperit esse.
Hanc uiridem si forte tuos coneris in usus
Carpere, siccata uè hyemi deponere pigræ,
Turbida siue tuas oblectant pocula fauces,
Seu potius longo tibi defecata labore
Dona placent, huius uirtus mirabilis herbæ
Omnia sufficit: quam quosdam pendere tanti
Nouimus, ut contra, totum si iniuria corpus
Impetit interius, muniri uiribus eius
Sese posse rati, soleant haurire diebus
Continuis hoc acre genus medicaminis almi.
Præterea caput infelto si uulnere fractum
Tabuerit, tum crebra terens imposito sacra
Tegmina bettonicæ, statim mirabere uires
Illius, in solidum fuerit dum clausa cicatrix.

De Agrimonia. Cap. XXI. (passim)

HIC quoque Sarcocolam, campos que plurima
Vellit, & effœtis sylvarum inuenta sub umbris
Nascitur, ordinibus facile est discernere pulchris.
Hæc præter uarium latæ uirtutis honorem,
Trita domat uentris prædurum & pota dolorem.
Si quæ forte chalybs infensus uulnera membris
Indiderit nostris, huius tentare iubemur
Auxilium, parti que imponere tonsa patenti
Germina, maturum nacturi hac arte uigorem,
Si tamen addatur mordens cataplasmati acetum.

De Ambrosia. Cap. XXII. (est)

HAVD pcul Ambrosiâ uulgo quâ dicere mos
Erigitur, laudata quidem. sed an ista sit illa,
Cuius in antiquis creberrima mentio libris
Fit, dubium est multis. Medici tamen arte sua pte
Hanc utcunque colūt. tantum uè sanguinis hausta
Absumit, quantum potus ingesserit aluo.

De Nepeta. Cap. XXIII. (centi)

HERBARVM in numero, quas hortulus ille re
Semper prole creat, nepetæ non segnior exit
Surculus, urticam folijs simulantibus, alto
Vertice pergratum late largitus odorem.
Hæc uarijs olim morborum accommoda curis,
Non extrema alias inter decernitur herbas.
Huius enim succus roseo commixtus oliuo,
Efficat unguentum, læsæ quod uulnera carnis
Atque cicatricum deformia signa nouarum
Posse abolere aiunt, prisco reparare nitore,
Et reuocare pilos plagæ quos forte recentis
Pestis hiulca tulit, sanie taboque perfosos.

De Raphano. Cap. XXIII.

HINC raphanū radice potes, lato que comarum

Tegmine sublatum, extremus facit ordo uideri.
Cuius amara satis, quatienti uiscera tussim,
Mansa premit radix: triti quoque seminis haustus
Eiusdem uitio pestis per sæpe medetur.

De Rosa. Cap. XXV.

IAM nisi me fessum uia longior indupediret,
Scrupeus atque noui tereretur carminis ordo,
Debueram uiburna rosæ pretiosa metallo
Pactoli & niueis Arabum circumdare gemmis.
Hæc, quia non Tyrio Germania tingitur ostro,
Lata nec ardenti se Gallia murice iactat,
Lutea purpureis reparat crementa quotannis,
Vbertum floris, tantum qui protinus omnes
Herbarum uicisse comas, uirtute & odore
Dicitur, ut merito florum flos esse feratur.
Inficit hic oleum proprio de nomine dictum,
Quod quàm sæpe fiat mortalibus utile curis,
Nec meminisse potest hominū, nec dicere quisquā.
Huic famosa suos opponunt lilia flores.
Longius horum & iam spirans odor imbuit auras.
Sed si quis niuei candentia germina fructus
Triuerit, aspersi mirabitur illicet omnem
Nectaris ille sidem celeri perijisse meatu.

Hoc quia uirginitas fama subnixâ beata
Flore nitet, quam si nullus labor exagitarit
Sordis, & illiciti non fregerit ardor amoris,
Flagrat odore suo. Porro si gloria pessum
Integritatis eat, fateor, mutabit odorem.
Hæc duo nanque probabiliū genera in clyta florū
Ecclesiæ summas signant per secula palmas
Sanguine martyrij carpunt que dona rosarum,
Lilia que in fidei gestant candore nitentis.
O mater uirgo foecundo germine mater,
Virgo fide intacta, sponsi de nomine sponsa,
Sponsa, columba, domus, regina fidelis amica,
Bello carpe rosas, læta arripe lilia pace
Flos tibi sceptrigero uenit generamine Iesse,
Vnicus antiquæ reparator stirpis & auctor.
Lilia qui uerbis uitæ que dicantur amœna,
Morte rosas tingens, pacem que & prælia membris
Liquit in orbe suis, uirtutem amplexus utranque.
Præmia que ambobus seruans æterna triumphis.

Dicatio Opusculi.

HÆC tibi seruitij munuscula uilia parui
Strabo tuus, Grimalde pater doctissime, seruus
Pectore deuoto, nullius ponderis offert.
Vt cum conceptu uiridis confederis horti
Super opacatas frondenti germine malos,
Pescus imparibus crines ubi diuidit umbris,
Dum tibi cana legunt tenera lanugine poma
Ludentes pueri, schola lætabunda tuorum,
Atque uolis ingentia mala capacibus indunt,
Grandia conantes includere corpora palmis:
Quo moneare habeas nostri pater alme laboris
Dum relegis que dedo uolens, interque legendum
Vt uitiosa feces deposco, placentia firmes.
Te Deus æterna faciat uirtute uiuentem,
Immarcescibilis palmam contingere uite,
Hoc pater, hoc natus, hoc spiritus annuat almus.

F I N I S.

PRÆSCRIPTIS celerum passionum libris, tardarum placet
curationes ordinare, quæ solo suprapositionis tempore superioribus similes,
in lenimento uero uaria recombinatione formantur, & peritis medicinæ cla
ram æternamq̄ gloriam quærunt. Celeres enim, uel acutæ passiones etiam sponte sol
uuntur, & nunc fortuna, nunc natura fauente. Quo fit, ut ignari homines elati sæpe
medicos fugiant, cum hos prouentus incantationibus nouis ac ligamentis adscribant, aut
fortunæ, cum quoties repentino nuncio læti aut territi ægrotantes, mutatione quadam
corporis morbos excludunt, uel ea per intemperantiam gerunt, quæ ratione occulta si
bi profutura nescientes, duce desperatione committunt: in utrunque enim faciles celeres
passiones accipimus: pelluntur enim aut fluore sudoris, aut sanguinis per nares, aut uen
tris. Chroniæ autè uel tardæ passionis morbi, qui iam præiudicio quodam corpora pos
sederint, solus medici peritiam poscunt, cum neque natura, neque fortuna soluantur.
Podagram denique, uel phtisim, aut elephantiasim, uel similes tarditate passiones resol
ui, nulli sectarum principes meminere, sicut sæpe febres acutæ soluantur. Hinc de
nique Græci ASCLEPIVM nomen sumpsisse dixerunt, quod dura curan
do primus superauerit uitia. Scribentium igitur medicinam nullus ante Themisonem tar
darum passionum curationes principaliter ordinauit. Alij uero has omnino tacuerunt,
tanquam impossibiles iudicantes, uel incurabiliū passionum: alij aliptarum officio
transmittendas crediderunt: alij disperse atque de alijs passionibus scribentes, ut podag
ra, sanguinis fluore, hydropsimo, paralyti, alopecia, uel quartanis typis, ut Erast
stratus & Asclepiades. Themison autem tardarum passionum III libros
scripsit. Item Thessalus secundo libro Regulari earum curationem or
dinauit. Dehinc Soranus plenissime cunctarum diligentiam tras
didit, atque speciale corpus scripturæ formauit, de pas
sione capitis initia sumens: quod nos quoque
faciendum assumimus.

C A E L I I A V R E L I A N I S I C I
C E N S I S C H R O N I O N

L I B E R P R I M V S .

De Capitis passione, quam Græci Cephalæan nominant. Cap. I.

P A R T E corporis quæ patitur, passio nomen accepit: nam cephalen Græci caput uocauerunt. Generatur autem sæpius perfrictione aut frigiditate, aut e contrario solis exustione, aut continuatione uigiliarum: sed uehementius scæminas tenet ob diligentiam capillorum. Sequitur in passione constitutos dolor uehemens capitis totius, aut dimidij, quæ consuetio nomine hemicraniam uocant: uel certe temporum, quem dolorem crotaphon appellant. Occupat etiam oculorum radices, & occipitium atque colla, tendens usque ad spinæ partes: ut, cum sedere ægrotantes uoluerint, uertigine adficiantur, atque oculorum caligine cum nausea & fellis uomitu. Ac si passio uehementer cœperit, rubri atque prominentes oculi fiunt, deiectis & conclusis palpebris euitantes lumen, cum lacrymarum fluore, cibi etiam iugi fastidio, & obtusione uisus, aurium tintu, & difficili auditu. Sequentur etiam uigiliæ iuges, aut frequentes, dentium dolor, & accessionis initio sanguinis e naribus paruissimus guttarum fluor, nihil releuans. Erit igitur locandus ægrotans, si totum caput dolerit, supinus: si autem ex parte, ea parte quæ patitur: mitigatur enim quodam blandimento straminum pars in dolore constituta. Peiorante passione sequitur uultus deprauatio, pulsus obscuritas, & omnes sensus obtusione afficiuntur. Hac passione alij celeriter atque cum febris: quem dolorem proprio nomine sectarum principes capitis uocauerunt. Alij tarde atque sine febris per interualla temporum admoniti solo dolore capitis oppressi, quam passionem ueteres cephalæan uocauerunt. Pati autem aliqui membranam cerebri dixerunt, alij eam quæ testam circumtegit, alij omnem cutem capitis, alij temporum atque buccarum musculos, quos siagonas appellant. Nos uero aliquando istorum aliqua, secundum quod se sensus doloris extendit: aliquando omnia, secundum quod fomenta uel accessionis passionum ordinata se ingerunt: similiter etiam sicut dimissiones atque delinimenta conuariant, & nunc longiores & puras, nunc angustas & fordidas accidetium malorum reliquas in accessionem reliquerint. Itæ secundum superpositionem tempore accessionis. Itæ secundum quod nunc diurnas, nunc intercapedinas, interpositis diebus uno uel duobus, sicut quos typicos, aut periodicos appellamus, aut hemitriticos, pro respõsione temporum habuerint uariates. Igitur de dolore capitis in acutis febris accidenti prius de febris memoriauimus: de illo uero qui sine febris, atque tardus, & suæ passionis est, nunc dicemus. Cũ itaque adhuc paruus fuerit sensus, oportet ægrotantem iacere loco mediocriter frigido, atque obscuro, paulo leuatius capite collocato, adhibito silentio, atque corporis & animi rege, cum abstinentia cibi usque ad primam diatriam. Adhibenda etiã articulo leuis fricatio, cũ capitis fomẽto ex oleo frigido atque uiridi, uel succo quolibet admixto, qui sine repercussu ualeat astringere, ut polygony, arnoglossæ herbarum, aut intybi, aut portulacæ, aut rubi, quem Græci batum appellant: aut annulorum uitis, quos helicas uocant: uel uuæ lupinæ, aut anagallidis, uel sideritis herbarum, aut murtæ. Hinc etiã cataplasmata adhibenda ex horum singulis, aut admixta polenta, uel cõpositum ex multis eius uirtutis medicamen frõti apponendum, ut est diatheon. Si uero uehementior fuerit dolor, erit locandus ægrotans loco amplo, atque calido mediocriter, & neque plurimum lucido, ne nimius splendor officiat. Apponenda etiã lanæ lenes, ac tenues & limpide ipsædem partibus, cum iugi fomẽto ex oleo dulci atque calido. Ac si coegerit dolor, ptygmata erunt uicissim lanæ æque mollia apponenda, ex oleo calido expressa temporibus sub buccarum musculis imota. Tunc etiã uesicæ semiplenæ ex oleo calido, uel facelli ex pollinibus calidis confecti, manu etiã calida, atque digitis molli tactu loca dolentia cõtinentia, cum omni silentio ac requie ægrotantis. Si autem dolor ad dentes tetenderit, mulsam calidam uel oleum damus, quod in ore sine ullo motu cõtineat: nisi quis hoc horrescens in nauseam fuerit peruocatus. At si uehementius dolor conualuerit, & maiora exegerit, diu etiã permittentibus uiribus in ipsa diatriam, uel ante ipsam sanguis erit detrahendus, phlebotomia scilicet: sed totum caput dolentibus, ex eo brachio quod facilius fuerit detractio faciendã. Ac si altera pars capitis doluerit, ex eius cõtaria detractio nem faciemus, quo longius adiutorij cõmotio à parte patienti remota uideatur. Tunc os colluere permittimus, & aquæ calidæ potum damus. In ipsa uero diatriam unctiõnem adhibemus ex oleo dulci atque calido. Tunc faciemus foueri faciem ex aqua scilicet calida. Dehinc potum atque cibum damus, ut est panis aquæ calidæ elutione purgatus, quo difficultate deposita politus fiat. Vel cere aliqua similiter fiat, aut cũ mulsâ mediocriter cocta, aut ex panis pulcicula confecta, quam torineton Græci uocant, cum paruissimo anetho, aqua, sale, & melle: item oua sorbilia. Quæ quidem cibatio erit alternis diebus adhibenda, donec dolores declinent. At si passio durauerit, erit tendendus æger usque ad cutem. Hinc etiam patientes partes leuantur, cum ex alto restatio quædã uiarum nuditate permittitur, & localibus interea adiutorijs præparantur. Tunc nouacula radendum caput, atque cataplasmatibus, & leui cucurbita in accessione, sine scarificatione autem & dimissione releuandum, ex illis scilicet partibus quæ plus patiuntur, uel fortiore dolore uexatur. Atque ita sanguisugæ apponendæ, quas hirudines appellamus, & magis si locorum inæqualitas cucurbitæ

cucurbitæ non fuerit capax, quo inhærere minime possit. Tunc uaporationes spongiarum ex aqua calida expressarum adhibendæ, uel calida aut oleo, aut decoctione hybisci, quam altheam uocant. Ac si uenter non fecerit officium plurimis diebus, tunc calidæ, & oleo rutæ admixto melle erit iniiciendus ægrotans: sic enim & intestinorum fõtus fiet, & stercoreum detractio caput releuatur: quorum motu ac expiratione ascensu amplius grauabatur. Quapropter etiam pridem, si officium uenter non agnouerat, oportuit adhibere clysterem, priusquam cucurbitæ usus accesserit: dehinc cataplasmatum genus nunc laxatiuum conuenit, ut est ex lini & scenigræci seminibus, atque polline ex aqua & oleo admixto melle cõcocto, uel ex panico diligenter emollito. Declinante passione, cerotariis atque malagmatis simplicibus utendum, ut est diachylon. Tunc cibus uariis dandus, prædictæ simpliciter uicinus, ut est cerebrum porcinum, uel hoc dinum, piscis teneri, turdi, columbarum pulli, uel domesticarum gallinarum: olera quoque cucurbitæ, malug, betæ, nunc ex aqua cum oleo atque garo curata, nunc concisa atque trita, & interius condita: magis enim ex ijs facilis uenter efficitur. Quod sæpe etiam sanitatis tempore omnibus profuit quibus unius diei uentris dilatio caput impleuit. Ante cibum præterea erit adhibenda gestatio, portatoria scilicet sella, sine uehementi motu, quo partes uehementer patientes releuentur. Tunc etiam deambulatione utendum, & post perunctionem capiti adhibendus fõtus, cum toto corpore superadictõ motu laxatum spiramētis facilis agitatum sit. etenim densa laxantur, & retenta tenuantur. Dehinc cum declinatio firmior esse cœperit, lauacrum adhibendum. Tunc in alia diatriam quiddam uini aquati offerendum. Ita cum capitis pauauerit dolor, longo tempore horæ solitarum accessionum erunt euitandæ, atque e memoria eiciendæ: quibusdam etiam temporibus in requie seruemus ægrotos. Declinandum etiam omne, quod potest accessio nem in commemoracionem reducere, ut est adustio, indigestio, uenus, meratus potus, uel plurima masticatio durioris cibi, aut curiose conditi, necnon etiam uapores uehementes atque ignea lauacra, exclamatio uehemens, iracundia, uel uenter nimis adstrictus, & magis post cibum, aut spiritus retentio, & eius ad ilia descensus: sic enim oppressio quædam omne caput extendit, dein tardante passione, & nunc superpositionibus exasperata, nunc lenimentis leuigata. Oportet igitur superpositione temporis animaduersionem habere, ijs denique quæ supra scripsimus uti. Etenim quæ mitigant celeres uel acutas passiones, ea tardarum superpositioni non conueniunt. In lenimento uero paulo audacius resumendi sunt ægrotantes, & non, ut nuper, timoris adiuncta cautione tempore quo superpositionis asperitas declinabat. Adhibenda igitur uectatio pro uiribus ægrotantis, fertior uel sella procurata: ac si purius occurrerit lenimentum, & neque æger fuerit uiribus præuexatus, tunc hominum manibus, aut animalium actu uehiculum adhibemus, æquali uidelicet motu, sed perfecto atque æquabili, lucido & mediocriter calido loco. Ac si tæperata & sine flatu aeris fuerit qualitas, tunc etiam sub cœlo erit adhibenda gestatio. Sed necessario longitudo loci curanda, ne frequenti reuersione uehicularum gressus uertiginem ingerat ægrotanti. Tunc etiam deambulatione adhibenda, sed primo tarda, dehinc medio tempore fortior, atque paulo erectior extentis cruribus. Iis uero quibus caput fuerit plurimum releuatum, etiam lectio ante deambulationem erit adhibenda, si studiosi fuerint ægrotantes, sed leui exercenda uoce, tunc exercitium atque unctio, quæ æqualiter corpus moueant atque curent, ut uestitos faciamus currere: nudos uero cum defricatione perungi. Tunc manus suo motu exerere, uel certe luctationem iugem facere, adhibito doctore, cuius præceptis pareat. Adhibitis sane ijs rebus quæ implere atque commouere caput ualent, ut sunt ea quæ cum obiectione plurima corporis fieri iubentur: necnon etiam circulos ductus, atque retrogressus cum saltibus. Tunc ora lauanda, atque articuli fouendi, uel lauacrum per interualla dierum adhibendum. Deposita autem corporis turbatione, erit aqua præpotandus ægrotus. Tunc cibum sumere succi facilioris, id est mediæ materiæ, quam mesen hylen uocant Græci. Dandum etiam uinum tenue paruum. Sed eo tempore quo cibamus adhibenda quoque animi laxatio, quæ diachylon uocatur, quæ fiet aut ludicris rebus, aut ioculari facia, quæ singula artis moderatione adhibita, cyclorū ductu augeri atque minui debet: prædatio initio, cui perfectio consummata respondeat. Est autem resumptiuu cycli ordinatio formanda hoc modo. Prima die paruo cibo atque aqua nutritus ægrotans, uel si ferre ualuerit, ab omni nutrimento abstentus, alia die leui motu erit exercendus, atque oleo perungendus: tunc & cibo nutriendus, id est, totam accipiat partem solitæ quantitatis, quam facile percipere atque digerere solebat. Sed panem dabimus limpudum, fermentatum: pulmentum autem oua, uel holerum betas, aut cucurbitas, uel maluas, aut lapathos, aut bulbos, uel pisces teneros, ut sunt scari: & auiculas, ut sunt turdi, aselli, inlidæ, ficedulæ: uel cerebrum porcinum aut hædinum. In hac perseverantes qualitate atque quantitate duobus uel tribus diebus, iuxta uirium possibilitatem, quo neque parua dando debilitentur, neque adiectionibus perturbati opprimantur. Tunc detractæ partis partem tertiam adijcientes, pulmentum damus turdorum, ficedularum, aut ex pullis columbarum uel gallinarum. Tunc rursum post tres uel quatuor dies aliam tertiam partem panis adijciemus, & agrestia dabimus pulmenta, ut leporis, aut capræ. Atque ita æquali numero dierum peracto, ultimam partem panis addemus: pulmentum dabimus porcinum tenerum ex aqua, uel non curiose conditum ex anetho & sale. Præterea simili modo erit etiam uini faciendã partitio, atque per singulas pulmentorum mutationes adiectio: ac si plus ægrotans bibere quam damus uoluerit, aquam sumat. Simili modo etiam gestatio, atque exercitium, siue motus erit augendus aut minuendus, ad comparacionem quantitatis ciborum. Perfectio resumptiuo cyclo erit metasyncriticus adhibendus, primo ex parte, dehinc perfectus. Est enim passio facilis in motu, & natura caput iniurijs aptissimum: siquidem non facile rerum repentinas per-

ferat mutationes. Prima igitur die erit cibo abstinentus ægrotans: tunc alia die parua adhibita gestatione, atque unctio corporis, uel si passio permiserit, lauacro. Rursum panis dabimus partem solitæ quantitatæ, quam ante initium curæ facile accipere atque perferre solebat. Pulmentum dabimus salsum, assum, uel coctum: dabimus etiam cappares sinapi madidatas, atque oliuas ex uiridi nouitate messas, quas colimbadas uocant: præcauentes ea quæ facile caput implent atque grauant, ut est porrum, allium, cepe. Potum dabimus uinum: & si perferre uoluerit æger, in iisdem duobus uel tribus perseverabimus diebus: sin minus, secunda die fassamenti admiscemus cerebrum uel piscem. Tunc sequenti die panis detracti partem tertiam addemus, pulmentum damus, holus, cerebrum, piscem tenerum, hoc tribus uel quatuor seruantes diebus. Tunc rursum aliam tertiam partem panis addentes, transimus ex mediæ qualitatis materia ad uolantum qualitatem, atque in eadem simili dierum numero perseverantes, ultimam partem panis addemus: pulmentum dabimus porcine carnis. Sed si multas mutationes facere uoluerimus, in quatuor partes medietatem panis diuidimus, ut singulas singulis mutationum pulmentis adiciamus: hoc est, unam mediæ qualitatis materiæ applicantes, aliam uolantum, aliam agrestium, aliam porcine carnis. Sed ne quid odiosum est quantitate multorum dierum fiat ægrotanti, hoc est pulmentorum similis oblatio, erit in communi qualitate specierum diuersitas uarianda, ut quibus diebus fassum damus, Græci drimyphagian appellat, eiusdem speciem uariemus. nunc, exempli causa dâtes piscem, nunc fardam, nunc cordulam: atque ita in usum mediæ materiæ, quam mesen hylen appellant, nunc turdos, nunc ficedulas, siue quas miliacas uocant, nunc columbarum pullos ac gallinarum. Hoc denique etiam in alijs qualitatis pulmentorum, siue materiæ erit seruandum, ut eiusdem uirtutis pulmenta specierum mutatione uariantur. Erit præterea pomorum quiddam adiungendum, quod inflare non ualeat. Sed tempore, quo porcina utemur, erunt etiam olera offerenda: solum seruandum, ne modum quantitatis excedamus, siue qualitatem rerum datarum. Augetur enim oblatio non solum si plurima fuerint diuersarum specierum, sed etiam si plus nutrire ualuerint. In omni igitur mutatione, hoc est transitu ex qualitate ad quantitatem, prima die oportet curandum aqua uiuere, adhibita perunitione. In alijs uero diebus etiam uinum accipere, & lauacro corpus recurare. Sed non omnibus necessario diebus siquidem facile caput iugi lauacione ad passionis ueligia reuocetur. Similiter autem oportet etiam motus corporis augeri atque minui. Tunc isto cyclo perfecto erit alius adhibendus solo ex uomitu, detracta drimyphagia. In quo oportet prima die paruo cibo, & aquæ potu ægrotantem referuare. Tunc alia die leui deambulatione motum uomitum exagitari, ex radicibus raphani, uel ijs similibus speciebus, si loci aut temporis causa defecerit copia. Oportet igitur radicis cortices in frusta minui paruissima ad libræ pondus, quod excedere fas non est. Tunc infuso mulso, & aceto confecto simplici, uel scillino hauriendum, atque medendo dare ægrotanti. Sed paulo prius quam cibum libero tempore accipere solet, ut neque superfluum adhuc stomachus, hoc est cibi appetitu non admonitus, sine ulla commotione reuomat: neque rursum appetentia soliti temporis excitus digestionem incitet accepta. Tunc tenuiter masticans iugiter ex illo mulso ex aceto confecto sorbenstransuoret: atque, cum omnem modum sumpserit, leui deambulans motu requiescat, donec ructate stomacho è retento spiritu mordicatione quadam, siue feruoris sensu sentiat altiora pulsari. Quod quidem interposita hora occurrere probamus. Tunc aque tepidæ fumens cyathos duos, ne plurimo potu acrimoniam radicis obtundat, immixtis digitis uomitum prouocet: atque, cum omnia reddiderit accepta, aquam superbibat plurimam, ut & stomachum lauet, & reliquias feruoris extinguat: atque ita prouocato uomitu reiecto potu rursum bibat. Hoc cum tertio aut quarto fuerit, & potum liquore limpido reddiderit, capiti leuis fovea est adhibendus, atque ora aqua calida fouenda. Tunc leui deambulatione mouendus est ob tranquillitatem capitis faciendam, nisi sit soluendi torporis ex nocimento uomitus illati causa perungendus: hoc est, ex superioribus ad inferiora membratim deductis manibus defricandis. Sic enim capitis densitas, quæ uidebatur illata, soluetur, cum inspiratio facilis totum per corpus fuerit effecta. Tunc, epotis duobus cyathis aquæ calidæ, lecto recollocandus, & ab omni cibo uel potu abstinentus summa cum requie animi atque corporis. Dehinc, laxata capitis strictura, solo dimittendus: quoniam prius quam densitas ex adiutorij commotione illata soluta est, in somnum facile deuenerunt, non solum suæ causa capitis grauationem seruauerunt, sed etiam maiorem fecerunt, cum nullo spatio interiecto somnum adiutorio iungentes densitatem corporis iunxerunt. Est igitur, ut dicimus, cibo abstinentus, ne sumpta corrumpat ex corporis remanente torpore post agitationem uomitus atque feruorem: quippe cum sæpe manentibus in stomacho squamulis uel folliculis radicibus, requie superaddita, atque cibo nouo commixto, eius necessario faciant corruptionem: ex qua consequenter caput impletum, etiam si sua passione præuexatum non fuerit, necessario constrictum grauescit, cum ex illa putredine corruptionis exhalationes ascensu quodam caput obsidunt. Sicut enim Themison ait, est natura caput carnis pauperum & neruosum, & duris cutibus & capillis obtectum, & spiramentis difficilibus natura: tum sensibus quoque uniuersis formatum, insidens corporibus, atque accipies eorum cunctas exhalationes, cum spiritus naturaliter superna petens ex inferioribus trahit corpora ea per artem atque stomachum, quæ sunt corporis ueluti maiora fumaria. Dehinc alia die lauacro utemur, atque pulmento mediæ qualitatis. Tunc post duos uel tres dies cæteras cycli partes adhibemus. Ac si radices loci aut temporis causa defuerint, adfectandus ordine supradicto uomitus ex grauis sinapis madidati, uel ex liquido sinapi potu, aut mulso ex aceto & pipere confecto, uel cardamomo, aut erucæ semine, aut decoctione thymi, uel origani, aut hyssopi, aut fassamenti, & multis ossibus, cum aceto, uel mulso ex aceto.

aceto. Tunc, profectu cedente, atque limpido lenimento perspecto, præsumpto etiam ægrotanti ingrauescentem perferre nunc uomitum, nunc drimyphagiam, audemus integrum atque perfectum cyclum metascylicum adhibere: ut initium à uomitu sumentes, drimyphagian iungamus, ac deinde per cæteras cycli materias decurramus. Ordinantes præterea etiam localia adiutoria, quorum prima sunt adhibenda leuiora: & quæ longe remotis partibus admota transmissa patientibus ingerant curationem, tunc etiam uehementiora. Erit igitur radendum caput, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam, donec cutis rubore adficiatur. Ac deinde in balneo nitri puluere aspergi, & confricari paulo antequam in folium descendat ægrotans. Tunc etiam paroptesis adhibenda erit ex carbonibus æquali uapore medentibus. Alia etiam die cucurbitæ insigendæ plurimæ cum flamma, & primo dorso atque ceruici, uel cæteris neruis, quos tenontas appellant: tunc capiti. quæ quidem capiti erunt magno raptu detrahendæ. Dehinc dropax adhibendus, primo cruribus, tunc thoraci, & dorso, ex primo ceruicis sphondylo usque ad clunes, uel earum ultimum sphondylum: plurimi etenim nerui inferiora quæque communi natura complexi iisdem paria faciunt superiora. Tunc partium propungentibus pilis capitis, atque buccarum, uel temporum musculis, quos siagonas appellant, collo uel mento cum subiectis gutturis, quæ ante rumam uocant, dropacem apponemus. Sed ne cæteri corporis partes nudæ interea perfrigescant, erunt à duobus ministris mediocriter unctio fricandæ: atque ita, cum dropacem detraxerimus, totum perungi corpus oportebit. Ipso quoque capite manu leuiter pertractato, & lauacro dabimus ægrotantem. Iis itaque adiutorijs relaxatis, atque lentescens capitis partibus, uocis quoque exercitium adhibemus, quod Græci anaphonesin uocant. Tunc frequentius sinapismum, ac deinde ptarmicum uti le est. Plurimum denique prodest post deambulationem sinapi adhibitum in gargarismum, madidatum prius quam lauacro æger utatur, uel aridum, ac masticatum, ac deinde aqua calida sumpta, & in ore paulisper retenta, uel piper cum melle. Non quidem hæc humoris, siue phlegmatis detrahendi causa methodus ordinauit, sed ut etiam oris interiora adiutoriorum agitatione capiti beneficium tradant: quippe cum dolor sæpe ipsas quoque partes afficit. Ista igitur regula consequenter etiam in betæ nigre, uel cyclaminis herbæ succo in cochlearis quantitate reclinato capite ægrotantis pollicis sinistra manus impressione inflatis narium cauernis infuso uti possumus. Etenim fit mucilenta humoris excussio, qua ægrotans releuetur, non ob detractionem, ut supra diximus, materiæ: sed quod adiuncta agitationis utilitas capiti beneficium tradat. Est etiam ex localibus adiutorijs usura corporum, ut sunt ea quæ conficiuntur ex euphorbio, uel adarce, opobalsamo, aphronitro, murra, uel alijs similibus uirtute rebus. Utendum etiam malagmatibus, quæ ualeant ex alto causas inductione propria detergere, quæ Græci Minythica uocauerunt. Meminerimus tamen, non prius esse ab adiutorio locali ad aliud transeundum, prius quam turbatio corporis fuerit delinita, atque patientes partes aliam recte potere commotione adiutoriorum fuerint uisæ. Quapropter si plurimum uexata corpora uiderimus, sufficere in telligimus uno in cyclo unum locale adiutorium. In ijs uero quæ minus uexata noscuntur, uel uiribus depurgata, etiam secundo uti licet. Singula igitur adiutoria adhibenda esse meminerimus sequenti die, quam mutatio facta fuerit materiæ, hoc est, qualitatis pulmentorum in aliam transitus qualitatem, ut ex antecedenti abstinentia ductile atque aptum corpus adiutorijs fiat. Specialiter autem erit dropax adhibendus tempore quo mediæ qualitatis utimur materia. Paroptesis uero & sinapismus, & ptarmicum, quod sternutamentum dicere poterimus, tempore quo uolantum utimur pulmentis: etenim neque adhuc corpus post usum fassamenti debile, neque rursum plurimum nutritibili qualitate uidetur esse confertum. Cauenda etenim uehementer est capitis commotio, quæ sæpe corporis plenitudine fit. quippe cum sanos homines plerumque uinolentia, uel indigestione confusos, capitis motu uexatos in catarrhum, atque coryzam uenire uideamus. Solo igitur tempore, quo drimyphagia utemur, omne erit locale adiutorium prohibendum. Vel si quisquam omni ex parte fuerit uiribus plenus, leue quiddam addiderit. Sufficiens quippe, cum drimyphagiæ uehementia atque recorporatio altiorum eo tempore totum pene habitum mutare uideatur: & sit timoris, ita corpus adiutorijs exercere, ut eodem tempore superficies cum altioribus agitur. Utendum etiam somentis, siue uehementioribus illisionibus aquarum, quas Græci cataclysmos appellant. Et primo calidarum, deinde frigidarum. Ordinandæ etiam mutationes earum ad usus naturalium aquarum, scilicet earum quæ non odore percitant. Natationes uero sub diuo fieri reprobamus. Cæteris enim corporis partibus aqua complexis, solum supernatans remanet caput: quod necessario perfrigescentis, in a qualitatem corporis facit. Ac si minus cedere passio nem uiderimus, post frequentiam eiusdem, iterataque curatione & fortificato corpore, ægrotantis quæramonia permanens, hellebori usus adhibendus: sed primo ex eius insertatione radicibus penetratis, uel mulso ex aceto confecto infusis. Dehinc etiam coquis utendum est, atque diuersis ciborum pulmentis. quod quidem latius tertio Responsionum libro iandudum docuimus. Vehementi enim motu corpus apertum despuat, ut ita dixerim, passionis carnem: qua depulsa, naturalis atque noua succedit. Dehinc si etiam ijs gestis passio permanens erit, secundo uel tertio utendum helleboro: sed præsumptis uiribus ex corporis refectione. Tunc etiam naturalibus aquis utendum, uel siccis uaporationibus, & longa per maria navigatione. Etenim fluminales uel portuosæ, atque stagni navigationes incongruæ iudicantur, humectantes caput infrigidant exhalatione terrena: maritimæ uero latenter atque sensim corpus aperiant, & fassæ proprietatis causa corpus adurunt, atque eius habitum quadam mutatione reficiunt. Affectandus etiam in aeres teneros atque aquilonios transitus, uel condam

trarios ijs qui passionem asperare ualent. Adhibenda præterea animi laxatio, & magis post cibum: omnis enim mentis intentio caput implet. Hæc est secundum Methodicos ordinata curatio. Plurimi autem diuersarum sectarum principes fomenta probauerunt ex oleo rosaceo, atque aceto, & ruta, & herpyllo, peucedano, caltoreo, sylphio, atque semine herbæ quam agnon appellant, samfucio, hederarum coma: ex quibus in accessione caput impletum augmentis asperimis agitatum atque grauatum, totius passionis duplicat modum. est enim supradictarum materiarum percussibilis usus, & eo adhibitus tempore, quo mitigatio conuenire perspicitur. Vtuntur etiam purgatiuis medicaminibus, quæ catartica uocauerunt, hoc est, uentrem deducuntibus, ex quibus stomachus inficitur, & omnis nervositas uitatur. Item arteriotomiam probant, & uisuram ex cauterijs ferratis, duorum digitorum spatium super ipsas uenulas effectam. Tunc longo tempore uulnerationis seruata ferri materia purulenta, ex alto atque superficie passionem releuare promittunt: quod nos in accessione noxium atque exitiale iudicamus ob uehementiam motus. In lenimento uero inutile atque adiutoriorum medelæ contrarium, siquidem prohibeat eorum beneficia penetrare. Non enim fricationes uel cucurbitæ, uel dropaces, aut sinapismi, aut ptarmica, aut cataclysmi, quos nos aquarum illusiones appellamus, uulneratis locis adhiberi aut perferri aptissime possunt. Vtuntur etiam frigidis lauacro, quod Græci psychrolusian appellant, quod necessario neruos indurat, ac congelare consuevit obdenfatione cutis ac totius corporis. Vtuntur etiam locali uenarum diuisura, ex qua patientes partes implentur. Dant quoque mastichen mastigandam, ex quo in passione constituta densatus costrictiue uirtutis cassatur. Item Themison primo libro tardarum passionum, quas chronias uocant, phlebotomat, atque costrictiuis fomentis utitur ad laxamentum phlebotomiæ, frustratus errore sequenti ex fomentis incongruis. Item imminente augmento, duas præcauens horas, unctiones adhibet acerrimas, & durissimam fricationem atque costrictionem articularum. tunc sinapismum adhibet ultimis membrorum partibus, siue summatibus articularum, ob auertendam materiam. Plurimas etiam fronti sanguifugas apponit, atque humeris & temporibus capitis, quod est contra sectæ rigorem. Affectandam igitur corporis laxationem, non auersionem materiæ eius dicimus: quippe cum non concurrat, neque conueniat quod faciendum putat, ut eodem tempore articularum costrictione, & sanguifugarum appositione utamur præseruatis horis duabus, antequam passionis implicent augmenta, cum illo tempore sit requies adhibenda: & sæpe cõtingat, ut præueniens corpori occupato querela accessione denunciâs, ipsum quoque tempus quod elegisse uidetur, turbare noscatur: sitque nocēs appositio sanguifugarum, ex quibus perfricatio atque commotio, uel ex earum moribus amentia, aut si aliquo sanguinem detrahunt, grauis ægros uexatio consequitur. Probat etiam apponenda malagmata dolori contraria, quæ anodyna uocantur uel castoreum, aut rutam, aut sphodylion herbam, cum cerotario ex oleo rosaceo atque pice liquida confecto. Ex iisdem iugiter iubet odorem capere ægotantem omnifariam caput implens, atque ita si dolores, inquit, mitigati non fuerint, ex calidis rebus frigidæ spongiæ apponendæ, ad empiricorum consilia deuolutus: qui ex contrarijs ad contraria transeundum, causis resistentibus, probauerunt. Vtitur etiã scaroticis, hoc est quæ cutem extendere uel corrumpere ualeant, & cessante accessione, imperat fricationem adhiberi atque fomenta, quorum item usus non declinantis est accessione, sed in toto recedētis. Denique peccatis indulgendum, Methodicorum princeps Soranus dignissime iudicauit. Adhuc enim, inquit Themison, Asclepiadis erroribus & rudimento temporis Methodici falebantur.

De Scotomaticis. Cap. II.

SCOTOMATICA passio ab accidēti nomē sumpsit, quod repētinas oculis ingerat tenebras. Afficit frequenter uacuos homines, hoc est sine aliquo exercitio uitam ducentes, & uiolentos, uel consuetos uentrem purgare medicaminibus potis, & ab eorum usu repente desistentes. Item hæmorrhoidis longo tempore affectos, & post earum amputationem nulla recorporatione curatos. Vehementescit autem hæc passio hyeme, uel uerni temporis initio: præterea sæpe futuram denunciat epilepsiam. Veteres denique paruam epilepsiam uocauerunt. Nam in passione constitutos repentina uisus tenebratio atque nebula cum capitis uertigine consequitur, ut omnia secum moueri existiment. Item ante oculos quosdam sentiunt marmorum maculis similes tractus, quos marmarigas Græci uocauerunt, cum tamen conuersis oculis omni ex parte non deserant uisum. Item capitis atque oculorum grauatio, & sedere uolentibus timor: siquidem secum omnia putent impelli, uel cadere: aurium tinnitus, superiorum corporis sudor, aut repentinus casus cum celerrima surrectione. Asperatur præterea passio, si ex alto aspexerint ægotantes uel meatum fluminis, aut rotæ uertiginem, siue ignis. Item si proni quidquam gesserint, uel maiorem nocem auribus acceperint. Discernitur ab epilepsia hæc passio, siquidem neque sensibus priuat ægotantes, neque spasmus, id est diuerso raptu adficit. Item à capitis passione, quæ cephalæan uocat discernitur, quod dolorem non faciat. Separare autem ab ista passione uertiginem, siue obscuritatem, necessarium non est: siquidem ex ijs ueluti partibus scotomatica passio confecta esse uideatur. Est denique uitijs passionis affectio saluti innoxia, hoc est sine ullo periculo, nisi quis maretenus, aut ex alto cadēs, ratione casus potius quam passionis uiolentia perire uideatur. Curationem uero eandem adhiberi conuenit, quæ nuper passioni capitis est ordinata, non solum generali, sed etiam speciali ratione.

De

De Incubone. Cap. III.

INCUBONEM aliqui ab hominis forma uel similitudine nomen ducere dixerunt, aliqui à phantasia qua patientes afficiuntur: siquidem ueluti ascendere atque insidere suo pectore sentiant quidquam. Themison uero in epistolarum libro Pnigaliona uocauit, siquidem præfocet ægotantes. Item quidam ueteres ephialten uocauerunt: alij epibolen, quod utilis patientibus perhibeatur: afficit crapula uel indigestione iugi uexatos. Accidens igitur semel ita, ut nullam uigilantibus querelam aut displicentem sanitatem faciat, sed solius somni turbatio noscatur, minime passio dici potest. sicut neque semel effectus per somnum seminis lapsus, quem Græci onirogonon appellant, passio nuncupatur, nisi iugiter, atque cum corporis incommoditate fuerit effectus. Est autem supra dicta passio epilepsia tentatio. Nam quod neque Deus, neque semideus, neque Cupido sit, libris caesarum, quos Aetiologumenos Soranus appellauit, plenissime explicauit. Ista igitur passione possessos sequitur corporis tardissimus motus atque torpor, & magis per somnium grauedo atque pressura, & ueluti præfocatio, qua sibi quenquam irruisse repente existimat, qui sensibus oppressis corpus exanimet, neque clamare permittat. Quo fit, ut sæpe erumpentes non articulata, sed confusa uoce exclament. Quidam denique ita inanibus adficiuntur uisus, ut & se uidere credant irruentem sibi, & usum turpissimæ libidinis persuadentem: cuius si digitos apprehendere nixi fuerint, fugatum existiment. Tunc, cum somno surrexerint, faciem atque transforationis partes uuidas & humectas sentiunt, attestante grauedine ceruicis, cum tussicula leui molli stimulatione commota. Plurimum autem possessis accidit pallor, & corporis tenuitas: quippe cum somnum timēdo non capiāt. Apparet igitur stricturæ passio ex grauedine, tarda autem ex temporis tractu, & non semper sine periculo salutis. cum enim uehementer impresserit præfocatio, quosdam interficit. Memorat denique Silimachus Hippocratis sectator, contagione quadam plurimos ex ista passione ueluti lue apud urbem Romam confectos. Quapropter curādos oportet iacere loco lucido, atque mediocriter calido, adhibita requie animi, & corporis abstinentia, usque ad tertium diem, quem Græci diatriton uocauerunt. Tunc colla tegenda atque caput, & stomacho lanis limpidis ex oleo calido præcincto. adhibenda etiam oris collutio ex potu aquæ calidæ. Ac si plurima stomachi, uel capitis, uel colli fuerit querela, adhibenda phlebotomia, & post detractionem perunctio ex oleo calido. Tunc ora fouenda, cibus dandus simplex, succi facillioris, paruus, forbilis: & si passio perseuerauerit, cataplasmata adhibenda: cucurbita quoque nunc simplex, nunc adueta scarificatione ex utraque parte gutturis, quam Græci anthereona uocant, nos rumam. Tunc uaporatione utendum, & alternis diebus cibus dandus. Illa uero adiutoria, quæ adhibenda diurnis erunt diebus, adhibenda: sed longe remotius à nocturno tempore. Tunc etiam gestatio atque uarius cibus, & lauacrum, & aquatum uinum. Illis uero partibus, quas curamus, erunt primo cerotaria apponenda: tunc malagma ta, ut diachilon, aut diamelilotum, aut diasamfucum. Fricatio etiam capitis, & deli pectinis capillorum decursio, suspiciones etiam siue metus imminentium somniorum auertendi procul, fabularum lenitate robore adiecto. Plerique enim sibi fingentes uel formantes futura, uoluntarios penè caesarum motus efficiunt: ac si passio tardauerit leuioribus admonita monitis, conuenit etiam radicum uomitus atque drimyphagia: capitis quoque detonsio, ac corporum usus acriorum: item dropax. sic enim aut ex supradictis adiutorijs egritudo soluetur: aut, si peiorauerit, epilepsia necessario sequetur.

De Epilepsia. Cap. IIII.

EPILEPSIA uocabulum sumpsit, quod sensum atque mentem pariter apprehendat. Appellatur etiam puerilis passio, siquidem in ipsis abundet ætatibus: & sacra, siue quod diuinitus putetur immissa, siue quod sacram contamine animam, siue quod in capite fiat, quod multorum philosophorum iudicio sacrum atque templum est partis animæ in corpore natæ: siue ob magnitudinem passionis. maiora enim uulgus sacra uocauit: sacrum dictum mare, sacra domus, uelut tragicus poeta sacram noctem, hoc est magnam. Fit plerumque uel nascitur ex uiolentia, aut indigestione, aut conclusionem uel, ut Asclepiades, percussu atque diuisura membrorum quæ cerebrum tegunt, aut nimio timore. Sed eius passionis species due esse probantur: una, quæ somno similis altissimo uideatur: alia diuerso raptu corpus afficiat. Quarum prima grauior iudicatur, siquidem sit similis apoplexiæ: quarum quidem commixtio tertiam facere speciem potest. Plerique enim raptu atque contractu corporis adfecti, uel adprehensi, secundo in altissimum soporem deueniunt. Sed horum differentia generaliter inutilis curationi inuenitur. Pronos autem seu decliues, aut uenturos in ipsam passionem, sequuntur communia accidentia etiam cæterarum passionum quæ ex membrana cerebri oriuntur, ut grauedo atque uertigo capitis, & interior sonitus, consensus etiã occipitij, oculorum intentio, aurium tinnitus, aut difficilis auditus, & cum uertigine uisus obtusio, uel quædam præ oculis quasi propendentia, macularum marmoris similia, quæ Græci amarygmata, siue marmarigas uocāt: uel araneorum cassibus, aut nubibus tenuissimis similia, aut paruulis uolantū animalibus, ut sunt culices. item uelut scintillarum micæ, aut circulos igneos circumscribi præ oculis sentiunt ægotantes: linguam quoque inflexibilem cum saltu musculorum, & dolorem à tergo inter scapulas. Sequitur etiã gutturis durities, atque præcordiorum iugis inflatio cum oscitatione, sternutamento, & saliuarum fluore, & cibi fastidio, aut immodico appetitu, uigiliæ iuges, aut plurimus & inanis somnus, insomnia turbata, & ciborum difficilis egestio, uel nulla, & manifesta causa ueretri tentigo, & frequens Veneris delectatio.

I iij

rio. Aliquando etiam per somnum feminis lapsus, quem Græci onirogonon uocauerunt: mens suspensa cum anxietate, & nullis ex maioribus causis facilis iracundia, atque paulo ante gestorum obliuio, & eorum quæ caliginem facere ualent facilis sensus, obtinente passione occupato corpore, sensuum priuatio accessione dominante. Sequitur & quibusdam immobilitas perfecta cum ore demisso, attestante pallore cum aspiratione tarda & pulsu magno, atque alti soporis simili oppressione. Alios uero raptos diuersa diductio, atque saltus, & uultus contortio, uel oculorum sequetur: quæ sæpe perseverans etiam post accessione ltrabos fingit ægrotantes: atque contrario quibus tarda fuerit correctio, naturalis uisus simulat equitatem. Sequitur etiam gutturis stridor, & singultus, cum rubore uultus, & uenarum inflationes, & ali quando pulsus atque spirationis cessatio, tunc per interualla resumptio, palpebrarum quoque suspensa positio, & illisio dentium atque stridor, & linguæ prolapsio, quæ sæpe quassatione, sæpe incisura uexatur. Sequitur etiam præcordiorum ad superiora raptus, uel stercoreum & urinæ inuoluntaria emissio, sudor roridus rigenti corpore. Aliquibus etiam confusæ uocis emissio, & ante dimissionem per os atque nares spumare fluor, accessione cessante omnium gestorum ignorantia, atque corporis demissa uolutatio, cum mœstitia uultus ægrotantis. Sequitur tunc oscitatio & distetio corporis ueluti uoluntaria, & insolitus uisus. Piger motus & totius corporis marcor: oculorum etiam permanens turbatio, atque uenarum frontis extantia. Aliquibus etiam mentis alienatio, & nulla notorum agnitio. Alio autem tempore plurima ex antecedentibus consequentur quæ supra memorauimus: hoc est, tenebratio uel caligo, cum proni quidquam gesserint ægrotantes, aut nauæ, aut rotæ figuli celeri motu ferri cõspexerint: aut aquam fluentem, uel altitudinem, aut rupem uiderint, aut strepitum uel clamorem audierint, aut uehementer refrixerint, uel igneis lauacris usi fuerint, aut odoribus nimium bonis uel malis adfecti, ut storacis incensum, aut thuris, aut bdellij, aut gagatis lapidis, uel bituminis, aut ceruini cornu. Præterea accessio nunc ordinatos, nunc inordinatos ægrotantes accipiunt: & nunc interuallis longioribus, ut mensium duodecim: nunc angustioribus plurimum uel parum, ut eodem mense uel die frequenter agitentur. Noctibus quidem inquietati, & quidam antecedentibus signis accessio fore denunciant: quidam sine ullo denunciatio motu, quo fiet ut magis periclitentur. Alij enim prænoscentes futura, motibus solitis admoniti, in domibus se continent ut tutantur, accessio præuenientes: quam cum sentiunt propinquare, eligunt locos quibus tuto, ac sine ulla turpitudine iacentur. Alij uero istorum ignari publicis in locis cadendo foedantur. Adiuētis etiã externis periculis, quæ passionis non esse uideantur, loci causa præcipites dati, aut in flumina uel mare, cadentes, aut in balneis uentris solutione coacti. Signa autem sunt post lenimentum futuræ rursus accessio nis, ex quibus affici in passione uenturos memorauimus, somnus turbatus, uel cibi corruptio sine ulla manifestata causa. Item ueretri sine ratione tētigo, & ueneris appetentia, uel feminis per somnum iactus, quæ onirogonon Græci uocant: iracundia, mœstitudo, & cetera quæ nuper posuimus. Item segnitudo cum pigro motu in officia solita, & grauitio cum quodam somnifico mœrore uultus, decolor atque maior inflatio, oculorum quoque ueluti deprauatio, cum deiecto quodam uisu. Nam suspicere difficile est ægrotanti, hoc est aerem supernum attendere. Quod si tentauerint, facile rursus abducti uicinas quoque oculorum partes ad inferiora conuertunt. Vel si repentino motu caput in alteram conuerterint partem, uertiginē sentient cum tremore atque torpore, cum digitorum contractu uel dolore, aut crurum grauedine, & summitate manuum uel pedum. Ex quibus multis uel cunctis interrogatio acceptis passionem dicere poterimus, nisi præsentibus in accessione facilius nobis cognitio fuerit declarata, uel ætatis, aut aliquilibet causa eger sua narrare non potuerit accidentia, quæ superaddita ratione apprehendere poterimus, & accessio nem futuram prænoscere: conijcetes etiam temporum responsionem, quanquam summam accessio num ordo sæpe seruetur. Communiter autem hæc passio frequens est in pueris, & magis tempore quo dentium natiuitates habentur. Accidit etiam primæuis, atque medijs ætatibus: senibus uero difficile: nam uehementius afficit proximos natiuitati infantes, quam pueros, aut uergeri ætate atque seniores: siquidem uiribus inualidi passionum impetum tolerare non possunt. Solet denique hæc passio pubertatis tempore siue nouæ purgationis in foeminis, aut primi partus quadam naturali nouitate facile detergeri corporis mutatione suffecta. Quod si minime uenerit, plerumque patienti consenscit: nisi aut longo tempore natura pugnante, aut medicinæ diligentia fuerit superata. Irruit autem omni tempore corporibus, sed magis uerno. Frequenter simile pati epilepticis, & à matrice præfocata mulieri inueniuntur: siquidem non aliter sensibus priuantur, sed discernuntur quod in ultima accessio nis parte per os atque nares spumarum fluore afficiantur. Hæc est passionis cuncta specialis significatio. Curationis autem adhibendæ causa erit necessario adhibendum genus, quod sit passio stricturæ, atque uehementis, & difficulter frequentans, tarda, superpositionibus atque lenimentis uariata. Cuius quidem superpositiones nunc plurimis tempora temporibus accessio nis generalia superpositionis occurrerunt. Sed quæ forte superpositiones plurimis ex accessio nibus fuerint confecta, nunc quotidianos, nunc tertianos, nunc hemitri taicos faciunt typos. Difficile est enim hanc passionem in continuationem uenire: siquidem præuentu mortis interueniente minime continuatio intelligi possit, & sit impossibile, iugibus diebus aut sensibus priuatum, aut motu carentem, aut diuerso raptu affectum in uita manere. Item lenimentorum aliqua puta ac limpida, aliqua turbata concurrunt: & aliqua latiora, aliqua angusta, aliqua horum medicocia. Patitur enim communiter omnis neruositas, sed principaliter caput, sicut ex antecedentibus conijcere poterimus, & ex ijs quæ post accessio nem remanere uidentur. Curandum autem oportet primo cum tenebricositate uel uertigine uexatur, iacere loco lucido atque medio critere calido, altioribus stramentis

mentis capite subleuato, & si raptus fuerit consecutus, digitis erunt palpebræ differendæ, atque iugiter ab omni motu seruandus ob spasmi passionem. Iubendū etiam ministris manibus calidis nunc caput atque frontem cum blanda fricatione, nunc collum atque gutturis partem, quam antheroia uocant, contingere. Alijs etiam manuum summitatem atque pedum tenere iubemus. Præterea frigescencia corporis uaporari, corrigi etiã ea quæ forti raptu torquentur. Ac si minime consenserint, erunt in eodē schemate seruanda ne ulterius torqueantur. Tunc quodam laxamento captato corrigenda, ne nimio occurrentia certamine succumbere cupientes, neruorum quassationes faciamus. Linguam quoque relocare curabimus, atque mentum corrigere uel coequare. Tunc calidis pannis thoracem uaporare, atque inter scapulas, quod Græci metaphrenon uocant. Laxatis enim diaphragmatis partibus, quod nos thoracis atque uentris discrimen dixerimus: laxato etiam hypodymate, siue membrana quæ latera ex interioribus contegit, sine ullo periculo poterit collectus spiritus exhalari. Apponenda etiam uesica oleo calido semiplena pubetenus, atque uesicæ partibus, ut ipse quoque mitigatæ conquiescant. Ac si dentes conciderint, ut præfocationis excitent meatum, immisione digitorum sinistram compaginem, quam Græci chalinon uocant, hiscentes dimittimus, ne spumarum emissio tardetur. Tunc per interualla ægrotantem in clamantes excitamus, & eius ora spōgia ex aqua calida expressa detergemus, dehinc caput fouemus iugiter. Cum statum sumperit accessio, plurimo atque dulci oleo calido, & lanis mollioribus infuso omnia contegimus: magis autem occipitium, & maiores neruos, quos tenontas appellant. Tunc gutturis atque rumæ partes, quas antheroia nas appellant, cum temporibus & buccarum musculis, quos liagonas appellant. Sudores etiam si fuerint, ingruentes raptim detergemus, ne corpora perfrigescant. Tunc collectum humorem detrahimus appositione digiti, aut lanæ, aut spongiz melotæ inuolutæ: perseverans enim longioris temporis facit accessio nem. Ac si minime resumentem uiderimus, erunt cucurbitæ leues apponendæ, quas Græci sicyas appellant, stomacho atque thoraci, & inter scapulis atque præcordijs. Sed si infans ætas fuerit patientis, erunt maiora prohibenda ob debilitatem uirium. Sed eum nutrix amictu contegens, oleo fouens, conclusum corporis corrigere meditetur. Aut si spumarum quidquam comparuerit, quod in ore teneatur, multum tenue destillet paulatim, & neque iugiter, quo commorationem faciat spirandi. Tunc lac offerat dimissione perfecta, siquidem sit crassius, atque maioris nutrimenti. Dehinc, cum forte potuerit, post accessio nem mammam sumere: erit melle papilla linienda, quo facilius sumptio fiat, atque neruorum laxatio celebretur. Corpus quoque necessario nutriatur: tenuatur præterea etiam liquidorum crassitudo, & uenter mollitur: conijcetes etiam singula passioni accidentia, quæ ita corrigere debemus, ut à generali regula nihil dissentire uideamur. Tunc etiam curationis diligentiam per nutricem ægrotanti præstare tentabimus, iubentes & à lauacro abstinentiã, atque sine uino atque esu perseverare. Tunc de ambulationibus atque exercitio leui gestari, quo humeros magis exerceant, ut est sphaeræ ludus, uel exultationis cuiuspian. Item iubendū cibum sumere succi facilioris, uel interea multum. Ac si forte ipsam quoque hac passione uexari uiderimus, erit ab officio remouenda. Non aliter etiam si qualibet passione affecta malo succo atque corpore habituari uideatur: nam hoc Græci cachexian uocauerunt. Erunt igitur ijs perfectis alix nutrices exhibendæ, ex quorum sano lacte infans nutriatur. Quomodo autem sanum lac, uel communiter nutrices bonæ probentur, muliebribus libris, quos Græci gynecion uocant, docebimus. Interea ipse quoque infans erit à lauacro seruandus. Tunc post tertium diem in domo locandus, & primo oleo calido, tunc oleo & aqua calida fouendus. Vitanda præterea quorum timore infantes afficiuntur, ut sepe sicte formidines. In ætatibus uero quæ ferre maiora adiutoria possint, accessio ne transacta, erit phlebotomia adhibenda. Aliqui enim medici statim phlebotomandos probant, sicut etiam Thessalus se uelle demonstrat. Aliqui prima diatrilo seruandum existimant, quo speculentur utrum post unam accessio nem passio soluta recessisse uideatur. Sit præterea non solum inane, uerum etiam noxium phlebotomiam adhibere. quippe cum prædicendum probent ex accessio ne secunda, utrum passio augeatur, & hoc phlebotomiæ exigat adiutorium, & phlebotomatus cibi refectione toleretur. Alij uero discernenter aiunt hoc adiutorij genus adhibendum, ut qui forte iam consueti passione afficiuntur, referuato ordine lenimentorum, statim accessio ne facta phlebotomentur. Hi autem qui in prima incurfione passionem accipiunt, in tertium diem, siue ut Græci uocant, diatrilon differantur, siquidem sit incerta accessio nis recursio. Nos uero, ut Soranus docuit, neque omnes intra diatrilon phlebotomamus, & magis eos qui primo incurfione passionis afficiuntur. Plurimi enim ægrotantes corrupto cibo admonentur: & est præcauendum, indigestione sauciatos phlebotomare. Neque rursus omnes in tertium diem probamus referuandos. Cogente enim passione, nullo subiecto indigestionis obstaculo, erit arripienda phlebotomiæ commoditas, non solum ijs qui iam sæpe admoniti passione uidentur, sed etiam in illis qui primo inuasu afficiuntur. Cessante etenim accessio ne, inesse passionem conijcimus: siquidem generaliter sit maligna, & frequentius tarda quam celer, nisi adiutorijs medicinalibus destructa à corpore depellatur, aut ullo naturæ, aut fortuitæ beneficij: nisi tardando corpus tenuerit, ut solius medicinæ diligentiam poscat: iudicare enim est incertum, utrum passio post accessio nem primam inesse corpori, an soluta uideatur: siquidem ex occulta ueniat apprehensione caularum. & oportet methodicum sine ulla falsitate regulas intendere curationum. Videmus denique phlebotomiæ conuenire. Nam passionales cœnotetes argui uidebuntur, si, utrum passioni conueniat, fuerit dubitatum. Sed quia sola temporum questio flagitari præspicitur, erit conijcendum ante secundam passionem adhiberi posse phlebotomiam: siquidem initium uehementiæ atque magnitudinis causa passio transcedat, ut sæpe contusio corporis, aut fractura, uel ignis uisura: stare autem

nec declinare poterit passio: horum enim difficilium morborum proprium est, sine ullo destructiuo adiutorio non celeriter temporum nequitia transire. hoc est accessiois augmentum. Sed neque propter abstinentiam cibi, quam necesse est post phlebotomiam adhibere, erit hoc adiutorium declinandum, quando corporis vires ferre ualuerint: hoc est, ut & sanguinis detractionem, & abstinentiam tolerant. Denique etiam alijs passionibus affectos: ut, exempli causa, synanchicos sine ulla ratione phlebotomamus. Quare, sicut superius diximus, post casum rectos epilepticos, cessante accessione, paruo tempore differimus, quo turbore spiritus, atque liquidarum materiarum deposito tranquilentur. Erit enim speculandum, ne qua indigestio siue corruptio cibi subesse uideatur. Quod ita intelligere poterimus, si nauseantem uel ruentem fumosas exhalationes egrum uiderimus, attestante mordicatione atque tormētis, intestinorumque inflatione: quæ si non fuerint, perfecte digestum iudicabimus: quippe cum forsitan, præoccupato corpore, iam dudum future accessiois causa aut paruam sumpserit cibum, aut in totum abstinerit. Sed si, ut supra dictum est, corruptus extiterit cibus, erit phlebotomia in tertium diem differenda, fouendum caput cum ceteris partibus, his adhibita collutione cum uini abstinentia. Tunc erunt somno dimittendi, atque a cibo seruandi usque ad primum diem. Sed si quidquam corruptionis ex indigestione superare uiderimus, erit per uomitum depurgandum: ac si nulla fuerit corruptionis uel indigestionis suspicio, erit statim adhibenda phlebotomia moderata detractione, ex brachio scilicet, sed cum præcautione defectus, quæ Græci lipothymian uocant: siquidem facile passionis accessioem imitetur. Tunc post phlebotomiam erit adhibendus potus, atque oris collutio cum paruissimo potu, & somno abstinentus. ac si accessio in secundum diem durauerit, prædicto periculo eius propinquus uel ministris, atque adiutoriorum ex ratione uenientium exitum incertum, ne nobis quidquam male gestum imputetur, si forsitan uel passionis superatus egrotans uitam finierit, & intemporaliter nos quisquam adiutorium adhibuisse arguat, phlebotomiam adhibemus, tanquam in continuationibus paruam indulgentiam pro dimissione accipientes. Ut si, exempli causa, paruam requieuisse agitatione seposita egrum uiderimus, ut nullo raptu tentetur: uel contrario, si forte oppressis sensibus motu caruerit, aliquas partes corporis mouere uideatur, ut palpebras, quæ iandudum motus similitudine possessæ siluerant. Dehinc post detractionem sanguinis procurata facie, ex sponsia calida erit mulsam in os egrotantis distillandum: tunc secunda die dandi mulli cyathi duo, uel tres: tertia uero die ante horam solitam erit perungendus oleo calido atque dulci, toto corpore sub stramentis. Tunc detectus aqua calida ora foueat, & post æquatam corpus accipiat succum paruam, luculentum, mollem, lenem, calidum, digestibilem, ut est panis, uel alica ex aqua cōfecta, aut pulicula, ex pane, quam torfunt uocant, ex oleo, aqua, sale, uel melle condita, ex prima diatrione usque ad declinationis tempus: quod probare poterimus ex minutione accessiois siue accidentium. Alternis diebus cibum summat, ne passione affecta neruositatis etiam illatione cibi grauata digestiois officium sustineat, sed magis laxamentum ex abstinentia consequatur. Tunc, si uenter non fecerit, uel si suum officium non impleuerit, ob detractionem grauatum quo corpus releuetur, erit iniiciendus calidæ & oleo per clysterem. Tunc, præsentato uentris officio, erit tendendus, atque nouacula omnis capillatura radenda. Ita in alia diatrione cucurbita occipitio apponenda collo, uertici & temp oribus capitis, cum scarificatione, & communibus capitaplastmatibus utendum, quibus omne caput cum ueniis maioribus, quos tenontas appellat, contegamus. Tunc buccarum musculos, quos siagonas appellant, atque omnes inter scapulas partes cum stomacho, usque ad locum quo discernitur uenter, quem diaphragma uocant, ac deinde præcordia, atque uesicam simili curatione laxamus. Singula etenim passione raptus uexata, accessiois tempore accipimus: ac si aliqua in parte corporis querela extiterit, cucurbita imponenda. Sed neque coaceruatim, neque uno tempore omnes erunt partes curandæ, sed partiliter, atque diuerso, ut nunc stomachus, nunc uesica, nunc inter scapulam releuetur, quo necessario caput relaxatum adquietat. Tunc sponsiæ euaporationibus, qui curationem labori sustinuerunt recuramus: atque ungentes oleo communi, siue, quia iam licitum est, cyprino uel irino. Tunc cerotarijs mollibus, ac deinde scarificatis locis inducta apponimus cerotaria. Conuenit etiam enuasin adhibere, de qua Adiutoriorum libris docuimus. Dabimus cibum plurimum atque panosum. Si aliqua in parte capitis grauedo, uel dolor, aut punctio, aut torpor occurrerit, erunt sanguisugæ circulatum apponendæ: quæ, si sufficientem fecerint detractionem, adiutoriorum modum dabunt: sin minus, ijs detractis cucurbitas infigemus, ut per earum uulnera detractio procuretur. Tunc rursus cataplastmatibus utemur, atque uaporationibus spongiarum: dehinc cerotario partes contegimus. Profectu accedente dabimus olera non acriora, atque ita gestationem adhibemus sellarem: etenim uehiculari motu rotarum uertiginem caliginemque facit egrotanti, quæ passionis imaginem ferat. Tunc deambulatione mouendus pro temporis aere, atque loco lucido, & longo ductu, ne iugi conuersione uertiginem sentiat. Dehinc, si ferre ualuerit, etiã uocis atque corporis exercitio utemur: mouentes, ut neque spiritum retineat, neque pronus uel circumflexus, aut sepe conuersus aliquid gerat, sed pingui unctione defricatus stanti exercitio moueatur. Tunc, cum facilitas corporis fuerit accepta, lauacrum adhibemus, caput fouentes sine ullo percussu manibus subterpositis: implet enim sensum eius demersio. Tunc etiam in aqua calida, quæ pygolithon uocant, deponendi sunt egrotantes, ne percussu frigoris neruositatis afficiatur. Post lauacrum uero paruam differentes, quo feruor ex capite releuetur, dabimus aquam præbendam. Tunc cibum uarium, simplicem, media qualitate confectum. Et post primam uel secundam diatrionem dabimus quædam in cibo, quæ uinosæ sint qualitates, ut sunt poma: quo corpus uinum daturi prætentemus, ut tuto dare possimus. atque ita seruandum, ne ijs gestis somnus suspensus, uel concisus, aut adiuncta phantasia sequatur, & insomnia

& insomnia faciat turbulenta, quod ex relatione patientis discere poterimus. Item si grauedo uel torpor in aliqua parte corporis fuerit, ut dolor, aut punctio, uel saltus, erit in aqua calida perseverandum: atque illa prohibenda, quæ uinosæ qualitates danda præcepimus. Sin uero ex ijs nulla fuerint profecuta, dabimus lauacro remoto mediocriter uinum lene, paruam: ut, exempli causa, semunciam uel unciam, medio scilicet cibo, aquatissime temperatum. Tunc in alia diatrione lauacro uinum iungemus. sed præ cæteris erit animi laxatio procuranda, quo corpus consentiens nullis obstantibus curis facile sanitatis repetat qualitatem. Ac si resumptio recurrens nihil uirium perficere permiserit, quo etiam carnatum corpus ostendat bono attestante colore, erit consuetudini dimittendus egrotans. Eadem sanè curatione utendum etiam in ijs, qui cum nondum sunt epileptici, eò tamen ferri uideantur. Hoc enim solum seruabimus, cum signis ad passionem minantibus fuerint absoluti, eos consuetudini reuocemus: facilius est enim imminentium auersionem, quam præsentium depulsionem facere. Sin uero passio tardauerit, & propterea plurimis fuerit accessioibus uariata, erit partienda curatio secundum superpositionem & lenimentum: ita ut superpositionis tempore ijsdem utamur adiutorijs, quibus acutas passiones curari perscripsimus. neque enim phlebotomiam reprobamus, permittentibus uiribus: siquidem longo interstitio superpositione occurrere uideantur. In lenimento uero resumendos dicimus egrotantes, cum recorporatiua curatione dirigendos iusta cyclorum regula, sicut latius, cum de capitis passione diceremus, scripsimus. Quapropter ob resumendum corpus adhibenda gestatio, sella uel cathedra, aut deambulatio, aut uocis exercitatio. Itè lectio-nem, perunctionem aliptarum præceptis ordinatam, sine ulla capitis inflatione geramus, ne immodico labore affectum corpus uexare potius, quam reficere uideamur. Tunc lauacrum languorum interuallis adhibendum, uarium dandus cibus, panis limpidus, atque studiose elaboratus. Pulmentum uero ex mediæ qualitatis materia, ut oua, pultes, olera, quæ non sunt acerrimæ uirtutis. Item uolant uel leuora, & piscium teneriora: dehinc post resumptiuum cyclum adhibendi recorporatiui, & primo ex parte, tunc perfecti, in quibus esse uomitus ex radicibus debet, uel similibus materiarum rebus, ut nuper docuimus: atque ita drimyphagiã, exinde contiguas sibi pulmentorum materias ordinamus. Item adiutoria localia, ut exempli causa, primo capillos decurramus ex pectore, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam: tunc torfuram adhibentes, dehinc nouacula caput radentes, & cucurbitas alijs atque alijs partibus recorporatiuas imponamus. Tunc tropacis raptum adhibemus, sed longe primo remotis partibus, tunc uicinis, dehinc patientibus: dantes etiam masticandum sinapi, uel piper, aut staphysagriam. Item sternutamentum ex helleboro uel astrutio, & pipere, & castoreo, uel ijs similibus adhibemus. Narium quoque apophlegmatismum adijcetes, atque fricatione balnearum nitri pulueris, & cæteris sympasmatibus, quæ ruborem facere ualeant, ut sunt ex pyrethro, staphysagria, adarce, euphorbio, pipere, calcis gleba, & pumice. Tunc cataplastina ex sinapi, atque malagmata, quæ detergere & pabulis afficere corpus ualeant. Item acopia acriora, sed quæ tetri odoris non sint, toto corpore illinienda: magis tamen capiti atque ori, conclusis palpebris: quæ immitenda sunt etiam aurium cauernis. Gargarizandum sinapi, adhibenda etiam aquarum illisio, qua patientes partes percussæ mutari cogantur, quod Græci cataclysmum appellant. Iis deinde perfectis cyclis, resumpto corpore, helleborum adhibemus, sed longe superpositionis seruantes occursum. In omnibus quidem adiutorijs exercitioribus adhibendis, tunc magis in helleboro monemus præcauendum. Denique si nullam accessioem denunciauerint signa, ijs qui ordine seruato admoventur, ante decem uel duo decim dies, uel generaliter per longitudine lenimenti porrectus erit adiutoriorum regula dirigenda. In ijs uero qui ordinate admonentur, eo tempore adhibenda curatio, quo conijcere possumus medium præteritæ atque futuræ accessiois. Sic igitur hoc genus diligentem intuemus, ut cum æger somnum decusserit, primo requiescat paululum iaceas, nõ solum suspicans indigestionem cibi, uerumetiam donec persecutione quadam propria corporis fuerit facta digestio, ne ex uigilatione sequenti, atque laxamento membrorum, & tenuitate, uel purgatione spiritus iandudum somno turbati atque crassi fiant: quo etiam sæpe officia impediri noscuntur, cum nondum totum recurrens occupauerit corpus. Vnde sæpe factum est, ut experrectis ijs quæ illico intueantur fallantur, nisi perficitur oculis intenderint. neque clamare uel currere facile possint: siquidem uel quadam somni nunc arteria, hoc est gutturis uia, asperetur, & raucos faciat: nunc fatigata corpora densitate neruorum, irruente spiritu crassiore, afficiat percussione uel quassatione similes plagas ingerendo. Has igitur ob causas eger plurimo tempore, somno deposito, tardare debet, præcaues lucis auctoritatem: quam, mox discussio somno, intueri minime potest, ne repentino percutiatur uisus. Itè disputationibus uehementibus animum exercere declinet. Tunc resumptus atque releuatus somni plenitudine, sub stramentis leni unctione tangatur femel, uel secundum corporis singulas partes laxamenti medio cras causa, atque frigoris cautione leuam & delectabilem gestationem, ut fertoria sella, uel cathedra. Sed prohibenda erit exclamatio, siquidem uehementer moueat partes patientes. Tunc deposito turbore motus, unctione olei fricetur, conductis & extentis brachijs, flexo atque extento motu releuans singula crura commoueat, quo fortioribus motibus faciat aptiora. Fouenda etiam ora aqua calida: nunc enim erit lauacrum prohibendum, atque ita post perunctionem cibum accipiat paruam, succulentum & leuam, ut oua, pultes piscis teneri, quæque ex uolantibus paruæ ætatis atque formæ, ut ficedulæ, turdi: declinans omne quod fuerit acrioris uirtutis, siue inflare ualentis, aut carnosæ, uel grauis. Quapropter etiã a uino erit abstinentus, uel per interualla ab omni cibo seruandus: releuatur enim hoc genere corpus ieiunitate restatum. Sin uero aliqua signa accessiois futuræ apparuerint, ut somnus turbatus, uel cibi corruptio, uel iracundia inanis, ac sine ratione, item mœstitudo uel sternutamentum, aut aurium tinnitus, uel

præ oculis scintillarum fingibilis uisus, aut inflatio præcordiorum, & per somnum seminis inuoluntarius iactus, quem onirogonon uocant, & horum similia: non solum ad uitæ regulam transeundum est, uerum etiam initium ex abstinentia sumendum. Tunc leuis adhibendus motus, atque perunctio, & cibus, quo corpus salutaribus officijs non deseratur. Vt enim iisdem ciborum regulis perseverare, tutum non est, sic è contrario iugis immobilitas, atque cibi abstinentia, uacuato corpore solitis nutrimentis, uires extinguit futuris temporibus necessarias. Quæsitum est, utrum cōtradictibus signis accessionem fore, an pñtem siue factā iudicemus. Sed tunc erit accessio iudicanda, quoties ceciderint in ea ægrotantes: quo discere poterimus, quo tempore diatrixi tempus sit numerandum, ut recte possint curationes suis reddi temporibus. Nam denunciata signa iam præsentia accessionis esse contendit. Nos uero prætangere neurositatem, atque in accessionem urgeri, recte probamus, ut augmenti indicia tanquam præcludere uideantur, ut sunt in hemitritiaicis febribus frequenter accessione imminente corpora præoccupata, cū noctis anxietate pulsata, diei fore asperitatem significant. Ita igitur uel simili ratione præmonitus epilepticus, tanquam si accessione uexaretur, erit usque ad primam diem abstinentus, & neque similiter agendus, ut pridie cum fuisset in lenimento purissimo. Quapropter abstentus una die, sequentibus leui motu, antecedente unctioe, atque paruo cibo nutriatur, aquam bibat. Tunc si rectius habuerit, ut laudabilior sanitas appareat, augenda oblatio cibi, alternis scilicet diebus, nunc qualitate, nunc quantitate. Tunc nisi ex omni parte signa supra dicta, erit rursum abstinentus una die. Sin uero fuerint expulsa uel depugnata, non erit illico reddenda ægrotanti consuetudo, tanquam nihil sit quod sollicitudini remansisse uideatur. Neque rursum inani suspicione, tanquam iam imminens superpositionis metuens aduentum, in tenui uitæ regula retinere debemus patientem. ut enim opportunitas adhibita, abstinentiæ futuras amputat superpositiones, atque earum occasiones detrahit: sic importune adhibita, corpus uexat, atque fatigatione affectum tarde surgere facit in solitas uires. Quapropter cum summa cautione, & sine ulla nimietate seruati, blanda regula resumendi sunt ægrotantes, quo asperatas accessiones fore metuamus. Tutius autem esse probamus, ut supra dictum est, longe ante futuram accessionem ad hellebori usum accedere: quo accepto si irruerit accessio, erunt omnia mitigatiua adhibenda, quæ accessionem ualeant temperare. In strictura enim constitutis altioribus, hoc est stomacho & uentre, mitigatiua laxatione adhibita, etiam medicamini excludendo præparat uiam, & præfocationis amputat metum. Sin uero post purgationem nullum periculum subierit præfocationis, causa refectionis adhibenda resumptio est, cum ijs quæ ualent ad accessionem temperare, ut odoramenta sine ullo percussu medentia, atque nutritiua, ut est panis calidus, melo, cucumis, & ijs similia. De stillandis etiam helleborismis, sed ex melle decocto. Ac si initio uomitus ex accessione emerferit, cucurbita multa cum supposita ori uentri infigenda, tunc sequenti parti, secundum quod medicamen ad inferiora teneatur, donec accessio leuigetur temperamentis supradictæ rationis, ne concursus passionis & adiutorij præfocet ægrotantem. Erit igitur sustollendus ægrotans subiectione manuum ex utraque alarum parte cum capitis sustentatione, atque leuiter inclinandus. Tunc si medicamen ad superiora cucurrit, & transuorationis cœperit partes, quo spiramenta obstruere uideatur, illis dentibus, atque ore clauso, uel erumpens per naturales uias, quæ ad fauces de capite feruntur, in nares defluerit, ac rursum decurrens gutturis meatum clauerit, præsens præfocatio metuenda. Quapropter immisissis digitis, ex utraque parte buccarum circa maiores dentes oris facienda distātia. Tum imponenda pygmata multiplicia: quæ si forte defuerint, cuneos ex ferulis scissis mittere poterimus, quod scientes ægrotantem seruemus, atque medicamen ad faucium partes ueniens spatio quodam exceptum facilius excludatur. Seruanda etiā tempora, quibus medicamen faucibus occurrit, adiuuantes eius exclusionem, in faciem inclinantes ægrotantem, atque eius ora calida spongia detergentes: distillantes etiam in os mulsum: sic enim ueluti despumans resumit, aut deponit accessionis pressuram releuatus ægrotans. Ac si non sufficiens hellebori fuerit agitatio, quam Græci sparagmon uocant, & paruo euentu successerit perseverante passione, erit etiam secundo uel tertio hellebori usus adhibendus, sed præsumpto uiribus ægro: quippe cum non iisdem uti omnibus necesse sit, & destruendæ passionis causa una sola sufficiens & perseverans exhibitio approbetur. Vtendum etiam aquis naturalibus, hoc est naturali uirtute medentibus: sed quæ nulla odoris uexatione adficiant ægrotantem. Adhibenda igitur natatio, & sole corpus torrendum, quod Græci heliasin uocant, sed præcedo capite. Vtendum etiam potabilibus medicaminibus, uel electarijs ex hyssopo, & origano, & thymo confectis. Principaliter enim corpus mutant recorporationem faciendo ob acrimoniam, dehinc etiam corpus succorum naturalium tenuant qualitate. Emolliendus nanque uenter, & peregrinatio imperanda terrena atque maritima, si ferre nauigationem potuerint patientes. Tunc etiam exercitia uehementiora, quæ labore corpus afficiant affectanda, quo magis fortitudo quam corporis robur augeatur. Est enim semper grauabilis carnatio, & magis si tenuibus fuerit imposita uiribus, & in ijs passionibus, quæ in neruis esse notantur. Vnde neque facile curationis est credendus effectus, quo depulsam passionem iudicemus, nisi legitima accessionum tempora soliti concursus sine ulla inquietudine, atque plurima transferant ægrotantes. Somnos quoque sine ullo impedimento duxerint, & uigilias placidas, ac liquida sanitate moderatas, nulla etiam difficultate obscuriorum animæ uel corporis impeditas, attestante cibi sufficienti appetitu, cum digestionem congrua, & corporis nutrimento mediocri, uel egestionum naturalium moderato exitu, bono attestante uel immutato colore. Seruanda præterea multo tempore omnis nimietas ut frigus, uisio, indigestio, uinolentia, libido, lauatio, & magis ea quæ specialiter passionem in commemorationem ducunt, ut odores percussibiles, aut splendor nimis lucis, aut resulantium materialium. Item strepitus, clamatio, circulus

curfus, extentio, aut ex alto despectio, siue fluminum celerrimus fluor. Vt enim ulcerum recentes cicatrices facili occasione soluantur non aliter hæc passio, uel alia quæque similis nequitia paruo impulsu repetit corpus: quippe quod proxime dimisisse uidebatur. Ac si forte neque ita fuerit æger ab epilepsia liberatus, nihil minus adhibendum, sed magis perseverandum curatione probamus. Dabit enim hæc diligentia uel ex parte beneficium, quo neque frequentius admoneatur ægrotans, neque longioribus accessibus opprimatur, neque turpiter in furore, uel publicis in locis apprehensus etiam post passionis impetum animi luctatione uexetur. quibus enim prima uel optata non proueniunt, erit secunda mitigationis causa capienda. Hęc est secundum ordinem methodica epilepticorum curatio. Aliarum uero sectarum principes uaria rerum temperatione, siue experimento curationis adiutoria cumularunt, caput fontes aceto atque oleo rosaceo puro, uel immixto castoreo, in accessione frigidis utentes. Articulos quoque omnes ligatione costringentes, sternutamento commoto ex aceto, naribus interius flato cum sinapi uel castoreo oleo irino infuso cum calchanto, uel sulphure uiuo, aut astrutio incenso, uel ijs quæ ad matricis præfocationes incendenda posuerunt. Item hyssopum & origanum, & thymum, uel ignis flammam oculis offerentes, cum titillatu quodam & oppressionem præcordiorum ad inferiores partes. Iubent præterea motum corporis adhibere, gestationem uel deambulationem, aut supra sindonem uolitari: sinapisandas etiam manus egrotantium atque pedes, & ante accessionem perungi thapsia caput, & spiritum continere. Alio uero tempore, hoc est dimissionis, uini atque carnis imperant abstinentiam, & magis porcinae uel bubule, & caprine. Prohibent præterea supra pellem caprinam dormire siue iacere ægrotantem: siquidem passionis faciat motum. Adhibent etiam dysterem iugem atque acerrime uirtutis, & medicamina diurinalia, quæ diuretica uocant: atque purgatiua per uentrem, quæ cartartica uocant: & horum magis cui nomen est hiera: quæ non erunt, inquit, tertio minus singulis mensibus offerenda. Tunc capitis diuisuram accuratam, quam chiasmum, dehinc scarolin uel medicamine, siue ignis uisura. Item terebrationem uel testem, uel arteriotomiam, uel usum uenerem, aut è contrario eunuchismum faciendum probantes. Dant etiam bibendum lac asinum, cum sale uel sanguine testudinis marine uel humano, aut uituli marini: & non solum sanguinem, uerum etiam coagula quæ lacti miscuntur. Item mandendam mustelam, sed longo deficcata tempore: & tunc corda hominum atque equorum, quorum crura quasi impetigines habent, siue asinorum, uel mulorum. Item testes uel ueretrum marini siue fluminalis cancri, & porcellionis: hoc est, animalia quæ humectis & aquosis locis sepe nascuntur, à Græcis appellata onisci: dehinc squamulas ferri, cum aqua in qua fuerit candens ferrum præinctum. Dant etiam cameli cerebrum fumo siccatum atque concisum, sed infantibus uel pueris odorandum: perfectis autem ætatibus bibendum ad modum cyathi cum mulso & aceto tribus cyathis. Similiter etiam leporis cor, & cerebrum gauri. Alij uero etiam ligamenta probauerunt, & magos adhibendos atque eorum incantationes: quæ quantis sint uexationibus confectæ, etiam per se probantur, sicut latius Adiutoriorum libris docuimus, nunc tamen paucis memorauimus. Constringens igitur fomentum, atque terti odoris, uel aceto & oleo rosaceo, & castoreo percitit & grauat, & tumores constringit: & si, ut putant, materiam redarguit, abactum tamen cutibus ad cerebrum, & eius membranas reuocat. & sunt hæc exteriorum comparatione magis salutaria. Præterea est uehementer noxium, frigidat caput accessionis tempore fouere: quæ enim dimissione releuata mitescunt, eadem frigida densatione magis grauantur. Item ligationes neruos densant, atque corporis oppressio, quam fieri iubent. Defricatio intemporalis, hoc est accessionis tempora geminat passiones. Accidentia enim si temporaliter qui dem uidetur lacessitis sensibus in resumptionem uenire, totam tamen passionem peiorant, nõ aliter quam si quisquam turbatos oculos manutigio, quod Græci chirapsiam uocant, temporaliter fricando releuare uideatur. Item non aliter sternutamenta medicaminibus commota accessioni non conuenire probamus: quippe cum neque in lenimento passionis constitutos hoc adiutorio facile inquietare liceat: nisi certo regulæ ductu præparatos, quo caput releuetur gestatione tenui, ac deambulatione: siquidem hoc adiutorij genus initio impleat caput, dehinc medetur. Quod sperandum in ijs, qui accessione agitati, earum partium plenitudine uexantur, si etiam sternutamento fuerint conuulsi, cum magis oporteat passionis illam soluere turbationem. Est præterea acetum molestum naribus insufflare, siue solu, siue cum alia qualibet percussibili materia. Constringit enim atque densat tumentia, & turbata perturbat, & ea concurrere compellit, quæ accessionis uolentia excludi coguntur. Item non aliter mutes atque fatiabiles sunt incensiones, siue fumigationes & odoramenta ex pice, bitumine, spodium, castoreo, galbano, acerrimæ atque grauius uirtutis causæ, & iniucundioris: adeo ut etiam recte ualentium impleant caput, & eorum qui nunquam, aut difficile earum partium querelam prodiderint. Nunc tamen ijs odoramentis acceptis uertigine atque grauedine urgeantur, & non aliter tumentes oculos fumigatio adficiat, quam etiam tumentes cerebri membranas: necessario enim cogit in similem uenire passionem. Percutit etiam ignis flamma, siue eius affectatus splendor multus. Denique etiam in lenimento epilepticos constitutos, lucis importunitas, atque eminentis percussio in commemorationem facit accessionis uenire. Noxia etiam præcordiorum pressura, quam adhibendam probant, iudicatur. Mitiganda enim sunt accessione commota, & non uolenter atque contrario conatu reprimenda. Grauis etiam sine dubio uidetur supra sindonem iussa uoluntatio: quippe cum leui conuersione corpus affectum, non solum lenimento tempore epilepticos in uertiginem mittat, uerum etiam recte ualentes similiter afficere uideatur. Articulorum quoque sinapismus accessionis tempore tumorem geminans, etiam passionem necessario peiorem facit. Est item intemperabilis ante accessionem punctio serulaginis, quam Græci thapsia uocant, cum oporteat motam passionem,

atque in peius coactam mitigare potius, quam prouocare: & quoties eius necessarius est usus lenimenti tempore, toties, atque melius suae uirtutis impleat beneficium: cum importune adhibitus, partes faciat emori. Has denique Graeci necroses uocant. Item spiritus retentio, quam faciendam probant accessionis initio, sensus implet: non, ut quidam uolunt, repercusso spiritu, futuram prohibet accessionem. Premittit etiam potius quam discutit ea quae iam suo motu densari uidentur. Abstinentia uero uini atque carnis, quam iugiter fieri iubent, uel unius anni spatio, impedit recorporationes faciendae profectum, quem augere necessario mutationum uarietas potest. Quod facile ignaris notum fiet ex uitae consuetudine, quae, si eadem fuerit, procul dubio corpus infirmat: quippe cum iugis potatio aquae demissum faciat corpus, & neque numero dierum, uel mensium curandi regula sit constituenda, sed passionis temporibus, quorum mutatae regulae commutantur, ut sub eorum rigore damnus aequae uel uini ministretur. hoc etiam de carnis usu erit conijciendum. Caprina uero pellis odoris tetri causa noxia capiti iudicatur, non speciali atque priuata ratione. Item iugis atque acerima clysteris iniectio intestina conradit, atque neruos uitiat. Vrinaria quoque medicamina, quae diuretica uocant, uelicae infectione capitis membranas commouent. Item purgatiua medicamina, quae catartica uocant, defluxionem corporis facient, atque stomachum euertunt, capitis etiam accuratam diuisuram, quam chiasmum uocant, & testae perforatio, & uisura cutis medicamine uel igne suffecta, quam scaroticam uocant, & arteriotomia patientes partes infumit, & utilibus rebus: siquidem nulla te comparatiua adiutoria iisdem locis adhibere permittat. At uero concubitus, siue Venus quam adhibendam probant, ab aliquibus parua epilepsia nuncupata est: siquidem similem faciat membrorum motum diuerso contractu, anhelatione & sudore attestante, & oculorum conuersione cum rubore uultus: ac deinde post effectum displicere faciat sibi met corpus cum pallore, & quadam debilitate uel moellitudine, adeo neruos afficere male uideatur, ut saepe imminente accessione per somnum iactu seminis aegri praepurgentur, quod Graeci onirogonon uocauerunt. Item euuachismus uires amputat, non epilepsiam soluit. Lac quoque sumptum facile accedit, & propterea grauians epilepticos male probatum uidetur. Non aliter etiam potus sanguis testudinis, siue hominis, atque uituli marini, & sumptio coaguli, quod Graeci pityan uocant. Mustelae quoque, siue hominum caro siccata, & equorum impetigines, uel uereturum, atque testes canis aquarii, uel porcellionis supra memorati, quos oniscos appellant, & aqua de squamulis siue tinctionibus ferri, & cor leporis & cameli, siue gauiae cerebrum male probatur. Etenim neque ex occultis causis, quas Graeci ἀποκρυφῶν αἰτίας uocant, rationes ducunt: neque ex alia contagione siue tentatione, ut empirici uolunt, approbata in usum uenerunt medicina: quippe cum intelligi, uel apprehendi naturali aut fortuita rerum dominatione minime possit, uti ijs maxime ita insuetis atque nouis, & odiosis generibus materialium, quarum nihil usu grauius esse uideatur, ipsius quoque comparatione passionis, sitque admirandum quod de aere atque uigilijs, uel somno & potu, & cibo, uel ijs quae necessario sumuntur, nihil experimenti utile collegerint: de ijs uero ita execrandis, & crudelibus, atque inhumanis, plerumque etiam periculosis curationes ordinare uoluerint. Non enim sanguinem tauri potum interficere, ut Themistoclem: lac coagulatum, uel caseum coctum, aut oratorem, & imaginem recte reprobauerunt, si quisquam humanum sanguinem facere minime crediderit, quo falso memorata a ueteribus cetera uideantur. Accusatis igitur, siue nudatis summatis ueterum curationibus, non est absurdum etiam cum nominibus errores arguere singulorum. Hippocrates de epilepsia scribens communiter ait: Quisquis in humano corpore agnouerit siccandi uel humectandi, aut frigidandi, uel calefaciendi causas, idem etiam istius passionis poterit uidere rationem: & neque quo modo, neque ex quibus, & quando uel quouisque haec fieri debeant, tradere curabit. Item Diocles libro quo de passionibus scripsit, in ijs qui ex uinolentia, uel carnali cibo istam passionem conceperint, phlebotomiam probat, antecedentes potius quam praesentes intuens causas. In ijs uero qui ex corporis habitudine in istam uenerint passionem, humoris crassifactionem probat adhibendam, quem appellauit phlegma. Utitur etiam urinalibus medicamentis, quae diuretica uocant: item deambulatione ac gestatione. Quae, si etiam uera essent adiutoria, ob paruitatem tamen numeri & magnitudinis suae, magne passioni difficile possent paria pronunciari, aut eius destructioni sufficere. Item libro Curationum phlebotomans utitur medicamine catapotio, quod stomachum euertit, atque post coenam uomitum facit, exhalationibus implens caput. Potat etiam aceto, sternutamentum commouens prius quam in somnum ueniant aegrotantes, profecto intemporaliter commouet sensuales uias. Dat etiam absinthium, centaurion, & lac asininum, & equorum impetigines, uel mulorum, aequae tempus adiciens factis, & odiosis aegrotantes afficiens rebus. Praxagoras uero secundo libro Curationum caput imperat radendum, adhibens fricationes & cataplasma ex aceto sine Venere, dolentibus speciebus etiam sternutamentum commouens, & ieiunium uomitum per singulos dies, utens etiam potio lacte cum mulso atque sale. Item deambulationibus plurimis atque uehementi motu, celebratis & potioni bus urinalibus, & cibis uarijs, & agninae carnis, siue haedinae, atque porcinae & catulorum, dans acetum bibendum atque uiaum, & post uomitum sternutamenta & odoramenta probans, spiritus retentionem. Item uisuram atque incisuram partibus, adhibens etiam uentrisflua medicamina: & cum accessionem uiderit commoueri, deprimat partes quae fuerint in querela, atque defricat castoreo, & uituli marini ueretro, siue uirilibus hippopotami, aut testudinis sanguine, uel rhombi marini, omnia confundens. non enim initio rasio capitis est adhibenda, nec aceto densandum corpus, neque diurno uomitu uexandum, siquidem fortitudinem tollant: neque plurimo sternutamento, implet enim sensus: neque urinalibus medicaminibus, siquidem corpus nimium laxent: neque purgatiuis, siquidem non aliter uexent: neque catulorum carni-

bus, propter suae qualitatis horrorem: neque detentione spiritus accessione imminente, tunc enim tempus est requiescendi: neque compressionibus, asperant enim tumores: neque curiosis odoramentis, siquidem caput impleant: neque incisura, ob inutilem dolorem: neque uisionibus, superpositionis enim tempore asperant ob tumorem passionem. In lenimento uero resumendos uexatione doloris fatigant, & usui recorporatiuorum adiutoriorum obstant: neque coagulo uituli marini uel ueretro, aut testibus hippopotami, uel testudinis sanguine, aut rhombi marini. Haec omnia experta neque ratione, neque regula, sed tentatione probantur. Item Asclepiades primo libro Celerum uel acutarum passionum, eos qui corporis raptu afficiuntur solos imperat phlebotomari: non aduertens, quia ex eadem adstrictione generales etque species epilepsiae formantur, sed accessione grauior altera comparabitur. quapropter magis exigit phlebotomia beneficium. Item phlebotomatos inijs iubet clysteri, uel collyrio, quod balanon appellant, odoribus tetris adhibitis, & fumationibus, & naribus acetii insufflatis insufflatione, atque uoluntatione in sindone praestita. Prohibet sane carnales cibos & uinum, sed imperat Venere, quorum accusationem atque improbationem ex ante scriptis accipe poterim. At Serapio primo lib. Curationum multis ex rebus diligentiam curandi confundit. Vngit enim residuum corpus oleo, colla uero aceto cum oleo rosaceo, constringens ea quae laxatione indigeant. Tunc exercitio adhibito dat mulsam bibendam, ex aceto confectam: ac deinde nihil accipere iubet aegrotantes, sed quiescere. Tunc deambulare circa uesperam, ac rursum conquiescere, & deambulationem repetere. Tunc lauare, & adhibita requie bibere hyssopi decoctionem cum aceto, atque mel in trium heminarum quantitate, tunc cibum sumere, erroribus mille stomachum uexas, ut semel cibo reficiat. Utitur etiam ante unum uel duos dies, si ordine certo accessionis occurrerint, nunc sanguinis detractione, nunc purgatiuis medicaminibus: sed nunc per superiora, aut albo helleboro, nunc per inferiora, aut scamonia, uel nigro helleboro, & ijs similibus perniciosis turbationibus corpus adficiens eo tempore quo requies adhibenda est, ne ulla occasione accepta accessio generetur. Ordinatur praeterea quae specialiter passioni congrua medicamina nuncupauit, ex castoreo & equorum impetiginibus. Sunt autem squamulae anteriorum crurum sub armorum partibus in ipsis animalibus natae: has Graeci lichenas uocant, siue chelidonas: nos uero, ut supra dictum est, impetigines uel hirundines. Dat etiam cameli cerebrum atque fella, & coagulum uituli marini. Item dat medicamen quod ex crocodili terreni stercore confectum probat, & leporis corde, & lumbis, & testudinis marinae sanguine, uel testibus aperi, uel arietis, aut galli galinacei. Adhibet etiam odoramenta, & iniectiones clysteris non minus ab epilepticis in curationibus cadens. Item Heraclides Tarentinus secundo libro Interiorum curationum eadem medicamina conscripsit. Multi quoque uetustiores istam curationem ordinantes uarijs erroribus conciderunt, quos memorare superfluum est: quippe cum eorum uires prodicione temporis expirasse uideantur: ex quibus est Me-necrates Zeophletensis, item Tryphon, Philotimus, Chrysiptus, Demarchus, & horum plurimi. Quod est nudum atque probabile ex conscriptione curationum Apollonij Citienensis secundo libro de epilepticis: item Nicandri tertio libro. Themison uero libro primo tardarum passionum Asclepiadis erroribus. Nondum purgatur ante accessionem phlebotomandus, inquit, si ordo fuerit augmentorum praeseruatus: sin uero errans fuerit perceptus, post accessionem imperat phlebotomiam adhibendam. Modum autem detrahendi sanguinis eius approbat mutationem. Quae sunt uanissimae inuentiones: sicut libris Specialium adiutoriorum docuimus. Tunc si in brachijs, uel in cruribus, inquit, aliqua querela extiterit, eandem partium uenas diuidendas. Sin minus, interiorum uenam distringenda lino, conijciens melius esse se ex partibus non patientibus sanguinis coacruatam facere detractionem: siquidem patientes magis grauentur ob irruentem materiem lapsam, qui detracta superet modum. Tunc post phlebotomiam deambulatione utitur, & defricatione alienis manibus adhibita, quo corporis motus conquiescat. Dat etiam cibum ex medicae qualitatis materia, & nulla cogente ratione rursum sanguinem detrahit. Sed si ordinem serauerint accessiones, intra quinque dies secundo uel tertio detractionem facit. De alijs quoque multis atque omnibus corporis partibus, & talis & brachijs, nil metuens deflectionem, sanguinem detrahit. In lenimento uero, ut exempli causa XXX dierum, post accessionem helleboro utitur, post quatuor uel quinque dies. Tunc sequenti initiet, atque alia die adhibet lauacrum, & tribus uel quatuor diebus ceteris cursibus cyclum complet, ac deinde rursum adhibet helleborum post accessionem tractatam, uel certe radicium adhibet phlebotomum dissecans corpus: quod erat melius ordinare ante usum hellebori, quo leuiores maioribus praeponebantur: quippe in recorporatiuis curationibus. Adhibet praeterea clysterem, qui uires detrahat aegrotantis, & propterea sequi non debuerit. Supra dicta utitur etiam localibus adiutorijs, & quidem multis pro differetia, & quibusdam falsissimis, ut est sub occipitio accurata diuisura, quam chiasmum uocari diximus: & ferro circumscripita in capite cutis uisura, qua testa squamulis despumatur. Item medium testa, quod Graeci bregma appellant, terebri perforatione, & in accessione constrictione articularum, & odoribus tetris atque male olentibus, ex pice, atque ex spondilio castoreo, galbano, sinapi cum aceto, quae ex ante dictis erunt protinus refellenda.

De furore siue insania, quam Graeci Maniam uocant.

Cap. V.

PLATO in Phaedro duplicem furorem dixit: unum fieri mentis intentione, ex corporis causa uel origine: alterum diuinum siue immisum, eiusque Appollinem inspiratorem esse, atque nunc uocari diuinationem: ab antiquis uero appellatum furorem. Magna Graecorum uetustas maniam appellabat,

quæ nunc mantice dicta est. Item alium, inquit, ex Libero fieri patre: alium ex amore, & appellauit eroti-con: alium ex Musis, quem appellauit protrepticum, quod carmen instruere uideatur. Item Stoici duplicem furorem dixerunt: sed alium insipientiæ genus, quo omnem imprudentem insanire probant: alium ex alienatione mentis, & corporis compassione. Item Empedoclem sequentes alium dicunt ex animi purgamento fieri: alium alienatione mentis, ex corporis causa, siue iniquitate: de quo nunc scripturi sumus. Quem Græci, siquidem magnam faciat anxietatem, quam appellant maniam. uel quod animum siue mentem ultra modum laxet: manon enim dimissum siue mollem appellant. uel certe quod polluat ægrotantes: nam pollui Græci lymænin uocant. uel certe quod desertam, siue solitudinem cupientes faciat ægrotos: nam Græci desitui, atque solitudinem petere, monisthæ dicunt. uel quod perseverantius corpus teneat, & difficile pellatur, & ob id Græci ueluti moniam dixerunt. uel certe quod duos atque perferentes faciat ægrotantes, quod Græci hypometicos uocant. Est autem alienatio tardans in febribus, quo à phreneticis discernitur. Siquidem neque celer, neque cum febricula esse uideatur. Vel si quisquam furiosus febricitauerit, discernatur à phrenetico temporis consideratione: nam præcedit in furiosis furor sequenti febricula, & non ita paruo pulsu afficiuntur, quæ utraque necessario phreneticos sequuntur. Generatur autem frequentius in iuuenibus, ac medijs ætatibus, difficile in senibus, atque difficilius in pueris, uel mulieribus: & nunc repente inuadens, nunc paulatim increfens: & nunc ex occultis, nunc ex manifestis causis, ut est ustio, perfrictio, indigestio, uinolentia frequens atque immodica, quam Græci crepalem uocant. item uigiliæ iuges, & amor, uel iracundia, aut mœstitudo, uel timor, uel superstitio nimia. Item concussio, siue percussio, & intentio nimia sensuum & intellectus ob cupiditatem disciplinarum, uel questum pecuniam, aut gloriam. item pota medicamina, uel magis ea quæ amorem facere uideantur, à Græcis philtropota appellata. item detractio hæmorrhoidarum ueterum, siue uaricum, aut abstinentia in foeminis solitæ purgationis. Sequuntur autem eos qui non repente hac passione afficiuntur, priusquam morbus enitescat, ea quæ etiam epilepticos futuros afficiunt, & apoplectos. Signa denique ex ante dictis sumenda memorauimus: sed hæc quidam discernunt, ut communibus propria iungentes: graues etenim, inquit, somni magis epilepsiam fore significant: atque è contrario leues atque parui, furor. Sic etiam in iracundia constitutos capitis implemento affici atque estimare se in furorem deuenisse, & rursus silentio opprimi ex inani timore. item mœstitudo, uel animi anxietas, & iactatio, uel plurima ciborum appetentia, & oculorum frequens palpebratio, cordis saltus, & somni cum timore terribili uel turbato effecti. item uentris extantia, & frequens descensus uentri per podicem, pulsus paruus atque crebrer, & uehemens: etenim in epilepsiam declinans ac pronos maior atque rarus pulsus sequetur & imbecillus. Intuendam etiam, inquit, qualitatem aduenientium morborum: sepe enim quadam contagione ingeruntur, quæ uniuersa secundum nos non tutissima atque certam faciunt discretionem supradictarum passionum: etenim futuris epilepticis, uel in passionem pronis uigiliæ irruunt, & anxietates, & cetera. Item in aduentitijis morbis aliqua ex ijs eueniunt, necessario omnia, uel certe aliqua quæ enumerauerint signa. Emergente enim siue prodita passione, alienatio mentis fiet sine febribus, & quibusdam uehemens, quibusdam leuis, & alijs alia specie atque uisu differens, uirtute tamen atque genere uno confecta: nam furor nunc iracundia, nunc hilaritate, nunc mœstitudine, siue uanitate occupat mentem: nunc timore comminante inaniam rerum, sicut quidam memorauerunt, ut nunc speluncas timeant, nunc lacunas, ne in easde concidant, uel alia quæ terrori esse possunt. Item esse furor cum quadam uaticinatione ueteres posuerunt. Demetrius etiam parui temporis mentis extensionem furorem appellat. Item turbine repentino expauescentes atque percussos quosdam, ut etiam obliuione prægestorum afficiuntur. Sic denique Artemidorum grammaticum Apollonius memorat nitente gressu crocodilum in arena iacentem expauisse, atque eius motu percussa mente, credidisse sibi sinistrum crus atque manum à serpente comestâ, & literarum memoria caruisse obliuione possessum. Item melancholiam inquit speciem furoris esse nunc cupandam: nos uero ipsam quoque discernimus à furore. Est autem insaniam siue furor nunc iugis, nunc temporis interiecti requie leuigatus, efficiens ut egri nunc non meminerint sui laboris, nunc obliuionem nesciant suam, & nunc omnium sensuum alienatione uexentur falsitate possessi, nec aliarum specierum errore fallantur. Sic denique furens alius se passerem existimauit, alius gallum gallinaceum, alius fictilem alris laterem, alius deum, alius oratorem, alius tragædum uel comædum, alius stipulam ferens mundi se esse sum tenere, alius se sustentandum manu poscebat, uagrens ut infans. Horum plurimis accessionis tempore oculi sanguinolenti fiunt atque attentissimi. Accidunt etiam uigiliæ iuges, uenarum extensio, genarum rubor, corporis durities, atque aliena fortitudo. Patitur autem omnis neruositus, ut ex ijs quæ sequuntur uel accidunt conijcere potestimus, magis tamen caput: etenim antecedentes plurimæ querelæ eius partis existunt, cum grauedine atque dolore afficiuntur, singulis quoque sensibus patientibus, quos in capite nouimus constitutos: & præterea passio magna atque tardissima superpositionibus ac lenimentis uariata, ex constrictione confecta: etenim ijs, qui Mnaseam sectantes alium putant, ad quietum non est, suspicantibus eum furor, qui hilaritate affecterit ægrotantes, solutionis appellandum. Falluntur etenim nominis uoce: siquidem Græci diachysin animi laxationem dixerunt, siue dissolutionem, cum hoc animi, non corporis ostendat qualitatem: nam quod omnis furens strictura afficiatur, manifestum atque probabile est ex oculis sanguinolentis, qui inlato constitutam stricturam denunciant. Item quod ipsos oculos atque uenas in uultu extantiores habeat, totius corporis attestante duritas, cum fortitudine præter naturam adueniente obstricturæ consensus: denique lenimenti tempore fatigatos se sentiunt ægrotantes.

Est

Est item coniectura faciendæ ex ijs quæ mentis alienationem præcedunt, ut capitis grauedo uel dolor, & tardus membrorum motus, spinæ uel scapularum, uentris inflatio. Peccant denique etiam ij qui animæ passionem principaliter, dehinc corporis esse concipiunt, cum neque quisquam philosophorum eius tradiderit curationem, & antequam mente falluntur accidentia substantia corporis habere uideatur. Hæc sunt quæ ad apprehendendum uel discernendum morbum methodus ordinauit. Curationem uero similem epilepticis accipimus adhibendam. Etenim principio conuenit iacere loco mediocriter lucido atque calido, & nullo turbore pulsato: nulla quoque picturæ distinctione, neque fenestris humilibus luminato, neque in superioribus potius quam in solo: plerique enim furore correpti sese præcipientes dederunt. Est etiam lectus firmissime, atque auersus ingressum cubiculi locandus, quo ingredienti minime uideant ægrotantes, ne uultus uarietate læcessitii furoris augeant uanitatem. Stramina præterea mollia sunt approbanda cum defricatione ac retentione articularum, blando scilicet tactu: & si qua pars corporis saltu fuerit agitata, tepidis uaporationibus erit mitiganda, appositis lanis mollibus ac limpids, atque capiti, collo, & thoraci circulatim. fons quoque adhibendus olei calidi, admixto aliquando mitigatiuæ uirtutis causa scœnigræci liquore, & eius decoctione confecto, sed minime pingui, uel certe bibisci infusione aut lini seminis: tunc oris collutio, atque potus ex aqua calida. Erunt præterea multorum ingressus prohibendi, & maxime ignotorum. Mandandum quoque ministris, ut eorum errores quodam cōsensu accipientes corrigant, ne aut oibus consentiendo augeant furor, eorum uisa confirmantes, aut rursus repugnando asperent passionis augmentum: sed induciue nunc indulgeant consentientes, nunc insinuanda corrigant uana, recta demonstrantes. Ac si exilire cœperint, ut difficile teneantur, uel solitudinæ potius exasperantur, oportebit plurimis uti ministris, & præcipere ægros latenter retineri, ad articularum fricationem, quo minime prouocentur: si etiam uisu hominum fuerint commoti, erit adhibenda ligatio sine ulla quassatione, præterea articulis ex lana. Tunc fasciola ligatur, ac si quidquam timere uel reuereri consueuerint, non erit in eisdem frequenter inducendum: continuatio enim contemptibilitatem parit: uel cum cause coegerint, uel adiutorio adhibendo non succubuerint ægrotantes, tunc erit necessario inducendum, quo ægri terrore uel reuerentia opprimantur. Ac si etiam lucem animo contraria commouentem uiderimus, erunt eorum oculi adumbrandi, quo ceterum corpus luce tangatur. Adhibenda cibi abstinentia usque ad primam diatriam, ac permittentibus uiribus phlebotomia, si passio coegerit intra diatriam, & si ulla obstitit causa detractiois congruæ faciendæ aliquoties adhibita detractiois modus implendus. Si horum nihil obstitit, in ipsa diatriam erit phlebotomia adhibenda, tunc perunctio: ora fouenda, dandus cibus leuis, paruus, digestibilis, ut panis ex aqua calida, uel alica ex melle leuiter decocto confecta, uel forbile quidquam, aut tenerum. Exinde usque ad passionis declinationem alternis diebus ager nutriendus, si uires eius permiserint. Proluendus denique etiam clystere simplici, si passio poposcerit. Tunc etiam præcordia cataplasmatibus relaxanda, ob digestionis qualitatem, quo nulla constrictio spiritum ablentum capiti transmittat. Attendendæ etiam species alienationis, cuius accidentia contrariorum coniectura erunt mitiganda, ut eum hilaritate relaxent, nunciantes quidquam quod animum resoluat. Dehinc cum status passionis apparuerit, detoso capite atque naso, cucurbitâ infigimus, adiuncta scarificatione, & primo ex præcordijs, tunc inter scapulas, quas Græci metaphrenum uocant: consentiunt enim facilius istis superiora. Dehinc etiâ occipitio ac uertici, & temporibus capitis, ac si uultus uel ora fuerint affecta plurimū, totum corpus erit sanguifugis releuandum, quas hircines appellamus. Tunc cataplasmadum ex panis ceteri laxatiuæ uirtutis: dehinc spōgijis uaporandum: & si passio iisdem permanserit, secundo uel tertio iisdem perferua bimus adiutorijs. si uigiliæ fuerint cōsecutæ, adhibenda gestatio primo ex lectulo pendentis, tunc et fertoria sella. Adhibenda etiam aquæ destillatio crebra, cuius sonitu sæpe ægrotantes inducti somnos capiunt. Tunc etiam spongijis calidis oculi uaporandi, atque palpebrarum duritia relaxanda, quo etiam per oculos usque ad cerebri membranas beneficii pueniat curatione: ac si passio declinauerit, & propterea minime uigilare, atque alienari cœperint ægrotantes, dabimus uariū cibum ex mediæ materiæ qualitate. Tunc si doloris sensum ægrotantes acceperint, adhibenda embasis ex oleo, uel admixto aliquanto liquore, quo fuerit hibiscus decocta. Tunc capiti atque scarificatis locis cerotaria apponenda, & ex eis liquefactū corpus omne perungendum miti defricatione. Tunc acopis atque malagmatibus ueterū quæ nulla nimietate percutiat, motum quoque gestationis adhibentes: & primo gestatoria sella, tunc uehiculo manibus acto, atque toto fortificato corpore erunt in deambulatione cogendi: & uocis exercitium quod cuique conuenit: nam literalis etiâ lectio adhibenda est, & quæ sit aliqua falsitate culpata, quo interiori mentem exercent ægrotantes. Quapropter interrogationibus quoque erunt fatigandi, ut nunc mendaciæ causa, nunc promedi quod quarimus exerceri uideatur. Tunc sibi dimittendi, data lectione quæ non sit intellectu difficilis, ne plurimo labore uexentur: hæc enim, si supra uires fuerint, non minus afficiunt quæ corporis immodicæ gestationes. Item post lectionem aliqua cōposita uel mimica sunt offerenda, si mœstitudine furens laboret, aut rursus tristitia uel tragicum timore habentia, si puerili luxu furens afficiatur. Oportet enim cōtrarietate quadam alienationis corrigere qualitatem, quo animi quoque habitus sanitatis mediocritatem agnoscat. Tunc proficere curatione erunt pro possibilitate meditationes adhibendæ, uel disputationes: sed nunc quoque similiter ordinatæ, ut principia leui uoce promatur: narratio uero & demonstrationes extenta atque maior: tunc epilogus dimissa & indulgenti, sicut ij qui de exercenda uoce, quæ Græci anaphonesin uocant, tradiderunt. Adhibendi denique auditores sunt ægrotati cōsueti, quæ fauore quodam atque laude dicta, psequentes dicentis animi laxent: etenim in cūda exercitamenta corporis adiunat sanitatē. Tunc post meditationem uel disputationem deducendus mox est, atque perungendus leuiter ægrotans, & deambulatione leui mouendus: ei aut qui literas

K

nesciat immittēde quæstiones erunt, quæ sint eius artis propriæ, ut rustico rusticationis, gubernatori navigationis: ac si ex omni parte iners fuerit curandus, erunt uulgaria quædam quæstionibus tradenda, uel calcolorum ludus: habet enim quiddam quod animum exercent, & magis si peritior ægrotati colludat. Tunc post requiem adhibita deambulatione erunt diligentius perungendi: & primo parua atque simplici defricatione mulcendi: dehinc profectu apparente etiam deuexo ductu post humeros atque colla defricatione potiore, & leui deductione, quam Græci cataplasmon uocant: ultimo fricandum etiam caput, quod fuerit releuatum, lauacrum erit adhibendum: & sicut de epilepticis dictum est, uarius dandus cibus inhibito uino. Tunc addendum quidquam pomorum, quo corpus prætentemus: dehinc uinum dandum tenue, leue atque paruū medio cibi tempore: & primo inter quinque dies, tunc inter quatuor, dehinc inter tres atque duos: item alternis diebus: ita quotidie interiecta uel uariata aquæ potatione eodem cōtrario ductu quo uinum uariabamus. Tunc cum nulla coeperit æger nouitate seruari, & perferre singula didicerit, erunt addendæ aeris mutationes. Et si quidem philosophorum disputationes audire uoluerint, erunt adhibendæ: etenim timorem, uel mœstitudinem, aut iracundiam suis amputant dictis, ex quibus nō paruus profectus corpori commodatur. ac, si passio permanferit, & corpus tarditate possederit, superpositio nibus ac lenimentis uarianda erunt: & superpositiones mitigandæ eisdem adiutorijs, quæ initio furentibus sunt ordinata. In lenimento uero prius adhibendus resumptiuus cyclus per uariam gestationem, atque uocis exercitium musico monitore compositum. Tunc deambulatio atque gestatio, & cibus uarius, & ijs similia: secundo recorporatiuus, sicut superius docuimus. Utendum etiam localibus adiutorijs, hoc est cucurbitis recorporatiuis, & racione capillorum: item sternutamento, & dropace communi, atque composito ex nitro, galbano, māna, pyrethro, euphorbio & pipere: tunc paroptesi atque cataclysmo, & aspergine pulueris nitrei. Torrendum etiam corpus feruore solis, præfecto capite: dehinc sinapismo & exercitio uario ac uehementi. Sed hæc omnia cum adhibentur etiam localibus adiutorijs prius erunt prætangendæ ac renouandæ, longe remouendæ à patientibus partibus. Tunc secundæ ac uicinæ, dehinc ipsæ: etenim quoties longe remota præmouentur, transmissa commoditas sine partium curandarum commotione latenter aduenit, & nullam facit capitis inflationem. Dehinc adhibedus uomitus ex albo helleboro radicibus inserto: & magis, si quisquam ex radice pura noluerit digitis uomitum prouocare: fit enim ut inserto helleboro sponte uomitus nascatur. Tunc etiam ipsum helleborum dabimus: & si oportuerit, non semel, sed sæpius per interualla temporum. Item aurium cauernis injicere debemus aquam nitro aspersam, uel mullum cum semine urticæ, uel sinapi liquido, quo etiam per sensuales uias ad membranas cerebri recorporatiua uirtus adueniat: quippe cum etiam aurium tinnitus sæpissime ægrotantes afficiat. Dehinc erunt rursus resumendi aliptarum diligentia. Utendum quoque naturalibus aquis, ut sunt nitrosæ, & magis si odoris non fuerint terri, quo membranæ capitis quatiatur. Utendum etiam peregrinatione terrena atque maritima, & animi auocamentis, quibus mentis laxatio fiat. Erit etiam conijciendum, ex mœstitudine quantum permaneat passiois, quamquam soluta uideatur, non aliter quam si terebratis oculis, quod Græci paracentesin uocant, ob tardam suffusionem quamquam sit perfecta curatio, uisus impedimenta perseverant, quæ quadam consuetudine potius, quam passiois præsentia fieri uidebantur. Solutam uero uel conuictam passionem intelligere poterimus ex ijs quæ de epileptica curatione memorantes docuimus. Hæc est secundum methodum furiosorum, siue insanorum curatio. Aliarum sectarum ueterum medicorum plurimi, obscuris in locis habendos iniquiunt ægrotantes, neque accidentia passiois conijcentes: siquidem sæpe quidam obscuritatem odisse uideantur, neque ipsam passionem, quod sit ex strictura effecta. etenim densata corpora aeris obscuritas minime reflari permittit: abstinentis denique naturalibus officijs impletum caput magis grauatur. Adhibendam etiam immodicam abstinentiam, quam Græci læmanchiam uocant: non aduertentes, quia immoderata cibi abstinentia uires corporis uexat, & ægrotantem naturali fortitudine desertum adiutoria ferre non patitur. Perdit etiam cibandi tempora, ex quo densata corpora sæpe laxantur. Non enim uere admittenda aut credenda sunt ea quæ suspicantur, quibus ipsi insanire potius, quam curare uideantur: aiunt enim ferarum similitudinem intuendam, quæ deductione cibi, posita ferocitate mansuescunt: non aliter etiam furentes posse iugi abstinentia mitigari: quippe cum inter sanos homines facile sapere ieiunii uideantur: post cibum uero affici hilaritate facilius, aut furore. Iubent præterea uinculis ægrotantes coerceri, sine ulla discretionem: cum necessario deuinetæ partes quatiantur, & facilius ægros ministrantium manibus, quam inertibus uinculis retinere. Cupiunt etiam certis medicaminibus somnos altos efficere, papauere fontes, & pressuram potius atque grauationem capitis, non lorum ingerentes fouent. Etiam oleo rosaceo aceto admixto, serpillo & castoreo, & cæteris simillimè uirtutis caput obsidunt, constringentes ea quæ laxatione indigeant. Item alij frigidis usi sunt rebus, passiois causam ex feruore uenire suspicantes, ut Aristoteles & Diodes: nescij, quoniam feruor innatus sine dubio tumoris est signum, & non, ut existimant, passiois est causa: quare peiorare necesse est, & maiorem furorem fieri, cum frigida curatione corpora densantur. Alij uero phlebotomiam adhibendam probant ex duobus brachijs usque ad animæ defectionem, ut sæpe faciunt mori cupientes: etenim defectio, aut uirium amputatio sequuntur immodicam sanguinis detractionem, quam non oportebit ex utroque brachio fieri. Dicunt præterea usum esse clysteris addendum, ex acerrimæ uirtutis liquoribus iniectione frequenti. Ex quibus nihil utile, sed potius dysenteria sequatur: dantes etiam urinaria atque uentris fluxa medicamina potanda, quæ diuretica uel coeliotica Græci uocauerunt. Auertendam etenim è superiori bus ad inferiora materiam dicunt, ex quibus corpora tabescunt, neruofitas uitiat. Item alij inebriandos

dos aiunt ægrotantes, cum sæpe ex uiolentia furor atque insania generetur. Alij flagellis aiunt coercendos, ut quasi iudicio mentis pulso resipiant, cum magis tumentia cæde laceffendo faciunt asperiora, & adueniente lenimento passiois cum sensum recipiunt plagarum dolore uexentur. Vel certe sic ut ratio poscit uicinis magis ac patientibus locis adiutoria sunt adhibenda: coguntur ergo ut ori uel capiti plagas imponant. Utuntur etiā decantationibus tibiæ uaria modulatione: quarum altera phrygiam uocant, quæ sit iucunda atque excitabilis eorum, qui ex mœstitudine in furore noscuntur: aliam diram, uel quæ occupata mente pudorem suadeat, iniecto rigore, ut in bello, quam dorion appellant: in ijs qui risu, uel puerilibus cachinnis afficiuntur, cum cantilenæ sonus caput impleat, ut etiam recte ualenti bus apertissime uideatur: uel certe, ut plerique memorant, accendat aliquos in furore, quo sæpe uat icinātes Deum accepisse uideantur. Alij uero amorem furentibus aiunt procurandum, quo mentis intentio conuersa furoris asperitate purgetur, non intuentes nudissimam ueritatem, quod plerisque furoris amor fuerit causa. Sic denique alius amore Proserpinæ petit inferna, & sibi licitas alienæ ac diuæ coniugis credidit nuptias: alius nymphæ ob desiderium Amphitritis sese deditum mari proiecit. Ferunt Græcorum commenta loquacia & hieropolis fœminam humanis exercitatum fati, & sæuo pœnitudinis dolore commotam, sua manu suos extinxisse successus. Neque aspernandos cæteros accipiamus, qui ipsum quoque amorem generaliter furorem uocauerunt, ob similitudinem accidentium, quibus ægrotantes afficiuntur: & est impium atque absurdū passioni adiutoriorū in id ipsum probare quod curas: omitto quod sit impossibile, amorem furentibus persuadere: siquidem iudicio carentes pulchritudinem probare non possunt: nam sæpe homines feras existimant, uel ea quæ uiderint, fingendo præsentia putant. Dehinc etiam si amor fuerit acquisitus, quid magis probemus erit incertum, utrum ne prohibendus sit usus ueneris, an admittendus. Sed prohibitus indignari magis cogit ægrotantes, cum desiderata producantur: item permissus uexat, cum corpore euirato animæ quoque substantia turbatur. Item alij art eriotomian probauerunt, inuili uexatione caput afficientes. Iis igitur omnibus experimentis inanibus conferta est furiosorum curatio: quæ ne falsa putentur, erunt denunciandæ personæ, atque librorum nomina designanda. Asclepiades autem secundo libro adhibendam præcepit cantilenam. Quo etiam eius discipulus Titus adductus, secundo libro de anima memorat flagellandos. Sed idem etiam officijs solitis amoueri iubet ægrotantes, & uinculis constringi, & abstinentia ciborum nimia coerceri, & siti affici, tunc uino corrumpi, uel in amorem induci, cætera primo libro tardarum passionum supradicta compleuit. Item Themison phlebotomatos constrictius curat fomentis, qui se sua lege tenere non potuit: adhibens etiam lauacrum, atque uinum plurimum, & amorem suadens adiuncta ciborum copia: alijs quoque incongruis utens rebus, quæ magis Asclepiadi, quam Themisoni sunt adscribenda: nondum enim sese eius liberauerat secta, sic hæc ordinasse perspicitur.

De Melancholia. Cap. V I.

MELANCHOLIA dicta, quod nigra fella ægrotantibus sæpe per uomitū ueniant: Græci enim nigrum melan uocauerunt, sel autem cholen appellant: & non, ut plerique existimant, quod passiois causa uel generatio nigra sit fella: hoc enim est æstimatum magis quam uidentium ueritatem, uel potius falsum, sicut in alijs ostendimus: nam Tullius atram bilem dixit, ueluti altam iracundiam. Item Vergilius, Hercule alta iracundia moto, Hic uero, inquit, Alcideæ furijs exarserat atro Felle dolor. Siquidem melancholici semper tristes, ac nulla penè hilaritate laxati esse uideantur. Frequenter autem in masculis magis, & medijs ætatibus: difficile uero in fœminis, uel alijs ætatibus. sed eius antecedentes causæ sunt hæc, indigestio, iugis uomitus, post cibum medicamina pota, acres cibi, mœstitudo, timor, & cætera quæ etiā ualent sufficere. Sequuntur autem in ipsam pronos uel uenturos ea quæ etiam insanos fore denunciant. Eos uero, qui iam passione possessi sunt, animi anxietas atque difficultas tenet, attestante mœstitudine cū silentio & odio conuiuentium. Sequitur etiam nunc uiuendi, nunc moriendi cupido, cum suspicionibus uelut insidiarum sibi paratarum. item inanes fletus, atque murmura uacua, & rursus hilaritas, magis post cibum cum inflatione præcordiorum, & articularum frigore, & leui sudore, atque stomachi mordicatione, uel oris uentris usque ad interscapulas, quas Græci metaphrenum uocauerunt. item capitis grauado, color uiridis cum nigrore, aut subliuidus, corporis tenuitas, uirium debilitas, & accepti cibi corruptio cum ruçtationibus odoris tetri, hoc est fumosi, uel bromosi, uel piscosi. item intestinorum tormenta, uomitus, tunc inanis, nunc fellofus, uel ferrugineus, aut niger, & eiusdem qualitatis per podicem egestio. In lenimento uero eorum mitigatio, uel multorum depurgatio. Sed hanc passionem furoris speciem alij plurimi, atque Themisonis sectatores uocauerunt. Distert autem, siquidem ista principaliter stomachus patiatur, in furiosis uero caput. Est et communiter stricturæ passio magna: aliquando etiam complexa, ob plurimas egestiones. Præterea est ex numero tardarum passionum, quas Græci chronias appellant. Curatio autem adhibenda est, quam furiosis ordinauimus: non enim phlebotomiam reprobendam attestante dolore, aut hellebori purgationem attestante passione approbamus: sed exterius localia adiutoria, atque mitigatiua, siue corporatiua magis ori uentris, atque inter scapulas sunt adhibenda. Ac si forte aut uomitus immodicus, aut egestio uentris coegerit, constrictiua sunt cataplasmata apponenda uentri atque stomacho, ut ex palmulis thebaicis infusus uino uel posca, admixtis etiam malis punicis, uel cydonijs, & cœnanthe, & alumine scisso, aut hypocistide, uel acacia, siue galla, & ijs similibus. Dandi etiā cibi constrictiui, atque apponendæ eius uirtutis cucurbitæ. Alia uero medicarum sectarum præfectis relinquamus, & ijs qui de furiosis scripserunt. Adhibent etiā bibenda medicamina, hoc est, aloen & absinthium iugiter, quæ propter uim suā, quā habent plurimā, excludenda probamus: quippe cum sit possibile ex consuetis pericere sanitate.

CÆLII AURELIANI SIC-
CENSIS CHRONION

LIBER SECVNDVS.

De Paralyfi. Cap. I.

L N SENIBVS atque hiemis tempore frequentat hæc passio: difficile autem in calidis ætatibus: sed generatur nunc ex occultis, nunc ex manifestis antecedentibus causis, ut quassatione, uulneratione, uel alia qualibet passione: item frigore profundo, uinolentia, indigestione, luxuria, atque libidine frequenti extenta: item medicamentis uisibus potis. Sed est uel fiet paralyfis nunc sensus, nunc motus, nunc utriusque. Et intelligitur sensus paralyfis, quoties feruens atque frigidum non sentiunt ægotates manifeste partium naturalium motu: motus autem, quoties feruens atque frigidum sentiunt motu partium carentes: utriusque uero paralyfin factam accipimus, quoties motu atque sensu caruerint. Item hæc passio nunc partis est, nunc partium, nunc totius corporis cum apprehensione mentis, quam apoplexiam uocantes, acutarum passionum libris tradidimus. Sed plurimis species duæ paralyseos uisæ sunt: alia conductione effecta: alia extensione. Sequuntur autem pronos & decliues in passionem, hoc est, qui non repente fuerint percussi, si totum corpus passurum denunciatur, ea quæ epilepsiam uel furorem denunciant. Si uero ex parte, grauedo partis passuræ sequetur, ut tardus motus cum stupore & pallore, & torpedo cum sensuum debilitate, quæ nunc perseverantia, nunc sine ratione recedentia intelliguntur, ac rursum recurrentia: dehinc effecta passione torpor atque stupor gelidus partium fiet plurimus, & paruus: & nunc uoluntario motu cessante, nunc ex parte manente, & nunc sensu amisso, nunc paruo remanente, nunc etiam dolore attestate, obscurato pulsu, & per profectum cessante pallore, & tenuatione partis uitiatæ, nutrimento cessante, quod Græci atrophian uocant. Sequente etiam rugatione cum adductione partium, uel extensione. Aliqui præterea paralipsin uocauerunt eam, quæ ex omni parte naturalem motum abstulerit: paralyfin eam, quæ ex plurima parte uitiauerit motum. Quibus minime consentire, maiorum auctoritas iubet. non enim passionum differentiam ostendunt, sed magnitudinem generaliter passionis, ut sunt quædam partes duobus uel plurimis officijs aptatæ, quæ nunc omnium, nunc certorum amputatione uexantur. Lingua etenim transuorationis officium sustinens uerba distinguere non ualebit. Hæc sunt communes paralyseos significationes: sed ob singularem partium atque particularum, quas supra diximus, communiter apprehensionem, specialiter locorum impedimenta tractabimus. Supercilium igitur paralyfi uitiatum laxius propendebit circa superius palpebrum, uel certe sustollitur, ut etiam ipsum suspendat. Item palpebrum superius paralyfi uitiatum laxius fiet, atque motu caret, & oculi pupulam contegit, uel è contrario extantum sustollitur, & oculorum pupulam nudat. Item interius palpebrum paralyfi uitiatum nunc intrinsecus flectitur, nunc in semet uel exterius refunditur, & motu caret, atque oculum non contegit. Sequitur etiam inuoluntarius lacrymarum fluor, quod est utriusque palpebrorum uitio commune: & si in risum uenerint ægotantes, contortum uel conductum simulant uultum. Oculorum uero tunica, siue membrana paralyfi uitiatata uisum impediunt latitudine facta pupularum, quæ passio uocatur mydriasis: ac si conductione fuerit paralyfis facta, angustior pupula fiet, cessante nutrimento, appellatur phtisis. Lingua paralyfi uitiatata uocem non differit, sed interius mouetur, & nunc nullius significationis uocem reddit, nunc amputatione facta medio tempore oppressis conatibus conticescit. Demonstrata tamen uerbi intelligibili prolatione, nunc imperfecta, nunc ex omni parte motu carens. Sed discernatur ab ista passione qui forte ex alia uoce amiserint, cum neque colore, uel superficiem lingua mutauerit, neque sensu caruerit, neque motu, neque schema suæ mutauerit positionis, quod fieri necesse est, cum fuerit paralyfi uitiatata. Item odoramenti officium paralyfi uitiatum odorum non accipit sensum, sed discernitur ab ijs, qui narium uitio officium odoris amiserunt, quod appellat ozeian: quod neque torpor partium, neque pallor, neque nutrimenti desertio sequatur, quam Græci atrophian uocant. Labium superius paralyfi uitiatum inuertitur forinsecus proditum magis cum risu adnenerit, aut locutio conducitur enim sano cum inferiori. Item potu sumpto exterius facit fluere liquorem. Hoc quidam caninum raptum esse dixerunt necesse, sicut principaliter futuro docebimus schemate. Item siagon paralyfi uitiatum, liquidem nos musculum qui buccas colligat dicere poterimus, conducitur aut laxatur. Vicinus denique oculus non ualebit perfectam facere reclusionem conducto inferiore palpebro. Mentum paralyfi uitiatum amisso motu laxatur, aut uehementer sustollitur. Fauces paralyfi uitiatæ transuorationis difficultate faciunt. Gutturis summitas paralyfi uitiatata, siue ut rheuma, siue ut Græci bronchos, mortem facit, & paruam transuorationis tussiculam: siquidem non perfectam eo tempore faciat inductionem, ne superet radicem linguæ, quam Græci epiglottida uocant: quo perfectam, accepta conuiuantur. Videbitur denique eius extantia plurimum relaxata. Item stomachum paralyfi uitiatum difficultas transuorandi sequetur, uel omnino impossibilitas: unde etiam præsens periculum. Videbuntur etiam difficulta transuorantibus accepta, ueluti aciora, aut immaturo tempore comesta. Item sequitur præfocationis sensus cum frigore, in quacunque eius parte.

parte fuerit paralyfis: illic nanque etiam transuorata sistuntur. Sed discernuntur ab ijs qui facilem paralyfin ex difficultate transuorandi patiuntur: siquidem etiam decolorationes nutrimento cessante, ac frigus, etiam immobilitas faucium necessario concurrat. Item ijs qui ex stomacho sunt humores supra dictis querelis si fuerint adfecti discernuntur, quod etiam dolore atque feruore partium uexantur. Si cœnum uel eius summitas paralyfi uitiatum, quod nos commune dicere poterimus, quod arteriæ atque stomacho interpositum uideatur, locorum grauedine faciet: atque, sumpto cibo uel potu, in præcordijs permanebunt, cum torpore sensuum ac tumore manuum, aliquando & crurum attestante singultu & inani timore: aliqui etiam reuomunt accepta nulla corruptione mutata. Perulo paralyfi uitiatato cibus nulla digestionem mutatur, sed tanquam per infundibulum ad inferiora descendit, & circum uentrem laxior locis efficitur inferius inflatiorque: quæ per uentrem egerunt, aspera atque plurima erunt, & neque fluida: nescide paralyfi uitiatato & typhlotero, quod nos cæcum intestinum dicere poterimus, erunt ea quæ per uentrem excluduntur plurima, & minus fluida: uidentur enim nescidi, cum naturam seruauerint, uel nullo fuerit morbo tentata, tunc plurimum excrementorum acceptorum facere. Colo paralyfi uitiatato inordinato motu atque inuoluntario stercorea descendunt, sine ulla humectatione, uel cum foetore maximo eorum fiet egestio sine ullo dolore. Longanone cum sphynctere atque podice paralyfi uitiatato, erit inuoluntaria egestio stercoreum, nisi ex aliqua hoc fuerit circumuisione confectum. Aliquando etiam præcedit, uel certe egestionem stercoreum non sine tumore, uel aliqua simili causa fieri permittit. Velica paralyfi uitiatata, inuoluntarius urinae exitus fiet sine ullo dolore, neque incisione, neque circum incisione antecedente. Aliquando etiam per interualla prohibitus, uel paulatim retardatus, aut omnino negatus, & sæpe etiam pubetenus extantia partium fiet, extenta uesica, sed ex tumore, uel sanguinis gelati corpusculis, quæ Græci trombos appellant: aut lapide, uel uulnere difficultas fuerit mixtus, aut in toto negatio discernitur, quod sine dolore atque partium liuore atque sanguinis mixtu, apposita manu oppressa pectine urina in paralyfi excludatur. Præterea etiam peritoneo paralyfi uitiatato, ut Erasistratus ait, urina abstinetur, & neque excluditur, nisi adhibito catheteri: non enim uesicæ ambitus naturali consuetudine peritoneo imbuente opprimitur, neque concluditur ad exprimendum liquorem radix uirilium paralyfi uitiatatus, sed multo maior aut minor efficitur, & nulla tentigine prouocatur. Seminales uia, quas Græci spermaticos poros uocant, paralyfi uitiatæ, si laxatione fuerit paralyfis effecta sine ulla tentigine inuoluntarius fiet seminis lapsus, & uocatur hæc passio gonorrhœa, quam nos seminis lapsum dicimus. Ac si conclusionem fuerit paralyfis effecta, iugis tentigo ægotantis sequetur, sine ullo dolore atque seminis lapsu, & uocatur hæc passio priapismus. Crus paralyfi uitiatum aut conductione breuius fiet, aut extentione longius, ut plerique putent articulorum delocationem hic factam. Sed discernitur hoc: siquidem cœcauitas atque distanti loco motos aut eiectos articulos sequatur. Est autem ratione credibile, ceterorum quoque interiorum singula paralyfi uitiatari, ut pulmonem, cor, uel discrimen thoracis atque uentris, quod Græci diaphragma uocant, aut hypozygon, uel splenem, aut iecur præueniri apprehensione mortem patientis: quæ sæpe latent facta, cum non propria possint apprehensione signari. Herophilus denique repentinam mortem nulla ex manifesta causa uenientem, fieri inquit paralyfi cordis. Item Erasistratus memorat paralyseos genus, & paradoxon appellauit, quo ambulantes repente sistuntur, ut ambulare non possint, tunc rursum ambulare sinitur. Est autem passio generaliter grauis atque difficilis, sed grauior curatione fiet, quoties toto sensu caruerint partes atque motu, & in corporibus iandudum debilibus, uel senibus, aut ex alio morbo præuitiatis, ut epilepsia, febre: item si plurimas tenuerit corporis partes, uel uitiatæ necessarias. De nominibus autem specialiter elogiatis paralyticæ passionis, ut mydriasis, phtisis, priapismus, gonorrhœa, & ijs similibus singula præscribemus. De cæteris nunc dicemus. Hæc ergo passionem multi sectæ nostræ principes stricturam dixerunt, ob duritiam uitiatarum partium, atque siccitatem, & grauedinem, & torporē: Mnasæas uero conductionem factam paralipsin uocat, fierique etiam aliquam extentionem, aliquam solutionem. Nos uero iuxta Sorani sententiam illam uocamus solutionem, cum plurimæ egestiones corporis fuerint uisæ: etenim manuum, uel pedum, & horum similibus extentione facta, nulla egestione attestate, & in ligni similitudinem duratis partibus, stricturam dicimus esse passionem: quippe cum frigescere, uel quadam rugatione crispari corpora commune contrariis passionibus esse uideatur. Est autem passio generaliter tarda, & accessionibus atque dimissionibus uariata, & superpositionibus ac lenimentis, cuius prædata atque demōstrata significatione, necessario curationem ordinamus. Mox igitur effecta paralyfi, lucido loco atque mediocriter calido locandi sunt ægotates, & usque ad tertiam diem permittentibus uiribus abstinenti. Tunc nisi uino fuerint pleni uel cibo, mox phlebotomandi: si copia fuerit, ex brachio: si minus, ex qualibet patienti parte contraria, quo laquei constrictione, & phlebotomi diuisura in passione constituti non afficiantur. Si autem pleni fuerint cibo, alia die erunt phlebotomandi. Sed partes paralyfi uitiatæ fricatione atque calefactionibus recurandæ, & lanæ limpidæ ex oleo dulci atque calido expressæ, & circumtegendæ, & fomento relaxandæ. Tunc oris collutio permittenda, atque potu aquæ calidæ erunt prouidendi. Præterea accessionum ac dimissionum diligentius tempora obseruanda, quæ apprehenduntur ex ægotantium pallore nunc aucto, nunc minuto: uel sensu earundem partium, quibus plus aut minus inesse uideatur. Item ex motu uel imobilitate, aut grauedine & leuitate, aut frigore & feruore. Tunc diatrixi tempore adhibenda perunctio ex oleo calido. Ora quoque fouenda ex aqua mediocriter calida, & dādus cibus paruus forbilis, ut alica lota ex aqua calida infusa, aut oua. Ac si transuorationis faucium partes paralyfi fuerint uitiatæ, erunt cucurbitæ obliquis partibus gutturis atque ceruicis appo-

nendæ. Tunc cibus offerendus: etenim extentæ transuorationis officio facile seruire coguntur: exinde donec passio declinet alternis diebus dabimus cibum. Sequenti denique die post diatritum abstentato ægro cataplasmatibus utemur ex polline lini feminis & fœnigræci. Tunc alia die, nisi passio creuerit, patientibus locis cucurbitas insfigentes scarificabimus: ac, si plurimæ fuerint partes passione uitiatæ, cogentibus magis atque urgentibus ordine præponimus curationem, uel ijs locis, quæ facile poterunt ægrotos in periculum deuocare, aut ex quibus cæteris partibus facile possit curationis beneficium dari. Sic denique stomacho laxato plurima certe conlaxantur, ut pote e contrario oppressis principalibus partibus cæteræ necessario comprimuntur. Tunc cæteris trinis diebus, quas diatriton Græci uocauerunt, alias quoque partes cucurbita releuamus. Si siagon, uel mentum paralyti fuerit uitiatum, erunt cucurbitæ temporibus insfigendæ, atque musculis buccarum, uel sub aurium lamnis. Ac si fauces fuerint uitiatæ, uel transuorationis partes, prædictis utemur adiutorijs. Item, manibus paralyti uitiatas, erunt humeris uel eorum summitatibus atque palis, & brachiorum musculis, aut cubitorum nodis hæc adhibenda. Item cruribus paralyti uitiatas, uertebris atque genibus cucurbitæ insfigendæ, quarum quæ partes non accipiunt usum, ut super cilia, labia, digiti, sanguisugis erunt releuandæ. Item si nimia tenuitatis causa, aut usus difficultate, neque sanguisugarum morsum tolerare potuerint, ut in palpebris, uel lingua, præfecta uaporatione scarificamus, & generaliter cataplasmatibus utimur. Tunc, si exegerit passio, secundo scarificamus, & spogiarum uaporatione utemur, ex aqua & oleo solo expressis, uel ex oleo aut decoctione lini feminis atque fœnigræci, uel hibisci, aut maluæ communis uel agrestis. Iis uero qui secundum linguam, uel transuorationis partes paralyti fuerint uitiatas, tempore cataplasmatum atque uaporationum iubemus in os dari oleum calidum, uel aquam calidam, & oleum continendum, aut mullum: simul enim atque eodem tempore ex utraque parte uaporata uehementius relaxantur. Si uenter fuerit retētus, clystere utemur prius quam partes cucurbita releuamus, ut primo ex aqua mulla. Tunc si oportuerit, etiam diurnis diebus ex oleo calido iniectiones adhibemus. Si intestina, uel eorum uicinitas paralyti fuerint uitiatas, ac si etiam urina fuerit retenta, adhibitis cæteris adiutorijs atque perfectis, encathismata sunt adhibenda. Tunc catheterismus faciendus, quo urina detrahatur. ac post detractionem oleum calidum iniiciendum, atque adnexo folliculo catheteris ex ea parte quæ cystophilus à Græcis est appellata, uel otico clystere, quem nos auricularem dicere poterimus, tenui exabilisco formatum, quo possit cauernam inuadere directum catheteris. Tunc cucurbitas prædictas adhibemus locis, atque uaporationibus & cataplasmatibus eas partes cum podice & uertris uicinis releuamus. Si stomachus fuerit paralyti uitiatas, omnia forbilias dabimus, quo facilius transuorentur: ac, si ea quæ sumuntur aliqua ex parte subsisterint impedito meatu, ægrotatum manus in aquam calidam mittemus, uel parua uascula aqua calida plena tenenda offeremus. Tunc stomacho leuem cucurbitam insfigemus sub ea parte quæ premi uel impediiri uidetur: atque ita sensim, uel paulatim eam detrahimus, quo stomachi partes deferendo accipere, uel transire faciamus illata, uel uacuum officium in memoriam reducamus: ac, si uomitus irruerit paralyti facta, nihil dentibus interponamus. si uero conductio, immittimus ceram, uel tabellam alearem, aut feruleam, & ductu contrario fasciolæ corrigere tentabimus deprauata declinante passione: etenim ante id tempus difficiles in consensu partes esse perspicuntur: & propterea quassatio potius quam effectus sequitur. Utemur præterea eodem tempore etiam cerotarijs qualibet paralyti uitiatas: & primo simplicibus, ut ex cera & oleo pingui, uel sabina, & squinanto, admixta hibisci decoctione, uel fœnigræci semine contuso, atque trito. Tunc ex oleo ueteri & resina terebinthina adhibemus etiam embasin ex oleo calido. Tunc calidam & oleum, cibum dantes diurnis diebus ex oleribus non acrioribus, atque piscibus petrensis, & uolantum paruioribus. Utemur etiam acopis, ut est diaphysicum & diamelilotum, uel omnibus quæ ex adipibus conficiuntur, & medullis, & irino oleo, uel malabatrino, & quirino, & ijs similibus, & malagmatibus talibus, ex quibus est diachilon, atque mnafeum, & diamelilotum, & meline simplex. Tunc gestatione corpus mouebimus pro uirium modo, fertoria sella, siue cathedra, longiore tunc uehiculo manibus acto, dehinc animalibus: sic enim consensu persuasæ altiores in corpore materię ad exteriora concurrunt, cum in embasi ex oleo fuerint constitutæ, motus beneficio prætaxato ægrotante. Dehinc lauacrum adhibemus atque uinum paruum: & consequenter singula, quæ passione fuerint uitiatas, suo officio exercemus: explorantes etiam, uel intuentes, si quid aliud in corpore passionis occurrerit, ex quo paralyti uideatur effecta, ut hoc quoque destruamus: non hac quidem quod antecedens causa esse uideatur, sed quo etiam eam ipsam passionem necessario intelligamus. Quapropter si uulneratio ei fuerit congrua, gerere debemus sicut in Chirurgumenis, uel Responsum libris demonstrauimus: reminiscens, siquidem ex uulneribus facta paralyti fit, diuisura partium necdum proprio nomine uocabulum teneat, sed appellari claudicationes uel tardationes possunt, siue alienationes. Sin uero cicatrix fuerit clausa, hanc mollire tentabimus. Item si spinæ contortio uel conuersio ex causa effecta, hanc corrigemus. Item si febricula, aut nimia capitis passio, quam cephalæan uocant, aut epilepsian, ex iisdem eas quoque destruemus. Item si euersio, uel inclinatio fuerit matricis, eidem consequenter ordinata adhibebimus, sicut Muliebrium passionum libris docuimus. Sin uero articuli fuerint eiectio, quanquam longi temporis eum recolamus. Item si quis humoris fluor per quodlibet officium naturale ultra modum fuerit dimissus, cataplasmata constrictiua probamus, ut ex palmulis thebaicis, malis citonijs acacia, hypocistide, alumine, & ijs similibus: apponentes etiam emplastrorum ea quæ constrictiua uirtutis à Græcis enzema appellata: uel si qua ualent concludere atque siccare fluentia, ut sunt uulnerum

nerum medicamina quæ appellantur melana. Nunc similiter ægros resumemus: ac si passio permanferit, cyclo ductu, resumptionis regula dirigemus per uariam gestationem, deambulationem, uocis exercitium, lectionem, unctioem, lauacra. Tunc post hæc omnia partium adhibemus frictionem, dantes uarium cibum atque uinum, iuxta præscriptam disciplinam omnia augentes atque minuentes: & nunc usque ad piscium qualitatem ordinamus cyclum, nunc usque ad uolantum, tunc etiam agrestium, ultimo porcinae carnis, sicut superius De capitis curatione scribentes docuimus. Dehinc adhibemus etiam metasyneriticos cyclos, & primo partiles, tunc perfectos, nisi ex initio uires ægrotantis eos perferre non uoluerint. Denique nunc drimyphagia utemur antecedente cibi paruitate, nunc uomitum prouocamus drimyphagian linquentes, & cæteras quoque cycli regulas complemus, & nunc uomitus adiungentes drimyphagian. Ipsum quoque uomitum primo ieiunium probamus, nunc ex radicibus, uel ijs similibus qualitate materijs. Atque ita post frequentem radicem uomitum helleboro utemur, primo radicibus inserto, uel aceto infuso: quo detracto, radices immisæ concisæ ipso cum liquore forbeantur. Utemur etiam localibus adiutorijs in ijs partibus quæ sunt paralyti uitiatæ, ut dropaci primo, tunc composito, quem Græci pharmacoden uocauerunt. Psilothro quoque, & cucurbitis recorporatiuis multa cum flamma admotis, atque uiolenter remotis, aut circumtractis nunc ex superioribus ad inferiora: etenim spiritus iandudum motu uacuatus ex alto adducetur, & quadam prouocatione excitus uel accurrens sua cubilia cognoscit, singularum uiarum motus inuadens, passionis deturbato languore. Hoc igitur facere tentabimus ex multis cucurbitis per spinam, recto scilicet ordine post inuicem adfigentes, atque sufficiens tempus adductioni largientes, primo primarium faciemus detractionem, tunc sequentium, quo sibi adductum spiratum tradunt, atque insolitos prouocent motus, atque uerso ordine inferiores primo affigentes easdem detrahemus primo. Post cucurbitationem atque dropacis usum, puluere iutri partes aspergi facimus, & fricari uel sinapi, uel ex utroque. Tunc etiã ijs pulueribus quæ sunt ex calce uiua, fecla, pumice, pipere, pyrethro, & ijs similibus uirtute rebus. Ordinamus etiam unctioes, gestationes uarias, acopa quæ mordicatione quadam corpus afficiant, uel accendant, & emolliant: ut sunt ea quæ conficiuntur ex oleo sicyonico, syriaco, castoreo, aphonitro, sulphure uiuo, agresti cucumere, ammoniaci gutta, squilla, quam uulgo pluriosum uocant, urticæ semine, pyrethro, pipere, helleboro albo, nigella, galbano, iri illyrica, lemnida carie, & ijs similibus. Non aliter etiam malagmata sunt adhibenda, quæ corpus ualeant papulare laceffendo, ut sunt ex flore salis, uel ex nitro, & illud quod Nileos appellatur, uel diadaphnidon, uel apollophanos, & caphysophontos: quorum compositiones Responsum tradidimus libris, pro modo magnitudinis passionum adhibendas, atque lenimentorum alias augentes, alias indulgentes. Ordinamus etiam sole corpus torrendum, uel paroptesin ex carbonibus, aut parietibus calefactis, uel pauimento: item lapidibus ac testis hoc faciunt. Etiam ceromata sub sole ignita, uel terga præuncta, simili modo calefacta, quæ substrata accipiunt ægrotantes uolutione quadam conuertendi, ac defricandi, & mutandi: etiam loca quæ deseruerint repetenda, ut ueniant feruentiora: quippe cum naturaliter tergora oleo ac sole facile feruescant. Utemur etiam ob similem corporis curationem, quam Græci phœnigmon uocant, harena litori uicina, quæ sit sole ignita, ut circumtecta gremio foueat ægrotantem. Tunc etiam fomentationibus ex aqua salsa, uel marina, aut decoctione baccarum lauri, uel omnium quæ ita corpus afficiunt: manente passione etiam cataplasma sub sole ignita adhibemus, uel contusam atque liquatam ferulaginem, quam Græci thapsian uocant, corpus ungemus usque ad cutis ruborem, atque mediocrem partium inflationem: etenim uulnerari, siue uexari quosdam ex istius herbæ usu immoderationis est uitium, tanquam sinapismi usus immodicus. Generaliter autem similiter medentur etiam uaporationes ex sacellis sale torrido repletis, atque in lauacro igneo usus sclarorum. Ordinamus etiam, si quid partialiter loco patienti poterit adhereri, ut capiti passione uexato rasionem capillorum, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam. In mulieribus uero, quæ id fieri non facile permittunt, denso pectine exerceri capillos imperamus, supradicta scilicet diuersitate, & cum uehementi conatu, atque primo aliorum manu, & raro pectine: tunc magis de se, & ægrotantis manu. Ac si odorandi officium fuerit paralyti uitiatum, erunt adhibenda acriora odoramenta, ut ex aceto & sale, aut adiuncto origano in aceto extincto, quo ex eo acriorem profecto exhalationem naribus sapiant ægrotantes. Nunc etiam sinapi, uel castoreo ex aceto soluto per interualla, uel lasare, quod Græci opon cyrenaicum uocant. Sed hæc erunt naribus quoque immittenda, uel sinapi cum aceto, donec prouocentur iubemus eos uolenter emungere. Probamus denique betæ nigrae, uel cyclaminis herbæ succum cochleare plenum naribus infundendum, utentes ptarmicis uehementioribus, quæ nos sternutamenta uocamus, ex pipere, helleboro, castoreo, astrutio, & horum similibus. Post sternutationem uero magis odoramenta utenda probamus: hæc enim uehementius odorationis mouent officium, & solas capitis partes in passione constitutas quadam mutatione reformant. Ac si lingua fuerit paralyti uitiatas, uel transuorationis partes, aridum sinapi dabimus masticandum ante lauacrum. Tunc aqua calida os colluere præcipimus. Aliquando etiam lique factum ex aceto sorbere ægrotantem imperauimus, & gargarizare. Hoc quidem etiam de similibus liquoribus faciemus, ut ex fico, hyssopo, draganto, origano, thymo, pipere, pyrethro, staphysagria: hæc etiam masticanda dabimus. Ipsam quoque linguam lasare fricantes ex aqua soluto. Tunc etiam cornu cucurbitæ in modum adhibemus: adducit enim non aliter quam hæc spiritum, & insolitas prouocat uias, quæ sunt ex antecedentibus medicaminibus præpurgatæ. Item stomacho patien-

te atque uentre, magis frequentabimus drimphagian : dantes etiam lasar cū aceto, ex quibus panis erit madidandus, adiuncto quolibet pulmento. Ac si podex fuerit paralyti uitiatus, aut eius uicina, acriora facimus uel mordicantia iniici collyria, quæ Græci balanos uocant : uel sinapi plurimum fico admixto, atque in collyrium collectum lōgitudine aptum partibus iniicimus, ut ea quæ in alijs ordinauimus fomēta, nunc pro encathismatibus adhibemus, uel per clysterem iniicimus aliqua ex acrioribus, ut aquā fāsam, uel marinam, uel garum, quod appellamus liquamen ex pisce siluro confectum, & si qua fuerint similis uirtutis : quorum omnium dexteris usus, atque confectiois genus, & adhibendi rationem libro Adiutoriorum specialium docuimus. Oportet præterea singulas partes in passione constitutas, suis ac naturalibus motibus admonere, ut superciliū leuando ac deponendo, palpebrā concludendo ac distinguendo, linguam producendo atque conducendo. Hæc sunt ægrotantibus imperanda. Hortandi etiam locutionem tentare : quod si minime facere potuerint, ex omni parte officio linguæ cessante, erunt suadendi, ut animo concepta uoluant quæ proferre nō possunt : sæpe enim quæ loqui uolentes mente per ceperint, in alto formans spiritus accepto motu rumpit in uocem. Vel certe docendi sunt unius exprimendæ literæ curam suscipere, ut intra se exercendo manifestius probent, & magis ex uocalibus, ne difficultate sonitus multarum literarum uocis organa concludantur potius, quàm referentur. Tunc, cum implere ualuerint, dabimus lexes, atque nomina, quæ sint ex multis uocalibus conscripta, ut est Pæan, & ijs similia : sic etiam numeros dabimus, & ex ijs exclamare prouocabimus ægrotantes. ac deinde lectionem offeramus, uel disputationem. Hæc adhibenda sunt etiā, si buccarum partes circa labiorum confinia, quem Græci chalinon uocant, fuerint in passione constitutæ. Dandum etiam mastiche mastican-dam, uel cera indulgentior mordenda, tunc ferulæ particula, uel per profectum tiliæ tabella : plus enim il-lorum singula quodam cum certamine partes faciunt exerceri. Tunc danda etiam frangenda arida fa-barum grana, uel amygdala molliora, ac nuges auellanæ primo, tunc etiam glandes paulatim aucto nume-ro quantitatis. Ac si digiti fuerint in passione constituti, erunt commouendi oblatione ceræ emolli-entis, & malagmatum suprascriptorum : quo non solum motu, sed etiam tactu medicamina propria uirtute medentur. Præterea eodem exercitij tempore, & in illis quibus totæ manus paralyti fuerint uitiatæ, uel earum quælibet partes, altheres erunt offerendi : at enim pondere pro modo uirium ægro-tantes, quodam labore mortes exercent. Sed erunt prædictis malagmatibus commouendi, ut primo te-neant uel baiulent ægrotantes, tum demum ex ipsis simili ratione ferendi manus exercent. Ac si cru-ra fuerint paralyti uitiata, si fieri potuerit, per seipos : sin minus, aliorum impulsu extensione atque con-clusionem exercent eas partes, non tamen sine suasionem, qua non solum motibus exercentur, uerum etiam ipsi conuitantur. Erunt denique ob uarietatem motus artis industria partes commouendæ hoc modo : iacente ægroto, cruribus imposta fasciola superpendenti rotulæ, quam Græci trochilion ap-pellant, alterum ex sinibus fasciolæ inferendum, hinc tenendum dare : nunc ministro, nunc ægrotanti demonstrato motu, ac partili, qui nunc adducta fasciola subleuet crura, nunc indulta deponat. Sed cum non solum leuare ac deponere uoluerimus, sed etiam extendere, aut inflectere partes paralyti uitiatas, duæ erunt fasciolæ imponendæ : altera genibus, altera talis : tunc per supradictam rotulam traiciendæ, & apprehensis inijs similiter offerendæ patientibus uel ministris, ut uicissim adducant, quo ea quæ ge-nu continet adducta, & ea quæ talum continet indulgente, hoc motu crura flectantur : rursus talari ad-ducta, & indulta ea, quæ genu continet, cruris fiat extensio. Ac, si sedere potuerint ægrotantes, erit fa-sciolæ mediæ pedibus submittenda, cuius initia eidem tradita cogatur labore proprio per seipsum ad-ducendo atque indulgendo suis cruribus motum præstare. Simili etiam modo manus in passione con-stitutæ moueri posse noscuntur, ut ex altera fasciola iubeat quam oportet arteriam articulis digitorum uicinam, quam Græci carpon uocant, altera cubitum circumdari. Præmotis igitur, uel exercitis, ut su-pra dictum est, dabimus ut sella tonsoria sedeant ægrotantes, quæ sit obliquis anconibus fabricata, qui-bus incumbentes sese leuare nitantur : & nunc fulciti ex utroque alarum latere ministrorum officio de-ambulationē tentent, uel incumbentes baculo, aut uehiculo manibus aëto, quod infantibus sæpe motum discentibus fabricatur : sed magnitudine tamen ægrotantibus coæquandum. Dehinc cum gestationis au-gmenta sufficimus, conficienda sunt ligna, quæ transgredi pedibus nitantur ægrotantes : tunc etiam, per-fectis in terra lacunis, deambulationem imperabimus : ac deinde calceamentis adiuncto plumbo prius par-uo, ut exempli causa uncia, tunc plurimo, atque pro augmentorum gradu usque ad libram deducto, tum etiam itineris celeritas erit augenda : habet enim maioris laboris officium. Varianda etiam omnis regu-la, ut nunc resumptius cyclos in metafyncriticis deducamus, nunc è contrario uersa uice gradum reuo-cemus. Præterea perseverante passione ad hellebori usum probamus accedendum : non solum semel, sed & cogentibus rebus secundo uel tertio : tunc resumendos, atque naturalibus aquis dandos, & magis calidioribus, ut sunt in Italia Pantherinæ, Veseuinæ, & Senanæ, & Caritanæ appellatæ : etenim Albæ, siue Albulæ quæ sunt appellatæ, quod sint frigidæ uirtutis, solutione laborantibus, uel fluore quorum-libet officiorum naturalium à ueteribus sunt approbatæ. Utendum etiam natationibus marinis, uel supradictarum aquarū, & primo partibus passione uitiatis inflatæ uestigē sunt adiugendæ, quo natandi labo-rem minuāt. Itē aquarum ruinis partes in passione constitutæ sunt subjiciendæ, quas Græci cataclysmos ap-pellāt : plurimum etenim earū percussiones corporū faciunt mutationē. Peregrinatio quoque adhibēda, atque maritima : necnō castoreum potō damus, si qsq̄ eius odoris difficultatē perferre ualuerit : recorporatiuam curationem, quam Græci metafyncriticam uocant, utilem approbamus, partibus in passione con-stitutis.

stitutis. Hæc est secundum methodon paralyticorum curatio. Veterum autem medicorum Hippo-cratis atque Erophili sectatores, memorant ea quæ in passione constitutos sequuntur, curationem uero nullam tradiderunt. Item Diocles libro quo de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, eandē dixit conducere curationem, quæ epilepticis est ordinata. Dehinc Praxagoras secundo libro Curatio-num primo uomitum probat, & ijs præsertim qui caput fuerint paralyti uitiati, nunc ante cibum, nunc post cibum. Tunc reuocationes atque uentristiua, & urinalia medicamina, quæ coeliotica atque diureti-ca appellauit. Adhibet etiam clysterem iugem & acriorem : bibendum etiam cum aceto asininum at-que bubulinum lac probat. Tunc cataplasmata, & malagmata, & sudoris prouocationes : & si quis uome-re facile potuerit, parum hellebori pulmentis interiectis diebus admiscet. Neque mox factam paralytin curans, neque recta à uomitu incipiens, & in ijs magis qui caput paralyti uitiati uidentur, priusquam ex alijs adiutorijs partes fuerint releuatæ. Dehinc sensibilis post cibum omnis est uomitus, & multo grauius iugis. At Praxagoras iubet, quotidianis aut alternis diebus adhibitos suis dogmatibus sublatis erroribus, quanquam uentristiua atque diuretica, & clysteres iuges approbauerit : non enim, quod mutationem cor-poris hæc facere ualeant, existimauit : sed quod materiarum facere detractionem, atque corpus liquidis uac-tuare. Item aceto potō dato lac repugnat, cuius magis grauis, dehinc qualibus cataplasmatibus, uel ma-lagmatibus sit utendum, dicere negligit. Sed neque tempus adhibendi discreuit : non enim, quando mi-tigatiuis utimur cataplasmatibus, tunc erit malagmatibus utendum. At iste pariter utraque composuit. Item sudores laxatis corporibus fiunt, non ipsi laxamentum faciunt : sed neque quemadmodum sint prouocandi docuit, aut memorauit : item album helleborum paruum datum præfocationis ingerit periculū, & multo potius quoties sunt in uomitum difficiles ægrotantes : mitto, communiter eum dixisse interpo-sitis diebus offerendum, & tempus non inemorasse, cum passionem necesse sit superpositionibus ac leni-mentis uariare. Item Erasistratus de paralyti scribens, differenter curandos ait eos qui conclusionem sunt paralyti uitiati, ab ijs qui extensione uidentur affecti : etenim neque cataplasmata, neque malagmata secū-dis inquit conuenire : non aduertens, quoniam etiam strictura densata quædam corpora ui maiore, non aliter quàm chordæ tenduntur : laxata denique medicinalium uirtute, sæpe retenditur. Item initio cura-tionis clysterem probat, phlebotomiæ negligens potentiam : quo adiutorio maius nihil maioribus appro-batur. Tunc, inquit, effecta febricula detrahendum cibum, & dandum mulsū ex aceto confecto : pro-fecto densata constringent. Tunc obseruatis temporibus accessionum uel dimissionum, dandam ptisa-nam probat aut olus : quorum alterum inflat, alterum facile corrumpitur. Dehinc aromatics appro-bat potiones, & aliàs mites, aliàs uehementes. Ventre quoque facilem cupit, ex quo stomachus necessa-rio uitiatur : & neque quanta, neque quando, neque quæ danda sint, memorauit. Prohibet etiam unius anni spatium, uana intentione tempus definiens. Dat etiam lac cum melle, atque sale : quod est contrarium supradicto mulsō ex aceto confecto. Utitur præterea uomitu post cibos : quod iam superius fieri dam-nauimus. Vitiat etiā deambulationibus harenosis in locis, ex sola intentione sui dogmatis : etiam uen-trem facilem cupit, caduca suspitione deceptus. Asclepiades uero principaliter de paralyti nihil scripsit, sed Erasistrato respondit, eos inquit, qui non graui dolore in ista passione afficiuntur, phlebothomā nō oportere : eos uero qui priuatis sensibus peiore strictura uexantur, abstinentos primo, tum initiandos probat : adhibet etiam purgatiua medicamina, quæ Græci catartica uocauerunt : cum sint hæc corruptiua uirtutis, & propterea corpus elimando consumant potius, quàm relaxent. Sed specialiter à laxatione pa-ralyti uitiatis adurentia inquit medicamina conuenire, & fomentationem paruam paulo feruentius tem-peratā : non aduertens, quia plurima extenta conclusis similem exigunt laxationem, atque indulgentiam tensionis, & non, ut existimant, conscriptionem : utraque etenim hæc passioni subiecta sunt, ut etiam stu-por corporis, uel frigidus torpor, quem non semper necessario uaporationibus, uerum etiam frigore adhi-bitō releuamus : siquidem contrarijs inter se passionibus hæc subiecta monstrantur. Ordināt præterea idem in harenæ spatio deambulationem, quod appellant scamma, atque transeensum lignorum, & inter plurimum tempus bibendum uinum. Item Themison primo libro Tardarum passionum in quibusdā peccare cognoscitur, nondum rectam methodon respiciens : etenim phlebotomat ex ea parte quæ passio-ne uitiata est, si, inquit, sensu non caruerit : non curans, ut supra demonstrauimus, euitanda omnia, quæ adiutorio quadam necessitate ueluti uexabilia uideantur esse coniuncta. Dehinc lanam succidam, quam cæsypon appellant, capiti iubet imponi, aceto atque oleo rosæo infusam. Neruis autem ceruicis atque spinæ, & cruribus, & brachijs, uinum atque oleum cum sale imponendum iubet, constringens atque laces-sens incongrue ea, quæ phlebotomia miti releuatione laxauerat. Tunc tertia die cibum probat, atque quarta die cucurbitam imponi adiuncta scarificatione : non interrogans passionis tempus, solum numerū dierum imprudenter attendens. dehinc sequentibus gestationem probat : & neque in eo definiens tem-pus, atque audaciter secundæ diatrixi expectationem spernens. Dat etiam aloen in potu, & ex aqua calida, & oleo intestinis dare laxamentum ordinat. Præterea anatresin testē faciendā, quam nos perforationem uocamus, iādudum quidem & in alijs methodicis explosam : & harenæ deambulationem conuenire exi-stimat, atque plagis ferulæ cedendas partes in passione constitutas, profecto quæ falsæ aque mitigatione at-que recorporatione uidentur esse curandæ. Item Lusius primo libro Tardarum passionum cum ijs om-nibus, tum medicolis quoque fomentationibus utendum probat. Plurimi etiam alij aceto, atque oleo rosæo fountes cum herpillo, & ruta, & hederā, & castoreo. Probāt præterea iuges clysteres, atque pur-gatiua medicamina, quæ catartica uocauerunt, & magis hieram, cuius usum græco libro Epistolarum ad

Prætextatum damnauimus scribentes: sunt enim ea quæ stomachum uitiant fugienda, ut sunt corpus infumentia, & quæ moderationis nostræ careant potestate. Item Thessalus secundo libro de Regulis scribens, plurima recte dixisse probatur: quædam uero proterua festinatione caduca: etenim post phlebotomiam usque ad tertium imperat abstinere, solum potum diurna cum luce offerendum. Tunc transacta tertia die, atque hora qua sunt ægrotantes paralyti uitati, cibum portat. Quibus respondere facile quisquæ poterit, si quærat, quia intentione Thessalus oriens luce potum iubeat dari: etenim si continuationis causa id fieri responderit, oportebat etiam cibum eodem tempore approbare: sin uero accessionum frequentia id existimat declinandum, uel suspitione futurarum, & propterea post tertium diem cibum transferendum, quo transacta hora passionis illatæ tertia die recte egros nutrire uideamur, oportebat etiam potum non communiter, sed generaliter diurnis diebus, uel initio lucis offerre, sed horarum dimissione captata. Dehinc non semper, ac necessario tertio die cibum oportet dari, sed etiam quarta continuationis, quæ initium ex die sumpsisse uisa, uel ob typum eadem ratione currentem. Idem post hæc similiter ut Themison, quarta inquit die cucurbitas infigendas, non interrogans utrum passio sumpserit statum, quod est maxime seruandum. Ait præterea alternis diebus cibandos usque ad centum numerum dierum, quod infinitum reliquisse perspicitur. Audaciter etiam atque inuidiose acopa quædam, uel malagmata probat excludenda, solius moderationis neglecta arguens uitata. Hæc sunt quæ etiam Thessalo Sorani diligentia uidentur esse responfa.

De Canino raptu, quem Græci Cynicon spasmus uocant. Cap. I I.

IN ISTA passione constitutos sequitur conclusio, siue contractio repentino motu ueniens, ac recedens sine ulla corporis turbatione, & nunc utriusque labij in ultimo sine, siue oris angulo quæ Græci chalinon uocant, ut etiam buccas adducat in posteriorem partem crebrissime, tamquam ridentibus, nunc palpebras, uel supercilia ac nares, ut etiam colla atque humeros rapiat, & ita patientes faciat commoueri, tanquam onus humeris baiulantes transferendi ponderis causa. Differt autem à spasmis, & paralyti musculorum qui buccas conligant: siquidem spasmus acuta atque celer passio perspicitur, caninus uero raptus etiam tarda. Item paralyti supradictorum musculorum, non, ut Demetrius ait Attaleus, eo differt quod non sit in canino raptu partium conuersio: (hoc enim contra manifestam rationem intelligitur dictum) sed quod ipsa conuersio coacta celeritate prius facta, quam fieri sentiat. Curationem uero ex ante scriptis accipiendam ducimus, & magis quam de paralyti monuimus, oris partibus.

De Auriculæ dolore, atque humoris fluore per auditorias cauernas. Cap. I I I.

SENSVALES aurium uia, siue auditoriæ cauernæ, quos Græci acusticos poros appellant, difficilimè sæpe doloribus uexantur, ut etiam occipitium teneant, & oculos atque buccarum musculos, & per uerationem quadam tardissima, tempora teneant & caput. Aliquando etiam humoris fluor per eandem cauernas fiat, quem Græci rheumatismo uocant, & ita iugis, ut sæpe uulneret altiora, atque corrumpat, & ossa conterebret, & propterea copiam fluentis humoris efficiat. Oportet igitur actionis tempore discernere curationem in lenimento communem magis, hoc est recorporatiuam, quam Græci metapsynericam uocant, adprobare: ut, cum dolor fuerit in initio, adhuc nouam passionem iudicantes, quidquam destillari faciamus in has cauernas, constrictiuum medicamen, uel ex lana limpida fumentes auriculæ immittamus, ut est amygdalinum, uel roseum oleum, uel acetum, & ijs similia. Utendum etiam requie corporis atque abstinentia, & silentio suo: etenim officio accepta uoce aures necessario commouentur, & propterea maiores dolores efficiuntur. Ac si passio fuerit augmentis asperata, erit immittendum oleum calidum ac dulce, ac mollibus lanis prætegenda exteriora, atque uicina. Locandi præterea ægrotantes calido in loco: & si dolor coegerit, phlebotomandi, atque tertia die leui atque forbili cibo reficiendi: & ob mitigationem doloris exterius admouenda uaporatio tepidi uaporis, uel sacelli ex polline tenero confecti. Tunc cataplasmata laxatiua, & cum dolor sumpserit statum erunt admouendæ sanguisugæ, quas hirudines appellant, circa fines auriculæ, hoc est, circulatim auditoriam cauernam, habentes cartilagineam prætermittam, uel certe eius posteriora cucurbita admota scarificanda, adhibita uaporatione spongiarum calidarum. Ipsam quoque cauernam iuoluta lana per melotida oleo calido tinctam paulatim penetramus, atque illic lana derelicta ferramentum detrahimus. Tunc declinante passione cerotaria apponemus, dantes uarium cibum & uinum: ac si humoris fuerit fluor, quem rheumatismum uocant, eadem adhibemus quæ initio doloris adhibenda probauimus. Dehinc eorum augemus potentiam, ut cauernæ ipsi faciamus infundi collyrium, quod appellamus diaglaucium ex uino solum, uel aceto, uel illud medicamen quod appellant heren, uel mullum ex uino factum: quod sit præcoctum in mali punici cortice, cum nardo, uel amygdalis amaris, & aceto, croco, & myrrha, & alumine, & uel ex herbarum succis constrictiuæ uirtutis, tum auriculæ uicinitia circulatim cataplasmata, ex cydonio malo, ac simili medentiu uirtute cõtegimus, uel medicamine quod appellatur diaiteo, quod est siccatiuæ uirtutis, uel icefio, aut diadictamno, & ijs similibus. Dehinc si passio coegerit, radendum est caput, & constrictiuis cataplasmatibus contegendum. Dandi etiam cibi constrictiuu, & lenimenti temporibus, siue dolorum tardantium, siue humorum fluentium resumptiuus adhibendus cyclus, tunc recorporatiuus. Et localiter ipsis cauernis per clysterem modicum iniicienda, nunc destillatio

destillatio aquæ cineribus liquata, quam uulgo lixiuum uocant, Græci coniam: nunc sinapi liquido, atque etiam admixto fico, erunt exteriora cataplasmanda, donec rubor maximus fiat, quem Græci phoenigmon appellant. Item eundem immisione medicaminum ex garo confectorum, quod uulgo liquamen appellant, uel ijs uirtute similium materiarum. Tunc etiam totius capitis curationem ex illusione aquarum supercadentium, quam Græci cataclysmum appellant. Quibus etiam aurium uicina sunt maxime curanda. Dehinc acopibus & dropacis, & malagmatibus acrioribus, & aquis naturalibus utendum: sic enim intardata corporibus emoueri, atque excludi mutatione poterunt curationis.

De dolore dentium. Cap. I I I I.

FIUNT dolores dentium nunc omnium, nunc aliquorum, nunc unius, cum sibi uicinantibus gingiuis, ut etiam contumescant, ac sæpe ora faciant subinflari, uel eorum aliquas partes crescente passione tebrari. nam sæpe dentes & gingiue computrescunt, corruptis ossibus quibus natura inserti sunt, recedentibus tumore cogente gingiuis. Sed etiam nunc erit curationis diligentia partienda, ut initio doloris, uel certe si ita passio recurrendo tardauerit, superpositionis alia adhibeatur curatio, alia lenimenti. Quapropter adhuc recedentibus passionis motibus, uel in asperitate superpositionis doloris constitutis, conuenit abstinentia cibi, atque requies corporis, ut initiorum causæ aqua quæ uirtute constringat collutioni oris adhibenda sit, ut est à perlisque conscripta decoctio in aqua & uino herbe syderitis, uel acaciæ, uel leuces, quam etiam polium uocant, aut mandragoræ: sed non sine cautione, ne quid ex ipso liquore transuorent ægrotantes. Item pentaphylli herbe, aut papaueris, necnon personatæ, aut herba phlomon in posca decocta, uel ex cornu ceruini drachmis quinque, & aceti hemina usque ad sui medietatem decocta, uel de pinguis cum aceto decoctæ, aut alterci radices cum uuæ lupinæ succo, & uino sufficienti simul coctæ. Erunt præterea ex ijs, aliqua parte in doloribus constituta, apponenda uel lenientia, uel simili uirtute medentiu materiarum. Tunc cum dolor uehementescere coeperit, lecto tradendus est eger, atque blando tempore calefacientibus supino capite collocandus, sed paulo prominentius à cetero corpore subleuato. Tunc articuli fricatione calefaciendi, atque musculi buccarum lana oleo calido infusa circutegendi, appositis sacellis ex pollinibus calidis confectis. Tunc oris collutio ex oleo adhibenda dulci atque calido, uel fenugreci succo, aut alica, aut ptisana, uel glycyrrhiza, aut lacte cum melle. Et, si nimius fuerit dolor, phlebotomia adhibenda. Tunc tertia die, qua sanguinis facta detractio est, forbilibus atque calidis cibis egeri nutriendi, sed plus perungendi. Alia quoque die, si dolor steterit atque durauerit, & officium cessauerit uentris, erit amouendus ex simplici clystere: & loca in dolore constituta ferro laceranda, appositis cucurbitis secundum buccarum musculos, atque gingiuarum locos. Aliquando etiam ipsæ gingiue scarificandæ, uel circutegendæ à dentibus ferramento, quod pericharactera uocant. Est etiam mitigatiua ex oleo uaporatio, quæ fiet ex feruenti oleo, lanam melotidi inuolutam tingimus, tunc gingiuis altrinfecus imponemus, hoc est, interiori atque exteriori parti, & ipsis quoque dentibus, quantum eger ferre feruoris poterit: sed prætegenda uicina sunt, lana præmissa, ne facile pustulentur. Alia quoque uaporationum genera, quæ sunt à ueteribus tradita, erunt adhibenda, ut thuris granum igne calefactum tunc tenui linteolo inuolutum dolentibus dentibus apponatur, & ita mordeat ægrotantes, ut ex ipso uapore resumantur. Item thuris triti puluerem singulatim linteolis pluribus illigamus, tunc eorum singula oleo calido prætineta ægrotantibus offerimus mordenda, dentibus scilicet in dolore constitutis. Aliqui etiam scyllæ paruum modum aiunt oleo concoquendum: quod nos differendum probamus, ac lenitatis tempore adhibendum: siquidem ob acrimoniam scyllæ recorporatiua habeant uirtutem. Oportet præterea etiam mentum uaporari exterius, & spongijs expressis ex aliqua coctione laxatiuæ uirtutis ad mitigandam materiam, uel ex ipsa adhibere fomentum. Tunc cerotaria apponenda probamus ex oleo cyprino, uel irino: item malagmata sensim calefacientia: tunc lauacro atque uino, & cibo uario utendum. Ac, si tardi temporis dolor fuerit effectus, ut chronia passio uideatur, & nunc superpositionibus asperata, nunc lenimentis emollita, oportebit superpositionis tempore iisdem adiutorijs perseverare: totum uero corpus resumere, sicut frequenter docuimus. Præterea tempore exercitij erit offerenda cera, quam ægrotantes mordendo dentes exerceant, sicut nuper demonstraui de paralyti scribentes. Ultimo autem tempore gestationis erit adhibenda fricatio capitis atque oris, sed ipsius manibus ægrotantis paruissima, plurima uero ex alienis, sed longitudine temporis potius quam uehementia, ne caput nimietate moueatur. Tunc, ne partes refrigescant, uel impleantur etiam, à plurimis erit corpus contricandum, ut duobus ministris ab humeris latera, & alij duobus ab inguinibus curata. Tunc resumptione paulo fortius erunt partes recorporatione curandæ, ut post fricationem strigili non obtuso uel aspero pannis buccarum musculos usque ad ruborum fricari faciamus, & nunc dropacem illiniri, tunc etiam ipsos dentes atque gingiuas uehementius fricari. Dantes præterea iugiter oleum calidum forbendum, atque continendum & despuendum. Item aqua frigida tunc interpositis duobus uel tribus diebus, ex humore in quo fuerit decocta mali punici cortex, adhibemus oris collutionem, uel in quo sit prætineta ignita galla, uel ex aquis sua uirtute medentibus. Item dentium confricamentis utendum, quæ constringere atque fortificare ualeant, sicuti libris medicaminum ordinauimus. Vomitus uero post cibum factum omnibus est contrarius, & maxime in ista constitutis passione. Item non aliter Venus obesse probatur, & uinolentia. Multi autem uereturum medicorum accessionis tempore ea medicamina adhibenda iusserunt, quæ anodyna Græci uocauerunt, nos in-

doloria dicere poterimus, quæ aiunt nocturno tempore adhibenda, profecto sensum non dolorem auferentia. Adhibet etiam fumigationem dentibus, ut bitumen cum simili pondere myrrhæ uino conspersæ, mollibus prunis impositæ. Tunc iubentes ore aperto ægrotantem fumum accipere, cum fuerit melius hæc propter inflationem capitis prohibere, & offerre mulsam calidam, uel quenquam mitigatiuum liquorem continendum, uel, ut aiunt, carbonibus infundendum, ut exinde exhalatione facta solatium capiant ægrotantes. Item iubent circundandos atque inuoluendos dentes ex opio, galbano, pipere, uel lasere, & peucedano, & herba quam tithymalon uocant. Hæc quidem etiam corruptis dentibus adhibenda probauerunt. Necnon tenue linteolum apponendum, prælinitum oleo cocto, uel sale, & cedria, uel ex croco atque pipere longo, & rosa recenti, & illyrica, galbano, cocco cniديو, styra, nitro, cum melle medicamine confecto: quæ omnia ob acrimoniam lenimenti tempore locum potuerint inuenire: quanquam sit etiam fugienda satietas medicaminum plurima. Omitto quod tithymali succo appositus dentes infringat. Non aliter etiam ferreici altheres exhibiti, qui dentium dolores mitigent locorum mortem faciunt, & ipsorum dentium laxitatem, qui aiunt unguentas gingiuas accessionis tempore amurca, cum simili modo infecta lana ex oleo ueteri & myrrha, cum uino & oleo resoluta, atque crassitudine mellis deducta, cum secudum methodon aliud sit tempus medicaminum lacescentium. Item alij præfente dolore in contraria partis auricula aiunt balsami succum mittendum, cum succis supradictis simili modo uel folio. His omnibus resolutis, uel oleo decoctis, aut in quo decocta sint edera nigra folia decem, & squille medium in oleo magnitudine spe auocandæ materiæ, deprauati, uel maioris doloris illati causam anteriorem auocantes, obscurantes auocatis sensibus ægrotantes. Item alij eius partis, quæ dentis dolorē suscipit, nari edere succum infundentes, cum olei parte dimidia, ex ferramento quod rinenchyton uocant. Adhibentes etiam sternutamenta & apophlegmatismos, & odoris medicamina, quæ iugiter aiunt apponenda, & sint uirtutis lacescentis, quæ stomatica uocant: quorum singula tanquam reformatiua non mitigatiua in lenimento adhibere probamus. Item alij statim ad auferendos dentes dolore pulsatos accurrunt, nescij quoniam detractio amissio partis est, non sanatio. Quapropter sicut alias quoque partes in tumore constitutas non detractio, sed mitigatione curamus, sic etiam dentes concurandos accipimus. etenim si quisquam dentium fuerit exesus, exigit primo mitigationem, tunc sui detractioem faciendam. quippe cum non sit à periculo remotum doloris tempore dentes auferre, & maxime integros, hoc est, qui non fuerint exesi, uel corrupti, aut mobiles: consensus etenim superiorum partium necessario sequetur & musculorum, & oculorum. Erophilus denique & Heraclides Tarentinus mori quosdam detractioem dentis memorauerunt: nam Erasistratus plumbeum inquit odontagogum, quod nos dentiducum dicere poterimus, apud Delphum in Apollinis templo ostentationis causa propositum: quo demonstratur, oportere eos dentes auferri, qui sint faciles, uel mobilitate laxati, uel quibus sufficiat plumbei ferramenti conamen ad summum. Sic autem putant, quod omnis dens dolore uexatus, & qui necet sanos, est detrahendus, oportet etiam omnes auferri, si omnes fuerint dolore possessi. Quomodo autem sint auferendi dentes exesi uel moti, nisi seruari potuerint, libris medicinalium Responsionum docuimus. Ac si aliquando ex humore gingiuarum uisi fuerint commoueri, oportet constrictiuis uti collutionibus, quarum materiæ ex parte superius diximus adhibendum oleum lentiscinum, & aquas cœlestes, & lac asininum: est enim densabile: item decoctio mali punici, uel gallicæ, aut acaciæ, aut rosæ, aut murte nigre, aut mali cydonij, uel platani bacca. Vnguentum præterea gingiuæ medicamine, quod appellamus diamaron. Item diaporos & diaros, & diomphacion, & œnanthio. Item si quedam emerferit gingiuarum sanguinatio, corallij tursi puluis cretus, atque intus ponendus & alumen cum melle. Item cruca cum aceto apponenda. Sed hæc sunt primo concoquenda iugi motu uersata.

De Apprehensione, siue Oppressione, quam Græci Catalepsi appellant. Cap. V.

HANC passionem ueteres tanquam specialem, uel propriam tradiderunt, quasi nullo ex genere ueniens, ut Chrysippus memorat, quod de ipsa Niceratus conscripsit librum, probans scilicet etiam ueteribus medicis cognitam, quod nos confirmamus. Sed quia nunc tarda, nunc celer à methodicis approbatur, quanquam sit à nobis celerum passionum libris plenissime tradita, etiam nunc erit ordinanda: quippe sepe in tardum ueniens motum, & propterea chronia nuncupanda. Sequitur autem patientes febricitula, & uocis amputatio cum oculis patientibus, atque impalpebrationes: difficilior eo tempore quo statim sumperit accessio, cum omnis immobilitas, cum palpebrarum impossibili atque horreti positione, quæ declinatione facta aliqua ex parte accipiat motum: etenim admota manu ac digitis, circumtractis oculis tenus palpebra recognoscitur ægrotantis, atque obtutu inter nota translatione manus in qualibet parte declinata sequetur conuersio scilicet uultu. * Dehinc in clamat intentum, lacrymantem sine ulla responsione: & si odoramenta iucunda fuerint admota, declinatione quadam moueri intelliguntur, frequenter adductes spiritum hauriendæ exhalationis causa. Ac si tetræ odoramenta fuerint admota, reculare uidentur ac fugere. Itæ dulcia atque amara ori admota labijs uel lingue illita sentiunt: non aliter si ulla fuerint punctione pulsati, ex nostro officio tentam manum suo replicant uel colligunt. Item lacescenti collugent, ingemunt, attestante uultus rubore cum pulsu magno ex uehementibus atque fortioribus saltibus confecto. In declinatione uero plurimus sæpe sudor sequetur, ac feruens, & in dimissione limpida sinceritati proximi efficiuntur. Ac rursum in accessionem si redeunt ægrotantes, peiorante passione plurimus feruor accedit

accedit cutis, & spiratio celer rima, quam Græci tachypnoean uocant: oculorum conuersio, manuum contractio, sudoris ignei defluxio, maculis emergentibus in thoracem atque uultum, & primo rotundos in similitudine ulcerum, quæ iontus appellant. Item ab apoplecticis hæc discernitur passio, quod in ipsis paruus atque creber pulsus inueniatur, & non ut in catalepticis maior atque percussibilis: & neque iucundum, siue tetrum odorem accipiant, neque dulcia & amara consapiant. Item ab ijs qui ex stomachi passione obmutescunt. Siquidem in ijs rursum paruus atque imbecillis pulsus inueniatur, attestat singulatu cum manifesto tumore in stomacho apparente. Hæc est discretio similibus passionum: sed ei curatio adhibenda est, quæ epilepticis dicta est.

De uocis amputatione, quam Græci Phones apocopen uocant. Cap. VI.

VOCIS amputatio fiet ex clamore nimio, aut frigore, aut ardore, siue uisura faucibus asperatis, uel etiam tumore nimio. Fit autem obtusio sonitus emissæ per spiritum uocis, atque hirta, uel aspiratio nis tractu graua locutio. Recenti denique passioni, atque eius initio conuenit adhibita requies cum abstinentia cibi, & spongiarum cum aqua frigida expressarum admotio gutturis per ambitum faucium, quem anthereona uocant. Ac si passio uehementere cœperit, ut maiora deposcat adiutoria, adhibenda phlebotomia. Tunc forbilibus cibis nutriendi, adhibitis etiam gargarismis ex oleo dulci atque calido, siue calida ex oleo uel aqua mulsæ, aut decoctione uuarum, cantabri, sicum pinguium, palmularum, glycyrrhizæ, necnon etiam succo alicæ, uel ptisanæ, ut ex eorum uaporatione, siue exhalatione accensum spiritum rapiant ægrotantes. Tunc etiam spongiarum adhibenda uaporatio, atque usus electariorum ex melle decocto, & nucleis, & lini semine, & ouorum uitellis, & draganto ex mulso & uino præmolito. Dehinc forbili ex amygdalis medicamine utendū. In declinatione uero lauacro atque uario cibo, & uino, deambulatione, uel gestatione. Ac si querela tardauerit ægrotantium, erit in lenimento adhibenda drimiphagia, dropacismus, defricatio. Tunc etiam uomitus ex radicibus, atque uaria gestatione, & uocis exercitatione, quod Græci anaphonesin uocant, adhibito præceptore, sicuti iandudum docuimus, temporum ordine seruato. Adhibenda etiam & arteriaca medicamina, quæ partes in passione constitutas exerceant, à Græcis amyctica appellata. Quorum compositionem libris Medicaminum conscriptam dedimus.

De influxione, quam Græci Catarrhon uocant. Cap. VII.

FIET influxio nunc ad nares, quæ appellatur coryza: nunc ad fauces, quæ appellatur branchos: nunc ad thoracem uel pulmonem, quæ appellatur phthisis. Sequitur autem eos, qui coryza uexantur, grauedo narium & frontis, constrictio fluorum oris tenuissimi primo, tunc crassi atque uiridis, sternutatio iugis, cum lacrymatione oculorum, acrioris qualitatis uel mordentis. Aliquando etiam tussiculæ impar atque obtusa apprehensio. Item consensus sessionis oculorum, cum capitis atque uultus inflatione. Eos autem qui faucium influxione uexantur, siue quod Græci branchos, quam nos rauicitatem uocamus, sequitur pruritus quidam secundum fauces, atque titillatus, uox obtusa & grauis, & impedita locutio, ut se præfocari sentiant ægrotantes. Aliquando etiam tussicula, & transuoratio difficilis: ac, si ad pulmones fuerit facta defluxio, thoracis grauedo sequetur, & tussicula uehementis, cum sputis spumosis atque crassioribus, tum taniosis, attestante difficultate spiritus, quam Græci dyspnoean uocant. Aliquando etiam febricula, que noctis initio sumat exordium, cum uocis obtusione, & uomitu cibi. Sed hæc passio à peripleumonia discernitur. Siquidem sit una ex tardis passionibus, & neque celeri atque acuta febricula corpus afficiat. Item discernitur à rheumatismo thoracis, siue influxione, quod ceteris communibus signis sequentibus dolor etiam inesse uideatur in ea parte thoracis quæ pati perspicitur. Sunt autem antecedentes, ex quibus influxiones supradictæ nascuntur, ut sepe probatur perfricatio profunda, uel extensio uomitus. Veterum igitur methodicorum alij stricturem hanc passionem uocauerunt, uelut expressis humoribus atque coactis, in alia uenire loca eam fieri asserentes: alij solutionem, ut Thesalus manifestat, atque eius decessores, ut Themison. Mnaseas uero & Soranus, cuius etiam nos amamus iudicium, complexam inquit esse passionem, & nunc stricture superante, nunc solutione: etenim constrictio atque dolor accidentia sunt stricture, quæ Græci lymphomata uocant. Multorum uero liquidorum egeltio solutionis est signum. Quapropter obtinente stricture, conuenit egrotos iacere loco lucido mediocriter, atque calido, adhibita abstinentia usque ad tertium diem, quem Græci diatriton uocant, cum requie corporis atque animi, appositis lanis limpidis ac mollibus, oleo dulci atque calido præinctis, colla circundantes & thoracem. Tunc oris collutio adhibenda, siue totus ex aqua calida. In ipsa autem diatritone perungi ægrotantes oleo calido atque dulci, fouenda facies ex aqua calida. Cibus dandus forbilis ex alica uel farre, oleo, & anetho, uel paruus iale confecto, uel ex melle, aut alicæ ex mulso confecta forbilis transuoratio non sine cautione atque coniectura utriusque passionis, ne altera faciat superiorem. Ac si passio permanferit alia die cataplasmata laxatiua adhibemus, ijs scilicet partibus quæ fuerint in querela. Tunc cucurbitam infigentes scarificabimus, ac deinde spongijs uaporantes loca relaxamus, aut calidis lanis contegemus narium partes. Tunc gargarismum dabimus calidum mulsam, aut decoctione cantabri, & palmularum pinguium, & nozarum, & glycyrrhizæ, uel eius succo resoluta ex aliquo liquore laxatiuo. Item electarium dabimus ex lini seminibus & sesami frixi acetabulis singulis, & oui elixi uitello, & nucleis nume-

que fluor sanguinis sputus dici potest: paruam enim materiam significationem sputus refert, fluor plurimam: neque sputus sanguinis fluor, supradicta ratione. paruam enim materiam sanguinis ex gingiuis, aut uua, aut faucibus emissam, sputum magis quam fluorem recte nuncupamus.

Quot, uel quae sint differentiae fluoris sanguinis. Cap. X.

DIFFERENTIAS etiam fluoris sanguinis ueteres quaesierunt. Et quidam aiunt unam solam esse uel intelligi, hoc est uulnerationis, ut Themison libro Tardarum passionum. Alij uero eruptiones, ut Hippocrates, Euryphon. Sed Hippocrates solarum uenarum, Euryphon uero etiam arteriarum. Alij duas differentias posuerunt, eruptionis & putredinis, ut Aesclepiades. Alij tres, eruptionis, & putredinis, & osculationis, quam Graeci anastomosis uocant, ut Erasistratus. Alij quatuor, adicientes expressionis, siue sudationis, ut Bacchius, adferens ex gingiuis sanguinem sine ulla uulneratione, uel in curationibus fracturarum saepe fasciolarum ligamenta maculis sanguinolentis aspersa reperiri. Item Demetrius Erophili sectator duas inquit esse principales differentias fluoris sanguinis: unam incisuram, aliam sine ulla incisura. Speciales uero plurimas, quas principalibus subiiciendas ordinauit: etenim quam memorat incisuram fieri, in duas diuisit partes: quarum alteram uocauit eruptionis, alteram putredinis. Eam uero quae sine ulla diuisura est, in quatuor diuidit partes: quarum unam uarietate fieri dixit, aliam expressione siue sudatione: tertiam defectione uel debilitate corporum, quam Graeci atoniam uocant: quartam osculatione: uult enim eam differre a supradicta, id est expressionis, quam tertia nominauit: osculari enim inquit corpora nimia pleuitudine, siue uirtute medicaminum osculantium, quae Graeci anatomica uocant: & magis inquit uenarum ultimos fines, exprimi etiam sanguinem, siue excludi per uenarum latera. Item alij Aesclepiadis sectatores unam esse dicunt differentiam fluoris sanguinis, hoc est eruptionem: siquidem omnem sanguinis solutionem eruptione fieri Aesclepiades memorauerit, negantes eam osculationis differentiam: siquidem sit impossibile sanguinem crassum tenera fieri per oscula uel excludi. Item putredinis esse differentias negant: siquidem ex iisdem, non ex alijs, locis acrior humor fieri uideatur. Alij uero eundem Aesclepiadem non naturaliter putredinis differentiam ab Erasistrato constitutam expugnasse dixerunt: non enim ex alijs locis acriore ueniente liquore pulmonem fieri in putredine accepti, sed eundem quadam passione in putredinem, uel acerrimos transire liquores. Nos autem iuxta Sorani iudicium hac quaestione nullis commodis curationes adiuuari probamus: sed dicimus tres esse differentias fluoris sanguinis, hoc est, eruptionis, uulnerationis, & putredinis, siue lacerationis ex tussicula uenientis, sicut operantium manus ingi frictione laesiti uulnerantur. Item sudationis sine uulnere, siue ex uarietate uiarum effectus fluor osculationis differentiam tenet, siue expressionis, uel cuiuslibet alterius causae.

Quomodo intelligamus differentiam fluoris sanguinis. Cap. XI.

QUAESITVM etiam quomodo supradictae differentiae intelligantur, uel apprehendantur. Sed discernuntur hoc modo: nam eruptionis esse intelligimus fluorum, quoties repente egrotantes atque limpida sanguinem fluunt, nulla querela uulneris praecedente. Uulnerationis uero differentiam dicimus, siue putredinis, uel defricationis, cum adiuncto humore purulento sanguis excluditur, & non repete uel coaceruatum: praeterea antecedente longi temporis, uel multorum dierum tussicula uel catarrho. Item sudationis dicimus esse, cum nullus fuerit uulneris sensus, aut acceptorum cibo uel potu acriorum materiarum mordicationis affectio. Qui sunt loci ex quibus sanguis fluit? Loci sunt plurimi, summitas faucium, arteria asperior, quae etiam faux nuncupatur, pulmo, thorax, hoc est membrana quae interius latera cingit, a Graecis hypozygus appellata, item membrana quae thoracem a uentre discernit, a Graecis diaphragma appellata, quam nos discrimen dicere poterimus. item stomachus, uenter, & secundum aliquos iecur, ac lien, & uena maior, quae spine coniuncta. Quomodo intelligimus ex quibus locis sanguis feratur? Intelligimus locos ex quibus sanguis, fluor, uel lapsus fertur: quod erit aptissimum, ob adhibendam curationem iisdem, uel eorum uicinis partibus: & non, ut quidam existimant, commutandae curationis causa, cum generaliter eadem cunctis adhibenda probamus. De ijs igitur qui ex supernis faucium sanguinem fluunt, primo paruus intelligitur ferri, aut si plurimus, non spumofus. Praeterea cum quodam excreatu despuitur, ipsa quoque partes sumpto cibo uel potu, aut gargarismate mordicantis materiae dolore pulsantur, & insipientibus nobis expressa lingua uisu locorum probatur asperitas. Plerumque etiam, ut Erasistratus ait, tubercula, quae Graeci condylomata uocant, uulnibus occurrunt, quae sint similia haemorrhoidis, ex quibus sanguis fertur. Iis uero qui ex arteria sanguinem fluunt, paruus atque flauus sanguis ferri perspicitur: & saepe salinis uel humoribus complexus in imaginem capilli unius aut multorum. Sequitur etiam pruritus uel mordicatio, & magis circa extantiam gutturis, cum quodam titillatu & tussicula leui. Tum deinde plurimus sanguinis fluor, uox hirta cum dolore, qui nunc tactu moueatur, nunc tussicula uehementi plurimus, tenuis, & spumofus, & plurimum feruens sanguis excluditur, attestante thoracis grauedine, & aliquando dolore cum uoce hirta, & saepe cibo quodam cum infuso sonitu eo tempore quo sanguis excluditur. Iis uero qui ex diaphragmate, quod iandudum discrimen uocauimus, & caetera praedictos sequentur communia. Sed dolor inferius a pectore fiet rotunditate quadam thoracem pungens. Eos autem qui ex hypozygo sanguinem fluunt, multa similia supradictis sequentur, sed dolor secundum latera

latera uel pectus, aliquando etiam inter scapulas fiet: ipse quoque sanguis minus flauus minus excluditur. In eos qui ex stomacho sanguinem fluunt, sine ulla tussicula uomitus sanguinis sequetur nigri atque gelati, & nunc solius, nunc cum admixtione cibi, attestante dolore inter utraque scapulas ad superiores tendentem, & magis eo tempore quo quaedam remordentia transuorauerint egrotantes. Accedit etiam animi desponsio cum fastidio cibi, & saluarum fluor, & corpore frigidum, & pulsu obscuro uel demerso. Iis uero qui ex uentre sanguinem fluunt, cum supradictis, quae sunt cunctis communia, sequetur etiam dolor & mordicatio, uel tormentum inter praecordia, & aliquando sanguinis particula per officium uentris excludetur. Item ijs qui ex iecore uel splene sanguinem fluunt, uel ex uena magna, quae spine coniuncta est, ut quidam memorant, sensu loca designantur: nam in dextera parte praecordiorum dolorum dolore aurigineo sequetur eos qui ex iecore fluunt. Item in ijs sinistra parte praecordiorum haec accidunt, quoties ex liene sanguis ferri perspicitur: uel secundum spinam, quoties ex maiore uena ferri dicitur. Sed haec Soranus alta consideratione ex ijs locis per uentrem, uel per eius officium ferri sanguinem magis, quam per os posse credibilis approbanit. Iis uero qui ex gingiuis, uel uua, uel faucium lateribus, uel tonsillis sanguinem fluunt, supradictorum nulla sequentur, sed locorum uulnerationem ore aperto oculorum approbat uisus. Item ijs qui ex capite sanguinem fluunt acceptum primo, uel exceptum internis uisceribus, atque ita redditum, si in arteriam defluerit, excludunt. Deinde cum tussicula uehementi etiam, quam a pulmone feratur similitudinem dabit. Sin uero in stomachum defluerit, uel uentrem, commota nausea uomitur, etiam quam ex iisdem locis ferri uideatur similitudinem dabit. Sed discerni hoc facile potest, siquidem egrotantibus feruor igneus ora pertractans antecedit, & capitis grauedo uel dolor, & extensio uenarum, & magis earum quae tempora uel frontem cingunt. Sequitur etiam faucium titillatus, & aliquando per uarium quaedam sanguinis distillatio, uel per eas caernas quae ad fauces ex capite descendunt. Quod aperto ore, atque experta lingua uisu probatur, & uicina loca quoque sanguinolenta apparebunt. Aliquando etiam remeantis materiae causa laxiora transuorationis efficiuntur loca, & egrotantes excreatu quodam sanguinem respuunt accipientes ex supernis adducto spiritu, ut saepe mucleata consueuerunt dormientes. Praeterea in ore collectus excitat sanguis, uel transuoratus, & in stomachum, uel in uentrem ueniens premit permanens egrotantes, aut reiectus releuat. Et ij qui passione afficiuntur, acceptis uel transuoratis remordentibus materijs nullam interiorum mordicationem sentiunt: quod necessario eos qui ex stomacho fluunt sequitur. Ac si in arteriam fluxerit, tussicula rursum excludetur. Quo reiecto egrotantibus tussicula mitigatur: siquidem nulla inesse uideatur interioribus remanens causa, quae tussire prouocet egrotantes: nisi forte, quod est rarissimum, aliqua corpuscula gelati sanguinis inhaereant interioribus locis. Item de pulmone fluens discernitur, quod iam praecedente tussicula in fluorem ueniant, inde tussire non desinant. Communiter autem, caeteris inter se paribus signis, ex arterijs ueniens sanguis tenerior, ac rubri coloris, & spumofus esse perspicitur: ex uenis uero crassior, & atrii coloris. Haec est locorum singulatim posita significatio.

De effectu siue exitu supradictarum passionum, quem Graeci apotelesma uocant. Cap. XII.

QUAESITVM de euentu, siue exitu, uel effectu passionum: nam Erasistratus facile curabiles succulentos homines dixit atque fortes, & paruicollis, quos microtrachelos appellauit, hoc est qui minime longitudo habeant colla. Difficile autem curari posse tenues ac debiles, & porrecta collorum longitudine formatos: in ijs enim, inquit, summa cum difficultate sanguis & tussis plurimam per longitudinem tractus, & quod obsident uuida plurimo tempore habitudinem gutturis siue cannae, quam arteriam uocant, & ob hoc graues atque tardas tussiculas faciunt. Item Aesclepiades difficile curabiles inquit succulentos atque carnosos, ob uehementiam spirationis. Eadem ratione etiam atates medias, & pueros: celerius etenim inquit spiritum ferri, & in sputis perficiendis offensione carni retardari. Plurimi deinde etiam affectiones uitae quaesierunt, & regiones, & temporum annales partes. Item per putredinem factum fluorem difficile curabile dicunt, ab eo qui eruptione fuerit effectus: siquidem putrefactae partes non coeant. Nos uero iuxta Sorani sententiam fluores sanguinis alios dicimus esse nouos corporibus atque recentes, alios tardi temporis atque inueteratos, & alios solos, alios cum tumore, alios etiam cum febricula & tussicula, & alios iuges, alios dimissionibus intercapedinos, ordine seruato, aut inordinatos, & insuper positionibus aut lenimentis magnis, aut paruis, & detracta uirium fortitudine, ac seruata. Haec sunt enim urgentioris differentiae, secundum quas diligentiam uariam curationis, siue seruata, siue incerto motu existente passione. Sed difficile curabiles fluores praeter caeteris dicimus tardos magis recentibus, ob iugem perseverationem. Item cum tumore uel febribus, ab ijs qui soli esse perspicuntur: etenim supradicti spem fisturae conglutinationis negant: & ob hoc complexioni contraria saepe adiutoria poscunt, quae sint diuersis aduersa. Item iuges fluores ab ijs qui dimissionibus mitigantur: etenim graue, atque minime tutum omne quod nulla fuerit mitigatione uariatum. Item inordinati ab ijs qui ordine seruato corpus afficiunt: est enim insidiosa curationum temporum inopinata uarietas. Non aliter etiam superpositione asperati fluores curatione difficiles ab ijs qui in lenimento constituti sunt iudicantur, ob praedictam rationem uulnerum. Item ij qui plurimum corpus affecerint, atque uires egrotantis insumpserint. Dat etiam adiutorijs medicinalibus fortitudo corporis uiam. Haec denique etiam in uulneribus nudis,

hoc est, in exterioribus partibus corporis constitutis fieri cernimus. Cum iuuenibus, uel, ut specialiter dixerim, athletis, & laborantibus hominibus facilia uulnera fieri uideamus. Senibus uero, & omnibus imbecillibus difficilia. Quapropter etiam uacuis, uel in exercitatis corporibus Asclepiadis dicta minime conueniunt. Item ulceratione facti fluores, difficiles curatione ab ijs qui eruptione fuerint affecti iudicantur. Siquidem transceso atque prætermisso initio nouitatis fructu caruerint, quo facilis glutinatio fieri solet: negat enim tarditas facultatem. Item eruptione facti fluores ab ijs qui sine eruptione fuerint difficiles sunt curatione: eius enim factæ glutinationes, alterius passionis initium referunt. Item ex partibus multis modis factos fluores, ab ijs qui paruo motu agitantur, difficiles curatione accipimus: est enim motus coherentium partium disunctio. Item ex occultis partibus uenientes ab ijs qui proprias tenuerint partes: etenim adhibita adiutoria occultis uel celatis partibus uitiata sue uirtutis synceritate perueniunt, sanis primo locis excepta, ac deinde transmissa. Ii uero qui ex primis locis fluores indomita adiutoriorum uirtute curantur, denique à stomacho, uel uentre, aut faucibus uenientes, facile curabiles approbamus: etenim pota medicamina patientibus primo locis adueniunt, & non nimio, aut iugis naturæ motu exercitatis. Ii uero qui ex hypozygo membrana fluores uenerint, difficiles curatione iudicantur: & magis si ex diaphragmate, quod nos iandudum discretorium diximus: item ex arteria, hoc est pulmonis calamo. Omnium præterea difficilis atque grauior curatione ex pulmone fluens accipitur, ob iuge spirationis officium: his enim qui omnem fluorem de pulmone uenientem incurabilem dicunt, assentiendum non est: sed iuxta Sorani sententiam difficilis est eorum curatio iudicanda: quippe cum uulnerationibus thoracis sæpe pulmo penetratus non intulerit mortem, ut ijs exclusis uel cadentibus, febri adhibita decisio in cicatricem uulnera fecerit conuenire, ut omnes approbant chirurgi, memorantes in bello quendam sagittatum penetrato pulmone conualuisse, sanguinem à sagitta uomuisse, nec tamen mortem fuisse consecutam. Hæc sunt quæ de effectu, siue de euentu fluorum credidimus ordinanda: etenim ex capite ueniens fluor generaliter est curatione facillimus: siquidem non multos sustineat motus. Nunc nobis necessario dicendum remanet, ne cui cœnotetesi sanguinis fluor adscribatur. Aliqui etiam Thesali sectatores recenti incisuræ, siue uulneris passione subigi dixerunt: non enim oportet locorum differentia cœnotetem mutare uirtutem externam. Igitur corporis eruptionem recentem dicimus incisuram, quo erit consequens, ut etiam interiorum eruptio huic cœnoteti subijciatur. Sed ijs respondemus, quoniam passio non chirurgia, sed dieteticarum traditur curatione: omne etenim adiutorium, quod adhiberi uidetur supradictis fluoribus, est dieteticæ partis, non chirurgiæ. Quapropter dieteticas scriptores libris regularibus, quos dieteticos uocant, de hæmoptycis scripserunt, quos nos sanguinem spuentes nuncupamus. Chirurgi uero in chirurgumenis hoc memorare non aui sunt. Ipse quoque Thesalus secundo libro Dietetico de fluore sanguinis scribens, nihil in chirurgumenis memorauit, & improprium, quod sola diæta curetur, in adiutorijs adhibendis chirurgiæ cœnoteta scribere. Nos uero iuxta Sorani iudicium, siue in exterioribus, siue interioribus corporis eruptionem factam recentem diuisuram recte dici probamus, atque etiam solutionem cognominamus, sed in exterioribus attentionem recentis uulneris iudicamus: hæc enim nos necessario rapit, siquidem solutioni diuisura dominetur, & figmentorum uel fabularum coniunctionem ex initio deposcat, atque hæc diuisura aptissima uideatur, quæ non in omnibus sunt congrua solutioni: etenim sagittarum diuisuræ laxatiuæ necessario accipiuntur. Interiorum uero eruptionum diuisura surgente solutionis cœnotetam ipsam magis cogimur iudicare: siquidem prior oculis occurrat solutio, ac deinde diuisura ratione atque intellectu mentis apprehendi uideatur. Secundo, quod cum sint multæ differentie fluoris sanguinis, omnes uni subijci solutioni, hoc est eruptionis & ulcerationis, & sudationis, quæ non cogatur. Hæc causa fluoris differentias querere, aut alicæ cœnoteti eruptionem adscribere: alia ulcerationem, & non eidem sine ulcere uel rptione, uel emissionem emissum fluorem. Tertio, quod nullo adiutorio chirurgiæ uti cogamur, sed omnibus congruis solutioni, qua sæpe consequenter etiam glutinationem partium perferunt. Ad summum quidem, est recens incisura siue uulnus cœnotetes, sed ex medicaminum regula, quam Græci pharmaciam appellant, dieteticæ parti ingesta apte curatur: quibus etiam supradicta passio concuratur, obstinente iudicio solutionis. Hæc sunt fluoris sanguinis cœnotetes: eas enim, qui ijs cognominari atque conscribi possunt, præscripta lectione tradidimus. Nunc curationem necessario ordinamus.

De curatione. Cap. XIII.

OPORTET igitur ex qualibet parte sanguinē fluentes iacere loco mediocriter frigido atque obscuro, lecto immobili, & schemate declinato, ut paulo promptius caput leuatum habere uideatur, stramentis non nimie cedentibus, neque calidis, & ut potuerint uno atque eodem schemate perseverantes, hoc est immobiles: præterea animi intentionibus resolutos: uehementer enim motibus corporis animorum cura sæpius turbationes addiderunt. Erunt etiam solo consternenda folia atque rami lentisci, uitis, mali punici, thallia, murtæ, salicis, pini, & horum similia, & quibus sine capitis iniuria constrictiuus aer adnatus atque confectus congrue ægrotantibus inspiramentis inferatur: non enim cibi atque potus ratio ac diligentia curanda est, quæ interuallis distantibus adhibetur, quo constrictio faciant commodum, uel fluentiam retineant, potius quam aer, qui in pausibiliorem inspirationem adductus, omni parti atque particulæ

particulæ corporis ingressu suo fluentia faciat cohiberi, miti densitate persuasa. Conuenit præterea, ægrotantes delatiore lecti sessione declinari, ut omnifariam immobiles curandi perseverent. Prohibere etiam occasiones, quæ poterint passionem in commemorationem perducere, ut locutionis uel uisus: ne aut eadem plurimis fabulis reuoluendo, aut inspiciendo quæ exclusa sunt, uiso admoniti commouentur. Conuenit denique etiam sanguineos colores parietum, uel straminum, siue operimentorum declinare. Adhibenda præterea cibi abstinentia, permittentibus uiribus, usque ad tertium diem: non ob relaxanda corpora, sed quo altiora, quorum est officium accepta digerere, immobilia perseverent: omnis etenim ciborum appropriatio motu quodam necessario perspicitur: quo fiet, ut ea quæ sunt aptissime conglutinanda, motu resoluta differantur. Quapropter ob acceptorum digestionem ciborum sumi prohibemus, & abstinentiam utilissimam iudicamus. Prohibendi denique ægrotantes ab officio locutionis, ut si quid uoluerint, uisibus nutus, uel scriptura dari significant: magis quando ex pulmonis cannula, quam Græci arteriam uocant, uel ipso pulmone, aut thorace sanguinis nascitur fluor. Conuenit etiam articularum tenaciorum ligatura, si uehemens fuerit: densitati etenim articularum patientes consentiunt partes. Item spongiarum mollium ac limpidarum, & leuium, ex aqua frigida, uel aqua & aceto, uel decoctione mali punici, uel rubi, aut lentisci, aut myrtæ patientibus partibus appositio, hoc est ex quibus sanguinem ferri agnouerimus. Et erunt hæc iugiter commutanda, ne naturali corporis uapore tepescant. Ac si spongiæ uisæ fuerint ægrotantibus graues, erunt apponenda ptygmata ex supradictis liquoribus infusa, aut succo plantaginis, uel intybi, aut herbæ calicularis, aut uuæ lupinæ, quam Græci strychnon uocant: uel temperuiuæ, quam aizon appellant, aut polygoniæ, & acaciæ ex aceto solutæ. Ac si ex capite fuerit sanguinis fluor, erit pilothro expoliandum. Tunc fomenta adhibenda ex oleo uiridi, aut roseo, aut lentiscino, aut melino, aut murtino. Sin uero plurimus fuerit fluoris lapsus, radendum caput, atque gypso illiniendum, uel acacia ex aceto, magis frontis atque temporum partes. Perseuerante fluore cucurbita quoque apponenda, subiecta flamma plurima occipitio. Si autem etiam per nares ferri uideatur, erunt styptera immittenda sicca, uel aceto infusa, uel alia qualibet ex liquoribus supradictis. Ora quoque spongia ex aqua frigida expressa iugi tactu detergenda. Tunc etiam cataplasmatum adhibendum est usus ex rebus constrictiuis atque epithematibus: quæ paulo post cum suis nominibus ordinabimus. Danda etiam aqua frigida, uel posca frigida, aut gargarismus sine ullo percussu, quoties ex proximis partibus gutturis sanguinem ferri uiderimus: ac si per inferiora, uel altiora ferri sanguinem uiderimus, sorbendos dabimus cyathos duos uel tres. Quod si minime mederi ualuerint, etiam succus plantaginis, aut intybi, uel uuæ lupinæ, aut polypodij, aut herbæ calicularis, aut rosæ erit offerendus, & neque plurimum iugiter, ne percussu partes noceantur, aut liquidorum influxione, quæ quidem sint constrictiuæ uirtutis, redundantia tamen laxare uideantur: neque rursum longioribus interuallis: sic enim frigus à nobis illatum naturali uapore obtusum parui temporis medullam dabit uitiatam. Tunc tertia die transacta, hora accessionis solitæ articulos leuiter ungemus frigido atque uiridi oleo. Dehinc detergemus faciem quoque, spongia aqua frigida expressa retangentes: cibum dabimus paruorum constrictiuum, ut panem ex aqua frigida, uel posca, aut alica similitur, uel oryza, decoctione Thebaicarum palmularum confecta, uel easdem ex aqua recenti confectas. Aut si plurimum ualere hæc uoluerimus, aqua coelesti, donec liquor mellis habeat crassitudinem, aut ex malis cydonijs: tunc etiam danda oua tremula ex posca, aut rore syriaco aspersa. Dandus etiam panis simplex, aut infusus. Tunc interposito spatio temporis dandus potus aquæ frigidæ parux. Dehinc permittentibus uiribus alternis diebus æger nutriendus, etiam si nondum repressus fluor uideatur, usque ad id tempus, quo cicatricem firmatam senserimus. Quod quidem Themisonis atque Thesali sectatores usque ad septimum diem seruari dixerunt, hoc est trium diatritorum spatium: ut enim Antipater ait tertio Epistolarum libro ad Gallum scribens: Naturalis est ratio trini numeri, non solum in diebus, sed etiam omnibus diatritis. Sed est melius, ut Soranus ait, quoniam non æquali tempore, nec dierum numero cunctis poterit cicatricis firmari soliditas, ob alias causas, & ob fortitudinem corporis, ac debilitatem, pro differentia naturali uariatam: neque nos unum atque eundem signare poterimus finem. Dehinc sequentibus diebus aliqua erunt emplastrorum apponenda, aut epithematum constringentium atque frigidantium: quæ sunt plurima particulariter. etenim Thebaicæ palmulæ uino acriori infusæ, uel aceto contritæ, admixtis malis cydonijs decoctis, aut mali punici corticibus, aut alumine, uel acacia, aut hypocistide, aut galla, aut cœnanthe, aut aloë, aut cerotario ex oleo roseo confecto, uel melino, aut myrtino, aut lentiscino, aut cœnathino, aut mixto etiã mastiche trito, aut melle decocto, galla cōtrita, aut aspera, aut puluere mali punici, uel mānæ thuris admixto alumine Liparo, quo malagmatis sumat omnia qualitatem, tum linteo, uel panno illinita patientibus partibus apponenda. Vel illud medicamen, quod libris Celerum passionum memorauimus, de cardiacis scribentes, & appellauimus diaroos, uel ex polento, & uirgultis rubi, uel arnoglossæ, aut herbæ sideritis uel uuæ lupinæ, aut caliculariæ, aut anulorum uitis, aut semperuiuæ. Item intyba cum pane ex aceto, aut palmulis, aut murtæ mollibus folijs, aut eiusdem semine uiridiantes cibum offerenda, uel ante cibum elixum aut non coctum panem, & plantaginem ex aceto coctam, & uiridi oleo, asperso rore syriaco. item bulbi ex aqua & aceto, & rore syriaco confecti dari poterint cibo. Non aliter etiam cochleæ erunt offerendæ: habent enim quiddam glutinis naturalis utraque, & compaginandi uirtutem, cum proficiente curatione. Danda etiam pomorum quædam, ut mala cydonia cocta recenti mulso: uel torrida, præsumpto tegmine, farina conspersa, aut sorba, aut mali punici grana, aut fabrilium

uuarum . item uolantium non pingua , ut sunt pectora turdorum , uel pullorum matrem sequentium . item columbarum , aut phasianorum , aut attagenarum , aut perdicum , quarum erunt murta pectora penetranda . Tunc etiam porcinæ carnes , cerebrum , pedes , auriculæ , ora , uel auricularū summitates , quæque uel fuerint nutritibilia , nec tamen difficilia digestionem . Dandum etiam catapotium ex melle decoctum , sub lingua detinendum singulare , aut admixto gummi , uel draganto : etenim sufficienter decoctum mel , sicut in externis corporum glutinat diuisuras , non aliter etiam interioribus mederi necesse est , atque iam glutinata solidare proficiente curatione . Dabimus etiam uinum , & magis illud quod fuerit mordicantis uirtutis , hoc est quodam sensu linguam remordentis . Tunc ad summam paulatim erunt ægrotantes refumendi , cum præcautione uehementium commotionum : sunt enim leuiter atque sensim mouendi , portatoria scilicet , uel cathedra longiore , & firmato corpore lauandi : etenim lauacra feruoris causa atque motus illati , quod corpora celerato spiritu agitantur recentium glutinationum , atque mollium uulnerum redulcerantia probantur : cum enim oporteat coerceri atque densari patientia loca cōtraria qualitate , necessario uexantur feruoris illati causa : inflata etenim parua ex occasione , atque turgentia redulcerantur . Præcauenda denique etiam uehementia exercitia , & magis retento spiritu peracta : tunc utendum peregrinatione terrena atque maritima : & si corpus uiderimus non attestante fortitudine augmenta carnis accipisse , erit abstinentia cibi imperanda . Tunc sequentibus diebus paruus dādus est cibus uino detracto : etenim cicatricis nouitas : quippe ex uenarum uasculis confecta , atque nondum fortificata , si carnis pondere fuerit prægrauata , necessario rumpetur . Semper autem oportet uentrem mitius emollire : aciores etenim clysteres incongruis motibus lacerant cicatrices , atque recursum faciunt passionis : ac si uehemens atque plurimum fuerit sanguinis fluoer , erunt extendendæ adiutorij uirtutes . Acetum denique sincere dabimus ore retinendum , uel gargarizandum , aut forbendum , spreto quorundam iudicio , qui asperum , uel tussiculam commouens , atque fluorem prouocans acetum dixerunt : siquidem etiam gelatum sanguinem soluat : etenim asperat , uel tussiculam commouet , si iugiter atque immodice fuerit datum . Solutum autem eius percussibilem uirtutem distantia temporum oblatione uariata , quæ non sensibili tactu , sed remissibili quadam digestionem longioribus actibus immoratur . item quod fluorem non prouocet , demonstrandum non est : siquidem sit manifestum , in externis corporibus uulneribus constitutis necessario fecisse densitatem : & propterea conducibilis atque glutinantis uirtutis fuerit approbatum . Danda etiam acacia acetosata , aut posca , aut ex supradictis liquoribus : non aliter etiam hypocistis , uel licium indicum , aut omphacium , uel balauitium , aut cœnanthe , aut polios herba , aut gentiana , aut macir , aut ponticum , uel ægyptia spina , quam acanthan uocant : quarum nunc sunt radices infundendæ , uel decoquendæ , nunc earum succi uel lacrymæ admiscendæ : siquidem sint frigidæ atque constrictiua uirtutis conuenientia obturamentata . Item corticis uasculi uetustissimi uini exultu triti puluerem asperum tribus cyathis poscæ frigidæ , aut decoctionis , de qua supra diximus , bibendum dari , in modum cochleariorum duorum : etenim constringit cortex inueteratus , & magis antiquissimi uini commutatus tarditate temporis aucta uirtute . Utendū etiam trochiscis confectis ex supradictis speciebus . Item ex rosæ seminibus trochiscos , quorum compositionem Responsorum libris de medicaminibus dicentes tradidimus . Item quod appellatur dielectrum : item œnocraton , & alia similia : quorum compositionem , ut supra dictum est , Medicaminum libris tradidimus . Ac si coaceruatus perseverauerit sanguinis fluoer , utendum etiam uehementioribus , quibus obtentur altiora , sua & teneritudinis causæ , tamen erunt ocyus adhibenda , ne passionis ipsius impetu in manibus nostris uitam linquere cogantur ægrotantes . Prædicto igitur periculo eorum proximis aut ministris , uel quod producta uita spem sæpe dederint sanitatis , erunt hæc adhibenda supradicti corticis cinis exultus cum liquida pice spongiæ impressus , decoctio lentisci , & roris syriaci , & elygmaticum supradictorum fluorum : nam hæc conficiuntur hoc modo : agmine uitis uitis uirgultis , atque ex eorum cinere confecto liquamine , scilicet aqua imbralis admixta , quam uulgo cisterninam uocant , dabimus ex ipsa bibedos cyathos tres uel quatuor , nullis alijs speciebus admixtis : nam quidam in ijs , si febris adficiantur , etiam uinum immiscuerunt uiuidum , uel spongiæ uisæ cinerem , qui conficitur hoc modo : spongia expressa aceto , atque pice liquida madefacta , uasculo nouo includitur testeo : tunc circumtegitur luto , & usque coinuritur , donec carbonescat : dehinc trita in puluerem , ex quo cochlearis unius quantitas aquæ uel poscæ frigidæ mixta datur bibenda . Vel si uirtutem medicaminis augere uoluerimus , tintam , ut supra diximus , spongiam liquidæ picis puluere bituminis aspergimus . Decoctio autem lentisci conficitur hoc modo : eius uirgultorum sumentes sufficientem modum aquæ imbralis infundimus sextarijs duobus . Tunc decoquimus : & cum semel uel secundo scaterer uiderimus , expressas detrahimus lentisci comas : tunc liquorem decoquimus , donec ad tertiā partem deducatur , cuius cyathum admixtum duobus cyathis aquæ bibendum propinamus . Non aliter etiam electariorum decoctio conficitur . Ob electarium autem conficiendum erunt sumenda mala punica recentia uel infusa , nisi fuerint mollia : quibus contusis atque cōpressis , aliquantum detrahimus succum , atque decoquimus , donec mellis crassitudinem sumat . Et quæ tum medicaminis uirtutem tendere uoluerimus , tanto ualentius mala exuccamus , quo expressa ultimam atque crassierem succum dimittant , ut etiam eorum cortex , si quid humoris habuerit , sudet . Conuenit etiam medicamen , quod Themison ordinauit hoc modo : mali punici partibus duabus aloë admixta parui cochlearis quantitate cum aqua frigida offerendum . Ac si solutio perseverauerit , addenda etiam constrictiua cucurbita patientibus partibus : tum diateon emplastrum , quod uehementer alstringit , superimpositis spongijs aqua posca infusis , ut supra scriptum , ciborum qualitate permanente . Dādum etiam non

est initio

est initio medicamen , quod diaporon appellant , uel diasycaminon , siue catapotia , quæ Medicaminum libris prædiximus . Nunc autem perficienda conscripsimus hoc modo : gummi & acacia æquis ponderibus , admixto alumine scisso ad duplex pondus , quæ sunt colligenda decoctione papaueris , & danda quibusdam in duplicem modum . At si quisquam non plurimum sanguinem fluxerit , nec tamen materia ferri cessauerit , conuenit etiam tertia die phlebotomiam adhibere . Etenim ex eo , quod sanguis ferri non quieuerit , manifeste conijcimus glutinationem partium non fuisse perfectam diuisuræ , siue uulneris : & propterea in tumorem uenisse perspiciamus : omne etenim uulnus , quod usque in tertium diem glutinatum non potuerit , necessario tumescit . Thessalum denique indigna accusatione appetitum Sorani sententia recte purgauit : tertia etenim die phlebotomandos sanguine fluentes constituit , nutriens constrictiua cibo , non inconsequenter ordinans adiutoria , sed tanquam complexis passionibus apta , ut contrarijs contraria obijcere uideantur . Ac si etiam intra diatriu tempus fuerit attestata partium grauedo uel dolor , aut spiratio difficilis , uel tussicula sicca , phlebotomare conuenit , atque aerem loci paruissimi trepidare , & ipsam partibus lanas oleo calido uiridi expressas opponere , uel ob sanguinis fluorem ea ordinare , quæ glutinare ualent , sed uirtutis frigidæ non sint , neque transuorationis asperent loca , nec tumorem commoueant . Plurima dabimus etiam famiæ terræ , quam ges altera uocant , unciā partem tertiam cum duobus uel tribus cyathis aquæ tepidæ . Non aliter etiam amyllum , uel argallici radicem , atque foliorum eius succum . Conuenit denique sub lingua retenta eius radicis particula , siue amyli , siue terræ supradictæ . Danda etiam ex gummi siue draganto , & thure , & opio , & ijs similibus confecta electaria . Tunc tertia die accepta diatriu temporis obseruatione , non folius fluoris , sed etiam februm , erunt ægrotantes oleo calido atque plurimo , & uiridi perungendi . Facies quoque aqua tepida fouenda : cibus dandus complexionis passionis aptus , & pulles ex oryza uel alica friza , siue simplici , uel milio , & decoctio calidæ , sed non oleosæ , ac potius siccæ , uel ex oleo uiridi confectæ , aut cum palmulis , uel amylo , admixto ges asteros , aut argallici radicem incoctam . Cæteris uero diatritis , hoc est interuallis dierum trino numero seruatis cogentibus doloribus erit utendum fomentis , atque cataplasmatibus laxatiuis : nunc etiam cum scarificatione cucurbitis , siue hirudinum appositione , quas sanguifugas uocant : tum uaporatio spongiarum apponenda . Sin uero etiam fluoer periculosus fuerit sanguinis , cum tussicula uel asperitate gutturis , erit utendum quidem constrictiuis epithematibus , sed calidis : dandum etiam forbendum mulsum ex melle decoctum , & a uino abstinentium . Danda denique aqua potanda calida , sed paruo modo , tum sorbilia , quæ passioni uirtute apta mederi possunt , ut est amygdala ex posca in mulso decocta , quæ abijcienda , & admittendum amyli quantum ualeat mulsum in quandam crassitudinem redigere . Deinde similibus electarijs atque sub lingua continendis medicaminibus utemur tempore amissionis , ut est mel atticum admixto gummi , uel draganto decoctum , aut glycyrrhiza , uel eius succo : nisi quisquam ægrotantium hoc improbauerit nausea commotus , quo eius stomachus facile moueatur . Item ex lini semine trito , & draganto drachmis duabus , & amygdalis expoliatis x x v , & strobilorum granis x x x , & oui unius tosti uittello , & amyli drachmis duabus , infuso passo sufficientis quantitatis , quo medicamen electarij crassitudinem sumat . Sin uero etiam rauci fuerint ægrotantes , erit mel decoquendum cum cæteris speciebus singulatim , resolutum draganto , ex infusione passi confecto : terminatur etenim asperitas faucium , uel transuorationis partes leniuntur , & tussicula mitigatur , sputa sanguinolenta reprimuntur . Danda etiam noctis initio , nisi februm obstiterit accessio , simplex diacodion . Continuum uero medicaminum usum , quæ tussicularia sunt appellata , siue eorum immodicam quantitatem necessario fugiendam mandamus : est enim melius simplicibus atque consuetis mederi rebus : illa enim temporaliter quidem mitigare uidentur tussientium motum , sed passionem totam faciunt deteriorem . Ac si attestante tumore fluoer perseverans produxerit tempus , in ipsam perseverare conuenit , quæ supra memorauimus , admixto etiam lacte . Si minui tumorem uiderimus , dandum quoque lac amyllum , & panis lagannum , pultribus infusum , sed ex fermento confectum , quo panis habeat qualitatem , faciat etiam medelā meliorem . Strobilus denique cum suis fructibus , quod in semet habeat resinale , ptisana decoctus . Dehinc profectu cedente erit panis cum malua decoquendus , sed non exquisite conditus . Danda etiam ptisana cum lenticula , quam Græci psyfanon uocant , & apponenda extrinsecus cerotaria ex murino uel lentiscino , aut melino oleo confecta : tum urgentius augenda resumptio , ut supra demonstrauimus : atque ita abstentio sanguine , quoad fiet glutinatione perfecta , at irruente tumore erit conijciendum , uel aduertendum , utrum glutinatio secerit retentionem , cum neque grauedo , neque dolor , aut punctio , uel pulsatio , uel saltus partium , aut extentio , uel febris cum arida tussicula , aut stridor , aut singultus , uel quæpiam sanitati impedita saucietas ægrum sequi uidebitur : sed sit æqualis atque ordinata spiratio perseverans . Tum si tumoris causa fuerit retentio sanguinis temporaliter effecta , quæ necessario sordidum atque humectum uulnus efficiat , phthysicorum fluorem pronociamus . Tum cū producto tempore sanguinis fuerit ruptio uariata , erit curatio pro motibus temporum uarianda , ut superpositionem emergentem eadem curatione curemus . In lenimento uero leues atque quietos adhibemus motus , sub magisterio aliptæ uel musci , quo etiam uocis exercitium artificis præcepta moderentur , cibus dandus ex mediæ qualitatis materia , adhibitis resumptiuis cyclis , in quibus non erunt repentinæ mutationes faciendæ . Sed nunc ex mediæ qualitatis materia primus ordinandus est cyclus , dehinc ex uolantum secundus : tunc ex agrestium tertius , atque ex porcinis carnibus ultimus : & coniunctis deinde duobus contiguus ordo dirigendus , atque ita omnibus , sed singulis materialium speciebus erunt magis constringentibus

L iij

gentia procuranda, ut in oleribus intybum, plantago: in marinis squilla, nulli: in uolantibus perdes, phasiani, attagenæ: in agrestibus, lepores, capræ: & si celeriter ægros crassificari uiderimus, erit abstinentia intercalanda: tum uenter emolliendus. Utendum præterea partiliter nunc aquæ potus, nunc uini leuiter remordentis: deinde ueniendum ad recorporatiuæ curationis materiam latenti motu adhibita drimyphagia, ex pisce gobione, admixto melle. Dandi etiam pisces & cerebrum una tantummodo die, atque interuallatis diebus adhibitis localibus adiutorijs recorporatiuis, ut dropace, partibus primo quæ fuerint remotæ patientibus: tunc uicinis. ac deinde ipsis addendus etiam ex sinapismo rubor, quem Græci phœnigmon uocant, atque sicca fricatio. Tunc torrendum corpus sole, quod Græci heliosin uocant. Adhibenda quoque paroptesis, & aliquando sicca cibatio, aliquando cum pane palmulæ offerendæ, & imitanda consuetudo frigida lauacri, atque potus paruus scilicet primo, ac deinde auctus suggestionem, quo possint etiam ijs ægrotantes uti partiliter: facit enim duriora corpora, atque ualentia, acceptorum uel gestorum differentia contrariorum mutatione uariata: quamquam sint ex eodem genere uenientia. Utiles præterea nauigatio approbatur, & peregrinatio comprobatur: inde enim res salutare uenienti. Præcauenda etiam Venus: facile autem hæc passio refricatur. Hæc est secundum methodicos ordinata curatio. Apud ueteres uero dissonantia sunt ordinata. etenim de schemate iacendi, atque phlebotomia, & ligatione, & constrictiuis, uel frigidis cataplasmatibus, & aceto bibendo uaria disceptatione pugnatum est. de schemate inquam iacendi: siquidem alij supinos iubeant ægrotantes iacere: uel super eas partes quæ non patiuntur. Item Asclepiades consequenter approbat supra partes quæ patiuntur esse locandos ægrotantes: siquidem cum scriberet necessarias esse curationes adprehensa causa sic fuerit elocutus, etiam sanguinem inquit fluentes ita esse locandos. Siquidem Erasistratus phlebotomari præceperit patientes. Alij uero eius sectatores etiam fieri principaliter damnauerunt adiutoriij genus tanquam uinum uexabile. item plurimi nostrorum tanquam laxatiuum, & propterea inconueniens fluori sanguinis ex solutione uenienti, & indignum ad constrictiorem. Alij adhibendum probauerunt, ut Hippocrates de morbis scribens, Diocles libro quo de passionibus, causis uel curationibus scripsit, Praxagoras libro tertio de curationibus. Item Asclepiades libro, quo de clysteribus scripsit: dehinc Themison secundo libro Tardarum passionum: & Theffalus secundo libro regulari, sed adiecta discretionem: etenim si tertia, inquit, die rursum sanguinem fluxerint ægrotantes atque plurimum, quod intelligitur tanquam in complexis passionibus, hoc est strictura obtinente, faciendum approbasse: alij uero omnes statim, atque sine ulla dilatione phlebotomandos dixerunt: & magis si ex thorace, uel pulmone sanguis fluxerit, uel plurimus auertendæ materiæ causa, quo patientibus partibus derelictis, aliorum feratur, hoc est ad eas quæ non patiuntur, uel ob educendam materiæ multitudinem. Denique sæpe inquirunt faciendam consuetudinem, si oportuerit semel, & secundo, uel tertio, quo recurrens ex brachio post abstinentiam sanguis iterum auocetur, uelut Themison ait, secundum se, & laxamenti esse, & minutionis, ne initium toris efficiat. Item ut alij ob euacuandas uenas, quo exeant late celerius concedant atque coeant diuisuræ, uelut Asclepiades, ad minuendum cursum siue spirationem, quibus passio adiuuatur. Item de ligationibus pugnauerunt: siquidem Xenophon & Dionysius, & Erophilus primo libro Curationum, & Erasistratus probet articularum faciendam constrictiorem. Erophilus uero capitis, & brachiorum, & femorum: Erasistratus magis inguinum & alarum: etenim laxationem sensus sanguinis approbat fieri retentionem. Asclepiades uero ad ipsum scribens libros Parascuasticos ligationem excludit, eamque neque Erasistrato congruam: dicens, ofculari non posse sub discrimine uenulas, quod Græci diaphragma uocant, uel misceri eas quæ supra diaphragma esse uidentur. Omnes etiam nostræ sectæ principes id approbasse uidentur: impressa etenim inquirunt ligaturæ uexat, non impressa inutilis esse perspicitur. Item Antipater tertio libro Epistolarum ait teneri materiam quidem ligatione, sed cum fuerit indulta uel relaxata, in repetitum atque immodicum fluorem ueniat: siquidem abstinentiæ causa altiora pendendo latere potius quam teneri uideantur. Item de constrictis cataplasmatibus plurimi dissenserunt: nam si Erasistratus hæc approbavit, Asclepiades excludit, tanquam materiam imprimentia, uel coercendo in latum reuocantia. Item acetum alij tanquam tussiculam uel fluorem commouens expulerunt, uel quod duras partes densando faciat. Themison uero ijs repugnans adhibendum iudicauit, attestante etiam Theffalo. Alij aiunt eius acrimoniam uel nimietatem temperandam admixtione aquæ. Plurimi uero contrariarum sectarum etiam clysteres, atque urinales aiunt uirtutes adhibendas. Item Diocles taurinum gluten bibendum dicit, farinæ concoctum & rubo, uel cum nepita amyllum uel marrubium, uel rosmarinum in aqua posca dandum. Motus uero alij adhibuerunt, non solum fricantes, sed etiam deambulationem imperantes post cibum, ut Erasistratus. Asclepiades uero de communibus adiutorijs scribens, gestationem in hæmoptoicis prohibet. Utuntur quidam præterea etiam purgatiuis medicaminibus ex papauere uel helleboro, aut diagridio, quod Græci scammonian uocant, ut Diocles. Item sudorem mouentibus & uomitum, ut Praxagoras, qui etiam plurima urinaria ordinauit. Sed hæc facile iudicantur ex ijs quæ secundum methodicos tradidimus. Demonstranda tamen eorum contradictio, & breui ratione formanda. Peccauerunt igitur, qui supra patientes partes ægros iacere uoluerunt: omnis enim impressio siue affectio incongrua glutinationibus approbatur. Ceciderunt etiam falsa intentione decepti, qui non addita discretionem phlebotomiæ memorauerunt usum: non enim in omnibus oportuit prohiberi, cum fluorem sæpe fuerit uehemens strictura complexa: etsi secundum Erasistratum osculatio uenarum ex redundantia materiæ ueniens fluorem faciat, conuenit uti detractio: facile enim

enim corrigi uel reparari parua uirium uexatio potest: plurima tamen ex adiutorio patientibus utilitas fuerit. neque item in omnibus erit approbanda phlebotomia: nam nullo tumore apparente uexabilis iudicatur: etenim corporis fortitudo necessario depurgatur, & stomachus uitiatur, atque debilitate irruente difficile coeunt diuisuræ, & eadem patienti uidebimur ingerere, quæ prohibenda suscepimus: quippe cum non auersio, sed potius partitio sanguinis fieri intelligatur, & duplici egestionem celerata, nullam mortis habeat dilationem. Dehinc erit anceps, utrum irruente rursum tumore phlebotomandi nec ne sint ægrotantes: sed phlebotomati apertissime interficiuntur, non phlebotomati magno adiutorio priuatur. Ligationes uero non tantum ad diuertendam materiam adhibendæ sunt, ut supra memorauimus: quantum ad densitatem uero faciendam adhibendas adprobamus: siquidem imprimendo coercent: sed mediocriter adhibere, ne moderatione cessante uexare potius, quam curare uideantur. Peccat etiam Asclepiades, frigida uel constrictiua epithemata recusando. Sunt etiam inconsequentia Erasistrati placitis, sed officio congruæ curationes efficacia: nam solutionem constringunt, diuisuras conglutinant: quod ex uulneribus in superficie constitutis, & sub uisum uenientibus usu approbatur: quibus apposta apertissime profuerunt. Peccat etiam non aliter, qui bibendum acetum negant: non enim in omnibus fluoribus sanguinis dandum probatur, sed in ijs qui approbato atque largissimo fluore uexantur: in paruus enim aqua frigida sufficere potest, aut admixto paruissimo aceto. Ac si tumor fuerit attestatus, ut complexam passionem demonstrat, procul dubio constringentia fugienda, quantum res pati uel admittere possunt. Est igitur improprium, uti ea quæ incongrue adhibita nocere demonstrantur, etiam cum necessario conuenire fuerint uisa, prohibenda existimantur: etenim aduersantia solutioni tussiculam ex fluore uenientem mitigat, atque ipsum fluorem constringunt, & sanguinem retinet cohibendo, & neque inurunt: siquidem sæpe reddita per digestionem uias patientibus partibus adueniant temperata atque admixta, liquida in alto constitutis: & propterea obtusa uirtutis uiolentia perdurant. Sunt etiam clysteres contrarij: siquidem commouent corpus, eo tempore præterea, quo conglutinationem faciendam nitimur. Hac ratione etiam urinaria medicamina atque uentri flua magis noxia iudicantur: siquidem turbent atque uexent, & uertant stomachum. Item proterius omnibus uomitus, & propterea contrarij iudicantur: rescindit enim uulnera, nisi quis eum iam solidatis cicatricibus ob recorporationem adhibendum probauerit. Est præterea affectio sudorum, quam Græci aphydrosin uocant, contraria: cum enim superflua atque redundantia tollere uideatur, laxatiuæ uirtutis causa coeuntia disiungit. Item taurinum gluten tensionem atque duritiam facit. Motus uero corporis neque excludendos generaliter approbamus, neque approbandos: siquidem prius quam passio declinauerit, requiescere debeant ægrotantes. In declinatione uero sint mouendi, sed non post cibum: tunc enim ob digestionem celebrandum tempus est quiescendi: quo fiet, ut prius quam cibum sumpserint ægrotantes, gestatione sint mouendi secunda, etiam deambulatione: etenim parua adiectione neque ulcerare fricantur, & in resumptione uirtus corporis excitatur.

De phthisica passione. Cap. XIIII.

PHTHISIS, siue, ut plerique appellant, phthoe, quod corporis faciat defluxionem, siue corruptio nem, fit frequentius antecedente sanguinis fluore: aliquando etiam longi temporis tussicula, siue catarrho thoracis cum altiore lacerantur, & primo leuius, tunc ulcerata, facientia collectionem intrinsecus: quæ cum sicca non fuerint, citius sumat passionis initium. Sed non secundum has differentias erit efficacia curationis mutanda: siquidem antecedentes causæ, quamquam diuersæ, unam facere passionem uideantur. Sequitur autem ægrotantes febricula latens, & sæpe quæ initium declinante accipiat die atque ueniente luce leuiget, attestante tussicula plurima initio noctis atque sine cum sputis saniosis, ac paruulis, primo in ijs, qui non ante sanguinis fluore uexantur: quæ quidem admixta salua latere uideantur, secundo etiam plurima ferri uideantur. Iis uero qui ex fluore sanguinis in istam ueniunt passionem, primo sanguinoenta sputa efficiuntur, hoc est cruenta, quæ Græci hæmalopa uocauerunt: tunc feculenta, dehinc limida, uel prasina, & in ultimo alba atque purulenta, dulcia uel salua, cum uoce rauca aut acuta, & difficultate inspirationis, atque genarum rubore, & cæteri corporis cinereo colore. Item sequitur oculos exoletus aspectus, & corporis tenuitas, quæ nudatis membris proditur magis, quam ex aspectu uultus. Quosdam etiam sibilatio uel stridor thoracis sequitur, crescente passione sudor superiorum partium usque ad pectoris finem, cibi fastidium, & maior appetitus sitis, & quibusdam grauedo uulnerati pulmonis, ut etiam eius expuant fibras. Quibusdam punctio, ulcera thorace, pulsus debilis, densus, ac deinde formalis, quem Græci myrmezonta uocant: digitorum summitates crassescunt, obuncatis unguibus, quod Græci gryposin uocant. Sequitur præterea inflatio pedum, & nunc frigus, nunc feruor articularum, nasi summitas pallefcit, atque aurium laminæ frigescent. Tunc peiorante passione uentris efficitur fluor albidarum egestionum, & indigestarum debilitatis, naturalibus digestionis officijs. Discernunt præterea plurimi purulentum liquorem, phlegmata carbonibus imponentes, quo exulta probentur: nam tetri odoris esse necesse est omne quod natura fuerit mutatum, uelut ex defluxione carnis ueniens. Item in aquam mittunt ægrotantium sputamina: etenim naturalia facile soluuntur: uitiata uero atque mutata perseuerant, quadam tenuitate coacta, & subfidunt: siquidem sunt grauiora, & contra naturam ex defluxione carnis uenientia. Vicinæ atque similes passionem sunt phthisicæ, synte xis, quam nos defluxionem dicere poterimus: atrophian, quam nos nutrimenti cessationem uocamus.

Item empyica passione, siue anaphoretica, quam nos purulentam, siue uomifluam dicere poterimus, quod ex uomica interioris collectionis purulenta per tussiculam excludunt sputa. Sed hæc discernuntur: siquidem ex ijs atrophica longo tempore faciat tenuari nullis etiam attestantibus sputis: sæpe etiam sine ulla tussicula: etenim longo tempore febricitantes, atque tussientes limpida adhuc sputis affecti, necdum phthisici iudicantur, in phthisicam uero passionem prona ac decliues esse noscuntur: item empyica passio, siue, ut supra diximus, anaphoretica discernitur à phthisica, non aliter quam ulcerum collectione: quippe cum empyicos sæpe antecedit pleuretis, uel peripleumonia, & tumor immensus, & febres uehementes cum horribus frigidis, & inordinatis. Dehinc quod sæpe coaceruata puris copiam excludant repente, ac deinde egestione facta febribus atque horribus præteritis liberentur, ut aut omnino ijs careat, aut ex parte afficiantur: in phthisicis ea quæ supra diximus antecedant, & liquida paulatim non coaceruata excludantur, & pro modo auctæ passionis etiam febres augeantur. Communiter autem hæc passio stricture atque solutioni erit adscribenda, & subiacentibus passioni temporalibus cœnotetis. In quibusdam etiam ulcerum differentias monuimus promouendas: sunt enim necessario intuendæ: siquidem complexa sit regulæ, quam diætã uocant, medicaminum ratio, quam pharmacian appellant. Denique si tumens ulcus fuerit, quod intelligitur ex dolore consequenti, & cæteris tumoris signis, conuenit ægrotanti calidus locus, & abstinentia unius diei. Tunc fomentatio laxatiua, atque cataplasmata, & cucurbitæ appositio cum scarificatione, & uaporationibus spongiarum, & totius corporis perunctione. Cibus quoque sorbilis, calidus, & magis panosus, obseruatis temporibus singulorum adiutoriorum, ut sæpe docuimus: ac, si tumens non fuerit ulcus, ob purgationem sordis erunt aquæ mullæ cyathi duo uel tres offerendi ante cibum, uel sœnigræci sæpe torti decoctus succus, sed non ita ut uiscosus fiat, quod seruabitur: si secundo uel tertio colore scaterit, deponatur, quod sit colore uinosus, ac deinde uni cyatho liquato admiscemus mellis cochleare: habet enim uirtutem sœnigræci semen mirissimæ dejectionis. Vel certe mulsam dabimus ex lini semine fricta, atque trita, admixto puluere, aut liquato linteolo limpido, uel farina meregmi. Si autem maior purgatio fuerit faciendâ, irin illyricam atque herbum dandum probamus. Oportet etiam herbum rubrum aquæ infundere donec infletur. Tunc testa calefacta atque ignita molere, terere, ac deinde tum tenuissimo cribello eius pollinem multo aspergere in cochlearij quantitate, uel ex melle decocto electarium facere, admixto scilicet polline supraddito. Sed propter uehementiam herbi erit coniicienda sordis magnitudo, ut si fuerit putruosa, quam Græci dyfoden appellant, tunc solo herbi polline utemur. Sin uero non ita fuerit cogens causa, admixto sesamo iri illyricæ æqualis ponderis aut superantis, pro passionis magnitudine: ac si plurimum putruosum apparuerit ulcus, ex ijs quæ feruntur, non solum per os conuenit herbi pollinem dari, sed ex ipso confectum etiam cataplasma aceto atque melle extrinsecus apponere. Tunc etiam lenticula simili usu adhibenda probatur: & præterea purgatiuæ uirtutis aristolochia & dracontia herba, siue quæ appellatur aron: eius generis etiam marrubium approbatur, quanquam sit stomachi uexabile, purgatiuæ tamen uirtutis. Oportet autem eius manipulum tribus aquæ sextarijs decoquere, donec ad partem redeant. Tunc marrubium detractum projicere, atque admiscere mellis boni libram, & rursum decoquere, donec ad suam ueniat crassitudinem. Ac si marrubium uiridius fuerit, tundendum atque exuccandum, & in unum cyathum succi libra mellis miscenda, & ita decoquenda, aut aquæ sextarij tres decoquendi, siue admiscendi, donec crassitudinem sumant. Faciunt etiam ex strobilis & amygdalis, & lini semine, uel supradditis electaria confecta. ite ex amygdalis, & ptisana cum melle & lacte sorbile medicamen, & primo cum pane acceptum infuso melle. Tunc etiam singulare sorbedum paruissime, ad modum unius cyathi uel duorum: dehinc plurimum, longe ante tempus alterius cibi: quanquam sit in quibusdam hoc solum cibo sufficiens: etenim corpus nutrit, & uulnera reterget, & cruentos, uel purulentos: dehinc cum tenuia sputa ferri uiderimus, facit etiam strobili decoctio, quæ conficitur hoc modo: uiridem strobilum sumentes fructuosum, qui in semet habeat quædam resinosa, quem tribus sextarijs immixtum decoquimus, donec pars liquoris infumatur. Tunc detracta strobilo erit residuæ parti liquoris miscenda mellis libra, uel glycyrrhiza. Tunc decoquendo donec crassitudinem sumat. Conuenit etiam ex squillitico uino electarium confectum, ex quo erit sextarius unus libræ mellis admiscendus, & gummi uino perfusi selibra: tunc decoquendum mel, donec uinum infumatur. Potest præterea etiam melilotum linteolo ligatum tempore decoctionis immitti. item succus glycyrrhizæ simili modo, atque eodem tempore misceri probatur. Conuenit etiam diocodion medicamen cochlearis quantitate sumptum, uel butyrum cum melle electario datum: & præterea purgatiuæ uirtutis atque siccatiuæ hoc medicaminis genus marrubij succi uiridis sextarij tres, mellis libra una: quæ cum fuerint coctione crassificata, iris illyricæ immittendæ sunt drachmæ duæ. Sed oportet neque semel, atque eodem tempore omnia hæc ægrotantibus dari: uarias etenim materias posuimus: siquidem iugis speciei unius oblatio satiat ægrotantes, & propterea recusetur. neque accessionis tempore hæc danda in mandamus. Quapropter uni etiam cætera in curationibus monemus intuenda, quo purgato ulcere humanioribus cibis utamur, hoc est ex mediæ materiæ qualitate. Conuenit interea motus latens pensili primo lectulo cathedra longiore, atque in uicina porticu. Adhibita etiam perunctione primo sedenti, ac deinde recepta fortitudine stanti, purgato ulcere dabimus uinum album, atque lene mediocriter remordens. Tum lauacrum adhibendum, quando etiam sicca conueniat cibatio singularis, uel cum palmulis thebaicis, & pulmento in cibum dato, uel arnoglôssa herba, & uolantum non pinguis. Item sub lingua amyllum datum, quod retentum in defluxionem ueniens subiectis partibus patientibus irruat, & paulatim

paulatim adiuuet cicatricem, uel mel decoctum simili modo datum, aut paruo ex amylo admixto: tum etiam trochiscum, qui appellatur trigonos, uel mel uino remordenti admixtum parti suæ quæritatis & decoctum, donec incoquatur uinum. Tunc etiam antidotum, quod appellatur theriaca mithridatis, quæ in semet habeat siccandi atque recorporandi uirtutem. Item zopirios, & dierisimus. Apponenda præterea extrinsecus emplastra, quæ in cicatricem ducere ualeant, ut est melinon, ac deinde siccantia magis. Tum cum firmum apparuerit, lenimentum erit amithaonio imponendum, uel polyarcyon malagma, admixto cerotario ex oleo cyprino confecto parte tertia: siquidem hæc singularia primo tempore ægrotantes ferre minime possint. Tunc cyclica regula adhibenda, sed quæ non repentinas habeat ordinum mutationes. Denique nunc uinum, nunc aquam potare permittimus, iuxta cycli rigorem. Danda etiam drimiphagia, quam despuentibus sanguinem memorauimus. Adhibenda etiam localia adiutoria, similiter cucurbita, dropaces, & sympasmata, & paroptesis, & sinapismus, & bibendum medicamen, quod diapipereon appellatur: ualet enim callositatem ulceris tenuare, atque ficcare. Fugienda præterea bibendi medicaminis satietas, & eligendus consuetorum usus: magis siquidem infueta materia uexatus stomachus, atque fastidio supinatus prodat ægrotantes: & propterea uehementer utilis naualis gestatio, atque longa nauigatio, lectio, uocis exercitatio, & omne quod dare corpori fortitudinem potest. Veteres autem medici alij nihil de ista passione memorauerunt. Sed Diocles libris, quibus de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, iubet initio cibos detrahi, nihil de sine abstinentia significans, quousque sint ægrotantes retinendi: tunc sudores commouendos, quibus necessario uires auferantur, & neque hoc, quæ admodum faciendum sit, ordinauit. Uirtus etiam anacœliasmis, quorum qualitates non memorauit, adiciens uerrendum, siue deducendum à pulmonibus humorem, quando fuerat mitigandum potius ulcus, quam depurgandum. Item uomitum ex oxymelle adhibendum, quo corpus diluendo ulceratas laterat partes: atque hoc iugiter, & post cœnam faciendum probat: dehinc proterua mentis cæcitate deceptus etiam psichrolusian imperat adhibendam, & alium dandum, quod necessario uexet ægrotantes inflatio: tum uino flauo utendum siue nigro, & propterea duro: atque post prandium deambulatione uexandos imperat ægrotantes, & nulli adiutorio sua tempora reddenda perspexit. Item Praxagoras secundo libro curationum, ijs qui pulmonis ulcere afficiuntur initio helleborum probat, atque sitim faciendam: tunc resumendos: non aduertens primo resumptione, tunc helleboro utendum, quo possint eius laborem perferre ægrotantes. Ad summam, non resumpto uiribus deficienti helleborum non conuenit. Resumpto autem, uel fortificato exclusa phthisica passione comprobatur, & propterea usus hellebori recte prohibetur. At Themison secundo libro Tardarum passionem quædam recte, quædam caduca proteruitate composuit. Ex quibus est etiam pendentis thori gestatio, quo plurima parte diei ac noctis motu exercentur ægrotantes, cum necessario accessio uespertino tempore asperetur, atque luce surgente leuigetur: quo non solum laboriosus, uerum etiam intemporalis, & inordinatus motus ab eodem adhibitus approbatur. Etenim initio lucis, & dimissionis tempore nutriti cibo conuenit ægrotantes: est etiam noxium allium, quod imperat dare: siquidem inflationem maximam faciat. Uinctio item ex feruentibus adhibita uirtutibus, quam circa uesperam probat adhibendam, cruribus atque brachijs contraria iudicatur: tunc enim febres ardescunt. Imperat præterea inter duos uel tres egros lauandos, cum corpus elimatis uiribus debilitet lauacri frequentia, & sordidet ulcera. Præterea herbum, dehinc intybum, & plantaginem, cum sit horum usus differentia temporum separatus: herbum enim purgationis adhibetur causa: frigerantiam uero cicatricis obducende. Item imperat ulcera faciendâ extrinsecus iisdem quibus intus inesse senserimus, quod est perniciosum: putat enim auersione humoris facta ad exteriores partes altiora ulcera præficari: & propterea diutissime differendam sanitatem exteriorum ulcerum, donec illa clauduntur. Imponenda nanque ait emplastra, quæ humoris prouocant defluxionem: cum humoris defluxio iuxta sapientiam placita nullius commodi tenet fidem: sic etiam plurima localia adiutoria adhibenda conscripsit, quæ tamen multo tempore magnificas ulcerationes, hoc est, quas nos extrinsecus infiximus, in cicatricem uenire cohibeant, impediens plurima quæ congrue adhiberi possunt, ut defractiones, dropaces, cucurbitæ, sinapismi paropteses, et alia quæ cum uehementissime proficiunt, ulceratione cutis præfecta adhiberi non possint.

De suspirio, siue anhelitu, quem Græci asthma uocant. Cap. I.

ANHELATIO, siue suspirium ab accidenti nomen sumpsit. Vocatur præterea secundum aliquos spirationis difficultas, quam Græci dyspnœan uocant, siue orthopnœan: siquidem sese præfocari sentiant, cum iacuerint ægrotantes, atque erecti facilius spirent. Item, ut alij dicunt, contrario uocabulo suæ uirtutis nomen accepit: nam cum sui ratione conuertat ac deprauet, tanquam corrigat orthopnœa nuncupatur, quam nos spirandi dicere correctionem poterimus: multa enim contrariæ interpretationis uocabulum sumpserunt, ut fella, quæ Græci glycea uocant, uelut dulcia, cum sint amarissima. Grauat autem atque premit hæc passio magis mulieribus uiros, & iuuenibus senes, atque pueros, & durioribus natura corporibus teneriora, hyberno atque nocte magis, quam die uel æstate: in quibusdam ex initio generatur: in quibusdam perfectis irruit passionibus: sed magis ex profundo frigore sequitur patientes spirationis difficultas, & frequenter natura celerior magis quam tarda. Item præfocationis sensus secundum thoracem, atque grauedo, & feruor igneus. Item enteron ad superiora conductio, & cum passio uehementescere cœperit, stridor atque sibilatio pectoris cum uocis debilitate. Tum extensio colli atque uultus cum rubore, & oculorum suspenso attentu, & iacendi potestas schemate supino, tussicula nunc arida, nunc uuida, cum sputis tenuibus & spumosis, aut crassis & uiscosis, & sudoribus, & colore morbidus, atque pulsu humili. At si grauior impetus superpositionis fuerit, ora ægrotantium liuescunt: & quidem excluso per nares humore mucilento releuantur, atque præfocationis carent metu: quod non aliter cedit, etiam si super oculos lacrymarum fuerit fluor. Variantur autem tempora passionis superpositionibus & lenimentis, & nunc limpdis atque synceris, nunc sordidis, & passionis tractibus implicatis, ut etiam tunc leuis difficultas inspirationis inesse uideatur: quæ facile prodetur, si ægrotantes itinere ascensibili gradientur, atque ocyus pergant: uel indigestione, aut usu uenereo affecti, uel frigore, atque puluere, siue fumo grauentur. Differt autem hæc passio à peripleumonia, quod neque cum febribus necessario fiat, & semper tarda esse uideatur. Itæ secundum aliquos discernitur ab orthopnœa: siquidem hæc cum stridore atque præfocatione asperetur: orthopnœa uero cum thoracis euerfione atque singultu, aliquando etiam cum languinis fluore. Item secundum aliquos magnitudine discernitur: uehementem enim dicunt orthopnœan supradictis passionibus. Sed est melius, ut uno atque generali concursu passionum potentiam iudicemus, ut nunc uehementem passionem dicamus, & magis accessionis tempore, nunc leniorem & magis dimissionis tempore. Est autem passio stricturæ, quapropter conuenit, ut mox corpus inuasit, siue cum repetendo superpositionem asperauerit, iacere ægrotantes altioribus stramentis, thorace atque capite subleuato, loco lucido atque calido, medioeriter adhibita requie, & abstinentia cibi usque ad tertium diem. Et si uires permiserint, pectus tegendum lana, atque fouendum oleo dulci calido: adhibita quoque articulorum blanda calidarum manuum fricatione, ut etiam tenendo medeamur teporibus ad motis tempore quo accessio uehementescit, & cucurbitæ lenissimis raptibus detrahendæ. At si præfocatio coegerit, & uires permiserint ægrotantis, adhibenda phlebotomia, & diatrixi tempore unctioe antecedente forbilis atque calidus & uarius in dimissione offerendus cibus, atque alternis diebus, donec passio declinet. Sin uero imbecilles uiribus fuerint ægrotantes, diurnis diebus dabimus cibum: sed ea die, qua abstineret oportuerat, paruum: ea uero, qua dare licebat paulo, plurimum. Sin uero officium non agnouerit, simplex clyster adhibendus, et ante cibum mulsæ ex melle despumato duo uel tres cyathi præbibendi. Tunc cataplasma laxatiuum atque cucurbita cum scarificatione adhibenda thoraci, & in utraque scapulas, ac magis paulo inferioribus locis, quo sine ulla quassatione partium eius raptus efficiatur. Tum uaporatio spongiarum, atque cerotarium, & malagma quod diachylon appellant, uel mnaseum: atque ita lauacrum, & uinum, & uarius redendus cibus. In lenimento uero, si corpus passio tardauerit, erit adhibenda resumptio, gestatione, uocis exercitio, deambulatione, unctioe, fricatione, corporis retento spiritu: tum lauacrum, atque cibum ex pulmentis mediæ qualitatis. Dehinc ad recorporatiuam curationem transeundum. Adhibenda drimyphagia, atque ceterarum transitus mutationum, quas sepe cyclos ordinantes docuimus. Tum etiam ex radicibus uomitus, uel si passio coegerit, etiam helleboro prouocatus. Iubemus præterea acetum scilicet egrotantes ante cibum sorbere, uel cum aceto nitrum, siue laser, aut hyfopi decoctionem cum fico contritum, uel nucleo pineo, quem Græci pityda uocauerunt admixto mulsæ. Item abrotonum tritum cum sulphure, atque aceto ex mulsæ confectio, uel urticæ semine, aut radicem, & horum similium electarium, ut est melli admixta resina terebinthina, aut cartamum, quod nasturtium uocamus, aut sesamum, cum aloë, & amygdalis amaris. Aliquando etiam pipere, uel oui uitello: uel illud electarium quod diascolles appellamus, cuius confectionem de Medicaminibus scribentes tradidimus. Tum etiam cucurbitæ recorporatiuæ adhibendæ thoraci, atque inter scapulo: dehinc dropax, paroptesis, heliosis, sinapismum, acopa, recorporatiua

recorporatiua malagmata, ut est diadaphnidon, uel dialoe, uel diaeuphorbio: dehinc nauigatio atque peregrinatio terrena, & potio theriacæ antidoti, & aquarum naturalium usus, quarum præstant in Italia cotylæ appellatæ, siue albæ, uel nepefinæ. Tum etiam cataclysmus, hoc est aquarum illisio superne, iisdem locis qui patiuntur: utilis denique maritima, & plurima mare tenus conuersatio, atque consuetudo frigidæ lauacri, quam psychrolufian appellant. Aliqui autem aduersarum sectarum principes etiam dauco cum aceto & melle ægros potauerunt, siue iri cum mulsæ, & uentrem plurimum deduxerunt, dando de diagridio, quod scammonian Græci appellant, obolos tres, cum duplici pondere aloës siue hieræ, quam catarticam uocant, uel ammoniaci salis obolum, siue opoponacis simile pondus, uel cneoron, aut polion herbam, uel peplion, aut calchæum, uel thapsian, aut asininum lac, & castoreum, non solum lenimenti tempore, sed etiam in augmēto, siue superpositione passionis. Alij uero etiam urendum thoracem, uel caput crediderunt. Themison quoque secundo libro Tardarum passionum in quibusdam eisdem compeccasse uidetur, cum plurimum uentrem depurgandum credidit ex diagridio, atque in ipsa accessione. Vtitur præterea cōstrictiuis, atque ijs acrioribus: & imperat dari thapsiæ succum cum opoponace, aut sagapeno, ex quibus stomachus necessario uexatur. Hic denique erit memorandum, quia potis medicaminibus non sine cautionibus utendum est, ut neque eorum plurima satietate uexandi ægrotantes. Item in impetu uel asperitate passionis recorporatiua adiutoria prohibenda: erit enim cœnoteta consideranda, quia facile medicamina qualitatis ratione accedente correctius approbamus.

De stomachicis. Cap. I I.

APARTE corporis quæ patitur stomachica passio nomen accepit: sed non omnis stomachi querela illico passio nuncupatur, nisi fuerit ex multorum concursu signorum, & perseuerantia cōfecta, atque corporibus tardans repetendo superpositionibus lenimenta. Plurimi igitur singulatim speciales curationes eius tradiderunt: nunc de stomachi duritia dicentes, nunc de uetustate, de rheumatismo, & debilitate, & horrore ciborum, & fastidio. Themison quoque primo libro Tardarum passionum solutionem circa stomachum, quam appellauit rheumatismum, secundo libro uentositatem. Item Theffalus secundo libro regulari curationem separauit soluti stomachi atque inflati. Nos uero communiter sub una propositione de omnibus dicere curabimus, qua uentositatem uel ex tumore duritiam cōfectam stricturæ iungimus: fastidium uero, siue horrorem ciborum, & corruptionem ambiguam utriusque principalibus passionibus subjicientes. Antecedentes causæ quæ stomachi passionem faciunt, ceteris quoque passionibus generandis communes esse probantur, sed magis ista iugis indigestio parit, siue post cibum gemitus, & perficitio profunda: item moelitudo & medicaminis insueti potatio. Sequitur autem in passione constitutos accessions tempore animi defectio, articulorum frigidus torpor, aut uariatus per membra acrior naturali feruor, qui magis medias teneat manus: tum roseidus sudor, & animi angustia, iactatio, anxietas, siue concatenatio mentis, & desponsio, coloris mutatio, pulsus paruus, celer, imbecillus, corporis tabes, cibi fastidium, uel maior ciborum appetitus: tum corruptio acceptorum cum acore in bromosam uel fumosam transeuntium qualitatem. Quibusdam etiam uocis amputatio, & dentium confictio, siue concubitus, inseparabilis capitis grauedo, aurium tinnitus, & quibusdam sitis insatiabilis: cum in accessu tumor maior fuerit excitatus, oris siccitas, & saltus sub præcordiorum partibus: tum dolor in eadem parte, aut etiam inter palas tenens, siue latius, cum se tumor uberius infuderit, dehinc transuorandi difficultas cum præfocabili sensu. Quo denique commoti quidam nostræ sectæ principes, Epistolarum libris hoc accidentiæ genus stomachicam synâchen uocauerunt. Durescente autem stomacho sine ullo feruore atque dolore, cætera communia signa sequuntur: tunc ligneus earundem partium sensus, & magis inter palas, si omnis aruerit stomachus: sin uero in superioribus erit transuorandi difficultas, donec ad eius fundum accepta perueniant: aut si in eodem fundo, quem Græci basin appellant, fuerit durities, erit transuoratio facilis: sed post eius perfectionem grauatio sequetur, tum durities, atque extantia in interioribus præcordiorum. Ac si uentositas fuerit stomachi, tensio sequetur inflatione coniuncta: tunc capitis plenitudo cum oppressis atque iugibus ructationibus, testante grauedine, quæ magis accepto cibo sentiatur. Tum sonus in interioribus liquidorum tanquam semipleni folliculi, errante uento per inania: atque ita tensione laxata, erunt ructatione releuandi: & si etiam intestina fuerint conflata, rugitus interiorum sequetur, quæ Græci borborygmon appellant. Ac si solutio fuerit stomachi, quam rheumatismum uocauerunt, sequitur saluarum fluor, & quibusdam iugis sputus, & oris humectatio nauseabilis, cum mordicatione interiorum quibusdam plurimus uomitus crassioris, uel tenacis, aut fellei, & præsini humoris, uel alterius cuiuslibet substantiæ circa supradictos colores. Sin uero occulta fuerit solutio, quam Græci adelon appellant, aut immensa signa uideantur, quæ Græci logothœreta uocauerunt, sequitur debilitas pulsus egrotantis, & ueluti stomachi pendens atque trementis sensus, marcor ac defectio animi, quæ Græci lipothymian uocant, quæ sumpto cibo temporaliter depellatur resumptione suffecta, nec tamen perseuerabili: sed rursus in eandem relabent defectionem, in imagine ultimæ passionis. Quo fit, ut nisi quis celerius sumpsit cibum, summa defectione iactetur. Sic denique plurimi impausabiliter tota die atque nocte cibum sumpsisse ueteribus traduntur: nanque Asclepiades memorat, Praxagoræ famulum ternos bilibres panes per singulos dies accepisse: quibus comestis non aliter passione afficeretur, quam si nihil acciperet. Sed ab ista passione phagedæna discernitur: siquidem in ipsa non infumantur, uel digestionem tradantur accepta, sed gra-

uatione sequente euomatur. Hæc sunt quæ stomachi rheumatismo occurrunt : sed circa regulam methodicam discernentes superpositionis tempore contrariarum adiutoria passionum stricturæ ac solutionis, quæ suis speciebus signis approbantur, in lenimento communi sæpissime curatione utemur, quam re corporatiuam dicere poterimus, à Græcis metasyncriticam appellatam. Cum igitur primo stricturæ passio corpus inuaserit, atque noua temporis causa fuerit ægrotantis, siue in superpositione constituta turbando, aut dolore, aut uentositate affecerit patientem, conuenit eum iacere loco lucido, atque calido mediocriter, adhibito straminum atque operimentorum calidorum usu : & si uires permiserint, adiuncta abstinentia usque ad tertium diem, & accessionis tempore omnifariam requiem : tum articularum blanda conuenit defricatio, cum quodam calidarum manuum amplexu, ut etiam tenendo medeamur. Dehinc uaporationes inter scapulas, siue palas adhibendæ : pectori quoque sacelli calidi ex cantabro confecti, siue polline : nam Græci omphacomeli uocant, & harum similibus materialium. Conuenit etiam multiplicati linteaminis uaporatio, siue pannorum, uel plagellarum, quæ Græci ptygmata uocant, oleo tinctarum, cucurbitæ igni externo uaporata, atque leniter appositæ iugi atque frequenti mutatione. Aliquando etiã testea uascula, quæ Græci amphoras uocant, siue uitrea : tum fomentatio studiosa ac iugis, ex oleo calido atque dulci, uel in quo maluæ agrestis radices decoctæ sunt : si singultus fuerit, sicynio : si inflatio, ruta uel anetho. Ac si uocis fuerit amputatio, in accessionis affectu decumbentibus erunt spongijs aqua calida expressis ora uaporanda, & distinctio dentium facienda digitis immisis, quibus lenius gingiuas deprimamus. Tum capitis fomentatio, & refumptionum moderamenta adhibenda, ut panis calidus, uel cucumis, aut melo, uel terræ gleba aqua calida infusa, & oris collutio ex aqua calida, & accessione uergente parua potatio : ac si in uehementiam passio uenerit, adhibenda phlebotomia : qua perfecta, si tertia fuerit dies, quam Græci diatriton uocant, erit ægrotans unctio curandus, calido scilicet ac dulci oleo : tunc oris adhibenda collutio : cibus offerendus paruus, leuis, calidus, sumptione facilis, ut sorbibile quiddam ex pane atque melle, & sale, & anetho confectum, siue pulcicula molli, uelut ex pane, aut alica, & oua sorbilia : tum alternis diebus permittentibus uiribus eger nutriendus, donec passio declinet. Potus præterea dandus est plurimus, sed neque maioribus haustibus haurientibus, neque coaceruatim atque eodem tempore, quo potius ignotos impleri, quam relaxari faciamus. His autem partibus quæ fuerint in tensione consistute, cataplasmata conueniunt laxatiua, ut est præ ceteris ex fœnigræci pollinibus, & semine maluæ ex solo melle, & paruo oleo admixto confectum, quod plurimo tempore corporis possit sine ulla grauatione immorari : tunc cucurbita adiuncta scarificatione, siue hirudinum appositio, quas uulgo sanguisugas appellant : deinde cataplasma, & uaporatio spongiarum expressarum liquoribus sæpe memoratis. Declinante passione si ulla durities fuerit confecta, erunt cataplasmata apponenda, ut nuper docuimus, admixta resina, siue in olei uicem liquida pice, uel ex radice hibisci, & adipe porcino, recentis primo, tum ueterato confecta, siue ex hordei pollinibus, aut lolij semine, & arido fico & hibisco : tum etiam ex oleo calido embasis, siue ex uarietate eiusdem per diuersa uirtutis fœnogræci decoctione, uel radice maluarum, aut lini semine. Dehinc cibus uariis dandus, sed qui nullam faciat inflationem, neque digestionem tardius approbetur, sed omni facilitate conueniens, ut cerebrum porcinum, pisces teneri, atque olera quæ uentrem mollires ualeant : tum lauacra conuenit adhibere, atque uino ægrotantem refumere leni. Utendum etiam malagmate quod diachylon appellamus, siue mnafeum, uel diamelilotum. Et si uentositate fuerit stomachus affectus, adhibendum diaphanum, siue diasperrmaton : quorum compositiones de medicaminibus Responsionum tradidimus libris. Si rheumatismus fuerit, quem nihil aliud quam solutionem accipimus, conuenit ægrotantem iacere loco mediocriter frigido, supino schemate, attritis ac teneribus stramentis utentem, adhibita requie & abstinentia, sicut superius diximus, permittentibus uiribus, tum tenacior ligatio articularum : uel si causa coegerit, constrictio facienda appositæ cucurbitæ stomacho, plurima flamma subiecta : dehinc solutione cogentes spongia frigida : atque odoramenta quæ percutere minus ualeant caput, ut exhalatione sui frigus ingerant ægrotanti, ut mala cydonia, pira, sorba, mala punica, murta, lentiscum, rosa, uel pulentum infusum, & ijs similia, oris collutio ex aqua frigida siue posca. Ac si plurimus fuerit saliuarum fluo, expuere iubemus ægrotantem : siquidem retentus stomachum soluat : transuoratus autem humectet atque obducatur, & propterea geminet solutionem. Sed hoc conuenit facere urgenti tempore, ne meditatio potius expuendi fiat, atque exinde prouocatio fluoris augeatur. Perseuerante passione gargarismata sunt adhibenda ex supradictis, uel ex aliquo succo ad fluorem sanguinis præscripto, qui ualeat frigore, atque propria uirtute mederi : uel si res coegerint, ex iisdem spongijs expressis, sicut in alijs docuimus, gutturi admouendæ, siue pectori, & interscapulo. Lenius autem atque idem faciunt ptygmata ex supradictis expressa liquoribus : constringunt enim saliuarum fluorem, & nauisam releuant, quod non minus etiam masticata conyza, atque exputa, siue mastiche contrita, & lactuæ albæ semen facere ualent. Possunt etiam potio dari ea quæ congrue medeantur, ut duobus aquæ frigidæ cyathis seminis aspergantur cochlearia duo, siue masticis cochleare unum, uel plantaginis, siue mali punici dulcis, uel acidi succus, cum particula menthæ parissima, uel cucumeris femine contrito. Dandum quoque medicamen confectum, quod diaporon appellamus : item diamoron, siue diaros, & ijs similia : quorum compositionem Medicaminum docuimus libris. Cauendæ præterea horrentium materialium fabulæ, quæ quadam commemoratione uomitum commouere uideantur : utendum cataplasmatibus, quæ nuper de fluore sanguinis scribentes docuimus : diatriti tempore adhibenda perunctio ex oleo Hispano, siue lentiscino, uel murtino, qua præcuratus ægrotans, ora fouenda aqua frigida, uel spongijs ex ea expressis detergi : tunc cibo reficiendi

ficiendi constrictiuo, sicut de fluore sanguinis conscripsimus : atque ita parua interposita dilatione frigidæ parum aquæ paulatim bibat. Quod si quisquam non ualuerit sustinere, calidam dabimus, ut nimio feruore constringat : imitatione enim uelut ustræ partium perficit densitatem. Ac si cibum sibi in stomacho natate senserint egrotantes, conuenit articularum impressam ligationem facere, ita ut in aquam feruentem manus ægrotantium mittere, uel si maiora cogunt, etiam constrictiuam adhibere cucurbitam : & primo ori uentris, dehinc inter scapulas, siue palas, quod metaphrenon Græci uocant : & aliquando tertiã inferius à prima conuenit adhibere. Ac si cibus fuerit reiectus, secundo nutriendi sunt ægrotantes : & si permiserit ut diatriti rigore seruemus, erit alternis plurimis paruus cibus offerendus, quo quidem diurnis diebus, sed non simili modo ægri nutriri uidentur. Sin uero stomacho collectus humoris fluo, uaporationem fecerit, ilico excludendus, si plurimum superare fuerit uisus : non quidem digitis immisis, quo uomitum prouocemus, ne magis influant acriora, & ex partibus sanis, uel quæ passione contaminatæ non fuerint patientibus aduenire liquida faciamus : quippe cum consuetudo sæpissime transeat in naturam. Ac si plurimum edax fuerit humor, nec tamen ita superfluous, ut ex sua sponte per uomitum excludi uideatur, ob facultatem reijciendi, quo minus euerfio fiat stomachi, dabimus potum : & perseuerante solutione, cataplasmatum, siue medicaminum uirtutes augemus. Tum si orexis, siue appetitio cibi fuerit impedita, dabimus ea quæ naturam ualeant excitare, ut intybi thyrsium, uel lactuæ, & magis albæ, atque acetotinctæ : tunc albas oliuas, & panem posca infusum, cum paruo pulegio, & sale, & Hispano oleo. Item pultem ex pane, uel tragoptisana, atque posca, & oleo, & sale paruo confectam, & anetho, uel porro capitato, uel tragoptisana, quæ ex lenticula atque alica conficitur : sed erit assanda lenticula. Tunc immittenda mala cydonia, uel orbiculata, siue scaudiana, ut plerique uocant, uel mala pira, aut sorba, aut pira duracina, quæ crustumina uocant, uel folia plâtaginis mollia, aut intybi. Aspergenda etiã alicæ siue oryze, grana mali punici, uel uuæ fabriles : dehinc etiam uina quædam infundenda, ut murtinum, malinũ, uel ex malo punico confectum, aut hydromel inueteratum, uel quod melimelon appellant, aut hydromelon. Danda etiam damascena, & malum assum uel elixum, uel quiddam ex supradictis. Sic etiam uolantum, quæ nulla pinguedine accipientem grauent, ut passerem pectora, uel perdicum, aut attagenarum : tunc etiam quadrupedum leuia, deinde porcina crura. Item maritima, quæ non sint contraria solutioni, ut squille, nulli, cataplasmatum, spongyia, conchyliã. Ac si cibus in acorem trãsierit, iisdem erit perseuerandum, atque eodem potu, cui erunt aspergendæ coriandri seminis drachmæ duæ : tunc etiam asperiori uino utendum, quod Græci hypaulteron uocant. Perseuerante fluore, erit etiam trochiscis utendum, quos hæmoptoicis & coeliacis potãdos scripsimus. Lauacrum interea tardius ac serius ordinandum, & multo atque longo tempore prohibendi egrotantes bibere, priusquam cibum sumpserint, nisi aliqua forte maior necessitas intolerandæ sitis occurrerit : erunt nanque dandi cogentibus rebus ex uino asperiore aqua commixti duo uel tres cyathi. Sed si forte complexionis passionum aliqua fuerint signa perfecta, erunt uergentiora conijcienda, quibus ordo magis seruiat curationum. Plurimi uero medici stomachicos putant eos, qui duritia laborauerunt, & singultu, castoreum ex aqua multa solutum quantitate pleni cochlearis tribus cyathis aquæ miscentes. Eos autem qui fluore stomachi, hoc est rheumatismo laborauerint, aquã potant, miscentes aloes cochlearis pleni quantitate, uel infusione, uel decoctione, aut succo. Sed erit præcauenda medicaminum dandorum fatietas, ac magis inlocandæ qualitates, quam non solum egre perferant egrotantes, uerum etiam officio appetenti cibi deferantur, & propterea passionis augeatur pernicies. Hęc etiam de illo potando medicamine, siue antidoto, quod hieran appellant, dixerimus. Facienda etiam laboriosa, atque dolore grauissima ignis ustrura : sed in lenimento oportebat ægrotantium fortificare corpora, atque refumere uaria gestatione, & pro modo uirium sub diuo deambulationes adhibere, siue lectionis exercitium, si fuerit literatus ægrotans, uel ut communiter dixerim, uocis : tum unctioem ac defricationem, & eos motus qui magis humeros ualeant exercere retento spiritu, & nunc palestra corpus agitare, tum lauacro rarissimo, in ijs qui fluore uexantur stomachi : iugi autem ac frequenti in ijs qui strictura laborare uidentur. Vinum uero, atque uarium cibum constrictiuum prioribus, laxatiuum sequentibus ordinamus, ut pisces teneros, echinos, ostrea, & olera mollia, accedente regula methodicæ disciplinæ, minuendæ augendæque quantitatis. Dehinc adhibenda re corporatio, quam Græci metasyncriticã uocant, ex acriori cibo, quem Græci drimiphagian appellant, ex aqua capparum confecto, & aceto, & sale, & cepe : sed ex depositis, quæ temporis requie accepto marcore inflabilis uirtutis careant qualitate. Dandæ etiam rapæ sinapi madidatæ, atque salsum ex aceto & oleo conditum : uel aceto, & mulso, & sinapi : aut multo ex uino confecto : quæ quidem erunt uarianda. Admiscendum etiam piper pro ratione uirium, atque passionis magnitudine, ut nunc uno, nunc duobus, nunc tribus acibus pulmentis utamur. Conuenit etiã siccã fricatio cum aspergine corporea facta. Tunc frigidi consuetudo lauacri, quam psychrolusiam appellant, & cibi siciores magis in ijs qui fluore, hoc est rheumatismo laborauerunt : tum rubor cutis faciendus inter scapulas, & in thorace usque ad uentrem, nunc ex feruentis resinæ lenimento, nunc ex picis, nunc ex dropacis, primo communis ac lenioris, deinde compositi ac uehementioris : atque ita nitri fricamento utendũ, & sole torrendum corpus, quod Græci heliosin appellant : aut paroptes adhibenda ex carbonibus, uel parietibus ignitis, & ceromate : aliquando etiam ex fico calefacto : tunc defricatio ex nitro, atque oleo, & adarce. Adhibenda quoque acopa ex euphorbio, & diagriddio, & pyrethro, & pipere, & sinapi, uel succo ferulaginis, quem Græci thapsian uocant : ungenda corpora, uel admixta cera imponenda, donec sufficienter inflari uel medicaminis partes uideantur. Conuenit etiam uomitus arte affectatus, quo cor-

pora dissecantur: & primo ex aqua mulsa, uel ex aceto squillitico melli admixto singulari, uel adiuncto se mine erucæ, aut cardami, aut urticæ, aut sinapi, aut falsamenti multi ex aceto & melle: tum etiam ex radicibus: ultimo quoque helleboro lenticulæ admixto, uel oryzæ, in ijs qui rheumatismo fuerint affecti: cū sorbilibus uero succis qui stricture. Adhibenda etiam ptarmica, quibus stomachus commotione capitis contremiscat. Item forbendus, aut infundendus rhinenchyto ferramento naribus succus cyclaminis, aut erucæ, aut anagallidis herbæ: gargarizandum sinapi ex aceto & melle, decoctio thymi aut origani, uel pulgij, aut hyfopi, aut squillæ succus cum aqua mulsa, & cætera similia eius generis quæ fuerint, & magis cum initia atque summitas stomachi callosa uidebuntur, uehementiore modo curationis indigentia. Tunc etiam adhibemus quedam aciora, uel horum exhalatione egrotantes haustu suo hortabimur adducto spiritu recipere, quo etiam altiora agitatione medicaminis demutentur. Sumpto igitur fictili uasculo immitimus poscam: tum admixto nitro, origano, cardamomo, mastiche chia, carbonibus subiectis decoquimus. Sed erit primo os uasculi prægyptandum, immisso utraque ex parte forato, cuius summitatibus oui uacua ti imponimus testam, ex utroque suo uertice perforatam: cuius altera cauerna calamo inferatur, altera uaporem fumet acceptum: tum egrotantem iubemus ore aperto supradictam cavernam labijs amplecti, siue oui, ut supradiximus, uerticem, atque ita eius exhalationem excipere: cuius quidem feruor erit moderandus, ne nimietate partes exurat. Atque ita si plurima & perseverans mordicatio affecerit egrotantem, erit mitiganda simplicibus gargarismatibus, ut aqua calida, & oleo, siue lacte, aut decoctione cantabri, aut succo ptilanæ, uel nozarum decoctione, aut amyli cum aqua. Oportet præterea etiam partibus in passione constitutis apponere medicamen, quod polyarchion appellamus, uel diadaphnion, & horum similia, quorum compositionem Medicaminum tradidimus libris. Dandum quoque medicamen theriacum bibendum, quod diechidnon appellamus: cuius quoque compositionem Responsorum dedimus libris. Tunc egrotantes maritima natatione exercendi, atque catadylis curandi, hoc est aquarum illusione, suppositis partibus patientibus. Animo præterea securo atque facili esse conuenit curandos, & aquarum naturalium usum adhibere, ut sunt in Italia quæ Cotylæ sunt appellatæ, & Nepefinæ: lauacro atque potu aptissimo utendum, adhibita aeris mutatione longa, terrena, maritima: exercitationibus uarijs palæstrarum, adhibito præceptore, utendū atque ita iisdem resumptionibus corpus conuenit recurrere. sic enim perseveratione & uentofitas excludetur stomachi, & aliæ quoque supradictæ passiones depellentur.

De Phagedæna. Cap. IIII.

EST etiã phagedæna ex stomachi passionibus, qua affecto sequetur cibi uehemens appetentia, quã Græci orexin appellant, & coaceruati accipiendi cupiditas, & immallicata transuoratio: tunc grauedo atque tensio, & propterea uomitus, quem sibi coacti atque oppressi prouocant egrotantes, corporis macies, pallor. Aliquando etiam uultus inflatio, oris pedor: quibusdam etiam gingiuarum putredo, cum scabro dentium detrimento tritus, uisus obtusio, sed passioni genus philonij in problematicis non duros nos iterum pollicemur: interposito enim tempore digestionis rapiuntur accepta, atque repletis uis quos Græci poros appellant, obtunditur appetitus. Erit præterea curandum, tempore quo cibamus ea ministrare quæ parum autriant, sed quanta ui queant appetentiam obtundant: ut sunt olera quæ non relaxent, ne uomitus moueant, sed constringant potius. sic enim sui quantitate famem sentiunt, atque uirtutem propria digestionem non grauando perficiunt. Bibere autem non prius, quàm solidus sumitur cibus, ijs qui fame urgentur utilissimum iudicamus: siquidem potu impleti minus solidos appetunt cibos: phagedænicis uero hoc conuenire negamus. humectatus etenim stomachus in uomitum facile prouocatur: & liquefactus atque supernatans cibus facilius nauisam prouocat egrotanti. Erit igitur sensum uomitus differendus, atque eius consuetudo mutanda, ut interpositis diebus parum demus aliquando cibū, & appositione cucurbitarum eius adiuuemus descensum, qui solitis suis insertus teneatur. Alia uero uomitū permittamus, ac deinde paucis interpositis diebus prohibeamus, uel iterum adhibeamus, sed in adiutorij uicem, hoc est ex radicibus: tum etiam ex helleboro, quo regulæ curationis adiutorijs localia concurrant recorporatiua uirtute medentia, & partes ad fortitudinem naturalem ducant: quorum usum ex supradictis, atque in alijs passionibus ordinatis accipiendum ducimus.

De icorosis, quos Græci Epaticos uocant, & lienosis, quos splenicos dicunt. Cap. IIIII.

UTRAQUE passio à locis patientibus nomen accepit: siquidem fit in icore, uel in liene constituta, tumore scilicet effecta siue collectione, uel duritia atque laxitate, quam scirrhosin uocant. Sed de tumoribus libris febrium docuimus. De collectionibus uero, siue uomitibus specialiter docemus. De duritia uero aut laxitate, quæ cedente tumore efficiuntur, nunc prosequemur: sequentur enim quedam communia icorosis atque lienosis, quedam specialiter propria, sed communia, grauedo, spirationis difficultas, & magis in itinere ambulationibus diuolis. Tum piger motus, atque anhelatio, & sitis, & oris siccitas, coloris mutatio, pedum inflatio. Aliquando etiam febricula latens, & hydropisimi suffusio, cum continua cibi corruptione. Propria autem, uel specialia icorosos hæc sequuntur, extans durities, siue scirrhosin in dextera parte præcordiorum, schemate rotundo costis ex aliqua parte subiecta, & propterea ueluti decisa. Ex alia uero parte circumscripita atque rotunditate terminata, color sæpissime æruginosus, siue

siue arquati similis, quem Græci iceron appellant, urina turbata, uelut sandarachæ colore. Et accessio nis tempore dolor tendens usque ad dexteram iugulum, atque palam, & difficilis supra latus sinistrum iacendi copia: siquidem adducantur dexteræ partes suo pondere pendentes, & propterea grauedine atque doloris punctione ægrotantes afficiant. Tum fellofa stercoreum egestio. Lienosis uero extans duritia atque saxea sub sinistra parte præcordiorum inuenitur schemate longo porrecta, & ueluti pectus inuadens, uel umbilici sæpissime transgrediens sinem, atque latitudine superans, nunc minime, nunc uehementer, ut omnia conata uideantur, & inspicientes eo falluntur, ut membranam tumere, siue extare putent, quã Græci peritoneon uocant, colorem plumbeum, atque accessio nis tempore dolor tendens ad iugulum sinistrum, & palam, & difficilis supra dextrum latus iacendi copia. Memorant plerique, etiam multitudine pediculorum ægrotantes affici, & grauiore per somnum sudore, attestante uereti in officium uentris erectione, & assidue è naribus sanguinis fluore: præterea oris fetor ægrotantes afficit, cum gingiuarum putrefactione & defluxione. Sætarum principes meminerunt, tenuari etiam cutem uentris, & uenas nigras apparere, atque crassiores, & in cruribus ulcera difficile in cicatricem, uel indecenter uenientia. In ijs igitur communiter oportet superpositionum tempore tanquam in tumore curando calidum iacentibus prouidere locum: tum fomentis & cataplasmatibus, & cibus laxatiuis uti tempore, quo sæpissime docuimus, sed tenuibus ac sorbilibus: tunc cucurbitæ atque scarificationes, & sanguisugarum conuenit appositio, quas hirudines appellant, & uaporationes: ac si uehemens fuerit, adhibenda phlebotomia ijs omnibus ante posita: tunc clyster, si uenter officium non agnouerit, sed ex decoctione fici singularis, impressi patientibus locis: flectetur enim, & exercitio quodam durities resoluatur. Conueniunt etiã frequentes cyclo rum mutationes: denique inter paucos dies adhibenda drimiphagia: tum radicum uomitus cum aceto squilletico, uel certe helleboro erunt disijciendi: tum alia mutatione resumendi ægrotantes, adhibito usu aquarum naturalium, atque natatione maritima, & uaporatione locorum natura spirantium, quo etiam sudores moueantur, non ob uirium fatigationem, sed quo possit calida spiratione ac naturali corporatio fieri patientium partium. Conuenit præterea etiam in litore sicco ex harena soleignita paroptesis. Tunc malagmata quæ corpus ualeat papulare: & primo leuiora, ut est polyarthion, ex caphiso fonte & salibus contestum, quod diahalos appellat. Item ex tribus resinis, quod diarethismum uocant: tum etiã ut est quod appellant diamyrepseon balanum. Item diaoriganum, & diacardamum, uel diathapsias, & diastelsum: quorum omnium compositiones Responsorum libris explicauimus. Sed ijs quæ sunt uehementia, ut est diathapsias, ita erit utendum, tanquam sinapismo uti solemus. Hæc est secundum nos curatio eorum qui duritiam, siue scirrhosin in icore uel in liene habuerint. Apud ueteres autem medicos plura, atque dissonans & turbulenta curationis ordinatio inuenitur: alij enim phlebotomiam recusarunt in lienicis, ut Apollonius Citiensis: alij probauerunt. Atque horum alij ex dextro brachio icorosos, & ex sinistro lienosos phlebotomandos dicunt: alij ex lato eius partis quæ patitur: alij ex medio digitorum omnifariã uarijs estimationibus tentati: sumit enim atque deposcit ex ijs partibus, quæ facile diuidi possint, phlebotomiã faciendã, hoc est brachiorum uenis, nisi forte ipse tumuerint, & ob hoc oporteat longe à patientibus partibus phlebotomiam adhibere, quod iniuria lateat adiutorij. Item alij de uisionibus adhibendis certauerunt, & quidã solis aiunt lienosis conuenire: quidã autem icorosos ex medicaminibus scaroticis adhibitis, siue cauteribus, & horum alij urenda, alij superurenda probauerunt, atque altius in lienicis cauteris inflendos: quorum quidã simplices, quidã trifulcos, quidã ferratos approbant frigidos: tum uisionis ulcera humectantes, atque in fluore humoris longo tempore prouocantes scirrhosin defluxionibus auferendam crediderunt, ex quibus tumores atque indignationes & consensus cum uehementibus febribus necessario sequuntur: siquidem peritoneos membrana, quæ est natura neruosa, ignis uisione uexetur. Fit etiam secundo impossibile plurimis atque uehementibus adiutorijs uti medicatam, ut sinapismo, cucurbitis rapidis, forti raptura motis fricationibus, dropace, & ijs similibus, cum cicatrices cecitate uig, & hebetudine torpentes, tãquam mortuæ uim nullam medicaminum accipiunt. Diuiserunt præterea plerique etiam curationis officium, ut alia icorosos, alia lienosis conuenire probauerunt. Hinc denique quosdam lienicos uocauerunt: icori etenim cataplasmata aiunt adhibenda ex abrotano & sesamo. Item bibenda medicamina, ut theriacã quam dioscoridian uocauerunt, diapatorion, uel diapyrion. Item anodyna, quæ nos indoloria dicere poterimus, ut ea quæ scribunt diadion, pipereon, & lexy pyreton, & chamæpityn, uel uiridis pini decoctionem singulatim, uel cum melle. Item urinaria medica mina quæ diuretica uocant, ut est mulsum cum dauci decoctione, uel fœniculi radices, aut petroselinum, aut absinthij, aut mali cydonij cum œnanthe. Utuntur etiam oleribus, ut lactucæ coctæ uel incoctæ, asparago, radicibus olusatris. Ventrem quoque deducetes antidoto quod hierã uocauerunt. In lienicis uero epithema aiunt specialiter conuenire ex cappare & myrobalano & aceto, sale admixto, quod oxyalmõ uocauerunt, & herba cui nomen asplenos. Dant etiam bibendam aquam. Dicunt specialiter lienem deducere, uel defluxionem purgare, ex quibus est ad nutriendum noxiæ cuticulæ, & aquæ ex lacu, in quo sæpissime candens ferrum fabricatores tingunt: de qua iubent dari cyathos tres, cum aceti cyatho uno. Item polion herbam, aut tormini semen in cotylæ quantitatem, aut capparum radicem cum squillæ drachma dimidia, aut chamædryos, uel herpilli acetabulum, & ex aceto mulso cyathis tribus, uel hipposelini semen cotylas duas, cum uini cyathis tribus: aut libanotida herbam, quam nos rosinarinum uocamus, cum fœniculi semine in cotylæ quantitate ex uino mixto. Item ammoniaci guttæ drachmam unam, cum mulso ex aceto confecto cyathis tribus, uel tamarisci ligno. Item cibum uel potum sumere iubent ægro-

tantes in uasculis tamarisci ligno confectis. Quidam etiam decidendum, uel auferendum lienem ordinare ausi sunt: quod quidem uoce dictum, non officio completum accipimus. Sequentibus autem atque diuersis sese implicantibus potionibus, medicaminum uariorum stomachum uexant, uescam commouent, atque totum corpus communiter in cachexiam mittunt, nescij quod quaedam ob acrimoniam propriam uirtutis, laceratione quadam communi potentia medeantur, & nos per quasdam inerrabiles proprietates, & neque alia iecoris, alia uenis esse medicamina, recte senserint: omnia etenim omnium corporis partium sunt communia, quando simili fuerint affecte passione. Regulantur enim siue diriguntur eorum uirtutes, non natura patientis loci genere passionis extenta atque indulta pro modo morborum, hoc est peccantium iudicium, sed eorum causa, qui rerum magis historias amant. Cetera quoque a quibusdam probata, breui atque concinna oratione subiiciam. Diocles igitur libro quo de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, phlebotomat iecorosos, & dextero brachio: tunc uentrem resoluit helleboro nigro, atque papaperis succo. Dat etiam cum mulso rosmarinum, quem Graeci libanotida uocant, & murrum, & pini folia. Adhibenda quoque cataplasmata ex phoenico balanis cum uino atque lini semine, & sesamo, & pollinibus, quos omphacomeli appellant. Dat praeterea aquam bibendam, in qua sit catubrum praetotum, & ptisana ex tritico: quae omnia sunt instantia, atque stomachi uexatiua, & digestionem difficilia. Lienosos uero, quorum gingiuae sudauerint sanguinem, phlebotomat: & similiter uexat medicaminibus felliducis, quae cholagoga uocant, atque urinalibus, quae diuretica appellantur. Item Praxagoras primo libro Curationum iecorosis adhibet uomitum, & uentris uia medicamina, & sudorem mouentia, & urinalia, & phlebotomiam, atque fricationem. Utitur etiam uino non aquato, & unctione cauterii, & ijs similibus: lienicos uero phlebotomat, & cataplasmatibus curat, ut es digestibilibus cibis, & uino potat redolenti, & aceto, adhibita fricatione atque unctione, & lauacro. Dat praeterea bibendam mullam aceto admixto, daucio, aut hyfopo, uel thymo, aut capparum radice, uel folijs, aut semine, aut aetheriae herbae semine, quam eryngion appellant, aut chamæleæ, uel chamæpitys, aut absinthij, aut marribij: adhibens etiam uomitum. Erasistratus autem in iecorosis praecedens superpositas iecoris cutes atque membranam utitur medicaminibus, quae ipsum iecur late amplectantur: tunc uentrem deducit, audaciter partem partem nudans. Item aliqui Asclepiadis sectatores gestationes & lauacra, & uaporationes cataplasmatum atque malagmatum excluderunt in iecorosis, suspicantes tenuissimorum corpusculorum fore consensum hoc est spiritus, quem leptomerian eorum Princeps appellauit, atque in egestorum constrictione falsitate causarum adiutoria magna recusantes. Themison uero secundo libro Tardarum passionum plurima in ijs methodico rigore ordinauit, sed proterua atque caduca intentione, etiam ex talo eiusdem partis phlebotomari iubet egrotantes, atque alternis uel interpositis duobus diebus sanguinis interea fieri detractionem: uulnerandam quoque iecoris partem ex superficie medicamine uel cauteribus exstimat: & concedit esse quaedam propria lienis adiutoria, ob eius firmitatem, hoc est, quae fuerint uehementia, ut cataplasmata, uel unctiones, eo concedens, ut etiam ipsum quoque lienem igneo caute transpungendum probet tribus uel quatuor locis: non aduertens, quia pro magnitudine passionis ac uirium corporis extenditur, atque indulgentur adiutoria, & non pro specie patientis partis: siquidem quaedam quae natura difficilem habuerit sensum, & propterea non facile tactum accipiant, morbo tentata sensibilia ceteris fiant, ut est plantae canum, quod tumore dolidum, atque omnino sensibile & attentum fiet: atque rursus ea quae natura facile sentiunt, difficilius sensus passionis efficiuntur causa. Quo fiet, ut sit iuxta regulam methodicam explosum, ut qui intentione conotetarum ducitur, corporis facile ne aut difficile sentiant curent, sicut latius de conotetis scribentes docebimus. Themison uero secundo Regulari libro omni ex parte immutatam, atque eandem iecorosis & lienosis formam tradidit curationis. Sed quia plurimae atque uariae ijs uisceribus irruunt speciales passiones, ut arquatus, siue aurigo, quam Graeci icteron uocant, & cachexia uel atrophia, atque hydrops, de ijs nunc ordinare curabimus.

De aurigine siue arquato morbo, quem uulgo morbum regium uocant, Graeci icteron appellant. Cap. v.

PASSIO uocabulum sumpsit secundum Graecos ab animalis nomine, quod sit coloris fellei. Fit autem ex antecedenti iugi indigestione, uel medicaminibus uentris uia potu datis, atque permanentibus, & minime exclusis. Sequitur in passione constitutis mutatio coloris in fellis qualitatem, quae primo appareat, ac magis uideatur in albidis partibus oculorum, atque platarum talis uel uenis quae sub lingua sunt. Ventris quoque abstinentia, uel egestio albida atque argillofa. Urina etiam crassior & crocea, oris amarior sitis, cibi fastidium, grauedo, & piper atque segnis uisus, insolitus motus, animi difficultas, pruritus & ariditas corporis, & ueluti exustione solis aspera cutis superficies. Sepe etiam iecoris tumentis inflatio, siue laxa durities. Difficile autem ac rarissime splenis, uel stomachi consensus etiam: ex ijs enim plerisque uisum: & istam fieri passionem, quae sit quidem facile sanabilis, ceterum neque ita felleum faciat corpus. Fit praeterea nunc cum febribus, nunc sine febribus, & nunc celeriter circumscripita, nunc corporibus intardans, & propterea chronia appellata. Conuenit igitur cum primum corpus inuaserit siue tardauerit, & in superpositionem ueniens fuerit apprehensa, eam adhibere curationem quam de tumoribus in corporibus in torpore constitutis saepe memorauimus. Denique si uehemens fuerit, etiam phlebotomiae usus non reprobatur. In lenimento uero, corporis exercitio, atque cibis digestibilibus refectis ducimus egrotantes: tum ad re corporatiuam uenimus curationem, prouidentes ut adiutorijs locibus,

bus, si qua durities in uisceribus fuerit, hoc est, in iecore, uel stomacho, aut liene, sicut superius docuimus, destruat: sic enim cum passionis genus fuerit amputatum, etiam color naturalis corpori reddetur. Coniicienda sunt eius praeterea accidentia, quae Graeci symptomata uocant, cum generali congrua curatione, id est, ut fel diffusum re corporatiuam adhibita detergens uarie deducamus, nunc clysteribus acerrimis, nunc absinthio potu dato, uel intybi agrestis succo uno uel duobus cyathis singularibus. Ac si declinationis tempus permiserit, etiam cum uino aliquando ipsa quoque intyba comedenda probamus cocta uel incotta. Item asparagum uel daucum, aut foeniculum, & ob plurimam oculorum infectionem erit sternutatio commouenda, medicaminibus scilicet, quae Graeci ptarmica uocauerunt. Item naribus infundendum, priusquam in lauacrum ueniant egrotantes, ut quidam probant, struthium cum lacte, & ad speciem referentes, alinino uel humano. Similiter etiam elaterium quod appellant, hoc est cucumeris agrestis succum. Item cyclamini cum eodem lacte: fertur enim statim per nares, quae uultum tenuerat fellis infectio, & magis si aeger ingrediens calidas cellas feruens descenderit solium, atque requiescens diurno tempore aqua calida fuerit uaporatus, adhibitis aliquando etiam apophlegmatismis, quorum materia saepe memorauimus. Item ijs quae superficiem corporis laesendo iaculare uidentur, quae appellata sunt anastomatica, & propterea re corporatiua, in sudore prouocantia fellis infectionem, hoc est, dropax iugiter adhibitus, uel solis feruor torridus, quem Graeci heliosin appellant. Item naturalium aquarum exhalatio, uel medicaminum sudorem mouentium usus. Aspergendum denique corpus struthio, nitro, sulphure, & ijs aspersioibus quae ob pruritus corporis adiuuentia sunt, a Graecis sympasmata appellata, feruentiore aqua fouendi egrotantes: sic enim seruata regula generali etiam accidentia passionis curabuntur: non enim haec solis in acutis erunt passionibus obseruanda, uerum etiam in tardis, quas Graeci chronias uocant. Utendum etiam aeris mutatione & gestatione uaria, & litoraria moratione: animi quoque laxamento ac iucunditate, & aquarum naturalium uoluptate, natatione uaria, & assiduo uomitu, simplici, atque radicibus commoto. Item drymiphagia, in qua praeter ceteris capparum magis usus approbatur, & acetum squilliticum, in quo sit infusa anchusa herba, & bulbi, & squilla igne torrida, id est subassata, cum melle electario data. Vinum praeterea tenue probamus, & perseverante passione helleboro decocto corpus agitandum: uel si oportuerit, bibendum damus medicamen ex herbo & ceruino cornu, in cotylae quantitatem cum tribus cyathis mullae: in ijs qui adiuncta febre uexantur, uel conditi in ijs qui sine febre afficiuntur. Sed uitandam probamus frequentem & uariam medicaminum potationem, quae sella deducere promittuntur, siue uentris uia, siue urinalia: etenim sitis extenditur, & solidioris cibi fastidium duplicatur, & corporis fortitudo minuitur, atque cibi accepti corrumpuntur, & omnis corporis materia adulterio medicaminum deterior fit, cum habitudo, ut supra diximus, omnis fuerit immutata. Quod facere uidemus eos, qui sapissime ac iugiter herpillum dari probauerunt, & absinthium, & aloem, & diagridium, & coloquintida, uel ex aloe & coloquintida hieram confectam. Item ex amygdalis, & absinthio, & aniso trochiscos confectos, & decoctiones recentis mullae ex uino confecti, cum hyperico, uel aristolochia longa, uel herba adianto, quam Latini capillum Veneris uocant, uel cicere albo: aliquando etiam haec mandenda probauerunt. Item rubea, quam Graeci erythrodanon uocant, uel struthium tritum cum fico arido, uel palmulis, aut sulphure in ouis forbilibus in parui cochlearis quantitate: aut certe ceruini cornu elimatum puluerem crachma, unam, cum cyatho uno, & aquae cyathis duobus, uel nepete, quam Graeci calaminthen uocant, aut radicibus pastinacae, quam staphylen appellant, decoctis in uini heminam, & dimidia, donec ad tertiae partis liquoris ueniat quantitate. Ex quo dandum probant cyathum unum cum aquae cyathis tribus aut quinque, cum dauci semine: aut apium aut zingiber, meu, uel asarum, aut radicem herbae brioniae. Item seseli & libani herbae infusionem uel decoctionem & throchiscos ex herpillo uel foeniculo confectos, uel ex aristolochia, quos diherpillum, uel diamaratrum, & diaristolochia appellant: horum enim uaria multitudo, uel usus frequens, causa saepe ipsius fuit faciendae passionis: non enim quoniam fellis detractione facta, illico curationis est causa, nisi totius quoque passionis fuerit destructio consecuta: sic igitur ijs utendum erit, ut supra demonstraui. Item quidam Veneris probauerunt adhibendum usum, laxationem carnis faciendam aestimantes. Ex quibus est Titus, Asclepiadis sectator, & Themison. Sed est hoc neurositatis uexabile: quippe cum fortitudinem corporis tollat, quae magis est egrotantibus adquirenda. Item alij aurum iugiter aspicerent uel intuerent egrotos praeeperunt, siue aureos colores. Iis denique etiam operimentis utendum laudauerunt: siquidem limilia rapiantur, & propterea morbi, siue colorum, aut fellis migratio in alias possit transire materias earum concordantes colores: non conijciantes, quod sit magis credibile, externa in egrotum facilius transire: quippe cum uiarum tenuitate superficie corporis clausa interiora teneantur, uel certe similitudo magis passionis possit prouocare uirtutem occultae suasionis admonitione superata. Semper enim memoratiue passionum tristes ac mortali necessario sunt egrotantes: quae maxima causa est augendae passionis. Est autem maximum adiutorium, & magis utilis egrotantibus animi purissima laxatio, siue serenitas. Erit praeterea perseverante passione etiam longa nauigatio curanda, & unctio, adhibito praereceptore, quo assidua defricatione & plenissima fieri resumptio possit.

De cachexia. Cap. vi.

CACHEXIA nomen sumpsit a quodam corporis habitu malo: cacia enim uisum uel uexationem Graeci uocauerunt, hexin habitudinem. Sed principaliter eius curationem ante Themisonem nullus

ordinavit: ipsam nanque secundo libro Tardarum passionum, itemque primo atque quarto Epistolarum memoravit. Item Thesalus secundo libro regulari. Fit autem siue nascitur hæc passio intemperantia ægrotantis, uel curatione mala medicantis, aut post ægritudinem tardam resumptionis causæ. Item ex medicaminibus sepiissime potatis, uel ex saxea duritie iecoris aut lienis, hæmorrhoidis longissimi temporis, aut uomitu. Item ex febribus longo tempore corpus affectum, aut collectionibus, aut uomitu post uespertinos cibos, & ijs similibus. Est autem ipsa quoque passio sepiissime hydropisini antecedens causa, aut macularum simili in superficie corporis accidentium. Sequitur cachecticos pallor subalbidus: aliquando etiam plumbeus color, debilitate tardus ac piger corporis motus, cum inflatione inani. Aliquibus etiam uentris fluor cum febricula in plurimis latente, que circa uesperam magis augeatur: pulsus creber ac densus: cibi fastidium, & uini magis appetentia, urina fellea, & extensio uenarum. Est autem passio sepius stricturæ, sicut ex supradictis conijcimus. Aliquando etiam complexa solutione ob plurimum uentris fluorem, uel simili quolibet fluxu. Quapropter conuenit complexa passione laborantis primo abstinere fluentia, & intemperantiam ægrotantis corrigere, uel curationes malas, aut medicaminum potationes prohibere. In iecore uero aut liene si qua fuerit durities, siue saxositas, deffruere, ut nup demonstrauimus: aut si fluor sanguinis fuerit plurimus, abstinere: hæmorrhoidas uero auferre, febres quoque soluere, ut de febribus scribentes docuimus: collectiones congrua curatione, sicut de ipsis scribentes monuimus, sanare, & consuetos eis post uespertinum cibum uomitus paulatim detrahere. Ac si horum nihil fuerit accidens, & sola in corpore uisa fuerit cachexia, erunt eius superpositiones ac lenimenta prouidenda, & uigilante sine ulla ratione egroti, aut cibo corruptente, animi attestate difficultate, cum pigro ac segni corporis motu superpositione cognoscere: & propterea in requie retinere egrotum, cum abstinentia cibi, quo turbatio corporis resoluitur. Item ea, que fuerint extenta, lanis contegenda, atque oleo calido fouenda: ac si uenter fuerit fluens, abstinendus. Item si plurima fuerit corporis tensio cum grauedine, erit adhibenda phlebotomia ex brachio mediocriter: sed non necessario in ijs qui hæmorrhoidarum causa inanes uidentur: ac deinde retentione facta constricti, sed non in omnibus qui communiter tanta, ac tali fuerint strictura possessi, tunc perunctos conuenit refici cibo digestibili ac leui, usque ad declinationis tempus, seruato genere, accidentium, alia cataplasmatibus, alia cucurbitis recurrere: cum declinatio apparuerit, plurimus ac uariis cibis erit adhibendus, & similibus superpositionem uergentem adiuuare, atque ita lenimento ueniente, quod facile approbamus, exercentibus asperitatibus passionis supradictis, hoc est, ijs que superpositione designant, erunt corpora resumenda atque fortificanda: tum recorporatiuis utendum curationibus, quo reformata corpora, uel, ut ita dixerim, refectis uitiosis carnibus, ac renascētibus nobis reparata ad memoriã redeant sanitatis. Quapropter æger, somno discusso, semet in lecto continere, iubendus etiam iacere paulisper, tum etiam neque repente cōsurgere, sed prætentato motu discere, utrum se leuem ac digestum sentiat. etenim si fuerit occurrens indigestio, erit requies adhibenda plurimo temporis spatio, donec grauedo digeratur: dehinc mediocri gestatione, atque paruo cibo utendum, si non ex excessione, sed ex aliqua causa manifesta temporalis acciderit corporis displicentia, quam Græci diarethesin uocant. Ac si nulla fuerit ægrotantis querela, erit a lecto leuandus, & ob expugnandam frigoris iniuriã oleo leuiter perungendus: tunc gestatio adhibenda: & si uires permiserint, uel aeris temperies, sub diuo, & magis intra muros motu uehiculo. Sin uero aliqua fuerit obstans causa, erunt hæc sub tecto adhibenda, & pro uirium modo aut uehiculo manuali, aut sella, aut cathedra exercendus ægrotus: tum gestatione perfecta parua deambulatione adhibenda, uel uocis exercitium, atque ad unctiōnem ueniendum, sed præcalesfacto intra uestes ægro. Quoties calidum habuerit corpus, tum deposita ueste erit linteolis leui defricatione terendus, atque statim oleo paruo unguendus, & lummo tactu fricandus: primo ab alio, postea a semetipso, retento spiritu: ut etiam alia teneantur: dehinc rursus ab alijs defricandus, tenacius quidem, sed non impressius, quo possit carnis inflatio coagulari. Sed hæc erunt adhibito unctiōnis præceptore faciendæ, quo secundum proprias mutationes omnium partium motus æqualiter, ac totius corporis integret exercitium: tunc permittentibus uiribus etiam raptorio machinamento gestetur, ac deinde recussabili fera, quam Italicam uocant: aliquando etiam harena asperfo corpore, quã amon appellant, defricetur per interualla dierum adhibito lauari. Conuenit etiam psychrolusia nullis obstantibus causis, quæ eam prohiberi permittant: tum uinum dandum austerum album, leue: dehinc iubendus superbibere, atque siccum fumere cibum, uel certe quartã partem panis siccam manducare, adhibito usu afforum pulmentorum, & neque curiose conditorum, ut pisces, clunes, uel agrestium leniora, & ijs omnibus iuxta regulam methodicam auctis aut minutis, interiecta uini abstinentia, & cibi parua sumptione: utendum etiam locorum atque aeris mutatione: tum heliosin, quã nos corporis torporem dicimus, ita dropacis adhibendus usus, & pulueris nitri fricatio, & sinapismus specialiter, & usus aquarum naturalium, uel natatio maritima. Item harena litoraria ignita circumtecto corpore torrendi sunt ægrotantes: nunc inter paucos, nunc inter plurimos dies, ut uires permiserint: tum nauiculæ exercitium atque peregrinatio, quemadmodum in præcedentibus ordinauimus.

De nutrimenti cessatione, quam atrophian Græci uocant. Cap. VII.

NUTRIMENTI cessatio, quã Græci atrophian uocant, ab accidenti nomē sumpsit: & cōtigit in passione cōstitutis plurimus cibi appetitus, tum corruptio, quibusdam fastidium: item tenues atque latentes tepore sunt, neque febricula iugiter, & quibusdam inter plurimos dies soluta. Ducitur præterea quædam etiã per

per urinam corporis defluxio, quam syntexin uesciæ uocauerunt, cum plurima fuerit poti liquoris egestio, atque corporis subinde per dies singulos extenuatio etiam: nunc igitur cōuenit, sicut in Cachecticis diximus, prouidere, ne qua pars corporis principaliter patiat, & oporteat congrua eidem morbo localia adhiberi adiutoria, ut iecoris, uel lienis duritie, uel flori uentris, aut intestinorum, uel uesciæ, uel ulceri in interioribus constituto, aut collectioni, quam specialiter uomicam diximus. Ac si etiã febres fuerint cōsecutæ, iisdem quoque adhibenda medela. Si horum nihil in corpore uiderimus, sed sola fuerit atrophia cōsecuta, conuenit ægrotum fortificari rationabiliter, atque resumi gestatione pro uirium quantitate, scilicet quibus sepe memorauimus generibus & unctiōibus ordinatis, plurimo oleo superfuso, adhibita fricatione, & ministris corpulentis, & mollibus, uel quales esse fricatores Salutaribus præceptis docuimus, quo cōtactu corporum laxioris exercitata membra soluantur: tum temperato utendum lauacro, atque uino tenui, & pane limpido fermentato, & pulmētis ex media materia, atque iuxta cycli regulam eorum augmenta ac detractiones uariare non repetitis, nec perfectis ilico cyclis, sed unius tantummodo qualitatis, ut de cataleptico scribentes docuimus. Denique cum ex uolantibus solis adhibemus, initium ex paruulis ordinamus: tum autem ex agrestibus, ex teneribus, cum porcina ex membrorum summitatibus. Conuenit præterea locorum atque aerum commutatio, & aliquando drimyphagia, uel simplex uomitus: tum etiã ex radicibus confectus, & localia alijs atque alijs locis adhibenda, & magis medianis partibus: non enim sine plurima uexatione partium, quibus digestio celebratur, inesse corporibus atrophia potest. Ipsi igitur, frequētius adhibendus est dropax, & cucurbitæ, uel paroptesis, aut sinapismus, & sympasimata acriora, quæ a nobis aspergines nuncupantur. ite malagmata eiusdem quantitatis. Vtilis præterea litoraria nauigatio, atque natatio maritima, uel naturalium aquarum: tū post cibum animi laxatio, quam diachysin uocant, & articuloꝝ complexio adhibitis ministris, qui mollibus hoc manibus efficiant. Themison uero secundo libro Tardarum passionum plurima recte ordinasse probatur. Aliqua uero caduca intētiōe dixisse intelligitur. Iubet etenim ægros non equaliter ægrotantes duodecim stadiorum spatium gressu conficere, æqualem modum cunctis definiens. Item igneo in loco uel feruenti fricari iubet præfatigatos sudoribus ægrotantes: item sole torrēti, atque ita per interualla leuiter defricari, & in calida, atque oleo calido eorum manus infundi, ex quibus periculum perfricationis necessario sequetur. Item post interdianum cibum deambulatione probat adhibendam, atque fricationem, & lauacrum. Tū post uespertinum cibum iungenda crura, atque brachia, quod est dormituris anxiosum. Præterea post cœnam imperat uomitum prædato passo, aut uino dulci, uel succo ptisanæ. Tum frequentato uomitu, oua duo danda forbilia cum panis uncijs duabus, ex quo incēsa altiora, atque exercitatis uomitu uisceribus facile corrumpuntur accepta. Hęc igitur recusantes, alia, que recte ordinasse perspicitur, amplectenda iudicamus.

De hydrope. Cap. VIII.

HYDROPS ab accidenti nomen sumpsit: siquidē aquosus humor hanc passionem necessario committitur: nam Græci hydor aquã uocauerunt. Generatur autē ex accidentibus plurimis, atque diuersis causis, ut cachexia, febribus corpora tardatibus. Item duritia, uel saxea densitate iecoris, uel lienis, aut stomachi, uel peritonei membranæ aut matricis. Item spirationis difficultate, quam Græci dyspnoean uocant, uel uentositate stomachi, aut coli, aut uentris passione, quam Græci coeliacen diathesin uocant. Item longi temporis dysenteria, uel in foeminis menstrualis fluoris retentione. Item hæmorrhoidarum ueterum repentina atque incondita curatione, facta abstinentia, uel coaceruata bibentium transuoratione, & magis si salsa fuerit aqua. Item medicaminum frequentata potione, & horum similibus. Græci igitur, uel aliarum sectarum principes eius potestatem, uel differentiam nominibus uariandam crediderunt. Vocant enim hæc passionem etiam hyderon uel parecchysin, origini locorum specialia nomina tribuētes: nam parecchysin appellant sensibilem, & manifestam liquoris superfusionem, que fiet inter peritonei membranã, & intestina. hyderon autem, dispersum siue infusum per uiarum raritatem, atque carnis spiramenta liquorē. Itē dicitur hyderon ex renibus generari. hydrope uero ex duritate iecoris. Quod quidem nos iuxta sectarum regulã reprobamus: etenim infusio, siue superfusio liquoris est passioni communis: & neque antecedentes causæ passionis facere discretionem recte creduntur: siquidem etiam ex plurimis alijs partibus patientibus hydropes generantur. Eius igitur differentiam Hippocrates & Diocles duplicem dixerunt: aliam enim hypofarcan uocauerunt, aliam asciten. Item Heraclides Tarentinus secundo libro Internarum passionum totius corporis inflationem, siue humoris infusi perforationem catarsacã uocat. Inter peritoneum uero & intestina asciten uel tympaniten appellauit. Item Demetrius Erophili sectator undecimo libro de passionibus scribens, alium dixit hydrope constitui sine ulla humoris infusione, sed sola inflatione turgēte: alium ex humore diffuso, & eum nunc per totum corpus, nunc inter peritoneum & intestina: cuius differentiam nunc plurimo uento tradidit. & est uanum atque intellectu carens, sine ullo humore superfluo laborantē hydropem uocare. Item plurimi tres differentias tradiderunt: aliam enim catarsacan, aliam ascitē, aliam tympaniten uocauerunt. Asclepiades autem alium celerem dixit, ut eum qui repente constituitur: alium tardum, ut eum qui tarda passione uexet: & alium eum febribus, alium sine febribus. Hoc quidē cōmuniter etiam alijs specialibus passionibus adscribens, nō aduertit, quoniã proprio nomine celer dicitur passio, non sola que repente conficitur, uerum etiam ea que celeriter solui posse monstratur. Hydrops autem fit quisquam repente ex coaceruata bibendi transuoratione, uel salsi liquoris potu. Celerem autē passionis

solutionem nullus ægrotantium meruit. Item Proculus Themisonis sectator secundum plurimos inquit hydropis differentias temporibus passionis adscribendas. Initiū enim atque augmentū esse leucophlegmā tian, cū adhuc secundum carnē fieri mutationē uiderimus: statum uero tympanitē, cū summa tensio secundum uentrem fuerit facta. Declinationē autem asciten, cum quadā indulgentia fuerit inflatio relaxata: nō secutus ueri regulam, neque aduertēs quia omnis species passionis sua quæque tēpora percurrit. Denique etiam catafarca usque ad statum, uel declinationem perseuerat. At tympanites & ascites ex initio facti in augmentū uenerint, & statu sumpto declinauerint. Item Apollonius Mēphites aliū dixit fieri hydropē cum retentione, ut si quid biberit, sine dilatione tanquā per fistulam transiens egeratur: eius autem quem cum retentione fieri dixit, secundum plurimos tres esse differentias affirmat. Sed melius Demetrius Apameus ab hydropse discreuit, eum qui sine dilatione potum liquorē per urinā egerit, diabetē appellās, sicut specialiter de ipso scribentes docuimus. Melius igitur, quantū ad species hydropis, quanquam nō generaliter, mutemus curationem, alium dicere in toto corpore constitutum, tanquam in papyro uel spongia inter uiarum raritatem insertum, à liquore uocari leucophlegmā tiam, quā Latino nomine etiam intercutē recte dicemus: alium in parte corporis inter peritoneū & intestina, subiecto liquore solo, uel admixto uēto plurimo uocari, alterum asciten, alterum tympaniten: sequuntur quædam cunctos præterea communia, quædam singulis propria. Communia autē, ut inflatio, uel extantia tumoris, & piger aut difficilis corporis motus, spirationis difficultas, quam Græci dyspnœan uocant, somnus difficilis uel anxiosus, & magis post cibum sitis, & urina comparatione sumpti potus paruior, fastidium, & aliquando febricula latens in plurimis: item quibusdam etiam uesciculæ, uel fistulæ, quibus eruptus humor feratur, ac deinde uulnera difficilia sufficiant, uel quæ in cicatricē uenire possint. Specialia uero, uel propria singulos sequuntur, ut leucophlegmantian, uel intercutē mollis atque humida inflatio uentris ac uultus, & crurum, & folliculi genitalis, uel præputij, relucente liquore per cutē albedo colore. Itē cum oris uel spiratione, siue anhelitus fœtore totius corporis grauedo, & impressioni digitorū cedens tumor, ita ut paululū caua permaneant loca. Aliquibus etiam alborū atque crassorum humorū uomitus, uel per uentrē egestio: unde etiā nomen passio sumpsisse à græca deriuatione uidetur: leucō enim albidū, phlegma humorem crassum uocauerūt: uel quod ægrotātis color albidioris imaginem ferat. Alij uero tanquam ex superfluo humore generata passione, penetrans humor singula quæque spiramenta possederit: nos uero intercutem nominamus. Asciten denique sequitur uentris inflatio, uel extantia, & pro corporis motu liquoris conlisi sonitus, uel ad cōcussum palmæ resonus, tanquā semipleni utris, ex quo nomē sumpsit. Itē pro schematis mutatione, uel digitorum impressione demersio, uel resurrectio liquoris, & conclusio superiorum partium, atque tenuitas tanquā extantæ cutis secundum ora uel colla, aut iugula, uel pectora. Iacentibus præterea ægrotantibus diffusa, atque elatior tumoris extantia fiet. Surgentiū uero uel stantiū maior atque extantia, & crescente passione corporis frigus atque torpor accedit: aliquando etiam tussicula, & stercoreū uel urine abstinentia, et per uentrem fluidior exitus, & apprehenso folliculo, atque uirili ueretro extās inflatio reduplicata, & aliarū partium surgens tensio, sicut in leucophlegmantia. Vocatur autē hic hydropismus, ut Diocles, etiā epatias aut splenites à patientibus partibus nomen ducens, hoc est iecore uel liene. Item tympaniten sequitur rotunda atque extans inflatio secundum gastera cū tensione plurima, & ad percussum palmæ resonus, uel ut tympani, unde etiam nomen accepit. Item rustationes, & aliquando intestinorum tormenta, quæ inclusa uento per podicem digerantur, atque grauedinis detrahant quidquā. Est autem passio communiter stricturæ omnis hydropismus, sed complexa aliquando solutione ex alijs accedētibz, ut uentris fluore. Præterea est naturaliter tarda passio: siquidem nunquam celeriter soluta uel emota corporibus uideatur. Item generaliter magna: siquidem & difficultatem, & indecentiam, & periculum inferat ægrotanti. Denique semper difficilis curatione, nunc uehementer, nunc minime comprobatur: etenim magnitudine uehemens, & uarietate accidentium, & corruptione uirium magis incurabilis iudicatur. Parua uero magnitudine comprobatione supradieta, atque paucis & simplicibus accidentibus, quæ Græci symptomata appellant, & sine nimia uirium læsione minime curationi difficilis approbatur, & quæ secundum aliarum sectarum principes de effectis uel exitibus passionum scripta sunt, ut etiam secundum causas ex quibus efficiuntur, & patientes locos, & naturas, & ætates, & annalia tempora, ut hiemis, uel æstatis, & eorum medijs temporibus generationes passionis: alij difficiles curatione, alij faciles curatione, alij faciles hydropes approbantur. Quæ quidem omnia magnitudini passionis adscribenda sunt, ne infinitus modus differentiarum uideatur accidentium numero uariatus: etenim secundum causas difficiles aiunt curatione hydropes, qui ex saxitate magis quam ex duritia fuerint facti. Item eos qui ex dysenteria, uel colli passione, ab ijs qui ex coaceruato hauitu bibendo uitium conceperunt. Item secundum locos difficiles inquit eos qui ex iecore, faciles uero: eos qui ex liene. Item secundum naturā uel sexum difficile res inquit curatione semper fœminas maribus. Item secundum ætates faciliores inquit curatione pueros, uel pubentes: difficiles uero, ætatis mediæ, uel senes: non solum quod natura crescere uel augeri, alia minui uel declinare uideantur: sed etiam quod alij prohibeatur, alij cogantur, alij neque suadere, neque cogi posse probentur. Item secundum annalia tempora, quæ Græci horas appellant, difficiles inquit curatione ætatis tempore laborantes: siquidem multa siti afficiantur: alij uero e contrario faciles inquit curatione: siquidem exitum liquorum fieri prouocet feruor æstatis, & corporis præterea faciat siccitatem. Difficiles uero hiemis tempore, ob corporum densitate uel frigus. Item uerno tempore: siquidem humidiora, atque liquorum redundantia fiant corpora. Autumni uero prima, similia æstati, ultima hiemi dixerunt.

runt. Item secundum generationē, siue fabricationem passionis difficilē inquit curatione leucophlegmā tiam, facile uero asciten, & horum mediū tympaniten. Dissenserūt præterea etiā de patientibus partibus quæ principaliter afficiantur. Erasistratus nāque iecur inquit pati in apertionibus enim saxēū semper inueniri cōfirmat: alij uero colum, sed consentire iecur: alij splenē, ac iecur, & colum: alij etiam peritoneum: alij renes quoque & matricem principaliter pati dixerunt. Et apparet, omnia necessario prætangere: quod quidem, etiā si latuerit, nullus timor curationis mutandæ medicantibus accedat: neque etiam ob localium adiutoriorum ordinem quidquam obesse monstretur, cum hæc eadem oporteat ceromate sole feruescēto iactari, uel pellibus sole ignitis inuolui. Adhibenda etiam acopa feruentia, & sudationes ex naturali materia prouocare: habet enim recorporandi uirtutem ex quacunque metallorum materia exhalatio naturalis. Item ex harena litoris sole ignita torrenda corpora. Hiemis uero tempore igne prætorreda, atque ita corpori admouēda, ut ex ipsa, excepto capite, cætera corporis omnia contegantur. Itē sinapismus usque ad cutis humorē adhibendus, qui maxime uehementem fortitudinem locis humor corruptis, atque ut ita dixerim, habentibus admouet ac ministrat. Itē locorum & aquarum mutatio adhibenda, & peregrinatio magis maritima: est enim lacerantior, atque corporis apertionibus efficax ob salitatem maritimus aer. Conueniunt etiam uaporationes spongiarū ex aqua maritima expressarum, uel aqua salsa decocta. In tympanicis uero specialia, ut plerique uolunt, iuxta communem uirtutem recorporatiuæ curationis, etiā decoctio centaureæ herbe, & absinthij, & origani, & hyfopi, & marubij adhibenda, & similis uirtutis epithema, ut est quod appellatur dianitru, ex fico atque nitro, & absinthio confectum. Tundendū igitur aridum ficū, sed quod sit pingue ac succidum. itē singulatim absinthium & nitrum admiscendum duabus partibus fici, & quarta pars origani. Aliquando etiā rutæ admiscenda particula: facit enim medicamen, quod appellamus dia hyfopum. Item uua passa cum cumino, uel farre, cum adipe ueteri, & uino. Hoc quidem plurimi magis intercutibus conuenire probauerunt. Itē bubulo stercore unguendos cum aceto ægrotantes dixerunt. Apponēda etiam malagmata, quæ fortificare, ac recorporatiua uirtute mutare ualeat corpora in meliorem habitudinem. Intercentes autem & ascitas ijs curandos probant, quæ siccare atque exiccare ualeant corpus, uel sudorem commouere. Sed erit cauēdum, ne immodico usu medicaminum corporis superficies ulceretur. Est autem nostrum medicamen quod ex herba chamæleonte nigra conficitur. Item ex stercore caprino, quod appellatur diacapregias. Item diacentauream, & dioriganum, quæ ab herbarum nominibus uocabula sumpserunt. Item icesion emplastrum, quod magis post humoris detractionem adhibendum probamus, quo partes roborentur. Item diayteon emplastrum, & diadictanum, & barbara, & diascaminum. Oportet autem interpositis quinque diebus, uel eo pluribus detracto iandudum posito medicamine perspicere profectum, ac rursus imponere omnibus locis ex anterioribus ac posterioribus corporis partibus: singula enim medicamina erunt illinienda pellibus teneris, atque ita corpori addenda, superposita lana molli cum leuibus fasciis colliganda, & pro uiribus corporis adhibenda gestatio, atque unguenta congrua, & defricatio. Tympaniten uero recorporatiua curandum probamus curatione, & conijcienda etiam inflationis medela, quam Græci emneumatofin uocant. Adhibenda denique reflata, ut est quod appellatur diaspermaton, uel polyarcion, aut diaartymaton, aut diasamfucum, aut diamelilotum: hæc enim ualent etiam uentositatem tollere: adhibenda præterea in ijs ea quæ superius ordinauimus. Tum profectu accedente regula cyclorum adhibenda natatio maritima, uel aquarum naturalium. Alij uero non absurde etiam aquæ marinæ uaporationem probant adhibendam, quo sudores prouocantur: inquit enim implendum solum aqua marina feruente: tunc quadrangulam compaginem immittendam præligatam loris, in quam erit includendus ægrotans: sed præliganda compago pelle, ut aquæ prohibeant ingressum, quo exhalatione uaporis calefactus ægrotans in sudorem uenire cogatur. Sed erit aqua calefacienda in nouatione frequenti ferri caudentis immisione malarum. Oportet autem semper egrum adhibito animi laxamento curari, quam Græci diachysin uocant. Quærenda denique animi desideria, quæ sine uexatione corporis præueniant uoluntatem, & amicorum conuiuia, quæ ciborum paritate, animi tamen lasciuitate frequentent. Utile etiam, si longi fuerint dies, partiri modum sumendi cibi: facilius enim accepta digeruntur duorum temporum oblatione diuisa. Ac si iuxta ordinem datum leuigati indulgentia passionis rursus fuerint affectionibus typicis ægrotantes affecti, quo iterum impleri uideantur, erit melius uti prius radicum uomitu: dehinc ante diem radicum usus, album ueratrum immittere: tunc sequenti die hoc detracto radices dare, uel certe hellebori decoctionem. Sed horum usum uel confectio dexteram, atque adhibendi modum Responsionem libris de adiutorijs scribentes docuimus: & nunc exinde hæc accipienda monemus. Hæc est mundior, atque uera hydropum curatio: etenim potui medicamina danda cauere decet: alia enim uesciam commouent, alia intestina lacerando ulcerant, uel dysentericam faciunt passionem: alia stomachum uertunt, & fastidium generant cibi, & sitim extendunt. Quapropter si cogentibus rebus utendum uiderimus quibusdā aquiducis medicaminibus, quæ Græci hydragoga uocauerunt, ea dabimus ijs qui plurimo humore infusi aquoso corpora laborare uidentur. Habere etiam conuenit curam, ne rursus corpora repleantur: ex quibus est euphorbium multo commixtum potu datum, uel ouis sorbilibus aspersum, duorum uel trium cochleariorum quantitate, uel decoctio radicum, aut squille. Oportet autem squillæ libras duas omni purgamento absolutas, quod ad unam libram redigatur, concisas in uas fistile nouum prælitum mitti, tum adiectis uini sextarijs tribus, quibus ad tertias decoctis, ex ipso liquore erunt ad duo cochlearia ægrotati danda: & proficiente curatione usque ad uncijs unius accedere modum. Sed hoc erit post gestationem adhibendum, uel post perunctionem

corporis, & ante sumptionem cum plurimo interiecto tempore. Ex decoctione autē radicū duos uel tres cyathos dandos probamus. Sin uero etiā urinā quis uoluerit commouere, erūt omnia aromatica prohibenda, quę nō curiosa, sed magis simplicia esse uideantur, ut est decoctio feminis cucumerū, uel fœniculi, aut dauci, aut apij, anisi, petroselinī. itē mentę, asari, nardi, squinantī, zinziberis. Hęc singula uel cū uino, uel ex ipsīs cōfecta erunt offerenda. Ac si ex ijs humor detrahi non potuerit, oportebit tanquā alienum paracente sin auferre. Sed nunc decet priusquam ipsius officij usum doceamus, ijs respondere qui istius curationis adhibendę dissonantia iudicia posuerunt. Antiquorū igitur aliqui cōgruam paracentesin dicunt, ut Euenor libro quinto Curationum, Erasistratus libro quo de hydropē scripsit, & eius sectatores, Theſsalus secūdo libro regulari. Alij uero cōgruam laudauerunt, ut Asclepiades libro quo de hydropē scripsit, & Themison secūdo libro Tardarum passionum: quibus etiam nos iuxta Sorani sententiam cōsentimus. adferores tamen primę sententię, hoc est istius reprobandę curationis, hęc dicunt: peritonei mēbrana a natura neuosa esse perspicitur, & est omne quod neuosę fuerit qualitatis punctiōibus inimicum, siquidem consensus ingerat. Pręterea spirationis naturalis causa, qua nos aerē recipere, atque reddere hauſtu potili necesse est, intestina quoque cōmouentur, quibus superficies corporis consequenter tangitur. Et est periculum, hanc paracentesin uulnerare loca: quippe cum nō solum corruptus humor detrahi uideatur, uerū etiam naturalis sepe spiritus excludatur, quod est uehementer corporibus noxium. Dehinc etiam post effectum punctiōnis, aliqui ægris sua uulnera resoluentes uoto prius torporis deponendi uitā quoque liquerūt. Itē neque tempus sibi conueniens hoc genus adiutorij habere uidetur: etenim passione cōstituta uel superpositione, siue lenimento aliud tēpus mitigationē demonstrat, aut aliam resumptionē, uel recorporationē. Paracētēsis uero cōturbat, atque uires corporis tollit, & nō recorporatiua uirtute medetur, sed usum recorporatiuum impedit. Ad summā, nemo, inquit, saluatus est eorum, qui per paracētēsin curati sunt: quapropter adhibenda negatur. Item Erasistratus ait, quo iecore in duritia cōstituito obesse paracētēsis uideatur: siquidem grauatio iecoris tumentis toleretur humoris substantia subleuata, atque natās in liquidis, quibus effusis omnis grauado partiū tumentium, quę diaphragmati sunt natura connexę, atque uenę maiori, atque contendit, quam Gręci quilen appellant, adductione sui tumores ingerant uicinarū, ac deinde celerem faciant mortem. Item Ptolemęus Erasistrati sectator ait causam passionis esse iecoris duritiam, supercreatam uero humoris infusionem. Paracētēsis igitur liquorum detrahens passionem minime detrahē agnoscitur: siquidem non auferat causam, ex qua humor creatus esse uideatur. Sed sunt hęc omnia facile expugnabilia: tunc enim uulnerata neruositas in tumorem uenire recte iudicatur, quoties naturali habitu fuerit constituta. Nunc autem morbo uitiata, peritonei membrana contra naturam habere perspicitur, & non similia, atque eadem sequentur naturaliter, uel contra naturam constituta. Itē intestinorum uulnerationē metuere, inanis timoris est: etenim exercitatis atque prudētibus hoc genus officij cōmittitur: dehinc plurimū peritonei membrana distabit interiecta humoris causa submotā: spiritus uero etiam phlebotomatis sanguini iunctus excluditur. nec ilico tamen reprobāda phlebotomia, cum sit ab omnibus rectissime adiutorium comprobātū. ferendum est enim leue damnū naturalis officij, quoties maior utilitas excludendę passionis promittitur. Soluere uero ligationem ægrotantes, & immoderato fluore acuto deponendę passionis in mortem uenire, simile quiddam est, tanquam phlebotomatiū ligaturā medici soluere, ac deinde plurimo sanguinis fluore uitā finire: hęc enim nō adiutorij est curatio, sed stultitię ægrotātis. Habet pręterea paracētēsis etiam aptissimum tempus, quod illi inueniri negāt, sicut cucurbita scarificatione adiuncta, atque hirudinū appositio: quę non in accessione aut lenimēto, sed in dimissione superpositionis recte adhibēda probātur, sicut in alijs docebimus de adiutorijs specialibus scribentes. omnes enim paracētēsi curatos, ut aiunt, mori apertissime mentiuntur: nos enim quosdam uidimus euasisse. plurimi uero moriuntur: siquidem medentiū tardantes consilia serius paracētēsis adhibeatur, ut quę alij adhuc tumentes peritonei membrana, & neque usu dextero operātes diuisuram faciendo mortis periculū incurrunt. Ex quibus est etiam Asclepiades, qui diuiso loco fistulam relinquendam putauit. Ex qua stirpis in modum impressa, uel per puncta peritonei membranę graues cōsensus, atque indignationes adferat: quippe cum sepe etiam gelati sanguinis corpuscula irruentia uulnerum diuisuris, uel quęque externa magnos tumores atque indignationes commouerint. Erasistrato uero causanti, quod post detractionem humoris ex iecoris duritia in passionē uenerūt superiores partes, ac magis salutare, adductione quadā pōderis indigentur, erit respondendum, quia plurimi hydropes sine ulla iecoris duritie in passionem uenire probantur: etenim ex alijs causis fieri posse, superius demonstrauimus. Plerisque etiā, quanquam iecur duruerit, nō necessario in hydropem uenire cōtingit: ac sepe adductione partium, uel indignatione superiorum uexari perspiciamus, quo sape tumor etiam perdidit ægrotantes. Omitto quod iuxta eius sententiā oportebat supinis iacentibus ægrotis nullam querelam partium attestari: siquidem iecur nullo pōdere superiora distendat, hoc est discrimen, quod Gręci diaphragma appellant. Asclepiades uero repetinam effusionem atque coaceruatam cum periculo fieri testatur: siquidē uia, quas Gręci poros appellāt, interiecta mora blando se tactu cōtingāt, & propterea illæsi maneat ægrotantes. Detractione autē facta liquorum, aspero se tactu cōtingant, atque concidētes angustentur: ac simili ratione etiam spiritus uehementer irruēs carni dolorē faciat, atque inflationē, & tormenta intestinorū. Est pręterea facile expugnabile Ptolemęi dictū, quod paracētēsis humorē detrahens passionem nō auferat: etenim primo, neque ex alio quolibet adiutorio singulari hęc passio solui posse perspicitur: quippe cū sit magna atque perseuerans, dehinc quędam adiutoriorum ob releuanda accidentia passionum, quę Gręci symptomata uocant, adhibenda probentur: quanquam

quanquam non totum soluere morbum uideantur, ut phreneticis luce commotis oculorum pręfectio. Item alia quędam, quę quāquam nihil per se medeantur, alijs tamen adiutorijs pręparent corpus, uel patientem locum, quo facile adiutorij beneficium sumat. Ac tonsura uel rasura capitis fluore quolibet adfectis, quo detractis capillis illinienda medicamina constrictiua, uel epithemata, aut cucurbitę appositio nullis obstantibus medeantur: quanquā sit detractio capillorum laxatiua: at uero paracētēsis etiam per se plurimum medetur: releuat enim detractionem plenitudinis tensionis, atque spirationis difficultatem, quam dyspnoeam uocant, & alijs adhibendis adiutorijs pręparat partes: nou enim potuerunt medicaminū illinimenta, uel appositio sincera uirtute ad uiscera, uel patientes partes peruenire, cum interiecto humore peritonei membrana plurimum a cutibus distet, tranſeant autem facile ad ea, ad quę destinata erant humoris interiecti ablatione permilla. Quapropter paracētēsin adhibendam probamus, sed non ijs qui uiribus fuerint fatigati, aut adhuc in tumore peritonei membranę constituti: addentes etiam, uel prędicentes periculum. plurimi enim quanquam alterius superesse uitę potuerint, & sine ullo dolore mortem capere, paracētēsis cura celerem mortem pertulerunt.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS
CHRONION

LIBER QUARTVS.

De Elephantiasi. Cap. I.

Deest principium capituli.

heliolis, dropacismus, & lixiuij calidi perfusio, & psychrolusia, atque cataclysmus, hoc est, aquarum ē supernis illisio, natatio maritima, & aquarū naturalium, & magis frigidarum, quę aluminis naturam exhalent, quas stypteriazas uocauerunt: siue ferrugineas, quas sideriazas appellant. Item adhibenda smegmata alia, donec maculę albescāt, quas supra memorauimus: uel cymolia terra subassata, cum hordei polline, & nitri quippiam, uel alia quę lacessere ualeāt magis, ac leuius, ut est cinis uſtarum bucinarum, uel halcyonum: aut cum eodem pumex assatus, uel sulphur uiuum, uel sepiarum testa exusta cū pumice & nitro, & cymolia subassata, atque gummi, & galla, equi hęc omnia pōderis. Item acopa & malagmata mediocriter lacessentia, pręter cutis ulcerationem, & ijs unguenta similia, ut myrobalani cum aceto: aut uinum cum ammoniaci gutta, & alumine. Ac si ulceratio fuerit locorum consecuta, erunt cōgrua pro differentia ulcerū adhibenda. Quapropter ea, quę serpere per corpus uiderimus, amputabimus. Tumētia uero mitigatiuis temperamus & laxatiuis uirtutibus. Itē humēta atque fluida densamus, & sordida purgamus, caua replemus, & æqualia in cicatricem ducimus, sicut Responsum libris chirurgiam scribentes monuimus. Ea autem, quę in cicatricem uenerunt, sinapisimis roboramus, pręlatis metasyncriticis cyclis, & radicum uomitu, & ceteris quę sua sunt. Tum resumpto corpore uehementer utilil hellebori albi datio probatur, quo corpora dissecantur: quę non semel adhibēda, sed etiā sepiissime per interualla pręroborato corpore. Item nauigatio, & in aeres meliores transitus: sic enim passio soluetur, aut nō ex ea deformatus egrotās ad finem uitę perueniet. Veterum autē medicorū nullus istius passionis curationē ordinauit, excepto Themisone, atque ex philosophis Democrito, si uere eius de elephantiasis cōscriptus dicitur liber, quo sanguinis corruptionis causas cōscribēs phlebotomados imperat egrotātes: & potādos decoctione herbe, quā in Syria memorat nasci & in Cilicia: sed neque hęc dicere possumus, neque passio tā difficilis ijs duobus adiutorijs solui creditur posse. Themison uero secūdo lib. epistolarū ad Dimā tē scribēs phlebotomari iubet, recte quidē, sed nō stricturā considerās potius quę conuiuantē causam sanguinis detrahendā: quod est æstimabile, atque, ut ita dixerim, dogmaticum, sicut secūdo libro de cœnoteris scribens Soranus docuit. Vitur pręterea uomitiuis ieiunus, itemque radicū eorum confundens tēpus: oportet enim superpositionis tempore adhibere phlebotomiam, in lenimento uero uomitum. Itē uentrē inter paucos dies leuiter deducendum iubet, atque superficiem corporis constringendā unguento myrobalani, cum aceto & oleo rosaceo paruo, uel myrtino, & ammoniaci gutta cū alumine. Deponit etiam ægrotantes in decoctione frigida ex herba perdicia cōfecta, uel plātagine, aut murta, aut rubo, bis in die, atque sufficienti tēpore quadā tarditate ægrotantes imperat immorari. Dat cibos facile reſtabiles, & potu magis aquam: quę sunt incongrua. phlebotomia enim similiter laxatiuum genus est, & cibus reſtabilis, & singula unguēta quę imperat adhiberi, constringunt. Item embasis, quā fieri ex decoctione herbarū iubet supradictarum. Item unguenta condensant corpora. Sed hoc passus est, cum nondum limpide methodicā perspiceret disciplinam, & Asclepiadis secta circūseptus, passionis causam in extasin æstimaret, quam pręſtabat fieri perensem siue cutem: & ob hoc quærebat materiam a superficie ad altiora, uelut latius patientia, reuocare. Vitur denique constrictiuis extrinsecus, & rapit ad interiora ea quę fuerint appositiorum uirtute depulsa. Prouocat etiam uentris fluorem & uomitum, utitur hellebori purgatione,

adhibito psilothro in tres uel quatuor dies, uel alio quolibet urenti medicamine usque ad cutis ruborem, quo magis perseverantem faciat passionem. Adhibet præterea cataplasmata, ex quibus etiam succos adhibuit arnoglossæ, uel perdicij herbe. Item malagmata adhibet constrictiua, ex quibus nunc plurimi laudant argagation appellatum medicamen. Item exercitium probat, & deficiens cutem: declinat ungere: sed adhibet græcum, non coniciens hoc quoque esse laxatiuæ uirtutis. Adhibet etiam ammoniaci guttam cum aceto uel uino, aut quæ sunt intra se contrariæ qualitatis. Item post exercitium sudationem faciendam igne uicino, sed aqua frigida fouendos imperat ægrotantes: & usum hellebori geminum probat. quæ sunt quidem uera adiutoria, si tempora quoque seruentur, ut Responsionum docuimus libris. Item quidam Themisonis sectatores initia quoque passionis præuifa, coercentes pronos ac decliues, uel uenturos in eandem, quos uiderint, phlebotomant, & helleboro purgant: eos autem, quos iam possessos acceperint, iisdem negant curandos adiutorijs: siquidem corruptione quadam uel laxatione extremæ cutis in corporibus hæc passio generetur, et sit arifica carnis, atque mollifica corporis phlebotomia. Quapropter inquirunt esse frigidandam uel siccandam corporis superficiem, quo possit eius humor ad intestina uel uentrem recurrere, ac deinde clysteribus, uel purgatiuis medicaminibus, quæ catartica uocant, detrahendo cibum. Præterea præpotandos probant ægrotantes succo nepetæ, seruata moderatione quantitatis, quæ neque minuenda, neque superanda sit tribus cyathis usque ad sex. Cibum etiam dandum frigidum, atque constrictiuum & paruum: potum frigidum, sed meratum, ex uino uehementioris acrimoniæ, atque albo, uel ueteri: & sæpe tenendos ægrotantes, uel siccandos abstinentia bibendi, siccioribus reficiendis cibis: quæ sunt utraque incongrua ac dissonantia siccandæ cutis, secundum eorum intentionem. sic enim, ut aiunt, est superficie transmittendus est humor ad altiora, atque eò prouocandus, ut clysteribus ac purgatiuis medicaminibus excludatur per uentrem: erit enim contrarium, si sit atque siccioribus cibis, & uino in prædicto altiora siccare. Item aliqui horum multitudinem intuentes frequenter adhibendam phlebotomiam, atque clysteres, & uentri flua medicamina, quæ catartica uocant, iubent: & magis diacameleos appellant: quibus necessario corrumpentes egrotos, in peiorem habitudinem corporis uertunt, quem Græci cachexiam uocant. Item alij corruptione hoc fieri, atque mutatione ex uenenis effecta estimantes, temperatiuis uti medicaminibus decreuerunt: ex quibus magis afinino lacte egrotantes potandos imperat simpliciter, uel accurato, quod schiston appellant. Item uino dulci, & cibis similibus, quibus foeda digestione corruptis maior efficitur corporis corruptio. Ordinant præterea theriacam dandam, quam cuncti Mithridatium appellamus: quæ quidem recorporatiua uirtute mederi posse, perspicitur. Dant etiam uiperas mandendas, sed amputato capite atque cauda, mensura digitorum quatuor: cætera coquentes, atque obdulcantes sale & oleo, ægris offerunt comedenda. Alij etiam aqua ex labris, quibus candens tingitur ab operantibus ferrum potandos dicunt: cum sit hæc passio secundum plurimos scriptores ex aqua graui, quæ aut natura, aut aliqua corruptione foedata sit, sæpius generata. Alij quoque etiam cutis uulnerationem affectandam probant, qua corpus exhumoretur: neque cunctis commune iudicium, & ignaris cognitum prudentes, quod peiorante passione superficies corporis ulceretur. Item alij egrotum in ea ciuitate quæ nunquam fuerit isto morbo uexata, si fuerit peregrinus, eludendum probant: ciuem uero longius exulare, aut locis mediterraneis & frigidis consistere ab hominibus separatim: exinde reuocari, si meliorem receperit ualitudinem, quo possint ceteri ciues nulla istius passionis contagione fauciari. Sed ij egrotantem destituendum magis imperant, quam curandum: quod a se alienum humanitas approbat medicinæ.

De phthiriasi. Cap. I I.

ANTECEDENTE cachexia etiam hoc symptoma generatur, quod nos accidens dicere poterimus. Sumpsit igitur nomen non a genere, sed a multitudine pediculorum: plurimi enim creantur nunc per totum corpus, nunc per eas partes quæ capillatura conceptæ sunt: & nunc consueti atque simplicis forme, nunc ignoti, hoc est latiores, & duri magis ac sequientes moribus uehementer, quos quidam ferales appellant: nam sæpe etiam sub capillis inueniuntur corpora penetrasse. Sequuntur autem egrotantes uigiliæ, & pruritus corporis, atque pallor, cibi fastidium, & stomachi debilitas, & caluities: & est passio solutionis cholere rubee egestione plurima per tenues uias emergente, qua hæc animalia generantur. Denique superpositionis tempore iacere oportet egrotos loco mediocriter frigidum, atque cibis constrictiuis, & temporibus iam sæpe demonstratis refici. Fomenta uero & perunctiones, & cataplasmata membratim erunt adhibenda, qualia Themison elephantiacos curas ordinauit. Sed ea loca, quæ capillatura uestita sunt, erunt præterea radenda, superpositione resumptio adhibenda, atque recorporatio, sicut in cachecticis, uel elephantiacis ordinauimus: sed iugia adhibenda smegmata, quæ nos laceffentes, atque purgatiuos pulueres nuncupamus. Item unctiones magis, cum mox fuerit capillatura derasa præfotis partibus aqua marina, uel aceto falso. Sunt hæc denique plurima speciatim posita, ut bulbi cum nitro atque oleo cõtriti, quo mellis faciat crassitudinem, ex quibus corpus erit illiniendum. Item staphysagria, cum aceto atque oleo trita, uel infusa aceto & oleo, tunc contrita cum salis fluore, quem Græci halosanthos uocant, donec liquidum mellis similitudinem faciat. Nunc etiam cum sulphure uiuo atque aceto: uel ita ponderibus composita medicamina, staphysagriæ drachmas duas, sandaracæ drachmas duas, nitri obolos duos, admixto oleo & aceto, donec in mellis crassitudinem ueniat. Vel sandaraca cum oleo, & nunc staphysagria, & abrotonum æquis ponderibus admixta calce, quam Græci conin uocant, & ijs similibus. Palpebris autem

autem erunt adhibendi sicci pulueres, atque collyria, quæ Græci blepharica uocant, nos palpebraria dicere poterimus, ex ære uisito, atque anefo asfo: sed & lapide scisso, & pipere, & staphysagria confecta. Hæc etiam in ijs, qui præter phthiriasin pruritu uexantur, sunt adhibenda, adiectis magis feruentioribus aquis in usu lauacri, & asperginibus pulueris ex thure & nitro, & sulphure confecti. Item solicationes, quas Græci helioses uocant, adhibendæ sunt: dropaces quoque, & uomitus radicum, & ea quæ iam sæpe de alijs memorauimus scribentes passionibus, quæ corpus recorporatiua uirtute fortificare, atque in meliorem habitudinem commutare ualeant: sic enim detracta corporis cachexia, quam nos malam habitudinem dicere poterimus, eius quoque comitantia depellentur.

De uentriculosis, quos Græci cœliacos uocant, & de cæteris defluxionibus. Cap. I I I.

VENTRICULOSA passio, quam Græci cœliacem uocant, a parte corporis, quæ patitur, nomen accepit. Generatur ex antecedenti digestionem continua, uel tumore uehementi, aut dysenteria. Sequitur in hac passione constitutus uaria stercoreum egestio qualitate atque colore, nunc tenuis ac soluta, nunc aspera & inæqualis, uel constricta, & nunc alba, nunc similis urinæ camelorum, nunc flaua & spumosa, nunc prasina uel liuida, aut nigra, aut purulenta, aut sanguinea, cum graui foetore & rugitu intestinorum, quem Græci borborysmum appellant, atque in exitu sonitum, & post effusionem factæ uelut scatentis stercoreis uesiculæ: & nunc iugiter nocte atque die, nunc coaceruatim, sed interiecto spatio, ut per diem bis uel semel, aut interpositis uno uel duobus diebus, aut eo amplius: & nunc cum tensione atque uentositate, & tormento, uel dolore aut singultu confidente, atque conducta cute quæ uentrem circumtegit, attestante siti, & ipsius uentris feruore, & leui in interioribus torpore frigidum: sequuntur etiam uigiliæ, fastidium cibi, & aliquibus plurimus appetitus, uirium debilitas, pallor subalbidus, & nunc febres, dehinc corporis odor teter plurimus, ut etiam quæ suis manibus tetigerunt computrescant, & difficile careant odore concepto. Tum uultus inflatio atque pedum: quibusdam etiam dysenteria congeneratur, cum facile fuerint intestina ulcerata, ob defluentium acrimoniam. Est autem passio solutionis, & aliquando stricturæ complexa: siquidem aliqua eius uideantur esse coniuncta, ut ex supradictis conijcitur. sed discernitur a speciali rheumatismo uentris: siquidem plurimæ in ipso fiant egestiones, sed non uariatæ supradictis concursibus. Quapropter cum adhuc noua, uel emergens fuerit passio, nec plurimi temporis, sed in superpositione constituta, quam Græci epitasin uocant, erit eo tempore locandus ægrotans constrictiua ratione, ut sæpe docuimus, adhibita requie: & quantum uires permiserint, abstinentia: etenim ad perferendum atque corpori adpropriandum cibum sumptum, nunc uenter patiens indignatur, tanquam oculi patientes uisus officio: in qua ætati somnus etiam plurimus curandus, atque sitis, & lanis mollibus uenter contegendus, leuiter oleo Hispano prætractus, uel melino, aut rosaceo, aut murtino, aut lentiscino oleo. Ac si uentositate quoque, uel tormento affecti fuerint ægrotantes, dulci oleo dimissionis tempore lanæ tingendæ sunt. Perunctio uero ex oleo uiridi adhibenda: facies quoque aqua tepida releuanda. Tunc cibus dandus, ut alica ex aqua frigida ita curata, ut sua caruerit difficultate, quod fiet ex farris tepore, aut decoctione palmarum Thebaicarum. Dandus etiam panis solus, aut cum eo oua hapala. Item pulvis ex oryza, uel alica, aut farre, aut milio, ex paruo Hispano oleo confectus, & paruo salis grano. Vel si dolor admonuerit, adhibenda cucurbita longior: procurandum tamen, ut si quid partis spongia ceperit solita, damnum moderationi non sit: tunc leuiter oppresso liquore, quo folliculi restatio fiat, erit tentandum, ne clysteris cauerna fuerit clausa. Dehinc apponenda podici fistula dextera manu usque ad eius uerticulum, quem Græci aspidiscum uocant, impulsu leui, & neque recto ductu contra oppositas partes, neque superiora repenti no, uel cum plurimo conatu: tumores etenim exinde atque collectiones efficiuntur. Quapropter lenissimum, atque paulo inferius inclinato ductu, iniectio fieri debet ad illam partem, in qua constitutum est os sacrum, quod Græci quoque uocant hieron olteon. Tunc illic enim spatium latius longæonis cum appositione tacta erit digitis detrahendus, quo cauerna fuerat obtrusa, atque sinistra manu continenda immobilitate seruata clysteris fistula, & dextra comprimendus folliculus leniter ac moderate, quoties inferiora intestina ulcerata noscuntur. Erit denique parue longitudinis, atque altioris cauernæ fistula procuranda, qua possit facili effusione patientibus locis medicamen tradere, ne suspensum ab ijs quæ patiuntur non solum nihil afferat commodi, uerum etiam sanis irruens officiat. Erit autem folliculi impressio uehementius faciendam, atque fistula longior procuranda in ijs, quibus superiora intestina fuerint ulcerata, quo medicaminis liquores eò ualeant peruenire. Et hortandus ægrotans, ne retento spiritu quodam recursum referiat medicamen. Ac si magna fuerit putredo, quam menomen appellant, non erit immodicum etiam ex utraque parte clysteris fistulam cauernare, quam Græci amphitreton uocant, quo possint medicaminum liquida per utranque partem intestinorum lateribus aduenire: tum cum omnis fuerit folliculus complicatione uacuatus, siue oppressionem manus refusus, quo medicamina peruenisse sentiamus, erit detrahenda fistula suspensa manu, & distentis cruribus egrotantis spongiæ commodæ podici expressæ ex decoctione calidi liquoris, in quo præcocta sint mala punica, quo constrictione quadam uirtutis herbarum quæ Græci styphin uocant, atque seruido tactu densatis partibus longæonis iniecta teneantur. Tum modico temporis spatio intermisso, erunt etiam illa, quæ clunibus fuerant supposita, detrahenda. Et si fuerit æger in uentris officium prouocatus, in inferioribus ulceratione constituta, & magis si in longæone fuerit perspecta, erit hortandus paulisper resistere, & iniecta continere, tangentibus nobis easdem partes, quæ pati

noscentur, quoties prouocari ægrum in egestionem medicaminis uiderimus. Ac si in superioribus fuerint ulcera, erunt permittendi egerere, cum uolent: etenim medicamen iam recurrens atque defluens ad inferiora, longanem sanum inutili uirtute adficiendo exulcerat: nam quibus alienatæ fordes detrahuntur, iisdem non ulcerata uitantur exulta, cum admota corporibus tardius fuerint immorata. Excluis igitur cum medicamine post sufficiens temporis interuallum muculentis humoribus, atque ramētis, & uarijs deflexionibus intestinorum, sufficienter operatum medicamen accipimus: quanquam non de perfecta curatione tuto pronuntiare possimus, cum sæpe ulcerationis particula in superioribus constituta minime ualeat medicamen accipere, & propterea non omnibus commodata curatio uideatur. Vel si cōmixtum putredini medicamen cuncta purgauerit, hoc adprehendimus, cum solum præter aliqua purgamenta fuerit exclusum. At si hoc egestio secuta fuerit quædam aliena, minus quidem purgata, tamen accipimus ulcera, & propterea sanitatis spem pollicentia. Item si nihil fuerit exclusum, neque ipsius iniectionis quidquam, erit credendum necessario medicamen inhæsisse, quantum sua ualuit potentia & propterea sui operis integrasse uirtutem, quanquam non perfecisse uideatur. Nec recte culpanda uirtus est, quæ una iniectione non dederit sanitatem, cum plenam fecerit futuræ perfectionis fidem, perseveratione sui persuadens. Vnde si omnino nullum fuerit redditum, medicamen erit impauide accipiendum: atque è contrario si eius nulla particula fuerit retenta, & statim effusum, nullum sui demōstrauerit effectū, orania desperanda: est enim plurimè debilitatis, atque alienatarum, uel mortuarum partium signum. Coniiciendum præterea, ne ut sæpe contingit, uetustate medicaminum efflata uirtute nullus sequatur effectus: & propterea sicut iniecta sunt limpide reuocentur: quapropter etiam hoc intuentum esse mandamus. Tum post egestionem factam spongijs erit postea detergendus: uel si nihil fuerit exclusum, interiecto spatio unius horæ perunctum reficere ægrotantem cibus congruis, atque stomacho aptissimis, ut lactuca thyrsa, uel intybo cum aceto, quod sit ex murta confectum, aut oliuis fractis uel natantibus, quas colymbadas appellant, & ouis hapalis, & uolantibus nuper memoratis, quæ sint nutrita constrictius, ut murta, rosa, lentisco: etenim eorum pinguedo sic defluxit, atque caro constrictiua sufficit: magis in eorum pectoribus quorum plus ossibus uicina aptiora probantur: sunt enim teneriora cæterorum. Danda etiam pomorum quædam constringentia, atque olerum cocta, quorum superius, atque de alijs scribentes passionibus memorauimus, potui dabimus aquam frigidam: quod si minime tolerauerint ægrotantes, dabimus feruentem plurimum aquam cilterninam: & si sine febris fuerit ægrotans, dabimus uinū exercitioris paulo uirtutis, ut supra docuimus. Omnino enim inuitantes adperitum, siue suscitantes, quem Græci otrexin uocant, stomachi robur debemus custodire, nisi cum nausea etiam uenter fuerit resolutus. Oportet etenim curare, ne rursus plurimum cibum demus aut potum: uel priusquam solidum cibum sumpserint ægrotantes, bibendum credant: nam conuenit neque grauata, neque humecta intestina seruari. Si igitur medicaminis iniectio aliquo fuerit peccato uitata, ut non omnibus adiutorij partibus informata uideatur, mox medicamenti monstrabit errorem: nam quidam iniectione aliqua ex parte uomuerunt, aliqui stomachi ac uentris dolorem senserunt, singultibus atque nausea affecti, cum anxietate ac siti, & immitigabili ardore, & articularum frigido torpore, & pulsū maligno, atque sudore uel defectu, aut pressura capitis, siue grauatione, quam carosina uocant: siquidem sit uirtutis medicamen iniectum in febris uel uiribus uitatis, aut in alto tumoribus constitutis. Vomitus autem medicaminis iniecti si ex tumore uentris fuerit factus, uel teneriorum intestinorum, tanquam in iliaca passione, sæpius ægrotantibus intulit mortem. Si autem nullo tumore subiecto fuerit effectus, ingerit uexationem atque metū: aut, ut sæpe contingit, passionis significat depulsionem: siquidem nulla pars ulcerum in intestinis à medicaminis contactu uideatur immunis. Tardate passione etiam recorporatiuis conuenit uti rebus. Quapropter oportet ea, quæ feruntur per uentris officium, celeriter auferre, & ora ægrotantium spongijs ex postea frigida siccatis reficere, articulos ligare, & stomacho cataplasma constrictiuum imponere, & quod diaphnidon dicunt, uel similis uirtutis. Odoramenta quoque resumptiua adhibere, & frequentius cibo nutrire ex supradicta materia. Ac si accepta non tenuerint, erunt secundo offerenda, adhibita articularum frictione, cucurbita ori uentris infixæ: uel, si poterit, etiam à tergo inter scapulas. Ac si dolor occurrerit, & singultus ob ardorem atque sitim, fomentis utendum est, & cataplasmatibus, & spongiarum uaporatione, & olei iniectione, quo possit medicaminis uexatio celerius obtudi. Perseuerate incendio, et calida, & oleo, & lacte sunt iniiciendi: & si nulla fuerit humoris significatio, eorum frigidus adhibendus est usus: & ob mitigandam sitim iugis adhibenda oris collutio, dandus interea potus. Item propter articularum frigus adhibendi tepores cum blanda manuum tenacitate, quæ diacertolin uocant, item unctio: sudores autem si expressura fuerint apparentes, erunt detergendi ex diaphoresi, & asperginibus cohibendi, & cōgruo cibo, & cæteris quæ de caroticis scribentes docuimus: quibus depulsis, hoc est presentibus periculis euadentibus ægrotis, si forte rursus in priscam dysenteriam uenerint, erit tentandum multo tepore simplicibus uti iniectionibus, hoc est, ijs quæ sine calce, quam asbelton uocant, uel auri pigmento, quod aiseni cum appellat conficiuntur. Tum si perseverauerit passio, ad uehementiora traahendum, sed ex simplicibus rebus confecta, sollicitam habentes calcis uel auri pigmenti iniectionem: oportet enim putredini etiā cataplasmatibus occurrere: quorum sunt erui pollines postea decocti, & lentiscinū oleum acacia immixta, donec mellis sumat crassitudinem. Item lenticula molita, cum melle, uel rosaceo uel lentiscino oleo decocta. Ac si putredinis causa sanguinis effusio fuerit consecuta, erunt spongiæ expressæ ex aceto calido pubetenus, uel sub umbilico & coxarum summitatibus, quas Græci schia uocant, admouendæ: dehinc

iisdem locis etiam cucurbitæ seruefactæ adfigendæ, articuli ligandi, dandus digestibilis cibus, & qui facile corpori insinuetur: tunc uinum quod sit præcoctum in cortice mali punici. Inijciendum autem acetum, nunc solum, nunc cum thure masculo, uel eius manna contrita, uel quod ex confectioe superat diatheon emplastri, cum sibi eius materiæ miscetur. Imponenda etiam similis uirtutis emplastra, uel acacia aceto soluta: tunc donec scateret tētet coquenda, aut in amplo mali punici cortice supra tepentem cinerem sensim calefacienda, & ex ipso liquore partes contegendæ. Dehinc cerotaria apponenda ex oleo murtino aut melino, aut uiridi contrita acacia atque consoluta, uel ex omphacino, aut œnanthino, cum ruta aut balaultio, aut aliquando ijs omnibus: uel ut Themison composuit, acaciæ partem unam, rosæ aridæ partem unam, ammoniaci guttæ partem dimidiam, ceræ partes quatuor, & olei rosacei quod sit sufficiens. Hæc contrita in uino amineo, & soluta cera cum rosaceo oleo miscēda: ac si sanguis fuerit retentus, quod fiet aliquando cum gelatur, aliquando densitate putrescentis uenæ, erunt discernendæ causæ hoc modo: nam densatā intelligimus uenulam, quoties pullus exurgit, atque frigus corporis resumpto seruore mitescit, ægrotantis animus melior, atque spiratione corpus facillime releuatur: ac si gelatus obstitit sanguis, quod Græci thrombosin uocant, & propterea fuerit fluor celatus, supradictis contraria sequentur, ut pallor, iactatio, pulsus paruitas, uel amputatio, quam Græci asphyxian uocant, grauedo, inflatio, frigus, torpor pubetenus, ac paulo superius: tum defectio cum sudore. Quapropter erit aceti iniectio faciēda tunc, cum fluor fuerit abstinentus, diurnis diebus cibo reficiendus ægrotans. Si autem plurima ex parte retenta putredine parua excluderint ægrotantes, quæ sint languinolenta & ramentosa, & propterea profectu apparente melior esse curatione, adiuncto tamen metu ne retenta soluatur, oportet etiam secunda uel tertia die eundem trochiscum iniicere, sed solita, uel certe succū plantaginis, aut acaciæ cum aqua. Sin uero quibusdam diebus sine officio uentris fuerint ægrotantes, ac rursus iniectionibus asperati, conijcimus in ijs non cicatricem ulceris factam, sed medicaminum supraducto cortice fuisse obtrusa: & propterea post effectum uentris nuda atque sordidata, rursus humorem fluere ordinabimus. Item tribus diebus lenticulæ coctionem crassioris succi iniiciendam: etenim intellina uel propria medicaminis coercentur, quæ Græci styphn uocant, & ulcerum mitescit asperitas, & ex anterioribus medicaminibus facta conglobatio, siue cortex in sanem prouocatus cadit, & subiecta ulcera in cicatricem uenire coguntur. Ac si plurimo tempore ulceratio perseverauerit cum corporis debilitate atque fastidio, erit frequentia medicaminum uitanda, siue iniectionum, siue potionum: maior enim ex ipsis uexatio fiet, cum cibi appetitus extinguitur, & in fastidium ueniunt ægrotantes, nisi parua insuetorum multis fuerint consuetis admixta. Decoctionem autem lenticulæ secundo uel tertio per singulos iniiciemus dies: ex ipsa enim sufficienter intestina coercentur, & latenter corpus nutritur, cum quadam particula digestionis usurpata uiribus profecerit ægrotantis: tum cum limpida ulcera senserimus, erunt cohibenda ea, quæ uehementius conficere ualeant, quæ Græci styphonta uocant, & iniicienda mediocriter constringentia. Ac si quisquam eorum non tulerit uirtutem, erit diachylō medicamē oleo rosaceo soluendum, ac diligenter liquefactum iniiciendum, uel plūbeo mortario plūbeo pistillo circumducto imisso oleo rosaceo conterendum, donec in succū ueniat, atque crassius fiat. Horum quoque similibus utendum monemus. Tunc uino leni, atque carne uolantum uel marinorum utendum, ut squillæ, nulli, carani: & pro modo uirium gestatione resumptionis causa. Dehinc cum omnia tuta uiderimus, lauacrum adhibemus: sed non propter, & magis cum forte iniectio fuerit facta trochisci, nisi primo uentrem egererint ægrotantes. Tardate passione superpositionis tempore, iisdem uti conuenit. In lenimento uero erit fortificatio adhibenda corporibus per uariam gestationem, & uocis atque corporis exercitium. Post singulas egestiones adhibenda ex oleo & aqua calida, & decoctione lini feminis, aut foenigræci, aut maluæ agrellis, iisdem partibus, hoc est sessioni, quam Græci hedram uocant, & specialiter admouenda uaporatio ex pollinibus cataplasmate calido, uel sacello. Dehinc etiam radix agrellis maluæ decoctæ atque contritæ, & calida testa calefacta erit apponenda. Ac si iugis fuerit dolor, immittendus digitus usque ad altiora, præunctus adipe anserino cum foenigræci semine cocto atque contrito, aut aliquo medicamine ex ijs quæ appellamus lipara. Ac si hæc minime fuerint inuenta, erit hoc cerotario faciendum simplici atque limpido: & cum tempus cibi dandi occurrerit, adhibenda perunctio stricturæ congrua. Tum nutrimento dandus panis ex aqua calida, aut alica lota, aut pulcilla ex melle confecta, aut oua forbilis cum pane. Potui autem aqua calida offerenda. Perseuerate autem tumore adhibenda cucurbita adiuncta scarificatione locis tumentibus, & uaporatio spongiarum: declinatione occurrente adhibenda cerotaria, & resumptio cauta: sic enim sedatur iugis egerendi uentris delectationes, cum tumor mitigatione conuiescit: atque ille qui putatur rheumatismus indulgentia tumentium facilius abstinetur. Ac si æqualis tumori fluor occurrerit, utriusque erit coniicienda curatio. Quapropter si fomentum ex oleo hispano, uel melino, aut murtino, aut lentiscino adhibuerimus, & cataplasmata erunt ex aceto atque melle, uel stymmatibus præinfusis coquenda. Item præscriptis iadudum iniectionibus concoquenda quædam constrictiua, ut murta, uel rosa, aut mala punica: lacte autem & cæteris admiscendum amyllum, & enatis matibus aliqua decoctio, stymmatum adiungenda, aut mali punici: & apponenda rursus sessioni uaporatio stymmatum, aut catabri conligati, uel in aceto decocti, uel quæ omellin uocant ex pollinibus panno conligatis, atque ex stymmatibus confectis: perungenda etiam digito interiora longanionis ex cerotario oleo rosaceo confecto, aut adipe cum oleo rosaceo. Tum post perunctionem ora lauanda aqua tepida, cibus dandus pulcilla calida, ut de uentriculosis scripsimus, quos Græci cœliacos uocant, ex alica uel farre, aut oryza, aut milio, aut olyra, aut pane Alexandrino: hæc singularis uel aliquando amylo

admixto, aut lacte, aut melle ex fauo expresso. Potus paruus dandus, sed calidus: tum effecta reclinatio ne resumptio adhibenda. Ac si solutio fuerit urgentior, uel sola, frigidus conuenit locus ægrotanti, & supina iacendi positio, paulo leuius capite locato, & suppositione lanarum, clunes uel inferiores longaeonem partes subleuandæ. Adhibenda etiam requies, & impressus articulis manuum amplexus, uel ligatio paulo tenacior. Deponenda etiam omnis animi intentio, & magis cogitatio passionis auertenda: admonet enim egestionem, ac prouocat inquietudinem in memoriam reducta conscientia. Erit denique persuadendum, ne, quoties fuerint ægri in egestione commoti, ilico uentrem facere festinent: sed, quantum potuerint, resistendo differant motu. fit enim quædam meditatio, atque frequens egerendi consuetudo, & oportet effugere laborem motus, ac nutandi corporis frigus, nisi forte acrior, aut incendiosa fuerit defluxio: retenta enim sessio in locis, quam Græci hedran uocant, longaeonem exurit. Conuenit denique, si possibile fuerit, ægros ad sessionem egestionis deportari, aut humiliter a lecto scaphia posita ad egestionem produci faciendam. Vel si plurima fuerit corporis defectio, qua iacentes non ualeant fluentia retinere, erunt egestiones spongijs suppositis excipiendæ, & medijs partibus apponendæ lanæ, nunc oleo constrictiuo prætinendæ, uel decoctione buxi, uel murtæ, aut mali punici, & horum similibus stympmatum, uel succorum constringentium, nunc asperso ruthergerinario, quem Græci byrsodepsicon uocant, uel trita galla erunt media siccanda: hæc enim constrictionem sine ullo frigore fore promittunt. Dehinc apponenda ex palmulis epithemata, & malo cydonio, & balautio, & alumine, & horum similibus, sicut de cœliacis, uel sanguinem spuentibus, aut stomachicis scribentes docuimus. Inijciendus etiam per clysterem succus plantaginis, aut polygoni herbæ, uel intybi, aut uuæ lupinæ, aut herbæ caricariæ, uel temperuiuæ, aut melpilæ, maluæ, aut oryzæ, aut decoctione mali punici, uel eius caduci, quod Græci cytinorhoas appellant, nos ampullagium. Et aliquando hæc ipsa erunt conterenda, uel rosa, aut rubus, quam Græci baton appellant, aut lentiscus, aut galla, aut thallia, aut rubi uirgulta, uel uitis anuli, quos helicas uocant, aut salicis folia, aut ex uino bunito ijs qui sine febris adficiuntur: ex aqua uero ijs qui febricitant. Item ros syriacus, aut omphacium, aut acaciæ succus, uel hypocistidos herbæ, aut balautij drachmæ duæ, in quatuor uel quinque cyathis conijciendæ: est enim ea quantitas iniectionis redundans, hoc est siquidem plurima grauedine quadam prouocet uentrem. Item lenticulæ decoctio, aut licium indicum cum lacte. Sint autem amyli drachmæ quatuor, licij drachmæ duæ, lactis cyathi septem uel octo: extendenda enim hæc singula atque minuenda sunt pro magnitudine solationis, ac uirium ægrotantis. Ac si plurimus fuerit in ulceribus sensus, ut medicaminum constrictione lacessita indignentur, erunt inijcienda ea quæ cum dulcedine admota partes ualeant præficcare, quo neque ulcerationem prouocemus, neque fluorem negligamus. Ex quibus est in febricitantibus succus ptisanæ cum adipe caprino, conrito atque commixto tracanto, uel gummi, aut argillyrici radice. Sed illa duo infusione præmollienda: radix autem coquenda, aut rosa ceo oleo ouum commixtum, aut lac coagulatum, uel cum amylo concoctum ad tertiam partem. In ijs uero qui sine febris fuerint, passum conuenit Creticum, & uinum squilliticum supradictis speciebus. Tum refectionis tempore unctio adhibenda ex oleo hispano, ac deinde ora lauanda posca tepida. Cibus autem specialiter, ut in cœliacis ordinauimus, dandus. Similiter etiam potum conuenit dare. Lac quoque bibendum præcoctum, quod appellant diacochleon, siue singulare: etenim fluores crassificando cohibet, & ulcera deterget, & acrimoniam humorum temperat, & sine ullo labore corpora nutrit. Est autem coctionis hic modus: lac sumendum ex agresti palu perfectum: etenim in ciuitate nutriorum animalium reprobamus: siquidem capræ e faliore pascua sitientes plurimum atque coaceruatim bibant, & multum lac, sed aquatum faciant, quod est constrictioni uentris incongruum. Quapropter magis ex caprea, quæ lentisci pascua, uel murtæ, aut rubi, aut uitis folijs, uel quercus, aut salicis, uel hederæ, aut terebinthi, aut herbæ calicaris, uel polygonij, aut plantaginis, & horum similibus fuerit nutrita, erit lac accipiendum: confluxit enim constrictiua qualitas herbarum in lactis qualitem: nam sæpe diagridium, uel helleborum mandantes, purgatiuæ uirtutis efficiunt lactem, sicut prococolium comedentes lac generant, quod uisum præstet accipientibus abunde. Denique erit primo probandum, atque eligendum quod sit albidius, atque sine ullo odore, & neque globosum, hoc est, frustis coagulatis uariatum, quod Græci thrombodes appellant: neque in urinae similitudinem mutatum, quod iidem uroides appellant: sed quod possit in quibus de stillatum manere sua tenacitate collectum. Boni igitur, ut diximus, lactis quatuor uel quinque sextarios oportet in uas fictile mittere siue æneum: immittendæ & cochleæ, quas nos lapides marinos, uel fluminales accipimus, non marine igitur ob salitatem, sed fluminales inulte: primo quo sint igne pellucide, tum auferendæ: & ex sufflatis omnibus, quæ de se forte dimiserint, ac depurgatis supradicto uasculo immittendæ, ac ferulis lac cum iisdem cochleis mouendum, donec ad mediam ueniat partem, siue tertiam: dehinc refuso lacte proijciendæ priores cochleæ, atque aliæ innouandæ similiter exuste, sed per perfectum numero atque forma minores longa per interualla. Hæc confectio lactis diacochleon appellatur. Sine ijs uero confectio erit longe simplicior, quam Græci aperiergon uocant: uas enim lactis erit imponendum igni molliori, & immissa ferula merienda mensura totius ac dimidiæ, & tertie quantitatis, quo non coniectura, sed uera dimensione coctionis quantitatem sumamus. Tunc ex ipsa ferula circûlato ductu mouebimus coquentes, ne lateribus uel fundo iugi mansione insidant: dehinc ultimo coctionis tempore plurimus detrahendus est ignis: & cum ad partem dimidiam uel tertiam uenerit, erit in aliud uas relundendum: exinde ægro dandum, non frigidum, sed leuiter gelatum, quod galactodes appellant. Ac si forte stomachi fuerit euersio commota, cum accipere ægrotantes horrescunt, erit frigidum dandum, præfecto uasculo niuibus

ut enim

ut enim mel decoctum sit constrictiuum, sic etiam lac deposito atque excocto tenuissimo liquore, quem Græci orrhon appellant, & uapore concepto constrictiuum fieri necesse est. Conuenit denique etiam supradictus ex regula motus. Est enim uirtute constrictiua, & sui corporis raritate, tenuitate lactis, uel aquarum a liquore ebibens. Accipere autem ægrotantes debent pro passionis magnitudine, & sumendi uoluntate, quam Græci orexin uocant, quidam plurimum, quidam paruum, & primo ex ea decoctione, quæ sit ad dimidiam partem redacta. Tum ex ea quæ ad tertiam uenerit partem: siquidem sit paulo plus constrictiua uirtutis. Sed erit eius usus comparatione prioris minuendus. Tunc post bibitum lac nullum potum sumere debent ægrotantes: est enim ratione carens lac decoctione constrictum, supermissio liquore in aquam uertere. Præterea in ijs qui sufficienter, uel quantum uoluerimus sumpserint, nihil erit omnino superdandum: ijs uero qui minus accepisse uidebuntur, sicut de cœliacis ordinauimus, erit superdanda pulcra ex lacte confecta, ut deltinatus impleatur modus. Tunc post intermissionem medicoræ si quisquam nauseauerit, erunt danda mali punici grana, uel acinæ uuarum siccarum, quas fabriles appellant, aut melpila, uel sorba. Quidam igitur primam decoctionem probauerunt secundæ præponendæ: siquidem lac in semet uelut calcis qualitatem accepisse uideatur, qua possint putredines ulcerum abstineri. Alij uero secundam magis probauerunt, quibus etiam nos consentimus: non enim admixtæ supradictæ qualitatis causa est abstinentia passionis: potest enim etiam quiddam calcis uiuæ, quam Græci asbeston appellant, lacti admisceri. Sed est incoctio siue insumptio aquosi liquoris, quo amisso sincerior lactis qualitas fiat, quæ neque curiosa confectio, neque nidorosa, uel fumosa sufficitur, si simplici coctione fuerit procurata: cum enim lac se a suo humore separauerit, quam Græci orrhon appellant, crassius effectum ac uiscosius insidens uentri, atque intestinis, & multo tempore immoratum liquida concrasset, & ulcera mitiganter amplectitur. Item alij tertiam partem aquæ lacti miscentes decoquunt, adferentes quod sit decoctio melior, ne ullo nidore siue fumo, aut uisione lactis natura uitietur, ob aquæ admixtionem. Si autem si usque eo coquendum iubent, donec ad modum præmixti redeat lactis, qui fuerat prius quam aqua misceretur, & liquidius conficiunt, & non sine suo naturali liquore, quem Græci orrhon appellant, ægrotantibus dabunt, præca lactis quantitate seruata. Sin uero ad partem dimidiam uel tertiam decoquent, non solum plurimum decoctionis tempus insument, uerum etiam tarditate coquendi diutina fumosum faciunt medicamen. Hæc sunt quæ in ipsorum erroribus respondemus: eius autem datio erit discernenda: nam primo gelatum bibi debet, siue tepens, quod Græci galactodes appellant: tum feruens. Sed cum primo fuerit profectus aliquis ex ante dato: hinc enim perfecta passionis fiet abstentio. Ac si quisquam ægrotantium lac sumere noluerit, aut horrido uisu, aut stomachi supinatione recusans, erit alijs adiutorijs adiuuandus. Et si ulcus fuerit in superioribus ac densioribus intestinis, utendum medicaminibus potis, quæ Græci anoterica uocauerunt: etenim quæ inferioribus clystere inijciuntur, hæc magis patientibus aptanda sunt locis. Et cum cibi fuerint adpetentia seruati, nec ullo fastidio ægri uidebuntur adfecti, erit medicaminum consueta magis eligenda materia: ac si fallidum fuerit, sola probanda. Sed eorum compositionem atque ordinem ex ijs quæ de cœliacis ordinauimus sumi mandamus. Licet præterea cum ijs etiã acaciæ, uel cœnanthes ex aqua cisternina contrita, donec collyriorum faciat crassitudinem, rotundata frustra dare bibenda, aut resoluta cum uittello oui assi in quantitate dimidij cochlearij, aut aqua resoluta: in ijs, qui febre afficiuntur, tribus cyathis: in ijs uero, qui sine febris sunt, cum uino erit offerendum. Præterea communiter etiam hæc quæ sanguinem expuentibus dantur probamus: quorum est succus plantaginis, uel una die ac nocte rhus syriaci infusus uino uehementiori: quo detracto, oryza immissa uino coquemus: dehinc lenticulæ pulmentum decorticatæ atque subassatæ in pulcra modum conficere. Item oua aceto cocta, uel ouorum uittella, quæ sint carbonibus assata. Item decoctio ex plantagine, aut agresta, & intybo, quod cicorion Græci uocant. Sed hæc singula erunt duplici coctione curanda: nam post primam coctionem erunt in aliam aquam transferenda cum alijs nondum coctis: quorum coctione perfecta priorum secundum probamus effectum. Erunt præterea hæc condienda oleo uiridi, & aceto, & paruo sale, uel quod est melius, rhus. Et si sordidum tardauerit ulcus, iniectione nulli perseverandum probamus, nisi solutio fuerit adiuncta: uel decoctione mali punici etiam, si crebræ temporaliter uentris egestiones: quæ quidem erunt terendæ. Item corticis pini, aut subassatæ interioris tunicæ, siue corticis glandis, quam sardianam uocant, aut pulenti, aut cuiuslibet materiæ uehementius altringentis. Ac si quisquam harum uirtutum recuauerit usum, horrens oblata, siquidem sensu torqueant acriore, erunt hæc mellis decocti atque durati latitudine cingenda, quo sub dulcedine lateant acriora, & nihil eorum uirtuti derogetur: siquidem etiam mel coctum constringat. Item malorum punicorum trium medie magnitudinis corticem sumetes, admixto uino lymphato, hoc est, aqua temperato coquemus, in ijs qui sine febris afficiuntur, uel declinante causa melius habere uidentur: cum cisternina uero heminas sex, quas cotylas Græci appellant, in ijs qui etiam febris afficiuntur, donec ad tertiam partem liquor deueniat. Tum ex ipso duos uel tres cyathos ante cibum dabimus ægrotanti, uel eadem mala omnia contusa atque colata, uino aut aqua immixta erunt offerenda non plus cyathis duobus. Item mala cydonia cum malis punicis decocta in uino dulci, aut squillitico, tunc frictione siccata atque crassificata cum lacte dato conueniunt, uel aquæ cyathis sex. Item ges aster cum aqua ducta curationi conuenit. Alia quoque plurima simillime uirtutis infinita specie concurrunt. Item cibo danda alica cum uino melino aut murtino aqua temperato. Tunc plurimo profectu accedente dandi turdi, atque pulli gallinacci, uel columbarum atque uolatium quæque ficciora, ut phasiani pectora, uel perdices, aut atagenæ agrestis: quæ singula erunt postea ap-

te coquenda, aut mediocriter assanda, ne lignosa fiant, & digestionem officiant. Aliquando etiam erunt hec animalia reclusis pectoribus uirgultis murtæ penetranda, aut eis magis replenda. Tunc mediocriter coquenda, ac deinde farina conspersa tegenda, & cinere calido maturanda. Item maritima quæ sunt densioris carnis. Agrestium quoque, hoc est, leporis uel capræ conueniunt pulmenta, uel pomorum, quæque uiuida uirtute constringere ualent, ut mala cydonia cocta uel assata. Item pira, forba, mespila, quæ nodum fuerint maturitate dulcia, pruna agrestia, mali punici grana cum exterioribus membranis excata. Item uua, & magis fumi uapore siccata, quam fabilem appellant. Omnis præterea cibus erit diligenter masticatione exercendus, quo digestibilis fiat, ne uenter debilitate segnior plurimo labore nixu appropriando corpori quæ sumpserit. Melius autem partibus erit apponendum diatheon medicamē, & omne quod fuerit siccatum malagma, uel aceto confectum. Tunc etiam uinum dandum, quod fuerit natura plurimum constringens, ac pro regionibus cognitum, ut in Italia Prenestinum appellatum, uel Surrentinum, & magis Signinum ac Marficum: ex quo oportet etiam alicam myro curatam dari. Ac si forte hoc uini genus minime fuerit repertum, erit quiddam aque calide admiscendum, quod eandem ualeat imitari uirtutem, ut rhaponti cum, uel illud quod Græci appellant inter corticem quercus inherens, pertetam neruorum fila teneriora. Item rhus linteo ligato, uel galla uiridis, quæ appellata est omphacine, aut uitis amyli, quas elicas appellant, aut uirga rubi, aut cerasia, aut mala punica, aut fabæ græcæ folia: nō hec quidem erunt iugiter adhibenda, sed medicaminis uice. Tunc apparente magis profectu, adhibendum lauacrum, & corporum motus per gestationem, uel deambulationem insinuandus. Ac si passio perseverauerit transacta superpositione, erunt iisdem quæ supra memorauimus resumendi egrotantes, adiecto uocis exercitio cum corporis uehementi defricatione, & magis uentris in locis. Item cyclus iuxta regulam, quæ aut qualitatis solius habeat ductum, ut equali quantitate seruata descensus uel transitus ad parui nutrimenti mutationem ueniat, ut à tardis uel paruis uolantum animalibus ad palumbos uel perdices, & ijs similia. Aliquando per quantitatem solam, ut eodem pulmento seruato, exempli causa, perdicis, & paruo modo ueniant ad plurimum. Tunc erunt utraque iungenda, ut etiam qualitate ac quantitate uariatus formetur cyclus, cum uires egrotantis ualentes uiderimus. Quomodo autem initium sumendum sit, uel panis fieri partitio: uel quia in pulmentorum mutationibus uinum uel lauacrum detrahimus, & iandudum dietis accipiendum probamus: sed lauacra rara atque calida magis inuenimus aptissima. Tum confirmato corpore, ac resumptis uiribus uomitum conuenit adhibere: & primo ex simplici potu, secundo ex radicibus, quo partialiter locale adiutorium uentri præstemus, & quodam uehementi motu, ueluti purgatione per uomitum effecta, omni impedimento digestionis officij liberetur. Tum trans eundem ad mediæ qualitatis pulmenta, & cetera cyclorum ordine suo reddenda usque ad porcine pulmentum. Itaque agrestium, hoc est, leporum atque capræ danda iandudum docuimus. Dehinc adiungenda drimyphagia, quæ sine uomitu erit adhibenda uno uel duobus diebus, ac deinde cæteræ cycli partes integrandæ. Conuenit præterea oliuas nigras aceto decoctas, cum mali punici cortice contritas, admixto pipere albo, & oleo hispano modico, atque recenti ieiuno ægrotanti dare: nunc nulla addita specie, nunc adiuncto pane. Ordinanda etiam cætera resumptiua atque recorporatiua uirtute medentia, ut gestatio uaria, deambulatio, uocis exercitium, perunctio, defricatio, quæ nunc exercitij tempore, atque uncto nunc arido uel sicco erit aptissima. Item sicca cibatio, & cucurbita recorporatiua uirtutis secundum medias partes, & dropax illitus usque ad uentris confinia atque uerteborum, psilothra, sinapismi, & paroptesis usque ad cutis ruborem, cum defricatione ex oleo atque nitro. Item arena sole ignita, acopa acriora, ut ex euphorbio, & opobalsamo, & simili uirtute medentibus confecta. Item malagma secundum uentrem, quod appellatur diathapsias, uel diacapanos, & diaeuphorbium, & aliquando parua sumptio medicaminis poti, quod appellamus diatrion pipercon. Et sunt hæc cuncta medicaminum libro conscripta Responsonum. Item peregrinatio atque natatio maritima, & naturalium aquarum. Ac si fortificatum corpus rursus fuerit humoris fluore tentatum, quod Græci rheumatismum uocant, conuenit hellebori dati decocti, uel radicibus inserti, quod catapaston appellant: dissecat enim corpus, & quadam nouitate confirmat. Culpandi præterea etiam nunc ueteres medicinarum conditores. Hippocrates enim libro quem ad sententias Cnidias scripsit, helleborandos principio egros ordinauit, ultimum adiutorium cæteris anteponens. Dat præterea panem ita curatum, ut neque ab hominibus recte ualentibus posse digeri facile uideatur. Item pulentum, atque scenigræci semina, cum sint hæc qualitate contraria: alia enim astringunt, alia relaxant, & nulli adiutorio tempus adiunxit. Diocles quoque libro quo de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, prouidens siccandum corpus urinalibus medicaminibus, utendum iubet quibus non solum humor uentris sicari minime posse perspicitur, uerum etiam uesica in morbos cogi inuenitur. Item Erasistratus tertio libro de uentre prohibet cibos digestibiles ac nutritibiles, æstimans hæc facile posse corrumpi, non coniiciens quoniam omni ægrotanti digestibilium rerum usus conuenire perspicitur: quo minime & in laborem mediæ partes, quibus digestionis celebrantur officia, cogi uideantur officia. Prohibet præterea specialiter lenticulam, atque mala cydonia, & si quæ similis fuerint uirtutis, quo una uoce omnem congruam uideatur recusare curationem: nutritibilia etenim, quæ ob resumendas uires principalem tenuerunt locum, superfluum est, ut æstimat, adhibere. Lisius etiam quarto libro Tardarum passionum principio adhibendum uomitum post cibum probat. Sed cum noua ac recens in corpore fuerit passio, sine dubio dupliciter nocens: primo quod intemporaliter, etenim nouellæ passiones suauis quodam, & non agitatione uehementi sunt depellendæ: dehinc quod incongruæ, siquidem sit uomitus

post

post cibum grauis capiti. Inquit præterea: Si humoris perseverauerit fluor, atque longo tardauerit tempore, & typico motu uentrem fecerit humectari, occurrere periodicis tribus uel quatuor interpositis diebus uentrem conuenit prouocare. Unde plurimi etiam lac offerendum probant, quod schiston appellatur, siue catarticum, quo in acutum potius, ac periculosum ueniant morbum: exinde possit medicina tanquam celerem facilius curare passionem.

De uentris debilitate. Cap. IIII.

ETIAM hoc quidam symptomatis genus, quod nos accidens appellare poterimus, scripserunt: & aiunt debilitate uentris acceptum cibum plurimo tempore in eodem permanere: aliquando corrumpi: & magis cum intestinum, quod Græci nectin uocant, fuerit quoque debilitate uitiatum. Fieri etiam inflatione secundum uentrem existente, attestatæ paruo dolore, & rugitu intestinorum, quem borborysmo uocant, cum plurimo sputo ac rustatione iugi. Sed erit accipienda curatio ex ijs quæ cum dolore, atque intestinorum tormento ægrotantibus adhibenda scripsimus.

De uentris tumore ac duritia & uentrositate, inflatione, ac saltu. Cap. V.

TUMOREM uentris extantia sequetur secundum præcordiorum media, resistens atque dolorosa attestante feruore & iugi saltu, & aliquando febricula, cum fastidio & siti, anxietate, & iactatione. Sequetur etiam uigilia, & cibi corruptio. Sed discernitur à superiorum tumore, hoc est peritonei, siue cutis superpositæ. Primo, quod transuoratus cibus uelut percussum præstet circa stomachi finem, uel uentris initium. Secundo, quod adducta cutis digitis, conplicita sequatur: duritiam uero uentris sequetur extantia, plurimum resistens sine ullo feruore atque pulsu, uel dolore, sed sola spiratione difficili, & digestionis impedimento paruissimo. Item uentrositatem sequitur tensio cum rugitu intestinorum, quæ facile relaxetur, ac rursus colligatur: & si palma fuerint partes pulsatæ, ut tympani resonum fingant: impressæ uero recessum faciant tardum, & detracta manu facilius surgendo concaua replent loca. Inflationem uero, quam Græci oedema uocant, sequetur extantia partium. Sed facile atque plurimum impressioni cedens, & neque tympani resonum fingens, neque feruoris ingerens sensum. Itæ saltus comotos iugis sequetur, sicut etiam cor salire perspicimus, cum nimio uel timore, uel gaudio afficimur. Sequitur etiam sensus tanquam uolantis interioris ab ijs omnibus, attestatæ inani tussicula longa per interualla, & thoracis pungente tensione: sed erit accipienda curatio ex ijs quæ de strictura stomachi conscripsimus.

De dysenteria. Cap. VI.

A DIFFICULTATE officij passio nomen accepit dysenteria. Est autem intestinorum rheumatismus cum ulceratione. Sed fit antecedente fluore, quem Græci diarrhoeam uocant, aut cholera, aut tumore uentris. Et est difficile celer, frequentius tamen tardans passio. Sequitur in passione constitutus muculenta uentris egestio, atque è ramentis innexa, & humore crasso: primo, cum naturalis intestinorum defluit corpulenta soliditas: dehinc uaria, atque sanguinolenta, & fellofa, aut saniosa, atque feculenta, aut cum gelati sanguinis corpusculis, quæ thrombos appellant, & liuida, aut carnosæ, & membranæ plurimæ longitudinis innexa, attestante graui fœtore, cum dolore ulcerum, & fastidio, & siti, atque interiorum ardore. Sequuntur etiam uigilia, & aliquando febricula, anxietas, iactatio, hebetudo, & aliquibus intestinorum rugitus, & tensio cum uentrositate, & impedimento urinae reddendæ. In quibusdam etiam uomitus, & saltus præcordiorum, aut torpor frigidus, lingua humecta, aut plurimum sicca, aut aspera, colore cinereo, aut liuido. Item corporis defluxio, & accepti corruptio cibi feruens, cum iugi atque incessabili egerendi uentris desiderio, & in eadem admonitione mordicatio intestinorum omnium, uel podicis, aut uicinarum partium. Fit autem ulceratio aut in tenuissimis intestinis, ut pyloro, nectidi, typhlotero: aut in crassioribus, ut in colo, uel longæone: in omnibus enim eodem tempore fieri, uel esse ulcerationem minime posse accipimus: siquidem mors præueniat ægrotantes. Interioribus igitur intestinis factam ulcerationem adprehendimus ex doloris sensu supra umbilicum constituto, siue ex eodem loco initium sumtem, & egestionibus uentris semper tenuissimis. Ac si in crassioribus intestinis fuerit ulceratio constituta, sensus doloris secundum umbilicum efficitur, & egestiones uentris carnosæ apparebunt, & frequenter coagulata magis atque coacta stercora egeruntur, cum solus fuerit passione longæone uexatus, & magis eius inferiora: præuenit enim, atque non sinit cibi digestionem in stercoris uenire qualitatem. Aliquando denique ultimo egestionis tempore ulcerum tactu sanguinatio fiet, ut guttarum distillatio appareat, & insignia tenelmi demostret. Quod iuxta sessionis finem, quam Græci hedran appellant, longæonis pars ulcerata intelligatur, manifestis atque promptis concurrentibus signis: nam delectationes frequenti egrotantes afficiuntur uentris egerendi, atque ipsa egestio cum quadam uoluntate, & labore nimio efficitur tensio clunium, & pectinis pubetenus cum sensu, tanquam quiddam corporis solidioris inesse putetur. Ipsa quoque stercora, uel eorum egestio parua, atque leuiter muculenta uideatur, & humore crassiore coacta. Excluduntur enim primo pingua, dehinc sanguinolenta cum stercore coagulato. Nos denique tenelmon dysenteria adiungendam probamus: siquidem sit ulceratio partis intestini, nisi quis uoluerit ante

ulcerationem solum tumorem appellare tenesmon: quod est quidem inconsequens omnium scribentium dictis, quibus tenesmus necessario fuit prouidendus, ut sola proteruitate medicamina pota danda alacri temeritate confingant: sed etiam nobilium multi, ut Diocles libris quos de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, lac ordinat cum melle bibendum uentrem prouocans in fluorem. Item murrham cum ouis atque uino commixtam, cum necessario stomachum murrha euertere uideatur. Item utitur ptisana cum adipe forbenda: item galla cum opio, neque discretionem qualitatum, neque temporum memorans usum. Praxagoras libro primo Curationum statuit uentrem deducendum pepilio & lacte plurimo, cum mulso, potans & aqua salsa, & succo betæ, & oleo cum mulso. Hoc condimento iniiciens, & oleo, & liquido cerotario cum aqua, quibus uenter magis in fluorem prouocatur. Item nutrit bis cocto pane, qui sit necessario digestionem difficilis, cum plurimum torretur. Item piscibus saxatilibus, & carnibus teneris, cum debuerit densioribus magis obstringendam solutionem: dat aquam bibendam, & uinum dulce, quod etiam sanos inflare perspicitur. Offert farinam cum lacte costam, quæ indigestilibus probatur: sic etiam tritici ptisana cum cantabro. Ordinatur etiam secundam & tertiam curationem, nullam adiciens discretionem. Item Erasistratus secundo libro de uentre plurima recte componens, solis utitur constrictiuis, cum sint plurimi dysenterici laxatione indigentes. Themison primo libro Tardarum passionum plurima recte memorauit, aliqua uero correctione indigentia: laxamenti enim causa, atque lapsus faciendi aquæ, & arnoglössæ succo iniectionem faciendam probat, & hoc aptum etiam tumoribus memorat, quod ob constrictionem siccare perspicitur. Adhibet etiam naribus atque auribus, & angulis oculorum sanguinis detractionem, nihil propositis profuturam, & post cibum unctionem, quo tempore quies est adhibenda, ob digestionem persiciendæ facilitatem. Dat etiam uinum asperius, cum fluorem uehementescere uiderit atque febrem. Et meratum probat offerendum, quo tempore ob augmentum passionis aqua uino infecta conueniat, maxime cum merata potio uexare nervos approbetur, quos Græci cremasteras uocauerunt.

De colicis passionibus. Cap. VII.

Principium huius capituli deest.

Concurrit præterea grauedo, sitis fastidium, & incessante passione, siue accessionis tempore articularum frigidus torpor & liuor, attestante sudore, & mentis hebetudo, cum pulsus paruitate ac densitate. Item sequitur singultus, & uentris abstinentia, aut cum dolore egestio urinæ reddendæ difficultas, capitis grauedo, intestinorum rugitus scatens, quem Græci borborigmon uocant, & augmento passionis uomitus humorum crassorum, quos Græci phlegmata uocant, tum felineorum, cum tensione membranæ quæ uentrem intra cutem circumtegit, & appellata est peritoneon, quæ perseuerans faciat inflationis causa resonantium tympani, cum palma fuerint loca pulsata: tum extantia cum rugitu plurimo, & dimissionis tempore uenti per podicem egestio cum magno sonitu. Ac si tumor fuerit insidens atque roboratus, erit extantia durior, ac puluoso attestante feruore, cuius circumscriptio simplex, sed inæqualis esse uidebitur: quod discernitur à icoris ac splenis, uel peritonei tumoribus, qui in peritoneo sunt æquales: in icore uero ac liene quadam circumspectione finiti. Est autem passio aliquando continua, ut plerisque tanquam ileicos interficiat: aliquando deficiens, ut sæpe tarditate perseuerans difficile curabilis fiat. Sed eius curatio etiam nunc stricte conueniens probatur. Quapropter si acuta, uel celer fuerit passio, uel in superpositione constituta, conuenit ægrum iacere loco calido, contectis partibus in passione constitutis lana limpida atque calida. Adhibendus etiam focus olei dulcis calidi, & sæpe memoratæ uaporationes cucurbitæ apponendæ leues, quas Græci cuphas appellant. Item uascula, quæ ambigas uocant, & sunt materia testæ, uel uitrea confecta: tum requies atque abstinentia cibi usque ad tertium diem: & si causæ poposcerint, adhibenda phlebotomia. Ac si sumpto cibo quisquam dolore fuerit affectus, uel nausea, erit uomitus prouocandus sumpta primo aqua tepida, uel aqua & oleo, quibus potis immixtis digitis accepta reddantur: uexationem enim uomitus, sumptorum perseuerans pondus atque tensio, & mordicatio tumentium grauior uexatio iudicatur. Adhibenda etiam clysteris iniectio ex olei calidi cyathis quatuor, admixto & consolutio adipe anserino, uel gallinaceo, uel ouorum uitellis, aut decoctione lini feminis, uel hybisci radicis, aut maluæ usualis, aut fœnigræci succo. Inijciunt autem aliarum sectarum principes etiam rutatium, aut anethinum, aut panacinum, uel ex cymino atque castoreo, & bitumine. Secundum Themisonem uero etiam cum absinthio: castorei namque uel bituminis duæ drachmæ cyathis olei quatuor miscentur. Ruta uero & anethum, & absinthium, & cyminum linteolo illigata oleo coquantur. Sed sunt hæc acerrima, & propterea tardis passionibus congrua, quas Græci chronias uocant, uel uentositate laborantibus, & non causa tumoris dolentibus. Bitumen autem sæpe etiam fastidium ingessit euerso appetitu, quem Græci orexin uocant. Cibus dandus conueniens dimissionis tempore, atque alternis diebus, donec passio declinet, & forbilis, leuis, calidus. Dandus etiam potus non plurimus, ne intestina grauentur, etiam ipse calidus: tum post fomenta cataplasma adhibendum ex lini atque fœnigræci seminibus, & polline, quod Græci magton appellant, aqua multa costum mel decoctione fici pinguis, & hybisci radicis, & maluæ usualis, uel horum similium, cucurbita apponenda adiuncta scarificatione, uel hirudines adiuuendæ omnibus partibus in tensione constitutis: ac deinde uaporatio spongiarum expressarum in aqua calida, & oleo, & decoctione

coctione fœnigræci, & maluæ. Tunc post unctionem ex iisdem etiã encathismata adhibent. Quidam medici in iis qui uento fuerint inflati, ex decoctione stercoreum cum aromatibus coctorum uaporationem adhibendam probauerunt, ex quo liquorem etiam oxymelitos miscuerunt cataplasma cõficietes, admixtis etiam tunc aromatibus, uel nepeta herba, aut pulegio, aut hyfopo, aut cymino. Sed hæc in tardis passionibus adiuncta ratione locum sumunt perseuerante morbo. Conuenit in accessionis statu etiam bibere cyathos duos uel tres calido oleo diligenter admixto: etenim incendia leuigat, & uentrem mollit, & tumorem mitigat. Quapropter magis hoc melius mulso probamus: liquorem sæpe conflagmet atque inflat. Dantur etiam plurima alia bibenda composita uel simplicia, ut est Zenonis dialticon appellatum codicum medicamen. Item Cassij ex gingibere confectum, quod diagingibereos appellant: & mille præterea, quæ concurrenti tempore laceffendo medeantur: præter tempus uero grauationem ingerentia aliquos in periculum grauius mittant, aliquos errore releuationis fallant, ob præsentis temporis perditum sensum, quod Græci anæsthesian appellant, hebetudine partium suffesta. Item simplicia, ut decoctio apij, uel nardi celtiberici, aut herbæ saluæ, aut polij, aut cymini ægyptij, uel rutæ, aut dauci, magis cretici, aut petroselinii tribus cyathis aquæ calidæ admixto cochleari, uel asperso succo polij, aut cymini Aegyptij, aut petroselinii, aut cochleari castorei, itemque fœniculi. Sed est semper horum datio in tumoribus uitanda: siquidem sint acria uel laceffentia uirtute. Conuenit præterea cum totius passionis fuerit status, folio oleo calido pleno ægros dare, & firmata declinatione gelationem adhibere, aucta moderatione ciborum. Tum uinum, atque communiter resumptionem, & medijs partibus cerotaria ex oleo sabino, uel cyprino, aut sicyonio, uel glaucino, aut amaracino, aut laurino, aut panacino, aut rutino, aut anethino, samfucino, uel quod diateffaron appellatur, resina terebinthina, cera, iriillyrica, hyfopo, omnibus æqualibus: siue quod diapente uocant, pice, nitro, alumine, sulphure, cera. Sumendæ denique picis liquidæ heminæ duæ, & ceræ libra: quibus solutis atque leuiter refrigeratis aspergendum nitrum rubrum tritum, & alumen scissum, & sulphur uinum singulæ selibræ. Cum autem in lenimento tardauerit passio, conueniunt ea quæ fortificare ualeant corpus sine recorporatione demutare, ut uaria gestatio, & deambulatio, uocis exercitium, atque perunctio, adhibito monitore, siue fricatio cum retentione spiritus, & sphaeræ lusus, uel cursus, & humerorum additus motus. Item cibus qui inflare minime possit ex mediæ materiæ qualitate, & tenue uinum, atque lauacrum longa per interualla: hinc enim facile corpora perfrigescunt. Item rubor facie dus uentris in partibus, atque inter scapulas & clunes ex dropace, uel sole, & flammæ paroptesi, uel partibus, uel ceromate, aut pellibus, uel arena litoris sole ignita. Item strigilis ratio adhibenda corporibus, & sicca defricatio ex asperis pannis, & cucurbita recorporatione apponenda. Item unctio acoporum feruentium acriorum, ut sunt diaeuphorbium, aut cacitum, nitri fricatio, & sinapismus, & uaporatio feruens ex aqua marina, uel salsa, uel supradictarum acriorum uirtutum decoctionibus, uel saccellis sale repletis: quibus præstitis, uel corpori admotis, erunt aliquando cauteris superponendi, & circuminuolendi: item farina circundandus locus in passione constitutus, & implendus item canaliculis, & oleo: tum immitte cauteris igniti sensim, non usque ad loci scarificationem, siue unctionis effectum, sed usque ad ruborem faciendum. Tum malagma quod appellatur diaspermaton, uel polyarchion, aut diadaphnidon, diachylon, aut diaeuphorbium. Item aquarum illisio patientibus locis, quam cataclysmon Græci uocauerunt, & iniectio clysteris rutacij, aut anethini, aut panacini olei, uel extenta uirtute aquæ saluæ. Et cum olim futuram superpositionem uiderimus, uomitus ieiunio adhibendus ex radicibus. Tum perseuerante passione etiam ex helleboro radicibus inserto: tum infuso, ac deinde cõciso iuxta ordinem cycli partium ceterarum. Dandum etiam potui medicamen, quod Græci theriacen antidotum uocant, uel diagingibereos. Peregrinatio quoque adhibenda, & longa nauigatio, & usus aquarum naturali uirtute medentium, & magis sulphuris ac medicaminis uirtutem redolentium. Item maritimarum, & primo feruentium, tum frigidarum. Ac si retentio uentris fuerit, ob egestionem faciendam adhibenda iniectio ex melle atque sale: quæ si minime compleuerit effectum, etiam ex aloe admixto succo coliculi agrestis uel usualis, uel lapatij: ex quibus erunt catapotia faciendæ in eui magnitudinem, quorum quatuor uel quinque dabimus transbibenda. Item marini coliculi offerendi. Erunt præterea præcauenda magis quæ passionem ualeant refricare, ut frigus, indigestio, libido, uel quæ inflare ualeant cum sumuntur: item frigida plurimum scilicet tempore. Veteres autem, & magis Erasistrati sectatores uentrem mouere medicaminibus certauerunt uentris fluis, quæ catartica uocant, uel pessulis, quos balanismos dixerunt.

De lumbricis. Cap. VIII.

ITEM alij ad acriores clysteres confugerunt ex initio adhibendos, uelut Aesclepiades: & aliquibus etiam fluor uentris efficitur sine lumbricorum exclusione, aliquando attestante fastidio & debilitate, & pallore cum tenacitate corporis: & nunc tussicula arida leui ex occasione commota: nunc solutione atque defectu corporis & animæ, quem lipothymian appellant. Pueris uero dormientibus turbatio membrorum efficitur, gemitu attestante cum iactatione, & stridore dentium, & sæpe contra solitum morem prona positio iacendi: tum clamatio sine manifestatione, exiliente cum uocibus egrotante. Quibusdam etiam repentinus casus occurrit, ut oppressi obmutescant, nunquam similiter affecti. Item aliquando conductione uel contractu membrorum rapiuntur, & quidam per interualla conticescunt, & in febribus demersione lethargorū simili premuntur. Itē totius uultus paulatim

nimia in sinuatio, nunc detracto rubore mutantur, & aliquando articularum frigore cum difficili response, siquidem interrogentur, manibus elatis iactantur, at testante sudore. In pueris uero lumbricorum conuersio, siue connexio saepe occurrit, ut etiam tactu sentiatur durities in ea intestini parte, quae fuerit magis in ultima tenuitate. Tum denique eorum euerfione aegrotantes interficiuntur. Pulsus uero, ut etiam Themison libro nono Epistolarum designat, est inaequalis ac plurimum deficiens. Excluduntur autem nunc per uentrem, nunc per stomachum atque os, uel nares, & aliquando sponte connexi in sphaera similitudinem plurimi amplexu mutuo uinculati, aliquando singulares. Item sanguinolenti, uel fellosi, aut cum stercore per podicem, uel humore felleo, uiui aut mortui, pleni aut inanes, & omnes, aut ex parte albi, uel fului. Alia denique plurima sequuntur aegrotantes, quibus designari supra memorata necesse est: & nunc parua, nunc plurima pro quantitate animalium ac forma: uel quod nunc plurimum, nunc parum noceat, locorum differentia uariante, cum nunc ad stomachum ascendunt, nunc in intestinis perseverant, & aegrotantium uires nunc debilitate, nunc fortitudine habituantur, & nunc cum febris, nunc sine febre. Sed quoniam multa ex accidentibus alijs quoque similia passionibus inueniuntur, ut alienatio mentis furori, atque phrenetidi, uocis amputatio, lethargo, & praefocationis matricis, & apoplexiae, & epilepsiae, atque apprehensionis sensuum. Qui autem ex lumbricis patiuntur, nunquam spumas excludunt. At uero praefocatio ex matrice cum ascensu matricis efficitur, quem Graeci anadromen uocant, & magis in aetatibus perfectis, antecedente matricis egritudine. Ex lumbricis uero facta uocis oppressio magis aetatibus imperfectis adscribitur, antecedente uentris atque intestinum querela. Item a catalepticis discernuntur lumbricis laborantes: siquidem illi in febris obmutescant maiore atque percussibili pulsu testantes. Qui autem a lumbricis id patiuntur, etiam sine febris uocis amputationem sustinent, cum pulsu paruo atque crebro. Item ab ileicis discernuntur, qui lumbricorum tormento uexantur: siquidem neque uentris officium in ijs absterneatur, uel pallor antecedit, aut contra consuetudinem iaceant prona, uel dormiant cum gemitu, & irrationabili exclamatione. Item a stomachicis discernuntur, cum nullus fuerit humor in stomachi partibus inuentus, & intestinum tormenta sustineant. A syntecticis uero discernuntur, quod nulla querela tormentorum, uel conuersionis, aut doloris in intestinis, uel uentre afficiantur: quod necessario lumbricis laborantes sequetur. Item ab ijs qui naturaliter, uel ex multitudine cibi per somnum labia conducunt in similitudinem forbentium, uel sine ulla ratione aut exiliunt, quod moderatione accedente, atque cibi facta deductione releuantur. Ii uero qui lumbricis afficiuntur, magis uexantur paritate ciborum. Haec est similitudo discretio passionum. De exclusione uero siue egestionem lumbricorum ueteres medici praeficiam significationem posuerunt, & appellauerunt prognosin: in quo diuersa senserunt: nam Hippocrates libro Prognostico significare inquit lumbricos interfectionem aegrotantis, quoties mortui fuerint exclusi omnibus in morbis. Item quidam communiter mortuos lumbricos aiunt grauia denunciare: siquidem ostendant inesse corpori ruptionem. Diocles libro Prognostico euomitosis inquit lumbricos nihil alienum significare, nec esse absurdum: per inferiora uero excludi quoque lumbricos non admirandum, sed mortuos & inanes esse melius ac salutare: uiuos uero atque plenos & sanguinolentos perniciosum. Item libro de egestionibus scripto, uiuos uel plenos, ac sanguinolentos febriles dixit. Erophilus uero libro quem ad Hippocratis Prognosticum scripsit, siue uiuos, siue mortuos excludi negat incongruum. Apollonius Glaucus libris quos de Interioribus scripsit, reiectos rotundos lumbricos initio significare indigestionum frequentiam, ultimo uero aegritudinis properare iudicium, quod crisin appellant. Item uiuos ac plenos, & sanguinolentos non recta portendere. Apollonius Memphites percunctatio, siue uniuersali modo, quem Graeci catholicon uocant, omnia inquit in intestinis animalia nata in morbis grauia significare, & magis mortua, quam si uiua excludantur. Item Antiphanes libro quem Panopten appellauit, melius esse per inferiora, quam per uomitum lumbricos excludere, & solos magis quam cum stercore. Chrysippus Asclepiadis sectator, libro tertio de lumbricis, solis in celeribus causis, siue periculo si mortuos inquit lumbricos egestos interfectionem aegro portendere: ostendunt enim mortui aciem uehementem inesse, quando magis aegri periclitantur. Sic inquit denique Hippocratem ferri, dicentem suo libro, eos qui in aegritudinis declinatione cum stercore egeruntur, nihil graue significare. Sed neque inquit Dioclem Hippocrati contrariam protulisse sententiam, dicendo mortuos uel inanes esse meliores: siquidem hic in febris solutionum hoc dixisse uideatur: Hippocrates autem mortem significare, sed in febris strictura. Nos uero communiter significari aliquam ex lumbricis dicimus corruptionem, quam lentericis irruentem bonum quidquam portendere iudicamus, de ipsis scribentes docuimus: in omnibus uero caeteris noxiam. Item sanguinolentorum exclusio etiam debilitatem significat: albi enim, & nondum mutata aut corrupta materia nutriuntur: sanguinolenti uero uellendo ex ipso sanguine nutriuntur. Item in augmento accessionis februm exclusi turborem aliorum partium ostendunt, & magis si fuerint sanguinolenti: declinatione uero laxamentum, sicut caetera, hoc est stercoreum uel urinam, uel quorumlibet officiorum egestio: etenim laxatis corporibus reddi uidentur: quippe cum quorum adiectio grauet, eorum detractio necessario releuet. Haec est lumbricorum significatio, sed ob curationem in ijs quos ascaridas uocauimus, si tumor in longae fuerit constitutus, oportet iniectionem olei adhibere: quae cum fuerit reddita, erit infusio aut decoctio centaureae, uel absinthij iniicienda: ac si ramenta fuerint exclusa sanguinolenti coloris, decoctio mali punici corticis, uel gallae conuenit iniectioni. Aut si perseverauerit, charta exusta, & auri pigmenti, quod Graeci arsenicon uocant, aequali pondere, quod sit in quantitate drachmarum sex, cum succo arnugolse. Ac si putredo apparuerit, quam Graeci me-

nomen

nomen appellant, erit aqua salsa iniicienda, atque congrua medicamina, sicut nuper docuimus: ex ijs enim & animalia interficiuntur, & alij trochisci prohibentur, & ulcera cicatricantur. Ac si rotundi fuerint lumbrici, qui nunc stricturae accidunt, nunc solutioni, nunc ulceribus intestinum: & nunc in celeribus passionibus, nunc in tardis, quas chronias uocant: non ex supradictis, sed sua in corpore alienitate uacantes ex corruptione ciborum effecta, oportebit curationem pro supradicta curari differentia: & si ipsa animalia corrumpenda uiderimus, erunt medicamina adhibenda, aut tanquam aliena, atque indigentia detractione auferantur. Ac si passionibus fuerint appenditia, quae saepe generandorum animalium fuerunt causa, erunt congrua iisdem passionibus adhibenda: ijs enim conuictis, etiam animalia interficiuntur. Quapropter si strictura fuerit in corpore, fomentatio competens est adhibenda, atque cataplasma laxatiuum: & si ratio coegerit, phlebotomia: quae singula suis temporibus aptanda probamus. Tum cucurbita adiuncta scarificatione medianis partibus admouenda: ijs enim laxatis sine ulla medicaminum uirtute, atque facile animalia decidunt oleo poto, aut aqua calida, & oleo uel decoctione noxarum, aut glycyrrhizae, cuius libra infusa in aquae heminas sex, usque ad tertiam partem erit decoquenda: & ijs praeterea cibi tempore dari potest sorbibile quidquam, ut illud quod Graeci appellant oleoptanon: ex ijs enim & tumentia relaxantur: & animalia, quae inesse uidentur, lapsu quodam ac desertione tumentium dimissa fundentur. At si solutio fuerit in corpore, erunt constringentia adhibenda, & exercitatus cataplasma, sed ex lupini polinibus confectum, & aceto cum melle tribus uel quatuor cyathis aquae commixtis, cum ceruini cornu ferragine aspersa, quam Graeci rhinen uocant, in cochlearis pleni quantitatem, si tarda fuerit passio, quam Graeci chronian uocant: quoniam indiget recorporatione, atque laceffentium medicaminum uirtute. Sed in lenimento constituta erit uaria coniectura facienda, quo animalia excludantur. Quapropter adhibenda medicamina, harum partium fomentatio ex oleo ueteri: & apponenda unctio felis taurini aegrotantis umbilico, uel lanax ex ipso tincturae particula: tum cataplasma ex polline lupini confuso ex decoctione absinthij, aut fantonici. Admiscendus denique etiam succus earudem herbarum. Si uero uehementius oportuerit animalia alia fauciare, conuenit etiam tanquam aciores cibos, & propterea aptos, uel ut in drimyphagia, dare cepa, allium, quae nunc incocta, nunc mediocriter cocta, quo minima eorum uirtus erit offerenda: tunc enim, urgente lumbricorum exclusione, ijs uti cogimur rebus. Facit idem sinapi excoctum, uel adiuncto pani comestum. Item nasturtium cum aceto contritum, siue ut Graeci uocant, cardamum, immisso atque infuso pani. Item laser aceto solutum, siue sinapi, quo comedenda tinguntur, uel ouo sorbibile admixtus iste liquor detur in erui modo: item absinthium cum uino poto datum. Ac si hleratio fuerit intestinum, congrua probamus adhibenda pro ulcerum differentia. Ac si febres non fuerint, neque alia quaelibet passio lumbricis confuerit, nihil oportet conijcere, sed ex medicaminum uarietate eorum interfectionem atque detractionem efficere: sunt enim bestiolae, quae Graeci theridia uocauerunt, sed producenda atque extendenda erit magnitudo curationis pro accidentium modo: & quoniam aliquando sunt in uentre constituta, quod probatur ex egrotantium querelis, cum locorum sensus tanguntur: aliquando in intestinis, & necessario quae in uentre sunt celerius afficit medicaminum cibus ac potus. Intestinis uero, quae per dysterem fuerint iniecta: nam & ex uentre ad intestina haec saepe animalia, & ex intestinis ad uentrem refugunt. Erit sanabilius ergo, ut ubi apprehenderimus esse copiam lumbricorum, usum primo adhibeamus congrui cibi ac potus, similiter epithematum usum seruantes, & cataplasmatum, deinde dysterem. Oportet igitur potum dari absinthij pontici decoctionem, siue marini, aut fantonici usque ad modum duum cyathorum uel trium: & nunc nulla alia admixta materia, nunc oleo adiuncto, uel decoctione lupini, aut noxarum cum cornu ceruini ferragine, & laser aqua solutum uel aceto, & admixto sinapi, aut ouo sorbibile transuoratum. Item alica in qua fuerit infusa aloë, siue ipsa transuorata: necnon etiam trochiscus dandus, qui appellatur picros, uel illa hiera quae dialoes appellatur: quorum compositiones Responsorum libris de medicamine scribentes tradidimus. Item cardamum quod nasturtium uocamus, torridum ac tritum cum aqua uel mulso, aut cum melle in electario datum. Item lupini ficci decorticati atque transuorati cum melle quindecim numero, uel uiginti: quod si minime quisquam transuorare ualuerit, eorum polline conspersum atque tritum, quantum tres digiti capere poterint aquae bibendum admiscemus, siue mulso aut decoctione noxarum, aut electario admixto melle dabimus. Item gentianae succum in cochlearij modum cum mulso conuenit dare, atque horum similibus uti uirtutibus. Item absinthium cum uino, & castoreum cum mulso. In paruis uero pueris, quo latere possint, nasturtium frixum siue tritum cum melle atque lacte dabitur potui, uel comixtum pani. Iis igitur rebus eruat cibi ponendi: pulvis enim atque sorbilibus conuenit absinthium concoquere, uel similes herbas. Hoc etiam si sicco fico atque pingui, uel palmulis, quas patetos appellant, quae concise atque immisce, & cibo date, moderari ualebunt. Faciunt praeterea mora cibo data, quae uulgo celsa Latini uocauerunt, Graeci uero sycamina. Item ex amygdalis amaris sorbilia coepta, quae Graeci trophemata uocauerunt, & communiter cuncta quae uentre deducere ualent. Hinc denique etiam pingue aride ueluti atque trite potui sufficientem modum miscuerunt. Conuenit etiam urtica, siue sola, siue cum aliqua decoctione confecta: nam ob celebrandam curationem uehementer utilia probamus catapotia ex squilla atque chamaelea coepta. Sumpta igitur squilla erit acriori aceto concoquenda, ne fluida fiat. Tum terenda diligenter, ac deinde chamaelea, uel chusa atque creta admiscenda squillae, quantum res patiuntur, ut ad emplastri ueniat qualitate. Tum facienda catapotia in fabae magnitudine, & pro uiribus egrotantis danda, ut fortibus octo uel noue, imbecillis sex uel septem, pueris uero tres uel quatuor ex aqua calida. Potest etiam ipsius chamaeleae coepta atque contrita cum mulso quippiam dari transbibendum, uel cum leticulae paruo modo for-

N ij

bendum: sed pueris obolus unus, maioribus uero oboli duo sunt dādi. Itē fortibus tres. Perfecta tamē pos-
tio drachmē unius cōtinet modū. Vt edū pręterea epithemate circa medias partes ex lupini pollinibus aut
melāthio, & decoctione absinthij, aut fuluo liliorum, aut cerotario cedrię admixtis lupinis tritis, aut absin-
thio, aut agrestis peponis iteriora, quę Gręci colocyntida uocāt, cū melle atque lupinis, aut cętaureę uel
aloes partibus duabus, & diagridij parte una cū melle & felle taurino. Erūt pręterea omnia quę potui ordi-
nauimus dāda, etiā per clysterē iniicienda, & magis adiūcto uel admixto oleo plurimo calido, & succis prę-
scriptis, quo plurima mordicatione itellina afficiātur. Ac si lati fuerint lūbrici, erit adhibēdus uomitus ex
oleo, uō ex radicibus, & alia die clystere utendū, admixta nitri parte, uel salis. Danda etiā aqua falsa potui,
aut glycyrrhizę radicis decoctio, aut similiter incocta glycyrrhiza. Alij uero tres drachmas glycyrrhizę cū
nitro probauerunt. Alij diagridij obolos tres, cum polypodij herbę drachmis duabus. Alij ex pinnis me-
dicamen confectum. Sed erit semper tentandum, ubi res patiuntur, ut ijs utamur medicaminibus, quę
minime stomachum afficiant. Tum cum sensum acceperint ægrotantes animalium carentiorum, ut
interpellatione uentris admoneantur, subijcienda erit aqua calida, quo & loca relaxētur, & animalia pro-
cedant, ne frigore percussa fugiant. Erit pręterea curandum, ne frequenter hęc animalia renascantur, ut
unctione regulari corpora fortificemus, adhibito pręceptore, adhibita etiam recorporatione cyclica, quę
fit uomitu radicum, et drimyphagia, & dropace, & sinapismo, & paroptesi, & horū similibus uirtute rebus.

De mollibus, siue subactis, quos Gręci malthacos uocant. Cap. I X.

MOLLES, siue subactos Gręci malthacos uocauerunt, quos quidem esse nullus facile uirorum cre-
dit: non enim hoc humanos ex natura uenit in mores: sed pulso pudore, libido etiam indebitas partes
obscenis uisibus subiugauit, cum nullus cupiditati modus, nulla satietatis spes est, singulis spartanum
sufficiunt sua: nam si nostri corporis loca diuina prouidentia certis destinauit officijs. Tum denique
uolentes ueste atque gressu, & alijs fœmininis rebus, quę sunt à passionibus corporis aliena, sed po-
tius corruptę mentis uitia. nam sæpe tumentes, uel quod est difficile, uerentes quosdam, quibus
forte deferunt, repente mutati paruo tempore uirilitalis quærunt indicia demonstrare: cuius quia mo-
dum nesciunt, rursus nimietate sublati, plus quoque quā uirtuti conuenit faciunt, & maioribus se
peccatis inuoluunt. Constat itaque etiam hoc nostro iudicio, hos uera sentire: est enim, ut Soranus
ait, malignę ac fœdissime mentis passio: nam sicut fœminę Tribades appellatę, quod utranque Vene-
rem exercent, mulieribus magis quā uiris misceri festinant, & eadem inuidentia penē uirili sectantur:
& cum passione fuerint desertę, seu temporaliter releuatę, ea quærunt alijs obijcere, quę pati noscun-
tur, iuuamini humilitate duplici sexu confectam, uelut frequenter ebrietate corruptę in nouas libidi-
nis formas erumpentes, consuetudine turpi nutritas, sui sexus iniurijs gaudent: sic illi comparatione
talium animi passione iactari noscuntur: nam neque ulla curatio corporis depellendę passionis causa
recte putatur adhibenda, sed potius animus coercendus, qui tanta peccatorum labe uexatur: nemo
enim pruriens corpus fœminando correat, uel uiriliter ueretri tactu mitigauit. Sed communiter
querelam siue dolorem alia ex materia tolerauit. Denique etiam à Clodio historia curationis data
ascariidarum esse perspicitur, quos de lumbricis scribentes uermiculos esse docuimus longæuonibus in par-
tibus natos. Parmenides libris quos de natura scripsit, euentu inquit conceptionis molles aliquando, seu
subactos homines generari. Cuius quia gręcum est epigramma, & hoc uersibus intimabo: latinos
enim, ut potui, simili modo composui, ne linguarum ratio misceretur.

Fœmina, uirque simul Veneris cum germina miscet,
Venis informans diuerso ex sanguine uirtus
Temperiem seruans bene condita corpora fingit.
Nam si uirtutes permixto semine pugnent,
Nec faciant unam permixto in corpore dirę,
Nascentem gemino uexabunt semine sexum.

Vult enim seminū pręter materias esse uirtutes, quę si se ita miscuerint, & eiusdē corporis faciāt, unam
congruam sexui generent uoluntatē. Si autē permixto semine corporeo uirtutes separatę permāserint,
utriusque Veneris natos adpetentia sequatur. Multi pręterea sectarum principes genuinam dicunt esse
passionem, & propterea in posteros uenire cum semine, non quidem naturam criminantes, quę suę puri-
tatis metas alijs ex animalibus docet: nā sunt eius specula à sapientibus nuncupata, sed humanum genus,
quod ita semel recepta tenuerit uitia, ut nulla possit instauratio purgari, nec ullum nouitati liquerit lo-
cum, sitque grauior mentis culpa, ut cum plurimę genuinę, seu aduentitię passiones corporibus infractę
confenscāt, ut podagra, epilepsia, furor: & propterea etate uergente mitiores procul dubio fiant: omnia
etenim uexantia ualidos effectus dabunt firmitate opposita subiacentium materiarum: quę cum in se-
nibus deficit, passio quoque minuitur, ut fortitudo: sola tamē supradicta, quę subactos seu molles efficit ui-
ros, senescenti corpore grauius inualefcit, & infanda magis libidine mouet, non quidem sine ratione:
in alijs enim etatibus adhuc ualido corpore, & naturalia uentris officia celebrante, gemina luxurię libido
diuiditur, animorum nunc faciendo, nunc facie iactata. In ijs uero qui senescentie defecti uirili Vene-
ris officio caruerint, omnis animi libido in contrariam ducitur appetitiam: & propterea fœmina ualidius
Venerem poscit. Hinc denique conijciunt plurimi etiam pueros hac passione iactari: similiter enim
senibus uirili indigent officio, quod in ipsis nondum & illos deseruit.

De ischiadicis & psoadicis. Cap. I.

PARTIBVS quę dolore uexantur hęc passiones nomina sumpserunt. nam uertebrorū
summitas ipsorum initio terminatur, Gręci ischia uocauerunt. Item musculos clunium
sub spinę finem ex interioribus atque exterioribus adhærentes psoas uocauerunt. Ge-
nerantur istę passiones nunc ex manifestis, nunc ex occultis causis, ut est perfrictio profun-
da, uel terrena cubatio, aut casus, uel repentinus percussus, aut iugis atque immodicus
usus ueneris, aut quilibet longissimi temporis morbus. Item uehemens abductio, uel raptus in exer-
citio factus, aut longissimi temporis hæmorrhoidarum floris tentus, uel insueta humi fossio, aut cuius-
dam ponderis leuandi ex interioribus conatio. Fit pręterea in omnibus etatibus, sed frequentius in
medijs. Sequitur ischiadicus dolor uertebrorum: quam passionem multi duplicem ischiada uocauerunt,
attestante grauedine & difficili motu, cōtra solitum morem, & quibusdam cum leui torpore ac fornicatio-
ne: quibusdam cum uehementi atque pungenti, & feruido dolore, & ad sensum patientis, tanquam serpe-
tis conuolutus motus: aliquando etiā cum febribus, ut neque in lecto suam cōuentionem ferre ualeant æ-
grotantes, & primo in uertebre, dehinc partis suę penetras loca, & usque ad mediā natę, ac superius ad in-
guē, uel ad ancalen, perueniens atque surā, dehinc etiam talū, & pedis summitatē. Tum cū passio tarda ue-
nit, cessante nutrimento, cruris totius tenuitas fiet, quā Gręci atrophian uocāt, incipiens à clunibus, siue ab
inferioribus locis, attestante debilitate, & sæpe cōductis partibus breuitate cruris, aut ultra naturā longitu-
dine passionis distensione suffesta, ut in paralylin ueniat, aut ipsius uertebri duratę partes extātiore fiant.
Constringitur pręterea sæpe ac retinetur uentris officium, aut cū plurimo dolore perficitur, ob tensionem
atque spiritus retenti percussus, & in itineris pressu, quibus forte permittitur, ut inuita motus impediatur
feruore partiū attestante: ac si perseuerans fuerit motus, facilius fiet: tum rursus subsidunt, uel intenti resi-
stunt repēte, tanquam fuerant nec dum gressu tentato. Tunc magis uehementem dolorem sentiūt, & am-
bulāt quidam capitibus digitorum gradientes: alij extenti quidem, sed sinuatis clunibus, ut neque se pro-
nos inclinare ualeant: alij contracti atque conducti, qui pœius omnibus habere noscuntur: siquidē passio
apprehenderit etiam spinę musculos, & propterea duritia quadam hęc inuasisse uideatur loca. Patitur au-
tem principaliter membrana quę ossa circūtegit, quam Gręci periosteon uocant: item musculorum capi-
ta, uel summitatis. Denique augmento passionis intercreatus humor, & frequenti dolore corruptus, in sa-
næ matricis uexatione afficiuntur, & magis cum eius fuerit inclinatio facta, quam paraclysin uocant, faciē-
da est discretio passionum: & primo, quod matrice patiente in eadem potius causę inueniantur, atque
ex ipsa initium sumant. Psoadici uero clunium dolore afficiuntur, & tardo motu, ut se renitente dolore
nec inclinare ualeāt, ac difficilius & dolentius subrigāt. Plurimis igitur dolor cito cōquiescit: aliquibus ue-
ro perseuerat, partes durefcunt atque conducuntur. Iis denique usque ad pene cutem unicus sequetur
gressus. Si itaque exteriores musculi fuerint in passione constituti, etiā tactu tenrati dolescent. Interiores
autem ex interioribus dolorem accipiunt, tanquā in nephriticis cōtingit: quos propterea denique similes
discernimus: siquidem alia multa eisdem propria concurrant, quę de ipsis scribentes memorauimus. Psoea
diciis autem, atque ischiadicis, quorum nunc curationem scribimus, dolor efficitur nunc iugis, nunc
deficiens, ordinatus aut inordinatus, ac lōgis uel paruis interuallis recurrēs, ac puris, limpidis lenimentorū
uariatus spatijs, aut mediocres reliquias seruans. Vilem inquit Hippocrates ischiadicis dynteriam: ha-
bet enim imitationis quiddam recorporationis faciendę: quanquam plurima uexatione corpus afficere ui-
deatur. Item hæmorrhoidas, uel uarices, ut alij dicunt, laxamenti causa. Sunt autem difficiles curatione ma-
gis, qui plurimo tempore fuerint passione uexati, & multis atque uarijs accidentibus signis affecti. In
ordine itaque curationis hęc erunt intuenda, ut cū recens fuerit passio uel ueterata. Sed in superpositio-
nis tēpore constituta, iacere faciamus egrotantē mollioribus stramentis calido in loco, adhibita ablinētia
& requie usque ad primam diatriam. Tunc lanis mollibus ac limpidis oleo calido dulci prætinētis dolen-
tia loca contēgenda. Adhibēda etiam fomentatio iugis ex oleo dulci calido. Item uaporationum commu-
tatio, sicut in multis docuimus scribentes, & phlebotomia tempore consueto, atque ex brachio dolenti par-
ti ē contrario, uel plurimum dolenti comparatione alterius. Ac si æqualis in utraque fuerit parte dolor,
ex eo in quo fuerit facilius uena, erit detractio faciendā. Si neque hoc occurrerit, ex sinistro brachio adiuto-
rium adhibēdum: siquidē minus officijs domini necessaria pars esse uideatur: nisi forte sinistri, hoc est scæi
fuerint ægrotantes. Tum tertia die adhibenda perunctio ex oleo dulci atque calido. Dehinc ora lauanda,
cibus dandus nutritibilis, calidus, tener, tanquam stricturę cōueniens, & potui aqua calida usque ad declina-
tionis tempus. Seruanda etiam cibi alterna dierū oblatio. Tunc cessante dolore resumptio adhibenda. Per-
seuerante uero alia diatriam tempore, adhibenda iniectio ex decoctione fœnigręci seminis, aut lini, aut

hybisci, quam Græci althæan uocant: quo pariter fota atque uaporata inferiora laxamento consentiant. Admiscendum denique oleum calidum. item succus alicæ uel ptisanæ, uel oleum solum, aut admixto adipe anserino, uel gallinaceo iniiciendum, uel ijs quidquam simile consolutum. Ac si uenter fuerit abstentus, erit mullum iniiciendum. Tentanda denique & properanda sequentibus diebus facilitas uentris: quo conuenit, si hoc minime perficere ualuerimus, etiam linzostin herbam nunc solum cibo dare, nunc adiuncta mala: item agreste coliculum. Sed fugienda prædicimus quæcunque fuerint uehementiora, quantum quidem res admittunt, ut diagridium, helleborum nigrum, chameleæ semen, quod Græci coccum Cnidiū uocant, agaricum, agrestem peponem, quem colocynthida dicunt, singularia uel cōiuncta. Item hiera, quæ diascammonias appellant, ne plurima uexatio pro parua commoditate sequatur: nam post fomenta conuenit cataplasmata adhibere: quorum confectiones atque species sæpe conscripsimus. Ac si permanferit dolor, adhibenda scarificatio. Hirudines etiam adhibendæ, quas Græci bdellas appellant. Hoc quidem secundo uel tertio faciendum, si causæ poposcerint. Tunc uaporatio spongiarum ex aqua calida, uel aliqua decoctione laxatiua uirtute mitigantium materiarum adhibenda, quarum iam sæpe species memorauimus. Ex ipsis quoque encathismata facienda. Item cerotaria dolentibus apponenda partibus ex oleo pingui, uel cyprino, aut scyonio, uel ex radice hybisci cōfecto, aut irino, aut malo barino, singularibus atque cōmixtis. Ac si duritia emerferit ad miscendum adipem, aut medullam ceruinam, uel bubulam, aut melilotum, aut hybisci radicem percoctam in mulla, ac diligenter contritam, aut decoctionem eiusdem hybisci, uel fœnigræci, & lini seminis triti in mellis crassitudine cōfecti. Ac si difficile passio nem dedinare uiderimus, erit embasis adhibenda ex oleo, & aqua calidis. Tum cum fuerit plurimum minutus dolor, uariis offerendus est cibus, ex mediæ qualitatis materia. adhibendum etiam lauacrum, dehinc lene uinum: tunc malagmata partibus in passione constitutis, ut diachylon, uel mnafeum, aut dioxeum, uel nileos. Item unctioes quæ mitiganter emolliant, & neque perfrigescere partes permittant. Cerotaria quoque limpida, aut diasamfucum acopum, aut irinum oleum aut samfucinum. Ac si passio fuerit tarditate inueterata, & plurimo tempore per se uerans, & in lenimento constituta, si hoc limpidium uiderimus, lenimentum erit pro modo permanentis doloris curationis faciendum moderatio: tunc enim conuenit motus quidem, sed fertorio lecto, dehinc cathedra uel sella usque ad inanem penetrandus, sicut in phlebotomandis facimus: sed ab umbilico inferius ijs qui leuius afficiuntur, præcauentes uenarum diuisuras, ac deinde muliebri cathethere liquorem detrahimus, qui sæpe aquosus, sæpe fuluus, aut sanguinolentus, uel spumofus excluditur: quod quidem etiã ante factam diuisuram plerique futurum signis apprehendere uoluerunt: quorum alij talem fore dixerunt, qualis urina fuerit ægrotantis: alij qualis color apparuerit cutis: alij quolibet uiscere patiente sanguinolentum: non patiente uero ex causa auidissimi potus hydropismo concepto, uel salis potu mundum atque perspicuum liquorem fore. Sed hæc præter quod falsissimæ sunt opinionis, etiam ad mutationem chirurgiæ inutiliter quæsitæ uidentur, nisi solum quod recte probamus, per cathethera liquorem, si res patiuntur, semel atque eodem tempore omnem auferendum. Sin uero aliqua obliterint, post primam detractionem motarium aqua infusum supra diuisuram res implicantes, spongiam desuper mollem apponemus: ac deinde leui fasciola amplexo loco paululum differimus, quo turbatio corporis resoluatur: ac deinde resumpto ægrotante eodem die residuum detrahimus humorem: sin minus, alia die manibus comprimetes subiectas partes congrue ægrotante locato, hoc est schemate competenti. Ac si forte rursum conflente humore fuerit repletus, uel uirium debilitas prohibuerit, eodem tempore totum detrahi, tunc interiectis duobus diebus, uel quantum uires permiserint, residuum retrahimus, sed alio in loco diuisuram facientes: uel si rursum oportuerit, tertio: etenim prima diuisura seruata distans aut cohærens soluta tumores uel consensus ingerit uehementes. Tum perfecta humoris detractione, neque abstinentia utemur, ut Asclepiades: neque plurimum damus cibos, sed pro modo uirium: etenim abstinentia omni ex parte adhibita uires uexat: quippe post plurimam detractionem. Multi item oblatio cibi grauis opprimit corpus potius, quam refumit. Erunt autem ante cibum sensim perungendi atque reficiendi facilibus, & potu sufficenti. Ac si dolores aliqui emerferint, uaporationibus soluendi, atque cataplasmatibus mitigandi. Tunc indulgentia relaxatis, uel forte non emergentibus, adhibemus ea quæ tumorem fieri non sinant, & superimpositis spongijs conligamus. Transacto tumore metu magis uentris folliculum uel cutem intestinis cogimur adferere, atque similiter cætera quæ in tumore fuerant constituta, ut nuper docuimus. Aegrotantes præterea nauicula exerceri hortamur, & paulatim recorporatiuæ subiijcimus curationi. Ac si neque ita fuerint resoluti, utemur helleboro iisdem curationibus insistentibus, donec corpus repetat fortitudo, atque desior uel coacta noscatur attestante rubore. Hæc est secundum methodum hydropum curatio. Plurimi autem earum sectarum principes, atque nostræ ueteres, nihil ueri curantes, ac magis contemptu quodam astruções corporum aspernantes, folijs detrahendi humoris intentione traducti, quoquo modo id perficiendum crediderunt, immensa siti atque fame ægros afficientes, corpore concauo pectine decurso: & mille præterea urinalibus medicamentis, quæ diuretica uocant, uescam comouendam probant, & uentris fluxus potationibus, quæ catartica appellant, uentre prouocandū dicunt cocco Cnidio, atque lepida cyprina, & cnamazæ & hippophaæ herba, & ex crotonibus cōfecto oleo cicino: item neoro. Ex quibus cunctis stomachus uexatur, atque cibi appetitum amittit, sitis inceditur, corpus defluit, sanguis corrumpitur, atque humor detractus renascitur, uires auferuntur: siquidem neque potestas moderandæ detractionis sit in artificis manu. Itē quidam tanquam siccabile humoris ophite lapidem ligauerunt, expertis ægrorum salutem credentes. Singulatim denique nobiliū medicorum historia ordinamus. Herodicus igitur, ut Asclepiades memorat, uentris adhibet purgationem,

nem, atque post coenam uomitus, qui sint implebiles potius, quam siccabiles. Tunc uaporationibus tepidis aceti decocti exhalatione cōfectis utitur, uel aquæ marinæ, admixta thallia herba, atque hyssopo, & ijs similibus, uescis bubulis repletis corpus uaporandum probat, uel alijs quibusque maioribus inflatis tumen tia loca pulsari iubet: sic etiam antiquissimus Euryphon. Hippocrates uero libris, quos ad sententias Cnidas scripsit, magis utendum dicit egestate atque uaporatione, & continentia: & danda sicca uel arida quæque & aciora mandenda. si enim æquibilibis eger fiat, hoc est urina facilior, ac si spiratio difficilis fuerit, quæ dyspnoean uocant, & tempus estatis, & estas media, dicit ex brachio phlebotomandos: & post detractionem factam dat panem calidum uino infusum atque oleo, & carnem suillam ex aceto decoctam. Dat etiam cantharidas tres detracto capite, & pedibus, & pinnis in tribus cyathis aquæ cōtritas: sed neque quo tempore exercitio utendum sit manifestans: neque usque quo mandenda sint aciora, uel quando uaporationes adhibendæ. Dehinc si phlebotomare oportuerit, non solum æstiuo tempore, ac media ætate, sed etiã omni tempore pori atque ætati conuenire probamus. Est præterea importunum uinum, ac repugnans eo tempore comodis phlebotomiæ. Item cantharides humorē commouent: carnis quoque offerendæ tempus significare ne glexit. Diocles libro quo de passionibus & causis, & curationibus scripsit, sic dicit inquit, ac mediocriter uaporandos, & deambulationi tradendos ægrotantes, & plurimos sudores comouendos, uel uomitum & urinam prouocandam diagridio, & apij semine resoluti succo herbæ saluæ. Itē cardamomū, quantum uentrem ualeat semel deducere, & in aceto panem, solutum, & piscem salsum, uel pisces elixos & assos, uel silurum piscem, olera, radices, allium, origanum, rutam, satureiam, uinum album, & non aquatum, & ferarum carnem in deambulationibus uentrem iubet contineri, ceteras corporis partes defricari, exceptis cruribus. Sed hic quoque communi cæterorum subiicitur accessio: solum prædamnamus, quod humorem detrahens purgatiuis atque urinalibus medicamentis, & uomitu, & sudoribus prouocatis: quibus ex rebus sudor mouendus sit, tacuerit, uel uomitus. Itē deambulatio sæpe laboriosa, & piscis silurus bromofus, & allium instabile, & plurima ferarum carniū malos habere succos probantur. Inde item, quæ sint olera deligenda, memorare neglexit: & neque fortificari uentrationem, uel crura aut totum corpus recte potest, cum nullum modum uel tempus memorauit. Praxagoras secundo libro Curationū cataplasmatibus iubet, uel malis matibus sudorē mouentibus, & urinalibus medicamentis alijs atque alijs, & uentrem deducētibus. Similiter cono, & folijs hederæ, & semine coliculi agrestis, aut nasturtij, aut centaurea, uel allio, pipere, & pseudodistanno, aut dauco, & chamæpitys herbæ, & petroselini semine, uel graminis, uel quolibet horū similium, & sudorum diurna prouocatione corpus deducit. Vt uerit uomitu non solum ieiuno, uerum etiam post uesperinum cibum, et ægros plurimum potat, ex quibus sensuales uires implentur. Vt uerit etiã cataplasmatibus aromaticis, quorum species non designat, sed solum cum moromeli, uel lini semine adhiberi iubet, uel malis cydonij, aut caricis, uel adipis, & aqua, aut uix lupinæ, uel apij succo: equidem uirtutis repugnatione omnia cōfundens: siquidem alia sint contractiua, ut mala, alia laxatiua, ut plurima cæterarum specierum. Deinde post oris collutionem forbiles dat cibos, quibus uentrem facilem se facere pollicetur: item potum repugnante mordacitatio: dat enim acetum uel poscam, uel ijs rursum contraria, ut mullam, quibus confusa regula etiam secundum ipsum approbatur. Erasistratus libro quo de hydrope scripsit, deambulationem ordinat adhibendam prius, quam aeris æstus ardeat, tanquam curans. Sed si uentris inquit facilitas non fuerit, prohibenda medicamina atque legumina, & olera, cum sint plurima olerum quæ molliant uentrem, sine ulla corporis uexatione. Item plurimo cibo ægros nutriendos probat, cum sit ex paruo sæpe indigestionis metus. si neque, inquit, uenter fuerit motus, adhibendum clysterem, simplicem hoc est, qui nulla sit acriori materia cōfectus: cibum partitur cibo uel coena, & ante uesperam ægros deambulatione moueri iubet. Tunc initio noctis reficit, quando etiam sanis metus est digerendi. Post cibum præterea perungit in lectulo, & certo numero utitur fricationum: dat catapotia medicamentum ante utraq; cibi refectioem in facit, modo pro uiribus ægrotantis, neque plus decem, neque minus quinque numero, & eorum materiam tacet, solum memorat quod iecoris hæc catapotia congrua uideantur, atque ad urinales partes uenientia plurimum faciunt mictum: tum post catapotia dari iubet cibo panem ex farina sesami, & salsum obdulcatum, ne sitim faciat, non discernens tempus drimyphagiæ: tum inquit dandos pisces, atque carnem gallinarum, uel ferarum, & agnorum, & hœdorum, & forbilia plurima cum melle uel lacte: non aduertens lactis & mellis qualitatem in corruptione facile uenire: nunc dat potum paruum, & non post prandium, sed post uesperinum cibum hoc conuenire dicit, ut etiam similiter memorat Philistionis frater: probat etiam ante alios cibos accipiendam aridi sici pinguiam duo uel tria, mox confusa atque oleo tincta. Sed hæc omnino digestionem difficilia iudicantur. Prohibet præterea lauacrum, uel plurimo temporis intervallo permittit: & non designat, quod illud, uel quantum sit tempus. Vt uerit etiam malagmatibus cataplasmatibus, cum somno cubauerint ægrotantes: non tamen designans eos, qui coaceruatam ac uehementem humoris detractionem reprobat, quam Græci cenosis uocant, & propterea etiam paracentesis, quod quidem congrue dictum superius docuimus. Item tumore in iecore constituto, attestantibus febris ob tumore lam cataplasmatibus utitur ex malis cum uino, constringens ea quæ laxamentum poscere uidentur, & à digestionem faciendâ ex sicu atque chamælea & chamæpity utitur cataplasmatibus. Item ad eliciendum quidquam in locis constitutum utitur diapegano, quod ex ruta conficitur, & nihil de temporibus memorat adiutoriorum. Asclepiades etiam libro quo de hydrope scripsit paruo humore collecto, siue plurimo, nec dum tamē pedibus aut cruribus infuso, athletarum regulam adhibendam probat, ex plurima deambulatione atque cursu, & refractione retento spiritu. Tunc cibo dandum panem diligenter elaboratum atque exercitum

cum piscibus natura duris. Ac si inferiores humor occupauerit partes, plurimos prohibet motus, & medicamina uentrisflua atque urinalia. Utitur autem paracentesi, sed omnino ex angusto atque paruo foramine. In leucophlegmantia uero fricationes & cataplasmata frigerantia ex malo cydonio, & murra, & uitis anulis, quos helicas uocant, & malo punico, & lenticula, & herbo, atque pulento ueteri, & alumine, uel ruta, & bulbo, & melle, & origano, & thymo, & nitro, & caricis, & ex uescicis illisionem adhibenda probat. Laudat etiam punctiōnem quatuor digitis à talo distantem faciendam superius ab interiore parte, sicut in phlebotomia feruatur, ut per eandem punctiōnem humore effuso corpora releuentur: si minus, scarificatione altiore utendū referens, scilicet uehementiore atque efficaci adiutorio, & neque declinans uulnerationes, quæ necessario in huiusmodi passionibus difficiles curatione probantur. Socrates Chirurgus omni ex parte diuisuras faciens easdem adussit, extemplo corporis ingerens raptum, quem Græci spasmion appellant. Themison secundo libro Tardarum passionum utitur gestatione & defricatione, atque exercitio, uel communiter regula exercibili, salibus ac nitro fricans corpus, & frigida perfundens: ex quibus non æqualiter adficit: membra quippe cum interpositis tribus uel quatuor diebus aqua marina feruenti perfundat. Item iubet post gestationem tribus uel quatuor cyathis uino mixto ægrotantes potari. In ordine, inquit, medicaminum, non designans quem esse uelit ordinem medicaminum, aut nutrimenta digestionem difficilia. In uespertino inquit cibo utendum, mediocri potu, ut nec sitis egros afficiat, neque plurima liquoris ingestio, sed uinum eligat acrioris uirtutis, & neque confusum: sed temperandi moderatiōnem tacet, ut mediocriter quidem dicat quod est improprie dictum: etenim extendit temporandi moderatiōnem neruos, nocet, & ingerit sitim. Prohibet præterea idem uentrisflua medicamina atque urinalia, quæ catartica atque diuretica uocant, & per singulos menses ternos radicum ordinat uomitus: sed erat regulæ medicinali conueniens ad lenimentorum latitudinem, siue spatium uomituum designare quantitatem. Utitur etiam in utroque talo scarificatione, ut Asclepiades. In ascite uero initium ex uomitu sumit, quæ helleboro faciendum probat. Si, inquit, metuerit quisquam radicum uomitum, & est præceps, atque ut ita dixerim, periculosum non medicatum corpus magno adiutorio discere: aliam quoque regulam similem dicit ordinandam, sed passionis initio neque ungentis tangi, neque fricari uentrem permittit. Cæteras autem corporis partes si multa, inquit, fuerit humoris infusio, defricandas, initium ex uentris finibus augendum curationis modum: sed oportebat ob æquandum corpus totum fricatione curari. Item interpositis quatuor uel quinque diebus aqua calida, & magis marina tribus uel quatuor uasculis foueri: sed neque hoc æqualiter. Item ante unctiōnem utitur sinapismo: post singulas gestationes lambendam dicit scillam in electarij uicem: & si plurima fuerit humoris infusio, utitur paracentesi. Sed primo die, si uires patiuntur, abstinet cibo. Quod si minime ferre potuerint ægrotantes, partem tertiam panis solitæ quantitatis aqua infusam offerendam dicit. Tum alia die articulos ungens, atque ora lauans, simili panis reficit modo, cum pulmento uolantum: cæteris quoque diebus omni æqualitate augens, atque ægros resumens. Thesalus autem secundo libro Regulari plurima Themisonis similiter probat, sed quinque uel tribus cyathis uini aqua temperati, ante cibum potat ægrotantes, & paracentesin prohibet, * tanquam Apollophanio, aut diaephorbium. Vtile plerique ueteres huic passioni etiam macerinos emplastrum memorant. Item icesion usque ad quinque dies imposita linquentes laudauerunt. Cōuenit recorporationi etiam solis igniti uaporatio. Oportet autem sacellum linteum implere sale torrido, & apponere patientibus partibus. Tunc superaspergere aquam balsam calidam, & superimponere cauteris latos, aut ex igne repletum congruæ latitudinis: sic enim calefacto sacello instillans humor, & cum feruore acerrimo decedens, atque artus singulos inuadens, quos Græci poros appellant, lacessendo demutant, recorporatiua sine dubio uirtute: facit enim tanquam de sinapismo partium ruborem, quem Græci phœnigmon appellant. Prodest denique etiam ex oleo rubor effectus hoc genere farina conspersa, atque manibus exercitata, quo facilius fiat, erunt partes in passione constitutæ circulatim ambiendæ, cuius spatium, siue medium oleo replendum. Tunc cauteris longi atque igniti immittendi, qui quidem cutem tangere minime debent: hoc faciendum alterna uice, donec oleum calefactum feruorem corpori tradat. Iubendum præterea ægrotanti, ut se immodicam præbeat, cum oleum summo feruore coierit, ne se mutando adurat. Tentandum denique etiam cauteris sine olei motu submittere, atque lauare supposita spōgia statim, ne distillatione cauteris uicinæ partes adurantur. Tum cum mediocrem senserit eger ustionem, ei uas erit supponendum, uel adiungendum, ut se repente inclinando unam faciat olei refusionem, ne uicinantia ista pustulentur: alij cacabuli, uel uasis fictilis fundum perforantes, labia uel ora pertusuræ patientibus locis adfixerunt, supradicto more farina conspersa circumdantes, sic oleo cacabulum impleuerunt, cætera supradicto ordine gerentes: alij usque ad ustionem uaporibus igneis usi sunt: alij diuersis generibus pustulationem locorum faciendam probauerunt, uel extemplo escharas patientibus ingesserunt partibus saliquando solo sinapi cataplasmanes, quo superficies cutis pustulescant. Item sinapi admiscentes glebæ calcis æquis ponderibus & sulphuris partem, atque simul conterentes, paruo oleo & aqua admixta linteolo illita, prostrato alio linteolo tenui eidem parti quam curamus superimponemus illitum, quo sensim atque per triplicem materiam transiens uis medicaminis pustulationem faciat loci. Item non aliter etiam ex cinere salicis hæc facere poterimus: eius enim corticem inurentes, atque ex eius cinere puluisculum facientes in umbra ficari sinimus, tunc locis præulceratis adponimus, super distillantes liquefactum calcem, quam uulgo colatam uocant, sed paulatim. cum enim fuerint humectati puluisculi, cutis superficiem pustulabunt. Quod si quisquam plurimum peruerauerit, etiam altiora inusta putrescant, & ut Græci appellant escharam faciunt. Alij denique ex ra

dice herbæ, quam struthium uocant, loca ulcerari præcipiunt: ista etenim radix concepta flamma cuti apposita pustulationem necessario facit. Sed alij hanc ustionem tanquam imbecillem reprobantes cauteribus aiunt faciendam: quos quidem primo tepidos probant apponendos, donec cutis pustuletur, tunc igneos: sed ijs omnibus interiecto spatio trium digitorum loca dicunt inurenda, & esse cauteris semper aduncos in modum gamma literæ. Sed alij hanc appositionem metuentes anchistris ex utraque parte cutem prætendunt, & inter eos cauteris imponunt, ne ulla ustione nerui tangantur. Alij ligneos fungos interius ac superius angustos formantes patientibus apponunt locis, quos summitate accensos sinunt cōcremari, donec cinerescant atque sponte decidant: est enim hæc ustio leni penetratione moderata. Item alij linteolum aqua tingentes partibus resimplicatum apponunt. Tunc tabulæ tiliari apponentes struthiū herbam concidunt in breues particulas, ac deinde ferramento igneo singulas partes oleo tingentes accensas imponunt tabulæ scilicet tiliæ: hoc secundo uel tertio facientes per interualla, donec materia carbone scat, atque pustulas cutis efficiat. Item alij, ex quibus sunt Demetrii sectatores, eius partis quæ patitur manum inter pollicem & demonstratiuum digitum, quem Græci lichanon siue dicticon iuxta inferiorem articulum inuolutis inurunt cauteribus: quos quidem nunc nudæ cuti apponunt, nunc præmissis linteolo oleo tinctos. Modum autem ustionis constituunt, cum in alia manu, hoc est quæ sit contraria parti patienti sudor emergens apparuerit. Tum post supradictas ustiones imperant ulcera reseruata in sanem prouocari. Alij denique statim lana succida eadem contexerunt loca: alij marribij coma contrita cum sale uel oliua nigra, aut sesamo infuso, siue nucibus. Tum tertia die lenticula multa, atque mulso decocta, donec ulceris cadat eschara. Tunc œnomeli aiunt imponendum, uel ea quæ ualeant lacessendo puris exitum prouocare. Item florem æris cum nigro helleboro apponunt: & quidem aliqui releuantur internenientis recorporationis causa. Sed quoniam istiusmodi ustionibus plurima uexatio coniuncta est, erit melius alijs adiutorijs mederi. Ausi sunt præterea quidam etiam Venerem adhibere, in ijs qui non ex usu uenero ischiadici facti uidentur, quo magis uexata neruofitas geminet causam. Item alij cantilenas adhibendas probauerunt, ut etiam Philistionis frater idem memorat libro XXI de adiutorijs, scribens quendam fistulatore loco dolentia decantasse: quæ, cum saltum fumerent, palpitando discusso dolore, mitescerent. Alij denique hoc adiutorij genus Pythagoram memorant inuenisse: sed Sorani iudicio uidentur ij mentis uanitate iactari, qui modulis & cantilena passionis robur excludi posse crediderunt. Item plurimi ex talo atque ancala eiusdem partis quæ fuerit passione possessa uenam diidentes sanguinem detraxerunt: sed magis partes impletæ grauantur, cum repente uacuata loca in semet materię fluxum inuitant. Nobis uero principum Hippocrates libro quo de locis cōscripsit, cucurbitam iubet sine scarificatione apponi. Utitur etiam feruentibus medicaminibus potis: quæ, si essent uere congrua passioni, minime tamen ad excludendam uetustatem ualere crederentur. Diocles libro quo de passionibus atque causis & curationibus scripsit, item secundo libro de curationibus, regulam dixit siccam & frigidam & nutritilem ægris conuenire, cum humida atque calida prodesse huic passioni demonstrauerimus. Utitur etiam urinalibus medicamentis, quæ diuretica appellauit, & probat conditum bibendum, quod plerique Latini mulfum uocant. Utitur etiam cibo e uisceribus asinorum, & clysteribus sanguinem prouocantibus, & uino nunc albo, nunc nigro, neque ordinis, neque temporum, neque congruæ qualitatis memor. Item Themison secundo libro Tardarum passionum in quibusdam peccare perspicitur, phlebotomans talum uel ancalen, atque lanis succidis cum oleo & aceto, & sale statim patientia contegens loca, articulos astringens, & intestina per clysterem exulcerans, & os ipsum quod ischion Græci uocant. Ante hæc omnia & equitare imperat ægrotantes, quo magis ob uehementiam motus partium faciat uexationem. Item alternis sinapizat diebus, quod est immoderatum, & in omnibus ulcerationem cutis existimat faciendam, qua plurima congrua prohibetur adiutoria adhiberi, cum partes ulceratæ apposita tolerare non possint. Thesalus uero uaporationem faciendum improbe recusauit: est enim recorporatiuæ uirtutis, neque initio recte constructiua probat adhibenda: etenim ischion passio uehementi atque difficili strictura confecta perspicitur.

De articularum passione, quam Græci arthritin uocant: & de pedum dolore, quem podagram appellant. Cap. I I.

UTRAQUE passio à parte corporis quæ patitur nomen accepit: altera communiter ab articulis omnibus, altera specialiter à pedibus. Sed podagram Græci etiam ab impedimento, uel retentione pedum aiunt nominata, uel à ferali dolore: siquidem omne quod immite fuerit, abusiue agreste uocamus. Earum denique passionum discretio promptissima atque manifesta esse perspicitur: nam podagra pedum tantummodo dolor est. Arthritis uero etiam cunctorum articularum, siue multorum, & aliquando à pedibus sumens dolor exordium ceteros articulos implicauit: aliquando in alijs incipiens pedes inuasit: nã quidam medici arthriticam passionem genus uocant, podagricam uero speciem: etenim quod Græcis hamarthritis recte nuncupatur: siquidem fit in articulis dolor, quāquam in pedibus constitutus: arthritis uero non ilico podagra dici potest: siquidem genua uel manus tenens gonagra aut chiragra, uel tenontagra dici potest si maiores tenuerit neruos. Sed de ijs nominibus quæ locorum causa discreta uidentur, unius tamen esse uirtutis intelligantur, in curationibus certandum non est: sunt enim harum passionum antecedentes cause uarie, ut uinolentia, frigus profundum, cruditas, libido ueneria, labor immodicus, uel repentina desertio solite exercitationis in ante actum morem: aut rursum non ex infantia, sed secunda & te-

ra ætate affecta, cum mollibus nervis atque infuetis fuerit illata quassatio. Item percussio antecedens ex palæstra fortis exercitio: frequentat autem in uiris magis atque medijs ætatibus: difficile uero in mulieribus atque in eunuchis, & pueris, & iuuenibus fieri inuenitur. Videtur præterea plurimis antiquis medicis etiam genuino cursu in posteros migrare cum semine, & propterea succedentes inuadere, de qua re principaliter Responsum docuimus libris. Item per aliquas probatur frequentare regiones, ut Cariam, & Alexandriam Aegypti uicinam: nec non temporibus certis nasci, item magis asperari uidetur, ut primo uerno, secundo autumno, tertio hyeme, ætate uero difficile. Sequitur autem passio articuli tentata, torpor, atque fornicatio eorum articularum qui tanguntur, & difficilis flexio, atque rursum extensio. Item grauedo & uacandi dulcedo, & ad paruum motum uehemens labor, atque dormientibus sensus quidam resonantium articularum, & cum de somno surrexerint, ueluti saltu earundem partium afficiuntur. Tum horror uel rigor, atque tremor sine ulla manifesta ratione partium sequuntur. Dehinc cum passio se extollere cœperit, in podagricis dolor alterius pedis, aut utriusque cum punctationibus nascetur, incipiens à uestigio aut plantæ cavitae, uel sæpius à maiore digito, attestante torpore & grauedine, & difficili motu cum horrore rigido, atque inæquali per membra, & aliquando plurimo frigore, ut alij refrigerantia ali calida desiderant ægrotantes, & propterea quidam alteram calidam, alteram frigidam podagram putauerunt nuncupandam. Item initio, ut sæpe contingit, similis color patientium atque sanarum uidetur partium, attestante æqualitate, nullo emergente tumore. Dehinc inflatio partium fiet cum rubore. Quapropter releuatio altiorum sæpe sequetur. Tum peiorante passione arthritica sufficitur passio, cum in unum omnium cogitur articularum consensus, & facile ex articulo in articulum uenit dolor, nec desinens prius, quam cunctos inuaserit nodos. Sæpe denique prioris articuli dolore declinante secundus inuaditur, atque eodem similiter mitescente tertius sumit exordium, consentiente etiam uesica atque spinæ maioribus nervis, quos tenontas appellant, & in stomacho etiam nausea uel uomitu iactantur egrotantes. Tunc articuli tumentes inflantur, ac deinde durefcunt, & solidati laxeam faciunt qualitatem. Tum etiam nigriores efficiuntur, atque contorti, ut in obliquas partes digiti uertantur, aut reflexi supinentur, aut uicinis adfixi incumbant, & aliquando humore purulento uel mucilento collecto, aut uisoso generet poros, quos nos transitus dicere poterimus: dehinc etiam lapides sufficiunt, qui quidem articulos soluant, & cutem distendant, atque erumpentes promineant, & chirurgia detrahantur: aut exilientes cyathis, quo ferramenti tollantur, quod nos laureolum dicere poterimus, & rursum renascantur. Tum cura dolentium partium cessante nutrimento tenuata languescunt, & arida efficiuntur. Erunt præterea ægrotantes paruis ex caulis mobiles atque iracundi, siquidem motum uel actum non sine querela accipiant. Principaliter autem hæc passio constituitur in nervis, uel eorum colligationibus, tum cætera morbo consentiunt, atque contiguos uel superpositos lacertos, & maiores nervos pati demonstrant. Est præterea passio non facilis curatione, & aliquando magnitudine insanabilis, non ut plerique putant naturæ: causa autem difficilime curationis, uel ut sæpe contingit impossibilis, manifeste atque plurimæ reperiuntur: est enim passio in nervis constituta qui sunt natura densissimi, & inter articularum nodos constituti, quorum angustia comprimuntur, & ad omnem motum asperantur magis in pedibus: ij enim plurimas colligationes nodorum naturaliter habent, & totum corpus sustinendo laborat. Præterea hæc passio initio paruitatis causa negligitur, & contempta conualefcit: quippe cum à multis minime credatur emergere. Alij denique digiti luxati, aliqui pedis uersionem, aliqui cuiusdam rei calcatae, uel offensæ duritiam aut feruorem queruntur: tum necessitate coacti augmenti temporibus in confessionem ueniunt ægrotantes. Ob hoc igitur passio perseverare, atque corpora possidere meditatur. Non autem minus etiam longorum lenimentorum causa, quibus recessisse putatur, cum sanos egrotantes fingendo promittit, adiuuante etiam intemperantia, qua cum sæpe concipi passio perspicitur, manere posse non dubitatur: quod dicam diatrio, si uenter officium non agnouerit, dylster adhibendus simplex: atque ita totius passionis statu accepto, ut inflata uel tumentia loca uideantur, scarificatio adhibenda: & ubi permiserint partes, cucurbita figenda uel hirudines admouendæ. Est autem omnium leuior præter cucurbitam scarificatio: siquidem nulla quassatio partium fiet, quæ necessario cucurbitæ coniuncta est. Item hirudinum moribus consensus adiungitur: & propterea, ut supra dictum est, simplex conflatio lenius probatur. Adhibenda etiam uaporatio spongiarum, tum aque calidæ fomentatio, uel aqua & oleo, aut decoctionis fœnigræci, aut lini seminis, uel hibisci. Item cataplasma mitigatiuum, quod iandudum minime posse adhiberi uidebatur: siquidem tumentia pondere grauari non debeant. Sit igitur panis diligentius emollitus, solus, aut admixta radice argallici, quod Græci symphyton uocant, uel hibisci decocta, uel cuiusquam similis uirtutis, quorum probauimus adhibendas uaporationes. Tum cum firma declinatio fuerit constituta, adhibenda lauacra, atque uarius cibus, & aqua potu danda, & propter passionis nequitiam adhibenda etiam cerotaria ex oleo dulci uel cyprino, aut ex adipe confectum medicamen, quod Græci diasteaton uocant: tunc malagma diachylon uel mnafeum, aut quod appellant diateleos, uel dioxeleon, uel diathalastum: paulatim fortificandum corpus deambulatione liberis calciamento pedibus, & cum cautione aduersantium rerum, ut ne quid nimis, maxime uini, aut indigestionis, aut Veneris. Arthriticis uero conuenit etiam digitis ceram emolliendam dare, uel manipulos tenendos, quos palæstritæ alteres appellant: tum mouendos cercos, uel ligneos primocum paruo plumbo interfuso: tum pro modo profectus grauiores, & in tardante passione superpositionis tempore supradicta seruanda simplicitas curationis. In lenimento uero adhibenda fortificatio, tum re corporatio. Sit igitur primo gestatio pro modo uirium, tum deambulatio molli stramine coæquato solo,

adiecto uocis exercitio, cum corporis unctio: etenim uacatio crassificat corpora, adeo etiam & in ijs qui ex alijs forte plurimo tempore iacuerint causis, hac ratione articuli commoueantur, cum nervi non exerciti ualidiores efficiuntur. Adhibenda etiam lauacra per interualla dierum, & uarius cibus ex mediæ materie qualitate, uinum paruum, liene, & semper post cibum: tum dropax simplex atque compositus, paroptelis ex igni uel ex sole, atque pellibus feruefactis, & ex arena litoris: tum aspergines, quas Græci sympasmata uocant, ex nitro & adarce, & euphorbio, & sæpe memoratis speciebus: tum unguenta & acopa ex squilla confecta, & agrestis cucumere: item euphorbio, & adarce. Dehinc malagma adhibendum, ut est quod appellant diahalon, aut diadaphnidon, aut diadarces, aut diastactes conias, uel quidquam similitum. Item rubor cutis ex sinapi faciendus, quem Græci phœnigmon appellant. Item drimyphagia, & cyclorū regula, & radicem uomitis, & hellebori, & embasis faciendæ, sicut de ischiadicis scribentes memorauimus: uel fomentatio ex decoctione artemisiæ herbe, aut marinæ feruentis aquæ: dehinc natatio feruens uel frigida. Item usus adhibendus aquarum naturalium calidarum: tum frigidarum, ut sunt in Italia quæ appellatae sunt Albulæ, uel Cotiliae: & omnium supradictorum affectanda repetitio. dabit enim curatio alijs integram sanitatem, alijs raram doloris admonitionem, ne iugi superpositione uexentur. Veterum quidam annalia medicamina potanda probauerunt, ut est quod appellant diacentaurion. Item diascordeon bibendum anno continuo iudicantes in ijs qui non plurimo tempore fuerint passione uitati, hoc est intra quinquennij temporis cōstituti, adijcientes quod bibi debeat medicamen prædigesto corpore, & omnino nullo obstaculo impedito: sin minus, repræsentandum numerum dierum, quo integer compleatur annus, quamquam longo tempore porrectus. Secundum nos autem iuxta Sorani iudicium est metuenda diuturna medicaminis sumptio, cum neque soliti cibi iuges atque iidem utiles recte probentur. Sic denique legimus quosdam ueteres memorasse, ex iugi medicamine potu in celeres uel acutas uenisse passiones, & alios apoplectos, alios pleureticos, alios peripleumonicos interisse. Item quosdam cōtinua difficultate spirationis affectos, quam Græci dyspnoeam uocant. Ii uero qui se isto medicamine profecisse testantur, non aduertunt seruata digestionis causa id fuisse permissum: quippe cum cæterarum rerum excessus declinatio quidam seruauerint sanitatem, cum interrompere metuerint sumptionem medicaminis sui: & propterea ijs intentionibus occupati, alias sibi nesciuerint profuisse rationes. Item alij uisionem nodorum faciendam probant, quam nos reprobamus: siquidem consensus faciat tumorem. Item alij transeudum ex alijs in alia probant unguenta & cataplasmata, nunc specie, nunc genere differentia, donec ægrotantes releuentur: siquidem alia pro alijs corporibus uideantur conuenire, & propterea doloris mitigatio sequetur. Ordinauerunt denique etiam contrarias uirtute materias laxatiuas simul atque constrictiuas, & re corporatiuas, ut mnafeum malagma, uel diachylon. Item è contrarijs uehementius cōstringentia, ut diatyeon, & cyziceum, & Erasistrion emplastrum. Item ex panici polline, & lini semine cataplasma, & ex coliculo agrestis, uel herba erigerontæ, & bramite, & mandragora, & alterco, & lenticulæ, & citri medio, uel peponis, & origani, uel thymi, aut uuæ lupinæ, aut portulacæ, aut betæ, aut mali punici folijs uiridibus, uel eius caduco, quod Latini ambulacium uocant, decocto cum aceto, aut ruta agrestis cum aceto singulari, uel cum simplici alica, aut aceti sedimine, cum apio: aut uitis folia, cum simplici pulente, uel ex herbi polline, aut fabæ, uel hordei, aut lolij, aut lupini, cum fece uini uel aceti, uel ex fico decocto cum aqua & uino cōtrito, donec mellis sumat crassitudinem: ex quo detractis durioribus partibus imperant coquenda rursum residua. Item ex papaueris coliculis, quos Græci cocias uocant, uel eorum folijs, & malis cydonijs & punicis in uino decoctis, & bulbis cum melle, uel alterci radicem cum storace, uel iaquintio, & marrhubij. Item calce melli concoctum, & opio storaci, & amygdalis amaris cum cyprino oleo, & aceto iugiter coctis partes unguendas docent, ex dissimilibus rebus sine ullo ordine materias admouentes, insanabiliter simul atque indote descensum ab alijs in alias species faciendum iubent, donec ut æstimant iudicia reperiantur: siquidem fit pro corporibus alijs ex alia specie liberatus. Et est hæc experimenti tentatio, quam Græci schediasticen pirant uocant, quæ non destinata passionibus adhibeat adiutoria, sed probanda. Fit præterea ut accessiones tempora percurret, & sua sponte leuigentur, atque ita occurrens declinatio, uel paulo proximus lenimentum euentum curationis afferat: quod si forte uere profuisse putaretur declinationi adhiberetur, rursum inijs noxium necessario comprobatur: siquidem non suo tempore uideatur admotum. Alios igitur ex alijs releuatos rebus existimant. Sed hoc temporum fieri causa respondere debemus, quæ corpora urgentius obtinere necesse est: conueniunt enim in istis mediocriter cōstringentia. Augmentis uero atque statui mitigantia uel laxantia, declinationibus emollientia, lenimentis fortificantia, atque re corporatiua: frigida uero uel coercentia, quæ agrostica uocant, etiam igne sacro uexatis admixta congrua efficiuntur. Sed aiunt aliqui nunc quoque tanquam laxatiua incensos, nunc frigerantia releuare. Feruori etenim ex tumore uenienti admodum eius factu tepesacta conueniunt, & tunc temperata mitigant, tanquam aquæ feruenti admixta frigida. Sed est hoc falsa conclusio collectum: quam Græci sophilma uocauerunt: oportebat enim, quantum ad hanc, ut putant, rationem omni tumori frigidam conuenire materias. Igitur secundum passiones ac tempora nos discretas aptamus. Alij uero acopum ex rana rubea in podagricis admirantur, alij marini uituli, alij pedes unxerunt ex eius tergo calciamenta facientes, alij uiuentem beluam oleo coxerunt, alij lupum, & specialiter unctiois genus conuenire probauerunt. Multa enim ficta fide sine ratione creduntur, cum forte passio non fuerit insidiosa, & cum corpus tardauerit, non in uno atque eodem tempore perseverans. Item plurimū uomitum post cibum laudauerunt, secundo uel tertio per menses singulos adhibendum: siquidem & materiam redarguat, & indigestos esse non sinat, non ad-

uertetes quod magis uexabilis approbetur, cum hoc adhibito gingiue putrescant, dentes moueantur, oculi confundantur, & totum impleatur caput, stomachus quoque grauius afficiatur, & propterea omnes consentiant nervi. Est igitur conueniens magis parua cibatio, atque initium ex abstinentia ciborum suum mendum curationis. Multi autem medicina scriptores purgatiuis & acrioribus pollent clysteribus, & urinalibus medicamentis, quae diuretica uocauerunt. Sed oportet cauere stomachi uexatione, quae uarieta te facile medicaminum fiet. Item uescicam quae sit neruosa qualitatis prouocare: tradit enim necessario uniuerso corpori uexationem per sibi cognatam neruorum qualitatem: Specialiter autem ueterum pertransiendi errores, uanum puto atque prolixum quod de podagricis scripserunt, & propterea fastidiosum maxime, cum sufficiat communis materiarum memoratio supra scripta, tacitis dominis qui nunc dicuntur. Diocles libris quos de passionibus atque causis & curationibus scripsit: Praxagoras tertio libro de morbis: Erasistratus libro quo de podagra scripsit, prohibens tamen purgatiua adhiberi, quae catartica uocauerunt, malagma uero Ptolemaeo regi promittens, cuius scripturam non edidit: quanquam quidam sibi uisum Erasistrati nomen medicamen. Item Erophili sectatores multi, atque Aesclepiades libris ad Erasistratum scriptis, & Heraclides Tarentinus, & Themison secundo libro Tardarum passionum aliqua ut methodicus, aliqua ut non methodicus decurrerit: phlebotomat enim ex pedibus, & nihil approbat, & cataplasmatum qualitates confundit, non discernens constrictiuus laxatiua. Quibus respondere quid oportet? cum uinolentia neruos amputet, phlebotomia patientes impleat partes. Thesalus autem secundo libro Regulari, imperfecte quidem, sed consequenter methodicis intentionibus curationem ordinauit.

De renali passione, quam Graeci nephritim appellant. Cap. III.

RENALIS passio a patientibus partibus nomen accepit. Est autem intellecta passio tarda renis aut renum: passio, inquam, tarda: siquidem cum insidentiatque perseveranti querela renalem intelligamus passionem, & non ex nouello atque recenti tumore, sicuti neque cuiusquam ossium coxae, ni fuerit perseverans, ischiada intelligere poterimus. Item adieciuis renis aut renum, siquidem nunc alterum, nunc utrosque teneat renes tumentes ac duratos, & in saniam saepe uenientes, & ulceratos, & humore fluentes. Igitur de cunctis purulentationibus uel uomiciis communiter secundo dicemus: nunc de caeteris supra memoratis scribemus, & primo de tumore. Antecedentes itaque causae, quae renalem faciunt passionem, aliae manifestae, ut perfrictio, indigestio, percussus, casus uehemens super clunes, acres cibi plurimi contra consuetudinem, libido uenera uehemens, uel urinalia frequentata medicamina, aut uenena, quae specialiter ipsas afficiant partes, ut sunt ex cantharidis confecta. Afficiuntur autem hac passione, uenientibus magis grauioribus atque senes, & uiris mulieres, & habitudine plenius tensiores: siquidem sit in ijs grauior, & generaliter curatio difficilis, ob angustiam locorum, quae passione uexantur, & ob acrimoniam urinae, quae infuete aliquando renibus immorata in uescicam transit. Sequitur autem patientes, cum adhuc leuis fuerit tumor, dolor leuis, & magis cum praei fuerint inclinati secundum clunes circa ilia, alterius aut utriusque partes, & priorum in clunibus nodorum. Cum autem tumor uehementescere coeperit, dolor etiam plurimus fiet cum grauedine & seruore clunium omnium, atque iliorum, & pubetenus, uel umbilico cum consensu usque ad uescicam tendentem, ob tumorem urinalium uiarum, quas Graeci ureticos poros appellant, quae quidem a renibus usque ad uescicam sunt porrectae, attestante urina tenui & aquata, & ita subalbida, ut colaturae liquidae colorem fingat, quam Graeci charopon uocant, & primo parua, dehinc plurima, aut coaceruatim effusa, quae nullam faciat releuationem, peiorante tumore in feculentum colorem ueniens, cum iam nimia tensione tenuissimae uenulae fuerint ruptae. Item in uini transiens qualitatem uiscosae crassificationis causa: tum oleosum ueluti adipis qualitatem simulans cum renum fluor pinguis acceperit. Dehinc per incrementa etiam febres accedunt, cum consensu iecoris, ut quidam etiam fellis colorem sumant, attestante uentris abstinentia cum tormento & ructatione inflatione cogente. Tum hebetudo sequitur, & articularum frigus & uomitus: & tardante passione corporis tenuitas nimia, adeo ut quidam uncati permaneant, & semper praei ambulare cogantur, nec unquam se erigere possint. Est praeterea signum declinationis supradictorum in contraria mutatio, ut urina aquata in crassitudinem ueniens: crassior uero uel uiscosa in tenuitatem. Item quae paulatim atque cum mordicatione ferri solebat, sine labore adueniens, & si plurima, mediocris effecta, & ad summum omnia cum natura solita uel familia fuerint, uisa aiunt, aliqui eos qui ex casu uel percussu, aut uehementi libidine fuerint tormenta, irruisse uideantur, colicos uero maior interior, uel uentri uicinarum partium dolor sequatur, atque inde sumat exordium, consentientibus uel compatientibus clunibus. Item renali uitio extemplo difficultas urinae coniuncta sit: colicis uero per consensum atque secundo concurrat. Haec est similitudo passionum discretio. Accidunt haec item familia etiam in urinalibus uis uisio constituto ex renibus, quae usque ad uescicam ducunt, quibus eadem quae supra diximus recte concurrunt, sed dolor uel eius sensus erit inter renes & intestina, & uescicam fundum, nulla inflatione uel extantia in externis renum partibus prominente. Haec est omnis atque perfecta significatio. Sed oportet sanguinis mictu adfectos similiter curari tanquam sanguinem spuentes. Alios uero qui caeteris fuerint passionibus adfecti, sicut de uescica scribentes demonstrabimus, pro suis concursibus uel accidentibus, quae Graeci symptomata uocant, partita curati ratione: non enim sola generalis, sed etiam specialis eorundem conuenit adiutoriorum curatio, solum differens, quod ea quae localia sunt adiutoria in ijs qui renalibus laborant uitio magis clunibus adhibeantur. Illis uero qui uescicam, pectinem, uel pubetenus, quod Graeci peritoneon uocant.

De tardis uescicae passionibus. Cap. IIII.

IN uescicae speciales plurimae passiones eueniunt, tumor, collectio, ulcus, durities, phtiriasis, item psoriasis, quam scabiem, uel scabrum appellamus, capillatio, debilitas, paralytis, calculatio, quam lithiasin uocant, sanguinis fluor, siue effusio, quam haemorrhagian appellant, mictus tarditas aut difficultas, aut in toto guttae aquatiles, quas hydatidas uocant. Sed ne porrecta longitudine fastidiosa curatio uideatur, una praecipione omnia apprehendere festinandum. De paralyti igitur superius docuimus, cum de ea specialiter diceremus. De collectionibus uero & ulceribus secundo dicemus, cum de singulis corporis partibus communem trademus curationem. Tumente igitur uescica, sequitur dolor secundum pectinem atque ueretri radicem, & ilia, & clunes, & magis initio ac sine urinae reddendae: tum feruor incendiiosus: item pulsus & extantia partis in passione constituta, cum iugi ac frequenti urinae reddendae desiderio, & repentina cessatio, ac rursus egestio fiet cum dolore intolerabili per singulos mictus, ut extenti aegrotantes etiam uentum per podicem reddant, aut ipse podex praecedens excludatur: & praeterea aegrotantibus supinum exitus urinae facilius. Quidam denique necessitate coacti defixo capite super latus pedibus sese locauerunt, ut lapis angusta deferens loca, atque uescicam aditum repetens, mictus tribuat facultatem. Mulieres denique etiam digitis immixtis in muliebrem sinum sibi met ipsae hortatione quadam lapidem prouocando dimiserunt. Pueris autem magis prominens uereturum fiet: saepe etiam extantia quaedam aegrotantibus occurrunt, si suo digitum iniecerint podici. In ipsa praeterea urina sedimina inueniuntur, aliquando crassiora & calida, aliquando arenosa & saxosa. Item quibusdam asper lapis, aut sanguinolentus excluditur, & saniosus. Sed quoniam signa communia sequuntur ulceribus uescicae atque lapidibus generatis, & ijs qui gelato sanguine impediti mictus difficultate afficiuntur, confirmabitur apprehensio lapidis generati, adhibita melotide, cuius rationem atque usum Responsum libris chirurgiam scribentes plenissime tradidimus. In quibus etiam auferendi lapides opus docuimus: nunc enim correctionem demonstramus cuiusdam in corpore morbi, quo uescica lapidum generatione uexatur, & non ut alium masculum appellemus lapidem, alium foeminam, ut quidam leuium medicorum, sed quodam corporis uitio, non adhibita recorporatiua curatione, cum solius auferendae alienitatis intentione medici capiantur, cuius plurimae sunt differentiae. Est praeterea urinae reddendae impedimentum, quod Graeci stranguriam uocant, mictus officium retardatum. Difficultas autem qua iidem dysuriam appellant, quae id adueto dolore ingesserit. Impossibilitas autem, quam urian uocant, perfecta eius officij negatio. Sed haec tria accidentia quae Graeci symptomata uocauerunt, nunc stricturae sunt appenditia, cum tumor uescicam tenuerit, siue durities, aut paralytis, uel testio, ut quidam uolentes urinam usu solito ac naturali deponere, obstantibus causis longo tempore continentes officij dilatione uexantur: aliquando alienitatis obtrusione uescicae impedito meatu, ut lapidis, aut arenae, aut capillorum, aut squamularum cantabri similitudinem, uel quo cunque sedimine crassiore. Fluor autem sanguinis per uescicam, quem Graeci haemorrhagian uocantes manifestus, cum acruatim per urine meatum sanguis excluditur. Sed quoniam non solo ex ambitu uescicae fluor iste fiet, sed etiam ex collo uel mictualibus uisco acruatus sanguis excluditur: aliquando etiam de renibus erit locorum discretio faciendae: nam renibus patientibus dolor in clunibus demonstratur. Uescicae autem ambitu patiente sub umbilico, uel pubetenus apparet dolor, & saepe urine commixtus sanguis excluditur. Item collo uescicae patiente circa ueretri initium, quod Graeci peritoneon uocant, dolor sentitur. Mictuali autem uia patiente, ipsam ueretri radicem dolor afficit, attestante sanguinis puritate, cum iugi ac non intercapinata emissionem, etiam si digitis loca, quae iuxta sessionem ueretri sunt, praeserimus. quo in loco est ultima mictualis uia, quam, ut supra diximus, uram Graeci uocauerunt: nam si ex alijs locis sanguis feratur, digitorum impressione magis abstinetur, cum supradictis locis, hoc est, peritoneo, uel podici uicinis renitur impressio. Tunc ex uescicae collo impedimento repressus feretur, ex superioribus uero abstinetur. Aliorum autem medicorum signa de ijs discretionibus conscripta Responsum libris chirurgiam scribentes elogiavimus. Sunt autem uescicae uitia, uel passiones generaliter curatione difficiles: est enim natura neruosa, & altioribus insita locis, atque celata, & quae corporis superflua sustineat acriora. Sed ne rationem uariare uideamur, erit demonstrandum, quoniam fluori siue solutioni uescicae, quam Graeci rheumatismum uocant, sunt adscribenda plurima, quae specie discrepare uidentur, ut plurimus mictus cum arenoso uel capilloso sedimine: item sanguinis fluor. Stricturae autem adscribendus tumor est, atque durities, uel saxea duritas, quam Graeci scirrhusin uocant. Horum duplicem generaliter in superpositionibus curationem demonstramus. Fluente igitur uescica, hoc est, solutionem patiente, locandus eger frigidus mediocriter in loco, adhibita requie cum abstinentia & articularum tenacigatione: & si sanguinis fuerit fluor, clunibus prominentius subleuatis, & officio mictus admonente, quantum datur imperandum egro, ut neque id retento faciat spiritu, neque ui quadam uel conatu excludi cogat aliena: apponenda etiam spongia noua aceto tineta secundum clunes uel umbilicum, ac pubetenus, quod Graeci etron appellant, usque ad ueretri initium, quod iidem peritoneon uocant, addita tenaci cum amplexu ligatione: tum epithemata iisdem locis, atque cucurbita constrictiua: potus dandus frigidus, paruus, paruus: species de sanguinis fluore & sputo scribentes docuimus. Similiter etiam quae praebibenda conscripsimus, eiusdem salicet qualitatis, & sessionem ex uino uehementiori confecta, quam encathisma uocant, in qua sint praecocta murtæ baculae cum rosas, uel in posca, aut aceto facta decoctio herbae talliae, uel rubi, aut mali punici corticis, & horum similitudinem: uel per ferramentum, quod Graeci cathetera

uocant, iniectione secunda, quæ similiter medendo constringant, acaciæ, hypocistidis, aut plantaginis succo, uel polygonij herbe, aut intybi, uel poscæ frigide singularis, aut adiuncta thuris drachma una cum equali pondere hypocistidis, uel gallæ, cum nigro uino, uel talliæ herbæ aqua cœlesti concoctæ: quæ cum fuerit expressa & abiecta, erit aqua coquenda, donec ad mellis ueniat crassitudinem. Mulieribus uero etiam pessaria adhibenda, quæ ad fluorem matricis Responsonum conscripsimus libris, muliebricia uicia curantes. Est autem curatione correctior, ac facilis eruptione factus, uel oscitatio sanguinis fluitans, uel percussus, aut saltu confectus: etenim influxio abstinetur, & rupta conglutinantur: difficilis uero correctione ex putredine effectus fluor: retento enim sanguine, uel abstinente, ulcus permanebit. Est præterea ex putredine sanguis ater, & male redolens, atque purulentus ex ulcere præfecto, & dolore antecedente, qui putredinis causa aduenisse uideatur. In eruptione autem flauus, & non antecedentibus supradictis, sed excussu uel saltu, aut percussu effectus. Solent præterea sicut in podice uel foeminarum sinu, aut matricis collo etiam in uentrica hæmorrhoides generari, quæ fluorem sanguinis præstent, quibusdam interualis uariatum, quod oportet apprehendere prudentem, cum non coaceruata primo fuerit effusio, sed augmentis quibusdam promotâ, interiectis defectibus, ac sæpe retento sanguine doloris pubetenus admonitione cessante cum tentione inguinum, & grauedine clunium, uel renum consensu: & cum sanguis eruperit, supradictorum relatione sequente: siquidem aliquando inflatæ ac tumentes hæmorrhoides difficultatem, uel abstinentiam faciunt mictus, quam Græci dysuriam uocant, uel uriam. Hæc sunt quæ de ijs necessario dicenda credidimus. Declinante autem passione conuenit adhibere cerotaria, ex murino, uel uiridi oleo, & alumine, cibum uarium dare atque uinum, ac deinde lauacrum adhibere. Ac si strictura fuerit uentris uel uesicæ, conuenit iacere ægrotantem loco mediocriter calido atque lucido, adhibita abstinentia usque ad tertium diem cum requie. Item locis in dolore constitutis manuum calidarum cum blando amplexu uaporatio adhibenda, uel pubetenus, ac ueretri initio & clunibus calida linteamina, aut uascula ex aqua calida, uel facelli ex pollinibus calidis, aut uesicæ oleo calido plenæ admouendæ. Ac si uehemens fuerit dolor, phlebotomia adhibenda: & partes in passione constitutæ lanis limpidis oleo calido ac dulci infusis contegendæ, ex eo etiam tum corpus ungendum: tum ora fouenda. Adhibenda etiâ encathismata ex aqua calida, uel aqua & oleo, aut decoctione laxatiua ex ijs quæ sæpe memorauimus. Tunc cibus dandus sordidus, & potui aqua calida moderatione dominante, & usque ad declinationem passionis interualis dierum nutrimenta offerenda. Ac si dolor minime cessauerit, conuenit usus cataplasmatum laxatiui, & cucurbitæ appositio leuis, quæ Græci cuphen appellant, cum adiecta scarificatione, & uaporatione spongiarum aqua calida expressarum. Ac si uenter retentus fuerit, clyster conuenit simplex: & secundo cucurbita clunibus adhibenda, ac pubetenus præteris capillis. Tunc hirudinum appositio, quas sanguifugas uocant, atque embasis adhibenda ex calida & oleo: sic enim laxatiuis tensionibus non solum dolores soluentur uesicæ, sed etiam consequens urinæ difficultas, uel abstinentia. Cauendus præterea usus urinalium medicaminum, quæ diuretica Græci uocant: sunt enim quæ uesicam prouocant, & propterea tumores faciunt commoueri. Ac si minutis doloribus urinæ fuerit retentio, uel in toto conquieuerit dolor, tanquam factis superpositionibus repetant lenimenta, adhibenda fortificatio per uariam gestationem, & uocis exercitium. Uictionibus quoque ac defractionibus admotis, quæ superiora corporis magis exercent, interiecto lauacro, & uario cibo ac uino, & iuxta methodicum modum adiectiones cyclicæ ac detractiones faciendæ: tum ad recorporatiua atque uehementia redeundum adiutoria, ut ex resina uel dropace, ac paroptesi, & solis torrore, uel arena ignita, & appositione cucurbitæ, forti raptu atque tractu quodam circuducto remota corpora roboremus morborum pulsa segnitie, adhibito ulu asperginum, quæ sympasmata Græci uocauerunt. Tunc malagmatum atque acoporum laessentium usus adhibendus, adiecto etiam sinapismo, & fricatione partium quæ passione afficiuntur. Tum encathismatibus utendum ex aqua marina, uel salsa calida, & magis ijs qui mordicatione quadam locorum in iisdem passionibus tanguntur: tum cataclysmo utendum, cuius nominis uim præscriptis libris sæpius latinauimus: ita natatio adhibenda aquarum sua uirtute medentium, quibus magis erit in solutionibus utendum: eligendæ sunt nanque specialiter quæ aluminis habeant qualitatem, ut sunt in Italia Albulæ appellatæ, & Nephelina, & Cotilia, & Auguria: ijs uero qui lapidibus, uel scabro uesicæ afficiuntur, erunt eligendæ aquæ salæ, uel quæ nitri habeant qualitatem, ut apud Tænariam insulam, quæ potandæ, atque lauacro adhibendæ sunt. Tum residuus adhibendus est cyclus, & acriora medicamina potanda, ut ex radice lapathi, & capparibus, & struthij, uel polij herbe. Itemque panacis, & horum similibus, & lithotomia in ijs qui maiorem generauerint lapidem. Item in omnibus hellebori adhibendus est usus, si passiones supradictæ permanerint. Tum nauigatio atque peregrinatio, & earum uarietas appetenda. Erit præterea longo tempore, ut cætera quæque nimia, Venus præcauenda: ijs enim qui ob uesicæ paralytin propter officium sciscitandum usum uenerem probauerunt, consentiendum non est: trahit enim secum totius corporis uexationem: ob quam causam erit probanda etiam ferularum tenerarum uel tabellarum, usque ad ruborem cutis ab ijs probata percussio. Itemque ustio & scarificatio faciendæ pubetenus atque clunibus, & circa initium ueretri circulatim, quod Græci peritoneon uocant, debilitate afficiens. Sunt præterea aquosa semina quæ excluduntur, & magis cum se pronos fecerint ægrotantes, uel celeri ambulauerint gressu. Irruit autem corporibus, cum longa fuerint debilitate uexata, aut immodico usu uenero affecta. Sed est accipiendâ curatio ex ijs quæ uesicæ sanguinem fluente memorauimus. Item ex ijs quæ in lenimentis passionum fortificandi corporis causa, ac demutandis sæpissime probauimus: est enim hæc passio seminalium uiarum paralytis.

De somno uenero, quem Græci onirogonon appellant. Cap. VI.

PER somnos inanibus uisis affecti ægrotantes seminis lapsu uexantur. Nomen autem sumpsit ab accidente: siquidem effectum uenerem prouocando perficiat. Sed generaliter neque illico passio est, neque accidens passionis, quod Græci symptomata uocant: sed est consequens uisis, quam Græci phantasia uocauerunt, per somnum ægrotantes afficiens, ob desiderium ueneræ uoluptatis, uel iugem atque continuam libidinem, siue è contrario longam usum dilationem uel continentiam. Sed hoc frequentius accidens in passionem sæpe deueniet. Itemque alterius passionis aliquando antecedens fiet, ut epilepsia, furor, quam Græci maniam uocant, aut cuiusquam similis morbi: quoniam uexationem ostendere probatur, atque præmoueri corpus, siue prætangit accessione uentura. Item aliquando antecedens causa supradictæ passionis, quam seminis appellamus lapsum, fuisse probatur, à qua discernitur: siquidem illa passio etiâ per diem uigilantibus ægris fluere faciat semen, nulla phantasia in usum uenerem prouocante. Somnus autem uenero eo solo tempore quo dormiunt ægrotantes inanibus uisis concubitum fingat. Aliqui etiam aiunt oniroponem ab onirogono discerni: siquidem oniroponem illa sit quæ per somnum concubitum fingat, cum operantium sensu, sed sine seminis iactu. Onirogonos uero usque ad defectum deducit seminis lapsum. Sed Milesius nihil inquit supradicta differre: unum est enim, atque eundem fluorem dicit esse seminalium uiarum. Sed quod inquit nunc exclusio perficitur feminis, nunc impeditur, quanquam uisa per somnum eadem fingatur, ob alias inquit irruentes fieri causas, sed non est plurima discretio, nisi intentio adhibenda: quippe cum neque necessaria comprobetur. Eos igitur qui ratione futuræ accessionis epilepsia, uel furoris, aut cuiusquam alterius morbi commouentur, ex ijs quæ suis sunt passionibus tribuenda mitigamus: eos uero qui specialiter hoc uitio afficiuntur, tanquam parua gonorrhœa affectos curamus: supradictorum enim augmentum in istam cadere passionem facit ægrotantes fluentium seminalium uiarum, uel paralyti uiciataram causa. Quapropter conuenit primo ægrotanti ab intentione ueneræ uisa mētis auertere, quæ Græci phantasmata uocauerunt, atque aliorum applicare intentionibus externis admotis: siquidem facile quæ uigilantes accipiunt somniorum uisa ad actiua cum ijs motibus exercent ægrotantes, & propterea corpus seminis discussione uexetur. Tum stramenta duriora atque frigerantia procuranda. Iubendi etiam supra latus iacere, cum se somno dederint, & ante se uel supponenda tenuis ac producta lamina plumbea clunibus, uel spongiæ circudandæ posea frigidæ infusa, uel iniiciendo loca rebus frigidæ uirtutis ex anterioribus, ut balastio uel acacia, aut hypocistide, uel psyllio herba, quæ sunt singularia, uel cum palmulis adhibenda. Cibusetiam constrictiuis dandus, uel densabilis & frigidus, ut de sanguinis fluore conscripsimus. Poto quoque frigidus nutriendi, uel constrictiuis, non quidem curiose confectis constringendi. Tum adhibenda fortificatio ex communi resumptione, & faciendâ consuetudo frigidæ lauacri, quod Græci psychrolusian appellant. Loca etiam in passione constituta forti impressione fricanda: sunt enim hæc sufficientia constrictionis faciendæ. Aliqui uero conuenire dixerunt etiam mictus dilationem tendere, ne frequenti officio causa refricetur. Sed completa uesica se somno ægrotantes dare, quo neque in altum somnum uenire sinantur, & intercessu frequenti excitentur, quo uisa ueneræ uoluptatis quæ somno finguntur, amittant, & extenta uesica seminales uias sibi uicinas comprimendo semen retineant. Alij maiorem digitum ligandum atque constringendum forti filo uel lino iusserunt, quo dolore interueniente altior arceatur somnus: & neque animorum uisa in uenerem uoluptatem soluantur. Sed erunt hæc utraque à nobis excludenda: uexant enim uigilia ægrotantem, & ultra modum urinæ retentio difficultatem mictus sæpe refecit, ut alterius passionis illatæ causa uideatur, ut supra docuimus.

De debilitate seminalium uiarum. Cap. VII.

MILESIVS debilitatem fieri dixit seminalium uiarum, uel sequi in usu uenero pro semine sanguinis emissionem. Sed hoc commune est etiam ijs qui in osculo uesicæ, quam uretan uocant, ulcus habuerint: & est harum manifesta discretio: in ijs enim qui ulcus habuerint, cum mictum fecerint, sanguis fluit, attestante mordicatione & dolore, & aliquando egestionem corpusculorum quæ ephelcydas Græci uocauerunt. In ijs autem qui debilitate seminalium uiarum afficiuntur, solo tempore ueneris exercendæ sanguis excluditur, attestante iucunditate, nullis corpusculis: & cum mictum faciunt, nulla mordicatione uexantur. sed etiam nunc curatio ex supradictis accipiendâ, ubi uesicam fluentem sanguine curari conscripsimus: constrictione enim atque densitate fluentia retinentur. Tunc resumptio adhibenda, ac deinde recorporatio, ut sæpe memorauimus.

De priapismo. Cap. VIII.

SINE ullo dolore uel consensu uertigo ueretri fiet, & appellatur priapismus. sed uocabulum sumpsit à similitudine priaporum, quod ita formentur, ut recto ueretro fingantur. Huius autem passionis meminuit Demetrius Apameus libro Signorum: ait enim semen in semet manu operantem nec quidquam potuisse peragere: tensionem autem fuisse ueretri nimiam cum paruo dolore, ut cornu putaretur, & ita perseuassent multis mensibus. Nullo quoque adiutorio medicinali cessasse, ac tarde atque longo tempore

quod uelle: quo fiet, ut à fatyriasi discernatur priapismus: siquidem illa celer fit, & non tardet in corpore, si sanè cum contractu neruorum, & stimulo desiderio ueneræ uoluptatis: nam intelligitur priapismus paralyticus esse feminalium uiarum, atque aliorum neruorum ad ueretri partes ducentium: quorum contractu ægrotantes afficiuntur. Sed etiam nunc curatio sumenda est ex ijs quæ de uesicæ stricture longo tempore tardante conscripsimus.

De uomitis, siue internis collectionibus, quas Græci empyemata uocant. Cap. X.

PLENA igitur de ijs tradenda est ratio: hæc enim sunt quæ in occultis nata collectiones nuncupantur, ut in splanchnis, ac membrana, quæ latera cingit, uel in pulmone, aut discrimine thoracis ac uentris, quod Græci diaphragma uocant. Item stomacho uel uentre, iecore, liene, intestinis, renibus, uesica, aut micuiali uia, uel matrice, aut peritoneo. Sed de ijs quæ in matrice generantur libris quos de muliebris uitijs conscripsimus Responsum docuimus, de cæteris uero nunc dicemus. Harum igitur alie solo medicamine curantur, atque medicinali delectu gubernante usum chirurgiæ non exigunt: siquidem sunt occultis in locis, et plurimis superpositis membris, & sit impossibile atque illicitum plurimas incidere partes, ne sanguinis pomposus fluor periculum faciat ægrotanti: ut sunt quæ in pulmone generantur, uel diaphragmate intersecus, uel in ipsa altiore altitudine, aut in stomacho superius scilicet à diaphragmate, uel in uentris fessione, aut intestinis, excepto sine longaonis. Item in posterioribus uesicæ, uel in renibus: alia uero accedente chirurgia curantur, quoties ad exteriora corporis collectionum liquorem erumpendo feruntur, uel magis ab altioribus recedunt, ut in hypozygo membrana, uel diaphragmate forinsecus, atque stomachi fundo, & uentris circa eius superiorem altitudinem. Item iecore & liene, & longaoni ad eius exteriora, atque sphinteri uicina, & uesicæ in anterioribus, uel sub umbilico pubetenus, quod Græci etron appellant. Item in uesicæ collo, uel in prima eius parte, quam Græci uretan uocant, & in peritoneo: communiter autem omnis uomica, uel collectio, antecedente tumore nimio, generatur denique empyicus, quos nos uomicos appellamus, alij ex pleuretico morbo, alij ex pleumonico in supradictâ passionem deueniunt, sequentibus signis, nunc communibus cuiusdam partis in uomicam ueniens, nunc specialibus pro singulis corporis locis. Sed ne longa hac oratione extimemus omnium communia simul ordinanda probamus: tum singulatim specialia designantes etiam munia adiungemus. Omnibus igitur collectionibus generatis, uel cum tumor in liquore uertitur, sequitur febricula uehemens, inordinata, & sæpe cum rigore & torpore frigido, uel iniquitate corporis. Tunc loci feruor incensibilis, grauedo, tensio: & exceptis quæ in pulmone ueniunt sæpe stimulant dolor, & pulsuosus. Tum celer pulsus, atque humilis, & sæpe ludor magis capitis, atque collorum. Dehinc perfecta purulentatione rigor corporis, atque tremor circumscribetur, & febri recedit inquietudo ac dolorum, sed specialiter ac proprie in communibus, si in membrana quæ latera circumtegit, hypozygos appellata fuerit generata collectio, difficultas spirationis sequetur, quam dyspnoean uocauerunt, sed difficilis iacendi potestas supra contrarium patienti latus, hoc est, quod causa non tangitur, cum sensu quodam interno ueluti pendentium membrorum, & sæpe commotus corporis quasi sonus auditur, uelut inclusi atque colluuii humoris: nam Græci hydatismon appellant. Sequitur etiam displicentia post acceptum cibum, quam Græci dysarescesin uocant, & plurima tensio medijs lateris, aut uerricosa inflatio impressioni digitorum cedens ac resurgens. In pulmone uero emergente uomica, spirandi plurima difficultas sequetur ægrotantes, tussis uehemens, uox obtusa uel rauca, & odoris tetri spiratio, thoracis grauedo, & adductio superiorum ad inferiora. Item grauatio atque tensio supinatis ægrotantibus, & releuatio sedentibus: denique se ipsi sustollunt ad partes lecti superiores, quo leuatis habeant caput. Sequitur etiam cavitatis oculorum, & genarum rubor, & albedo sub lingua uenarum: & si eruptio tardauerit, inflatio quoque articulorum sequetur, uultus pallor, & macies ora deformans. Item in diaphragmate emergente uomica dolor supra præcordia sequitur, penetrans per latera utraque usque ad posteriora, & aliquando inflatio uel tensio iuxta finem pectoris, uel sub extremis costis, atque ossibus ultimis perseverans usque ad alia: & si collectio forinsecus fuerit, sonitus aliquando humoris inclusi sequetur. Tunc tussicula, & in spirationibus difficultas plurima, ac respiratio longa, & forinsecus spiritu attracto dolor, quod nunquam sequetur eos qui pulmonis uomica uexantur: etenim pleumonici hauriendo magis spiritum releuantur. In stomacho autem emergente uomica ructationes retræ, atque difficultas spirationis, sed minor ægrotantes sequitur, & aliquando tussicula parua sine ullo tumore excreatu: tunc torpor frigidus articulorum, animi defectio, sudor in summitate cutis, pulsus paruus, & corruptio sumpti cibi, atque acidæ ructationes, & nausea, & aliquando uomitus, siccitas linguæ, uel asperitas sitis, transuoratio difficilis, plurima uel parua pro collectionis magnitudine. Quod si fuerit in superioribus stomachi, donec cibus transuoretur, pressuram sentient ægrotantes. Post effectus uero releuentur. Ac si in inferioribus erit facilis transuoratio, ac deinde dolida cibi perceptio sequetur, cum ad destinata peruenerint quæ sumantur, dolore ex anterioribus partibus in ore uentris attestante, cum inflatione uel extantia quæ impressione digitorum cedat ac resurgat. Si uero in superioribus fuerit collectio, nulla uidebitur prompta inflatio uel extantia, sed dolor atque grauedo inter scapulas, uel ex posterioribus ceruicis partibus sentietur. Ac si in uentre fuerit collectio, & magis in eius ambitu, erit inflatio inferius à diaphragmate, quod discrimen appellamus, circa medium recordiorum sinistrorsus flexa, & impressioni digitorum cedens ac resurgens, attestante fastidio, nausea, & post cibi sumptionem, cum ructationibus acidis, atque sumptorum corruptione, & aliquando liquidis

per

per uentrem egestionibus. Ac si in aliquo intestinorum fuerit collectio, erit extantia, uel inflatio uomica secundum eius positionem in pyloro: denique constituta in ultima parte uentris sub dextro latere, atque ilio, uel sub iecore. Sin uero in nescide fuerit collectio, erit in sinistra parte extantia supradicta atque inflatio ueluti sub liene. Alijs etiam intestinis tēsiorebus collectione uitatis inter umbilici atque pectinis regionem supradicta reperiuntur. Ac si in colo fuerit collectio, secundum ilium dextrum circa umbilicum usque ad sinistra loca, antecedentibus ijs quæ sunt solita colicos afficere, supradicta reperiuntur. Item in longaone collectione suffecta clunium dolor sequetur, cum difficultate mictus, & abstinentia uentris, & aliquando egestionem muculenta uel sanguinolenta. Inflatio autem uel extantia erit in superficie occulta: sed immixtis per podicem digitis sentietur, & ad inferiora ueniens liquidis commixta sterora putria egerantur, adeo ut plerumque lateat, utrum ex pyloro uel nescide, aut tenerioribus intestinis hæc ferri uideatur. Sed erunt purulenta separata à sterora, atque discretæ, cum ex colo referuntur, aut ex longaone. Item in iecore uomica constituta, inflatio uel extantia, & pulsuosa sequetur ægrotantes appositio, & tantibus nobis sana principaliter occurrunt: & circa confinium interaneorum, quæ, ut supra diximus, Græci splanchna uocant, circumscripita collectio sentietur, cum nunquam tantum latens, atque ita submersa in peritoneo collectio comprobetur, neque ita circumscripita ac decisa uideatur, sed paulatim deficiens suos fines sanis partibus iungat, ut non deiecta atque decisa uideantur. Hæc est uomicarum omnium specialis significatio, sed earum eruptiones aliquæ ad thoracis inania fiunt, aliquæ inter regionem peritonei & intestinorum, aliquæ ad stomachum uel uentrem, ut liquida atque purulenta euomantur: aliquæ ad pulmonem, siue arteriam maiorem, uel rhamam, quam Græci bronchon appellant, quo liquida & purulenta etussantur: aliquæ ad intestina, uel eorum spatia, quo per podicem liquida excludantur, uel purulenta: aliquæ ad matricem, quo per muliebrem sinum profundantur: aliquæ ad renes uel micuiales uias, ac uesicam, quo per mictum feruntur: aliquæ ad cor, ut Erasistratus ait, sed harum omnium eruptionum plerique aliquas rationabiles dicunt, aliquas irrationabiles: sed rationabiles, aiunt, ut ad stomachum uel uentrem ueniens per os excludi: ad pulmonem uero per arteriam maiorem. Item ad intestina uel uentrem, uel podicem ferri, ad renes uero uel uesicam per micuiales uias. Item ad matricem per muliebre uertrum. Irrationabiles autem dicunt eas, quæ in diaphragmate, uel hypozygo membrana, aut iecore & liene generatæ rumpuntur per arteriam maiorem, uel stomachum, aut uesicam, aut matricem excludi credantur, cum nullæ sint ab ijs partibus quæ collectione affectæ sunt naturales uias ad supradicta loca ducentes. Alij uero etiam in ijs se repetos quædam uascula demonstrant, anatomica ratione adprehensa, quæ ad hæc penetrant loca. Alij aiunt uias esse latentes, quas logothooretas appellant, per quas limpida, uel purulenta quædam exudatione ferantur. Sed non oportet de ijs plurimum disputare: sufficit enim ad disciplinam significationis faciendæ manifesta comprobare. Item aliqui etiam in singula loca ex alijs factam susceptionem puris, quam metalepsin uocauerunt, signis explicare conati sunt: quæ quidem non necessaria, sed frequentia probauerunt: etenim ad arteriam maiorem, siue gutturis cannam, quam Græci bronchon appellant, facta eruptio spirationis ingerit difficultatem, & tussiculam: ad stomachum uero nauseam atque fastidium, & eersionem, uel uomitum ingerit ægrotanti. Item ad intestina, uel uentrem tormentum facit partium cum inflatione ac uentositate. Ad uesicam uero delectationem facit frequenter urinæ reddendæ. Ad inania autem thoracis, atque inter peritoneon membranam, & uitalia interna nulla sunt antecedentia eruptionis signa, sed utranque factam intelligimus, sed pro ægrotantium motu, uel conuersione iacendi sonus quidam efficitur uelut inclusi humoris, quem Græci hydatismon uocauerunt. Præstantius autem, si inter peritoneon atque intestina id euenit: sequitur etiam prominentia partium hydropem tingens, cum mordicationibus ac doloribus repetitis. Sed si inanis fuerit ruptio thoracis facta superiorum partium à discrimine, quod Græci diaphragma uocant, cum difficultate spirationis, ac tussiculæ querela sequetur. Sin uero in regione, quæ intestinis atque peritoneo interiacet, fuerit facta, inferiorum partium querela sequetur cum intestinorum tormento: nouitate enim repentinæ effusionis acriorum humorum, atque corrupti puris edacitate ea quæ naturali habitu custodita manebunt, uitalia uehementissime uexabuntur. Præterea repentina, atque coæruata ruptio fit, aliquando paulatim, tenuatis primo uomicæ tegminibus, ut præliquatum, atque paruum liquorem mittant, quod apprehendimus, cum tussicula defuerit esse sicca, atque sputa pollui admixtione puris uiderimus: uel in egestionibus uentris quidquam saniosi liquoris fuerit repertum, uel in egestionibus urinæ sedimina purulenta fuerint inuenta. Sed post supradictas eruptiones, si omnis fuerit facta liquoris effusio, febres illico soluantur, atque loci prominentia resatur, & grauedo circumscribitur. Sin uero ex parte fuerit effusa collectio, quod fiet debilitate ægrotantis, aut crassitudine liquidorum, aut nõ in fundo uomica ofusculatione suffecta, sed è lateribus, aut supernis partibus paulatim liquidam inuenturum: sed erit approbata significatio nõ in fundo factæ ruptionis, cum inter aliquos dies repleta uomica siue eruptio tensionem rursum atque grauedinæ cum febre mouerit ægrotati. Tunc post effusionem superflui liquoris omnia leuigantur, ac similiter per interualla dierum easdem difficultates repræsentet. Communiter autem omnium eruptionum tutior est cõparatione ceterarum illa quæ in uesicam uenerit, atque micuales uias: etenim naturaliter creduntur hæc partes iuge acrimonia liquidorum excipere ac reddere. Quapropter neque nunc ulla nouitate facile uexari posse uidentur, cum in se aliena atque acriora susceperint, quæ eruptione uomicæ descendunt. Dehinc, quod naturali urinæ cõmixta purulenta, quæ collatione corrupta uidentur obtusa mitescunt: ultimo, quod neque coæruatam, sed paulatim redditam ac requiescentem sumant egestionem urinæ per exitum tractum. Item facilitate secunda est

O

quæ ad intestina ruperit: hæc enim quoque creduntur transitum stercoreum sustinere, sed ad primam minus tuta iudicatur: siquidem possit coaceruata effusionis causa per podicem ægrotanti defectionem facere, & propterea mortem. Tertia est, quæ ad matricem ruperit, & magis in ijs quæ iam naturali lege purgatur: didicerunt enim loca materiæ & transitum sustinere, minus quidem à prioribus tuta est: siquidem neque ex initio natiuitatis, neque per dies singulos naturalem meatum ipsæ sustineant partes, neque ita acriter ferre consueuerint liquorum: siquidem nihil in se sanguis habeat mordacissimæ qualitatis, omnium tamen periculosior iudicatur, ut Erasistratus ait, quæ ad cor fuerit facta, eius secunda quæ ad arteriam gutturis, quam Græci bronchum appellant, & eius repentina magis atque coaceruata ab ea quæ paulatim fuerit effusa. Siquidem defectiones ingerat ægrotanti, atque difficultatem spirationis, & tussiculam & præfocacionem, cum neque naturalibus liquidis ulla consuetudo per ipsam partem transeundi uideatur: tertia quæ ad stomachum fuerit facta: siquidem præfocacionem minus ingerat, minus quidem à supradicta appetitum quoque cibi extinguit: & propterea fame ægrotantes afficiendo debilitet. Item post hanc secunda est, quæ ad inanitatem thoracis fuerit facta: siquidem circumfundatur pulmoni humor corruptus: atque cordi ultima est, quæ inter regionem peritonæi & intestinorum uenerit: siquidem circumfundatur humor iecori & lieni, & uentri atque intestinis: quæ cum fuerint uexata, ingerant periculum. Communiter autem, siue uniuersim dicendo, quod Græci catholicon uocant, omnium uomicarum, uel eorum qui ijs afficiuntur, salutarem intelligimus ductum fore, si post eruptionem factam febres cessauerint, & magis extemplo, uel eadem die, siti quoque recedente, atque perfecto appetitu cibi: uentris quoque officio parua atque congesta reddente, ipsius etiam puris albedo, atque eodem colore apparente: & cum lenitate, ac sine dolore suarum egestionum: & si per superna egerit sine uehementi tussicula, neque coaceruatum, sed per partes excluduntur liquida: pessima autem aut difficulter, aut ut sæpe contingit interfectiua ferri iudicamus eis quibus post eruptionem febres annexæ perseverauerint, attestatæ siti cum fastidio cibi & uentris fluore, uel ipsius puris felloso, uel liuido colore, coaceruatis egestionibus, cum uehementi tussicula uiribus depurgatis. Hæc est uomicarum significatio. Sed oportet ob earum generationem fugiendam congruam tumoribus adhibere curationem: horum enim augmenta collectiones faciunt generari, ut sæpe in pleureticis uel peripleumoniacis, uel similibus morbis, quibus ita formauimus curationes, ut minime insanitur initia fieri uomicarum. At uero si iam perfectam uomicam uiderimus, & humore corrupto in toto aut ex parte tumoris caruerit nomine, oportebit similibus adhuc perseverare adiutorijs, ut cataplasmatibus ex polline tritici, uel seminis lini, aut foeniculæ, uel hordeacii confectis, uel ex aqua mulsa, aut hybisci decoctione, cuius etiam radix erit conterenda, addita uaporatione spongiarum. Vel si in inferioribus corporis partibus fuerit collectio, encathismatibus quoque iugibus erit utendum ex aqua & oleo calido, ac decoctione cuiusquam ex ijs cataplasmatibus congrua quæ supra diximus. Ante cibum præterea olei calidi quidquam potu dandum: dehinc etiam multi mediocriter cocti: tunc forbilis offerendus est cibus, atque calidus: est enim improprium ex parte adhuc manente tumore quidquam acriter adhibere, quo magis labor ægrotantis geminetur, scilicet tumore asperato, unde maiores collectiones efficiuntur. Paulante igitur tumore omni ex parte, & nondum erupta collectione, oportet eius adiuuari celeritatem, ut primum per scriptis cataplasmatibus sicum faciamus admisceri cum hybisco: tum resina terebinthina, adiuncto usu malagmatum, quæ congrua Resposionum docuimus libris, ut est innafeum: item ex tribus resinis, quod Græci diatrion retinon uocant: tum etiam diagalbanes, uel melinen, uel quam appellant serapionos, aut dictamnium, uel quidquam simili promissione conscriptum. Cibo autem dandus succus ptisanæ cum melle. Item porri capitati, uel atriplex, quam Græci andraphasin uocant: itemque urticam. Iubendi præterea ægrotantes magis supra latus iacere, si in superioribus à diaphragmate partibus collectio fuerit generata: Cauenda enim supina iacendi positio: siquidem extenta arteria angustetur, quo & magna difficultas spirationis fiat, & minima liquorum exclusio perficitur. Sed si ijs adhibitis collectionis non prouenerit eruptio, oportebit uehementioribus eam prouocare, ne humor inclusus plurima tardando membra corrumpat. Quapropter præpotandi sunt ægri decoctione fici, uel hyfopi, ac rutæ, & origani, & tragorigani, & thymi, uel satyriæ, aut absinthij, uel centaureæ, aut marthubij, aut semine radicum, aut sinapi, aut nasturtij cum melle, quorum aliqua etiam uiridia erunt mandenda. Item medicamen quod appellatur diatrion pipereon potu dandum, uel diafcordeon, aut zopirium: multi tamen etiam hieram dandam probauerunt, & magis illam quæ appellatur diacolocynthidos. Adiuuat quoque eruptionis celeritatem iteratio adhibita, & aliquibus etiam exereatus quidam hincibilis iugiter affectatus. Ac si neque ita eruptio fuerit confecta, erit ieiunus, uel dato potu, aut radicibus comestis uomitus adhibendus. Aliqui uero in ijs quæ superioribus à diaphragmate partibus uexantur fumationes adhibuerunt: tardante eruptione, hyfopum uel thymum, aut origanum incendentes, uel sulphur, & sandaraca, aut aloe, uel storace impositis igni ægros hincere iusserunt, & raptu quodam potili nidorem transuolare. Tunc dandum uel thymminum probant per diem bis uel ter: simile enim inquitur curationis genus chirurgiæ: sed uehementem caput grauat implendo. Ac si in intestinis fuerit collectio, erunt per clysterem iniicienda ea quæ præbibenda nuper ordinauimus. Tum eruptione facta speculandum, utrum per partes, atque deposito liquida excludantur: an uero coaceruata, aut omnino difficulter & paulatim. Sed si partim, & nullis obstantibus excludi uiderimus, erit à cibo abstinendus ægrotus, uiribus permittentibus. Tum alia die adhibita corporis unctione præpotandus ijs quæ supra memorauimus, cibis quoque adiuuare collectionem, quo omnia liquida detrahantur, dato mulso, uel solo melle bibendo, cum resina terebinthina, aut butyro non ueteri.

ueteri. Tum forbilem dabimus succum ex alica uel ptisana melle admixto. Item porros coctos cum oleo atque garo & ptisana. Tum etiam ex tritico ptisana confecta, aut cum protropo uino, aut squillitico: ite lac cum mulso. Et si eruptio liquorum ad mictuales uias peruenit, erunt adiungenda supradictis etiam mictualia medicamina quæ urinam prouocent à Græcis diuretica appellata ut asparagi, olus atrium, lactuca nunc coctæ, nunc incoctæ. Item radices & forbilia, lacte quoque confecta. Sin uero ad intestina eruptio peruenit, quo per podicem exitum habeat, cum supradictis communiter erunt adhibenda quæ uentris officium non densent, neque plurimum laxent: quapropter mictualibus prohibiti cibo ordinauimus maluam dandam, betas, cauliculos, cucurbitas. Sed si coaceruatum, ac nimis liquida ferri uiderimus, erit abstinentia recusanda. Dandum mulsum potu sufficienter decoctum, & plurima sitis ægrotantibus indigenda. Dandus præterea cibus qui uentris teneat officium, ut oryza succus forbilis, aut lentilæ. Item pisces duri corporis, quos sclerosarcos Græci uocauerunt, & uolantum sicciora, & potu aqua imbralis offerenda, quam uulgo cisterninam uocant, calida. Item medicamina quæ ad humectam tussiculam conscripta sunt. Tum uinum mediocriter asperum. Sin uero difficulter atque paulatim liquida fuerint excluda, erit inquirenda causa, utrum ne ob debilitatem ægrotantis id euenit, quo minime ualeat excludere aliena: an uero ob crassitudinem liquorum, uel ob eruptionem non in febris factam, uel in fundo collectionis. Etenim si ob debilitatem ægrotantis id aduerterimus fieri, erunt subleuanda uires per resumptionem. Si autem ob crassitudinem liquorum, tenuantia adhibenda, atque præpotanda quæ supra memorauimus, adiectis quoque similibus electarijs, ut sunt ex melle, resina, uel lini semine cum melle confecta, ac nucleo pineo, uel strobilis, & urticæ semine, præbibendum sinapi cum paruo pipere longo. Tunc hellebori adhibemus purgationem. Ac si ex uomicis ulcera tardantia perseverauerint, ea quæ supra diaphragma fuerint, quod discrimen appellauimus, ita curabimus, ut est de phthysicis scriptum: in stomacho uero uel uentre, ut de coeliacis: item in intestinis, ut de dysentericis: in renibus uero ac uesica, uel mictualibus uis potus medica minibus atque clystere iniectis, uel per cathetera immissa utemur: etenim si fordida apparuerint ulcera, lacte atque melle potamus. Semine cucumeris præfuso, aut mulso, aut pinguibus palmulis, uel passio, aut nucleis cum amygdalis & amylo. Similia etiam per cathetera immittenda, aut tetrapharmacum medicamen diligenter solum. Sin uero limpida fuerint ulcera, erunt encathismata adhibenda, quibus pra cocta fuerint aliqua constringentia, atque extrinsecus apponenda emplastra, quæ cicatricem facere ualeant, à Græcis epulotica appellata, potui dandum lac cum amylo, & cucumeris semine, cum decoctione phœnicobalanij, aut papaueris fixi, atque constricti cum uino protropo, & amygdali decoctione, uel mali cydonij, forbilarum & palmularum thebaicarum, uel succo mali punij, uel ijs quæ in pharmaceutico Resposionum tradidimus libris, ex quibus est quod appellatur carui, & œnoceraton & ex trachato atque amylo, & glycyrrhiza. Utendum etiam aquis sua uirtute medentibus, quas supra memorauimus. Itemque ijs quæ in Asia insula, & Theanitorum prouincia esse perhibentur, ceterarum quoque resumptiuarum materialium usum adhibentes, ut nutribiliorum succos. Vbi uero inter intestina & peritoneum eruptio fuerit facta, siue ex iecore, siue ex aliqua ueniens collectionis parte, quæ sita est quo modo puris detractio fieri possit: utrum ne per tenues uias uesicæ ueniens, atque in intestina acceptum uideatur, & propterea per urinam uel per uentris officium excludi possit: an uero scdis inguinum locis detrahi facilius uideatur, quod quidem Erasistratus demonstrauit. Sed apparet nunc chirurgia exitum puris faciendum, incisa secundum inguen peritonæi membrana, quo corruptis liquoribus prolapsio inferioribus aperte præbeat. Tunc congrua adhibenda curatio: etenim incisa peritonæi membrana, in cicatricem facile conducitur, & sine ullo periculo ægrotantis sanitas datur, ut est coniiciendum ex hydropum paracentesi, atque chirurgia ramicis, quam Græci enterocelen uocant. Neque impossibile putandum, etiam si quid remanserit, facta detractioe chirurgiæ per superficiem cutis, ac tenues uias, & per intestinorum cavitatem sudari: quippe cum etiam in hydropibus circumfusis humor intestinis sæpe fuerit exsiccatus, quibusdam per uesicam, sceminis per matricem, sed omnibus communiter fortitudinem conuenit per nutrimenta præstare. facile enim corruptio partium depulsa passione fiet, cum corpus fuerit naturali fortitudine possessum.

De superflua carne, quam Græci polysarciam uocant. Cap. XII.

ACCIDUNT corporibus superflua carnis incrementa, quæ Græci ob nimietatem polysarciam uocauerunt. Sed est hoc passionis genus contrarium nutrimento cessante: siquidem cessans nutrimentum tibia faciat corpora. Idem ultra naturæ modum uehementius elatum plurimam faciat carnem generari, ex qua corpora grauata premantur. Præterea hoc quoque speciem accipimus cachexiæ: siquidem indecens difficultas patientes afficiat: nam sequitur nimia ac superflua multitudo carnis, quæ in pinguem prominentiam erigatur cum tardo motu, atque grauatione, & debilitate, & ex paruo gressu anhelatione ac sudore, ut suo se corpore præfocari sentiant ægrotantes, quo neque lenia ferre ualeant uestimenta. Multi igitur medicorum atque aliptarum salutaribus præceptis adiungendam diligentiam detrahenda carnis putauerunt, intuentes cœnoteta, quam epidosin uel enexian uocant, hoc est, habitudinis augmentum: sed hoc à Sorano repulsum. Nos igitur solam habitudinem intelligimus, quæ fuerit cum modica carne fortitudo, & seruanda magis, quam repellenda. Polysarcia uero, quæ nunc passione dicimus, recte cachexian nuncupamus, quæ multis accidentibus denunciatur periculi. Etenim quæ sequitur animalia nutrimento dedita, uel custodia reseruata, uel flato atque extero & prominenti corpore uideatur:

hec eadē cuncta patientes sequuntur: similiter accidentia corporibus ulceratis, quibus uana caro cōcreuit, uel eorū labijs q̄ fuerit acie circumcisa renascantur. Sed istius passionis duplex traditur differentia curationis. Alia quæ colibeat fieri plurimum corporis nutrimentum: quæ quidem ponitur in gestatione celeris, & cibis non multum nutritilibus, ac moderatis, ne plura corpus quā infumit accipiat: alia quæ cyclica regula atque operosa recorporatione formetur demutandi corporis causa. Sed ut docilis sermo, ac manifesta tradatur præceptio, partium erit memoranda curatio. Conuenit igitur corpus exercere gestatione plurima ac perseveranti, animalium iugo, uel curriculi motu, & equitatione ac nauicula. Item lectione & uocis exercitio uehementi, uel meditatione modulationis agonisticæ, & celeris gressu, quo magis labor surarum fiat. Item cursu, atque sicca fricatione manibus puris, uel aspero linteamine, & arenæ aspergine. Tū uolutatio in palæstra uaria, quam Græci celadian, atque choricomachian uocauerunt, quæ sunt specialiter ab ipsius artis præceptoribus imperanda. Tum hoplomachia, hoc est armorum sicca confixio. Item alienis laboribus exerciti, hoc est colluctantium, uel coexercitium, quam Græci heterocopian uel trachelismon uocant, atque longo uel raptorio machinamento, quod macron sparton uocauerunt. Item Italica sphaera, & luctatione celeris, & dura atque multa uel sicca fricatione: Etenim oleo labentibus manibus fortitudo soluetur exercitij. Conuenit etiam sole corpora torrere, quod Græci heliosin uocant: tum paroptesi ex flāma uel carbonibus, & siccis uaporationibus prouocatur sudor: & nunc feruentia lauacra, quæ plurimum detrahant, nunc frigida, quæ corpus in densitatem cogant: denique psychrolutarum corpora densa, ac ueluti testea sentiuntur. Conuenit etiam arenæ littorariæ adhibendus feruor: Tum natatione maritima, uel aquarum naturali uirtute medentium, & in lauacris sudore perfecto asperginem salis adhibere: qua sepe condita caro animalium ciborum uoluntati sicca seruatur, atque denior, nec collecta marcescit. Tum fricamentum adhibendum, quod Græci zegma uocant, ex nitro tuso, atque in puluērem redacto, & post lauacrum longa cibi dilatio, uel potus: tunc enim appetitio minima marcescit, & eius acies temporis obtunditur dilatione, cum etiam digestionis parata proteruitas detracto fomite languescit. Erit præterea potus semper ante cibum prohibendus, uel in toto paruus dandus, & magis cum cibi sumuntur: Etenim immisso liquore plurimo fluidatur accepta, atque caro mollior, & digestionē facile solidiora propriantur. Sed si plurimum quisquam sitierit, paruū dabimus mediocriter asperum. Pulmentum uero alicam, amyllum, lac, nucleos, cerebrum, oua: pisces autem teneros, uel pinguia quæque reprobamus. Panem dabimus frigidum, fermentatum, aut opyrum: est enim minus nutiens: & magis, si fuerit ueteratus. Specialiter autem ficus probandus est cibus. Item pulmento danda sunt olera & pisces durioris naturæ, uel auium sicciora, uel agrestium, ut leporis, capree, porcina ex deposito, hoc est, longo tempore sale siccata. Conuenit præterea unum cibum fumere, & post sumptionem plurimum uigilare: In requie quidem, quo multa corpus exhalatione iasumatur uigilando: additur enim plurimum somno: denique dormientium corpus ualidius fiet: Potus dandus frigidus: & perseverante carnis multitudine erunt initia cycli adsumenda, nunc ab omni abstinentia, nunc à paruo cibo & aqua, nunc augmenta ordine regulari. Item à ieiunio uomitu sumendum est initium, uel ex radicibus. Tunc ad drimphagian ueniendum, ac mediæ qualitatis materiam. Tunc uolantum atque agrestium: quæ quidem erunt celerāda per dies minoris breuitatis, quo urgentius initia repetantur: & in oleribus erunt urinaria prouidenda, ut asparagus, pastinaca, apium, fœniculus, daucus, porri capitati, & horum similia: sic enim communia seruantes corpus ualebimus demutare. Accidentium quoque coniecturam facientes, quo climatio carnis atque diductio procedat. Aliqui medici phlebotomiam probant, atque purgatiua medicamina, quæ catartica appellant, & clysterem, & post lauacrum illico Venerem adhibendam ante cibum, atque ipsa die paruū nutrimentum, potō aquam dandam. Item uomitum post uespertinum uinum. Alij quoque ueluti passioni contrariam corporis expansionem ex thalamo fieri probauerunt, & appellant antipalon. Itemque nocturni roris auram ante solis ortum bibendam. Sed horum deliratio manifestis proditur rebus. Nam phlebotomia uires depurgatæ uexantur, & corpora pallefcunt: nam Græci racosin uocāt. Item purgatiuis medicaminibus ex clysteribus, cum supradictis etiam liquida corrumpantur, cum alius habitus corporis fiat: nam Græci cachexian uocant. Veneris uero usus effœminat membra, atque fortitudinem tollit. Item aliquibus bis in die ordinatum lauacrum, & somnum prius quām cibus sumatur: quod quidam uoluerunt: crassificat enim somnus, non tenuat corpora. Item uomitus post cibum: uires enim tollunt: & quanquam corpori detrahant carnem, implent tamen necessario caput, atque sensuales uias uexant, & gingiuas in putredinē mittunt, atque os odore fœtant, retro stomachum limant, & ipsum hominem sibi met faciunt displicere: nam Græci dysarescesin uocant, cum inæqualitate febris uicina. Est & improprium, atque praua ratione æstimatum, ob corruptionem paruorum maiores corporis uexationes inferre. Sed si forte uinorum fuerit excessa moderatio, tunc erit uomitus adhibendus: eius enim uexatione maior est immodicæ sumptionis grauatio. Item præ ceteris uehemens, & maior quā ut oportet animi officijs siue curis applicatio. Videmus ob has causas etiam studentium corpora fieri tenuiora, limatione quadā animi iugium cogitationum atque disputationum. Eorum uero qui segni ac pigro ductu uitam trahunt, solidiora atque pleniora fieri corpora, ob contrariam rationem. His de superflua carne conscriptis, omnium tardarum passionum curationes explicauimus, intentione neglecta.

F I N I S.

THEODORVS

NVPERRIME collegæ Olympij exhortatione prouocatus, confeci nonnullos præsentaneæ libellos, quos uel mediocris fama retinet, sed græco stylo, quam medendi industriam sermone claro hæc natio publicauit. In his igitur uoluminibus non studium teneo gloriæ, neque enim eloquentiæ hic opus est, sed laboris. Quippe quia fragilitas humani corporis remedium efflagitat, & celeris beneficij natura consentiēte componi. Nō omnis enim ualutudo medendi patitur tarditatem. Quapropter amice charissime, quæ ornatum nostri corporis, uel salutis procurandæ, custodiendæque cōueniant ordinata remedia, nunc in tuā gratiam nostro sermone digessi, non sine famæ lucro, ut arbitror. Ipsum enim in utroque genere opus plures testes habebit, quā iudices.

THEODORI PRISCIANI, IN PRIMVM OPE-
RIS SVI LIBRVM, QUI LOGICVS DICI-
TUR, AD TIMOTHEVM
PRAEFATIO.

I MEDICINA minus eruditi ac rustici homines, natura tantum imbuti, non etiam philosophia occupati essent, leuioribus ægritudinum incommodis uexaremur, & faciliora remedia caperentur. Sed hæc uia ab illis omissa est, quibus eloquentiæ studiosis, scribēdi ac disputandi gloria maior fuit. Nam scire uelim, qui fieri possit, ut cum quid rectum, aut cōtrarium, quid salubre, aut incōmodū sit, huiusce artis professores inter se dissentiant, diuersorumque sententias singuli seruare conentur, iactetur æger magna tempestate morbi: tunc nostri collegij caterina concurrat, tunc nos pereuntis admiratio possidet: nec communis naturæ conditio conuenit, sed tāquam in circo & agone, alius eloquentia, alius disputando, alius adtruendo, alius destruedo, quisque inanem gloriam captat. Interea dum hi inter se luctantur, atque æger sic casui proprio datus, nonne uidetur natura ipsa rerum hæc dicere? O frustra occupatum mortalium genus: occidit æger, non moritur, & mihi fragilitas imputatur? Sunt infiniti morbi, sed defunt remedia? Latent in fruticibus uenena, sed non germinant salutis officia? Absit hoc. Nescio quæ perturbat rerum disputatio, atque iste loquacitatis uanus amor. Hæc ego salutis mortalium remedia non dedi, sed magna feminum, ac frugum, herbarumque potestates, & quidquid propter homines genui, cerrandi studium, & infructuosa uerba deferimus. Hinc est, quod ego huiusmodi opus aggressus sum, ut facilioribus potius, naturalibusque medicemur remedijs, ut disputatione garrula careat medicina, quā iactanti oratione miseris & afflictos teneamus: hoc est, euphoris, succis, tritico, farina, & hordeo, herbis que uarijs, uel metallis, & similibus ceteris, quibus manifesta remedia natura signauit. Neque enim cum ægrotus quispiam afficitur, adhibendus est Pontus, aut interioris Arabiæ ostrea, uel tyrax, uel castores, uel reliquæ fruges, quas orbis longinquus familiares habet. Ideo medicinam etiam in uilibus herbis parens natura disposuit, ut nullo bello, uel tempore medendi defit officium, cum ubique possit esse remedium. Hoc igitur uolumine bonam hominis ualitudinem expediui, & ut aiunt, rusticis curationibus firmatam, in uulgus exposui. In quo gratior est ægris medicina, quā celeritas ac facilitas famulat ut officij. Qua de re est nobis de capite, tanquam *εξ οὐρανο*, ad reliquam curam corporis descendendum: in quo quanto pretiosior est sanitas, tanto est molestior ægritudo. Si quis igitur in sene, & quantulacunque scientiæ medico, hanc simplicem curationis uiam, illaboratamque miratur, nouerit me in utroque genere facere, quā docere potius elegisse.

De infectionibus capillorum. Cap. I.

D DENIGRATIONEM capillorum. Spumæ argenti, terræ cimolix, calcis uiuæ, sing. se miuncia, trita cum aqua. Identidem conteri facies usque in pinguedinem mellis, & capillos lineas. Linimentum uero cum siccare ceperit, loca fricando discuties, & lauabis ex posca in qua terram cimoliā tritam commiscueris. Ne autem uestionem incurras, procura frequenter, ut cum lauare ceperis, loca ipsa oleo roseo irrigentur. Aliud. Ferri purgationem, & raturam plumbi uncias senas, in sextarijs tribus aceti uiscidi coques, ut ad medietatem cōctura perueniat. De hac cōctione frequenter loca lauabis, et oleo anethino continges. Ciconiarum oua in uas plūbeum adijcies, & agitabis: ex hoc capillos unges. Cum uero linimenta sicauerint, ex aqua in qua betæ decoctæ fuerint tepida, delauabis. Aliud. Capparum radicem confringes, & tribus diebus in lacte infundes asinæ: post uero coques molli uapore, usque in mediā partē, & frequenter loca cōfrices. Aliud. Fungos arboris nucis cōburi facies, ut carbo fiat: postea uero teras, mixto oleo quoad liberit. Aliud. Hoc utaris unguento diurno, ut ulterius albi nō nascatur. Betarū rubearū cū radicibus suis lib. I. teras cū ammoniaci salis unc. II. & admisceas olei cedrini unc. III. ut cōfectio siccare non possit: & uteris. Flaos uero capillos si facere uelis, lupinos amaros in aqua per dies XII. infundes: & postea ex hac aqua in balneis caput assidue lauabis. Aliud. Alumen, quo infectores utuntur, cum aqua conteres, & capillos ex his infundito: quod permanere facies diebus tribus: postea lauabis ex aqua in qua nitruū resoluēris. Sanè si tibi multū rubri uisi fuerint, ex

O iij

ea aqua lauabis in qua cimoliam terram resoluens. Si candidare autem uelis, hirudinum stercore, cum felle taurino contrito, loca continges frequentius. Sed hæc superflue nos ordinare, certissimum est. Cæterum albi prohibendi sunt potius, quam procurandi. Sanè si crispere intēdis, Aphodeli radices in uino teres, & ex hoc frequenter infundes.

De capillis cadentibus. Cap. I I.

INSTRVAM etiam de capillis cadentibus, qui aut longa ægritudine, aut abundantia uaporis cadentes, ante senilem ætatem nudare caput consueuerunt. Ordinamus itaque confectionis genus, quo nō solum cadentes retineri, possideri uel possint, sed etiam forte qui ceciderint, reparentur. Accipies quamplurimas napas, & in uase siccili clausas incendes: & postea cum oleo conteres, & caput illinies: sanè sollicitus, ne frontem tangas ob tumores emergentes: licet falso tumore terrearis. Aliud. Melathion super carbones cum torrueris, teres, & cribrabis, & cum aqua commixto, caput illinies. Hoc & alios innasci faciet quammaxime. Si supercilia curare uelis, Ladani & adiantum cum uino teri facies, & oleum myrteum admiscebis, & uteris ut pinguisimo linimēto. Aliud. Nuces uirides immaturas quassabis, & eas in oleo fremiali infundens, & aluminis humecti tertiam partem, & in uase siccili nouo repones diebus 40. in subduali: & post uteris unguento probato. Aliud. Nigræ myrti foliorum uncia I. gallarum quassatarum unc. II. similiter in oleo infundes ut supra, & uteris. Hoc etiam supercilijs utile est, quod Græci *επιλαβια* appellant. Aliud. Herbam Peristereon cum radicibus suis siccatas teres, & cribrabis, & oleo commiscebis, & uteris. De experimentis. Aliud. Adeps urfinus, cum ladano & adianto subactus, illitusque, capillos effluere non patitur. Et sandaraca cum aceto contrita, idem facit. Aliud. Capita muscarum cum melle contrita, par beneficium faciunt in continendo capillo, ut capilli etiam post combustionem exeant, si fieri uelis. Ficus folia sicca tundes, & cribellabis, & ex eo puluere loca confricabis, aut cum aqua dulci decocta procedunt. Aliud. Alcyonij radices corabures, & teres similiter, & præuaporatis locis asperges. Sed quoniam aliquando supercilia, uirio imminentis elephantia, aut siccitate nimia corporis cadunt, ut in capite sæpe contingit, hi sic constringendi erunt. Cæterum uirio uulnium combures, & eius nidoris puluerem colliges. Vnde hoc supercilia tangere debebis.

De crementis capillorum. Cap. I I I.

ALIUD generaliter omnibus ad capillorum crementa. Polytrichi herbarum radices pondo duo, flores eius pondo II. cedrini olei pondo I I I. oua gallinarum decem, olei hispani pōdo triginta, gallarum pondo tres. Radices herbarum in aqua infundes, flores uero supradictos in sole siccare facies, oleum uero utrunque in uas mundum mittis cum ouis, & cæteris speciebus, & agitas quandiu, ueluti calefactum proprium odorem exhalet, & similiter quotidie agitas diebus octo. Postea uteris unguento. Attamen gallico sapone caput lauabis. Aliqui uero consultius agentes, post capitis loturam hac usi sunt unctio. Olei cedrini pondo I I I. uini libra, ouis I I I. Nardini olei pondo V. commiscebis, his omnibus mixtis, & agitatis.

Ad defectionem capillorum, quibus ægritudine proluxa carere sæpe contingit. Cap. I I I I.

CORIANTRI feminis uncias II. cimini anatolicæ uncia I. herbarum peristerei uncia I. Omnia infundes in olei myrtei, & uini cretici sextarijs II. Et post tertium diem molli uapore coques usque dum materia consumatur, & ita uteris. Adipis urfini uncias I. ueretri asini combusti uncias II. polytrichi unciam unam, polygoni uncias I I I. myrtei olei pondo duo. Omnia tusa, & cribellata, commiscebis, & uteris psilothro. Capillos locis proprijs defugabis, si uespertilionum cerebrata lacte muliebri contrita commisceas, & adhibeas. Aut si marhubij succo lac asinæ commisceas, & similiter loca contingas. Hoc & thurni piscis fel, ladani lacryma commixtum facit. Et si leporis sanguine recenti loca contingas. Sandaraca, & hyoscyami succo æquis ponderibus mixtis, loca continges, & capilli cadēt, nunquam ulterius exituri. Cicutæ herbarum succum cum aqua diligenter contritum, euulsis ex oculis pilis, adhibeo diebus tribus, & ulterius non nascentur. Cimicis sanguine quammaxime mulieribus loca continges. Vespertilionem quamplures uiuos accipias, & eos in uas cum cedria infundas, quandiu illo tempore putrescere possint, & ex eo loca contingas quæ a capillis semper immunia esse uolueris. Agrestis urticæ semine cum oleo contrito, loca continget. Pini arboris comas accipies, & cum melle conteres, & repones. Cum uero uti uelle coeperis, loca confricabis.

De pediculosis. Cap. I I I I.

STAPHYS agricæ uncias II. sandaracæ unc. I. cum oleo, & aceto postquam contriueris, omne corpus perungendum est. Sic gærasteros, & nitrum, & oleum facit. Folia tamarisci in aqua bulliantur, & ex ea decoctione fricentur. Et aliud. Postquam capillos abstuleris, aut melle, aut cedria loca continget. Lupinos amaros in aqua infundes per plenum diem: alia uero sequenti coqui facias, & ex ea decoctione loca frequentius delauabis. Hoc pyrethri, & gallarum puluis ex æquo commixtus, in balneis adhibitus, facit. Post hunc uero puluerem, succo betarum loca lauabis. Staphysagria tundes, & oui album admiscebis, & commixtione loca fricabis.

De acoris.

De acoris. Cap. V.

ACORAS, papillas dicimus, quæ per cauernas breuissimas humorē pinguisimum mittunt. Hæ frequenter in capite, uel facie, & cæteris mēbris emergūt. Quibus & cæteræ papillæ sunt similes, quas Ceriones appellamus. Sed & distāt, quæ Ceriones plures cauernas egestionis hñt, & humorē multo pinguiorē emittūt: Acora autē unā cauernā hñt, & humorē egerit aquatiorē. Est nāque utrisque eā una, uitiore nascenti necessitas. Quæ cū se plenam mōstrauerint, ordine tali curādē erunt. Primo purgatione totius corporis uti conueniet, ut origo quæ hæc effecerat, egeratur purgatione inquam tali. Scammoniam, aloë, colocynthida æquis ponderibus contritas, succo caulicorum temperamus, & catapotia in modum erui grani conficimus. De quibus erit nobis plena datio grana VII. Secundæ V. & ut se ratio etatis, & causæ qualitas attulerit. Incipientibus uero causis, etiam sola unguentorum frequenter beneficia suffecerunt. Terra cimolia cum aceto contrita, seu creta argentaria similiter. Sic pompholix cum aceto adhibetur: sic spuma argenti: sic chartæ combustæ cinis cum aceto medebitur. Quibus uero hæc uulneratio obuenerit cum dolore, primo ex aqua calida fouendi sunt, in qua decocta sint aut rubus, aut sparagi radix, aut salniæ folia. Hoc & lenticula cocta, & cum melle contrita curare consueuit. Ante tamen lauanda loca erunt succo betarum mixtis scenigræci pollinibus. Pini corticis cōbusti cinis mixtus cerotario, & oleo rosco adhibetur. Sic & cadmia, sic & cerussa, sic & spuma argenti adhibetur in balneis. Certum est nanque, in sceminis cauendam esse acetū adhibitionem. Vnde magis eis uino omnia medicamenta temperanda erunt. Item nitrum combustum uino stiptico extinguit, & cōtritum in balneis adhibebis. Similiter & mirobalanum oleo coniungas. Quod apud Apollonium probatum esse cognouimus. Aliud. Olei rosei, uel myrtei unciam mittes in mortarium plumbeum. Accipies etiā pistillum eiusdem metalli, & teris quandiu oleū pinguescat & nigrescat. Item in aliud mortarium cuiuslibet metalli, mittes spumæ argenti libram unam, tantundem ex curabis, & eorum puluerem combures cum oleo supradicto. Ex hoc omnes acoras ubi fuerint linimento curabis. Hoc medicamētum & in pudendis ragadijs, uel cōdylo matibus, quæ semper pro loci natura acrioribus medicaminibus commouētur etiam prodest. Apud aliquos hoc genus medicamenti Ricotia appellatur. Aliud rutatum. Spumæ argenti uncias octo, rutæ uiridis foliorum uncias quinque, olei myrtei uncias octo, acori libram unam, misces omnia contrita diligenter, & loca fricādo curabis. Prius succo betarū similiter ut superius, loca lauanda sunt. Cerussæ uncias tres, spumæ argenti uncias duas, olei myrtei quatuor, sulphuris uiui unciam unam soluta commisceas, & simili modo uteris, non solum hoc capiti, uel quoquo loco emergentibus exanthematibus prodest. Apollonij iudicio comprobatum.

De alopeciosis. Cap. V I.

CONTINGIT dupliciter passio cadentium capillorum, ut aliquando defectu quodam cadant, & nudando partem capitis turpent: & aliquoties, ut illis ueluti uulnerum horridus plerumque uisus occurrat. Ergo defectus, ut prius diximus, cum contigerit, caluiciem facit. At sceditas illa, uulpi uulneris similitudinem quandam exhibet: deinde etiam serpentis squammosi superficiem mētuit. Vtrunque genus passionis sceditatem exhibet capillorum. Sanè hæc passio comparanda est fructibus ex malis succis terre nascentibus. Quorum causa aliquando esse poterit, qualitas nutrimenti: & si forte sterilis terra fuerit, fructus cum raritate degenerat: sin uero humor corruptus, etiam fruges degenerāt. Adhanc ergo formā, etiam in capillorum uitijs debemus aduertere. Talis enim erit eorum positio, qualem qualitas ostenderit capitis. Est ergo utriusque accidentibus uitijs, manifesta & æqualis origo nascendi, unde simili curatione iuari debent, licet diuersa cognomenta sortita sint pro sui accidentis qualitate: ut alopecia ex cognomento uulpium, & ex serpentium squammis cognomentum acceperit. Est nanque huius passionis distantia, quæ profecto ex humorum colore originem causarum attestatur: ut aliquando alba, aliquando rubra, aliquando etiam nigra uideatur. Purgantur adeo proprijs purgationibus suis. Nam suadeo propriam totius corporis curam & diligentiam decernendam, quoad ulterius acerbi & corrupti humoris pertinaciam, per inferiora depositam, a capitis hætenus inquietudine deuocemus. Sūt itaque, si de phlegmate causa uel origo peruenierit, apoplegmatismi adhibendi tales. Pyrethrum, & staphysagria, cum granis mastiches, æqualibus ponderibus mixta, & contusa adhibeantur, & sales cum pulegio contriti similiter, & cum oxymelle mixti ore diutius teneantur. Ergo quoniam singula accidentia proprijs suis purgationibus liberantur, superaddo purgationis genus, quod in commune sine alterius humoris præiudicio operetur: quo omne corpus diuersis humoribus infestatum releuari possit. Colocynthidos interiorū unc. I. aloes, unc. I. scammonia, unc. I. absinthij, unc. I. omnibus contritis & mixtis cum succo cytoniorum catapotia conficimus, quæ pro qualitate corporis atque causarum adhibeo. Accipi autem debent, si breui accidit in modum lentis, aut VII. aut IX. aut certe. XI. Si autem in anu, aut homine uetusto fuerit, maior cura exigitur, unde cum aqua calida competenti, intermissis etiā diebus, dabo quod post ordinabitur. Post beneficia itaque harum purgationum, quæ toto corpori prodesse prius potuerant, etiam particulis, hæc sunt adiutoria socianda. Euforbij tritū cū oleo pro linimēto adhibebimus, aut oleum solum laurium, aut nasturtij semen cum oleo, aut sulphur uiuum cum nitro combustum, æquis ponderibus cum aceto,

O iij

aut erucæ femine cum oleo, aut urfinis adipibus tantummodo confrigentur. Similiter etiam alcyonium combustum cum aceto, uel cedria, operabitur. Hoc etiam murium finis cum aceto, hoc amygdala amara, hoc cepe tritum cum oleo, hoc raphani cortex cum melle contrita facit. Nam etiam ferri purgatio cum aceto, uel hordeum combustum cum murium fimo, & aceto siccare potest. Omnes confectiones quæ mediocriter calefacere possunt, mediocribus & delicatioribus corporibus adhibendæ sunt. Prius ergo loca linteolo usque ad ruborem, ante curam confricentur mediocriter, ne uulnerentur. Quæ si uulnerantur, oleo roseo, uel adipibus anserinis recuranda erunt.

De aurium causatione. Cap. VII.

AURIVM dolor uarijs frequenter ex incommodis excitatur. Nam & frigora, & lauacrum importunum, & quassatio eiusdem cauerne, uel fordium conspiratio, aut altior nerui tactus, aut si per longam ægritudinem humor uitiosus illic aggregatur, æque molestiam auribus faciunt. Si de frigidibus etiam dolentibus emerferit, in oleo cepas coqui facias tepido, aut piper tritum cum oleo, similiter & rutaceum. Sic etiam laurinum curat. Si de humore balnearum aures fuerint inquietatæ, oleum tepidum infundito, & postea lana mollito. Sed & cepearum succum, cum anserinis adipibus mixtum: similiter initio, & oui alborum cum lacte mulieris. Et si dolor innatus fuerit, basilicon in nardino oleo solutum adhibeo, & castoreum cum lacte muliebri similiter. Vtile est interea, ut spongia molli uaporetur ex aquis calasticis: & post lana detergatur. Sanè si cum illa indignatione doloris etiam deriuatio fuerit saniosa, alumen melle & oleo resolutum infundito. Et galbanum in oleo similiter resolutum inijecto. Vtrositas uero si interclusa erit, aphronitris in aceto resolutis excluditur. Hoc & dracontæ herbæ succus, & centaureæ facit. Si uero sonare aures cœperint, oxyrhodone tepido curandæ erunt. Si autem idem ex ægritudine sonitus obuenerit, ex aqua primo uaporabis aures in qua absinthium ponticum coques, & continuo oxyrhodonem infundes, aut raphanorum succum cum oleo, aut hellebori nigri puluerem cum aceto, aut solum acetum tepidum cum melle commixtum: aut porri succum cum lacte muliebri, & oleo roseo, aut amygdala amara cum aceto & oleo. Hoc & cepæ, & allium cum adipibus anserinis, uel porci felle infusum remedium procurabit. Si uulneratæ aures fuerint, glaucium cum aceto contritum infunde. Si tamen dolor non maior fiat, uel etiã humor, lamina ferri purgati cum aceto trita iuuat. Si audire tardius cœperint, quod difficile nouimus purgari posse, puluerem niri marini contriti commisce, & antea caput purgabis. Deinde uetrem purgatione procurabis. Auribus uero absinthij herbæ decoctionem tepidam infunde. Lauri quoque folia, & betarum cocta superpone. Aliquando nitrum in posca resolutum infundimus, aut bouis, uel tauri, aut caprarum, siue porcorum fel, cum oleo roseo, uel laurino, uel raphanorum succo, similiter tepidam infundit. Quibus uermes innati fuerint, bouillas carnes in carbonibus superpone, aut humorem ex hinc manentem collige, quem auribus tepidum frequenter infundes.

De parotidis. Cap. VIII.

TVMORES repentinos sub auribus innatos, Parotidas uocamus: quas aliquando ex ægritudine, aliquando etiam spontanee apparuisse cognouimus. Easdem frequenter per initia mollientes spongia in poscula infusa compescimus, assidue humectando. Quæ uero ex ægritudine emergunt, æque per initia, cucurbita mediocri imposita, ad superficiem prouocandæ sunt. Si uero cum grauiori augmento minaces accesserint, tunc neque cucurbitæ, neque similia adiutoria quæ ex altitudine aliquid euocare possunt, adhibenda sunt. Frequenter enim ex doloris acerbitate, febres, & uigilie procuratæ, eliminatis uiribus uite periculum intulerunt. Paragoricis uero iisdem adiutorijs, sic morigerandum erit, ut ex pane mundo cum oleo infuso, contrito que cataplasmentur: quod frequentius mutari debet. Similiter etiam de tritici pollinibus faciendum est, sic de hordei, superadditis tamen porcorum adipibus. Sic oryza mutata cum butyro. Si autem ijs adhibitis quæ mitigare cõsueuerunt, locis iam maturatis sanies apparuerit manifesta, (quod ille ait) continuo culpam ferro compesce. Post uero resecatis causis, uulneribus solenni diligentia seruiemus, curationibus tamen euacuatis, & extenuantibus. Ad hoc maxime etiam tunc medicinæ incumbat industria: ut frequentibus etiam fomentationibus, doloris illis penitus inquietudo quietat. Sunt autem adiutoria. hæc, quæ post doloris impetus adhibenda sunt. Arnoglossa contrita, cum salibus, aut lapatij radicibus in uino decoctis, & rutæ folia uiridia, trita, ac mixta cum cerotario, & oleo roseo temperata, & sulphur uinum cum cymolia, æquis ponderibus, iuncta axungia. Sic fici pingues decocti & contriti, similiter causas latentes euocauerunt, quibus in principio hæc adhibenda sunt adiutoria, quando per saniam digestionem uolumus procurari, post fomentum aquarum calasticarum ex seminibus lini, uel sanogregi, & hordei pollinibus cum mellicrato facto cataplasmate seruiemus. Sunt namque adiutoria quæ & euocare, et ad maturitatem cogere parotidas uel apostemata ualeant. Hordei farina cum mellicrato, aliquando etiã cum aqua marina, & oleo roseo aut cyprino tepidum cataplasma adhibetur. Et fici similiter pingues, in muria, uel in aqua marina decocti, & contriti imponuntur. Et betæ coctæ in aqua, & contritæ similiter operantur, & agrestis cucumeris radix, in mellicrato cocta & contrita adhibetur. Aliud de experimētis. Rutæ & hyssopi teres æquis ponderibus: & ficus siccos contusos sub duplo pondere commisce, mellis quippiam adijciendo, id ipsum operabitur, ut apostema ex interioribus ad maturitatem prouocetur. Aliud. Capparum corticem in aqua

in aqua elixa, & cum uino commisce, & cataplasma facit. Aliud. Irius illyricæ puluerem, cum hordei farina in mellicrato coques, & uteris. Aliud. Guttam ammoniacam teres, & similiter cum farina hordei in aqua cocta adhibebis, hoc & alumen, scissum, contusum, cum hordei farina faciet.

De furunculis. Cap. IX.

SULPHUR uiuum, tusum, cum resina terebinthina misces, & in linteolo inductum imponis, aut uuam passam enucleatam tundis, & mediam quantitatem salis immisce, & uteris. Similiter ut facilius erumpant, soli adipis caprini, uel bubuli colati efficiunt origanum uero, myrrha, & sal simul tusa, & commixta cum aqua, continuo ad maturitatem perducunt, & caricæ contusæ cum resina: deinde cum ijs adiutorijs adhibitis collectiones maturatæ eruperint, ulceribus medebris his medicamentis, quæ solennis edocuit consuetudo. Sin uero, magno phlegmate superueniente, solui non potuerit furunculus, uel parotida, sed callositate permanente, choeradas fecerit, ad duriores choeradas, alia disputatione, pro sui difficultate, curam & operam adhibemus. Choeradas quas frequenter in collo, uel sub mento, uel sub ascellis nasci nouimus, hac cura uisitamus, qua durities indigestibiles soluere possimus: ut præcætibz catholicis adiutorijs, & capitis rheuma cõstringere, & corpus reliquum catartico purgare possint, sic easdem soluere ualeamus. Lenticulam coctam in aceto tritam, imponere perseueremus. Utamur etiam caprificis in aqua decoctis, et contritis. Similiter etiam lupini in aceto cocti faciunt. Hoc fici folia in aqua cocta, et trita sicut cataplasma. Hoc asphodeli radices in uino tinæ. Scylla quoque, si contrita in uicè cataplasmatibus imponatur, quatuor diebus permanens continuis, durities soluit. Et erui puluis, cum aceto, & ciminum conteritur & similiter operatur. Immaturas uero, & in tarda duritie permanentes, per prasij uiridis folia, porcinos, aut bubulos adipis, rutam æque uiridem, simul omnia contundi, & immisceri suadeo, ut in linteolo locis maturatis adhibeatur. Hoc etiam sordes de parietibus palestræ collectæ, in panno inductæ faciunt. Hoc calcis flos, cerotario mixtus, facit. Hoc lapis molaris tusus & cribellatus, & resinæ commixtus. Sic puluis ammoniaci, & manna thuris cum resina commixtus terebinthina, saniam maturius procurabitur. Sic sandaracæ puluerem cum adipibus miscentes adhibemus, aut calcem uiuam cum adipibus similiter. Quod si tibi durum emplastrum uisum fuerit, oleum competens misceamus, ut temperari bene possit. Sic puluis etiam punicis, & asphodeli radices coctæ, uel crudæ, cum hordei pollinibus, ut cataplasma adhibendæ erunt, aut hyoscyami folia cum oxymelle, corrumpunt interea, uel putrefaciunt choeradas. Si allium tritum cum cataplasmate, seminibus mixtum quoque, & perseuerare permittas diebus quinque, hoc de expertis habemus. Aut si chamæleonis herbæ radicibus, puluerem locis asperseris, aut si betas coctas cum oleo contritas imponeris. Aliqui etiam unctioibus perseuerantes, choeradas frequenter fugarunt sic, ut cineribus uitium aut fici cum oleo mixtis ungerent. Sed & ferri, uel æraminis purgamenta, contrita cum oleo, ignorantibus escis dabis lacertos uirides coctos, amputato caput & pedes. Similiter & sterus bubulū, aut asini combustum, & cum oleo mixtum, commodius adhibetur. Et origani puluis contritus cum aceto idem facit. Hoc hyssopi, hoc thymi, uel absinthij, uel centaureæ, uel abrotani, chamæleæ, aut singulæ, aut certæ coniunctæ, & mixtæ cum aceto, perficiunt. Iuuant sanè, ut superius memorauimus, ad hæc implenda, etiam totius corporis catholica beneficia. Nam & ciborum continentia, & potionis, exercitia quoque, & lauacrorum diligentia, & uomitus, uel purgationes, capillorum releuatio, sanguis de naribus prouocatus, hæc omnia choeradas duras, & difficiles, & in cura positas, adiuuerunt.

De oculorum causis. Cap. X.

OMNES partícula corporis, proprijs indigent curationibus. Oculi autem curationes multæ, magnæque sunt. In nanque cum primo leuiter, seu uapore, seu frigore, uel cæteris quibusuis originibus fuerint attentati, frequenter frigida pustula, fomentatione nos conuenit obuiari. Si de frigore ergo obuenerit, uini mixti calida potione fouendi sunt. Quibus uero, commotionibus tam doloris, quam grauedinis, aliquando etiam uenæ frontis inflatæ, plenitudinem sanguinis attestabuntur, ijs phlebotomo subuenire conuenit: si tamen nulla aut ætatis, aut temporis, uel reliquarum causarum certa ratio prohibuerit. Si uenter contractus fuerit, dysterere, seu purgatione prouocandus est. Iisdem uero oculis impatienter dolentibus, foenogregi succus, palmarum indulgatus decoctione, aut oui recentis tenuis liquor tepidus infundatur. Similiter etiam lac muliebri infusum iuuat. Est etiam cataplasmatibus utilissimum adiutorium, quod de oui uitello, & melliloti puluere, pane quoque infuso in aqua, & oleo roseo, simul mixto, adhibetur. Nos etiam croci, & opij quippiam coniungimus. Si uero collyrij experimento uti placet, cuius probationem habebas, in ipsis commotionibus, cum oui albore tepidum infundendum esse suadeo: ita tamen, ut aut dialbanum, aut apto de libano, contra graues commotiones adhibeamus, præmundatis interea oculis, molli, & tepido penicillo a pituitis ægrotis oculis inherentibus, iuuatis ciborum continentia, & uini detractio. Sanè si capilli nimis onerosi fuerint, detondendi sunt: ut sub maiori beneficio, cucurbitarum adhibitione & sanguinis detractio facilius liberentur. Aestiuas namque perturbationes oculorum, etiam decoctio rosarum sola curat calida. Curat etiam gargariisma, cum per initia adhibetur. Origani in aceto decoctio. Si autem declinantibus quidam tumor circa interiorem oculorum angulum apparuerit, quem hypopium dicimus, hoc modo reprimendus erit. Posca frigida frequenter in frigidetur: post uero pollinibus hordei ex

oxymelle costis cataplasmetur. Similiter etiam de lenticule pollinibus fiat. Aëris flos, tritus & infusus in lotio inuestis pueri per VII. dies, postquam siccauerit, ex eo puluere melle mixto imposito, competens beneficium præstat. Nam & caseus recens, tritus, & impositus, sæpe illum tumorem repressit, & absinthij herbæ puluis, cum cerotario, hoc idem facit. Si ex moro pingui locum primo foueamus, etiam cyclaminū, cum uua passa commixtum, & cōtritum, curat. Et bulbi candidi cum melle contriti, similiter operantur. Sic raphanorum cortex cum uua passa medetur. Sic & rosæ folia, cum felle taurino, uel porcino. Sic fici pingues, in moro costæ sæpius profuerint. Ad repentinas autem sanguineas maculas oculis inherentes, flores, uel semen hyfopi herbæ, in limpido linteolo colligabis, & in aqua calida infundes, & agitando exiccabis: qui succus uel sanguineus fiet. Ex quo, infundendo, illas sanguineas maculas depurgamus. Postea thure masculo, & aphita æquis ponderibus, carbonibus impositis, fumigandi sunt. Si uero cæsi, aut percussi hanc maculam sanguineam cum dolore procurarint, ijs columbi matre subducti, repentinus sanguis infusus prodest quam maxime, si de pennis mollioribus exprimatur: ubi liquor tenuis, tepidus infundendus est. Item si in eadem hora, ouium lana infusa superponatur. Idem puluis rosarum facit, uel semen earum cum aphitis, si in uino conteratur, & superimponatur. His etiam & sulphuris uiui fumigium prodest, si idem fumus patētibus oculis hauriatur. Si oculi rheumatizauerint, quod grauissimum est tædium oculorum, ijs uini & carniū paritas indicenda est. Ventris purgatio frequenter fiat, & postea frigida oculi foueantur, & aëris flos in eadem postea resolutus, satis iuuat. Odores acres & putentes effugiant lucernarum, uel solis claritudines uitent. Fumi, uel pulueris declinent commotiones. In nocte uero aqua frigida, uel uino infusa superimpones fasciolas molles, ijsque continēdo oculos lauas. Si his adhibitis, rheuma cum dolore perseverarit, phlebotomandi sunt. Ciborum, uel potus continentia custodienda erit. Sitire etenim omnibus rheumatizantibus satis prodest. Fronti uero peponum uiridia folia frequenter imponantur. Similiter & de rapi folijs. Nam & succus earum frequenter fronti illinitus & sambuci folia, & citoniorum, & portulacæ similiter, & ex his cum aphitis & uini cataplasmate sæpe curati sunt. Et caseus recens cum apiorum folijs contritis impositus, sæpe oculos liberauit: & panis mundus uino infusus, & cum oleo roseo tritus, par beneficium præstitit. Omnes species supradictæ, generaliter quæ oculis rheumatizantibus ordinatæ sunt, cum uino & aphitis semper in cataplasmate profuerunt, & decoctiones earum: quibus sæpe oculi fomentandi sunt. Sanè si calidus fuerit rheumatismus, ex caulium folijs & aphitis, cum aqua cataplasmandi sunt. Sic de ocimo, sic de sampuco, sic de agrelli papauere, sic de cicutæ succo, sic pulicariæ, uel apiorum, uel strychni. Si uero sicitas palpebrarum emerferit, linteolum mundum butyro infusum superimponito. Aliquibus uero humorem conuenit procurare per lacrymas, quas aut fumo, aut terrore, uel plagis extorquendas esse credimus. Sanè si in prima oculi tunica sanguinea, nimia ueluti caro apparuerit, quam Chæmesin appellamus, hoc adiutorio curatur. Muscas quamplurimas, cum oui uitello cōterimus, & in linteolo mundo superimponimus. Licet etiam collyrijs uarijs causæ competētibus sæpe curati sint. Derbifosos oculos, quos nos impetiginosos dicimus, asperitatum uitijs laborantes, sic curare consueuimus. Allium accipimus, cuius interioribus melle contritis, oculis postquā ex eo humore, uel succo rapuerit inungito: & ex eo pruritus & supradicta uitia depurgabis. Aliud. Grana tritici, in lamina ferri calida impones, & similiter ex succo qui manauerit, cum uino commixto, inungito. Aëris flos tritus cum melle, frōti illitus, iuuat. Si pruritus maior palpebras occupauerit, ut etiam capillos amittant, has oportet ex oleo cedrino ungeri, aut erugine, cum aphronitis, & melle contritis, aut asphodeli succo cum passo commixto. Nam & murica decocta, & mixta cum oleo, adustionem curat, & capillos reparat: & murium fimus, & hircorum cornua, utraque combusta, cum melle, & eodem modo adhibita. Si pruritus simpliciter ex sole, uel puluere fuerit, aquæ calidæ fomenta sufficient, aut rosarum, aut rubi, aut lentis decoctio. Et rosa sicca, cū uino trito imponitur, & in nocte oleo simplici loca tanguntur. Caligantes uero oculos hoc modo curamus, si uulneris aliquid non interfuerit præiudicium. Herbæ paritariæ succū, bitumine iudaico trito, æquis ponderibus miscemus, oculos inungentes. Et perdicum fel similiter facit. Et marhubij succus, cum felle taurino, & melle attico, æquis ponderibus commixtus ita curat. Et urfinum fel, cum aquæ dupla mensura, similiter purgat. Si autem obscuritas hæc senectutis magis quam oculorum uitium fuerit, sic cum malignanti, melli attico aqua mensura commiscet, & uteris. uetustatum tamen magis operabitur: sanè si quamplurimum tempore uas sub diuo facias permanere. Hoc etiam scriptoribus & pictoribus sæpe profuit. Etiam uinum optimum uetus in nocte adhibitum oculorum aciem reformauit. Aliud. In oleo mundo folia marhubij miscemus: & cū tempore illic macerauerint, proiectis folijs, ex solo oleo obscuritates expellimus. Hoc beluæ fel mixtum melli facit. Hoc succus rutæ cum melle similiter. Nam & chelidonix succus, & feniculi lactucæ quoque agrestis, & melliloti, cum aqua mensura, caliginis & obscuritates, aliquando etiam suffusionem liberauerunt. Et taurinum fel mixtum melle, sic profuit. Nyctilopes uero qui per noctem uident, & per diem obscuritatem patiuntur, sic curandi sunt. Accipies hirci iecur, & scarificabitur: humor uero qui ex scissuris emanauerit, oculis diebus duodecim infundendus est, & uitium corrigitur. Aut idipsum iecur in carbonibus ponitur: cumque exudauerit, de eodem humore inungēdi sunt. Hoc item iecur coctum etiam inter cibos accipiunt comedendum. Et columbi sanguis infusus oculis, iuuat: & fimi asinini recens succus proderit. Alboribus uero oculorum, nitrum bene tritum cum oleo infundendum est, aut anethi semen cum aqua tritum. Et succus cucumeris dulcis. Et raphanorum succus sic medetur: & ammoniaci cum aqua contrita. Nam & lactanti suo mater guttam ammoniaci masticando, & exhalando, albores oculi, similiter & albas maculas filij, sanguinem femoris sui infundendo, sæpius permūdauit. Glau-

cos uero oculos si denigrare uolueris, sic facies. Gallarum puluerem tenuissimum, cum aqua bene costum misces & leporis fel, mixtum melle, glaucos oculos renouat in naturam. Si hordeoli in palpebris nascantur, hordei decoctione calida oculos fomentabis, & post cera liquefacta locum tanges. Et si muscarum capitibus locum confricas, hoc idem facit. Prætermisum fuerat item aliud. Erungium campanum unc. III. guttam ammoniaci unc. II. gummi unc. I. aqua pluuiali trita supradicta commiscebis, & teres, ut collyriū facias. Capillos uero contrarios sic non nasci facies: si his euulsis, loca sanguine cimicis tangas: & sanguifugarum combustarum cinis locis appositus, eodem modo curabit. Et chamæleontis herbæ folia sicca trita in puluerem, & commixta sanguine ranarum uiridium, post euulsionem capillorum pro collyrio inungimus, fel uulpis solum similiter. Staphylomata uero, hoc est, cum in modum uuæ crepantis, prioris tunice tumor quidam erumpit, sic curabis. Alumen scissum ferri facies diligenter, & adipem anserinos admiscebis, & uteris pro collyrio. Nam & melli commixti adipem supradicta staphylomata diligenter curant. Et soli adipem bene colati sufficient.

De narium morbis. Cap. XI.

OZÆNIS, & polypis, uno eodemque modo cura est adhibenda. Cōstringendus in primis est dentis capillis rheumatismus. Post rasuram uero emplastrum Diatheon, aut Barbarum. Et de cochleis simile est adiutorium. Accipias cochleas minutas, albas numero ducentas, tritas, admiscebis myrrhæ, & thuris masculi uncias singulas, pro cataplasmate raso capiti diebus nouem permanfurum. Naribus uero specialiter sic medeberis. Succum nepitæ, quam Græci calaminthen uocant, frequenter infunde, aut eiusdem siccatæ & contusæ puluerem, per canalem exulato: aut batrachij herbæ succum, cum melle commixtū. Et succus rosarum, contusus usque ad pinguedinem, item prodest. Sic irios illyricæ, & sandaracæ pulueres ex æquo cum melle commixtos adhibebis. Polypis itaque eminentibus, aëris floræ, & synopidem ex æquo combures, & ex eo puluere anabis loca. Et cornu ceruini combusti puluis, cum sandaraca similiter spargendus est. Sic bryoniæ herbæ radices combustæ, sic auripigmenti puluis cum melle. Ego uero sic e naribus polypos cecidisse probaui. Puluere ex calcæ admixto aëris flore, aqua ponderatione confecto, & locis adhibito per canulam sicut supra memoraui. Foetori uero narium succum hederæ frequenter infundas, & draconte succum cum melle similiter.

De fluxu sanguinis narium. Cap. XII.

PRIMUM instrato melle, in extremo baculo molli lana obuoluta glebas sanguinis e naribus purgare nos conuenit, post lana idētidem obstruendo procludere. Aliud. Linteolo combusto, & infuso in aceto, aut in succo polygami herbæ, aut cymæ, uel porri sectiui similiter. Si perseverauerit, sine mora phlebotomandus erit, & hinc asini combusti puluere, cum oleo roseo mixto, collyria facta supponimus. Et de siliquæ mollibus folijs contulis facta similiter collyria profuerunt. Sic portulacæ, sic strychni, sic teræ alexandriæ cuncta succa supra dictis præteritis sæpe profuit. Caput eorum succo lini seminis frigido fouendum est. Circa frōtem uero gypsum cum ouo, uel luto figulorum similiter mixtum, inliniare debemus. Sic aëris flos, sic pini cortex combustus, sic fimus asini, ut supra significatum est. Si uero istis adhibitis adhuc perseverauerit fluxus, ignita cucurbita, si ex dextra nare manauerit, dextro lateri admoenda est: si ex sinistra, sinistro lateri: sin uero de utrisque, & utrisque igneas cucurbitas applicabo. Aliqui uero fasciolas lineis naturam, & testes eorum alligando mollius cōstrinxerunt: si in foeminis, femoralia.

De labij re, & dentibus. Cap. XIII.

GALLAE tunfæ puluerem, resinæ terebinthinæ limpida admiscebis, & ut emplastro uteris, aut hyfopo ceroto, cum melle, aut adhibitis caprarum colatis tantummodo. Aliud. Sulphur uiuum, myrrham, & thus masculum, ex æquo succo herbæ paritariæ commiscebis: & sic troiscos conficies, quos cum aqua resolues, & linies. Aliud. Mel terebinthicum, adipem anserinum, oleum roseum, hæc omnia ex æquo mixta uteris. Si odor insuauis oris fuerit, postea frigida os frequenter colluere oportet, & cimolix pulueribus, cum salibus tostis, simul mixtis, & tustis, dentes & uicina loca fricare. Aliud. Hordeum & sal, in linteolo collectū comburis æquis ponderibus, & teris, & cum melle commiscebis, & mundas. Siligo, cum illyricæ puluere similiter commixta operabitur. Aliquoties etiam cum uino melius commiscetur. Masticare autem frequentius his conueniet aut arboris pini folia molliora, aut anethum, aut glycyrrhizan, aut herbam que Sonchora appellatur. Sed & cornu ceruini combusti puluis, & foetorem oris, & dentium semper percussit imbecillitatem.

De dentium curationibus. Cap. XIII.

DOLORES dentium fimus asini siccatus, & tritus, pro dentifricio, sine dilutione cōpescit. Mixtus quoque cum aceto, ori diutius remorando, æque profuit. Et betarum succus tepidus similiter profuit. Et decoctio ex cucumeris agrestis radice in uino, similiter. Et nitrum cum oleo tritum, & decoctio rosarum in uino, uel rubi in aceto, & cypressorum fructus, tedæ pingues in uino decoctæ, sic etiam glycyrrhizæ in uino decoctio, sine cunctatione dentibus relaxatis atque dolentibus profuerunt. Si omnes interea doluerint,

doluerint, cædriam in ore teneat, & continuo mitigantur. Sin uero malæ dolent, herbæ paritariæ radicis succus, in balneo ore contineatur, & statim medetur. aut si eiusdem radix coquitur. Similiter & pyrethri radix profuit masticata continuo. Item alcyonij radix, in carbonibus posita, dentes dolentes fumigando compescuit. Physicum. Canis dens combustus, similiter profuit. Et si æris florem in oleo tritum dentibus admoueat, & lac alinæ recens ac tepidum, constringit & mitigat. Similiter quibus putres cauernæ obuenerint, Melanthium elixum in aceto commixtum, & si solo puluere aluminis scissi easdem cauernas impleas. Hoc & gallarum puluis cum melle commixtus facit. Si uero percussus quidem dens, uel mala fuerit, resolutum coralli puluerem apponito, & continuo constringitur. Si longo uitio laborantes, spontaneos cadere uolueris, pyrethri, uel artemisiæ puluerem, cum aceto commiscebis, & dentē circumlinies, & spontanei exilient. Aut succo tithymali cauernam adimple, & spontanei cadent. Physicū. lacerta solanea, & coccum gnidium tūsum in galbano similiter operatur. Lacertum solum exsca, & sicca, & eius puluere dentem, uel cauernam attinge, & continuo cadet. Post scarificationem coccus gnidium tūsum, cum galbano, similiter operatur. Et apophlegmatismum hoc profuit. Si staphylogria ad masticandū dertur, aut si cum pulegio misceatur, aut cera cum gallarum puluere contusa, aut salicis, uel myrti folia uiridia in aceto coquantur, & in ore contineantur. Postea uero si nausea consequatur, oleum tepidum roseum in ore contineant, & organum in oleo coque, & ex hoc dentes calefacito. Et facellus calidus impositus de salibus, uel milio, forinsecus adhibitus, prodest. Omnia hæc calida, secundum Hippocratis præceptum, dentibus profuerunt. Nam & dentifricia hæc, & saluti & ornati, & semper uitiosis dentibus profuere. Salibus melle commixtis, & combustis, & contritis, quippiam myrrhæ miscendum est, & utimur, ut moris est. Hoc & marathri puluis solus facit. Nam & lanæ succidæ combustæ pulueri, tertiam partem salium combustorum commiscemus, & utimur simihter. Post uero, uinum, in quo irim Illyricam decoxeris, os colluere conueniet. & Tithymalus in uino decoctus, multum proderit. Si ex hoc bis per mensem tepido collueris dentes, facies eos candidos, & semper sine uitio permanere. Gingiuas uero cum gargarismate ex aceto tepido, in quo herbæ mercurialis radices decoxeris, sine mora mitigabis.

De uitij faucium, uel oris. Cap. X V.

PER initia cum commoueri aliquid in faucibus senseris, generaliter omnibus ex decoctione siccatum rosarum, uel dactylorum elixorum, aut lentis, aut catabri, uel ceterarum stypticarum mediocriter specierum, conuenit tepidum gargarisma: cui etiam mellis quippiam despumati commiscemus. Nam & lac ouillum, uel caprinum, cum melle tepidum iuuat. Similiter rhodomel, similiter diamoron. Quod sic conficere consueuimus, ut ad duas partes succi mororum, una mellis adhibeatur. Sic etiam aliquid ex succo rubi & melle, ueluti diamoron confecerunt. Alij etiam de citoniorum succo eadem afferunt. Item de malo granato, sed styptico. Alij uero eadem mala quassantes, in passo coegerunt, quæ omnibus querelis faucium prodesse putant. Hæc omnia licet specie dissimilia esse uideantur, uirtus tamen una omnibus, idemque beneficium. Succos pitisanæ accipiant, & cibos, qui magis forberi, quam masticari uideantur. Si his adhibitis, faucibus adhuc perseverauerit molestia, sic ut ulcerare partes attentet, quæ etiam synanchen minetur: tunc nos fortioribus oportet occurrere cataplasmatibus, partibus è foris uel gutturi adhibitis, hordei, uel lini seminibus paragoricis, mixto aliquanto nitro, uel salibus: quo Hippocratis nostri præceptis custoditis, sic curando, ab interioribus euocare sollicitudines ualeamus. Præstant interea cataplasmatibus beneficio, etiam fomenta calastica ex similibus supra dictis, & sinapisco confecta. Ulcera uero si faucibus appaauerit, sic à nobis sollicite curanda erit. Fimus canum albus, tritus cum melle, & tumorem reprimat, & ulcera delicate permundat. Et hirundinum combustarum cinis, cum melle similiter proderit. Aliud. Omnibus ulceribus, & tumentibus, & fordibus, utilissimum multorum ueterum auctoritate probatur hoc, quod conficitur sic. Thus masculum, irin Illyricam, herbam & radices aristolochiæ, omnia æquis ponderibus tunduntur, & melli miscentur, uel mellicrato, & sine molestia eduntur aliquoties pinna molli liniendo, aliquoties per gargarisma. Item, Athiræ, quæ omnibus nota, est irios illyricæ, sandaracæ, cyperi uncias binas, aluminis scissi, myrrhæ, croci, crocomagmatis semuncias singulas, in uno omnia tunsa, & cribellata adhibebis: & cum necessitas coegerit, aut cum puluere, aut cum melle commisceas & uteris liniendo. Nam & Musæ troscus, ubique diffamatus, cum succo roris syriaci, & melle, uel mellicrato adhibendus est. Si uero uua dimissior fuerit, & faucibus indignatis rheumatizauerit, gargarismate ex speciebus stypticis confecto tepido mouebis, ut ex aqua uel mellicrato gargarizet, ubi dactyli decocti fuerint, aut ros Syriacum, aut uituriones mollissimi, aut sorba, aut mespila, uel certe gallæ, aut similia uirtutibus cetera. Raucos uero sic corriges. Tragacanthum mundum sub lingua teneant: & quod emaduerit, glutiant. oua uero recentia incocta frequenter accipiant, aut hac theriaca utantur, crocum, thus masculum, myrrham, & tragacanthum ex æquo cum passo commiscantur, & teruntur, ut pro eligmatio adhibeantur. ego etiã succum glycyrrhizæ semper admiscui. In tumore uero positæ, cum amplius rheumatizauerint, sales triti cum melle multum profunt adhibiti, & dactylorum ossa: & si nuces uirides immaturas comburas, & ex his puluerem facias, & admisceas. Similiter aut modicum mellis, aut mellicratum, & alumen humidum, in uale fietili coquas. Sic de puluere radicum caulium combustarum. Sic etiam de anetho, & postea puluere facto. Vuam siccatam: & continuo desiccata, si inflatum os fuerit, quod asatham appellamus, nimia uisione accedente, rosam siccam cum melle tritam locis impone. & portulacam in melle similiter infundimus, & manducandam da-

mus:

mus: & oliuæ folia uiridia in uino decocta, ex quo tepido os frequenter colluendum est. Nam & auellana cum despumato melle contrita, pro electuario semper adhibenda est, ut oris ustio purgetur.

De papulis minutis ubique nascentibus. Cap. X VI.

QUIBUS in facie quammaxime, ueluti leuissimus tumor repente innascitur, humorem aliquando pinguem, aliquando aquatiorem mittens, pruritus & ulcerationes procuramus oxymelle, ex aceto acri, & melle, æquis ponderibus confecto, & frequenti conficatione curantur. Item amygdala amara cum aceto acri contrita, similiter operantur. Nam & troscisci ex hoc confecti, & in aceto soluti, medentur. post uero etiam saponato lauare linimenta conueniet. Si uero ueluti exanthemata, quas scabies dicimus, in facie, uel genis, ex humorum acredine, uel plenitudine appaauerint, hederæ agrestis folia ex melle cõtrita, pro linimento adhibenda erunt: aut certe allium cum salibus tritum, mixto oleo roseo similiter adhibetur. Sic galbanum cum oleo resolutum. Sic facies uini, & iris Illyrica, utraque cõtusa, & cum oleo roseo commixta medebuntur. Et cedria cum resina, & cera, æqua ponderatione commixta, & adipis anserini similiter cum resina, & oleo, & melle operantur. Nitrum quoque cum porcini adipibus. Nam & myrrha, cum tripla ponderatione albi mellis mixta, continuo id præstat. Et spuma argenti, cum folijs rutæ uiridibus, & acri aceto mixta, papulas superscriptas & scabies totius faciei percurat. Si uero tumor permaneret post curationem, sales fossiles triti cum aceto compescunt, aut taurinum gluten cum synopide, & aceto. Si impetigo ex hoc faciem, uel cætera membra occupauerit, per initia triticum in lamina cadentis ferri superimponito, & succo qui ex hoc emanauerit adhuc tepido, pœna frequenter perungo. Et myrrha similiter operatur. Frequenter & gutta ammoniaci, cum aceto contrita perungenda est. Sic siccus menthæ. Sic thus masculum. Sic apium contritum cum salibus & aceto. Sic gluten taurinum in aceto resolutum: cui manna & thus admiscendum est, & puluis similiter adhibendus. Aliud. Sulphur uiuum, cum aceto & pice commisce, & utere. Si papulæ plures innatæ sunt, aceto tepido primo foueto: postea nitro cum aqua colluito. Item de supradictis linimentis. Si autem longi temporis fuerint, aut acres, tunc plumbi rasuram, sulphur uiuum, gluten taurinum in aceto uiscido coctum, & solum inungamus. Aliud. Lilio agrestis, lacrymarum loca perunge, aut lapathij radices corticem cum aceto conterimus, & cataplasma adhibemus: ante tamen nitri puluere loca defricando. Aliud. Maluæ agrestis semen immaturum colliges, & ex hoc succum elicies, quo cum frequenter linieris, & antiquatas, & agrestes percurabis. Aliqui ex diuersis superscriptis componetes trosciscos, ad maiores curas hoc modo composuere. Alcyonij combustæ semuncia, chamæleontis nigræ radicis uncia I. asphodeli radicis uncia I. sulphuris uiui, thuris masculi, pyrethri, asco nitri, ana semuncie singulæ: glutinis uncia I. omnia cum aceto coquantur, & operantur. Cum uero mundatæ fuerint & percuratæ, tunc casini adipibus loca perunge, ita maculis colorem restitues naturalem. Hęc omnia quo fieri possit, catholicis primo purgationibus releuandi sunt.

De uisione calide, uel ignis. Cap. X VII.

USTIONES antequam uelicas erigant, murium oliuarum frequenter infunde, aut easdem oliuas fassas contritas imponito. Et lactucæ trita cum salibus, pro cataplasmate impositæ, continuo curant. Et fel taurinum cum aqua plurima infunditur. Aliud. Alumine scisso cum aceto contrito omnes uisiones ungo. Nam & thus masculum cum aqua tritum similiter operatur: & sales cum oleo roseo triti inliniuntur, & betæ elixæ contritæ imponuntur: & pollines tritici, cum ouis crudis mixtis superimponuntur. Sic etiam hederæ agrestis folia in uino cocta curant. Si uero post easdem uisiones ueliculæ inquietarint, myrrham cum uino tere, & imponito: aut calcis uiuæ puluerem cum cerotario tempera, & in linteolo linatum impone. Si uero etiam ulcera fecerint, porros terito, & locis impone: aut maluorum folia elixa, & cum oleo superintra impones: aut lenticulæ puluerem, cum melle commixtum induces. Sic & columborum stercora combures, & in linteolo lini cum oleo conteres, quibus omnes exultiones uenientes procurabimus. Sic etiam stercus ouium curat incensa similiter cum cerotario mixtū, & canis ossa capitis incensa aspersa operatur. Sic cochlearum incensarum cinis, liquamine fuillo post uisionem frequenter loca usta lauare conueniet, & cancorum fluminalium incensarum cinis cum oleo curat. Sic & toste cucurbitæ cinis cum oleo adhibetur. Et lenticulæ semicoctæ ex aqua bene contritæ cataplasma competentius adhibetur.

De carbunculis. Cap. X VIII.

GENERALITER his omnibus per initia phlebotomo subueniendum est. Specialiter uero locis superimponendum est cataplasma, de arnoglossa cum pane mundo, & lenticula cocta. Ulcibus uero acriora & calidiora medicamenta ordinamus: ut Andronici trosciscos, aut Polybij: qui sollicitis cum dulci uino, aut pingui infusus, & in mortario contusus, sub cataplasmate ulceri imponatur. Aliqui uero è nostris ijs probatis adiutorijs carbunculos curauerunt mollium balsamentorum combustorum cinis adhibitus iuuat. Rutæ uiridis folia cum aceto, erui puluis cum uino tritus: stercus ouium tritum ulceri imponitur, ficus sicca & in uino coctæ & cõtritæ imponuntur, ut ex altitudine euorare possint, nuces uetustæ contritæ imponuntur. hæc adhibita bene nouimus operata. Si uero his adhibitis, ulceris radix occupa-

rit altiora, cautes admoendi eidem loco: si nullum obstiterit præiudicium, ut loca vitalia periclitentur, quæ sunt in musculis, aut nervis, neque ignis poterunt sustinere tormenta. Quæ de re frigido cautere utimur, quod frequenter approbauimus. Aquam, in qua calcis uiuæ puluerem extinguimus, miscemus feculæ, nitro, & saponi, æqua ponderatione: & ex eo linimus loca quæ comburi placet. Super cataplasmata, loca tegenda sunt, quando fordes eius ulceris cadant, quæ alius inhærebant, & alia, quæ ex hoc ueluti da uos possint euellere, ut uuæ passæ, enucleatæ, solæ contritæ. Aut ficus sicca in uino decoctæ, & trita. Sic lupini in uino similiter cocti & purgati teruntur, & imponuntur. Sic sterora columbarum cum melle contrita. Sic mentha cum aqua contrita. Sic nitrum cum ruta uiridi, & aceto tritum. Sic sapo, cum uua passa, & porcinis adipibus, admixta etiam pice liquida, omnibus sub æqua mensura temperatis, & adhibitis, ulcerum semper loca periclitantia liberata sunt.

De uulneribus uarijs casibus infixis.

Cap. XIX.

SI TĒLO, seu morfu canum, aliarum uel ferarum, seu ex quolibet casu neruo uulnerato, quos neuro trotos appellamus, impactis uulneribus omnibus, generaliter continuo hoc adhibendum erit, quod glutinare & curare ualeat membra uulnerata. Myrrhæ puluerem aspergo, quem permanere faciam sine aliquo humore: continuo etenim glutinat, & colligit. Et rubus elixa & trita, hoc facit. Hoc iris illyrica tunfa, & melli mixta, atque in panno lineo imposita. Et aristolochiæ puluis cum aqua mixtus, hoc idem facit. Idemque ossa sepius colligabit. Et omphacium tritum cum uino sic curat, per initia adhibendum. Sic puluis thuris masculi. Et myrrhæ puluis, cum uino & melle coctus, & temperatus, continuo medetur. Sane sub his adiutorijs, quæ semper futuris obstant feruoribus, utilis est sub uno schemate etiam patientia uulnerati. A lauacri uero, a foci, a solis calore, uel aeris frigore, a clamore, uinolenria, usu uenereo, iracundia custodiantur: ne quod iam aut collectum, aut glutinatum est, his occasionibus soluatur. Hæc etiam prætermittere non debui amice, per omne corpus recentibus uulneribus frequenti approbatione laudata. Alij igitur combusti puluerem uulneri asperge. Sic etiam scyllam tritam imponito, & sub utrisque adiutorijs quatuor continuis diebus penitus maneat inquietatum, quo continuo percurari possit. Nam & myrrhæ, & lanarum succidarum combullarum cinis uulneri aspersus, similiter operabitur. Item aliud. Maligranati folia, cum melle trita, mixto uino, imponito, desuperque linteolum infusum resina & terebinthina superaddito. Item lanis operiantur, uino & oleo diligenter infusis. Item aliud. Fabæ syriacæ radicem sicca tundis, cribellas, & loca eius puluere aspergis. Item aliud. Oliuarum amurcam coques primum igne fortiori, ad primam mundationem, secundo, & tertio molli uapore, quo pinguescere possit. Cum uero coagulauerit, reponis in uas mundum: & cum frigescere coeperit, linteola infusa loco percusso opponimus. Operabitur uero fortius medicamentum, si gallarum pulueres admisceamus. Aliqui eandem amurcam cum eodem puluere coquunt, & sulphuris uiui, & origani puluerem æqua mensura uulneri aspergunt. Qui uero ferro in altum uulnus suscipiunt, fel bouis unciarum II. & ficus nigrae lacrymam unc. II. & adeps capri nus un. III. in uinum commiscetur, & temperatur, & hoc medicamento curatur. Aliud. Bacas lauri cum resina tunfas, locis imponimus. Glutinantia uero adiutoria hæc sunt. Resinæ Syriæ puluis, capilli hominum, æqua ponderatione cum thure masculino tunfi, & cribellati. sed cum puluere aspergere coeperis, præuulgendum est uulnus picæ solutione. Particulam utris uinarijs, & resinam ex æquo comburis, & uteris puluere collecto qui & sanguinis fluxus ualeat prohibere. Et mandragoræ folia trita cum uino, & aqua cataplasmatibus. Aliud. Maligranati dulcis grana cocta in uino diligenter terimus, & in uicem cataplasmatibus adhibemus, adiutorium approbatum. Sed & betarum surculos, exceptis folijs, elixos & tritos imponimus similiter. Si canis morfus quis fuerit uulneratus, continuo spongia, aqua frigida infusa, aut oxymelilite imponenda est, quæ frequenter ex hinc irriganda erit. Primo uero eiusdem uulnerati lotio uulnus, seculite imponenda est, quæ frequenter ex hinc irriganda erit. Primo uero eiusdem uulnerati lotio uulnus, secundum phisicos, fomentandum est. Et porri cum melle triti, & impositi, eodem modo medentur. Et lacryma arboris ficus continuo si ungas, hoc idem præstat. Et spongiæ rudis combustæ cinis cum liquamine mixtus optimum beneficium facit. Sales triti, ac in linteolo ligati, aceto infunduntur, & ex hoc uulnus tãdiu apoximandum est, uel infundendum, donec sanguinem eliciat. Postea uero cum sanari coeperit, eruum tritum cum melle uulneri impone, aut lentis puluerem cum melle despumato similiter. Quæ uero in feruore fuerint, spuma argenti cum melle trita, & imposita, continuo mitigat: præfomentanda sunt in terea uulnera aqua gelida. Etiam qui humanos morsus patiuntur, adiutorijs supradictis percurantur. Si uero his accidentibus uulneribus, etiam neruus fuerit uulneratus, in quo graue periculum frequenter euenit, cuiusque patefactio prius custodienda est, ad humore ex uulnere ueniens digestionem: quo ex hoc impetus & dolores auerti possint. Frequenter etiam ferro hanc anastomasi procurare debemus. Conuenit interea præ omnibus etiam his phlebotomum adhibere: conuenit etiam eos uentris purgatione iuuare. Aquarum sanæ calidarum fomenta fugienda sunt, quæ putredines & indignationes sepe procurantur: sed oleo sabinesi, uel dulci tepido, aut certe uetusto, frequenter uulnera ipsa fouenda sunt. Viride uero oleum uel gremiale penitus uitandum est. Utimur tamen post fomentationem olei calidi supradicti, sola terebinthina resina, linteolis infusis & appositis: utilius, si terebinthina etiam euphorbijs quippiam pulueris admisceamus. Fœminis uero, uel pueris, delicatiora corpora habentibus, etiam solius terebinthinae sufficit beneficium. Cæteris uero, ut superius comprehendimus, terebinthina cum euphorbio, & oleo miscenda est: ad denda & cera propolis, addendum sagapenum, addendum laser, addenda & opopanax: quibus coniunctis beneficium

beneficium attestamus. Item aliud, quod in experimentis, ad neruorum uulnerationes adhibemus, iuuat. Calcis puluerem diebus canicularibus ex aqua marina lauamus, quam custodiemus. Huic medicameto mixtura euphorbium, sulphur uiuum, puluerem calcis lotæ diligenter in uncijs singulis, terebinthinam, ceram, picem, in uncijs tribus. Interea per initia ad uirorum uulnerationes cataplasmate tali uti nos conuenit, ex melle, aceto, oleo roseo modice admixto, cum fabæ pollinibus coctis, & temperatis. Post cataplasmatibus uero beneficium, hoc est aptissimum adiutorium. Euphorbium, cera, resina, in singulis libris: oleum in duabus: sed euphorbium cum aqua prius terimus, & superioribus solutis, ut moris est, admisceamus. Superaddimus interea etiam salis quippiam, ut os patulum humoris noxijs digestionibus procuremus. Nam & Melanchlorus trociscus semper his utilissimus fuit, cum aceto tritus, & aliquando cum cerotario temperatus. Sunt etiam alia adiutoria his causis aptissima, sub una uirtute uarie composita: sed paucis magis, & probatis uti nos conuenit, quarum perseverantia, effectum facillimum potuerunt procurare.

De uulneribus ex se nascentibus.

Cap. XX.

VVLNERA uaria, aut ex humorum acredine, uel plenitudine generantur, aut præuentibus diuersis ictibus acquiruntur: quæ imperitia medicorum frequenter, aut adiutoriorum inopia procurata, uetusta & Chironia sunt. Igitur cum uulnera recentia, & caua fuerint, sic curanda, uel replenda erunt. Mel, & resinam terebinthinam æqua ponderatione in cacabo facies solui: item addes butyri tantundem, & ex hoc infusus linteolis uteris. Aliud. Resinæ puluerem, ceram, & adipem misces, & similiter adhibebis. Cum æqualia in superficie fuerint, hoc uteris medicamento. Spumæ argenti unc. III. resinæ unc. II. olei unc. IX. conficies, ut moris est, ad emplastri temperamentum, quo cicatrices utilius ualeas procurare. Si uero transcensens planicie, pugnis excreuerit acrior eruptio, phrygium lapidem tundis, & eius puluerem aspergis. Aliud. Aeris purgamentum tunsum similiter adhibendum est: id aceto temperabis, humore impotuno permanente. Et dum uulnus a sanitate prohibetur, hoc adiutorio percurandum est. Plumbi purgantia, eruginis uncias singulas: aloë, & calcis uiuæ uncias binas tundis, & cribellas, & uulneri aspergis. Si cicatricem ferri sanare uolueris, hoc emplastrum facies. Ceræ unc. II. resinæ unc. I. thuris, & eruginis uncias singulas, olei cyprini unc. VIII. conficies, ut moris est, & impones, emplastrum probatissimum. Si nimis antiqua uulnera fuerint, ceræ in sole liquefactæ commiscendus erit puluis floris eraminis, ut ad temperamentum emplastri perueniat, & uteris: neque frequenter soluere, sed etiam fasciola custodire debbis. Item Chronicis, uel Chironijs uulneribus, hoc emplastrum approbauimus. Lapidis chalcitis, cera in uncijs singulis: aluminis scissi uncia I. his commixtis & temperatis utimur. Sunt & alia uulnerum genera quæ serpunt ad loca uicina, atque his adiutorijs percurantur. Lenticula cocta, & melli commixta, & folia caulium cum melle similiter. Et coriandrum uiride cum melle. His etiam lini seminis ex puluere cocto in uino, & oleo cataplasmata semper adhibui. Sic ex milij pollinibus feci. Sic etiam hederæ folia in uino coxi, & cum melle trita superimpofui: foui etiam de eadem decoctione uulnera frequenter. Si callositas emerferit, in qua semper est tarditas uulneribus ad sanationem, æris florem coctum terimus, & ex eo puluere uulnera sanabo, & tithymali lacrymam cum uino & melle mixtam in uicem cataplasmatibus adhibeo. Si madefactio permanerit, his adhibitis, sales tritos cum melle imponam, & desuper ficibus tritis, & incoctis cataplasmatibus. Et amygdala amara sic curant, locis adhibita, & cum melle contrita. Sic porri in uino cocti eodem modo curant. Sic erui puluis cum melle, & oliuarum uiridia folia in uino cocta, & trita adhibentur: ex quo uino prius fomentari loca suadeo. Similiter ex aqua etiam in qua alumen scissum infundendum est.

De igne sacro, Cap. XXI.

HVIC multiformis est cura deligenda. Aliter enim in febricitantibus emergens curatur. Aliter in eo cui febres superueniunt uisitat. Nam & omnibus partibus corporum generaliter adiutoria adhiberi similia possunt: excepto tamen capite, uel facie, quorum est quammaxime causa sollicita. Vicinitatem enim appetendo ignis ille serpens, oris aliquando, uel lingue, aut gutturis partes facilius pulsat, & ueluti superficie derelinquens, continuo instat interiora molestare, in quibus uitæ periculum formidandum est. Nam & Hippocrates hac eos sententia uisitat. Ignis sacer, ait, si interiora appetuerit, molestum erit: si in cutibus perseveret, curari poterit. Ergo si cum febris, & in supradictis partibus apparuerit, intra tertium diem phlebotomandi sunt, & purgandi, a cibis penitus abstinendo, si tamen uirum non occurrerit foetosa debilitatio. Dabis adhuc cataplasmata calida, & fomenta humectantia fugienda sunt, ignem, causæque dolorem augmentia: sed lenibus linimentis, euocatorijs, & curatibus, quæ sine grauedine possunt afferre utilitatem, ungenti sunt. Si phlebotomus sanæ, uel catartica, certa de causa prætermittenda sunt, dysteribus assiduis imminedo: quo competentibus, & assiduis purgationibus uentris, quod phlebotomum negatum est, possimus compensare. Frigidi tactus, & acres, uitandi sunt. Infrigidatæ enim partes facilius commouentur. Declinantibus febris hoc trocisco uti consueui, omnibus temporibus & locis aptissimo. Spuma argenti, cerussa, sulphure uiuo, croco, opio, sub æquo tunfis, & cribellatis, & cum passo, uel succis strychni temperato. Nam istorum euporistorum frequentium semper beneficia profuerunt. Butyrum cum strychni succo adhibetur: & acacia cum aceto, uel aqua: & spuma argenti cum succo porrorum, uel betarum, & gutta ammoniaci cum aqua, & cimolia cum aphita, & strychni succo, & oua recen-

tia in aceto, cum oleo, & bulborum combustorum cinis cum melle. Oleum cyprinum cum melle mixtum, & cerussa cum aceto, & uasorum ficulium puluis cum aceto, & thus masculum cum cerussa: omnibus, aut singulis commixtis, aliquibus mixto pane: aliquibus ex aqua coctis, & contritis. Nam & folia in uino cocta, & contrita, imposita sæpe profuerunt igni sacro. Si etiam post hæc ignis ille facer adhuc insanierit, & ruboris sollicitudo perseverauerit, iam cataplasmatibus de seminibus cum melle coctis immi-
nendum erit. Adhibeo etiam locis scarificatione: adhibeo fomenta aptiora, & ex eisdem desuper cata-
plasmatis frequenter requiro beneficiũ. Periculosum est etenim, causa permanente, adiutoria uariare.

De apum percussibus, uel scorpionum, cæterorumq; serpentum. Cap. XXXII.

APVM percussus maluarum folia imposita continuo curant: & sisami folia, uel ipsum tritum, & appositum. Et lauri folia molliora trita cum uino, potui data, sæpe curauerunt. Scorpionum uero percussus, sales frixi, & cum oleo contriti, loco appositi. & cinis cum aceto mixtus, & impositus. Similiter & allium cum oleo tritum, & origanum cum aceto coctum calido facello, continue medetur. Et porrum tritum impositum, & sardinia trita, & folia oliuæ trita cum salibus, & imposita, & scylla cruda trita imponitur, & statim curat. Sed & his semper potionibus liberantur. Aristolochiam rotundam, gentianam, myrrham trogloditen, baccas lauri, omnia tunsa ex æquo, & cribellata: aut puluerem, cum uino, & calida identidem in tempore dabimus. Hoc etiam contra cæteros serpentes usi sumus. Aliud. Piperis, & papaueris semiunciam unam tundis, & cribellas: ex his cochleare cum aceto dabitur, & bacca lauri cum folijs rutæ uiridibus tunsa, cum uino, aut aceto semper datur: & irios illyricæ puluis cum uino calido similiter. Quin & fraxini folia cum uino trita, bibenti dantur.

De turpibus receptis, & latentibus. Cap. XXXIII.

TITHYMALI maioris molles & uirides ex acumine turiones tolles, & hos calidis cineribus subijcies: & postq; combusti fuerint, proiectis fordibus in mortariolo contundis, & eorum pulueri aphitam similiter immittis: & uino commixta, patefacto orificio, uulneri imponis, & continuo telum, aut aliud quod diu latuerit, excludetur. Aliud. Aristolochiæ puluis patefacto uulneri similiter imponendus est, & uelocius exiliet. Sic etiam de distamni folijs, uel radicibus contusis, uelocius fieri consuevit, secundum ueterum testimonia. Et eufesami semen contusum unã cum calchanto, uulneri appositum, similiter operatur. Et lacerti caput contusum, & impositum, secundum physicos similiter facit. Si uero in fauces aliquid transuerit, aquam & oleum calidum contineant in ore, & spontaneum exhibit sine mora. Sunt & alia physicorum beneficijs publicata, sed suo loco & tempore conscribentur.

De testium indignatione. Cap. XXXIII.

FERVORES testium, uel indignationes, cyminum cum melle & oleo tritum, et appositum curat. Et femen lini frictum, & cum uino similiter uice cataplasmatibus temperata. Sic faba in uino cocta, aut in mellicrato cum melle trita, operatur. Sic ex coriandro uiridi cum faba in aqua cocto, & simul trito cum melle cataplasma dabimus. Sic etiam de hyoscyami folijs. Similiter & uuam passam enucleatam, ex æquo cum nitro adhibemus. Et nasturtij puluerem cum lini semine ex æquo cataplasma dabimus. Sic rutæ, & lauri folia uiridia in uino cocta, cum aphitis profuerunt. Et cymini puluerem mixto butyro, & resina, & pampinos molles tritos cum aphitis adhibemus.

De ueretri, hoc est de natura uitij. Cap. XXXV.

VERETRI dolores, fel taurinum cum nitro contritum curat: & butyrum cum terebinthina ex æquo mixtum. Similiter ex lini seminis puluere, & myrrhæ ex æquo, resinæ quippiam superadditum, in aqua coctum cataplasma imposuimus. Quibus uero tumuerit, pampinorum folia molliora triginta, thuris & cerusæ semiuncijs singulis commixta, pro cataplasmate imponimus, ante tamen ex aqua marina frigida fomentabis. Nam & testes rumentes cimolia trita frequenter cum aqua perunges: post uero myrti siccæ pulueres, & myrrhæ similiter aspergendi sunt. Vulneribus uero in eodem cole, lepidos cyprinæ puluerem satis confidenter aspergo. Et aphronitri folius triti puluis eodẽ modo operatur. Et alumen scissum contritum, similiter & myrrha cum passo trita. Si ueluti carbunculus innatus fuerit, licium cum melle tritum suppono: frequenter per diem inspergo mel tepidum. Fomentandum est interea ex aqua de seminibus, quæ in aqua coqui debent, aut myrti uiridis, aut lentisci folijs, aut rubi, aut oliuæ, aut rosæ siccæ: cuius puluis si post fomentum aspergatur, continuo operabitur. Sic etiam de herbarum supradictarum cataplasmate innuendum est, cum melle commixto. Nam & uini & mellis species prætermittenda non est. Continentia uero ciborum, & uentris purgatio frequenter prouideri debet. Elaterij quoque puluere tangendum erit. Aliqui minimorum piscium capita trita imposuerunt.

De herniosis.

De herniosis. Cap. XXXVI.

HERNIAS uero infantum frequentius emergentes sic curabimus. Resinã pityinam siccam, nitru, cyminu, ex æquo cum melle miscemus, & sub emplatri temperamento imponimus, superaddita ligatura quæ contineat medicamentum. Et uuam passam pingue purgantes, in uncijs VI. nitri unc. I. cymini unc. I. cum melle contriuimus, & ita usi sumus. Vitandi cursus, & saltus, & auster, uentris quoque conatus, & ciborum nimia præsumptio. Aliud probatissimum. Caduci malogranati unc. I. gallarũ semiunciam, asphodeli radicis unc. I. narcissi radicis unc. I. hæc omnia in uino coquenda, & tundenda, & malaxata in primo adhibenda sunt. Hoc herniarum perseverantiam intus sub ligatura, etiam ueterum, percurabit: & hydrocelas, & sarcocelas, & enterocelas similiter. Item cinopoli emplatri expono maximum & probatissimum remedium. Spumæ argenti unc. VI. aceti unc. XVIII. olei & opij, spuma argenti pleniter comburis, & supradicto aceto restinguis, & teris diligenter. Omnia simul mixta coques, agitabis spatula holosidera, & ita ut diacylo coques, ac in linteolo adhibendum diebus continuis V. imponis. Hoc hydrocelas, & similes collectiones sine dilatione curabit. Carnes cochlearum teris, & his myrrhæ puluere misces, & in linteolo inductum impones sub fascia, ut facilius reprimatur: & passum cum acacia tritum, & aqua similiter temperatum supponendum est. Item etiã cochleas ex arbore lauro collectas comburimus, & tritas imponimus, ut umbilicum in naturam propriam reuocemus.

De diuersis uitij in ano nascentibus, uel syringis, hoc est fistulis. Cap. XXXVII.

DIFFICILES in his locis causæ euenire consueuerunt, pro accidentium qualitate. Est enim loci natura delicatior, & qui ad omnes acerbos quammaxime contactus, facile commoueat. Nascitur ergo in hoc sæpissime indignatio, uel feruor: fit rhagadium, fit codyloma, erumpunt hæmorrhoidæ, nascuntur exocadia, fiunt & syringæ, frequenter etiam intestinorum effusio, & cætera, quibus omnibus suo ordine remedia designabo. Quando ergo indignatio uel feruor locum attentauerit, pingues dactyli in passo uel mellicrato infusi teruntur, superaddito quoque de oleo roseo, è quibus factum cataplasma tepidum adhibemus. Superimposita tamen ligatura, quæ adiutorium continere debet. Nam etiam de musteo similiter faciendum est, sed quod piper non habuerit. Sic etiam de bulbis albis, cum melle contritis, loca commota frequenter curata sunt. Et licium inde contritum cum cerotario, & ex oleo roseo temperatum adhibuimus, & sepissime sulphuris uiui quippiam triti superadijimus. Est & hoc genus adiutorij utilissimum. Spuma argenti, & cerussa, uncijs singulis: thus masculum, & crocum in semiuncijs singulis, cum uino & oleo tritum, & commixtum adhibendum est. & oui uitellum coctum, tritum cum melle & oleo, commixtumque, loca indignantia satis inuat. Sic butyrum cum medulla ceruina, & sepum ceruinum, & thus masculum, omnibus ex æquo tritis, immixtis oleo & uino, similiter temperatis curati sunt frequenter. Huic medicamento etiam licium indicum admiscendum est. Si rhagadium factum fuerit, hoc medicamento uti nos conueniet. Oleum roseum solum, tritum in plumbeo uase, & ex pistillo simili, usque in pinguedinem, & caricarum pinguium combustarum cinis, uino tepido prælauatus, ac impositus, prodest. Sic rosæ flos, & pompholix simul trita, similiter spargitur. Et molybdæna cum folijs rutæ uiridibus teritur, & cum oleo myrteo pingui temperatur, & similiter inuat. Sic hyoscyami folia, sic corij puluis aspersus similiter loca curauit. Sic etiam linteorum combustorum cinis cum amylo, ex æquo succo foliorum oliuæ temperatur, ut subpingue fiat linimentum. Quibus condylomata fiunt, uel exocadia, hoc adhibendum est medicamentum. Cera libra una, picis unc. III. medullæ unc. II. adipis taurini unc. II. mellis unc. III. uini unc. III. guttæ ammoniacæ unc. I. thuris masculi unc. I. myrrhæ unc. V. sicca cum uino teruntur, & solutis calentibus commiscuntur. Aliud. Calcis uiuæ unc. III. nitri unc. I. utraque teruntur, & cum aruina miscuntur, & ex eo pingue facies linimentum. Quod cum siccauerit, identidem superaddis, & hoc modo perseverando facilius confumentur exocadia. Sic chalcæthum teris, & eius puluere cum oleo dulci molli uapore coques, & pinguefacto, loca frequenter tangantur. Nam & alumen missum in uase nouo, coctum, atque tostum, puluerem facit. Hoc tacta exocadia, spontanea frequentius ceciderunt. Hæmorrhoidas uero erumpentes sic cõpescere uel temperare consueuimus. Butyrum, crocum, cerussam, mel ex æquo omnia cõmiscenda sunt, & oui albore temperanda, & imponenda. Sic arnoglossa trita cum aceto facit. Sic pulueres cerussæ cum aceto cõtrita. Fomentabis uero loca ex aqua, ubi alumen scissum tritum mitti facies, & æris florem excoques in tertiam partem, & ex hoc fouendi sunt ante linimentum. Sed ut etiam in tempore aliquando de physicis adiuentur, in ea aqua coquenda sunt species supradictæ. unde ægrotus is, qui hæmorrhoidas patitur, frequenter eleuatur, & ad supradictas species in uncijs senis aquæ sextarios decem mittis. Si uero conclusas resoluere uolueris, thapsig succum, & apij similiter ex æquo conterimus, & loca contingimus, quæ solenni digestionem fuerint impedita. Laser cum aceto contritum imponendo, frequenter usi sumus. Nam & musa trocisco, omnibus approbato, in aqua in qua calcæ uiuam extinximus, resolutum, imminuimus, & proficimus. Qui trociscus hoc modo a nobis conficitur. Aluminis scissi unc. III. aloë unc. III. croci unc. I. crocomagma unc. I. chalcæthi unc. III. caduci malogranati unc. II. uino omnia trita cõmiscemus, ut trociscos faciamus. Etiã hic puluis nobis experimẽtũ dedit, omnes syringas & expurgadi, & glutinandi: qui ista ratione cõficuntur. Iris illyricæ unc. V. crui

unc.III.mannæ thuris unc.III.lepidos calcis unc.III.aristolochiæ unc.III.s.omnia tunduntur, & cribellantur, & siculis puluis, cui nomen est cephalicu, commiscetur eodem modo, ad linimentum quem admodum musa trociscus supradictus. Quibus uero intestinum exierit, mori syluestris dolori fomentatio adhiberi debet: & post acacia trita cum aceto linimentum facit: & cyclamini succus cum melle ex aquo mixtus, & coctus usque in pinguedinem. Aliud. Puluis hellebori albi, qui cum aceto coctus est, admixto cerotario ex oleo roseo, satis iuuat. Et hyoscyamus in aceto tritus, & similiter adhibitus, intestinum effusum similiter reprimit.

De perionibus. Cap. XXVIII.

PERIONIBVS quæ cum pruritu sunt, aquæ marinæ fots satis prodest. Similiter etiam si uino calido styptico foueantur. Sic si etiam decoctiones betarum, quibus alumen scissum infuderis. Post quod fomentum, cera liquefacta linire conuenit. Nam & ex aluminis puluere, cum hordei farina, & uino cataplasma adhibendum est. Sic ceræ, & picis resolutæ sola unctio curatæ sunt. Et gluten solutum in aqua profuit liniendo. Sic oliuarum uiridia folia cataplasmate adhibita profuerunt. Sic gallæ cum aceto contritæ, sic uini fæces impositæ curauerunt. Quibus uero iam uescauerint, raphanos tundes, & ex eorum succo bene proderunt linimenta. Et lenticulæ costæ, & tritæ cataplasma proderit. Et caduca malogranati in calidis cineribus tepesacta, & trita adhibita, conuenerunt. Sic etiam scylla costæ, similiter contrita, profuit. Quibus uero increperint, & uulnerati fuerint, his spuma argenti trita, mixto adipe porcino, pro emplastro apponi debet. Sic adipis anserini cum cera & oleo tepidi adhibendi sunt. Et cochlea cum testa combusta, & trita, & in puluerem redacta, si aspergatur, continuo medetur. Eruum in uino coctum cum cerotario similiter curat contritum.

De rhagadij: pedum, uel digitorum. Cap. XXIX.

OMNES crepidines in calcaneis pix liquida illinita percurat. Et spuma argenti, cum cerussa, & alumen scissum ex æquo contusum, & uino mixtum, medebitur similiter. Quibus uero pili inhærentes molestiam fecerint, ferro subtili loca ante purganda sunt, & melantherium cum lotio pueri tritum apponendum. Et gutta ammoniaci cum aceto trita similiter adhibetur. Et mysi, & aristolochia ex æquo coctusa cum melle adhiberi debet. Hoc & rasura cucurbitæ trita faciet.

De paronychijs. Cap. XXX.

PARONYCHIAE in initijs lana ex aqua infusa imposita curantur, eaque frigidore frequentius irriganda erunt. His etiam alphita cum aqua trita adhibenda erunt. Sic & thuris masculi puluis cum melle mixtus medebitur. Sic etiam gallarum. Si saniem sanè collegerit, locum pungis: ad eius uero digestionem, & lenticulam costam cum melle coctam superimponis. Et myrti folia uiridia trita, similiter cum melle adhibentur. Sic etiam rofarum, & sic oliuæ folia similiter. Sic cadmiæ puluis aspersus curat, sic erui, sic etiam thuris masculi. Quibus uero etiam ungues passauerint, folijs myrti uiridibus, uel malogranati tunfis cataplasmandi erunt. Quibus autem forte aliqua loca nigrescunt, farina tritici, cum pice soluta admixta curantur. Et sulphur uiuum hoc cum porcino adipe tunsum, & comixtum præstat, ne ipsi ungues exiliant. Et lini seminis puluis. Simul etiam & asturacus cum melle commixtus imponitur. Et cera sola liquefacta superimposita. Sed his omnibus adhibitis, diutius perseverandum est. Calefacti etenim perseverantia adiutorij ungues, melius gubernantur. Scabiosos, ueluti elephantiosos, si quis forte ungues habuerit, uini fæx sicca, trita, & cum cerotario imposita curat. Et ficus sicca, purgata, & tunsa, superimposita, æque medetur. Et lapanthi agrellis radix in aceto costæ, & contrita, & sulphur uiuum cum sandaraca, ex æquo tritum, & aspersum, continuo curat. Interea sub his omnibus adiutorijs, ungues ipsi primo ex pice liquefacta ungi debent: quos superiori medicamento & fasciola munire & gubernare oportet.

De pruritu, uel scabie totius corporis, uel uarijs maculis in corpore. Cap. XXXI.

SI UVENIBVS hoc bene habentibus obuenerit, phlebotomo prius sub gemina detractione subueniendum est. Item uentris purgationes frequentes deinde adhibendæ erunt. Cibis plane sobilibus nutriendi sunt. Lauacris frequentibus uti conueniet, in quibus thuris masculi, sulphuris uiui, & nitri puluere aspergendi erunt. Si hoc adhibito adiutorio, aut pruritus, aut scabies perseverauerit, lapanthi agrellis radix trita, & cum aceto commixta, in balneo similiter adhibenda est. Sic linimentum cum melle commixtum. Quo linimento frequenter etiam in sole adhibito liberati sunt. His frequenter etiam frigida lauacra profuerunt: & postea oleo roseo, uel lentiscino, aut myrtino, admixto uino, se utilius perfuderunt. Scabies uero si ulceratas habuerint, mirabolanum, & sulphur uiuum, ex æquo tunsum, cerotario ex oleo myrteo liquidiori commisceo, ut leui unguento eorum in balneis uulnera pertractentur. His sanè calidum lauacrum aquarum dulcium procurandum est, in quo supradicta linimenta adhibenda sunt. Nam & thuris masculi, & pulegij ex æquo puluis, ibidem in balneis comodissime adhibetur. Comodius, si et cum uino capnitis succus, sic nitrum cum uino, sic capnitis succus, qui frequenter etiam cum aceto mixtus, plus profuit.

De

De elephantiosis. Cap. XXXII.

V S N T quibus certis ex accidentibus maculæ in corporibus frequentius inhæserunt. Sunt nigræ, sunt albæ, ueluti elephantiasin aliquando annunciantes: quibus hoc modo medendum erit. Myrti folijs uiridibus in uncijis duabus, nitri, & aluminis singulis, contritis, in balneis fricandi erunt. Aliud. Sulphuris, nitri, & aristolochiæ puluis ex æquo contritus, in balneis adhibendus est. Sic gutta ammoniaci, trita cum oleo, profuit. Sic ficus folia cum sulphure uiuo, & cum aceto medentur. Nam & sub sole de hac confectione curantur. Et cyminum, cum aceto tritum sæpe sic profuit: & quinque diebus superaddendo linimenta, non delauatis prioribus. Sic cimolia, nitrum, & bacca lauri cum aceto commiscetur, & similiter, ut priora, medetur. Aliud. Foenograci puluis, aphonitri in uncijis binis, & alcyonium, & cyminum in uncijis singulis, similiter cum aceto adhibendum erit. Et ex betarum folijs coctis, & tritis, cataplasma his imponendum est. Et piper cum myrteis folijs uiridibus tritum, & sub sole in balneis adhibitur, utraque maculas permundabit. Sæpe his perseverantibus maculis, ad elephantiasin uitium, frequentius declinatum est, cui per tempora nunc ordinabo remedia. Per initia huius passionis, cum sanari plene uitium supplices orauerint, phlebotomandi erunt, & purgandi frequentius. Faciem uero in qua huius uitij magis horret imago, mirabolano cum aceto, & oleo roseo, uel myrteo, uel lini femente fricare conueniet. Aquis naturalibus frequenter utantur, & marini lauacri. Continentia sanè uitij his quamplurimum prodest. Quibus digestilibus, & dulcoribus frequenter iuuantur, lactis acceptatione quam maxime, si aquæ eius accipiant quod Græci οἰσὸν appellant. Nam & succus neptæ herbæ frequentissime hoc uitium releuauit: & hæc eadem herba, par beneficium præstitit sæpe cibo data: & coagulum ueluti, id est hinnuli, quem nos ceruum lactentem dicimus, cum oxymelle ieiuno datum, uel temperatum, sæpe profuit. Si uisum adhibitis, morbus ille adhærescens omnino fuerit publicatus, tunc neque phlebotomo, nec catartico uti conueniet. fieri enim non potest, ut humor corruptus infans, quique omne corpus suo horrore funestaret, his adiutorijs purgationum adhibitis, ad internam originem identidem reuocatus, uenenati sanguinis, geminatis effusionibus arceatur. Sed uomant frequentius, & lactis beneficio per cibos, per potiones enutiantur, & educuntur. Locis uero contaminatione uulneratis, omnia styptica adhibenda sunt, quibus illa caro corrupta, & effœminata, ualeat durari, uel stringi. His frequenter Cyros trociscus profuit, qui coctitur ex sinopide, alumine scisso, æragine, & cymino sub æqua ponderatione in aceto dispositus. Omnia etiam linimenta, uel fricamenta quæ pruriti in superioribus, nec non etiam scabiei conuenientia significauimus, etiam his apta, seu utilia asseueramus. Aliqui uero etiam illis carnes uiperæ ministrauerunt, quatenos digitos in mensura, tam in capite, quam & à cauda præcedentes, quæ oleo & salibus coctæ profuerunt. Addis de græco quamplurima.

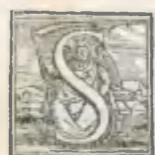
De luxationibus. Cap. XXXIII.

PER initia, ut moris est, primum auulsa reponenda sunt locis suis. Item embrocis uti necesse est, ex herbi pollinibus, uel certe cineribus, oleo, sapone, & ouis commixtis, lanisque mollibus, infusis succis loca munienda sunt, & pro locorum natura, fasciis continenda, & contringenda. Si sub hoc adiutorio, loca naturaliter custodita quiescerint, eisdem usque ad perfectam sanitatem imminendum nobis erit. Si uero aliqua aduersitate, locis proprijs auulsa minime potuerint reuocari, tunc adiutorijs catholicis, doloribus crescentibus, subueniendum erit: ut est phlebotomus, uel catarticum, & cataplasmata paragonica. Quibus perseverantibus, si dolorum declinauerit inquietudo, fomento lauacri, cerotarijs, uel certe emplastris calasticis imminendum est. Postea uero malagmatibus perseverandum, quibus curanda loca possint perpetuo solidari.

N V N C secundi operis partes aggrediar, quibus prodēda, discutiendāque rationis delegauimus functionem. Quæ quoniam oculis comprehendere non potest, quod officium liber superior occupauit, idcirco passionibus interiora possidentes, in hoc uolumine, aut accidentibus conuincuntur, aut prodentur in dicijs. Studio quippe ueritatis nolui frustra disputationes ingerere, quin potius in utroque opere, certis, deprehensisque morbis remedia constitui, uel curis medendo facilioribus, uel tuendo materiam uitorū. Quandoquidem in Logico opere obscuris que periculis, non opus est assertore, sed iudice. Omnes acutæ febres uel ægritudines, de quibus nunc dicere constitui, aliquando passionibus præueniunt, aliquoties consequuntur, quæ certa produnt indicia, quibus morborum possit materia comprehendere. De chronicis uero secundus partibus promissos sermones expediam. Hæc est itaque sub omnium ueterum auctoritate febrium distinctio, quibus etiam nos assensum libentissime accommodamus. Inest nobis calor ignitus, qui cum se in altioribus præcordiorum locis, repentina aliqua necessitate commouerit, & uelut aduectus tēpestate, loca aliqua naturaliter quieta turbauerit, uaporem acriorem procurat, & tum quidem ex altitudine stomachi febrium ferit originem.

LIBRI II. PARS PRIMA, DE OXYORIS,
SEU ACVTIS PASSIONIBVS.

De febribus. Cap. I.

IGITUR quammaxime omnibus in locis, siue climatibus, omni que ætate, morbis omnibus certa ex necessitate uel imminentibus, uel præuentibus, hæc sociantur. Febricitantibus itaque generaliter omnibus, unum magnum remedium cunctorum cautum est auctoritate, præcipue feruire temporibus: ut per conditionem causarum egri omnes, adiutorijs competentibus releuentur, similiter etiam cibus congruis nutriantur. Cōueniens profecto, in utrisque aliquando congruum, bonum tempus. Possunt enim in ijs officere, quæ æque utilia iudicarentur, si in competenti tempore suggerantur. Docuit enim natura omnium gubernatrix, in initijs omnium exagitationum, sub qua cunque sorte causarum aduenientium, quando præsentis commotionis tempestate, naturalis ille uapor turbatus, recessus interiores petierit, & cum ex materia articulos frigus uel tumor quassauerit, uel occupauerit, tunc nihil penitus à medicis tentari, uel adhiberi debere. At uero imminente declinatione, transactis augmentis, cum paulatim uapor exasperatus, omnia illa exteriora membra perfuderit, tunc adiutorijs potius competentibus feruiemus. Ergo quo modo aliquando sub certis accidentibus manifesta declarantur nomina passionum, sic aliquando simplex febrium imago conspicitur, quæ uentris semper constrictionem procuret, capitis dolorem, linguæ asperitatem, aliquando insomnietates, cum leuibis mentis erroribus. Hęc etenim ex eadem febrium origine, uapore naturaliter superiora appetente, præcipue capiti sollicitata contingunt. Quæ accidētia licet etiam in cæteris passionibus, cum alijs signis plurimis misceantur, tamē cum per se sola fuerint, febribus sociata, febrium magis simplicium quam figuratarum speciem designare noscuntur. Ergo cum simplicium febrium causa constiterit, per initia commotionum, cum adhuc articulos possidet frigus, manibus calidis, uel uaporibus, cætera omnia membra calefacta contineo: tunc etiam somnos inhihero, nihilque aliud inhiberi permittam. Cum uero ex altitudine uapor exiliens, corpus omne calefecerit, & emergens inflammatio impatiens, uiscera uniuersa siccauerit, tunc post clysteris simplicis beneficium, etiā enemate, quod ex sicco lini seminis, & oleo roseo, uel chamæmilo temperatur, in uncijis tribus, igneis illis ardoribus succurrendum est. At uero quinta transacta die, & primis iam temporibus ægritudinis refrænitatis, cum sub quadā maturitate qualitas causæ humanior apparuerit, tunc post augmenta cōmotionis præsentis, lini semine, & hordei pollinibus, cum aqua & oleo, ut moris est, præcordiorum loca iuuanda sunt: ex quo aut ignem illius commotionis superemus, aut sudorem opportuno tempore procuremus. Monitum te interea uolo, ex urinarum inspectione, si prædictæ ægritudinis maturitatem, sic considerari debere. Aduertendum est itaque, ex urinis naturalibus & consuetis, quātum in cōtrariam partē natura deuiauerit, ut ex hoc, quid aut pñs status, aut futurus ægritudinis exitus allaturus sit, instruaris. Est aut urina naturaliter, quæ corporis eius qui emittit, sanitatē manifestat, rubra mediocriter, & subpinguis, & tactu calida, hñs naturaliter nebulas, in aquam maxime appetentes. Quantitatē uero ex accepto nosse cōueniet. Hęc itaque cum inspexeris, de maturitate ægritudinis bene cōfidens, adiutorijs cōpetentibus uisitabis. Superueniente igitur declinatione, tēporales commotiones, et prioribus adiutorijs procurato. Tunc & linguæ curationi, & cæteris, quæ cibos impedire consueuerunt, feruendum erit. Aliquando etiam lixoperita pro cataplasmatibus adhibita, quammaxime profuerunt, quæ infundere ac nutrire magis, quam infrigidare corpora ardentia uideantur. Quæ conficere hoc modo consueuimus. Spuma argenti unc. III. mellis, unc. I. succi lini seminis unc. VII. ceræ unc. III. olei rosei, uel chamæmelini lib. I. cōficias ut moris est, & uteris in uicē cataplasmatibus, cōmotiones cōpetenti tēpore iuuaturus. His igitur adhibitis, simplices ægritudines sic uisitare consueuimus, usque in plenam uisitacionem: quo etiam lauacris adhibitis, & reparare sanitatem, & reparatam custodire possimus.

Igitur

Igitur postquam illius ægritudinis species, quæ solis febribus cum proprijs accidentibus designantur, hac pagina compendio se composui, in sequenti ordine acutas omnes passionibus proprijs nominibus, atque etiam accidentia designabo. Sumimus itaque initium de phreneticis, febriū acutarum necessitate fluctuantibus, adiungentes adiutoria competentia.

De phreneticis. Cap. II.

PHRENETICORVM causam certa accidentia manifeste designant. Sunt enim acutæ febres, cū terribili mentis alienatione: sunt iuges insomnietates, ex miningæ tensione, uel indignatione uenientes. Unde cum speciale accidens hos tantummodo manifestauerit, uel si floccos intensius legerint, commotionum temporibus, uti iam ante præmonuimus, feruendum est. Docet natura, exasperatis nulla penitus adiutoria admouenda, ex his præsertim, quæ importunis temporibus quammaxime adhibita, nocerent dum est. Ciborum obseruanda continentia. Et si prædicta adiutoria, quibus passio publicata est, intra tertium diem apparuerint euentia: & si nulla nos aut ætatis, aut temporis ratio remoretur, phlebotomo subueniemus, licet ad detractionem sanguinis, cunctatior non facile peccauerit. Cum enim sanguinis, commodissimi elementi, copia laborantes, etiam alienis possint iuari remedijs, eo sanè detracto, uel amisso, difficile reparantur. Ventris item si cōstrictum fuerit officium, per clysterem simplicissimum procurabo, tum est enim, febricitantibus omnes collectiones miningæ sociari. Vini, uel aceti penitus in his odor fugiendus est. Cibus humectus & lenior est adhibendus. Apertis temporibus caput oleo roseo infundendū. Et si his adiutorijs contemptis, passio augmenta perceperit, ita ut extensioribus uigilijs, & febribus, & alienationibus adhuc molestissimis terreamur, oleum chamæmilinum, uel anethinum calidum, in quo papauis, Si uero impatientius se luctando quassauerint, quod est omnibus uigilantibus accidēs speciale, molliuolentia, quæ si inter luctationes nimias intercepti, uiribus fatigetur. Vultus eorum ante cibos, aqua calida, ubi agreste papauer, aut lactucæ semen, & cætera illa quæ significamus decoxeris, fomententur. Si uero similiter etiam articuli eorum, lingua quoque, ex melle, & oleo mixto rosaceo, aut certe ex succo lini seminis irrigentur. Febribus etenim perseverantibus, ægri amplius siccitate linguæ quatiuntur. Lectus eorum suspendendus est, & ad uicem gestationis agitando. Frequenter enim, ex illa lecti motione, ueluti & mentis oculis, & mentibus occupatis, somnos his dulcissimos procurabimus. Media eorum, cōsideratis temporibus, oleo dulci calido fomentanda sunt, aliquando mixta aqua calida pertigmatibus infundenda. Similiter etiam inguen eorum huic quammaxime compatiens ægritudini. Frequenter etiam seminum cataplasmatibus media eorum iuuanda erunt. Iuuat interea multum detonsio capillorum, aut si raso capite admotæ cucurbitæ, cum sanguinis detractione adhibeantur. Ex hoc etenim adiutorio, quantū sepe probatum est ad plenam causæ perductæ sunt digestionem. Hęc est amice simplex phreneticorum medicina, quæ naturæ beneficijs & adiutorijs sic ordinatis, competenti tempore adhibitis, continetur. His etenim rite custoditis, facilius potest ægritudo uicta succumbere.

De lethargicis. Cap. III.

LETHARGICIS & phreneticis simile est capitis aut miningæ sub extensione uel constrictione periculum, utriusque acutis febribus agitantur. His tamen accidentibus differunt, quod phrenetici, manentibus insomnietatibus & alienationibus, eriguntur. Lethargici uero sub simili incommoditate uigiliarum, grauedine molestissima, & falso ueluti somno, molestius deprimuntur. Sunt hæc differentia, ex simili passione subortæ, ita tamen, ut plus lethargici periclitentur. Nam phrenetici amplius grauati, lethargici sunt: lethargici uero releuati, in phreneticos mutantur. Vna est ergo & æqualis in utrisque causa uitiorum, eadem etiam in uisitando diligenter esse debebat. Sed phreneticis quies & patientia indicenda est: lethargicis uigilia procuranda sunt. Ergo lethargicis totus capitis simplex adhibendus est, ut phreneticis: Linguæ siccitas eodem modo riganda, riteque uentris officium procurandum. Caput quoque sic detrahitur. Vnum tamen præcipue curandum, ut si per spinæ tantummodo admonitionē febres adhuc acutas perseverare intellexeris, frequentibus eos sternutamentis releues, tunc acerbis adiutorijs ptarmicis imminere nos conueniet, in lucido sanè & temperato cubiculo. Articulus uero eorum ungo frequenter oleo ueteri, uel cucumeracio, mixto nonnunquam nitro, aut pipere, aut castoreo: & uncta sollicitius deficiatur. Et si frigidi adhuc fuerint, etiam sinapi puluerem admisceo. Nam & aliqui etiam sanguisugas frōti cōpedit accipere ad mensuram cochlearis unius cum mellicato castorei puluerem. Expedi etiā apophlegmatizare ex oxymelle, & hyfopi, aut origani, aut thymi, aut pulegij, aut rutæ decoctionibus. Et si adhuc ista ueterem capitis depressionē non deponant, etiā sinapimus adhibendus erit, unguenta quoque ex ca

P iij

storeo, & oleo scyonio. Iam tunc etiam odores naribus admouedi ex castoreo, pulegio, origano, thymo, & baccis lauri. Hoc & ex cornu ceruino, & galbano fieri, commodum probauimus. Hæc igitur granatis lethargicis adhibenda sunt, ubi febrium acutarum non interuenerit necessitas, quæ quidem uos omnia eis quæ phreneticis accommodari solent adiutoria, uel illis similia adhibere compellit.

De pleureticis. Cap. IIII.

PLEURETICORVM hæc est certissima definitio. Dolore insistentabili, & perseveranti, circa interiora lateris afficiuntur, febribus æque acutis minime desistentibus: & tussi molestissima compressi, sputa uaria eijcient. Super quod latus iacuerint, tolerabilius assueant. Nam loco dolente, ad saniores partes in tempore demigrat pressa materia, ac tum loca ipsa languentia releuantur. Febrium itaque temporibus seruiens, adiutoria & cibos congruos adhibebo. Cubiculum procurabo calidum & lucidum. Ex initio mellicraton ex despumato melle suggeram, omni ægritudinis tempore ministrandum. Interea si statim nos augmenta terruerint, retractantes ægrotantis ætatem, temporis qualitatem, prouinciarum naturam, intra tertium diem phlebotomo subuenire nos conuenit. Item uentris officium procurandum est, aut balanum supponendo, aut clysterem simpliciorum. Lateri uero dolenti, ex oleo samfucino calido fomentum adhibeo & ex samfuci puluere, uel rutæ siccæ, loca affatim aspergo dolentia. Post uero succidas, aut sulphuratas calefactas lanas appono, uarijs & frequentibus cæteris uaporibus loca mitigabo: & aliquando faccellis ex cantabro: aliquando ex milio, uel salibus calefactis, aliquando oleo supradicto samfucino, uel rutaceo adiecto, uesciam uaporamus. Adhibemus etiam uentofarum suis temporibus aptissimum adiutorium. Perseuerantibus uero doloribus, etiam cataplasmata calastica cum melle de seminibus addo, detrahens semen fœnograci. Febrientibus caput semper dolore & inflatione sollicitatur, quod expertus es. Cibos uero usque ad ægritudinis digestionem, commodis temporibus, matutinis quammaxime, forbiles ministrabo, & calidos. Semper enim naturæ certa ratione, uespertinæ horæ crassiores accessus, egros animos ad tristitias quasdam adducunt, & uitia ueluti renasci cogunt, commotionem interea addentes. Eoque facilius ægritudinem refrænas, si per dies singulos semel tantummodo cibos adhibeas. Sub hac igitur uisitacione, si nec dum ægritudinis augmenta recesserint, diebus pluribus ex mellicrato, aut hyfopum, aut rutam uiridem decoquam, & ex hoc frequenter eos potabo. Locis uero impatienter dolentibus, etiam ^{lyxæ}ustionis impono. Ita enim frequenter ad peripleumoniacorum non permittetur æger uicina peruenire pericula. Dolentes uero latus sine febribus, & cæteris accidētibus pleureticorum remotis, quos iam non pleureticos, sed latus dolentes proprie appellabo, ex subiectis alia diligentia uisitamus. Piper, uel cyminum, uel castoreum, aut rutam siccam terentes, mellicratoque miscentes, potui dabimus. Oxyporia adhibenda erunt. Item acopo calido, commixto opobalsamo, aut glaucino, aut laurino, latus ipsum est perungendum, & fricandum. Quibus adhibitis, si nec dum dolor quieuerit, super illam decoctionem quæ superius ordinauimus, fraxini radicem, aut capparum admiscebo. Dabo interea etiam antidota apta frequenter pleureticis, superaddens samfuci puluerem, ipsdem semper adiutorium commodissimum. Nam & emplastra, uel malagmata, his sæpissime profuerunt, ex rutæ foliorum uiridum contritorum, cum axungia, & cætera quamplurima, quæ sibi quisque in tempore causæ probatæ utilia esse cognouerit.

De peripleumoniacis. Cap. V.

PERIPLEUMONIA COS hæc accidentia manifestant. Febres acutæ, thoracis pondus, quod etiã laterum sollicitet uicinitatem. Iacere supini non facile patiuntur, sed magis sedendo releuantur, facies attestantur infectas ueluti quodam rubore genas. Anhelitum tardum, & supirium patiuntur. Tussunt frequenter, sputa sanguinea & sordida digerunt, pulmonis periculum designantia. His primo lucidum, & calidum, utpote calasticum cubiculum prouidendum est. His febrium temporibus seruiens, adiutoria, & cibos moderatius ministrabo. E succis ptisanæ, aut alicæ, mellis quippiam despumati habentibus, mellicraton faciendum est: sicuti etiam in pleureticis ordinatum est: cui concoqui debet ruta uiridis, hyfopus, uel organum, aut iris Illyrica, quæ quammaxime perseveranti tussiculæ mederi consueuit. Si uero digestio sputorum tarda & difficilis fuerit, uel si pectora eorum uiscosa quadam pinguedine percludantur, ad mensuram cochlearis, ieiunos recentis butyri frequenter acceptione iuuamus. Ventris officium assidue procurabo. Thoraci eorum, hoc est, pectori, adiutoria omnia pleureticorum adhibeo, tam in fomentis, quam in cataplasmatibus, cæterisque uaporibus constituta. Cerotaria quoque ex oleo cyprino, habentia sinapi puluerem, adhibenda sunt: quibus ad exteriorem cutim, pulmonis laborantis, causa interior prouocetur. Nam & uentofæ impositæ par beneficium etiam mitigando præstiterunt. In declinatione uero huiusmodi ægritudinis, emplastris, & malagmatibus amycticis pro tempore aptis uti nos conueniet, nec non & humanioribus lauacris, cæterisque, quibus ex tanta ægritudine, reparare membra lassiora, & roborare possimus.

De synanchicis. Cap. VI.

DVPLEX synanchicorum species. Vna quæ cum tumore nimio, uel indignatione gutturis, & uuæ,

& uuæ, & faucium, & uicinarum partium efficitur. Altera sine tumore, ipsdem tamē inhærentibus signis, uel accidentibus: quæ plus periculi ficere consueuerunt. Meatus utrisque in trāslutendo difficilis fieri, & de conclusionem eorum locorum, uel suspirio, uel etiam nauſeando periclitantur. Hi hoc modo curandi erunt, cubiculum maius, & calidum procurandum est. Clysteris ardore officium uentris cogemus. Et si ætas eorum adhuc calidior fuerit, phlebotomo liberantur ex uenis sub lingua apparentibus, eo sanè tempore, quo necessitas coegerit detractionis. Vbi enim febrium timor defuerit, etiam post tertiam diem sanguinis detraçtio non negatur. Gargarismatis uero has causas faucium, frequentissime tali modo nouimus releuari. Mellicrato, in quo aut cantabrum coquendum est, aut ficus sicca, aut gallæ quassatæ, aut rosa sicca, aut lenticula, aut omphacium, aliqua ex his, aut certe omnia, ut superius contexamus, concoquenda erunt. Nam andronici trociscus omnibus merito approbatus, si cū passo, aut careno teratur, & molli penna his locis adhibeatur, satis iuuat. Sic etiam de flore rosarum, & alumine scisso, & de phrygio lapide simul combusto, cōfectus puluis, similiter temperatus, & commodius adhibetur: & cætera medicamenta, ut anthera, & his similia, anteriorum compositione probata. Interea faccellis, uel fomentis, cataplasmatibusque calasticis, & paragoricis, locis faucium periclitantibus, & pectoris uicinis partibus imminebo. Cibis uero temporibus competentibus humidis, calidis, & tenuioribus nutriendi sunt. Acutæ enim ægritudines utilius gubernari non poterunt.

De apoplecticis. Cap. VII.

APOPLECTICI appellati sunt eo, quod ueluti istu quodam repentino percutiuntur: uel quod frigidissimi cum totius corporis desperatione, & grauedine iaceant, sine sensu etiam. Hæc quidem passio acuta est, & nunquam penitus sociata cum chronicis, nimium sollicita, sine febribus tamen. De his igitur Hippocrates noster, huius professionis auctor, sic sua sententia iudicauit Apoplecticos, inquit, grauius occupatos, nullo penitus pacto curari posse: leuios attamen, licet difficile, liberari. Huic etiam ego obediens, hoc si suadeo obseruari ut eos quos sine sensu penitus iacentes inspexeris, & nimium frigidus, anhelantesque, tantummodo plena sub desperatione agere pronuncies. Quos uero leuios, ut dixi, & aliqua parte sensum proprium continentes, sono narium respirare conspexeris, penna prolixiore interiora faucium attingendo, si fieri potest, cibos, aut phlegmata per uomitum reijcere compelles. Sternutamētis acrioribus eorum capita commouenda sunt. Vnguentis, uel fricamentis, acrioribus, & calidis, omnes eorum articulos, mixto nitro, & pipere, infundere suadeo. Extremitatem uero intestini, taurino felle tægendam, aut puluere staphysagriæ, quam syluaticam uuam appellant. Balanos supponimus acres, & ther mantos. Consueuerunt enim his adiutorijs coacti, ^{σύνελλα} uel urinas, uel phlegmata frequenter extrudere. Cognoscentibus uero, & respondentibus, intrepide phlebotomum adhibeo. Si tamen nimium senes non fuerint, succis eos ptisanæ, uel alicæ, cum oxymelle gubernabo. Aquam calidam potui dabo. Cum uero transacto periculo præsentis, ad paralytum, ut frequenter contingit, causa fuerit deriuata, suo tempore cum de paralyti tractaturi sumus, etiam eorum ordinabo remedia.

De hydrophobicis. Cap. VIII.

HYDROPHOBICORVM causam, aliqui ex morſu canis rabiosi, aliqui ex serpentium uenire assueant. Sed has originis sollicitate nos scrutari superfluum est. occupatos etenim hoc morbo molesto, nil iuuat originem didicisse. Igitur cum initia huius manifesta fuerint passionis, emergit primo ueluti quædam irrationabilis animi respiratio repentina, & frequentes iracundiæ. Item pigrescunt ad omnia, infomnietates, uel certe somnos terribiles patiuntur. His & stomachi grauedo, cum corruptela ciborum emergit, lauacrorum inconsuetu uisitatio. Aerem serenum, ueluti pluuosum perhorrescunt. Vitare etiam bibendi consuetudinem tentant. At uero, cum passio eos plena possederit, quantum in desideranda potione hic accesserit desiderij, tantum timoris in accipiendo generatur. Ad hæc phlebotomo prius occurrendum est, si nos nulla prohibuerint cætera præiudicia, ut superius dictum est, quando necessitas coegerit temporis. Vbi enim febrium timor defuerit, etiam post tertium diem detraçtio sanguinis non negatur. Itē dabo gentianæ radicis puluerem, in mellicrato cochlear unum: diatheriacon dabo, coagulum leporis trieni, similiter cum mellicrato. Dabo etiam canum catulorum coagulum. Dabo etiam cærorum flumiarium puluerem combustorum. Vulnura autem eorum à plena sanatione, ut possumus, differemus, admouendo medicamenta quæ debent mitti, & sordida eadem uulnera faciam permanere. Admoueo interea etiã anguisugas, admoueo caustica. Patientium enim locorum uenenati humores minime poterunt prohibere digestionem. Pectus eorum, uel stomachum, seminum chalasticis cataplasmatibus adiuro. Iuuabo etiam cerotario, ex aloe & mastiche, & nardino oleo temperato. Caput eorum oleo anethino, uel chamæ milino tepido infundo. Vomitus & clysteribus releuandi erunt. Stomacho uentofas impono frequenter cucurbitas, & unguentis ex samfuco herba, uel absinthio cōfectis, præcordia perfricabo. Cogo interea & suadeo per interualla, ut ad balneas accedant, & solo fomento calido eos posse iuuari assue rabo. Procurabo cibos cum saporiferis speciebus: sed si in tempore non deerit, etiam sagapenum, aut laser admiscebo.

ILIACORVM, colicorum, & strophicorum similis est omnibus doloris molestia, diuersis attamē accidentibus separantur. Strophus est leuis uentris tantummodo dolor: & leui adiutorio aut uaporū, aut uentris expositione, aut lauacrorum fomentatione compescitur. Colicorum uero intestini unius querela grauissima est, & frequenter lege chronica, statutis & præfinitis ueluti temporibus cōmouentur: ut iam temporis magis molestiam, quam uitæ periculum reformident. Iliacorum autem passio, de qua nunc nobis tractatus interponitur, acuta est, & sub augusto tempore periculosa. Primo, quod uentosus illic est stomachus, uentositate tenduntur: uellicæ, inguinum, coxarum, & omnium uicinarum partium doloribus opprimuntur. Scybalorū interclulione nimia coligantur, usque adeo ut et clystere acri adhibito, nō finum, sed uentositatem solam inuilem egerere uideantur. Saliuarum frequenti profluuiio perseveranti, coguntur in nauream: ut non solum phlegmata, uel humores, sed etiam horribili uisu stercora cogantur egerere. Ad hæc igitur accidentia quantis possumus adiutorijs hoc ordine succurrēdum est. Vapores frequentibus, & cataplasmatibus de cymini puluere, & sinapis semine temperatis immineo: iniectionibus quoque ex supradictarum specierum decoctione confectis: admiscēs succos scenogræci, quibus ruta uiridis concoquenda erit. Item etiam ex oleo roseo, mixtis anserinis adipibus, aut castorei puluere, cum oleo uetustissimo. Vtilius si ex laurino, uel glaucino temperentur. Vitium uentosis, cucurbitis ignotioribus, uolentius euellendis. Et si adhuc doloris molestia perseverauerit, phlebotomum adhibeo, perseverando tamen fricationibus, uel fabanis calidis. Scybalorum uero egerēdorum causa primo eos chalaastico clystere compello. Qui si contenti fuerint, in secundis acrioribus imminebo, colocynthidas decoquens cum succo betarum, & similibus cæteris, asperere prouocantibus. Si uero ex sumptione potionis uenenosæ perceptæ hoc euenire cognoueris, theriacam cum uino dare conueniet. Ventrem prouocabis ex lacte decocto, quod schiston aliqui uocauerunt, in quo coqui facies, uel dissolui, aut aloe, aut scamoniā. Addis etiam adiutoria de græco euporisto compendiosa.

SPASMS appellatus est ex tensione, uel protractione neruorum, & uicinarum musculorū, ceruicis quammaxime impatiēte dolore compatentis, ut etiam ad respondendum os facile aperire non possint. Nam sub hoc titulo spasmi, uariæ sunt huius passionis figuræ. Spasmus per omne corpus extensio nem rigidam temporalem quidem habet: sub qua ita tenduntur, ut sub uno schemate iacentes, tensione molesta & inflexibili teneantur. Quos uero pronos cōtractio habet, emprosthotonicos dicimus: quos autem ad posteriora reclinatos, opisthotonicos appellamus. Hæc accidentia corporibus frequenter sine febribus euenire consueuerunt. Quod si febres spasms superuenerint, causam solunt. Spasmi autem superuenientes febribus, uitæ semper periculum minitantur. Sed hæc supradictæ discretiones una eademque medicinæ diligentia uisitantur. Primis diebus cōmodius phlebotomo suauiter utēdum est. si tamen postea etiam omnia adiutoria competentia minime prætermittas. Fricamentis, uel unctionibus omnia loca diligentius mitiganda sunt, uino & oleo temperatis, cubiculo calido & lucido procurato. Neruis uero tensis, & flexibilibus, fomenta uel sola oleo oleo caustico, & calidissimo temperabo. Cucurbitas, cū detractione sanguinis, competenti tempore adhibeo, uentrem procurabo ex clystere simpliciore. Cibis congruis digestibilibus nutrio: ut sunt oua tomacula, buccellæ candidæ, in aqua calida macerata. Frequenter etiam mellicrato infuse, inferendæ erunt. Et si adiutorijs supradictis releuati, etiam oris coeperint impedimento carere, maluas & minutos pisciculos anethino iusculo discoctos, plena iam confidentia subministrabo. Frequenter etiam cum emplasmate ex hydromelle temperato, lactis his copia neganda non erit. Omnibus uero tensionibus, post fomenta chalaastica, ex oleo scyonio unctionem adhibeo, & acopa calidiora, & cataplasmate chalaastico loca diutius mitigabo. Post clysterem uero chalaasticum, expositis scybalis, cœnemate uti nos conueniet, ex oleo rutaceo, commixto castoreo. Conueniet etiam locis ipsis, de salibus calidis adhibere sacellos. Nam & carbonibus proxime calentibus, lectos & stramina calidiora procurabis. Cerotaria uel acopa ex oleo cyprino his frequenter adhibenda sunt. Et adipis leonū galbano commixti, par beneficium procurant. Dabo etiam interea potiones huiusmodi. Castorei puluerem cum mellicrato, aliquoties his piper intermiscens. Silphium cum pipere, & mellicrato similiter. Dabo etiam diureticas potiones. Dabo somniferas. Curabo etiam per aquarum naturaliter calidarum beneficia. Nam post declinationem ægritudinis, natura ijs uentris beneficia procurare consueuit.

SATYRIASIS, gonorrhœæ, uel priapismi, similis est sub immoderata patratione molestia, quæ his accidentibus determinatur. Gonorrhœa sine ueretri extensione, uel usus desiderio spermatis affluētissima sub effusione, corpora debilitat, & per chronica tempora producit. Satyriasis uero ex certa corporis incommoditate, quæ etiam mulieribus aliquando contingit, desiderium insatiabile, & tensionem particulæ, cum assidua patratione audivissimā facit: & licet sine febribus, attamē inter acutas & temporales

& temporales ægritudines numeratur. Hanc passionem priapismō aliqui appellauerunt. Sicutaque curandi erunt, qui de utriusque cognomentis egrotant. Frequentatione palæstræ, per initia omne eorum corpus exerceo. Post identidem penitus quiescendum est. Vapores stypticos, ubi iam sub tegmine, uel muti mine totius corporis bene fuerint dispositi, supponimus, uaporem calefactum ex acacia, uel hypocistide, uel cicuta herbæ succo, contrito, & resoluto. Tunc ipsi partibus superaddimus fricationem unam fabanorum paulo asperiorum. Cibos stypticos omnes cum aceto ministrabo, uitans calidos, & qui inflatōnem poterunt concitare corporibus. Hi etenim frequenter usum erigere uenerem consueuerunt. Sic etiam potus subministrandus erit. Sed tamen omnia hæc mediocriter, & rarius exhibenda sunt, ut ex hoc ueluti famem, uel sitim procurare possimus. Si uero passionis huius molestia diutius perseverauerit, ut tensio & desiderium impatientissime protendantur, laminam plumbi, renibus & partibus uicinis appono. Nam & uentosis cucurbitis assiduis, eadem loca fatiganda sunt. Dropaces quoque imponendi erunt. Ab omnibus carnis cibis, & multum nutrientibus abstinendi sunt. Ab odoribus bonis, uel thymiamatibus: ab aspectu, uel communionem pulchrarum penitus figurarum, ut neque tangendi, neque uisendi eis copia præbeatur. Quibus uero aut ætatis uergentis defectio, aut morbus locis residens, ueluti iam frigētibus, usus ueneri officium pernegarint, ijs contrarijs adiutorijs famulabor. Conuenit exercitio uti mediocri fricationibus quammaxime locorum inferiorum, & inguinū, ex pipere, uel euforbio, uel similibus speciebus, quæ erigendo uigorem, desiderium, uel usum ualeant ministrare uenerem. Etiam horum dropaces adhibeo renibus, uel inguinibus, & ex eodem balanos. Cibis calidioribus utar, instantibus, uel erigentibus membra frigentia. ut est uinum boni odoris, uel hydromel, alica, amyllum, pinei nuclei, porri, eruce, bulbi etiam, & similia, quæ per potiones accepta, uirile semper officium reparauerunt. Et piper, satyrium, & stinchus, & erui semina, & cætera adiutoria, par beneficium ministrantia, quæ in libro Physicorum commodius disponimus. Interea eos quiescere conuenit, non solum noctis spatijs, uerum etiam diem: uti plumis, & mollioribus opertorijs, uel straminibus conuenit. Interea puellarū speciosarum, uel puerorum similiter seruitium procurandum est: uti sanè lectionibus animum ad delicias pertrahentibus. ut sunt Amphipolitæ, Philippi, & Herodiani, aut certe Syrii, Amblij, uel cæteris suauiter amatorias fabulas describentibus.

LICET quamplurimorum sententiæ ita definerint, sicuti hæc eadem professio nominis attestatur cordis initio hanc ægritudinem fieri, ijs ego tamen non facile accomodabo sensum. Nunquam etenim claruit indicium manifestum, quo tentari in aliquo naturam cordis intelligerem. Est autem totius corporis, & uirium plena resolutio, quam *νεκροσπασμὸν* dicimus, appellamus. Hanc sudor uiscosus & frigidus perseueras, interemptis uiribus manifestat: præuentibus attamē acutis febribus, & flammarum interiorum ardoribus. Quem morbum aliqui Causon appellauerunt. Hęc igitur passio frequentius iuuenibus, quam cæteris ætatibus euenire consueuit, in augmento ægritudinis, hoc est circa diem sextum, & quammaxime eo tempore, quo ætas calidior incanduerit. Licet ergo in omnibus generaliter malarum ægritudinum necessitatibus, ualde promouerit, si gubernantibus temporibus seruiamus: attamen magna uis, & periculo interposito, dum sudoris illius emerferit iniquitas, cum uirium defectu, & ex eo presens uitæ periculum, tunc confusus & præternissis temporum rationibus, adiutorijs competentibus imminemus: & nunc cubiculū frigidum, nunc lectum stramentis ueteribus lineis dispositum, nunc flabella, nunc quoque pannos nardo & uino infusos, præcordijs coram ordine imponimus. Cataplasmata quoque frigida, & styptica imponenda sunt eorum præcordijs, strichnon, aut aizō, aut rubus, aut thebaicus dactylus, aut caduca mali granati, uel cœnanthes grana. Certissimum est etenim, singularum specierum merita, quenque medicum bene cognoscentem, uel etiam temperamenta, siue commixtionem adiutoriorum facile posse disponere. Faciē ergo eorum ex posca frigida, uel uino styptico fomentabo. Pulueribus aspergo membra sudantia, mēthē, uel rosarum folijs, siccis, contusis, & cribellatis, gyphi, naxi, mannæ thuris, gallarum, singulis tunfis, & commixtis, cum uino styptico, uel eius fecibus: simul mixtis odoribus bonis, uel thymiamatibus, uires labentes, & mēbra desidentia reparabo. Articulos eorum oleo cucumerario, uel nimis uetusto, mixto puluere nitri, uel pipere, pyrethri, uel adarces, uel urticæ seminibus defricabo, uel infundo, quo calorem ingenitū emorientem reparare aliquatenus ualeamus. Nutriam succis modicis, sed frequentioribus, frigidis tamē, quibus sudoris feralis abundantia uires emorientes exuscitem. Nutrio potando, ut potero: nutrio similiter per clysterem, aut alicę, aut ptisanę succis, ut supra dixi, in quibus unguas porcorum, usque in plenam earum decoctionem concoqui suadeo. Aquam frigidam per interualla similiter subministrabo: & si atas adhuc uapor calidior coegerit, niuatas non aspernabor.

CHOLERA passio molesta, sub angusto tempore sollicita, omnibus acutis ægritudinibus uelocior. Nam hæc sub uno die desperata, ut frequenter experti sumus, uitæ terminum fecit, dum subitanei uomitibus, uentris quoque imminere effusiones, sub dolore nimio præcordiorum, uel totius corporis, interiorem omnem sepe substantiam effuderunt. Est etiam hoc simile in diarrhœa periculum. Sed eo distat, quod diarrhœa sola uentris molestia, & sub longo tractu temporum, aliquoties fatigantur. Cholera uero ex

utrisque effusionibus sæpe, & sub angusto tempore homines pernecauit. Ergo cum interiora præcordiorum, humorum minacium prius occupauerit conglotatio, ut est hyspes, uel angustias, nimios quoque dolores efficiat, tunc nos aquam calidam in tempore porrigimus, & per uomitus procurabimus digestionem. At cum per uias expulsionis eorum, impetus torrens & repentinus eruperit, ita ut ex utrisque terribilis effundatur, sic, si possumus præsens periculum remouemus. Oleo calido omne eorum corpus infundimus, articulos fasciis alstringimus: neruos omnes, & loca contrahentia, lanis infusis eodem oleo calidissimis munimus. Vtimur quoque etiam cerotario, & nardino oleo, & cyprino, & glaucino, aut irino temperato. Si uero interceptis uiribus, plena fuerit desperatio, odores, uel thymiamata his propter reparationem adhibebimus. Cibos dabimus competentes, succos lentis cum aceto, oua hapala, uiam fabriciam, buccellas mero infusas, ungulas porcorum, uel iuscellum gallinarum, concoques strichnum, uel aizoõ, aut rubum. Dabo potum frigidum, dabo niuatam, columbos matri subductos. His etiam perdicis eodem modo conuenit ministrare. Cataplasmata uero omnia adhibenda sunt, quæ diaphoreticis ordinata sunt. Febribus uero interpositis, consideratis temporibus seruendum est. Intensus tamen effusionum sollicitudini militabo. In quibus sæpe etiam sanguinis superuenientis effusio, uitæ periculum procurauit.

Libri II. Pars secunda. De passionibus Chronicis.

OMISSIS acutis passionibus, quæ certa lege ægritudinum propriarum, febribus aliquando sociantur, eisque iam partim publicatis, ad Chronicas descendemus quibus aliquando febres superuenientes, sub longo tractu passionum, ueluti temporales commotiones assimilant. Etiam in ipsis ordinem dispositum custodientes, initium de capitis querelis accidentibus ordiemur.

De querelis capitis. Cap. I.

VERELAE capitis, uarijs frequenter accidentibus superueniunt. Aliquando de uapote, uel de frigore, uel cæteris rationibus accidere uidentur. Igitur quando de uapote dolor infederit capiti, tunc accedens ille dolor, cum uapote quodam, & uenarum inflatione concurrit. Tunc oculi sanguinei, tunc etiam insomnietates nimix procurantur. His gremialis olei infusio adhibenda erit. Quæ si forte dolorem non compescuerit, oleum roseum adhibemus. Cuius si copia defuerit, gremialis supradicti quatuor partibus, rosea uua erit aceto miscenda. Si uero maior uis uaporis frigidiora exegerit adiutoria, superaddimus auxilio aut polygonij succum, aut arnoglossæ, aut portulacæ, aut uuarum immaturarum. Quiescere autem debent locis frigidis, quorum pauimentis spargenda erunt folia uiridia, aut rubi, aut hedere, quæ graueolentia non sint, & competenter infrigidare sufficiant. Si uero de frigore caput fuerit inquietatum, tunc grauedo quædam cum turbore uenarum, & interceptione contingit, tunc effusio lacrymarum, tunc falsi somni graues existunt. Hos anethino oleo, uel rutaceo calido conuenit fomentari. Et si superaddi aliquid adiutorio debere calor aduerteris, aut agrestis cucumeris radix, aut euforbium, uel certe castoreum superaddendum est. Nam & laurinum oleum, uel irinum, uel glaucinum similiter adhibendum est. Quando autem ab exhalatione inferiorum, quam *ἀναθυμίασιον* appellamus, caput fuerit sollicitatum, tunc ille dolor per interualla subcutiens, cum saltu quodam uenarum, caput sollicitat: tunc quammaxime uertigines, tunc oculorum obscuritates emergunt, querelis attamen aliquibus pulsantibus etiam præcordiorum loca. His ergo primo uentris solutio procuranda est, & cubiculi temperies prouidenda, & ad releuationem eius post cibos uomitus procurandus, sternutamenta frequentia: si tamen nullum febrium indicium interuenierit. Caput uero oleo dulci calido adiuuandum est, cui aceti quippiam commisceri debet: unde superuolantis ad superiora uaporis inquietudo, aliquatenus reprimatur. Somni arcendi sunt, diurni quammaxime: & ciborum prohibenda præsumptio. Frequenter hæc uitia indigestionis causa emergente contingunt. Nam & doloris tunc uehementia, atque subita uocis interclusio periclitantur. Quibus hoc pacto subueniemus, si eo tempore uomentibus, post continuo eorum auribus oleum myrtinum, uel anethinum, uel nardinum infundatur. Capiti etiam, ex his fomenta calidiora adhibeantur. Si uero ex uini portione caput fuerit dolore pulsatum, quod ex natura huic frequenter euenire consuevit, ea conueniet adhibere, quæ his adhibentur, quibus ex anathymias caput fuerit inquietatum. Olei etiam rosei fomentum est applicandum. His lauacra ferotina permittenda sunt, somni uel quiescendi patientia procuranda. Tunc cibi competentes, ut ptisanæ succus, & oua recetia, panes ex aqua calida, caules decocti, aquæ calidæ potio, & lactucarum beneficium frigidarum. His etiam adiutorijs adhibitis, uaporis ad caput ascendentis depri-mi importunitas consuevit. Sed quoniam his causis, aquæ calidæ potionem diximus posse beneficium ministrare, frequentius intendendum est, ne ex ea resolutio stomachi procuretur. Quæ si euenierit, tunc apiorum, uel citoniorum decoctioni uinum est immittendum, quod stomachum ualeat reparare. Omni modo, omnes uitandi sunt dactyli. specialiter etenim ex natura sua contrariantur, quæcunque ex suauibus fuerint confectæ potiones. Tunc ad lauacrum calidum protinus festinandum est, in quibus ore aquam calidam, in cellis calidioribus sustinentes, uaporem omnem transigant lauacrorum. Si ad ciborum ergo continentiam, frequentiamque lauacrorum, & cætera supradicta adiutoria minus fuerint releuati, olei tunc rosei uel tunc præsumptio inhi-benda est. Quiescentibus itaque commotionibus, ciborum humanior ordinatio,

causis ueluti incertis, caput doluerit, fronti linimenta hæc superadhiberi suadeo, omnibus superioribus obseruatis. Cornu ceruinum cum oleo roseo fronti contritum adhibetur. Nam & lapathij folia uiridia, cum gallarum puluere trita, ex aqua, similiter illita iuuabunt. Sic irisillyricæ puluis, cum aceto illitus præstat. Et hellebori albi puluis, mixtus cerotario olei rosei, & fronti ipositus, & acaciæ puluis mixtus, similiter catarrholis medetur. Item etiam hemigranicis hæc sunt adiutoria adhibenda. Sinapi tritum, & urticæ semina excoctum cum aceto, frequentissime profuerunt. Et decoctio pyrethri, cuius uapor naribus si hauriatur, continuo medetur. Et fumigia eodem modo hos iuuare cognouimus, si melanthium cum fimo bouis, uel asini, carbonibus impositum, naribus hauriatur. Nam & unguenta hæc, ut experti sumus, capitis dolorem sedant. Oniscos, quos porcelliones appellamus, si in oleo decoqui facias, & ex eo tepido caput infundas. Sic peristerion herba oleo infusa, medetur. Et si storacæ oleo resoluas tepido, & ex eo caput infundas, multum iuuabit. Sunt & cætera adiutoria *πολύπλοκα* quæ multarum specierum congregatione compacta sunt: ut troscisci diuersi, emplastra, uel antidota, uel cætera, quæ ex uarijs simplicibus componuntur: sed hæc magis facilia adiutoria adhiberi suadeo, quæ sufficere arbitror causis supradictis capitis & querelis. In *διαιτήματι* uero, hoc est, eo interuallo temporis, quo causæ uel passionis chronicæ publicantur, dum quiescente dolore causa latet, dum commotionibus ueluti transactis, æger sollicitus alias iterum reuersuras attonitus formidat, tunc his catholicis adiutorijs imminendum est, quibus secundum naturam, sanitatem reformato, futuras confidit commotiones minime nocituras. Ergo omnibus querelis, uel causis capitis, in-differenter hoc temporis interuallo, uno eodemque modo, hoc est, cura & diligentia ministranda. Omnibus modis est indicenda uini continentia, quæ supradictis omnibus querelis capitis prodest: lactis æque, si militer dactylorū omnium, multo magis uentris purgatio frequentissima procuranda est: fricatio totius corporis: quammaxime emplastrum capitis longa doloris ualitudine laborantis. In dialēmate ficus pinguis in uino infundes unc. VI. lafaris drachmam I. sagapeni I. storacis II. galbani II. omnia trita sic commisces, & uteris pro cataplasmate, præcalecto capite post rasuram nouacula, inferioribus partibus femorum, uel surarum, æque exercitio calefactis, ut ex superioribus causam omnem deuocare ualeamus. Apoplegmatisimos, quibus caput purgandum erit, conuenit adhibere. Conuenit de naribus, uel ex fronte sanguinis eos detractione releuari. Nam & post rasuram capitis, cucurbitas cum scarificatione sæpe adhibuimus. Conuenit & emplastrum infra scriptum. Et frequentius etiam sanguifugas applicari conueniet. At ego in hoc ordine curæ, etiam cycli beneficia non aspernabor, omnia penè uetusta uitia percurantes: si tamen recto ordine peragatur, ut ieiunia in tempore uomitus, ex radicibus falsis, aliquando perceptio *παραποτίσις*, dropacæ, synapsimi, secundum usum & auctoritatem ueterum adhibeantur omnibus. Attamen proprijs temporibus custoditis, ciborum quoque qualitatibus & ponderibus moderatis, utilia tamen esse cenleo etiam aquarum calidarum naturalium beneficia. Peracto igitur cyclo, aliqui hieram adhibuerunt, quam alij picram appellauerunt, aliqui *ἀρνειοτόμιαν*, aliqui etiam cauteriam. Ex his omnibus adhibitis, constat supradictarum causarum sanitatem fuisse plenam capiti reformatam, ne uariarum curarum, uel beneficiorum merita confunderentur. Sed quoniam aliquando aut ægrotantium impatentia, aut imperitia medicorum, aut certe dum causarum magnitudini, adiutoria non sufficiunt competentia, minime percuratur, & ex eo ad *ἐπιπλησίαν* capitis uitia deuoluuntur, his etiam quibus nunc possumus remedia uel adiutoria componimus.

De epilepticis. Cap. II.

VARIIS nominibus hæc passio pro sua magnitudine nuncupata est. Nam cum sit sola capitis causa Epilepsis, ideo sic appellatur, quod statum sensus penitus alienet, & quod mens à propria sede extermi-nata, grauius attentetur. Vnde antiquiores sub cuiusdam religionis imagine sacram passionem nuncupauerunt. Hos ante commotionem aliquando certa signa præueniunt: aliquoties casus occupat repetitus. Quos ergo in hac passione uiolentius exagitari cognouimus, ij commotionibus imminetibus nunc sua membra grauari præsentunt, nunc crebris oscitationibus resoluuntur, & ad omnes motus pigriorum fiunt. Tunc etiam oculos terribiles habere incipiunt. Tunc stridor prosequitur dentium, cum præcordiorum tensione: distenti uel contorti cadescunt citius, atque colliduntur. Tunc omnium musculorum uel neruorum spasms, & saltibus confringuntur: & uocis articulata quadam confusione, sonos magis & ululatus excluduntur ore & naribus, & sacrabiliter spumant, & ueluti dormientes, cum sonitu pectoris grauius comprimuntur. Desistentibus uero commotionibus, præteritorum omnium immemores fiunt. His licet difficile succurri possit, & tamen pro causæ magnitudine, & pro ipsius professionis compatentia, adiutoria quæ competentia didicimus, aut exercuimus, non negabuntur. In initijs ergo huiusce passionis, frequenter eos uomere compellam: sternutamentis etiam prouocatis, eorum capita commouebo, uentrem acri clystere procuro: frequenter adhibeo phlebotomum, semper huius causæ competens adiutorium. Temporibus uero commotionum, ora spumantia uili spongia detergo: membra sollicitè continebo, spasms commota uel saltibus, quæ frequenter in ipsis commotionibus contorquentur: & lanis infusis oleo scyonio calido, fouebo correcta. Pennas admoueo nitro & oleo infusas, ex quibus faciles uomitus procurabo. Poterunt etenim ex hoc, aut cibos, aut pinguia phlegmata digerentes, uelocius releuari. Exactis tribus diebus his, est in principio ieiunium indicendum. Succis tantummodo nutriendi sunt. Aquam fontanam calidam bibent, in hydromelle uel apiata si fuerit, non negetur. In hac enim sollicitudine, uini penitus præsumptio inhi-benda est. Quiescentibus itaque commotionibus, ciborum humanior ordinatio,

simplex attamen & digestibilis ordinanda erit. Iam fricari, uel exerceri debent. Cursus tamen uehementis penitus inhibendus. Solis calidioris, & balnearum calidarum uapor arcendus est. Cucurbitarum beneficia cum sanguinis detractione capiti adhibenda ordinamus. Ordinabo dropaces, ordinabo etiam sinapismū, & omne cyclicum adhibendum esse suadeo: sed locis imponendæ sunt uestiones: arteriotomiæ faciendæ, quibus forte, si possimus, funestæ huius passionis perseverantiam remoueamus. Huius etenim causæ magnitudini maiora sunt & frequentia adiutoria prouidenda. Nam quamplurimi sapientiores, etiam physicorum, adiutoria prouidere, in quibus (ut etiam nostro libello physicorum comprehendimus) magna, & ueluti religiosa remedia procurauere.

De scotomaticis. Cap. III.

SCOTOMATICORVM, & epilepticorum penè similis est in iisdem casibus sollicitudo: simili enim mentis confusione alienantur. Quantitate causæ, & magnitudine accidentium solum terminantur. Iuuenibus hæc quammaxime & otiosis euenire consueuerunt. Contingit etiam quibusdam, qui hæmorrhoidarum solennes euitauerunt digestiones. Iis licet cura epilepticorum sola sufficiat, attamen hoc ordine uisitandi sunt. Cum ergo commoueri cœperint, manibus continebo, auribus eo rum in clamabo, eadem fortius defricabo, capillos euello ex temporibus, odores naribus admouebo. Ex pulegio tunso, uel origano, aut sinapi cum aceto cōmixto, procurabo sternutamenta. Cibos in tempore competenti leniores dabo, & ad cætera quæ epilepticis adhibenda erunt. Vnum superaddo, quod hos frequenter hellebori acceptio liberauit.

De manomēis. Cap. IIII.

SUNT certa insignia quæ *μανομένους* produunt. Primo, ut cum sit sine febris, caput sibi grauius dolere asseuerent, sonos aurium suarum expauescant. Cum autem commoueri cœperint, aliquando cum hilaritate commouentur, aliquoties irascuntur. Hos sollicite custodire conueniet, & eis phlebotomos adhibere. Item post totius corporis uarias purgationes fomentandum est caput eorum oleo nardino: & ordinandum est, ut frequentius uomant. Ex cibis leuioribus, & aqua calida nutriantur. Ab alienationibus uero eorum quæ cum risu fuerint, terroribus coercendi erunt. Furorem uero mollioribus blandimentis lenire cōueniet. Interea eos ligaturis cōmodius custodiamus. Cubiculum eis in inferioribus procurandum est, ne per commotiones præcipitentur. Caput eis post fomenta olei nardini, uel chamæmilini, radendum est, ne per commotiones præcipitentur. Conueniet interea etiam sanguifugas admouere. Transactis uero commotionibus, etiam quietis passionis temporibus, hordei sicili ecori ordinandi sunt, ut ex eo magnum beneficium consequantur. Et si post hæc adiutoria, causæ uel commotiones adhuc in suo statu permanserint, in illo nil asperius attentetur: sed quæ sunt prius adhibita, identidem repetantur. Sin uero plura augmenta causæ concreuerint, incisio uenarum in capite, & ultio celebranda est. Danda hiera, dandum helleborum, & cætera quæ epilepticorum curis ordinata sunt. Hanc curam etiam in *ἐνθουσιασμοῖς* adhibere debemus.

De melancholicis. Cap. V.

ACCIDENTIA Melancholicorum manifesta sunt. In principio huius causæ, salutis suæ desperatione, primo proponentes mortis desiderium, frequenter coguntur in lacrymas: & deserta loca potius appetentes, hominum incipiunt uitare consortia. Aliquando rursus suam sententiam redamnantes, uitæ solatio delectantur. Circa præcordia uero de assidua inflatione queruntur: & cum sudore totius corporis importuno frigidos articulos sæpissime patiuntur. Priuari se ob hoc etiam uiribus naturalibus asseuerant. Indigestione frequenti stomachi fatigantur: ructus suos uarios & insuauos perhorrescunt. Calor illis intrinsecus fiet, & interiorum uiscerum doloribus frequentius attentantur. Vnde omnem curam quammaxime stomacho delegabo, fomentis, uel cataplasmatibus calasticis imminendo. Ventris officium prius inoffense procurabo, quo facilius etiam catarticus depurgentur. Palæstra, uel gestationibus solidius exerceantur. Vini ueteris, & bene olentis, accipiendi copiam præbemus. Cibos aptos stomacho, maturiores, & largiores conueniet ministrare. Declinantibus uero doloribus, absynthij pontici decoctione inuadiunt. Et aloes iubeo puluerem ieiunos in Maio unius cochlearis in mellicrato accipere. Similiter etiam hieram quam picram ueteres appellant. Si his adhibitis causa diminuta non fuerit, phlebotomum sub gemina detractione adhibeo. Vomitus eis cum radicibus frequentius procurabo. Etiam inter cibos helleborum aliquando dabo. *μισανθρόποις* uero, & adhuc hominum fugientibus societatem, longas indicio peregrinationes, & aut marina, aut naturalia lauacra calidiora exhibebo frequentius.

De paralyticis. Cap. VI.

PARALYTICI multis ex causis fiunt. Etenim aut ex se hæc passio nascitur, aut præcedentibus ægri tudinibus comparatur. Quæ grauior & difficilior fuerit, ea in præfatis corporibus consequitur. Igitur si paralytin passus fuerit, caput prius est detondendum. Dehinc oleo sicyonio fomentandum, præcedentibus interea fricationibus calentium sabanorum. His cucurbitæ uentosa sunt imponendæ, & apophlegma

tis competentibus medendi frequentius. Sternutamenta assidue procuranda sunt ex odoribus acrioribus quibus facilius possit pressa altitudo cerebri suscitari. Nam & alia naribus eorum supponenda sunt, ex uiuo sulphure, uel laesere, uel castoreo temperata. *Κυωπαρέτης* præterea, cui ex uicinitatis molestia linguæ, uel uocis officium frequenter intercipitur, proprijs curis corrigendus erit specialiter: gargarismatis hyssopi, thymi, sinapi, cum oxymelite: salioribus nutriendi sunt, & catarticus assidue reuoluenti. Si sub hac sanè diligentia parum medicina profecerit, uenam eis sub lingua secabo: nec non etiam tardas conuulsasque eorū locutiones, sub disposita prouocatione cōpello, timorem incutiendo uel ignis, uel serpentū, ut correctiorem uocem tandem cogantur expromere. Caput eorum liquido cerotario frequenter infundo, ex castoreo, peucedano, & oleo laurino, uel irino temperato. Potionem temperatam ieiuno dabo ex castorei puluere ad mensuram cochlearis unius cum mellicrato. Dabo hieram ex more: dabo theriacam tempore competenti. Si autem ex frigoris causa paralytis obuenerit, ut lepra aliquando corpus attentatur, fricatione calida, cubili tepescato, & acopis bene olentibus imminebo. Conficio è ruta uiridi, uel marubio, aut artemisia oleum non solum ad unguendum, uerum etiam & lanarum infusionem, quibus membra post curam semper calidis munienda sunt. Cucurbitas interea locis pinguioribus admouebo, aquis chalcicis fomentabo, pulegio, nepita, iri Illyrica, hybisco, uel seminum decoctionibus. Acopa uero adhibeo ex pice, oleo laurino, resinaque, pipere, uel euforbio & adarce coniectura medici temperata. Exercitijs competentibus membra recolligo. Frequenter hieram his dare conuenit. Quibus uero sensuum partes attentatæ perierunt, ijs hiemis tempore senili ætate laborantibus, unguenta hæc adhibenda erunt. Ex stylla, euforbio, thapsia, pyrethro, adarce, & oleo glaucino. Si loca emarcuerunt, diu hoc morbo uexata, cucurbitas, dropaces, lauacra, & cætera adiutoria similia, post cibos adhibebo quammaxime. Significo præterea aliquando paralytin per solutionem obuenerit membrorum: aliquoties per contractionem. Et quo modo hæc accidentia sibi inuicem contraria, sic non una diligentia uisitanda sunt: eorum itaque nunc curas determinabo. Collecta ergo membra, & ex causæ uel repentina contractione diminuta, omnibus chalcicis adiutorijs resoluenda sunt, mollibus manuum fricationibus, & unguentis ex diuersis adipibus, & medullis, quæ possint loca contracta relaxare. Vt tor fomentis similiter aquarum chalcicarum, ex seminum decoctionibus, & altheæ radicibus. Indico interea, solam aquam calidam esse bibendam. Sanè concedendum est, aut apiatum, aut hydromelite. Resoluta uero membra omnibus stypticis adiutorijs, & frigidioribus colligenda sunt, sic fricationibus, unguentis quoque mordentibus, ex oleo cyprino, uel calce uiuæ, euforbio, castoreo, adarce, & similibus cæteris temperatis. Nam & ligna iacentia, subinde eos suadebo transcendere debere. Sanè si pes ex hac resolutione dimissus, usum penitus denegauerit, laminam plumbi prius unciarum trium, articulis eius pedis admouebo, in tertium diem uncias singulas superaddens. Hoc diebus XL. seruabo: ut illam ponderationem, quæ eo tempore creuerit, usu nouerint sustinere. Post uero, similibi modo que superaddita suere plumbi, detracturus sum: quo pes, qui cum colligaretur, pondera sustinebat, eadem subductione releuetur. Interea quotidie horis matutinis lamina detracta, unguentis, & cæteris adiutorijs imminebo. Hoc uitium plerumque etiam in oculis euenisse uidimus. Nam phthisis & medialis certissima paralytis oculorum est. Quæ phthisis ex contractione uel diminutione pupillæ contingit: ex resolutione uero uel dissolutione pupillæ medialis, quam medici plato coriafin appellauerunt. Diuersis ergo eorum accidentibus, diuersæ curæ disponendæ erunt: ut altera fomentis, & inunctionibus stypticis, & constringentibus colligatur: altera chalcicis omnibus & nutriētibus relaxetur. Sed de utriusque difficilior est medialis. Etenim generaliter in omnibus causis, facilius restricta resoluimus, quam resoluta constringamus. De aquis uero naturalibus certissimum est, quomodo dulcia semper & calida lauacra, corpora relaxarunt. natura uero falsa uel bituminea, uel sulphurea, relaxata corpora collegerunt.

De catarrho. Cap. VII.

OMNIS *κατάρροσ* sollicite uisitandus est: cui origo & principium de capite nascitur. Deriuatio enim ex eo defluens per uarias arterias, continuo quæ attigerit loca perfundit, & sic perseverantia neglecta debilitat. Nam sub tribus differentijs ex hoc causæ fiunt. Fit in naribus, cui nomen est Coriza. Fit in faucibus, quod dicitur Bronchos. Fit in thorace, qui si diu permanserit, & pulmones inusserit, phthisin penitus insanabilem facit. Præterea cum ad inferiora se præceps demiserit, secum trahens uel & pondere materiam uitiorum, læsis frequenter præcordiorum uitalibus locis, aquas passionis transitu infigit, & tandem desperata pedum loca occupat, difficile remouendus. Sed primum cum omne corpus inquietat, & ueluti quoddam pondus cum dolore, omnes particulas corporis sine febris apprehendit, descensu eiusdem rheumatis è capite, similiter etiam antea, quammaxime sollicitabo: cui cum cæteris uicinis & proximis membris, hanc diligentiam interim ordinamus: in sequenti etiam specialem pulsatis, uel occupatis partibus designabo. Omne igitur corpus calidis & siccantibus unktionibus perungimus, cubiculo munito & calefacto. Operimentis insuper lanarum mollium insularum, caput morborum omnium causam, calido oleo cyprino, uel laurino, siue glaucino frequentius curo. Conueniet interim per initia rheumatizati diurnam quietem interdici. Conueniet similiter etiam potionis detractione, sub qua sitis procurata multum profuit. Sed magis obest salsus cibus: siccās autem sub utriusque coactione ebrietas protinus arceatur. Ventrem præ omnibus purgandum moneo. Sanè cum his adiutorijs humanius causa profecerit unguentis tunc supradictis, cum tali fricatione imminebo. Vt palæstræ exercitio iuuetur quammaxime opus est,

ut inferiora fortius defricentur. Euocatus etenim de superioribus rheumatismus, follicite superiora loca, quæ cum periculo attentare poterat, derelinquit: & sic civili medicinæ iam beneficio, ægritudini repugnans. Unguenta supradicta cum opobalsamo temperata dabo: potionem uini, & mellis ex æquo, ubi rutâ uiridem coxi dabo. Ibi et pyrethû do: ibi piperis puluerem aspergam. Interea cum nares occupauerit, ad motis odoribus ex melanthio, mitigabo, & eisdem frequenter cum unctioibus superioribus ungenti sunt. Si fauces inquietauerit, gargarismatis stypticis imminebo, quæ in primo Phænomeno ordinata transegiimus, perseverantibus sanè adiutorijs, capiti totoque corpori unguentis superioribus. Si thoracem occupauerit, loci naturam, uel uicini pulmonis intuens follicitius uisitabo, instans & ceteris supradictis unguentis confectis cum opobalsamo: quo de altitudine ad thoracis superficiem reuocare possimus rheumatismum. Si tussicula superuenerit, quæ mala uicinitate, quasi quadam contagione follicitat: habita cõsideratione, si humor ille in thorace diu resideat, deponendus est: perseverantibus attamen prioribus adiutorijs, superaddo, plantas eorum pice liquida tangi debere, & fricari unguentis supradictis eam partem pectoris: ad motis proxime carbonibus, quo plus aut euocare in superficiem, aut loco siccare rheumata ualeamus. Interea licet etiam contritionis molestia sæpe præualeat, ita ut phlegmata difficilius egerantur, quorum digestio tussientes releuare cõsueuit, his *καλύματα*, uel potiones dari faciam, ex origano, thymo, ruta uiridi cum mellicrato, aut melle despumato confectas, & pinguium ficorum decoctionem cum oxymel te. Et si identidem, humoribus multum solutis, fluxus sputorum inquietudine, & uigilijs procurabit, tunc ad eorum coagulationem, uel digestionem, succum ptisanæ, uel alicæ dabo, aut lentem cum melle coctam. Dabo omnes pultes cum pipere. Dabo balsamenta quæ uolet. Dabo in nocte antidota, piper & myrrham, storacem, galbanum, apium, cum melle attico temperata: quæ & coagulare ualeant phlegmata, & somnos inuitent: quæque sui natura & soluta constringant, & beneficio præstanti tussire minus faciãt dormientes. Igitur cum diu pertinax rheumatismus, adiutorijs medicinæ desistentibus, quod aut locorum aut substantiæ, aut certe medicorum inopia contingere solet, pulmonibus uestionem fixerit, pthifin incurabilem facit. Huic nunc pro causæ magnitudine, uel præiudicio tēporis, curam ut possimus, & diligentia ordinamus.

De pthifisicis. Cap. VIIII.

PTHISICVS & apoplecticus una sub sorte, uel conditione medicinæ desperat, quod & ueterū sententia sic fuit diffinitum. Vnde per initia eos ut possumus medicinæ remedio iuuamus. Chronicos uero plena sub desperatione, non iam ut medicorum medelis, sed magis amicorum solatio uisitamus. Ergo per initia, spe, sub qua futuros nos omnes labores impendimus, hoc ordine pthificos curabo. Febrim ergo frequenter his, & necessitate accidentium tempora considerans, cibos & adiutoria ministrabo. Consueuerunt etenim sub quodam ueluti typico caractere, uespertinis magis febribus commoueri, ut aliquando cotidie, aliquoties circa diem tertium moueantur. Cibos itaque forbiles dabo: & si uirium alia nos cura constringerit, concedo etiam solidiores pultes, quas uolent, agnorum cerebra uel hœdorum, ungues caprarum siue porcorum, uel succum ubi supradicta decoxerint: aut certe apozima, ex salibus, oleo, & anetho, & aqua, ubi eadem unguæ supradictæ maduerint. Dabo caponum maiorum testes: dabo columbos matri subtractos: dabo pisces aspratiles: dabo conchyliã in *εμβόματα*, ex aneso, libillico, pipere, & similibus ceteris, melle, & aceto commixtis. Desistentibus aliquando iam febribus, etiam balsamenta ministro: tunc totius corporis exercitamentis, ut prius in palestra, pro uirium consideratione uti cõueniet: quam maxime autem capitis, gutturis, uel thoracis adiutorijs immineo: sicubi, natura consentiente, corpus omne iam rheumatismo plene possessum, aliquatenus ualeam desiccare. Dabo antidota ex pipere: dabo theriacam cum mellicrato: dabo diaprason: adhibeo epithemata simili sub uirtute operantia, quæ calefaciendo loca desiccare contendant. Caueant uerni & autumnii tempestates: caueant æstus & frigora. Et si sub summa desperatione iam eos obsederit naturæ fragilitas, *εσχαση*, & cauteria partibus thoracis infigo: si forte patefactis uulnerum meatibus, eorum digestionibus releuentur.

De sanguinis effusione interiorum. Cap. IX.

SANGVINIS effusio, licet pro locorum qualitate aliquando salubris existat, attamen generaliter omnes, cum horrenda & terribili inspectione uisitantur. Fit itaque locis diuersis sanguinem emittentibus sub trina uulneratione causatio. Fit primo crepacio. Fit deinde putredo. Fit ex utrisque superioribus, eiusdem loci uel uenæ patulum orificium incurabile. Locorum itaque emittentium nomina, curis interpositis designabo. Cum ergo ex miningæ partibus sanguis eruperit, qui uapore quodam, cum saltu uenarum, cum sudore, & dolore totius capitis publicatur, hoc pacto constringendus, uel cohibendus. Thuris, uel manne thuris, aut naxi, aut amyli, aut puluere terræ lemnix aspergendus est: aut cum aceto mixto illiniendus. Huic fatus ex oleo roseo infrigidato adhibendus est, aut de succis herbarum, & specialiter stypticarum: ut est arnoglossa, & nigra portulaca, rubus, rosa sicca, uel cætera. Cibi uero calefacientes mingam prohibendi sunt. Cum de oculis hæmorrhogia emerferit: aqua frigida, uel posca defricandi eum consequenter uero moris pinguis inungendi sunt, & ceteris quæ in subiectis uenis crepantibus adhibuimus. Cum de auribus sanguis eruperit, aqua his, uel posca frigida infundenda erit, & cætera quæ oculis faciendâ esse ordinauimus. Cum de naribus eruperit, Phænomenus libellus superior, omnem earum

curam

curam edocebit, & instructionem. Cum de faucibus, uel gutture, uel de palato eruperit, succis frigidis, uel stypticis insistemus. Cum de uua, posca primo frigida imminendum erit. Quæ si minime ualuerit prohibere, uirgulâ auri, uel argenti igne calefactâ, loco sanguinanti suppono: ut ex hoc cautere protinus cõpescatur. Cum uero de stomacho obuenerit, dabo ad masticadum glycyrrhizæ surculû, dabo symphyti radicem, dabo gûmi, dabo dragâ tum: dabo poscâ frigidâ, ubi naxi puluerem aspergo: dabo similiter amyli tritum, dabo rhapsodicû, dabo etiam cum succis herbarum stypticarum, quas superius memorauimus, cibos stypticos, aut ex oryza, aut ex lente, uel succis eorum, in quibus illa styptica coquenda erunt. Dabo interea mala citonia: dabo pira, corna, sorbaque, & castaneas, uel horum decoctiones. His etiam diacodiõ conuenit in nocte accipere. Nam & eclegmatia styptica conueniunt: ut est aut diatheon, aut diastheacõ, aut certe barbara, quæ debitum iudaico conficitur. Cum de thorace emerferit, quod follicite uisitandum est, primum phlebotomus adhibendus, & cibi ordinandi sunt. Eorum uero articulos, uel extrema femorum, fasciculis competenter atringo: spongiam uero posca frigida infusam, thoracis partibus adhuc calentibus superimpono. Imminebo huic adiutorio, diebus continuis quandoque frequentius immutâdo. Post uero emplastris uti nos conueniet, superius ordinatis de stomacho accidentibus: quibus commo dius lanas succidas superimponimus, oleum quoque myrteum, uel lentiscinum mixtum cum aceto. Si his adhibitis sanguinis adhuc perseverauerit insolentia, detracto aceto, uinum est commiscendum. Accidentibus uero febribus, si etiam tussicula cõperit inquietare, cataplasmandi sunt de subiectis: ut sunt daetyli, sorba, rosa sicca, flos maligranati, acacia, hypocistis, alumẽ. Omnia hæc simul, aut quæ inueniri poterint, in succis toris syriaci coquantur. Horis uero quibus sanguinem detraho, ex decoctionibus supradictarum specierum, aut immaturarum uuarum, aut uitium acerbarum, aut polygonij, aut castanearû in gero potiones. Cum autem de pulmonibus hoc emerferit, quod ualde periculosum est, sub gemina, uel trina sanguinis detractione, phlebotomum adhibere conueniet. Et his omnibus imminebo, quæ de thora cis partibus eminentibus ordinata sunt, tam in cibis, quam in ceteris adiutorijs. Hos interea cum aliquid proficere cognouerimus, unctioibus quibus membra inania nutriantur, mediocriter perungimus. Cum de partibus sanè muliebribus sanguis eruperit, his in inguina injici quid expediat, libelli sequentis lectio ne disposui. Vnum interea hoc generaliter edico, omnibus ex locis interioribus, ex quibus sanguis poterit eructare, per initia cuncta adiutoria, uel præcepta frigida, quæ constringere, & glutinare poterunt, adhibenda esse: in sequenti uero, cum humanior præuentus causarum arriperit, calidis & nutrientibus imminendum est.

De empyicis. Cap. X.

EMPYICI frequenter fiunt, ulcere in interioribus, uel apostemate præeunte. Quibus cum febres superuenerint, temporibus consideratis, & adiutoria, & cibi parciores, sunt ordinandi. Tunc cum maxime hora eos accipiendi coegerit, cataplasmandi sunt. Interea ex hyfopi puluere, uel abrotoni, mixtis seminibus, in decoctione pinguium caricarum. Dabo frequenter mellicratum simplex. Dabo etiam in quo pulegium, aut hyfopum, aut thymum, aut ruta uiridis, aut marrhubium decoctum fuerit. Aspergo sanè in mellicrato ad uulnera interiora purganda puluerem irios Illyricæ: & eclegmate uitor, quod ex lini semine frixo, cum nucleis, & melle despumato conficitur. Hippocrates uero, nucleos cum galbano, & melle attico, in his similibus causis, ad depurganda uulnera dari præcepit. Similiter etiam terebinthinam mundam in mensura unius cochlearis, ieiunis quam maxime, & uiribus iam reparatis, atque his adiutorijs releuatis. Etiam hieram dari conueniet. Iam tum etiam exercitia, & fricationes, ad reparanda corpora adhibenda sunt, quibus reliquæ causarum possint mundari facilius. Hos etiam aeris mutatio multum iuuat. Cibos uero, siue pultes frequentius accipiant, quibus piper admiscendum est. Hoc etiam in ceteris dari conuenit. Nam & antidota quæ forte de experimentis empyicis danda sunt, mixto pipere conficiuntur.

De syntexi, uel atrophia. Cap. XI.

MVLTI præcedentibus causis, nascitur syntexis, uel atrophia. Fit ex uentris solutione proluxa. Fit ex febribus similiter chronicis. Fit ex uestione thoracis. Fit ex capite rheumatizante frequenter: quæ licet difficile, attamẽ curari potest. Fit etiam per sanguinis emissionem, pulmonibus uulneratis, in quibus frequenter pthifis illa insanabilis generatur. Aliqui uero iactantiores habiti, ueluti suam peritiam uel diligiãtiam diffamantes, *συντηκτικὸς* curauerunt, quos pthificos mentiebantur. Nã & præter sanguinis emissionem hi syntectici, uel *ἀτροφία*, ex proprijs accidentibus fiunt, quos tussicula exagitat perseverans. Hos indeficiens follicitat sudor, hos certe macies, & tenuitas corporis, circa dies singulos uires simul eliminando consumit. Quibus curam maiorem impendo in illorum reparandis uiribus. Sicut illis uinum leue, & album, balneæ, deambulatio, uel gestatio, unctio, uel fricatio, cibi aneplectici mediocriter administrantur. Frequenter enim membris & uiribus reparatis, pthifis imminens, uel hæc eadem perseverans ægritudo, depulsa est. Iuuantur locorû uel aeris mutationibus: & his utilius longas peregrinationes indicimus. Dro paces, & cætera quæ cyclo cõsuetâ sunt adhiberi partibus præcordiorum, & capitis uiribus reparatis adhibeo. Aquis naturalibus uti plus conueniet. Et si aliquid adhuc ex superioribus accidentibus perseverauerit, syntoma superiorum ægritudinum remedijs adiuuabo.

ASTHMATICIS, uel suffiriosis querela pulmonum est. Pingui etenim & frigido phlegmate pulmonibus adhærente, cauernæ, uel meatus, quibus naturaliter spiritus redditur & accipitur, concluduntur: & ex hoc impedimento, suspirium, uel anhelitus molestissimus nascitur, ut sedendo magis quam iacendo respirent. Hieme senibus quammaxime hoc uitium familiare est. Contingit aliquando etiam medijs ætatibus, adhuc calidis: quos phlebotomo liberari necesse est. Attamen si etiam & à phlebotomo certa ratione prohibemur, tunc ieiunijs frequentibus in uicem detractionis sanguinis uti conueniet. Proderit etiam potandi continentia: proderunt cibi cum oxymelle, & pipere temperati. Dabo interea hyfopi, aut oryzæ, aut rutæ, aut absinthij, aut irios Illyricæ, aut caulis decoctionem, ex mellicrato calidam. Item conficio ex his etiam eiegmata comoda suspiriosis. Conuenit etiam guttam ammoniaci dari, tritam cum mellicrato, uel oxymelle. Abrotoni puluis similiter datur, & castorei puluis commodius operatur. Et illa decoctio, in qua fœnogracum cum uua enucleata, & rutam uiridem coquimus, frequenter danda erit. Sunt etiam troscisci magna approbatione diffamati, & conficiuntur sic. Anesum, sulphur uiuum, guttam ammo niacam, castoreum, & melanthium, ex æquo omnia tunsa, cum aqua miscentur, & fiunt troscisci: quos potestea tritos cum oxymelle dare conueniet. Cubiculum his calidum, in superioribus procurandum est, relaxandis enim corporibus semper sunt inferiora contraria. Lectus accersendus est, & pectus eorum calidis unguentis, & uaporibus defricandum: Cucurbitas continuo cum detractione sanguinis admouebo. Proderunt per interualla amyctica: etiam dropaces adhibiti proderunt. Sinapismus proderit. Asthmaticos iuuat peregrinatio longior: iuuat uomitus radice cum oxymelle acceptæ. Conuenit exercitium: proderit currere cum uestibus laneis quammaxime, si hoc in procliuitate procuretur. Utatur emplastris circa pectus amycticis, confectis ex nitro, pipere, abrotone, & castoreo, & cyprino uel laurino cerotario. Ex quibus supradictis etiam potiones & unguenta conficio. Conuenit acetum scylliticum forbere in nocte. Ex eodem confectum oxymel, potui dare plus conueniet.

EPATIS indignatis molesta querimonia est. Cuius ad curam adiutoria magis etiam styptica conueniunt. Sæpe enim nonnulli methodici calidis tantummodo uel chalafticis adiutorijs imminentes, ipsam epatis substantiam dissoluerunt. Oportet itaque in fomentis, uel cataplasmatibus, cerotarijs & emplastris aliqua styptica chalafticis admiscere: ueluti œnanthinum, nardinum oleum, uel melinum, mala citonia cocta, uel thebaicos dactylos, & cætera similia. Fit interea hoc cerotarium competens cerebrifmis. Nardini olei uncia I. mastiches persicæ unc. I. aloes, semiuncia I. Hoc epaticis non modo conuenit, sed stomachi etiam solutione laborantibus: ita ut aliquando & uentris solutione, & uomitu, & frequenti nauis machi etiam solutione laborantibus: ita ut aliquando & uentris solutione, admisceo cerotario supradicto aut licium indicum, seu commoueantur. Quibus si hæc adhuc perseuerent, admisceo cerotario supradicto aut licium indicum, aut œnanthinon facio in singulis semuncijs admisceri. Articuli eorum tunc fasciis constringendi sunt, & stomachus alphis cum uino cataplasmandus. Si illa indignatio epatis ex constrictione magis obuerit, ut cum tensione, uel cum duritia loci, dolor nimis partes inquietet, qui & iugulo, & omni parti dexteræ molestiam ferat, febres acutas commoueat, uentris quoque procuret constrictiorem, digestionis licet ex leuibus cibis non exhibeat officium naturale, interea ructus frequentes insuaues habeant, cum uirium fatigatione, pallore quoque corporis deformantur: hos primo conuenit iuuari phlebotomo. Item oleo, ubi ruta, schæneanthon, papauer, lini semen coctum fuerit, calido fomentari. Cataplasmandi sunt tẽpore competenti commotionis de hordei pollinibus, ubi diuretica aliqua commixta fuerint: ut asarum, uel petroselinum, aut pulegium, aut daucus, aut fœniculi semen, & cætera similia in mellicrato, in quo hytibiscus, uel ficus pingues prius coqui debent. Vtimur centaurea post cataplasmata, ex oleo samfucino, habente quippiam salis, uel nitri, uel nasturcij, aut sinapis: semper attamen samfuci necessarii omnibus epaticis fuere. Vti tunc conueniet etiam diachylon chalaftico, cui adipis commiscendi sunt: aut certe diaspermaton. Declinantibus uero accidentibus, tunc etiam malagmate imminebo tali. Guttæ ammoniacæ libra I. nigellæ unc. III. orobi unc. I. myrti semuncia I. ceree libra I. olei cyprini siue irini unc. VIII. acetum quod sufficiat: in quo gutta ammoniacæ & soluenda est, & terenda etiam. Tunc fricamentis, & exercitijs competentibus opus est: tunc potionibus, & decoctionibus absynthij, centaureæ, rutæ agreftis, siue petroselinum, cyperi, uel hyfopi, thymi, & cæterarum diureticarum, æquis ponderibus. Quæ potiones etiam uitiolis uescis ordinantur. Sed etiam aloen solam tritam frequenter in mellicrato dedi. Declinante peunitus uitio, hanc instanter potionem dabo. Castoreum, petroselinum, piper album, cyperum, omnia æquis ponderibus tunduntur, cribellantur, & in mellicrato unius cochlearis pleni, dantur. Omni probatione firmatum, frequenter etiam lupini iecoris combusti puluerem dedi. Aliqui uero amygdala amara, cum cymino & apij semine, æqua mensura omnia cum uino ieiunij dederunt, ad mensuram unius cochlearis: & semen intyborum cum aqua calida, uel mellicrato similiter adhibuerunt. Sic & anethi succum cum mellis crato, & cætera quæ huic passioni alij collegæ proba esse fuerunt attestati. Nam & intyba frequenter cocrat, & cætera quæ huic passioni alij collegæ proba esse fuerunt attestati. Nam & intyba frequenter cocrat, & cætera quæ huic passioni alij collegæ proba esse fuerunt attestati. Nam & intyba frequenter cocrat, & cætera quæ huic passioni alij collegæ proba esse fuerunt attestati. Nam & intyba frequenter cocrat, & cætera quæ huic passioni alij collegæ proba esse fuerunt attestati.

nebo, omnia superiora lauacra concedo, falsos cibos & acres ministrabo. De oleribus autem accipiant cauliculos, lapathum, radices quas raphanos appellamus. De piscibus aspratiles fumant. De carnibus quæ inueniri poterunt pinguires. Oliuas colymbades, omnia falsamenta, capparon, uinum quod mare transierit. Et omnibus supradictis adiutorijs, emplastris, uel malagmatibus, unguentis, uaporibus, & cæteris uti conueniet. His etiam ardor solis, cum aeris mutationibus multum prodest. Aquarum uero omnium naturalium, uel maris lauacris, eos frequenter iuuari assero.

IAM multis in locis ictericorum descriptissimam passionem. Fit enim ex epatis indignatione frequenter. quorum nonnulla similia sunt accidentia, sed coloris deformatione sola determinantur. Fiunt etiam ex stomachi uitio: fiunt plerumque etiam ex uentre inferiore. Ergo cum febris si de epate est ictericus, phlebotomandus est: & mox omnia epaticorum adhibenda sunt adiutoria. Si autem à felle fuerint icterici, purgationibus cholagogis releuandi sunt, euforbio, epithimo, aloë, petroselino, pipere. Hæc omnia ex æquo miscenda sunt. & ex eorum puluere, unum cochleare in mellicrato, uel oxymelle dari debet. Purgat eos etiam ciceris albi decoctio: utilius, si etiam ipsum cicer coctum accipiant. Iuuantur absynthij pontici decoctionibus. Iuuantur etiam, si aphronitra alba in uino soluta accipiant: & sulphuris uiui puluerem in ouo ego frequenter etiam dedi. Sed forte aliqua ratio dare cathartica prohibuerit, quæ semper his nouimus non leuiter profuisse, saltem uel uomitibus releuandi sunt. Sollicitius interea præcordiorum cura gerenda est, fouendo epar tumens & incitatum, oleo nardino, melino, œnanthino. Ex lanis succidis fomentans, in balneis cataplasmano: interea admisceo seminibus, aut absinthium, aut rutam, aut centauream, aut cardamum, uel cætera, quæ epaticis ordinata sunt: quibus urinas prouocant, tumorem epatis possimus remouere. Vt specialiter etiam cyprino cerotario, admisceo terebinthinam, melilotam, irin illyricam, & reliqua similia, quibus aut diameliloton, aut polyarchion confici consuevit. Cibis nutriendi sunt ut epatici, exerceri, similiter & fricari. Vitiu adhuc perseuerante doloris, omnibus amycticis imminere peregrinationibus, & solis calidi beneficia sustinere suadeo. Aquis naturalibus æque uti conueniet. Si remotis accidentibus adhuc ille æmulus labor perseuerauerit, naribus infundo elaterium, infundo elaterij succum, utrinque muliebri lacte commixtum. Iuuantur interea utilius, si hæc digestiones uel purgationes in balneis procurentur: in balneis inquam, ubi quammaxime potiones, & cætera semper adiutoria profuerunt. Nam & illic etiam præcordiorum forus continuo profuit, adhibitus, & cortex corymbidos in uino calefacto datus profuit. Et struthij puluis in œnomelle similiter, & anchuse puluis ad mensuram unius cochlearis cum aqua calida, & lapathij succus in mellicrato, & decoctio radicis fœniculi, & cæterorum, quorum est præsidium diureticum. Hanc autem peculiari potione in balneis dare consueui. Euforbium, baccas lauri, nitrum, piper, ex æquo contusum, pro causa, uel uirium qualitate in mellicrato: & cum profuisset, in plenam sanitatem imminui.

IN PLEISQUE passionibus catholicis, siue generalibus curis, prius adhibitis, specialia uel particularia adiutoria melius adhibentur: unde spleni nunc adiutoria prius ex catholicis ordinamus. Oportet initiata curæ ex ieiunijs & patientia inchoare. Item cathartico, uel phlebotomo. Post uero his specialibus adiutorijs splenem sic curare conueniet. Aceto, & oleo æqua mensura, comixto calido, infusus lanis succidis fomentandus est. Et spongij posca calida infusus similiter locus uaporandus, cui cinis ex foco tenuis aspergendus erit: & lapides molares ignifacii, aceto extinguuntur, & operati pannis loco imponuntur. Et sacelli de salibus ignitis impositi profunt, & cataplasmata de hordei pollinibus in oxymelle, cui admiscendus est radice capparis tunsa puluis. Et emplastra hæc utilia superaddimus. Guttam ammoniacam, nitrum, mirabolanum, myrrham, sinapi æqua ponderatione omnia miscenda, & temperanda sunt, cum pinguibus ficibus, prius aceto coctis & contritis. Aliud emplastrum. Hordei farina unc. I. fœnograci unc. I. I. cartami unc. I. herbæ paritariae unc. I. ficos pingues unc. VI. cum aceto temperandum, sicuti superius ordinatum est. Aliud de expertis. Cardami unc. I. iris Illyricæ unc. I. gutta ammoniaci unc. I. quod mirabolanum appellamus, resinæ pituinæ fixæ ana uncia semis, sulphuris uiui, auripigmenti ana unc. I. olei sicyonij unc. I. I. acetum unc. I. I. Datum aliud simile. Resinæ pituinæ, picis briciæ ana libras I. auripigmenti, aluminis scissi, ana lib. I. acetum unc. I. I. olei lib. I. tantum conficies, & uteris. Est consuetum aliud, & spleni, & epati conueniens in seruore utrorumque, tum etiam præcordiorum. Crocomagmatis unc. I. ceræ lib. I. olei rosei unc. VIII. gutta ammoniaci lib. I. acetum quatum sufficit ad guttam ammoniacam dissoluendam. Hæc omnia emplastra, uel malagmata conueniunt splenibus indignantibus. Quibus expedit ab omnibus dulcibus abstinere. Sanè si splen duritiam adduxerit, quæ de hydrope superuentura plus terreat, etiam his potionibus imminendum est. Acetum scylliticum nocte ad mensuram unius cochlearis sorbei debet. Garum calidum bibant, ubi ferrum calidum igneum ingui tur. Aut de utrisque poscam temperatam accipiant, & utatur decoctionibus capparis, aut lapathij, aut tamaricis: aut ubi forte myrrhâ infuderis. Ad modum palestine fricari eos conueniet. Commodius tamè, si saponem libentius sustinètes, suis quammaxime manibus defricentur. Gestationes, cursus, & cæteros labores appetere

oportet. Dropaces impono tempore competenti, & cætera quæ cyclo conueniunt. Vti lauacris falsis, uel bitumineis naturalibus expedit. naturæ etenim frequenter mare plus placet. Ieiunos acceptis radicibus cum oxymelle uomere cogo. Prouidebo omnes diureticos cibos. Vinum stypticum fumant. Dabo antidota diuretica, quibus & splen, & epar frequentius procuratum est. ut sunt apium, cicer, gramen, sceniculum, aut semen eius, asarum, daucus, meum, petroselinum, pulegiū, & reliqua, quibus antidota uel decoctionum conficiuntur. Febricitantibus spleniaciis, uinum, uel acetum parcius ingerendum est. Apyretos uero his subiectis potionibus iuuo. Lupini amari tribus diebus in aceto infundantur, & post ex eorum decoctione unum cochlear, uel duo in nocte accipiant. Hoc etiam ieiunis proderit. Purgati uirides lupini cocti, atque combusti satis iuuant. Aliud. Cortex salicis, arboris semper infructuose, in aqua coctus, & datus ut supra, continuo medetur. Thuris masculi puluis cauliculorum succo comixtus, loco appositus, perseverando satis proderit.

De stomachi uarijs accidentibus. Cap. X V I.

STOMACHO, de quo nunc mihi tractatus interponitur, origo est, & occasio facilius uitiorum: quod omnium sortitus sit reliquorum membrorum sibimet famulantium potestatem, quibus aut deficitur, aut recte ualetur. Hic, de subiectis accidentibus primo quantam molestiam sustineat, aduertendum erit. Patitur defectum causis aliquando incognitis. Patitur etiam post ægritudinem. Sustinet constrictionem, dolorem cum indignatione uel febribus, duritiâ, uentositatem, fastidium, solutionem, bulinum uomitus. Ex corruptela autem, & ex continua uentris effusione fatigatur. Item ex calore immenso, uel ardore, ut est cauffon, unde sitim sustinet molestissimam. Frigore quoque, & singultu. Aliquando eum etiâ cholera cum inflatione sollicitant. Ex eo lumbricorum origo frequenter fuit procurata. Quibus omnibus, ex ordine adiutoria sic ordinare curauimus. Ergo stomachicos, quos post ægritudinem prolixam, stomachi defectus tenet, & quod leue est, adhuc febriculæ infestæ, oleo absinthiaco calido fometamus, aut nardino, aut scyonio, aut cœnathino, aut lentiscino, cum uino mixto. Item epithima impono unicum ex dialtheo, & mastiche, & nardino cerotario. Sic cataplasmo de dactylis, uel citonijs coctis in uino, cum stypticis speciebus, sicut in epaticorum ordinauimus solutione. Sed considerandum est præcipue, nec ubi ciborum sit præsumptio, quorum & qualitate & quantitate lædantur, & ex quibus cibis uires nihil proficiant: intendendum itaque, ut & congruos, & moderatos temporibus competentibus fumant. Sin uero nihil sub hac ciborum moderatione proficiant, purgatione opus est, qua humor quidem ille superius enarratos defectus efficiens, omni modo depurgetur. Hos etiam ex attico melle, uel oxymelle curo. His & scœnogræcū in uino coctum, & tritum cum adipibus anserinis impono. Moneo interea, odores insuaues uitados, stomachum semper peruertentes. Attestatione enim manifesta cognouimus, hos semper bonis odoribus iuari. Cum ergo sine febribus plena sanitate esse cœperint, uiribus consulentes, gestationes competentes indicimus, uina, lauacra, & cætera quæ post ægritudinem possunt corpora reparare. Quos uero repentini dolor stomachi comprehenderit, qui cum grauedine etiam febribus, his phlebotomo conueniet subuenire. Item quietem & patientiam suademus, cibos uti febricitantibus leues, proprijs temporibus subministro. Fouemus calidis & mediocribus stalticis, non tamen frigidis. Cataplasmas sunt hordei farina, in melle citonijs coctis, uel dactylis immixtis: aliquando etiam meliloto. Item cerotario cyprino, habente mastichē, & castoreum. Vtor polyarchio, quammaxime in dorso, uel scapulis, quibus partibus commodius adhibere conueniet. Frequenter etiam cucurbitas uentosas imponimus. Declinantibus febribus, etiam potiones iam paragoricas dabo: ut cyminum fruxum, cum apij semine ex æquo tunsum, uel cribellatum, cochleare unum cum aqua calida. Sic abrotonum cum nino dabo. Ipsi uero stomacho, pingues dactylos in œnomelle coctos & tritos impono. Si adhuc dolor remanserit, lac bubulum, & afinæ, isdem secundum consuetudinem confectum adhibeo. Si nulla sanè præeunte querimonia, repentinus occupauerit dolor, eosdem crebro post cibos uomere conueniet. Tunc etiâ uentosas accipere, & supradictis potionibus propensius imminere. Declinantibus uero doloribus, gestationes, exercitia, uel palestas, balneas, & uinum cum moderatione concedimus, quibus uexatum corpus, ad plenam ualetudinem ualeat peruenire. Si duritia innata fuerit stomacho ex prioribus languoribus, sicut pingues in mellicrato coctas, & tritas, seminibus misceo, & ex his cataplasmo. Cerotario post cum nitro, & salibus utor naturalibus. Vti conuenit holeribus, cum cibis cæteris, nec non & uinum parcius dabo. Si uentositatis molestia senserint, sicca fricatione iuuandi sunt. Ieiunos uomere conuenit, cibos pinguios & calidiores accipere: potiones quoque ex anaso, dauco, & castoreo, absinthio pontico, sine pipere, bacis lauri, ruta, cymino: contusis, aut singulis ammixtis sibi inuice, aliquibus in aqua calida in modum cochlearis unius adhibeo. Etiam epithimata coctæ de seminibus potionum supradictarum mixtis, cerotario impono, dropaces adhibeo præptos in utroque. Tamē & cætera adiutoria cyclo etiâ in dorso uel scapulis applicabo. Fastidio incidente, locis conueniet habitare acrisalubritate temperatis. Ab exercitijs uel fricationibus commodis non quiescant. Absinthij decoctionem, uel uinum absinthites frequenter accipiant. Salsamentis omnibus nutriantur, acrimonijs, sinapi, & aceto squillitico, & similibus cæteris, quæ stomacho hanc ciborum recusationem ualeant extergere. Præter consuetudinem uero edacibus, hoc est, *βουλιμωτοῖς*, ieiunantibus, somni procurandi, sunt, largiores cibi, insuaues & inflationem procurantes: & uini meri potiones dabo. Si nauſeando frequenter phlegmata & cibos

incoctos excluderint, quo corpus non nutriendo tabidum fiat, hos cibis nutrio siccis, & acrimoniam habentia concedo. Potum frigidum per momenta parce dabo: ieiunos uomere cogo: per uentrem humorē deduco: cathartics, calidis unguentis omnia membra pertracto: absinthij decoctionem dabo. Succum stypticum malogranati, aut folius, aut hoc modo confecti. Succus menthæ uiridis partem unam, tribus malogranati succi partibus admisceo, & coquo, ut paulatim pingueſcat, & ex eo unum cochleare ieiuno pro eligmatio dabo. Si etiam choleram cum cibis uomuerint, omnia cum aqua frigida dabo, ubi myrrha uiridis coctæ fuerit. Si nimia etiam uentris effusione fuerint fatigati, malogranata X. citonia X. in aquæ sextarijs quinque coquantur, ut penitus mollescant. Cumque postea exuccata fuerint, separantur: succus uero qui remanserit, cum ad mensuram partem mediam mellis acceperit, coquitur, ut eligmatium fiat: & operabitur similiter. Aliud. Myrrha uiridis in uino coquitur, ut tertia remaneat, cui partem mellis similiter addimus, & conficimus, & utimur. Quibus uero phlegmata supernatant, frequenter aceſcunt cibi: his bulam dari suadeo, & cæteras agrestes carnes similiter. Post quæ continuo aceti unum cochleare dari conuenit. Omnes amarissimæ ex absinthio expediunt potiones. Iterum hæc. Piperis, & anethi semiuncias singulas, cymini unc. III. tunfas, & cribellatas reponimus, & ex hoc puluere unum cochleare cum aqua calida potui damus. Cum autem ijs profecerint, dabo picrâ. Exercitijs & gestationibus competentibus imminebo, fricationibus, dropacibus, sinapismo, quibus stomachus a phlegmate liberari possit. Qui calore nimio inquietantur, ut hæc eadem inflammatio stomachum etiam & superficiē faciet plus calore, ita ut etiâ choleram frequenter emittat, his hoc remedio succurrendum est. Mastiches uncias II. rutæ siccæ unc. I. euripicen unc. I. ut trocisci fiant, arnoglossæ succum admisceo, & eos in singulis drachmis paro: ut ex his uinum cum aqua calida accipiant. Si nimius ardor fuerit, quem cauffon appellamus, sub quo angustijs interuenientibus, & febrium augmenta fiunt, his aquam frigidam per interualla dari conuenit, & similes cibos frigidos. Articulis eorum manibus calefacio: decoctiones dabo cytoniorum, mespilorum, sorborum, malogranati, menthæ uiridis, uel cœnathis. Si etiam sitire uehementius cœperint, hoc remedio potiantur. Semen cucumeris dulcis unc. II. draganti I. in oui albo infunditur: & cum se resoluerit, tunc seminibus supradictis puluis admiscetur, & collyrijs ex eo factis, unum sub lingua datur habendum: cuius paulatim humor uel succus liquefactus, perueniens ad stomachum, sitim compescere ualeat. Aliud est quod ardoribus expedit, quodque cuiusquam uexatione, etiam febricitantibus frequenter ingessit. Sub glycyrrhizæ uncias quatuor, unam semis supradicti pulueris misceo, & ouo similiter temperabo, & adhibeo. Nam etiam sola oua cum uino data par beneficium præstant. Quibus autem phlegmatis infestatione stomachus infrikerit, chalaſticis unguentis calidis curandi sunt, & potione iuuandi superiore ex mastiche, menthæ, & arnoglossæ: cui piperis & castorei singulæ uncia admiscendæ erunt. Nam & cortex radicis, scœniculorum, in aceti uncias decem & octo coquitur, ut illic omnem succum dimittat: & postquam corticem proiecerit, huic aceto partem mellis misces, & coquis, & uteris, ut elegmate. Similiter iuuabunt & oxyporia confecta ut solent: hoc est, ammeos, careum, lybithicum, apij semen, in uncias singulis cribellantur, his miscetur piperis uncia duæ, & mellis despumati quod sufficiat, ut pingueſcat: & oxyporium temperetur ex hoc: & ieiuno, & post cibos unum cochleare quotidie ministratur. Sanè singultus frigidus, phlegmate in stomacho permanente, si obuenerit, confectus puluis ex piperis uncias tribus, & castorei uncia I. simul commixtus, ad unum cochleare, in aqua calida dandum erit. Si de feruore autem, etiâ tempore digestionis, odor fumosus quidam, quem aliqui carbunculum appellant, & dolor hos singultus procurauerit, continuo aquam gelidam bibentes, uomitus & sternutamenta prouocent, & acetum: si forbeant continuo sedatur. Etiam papyri radix masticata, frequenter singultus compescit. Item ad stomachi uaporem in posca sex folia uitium trita impono. Cum uero nigra cholera stomachum attentatur, ut ex inflatione moleſta, cum aliquibus melancholicorum accidentibus publicentur, continuo inter iuitia spongiam cum aceto uiscido infusam, eidem stomacho conuenit adhiberi, & hederæ folijs in uino coctis, & tritis, cataplasmi. Cibis nutriantur competentibus, ouis, alicæ, iuscellis pinguium gallinarum, & unguularum porcorum: phasianorum, uel perdicum carnes accipiant. Si uero inflatio illa necdum digesta, adhuc perseverauerit densior, pulegij herbæ decoctionem conueniet accipere, aut calaminthes, mixto melle despumato.

De lumbricis. Cap. X V I I.

CVM uero corruptis stomachi humoribus incompetentibus, sæpe quoque cibis præsumptis, seu per ægritudinem, seu certe sine febribus, lumbrici innati fuerint, qui aliquando eundem stomachum, aliquoties inferiora possident, hos sic excludendos suadeo. Primo aduertendum est, tres esse differentias lumbricorum. Sunt rotundi, & rubri, sed minus noxij. Sunt latiores, & albidiores molesti. Sunt minuti, & tenues, ut uermiculi, sed sollicitiores. Hi licet omnibus ætatibus semper nasci possint, attamen infantibus frequenter familiares sunt: quibus dare conuenit centauream, uel labruscam, uel fantonicum, & epomphalion ex lupinorum farina, aut absinthium ponticum, aut melanthium, aut abrotonum, in mellicrato temperata imponi: cui decoctio ficuum admiscenda erit. Dabo mixtarum decoctionem, & eisdem mixtas comedendas permitto. Iuuenibus uero nasturtium cum melle coctum dabo. Raphanos expedit accipere, & succum eorum. Dabo diamoron pro elegmatio: & eadem hora conuenit sinapi, cum oleo tritum. Bene datur & hydromel tepidum, ex ueteri oleo temperatum.

Et succus ptisanæ, in quo polypodium coqui debet. Et cornu ceruini combusti puluis, cum melle datus, continuo lumbricos excludit. Sic menthæ uiridis decoctio, sic eruca, sic caulium, sic roris syriaci, & malogranatorum immaturorum. Cataplasmata autem adhibeo ex pulueribus, sicut supra, lupinorum, absynthij, penuarum combustarum, abrotoni, & melanthij: & puluis eorum cum aqua calida datus satis iuuat. *Επομφελιον* uero his ex subiectis adhibeo. Fel taurinum cum melanthio, abrotonium tritum cum lacte mulieris, ficus pingues, aut dactylos tritos cum melle despumato, commixtos: & cerotarium in quo cymini puluis, uel absynthij commiscendus erit. Exercitia pro modo uirium adhibita proderunt. Cibi dandi sunt digestibiles: & per interualla dysteres acerbiores adhibiti, satis iuuauerunt. Si illi latiores infestauerint, hos myrrha pinguis accepta continuo excludit: & allium, frequentius si comedatur. Sic his etiam omnia acria profuerunt. Nam & uomere cogendi sunt, & continuo scammonia purgandi cathartico: ubi elationem, euforbium, piper, nitrum, coccum gnidium admisces. Ego uero & magistrorum experimento, & uostro, longo proloquio iam tempore, cathartico cum his semper utor. Scammonia unc. III. combustarum pennarum puluerem unc. I. euforbij unc. III. nitri partem semuncie unius, & omnibus tunsis, cribellatis, cum mellicrato, aut uino dulci unum cochleare semper dedi. Salubrius autem contingit, si ante diem allium, uel cætera acria edant: allium quidem maxime comedere conuenit. & oleum bibere calidum, sed uelutustum: ut superius significauimus. Minutos uero & tenues uermiculos, myrrha pinguis semper accepta excludit. His etiam dysterem expediet adhiberi, & omnes decoctiones superiores calidas, & oleum calidum, acceptum, in roris syriaci succo, cum aqua calida. Et fefeli cum melle, infans felle taurino, uel cetino perungendus erit. Si stomachum uero diutius attentauerint, & ibidem frequenter inquietudinem fecerint, semper sales in ore ferre conuenit, ex quibus humor liquefactus, defluat in stomachum, qui & omnia intestina à lumbricorum molestia liberare possit. Omnia itaque supradicta accidentia, quæ cum suis proprijs remedijs exposui, aut indignanti stomacho obueniunt, aut quieto sedantur.

De dysentericis, uel neuericis. Cap. XVIII.

DYSENTERICORVM fit causa molestior temporis prolixitate. Frequenter enim uentris effusio corpora assidua uexatione debilitat. Est nanque dysenteria intestinorum uulneratio, cum rheumatismo, quæ conatibus, & ueluti desiderio, & egestionum suauium debilitate, membra consumat. Dysentericorum ergo adiutoria ex subiectis compediōse percurrant, & cibos, & potus, seu potiones, uel antidota, & cætera quæ nonnullis ordinandi erunt. Cibis inquam conuenit, panis mundus, sicus, aut Cyprius, aut Alexandrinus, uel potius Africanus: succi alicæ, milium, oryza: quibus conoqui debet aut caprarum adeps, gummi, aut symphyton, aut ros syriacus, aut certe ichthyocolla: sic etiam lac bubulum conuenit, oleum uiride his frequentius misceo. Expediunt caules decocti, plantago, portulaca, polygonon, symphyton. Horum omnium quammaxime folia, uel mellis cymi, ex oleo & aceto conditi: oia in aceto cocta forbilia conueniunt: & ex uitellis eorum patellæ, perfusæ cerebellorum puluere, aut gallarum, aut roris syriaci. Pisces, aut capones, aut lepores, aut mugiles, & cæteri siciores. Caseus uetus proderit, nisi tibi magis recens libuerit. Lac asinæ in dyplongio coctum profecit, & bubulum schiston iuuat, & confectio ex lapidibus fluuialibus. Sic lac caprinum syluestre facit. Si carnes dandæ sunt, iuuat phasianus in posca decoctus, palumbus matri subductus, turtur, & lepus, & cætera syluestria siciora, maxime uolatilia. Quæ enim neque uillaram, neque urbanorum usum habent, natura profecto siciora consistunt. Mala citonia conueniunt in uino cocta, mespila, malogranata, paulo immatura, amygdala, dactyli thebaici, & his similia. Potus uero, licet primis diebus aqua bibenda sit, parcius attamen communicandum fuerit Tyburtinum, Surrentinum, Marsicum, Siculum, in quibus primo ferrum ignitum infundendum est. Sin uero confici uiua placuerit, sit myrtinum, sit cœnanthinum, sit cum mespilis, sit cum sorbis, sit phœnicite. Quæ tamen omnia in uasis picatis reponenda erunt. Omnia quidem de cibis percurrunt, sed melius, si unius speciei subministrerentur. Nam si de singulis in simul commixtis reponas, in stomacho digestiones impedient. Potiones uero, uel antidota, cornu ceruini combusti puluis, in aqua, aut in uino styptico datus iuuat. Sic coagulum leporis in uino similiter. Sic uentrium caponum, uel anseris, uel ceterorum agrestium, membrana combusta interioribus conueniunt, & ros syriacus tunsus, & roris syriaci flores, & malogranati, & succi herbæ polygonij, & arnogiostæ, acaciæ, hypocistidos, ut tibi uisum fuerit, ministrandi sunt. Troisci uero, aut emplastra, andronius, aut diaspermaton, & cætera de experimentis. Et si putredo uulnus attentauerit, iniiciendus est atheneus ueluti causticus puluis ex auripigmento, calce uiua, sandaraca, charta combusta confectus, cum uino styptico, uel succis herbarum similiter constringentium. Adiungitur frequenter etiam lac, in quo licium indicum soluitur, & uinum in quo cantabrum coquendum est, aut ros syriacus, & cætera similia prædictis. Potionibus uero suprascriptis, conuenit aromatica commiscere quamplurima, quæ stomachi uires nutriant. Omnia etenim hæc etiam uentris poterunt continere resolutiones. Et diuretica dysentericis profunt, maxime dum meatus sit illius rheumatis. Deriuatio etiam hypnotica conuenit, quæ somno superatis uiribus corpora dimissa cōstringit. Semper enim importunæ uigilie, corpora rheumatizantia fatigarunt, si his uisio innata fuerit. Eius remedium in Euporisto nostro inuenies. Nam etiam unguenta dysentericis frequentius profuerunt ex oleo melino, nardino, cœnanthino, mastiche, myrrha, cœnanthe, acacia. Et cætera similia commiscendo: cataplasmata ex dactylis, citonijs, & cæteris mixtis stypticis temperata: adhibeo, & emplastra, uel malagmata. ut diatheon, aut baron,

baron, & cætera xerantica. Hæc omnia dysentericorum, etiam cœliacis conuenire manifestum est. Si commotiones, uel pondera perseuerauerint, quæ tenasmodeis appellamus, hæc frequenter procurant uentris exponendi suauitatem: sæpissime mitigata sunt ijs, quæ aut in fœnogræci decoctionibus, aut altheæ radicibus conficiuntur. Nam & cerotario hoc frequenter curati sunt. Ex adipibus anserinis, cera, & butyro, & pice bricia, sepe sedentibus post uaporum fumigia profuerunt. Iniiciendi sunt aliquando oleo roseo, uel myrteo, & in continenti lemnisci supponendi sunt, in basilicon, infusi cerotatio ex oleo plumbeo confecto. Lanam interea succidam superimpono: quam anadesmos ex more continere debet. Iuuabunt sanè etiam saccelli, uel cataplasmata, eodem anadesmo perseuerantia, de dactylis in passo tritis, aut hordei pollinibus cum oxymelle. Lac bubulum potui datum, ac linteolo umbilico impositum, sine mora medebitur. Lienteria si obuenerit, quæ ueluti quendam limum intestinis obducit, transitu rheumatismi, ex quo nulla penitus ciborum solennis ualeat digestio celebrari, sub alio nobis ordine curanda erit. Vtor acervo dysteris ex succis ptisanæ, ubi aut colocyinthides, aut betæ coquendæ sunt, aut scammonia solyenda. Vtor cum his cathartico. Dabo cibos acerbos, & cætera quæ fuerunt acria. ut allium, & raphani, & cepæ, napæ, sinapi, piper, & omnia salsamenta. Imminebo interea exercitijs quibus uoluerō. Impono uentri cerotaria ex oleo laurino, cyprino, uel sicyonio, habentia rutam uiridem, cyminum, baccas lauri, nitrum, uel certe castoreum. Impono polyarchion, aut diaspermaton, quæ tunc iam conueniant: aut naturale sulphur, uel bitumen, & dropaces, & sinapismi, & cætera staltica adhibenda sunt. Ex dysentericis etenim lientericis facti, & uirium fatigatarum intuitu, & temporis prolixo præiudicio, difficile sanabuntur. Nam ex his hydropes frequentius emerferunt.

De hydropicis. Cap. XIX.

HYDROPICI, uel cachectici simili sub diligentia uisitantur. Qui enim propè ex similibus accidentibus fiunt, æquali sub indignatione tumescunt. Hydropicorum ergo difficile, & periculosum negotium est: eoquæ difficilior, si indigestio totis corporibus superueniat. Labore attamen nimio, & cōtinuis quassationibus exercitorum, forsitan curabuntur. Hos frequenter febres pertinaces comitantur: quarum opportune temporibus seruientes, nos etiam adiutoria ordinare conueniet. Febribus itaque sub hac obseruatione desinentibus, iam exercitijs ex paruolore crescentibus, iminendū est: subinde fricationibus, solaribus quammaxime, & cæteris uaporibus sudorem prouocantibus: sub quibus omnibus tumētibus locis nitrum, aut sales tritos aspergo. Post exercitia, uel labores continuo oxymeliten dabo, aut raphanū eodem infusum. Quibus acceptis, ex parte uomere cogendi sunt. Lauacris tunc uti conueniet, sed marinis, quibus ueluti membra laborantia foueantur. Interea acria omnia, & salios cibos conuenit accipere, caules elixos cum salibus. Parcitas cibi, & potus quammaxime continentia instet. Etenim his procuratis, si animosius sustineatur, grande remedium est. Vinum, licet per interualla, austerum tamē, & quod sit diu reticum dandum est. Si uero multus humor ex putrefactis eorum carnibus aggregatus, uentrem satis adimpleuerit, membris ceteris minutatis, sacellos ex tollis salibus, uel milio similiter, sub umbilico locis admoueo. Et de arena calida in litore hæc loca detergere, maximum interdum est beneficium. Aliqui etiam tritico sic tecti, iuuati sunt. Interea acetum scylliticon frequentè dedi, & sicis fricationibus immiui. Imposui emplastra reuocatoria, amyctica, maxime autem in infantibus competentia adhibenda cataplasmata, deficcata, ex flore malogranati, & cæteris stypticis, cum lenticulæ pollinibus, passo, & aceto temperata. Aliqui uero scarificauerunt furas eorum, & altiores plagas fixerunt, de superioribus humorem deriuare cupientes, & sub umbilico paracenteses frequentius adhibuerunt: per quæ conueniet exinanire paulatim, ac per interualla dierum, ne subitanea effusio, secundum Hippocratem, continuo periculum faciat. Sanè potiones, uel emplastra probata sæpissime profuerunt, ex quibus aliquod compediōsius designabo, emplastrum quod etiam splenetico sæpe profuit, hoc est. Fœnogræci pollinis unc. IIII. hordei unc. IIII. stercoris columborum unc. IIII. resinæ frixæ libram I. ceræ unc. VII. acetum quod sufficiat terendo pulueri, qui postea solutis admiscendus erit. Aliud, Semen mirycæ, & galbanum ex æquo tunsas miscentur, superaddito quippiam olei, ut emplastri temperies fiat: quod perseuerantius adhibendum est. Aliud, Pilæ cypressi in uino coctæ, & tritæ, axungia ueteri colatæ ex æquo miscentur, & imponuntur. Quod si permanserit, satis iuuat. Aliud. Ficus pingues tunsas libra unam, & nitri, & absynthij unc. III. hyssopi ceroto admisces: ut emplastrum temperetur, & uteris. Nam & stercoris bubuli puluere, hordei pollinibus mixtis, & cum oxymelle coctis cataplasmatibus. Similiter de caprarum stercore frequentè adhibui. Et unguenta sunt utilia hæc, quæ tumētibus partibus, sub sole adhibita profuerunt. Cimolia in aceto contrita, boum stercora cum nitro, & oleo sicyonio mixta, & quippiam uini. Nam etiam has potiones accipientes, sæpe iuuati sunt. Sambuci radices succus, cum oxymelle datus est, & continuo purgando profuit competenter. Et euphorbij granum, in ouo datum cum pane, corpora hydropicorum, aliquoties similiter depurgauit. Aliud maius purgatorium. Stercus columborum drachma una, rutæ semen drachmis duabus, in oxymelle similiter datur. Inter hæc omnia adhibenda erunt, perseuerantibus exercitijs & laboribus, catholice salutem procurantibus, sub quorum perseuerantia hydropum poterit abigi periculum.

RENIBVS longo tempore dolentibus, semper uapores, fomenta, & cataplasmata paragorica conueniunt. Diuretica uero sub initijs obfuerunt. Indignantibus etenim & rheumatizantibus renibus, potionum transitus aduersatur. Declinantibus uero doloribus, beneficijs primo catholicis adiuuandi sunt, fricationibus, & unguentis paragoricis, & siccantibus: etiam cyclicus ordo percurrendus est. Adiutorium emplatri polyarchion, aut diaspermaton saepe conuenit. Calamintha tunfa cum axungia, & imposta, multum profuit. Dabo etiam potiones ex storace, galbano: uam passam, pinguem, purgatam: mixtis diureticis aliquibus. ut petroselinum, ameos, asarum, cyperum, daucum, amygdala amara, cum mellicrato. De di ego frequenter etiam hyoscyamon. Interea oportet aquis uti dulcibus, & naturalibus, & cibus nutriri omnibus digestibilibus. Dabitur etiam haec potio omnibus uesicae, uel renum causis, & pectinis. Semen lini, papaueris dulcis, draganti, in uncis singulis, amyli in duabus tunfis, & cum aqua diuretica temperatis, ut troscisci fiant in drachmis singulis. Sit autem aqua diuretica omnibus probata, in qua coqui oportet radices feniculorum, apiorum, gramen, & cicer uenerum. Saepe etiam masticet de superioribus speciebus, quas ad tempus, aut locum habuerit. Aliud, quod & uulnera curet, & urinam difficultatem aperiat. Ocimi, & agrestis maluae semina, in drachmis semis, & apij feminis unc. I. amygdalarum, uel auellanarum semunciae singulae. Omnia trita, melle temperentur. Sunt & caeterae potiones sub renum & uesicae occasione, etiam splenis, uel epatis, aut hydropis molestiam refringentes, quarum in his omnibus experti sumus efficaciam. Phu unc. I. celticae unc. I. dauici unc. I. cinnamomi unc. I. piperis drach. VI. meu drach. VI. asari unc. I. petroselini drach. VI. opobalsami drach. VI. croci unc. I. liquiritiae drach. VI. picis idice dr. VI. cassiae drach. III. amyli drach. VI. uue passae unc. I. draganti drach. III. uino & melle potio temperatur, & dabitur. Interea licet ex oibus diureticis speciebus superius comprehensis, oes uesicae uel renu causas posse curari significatum sit: attamen cum speciale sit & hoc uitium, uidelicet urine conclusionem sustinere, huic etiam adiutoria specialia ordinata sunt. Herba parietaria aqua cocta teritur cum pauco oleo, & renibus inligatur. Hoc etiam de gramine semper factum est, & samfucio in aqua cocto similiter. Nam ex his omnibus etiam sedentibus, uaporem pati conueniet. Cotyledon herba in uino cocta, potui datur, & continuo dysuriam sanabit. Nam etiam mulieribus butyrum uetustissimum per pessum adhibitum, dysuriam curauit: & mellicratum in quo immaduerint ireos & feniculorum radices, & carduus coquitur, & datur ad urinarum impedimentum.

EX VNO fonte uitiorum haec passiones deriuatae sunt, sed locorum uarietate, & nominibus determinantur. Nam arthriticis omnibus, ex articularum commutationibus, subito initium passionis emergit. Podagricis uero ex uno prius articulo est principium. paulatim uero serpendo, grauius omnes postea neruos, & articulos possidens dominabitur. Ischiadicis autem, ex uno coxae articulo tormenta suppeditantur. Fit itaque rheumatismus, licet de phlegmate speciali, natura frigida quammaxime fiat, attamen alijs ex humoribus calidioribus aliquando efficitur, & sic effectus, calefacientes aliquando commotiones exsuscitat. Frequenter autem hoc phlegma licet natura subpingue sit, uelut est uulnere sanies, attamen cum se inter articularum coniunctiones usu commotionum uiscauerit, tunc tardi gressus, tunc dolores uitadi, tunc tormenta grauiora succedunt. Curantur autem haec omnia contrarijs suis: ut quod forte & sensu, & tactu calidum commotum fuerit, frigidis interim adiutorijs ab augmentis prohibeatur. Postea uero ceptantibus commotionum temporibus, calidis, chalcisticis, & amycticis recuperentur ij, quibus ille humor uiscosus, & pinguis interiora iam possidet calefactus, uel tenuatus ab articulis per commotiones frigidibus: quibus uero tumor est semper inflatus & pallidus color, calidis supradictis adiutorijs, & amycticis imminendum nobis erit. Monitum te interea uolo, amice charissime, quod quando generaliter interioribus mebris dolor iuuatus, nexu quodam, ex collisione humoris uentositatisque colligatur, tum in frigidis plerumque difficulter deprimi poterit, uel depurgari: ergo cum uarie emergunt species motionum, quaeunque expediunt, medicorum coniecturis, uel iudicio, indulgenda erunt. Licet iam ex consuetudine sibi adhibita, melius is qui patitur possit iudicare, quem frequentes commotiones, & adiutoria famulantia, medicum efecerunt. Quinquam autem rationabiliter omnia adiutoria, quae ueluti calidis commotionibus adhibetur, uirtute chalcistica & paragorica esse debeant, quo neruorum & articularum nutriri, & foueri ualeant loca: concedo tamen, ut ea frigida interim adhibeantur quae turborem magis in tempore, quam mitigationem praestare possint. Quibus quidam, ut ille ait, primo releuari uidentur, postea grauius, uehementiusque affliguntur. Hoc etenim etiam nostri Hippocratis nos instruxit auctoritas, quod neruos omnes, semper frigida nocuerunt. Ergo quoniam & causas, & origines compendiose digesti, curae nunc rationabiles, & adiutoria ordinanda nobis erunt. Est namque in professo, quod omnes aegritudines particulares, sub corporibus membra nexu quodam familiari amplectuntur, mysterio naturali ut in singulis, totius corporis substantia constet, & altera alterius auxilio gubernetur. Ideoque nisi praecipis & adiutorijs catholicis primo inuentur, aliter particulares causae curari non poterunt. Qua de re erit nobis nunc curari, praecipitorumque exordium in sequenti etiam particulis disponere.

Conuenit

Conuenit in principio arthriticis, podagricis, uel ischiadicis, quibus de capite rheuma resolutum descendens has passiones fecit, prius ipsum caput oleo roseo frigido, uel caeteris similibus stypticis fomentando constringi, & solidari: dehinc inferiora transitu eiusdem rheumatis, uel sedulitate uexata, aut ex oleo calido resolui, uel depurgari. Item cucurbitis, uel fricatione, uel perunctione phlebotomum praueinendo, uno penitus, uel pleno anno utendum est. Sic a carnibus polytrophis, sic ab usu uenero continendo, stomachi pra omnibus bona ualetudo custodienda est, quo accepti cibi facilius transigantur. Vomitus hos non longa per interualla multum iuuat, aliquando post consuetos cibos, aliquoties etiam ieiunos, acceptis radicibus cum oxymelle. Hoc modo etiam bulbi ex aqua cocti operabuntur. Hoc si etiam post coenam alium accipiant, quod paruo interuallo aqua calida accepta uomitum faciet. Mutationes aeris, uel prouinciarum saepe conueniunt. Aquae naturales calidae, uel uapores earum similiter. Exercitia sane, & labores, uel fricamenta totius corporis & procuranda sunt, & appetenda utentibus. Etenim humores supradicti pinguiore effecti, etiam uexatis articulis dominantur. Igitur quo modo haec adiutoria compendiose digesta sunt, ita moneo & suadeo custodiri debere. Experti enim sumus, quod plerique ea cautius ab initio iam tempore, & manifestis podagricis, cataplasmatibus semper his causis competentibus, unguentis quoque uel emplastris, seu caeteris adiutorijs conuenit uti rectius est: uel certe aliquibus physicis magnam dicit, etiam adiutoria singulis partibus laborantibus ordinabo. Ischiadicis conueniunt pra omnibus uomitibus, & caetera praecipis omnium superiorum. Coxae uero dolenti focus olei sicyonii, rutacei, uel laurini adhibendus est: cataplasmata quoque natura calidiora. Cucurbitis uentosis frequenter locus releuandus phlebotomus in talo adhibendus. Vaporibus, uel facellis imminendum est, ex pulegio, salibus, uel milio falso. Si uero uel stare, uel ambulare potuerint, acopis calidioribus, sole sub ardenti fricandi sunt, in quibus & pix liquida, & oleum sicyonium, uel caetera superius comprehensa miscenda, ut sal ustum, thapsia, nitrum, uel opopanax. Itineris interea laboribus coacti iuuandi sunt. Expedi etiam equi uectatio: expedi teruenerint, doloribus perseuerantibus, soporiferas ingero potiones. Cum uero minoratis doloribus causa mollior fuerit, tunc uelut per dialema, dropacibus, sinapismis, & caeteris causticis imminendum est. Dabo hieram, dabo per cibos helleborum: quae omnia prodesse poterunt, si catholicis praecipis rectius feruiatur. Haec etiam phaealgicis rite conueniunt, quibus lumbi dolere consueuerunt. Igitur quoniam ijs passionibus supradictis, ex una origine descendentes, ueluti diuersas cognouimus euenire commotiones, ut aliquae calidas, aliquae frigidas patiuntur, singulis haec adhibenda erunt. Quibus uero sub calido tactu pedum dolor obuenerit, caulium folia in aceto cocta, & contrita, & onorum coctorum media duo, pro cataplasmate adhibita, ueluti commotionis uaporem retemperant, superaddito quippiam olei rosei: sed saepius tepesfacta immutanda sunt. Esti cataplasmati consueto hyoscyami folia elixa, & trita superaddas, par beneficium praestas. Aliud. Ad impetus eorum uaporeos, draganti uncia I. ex pridie in aqua infundes. Item alia die teris, & superaddes aruginis, & aphronitri albi uncias singulas, & impones. Aliud. Lentulam coctam teris, cum oleo roseo mixtam, & similiter adhibebis. Nam & lactucarum folia trita cum infuso pane, & adhibita, magnum ad refrigerandum beneficium praestant. Et opium, & crocus aqua mensura, cum lacte bubulo, uel caprino contritus, & impositus, similiter operatur. Et si ex oleo roseo cerotarum miscatur, hoc idem erit. Haec de uapore dolentibus ordinaui: caeterum refrigerantibus commotionibus, uapores, cataplasmata, unguenta chalcistica, uel paragorica, omnibus & nota sunt, & consueta.

IN THEODORI PRISCIANI LIB. III. AD
VICTORIAM, DE PASSIONIBVS MVLI-
RVM, ET CVRIS EARVND-
EM, PRAEFATIO.

INTELLEXISSE te non minus nobis arbitror Victoria, artis meae dulce ministerium, omnem mei operis efficaciam, in quo immemor non sum praefationis meae, quando duobus libris pares causas proposui euporiston, officium videlicet meum in logica disputatione: sed non longe abest ab utroque gynaeiorum uisitatio. Et quoniam haec ratio tota medendi indiget diligentia, solitaneum libellum confeci de mulierum curis: solitaneum inquam, & remotum à publico spectaculo. Et ego quidem te scientia iuua bo. Tu uero, cui communis aridet sexus, & secretum facile inuenit tua conscientia, cum fiducia exercere sedulo gynaeiam propositam meo tractatu, & tua diligentia adhibeto medicinam.

THEODORI PRISCIANI GYNAECIA, SEV
LIB. III. DE MVLIERVMPASSIONIBVS.

De mammillis post partum dolentibus. Cap. I.

MAMILLAS cum tensione tumentes, uel dolentes, quod post partum quam maxime mulieribus euenire consuevit, quas ex eo etiam grauis dolor inquietat, hoc ordine curare debemus. Per initia mediocriter constringentibus uti conueniet: ut est spongia molli, infusa in posca, quae leui anadefmo continenda erit. Sic etiam dactyli, cum pane in posca infusi, & contriti, saepe par beneficium praestiterunt. Si uero certa ratione lac prohibendum erit, cataplasmati superiori admiscendum est aut alumen scissum, aut herbae pulicaris semen, aut coriandrum, aut portulaca. Nam & unguenta ex solis earum succis frequenter adhibuimus, cum penna molliore loca tangentes. Si indignatio illa his minime potuerit prohiberi, & lactis aggregatio maximum feruorem locis incusserit, tunc cataplasmatibus chalasticis conueniet imminere, ut est panis in mellicrato infusus, & cum oleo dulci contritus. Similiter etiam de feminibus tam lini, quam foenograci, uel hordei farina, aliquando singulis, aliquando commixtis, & cum adipibus saepe porcinis recentibus, in mellicrato temperatis. Sane si pondus cataplasmatidis tolerare non potuerit, spongijs mollioribus infusis in aquis chalasticis, dulcibus, & paragoricis, quae ex hybisco, & feminibus lentis, & foenograci conficiuntur, loca tantummodo uaporanda sunt: & impositis continuo lanis, oleo dulci calido infusis, fouenda erunt. Si saniam forte collegerint, iam suis temporibus, & proprijs adiutorijs maturata, aperienda erunt, ut sub una egestione possint penitus percurari. Si uero minime percurari possint, transacto impetu, uel indignatione mammaram, simplex cerotarium adhibendum est, usque in plenam sanitatem. Sane si eadem infantem nutrire minime decreuerit, tunc cerotario supradicto puluerem contusi lapidis molaris admiscebo, anadefmum quoque mediocriter stringo, lactis impetum prohibiturus. Quod si lactandi arripuerit uoluntatem, tunc anadefmus laxior, tunc fomenta chalastica adhibenda erunt, quae lactis non prohibeant copia ministrari, sed magis praesentibus fomentis, & uaporibus supradictis, cypero, ouo, & croco in unum contritis, mammillas unguendo adiuuabo. Alij pumicem cum oleo cyprino tritum imposerunt. Alij cyminum cum aqua contritum. Alij uero fabae pollinibus uuam passam purgatam, & contusam miscuerunt, & ex his cataplasmando, lactis auxerunt foecunditatem. Sic sesamo trito cum oxymelle, sic cantabro cocto similiter in oxymelle, sic de hederæ folijs contritis, sic de ficis pinguibus tunsis, sic de caseis recentibus, tritis cum oxymelle, cataplasmata confecerunt. Quibus omnibus lactis secundum officium procuratum est. Si lactis interea nimium pondus etiam duritiam procurarit, folijs apiorum, uel menthae, uel caulium cum pane tritis, & mellicrato, illam duritiam resoluimus. Ergo per initia generatim omnibus mediocriter stypticis obuiandum est: per augmenta, uel impetus, chalasticis uel paragoricis: & licet hac lege medendi omnibus seruiendum sit, attamen mammillarum mollium intuitu omnia moderatius foeminis adhibenda sunt.

De praefactione matricis. Cap. II.

SVNT uariae & diuersae causae matricem frequentius attentantes, quae licet sub duabus praecipue principalibus passionibus constrictiois uel laxationis comprehendantur, tamen etiam partim sub certis accidentibus alias causas efficiunt. Huic ergo sub definita lege professionis, quae constricta sunt soluo, resoluta uero quibus quam maxime & lassitudo sociatur stypticis potissimum, atque mediocriter frigidis stringo. Quibus autem repentina commotio matricis innascitur, haec musculorum omnium contractione, & totius corporis dolore nimio quatiuntur: & hac uel saepe interceptum uocis officium, sub horrore casus, ueluti paralyseos mentitur imaginem: quam passionem in graeco opere *ὑπερπύον νόσον* appellamus. Quo tempore ad illa duo praesidia principalia, omnibus conclusionis necessitatibus subuenientia, recurremus, phlebotomi praesens beneficium, & uentris purgationem. Specialia uero fomenta olei dulcis calida, & aquarum consueta chalasticarum cataplasmata de feminibus paragorica, cum mellicrato. Emplastrum, ut diachylon, cerotaria simplicia ex adipibus temperata, & medullis. Pessaria ex melle & butyro. Item

TIMOTHEVM LIB. III.

309

Item liuianum, & cera, quorum confectioes subiectis adiungo. Ex encolpismo succis aut praesentiae, aut foenograci, aut olei dulcis. His articuli & calefaciendi sunt, & mollius constringendi. Ventosis quoque admotis inguinibus, uel femoribus, recursum, uel inclinationi matricis occurremus. Fumigijs bene olentibus ad inferiora matricem prouocabo, odoribus enim grauibus repercutitur. Minoratis uero supradictis accidentibus, plena quoque declinatione, manifesto conuenit iam exercitijs aptis sexui commoueri, & aeris, uel locorum mutatione iuuari. His cibi humaniores, his iam lauacra concedenda: uinum attamen sub moderatione.

De inflatione, uel tensione matricis. Cap. III.

INFLATIONEM, uel tensionem si longo tempore matrix aegra conceperit, omnibus superioribus chalasticis & aptis constrictioibus imminebo, superaddens cataplasmatibus ficus tunfas, absinthij puluerem, uel eius decoctionem, epithimata amyctica ex puluere lauri baccarum pyrethri, castorei, nitri, & caeterorum similibus, cerotario commixtorum. Expedi frequenter polyarchion uti. Encathismata uero, uel uapores ex decoctionibus staphylini, dauci, pulegij, uel caeteris similiter diureticis procurabo. Inflationibus diu permanentibus, artemisia admiscenda, aut marribium, hyssopus, aut baccae lauri: aliquando casia, & celtica: ex quibus etiam pessaria conficienda erunt. Nam ex ruta uiridi, trita cum melle pessario semper utor temperato. Superaddo nitrum, uel aphronitrum, pulegium, ficus pingues purgatas, & contusas, cyminum: sed ad eorum sensum mordacem, & calidum temperandum, lactis temperabo commixtione. Si uero duritiam contraxerit, quam alibi mylen appellamus, hanc primo sicuti contra inflationem ordinando contexuimus, adiutorijs chalasticis imminens soluere laborabo. Omnibus supradictis constrictioibus passionis, appetere lauacra, cibos humaniores praesumere, & post resumptionem corporis, anechicis temporibus, omnes ex ordine cyclicas disponere curationes inguinibus adhibendas. Has semper perfolidabit etiam lauacrorum frigidorum consuetudo disposita.

De arthriticis. Cap. IIII.

CONTINGIT interea frequenter certa, & specialis passio foeminarum, ut aut naturaliter aliquando clausae nascantur, aut uulneribus praesentibus, ac cicatrice interueniente clausae fiant, aut praesenti indignationis interuentu penitus concludantur. Si ergo ex causa praesentis indignationis obductae fuerint, omnibus chalasticis adiutorijs, ex lege resoluendae erunt. Sed si ex uulneribus obductae cicatrices, aut nescio qua illa lege nascendi clausae fuerint, quod tamen aut digitis, aut oculorum possit fide probari: tunc a chirurgicis considerata mensura, referandae erunt: ea tamen intentione, ut haec patefactio linteolis, aut alijs adiutorijs patefacientibus diutius disterminetur, ne obductae in se identidem scissurae recentiores, occasionem claudendi protinus fortiantur.

De conceptione. Cap. V.

ALIOVAE mulieres, quae uoto posteritatis longo tempore desideratae efficiuntur, medicos accerserunt, quas effectus elaboratae conceptionis, felices & peritas exhibuit. Nosti itaque o Victoria, professiois communis hoc magis esse necessarium ministerium, quae ex officijs sedulis in his magis rebus experientum habes, quantum aut gratiae, aut gloriae accrescat medicae promittenti, si suscepta conceperit. Unde licet infamia non sis huius curae, conceptionem procurantis, attamen disposita tibi, consideratis omnibus, ordinari, per quae curandum erit. Prius inquirendum est, necubi officium matricis, aut inclinatum sit, aut concludum: unde aut modicis purgationibus aperientibus impeditur, aut tempore purgationis, interno rum dolore nimio conquassatur. Quod si forte ita res habet, phlebotomanda erit, de talo quam maxime: quo ad inferiora uicinior materia prouocetur. Sic deinde ad ordinationem curae aduertendum nobis erit, quae concludum prius moderate officium patefaciat, ut purgatione solenni citra offensam disposita, & deficcari, & caleferi matrix possit. His etenim rebus ita dispositis, conceptionis uota facilius subsequetur. Si phlebotomo adhibito necdum tempus sua secreta cognouerit, tunc oleo dulci, uel anethino, uel rutaceo inguina fouenda erunt: & post lana, in eodem oleo calido infusa, contegenda. Tunc cataplasmatibus chalasticis calefacienda: quibus admiscebo aut artemisiae puluerem, aut dictamni: quarum etiam in aqua coctarum frequenter uapores exhibeo. Nam & fumigia uaporatis partibus supponi conueniet ex supradictis herbis, lapide gagate adiuncto. Si his omnibus rite adhibitis, naturalis circa purgationem ordo permanferit, matricis officio mediocriter relaxato, iam adiutorijs conceptionem procurantibus imminendum est. Continuo igitur cum se purgatio citra offensam transegerit, ex diachylon, uel liuiano, pessum cum nardino, uel roseo prius resolutum, encolpismo uti conueniet. Et post matricis delauationem, ex eodem medicamento, & pessum priore, pessarium adhibere continuis diebus triginta conueniet, usque in diem uenturam alterius purgationis. Quibus transactis, liuiano nitrum conueniet commiscere, quod adhibendum erit, post encolpismum, ex subiectis speciebus disponendum cardamomum, dictamnium, artemisiam, irim, rute semen, omnia contusa & cribellata, oleo dulci & plurimo miscenda sunt: ut ex his ante pessarium fomentum adhiberi possit. Commodius interea fiet, si huic fomento recentes porcinos adipis, aut asferinos ad-

miscemus. Post quod continuo pessario tali uti expediet. Ficus pingues in aqua decoctas, & tritas, melli miscemus: & ex hoc pessario iniiciamus. Desuper uero liuianum superimponi conueniet. Deinde interfecti nitri glebam accipimus, & in modum balani collyrium factum, molli lana contegimus, quod superillum liuiano iniiciemus. Nullo etenim remedio meliore & magis innoxio, aut corrigi matrix poterit, aut purgari, quam usus nitri suppositione. Postquam uero his adhibitis, quæ sufficere arbitror ad omnia corrigenda, quæ impedimento conceptui esse possunt, iam uti conueniet his duobus sequentibus pessarijs aromaticis, conceptionem maturantibus. Fit autem prius hoc modo. Cera alba, adipe gallinarum, terebinthina, & nardino oleo. His omnibus ex æquo solutis, coagulum leporis admiscemus, & hoc post encolpismum supponemus. Aliud uero omnibus experimentatum uisibus, sequens hoc est. Cassiam fistulam, folium, spicam indicam, amomum, in uncis singulis, omnia cribellata cum staphylino, aut nardino oleo, accepto coagulo leporis admiscemus: & hoc pessario, ordine adhibito, rite est maturata conceptio. Iam nunc & superiorum pessariorum conuenit subiungere compositionem. Pessarium diachylon contra omnes conclusiones utilissimum & probatum. Lini semen, altheam, fœnogræcum, omnia æquis ponderibus in uas nouum mittimus, ubi oleum dulce & aquam æqua mensura adijciemus, ut semina pertegantur. Quæ cum molli uapore coqui & bullire cœperint, undatio, uel spuma quæ supernatauerit colligitur. Cui anserinos, uel gallinaceos adipos, & cetera iungimus, ut pessario moderamentum faciamus. Sic nos diachylon pessarium cōficimus: quod, sollicitius si fuerit temperatum, unguentum magnum chalaisticum, uel paragoricum faciet. Liuianum uero sic facimus. Cera ponticæ unc. III. mastice unc. I. storacis unc. I. adipis anserini unc. III. butyri unc. III. medullæ ceruicæ unc. III. nardini olei unc. III. Hæc omnia secundum consuetudinem tunsa, soluta autem miscemus ut pessarij temperies procuretur. Hæc est ordinatio curæ, omnibus mulieribus adhibenda concipere cupientibus, quam breuiter contexamus. Sunt etiam alia quamplurima, ab alijs uarijs coniecturis composita, quæ magis causticis adhibitis, forsitan possint purgationem sanguinis extorquere. Commodius est autem sic impendere officium medicine, ut cum susceptam causam curare cœperis, alia non creetur. Sunt alia duo genera pessariorum: at ego magis blandis, quam causticis, conceptionis causa procurandæ, purgationem sedare uolo, quam extorquere: quibus etiam magister meus, & purgationem absque offensa se procurasse frequentius testabatur, & conceptionis officia perfecisse. Ea sic conficiebat. Opopalsami unc. I. peucedani unc. I. aristolochiæ unc. I. myrrhæ et croci semuncias singulas, medullæ ceruicæ, & adipis anserini semuncias singulas: femina seorsum quæ addenda sunt cribellantur, & solutis ex more miscentur, & sic tuis pessarium fiat. Hoc primo pessario exempto, mox tempore secretorum post balnea supponendum est: quod duabus horis continendum erit. Aliud pessarium, cuius sequens ista confectio est. Opopalsami uncia I. opopanis unc. I. thuris masculi unc. II. cinnamomi unc. II. myrrhæ unc. I. costi semuncia I. croci, cassiæ ana semuncia I. hæc similiter contrita, oleo irino commiscetur, ut paulū pingue fiat: cum uero utendi tempus aduenerit, post purgationem & balnea, & pessarij prioris usum, uteris necessario linimento. Peregisse me arbitror quamplurimas sub constrictione mulierum egritudines, quibus si quas forte minime comprehendimus, sub uno & simili relaxandi beneficio uisitandæ erunt. Variæ etenim pro causarum temporibus, adiutoriorum species poterunt adhiberi, eadem attamen medendi omnibus uirtus.

De abortiuis. Cap. VI.

ABORTIVVM dare nulli unquam fas est. Ut enim Hippocratis attestatur oratio, tam duri reatus conscientia medicorum innoceus officium non decet maculari. Sed quoniam aut matricis uitio, aut ætatis impotentia, sub qua præpropere frequenter partus euenit, fœminæ periclitantur: expedit prægnantibus in uitæ discrimine constitutis, sub unius partus sæpe iacturâ, salutem mercari certissimam. Sicut arboribus arcescentium ramorum accommodatur salutatis abscessio: & naues pressæ onere, cum graui tempestate, iactantur solum hñt ex dano remediū. Vnde breuiter huic loco adnectenda, continuo designabo. Si ergo necessitatibus, aut ætatis immaturitate, aut uitij superius comprehendis, pecus molliter subtrahendum erit, his quammaxime consentio faciendum, ut cataplasmatibus chalaisticis artemisiæ succos, aut tufæ puluerem miscemus: dictamni quoque similiter. Sic aristolochiæ, sic rutæ seminibus: sic & fomentis, & supradictarum specierum decoctionibus factis uti conueniet, quæ scripta sunt in cura conceptionis, ac sanguinem innoxie prouocantibus. His uero sequentibus aliqui usi remedijs, duris forsitan, corporibus minus obfuisse uidentur, qui sanguinem extorquentes, simul etiam uenientia pecora pertraxerunt. Succum rute uiridis potui dederunt, ad neophyta excludenda. Hanc eandem rutam uiridem, cum rancidis nuncibus, & cum melle tritam dederunt, asseuerantes pro pessario apponendum. Interea etiam myrrham, & artemisiam, & leucosemen, ex æquo cum succo menthæ, potui similiter post balnea dari debere asseuerauerunt. Item lupinorum amarorum puluerem, myrrhæ, & leucosemen: quæ omnia ex æquo cum menthæ succo temperauerunt, ut troiscus cōficerent: quos cum decoctione artemisiæ, aut dictamni dari constituerunt. Alij radicem panacis, myrrhæ, aloes, ex æquo, similiter succum menthæ uiridis temperauerunt. Alij collyrium suppositorium faciētes, sic se hæc innoxie extorsisse testati sunt. Myrrhæ, & absinthij, irios Illyricæ, radicis panacis uncias singulas, gummi unc. II. quas in succo fœnogræci infuderunt. Ex quo mixto cum puluere supradictarum specierum collyria, uel balanos confecerunt, quos post balnea supponebant. Nam dictamnum cum uino tritum post balnea potui dabant, & continuo penè immaturas animas excludebant.

excludebant. Sed & ouium fel, in mellicrato dederunt, æque uiolētum. Sic fel taurinum cum nitri combusti puluere, hyfopi ceroto miscuerunt. Aliud. Hyfopi cerotum. Nitrum tostum, cininum singularum uncia I. ficus pingues albas bene tritas unc. II. cum lacte muliebri pessarium supponendum temperauerunt. Sed & nostro pessio utebantur, ex folijs pinguibuscibus tuis, balanos, uel collyria supponentes, quibus nos etiam speciem nitri admiscuimus: sed innoxie etiam purgatio procuratur hoc modo. Aliud exclusorium uiolētum. Myrrham tritam, & helleborum felle taurino miscentes, & temperantes pro pessario supponebant. Aliud. Myrrhæ uncia I. ficus pinguis tritæ lib. I. galbani unc. I. aphronitri unc. III. omnia trita, tufæ ficui commiscebant: & cum usus forte fuerat necessarius, cum melle pessarium ab iisdem temperabant. His etiam ptarmica adhibuerunt ex helleboro, ltruthio, castoreo: ut membris omnibus exagitatibus, pecus facile extorquere ualuisent. Coacti etiam aliorum scripta elegimus, in dya quidem sub illis necessitatibus, si saltem uel non importunis mensibus ingerantur. Sed quoniam his inconsiderate frequenter ita rebus gestis, ut & uapore adhibito specierum, hæmorrhoiæ uenerunt, per quas & uulnerationis penè incurabiles fluxus lætas fœminas occupauerunt, ad hæc nos quibus ualeamus tandem adiutorijs salubribus obuiamus.

De hæmorrhoiæ matricis. Cap. VII.

HÆMORRHOIÆ matricis (licet etiam ex alijs fieri soleant) attamen, quoniam omnes una lege medendi curandæ sunt, subiectis earum causis, adiunctisque omnibus, ut arbitror, sub constrictione passionibus, eisque pertractatis, ad resoluta, & sub effusione laborantia descendimus. Quæ, quamuis sæpe chronicarum more causarum difficile liberentur, uaporibus constringendæ sunt, ex decoctionibus specierum omnium stypticarum, quas etiam nunc subiectas admoueo. Myrti uiridis flore, malograti cortice, & arboris pini, siliquarum folijs, uel baccis lentisci, similiter rosa sicca, & galla, rore syriaco, & ceteris similibus. In encolpismis unminere cōuenit ex croco, hypocistide, acacia, omphacino, lapide hæmatite, lemnia sphragide: omnibus tuis, & mixtis decoctionibus supradictarum specierum, aut succis polygoni, uel arnoglossi temperatis. Post uero, spongia infusa in posca, & supposita muniendæ erunt. Inguinibus uero, lanas infusas succis supradictis imponi suadeo. Expedit interea omnibus superioribus locis uisum in mammillas, cucurbitas stalticas ignitas imponere: sic etiam intercapulas diu perseveraturas, sed molliter detrahendas. Epithimata uero staltica, quæ dyfentericis ordinauimus, imponenda sunt, quammaxime ex dactylis thebaicis, in uino uel aceto decoctis, ex cerotario commixtis, speciebus quoque, quas nossi competenter posse constringere.

De uulneribus matricis. Cap. VIII.

SI UULNERATA ex his matrix fuerit, quibus uulneribus interius putredo frequentius sociatur: aduertis ex egestionibus, quatenus debeas causæ succurrere, adhibendo aut troiscos ex auripigmento, calce uiua sandaraca, puluere chartæ combustæ, & ceteris similibus: quos ita conficito & temperato, ex succis omnium specierum supradictarum.

De fluxu rheumatis, quem ῥοῦν appellamus. Cap. IX.

SI IXX his fluxus perseverans sanguinis, uel humoris, calorem uariatis, molestiam fecerit, quem nos ῥοῦν appellamus, his omnibus superioribus imminendo constringendus erit, uel desiccandus. Si quis uero etiam potionibus curare uelit, habet has potiones, a nobis similiter ordinatas, in his autem qui sanguinem uomuerunt, aut dyfentericæ uitio laborarunt, si humanius res profecerint: ut ueluti in chronicis morbis erat, aliquando commoueantur, aliquando sub blanda dimissione releuentur: quo tempore cycli nobis iam omnis ordo intendendus erit, & arripiendus. Vomitibus prius frequentior adhibendus, quammaxime per radicem acceptionem. Exercitijs paulatim crescentibus imminendum est. Aeris mutationes appetendæ. Locis iisdem psilothra, propteres, dropaces, & sinapismos appono: quibus omnibus perseverando, uim magnam rheumatis magnis ualeamus adiutorijs superare. Sanè si sanguineus & cum dolore fluxus fuerit, etiam phlebotomo eas expedit releuari, omnibus supradictis stypticis imminendo.

De gonorrhœa, id est spermatis effusione. Cap. X.

EFFUSIONE aliquando etiam spermatis spontanea, & importuna fœminæ fatigantur, quod in græcis nostris γονορροία appellamus. Hæc quæ in uiris, hoc uitio laborantibus, superius ordinata sunt, etiam fœminis conuenit adhibere. Ordinata gyneciarum dispositione, sufficere arbitror principalem passionum constrictionis, & relaxationis causis, ex paruis omnibus adiutorijs, competenter adiunctis. Cetera uero quæ artis officio parturientibus aut disponenda sunt, aut faciendâ, usu magis quam lectione debes aduertere: ut intelligas quæ pertineant ad salutem mulierum.

tum habueris, mittis in mortarium, & teris cum folijs, tenerioribus semperuiuæ, apij, & coriandri. Cum bene triueris, adijcis mel, & grana piperis imparia, quot uolueris: & uniuersa temperabis, & stanno seruabis, & ieiunus uteris. Et si quis apprehensus fuerit, hanc potionem cum acceperit, statim foris exit omnis lues ab illo, & sanus erit. Sed & qui epulatione usus fuerit, aut qui seruerit ei qui lue tenetur, nunquam noceri poterit. Chalasticum quod ostendit Titianus uir clarissimus, imponendum in aluta pedibus dolentibus, & ligandum fasciola, & desuper udones induendos. Ceræ punicæ unc. I. resinæ frizæ, pon. I. resinæ terebinthinæ unc. I. axungia porcina sine sale, de porcella uirgine, uel etiam de pluribus pond. I. hæc omnia in cacabo soluis: mittis postea ceram, & desuper nitri alexandrini bene nitri unc. I. & agitando bene commiscens, seruabis in fictili. Ad hemitritim, unde fiunt cardiaci, & phrenetici. Mala cytonia sicca trita lauato, & mittes in ollam nouam cum aqua fontana, & decoques, & ipsam aquam bibere dabis. Antidotum diarobum facit ad pectoris dolorem, & stomachi, & iocinoris, splenis, uel ficæ, ad hæmoptoicos qui sanguinem uomunt, uel expuunt, ad indigestionem, inflationem stomachi, tussim siccam: & ad tussim spirituosam, id est, qui fortiter suspirant: nauisæ prodest, & saluis abundantibus. In his necessitatibus uniuersis doloribus, cochleare plenum ieiunus manducet: per triduum senties beneficium. Cuius compositio talis est. Maltiches petroselini macedonici, oxypiperis, quod in usu est uncia singularæ. Item hyfopi cretici, iros Illyricæ, rutæ uiridis uncia binæ, nuclei pinei unc. III. Quæ sicca sunt, tundi & cerni debent: rutam autem cum nucleis pineis, & maltichem, in mortario fictili aspero detere. Hæc, cum bene fuerint mala xata, postea quæ sicca sunt iungantur, & terantur simul. Desuper autem mitti oportet mellis summi, quantum sufficit: uniuersa confecta in uas uitreum missa, signataque seruari debent. Decomaia antidotos Terentij Eutychiani diatessaron. Facit ad digestionem, & ad urinam prouocandam, & colum. Cuius compositio talis est. Petroselini macedonici, piperis, inulæ, foeniculi semina æquis ponderibus tusa, & cribellata, melle bono sufficienti despumato terendo iunguntur, & dolio uitreo signata seruantur: cum necesse fuerit, dabitur ita. Ad digestionem cochleare plenum comedendum. Si autem mane stomachum indigestum habet, similiter cochleare plenum comedat. Ad urinam uero prouocandam, in balneo, uel in sole stanti, cochleare plenum soluis, in duobus cyathis aquæ calidæ, & bibendum dabis. Colicis quoque in aqua calida, ubi apium fuerit decoctum, solutum, plenum cochleare bibere dabis: triduum tribus post cyathis aquæ falsæ. Antidotus faciens ad omnes dolores interaneorum. Hyfopi cretici unc. II. calaminthes creticæ, pulegij, sine fumo, petroselini, macedonici, siseleos uncias ternas, apij feminis unciam I. libylici semunciam, thymi, hispani florum unc. I. piperis semunciam, gingiber semunciam, tusa, & cernita commiscens cum melle bono despumato, & confectum, uitreo signatum seruabis. Ex hoc ieiuno dabis cochleare plenum. Diamorone *απλοῦν* i. simplex. Mora syluatica triduo in cacabo mundo habentur. Postea exprimuntur ex his sextarij sex: quibus iunguntur mellis sextarij tres commixti: simul colantur, & in cacabo stannato coquantur ad tertias. Seruatur in dolio uitreo. Datur ex hoc ad uulnera faucium, dentium dolori. In acerrimis febribus constitutis, temperatus ex aqua calida, uel ex frigida. Sed in aures huleratas ad cochleare fundetur, & obturabitur lana. Diamoron sebati, id est, succus de moris syluaticis, quæ collecta in cacabo triduo sint, quarta die experimenti: ex his sextarijs sex croci unc. II. alumnis scissi unc. II. corticis malgranati unc. II. succus de moris, & mel, & succus labruscæ bene commiscuntur, & colantur, & desuper imponunt trita, & cribellata, & iungunt. Crocus ante triduum infunditur in succo labruscæ, ut facile teri possit. Decocta simul usque ad tertias, uitreo seruanda sunt. Facit ad faucium uulnera, & totius oris: sed & ad carnes quæ supra dentes nascuntur. Acopum diacissimum. Baccas lauri numero c. pilas cypressi numero XX. herbas fauinæ foliorum libram I. resinæ pituinæ lib. I. germinis hederæ unc. III. olei fabinensis lib. III. fenogreci sextarium I. ceræ rubræ lib. I. præter hæc gummi, resinam, & ceram, in cacabo infundis in aquæ fontana sextarijs II. & olei libris III. per triduum: quarta die decoques, quæ infusa sunt, leui foco, quandiu aqua absumatur. Gummi uero teres cum oleo modico iam cocto, usque ad leuitatem resinam autem, & cetera cum reliquo oleo resoluta leui foco, colabis, & tepelactum supra gummi immixtum, agitabis de ferula. Quod medicamen, dolio uitreo seruabis. Facit autem ad totius corporis frigorem & ad ischiam, & podagram utilissime prodest. Ad sanguinem uomentes. Semen salicis unc. I. tritum cum uino austero, permixtum ieiunus accipiat. Sanguinem restringit, & uitium emendat. Compositio saccomellis. Uia acerbæ succum sextarios II. quem succum cacabo itaneo per triduum seruabis, supra missis grauis salis marini tribus ita omnes fæces in fundo resideat. Exinde mittis succi limpidi sextarios II. mellis despumati sextarios III. Coques leui foco usque ad tertias. Quod de ferula agitabis, frigidum factum, uitreo seruabis. Facit ad nauisam restringendam, & uentris fluxum, & initia eorum qui sanguinem uomunt. Sed & dysenteria incipienti, cum aquæ puræ mensura dabis: febrilibus tepidum, ceteris frigidum. Ad sanguinem de ano fluentem. Malgranati corticem tustum, & bene cribellatum, in aquæ calidæ cyathis II. totidem que uini, & cochlearia singula pulueris per triduum da bibere, & restringit. Ad dysentericos. Ouum gallinæ cum aceto friges, & das manducare ei qui patitur per dies septem. Ad dysenteriam. Fragmenta de mola ignifera facies: & cum bene incaluerint, lapides ipsos in lacte caprino extingues: & illud lac bibere dabis. Ad eos qui cum tormento urinam faciunt. Sisymbrium ex aqua coque, & tere limpide, & da. Bibat cum careno ieiunus, ex aqua supra memorata. Ad lumbricos. Herba centauream decoques ex aqua, in olla noua, & dabis per triduum: bibat cyathos ternos, uel quinos. Ad omnia etiam interanea facit. Ad capillos in capite rasos, ut spissi renascantur, qui ex infirmitate graui ceciderunt. Caput nouacula eradendum, & liniendum ex hac unctioe, cuius compositio talis est. Thus dacicum, gallas, inulam, myrti nigri

feminis

feminis uncias singulas, omnia tundis, cribellas. Post ladanum in uino uetere infusum, unc. II. per triduum desuper in mortarium missum adijcis, & simul coteris usque ad limpiditatem. Cumque spissare coeperit, tantum nardi boni campani desuper mittis, ut in modum ceroti strictioris deueniat. Perfectum plumbeo reponitur uasculo. Uteris post rasuram quousque capilli densentur. Ad denigrandos capillos. Gallas acerbæ numero X. spicam celticam, muscum gallicum, myrti nigri semuncias singulas: oia coruina tria, gallas, spicam, semen myrti, tundis, cribellas, & postea in mortario medicinali teris, cum uini ueteris quarta uno, per triduum: quarta die desuper adijcies oia, & in uino commiscebis. Confecta plumbo seruabis. Quando uti opus est, oleo leticino, & uino ueteri resoluta infectione uteris, ita ut solutior sit, & possit omnibus adhærere capillis. Sanè sub hora infectionis oleum intra os habendum est, ne dentes nigrentur. Medicamentum Phisophiani, quod dicitur cytopharmacum, unice faciens ad passiones has. Ad ulcera chironia, ad ulcera recentia, ad luxatum, ad præcisuram, ad scabiem in capite, ad parotidas, seu glandulas, ad ulcera naturæ, ad contusionem & tumorem, ad deiectionem, & fracturam, ad carbunculum, & furunculum. Etiam si in mammillis mulierum ulcera, uel durities nata fuerint. Ad faucium tumores aforis, ad scabiem, ad rhagadium, ad exochadium. Cuius medicaminis compositio talis est. Ceræ rubræ, & ceræ punicæ, libras singulas, opopanax uncias II. Oleum aut secundarium, pinguisimum tantum mittere debes, ut pigmenta tequantur: resoluta in cacabo mundo colabis, & ad supra memorata uteris. Diaherpillum acopum. Serpillum, fenogrecum, iunci radices, rorismarini libras singulas. Hæc omnia in uini ueteris sextarijs quinque infusa sint diebus quinque, die sexto olei fabini mittis sextarios quinque, leui foco impositum: eo usque coquitur, ut uinum absumatur. Postea mittis ceræ punicæ, uncias XIII. Facit autem podagricis, arthriticis, spine dolori, ischiadicis omnibus mirifice prodest. Et diacitriū acopum, cuius compositio talis est. In cacabo aquæ feruentis deponitur alia ollicula ærea, ita ne aqua illic intret olliculæ: cui hæc mittenda sunt. Citreum uiride acerbum, peucedani uiridis pond. I. olei fabini sextarij II. sub ipsa die simul coquantur ad seruorem aquæ bullientis: ollicula habeatur, ubi citreum est cum ceteris. Postquæ hæc decocta fuerint, oleum colatur in cacabo, & desuper mittitur ceræ punicæ libra I. agitatur quousque soluat, arthriticis, podagricis, spine dolori, & ischiadicis. In aure uulnus si fuerit, excuas malgranatum, & mittis illic myrrham, pediasimos, mel, & acetum, & ad dimidium coquis, & eo mittis tepidum, per folium lauri, oteniten, sanat. Alij pro myrrha aphronitrum mittunt. Ad hydropem. Vituli masculi stercore cum aceto acri permixto, spisse uenter liniendus est: ita tamen, ut ante ipse hydropicus toto corpore dropacetur. Ad hydropem. Squilla, id est, bulbus sub prunis furno assatur. Deinde circumpuratur, & medietas eiusdem bulbi in aqua coquitur: posteaquam coquendo colorem mutauerit, tollitur. Ex quo bulbo scrupulus unus, & dimidium teritur cum oxymelle: tribus cyathis calefactum, bibendum datur. Omnem calamitatem per urinam euacuat. Ad hydropem. Lomentum fabacium bene cernitum, & cineres de fornacibus optime cernitos, æquis ponderibus adunatos, in aqua calidissima conspergis, & facis cerotum in modum cataplasmatum: inducis pannis duobus, ita ut unum habeat in ante, & alterum retro: omnem calamitatem humoris, aut per anum digerit, aut per urinam. Ad hydropem, quod monstrauit leoparda. De lupo. si uiro, de masculo, si mulieri, de lupa, remedium faciendo, cor seca totum, & pulmones. Omnia simul comburis, ita ut carbones fiant: quæ teri, cerni, id est, cribellari, & in puluerem redigi debent, & uitreo seruari signata. Cum necesse fuerit, uinum bonum, sed non uetus mittis in ollam fictilem nouam, & de pulegio quod fumo tactum non est, facies fasciculum, & ex eo facis agitari ipsam uinum. Posteaquam perbullierunt, facies potionem, & tepelacta potione cochleare plenum pulueris das bibere ei qui patitur, per triduum. Ad hydropem. Quod monstrauit uxor nomenclatoris. In ollam fictilem nouam mittis unam radicem de costo, & de folio malo bathro tres furculos crassos, & fasciculum qui de publico emi debet foeniculi: bulliant hæc omnia in olla cooperta. Ex eo mane unam potionem bibat, & sero qua hora se collocat unam. Ad hydropem, potio experimentata Cornelio. Scyllæ purgatæ, id est, bulbi crudi minutatim cocisi pond. I. uini aminei uetustissimi sextarios III. in fictili per triduum infundis, & uas die quarto foco leui imponis, & coquis quousque uinum ad tertias ueniat. Sublato uase de foco, partes scyllæ proijcis expressas, succum uero uitro seruabis. Ex hoc quando opus fuerit quartarium hydropico ieiuno calefactum dabis. Locis autem externis tumenibus, aut inflatis, aut humore plenis sterco bubulum cum parte aceti resolutum, spisse imponis tandiu, quousque ad limpida sanitatem patientia loca perducas. Sanè de succo priore ter singulos quartarios dabis, id est, triduo, intermissis singulis diebus. Ad hydropem, quam frequenter experimentauit Eugamius. Compositio. Columbi agrestis, uiui, integri, cum pennis suis exusti, in olla fictili in cineres conuersi: & ex ijs quantum tibi uidebitur, in uini meri aphri calefacti cyathis duobus, ieiuno digesto bibendum dabis. Primo tamen die sentiet beneficium potiois, ita ut per urinam satis mittat. Alij incipiunt subito, & per nares mittere humorem. Ad dolorem uentris, & ad tortionem experimentatum a Cornelio. Calaminthe, nam sic est herbe nomen, pulegij sicci sine fumo, petroselini, libylici, uncie singule: siseleos, apij semen, gingiber, iuniperi, thymi hispani, piperis, quod in usu est, uncie binæ, mellis optimi despumati quantum tibi uidetur, omnia hæc tunduntur, cribellantur, & in melle despumato coniunguntur. Reponuntur in vitro. Quando uero opus est, in aquæ calidæ cyathis tribus, ubi apium fuerit decoctum, dandum antidotum modo nucis auellanæ. Το δινανθιον, si sub hirco scabies exierit, aut durities facit, & ad loca dolentia uniuersa, præcipue tamen ad humores, & durities, & apostemata prodest: æque carbunculis, clauulis, & furunculis.

facis septem nodos in eo, & in fronte ligabis. Item uitis albæ corticem comburito, & miscens cum uitel-
lo oui, linias in fronte. Ad morsum serpentium. Gentianam, aristolochiam rotundam, lauri baccas pur-
gatas, myrrham, æquis ponderibus tuias admisce meli optimo. Ad hemicanion. Canis mortui capil-
los de capite tollis, de duobus digitis, & pulli mortui, & die sequenti minimo in linteolo de licio in collo
suspendis. Item radices falsas raphani tere, quæ adhæserint tolle, & tere cum aceto acri, & lini hemica-
niam. Ad grauedinem aurium. Fel caprinum, mel atticum quatum & fel fuerit, myrrham, oleum rosaceum
simul in carbonibus calefacis, & in aurem mittis. Ad uermiculos qui in auribus nati fuerint. Amurcam
calefacis, & mittis in aurem. Ad auriculæ dolorem. Porri succum, intybi succum cum nardo calefacis,
& intus mittes. Ad aurium dolorem, & uulnera. Herbarum sanguinarum succorum cochlearia duo, mellis
cochlearia II. olei cochlearia II. sici porri uirginis cochlearia II. hæc omnia simul commisce, coques igni-
leui, & intus mittis. Ad infirmum, ut dormiat. Semen sesami cum aqua teris, & facies grana minuta, in
modum ciceris, & ad causas supradictas, ut dormiat, grana bina uel teria glutiat. Ad tussim. Semen can-
nabis, fabam combustam, pulegium, irin illyricam, piper, hyssopum, semen de urtica, & anethi radicem, om-
nia hæc ad serupulum semis mittis, & teris in aqua calida. Ad tussim. Herbam marthubium deco-
ques ex aqua ad tertias, & cum melle despumato dabis bibere. Ad tussim electuarium. Petroselini un-
ciam unam, zingiberis unc. I. piperis unc. citoniorum coctorum pondo duo, mellis II. pariter omnia com-
misce, & coquis, dabis ieiuno cochleare. Ad tussim. Nuces grandes sine nucleo coques in olla noua,
& aquam quantam uolueris, dummodo sextarium bibat ex uino, sanabitur. Item sinapi alexandriini
unc. friges, & piperis unc. atque in unum conteris, & contritum in pultarium mittis, adijciens mellis pon-
do I. & coques usque dum spissum sit, & refrigerat: ex hoc ieiunus sub lingua teneat, & dum se coeperit
soluere, transglutiat. Hoc & noctu, cum dormire coeperit, faciat. Ad idem facit, & maximum remedium
est. Equi saluam ex aqua calida bibat per triduum: is qui tussierit, uiuet, equus morietur. Ad idem. Ane-
thi feminis cyathi tres, piperis scrupulos XII. mellis sextarium I. tundis, & cribras, in melle commisce,
& sic uteris, mane cochlearia tria, & alia die similiter. Ad idem. irin illyricam drachmam I. mellis quod
sufficiat, quousque sit eliquata spissitudo. Ad coli dolorem. Azymum panem tundis, & per cribellum cer-
nis, & das die primo in uino cochleare unum, die secundo duo, tertio tria, febricitanti in calida: sano, ut di-
ctum est, in uino ueteri. Ad colum. Siliquas aphras tres, piperis albi grana XXI. colli serup. III. post
omnia hæc trita, & cribellata, in uino ignito potionem facis, & dabis ei cochleare unum. Hoc per triduum
si dolet, ignitum ferrum sic in uino extingues. Item Canabis radicem combures, grana LXXIX. in
mortario teris, in uino, & dabis potionem diebus IX. Item lignum nodosum sambucinum mittis in fo-
cum, & dum coeperit exuri, paulatim fauillam de eodem extinguis: colligis in uasculo mundo: & rursus
apposito ligno ad ignem, iterum & frequentius hoc faciendo colligis, usque ad cochleare plenum: cuique
pulueri adijciens canabis grana XIII. cymini grana XIX. Contrita simul cum puluere adijciens, in cali-
da potione facta, da ieiuno, ut bibat plurimis diebus. Item testas ouorum gallinæ, cum primum oua fue-
rint supposita, post exclusionem collecta: omnia uris, & teris diligenter in mortario: adijciens piperis gra-
na XXI. simul diligenter conteris: & dabis in aqua calida cochleare plenum. hoc facis per triduum. Item
caput fardi decoques diligenter in aqua nymphali, quam colatam calidam dabis ei bibere. Item sangui-
nem anguillæ, cum rubello uino, æquis mensuris cum aqua tepida mittis. Item ad colum. Aphronitra ma-
tronalia duo in aqua dabis. Ad mammillarum dolorem. Terræ tubera uiridia, & axungia ueterem sine
sale tunde, & panem: facies cataplasma, & impones. Quibus unguis dolent, siue ad paronychia. Mel co-
quens despuma, spumam argenti, & æris florem tritum simul commiscens, & unguibus in linteolo impo-
nes. Ad eructationem, uel stomachi inflationem. Myrrhæ nigræ baccam contritam dabis cum uino ueteri.
Ad stomachum confirmandum diatesaron. Ciminum, rutam, baccam lauri æquis ponderibus trita, mel
le mixto, cochleare plenum ieiunum bibat. Ad formidinem cordis, & spasum. Folia persici trita ponan-
tur ad cor, & succus horum. Item rutam ex aceto & melle, cum farina hordeacea pectori impones. Ad cor-
dis dolorem etiam si spina doluerit. Laseris cyrenaiici grana tria, detrita in melle, & aceto, æquo pondere,
quod faciat cyathos III. bibat. Ad formidinem cordis & spasmo. Rutæ fasciculos in rosaceo oleo, & ace-
to decoquito, & unge eum, ut sudor desinat: quia cordis, uel animi angustia sudorem frigidum generant.
In uino mero spongiam macera, & sinistra mammillæ imponito. Ad fluxum uentris. Gallam, & testam
de locusta teris, & mittis in ouum forbile, & dabis ad uentrem. Betam ex aqua mulla decoques, sparso ni-
tro. Cum manducauerit, aquam ipsam bibat. Ad lumbricos. Coriandri semen cum melle dabis manduca-
re. Ad fluxum uentris. Lenticulæ agrestis semen teris, & dabis in aqua calida, & mox restringit.
Etiam si infans lateris patitur dolorem, bibat nutrix ex hoc, & lactet infantem, & statim infans sen-
tiet. Ad uentrem faciendum. Rubricam mittis in aquam calidam, iuxta modum potionis: da-
bis potum, etiam si lumbrici sint, subsistent. Ad eos quibus uenter iuxta consuetudinem non facit.
Blitum, uirginem herbam, siue mercurialem, apium, damascena quinque in aqua nymphali discoque:
quam diligentissime colas, & facies ex ipsa aqua potum, in quo modicum olei adijcis, datur ei. Ad
duritiam uentris. In tribus caricis pinguisimis exprimis lac, & dimittis in ollam, ita ut penè sit plena,
dabis hoc manducare. Qui sunt pinguisimi corpore, ut extenuentur. Ossifragi auis uentriculum sicum
ad uentrem alligabis, ita ut corpus contingat, & cum homine maneat: ad extenuationem quantum no-
luerit, ueniet. Ad uentris strictionem. Castaneæ coria tria, & mali, ac piri, & rosæ flores, in aqua calida dabis
bibere. Ad solutionem uentris. Ouum, & butyrum in se coques, & in linteolo inductum, ad præ-
cordia imponis. Ad suspirium. Lapidem modicum de fluuio qui teri potest, de manu sinistra tollito,
& in

& in uino dabis: aut certe tria grana allij ad tertias decoquito, & bibat. Ad suspirium. Aquam quæ in
arbore inuenitur in lacunis, cauisque corticibus consistens, suspirioso potum dabis. Item betonicam
cernis, cernitam repoues: cum opus fuerit, drachmas tres cum lacte caprino ieiunus accipiat. Item cen-
tauræ herbæ succum, nucis auellanæ magnitudine, in oxymellis cyathis tribus da: bibat, sanus erit. Ad
lateris dolorem, & ad perfrictionem, attamen arcentem nimium. Hyssopum, origanum coques in pulta-
rio nouo, bulliat ter uel quater: acetum mittis in pultarium, & mel, & mane cochlearia duo uel tria su-
mat. Ad lateris dolorem. Petroselini fasciculos sex semis, piper tritum dabis in uino, & in ipso latere re-
cumbat. Item semen absinthij tundis, & facis puluerem, & commisce cum axungia ueteri, inducis in
pannum, & imponis. Ad lateris dextri dolorem, & ad epar. Piper, costum, apij semen, æquis ponderibus
tundis, & cribellas: in aqua calida potionem dabis, mittis autem cochleare unum. Ad lateris dolorem,
& si quis pondus leuauerit. Sulphur uiuum, picem, resinam maculosam, bitumen tritum, in charta per se
imponis in balneo in loco ubi dolet, siquidem multum dolet, & postmodum triduo à balneo se absteat.
Ad lateris dolorem. Herbam chelidoniam tritam cum axungia imponito. Item tritam cum uino, da iei-
no, bibat, sanus fit. Ad Epar. Linum, eupatorium, costum, gentianam, aristolochiam longam, aristolo-
chiam rotundam, baccas lauri mundas sine cortice, piper, hæc omnia æquis ponderibus tundis, cernis, ser-
uabis. Cum necesse fuerit, dabis in tribus cyathis meri uini ueteris calefacti cochleare plenum. Si autem fe-
bricitet, in aqua calida, trium cyathorum mensura. Ad epar. Costum, eupatorium, lupinum crudum,
æquis ponderibus tundis, cernitum, commixtum, ex hoc dabis in tribus cyathis mellis crati calidi cochlea-
re plenum, per triduum. Hæc potio danda est ieiuno. Item guttæ ammoniacæ unc. IIII. costi unc. I.
petroselini macedonici unc. I. sceniculi unc. II. Hæc species tunduntur, mellis autem atticæ libra I. femo-
rim bulliat, & sic desuper memoratæ species tunduntur. Ex hoc ieiuno dantur cochlearia duo: intermis-
sis iterum duobus diebus, accipiant, usque quater. Item piperis grana xxx. baccas lauri mundi sine cor-
tice, grana x. simul in mortario teris, & dabis in uino ueteri cyathos tres, & in eo latere recumbat. Hoc per
triduum, si febricitauerit, in aqua calida dabis. Item corticem rasum auellanæ, in uino terito, & dabis.
Item uulpis splenem siccas, & dabis tritum ieiuno incondito. Aut certe costum, sœnogræcum, oryzam,
piper, æquis ponderibus tundis, & condita dabis. Ad spleneticos. Ficus, & pilulas cypressinas decoque
cum aceto, & facis cataplasma & imponis. Item pulegium, quæ prius nascitur, teritur, & in uino dabis.
Item radicem ebuli siccā, aut certe radicem salicis in aqua coques, & dabis ieiuno uinum uetus. Stypti-
tem nouissime purgatam bene combures, & puluerem facies, & dabis. Si infanti, uel maiori ad assellan-
dum intestinum descenderit, facies hoc. Stercus asini comburis: inde facto puluere in olla ipso puluere in-
testinum aspergis: de aqua non lauas. Posteaquam puluerem asperiseris, uidebis ipse, ne intestinum deter-
gas. Hoc assidue facis, usque dum cesset descendere. Ad intestinorum dolorem. Brassicam britanni-
cam conteris, & succum eius in aqua calida cyathos tres dabis bibere. Si infanti, uel maiori ad assellan-
dum intestinum descenderit, siue sanguine puro, siue cum stercore assellatus, sublauet se de aqua supra scri-
pta cum acacia. Postquā delotum fuerit, mittis semi hircini calefacti, in aqua calida, cochlearia duo, uel sic-
ci oryzæ cochlearia duo, & acaciæ cochleare dimidium, in clystere commixta mittis. Ad iocinoris dolo-
rem. Lupi cor siccum teris cum pipere, costo, petroselino, ieiunus ex mero bibat. Item betonica fasci-
culum, & mellis sextarium decoques ad medias, & dabis per triduum. Ad naufeas, & uomitum. Oleum
costum tritum ex melle, & cochleare manducet: uel anethum ex aqua mulla dabis. Ad sanguinis uom-
itum. Glutinis libram, ex aqua potionem dabis, bibat, & curatur sine periculo. Qui escam non conti-
net. Stercus passeris parietarij teris, dabis in uino ueteri, ad potionem cochlearis unius, mox escam tenet.
Ad renum dolorem. Picem, bitumen iudaicum, sulphur uiuum, nitrum, trita omnia mixta in se imponis.
Item herbam artemisiā à pridie ubi nascitur inquires, & alia die ante solis ortum, inclinatus de sinistra ma-
nu euelle, sine nodo concingis te. Ad hircosofos. Thus masculum, & alumē tere, & ascellas hircosofas sine:
aut myrta sicca. Ad renum dolorem. Ieiunus poscam tepidam bibat, & inambulet aut certe seuum bu-
bulum manducet, aut certe suinum uirginem, ad renem ligabis. Ad dysentericos. Conchylium, anchu-
sam, amyllum alexandrinum, hæc omnia æquis ponderibus tuisa, cribellata seruabis. In necessitate dabis
in ouo forbili cochleare plenum, mane ieiuno: in ouis tribus singula cochlearia, hoc est, per diem unum,
ouum unum. Item coagulum leporis ex uino uetere delotum, tepidum, dabis ieiuno bibere, & con-
tinuo sanatur, etiam si carnes mittat. Item unguē syluaticæ adhuc recentis folliculos cum granis suis, pro-
latis succis siccas, utraque tundis, cernis, in dolio uitreo seruabis: in necessitate dabis ex hoc tria cochlea-
ria in uino ueteri mero, frigido, uel tepido. Febricitanti cum omphacino melle modico, ut supra memora-
tur. Item membranas exterioris sinter XXV. tundis, cernis, cum pilulis quas dicimus anagallidos numero V. ex qui-
bus puluerem factum pariter miscebis in uino, & æque amyli alexandriini cochleare unum. Permixta om-
nia in uase uitreo seruabis. Cum necesse fuerit, in ouo forbili dabis cochleare unum in die semel. Si
autem ita fuerit solutio uentris, ut cum stercore soluto sputa remaneant, & generet conatus & libidinē,
tunc oleum, siue uermiculus ad hæc dirimenda datur. Et huius clysteris compositio talis est. Maligranati
corticem, rubi cimas, myrtasque leues, rorem syriacum: omnia hæc mittis in ollam, & excoquis, in uino su-
pra memorato, cochleare mittis cum puluere. Cuius pulueris compositio talis est. Acaciæ uigræ puluerem
factum conteris unc. I. struthij I. seminis asparagi unc. I. ligamen hederæ unc. I. rheupoticum unc. I. rheu-
pontici cum pulegio unc. I. oia tundis, & cribellas subtilissime, dabis cochleare unum cum melle calido. Ad ge-
R ij

nicolorum dolorem. Genestam, tunfam, uel semen eius cum axungia malaxata impones. Ad omnem passionem interaneorum, uel febres. Spinæ minutæ flores, & rosæ, succo colligato, & siccato, atque contempe, & melli commisceto: grana etiam piperis parce adiungito pariter. Si non febricitat, in uino dabis: si uero febricitat, in calida aqua. Ad impacta tibiæ uulnera, aut coti, siue geniculo, ijs occurrendum erit. Lomentum sabacium cerne, & acetum simul immixtum, & diligenter coagatum: ut coeperit siccare, ex ipso suffundis usque in diem tertiam. Si autem cotis separata fuerit, reponenda est, & non temere mouenda: & hoc superimponendum quod scriptum est: ita, ut cum coeperit siccare, acetum suffundendum sit. Ad strophum dicit hæc uerba. Quid irascis? quid sicut canis iactas te? Quid sicut lepus resilis? Quiesce intestinum, & ita crocodile. Ad talorum tumorem & plantæ. Pampinum uitis uiridem aqua feruenti perfunde: quem conteres, & superimpositum colligabis. Ad luxatum. Pumicem combures, facies cinerem, & cum oleo maceratum, calidum impones. Ad uentris dolorem. Minoris altitis pullos, qui sanguinem habent teris, & potui dabis. Ad febres, uel hemitriteum. Oua frangis recentia, uinum & oleum rosaceum agitas in se, & cataplasmas uentrem ei, qui patitur: superimponis linteolum, & cum siccauerit, aliud imponis. Ad hemitriteum, & ad omnem ardorem. Oleum rosaceum, & addis aquam, quam ad focum facies ut ferueat: supermittis lini semen tritum bene, ut fiat quasi cerotum: & in pannum inducis, & ad media imponis, & curabis. Ad febres. Accipis adipem de anseris, aut certe de porcello, crocū, oleum rosaceum, & chamæmelon. Adipes bulliant, & oleum per linteolum colas. Ea omnia in mortario teris, & linis omne corpus ei qui patitur, & de sabano tergis. Ut non infirmeris. Violam cum uideris, digito medio & pollice decerpe florem, & unum deuorato, deinde alterum, & tertium. Quotquot annis hoc feceris, non ægrotabis. Ad febrem discutiendam. Nitrum & thus teris, & adijcies oleum, & uinum tepidum, & sic perunges. Ad febrem medullarem. Lacertum prendis die Iouis, oculos ei tollis, & in linteolo ligas per singula genua. Ad somnum. Vitem succides, & aquam eius suscipies ad potionem, & calidam adsumes cum uino temperatam. Item caput canis comburito, & puluerem eius ad caput ponito. Ad auriginem. Herbam aristolochiam, & muscum de tecto, quem fumus non tetigerit: in se teris, & spargis in corpus ipsius: uel puluerem ipsum dabis cum uino uetere, ut bibat. Item gith quod nascitur in segete, friges, & in testa teris, & bibere dabis. Ad panniculum. Meu, & cedriam cum axungia imponis. Item palas cypressi, si decoques bene, quasi cerotum, & semen eius deintus proijcies: cetera teris, & axungiam sine sale in se diligenter panno nigro imponis: aut spargit, aut rumpit. Ad siticulosos. Radicem syriacam dañ balneo. Manducet autem de aue syluatica, & infriget. Ad tiniosos. Oleo de perna uetere facto, illi caluariam linas, tinea capitis per sanat. Item facias ei caluariam, & de stercore bubulo linias caput tiniosum, etiam capillos restitues, ut ualetudinem deterges. Et si adipe urfino sapius caput ungas, & muscarum sanguine perfices. Aeris floris presegmina, aluminis scissi, unc. I. Lacetum acerrimum. In quod mittis squillam, & rutam syluestrem, & corticem pini interiorum: his omnibus diligenter contritis, & in unum redactis nudum perfricabis: similiter & tertio facies. Et illud quod primum imposueris, spongia deterges, & iterum fricabis: similiter & tertio facies: post hæc oleo rosaceo perungas. Item ad eandem ualetudinem, ubi & uulnerati sint, etiam si caua sint uulnera, & medicamine replentur, & ad sanitatem perducuntur. Cerusæ lapides, cortices rorismarini, spumam argenti, æquis ponderibus tundis in puluerem delicatum, & ex eo puluere uulnera curabis. Etiam omne corpus perfricabis, sic sanus fiet. Ad ignem sacrum. Caseum mollem, coriandrum teras, & linas. Iterum bitumē iudaicum, & acetum bonum in mortario teris, & de penna linas. Si quis hæmorrhoidas patitur, uiridia mora manducet, & cessat dolor. Item sterco bubulum, calido cum aceto mixtum illinas: & si post laue ris, iterum linas, & sanus efficitur. Uulneribus antiquis, quibus humor assiduus, medicamenti impositi beneficijs obstat: facies hoc. Ex albo oui puluerem factum, ulceri imposito usque ad sanationem. Ad furunculum. Dactylos, & saponem teris, & pro cataplasmate calefacies, & imponis. Ad uulnera pedū. Heracleam carpis, folia septem sicca teris, & in uase plumbeo condis: & cum coeperit humor ille curari, puluerem eius in uulneribus spargis, & ad pennam fricas, & saluus efficitur. Ad uulnera pedum, si in tibia. Bulbum liliacium coques ex aqua donec fiat quasi cerotum. In ollam nouam mittis bulbum, & teris, oleum rosaceum adijcies, quasi cerotum, & inducis, & ponis ad uulnera sterco caprinum arsum, ac cum uino impositum, quamuis à medicis desperata ulcera per sanat. Ad solutionem membrorum. Olei pernae elixatæ pond. I. adipis taurini pond. I. hyssopi succi scrupulos III. medullæ ceruinæ scrupulos VI. semis, olei cyprini pond. I. ceræ uncia sex semis, resinæ albæ pōd. I. s. panacis II. casei caprini recētis unc. I. facies cerotum, & perunges loca quæ uidentur esse soluta. Ad somnum. Non dormientem saluabis sic. Opij unc. III. myrrhæ & rutæ, thuris singulos sextarios, & cera mixta pastillos scrupulares efficias, & pro chalcitico umbilico imponas: tã somnum præstat, quã etiam uentrem mouet. Serpentes fugantur suffitu cornu ceruini. Idem facit sandaraca, & galbanum, & adipis caprini. Sanè non erunt in ædificio serpentes, si ablinthium circa ædificium seras, uel artemisiã herbam, uel abrotonū. Si autem uasa calefacta, in quo putaueris loco suffoderis, ita ut uasorum labra terræ æques, omnes illic serpentes conueniunt. Quos cum incluseris, & obuiis seraris, ne intremueris ad scorpiones, & cetera similia: isdem enim remedijs pelluntur quibus alia. De pilis oculorum. Euulsus oculo pilus niger, canos nasci non sinit, si sanguis eius loco pilu euulsi imponatur. Ad renum dolorem. Muria renum dolorem tollit. Ad caliginem. Fel testudinis melli mixtum caliginem tollit. Ad dentium dolorem. Iuncus appositus dentium dolori subuenit. Ad stomachum. Vrsi natura, stomachi

stomachi dolorem curat: & digestionem præstat, si concauitate, qua gracilius est, caput lupi ex auro accipiat, & uasione circa stomachum suspensa collo, lino portetur: ita, ut nec aqua contingat, nec terra ipsam naturam urfi. Ad conceptum. Gramen corio canis curato, ut oportet, illigatum, steriles concipere facit. Idem efficiunt mercurialis, & uerbena, herbæ quæ tam masculinæ sunt, quàm foemininæ. Ad dysentericos, qui nimium fluxum uentris patiuntur. Semen de lapatho agrelli teris, & mundas, & in uino uetere nigro dabis. Quotiesque assellatus fuerit, totiens postea ex ista confectione dabis. Item cochleam cum testa & carne comburis, & teris, & lentem nostratam & ipsam comburis, & teris, piper simul tritum mittis, & dabis potionem in aqua calida. Ad dysentericos, uel quibus nimium uenter fluit, ita ut fatigati ad periculum perueniunt, facies, admiraberis. Mora syluatica tempore suo colligis cū suis folijs, & reponis. Quo tempore aliquis necessitate retinetur, in cacabum rudem mittis, coques illud diligenter usque ad tertias, & das ei potum, & continuo stringit fluxum sanguinis qui in uentre est. Ad dysentericos, & qui sanguinem uel muscilaginem assellant. Gallam rubeam, & gummi album alexandrinum, æquis ponderibus tundis, & cernis, & dabis cochleare unum in ouo forbili. Idem ex herba argemonia facies, ut eius succum uino mixto accipiat. Etiam si aliquis ferro fuerit percussus, cum axungia tunfa curabis. Idem plantago facit, ut aceto coquatur, si modicum exinde bibit. Ad calculum. Brassicam siccam, & piperis pondus duplum, utrisque cribratis, & simul mixtis, cochleare plenum das in potione, careni cochleare pariter. Ad calculos expellendos, etiam infantibus. Vnum calculum porcinum, seminis cauliculi, unc. I. I. piperis unc. I. hæc separatim tunduntur, cernuntur: & posteaquam in unum rediguntur, seruantur in dolio uitreo. Cum necesse fuerit, tribus cyathis mixtis calidis, careni plenum cochleare dabis. Item calculum quem primum miserit, tolle, & tere, & nescienti in aqua calida dabis bibere. Item semen de herba personata tere, & dato siue oxymelle, siue in aqua. Ad calculum, & colum. Semen pastinacæ sicca uentilatum diligenter purga, deinde uiginti partem piperis optimi in mortario teris, & in dolio uitreo conde, & signa. Ex hoc, si dolorem februm habet, in aqua calida quantum tres digiti capiunt, ieiuno dabis. Sin uero sine febre fuerit, lauet, & ea die in piscinam non descendat, & in sabano incondito sedeat. In diebus triginta ter hoc accipiat, omnino nunquam dolebit. Item semen cleomæ: nascitur autem in locis humidis, & similis est sinapi. Cuius semen quantum digitis tribus poteris comprehendere, cum triginta granis piperis immittas in calida aqua, & da: bibat ieiunus per plurimos dies. Item semen cauliculi, cyminum, piper, bacca lauri sicca, munda sine cortice, æquis ponderibus singula tunduntur, & in uinum miscentur: desuper adijcitur lapis qui in uesica porcina inuenitur, & ipse teritur cum supradictis speciebus. Confectum seruatur in dolio uitreo. Cum necesse fuerit, dabis in tribus cyathis careni, mixta calida per triduum cochlearia singula. Item herbam quæ appellatur græce petrocorpos: nascitur in petrosissimis locis: hanc tundis, & ipsam dabis cū aqua bibere ei, qui necessitatem sustinet, & expellit lapidem. Huius autem experimenti gratia, ipsam herbam in uesica porcina cum lapide, quouis modo liga: maneat illic triduum: & post triduum aspice, & inuenies uirtute ipsius dissolutum lapidem. Item ad calculum, uel qui cum tormento urinam facit. Lotium capræ montanæ bibat, & sanabitur. Ad calculum & colum. Petroselinum unc. I. saxifragæ unc. I. iuniperi unc. I. asari unc. I. cassiæ unc. I. pyrethri unc. I. ammoniaci unc. I. squinanti unc. I. prassij unc. I. rorismarini unc. I. rutæ unc. I. betonice unc. II. zinziberis unc. I. I. samfuci unc. I. costi unc. I. piperis unc. III. inulæ unc. II. opij unc. I. spicanardi unc. I. ameo unc. I. rheu pontici unc. I. baccæ lauri unc. I. tritis, & in unum redactis, nudum perfricabis. In loco in quo erit, tepidū facies, & illic quod primum imposueris, spongia detergis, & iterum fricabis, similiter & tertio facies. Post hæc oleo rosæ perunges. Fabæ foeminæ si in coitu mulieris præstantur, ad sexum cui appositæ fuerint, iam lectæ uirides bonæ sunt. Nam sponsa foeminalis uis magna est, siquidem ex paucis infra scriptis noscitur. Fabæ florentis summitates lectæ, ac tritæ, & uasi terreo mandatæ, & post nonaginta dies extractæ, caput infantis penè cruenti ostendunt. Quod si per supra scriptos dies retexeris, corpus muliebri formatū deprehendis. De eruca. Eruca uiti inclusæ, cum feceris uirides farinas, si diu maneant intactæ, licurcium cum uite formatum ostendunt. De lotio. Lotium humectum aqua pluuiali, & madefactum, ita custoditum, ut non siccetur, firmatur in muros. De ocymo. Ocymum luna prima tritum, & missum in ollam nouam florebit, permanens usque ad plenilunium. Quod si duplato tempore supradicto, condatur in nigra terra, generat spiphiones. Ad coli dolorem. Coli dolorem auertis, si caudæ lacertæ summitatem ipsam auro clausam ligaueris circa umbilicum: & si restem intuleris, in qua suspensio quis finierit uitā. Ad morbum regium. Regio morbo tentus, asinum diu & frequenter intuens, medicabitur. Mustelas à pullis auertit, os de armo asini castu inuentum, & in domo, uel in uilla collocatum. Ad scabiē equorum. Equo scabiem tollit, si uituli marini adipe, contra pilum unxeris, aut anethum cum piculæ pari mensura æreo coquas uase, & eodem inducas modo. Ad rigorem. Antacotis lapis omnem rigorem ligatus auertit. Ad oculorum equi dolorem. Suffusionem oculorum equi tollis, si succo hedere, & melle attico inungas. Ut equo pauorem tollas. Equo pauorem tolles, si in dexteræ auris summitate, caudam caponi uiuo sublatā, suspenderit. Ut uinum bonum fiat. Vinum insuaue bonum facies, si decimā dulcis aquæ addideris, & coquas fortius ad focum, donec ad tertias coquitur. Oleum bonū & clarum fit, si in fundo anethum, & salelem colloces. Oleum nigrum & sordidum clarum reddis, si nitri libram coctam, carbonibus tunfam, & cretam in uas miseris. Si autem uis idem iam bonum reddere, oleastri folia comode tunde, & in linteolum mitte, et per idem linteolum oleum colato. Eodem modo iterum oleastrum tūsum macera, & patere dies aliquos

permanere, & trajice. Vt putorem oleo tollas. Si oleastrum sine semine tunsum, diligēter uasi submittas, & in sole colloces, ut calefiat, & post in aliud uas transferas. Pili ne nascantur. Corpus pueri, uel puellę, priusquam pilos emittant, ouis ortigarum linito, in perpetuum nitidum præstas, si sæpius in locis consuetis perfrices. Confectio liquaminis. Mororum partem unam, duabus uini dulcissimi permisce, liquamini bonum saporem facies. Confectio passii. Hyssoi fasciculum, mala orbiculata decem in melle coque per triduum igni lento, ita ut tribus horis diurnis ferueat. Ad hemicranium. Hemicranium pauat, si uer mes pari numero sinistra manu lecti, & in aceto optimo permixti, eadem manu linantur loco dolenti. Ad alopecias. Muscarum capita caluis locis capitis illita, uestiunt capillis. Item muscarum capita combusta cum melle, alopecias tollunt. Murium etiam sterco aceto tritum auxiliatur. Si autem uolueris auxiliium fortius dare, canis uenam ceruicis solue, & accepto sanguine inducis. Item de muscis supra scriptis inductum caluo, etiam capillos restituet. Ad dentitionem infantium. Catuli dens, si casu decidat, dentientibus infantibus auxiliium præstat. Et equinus dens, seu canis, uel uituli auxiliatur. Et si muri uiuolium per acum in ore trajicias, & per intestini postremam partem adijcias, & filum collo sustendas.

Semen quid sit, & unde nascitur.

ALEXANDER amator ueri, appellatus discipulus Asclepiades libro primo de semine, spumam sanguinis eius essentiam dixit, Diogenis placitis consentiens. Item Erasistratus, & Herophilus, essentiam feminis dicunt sanguinem. Hoc idem Stoici philosophi de materiali semine senserunt, & demonstratio nes alij alias deferentes, quasi in unum comprehensas enarrant. Primo igitur ut Herophilus ait, abruptio corporum hoc testatur, quam Greci anotomy uocant. Etenim seminalium uasculorum interiora atque secretius remota sanguinolenta uidentur. Sequentia uero, siue secunda, plurimum à præscriptis demutata sunt, inferiora ac proxima feminis colore habetia: quo probatur, in feminales uias sanguinem uenire, sed earum uirtutem albescere, atque mutatam in se ministrans ire qualitate: sicut etiam in feminis post partum, si quid sanguinis nondum fuerit uteri nutrimento consumptum, naturali meatu suo, in mammas, & earum uirtute albescens, lactis accipit qualitate. Secundo, cum illi qui frequentius usu uenero depurgantur, sanguinis sustineant per feminales uias emissionem. Siquidem celeritatis causa essentia sanguinis in feminales uenire non finitur uias. Tertio. Summum quidquam ex summo fieri necesse est. Summum est autem semen ex omnibus in nobis liquoribus: summus est sanguis. Semen igitur ex sanguine generatur. Quartum. Quicumque plebotomati, sustinet post sanguinis detractionem pallorem, tenuitatem, debilitatem. Hęc etiam peracta uenere corpora comitantur: siquidem semen ex sanguine fieri uidetur. Quintum. Semen matrici appositum congelatur: ut declarant temporis abruptiones: quod est signum feminis, atque essentia de sanguine uenientis, & ad suam originem redeuntis, quippe præter sua uascula constituti. Sed his omnibus Diocles, sectator Hippocratis, quem Athenienses iuniorum Hippocratem uocauerunt, assertionibus respondens, contra primam dixit: quo modo una atque eadem materies descendens per quosdam uiarum meatus uspiam fiet, uspiam fel, id est, cholera rubea, uspiam melancholia, uspiam sanguis. Fit etiam sanguis semen ex nutrimento, id est, ex cibo & potu, ex quibus & ipsi quatuor humores nutriuntur, & non specialiter sanguinis eius mutatur initium. Alioquin debuit etiam in pueris feminis substantia seruari, cum materia sanguinis non desit. Item contra secundam, hoc est, quod frequenti uenere uexati, sanguinem quidam excludant, dicendum: quod iugi adfricatione aliqua interioris coli uia sanguine uidetur. Denique illis maxime urinam facientibus, partium mordicatio sequitur. Contra tertiam, quod in nobis magis summus uidetur spiritus, non ut illi putant sanguis, qui neque per se moueri potest. Contra quartam dicendum, quia plebotomatis non solum sanguis egeritur, uerum etiam spiritus: & eosdem non pallor, siue fatigatio, uel cætera sequi uideantur. Hanc igitur essentiam feminis dixerit fel, aut sterco. Contra quintam dicendum, quod sæpius conceptione declinante purgationes fiant: & propterea, si quid sanguinis in matrice remanserit, semine congeletur. Ipsum denique toras effusum, & non in matricem ueniens, nunquam in sanguinis reducitur qualitate, aut cogelari potuit in similitudinem sanguinis. Diogenes autem Apollonij, essentiam feminis similiter spumam sanguinis dixit libro physico. Etenim spiratione adductus spiritus, sanguinem suspendit: cuius alia pars carne uiuit, alia superans in feminales cadit uias, & semen facit, quod non est aliud quam spuma sanguinis spiritu collisi. Aristoteles autem, semen inquit aliud principaliter uocari, aliud participio. Cuius primum semine feruens quidam in liquido spiritus, atque in complexum uenerum profiliens, sit cum liquore, qui sit similis igni terreno. est enim corruptiuus. Ille autem qui diurnus atque æthereus est, si quidem sit nutritibilis, germinu atque animalium, clauo feruore feminis in liquido comparabitur. Participio autem dicunt appellari semen spumam ultimæ digestionis nutrimenti. Primum etenim cõsensum cibos in ore accipit: secundum in albo: tertium cum in sanguine mutatu est. Igitur superantia supradicta nõ inutilla, ut urina, uel sterco, sed ut illud quod in panificio separant panifices, fermento relicto, alterius panis confectioni profuturo. Quarunt etiam, qua causa cõferuens atque crassum, post digestionem, aquatum atque frigidum fiat, cum necesse sit. Attendant esse ex duobus, hoc est, aut terrenum, aut aquosum. Diocles his assertionibus respondens, ait in libro trigesimo octauo. Hippocrates, quem primarium medicorum appellamus, suo testimonio affirmauit de feminis natura: eo quod ex nutrimento, quod græce trophin appellamus, sicuti & omnes humores, ut musculi, nerui, uenæ, & arteriæ,

& arteriæ, uel reliquorum membrorum, seu cordis, & cerebri, ubi principaliter anima consistit, suum alimentum, uel nutrimentum percipiunt ex cibo & potu: sic itaque & feminales uias, quas græce spermaticos poros appellamus, ex nutrimento replentur, & sic calefacti, incitati à uenere, deriuatio feminis fit. Quæ & ipsæ uias feminales, à cerebro initium percipiunt, ad consiciendum animal. Ad hęc consentiens Diocles ait: Cur Aristoteles definiuit terrenum, aut aquosum esse semen? Inanem atque uacuum definitionem opposuit. Sed si aquosum, cur feruore nostro crassescit? cum liquida magis frigore post digestionem soluantur: etenim terrena feruore solidantur, nec tamē frigore soluantur. Sed hanc questionem differens, ait semē contineri terrenum æqua liquoris & spiritus essentia. Efflato autē feruore suo, aquosa remansit qualitas, sed gelatur: siquidem terrenam quoque habebat substantiam. Album siquidem fit spuma. Denique culpādum inquit historiographū Herodotum, & Theseum medicum. Historiographum Herodotū siquidem, quod dixerat, semen ethicorum nigrum uideri. Theseum uero medicum, quod elephantorum semen ita post egestionem solidari dixerit, ut electri similem substantiam sumat: sanguis etiam non paruus, & ita ueniens in uentrem motus, ut à plerisque epilepsia minor diceretur. Quo fiet, ut melius quisquam dixerit, quod sit quidem alba spuma, sed non solida. Lac enim quoque eius coloris ostenditur, nec tamen illico feminis essentia, feminis deriuatio. Ad hęc Diocles. Quippe cum sit omnis spuma leuis, atque fistulosa, & inanibus capillis uacuata, & facilitate scissibilis, solubilis: semen autem, ut à cunctis prospicitur, uel intelligitur, est graue, tractuosum, glutinosum, & non facile solubile, neque fistulosum: ostendo & alia multa, non esse semen essentiam sanguinis. Omitto plurima, & à plurimis animalia sine sanguine memorari, ut puta, pulpas, sepias, lolia, ostrea, spondylos, perneceas, profacines, qui sua uirtute nauim bellicantes, opposito ore, uel mordente immobilem retinent. Nectamen hęc omnia sine suo semine procreari possunt: quomodo etiam in usu uenero spuma generari. Persuadent autem cadentibus membris, cum in apertionibus corporum, quas anatomas uocamus, partus in suis uasculis reperitur. Asclepiades autem consentiens ait essentiam, atque feminis uniuersalis hominum, uel animalium, ite principalis corpusculi intellectu sensam: subiectam autem sibi passillitatis cruditate, hoc est, nouum cibum acceptum, siue noua subinde nutrimenta. Vult enim ex crudis fieri redhibitiones: ut accepti cibi dissecta materies in corpusculis minutata, seu cocta, & in lacteum humorem mutata, omnes per corporis partes, ac particulas discurrat: atque ita in nares ueniens, mucilentum faciat liquorem, in uesicula iecoris. Fel non aliter etiam in feminales uias cadens, ea cum naturali uirtute, siue fabricatione semen fieri, ut beatissimus Hippocrates affirmat. Lapidem dicit Hippocrates in uesica generari superatione feruoris, cum attracta, seu descendente urinæ terrore in uesica resident, ex feruoris densitate nimio perfusa liquore, seu calore: sicut inquit uidemus fieri etiam in fistilibus uasculis, quæ humecta admixto liquore molliore fornacibus ingeruntur: tunc desiccata feruore, in lapideam soliditatem ueniunt. Quæ & ipsa uesica uelut uentosa ab artifice posita, ad se humorem attrahit, & ex omni regione corporis ad orificium eius decurrit, & sicut humor tenetur, à lacte fecernitur: sic itaque urina à cibo iam cocta, atque in sanguineum colorem mutata, uel lactaneum fecernitur, effluens ad inferiorem locum in corpore ad id prædispositam uesicam, per uridos poros suscipiens in se urinam uiridis coloris. Quæ & ipsa uesica habet super se duos renulos neruosos, non ad suscipiendā urinam, sed ad respirationem, uel uaporationem. Lacte autem fieri, uel nutrirī dictum est ex nutrimento: quod si quid fuerit crassius, ac pinguius, exprimit, uel excludit uteri per angustias, aut meatum: quo expresso, & in humecta ueniēte, pinguius egeratur, in mammarum, aut fistulosas uias ueniens, lactis accipiat qualitate. Pubertatem & barbam nasci eodem tempore laxamento cutis, quod laxamentum fiet emissionem feminis: ante enim fieri non potest. Nunc igitur naturæ nutrimentum per laxatas uias corporis exiens, aeris frigido tactu nimia densitate coactum, in capillos uenit. Denique eunuchi barbire nõ possunt, quia semen non emittunt. Denique & infantes nati minime ambulare possunt, ut reliqua animalia: quæ mox ut nata fuerint, ambulant, infantes uero minime: ob hoc. Quia omnis calor in capite est constitutus. Omnes uiri artus phlegmatico humore sunt corroborati: eaque ratione neque nerui, seu musculi suum officium rite adimplere possunt, nisi ex cibo & potu incitatus fuerit calor, qui in superioribus locis est constitutus, id est, in cerebro, qui durinando omnem corporis regionem calefacit, atque soluit. Neque mulieres barbire possunt, quanquam etenim semen emittere uideantur, non tamen ita emissionis tempore ut uiri mouentur, quo possit cutis fieri laxamentum. Hinc igitur delicatiora & frigidiora sunt mulierum, siue eunuchorum corpora: & non osculata, neque minime incitata si fuerint, aut concussa à puerili semine, ante hoc tempus semen emittere non possunt, ut uiri in fine uia: neque in his necessario prohibetur usque ad superficiem corporis exire nutrimentum, & propterea supradicta loca capillis deseruntur. Hic de septem annorum causa nascendi conijcit compendiosam fetus perfectionem fieri, quotiens summo temperamento primordiorum, confectum semen in matricem uenit. Ipsa quoque similiter temperat etiam nutrimenta minime insidiosa. Etenim in nono mense, magis partum fieri perfectionis est causa. Quæ cum forte septimo fuerit mense commota, raro quidem, sed ratioabiliter fiet. Octauo tamen mense non facile nutritibilis sunt, non est amilicatus fetus, pro ratione ponderis. Septimo mense, ad inferiora loca descendit ex superioribus spatijs. Dehinc si fuerit perfectus, rumpens membranas, nutritibiliter excluditur. Hinc quassat membranas, & totam matricem, qua ex quassatione generatur tumor. Rumpere autē cum non potuerit supradictas membranas ac matricem, siquidem nondum conueniens habet pondus, ac perfectam fortitudinem, necessario permanens uenit in octauo mense, & laborem facit prægnanti, donec tumor quassatione gemens resoluatur. Qua desinente, nonus mensis rursus uenit. Leuior causa est autē

partus secundum Hippocratem uteri perfectio, ex qua fiet nutrimenti inopia, & eruptio membranarum. Quandiu enim paruus fuerit foetus, sufficiens carpit ex matre nutrimentum. Cum autem ad perfectam uenerit magnitudinem, plurimo necessario indigebit, quam ualet grauida subrogare. Tunc incommodis affectus est nutrimenti. Ad quod acrius commotus, rumpit membranas: & celeritate eruptionis prominet. Fit etiam umbilici marcor, cum iam non poterit ualere nutrimenta ministrare. Tempore autem instante concipi, atque collocari manifestum est, septidomum uero septem spatiis contineri, septimo mense dentes nasci, aliquibus nono: septimo anno infanti dentes cadere: bis septenis pubescere & nucleantibus mammillis semen generare: ter septenis & uno anno barbam maturate, septidomis ægros periclitare. Quid minus? Septem stellis omnia ministrari sic infantem in utero ferri atque componi, cursum solis & lunæ duo decadiatione terminare. Est autem numerus septies multiplicatus. Ita partum consummari. Sed figuram hominis infans accipit primo quadragesimo aliquando: aliquando & trigesimo die, sicut ait Hippocrates in libro quadragesimo nono de infantis natura. Et uidi quandam mulierem in partibus Gazæ, triginta dierum abortum fecisse masculum, cuius omnia membra ex integro confirmata conspexi. Nam & cor ipsius quasi granum papaueris magnitudine existimaui. Hos autem numeros, ut partus edatur, septies multiplicare oportet: ita ut quicumque die trigesimo in utero materno figuram hominis accipit, septimo mense nascatur: hos dies septies multiplicabis, & efficiuntur dies CCX. qui fiunt menses septem. Qui autem quadragesimo die figuram hominis acceperit, nono mense intrate, decimo die nascitur. Septies multiplicabis dies efficiuntur CCLXXX. qui fiunt menses nouem. Itaque die decimo, ut diximus, septimo, aut decimo mense, qui nascuntur, uirtutes erunt. Manifestum est, infantem in utero temporibus firmari. Quomodo? Intendite. Primo mense iactus seminis nostri in utero materno congregatur in umbilicum, in hoc est congregatio. Secundo mense expressio est corporis. Tertio mense, quia priore formatum est corpus, ei tribuitur anima. Quarto mense unguis accipit, & capillos ducit, & motum facit infans in utero materno. Ideo quarto mense prægnantes nascuntur. Quinto mense facit characterem patris eius, aut matris, aut adulteriū demonstrat. Sexto mense adijcit neruorum confirmationem. Septimo mense medulla consolidatur. Octauo mense ossa durantur. Nono mense maturatum mouet infantem effectus naturæ rerum beneficij. Decimo mense de tenebris ad lucem exit, tardæ ætatis ingressu maturatus, & proficiens. Igitur cor aliquando cum ex pulmone impletur, si quid per superficiem cutis uenerit, recusat, atque recludit: aliquando cum pulmo deficiens cordi non dederit, si quidem eo tempore cum accipiendum officium uisitat su perioribus haustibus, tunc rursus corpus ex toto corde sumit aerem sibi consuetum, atque ita respirationis perficit officium, differenti tempore inducens frigus, semper corpori necessarium. Sic enim supradicto exemplo ignei splendoris, seu radij, ex partibus loci in corde constituti, in quo anima consiluit, usque ad omnes fines corporis istis superuenerit, & consensus in illis partibus fiet, in quibus etiam irruentia perficiuntur. Sed speciales quoque, uel quæ in ipsis geruntur, expones, aut unam esse ex corde ad quam eandem uirtutem sensificant, quæ ad animam transmittet, sed pro uiarum diuersitate fieri differentem. Cum enim inquit, uiuus suis uisibus fuerit constitutus, uisus perficitur: cum in audibilibus, auditus: cum in odorantibus, odor: cum in linguæ partibus, sapor: cum in toto corpore, tactus. Sicut enim una atque eadem cibi materia prouidentia uiarum nutrimenta ministrans, nunc neruos, uel arterias, nunc uenas, aut ossa, uel musculos transit, non aliter sensificat uirtus animæ secundum accipientium uiarum differentiam. Si per omne inquam corpus mundæ essent uia, ut in oculis sunt constitutæ, per totum corpus forsitan uideremus. Nunc autem, qui secundum uiarum differentiam hoc fieri non potest, recte uisum inquit, hoc genere celebrari: cum ex corde sensifica uirtus limpida, atque splendens, ad oculos uenit, infusa per humorem uitreum, quem Græci hyaloidem uocant. Exinde rursum redit ad sphaeram, hoc est, oculi ultimam interioris tunicam, quam Græci crystalloidem uocant, seu phacoidem, aut disaidem: tunc tenuans atque splendens sphaeram, ad eius centrum ac mediam partem, quam appellamus phacoidem, confugit. Exinde ad pupillam omnis concidens, celerissimo lapsu per eius raritates accipit, casum, tanquam ex suffecto secundum sphaeram a uertice, ad tenuem pupillæ uiam conductum: atque ita irruens uisibilibus rebus, hoc est, quas uidemus, earum facit apprehensionem. Sicut inquit ignis uicina corpora exurit, distantia calefacit, remota illuminat: longius autem constituta neque urit, neque calefacit, neque illuminat, dissoluta omnino seu perdita uirtute: sic etiam anima in cordis altitudine habens rationabilem uirtutem, quam tendit usque ad corporis fines, omnes sensus perficit: sed ab his decidens, in aerem eundem euanescentem, in alios sensus scinditur: neque iam seruans sensificam uirtutem, dehinc quod in uisu sensifica uirtus per multa uenit corporis membra, ex angustijs ad mundas uias, & propterea pura atque illibata peruenit, & splendens, proprio uigore seruato. Accedit etiam, quod secum plurimum luminis ex anima trahat ex corde perfectio, in similitudinem radij per uisificas uias irruat, & ab hoc corpore in aerem cadens, longo itinere non intereat. Ad alios uero sensus uirtutes uenientes, per apertiores feruntur uias, ad plurimum spiritali ac ualida materia circumseptas, quorum admixtione obscurantur: ob hoc mox corpore in aerem ueniente intereunt, plurimo sibi aere permixto.

De lingue natura.

ET ENIM linguam sine suo naturali esse constituit: dehinc mollem, atque laxiorem: siquidem gustandi capacem. sed sine suo fabricatam: ne traducta ab aliquo qui in se esset succo & rarefaceret, & iudicium eorum qui extrinsecus irruerint, subuerteret. Mollem autem factam, quo facilius, seu celerius per eam sensifica

sensifica uirtus currens gustata apprehenderet. Laxioris uero naturæ atque raram, quo celerius præuenta tranfuratione eorum quæ sumuntur iudicium fieret.

De cerebri natura.

ITEM cerebrum sine odore esse constituit, atque sine sono: siquidem in ipso fit apprehensio odorandi, atque tangendi, seu audiendi. Sed sine odore inquit quid possit? nunc uero à supradicto officio ad suum odorem atque nuncians abiret. Irruentium iudicium autem sine sono, ut silentio capitis uoces acciperet ac probaret. De quo etiam testam natura iugem, omni ex parte circumdatam confecit: ut sumpta sensuali uirtute, facile iudicium fiat ad irruentem uocem.

De uocis natura.

VOX nascitur ex totius corporis spiritu, uel pulmonum, qui sunt in modum follis ferrarij, in dando, & accipiendo spiritum uenientem & pereuntem in capite, & resonantem: & sic uocis densitas ab uersis auditur. Sic denique nocte uoces, densitate aeris perseverantes, longius & à longe constitutis audiuntur, perdurante aeris laxioris causa. Dissipata, etiam proximorum difficiliter audibiles fiunt.

De tactu.

TACTVM autem esset inquit sensum capientem. Sed si lenia fuerint, atque equalia, & tenuissima, exterius, siue interius irruentia, corporum suauitem facere: si autem aspera & concissa, dolorem.

De purgatione foeminarum.

FIERI autem purgationem foeminis ait. Siquidem concaua, atque inanis, & feruens, & uenosa sit matrix: ut ad inanitatem humecta ueniens, materiam ingerat feruorem. Venas quoque naturaliter materiosas corrigit: ut post implementum uasculorum, osculatione interioris facta, sanguis excludatur. Ut autem per singulos menses hoc fiat, causa inquit extat: quod tales sint uia, siue pori, ut mense repleantur, & post implementum rursus osculatio fiat, ac deinde purgatio sequatur. Quæ adhuc nouellis ætatibus fieri non potest, neque declinantibus. Siquidem in nouellis nondum sint uia dilatata atque capaces materiam plurimam. Item in declinantibus, siquidem conciderint: uia etiam frigida atque torpens. Naturaliter autem suspicatur, matri compati mammam.

De semine.

ITEM masculorum semen suam habere naturam, ut ossa, uel neruos, aut carnem, & his similia, & non ex alienigenis fieri. Ostendit enim ad generandum mense nono, uel iam foeminam conuenire. Seminis aut iactum, ait, non nisi solum iaculando fieri. Non enim sufficit hoc intantum penetrare, ut fundum matricis teneat, sed ipsum quoque iactum seminis, siue excussum rapere ad se adducendo, atque suæ inani tati concedere: ut iaculum piscaturus: & ut medicinalis cucurbita apposita, carnes ad se adducit adiuuante feruore: uelut lucerna & flamma oleum ducit ad se. Dehinc forsitan etiam, ut delectatione conceptio fiat siccitas, rapit eam. Quod etiam ad poenitentiam quandam seminis afficiantur foemina, probatur ex eo, quod ante coitum agantur stimulis. Sic denique si prior foemini seminis cursus in uasculis concidat, masculi ex eo nascuntur, superueniente simili semine. Si uero antecesserit uirile semen, & in uasculis ceciderit, prius superueniente foemineo semine, foemina nascuntur. Hinc est rationi humanæ consentaneum, quod uirili semine puellæ nascantur: ex foemineo semine, pueri nascantur. Si itaque utrorumque semen permixtum, obuiando sibi in uasculorum cauitatem ceciderit, hos uiragines appellamus. Exinde prudentes atque pulchri nascuntur, ex uno consensu, nihil in se retinentes iracundiæ. Denique si ex uno consensu permixtio seminis non fuerit, sed uacanti animo incitatum fuerit, seu in uasculis ceciderit, debiles atque sine intellectu nascuntur: eo quod ipsum semen minutum moueatur, non ut pingue rationabiliter, sed aut cholericum, aut aquosum, aut coenosum, aut corruptum, sæpius muti, aut furdi, aut rari: eo quod non sit integrum semen, nec tempore competentem. Geminorum genus nos dicimus: eo quod in orificium uulua duo aditus abire noscuntur: ubi si uicissim, uel si diuisum in duas uel tres partes semen in uasculo rum capita ceciderit, gemini, uel trigemini nascuntur. Isterum inquit fieri, quod turgescente iecore, seu tumente uescula, quam fel appellamus, debilitationem superatione nutrimenti causetur, & non potest ad digestorias uias, seu rationales peruenire: unde fit totius corporis obduracyo, stomachi, epatis, splenis, atque pulmonum, siue intestini cæci. Et propterea prohibetur fel ad uasculum permeare, quod græce holedon uocamus: & ita agitata siue perfusa corpora, aut uiridescere, atque deformes & pallentes cutes facere. Somnos inquit fieri, animæ atque corporis indulgentia, id est, sedato feruore, qui insomnietatem facit, qui calefacit & desiccatur metucas cerebri. Temperatis & humectis itaque metucis, dulcis somnus corpora reformat. Bolium inquit fieri ex ariditate & siccitate totius corporis, & obstruendis uisibus ex melancholia, quæ est tardior ad curandum, ex quibus uisus fames, siue appetentia ciborum fiet. Dysenteriam inquit

fieri, uel lienteriam, nimietate frigoris, ac liquidorum humorum, quam græce dacchodes uocamus: quæ descendendo & exurendo intestina dysenterias, uel lienterias facit, ex defluenti carne uenientium atque uentre uentium, quæ nutrimentis admixta, seu cibus sumptis, corruptione sua neque sursum carnis uias accipere sinat nutrimentum, aut corpori propriare. Cordapson autem & ileon fieri humore generato dixit in ore coli argilloforum, liquidorum humorum obstructione: sed cordapson inferiore osculo fieri dixit, quod est oppositum, uel spectans intestinum, cui nomen est arcon. siquidem neque sterora in ipsum, neque uentus irruat, neque dysteris iniectione accipiatur, omnibus concidentibus & obstantibus iniectionali. Aulisculeon uero in superiori osculo fieri, quo liquor tenue denique expectat intestinum, & inflationem seu uentos, & sterora aliquando irruentia accipiat, & dysterem quoque: siquidem inferius osculum non fit obstructum, sed non liberum transitum ad ileon fieri, concepto seu retento spiritus iaculo, & prohibente nutrimenti naturalem meatum. Hoc sæpius continget incipientibus, & qui causas non intelligunt, aut per uerecundiam, seu potentem personam, sicut in clepsydria, cum acceptus spiritus prohibet transitum liquidorum humorum, seu sursum exusto atque conglutinato nutrimento, transitus intestini atque eius fieri recessus non sinatur: uel duratis intestinis, nimia uel spiritus, ita ut prohibeatur irruere nutrimentum.

Quo modo esca, uel potus per omne corpus distribuuntur.

TRIA inquit officia, atque discretiones in corpore nutrimentum sustinere. Quorum primum in uentre mixtum constituit, calefacto atque decocto, secundum in uenis, tertium in particulis: quia pro membrorum dispositione supradicta accipiunt. Sed ex primo officio atque discretione si quid inutile fuerit, in sterora per intestina deuenire. Ex secundo autem, quod uenis perficitur, superfluum in urinam transire, atque in uescicam decurrere: quæ sub uentofali artifice posita, ad se humorem attrahit, uel ex omni parte ad orificium eius decurrit, sicut humor tenuatus à lacte discernitur. Item ex tertio officio, quod in partibus posuimus, quæ in se supradicta suscipiunt nutrimenta, si qua superflua fuerint, tanquam aliena rem sudorem egerint. Tribus ergo, ut supra diximus, officijs ac discretionibus, non recte consistit utis, non digeri cibos, & in alborem inquit uerti, putredinem, seu fermentosam sumere qualitatem: quam zimofin appellauit: quod & ante ipsum ceteri probauerunt: & in exaltationem transire, seu mutari, ut neque adduci spiritus, neque humoris esse uideatur, sed inter utranque naturam, neutrum probetur. Horum igitur utrumque custodiens anima, externum frigus inducit, hoc est, aere partitum est. Huncque adduci non solum per nares, uerum etiam per totum corpus, officio commutato. Quando enim per nares inferius adducitur, per fauces ad pulmonem fertur: exinde pars cordi, pars thoraci transmittitur: tunc impletis locis, inductus aer per uias totius corporis denuo totus regeritur. Quando autem ex pulmone, atque corde, & uentre redditur, rursum per fauces reciprocus fertur ad narium atque oris uias: tunc uia seruata, rursum per totam corporis superficiem inducitur per eiusmodi, qua per supradictas uias exierit. Sic etiam per podicem atque intestina, ac uentrem, quod etiam per totam corporis superficiem, seu cutem respiratio fiat, manifestum est ex eo: quod cum medicaminum atque unguentorum uirtutes usque ad altiora uiscera perueniant, necessario materiae tenduntur, & oppressione uentris perurgentur. Etenim per superficiem, seu cutem corporis, & rationabiles uias, id est, digestorias, inuisibili dispendio insumptione facta, sequitur ut inanita non ualeat substantiam retinere, id est, cibum, uel potum: cum semper irruenti materiae cedit: atque ita opprimente uentre, nutrimenta partis uniuerso corpori traduntur. Sic itaque compresso stomacho, idem domino corpori escas quas suscepit, crudas atque acidas seu limosas ad superiora reiaetat, atque euomit, impellente feruore. Anedum inquit fieri, quem nos redhibitionem uocamus, cum per inanem in obstructione uenæ, quæ ex corde sumit initium, seu pulmonem, cum cogitur transgredi per eam à corde, reciprocus ad materiam quæ spiritum spargit, per omnem corporis regionem: & ob hoc non sinens spiritum recto ac solito cursu moueri, usque ad corporis finem, sequitur ut turbatus mentem commoueat, & casum corporis faciat, atque aduersiones & raptus diuersos. Aut si forte omnia quæ in nobis liquida, seu argillofa, & crassiora, & feruentia sunt, hæc fuerint obstructa, secundum eos meatus, quibus & respiratio credita sequeretur. Certante autem inquit interiore spiritu, seu feruore cum festinatione exeundi, & obuiante frigore festinationi intransandi, turbati mentem, & spiratione retentatos artus fieri, seu casum, seu malefactionem, uel dypsiam animæ, usque dum calor ex altioribus locis mutatus, seu abductus, obduratus, uel clausas uias subtilitate caloris interrompendo peruias faciat, qua sanguis uel spiritus consuetudinarius sibi iter consequatur. Hinc fit epilepsia, compatiens sibi bulini passione, quæ fit ex ariditate & siccitate totius corporis ab anno trigesimo usque ad quinquagesimum. His frequenter ego carpision epithimo permixto, seu samuco, uel abrotano, seu carui semen cum asaro, in hyfopi aqua decocto, ieiuno bibendum dedi, & ad meliora prouocauit. Opium cyrenaicum ad odorandum naribus opposuimus. In locis refrigeratis, bene olentibus repausandi locum accipiant, seu ubi flores herbarum dispersi fuerint. Ab inquietudine uociferantium custodiendi erunt. Sternutatione reflationem inquit fieri limoris in cerebro constituti, cadentis per nares. Simili modo etiam aurium tinnitum, superantibus liquidis in capite ac reflatibus, decedente spiritu. Hinc sepe etiam aurium dolorem nasci, uel ex concepto spiritu & assumptione, atque erumpente & extendente partes. Item fluētis humoris acrioris causa per auditorias cauernas, exulceratis finibus, trāseunte humore in loca uulnerato. Oscitationes item fieri, coaceruati spiritus atque erumpentis causa, & illati, per solitas uias decurrentis, mouente spiritu à parte, siue extra cordis pulsus. Ob hoc cum lacrymarum fluore

fluore ad superiora fertur. Tetanici uero fiunt in flatione sanguinis arteriæ, qui ex corde fertur fieri. Spasmodum opisthotonum fieri, inquit, spiritus conceptione, siue sumptione interius secundum spinam constituti, & qui uenarum inferiores regat partes. Quando enim, inquit, conceptus spiritus in exitum coeperit perurgeri, nec tamen ualuerit exire, angustiarum causa irruens, uenarum summationibus, totius corporis, atque totis ceu sumptis alis, uia occlusionem, atque attractionem neruorum, musculorum quoque facit. Peripleumoniam uero inquit fieri, altante sanguinis plenitudine, aut nimio tumore facta, quæ pulmonem penetrant, unde & respiratio impeditur oppressionem pulmonis, & densatio in uasculis, hoc est, uenis: item aliam obstructionem spiritus generari, aliam liquoris acrioris incerti, & transitum uiarum non habentis. Similiter & pleuretice passionis duplicem dedit substantiam. Ictericum inquit fieri, qui apud nos auriginosus, seu arcuatus uocatur: nam uulgus morbum regium uocant. Fit obstructo meatu, qui ad uentrem ducit ex eo, qui ad fellis folliculum tendit. Suspiciatur enim, si quid in sanguine fuerit acrius factum, hoc per spirationem tenuem, ad iecoris ferri uescicam, quam fel appellamus: atque ex ipsa exuberatione facta, aliud ad uescicam, aliud ad oculos, aliud ad superficiem totius corporis effundi, fortificandi corporis causa, seu per uim naturalem pergere: quo extra corpora atque debilia, ex hac materia admonitionem atque deformationem, & fellis egestionem atque exuberationem in se suscipiant. Singultum uero inquit fieri, spiritu accepto in quasdam uocales uias, & decedente paulatim in uasculis, ubi frigidus liquor repositus est, sicut ex aqua uidemus uesciculas surgentes, descendente pluuia, atque stillicidio. Hydropem inquit fieri sanguinis corruptione per frigidum torporem. Feruore enim naturale nutrimentum in sanguinem cogi estimat: quo extincto, per morborum tarditatem supradicta materia inaquetur, destinata in sanguinis uentris substantiam: ac deinde in loca uenarum, quæ periton membranæ, & intestinis interiecta sunt, & diffuso liquore obstructentem hydropem nasci siue perfici ad tumorem totius corporis. Diuisam esse dicimus medicinam in partes quatuor: regularem, quam dietam uocamus: manuum officium, quod chirurgiam uocamus: medicam, quod pharmaciam uocamus: prenoscentiam, quam prognosin dicimus. Corpus autem nostrum ex tredecim commixtionibus constat: neruis, uenis, renibus alternis, pinguedine, ossibus, unguibus, cartilagine, capillis, succo, sanguine, medullis, membranis. Animæ regimen in corde consistit, quæ per subtilitatem spiritus feminata est per omnem corporis retentionem. Digestionem inquit feruore fieri, & separatas esse corporis materias, sanguinem in uenis contineri, spiritum in arterijs. Sed pulmonem esse ueluti cellarium, spiritus ad arterias mittendi, seu replendi omnem corporis regionem, ex quo spiritu omnes nostri arcus commoueantur. Phreneticam passionem inquit fieri, tumore in corde suffrecto, & suffocato sanguine, seu calore consuetudinario, ex quo cerebrum sensum & intellectum præbet. Aliud est enim, quod intelligitur, aliud quod sentitur. Sic itaque duo cerebra sunt in capite constituta. Vnum, quod intellectum dat. Aliud, quod sensum præbet: idque quod in dextra parte iacet, ab eo sentitur: à sinistro uero intelligitur: ob hoc sub ea parte subiacente corde, & semper uigilante, audiente, & intelligente: quia & aures habet ad audiendum. Quod & præcordia habet uentris, id est, receptacula sanguinis, & spiritus singulis in partibus secundum aures, nunc ex uenis promere sanguinem, nunc ex arterijs spiritum. Nam arteria multum habet spiritum, & modicum sanguinem. Vena autem multum sanguinem, & modicum spiritum.

F I N I S.

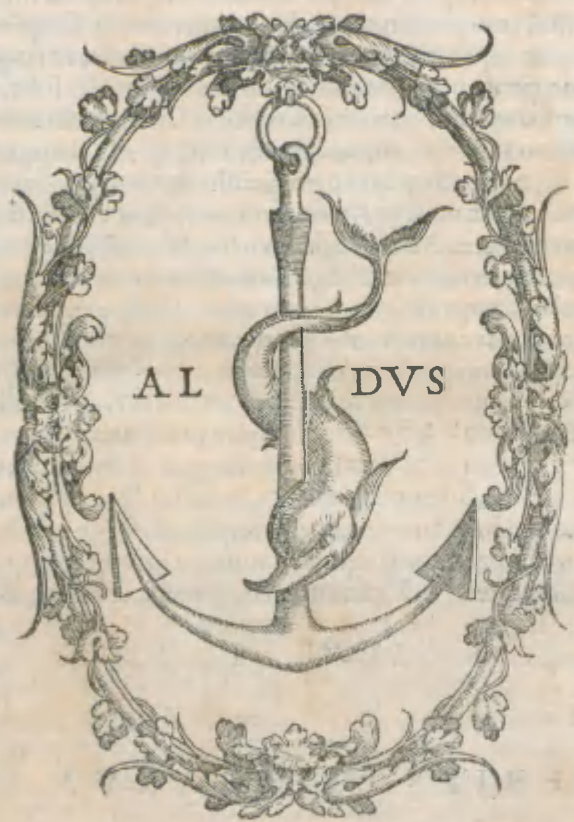
SERIES L I T E R A R V M.

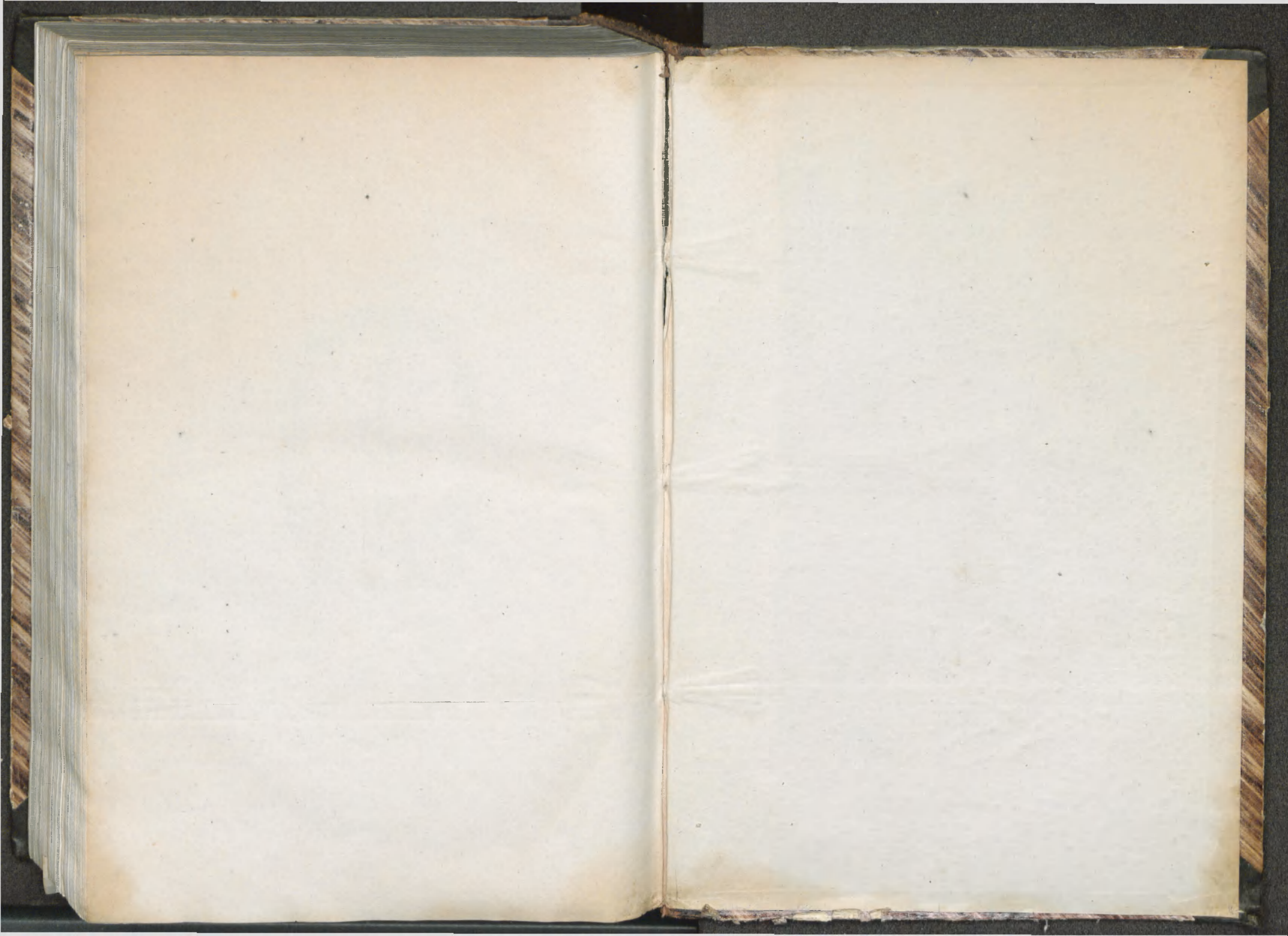
a * b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z, A B C D E F G H I K L M N O P Q R.

Omnes quaterniones, præter i R ternionem, k quinternionem, & * unicum folium.

A P V D A L D I F I L I O S.

V E N E T I I S, M. D. X X X X V I I.

IIe

811A